BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXVI
H
15
NAPOLI

XXVI
H
15

2014

C. X V.
Li V.
V. 1.

Joannis de Gandauo

Summi Auerroiſte ſubtiliſſime queſtiones in octo libros Ariſtotelis de phyſico auditu nunc recens poſt omnes omnium excuſiones accuratiſſime recognite

Cum triplici Tabula

His annectuntur queſtiones Helie hebrei Cretẽſis

De primo motore.
De efficientia mundi.
De eſſe ⁊ eſſentia ⁊ vno.
Eiuſdem Annotationes in plurima dicta Commentatoris.

Venetijs apud Iuntas M D XLIIII.

In repertorium Correctoꝛ ad Lectoꝛem.

¶ Numero ordiniq̄ q̄ōnū tabularē adiecimꝰ īdicē: quo cādide Lectoꝛ ociꝰ offēdas: ſi q̄ppiā ſubito ex gādauia expetēdū cēſueris elucubratiōē: i quo tibi nō pax gratificaturi ſperamꝰ: ſi ambages i ſupuacaneis deuitas. ſat nāq̄ erit vniꝰ lōga diligētia multis ſuffragatū iri: dū is celeriꝰ obijciat: q̄d cū iactura ſtudij anxiū q̄ritare ſemꝑ opoꝛtuiſſet. Et q̄tenus breuitati ſtuderemꝰ: nō ſupuacaneā aggregauimꝰ verboꝝ cōgeriē: at q̄ arctiꝰ licuit ſnīaꝫ ex hoc auctoꝛe exq̄ſitioꝛē i hac tabula ꝯſtriximꝰ: ita q̄deꝫ ne māca ab equo iudice cenſenda ſiat. Numerꝰ ꝑinde lr̄aꝫ. q. antecedēs librī ē: ſubſequēs aut q̄ōnis illiꝰ libri: cꝰ lr̄a ſi q̄ ponat̄ partē deſignat: ⁊ nō nūq̄ numeꝝ adiecimꝰ ſolōnis alicuiꝰ argumēti vel dubij: in q̄ deſcripta ꝯtinet̄ mā. Que exēplo facimꝰ hoc clarioꝛa: cū dicit̄. (Abſtractio eſt duplex ſcꝫ a ſuppoſitis ⁊ realis. i. phy. q. 4. c. ad tertiū.) Indicat hāc abſtractiōis poꝛtionē i p̄mo libro. q. 4. ſub parte illiꝰ q̄ōnis p. c. ī margine ſcriptā ꝯtineri in r̄ſiōe ad tertiū argumētū: Itidē de reliq̄s oībꝰ p analogiā teneas. Et ſi q̄d frugis ex nr̄is laboꝛibꝰ aſſecutus fueris: agito deo gr̄as īmoꝛtales: q ⁊ nāꝫ ⁊ nālia queq̄ in eē ꝯſtituit. Deumq̄ꝫ ꝑ nobis īterpelle: ⁊ operā nauabimꝰ: vt maioꝛa a nobis propediē deq̄ꝫ inceps excipies. Que precoꝛ moſari duntaxat dente: ſi iuuat: moꝛdeas. Uale.

¶ Abſtractio ē duplex. ſ. a ſuppoſitꝫ ⁊ real̄. 1. phy. q. 4. c. (ad 3m.
Abſtractio multiplex. 2. phy. q. 4. b.
Abſtractio mathematica. 2. phy. q. 4. c. cōclu. 3ª.
Abſolu(m) p̄t diffiniri ꝑ reſpectiuū. 2. phy. q. 1. c. ad p̄m.
¶ Actio entis neceſſarij ſimpliciter eſt propter ipſum. 8. phyſico. q. 22. c. ad quartum.
Actio ⁊ paſſio ſunt diuerſa p̄dicamēta. 3. phy. q. 5. c. ꝯ.
Actio dat paſſo eſſe. 3. phy. q. 4. d. ad p̄m.
Actio denoiat agēs ibidē ad 2m ⁊ ad 3m.
Actus eſt duplex. 3. phy. q. 12. b. nota.
Actus imperfectus ⁊ terminus ad quem ſunt idē numero. 3. phyſico. q. 6. d. ad primum.
Actus ⁊ poª ſunt cōia oībꝰ rebꝰ. 1. phy. q. 2. f. ad 2m.
Actus ⁊ poª ſunt in q̄libꝫ gn̄e. 1. phy. q. 25. c. ad 3m.
Actu carens intelligit̄ ꝑ ſpēm actus. 2. phy. q. 5. c. ad 3m
Actum qui de potentia extrahitur p̄ehabere intelligitur dupliciter. 3. phyſi. q. 4. c. ad tertium.
Actus optimꝰ nō ſp̄ ē nobilioꝛ poª optima. 1. phy. q. 1. c.
Acc̄ntia mathematica p̄nt demōſtrari. 2. phyſi. q. 5. d.
Accidentia plura eiuſdem ſpeciei poſſunt eſſe in eodē ſubiecto. 5. phyſi. q. 10. c. ad tertium.
¶ Ad ſcientiam perfectam ſimpliciter rei opoꝛtet cognoſcere omnes cauſas eius. 1. phy. q. 3. b.
Ad ſciam ꝑfectā i gn̄e nō opꝫ oēs cās cognoſcere. ibideꝫ.
Ad ſciaꝫ rei ꝑfectā oꝫ cog̃ſcē oēs cās q̄s hꝫ ibidē. d. ad 5m
¶ Agens eſt duplex. 2. phy. q. 14. c. ⁊. 8. phy. q. 5. b. ſi.
Agens intendit aliquid dupliciter. ibidem.
Agēs ⁊ patiēs capiunt̄ duplr̄. 3. phy. q. 5. d. ad tertium.
Agēs hꝫ potētiam actiuā ſui effectus. 4. phy. q. 27. b. ſi.
Agens perfectiue agit in paſſum propinquius.
Agēs ꝑ intellectum ⁊ materiale differūt. 8. phyſi. q. 10. b.
Agēs motū ⁊ finis i ſeparatis ſunt idē. 8. phy. q. 22. c. ad p̄m
Celeſtia agūt i īferioꝛa ꝑ lumen ſuum. 5. phy. 14. d.
¶ Alberti magni argumēta de anima. 7. phy. q. 8. k.
Aliquid ē in poª ad actū duplr̄. 8. phy. q. 11. b.
Alteratio quid ſit. 8. phyſi. q. 8. b.
Alteratio eſt duplex. ibidem. 7. phyſico. q. 6. c.
Alterationē fieri intelligitur duplr̄. 4. phy. q. 23. d. ad 8m
Alteratio alicuius ſ̄m totum ſimul. 6. phyſi. q. 7. b.
Totum ſimul alteratur. 8. phyſi. q. 8. b.
Alteraᵗ ad q̄s ſpēs q̄litatis ē. 7. phy. q. 6. b. ꝯ p̄ª ⁊ ſcđa.
Alteratio ad q̄s habitus ē. 7. phy. q. 7. b. ꝯ p̄ª 2ª ⁊ 3ª c.
Alteratio eſt ad habitus coꝛpis ꝑ accidens ibidem.
Alteratio eſt ad virtutes moꝛales per accidēs ibidem. c.
Alteratio capitur dupliciter. 8. phy. q. 8. b.
Alteratio q̄ ⁊ q̄uo ſit diuiſibilis ibideꝫ ꝯ p̄ª 2ª ⁊ 3ª. ⁊. b. ſi.
Alterans eſt duplex. 7. phy. q. 5. a.
Alterans quomodo eſt vel non eſt ſimul cum alterato. 7. phyſicorum. q. 5. b. cōclu. p̄ma ⁊ ſecunda.
¶ Analogia eſt duplex. 1. phyſico. q. 21. c.
Aīa itelligit ꝯtinuū diſcrete. 4. phy. q. 27. c. i rōne 3ª ꝯnis
Aīa vegeta. ſenſi. ⁊ cogi. ſunt diuerſe. 7. phy. q. 8. i. circa ſi.
Anima vna eſt ꝑperatio ad aliam ibidem.
Anima eſt motiua animalis. 8. phy. q. 9. b. ſi.
Anima ē cauſa p̄ma per ſe mouēs aial. ibidē. c. ad vltimū
Animal mouet ſeipſum. 8. phyſi. q. 6. b. cōcluſio.
In animali eſt duplex virtus motiua. 8. phy. q. 9. c. ad 2m
¶ Appetitus eſt duplex. 1. phyſi. q. 27. b.
Appetitus cauſa eſt indigentia. 1. phy. q. 28. a.
Appoſitio fit ꝑ acceptionem diuerſoꝝ. 3. phy. q. 13. b.
¶ Attractio eſt duplex. 7. phyſi. q. 4. d. ad ſecundum.
¶ Auctoꝛitates Ari. probātes genus habere aliā foꝛmaꝫ a foꝛma ſpeciei. 7. phyſico. q. 8. d.
Auctoꝛitates Auerrois ad idem ibidem. c.
Auctoꝛitates Ariſtotelis ꝙ non ſint plures foꝛme ſubſtantiales in vno indiuiduo ibidem. f.
Augmētatio intelligitur continua duplr̄. 8. phy. q. 7. c.
Augmētatio q̄uo ſit motus cōtinuus ibidē ꝯ p̄ª ⁊ 2ª ⁊ 3ª.
Augmētatio quomodo ſit. 4. phyſi. q. 10. c. ad tertium.
Auicēne rōnes de p̄ p̄nᶜ impugnātur. 8. phyſi. q. 2. c. ſi.
¶ Magis calm̄ coꝛrūpit minꝰ calidū. 5. phy. q. 9. c. ad 3m.
Caliditas eſt determinati gradus. 6. phyſi. q. 15. c.
Caſus ⁊ foꝛtuna differunt. 2. phyſi. q. 11. b.
Caſualia ⁊ foꝛtuita nō contigunt in celeſtibus coꝛpoꝛibꝰ ibidem. c. concluſio.
Cauſa ⁊ p̄ncipium capitur duplr̄. 1. phyſi. q. 23. b.
Cauſa dicitur multipliciter ibidem ſi.
Cauſa non eſt ſemper nobilioꝛ cāto. 2. phy. q. 8. c. ad p̄m.
Cauſa per accidens eſt duplex. 2. phyſi. q. 12. b. conclu. ſi.
¶ Celum eſt coꝛruptibile ſ̄ꝫ vbi. 1. phyſi. q. 18. d. ad 4m.
Celum quieſcit. 2. phyſi. q. 1. c ad quartum.
Celum mouet ſeipſum. 8. phyſi. q. 9. c.
Celum ſ̄m antiquoꝛum opinionem cauſatum fuit a foꝛtuna. 2. phyſi. q. 11. b opinio antiquoꝛum.
Celum eſt nobilius iſtis inferioꝛibus ibidem.
Celū eſt in loco nō ꝓprie: ſꝫ improprie. 4. phy. q. 8. b.

Celū nīſo p ſe agit i itellʒ aut volūtatē.8.phy.q.6.b.ↄcl.
Celū q̄uo agit in intellectum ibidē.c.conclu.
Centrum eſt indiuiſibile.4.phyſi.7.b.
Centrum non eſt locus terre.ibidem.
Centrum eſt cauſa fixionis ſphere.4.phyſi.q.9.e.
A toto celo nihil pōt ſubtrahi.8.phy.q.19.b.obiec.
Celum hʒ potētiā actiuā motus eterni.8.phy.q.20.d.fi.
¶ Circulatio ꝑor nō ē eadē cū poſteriori.8.ph.q.18.b.fi.
¶ Cognitio ē duplx.ſ.ſenſitiua ꝛ itellectiua.1.phy.q.5.b
Cognitio intellectiua magis vniuerſalis prior eſt cognitio neminus vlis.ibidem.c.cōclu.2.
Cognitio ſenſitiua ſingularis eſt prior cognitione intellectiua vniuerſalis.ibidem.conclu.tertia.
Cognoſci pt hūs diffōnē ꝓprie dictā.1.phy.q.14.c.ad ꝑm
Cognitio accn̄tis ē ꝑor cognitiōe ſube.3.phy.q.1.e.ad 3m
¶ Cōparatio inter cōphēſibilia q̄uo v̄ificat.1.phy.q.5.f.
Compoſitio eſt duplex.6.phyſi.q.1.b.
Comprehenſio prius dicitur de ſenſitiua.1.phy.q.5.f.
Competere alicui aliqd ſm ſe ↄtigit duplr.1.phy.q.9.c.
Competens enti abſolute competit etiam vel ſubſtātie vl accidenti.1.phyſico.q.13.e.ad primum.
Cōpoſitū q̄uo ē noti ſuis ptibus.1.phy.q.21.d.ad 5m
¶ Cōditiōalis pōt eē vera cꝰ accn̄s ē ipoſe.7.phy.q.1.b.
Cōditionalē veram vel falſam qd ſequatur.7.phy.q.3.e.
Condenſatio quomodo fit.4.phyſi.q.10.e.ad ſcōm.
Cōceptꝰ d hoīe ē nobilior q̄ʒ d aiali.1.phy.q.5.d.ad.2m du.
Cōſuetudo ſepe ipedit a cognitiōe v̄itati.4.phy.q.5.g.ad ꝑm
Conſideratio perpetuitatis motus eſt neceſſaria ad ꝑmuʒ principiū cognoſcendū.8.phy.q.2.c.cōclu.
Contingere raro eſt dupliciter.2.phyſi.q.11.d.ad ſcōm.
Cōtrarietas accipitur duplr.1.phy.q.18.c.ꝛ.5.phyſi.q.7.b.ꝛ.5.phyſico.q.12.b.
Contraria habēt idem ſubiectū.5.phyſi.q.4.c.
Contrarioꝝ eadem eſt mā.4.phy.q.9.e.in reſ.ad dub.
Contraria cōſiderātur dupliciter.1.phy.q.18.d.ad ꝑmū
Contrarioꝝ vnū corrūpit alterū.3.phyſi.q.10.b.
Sed non ſemper.5.phy.q.8.c.ad vlti.fi.
Unuʒ pōt ꝑlibus cōtrariari.5.phyſi.q.12.b.ad primum
¶ Cor q̄uo ē in medio corporis.4.phy.q.8.d.ad ꝑmum
Corpus accipitur dupliciter.1.phyſi.q.2.e.
Corpus pōt finiri ꝓpria ſupficie.3.phy.q.10.e.ad 4m.
Corpus finitum quomodo per ablationē partiuʒ non conſumitur vel cōſumitur.1.phyſi.q.17.b.
Corpus finitum nō hʒ ptes īfinitas equales.ibidem.
Corpus eē ſimplr īfinitū ē ipoſe.3.phyſi.q.10.c.conclu.
Corpora ſimplicia ſunt ſibiipſis contraria.3.phy.q.10.b
Corpus locans q̄uo conſeruat locatū.4.phy.q.2.b.
Corpora duo ſe tangentia ſm totum non conſtituerent aliquid maius.6.phyſico.q.4.a.cōclu.2.
Corporis partes ↄſiderātur duplr.7.phy.q.1.c.fi.
Corpora celeſtia agunt in animalia.8.phy.q.6.c.
Corpus animalis habet aliam formam ſubſtantialem ab anima.8.phyſico.q.9.c.ad vlti.
Corruptibile eſt aliqd duplr.8.phyſi.q.22.d.ad ſcōm.
Corruptū non pōt regn̄ari idē nūero.5.phy.q.14.c.ↄclu.
¶ Creatio non pōt ꝓbari naturaliter.8.phy.q.3.b.
¶ Demōſtrari q̄ pn̄t aut debent.2.phy.q.2.b.
De rebus nālibus eſt ſcia ꝓprie dicta.2.phy.q.1.b.
De ſe poſſe eſſe intelligitur duplr.8.phyſi.q.5.c.
De ſe non poſſe eſſe.ibidem.
Deus ꝓduxit oia ex nihilo ſm fidem.1.phy.q.23.c.
Deus mouet primum celum motu diurno rōne amati.8.phyſico.q.21.d.ad.6.fi.
¶ Diffinitio ē duplex ſcʒ logica ꝛ realr nāl.1.q.5 c.ad ꝑm
Diffinitio temporis eſt bona.4.phy.q.19.6.ↄclu.
Diffinītia capiūt 2r ſcʒ ſʒ ſe ꝛ vt ſunt talia.1.phy.q.5.c
Drie diuiſoꝝ generꝝ ſignt eiſdē noībꝰ.4.phy.q.5.g.ad vlt.
Diſpoſitio corporis aialis eſt duplex.8.phy.q.10.b.
Diuerſa ſm ſpēm dicunt multiplr.7.phy.q.8.b.7m
Diuiſio ē duplex ſcʒ ſʒ formaꝛ ꝗtitates.1.phy.q.13.c.
Diuiſio corporis fit duobus modis.1.phy.q.17.a.
Diuiſio ſpēi in indiuidua eſt ſm accn̄s.1.phy.q.9.d.
Diuiſibilitas cōpetit ſube nāli p ſe imediate ſubīve.ibideʒ
¶ Doctrina demōſtratiua fit duplr.2.phy.q.2.d.
Duo ſunt genera eorum que fiunt ab agentibus per ſe.3.phyſi.q.4.d.ad obiec.vlti.
¶ Effectus nāles ſunt duplices.2.phy.q.15.d.
Efficiens nō ē cā itrīſeca rei nālis.1.phy.q.21.b.ↄclu.2.
¶ Elementa ſm diuerſas virtutes habent rationem loci diuerſam.4.phyſico.q.2.b.
Elementa q̄uo ſunt in mixto.6.phyſi.q.4.b.
¶ Ens mobile ſub diuerſis rōnibus ē ſubm totiꝰ phie nālis ꝛ ſcie de phyſico auditu.1.phy.q.2.f.ad 4m.
Ens mobile nō iportat vnā rē ſub vna rōne.1.phyſ.q.2.e
Ens mobile ſignificat ſubm mobilem.ibidem.
Ens naturale capit dupliciter.2.phy.q.6.c.
Ens nō ē vnius rōnis tertie diſticte.1.phy.q.8.c.ↄclu.ꝑ
Ens non eſt pure equiuocum.ibidem.ↄclu.2.
Ens eſt analogum.ibidem.ↄclu.3
Ens eſt duplex.4.phyſi.q.17.b.
Nihil poteſt eſſe ens actu per formam generalem ſine forma ſpeciali.7.phyſico.q.8.g.
Ens actu capitur dupliciter.8.phy.q.9.c.
Enti in po aliqd vnitur duplr.7.phyſi.q.8.g.medi.
Entia naturalia debent diffiniri per materiā ſenſibilem.2.phyſi.q.6.b.conclu.reſpōſiua.
Entia naturalia poſſunt ſe aliter habere q̄ʒtum ad accidentia.1.phyſico.q.1.c.tertium.
Entia naturalia ſunt determinata ad maximum ꝛ ad minimum.1.phyſico.q.16.b.
Entia mathēca ſūt ad minimū determinata.ibidē.d.ad 8m
Entia nālia q̄uo ſūt determinata vel non.ibidem.c.
Entia mathematica non ſunt abſtracta a ſenſibilibus.2.phyſico.q.4.c.ↄclu.ꝑ 2 3 4 ꝛ 5.
Entia non ſunt omnia in loco.4.phy.q.1.b.ↄclu.
Entia ſeparata ſunt in loco improprie.ibidem.
¶ Equalitas eſt duplex.4.phyſi.q.3.b.
Equale ſm pfectionē ē idē ſʒ pfectionē.8.phyſi.q.23.b.
¶ Eſſe ꝛ poſſe non differunt in perpetuis.1.phyſi.q.25.e.ad q̄rtum:Et.3.phy.q.c.ↄclu.1 2.ꝛ 3.
Eſſe finis habet cauſalitatem ſm quod eſt optimum ꝛ vltimum.2.phyſico.q.10.c.
¶ Eternitas motꝰ ↄſideraſ a phō nāli 8.phy.q.1.a.ↄclu.
¶ Excedere quātamcunq̄ꝫ paruitateʒ:multitudinem aut magnitudinē:q̄uo ↄtigit.3.phy.q.13.c.ↄclu.ꝑ 2 ꝛ 3.
Ex nihilo aliqd fieri intelligiſ duplr.1.q.22.b
Ex nihilo nihil fit tanq̄ʒ ex materia vel etiaʒ poſt nihil ꝛc.ibidem.ↄclu.ꝑma ꝛ ſecunda
Expulſio quid ſit.7.phyſico.q.4.a
¶ Faſcinatio puerum.7.phyſi.q.5.d
¶ Ferrum mouet ſeipʒ ad magnetē.7.phy.q.4.d.ad 2m
¶ Fiendi ſunt quinq̄ꝫ modi.1.phyſi.q.22.b.ↄclu.ſcda.
Figure inueniunt nālr in lapidibus.2.phy.q.14.c
Fit qō fit ex ente actu p accn̄s.1.phy.q.22.d.ad 6m
Finis eſt duplex ſcilʒ quo ꝛ gratia cuius.1.phyſico.3.c ad ꝑmum.ꝛ.2.phyſico.q.10.b
Finis nō ē cā itrīſeca rei nālis.1.phyſi.q.21.b.ↄclu.ſcda.
Finis gn̄onis artificialis ē duplex.2.phy.q.10.b.
Finis i aia mouet i gn̄e cāe agētis.ibidē.d.ad 3m fi.
Forma gn̄is ē diuerſa a forma ſpēi.7.phy.q.8.b.ↄclu.
Non eſt eadē forma q̄ hō ē hō ꝛ qua eſt animal.ibidem.c.
Forma capitur dupliciter.2.phyſi.q.9.b

Forma dicitur ens actu.8.phy.q.9.c.
Forma grauis ē p̄n^{m} mot⁹ receptiuū.2.phy.q.1.e.ad 5^{m}
Forma mouet̃ ꝑ accidens.4.phyſi.q.13.b.ſi.
Forma nālis eſt ingenita.1.phy.q.1.d.in ſolone auctoris
Forma ſubālis quō vniat̃ materie.1.phy.q.25.e.ad 7^{m}.
Forma ſubālis ſuſcipit magis ⁊ min⁹.5.phy.q.2.b.
Forma ē natura ⁊ magis q̄z materia.2.phyſico.q.3.b.cō clu.2.⁊.3.⁊ ibidem.c.ad q̄ntum.
For^{a} ſ꜔ q̄m ē mot⁹ mā̄et vna ꝑ totū tp̄s mot⁹.5.ph.q.10.b
Forme gradus non manet idem.ibidem.
Forma p̄mam conſiderat nālis.2.phy.q.7.d.ad.4^{m}.
Forme ſubſtātiales ſunt cōtrarie.5.phy.q.7.b.
Forma alterantis ꝑfectior eſt in ꝓxima parte alterati.6.phyſico.13.f.
Forme ſubāles nō p̄nt eē plres i vno ſup^{to}.7.phy.q.8.f.
Formarū ſubālium in vno ſuppoſito ordo ibidem.g.
Numerum formarum ſubſtantialium.ibidem.
Fortuna ⁊ caſus quō ſe habent.2.phy.q.12.b.
Fortuna ⁊ caſus ſunt cāe ꝑ accidens.ibidem conclu.
Fortuna eſt idem cū intellectu practico.ibidem.
¶ Fundamenta geometrie ſunt duplicia.3.phyſico.q.10 e.ad 6^{m} in reſp ad dub.vlti.
¶ Genus capitur dupliciter.7.phy.q.8.g.ſi.
Genus p̄dicatur in q̄d de ſpecie.7.phy.q.8.l.ad p̄mum.
Genus p̄dicatur de differētia ꝑ ſe.1.phy.q.2.e.
Genus ⁊ d̄ria entis mathematici.2.phy.q.5.c.cōclu.ſcd̄a
G̃nō nō pōt ſuccedere corruptioni oppoſite.8.phy.q.16
Generatio dicitur natura.2.phyſi.q.3.b.ſi.
Generatio capitur dupliciter.3.phy.q.2.c.ad 1^{m}.⁊.6.ph.q.12.b.ad 3^{m}.⁊.8.phyſico.q.15.a.
G̃nō ē ver⁹ motus.ibidē ſi.⁊.5.phy.q.2.b.ꝯclu.p^{a} ⁊ 2^{a}.
G̃nō eſt cā corruptionis ſui ꝯ̃ij.4.phy.q.26.c.ad ſcd̄m.
Generatio eſt motus diuiſibilis.5.phy.q.2.b.
Generatio ſubē ē motus ſucceſſiuus.ibidē.c.ad q̄rtum.
G̃nones vnius rei nō poſſunt eſſe plures.5.ph.q.14.c.ſi
G̃nō eſt ꝑfectior motu locali.8.phy.q.15.b.ꝯclu.3^{a}.
G̃nans formam non dat omnia accidentia que poſſunt forme ineſſe.7.phyſi.q.8.c.ſi.
Generans graue nō eſt imediatum principium actiuum motus eius.8.phy.b.12.q.conclu.
G̃nāri idētitas exigit idētitatē tp̄is.5.phy.q.14.e.ad p̄^{m}
G̃natum in inſtāti g̃natū eſt.6.phy.q.14.a.ꝯclu.ſi.
¶ Gradus motus non manet vnus per totum motum.5.phyſicorum.q.10.c.
Graue non pōt eſſe ſimplr̄ ſurſum.3.phy.q.6.d.ad 6^{m}.
Graue in vacuo non moueretur.4.phyſi.q.13.c.ad p̄mū
Graue non mouet ſeipſum de potentia eſſentiali ad actū.8.phy.q.11.b.conclu.
Graue ⁊ leue mouent̃ a formis ſubālibus.8.phy.q.11.
Graue ſ̄m actum exiſtens in potentia accidentali non mouet ſeipſum per ſe.8.phy.q.11.c.conclu.
Graue eſt ꝑ ſe motiuū ſuīpſius.8.phy.q.11.b.
Graue habet potētiam receptiuā motus.ibidem.
¶ Hec propoſitio tantum vnus eſt quādo eſt vera ⁊ quando non.1.phy.q.13.d.ꝑ totum.
Hec ꝓpoſitio omnes partes ſunt aliud a toto intelligitur dupliciter.1.phy.q.10.c.ad rationem in oppoſi.
Hec regula ſicut oppoſitū in oppoſito ſic ꝓpo^{m} in ꝓpoſito tenet in p̄dicatis eſſentialibus.1.phy.q.11.c.ſi.
¶ Homo corruptus idē nūo reſurget.5.phy.q.14.c.ſi.
¶ Idem pōt eſſe cā oppoſitoꝝ.2.phy.q.1.e.ad 3^{m}.
¶ Ignis ē i ꝯcauo orbis lūe vt i loco ꝓprio.4.phy.q.8.b
Ignis in ꝓpria ſpā nō lucet.4.phy.q.8.d.ad 3^{m}.
¶ Iſtud de quo eſt ſcia pōt ſe alr̄ hr̄e.1.phy.q.1.c.ad 3^{m}.
Illuminatio non eſt motus.6.phyſico.q.7.b.ſi.
¶ Impulſio quid ſit.7.phyſi.q.4.a.
¶ Indiuiſio eſt duplex.1.phy.q.13.c.
Indiuiſibile pōt moueri ꝑ accidens.6.phy.q.13.f.ſi.
Indiuiſibile eſt duplex.1.phy.q.12.b.
Indiuiſibile quō ē vel nō ē q̄le:ibidē.c.ꝑ totum.
Indiuiſibile quō ſit vel nō ſit infinitū.1.ph.q.11.c.ꝑ totū
Indiuiſibile non facit maius.4.phyſi.q.23.b.
Infinitum dicit̃ multis modis.3.phy.q.7.b.ꝑ totum.
Infinitum dicit̃ quatuor modis.1.phy.q.11.b.
Infinitū eſſe ignotū intelligitur duplr̄.1.phy.q.14.b.
Infinitū quō notū ⁊ ignotū:ibidē ꝯclu.p̄ma ⁊ ſcd̄a.
Infinitum non poteſt eſſe cognitum vera cognitione ⁊c. ibidem conclu.2^{a} ſi.
Infiniti ptes nō p̄nt diſtincte cognoſci.ibidē.c.ad ſcd̄m
Infinitū duob⁹ modis eſt ignotum.ibidem.
Infinitum q̄le ſit notū ⁊ q̄le ignotū.ibidem.d.
Infinitoꝝ vnū nō ē mai⁹ altero.3.phy.q.11.d.ad p̄mū.
Infinita plura p̄nt eſſe ſimul.1.phy.q.25.d.R^{o} 2^{a}.
Infinitū ſ̄m multitudinem datur.ibidem.
Infinitū quō p̄t eē vel nō eē p̄n^{m}.3.ph.q.8.b.ꝯclu.12.⁊.3
Infinitum ſi eſſet nullam haberet cauſam.ibidem.
Infinitū nō pōt ptrāſiri.6.phy.q.10.a.ꝯclu.p^{a} ⁊ 2^{a} ⁊ 5^{a}
Inſtās capit̃ dupliciter.4.phy.q.21.b.⁊.4.phy.q.21.b
Inſtans ⁊ mutatum eſſe ſunt idem ibidem.
Inſtans habet duplex eſſe.ibidem.
Inſtās quō eſt idē vel diuerſum cū tp̄e.ibidē.c.ꝯcl.p^{a} ⁊ 2^{a}
Inſtans ē in g̃ne q̄ritatis.ibidē.e.in reſp.ad p̄mum.
Inſtans eſt ſubſtantia mobilis.ibidem.
Inſtans ſ̄m ſubām nō eſt cā tp̄is.4.phyſi.q.21.b.ꝯclu.p^{a}
Inſtās eſt in g̃ne cauſe mālis.4.phy.q.22.b.ꝯclu.ſcd̄a.
Inſtās tp̄is aſſiſatur p̄ucto in linea circulari.8.ph.q.3^{a}.c
Intellectus ē vnus in oībus.3.phy.q.11.c.ad p̄^{m}.
Intellectus non eſt formas dans eſſe corpori.ibidem.
Intellectus intelligens rem aliter q̄z eſt non ſemper eſt falſus.2.phyſi.q.4.d.ad p̄mum.
Intellectus non quieſcit.5.phy.q.12.b.ad 3^{m}.
Intellectus mouetur motu ſpirituali.ibidem.
Intelligentie dicuntur forme.2.phyſi.q.9.c.
Intelligentie primaria intentione agunt ꝓpter ſe quomodo intelligitur.8.phy.q.22.c.ad 3^{m}.
Intenſio ⁊ remiſſio oppoſitoꝝ ſunt tp̄e.3.phy.q.3.b.ſi.
¶ Imaginatio fortis alterat corpus.7.phy.q.5.c.ad.3^{m}.
Alterationis modus per imaginationem.ibidem.
Imaginatio mulieris cauſat malum conceptum.ibidem.
¶ Lapis ꝓiectus quomodo terminat motum ſuū.8.phyſico.q.17.b.obiec.
Lapis molaris deſcendens ſi impeditur ab obiecta faba. ibidem.c.ad ſecundum.
Linea maior ē perfectior linea minori.5.phyſico.q.7.d.in reſp.ad obiec.
Linea abſoluta ⁊ terminata differunt.6.phy.q.1.b.
Linea quomodo eſt vel non eſt ⁊ a quibus compoſita.6.phyſi.q.1.c.cōclu.p̄ma ſcd̄a ⁊ tertia.
In oī linea eſt aliquo mō punctus.6.phyſi.q.2.b.ꝯclu.
Quomodo linea terminatur per punctum.ibidem.
In linea ē diſibilitas ⁊ idiſibilitas ſ꜔ diuerſa.ibi.c.ad obi.
Linea eſt in ſupficie ad modū forme.ibidē.c.ad vlti.
¶ Loc⁹ nālis h꜔ v̄tutē ꝯſeruatiuā locati.4.phy.q.1.ꝯclu.
Locus eſt indiuiſibilis.ibidē.c.
Locus eſt duplex.4.phy.q.3.b.
Locus quō ē eq̄l' vel ineq̄lis locato.ibidē.c.ꝯcl.p^{a} 2^{a} ⁊ 3^{a}.
Locus eſt forma rei locate ſ̄m aliquoꝝ opinionē.Scd̄m alios m̄ā.ſ꜔ alios ſpaciū īterceptū ⁊c. 4.ph.4.b.⁊.c.
Locus ⁊ ſupficies ſunt idē.4.phy.q.4.c.ad primū.
Loci proprietates.4.phyſico.q.4.d.
Loc⁹ i quo g̃ne p̄dicamētoꝝ ſit.4.phy.q.5.c.ꝯcl.p^{a} ⁊ 2^{a}.
Loci diffinitio.ibidem.

Locus capitur dupliciter.ibidem.f.
Locus quomodo eſt mobilis vel immobilis .4.phyſi.q.6.e.conclu.pma & ſcda &.d.
Locus terre eſt ſupficies aque.4.phy.q.7.e.conclu.
Locus magis attribuitur corporibus propter quietem ꝙ propter motum.4.phyſi.p.9.e.
In loco naturali eſt bene cõtrarietas.5.phy.q.8.b.ꝯclu.
Non datur prima pars loci a quo.6.phy.q.15.b.
¶Lumen & qualitates ſenſibiles differenter agunt.
¶Magnitudo intelligit̃ eẽ infinita 2r.6.phy.q.9.a.
Magnitudo ſi ſit infi ipſ nõ pt eẽ finim.6.phy.q 9.a.ꝯc.1a
Magnitudo dupliciter debetur forme.8.phy.q.20.c.
Magis vl̃e capitur dupl̃r.1.phyſi.q.5.e.ad 7m.
Magnitudo eſt diuiſibilis in infinitũ.3.phy.q.12.b.ꝯclu. & habet ad diuiſionem infinitã potẽtiam.ibidem.
Magnitudo ois eſt finita.1.phy.q.14.b.ꝯclu.pma.
Magnitudo infinita nõ repugnat mãe.3.phy.q.10.d.fi.
Magnitudinem conſiderant diuerſimode phyſicus & mathematicus.3.phyſi.q.10.e.ad 6m.
Magnitudo & motus ſunt eiuſdem rõnis ꝙtum ad componi ex indiuiſibilibus.6.phyſi.q.5.a.cõclu.
Mala vnde proueniant.8.phyſi.q.23.e.ad ſcdm.
Mala non dependent a primo pncipio ibidem.
Mathematice etymologia.2.phy.q.4.a.
Mathematicum ens quid ibidem.b.
Mathematica hñt oẽs cauſas.1.phy.q.5.d.ad 4m.
Mathematica poſſunt diffiniri p ſubſtantiam ſubiectã.2.phyſi.q.5.c.ꝯclu.pa.ibidẽ.e.ad q̃rtum.
Mathe ꝯſiderat de cã formali tm̃.2.phy.q.8.c.ad 4m.
Materia quomodo habet plus de entitate ꝙ cõpoſitum 1.phy.q.4.c.ad 5m.&.2.phyſi.q.6.d.ad 5m.
Materia eſt pnm forme.2.phy.q.6.d.ad 6m.
Materia prima quõ eſt ens nõ hñs aliquã formã ꝓpriãtẽ in pura po de ſe.1.phy.q.19.b.ꝯclu.pa 2a & 3a.
Mã pa eſt aliq mõ ſubẽſt in po.1.phy.q.20.b.p totũ.
Materia quõ eſt ad aliqd.ibidẽ.c.ad primum.
Materia eſt duplex.1.phy.q.24.b.&.2.phyſi.q.7.b.
Mã q̈ vnitate ſit vna.ibidẽ.ꝯclu.pma ſcda.
Materia eſt cõis ad omnia generabilia &c.ibidem.c.
Materia prima habet potentias infinitas ad formas infinitas.1.phyſi.q.26.c.
Mã nõ hʒ poam ad corporeitatẽ infinitã.5.phy.q.10.d.
Mã pa q appetitu appetat formã.1.ph.q.27.b.ꝯc.pa 2a & 3a
Mã pa non eſt gñabilis per ſe.1.phyſi.q.29.b.
Materia eſt natura.2.phy.q.3.b.conclu.pma.
Materia apparet dupliciter per diffinitionem rei naturalis.2.phyſi.q.6.c.fi
Mã eſt cã rerum nãlium.2.phyſi.q.8.b.conclu.pa & 2a.
Materia mouetur p accidẽns.4.phy.q.13.b.fi.
Maximum & minimum dantur in naturalibus compoſitis.4.phyſi.q.23.d.ad primum.
¶Medicine conuenit per accñs eſſe principiũ motus in illo in quo eſt.2.phyſi.q.1.c.
Mediũ ẽ cõpom ex eẽntijs extremoꝝ.5.phy.q.9.c.opi.pa
Medium eſt forma ſimplex.ibidem opi.Scda.
Medium eſt duplex.4.phyſi.q.8.d.
Medium reſiſtit potentie motiue.4.phy.q.12.b.
Medium plenum non impedit graue aut leue a ſua velocitate.4.phyſi.q.16.b.conclu.
Media inter terminos alterationis ſunt duplicia.4.phyſico.q.23.d.ad 8m fi.
Medium nõ ſemper mouetur motu vltimi moti.7.phyſico.q.5.t.ad primum.
Mẽſura põt eſſe indiuiſibilis.6.phy.q.14.a.ad pmum.
Menſurare tẽpus & motũ differũt.4.phy.q.20.d.ad vlti.
Mediũ neceſſariũ q̃le dʒ eſſe.8.phyſi.q.2.c.
Metaphyſicus diſputat contra negantem principia philoſophie naturalis.1.phyſi.q.7.c
¶Miſti q̃libet pars eſt miſta.6.phyſi.q.4.b.fi.
¶Mobilitas nõ ẽ paſſio entĳ mobilis.1.phy.q.2.g.ad 5m
Mobili eſt aliqd intrinſecũ dupl̃r.8.phy.q.13.c.ad vlti.
Ex oib9 mobilibus nõ põt fieri ꝯtinuũ.7.phy.q.3.f.
Mobile eternũ in po re partiũ mot9.8.phy.q.5.b.
Non omne mobile reſiſtit ſuo motori.8.phy.q.11.m.
Mobile cõſiderat̃ dupl̃r.4.phy.q.21.b.&.6.phy.q.8.b
Mobile habet duplex eſſe.ibidem.
Mobile pcedit motum tempore.8.phyſi.q.3.b.
Mobile añꝙ moueat̃ ẽ i duplici po.3.phy.q.2.b.ꝯc.pa
Mobile dupl̃r manet ſub eadẽ forma.
Mobile pt tardi9 & veloci9 mouẽri.6.ph.q.8.b.ꝯc.1.&.1.
Mobile cõtrahit ens ad naturale.1.phy.q.2.f.ad ſcdm.
Modus cauſe duplex.1.phyſi.q.28.b.
Monſtrũ qd ſit & eoꝝ cauſe.2.phy.q.14.b.p totum.
Mõſtra quõ ſunt itẽra a nã.ibidẽ.d.conclu.pma ſcda & 3a
Motor eternus ẽ oino irtrãſmutabilis.8.phy.q.4.a.ꝯclu.
Eſt aliqs primus motor.7.phyſi.q.3.b.
Motor orbis non mouet̃ per accidẽs.8.phy.q.4.ꝯclu.
Motor orbis quomodo mouetur.ibidem.
Motor poteſt dupliciter intelligi eſſe in magnitudine.8.phyſi.q.20.e.in reſ.ad obiec.
Motor qĩʒ ẽ ꝓportionat9 ſuo mobili.ibidẽ.d.ad 2m.
Motores orbiũ q̃re moueãt.8.phy.q.22.c.ad ſcdm
Motus verũ ſit in tribus gñibus.5.phy.q.3.a.
Motus de quo per pus dicatur.ibidẽ.b.ad 3m.
Formale motus ꝯſideratur dupliciter.ibidem.
Sub mẽ in eodẽ gñe cũ termino motus.ibidẽ.ad ſcdm.
In motu quõ dat̃ pm mutatũ eẽ.6.ph.q.15.b.ꝯclu pa & 1a
In motu inuenitur pm mutatũ eſſe.ibidem.e.
Motus non põt fieri ſup indiuiſibile.6.phy.q.6.a.ꝯclu.
Motus põt p accñs fieri ſup indiuiſibile.ibidem.
Motus celi eſt finitus.6.phy.q.9.a.ad pmum.
Aliquid eſt ſine motu dupl̃r.8.phyſi.q.2.d.ad 3m.
Motus naturalis capitur dupl̃r.8.phy.q.10.b.
Motus animalis quomodo eſt naturalis vl̃ non naturalis.ibidem.conclu.pma & ſcda.
Motus ſm fidem chriſtianam incepit & terminabitur.8.phyſico.q.3.e.
Motus circularis eſt infinitus.ibidem.f.
Motus eternus nõ ẽ a p motore vt a cã agẽte.8.phy.q.5.b.
Motus depẽdet a motore ſicut ab agẽte.8.phy.q.5.c.fi.
Motus dicitur vnus dupliciter.8.phy.q.23.c.ad pmũ.
Motus comparentur dupliciter.8.phy.q.15.a.
Motus localis quõ cõparetur ad alios motus.ibidem.
Motus localis quomodo ẽ prior alijs motibus.ibidem.b.conclu.pma & ſcda.&.3a.
Motus ad formam qui ſint.ibidem.cõclu.3a.
Motus reflexus contingit dupl̃r.8.phy.q.17.b.
Motus reflexus nõ põt eſſe ꝯtinuus.ibidem.conclu.
Mot9 circularis pt eẽ ꝯtinu9 & ꝑpetu9.8.phy.q.18.b.ꝯcl
Motus a parte ante terminatur per aliquod quod non ẽ mutatum eſſe.6.phyſi.q.15.e.
Motus habet duplices partes.8.phyſi.q.8.b.
Motus medij non eſt principium actiuũ motus grauis.8.phyſico.q.11.b.
Motus quid ſit.5.phyſi.q.9.b.
Motus diffõ quõ aſſignet̃ & an ſit bona.3.phy.q.3.c.ꝯcl.
Motus capitur dupliciter.3.phyſico.q.6.b.&.4.phyſico.q.18.d.fi.&.q.20.b.&.q.26.b.&.5.ph.q.1.b.&.8 phyſico.q.13.b.fi.
Motus quõ ẽ eiuſdẽ eẽntie cũ termino.3.ph.q.6.b.ꝯcl.
Motu ignorato neceẽ ẽ nãm ignorare.3.phy.q.1.b.ꝯclu.
Motus ẽ act9 ſʒ imꝑfectus.3.phy.q.2.b.conclu.pma &

ſecunda.⁊.3.phyſi.q.3.c.conclu.
Motus ē perfectio imꝑfecti.ibidē.d.ad 3^{m} fi.
Motus non eſt in mouente per ſe.3.phyſi.q.4.b.conclu. ſed depēdet ab eo.ibidē.d.ad 4^{m}.
Motus localis calefacit per accidēs.3.phy.q.6.d.ad 3^{m}
Motus localis nō poſſet fieri in vacuo ſi daretur.4.phyſi. q.11.c.conclu.
Motus localis ſpecies.7.phyſi.q.4.a.
Motus corporis celeſtis nō eſt per aliquod medium.4. phyſi.q.11.d.ad ſecundum.
Motꝰ ſignificat duo.4.phy.q.20.b.⁊.5.phy.q.3.b.ad 3^{m}
Motus accipitur tripliciter.ibidē ⁊.6.phy.q.15.a.
Motꝰ celeſtis non pōt eē minimꝰ ſimplr.4.phy.q.23.c.
Motus quō eſt cā corruptiōis.4.phy.q.26.b.ꝯc. pª ⁊ 1ª
Motus non eſt actu extra animā.4.phy.q.27.d.
Motus ꝑ ſe non ꝓducitur ꝑ motū.5.phy.q.6.b.
Motus terminat̃ ad motū per accñs.ibidē rōne 3ª.
Motus ex contrarijs terminis quomodo ſunt contrarij. 5.phyſico.q.11.b.ꝯclu.pma ſcda ⁊ 3ª
Motus conſideratur dupliciter.5.phy.q.13.b.
Motus ⁊ magnitudinis partes non ſunt eiuſdē rationis. 6.phyſi.q.5.a.fi.
Motus eſt eternus.8.phy.q.5.b.conclu.
Motus erit perpetuus a parte poſt.ibidem.d.
Mouentur aliqua localiter duobꝰ modis.7.phy.q.4.a
Mouēs eſt duplex.7.phy.q.4.b.
Mouens actu ⁊ motum actu ſunt ſimul tempore.7.phy/ ſico.q.4.c.conclu.pma ſcda ⁊ 3ª.
Mouēs ꝓpinquū ſēꝑ eſt ſimul cū moto.7.phy.q.4.d.
Mouens finitū non poteſt mouere per tempus infinitū. 8.phyſi.q.19.b.ꝯclu.
Mouens aliquod mouetur a moto.3.phyſi.q.4.b.fi.
Mouenti per ſe coniūctum per accidēs mouet per accidens 5.phyſi.q.1.b.conclu.
Quod mouetur localiter nō hꝫ eſſe in aliquo loco per ali/ quod totum tempus 6.phyſi.q.16.b.conclu.
Nihil mouetur a ſeipſo per ſe.7.phy.q.1.b.ꝯclu pª ⁊ 2ª
Motuꝫ a principio intrinſeco poteſt dici a ſeipſo moueri. ibidem.e.ad primum.
Nihil mouetur niſi habens magnitudinem.8.phyſicoruꝫ q.20.b.
Moueri ⁊ motum eſſe non ſunt ſimul.6.phy.q.7.a.
Omne quod mouetur per ſe eſt diuiſibile.6.phyſi.q.13. b.⁊.7.phyſico.q.1.b.
Quod mouetur localiter eſt diuiſibile.6.phy.q.23.f.
Moueri a ſeipſo quid ſit.7.phyſic.q.2.a.
Dupliciter mouetur aliquid per accñs.8.phy.q.14.a.
Idem mouetur motibus contrarijs.8.phy.q.17.e.ad 2^{m}
¶ Multitudo non eſt ens ſed entia.1.phy.q.13.e.ad 2^{m}
Multitudo eſt duplex.3.phy.q.11.b.
Multitudo oīs eſt finita.1.phyſico.q.14.b.ꝯclu.pma.
Multitudo quomodo ſit finita vel infinita.3.phyſic.q.11 c.conclu.pma ſcda ⁊ tertia.
Mutatio celi non eſt pª mutatio.8.phy.q.6.d.ad 4^{m}.
Mutare locum ſm formā ⁊ hꝫ ſm qd ſit.6.ph.q.16.c.
Mutatum eſſe primi mobilis eſt menſura aliorū.4.phy/ ſico.q.21.e.ad tertium.
¶ Natura eſt principale pnᵐ motus ⁊ gētis.2.phy.q.1.b
Nature competit per eſſentiam ſuam ꝙ ſit in illo in quo ē motus cuius ipſa eſt principium.ibidem.c.
Natura eſt diuerſimode pinᵐ motus in diuerſis.ibidē.d.
Natura immediate cauſat motum in illo in quo eſt.ibideꝫ e.ad ſextum.
Naturā eſſe quomō poteſt aut debet demōſtrari.2.phy. ſico.q.2.b.conclu.pma ⁊ ſecunda.
Natura agit propter finem.2.phy.q.13.b.conclu.
Naturalis philoſophus quomodo habet conſiderare ma teriam primam.2.phy.q.7.c.conclu.pma ⁊ ſcda.
¶ Neceſſitas reruꝫ naturalium ē ex materia ſm opinionē antiquorum.2.phy.q.15.b.
Neceſſitas huiuſmodi a quo ſit.ibidē.c.cōclu.pª 2ª ⁊ 3ª.
Neceſſitas materie ⁊ finis defferunt.ibidem.d.
Neceſſitas naturalium quare dicatur a materia potius ꝙ̄ fine.ibidem.d.circa medium.
¶ Nihil eſt quod non ſit vnum.1.phy.q.13.b.
¶ Notiora dicuntur dupliciter ſcilicet quo ad nos ⁊ quo ad naturam.1.phy.q.4.b.
Notiora nobis ⁊ ſimpliciter non ſunt eadeꝫ in naturalibꝰ ibidem.conclu.pma.
Notiora ſimpliciter ⁊ quo ad nos ſunt eadem in mathe. ibidem.conclu.ſecunda.
Notiora nobis ⁊ ſimpliciter non ſunt eadeꝫ in diuinis.ibi dem.conclu.tertia.
Notius ⁊ ignotius idē eſſe eſt impoſſibile.1.phy.q.5.e.
Notius eſſe quo ad nos intelligit̃ duplr̃.2.phy.q.2.c.
¶ Nunc quomodo eſt vel non eſt in toto tempore.6.phy q.11.cōclu.pma ſcda ⁊ tertia.
In nunc tēporis vtrum fiat motus.6.phyſ.q.12.a.cōclu.
Numerus eſt duplex.4.phy.q.19.c.
Numerorum ſpecies pertinent ad perfectionem vniuer/ ſi.3.phyſi.q.11.e.ad ſcdm.
¶ Obiectū pᵐ intellectus eſt duplex.1.phy.q.8.f.ad 3^{m}.
¶ Omnipotēs non pōt oīa facere.5.phy.q.14.e.ad 2^{m}.
¶ Opinio beati Thome de ſubo ſcie nālis.1.phy.q.2.b.
Opinio egidij de eodem.ibidem.c.
Opinio dicentium ſubſtantiam materialem non eſſe diuiſi bilem.1.phyſico.q.9.b.
Opinio de materia intelligibili.2.phy.q.5.b.
Opinio de partibus diffinitionis.2.phy.q.9.b.
Opinio de cauſalitate finis triplex.2.phy.q.10.b.
Opiniones de natura ⁊ qdditate loci.4.phy.q.4.b.⁊.c.
Opiniones de imobilitate loci.4.phy.q.6.b.
Opiniōes de localitate vltie ſphere.4.ph.q.9.b.c.d.⁊.e.
Opinio antiquorum de vacuo.4.phy.q.10.b.
Opinio de puncto.6.phy.q.3.b.
Opinio Auicēne de ꝑpetuitate motus.8.phy.q.2.b.
Opiniones de immobilitate primi motoris.8.phyſicoruꝫ q.4.per totum.
Opiniones de augmentatione.8.phy.q.7.b.
Opiniones de motu grauium.8.phy.q.11.c.d.e.
¶ Pars ſubſtantie eiuſdem rationis precedit id quod eſt pars eiuſdem qꝫtitatis.1.phy.q.9.d.
Partes eiuſdem rationis ſunt partes eiuſdem ſpeciei ad inuicem.1.phy.q.9.e.
Partes qꝫtitatiue ſunt duplices.1.phy.q.15.b.
Partes quantitatiue ponuntur in diffinitione totius.4. phyſico.q.20.d.ad ſcdm.
Partes quātitatiue ⁊ eēntiales differunt.6.phy.q.1.b.
Partes ſiuxꝰ non diſcōtinnātur.4.phy.q.19.d.ad 5^{m}
Partes motiue aialis ſunt qꝫtitatiue.8.phy.q.9.b.
Paſſiones impediunt cognitionem.7.phy.q.7.e.
¶ Per ſe capit̃ duplr̃.1.ph.q.23.e.⁊.2.phy.q.1.e.ad.6^{m}
Per accidens accipitur tripliciter.4.phy.q.9.g.
Perfectio nulla eſt ꝑfecta.3.phy.q.2.d.ad 3^{m}.
Magis perfectum ⁊ minus perfectum non differunt ſpe/ cie.5.phy.q.9.b.conclu.
Perpetuorum diuerſitas.3.phy.q.9.b.
Perpetua nō īdigēt ꝯſeruāte agēte.4.phy.q.2.c.ad 3^{m}.
Perpetuitas motus eſt a ꝑ principio.8.phy.q.11.e.
Phantaſma licet aliquo modo nobilius ſit intellectu non tamen ſimpliciter.1.phy.q.1.e.in fi.
¶ Philoſophia naturalis reducit ꝯcluſiones ſuas ad prin

cipia per ſe nota. 1. phy. q. 2. f. ad primum.
Phia nālis eſt ſcia vna ſm analogiā. 1. phy. q. 2. g. ad 2^{m}.
Philoſophia naturalis non pōt reprobare negantem principia doctrine. 1. phyſi. q. 7. c.
Philoſophia naturalis diſputat ꝯ negantem principia ipſius eſſe ⁊ non doctrine. 1. phyſi. q. 7. c.
Phia nālis diſputat ꝯ negātē pn^{a} doctrine ⁊ eſſe. ibidem.
Philoſophus ponit ad ſenſuz manifeſta. 8. phy. q. 22. b.
Phyſicus ⁊ metaphyſicus diuerſimode conſiderant ſubſtantias abſtractas. 2. phy. q. 7. c. conclu. 3^{a}.
¶ Piuuia ē pp ꝯſuatōez equitatꝫ eſſ op. 2. ph. q. 15. c. ad 4.
¶ Porphyri^{9} tradit ſciaꝫ de vniuerſalibus pro rebus ⁊c. 1. phy. q. 5. d. ad tertium.
¶ Poſitio capitur multipliciter. 6. phyſi. q. 3. b.
Poſſe diſtinguitur ſm diſtinctionē actus. 3. phy. q. 9. b.
Potens dicitur aliqd dupl'r. 8. phy. q. 22. c. ad ſextum.
Potentia eſt duplex. 8. phyſi. q. 20. d. ad vlti.
Po^{a} paſſiua ⁊ eius act^{9} ſunt in eodē ſubo. 1. phyſi. q. 1. c.
Po^{a} eſt in eodē gn̄e cū actu ſuo. 5. phy. q. 3. b. ad ſcōm.
Potentie nomine duo intelliguntur. 1. phyſi. q. 25. b.
Potentia materie quomodo ſit idem eſſentialiter cum materia vel non. ibidē. conclu. pma ⁊ ſcōa.
Potētia capitur dupl'r. ibidē. c. ad p^{m} ⁊. e. ad 5^{m}.
Potentie actiue agentis correſpondet potētia paſſiua materie. ibi. ad 2^{m} reſpon. vlti.
Po^{a} mãe ad formā non ē ens rōnis ſolū. ibidē. ad quartuz.
Potētia ad nō eē vni^{9} ordinat' ad eē alteri^{9}. 2. phy. q. 15. d.
Potentia eſſentialis quid ſit. 8. phyſico. q. 11. b.
Potentia accidentalis. ibidem.
Potentia ad motum grauis eſt duplex. ibidem.
Potentia eſſentialis capitur dupliciter. 8. phyſi. q. 11. m.
Potentia actiua eſt duplex. 8. phy. q. 11. m. circa fi.
Po^{a} infinita nō pōt eē in magnitudine. 8. phy. q. 20. a. ꝯcl'.
Po^{a} iſinita ſi ponat' i magnitudine mouet i nō tpe. ibidē. c.
Potentia eſt infinita dupliciter. ibidē. d. ad ſcōm.
¶ Predicamentum capitur dupliciter. 3. phy. q. 5. b.
Predicamentum exigit tria. ibidē.
Eſſe in p̄dicamēto intelligitur dupl'r. 5. phy. q. 3. b. ad 1^{m}.
Prima paſſio entis mobilis eſt motus. 1. phy. q. 2. g. ad 5^{m}
Principia triplicia ꝯſiderant' i phia nāli. 1. phy. q. 7. b.
Principia rerum naturalium que ⁊ quomodo ſunt contraria. 1. phy. q. 18. b. conclu. p^{a} 2^{a} ⁊ 3^{a}.
Principia rerum naturaliuꝫ ſunt tria: nec plura tribus. 1. phyſico. q. 21. b. conclu. pma ⁊ ſcōa.
Principia dicuntur pma dupl'r. ibidē. conclu. 2. fi.
Principiorū numerus accipitur diuerſimode. ibidem. c.
Prius ē diuerſimode ſuo poſteriori cōiūctū. 1. phy. q. 4. b.
Prius ⁊ poſterius diffiniunt' tpe. 4. phyſi. q. 19. d. ad 7^{m}.
Prius ⁊ poſterius in motu ſunt tria. 4. phy. q. 20. b. fi.
Prius ⁊ poſterius motus q̄uo ſint idē vel diuerſum cū priori ⁊ poſteriori tpis. 4. phy. q. 20. c. ꝯclu. pma 2^{a} ⁊ 3^{a}.
Prius ⁊ poſterius q̄uo ſunt eā. ibidem. d. ad tertium.
Priua^{o} quomodo eſt ⁊ non eſt cauſa appetitus materie ad formam. 1. phy. q. 28. b. conclu. pma ⁊ ſcōa.
Priuatio dicitur forma materie. 1. phy. q. 19. c. ad pn^{m}.
Priuatio ē pn^{m} intriſecū rez nāliū. 1. phy. q. 11. b. ꝯclu. 1.
Priuatio quomodo poteſt vel non poteſt eſſe principium. 1. phy. q. 23. c. conclu. pma ſcōa tertia ⁊ quarta.
Priuatio eſt notior habitu. 6. phy. q. 3. d. ad ſecūdum.
Primū mobile eſt incorruptibile. 8. phy. q. 3. d.
Primum pn^{m} pbat' ex ſolo motu ppetuo. 8. phy. q. 2. c.
Primum principium potuit incipere motuꝫ ſine priis mutatione. 8. phy. q. 4.
Primū pn^{m} motiua nō ē i magnitudine. 8. phy. q. 20. c.
Primus motor eſt oino imobilis. 8. phy. q. 13. b. cōclu.
Primū mouēs mouet mobile iſinitū. 8. phy. q. 19. c. obi.
Primū mouens eſt cū motus infinita. 8. phy. q. 20. c. fi.
Pri^{m} mouēs nō mouet ime^{te} p^{m} mobile. 8. ph. q. 21. b. ꝯcl'.
Pri^{m} mouēs q̄re magis dꝫ mouere p^{m} mobile. ibidē. c. fi.
Primum mouens ſm Ariſtotelem nō eſt proprie vigoris finiti vel infiniti. 8. phy. q. 22. b. conclu.
Primum principium eſt infiniti vigoris ſm fidem. ibideꝫ. d. ad vltimum.
Primum principium eſt vnum tantum. 8. phy. q. 23. b.
Proprietates rerū nāliū ſunt duplices. 1. phy. q. 1. b.
Propoſitiōes per ſe notas oportet quandoqꝫ demonſtrari male diſpoſitis. 2. phy. q. 2. d.
Propoſitio velocitatis motus naturalis ad velocitatē mobilis. 4. phy. q. 12. e. conclu.
¶ Pulſio quid eſt. 7. phyſi. q. 4. a.
Punctum ⁊ vnitatem non eſt inconueniens eſſe qualia. 1. phyſi. q. 12. c. conclu. 4. fi.
Puncti ſubiectum. 6. phy. q. 2. c. in obiec. fi.
Punctus eſt aliquid poſitiuum. 6. phy. q. 3. c. conclu.
Punctus eſt duplex. ibidem.
Punctus terminans quid ſit ⁊ item continuās. ibidem.
Punctus eſt ſenſibilis per cogitatiuam. ibidē. d. ad pmaꝫ.
Punctus eſt prior linea. ibidem vlti.
¶ Qualitates tangibiles non ſunt forme ſubſtātiales elementorum. 5. phyſi. q. 4. c. fi.
Qualitas habet quatuor ſpecies. 1. phy. q. 12. b.
Qualitatis quarta ſpecies. 7. phyſi. q. 6. a.
Qualitatis prima ſpecies. 7. phyſi. q. 7. b
Species qualitatis in quo fundantur. ibidem.
Qualitas fundatur in quantitate. ibidem.
Quātitas ſucceſſiua mēſurat' tpe tantū. 4. phy. q. 28. c.
Quātitati ſucceſſiue nihil ē eq̄le niſi niſi ſit q̄ntitas. ibideꝫ
Quantitas conſideratur dupl'r. 5. phy. q. 7. b.
Quantitas eſt indiuiſibilis. 6. phy. q. 14. a. ad p^{m}.
Quātitati nō cōpetit ſolū diuiſibilitas. 1. phy. q. 0. b. fi.
Quātitati q̄uo ꝯpetit ꝯrietas. 5. phy. q. 7. c. ꝯc. p^{a} 1^{a} 3^{a} ⁊ 4^{a}
In quātitate ſm ſe q̄uo ē ⁊ nō ē contrarietas. ibidem d.
Quantitas eſt determinata. 6. phy. q. 15. c.
Quantū duplici cognitione pōt cognoſci. 1. phy. q. 15. b.
Q̄ō de eterni^{te} mot^{9} ptinet ad phm nālē. 8. phy. q. 1. a. ꝯc.
Quies eſt duplex. 2. phy. q. 1. c. ad 3^{m}.
Quies menſuratur tempore. 4. phy. q. 25. a. conclu.
Quies eſt priuatio. ibidem.
Quies conſideratur dupl'r. 5. phy. q. 13. b.
Quies q̄uo ſit pfectio motus. ibidē. ꝯc. p^{a} 2^{a} ⁊ 3^{a} ⁊ 4^{a}
Quies eſt perfectio motus ⁊ mobilis.
Quies nulla mediat inter partes motus reflexi. 8. phyſic. q. 17. c. ad ſcōm fi.
Quieſcens capitur dupl'r. 3. phy. q. 4. c. ad pmum.
Quomodo intelligit' mathematicus conſiderat entia mathematica vt ſunt a mā abſtracta. 2. ph. q. 4. d. ad 3^{m}
¶ Rō eēndi aliqd nō^{9} ē eē poris ētitatꝫ. 1. ph. q. 4. c. ad 5^{m}
Ratio vnitatis mãe que ſit. 1. phy. q. 24. c. fi.
¶ Relatio eſt duplex. 5. phy. q. 5. b.
Relatiua diuerſimode referūtur adinuicē. ibideꝫ.
Relatio attribuitur alicui dupliciter. ibidem.
Relatio realis non poteſt eſſe in aliquo niſi facta trāſmutatione in eo. 5. phy. q. 5. d. conclu. pma.
Relatio pt alicui attribui tāqꝫ ī mio abſqꝫ trāſ. ibidē. ꝯc. 2^{a}
Rerum naturalium poteſt eē ſcia. 1. phy. q. 1. b.
Res naturalis ⁊ mobilis idem ſunt. ibidem.
Res naturales capiuntur dupl'r. 1. phy. q. 23. b.
Res nālis diffinit' p mām ſenſibilē. 2. phy. q. 6. b. fi.
Reſiſtentia eſt inter motorem ⁊ rē motā. 4. phyſi. q. 13. b.
Reſiſtentia medij nō hꝫ eāliātē. 4. phy. q. 13. c. fi.
Reſolutio ad mām primam ſit dupl'r. 7. ph. q. 8. b. ad 4^{m}.
Reuolutio gn̄alis ſit in. 36. millibus annoꝝ. 5. phy. q. 14.

¶ Sciētia

¶ Scia ppie ē hit⁹ ʒnis demrate ex ppriis.1.phy.q.1.b
Scia nālis est nccia ad humanā felicitatem nālez.ibidem.
Scia per se dr̄ 2ʳ scȝ i gnē ⁊ simplr̄.1.phy.q.3.b
Scia pntoꝝ pus est docēda q̄ vliuȝ.1.phy.q.5.d.ad 3ᵐ.
Scia pōt demrare cōs sui subiecti.2.phy.q.7.d.ad 2ᵐ
¶ Sensibile capit duplr̄.1.phy.q.1.c.
Sensibile est duplex.2.phy.q.4.b.fi.
Sensibilia communia quare dicuntur cōmunia per se non primo.2.phy.q.4.e.ad 2ᵐ fi.
¶ Singulare dr̄ duplr̄ scȝ simplr̄ ⁊ i respectū.1.ph.q.5.b
Singulariū est scia sub rōne vlī.1.phy.q.1.c.
Singulariū fm ee singulare nō est scia.ibidem.
Singulare est incorruptibile.1.phy.q.5.e.
Silitudo ē duplex scȝ spūal ⁊ realis.1.phy.q.4.c.ad 4ᵐ
Simul ee aliq̄ q̄uo intelligitur.7.phy.q.4.b.
¶ Spēs spālissima ē pᵐ cognitum ab intellectu fm Scotum.1.phy.q.6.a
Species dicit duo.7.phy.q.8.b.ad 8ᵐ.
Spēs i vniuerso poſes sūt actualr̄ i ipo.5.phy.q.9.b.fi.
Speciei cuilibet in inferioribus correspondet sua constellatio.2.phy.q.14.c
Sphere vltie ptes nō sunt i loco i poᵉ.4.phy.q.9.c.
Sphera vltia q̄uo sit in loco.4.phy.q.9.e.ↄc.pᵃ 2ᵃ 3ᵃ ⁊ 4ᵃ
Shera vltia nō est in loco p cētrū.ibidē.f.
¶ Subiectū capit duplr̄.4.phy.q.27.e.ad 5ᵐ
Subiectū scie nālis est sba mobilis.1.phy.q.2.f.
Subiectū est aliquid duplr̄.1.phy.q.23.b.fi.
Subiectū hȝ se triplr̄ ad formā aliquā.3.phy.q.3.b
Subiam ee pus ens quā accñs q̄uo itelligit.1.phy.q.8.e
Suba nālis nō ē diuisibilis p accñs pure.1.phy.q.9.b.fi.
Substantia nālis est per se diuisibilis in partes eiusdē rationis.ibidem.c.conclu.pma.
Sbe nālis nō cōpetit p se eē diuisibile.ibidem.
Sube cōpetit diuisibilitas in 2ᵒ modo per se.ibidem.
Suba ⁊ sba naturalis dr̄nt.2.phy.q.6.b
Suba nō diffinit p suū accñs.ibidē.d.ad 2ᵐ.
Suba imālis ↄsideraꝛ a phyſi.8.phy.q.pᵃ.a.ad 2ᵐ
Substātie sunt ꝟrie fm formas.5.phy.q.3.d.
Subas abstractas eē dmrat phs nāl.2.phy.q.7.e.ↄcl 3ᵃ
Qualz sba abstracta ē fīns sbe sēsibil.8.ph.q.11.d.ad.6ᵐ
Subtilitas consideraꝛ duplr̄.4.phy.q.10.c.in resp ad ob.
Successio mot⁹ ḡuis ⁊ leuis vñ pueniꝛ.4.ph.q.13.b.ↄc.
Successio inter duo mutata esse ⁊ inter duo instantia est eadem.4.phy.q.20.d.ad vlti.
Supficies hȝ duplicē rōnē mēſurādi.4.phy.q.5.b
Supficies est māle loci.ibidem.e
Sursum ⁊ deorsum capiūtur duplr̄.4.phy.q.5.g.ad vlti.
¶ Tangere vnum totum corpus aliud totum est impossibile.6.phy.q.4.a.conclu.
Tarditas est duplex.4.phy.q.12.d.
¶ Tempus est aliq̄d ens.4.phy.b.17.q.ↄclu.
Tp̄s est ex duplici q̄ātitate cōpositū.ibidē.c.
Tempus duo significat.ibidē,⁊.4.phy.q.27.b
Tempus vnde denoiatur esse.4.phy.q.17.d
Tempus nō est motus absolute:nec circulatio.4.phy.q.18.b.conclu.pᵃ ⁊ 1ᵃ.
Tp̄s est aliq̄d ipsius mot⁹.4.phy.q.19.b
Tempora plura non possent esse si eēnt plures mundi.4.phy.q.18.d.per totum.
Tp̄a plura nō possint eē sil.4.phy.q.27.e.ad 3ᵐ.
Tempus est nūs nūstus.4.phy.q.19.c
Temporis essentia.ibidem.fi.
Tempus ⁊ motus idem sunt.4.phy.q.19.d.ad 4ᵐ
Temporis formale sigtum.ibidem.ad 5ᵐ
Tempus mēſurat seipm.4.phy.q.20.d.ad 4ᵐ
Tempus simplr̄ minimū nō daꝛ.4.phy.q.23.c.ↄclu.
Tempus mensurat motum fm quod ipsum tēpus est ens extra animam.4.phy.q.27.c.ad pᵐ
Tp̄s mēſurat motū fm q̄d q̄uāt⁹ est.4.phy.q.24.b.ↄcl.
Tp̄s q̄uo sit extra aiam.4.phy.q.17.c.ↄclu.pᵃ 2ᵃ ⁊ 3ᵃ
Tempus est passio motus.4.phy.q.27.c.ad 2ᵐ.
Tempus q̄uo est vnum numero aut plura iobus temporalibus.4.phy.q.28.d.ↄcl.pᵃ ⁊ 2ᵃ ⁊ 3ᵃ
Tp̄s est finitū si magnitudo ē finita.6.phy.q.9.a.
Tempus habet principium ⁊ finem.
Illud tempus in quo aliquid primo mutatuȝ ē:est idiuisibile.6.phy.q.14.a.conclu.
Tempus est eternum.8.phy.q.3.c.
Tempus motus capit duplr̄.8.phy.q.19.c.ad pᵐ.
Terminus q̄uo indiuisibilis.4.phy.q.2.c.ad 2ᵐ.
Totuȝ eē notius quā sue partes.1.phy.q.5.e.ad 9ᵐ
Totū eē idē cū suis partib⁹ q̄uo itelligit.1.phy.q.10.b
Totū q̄uo est idē vel diuersuȝ a suis ptib⁹ vide.ibidem.
Totū simul alterari ↄtingit duplr̄.6.phy.q.12.b.
Tractus q̄d sit.7.phy.q.4.a
Trāsmutatio ē duplex.1.ph.q.23.b.fi.⁊.5.phy.q.5.b.fi.⁊.6.phy.q.13.d.
Trāsmutatio per se ⁊ per accñs q̄d ē.6.ph.q.13.c.ad pᵐ
Nulla trāsmutatio pter localē pt eē ppetua.8.ph.q.16.a
Transmutabile per accidens est etiam transmutabile per se.6.phy.q.13.d
¶ Uacuū esse nō est possibile.4.phy.q.10.c.ↄclu.
Uacui pōnes ppter experimenta.ibidem.d.
Uacuum si daretur motus animalis non fieret in eo.4.phy.q.14.b.conclu.
Vacuum quid sit.4.phy.q.15.a.
Uacuum non est priuatio.ibidem.
¶ Ubi quid est.5.phy.q.10.e.ad pᵐ
Ubi dependet a loco in fieri tantum.ibidem.
Ubi celi est ppriissimū.4.phy.q.9.b.
Inter vbi sursum ⁊ vbi deorsum non est maxima differētie.5.phy.q.8.c.ad pᵐ
¶ Uectio quid sit.7.phy.q.4.a
Uelocitas est duplex.4.phy.q.12.b
Uelocitates plures possunt eē vni⁹ mobil.4.phy.q.12.d
Uertigo quid sit.7.phy.q.4.a
Vir prudēs dn̄abit astris.8.phy.q.6.b
Uirtus capit duplr̄.8.phy.q.12.c.ad 6ᵐ
Uirt⁹ ↄseruatiua local est i pnto q̄ntatē.4.ph.q.5.d
Virtutes cōseruatiue diuerse sunt in eodem continente.4.phy.q.8.d.in resp.ad du.vlti.
Uirt⁹ nāl nō est determinata ad vnū.6.phy.q.1.d.ad.vlti.
¶ Ultimum dicit duo.4.phy.q.4.e.ad 5ᵐ.
¶ Uniri enti actu ⁊ vniri eidem fȝ q̄d est ens actu dr̄unt.7.phy.q.8.g.med.
Unitas analogie sufficit ad scie vnitatē.1.phy.q.8.f
Ule capit duplr̄ scilȝ pro re ⁊ intentione.1.phy.q.5.b
Ule eē noti⁹ singulari quid sit.1.phy.q.5.b
Uniuersale intentionale non est nobis prius notuȝ quam singulare.ibidem.c.ↄclu.prima.
Ule est corruptibile per accidens.1.phy.q.5.e
Uniuersalia cognoscūtur duplr̄.ibidem.ad 5ᵐ
Unum est duplex.1.phy.q.13.c.fi.
Unum numero dicitur duplr̄.1.phy.q.24.b.ↄclu.2
Unū simplr̄ fit ex actu ⁊ poᵃ.2.phy.q.3.c.ad.5ᵐ
Unitas est q̄d positiuum.6.phy.q.3.d.ad 3ᵐ
¶ Uoluntas humana est variabilis.6.phy.q.8.d.ad 3ᵐ
Uoluntas motoris celestis non variatur.ibidem.

Finis Tabule alphabetica serie materias complectentis Questionum Joānis de Janduno in Aristotelis libros de Physico auditu. Laus opifici phyſis.

Tabula

Quo facilius queſita cōperias Quōnum titulos in ordinē alphabeticū coegim⁹ Studioſe Lector quaten⁹ vna nr̄a opa plurimū onus alleuiarem⁹. Priores numeroꝝ libros poſteriores āt quota queq₃ i ordie ſit queſtio indicat.

Actio ꝛ paſſio vtrū ſint diſtincta ꝑnta.lib.3.q.5.
Ad perfectaʒ ſciam de aliquo cauſato oporteat cognoſcere omnes cauſas.lib.1.q.3.
Ad naturalem pertineat ꝯſiderare de īfinito.lib.3.q.7.
Ad quantitatem poſſit eſſe motus.lib.5.q.8.
Ad qualitates de quarta ſpecie qualitatis ſit alteratio.li.7.q.6.
Ad qualitates de ꝑ⁹ ſpecie q̄litatis ſit alteratio.lib.7.q.7.
Aliquid moueatur a ſeipſo.lib.7.q.1
Aliqd poſſit fieri ex non ente ſimpliciter.lib.1.q.22.
Aliqua ſit multitudo ſimpl'r in infinitum.lib.3.q.11.
Alteratio ſit ſimul cum alterato.lib.7.q.5
Alteratio ſit diuiſibilis in infinitum.lib.8.q.8
Animal moueat ſeipſum.lib.8.q.9
Augmentatio ſit motus continuus.lib.8.q.7
Caſus ꝛ fortuna ſint cauſe per accidens.lib.2.q.12
Celum agat intellm̄ ꝛ volūtatem hoīs.lib.8.q.6
Cognitio quāti depēdeat a partib⁹ q̄ʒtitatiuis.lib.1.q.15
Conſideratio perpetuitatis motus ſit neceſſaria ad inueſtigandum primum principium.lib.8.q.2
Corruptum poſſit regenerari.lib.1.q.14
Continuum ſit compoſitum ex indiuiſibilibus.lib.6.q.1.
Conceptus ſpeciei ſpecialiſſime ſit prius in itellectu via generationis conceptu vliori
De rebus naturalibus poſſit eſſe ſcia.lib.1.q.1
Diffinitio nature ſit bona.lib.2.q.2
Diffinitio motus ſit bene aſſignata.lib.3.q.3
Diffinitio temporis ſit bene aſſignata
Duo corpora poſſint ſe ꝯtingere ſm totum.lib.6.q.4.
Eadem ſint ſimpl'r notiora ꝛ quo ad nos.lib.1.q.4
Ens ſit vnius rōnis ad ſubſtāriaʒ ꝛ acciñs.lib.1.q.8
Ens mobile vel corpus mobile ſit ſubiectum philoſophie naturalis.lib.1.q.1
Entia naturalia ſint determinata ad maximum ꝛ ad minimum.lib.1.q.16
Entia mathematicalia ſint abſtracta a materia intelligibili.lib.2.q.5
Entia naturalia diffiniantur per mām ſenſibilē.lib.2.q.6
Ex omnibus mobilibus poſſit fieri vnuʒ ꝯtinuū.li.7.q.3
Finis ſit cauſa.lib.2.q.10
Forma ſm quā eſt mot⁹ ſit vna numero a ꝑn° motus vſq₃ ad finem.lib.5.q.10
Generatio ſit motus.lib.5.q.2
Genus ſit in vna natura.lib.7.q.8
Generans q̄ generat graue ſit principium actiuuʒ immediatum ipſius motus grauis dū gn̄atur.lib.8.q.12
Graue inanimatum moueat ſeipſum vt lapis aut terra et huiuſmodi.lib.8.q.11
In corporibus celeſtib⁹ ꝯtingāt aliq̄ caſualia.lib.2.q.11
Indiuiſibile poſſet eſſe infinitum.lib.1.q.11
Indiuiſibile poſſit eſſe quale.lib.1.q.12
In eternis differunt eſſe ꝛ poſſe.lib.3.q.9
Infinitum ſit ignotum.lib.1.q.14
Infinitum ſi eſſet eēt ꝑn^m ſolum.lib.3.q.8
Infinita poſſint pertranſiri.lib.6.q.10
Ignis ſit in concauo orbis lune tanq₃ in loco ſuo naturali.lib.4.q.8.
Ignorato motu neccēm ſit ignorare nām.lib.3.q.1
In nunc tp̄is poſſit aliquid moueri.lib.6.q.12
Inſtans ſit vnum ꝛ idem in toto tēpore.lib.4.q.21
Inſtans cauſet tempus.lib.4.q.22
Illud in quo aliqd ꝑ mutatū eſt ſit diuiſibile.lib.6.q.14
Illud quod eſt coniunctum per ſe mouenti ſit mouens ꝑ accidens.lib.5.q.1
Illud quod mouetur localiter dū mouetur ſit in aliquo loco per aliquod totum tempus.lib.6.q.16
Iſta ꝑpoſitio ſit vera tantum vnum eſt.lib.1.q.13
In motu ſit primum mutatū eſſe a parte ante.lib.6.q.15
In quantitate ſit contrarietas.lib.5.q.7
In ſubſtantia ſit contrarietas.lib.5.q.4
Illa demonſtratio Ariſtotelis ſit demōſtratio quia vel propter quid lib.7.q.2
In motu locali ſit mouens ſimul cū moto.lib.7.q.4
In loco ſit virtus cōſeruatiua locati.lib.4.q.2.
Iſte ſcie medie ſint magis naturales q̄ʒ mathematice ꝛ de hoc queretur in ſophiſmatibus
Locus ſit equalis locato.lib.4.q.3
Locus ſit vltimum continentis.lib.4.q.4
Locus ſit in genere qualitatis vel q̄ʒtitatis.lib.4.q.5
Locus ſit immobilis.lib.4.q.6
Magnitudo ſit diuiſibilis in infinitum.lib.3.q.12
Materia prima ſit ens.lib.1.q.19
Materia prima ſit ſubſtantia.lib.1.q.20.
Materia prima ſit vna numero in oīb⁹.lib.1.q.24
Materia habeat in ſe potentias infinitas.lib.1.q.26
Materia appetat formam.lib.1.q.27
Materia ꝑ ſit per ſe gn̄abilis ꝛ corruptibilis.lib.1.q.29
Materia ꝛ forma ſint natura.lib.2.q.3
Materia ſit cauſa.lib.2.q.8
Magis ꝛ minus perfectum in forma ad quā eſt mot⁹ ſint diuerſa ſm ſpeciem.
Magnitudo ꝛ motus ſint eiuſdem rationis q̄ʒtū ad cōponi vel non cōponi ex idiuiſibilibus.lib.6.q.5.
Magnitudo ꝛ tempus concomitentur ſe ſm finitum ꝛ infinitum.
Medium plenum impediat motum.lib.4.q.16
Monſtra ſint intenta a natura.lib.2.q.14
Motus ſit in tribus generibus.lib.5.q.3
Motus ſit actus.lib.3.q.2
Motus ſit in mouente.lib.3.q.4
Motus ſit eiuſdem eſſentie cuʒ termino ad quem tendit.lib.3.q.6
Motus ſit per ſe cauſa corruptionis.lib.4.q.26
Motus accipiat per eſſe motum.lib.5.q.6
Motus qui ſunt ex cōtrarijs terminis ſint ꝯrij.lib.5.q.11
Motus ſit eternus.lib.8.q.3
Motus eternus dependeat a mouente ſicut ab efficiente.lib.8.q.5
Motus animalis ſit naturalis lib.8.q.10
Motus localis ſit prior oībus alijs motib⁹.lib.8.q.15
Motus reflexus poſſit eſſe continuus.lib.8.q.17
Motus circularis poſſit eſſe ꝑpetuus.lib.8.q.18
Motor eternus intranſmutabilis qui mouet per intellectum ꝛ volūtatē poſſit immediate cauſare motū nouū nulla mutatione precedente.lib.8.q.4
Motores corporum celeſtium moueantur per accidens.lib.8.q.14
Moueri et mutatū eſſe poſſint eſſe ſimul.lib.6.q.7
Mouens finitum poſſit mouere per tempus infinitum.lib.8.q.19
Naturam eſſe poſſit demonſtrari.lib.2.q.2
Naturalis philoſophus habeat conſiderare materiaʒ primam.lib.2.q.7
Natura agat propter finem.lib.2.q.13.

Tabula

Neceſſitas effectuum naturalium dependet ex materia rei naturalis.lib.2.q.15.
Neceſſarium ſit vacuum eſſe.lib.4.q.10.
Omnes partes difformis ſint ſimul.lib.2.q.9.
Omnia entia ſint in loco.lib.4.q.1.
Omne quod mouetur contingat tardius aut velocius moueri.lib.6.q.8.
Omne quod mouetur ſit diuiſibile.lib.6.q.13.
Per appoſitionem contingat excedere quantācūq; magnitudinem.lib.3.q.13.
Philoſophus naturalis poſſit diſputare contra negantem principia naturalia.lib.1.q.7.
Potentia materie ſit idem eſſentialiter cum eſſentia materie.lib.1.q.25
Poſſit eſſe corpus actu infinitum.lib.3.q.10.
Principia rerum nālium ſint tm̄ tria.lib.1.q.21.
Priuatio ſit pn̄m rerum naturalium.lib.1.q.23
Priuatio ſit cauſa appetitus mãe ad formam.lib.1.q.28.
Prius ⁊ poſterius motus ſint idem eſſentialiter cum priori ⁊ poſteriori temporis.
Proportio velocitatis motus vnius ad alterum ſit ſm̄ proportionem medij.lib.4.q.12.
Primum mouēs moueat imediate pm̄ mobile lib.8.q.21
Primum ſit vigoris infiniti.lib.8.q.22.
Primum pn̄m motus ſit vnum.lib.8.q.23
Punctus ſit in linea.lib.6.q.2
Punctus ſit aliquod ens poſitiuū.lib.6.q.3
Queſtio de eternitate motus pertineat ad nālē.lib.8.q.1
Quies ſit contraria motui.lib.5.q.12
Quies q̄ eſt in termio ad quē ſit pfectio mot⁹.lib.5.q.13
Quodlibet corpus finitum poſſit cōſumi per ablationem aliciuius finiti aliquoties factam.lib.1.q.17.
Relatio poſſit alicui attribui de nouo nulla tranſmutatione facta in ipſo.lib.5.q.5.
Si vacuū eſſet motus localis poſſet fieri in eo.lib.4.q.14
Sit dare minimum tempus.lib.4.q.23.
Sit aliqḋ mouēs penitus imobile.lib.8.q.13.
Subſtantia materialis ſit per ſe diuiſibilis in partes eiuſdē rationis.lib.1.q.9.
Succeſſio in motu grauium ⁊ leuium proueniat ex reſiſtētia medij.lib.4.q.13.
Terra ſit in ſupficie aque ſicut in loco ſuo nāli.lib.4.q.7.
Tempus ipſum ſit aliquod ens.lib.4.q.17.
Tempus ſit eēntialiter motus primus.lib.4.q.18.
Tēpus menſuret motus ſm̄ qḋ motus q̄t⁹ eſt.li.4.q.24
Tempus ſit menſura quietis.lib.4.q.25.
Tempus ſit extra animam humanam.lib.4.q.27.
Tempus ſit vnum nūo apud oia tpalia.lib.4.q.28.
Tranſmutatiões alie a motu locali poſſunt eſſe perpetue. lib.8.q.16.
Vacuū ſi eēt motus localis poſſet fieri in ipſo.lib.4.q.14
Vacuum ſi eſſet eſſet priuatio.lib.4.q.15.
Ultima ſphera ſit in loco.lib.4.q.9.
Uniuerſaliora ſint notiora quo ad nos ipſis ſimplicib⁹ lib.1.q.5.
Uirtus īfinita poſſit eē in magnitudine finita.lib.8.q.20.

Finis Indicis queſtionum in gandauianas interp̄tationes.

Sequitur materierum tabula magis ſpeciatim pertractatas demonſtrans.

¶ Qõnũ acutiſſimi phi Joãnis de Gãdauo ſup octo libroꝛ phice Auſcultatiõis Ari. titulos bifario indice añ opus ſũmati mõſtram⁹. Pꝛio qdẽ ea ſerie q̃ digeſte ſunt vt q̃ta quecꝙ ſinguli libꝛi ſit facile pateat. Altero aũt eãdẽ i oꝛdinẽ alphabeticũ ꝯgeſſim⁹: vt mox ex capite q̃ſtiõis auditoꝛ materiam abſq3 ambage reperiri liceat.

¶ Tituli qõnum pꝛimi libꝛi phyſicoꝝ.

q. i. Trũ de reb⁹ nãlib⁹ poſſit eẽ ſcia. cer. 1
2 Utrum ens mobile vel coꝛp⁹ mobile ſit ſubiectum eius id eſt obiectum. 2
3 Utrum ad pfectã ſciam de aliquo cãto [illegible] 3
4 Utrum eadẽ ſint ſimplr notioꝛa ꝛ quo ad nos. 4
5 Utrũ vniuerſalioꝛa ſint notioꝛa quo ad nos ipſis ſimplicibus. 5
6 Utrum conceptus ſpeciei ſpecialiſſime ſit pꝛius in intellectu via generationis [illegible] 6
7 Utrum Phs naturalis poſſit diſputare contra negantem pꝛincipia naturalia. 7
8 Utrum ens ſit vnius rõnis ad ſubſtãtiã ꝛ accñs. 7
9 Vtrum ſubſtãtia materialis ſit per ſe diuiſibile in partes eiuſdem rationis. 9
10 Utrum totũ ſit idem cũ ſua parte vel diuerſum. 10
11 Utrum indiuiſibile poſſit eſſe infinitum. 10
12 [illegible] 11
13 [illegible] 11
14 Utrum infinitum ſit ignotum. 12
15 Utrum cognitio quãti dependeat ex partibus quantitatiuis. 13
16 Utrum entia naturalia ſint determinata ad maximũ ꝛ ad minimum. 13
17 Utrum q̃libet coꝛpus finitum conſumi poſſit p ablationem alicuius finiti aliquoties factam. 14
18 Utrum pꝛincipia rerum naturalium ſint ꝯ̃ria. 14
19 Utrum materia pꝛima ſit ens. 15
20 Utrum materia pꝛima ſit ſubſtantia. 16
21 Utrum pꝛincipia rerum nãlium ſint ſolum tria. 16
22 Utrũ aliquid poſſit fieri ex non ente ſimpliciter vel ex nihilo. 18
23 Utrum pꝛiuatio ſit pꝛincipium rerum nãlium. 19
24 Utrum materia pꝛima ſit vna numero in omnib⁹ generabilibus ꝛ coꝛruptibilibus. 20
25 Utrum potentia materie ſit idem eſſentialiter cũ eẽntia materie vel cum ſubſtantia materie. 21
26 Utrũ materia habeat in ſe potẽtias infinitas. 23
27 Utrum materia appetat foꝛmam 24
28 Utrũ pꝛiuatio ſit cauſa appetitus mãe ad foꝛmã. 24
29 Vtrum materia pꝛima ſit per ſe generabilis ꝛ coꝛruptibilis. 24

¶ Tituli qõnũ ſupꝛa ſcõm libꝛum phyſico.

q. i. Utrum diffinitio nature ſit bona. 25
2 Utrum nãm eſſe poſſit demõſtrari. 26
3 Vtrum materia ꝛ foꝛma ſint natura. 27
4 Utrum entia ma͠tica ſint abſtracta a ſenſibilibus. 28
5 Vtrum entia mathematicalia ſint abſtracta a materia intelligibili. 29
6 Utrum entia naturalia diffiniantur per materiam ſenſibilem. 30
Utrum iſte ſcie medie ſint magis naturales q̃ mathematice ꝛ de hoc queretur in ſophiſmatibus.
7 Utrũ nãlis Phs habeat ꝯſiderare mãm pꝛimam. 31
8 Utrum materia ſit cauſa. 32
9 Utrum oẽs partes diffinitionis ſint ſ[illegible] 32
10 Vtrum finis ſit cauſa. 33
11 Utrum in coꝛpoꝛibus celeſtibus contingat aliqua caſualia ꝛ foꝛtuita. 34
12 Utrum caſus ꝛ foꝛtuna ſint cauſe per accidens. 34
13 Utrum natura agat pꝛopter finem. 35
14 Utrum monſtra ſint intenta a natura. 36
15 Utrum neceſſitas effectuum naturalium dependeat ex materia rei naturalis. 37

¶ Tituli qõnũ ſupꝛa tertiũ libꝛum phyſico.

q. i. Utrum [illegible] motu neceſſarium ſit [illegible] naturam. 38
2 Utrum motus ſit actus. 38
3 Utrum diffinitio motus ſit bene aſſignata. 39
4 Utrum motus ſit in mouente. 40
5 Utrum actio ꝛ paſſio ſint diſtincta pꝛta. 40
6 Utrum motus ſit einſdem eſſentie cũ termino ad quẽ tendit 41
7 Utrum ad nãlem ptineat ꝯſiderare de infinito. 42
8 Vtrum infinitũ ſi eſſet: eet pꝛincipium ſolum. 42
9 Utrum in eternis differunt eſſe ꝛ poſſe. 42
10 Utrum poſſit eſſe coꝛpus actu infinitum. 43
11 Utrũ aliq ſit multitudo ſimplr in infinitum. 44
12 Vtrum magnitudo ſit diuiſibilis in infinitum. 45
13 Utrum per appoſitionẽ contingat excedere quantancunq3 magnitudinẽ. 46

¶ Tituli qõnũ ſupꝛa quartũ libꝛũ phyſicoꝝ.

q. i. Utrum omnia [illegible] in loco. 45
2 Utrum locus ſit virtus conſeruatiua locati. 47
3 Utrum locus ſit equalis locato. 47
4 Utrum locus ſit vltimum continentis. 47
5 Utrum locus ſit in genere qualitatis vel quantitatis vel in quo genere ſit locus. 48
6 Utrum locus ſit immobilis. 50
7 Utrum terra ſit in ſupficie aq̃ ſicut in ſuo loco nãli. 51
8 Utrum ignis ſit in concauo oꝛbis lune tãquam in ſuo loco naturali. 51
9 Utrum vltima ſpera ſit in loco. 52
10 Utrum neceſſarium ſit vacuum eſſe. 55
11 Vtrũ vacuũ ſi eet mot⁹ localis poſſet fieri in ipſo. 56
12 Utrũ ꝓpoꝛtio velocitatis vni⁹ mot⁹ ad velocitatẽ alterius motus ſit ſm ꝓpoꝛtionẽ medij ad medium in ſpiſſitudine ꝛ tenuitate ſiue in ſubtilitate. 57
13 Utrũ ſucceſſio in motu grauium ꝛ leuium ꝓueniat vel pꝛocedat vel cauſatur ex reſiſtentia medij. 58
14 Utrũ ſi vacuũ eet mot⁹ localis poſſet fieri in eo. 58
15 Utrum vacuum ſi eſſet: eſſet pꝛiuatio. 59
16 Utrum medium plenum impediat motum grauium ꝛ leuium. 59
17 Utrum tempus ipſum ſit aliquod ens. 69
18 Utrum tempus ſit eſſentialiter motus pꝛimus. 60
19 Utrum diffinitio tempoꝛis ſit bene aſſignata. 61
20 Utrum pꝛius ꝛ poſterius motus ſint idem eſſentialiter cum pꝛioꝛi ꝛ poſterioꝛi tempoꝛis. 62
21 Utrum inſtans ſit vnũ ꝛ idem in toto tempoꝛe. 63
22 Utrum inſtans cauſet tempus. 64
23 Vtrum ſit dare minimum tempus. 65
24 Utrũ tps menſuret motus ſm q̃ motus q̃eſcet. 66
25 Utrum tempus ſit menſura quietis. 66
26 Utrum motus ſit per ſe cauſa coꝛruptionis. 67
27 Utrum tempus ſit extra animã humanam. 67
28 Utrum tempus ſit vnum numero apud omnia tempoꝛalia. 69

Tituli q̄ōnū ſupra q̄ntū librū phyſicoꝝ.

q. 1. Utrum illud q̄ eſt coniunctum per ſe moueri ſit mouens per accidens. 70
2 Utrum generatio ſit motus. 70
3 Utrum motus ſit in tribus generibus ſcꝫ quantitate qualitate ⁊ vbi. 71
4 Utrum in ſubſtantia ſit contrarietas. 71
5 Utrum relatio poſſit alicui attribui de nouo nulla trāſmutatione facta in ipſo. 72
6 Utrum motus accipiat eſſe per motum. 72
7 Utrum in quantitate ſit cōtrarietas. 73
8 Utrum ad quantitatem poſſit eſſe motus. 74
9 Utrum magis ⁊ minus perfectum in forma ad quam eſt motus ſint diuerſa ſm ſpeciem vel non. 74
10 Utrum forma ſm quam eſt motum ſit vna numero a principio motus vſq̄ in finem motus. 75
11 Utrū motus qui ſunt ex ꝯ̄trijs terminis ſint ꝯ̄trij. 76
12 Utrum quies ſit contraria motui. 77
13 Utrū q̄es q̄ eſt in termino ad q̄ ſit pfectio mot⁹. 77
14 Utrum [illegible] 8[illegible]

Tituli q̄ōnū ſup ſextum librū phyſicoꝝ.

q. [illegible] Utrum [illegible] bilibus. 79
2 Utrum punctus ſit in linea. 80
3 Utrum punctus ſit aliqđ ens poſitiuum. 81
4 Utrū duo corpa poſſint ſe ꝯ̄tingere ſm totum. 82
5 Utrum magnitudo ⁊ motus ſint eiuſdeꝫ rōnis q̄tuꝫ ad cōponi vel non cōponi ex indiuiſibilibus. 82
6 Utrum ſupra indiuiſibile poſſit fieri motus. 82
7 Utrum moueri ⁊ motū eſſe poſſunt eſſe ſimul. 82
8 Utrum omne quod mouetur contingat velocius aut tardius moueri. 83
9 Utrum magnitudo ⁊ tempus concomitētur ſe ſm finitum ⁊ infinitum. 84
10 Utrum infinita poſſint pertranſiri in tpe finito. 84
11 Utrum nunc ſit in tempore. 84
12 Utrum in nunc temporis debeat aliud moueri. 85
13 Utrum omne q̄ mutatur ſit diuiſibile. 85
14 [illegible]trū illud in quo aliqđ p̄ mutatū eſt ſit indiuiſibile. 86
15 Utrum in motu [illegible] parte ante. 86
16 Utrum illud q̄ mouetur localiter dū mouetur ſit in aliquo loco eodem per aliqđ totum tempus. 87

Tituli q̄ōnū ſup ſeptimū librū phyſicoꝝ.

q. 1. Utrum aliquid moueatur a ſeipſo. 88
[2] Utrum illa demonſtratio Ariſto. ſit demonſtratio quia vel ⁊ propter quid. 89
3 Utrum ex omnibus mobilibus poſſit fieri vnum continuum. 89
4 Utrum in motu locali mouens ſit ſimul cuꝫ moto. 90
5 Utrum alterans ſit ſimul cum alterato. 91
6 Utrum ad qualitates de quarta ſpecie qualitatis ſit alteratio. 92
7 Utrū ad qualitates de p̄ ſpē q̄litatis ſit alteratio. 93
8 Utrum genus ſit in vna natura. 94

Tituli q̄ōnū ſup octauū librū phyſicorū.

q. 1. Utrum queſtio de eternitate motus pertineat ad naturalem. 99
2 Utrum conſideratio perpetuitatis motus ſit neceſſaria ad inueſtigandum primum principium. 99
3 Utrum motus ſit eternus. 100
4 Utrum motor eternus intranſmutabilis qui mouet p intellectum ⁊ volūtatem, poſſit imediate cauſare motum nouum nulla mutatione precedente. 102
5 Utrum motus eternus dependeat a mouente ſicut ab efficiente vel agente. 103
6 Utrum celū agat in intellectū ⁊ voluntatem [illegible]. 104
7 Utrum augmentatio ſit motus continuus. 105
8 Utrum alteratio ſit diuiſibilis in infinitum. 106
9 Utrum animal moueat ſeipſum. 106
10 Utrum motus animalis ſit naturalis. 107
11 Utrum graue [illegible] moueat ſeipſum vt lapis aut terra aut huiuſmodi. 108
12 Utrum generans q̄ generat graue ſit principiū actiuuꝫ imediatum ipſius motus grauis dum ḡnatur. 111
13 Utrum ſit aliqđ mouens penitus imobile. 112
14 Utrum motores corporum celeſtium moueātur per accidens. 112
15 Utrū motus localis ſit prior oibus alijs motibus. 113
16 Utrum tranſmutationes alie a motu locali poſſint eē perpetue. 113
17 Utrum motus reflexus poſſit eſſe continuus. 114
18 Utrum motus circularis poſſit eſſe infinitus ⁊ perpetuus. 115
19 Utrū mouēs finitū poſſit mouere p tpe infinitū. 115
20 Utrū vtus infinita poſſit eē i magnitudie finita. 117
21 Utrum p̄ⁿ mouens moueat imediate p̄ⁿ mobile. 118
22 Utrum primum ſit vigoris infiniti. 119
23 Utrum primum p̄ⁿ motus ſit vnum ſolum. 121.

Queſtiones ⁊ annotatiōes Helie hebrei adiuncte.

Utrum oīum rerum principium q̄ eſt de⁹ glorioſus mouet primū celū ſm efficiens ⁊ ſm finem vel ſm finem tm̄. 122
Utrū mdūus ſit effectus ⁊ q̄o eſt apud Phos. 131
De eſſe ⁊ eſſentia ⁊ vno. 133
Annotationes ex primo libro phyſicoruꝫ ſuper dicta Commentatoris. 135
Annotationes ex ſecundo. 137
Annotationes ex tertio. 138
Annotationes ex quarto. 139
Annotationes ex quinto. 141
Annotationes ex ſexto. 142
Annotationes ex ſeptimo. 144
Annotationes ex octauo. 146

¶ De neceſſitate Philoſophie nālis ad rectū vite humane inſtitutū.

Sicut vita ſine triſtitia eſt eligibilis ita rō ſenſata amabil'. ¶ Iſtā ꝑpōnē ſcribit ariſ. in qͦdā epiſtola ad Alexādrū. q̄ ſic icipit: Ari. Alexādro bñ agere. Et i iſta ꝑpōne tāgunt' tria q̄ꝫtū ſpectat ad ꝓpoſitū. Primū eſt vite ſine triſtitia cōditio. Scōm eſt rōnis ſenſate cōmendatio. Tertiū eſt vite ſine triſtitia ad rōnē ſenſatā aſſilatio. Primū tāgit' in pͣ parte ꝑpōnis cū dı̄. vita ſine triſtitia eligibil'. Scōm tāgit' in 2ͣ parte cū dı̄. ita rō ſenſata amabilis. Tertiū vo tāgit' in ꝯiūctione ſicͣ. Primo ḡ declabit' pͫ. ſ. ꝙ vita ſine triſtitia ſit eligibilis. Scōo declabit' 2ͫ. ſ. ꝙ rō ſenſata ē amabilis. Tertio 3ͫ ſcꝫ aſſilatio rōnis ſēſate ad vitā ſine triſtitia. ¶ Primū ſic oſidit'. Oē bonū ē eligibile ꝛ appetibile ſine eo ꝙ ſtupefacit ꝛ corrūpit nām ıſꝫ vita ſine triſtitia eſt bonū ſine accñte qͦ ſtupefacit ꝛ corrūpit nāꝫ bñtis ipm. ḡ vita ſine triſtitia ē eligibilis. Maior ꝑpō ē manifeſta: qꝛ oē bonū eſt eligibile ſine qͦꝫ malo: vt pꝫ ex. 2. ethicoꝝ. illud aūt qͦ ſtupefacit nām eſt qͦdā malū vt de ſe eſt manifeſtū. ḡ oē bonū eſt eligibile ſine eo qͦ ſtupefacit ꝛ corrūpit nāꝫ: ꝛ ſic pꝫ maior ꝛ minor declat'. ſ. ꝙ vita ſit qͦdā bonū: ꝙ facile ē videre: qꝛ vita vnoͦ ſumit' ꝓ actu pͦ viuētis: ꝛ ſic eſt forma ſbalis viuētis. ſ. aīa: ꝛ ſm h̄ dcm̄ eſt ꝙ aīa ꝛ vita ſunt idē. alioͦ ſumit' vita ꝓ actu 2ͦ ipſius viuētis q eſt act' ei'. Et hoc mō ſumpſit Ari. 2. de aīa i illo caꝑ. Quū aūt ex icertis vbi ſic dicit. Dicam' igit' pͫ accipiētes intentionis deteriari ꝛ inaiatū ab aiato in viuendo multipl'r aūt ipſo viuere dicto. ſi ḡ vita ſumat' ꝓ actu pͦ. ſ. ꝓ aīa que eſt forma ſbalis viuētis ſic manifeſtū ē ipaꝫ eē qͦdā bonū: qꝛ dıͨ Ari. p̄ phy. ꝙ forma ſbalis ē qͦdā diuinū ꝛ appetibile. ſi āt ſumat' vita 2ͦ. ſ. ꝓ actu 2ͦ: qꝛ ē opus act' viuētis: vt itelligere ſentire ꝛc. ſic certū eſt ꝙ ē qͦdā bonū. nā Ari. dicit p̄ ethicoꝝ. ꝙ quorūcūqꝫ ē act' cōis ꝛ opus in ope vr̄ eē bonū: ꝛ ſic manifeſtū eſt ꝙ vita ē qͦdā bonū: triſtitia aūt corrūpit ꝛ ſtupefacit nām bñtis: vt dicit Ari. 4. ethicoꝝ. ꝛ ꝑꝑ h̄ ipſe dicit. 8 ethicoꝝ ꝙ nā maxime vr̄ fugere triſte: appetere aūt delectabile: ꝛ ſic vita ſine triſtitia eſt qͦdā bonū ſine accñte qͦ ſtupefacit et corrūpit nām bñtis ipm: q̄re manifeſtū eſt ꝙ vita ſine triſtitia eſt eligibilis. ꝛ hoc eſt pͫ. ¶ Itē pōt declari alioͦ vita eſt eligibilis ſine illo cui' oppoͫ eſt nociū ad felicitatē: ſed oppoͫ triſtitie eſt nociū ad felicitatē. ḡ ꝛc. maior ē euidēs: qꝛ oē tale cui' oppoͫ eſt nociū ad felicitatē eſt malū: bonū aūt eſt eligibile ſine malo. ḡ ꝛc. Sꝫ minor apparet. nā oppoͫ triſtitie eſt delectatio: vt pꝫ in. 7. ethicoꝝ. ſed delectatio necia ē ad felicitatē vt pꝫ ex p̄ ethicoꝝ: optimū .n. ꝛ pulcherrimū ꝛ delectabiliū felicitas. ꝛ i. 8. ethicorū h̄ ē ꝯtinuitate opōis optime q̄ eſt felicitas q̄ ſine delectatione hēri nō pōt: vt oſidit' ibidē: ſic igit' pꝫ pͫ ꝙ vita ſine triſtitia eſt eligibilis.

Que vita maxime exoptanda ſit.

¶ Nunc oſido 2ͫ. ſ. ꝙ rō ſenſata ē amabilis: qꝛ illa rō eſt amabilis q̄ eſt certa q̄ꝫtū ad ſpeculabilia ꝛ ꝓficua q̄ꝫtū ad opabilia: ſed rō cui' vitatis eſt experta ē certa q̄ ad ſpeculabilia ꝛ ꝓficua q̄ꝫtūꝫ ad agibilia ſeu opabilia: ḡ rō cui' veritas eſt exꝑta eſt amabilis: maior eſt manifeſta: qꝛ nā pͦbi eſt maximā certitudinē q̄rere ſm Cōmen. in. 2. metaph̄. ꝛ vtile ꝛ ꝓficuū ē qͦdā bonū: vt pꝫ in. 2. ethicoꝝ. ḡ illa rō eſt amabilis q̄ eſt certa ꝛ ꝓficua: ſed minor apparet. ſ. ꝙ rō cui' veritas eſt exꝑta eſt certa q̄ꝫtū ad ſpeculabilia ꝛ ꝓficua q̄ꝫtū ad opabilia: certa q̄dem eſt q̄ꝫtū ad ſpeculabilia: qꝛ certitudo hētur ꝑ reſolutiōē ad pn̄ͦ ꝑ ſe nota: vt pꝫ ex p̄ poſte. pn̄ͦ aūt ꝑ ſe nota ſumūtur via ſēſus memorie ꝛ expiētie: vt docet Ari. 2. poſte. ꝛ ꝓhemio metaph̄. ḡ illa rō ē certa cui' vitas ē expta: talis ēt rō eſt ꝓficua: qꝛ ſꝫ Ari. ꝓhemio metaph̄. expertos magis ꝓficere videm' ſine experiētia rōnē hñtibus. ḡ manifeſta eſt minor. ſ. ꝙ rō cui' veritas eſt exꝑta eſt amabil'.

Excellēs rō plurimū ſuapte nā expetit'.

Ex hoc ꝯne vlteri' arguo ſic. Illa rō eſt amabilis cui' veritas eſt exꝑta: ſed rōnis ſenſate veritas eſt exꝑta. nā ꝑ rōnem ſenſatā in ꝓpoſito intelligo rōnē ſenſibilē ꝯcordātē ſeu ꝯformētē: talis aūt rōnis ſenſibilis ꝯcordātis aūt vitas ē exꝑta: qꝛ expimētū ſermonū veroꝝ eſt vt ꝯcordet reb' ſenſatis ſ Cōmē. 8. phy. ꝛ in. 3. de aīa. Cōditio necia veris demſtationibus eſt vt illud qͦ apparet ad ſenſuꝫ non differat ab eo ꝙ vr̄ ſm rōnē. ḡ rōnis ſenſate. ſ. ſenſibilib' ꝯcordātis veritas eſt exꝑta: q̄re ſeq̄t' ꝙ rō ſenſata ē amabilis. ꝛ hoc erat 2ͫ. ¶ Reſtat ꝓſeq 3ͫ qͦ ē oſidere ſilitudinē ſeu ꝯuenientiā inter rōnē ſenſatā ꝛ vitā ſine triſtitia. que ſilitudo ſig̃tur in hac dictione ſicut: pōt aūt i eis aſſignari duplex ſilitudo q̄ꝫtū occurrit ad pñs. Una eſt: qꝛ vita ſine triſtitia ꝛ rō ſenſata ſunt bonū qͦdā appetibile ſꝫ rōnē: vt ꝓbatū ē. Alia ſilitudo: qꝛ ſic vita ſine triſtitia eſt diuturnior ꝛ duratior q̄ꝫ vita cū triſtitia: triſtitia .n. ſtupefacit ꝛ corrūpit nāꝫ hñtis: vt dicit Ari. 4. ethicoꝝ. ſic rō ſenſata ꝛ ꝯſona reb' ſenſatiꝫ ē duratior ꝛ ꝑmanētior q̄ꝫ rō q̄ ſenſibilib' nō ꝯcordat: cū .n. aliq̄ ꝯ oſiditur ex pncipijs per ſe notis que ꝯcordat rebus ſenſatis: tūc gn̄at habitū firmū: ꝛ impoſſe aut difficile eſt hoiem recedere a credulitate talis ꝯnis: ꝯ̄rio aūt cū rō ad aliq̄ꝫ ꝯnē non ꝓcedit ex pncipijs ſumptis ex ſenſu vel ꝯcluſis ex talibus: tūc ē rō debilis ꝛ debilē credulitatē inducit ita ꝙ hō facil'r deducitur ad credēdū oppoͫ ꝛ ſp h̄ꝫ q̄ꝫdā formidinē ad ipm credēdū. vñ Cōmē. dicit i ſuo ꝓlogo ſup. 8. phy. ꝙ hoies qui i iuuētute fuerunt nutriti in legib' poſitꝫ falſis ꝛ fictitijs cū incipiūt pͦhari ꝛ audire rōnes demſtatiuas tūc ipſi reputāt impoſſia illa q̄ ponūtur in talib' legib' ꝛ reputāt impoſſem illā ꝑfectionē q̄ mittit' ꝑ obſeruationē legis. Et hoc eſt ꝓ tāto: qꝛ non ꝯcludit' ex pncipijs ꝑ ſe notꝫ q̄ ꝯcordāt ſenſib': ꝛ ſic eſt ſilitudo inter rōnē ſenſatā ꝛ vitā ſine triſtitia q̄ꝫtū ad firmitatē ꝛ ſbilitatē ꝯſiſtētie vtriuſqꝫ. ¶ Alia ſilitudo eſt multū ꝯueniēs: qꝛ ſicut vita ſine triſtitia reqrit fortitudinē v̄tutis nālis digeſtiue vt ſciūt medici ſic rō ſēſata reqrit optitudinē ſeu bonitatē v̄tutis aīalis diſcretiue: ſicut .n. cū v̄tutis nālis digeſtiua eſt debilis nō bñ pōt digerē nutrimētū nec ſegregare purū ab impuro ꝛ remanēt ſuꝑfluitates in corꝑe q̄ꝝ exceſſus gn̄at egritudines ꝯtriſtātes: ſic cū v̄tus aīalis diſcretiua ꝛ ꝑncipue cogitatiua v̄tus eſt debilis ꝛ diminuta: tūc nō pōt hō bñ diſcernere inter veꝝ ꝛ f'ſum ꝑ ſe notū ꝛ nō ꝑ ſe notū: ꝛ tales ſunt illi de qbus Ari. dicit. 2. metaph̄. ꝙ qbuſdā debil' ē certitudo ꝑꝑ impoͦͫ cōplectēdi. Et tūc remanēt in aīa illi' multi peſſimi errores ꝛ abominabiles falſitates: ꝛ talis aūt ipoͦ ꝯuenīēdi ad ꝑpōnes ꝑ ſe notas: q̄ꝫ Ari. vocat impotētiam cōplectēdi: ꝯuenit hoī ꝑꝑ diminutionem in nā. ſ. qꝛ h̄ꝫ organū v̄tutis cogitatiue ꝛ imaginatiue male formatū ꝛ male diſpoſitū: ꝛ aut ꝑꝑ inexercitationē: qꝛ. ſ. nō eſt ſatis exercitat' in arte rōcinandi ꝛ reſoluēdi: ꝛ aut ꝑꝑ peſſimā ꝯſuetudinē que radicat' in eis: vt docet Cōmē. p̄ ce. ꝛ mun. ſicut videm' accidere illis qui in pn̄ͦ accipiūt ꝑpōnes apparētes: lꝫ ſīt falſas: Et idubitāter tales inueniuntur multi huiꝰ tpis q ſequūtur ſolū ꝯſuetudines ꝛ famoſitates loquētiū: nec curāt reſoluere ad aliq̄ pn̄ͦ per ſe nota: ſed ſiſtūt in auctoritatib' ꝛ dictis hoium male ꝛ ſuꝑficialiter itellectis. Et hec qͦdē ē 3ͣ ſilitudo inter rōnē ſenſatā ꝛ vitā ſine triſtitia. Ex his ḡ pꝫ ꝑpō aſſumpta ꝙ ſicͭ vita ſine triſtitia ē eligibilis ita rō ſenſata amabilis. ratio aūt ſenſata. i. ſenſibilibus ꝯcordās indubitāter hēri non

poteſt ſine notitia rerū ſenſibiliū qbus dz rō ꝯcors eſſere
de reb⁹ ſenſibilibus cognitio nō hētur ſine nāli pħia teſtā
te Ari. in pħe° de aīa. vbi dicit ſic. aut non eſt aliqs q̄ tūc
paſſiōes māe non ſeparabiles inq̄tū nō ſeparabiles: ſed
phyſicus circa oēs queciq̄ ſunt talis corporis ⁊ h⁹ māe
opera ⁊ paſſiones ſunt. Quaſi dicat nō eſt aliquis pħus
qui ꝯſideret paſſiones .i. ſenſibiles formas exiſtes in ma
teria niſi phyſicus .i. naturalis nālis autē eſt ꝯſiderās cir
ca oēs formas ſenſibiles ⁊ opera ipſius māe. ergo mani-
feſtum eſt qđ nālis pħia eſt neceſſaria ad rationem ſenſa
tam ⁊ ad eius amabilitatem perfectam.

¶ Diuiſio philoſophie naturalis.

Ipſa aūt pħia nālis hʒ ſex partes pncipales. Una qdem ⁊ p̄ᵃ eſt in qua cōſideraṫ de ente
mobili ⁊ de motu ⁊ de pncipijs ei⁹ ⁊ paſſiōi
bus in cōi: hec tradiṫ in .8. li. ph. ¶ Scđa
pars ē de ente mobili ad vbi in q̄ ꝯſiderātur
corpa ſimplicia .ſ. corpa celeſtia ⁊ 4ᵒʳ elīta ſub rōne qua
mobilia ſunt ſm vbi. ⁊ de qbuſdā alijs ānexis huic ꝯſide
rationi: ⁊ hec tradiṫ in li° celi ⁊ mū. ¶ Tertia pars eſt de
ente mobili ad formaʒ in cōi in q̄ ꝯſideraṫ de gñone ⁊ cor
ruptione in cōi ⁊ de augmēto ⁊ alteratione: ⁊ ꝯſideraṫ in
eadē de pmis gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ .ſ. de 4ᵒʳ elītis
ſub rōne qua gñabilia ſunt ⁊ corruptibilia. Et eſt notan-
dū hic ꝑ iunioꝛib⁹ q̄ mot⁹ ad formā dꝛ oīs trāſmutatio q̄
eſt acq̄ſitio vel amiſſio forme ſbalis: ⁊ ſic ē gñō ⁊ corruptio
ꝓpe dcāe ⁊ oīs trāſmutatō quā ꝯcomitaṫ aliq̄lr gñō ꝓpe
ſicut augmentatio. nā ad augmētationē nec̄io reqriṫ gñō
forme ſbalis nutriti vl̄ augmētati i mā nutrimēti: vt pʒ in
ꝓ đ gñone. Et ad hec oīs trāſmutatio q̄ diſponit ad amiſ
ſionē vel acceptionē forme ſbalis ſicͭ alteratio ꝓpꝛie dicta
que pcedit formā ſbalē in mā de q̄ dicit Cōmen. ꝑ phy. q̄
gñō eſt termin⁹ alterationis: ⁊ dꝛ itaq̄ʒ mot⁹ ad formā oīs
acq̄ſitio forme ſbalis: ⁊ ꝑditio oīs trāſmutatio q̄ diſpōit
ad talē acceptionē vel ꝑditionē: ⁊ ad quā reqriṫ: ſʒ mot⁹
ad vbi nō diſponit vl̄r ſuū mobile ad acceptionem vel ad
amiſſionē forme ſbalis: vnū ſūt aliq̄ mobilia ſʒ vbi q̄ diuo
ſunt itrāſmutabilia ſm ſbaʒ: ſcilʒ corpa celeſtia vt demō
ſtratū eſt in ꝑ celi ⁊ mū. Et hoc ēt dicit Ari. 8. phy. q̄ ne
quaq̄ʒ ſbaʒ mutat qđ moueṫ in eo qđ ferṫ: ſʒ vbi: hoc ſo
lū nihil mutaṫ i eē ſic ei⁹ qđ alteraṫ: ſīle .n. qđ augeṫ ⁊ de
trimētuʒ patiētis q̄ʒtūc: ⁊ h eſt qđ pulchre dicit Cōmē. ibi
dē ſic: illud qđ trāſferṫ nō mutaṫ niſi tm̄ in vbi: ⁊ nō ſeqṫ
ex mutatione vbi mutatio ſbe moti vt cōtigit i alijs mo-
tib⁹ .ſ. q̄ i alijs mobilib⁹ accidit moto trāſmutatio i ſba
ſicut in motu alterationis ⁊ augmēti .ſ. q̄ alteratū mutaṫ
in ſua ſba aut appropinq̄tur mutatiōi: ⁊ cū alteratio ſit via
ad corruptionē finalr. Et ſilr in augmēto ꝯtigit ab eo q̄
res diuerſificeṫ in q̄ʒtitate: ⁊ cū h imēdiṫ erit via ad corru
ptionē: tm̄ .n. poſſet res nālis extēdi q̄ corrūpereṫ: hec igi
tur eſt dīa iter motū ad vbi ⁊ motuʒ ad formā. ¶ Quar
ta vō pars pncipalis ſcie nālis ꝯſiderat de ente mobili in
ordine ad q̄ſdā paſſiones ꝯītes ipm ꝑ ſm q̄ alteratū eſt
ad q̄litates pmoꝝ corpoꝝ .ſ. calʒ fridū humidū ⁊ ſiccū
⁊ hec tradiṫ in li° meteoroꝝ. ibi .n. ꝯſideraṫ de inflāma
tionib⁹ ⁊ exaltationū in ſublimi que ꝯſequūtur alterationē
ad calitatē ⁊ ſiccitatē ⁊ de igroſſationib⁹ ſeu inſpiſſationi
b⁹ vapoꝝ q̄ ꝯſequūtur alterationē ad friditatē: ⁊ de dige
ſtionib⁹ ⁊ idigeſtionib⁹ ⁊ multis alijs paſſionib⁹ miſtoꝝ
q̄ ꝯſequūtur alterationes corpoꝝ ad pmas q̄litates ſicut
vīdiṫ ibidē. ¶ Quinta ps pncipalis ē de ente mobili mi
ſto inaiato: ſcʒ de lapidib⁹ ⁊ metallis in q̄ cōſideranṫ pnᵃ
iſtoꝝ ⁊ accītia ꝑ ſe: ſʒ illā partē nō hēm⁹ ab Ari. Alber
tus aūt de h fecit tractatū ſatis bonū. ¶ Sexta autē pars
pncipalis eſt de corpib⁹ aiatis. Et iſta hʒ 4ᵒʳ partes pnci-
pales. vna eſt de aīa: ⁊ eius ꝑ ſe accītibus in cōi: put ſe te

nēt ex parte aīe. Et hec tradiṫ in lib° de aīa. Alia ē de paſ
ſionibus cōibus corpi ⁊ aīe in habitudine ad corpus ſiue
diſpōnes corpales q̄ reqrūtur i corpe aīato. Et hec tradiṫ
in paruis libris nālib⁹. Tertia eſt de aīatis aīa ſenſitiua: ⁊
⁊ hētur in lib° de aīalib⁹. in q̄ ꝯſideraṫ de gñib⁹ ⁊ ſpēb⁹
⁊ accītibus aīaliū ⁊ partibus. Quarta eſt de aīatis aīa
vegetatiua: ⁊ h hētur in lib° de vegetabilib⁹ ⁊ plātis: vbi
ꝯſideraṫ de gñib⁹ ⁊ ſpēb⁹ ⁊ paſſionib⁹ ⁊ pncipijs plātaꝝ.
¶ Illa autē 2ᵃ pars in q̄ ꝯſideraṫ de cōibus accītibus cor
pori ⁊ aīe ſub habitudine ad corp⁹ hʒ tres partes. vna eſt
de paſſionib⁹ cōibus corpi ⁊ aīe ſenſitiue ſicͭ ſunt ſenſus
⁊ ſentire, memorari ⁊ reminiſci, ſomn⁹ ⁊ vigilia: ⁊ đ iſtis
cōſideraṫ in de ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ de memoria ⁊ reminiſcen
tia ⁊ ſomno ⁊ vigilia: ⁊ alie ſunt paſſiones cōes corpi ⁊ aīe
ſm locū motiue: ſcilʒ mot⁹ localis aīaliū. Et de iſtis agiṫ
in libro de cauſis motuū aīaliū. Ad cuius intellēm aduniṫ
liber de partib⁹ opportunis ad ꝓgreſſuʒ aīaliū: ⁊ alie ſunt
paſſiones cōes corpi ⁊ aīe vegetatiue q̄ ſunt lōgitudo et
breuitas vite: mors ⁊ vita: refrigefactio caloris nālis: ⁊ q̄ in
aliqb⁹ fit ꝑ reſpirationē ⁊ expirationē aeris: ⁊ in qbuſdā
aliter iuuēt⁹ ⁊ ſenect⁹ ⁊ nutritio ⁊ augmētatio / ſanitas et
egritudo. iſte eniʒ ſunt paſſiones cōes corpi ⁊ aīe vegeta-
tiue notabiles ⁊ pncipales circa q̄rum conſiderationem
plures ſunt difficultates: ⁊ de iſtis agitur in libris paruis
nālibus diuerſis .ſ. de cauſis lōgitudinis ⁊ breuitatis vite:
de morte ⁊ vita: cui annectiṫ de reſpiratione ⁊ expiratio
ne ſeu refrigeratione ⁊ iuuētute ⁊ ſenectute nutrimēto ⁊
nutribili ⁊ ſanitate ⁊ egritudie q̄ʒtū adiacet nāli pħie. nā
lis enim pħia eſt de ſanitate ⁊ egritudie pᵃ iuenire pnᵃ. vt
docet Ari. in de ſenſu ⁊ ſenſato. vnū eſt ſine dubio q̄ libꝝ
de nutrimēto ⁊ nutribili nō hēmus ab Ari. ſʒ de augmē-
to ꝯſiderauit ſatis in ꝑ. de gñone: ⁊ de nutrimēto aliqd in
2° de aīa. Albertus āt fecit librū de nutrimēto ⁊ nutribi
li. de ſanitate ⁊ egritudie nō hēmus ab Ariſt. nec ab aliq̄
famoſo pħo q̄ʒtū ſpectat ad pħiam nālē ſolū: ſed Auer.
in ſuo colliget multa ꝯgregauit de iſta mā. ¶ Quereret āt Dubiū
aliqs circa pdicta cū ſit vna pars ſcie nālis de corpibus
aiatis aīa ſenſitiua: ⁊ alia de aiatis aīa vegetatiua. q̄re nō
eſt vna de corpibus aiatis aīa intellectiua? Et ſilr cum ſit
vna ps de paſſionib⁹ cōibus corpi ⁊ aīe ſenſitiue. Et alia
de cōibus corpi ⁊ aīe motiue. Et alia de cōib⁹ corpi ⁊ aīe
vegetatiue. q̄re non eſt vna de cōib⁹ paſſiōib⁹ corpi ⁊ aīe
intellectiue? ¶ Ad h diceret Ari. ⁊ Cōmē. q̄ rō hui⁹ eſt:
q: in h eſt dīa inter aīam itellectiuam ⁊ alias aīas: q: aīa R[a]
itellectiua nō eſt forma dās eē formalr alicui⁹ corpis ſm
doctrinā Ari. in .2. ⁊ .3. de aīa. ideo nō ſunt aliq̄ paſſiōes
corpi ⁊ aīe itellectiue cōes: ⁊ dico cōitate inexiſtie ſeu iher ē
tie que cōiter inhereāt corpori ⁊ aīe intellectiue: imo paſ
ſiones aīe itellectiue nullo mō ſunt vnite corpi ſm eē nec
inherentes ei ſicut nec aīa intellectiua: ſʒ ſint cōes cōitate
cuiuſdā depēdentie: q: depēdent ab aīa vt a ſubō ⁊ a cor
pore vel ab aliquo exiſte in corpe .ſ. a phantaſmate vt ab
obō vel a mouēte: vt hʒ videri i. 3. de aīa. ⁊ ideo nō opor
tuit hēre ſciam ſpālem de talib⁹ paſſionibus cōibus cor-
pori ⁊ aīe itellectiue. cōibus dico ſm inherēnā ⁊ iexīſtiā:
q: nulle ſunt tales: ⁊ de nō ente nō eſt ſcia. de illis aūt que
ſunt cōes corpori ⁊ aīe intellectiue cōitate depēdentie ſa
tis hētur in .3. de aīa. vbi agiṫ de operibus aīe itellectiue
ſʒ alie aīe .ſ. vegetatiua ⁊ ſenſitiua ⁊ motiua ſm locū ſūt
forme māles ⁊ habēt vtutes ⁊ operationes cōicatas cor
poribus ⁊ dependētes ab ipſis corporibus ⁊ ab corꝝ diſ-
poſitionibus tāq̄ʒ a ſubīs ⁊ non ſolū ab ipſa aīa: ⁊ ꝓpter
hoc opʒ ꝯſiderare ꝯſideratione diſtincta ab ea q̄ ꝯſiderā-
tur ex parte aīe. Eadē aūt ratio eſt q̄re nō eſt ps ſpālis de
corpibus aiatis aīa itellectiua: q: nō eſt forma mālis: ꝑ a
cuius imediate nā fecerit aliqđ op⁹ ⁊ diſpōnes nāles: ſʒ

oēs diſpōnes corpis hūani ſunt imediate ꝑ ꝑoiam cogita
tiuā q̄ eſt for^a oās eē corpi hūano:ꝛ de iſtis ſufficienter ha
Nota
bet in de gn̄one aialiū ꝛ in alijs libris nālib⁹. ¶ Conſide
randū ē q̄ libris ꝑnoiatis in qbus tradūt ptes ſcie nā
Liber d̄ lineis.
lis ānexi ſunt qdā alij libelli Ari. ꝛ Auer. naꝫ liber de li
neis indiuiſibilib⁹ ānexus eſt .6. lib^c. phy. i quo oſdit q̄
nullū ꝯtinuū eſt ꝯpoſitū ex indiuiſibilib⁹. liber aūt Auer
Liber d̄ ſba orbis
rois de ſ'ba orbis ānexus eſt q̄daīmō lib^c celi ꝛ mūn. q̄ꝫtū
ad p^m ꝛ 2^m ꝛ aliq̄ſr .8. phy. liber aūt Ari. de ꝓprietatib⁹
Liber d̄ ꝓpetatibus elemētorum
elm̄tor aliq̄ſr ānexus eſt lib^c meteoꝛoꝝ. ꝛ ſilr libellus de
inundatiōe nili. ¶ Libellus aūt de colorib⁹ ānexus eſt li
bro de ſenſu ꝛ ſenſato i q̄ agit de gn̄onib⁹ ſenſibiliū. ¶ Li
ber aūt de phyſo^a q̄daīmō ānexus eſt libro de aialib⁹ q̄ꝫtū
ad illā partē in q̄ ꝯſiderat de partib⁹ ꝛ diſpōnib⁹ corpis
humani: ꝛ eſt illa ſcia multū ꝯueniēs ad moralē ſciam et
ad vitā practicā: q̄ꝛ cogſcere mores hoīum nāles q̄d do
cet ibidē: multū ꝯfert ad ordinatā ꝯuerſatioēm cū hoīb⁹: ꝛ
ꝛ ad debitū regimē ipſoꝝ hoīum ſicꝯ ſciūt experti in illis.
Proble/ mata ariſto.
¶ Liber aūt de ꝓblematibus quo ad magnā ei⁹ partē ꝯgre
gat⁹ eſt ex multis accītib⁹ nālib⁹ manifeſtis ad ſenſū q̄ꝝ
tn̄ cāe ſunt difficiles ꝛ occulte ꝑtinēt ad diuerſas partes
ſcie ꝑnoiatas: vt particula de his que ſunt circa voceꝫ an
nectit quodāmō ad 2^m de aia. vbi ꝯſiderat de voce: ꝛ ſilr
particl'a de his q̄ ſunt circa tactū quodāmō ānectit .2. de
aia. vbi agit de tactu: ꝛ alie quoq̄ꝫ alijs ſuo mō. ſꝫ de hoc nō
ē plus ad pn̄s. Et ſcias q̄ liber ille de ꝓblematib⁹ cōiter
inuenit corrupt⁹ ꝛ icorrectus ꝛ nō eſt multū expoſit⁹ ab
aliq̄ doto aut famoſo: ꝛ iō pauci ſtudēt in eo: ꝛ pauciores
intelligūt eū ſufficiēter: q̄ꝛ multa ꝛ pulcherima themata
mirabilis delectationis ſunt in eo ꝯgregata. vn̄ indubitā
ter ſi q̄s illū libꝛuꝫ bn̄ corrigeret ꝛ exponeret cōpetenter
multas ꝛ magnas gratias deberēt ei reddere ſtudioſi.

¶ De philoſophie laudibus.

Un⁹ phie eſt bn̄ viuere. Iſta ꝓpō hētur a Se
neca i 4^c epiſtolaꝝ. epl'a 2^a. vbi ſic dīc. Quis
dubitare mi Lucili ꝯ ōt deoꝝ imoꝛtaliū mu
nus eē q̄ viuim⁹ phice q̄ bn̄ viuim⁹ ꝛ q̄ſi di
cat nullus: ꝛ vult igit̄ q̄ munus phie eſt bn̄ vi
uere. Poteſt aūt ad pn̄s hec ꝓpō 4^{or} modis declarari. Pri
mo ex parte ſupme ꝑfectionis humane que ē ipſi⁹ felici
tas. Scd̄o ex parte bone itellectionis. Tertio ex pte opti
me iſtructionis. Quarto ex parte recte actionis. ¶ Pria
Felicitas q̄d eſt
ergo rō ſumet ex pte humane felicitatis: ad cui⁹ euidētiaꝫ
ſuppono tria. Primū eſt q̄ felicē eē ſiue felicitas idē ē q̄d
bn̄ viuere. ꝛ hoc hētur plane ab Ari. in p̄ ethicoꝝ. vbi ca
pit hec ꝛ ſupponit ex ꝯfeſſione oīum itelligētiuꝫ q̄d noīs
felicitatis. ꝛ h̄ dicit his v̄bis. Bn̄ viuere aūt ꝛ bn̄ operari
Felici/ tas hois ē ꝑfectiſſima opatio
idē exiſtimat ei q̄d eſt eē felicē. Scd̄o ſuppono q̄ opatio
hois nobiliſſima ꝛ ꝑfectiſſima eſt ei⁹ felicitas: ꝛ h̄ pōt ꝓ
bari ſic. Sūmū bonū hois eſt ei⁹ felicitas. hanc ꝯcederet
oīs intelligēs ꝛ ſane mētis: ſed nobiliſſima ꝛ ꝑfectiſſima
opatio hois ē ei⁹ ſūmū bonū: hoc ꝓbat. Nā ſicut opatio
nes ꝓprie aliaꝝ reꝝ ſūt eaꝝ bona: vt opō ꝓpria oculi ē ei⁹
bonū. ſ. videre: ꝛ opō ꝓpria cultelli q̄ eſt ſcindere eſt eius
bonū. ſilr aūt ꝛ in alijs: ſic opō ꝓpria hois eſt ei⁹ bonū: ꝛ
ꝑ ꝯn̄s optima ꝛ nobiliſſima opō ei⁹ eſt nobiliſſimū ipſi⁹
bonū. Seqtur ergo ꝫ. ſ. q̄ nobiliſſima opō hois eſt ei⁹ fe
Opatio ꝑfectiſſima hois ē a phia
licitas. Tertio ſuppono q̄ nobiliſſima opō hois eſt mu
nus phie. i. aliq̄d ab ipſa phia cātum: ꝛ hoc ꝓbo ſic. Ois
opō hois eſt ab aliq̄: hoc pꝫ ex .2. ethicoꝝ. vbi ponit gn̄a
lis rō v̄tutis: q̄ v̄tus eſt que hn̄tem ꝑficit ꝛ ei⁹ opus bo
nū reddit: igit̄ nobiliſſima opō hois dꝫ eē ab aliq̄ ei⁹ v̄tu
te imediate: aut igit̄ a v̄tute nāli. i. nāſr inexn̄te: aut a v̄tu
te acq̄ſita: nō eſt dām q̄ a v̄tute nāli imediate: q̄ꝛ tūc oēs
hoīes hērēt nobiliſſimā opōnē humanā eo q̄ oēs cōmu
nicāt in v̄tutib⁹ nālib⁹ debite ꝑ ſe hoīs: cuius tn̄ oppo^m ē
manifeſtū i multis que nō exercēt nec po^t ꝓp^t nq̄ exerce
re pn̄t nobiliſſimā hois opōnē. vt pꝫ in pueris ꝛ in ꝑuis.
Silr ḡ relinqtur q̄ h̄ opō eſt a v̄tute morali aut intelle
ctuali: q̄ꝛ nō ſūt plures v̄tutes ꝓprie hois ꝛ acq̄ſite. vt pꝫ
in .6. ethicoꝝ. nō a v̄tute morali: q̄ꝛ v̄tus moralis ē min⁹
nobilis v̄tute itellectuali: ſicut appetit⁹ qui eſt ſbꝫ v̄tutis
moralis eſt min⁹ nobilis intellectu in quo ſunt v̄tutes in
tellectuales. vt ſatis pꝫ ex 6^c ethico. Relinqtur ḡ q̄ opō
nobiliſſima eſt a v̄tute itellectuali. Phia aūt eſt ꝯphenſio
oiuꝫ v̄tutū itellectualiū. vt pꝫ ex 6^c metaph. ꝛ i tractatu
Algaçel de diuiſiōe phie: ꝛ ſeqtur ḡ q̄ opō nobiliſſima ipſi⁹
hois eſt a phia: ꝛ hoc eſt idē q̄d ipm eē donū phie: ꝛ hec
eſt 3^a ſuppō. ¶ Ex his ſuppōnib⁹ trib⁹ ſic ſyllſatur. Cuiuſ
cūq̄ꝫ donū ſeu munus eſt felicitas: ei⁹ munus eſt bn̄ viue
re: ſꝫ donū phie eſt felicitas. ḡ ꝛc. maior pꝫ ex p̄^a ſuppōne
ꝛ minor pꝫ ex alijs duab⁹. nā felicitas ē nobiliſſima opō
hois. vt dicit 2^a ſuppō. ꝛ nobiliſſima opō ē a phia vt dīc
3^a: q̄re videt̄ q̄ donū ſeu mun⁹ phie ē bn̄ viuere: ꝛ hec ē
p̄^a rō. ¶ Scd̄a rō ſumit̄ ex parte bone intellectionis. ꝛ ar
guo ſic. cuiuſcūq̄ꝫ munus eſt bn̄ itelligere ei⁹ mun⁹ ē bn̄
viuere. ſꝫ phie munus eſt bn̄ itelligere. ḡ ꝛc. maior pꝫ: q̄ꝛ
intelligere eſt q̄ddā viuere: vt pꝫ .2. de aia. ꝛ .6. ethicoꝝ. ḡ
bn̄ intelligere eſt bn̄ viuere. Nā ſi ſimplr ad ſimplr ꝛ bn̄
ad bn̄: ꝛ minor pꝫ. nā phia non eſt aliud q̄ꝫ oēs hitus itel
lectuales: vt pꝫ partiꝫ .6. metaph. ꝛ partim .6. ethic. habi
tibus aūt itellectualib⁹ ꝯficit̄ ois itellectus ad bn̄ intelli
gēdū: vt oſſuꝫ eſt .6. ethico. ḡ videt̄ q̄ ab ipſa phia ē bn̄ i
telligere. q̄re ꝛc. ¶ Tertia rō accipit̄ ex parte optime in
ſtructiōis ſic: illius munus eſt bn̄ viuere q̄d oportuit mit
tere ad inſtruēdū ignaros: ſed ipſam phiam oportuit mit
tere ad inſtruēdū ignaros: q̄re ꝛc. maior pꝫ. Nam hoīes
ignari multū indigēt inſtrui ad bn̄ viuēdū: vn̄ videm⁹ oēs
phos morales ꝛ poetas q̄ ad hoīum inſtructionē labora
uerūt ꝑcipere bn̄ viuere ꝛ dare documēta ad bn̄ viuēdū
ꝛ hoc videt̄ in libris moralib⁹ Ari. ꝛ Tullij: ꝛ Senece: ꝛ ꝛ
aliuꝫ alioꝝ: ꝓp q̄d ꝛ i libello de ſentētijs Phoꝝ dicit. Sic
Ede ꝛ bibe vt bn̄ viuas: nō viuas vt edas ꝛ bibas. ꝛ Se
neca i de copia v̄boꝝ: id ꝛ agam⁹ vt meliorē vitā q̄ꝫ vul
gus ducam⁹. ꝛ idē 4^c epiſtolaꝝ ad Luciliū epl'a p̄^a oia ad
mores ꝛ ad ſedādū rabiē affectuū referre ſtude: n̄ vt plus
aliq̄d ſcias. ſꝫ vt meli⁹: ꝛ ſic pꝫ maior. ꝛ minor ſcribit̄ ab
Ari. in de morte ſua. ſ. q̄ oportuit mittere phiā ad iſtruē
dū ignaros: ꝛ in li^o de ſentētijs Phoꝝ ſumptū eſt a Plato
ne lr̄as iſipiēti aio tāq̄ꝫ īfirmo baculū corpi ꝯuenire. ꝛ Se
neca in de copia v̄boꝝ. Sapiētia animū informat ꝛ fabri
cat actiones. regit vitā. diſponit agēda: ꝛ omittēda demō
ſtrat: q̄re ſeqtur q̄ donū phie eſt bn̄ viuere. ¶ Quarta ra
tio ſumit̄ ex parte recte actiōis ſic. Cui⁹ donū eſt actio re
cta: ei⁹ donū ſeu mun⁹ ē bn̄ viuere. nā actio recta ꝛ bn̄ vi
uere ſunt idē: vt pꝫ ex .6. ethico. ſed mun⁹ phie ē actio re
cta. ꝓbatio. dicit Seneca 4^c eplaꝝ. epl'a 7^a. Actio recta
nō erit niſi fuerit volūtas recta: ab hac .n. ꝛ recta actio: ꝛ
volūtas recta nō erit niſi hitus animi fuerit bon⁹. ab h̄ .n.
volūtas: ꝛ hitus .n. mētis nō erit niſi toti⁹ vite leges ꝑcepe
rit: ꝛ q̄ de q̄cūq̄ꝫ iudicādū eſt niſi rectuꝫ ꝛ imutabile iudi
cauerit: ꝯſtat autē q̄ iudicare certū ꝛ imutabile de quolꝫ
ꝛ toti⁹ vite leges ꝑcipere ē a phia: nā phia ē vniuerſi cāe
cognitio. vt dicit Algaçel in tractatu de diuiſione phie: ꝛ ꝛ
Robert⁹ in ſuo tractatu de ortu ſciaꝝ. dicit q̄ phia eſt hu
manaꝝ diuinarūq̄ꝫ reꝝ cognitio cū ſtudio bn̄ viuēdi ꝯiun
cta. ḡ actio: ꝛ ꝑ ꝯn̄s viuere eſt a phia. vn̄ idē Seneca i de
copia v̄boꝝ ſic ait. Scio neminē poſſe bn̄ viuere ſine ſa
piētie ſtudio: ꝛ Ari. 6^c ethic. Sicut ſanitas facit ſanuꝫ ſic
ſapia felicē. Pōt ēt aſſumere rōneꝫ ex pte ꝑfectiſſime de
lectationis: ꝛ ibi ſatis loq̄ de delectatione. Hec itaque ad
cōmēdationē phie ad pn̄s ſint congregata.

¶ Incipiunt acutiſſime Qõnes magiſtri Joã
nis de Jãduno viri lr̃atiſſimi: ſup octo libros
Ariſtotelis de phyſico auditu: per fratrẽ Jo
annem Romberch de Kyrpſe. ordinis p̄di-
catorum ad vnguem caſtigate.

¶ Primi libri igitur queſtiones hic primo in
cipiunt.

A Circa iſtam pri-
mam ptem phie naturalis:
que traditur in libro phyſi-
corum. Primo poteſt queri
vtrum de reb⁹ nãlibus poſ
ſit eſſe ſcia. ¶ Et arguitur p̄
q̄ nõ: quia de ſingularibus
nõ eſt ſcia. p̄ poſteriorum. ⁊
T.c.35 7° metaphy͡ᶜᵉ. Sed res nã-
les ſunt ſingulares cum ſint
materiales: vt patet p̄ phyſi
T.c.42 corū. ⁊ 7° metaphyſice. er
T.c.35 go ⁊c. ¶ Scdo ſic: de ſenſi-
T.c.24 bilibus non eſt ſcia. vt pꝫ p̄ poſteriorum. ⁊ 2° ethi. Sed nã
lia ſunt ſenſibilia. vt patet in 2° de aia. ⁊ 2° huius. quare ⁊c.
T.c.11 ¶ Tertio ſic. illud de quo eſt ſciẽtia: eſt impoſſi͡le aliter ſe ha-
bere. vt pꝫ p̄ poſteriorū. ⁊ 2° ethi. Sed entia nãlia nõ ſunt
T.c.1. impoſſibilia aliter ſe hr̃e. Nam entia nãlia ſunt mobilia. vt
T.c.37 patet i p̄ ⁊ 2° huius. mobile aũt põt aliter ſe habere: cũ mo
ueri ſit aliter ſe hr̃e nunc q̃ꝫ prius. vt pꝫ in 6° phyſi. q̃re ⁊c.
¶ Quarto ſic. illud de quo eſt ſcia debet eſſe ingenitũ ⁊ in-
corruptibile: ſed entia naturalia nõ ſunt ingenita ⁊ incorru
ptibilia. q̃re ⁊c. Maiorem ſcribit Ar. 6° ethi. ⁊ p̄bat eam
ſic. Scia ꝓprie ⁊ non ſm ſilitudinem dicta eſt de non conti
gentibus aliter ſe hr̃e. hoc declarat: qꝛ contingentia aliter ſe
hr̃e ſi fuerint remota latent: vtrũ ſint aut nõ ſint. de talibus
aũt conſtat nõ eſſe ſciam: eo q̄ ſcientia eſt habitus certus ⁊
firmus. igitur illa de q̄bus eſt ſcia nõ ſunt ↄtingentia aliter
ſe habere: ⁊ talia ſunt neceſſaria: vt habet 2° perihermeni
T.c.123 as. Et vlterius omne neceſſarium eſt eternũ. vt pꝫ in primo
celi ⁊ mundi. Omnia aũt eterna ſunt ingenita ⁊ incorrupti
bilia. ergo de q̄bus eſt ſcientia ſunt ingenita ⁊ incorruptibi-
lia. Et ſic pꝫ maior: ⁊ minor eſt conceſſa ab oĩbus. nam ipſa
nãlia habent m̃am qua poſſunt eẽ ⁊ nõ eẽ: ſaltẽ omnia que
ſunt infra orbem lune. quare ⁊c. ¶ Quinto ſic. de illo qd̃
non põt mouere intellectum: nõ eſt ſcia: ſed entia nãlia non
poſſunt mouere intellectum. quare ⁊c. maior pꝫ. qꝛ cũ ſciẽ-
tia ſit habitus intellectualis. vt pꝫ in ſexto ethic. oꝫ q̄ illud
T.c.1. de quo eſt ſcia ſit intelligibile: intelligibile autem mouet in
tellectũ: vt ſenſibile mouet ſenſuꝫ. vt pꝫ in tertio de aia. Sꝫ
T.c.19 minor p̄batur. qꝛ mouẽs oꝫ eſſe nobilius moto, vt apparet
ex tertio de aia. Et probatur. qꝛ mouẽs in eo q̄ mouens eſt
T.c.17. actus vel ens in actu: ⁊ mobile. vt ſic ẽ in potentia. vt patet
T.c.13 in tertio phyſi. Conſtat autẽ q̄ actus eſt ſimplr̃ nobilior po
tẽtia. vt pꝫ nono metaphyſi͡c. ¶ Et confirmatur iſta rõ: qꝛ
cum optimum in aliquo genere eſt melius optimo in alio
genere: tunc totũ illud genus eſt melius toto illo genere. vt
pꝫ 3° tertio topicoꝝ. ⁊ eſt manifeſta per exẽplũ. Nã cũ opti
mus homo ſit melior ſimpliciter optimo aſino: totũ genus
hominum eſt melius ſimpliciter toto genere aſinoruꝫ. Silr̃
aũt ⁊ in alijs dicitur eſſe vera hec ꝓpoſitio ab illo qui vſus
eſt ea ad demõſtrandam muſcã eſſe meliorẽ celo ſimplr̃. cũ
optimuꝫ huius generis exiſtis diſpõne in qua comparatur
ad optimũ alterius generis: habet excellentiã ſimplr̃ reſpe
ctu optimi alterius generis: nunc autem optimũ in genere
actuuꝫ ex diſpoſitione: que eſt actus: melius eſt ſimpliciter
optimo in genere potentiarum. vt deus ipſe eſt melior ſim
pliciter potentia receptiua. Similr̃ aũt optimum in gene-
re entium actu ſimplr̃ ſubſiſtentiuꝫ: eſt melius ſimplr̃ opti-
mo in genere entiũ in potentia receptiua. vt deus eſt meli-
or ſimplr̃ optima potentia receptiua. ergo totum gen⁹ actu
um reſpectu actus eſt melius ſimplr̃ toto genere potentia
rum receptiuaꝝ. Cuꝫ igitur motiuũ intellectus ſit ens actu
reſpectu ipſius. ſeqtur q̄ omne motiuuꝫ intellectus eſt ſim
pliciter honorabilius intellectu. Si igit̃ entia nãlia ſint mo
tiua intellectus: erũt ſimplr̃ nobiliora ipſo intellectu: quod
eſt abſurduꝫ. ergo entia nãlia non ſunt motiua itellr̃s: nec p̄
ↄñs intelligibilia: quare de ipſis non eſt ſcientia.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. qui tra-
dit ſcientiam de rebus naturalibus.
Et arguitur ratione cõmuni: qꝛ entia naturalia ſunt entia in
telligibilia vniuerſalia habentia partes ⁊ paſſiones demon
ſtrabiles de ipſis. vt ſatis patet exercitatis in phia. Hec au- B
tem requiruntur ⁊ ſufficiunt ad hoc quod de aliquibus ſit
ſcientia: vt ſcribitur in primo poſteriorum. quare ⁊ẽ.

Ad queſtionem intelligendum eſt breuiter q̄
per res naturales hic intelligi Res nã-
mus res mobiles. Natura enim eſt pricipiũ motus ⁊ quie lis. i. mo
tis. ſecundo huius. hec aũt ſunt aĩalia ⁊ plante ⁊ eoꝝ ptes: bilis.
ſilr̃ autem mineralia. ſ. lapides ⁊ metalla: amplius elemen T.c.3.
ta ⁊ omnia corpora celiſtia. ¶ Ulterius cõſiderandũ q̄ ſcia
proprie ꝓut diſtinguitur ↄ alios habitus intellectuales eſt Scia ꝓ-
habitus concluſionis demonſtrate ex ꝓprijs ⁊ neceſſarijs prie eſt
principijs: ⁊ hoc hꝫ in 6° ethi. ⁊ primo poſteriorum. bitus ↄ̃
nis.

Tunc dico ad q̃ones qd̃ de rebus nãlibus poteſt eſ
ſe ſcia: qꝛ de quocunq̄ poteſt haberi ha De re-
bitus certus per demonſtrationeꝫ acquiſitus ex ꝓprijs p̃n b⁹ nãli-
cipijs: de tali poteſt eẽ ſcientia: ⁊ hoc eſt euidẽs ex dictis: ſꝫ b⁹ p̄t eẽ
de rebus naturalibus poteſt haberi certus habitus per de ſcia.
monſtrationẽ acquiſit⁹ ex proprijs principijs ⁊ neceſſarijs
ſicut patet inſpicienti in libros Ariſto. ⁊ Auer. ⁊ aliorum
naturaliuꝫ phoꝝ. verbi gratia. Quecunq̄ entia ſunt corru
ptibilia illa entia hñt materiaꝫ: aut ſunt in materia: ſꝫ entia
naturalia ſunt h⁹. quare ⁊c. Hec eſt demonſtratio ex pro-
prio principio ⁊ neceſſario, principio dico doctrine: p̄ quaꝫ
demonſtrationem põt acquiri certus habitus intellectua
lis perficiens ad veraꝫ cognitioneꝫ iſtius concluſionis. Silr̃
⁊ in alijs multis. quare ⁊c. ¶ Scdo dico quod ſcia nãlis eſt Scia nã-
neceſſaria ad felicitatem humanã quã hõ poteſt acquirere lis ẽ ne-
in hac vita: qꝛ illud ſine quo homo non põt intelligere p̄fe- ceſſaria
cte ſubſtantias immateriales: ⁊ p̄cipue p̄mã ſubſtantiaꝫ que ad hũa-
eſt deus ſupremus: eſt neceſſariuꝫ ad felicitatẽ humanam nã felici
hoc pꝫ. qꝛ in h⁹ intellectione principaliter ⁊ eſſentialr̃ con- tatẽ nã-
ſiſtit felicitas ipſius hoĩs. vt dictum eſt p̄mo ⁊ 2° ethi. ⁊ 6° lem.
vbi dicit Ariſt. quod ſicut ſanitas facit ſanum: ſic ſapientia
felicitatẽ: ⁊ per ſapientiaꝫ intelligit habitum intellectualẽ:
quo p̄ficit̃ intellectus ad cognitionem ſeparatorum preci-
pue ipſius dei: ſed ſine naturalium entium ſcia hõ non põt
intelligere ſubãs imãles: ⁊ p̄cipue ipſam p̄maꝫ que eſt de-
us. Nam intellectus humanus in intelligendo dependet ex
phantaſmatibus aliquo modo. Phantaſmata autẽ ſunt ſi
militudines reſpectu ſenſibilium. vt pꝫ 3° de aia. Species qui
dem igitur in phãtaſmatibus intelligit̃: cũ igit̃ ſubẽ imãles T.c.32
non ſint ſm ſe ſenſibiles: nec ſm aliqua accñtia eis inheren
tia. vt pꝫ ex 8° phy. ⁊ 12° metaphy. ſed ſolum ſunt ſenſibi
les ſm ſuos effectus quos ꝓducunt in ſubſtantijs corru-
ptibilibus: ⁊ p̄cipue ſm mot⁹ perpetuos corporuꝫ celeſtiũ
de iſtis autẽ conſiderat ſcia nãlis: ⁊ nulla alia. ergo ſeq̄t̃ q̄ Prophe-
ipſa ſcientia nãlis eſt neceſſaria ad felicitatẽ humanã. ¶ Et tates re-
eſt conſiderandum q̄ ꝓprietates reꝝ nãliũ quantũ ad ꝓpo rũ nãliũ
ſitum ſpectat ſunt duplices. Quedam enĩꝫ ſunt que inſunt ſunt du-
rebus nãlibus ſoluꝫ: vt in pluribus ⁊ in maiori parte tem- plices.

poris ⁊ in maiori parte ſuppoſitorum: ⁊ tamen in aliquibꝰ
temporibus ⁊ in aliq̄bus idiuiduis deficiunt vt hoīem ha
bere duas manus: ⁊ decem digitos in manibꝰ cõtingit vt in
pluribus: attamē raro ⁊ vt in paucioribus ꝯtingit ꝙ nõ hꝫ
niſi vnam manũ ⁊ quatuor digitos aut duos. ſilr pars dex
de rebꝰ tra fortior eſt vt in pluribus quã ſiniſtra: tñ aliq̃n contingit
nãlibꝰ ē eas eſſe equales. i. eque fortem hīe ſiniſtrã ⁊ dextram: ⁊ con
ſcia ꝓꝓe tingit aliquãdo ꝙ ſiniſtra ſit fortior dextra quo ad morꝰ ex
dicta q̃ꝫ teriores. vt pꝫ ad ſenſum. Et de ipſis rebus naturalibꝰ q̃ꝫtũ
ad ꝓpe ad iſtas ꝓprietates eſt ſcia quam Lincoñ. ꝓpe dictam vocat
tates ea que eſt cõprehẽſio vel comprehẽſionis habitus veritatis
rũ vt in eoꝝ q̄ vt in pluribus eodem mõ ſe hñt. ¶ Alie ſunt ꝓprie
plibꝰ illꝰ tates rerũ nãlium q̄ inſunt ipſis rebus nãlibus ſemper: ⁊
ꝯuenien q̃ꝫtum ad oīa indiuidua. vt humane ſpēi ſemper ⁊ in oībus
tibus. idiuiduis ꝙ competit ſuſceptibilitas diſcipline ⁊ riſibilitas:
de rebꝰ homini. n. competit ſemper aptitudo ad eſſe diſciplinatũ:
nãlibus ⁊ omni igni ⁊ ſemper cõpetit aptitudo ad eē ſurſum: ⁊ cor
q̃ꝫ ad ꝓ pori celeſti omni ⁊ ſemꝑ ꝯpetit moueri ⁊ ſic de alijs. Et de
ꝑetates ipſis rebus nãlibus q̃ꝫtuꝫ ad tales proprietates põt eſſe ſcia
ſꝑ cõue quã dicit Lincoñ. ꝓpriiſſime dictam que eſt ꝯprehenſio ve
nientes ritatis alicuius impoſſibilis aliter ſe hīe per cõprehẽſionē
ē ſcia ꝓ ſiue cognitionē ꝓprie cauſe q̄ eſt impoſſibilis aliter ſe hīe.
prie dcã. ¶ Et ſic pꝫ. quid ſit dicendũ ad queſtionem.

L **Ad rationes** in ꝯtrarium. ¶ Ad pmã q eſt de ſingu
Singu laribus ⁊c. veruꝫ eſt ſm rõnes ſuas
lariũ eſt proprias ſingulares: ⁊ ſic vere ꝓcedit probatio. Sed de ſin
ſcia ſub gularibus. i. de rebus que ſingulariter exiſtunt ſub rationi
rõne vlī bus vniuerſalibus ⁊ abſtractis hñ eſt ſcia: ⁊ h̄ ſenſit Cõmē.
Cõ. 8. in prohemio de aīa. vbi dicit ꝙ diffinitiones ſunt reꝝ ſingu
larium exiſtentiũ extra aīam ſupple ſm rationes vlēs quas
facit intellectus. Et ad minorem in qua dicitur. entia natu
ralia ⁊c. verum eſt ſm ꝙ exiſtũt extra intellectum: tñ ſm ꝙ
Ad 2m. ſunt in intellectu: ſic hñt eſſe vlē. nihil. n. prohibet quin res
T.c. 35 indiuidualis exiſtens in mã vlr itelligat: ⁊ ſm hoc de ipſis
Sēſibi poteſt haberi ſcia. vt pꝫ ſeptimo meta. ¶ Ad ſcðaꝫ q̄ eſt de
le cap. ſenſibilibus: ad hoc dicunt aliqui ꝙ ſenſibile dicitur duplr.
duplr. Uno mõ ab actu ſentiendi. ⁊ ſic de ipſo nõ eſt ſcientia. Alio
modo a potentia ſenſitiua. ſic de ipſo poteſt eſſe ſcientia. vt
Replica dicunt ⁊ capiunt ab Ariſt. in pº ⁊ ſcðo poſte. vbi vult ꝙ ſen
ca ſus hñ eſt vlīs. ſentire autem ſingularis. ¶ Sꝫ ꝯ hoc argu
T.c. 4 unt aliqui: qꝛ potētia organica non põt eſſe vlīs. ⁊ hoc patet
T.c. 7. tertio de aīa. Sed oīs ſenſus eſt potētia organica. vt pꝫ ter
tio de aīa q̄re ⁊c. ¶ Item cuius eſt potētia eius eſt actus: ⁊
ecõuerſo. vt patet in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ſi igiť potētia
Rꝰ ſenſitiua eſt vlīs: ſimilr actus ſentiēdi eſt vlīs. ⁊ ſi actus ſen
Replica tiēdi eſt ſingularis: ⁊ potētia ſenſitiua eſt ſingularis. ¶ Ad
primum poſſet reſpõderi ꝙ vlē dicitur dupliciter. Uno mõ
dicitur vlē per abſtractionē a materia. Alio modo dicitur
vlē per quãdam indifferentiaꝫ ad plura. Primo mõ poten
tia organica nõ eſt vlīs. ſed ſcðo mõ bene. Nã potētia orga
nica põt eſſe indifferens ad multa obiecta vt viſus ad albuꝫ
⁊ ad nigrum. ⁊ ſilr in alijs. ¶ Sed ꝯ hoc obijcitur. Nam
ſicut viſus eſt indifferens ad albuꝫ ⁊ ad nigrum. ſilr videre
quod eſt actus viſus eſt indifferēs ad albũ ⁊ nigrũ. Si enim
Rꝰ videre eſſet determinatum ad albuꝫ: tũc nõ cõtingeret vide
re nigrum: ⁊ ecõuerſo. Diciť ꝙ nõ eſt ſile: qꝛ vnus ⁊ idem vi
ſus dicitur reſpectu albi ⁊ nigri. ſed nõ dicitur eē vnꝰ ⁊ ideꝫ
numero actus videndi reſpectu albedinis ⁊ nigredinis: īm
mo forte nec vnus ſm ſpeciem ſpecialiſſimaꝫ. ⁊ ſic ꝓbabilr
poſſet illa reſponſio ſuſtineri. ¶ Ad aliud argumentũ cũ di
Põ paſ citur. cuius eſt potētia eius eſt actus: veruꝫ eſt loquendo de
ſiua ⁊ e potētia paſſiua ſubiectiue. Nam in libro eodem eſt potentia
ius actꝰ paſſiua ⁊ eius actus. vt viſus ⁊ viſio ⁊ econuerſo ſed obie
ſũe i eo ctiue. non oportet ꝙ oīno cuius eſt potentia eius ſit actus: ⁊
dē ſubo eodem modo: potētia enim vna numero eſt ſuſceptiua ſpēi
albedinis ⁊ nigredinis: vt tenet omnis doctrina. ſed non eſt
vnus actꝰ numero: ⁊ ſimiliter viſio albedinis ⁊ nigredinis.
quare ſic non valet. ¶ Aliter poſſet dici ad rationē illã prin
cipalem cum dicitur. de ſenſibus ⁊c. Uerum eſt ſm ſuas rõ
nes ſingulares: ⁊ ſm ſuũ eſſe ſingulare: ita quod hꝫ ipſuꝫ eſ Alia ſo
ſe ſingulare eorum ſit ſcia aut ꝓpinquũ pñm ſcie: ſed de ipſis lutio.
ſenſibilibus ſm rationes vlēs ⁊ eſſe vniuerſale bene eſt ſci Ad 2m
entia: ita ꝙ ipſa vniuerſalis ratio eorum eſt ſcientia eorum ꝺ ſingu
ī anima humana: ſcilicet ipſuꝫ eſſe vniuerſale eſt ipſa ſciētia laribus
vel propinquum principium ſubſtãtie: ⁊ hoc ſufficit. hꝫ eē ſin
¶ Ad aliam cum dicebatur. illud de quo eſt ſcientia ⁊c. Dico gulare
ꝙ ſi ē ſciētia propriiſſime dicta ſcibile debet eē impoſſibile ñ ē ſcia
aliter ſe habere quantum ad proprietates que habentur de Ad 3m.
ipſo: ita. ſ. quod ſemper ⁊ in omni indiuiduo habeat ꝓprie
tates illas. Si autem ſit ſcia ſolũ proprie dicta: tũc ſufficit ꝙ
vt in plibus ſilr ſe hēat quãtum ad tales proprietates: vt di
ctum fuit prius: nec eſt imaginãduꝫ ꝙ illud de quo eſt ſcia Illõ ꝺ q̄
non poſſit aliter ſe habere. i. non poſſit variari ſm aliqõ eē. ē ſcia pt
qꝛ hec eſt falſiſſima pro rebus nãlibus: ſed eſt ipoſſibile ali ſe aliter
ter ſe habere quantũ ad p̄dicata que ſciũtur propriiſſime de habere.
ipſo. ita ꝙ concluſio ſcibilis eſt vera in omni hora. ⁊ ſic ſe
habent entia nãlia ſm rationes vniuerſales: qm̃ ſcia huius
cõcluſionis eſt perpetue veritatis: omnis hõ eſt perceptibi
lis diſcipline: ⁊ omnis ignis eſt aptus eſſe ſurſum: ſed non
hec. oīs homo ſpeculatur actu: nec omnis ignis ē actu ſur
ſum ſimplr. ¶ Dicimus igitur vno ſermone ꝙ entia nãlia entia nã
ſunt poſſibilia aliter ſe hīe quãtũ ad accidentia ſeꝑabilia: ⁊ lia pñt
ſm iſta tranſmutanť: ſed q̃ꝫtuꝫ ad p̄dicata ſe habētia ſemꝑ ſe aliter
que de eis demonſtrãtur ſunt ipoſſibilia aliter ſe hīe: ita ꝙ hīe q̃ꝫtũ
concluſio que de eis formatur eſt perpetue veritatis. ⁊ hoc ad acci
modo intelligit Lincon. in pmo poſte. ⁊ ſm talia accidentia tia ſeꝑa
per ſe ⁊ proprie non fit trãſmutatio reſpectu nãliuꝫ. Ignis bilia.
enim manēs ignis nunquaꝫ tranſmutatur de aptitudine aſ
cendi ſurſum ad carentiam iſtius aptitudinis: ſimilr homo
manens homo nunquã trãſmutatur de riſibilitate ad carē
tiam riſibilitatis. ⁊ hec eſt perfecta ſolutio illius rõnis
¶ Ad aliam cum dicebatur. illud de quo eſt ſcia ⁊c. põt dici Ad 4m.
ꝙ verum eſt ſm ſpēm: ſed non opꝫ ꝙ ſit ingenitũ ⁊ icorru
ptibile ſm indiuiduum. ⁊ ſic eſt de rebus nãlibus. ſm eniꝫ
ſpēm ſunt eterne ⁊ ingenerabiles: vt ſatis patet ī 2º de gene
ratione. ⁊ 2º de anima. ¶ Sed hic dubitaret aliquis qd in T.c. 70
telligitur hic per ſpēm ſm quam entia nãlia ſunt ingenita T.c. 34
⁊ incorruptibilia. cum enim ſpēs ⁊ forma ſunt ideꝫ. aut illa Dubiũ
ſpēs eſt forma in anima: aut forma extra aīaꝫ. Si ſit forma D
extra animam: aut eſt idiuidualis: aut ſepata ab indiuiduis
Si ſeparata ab indiuiduis: hec eſt opinio Platonis. quam
Ariſto. reprobat. 7. metaphy. Si vero ſit in indiuiduis: aut
eſt eadem forma ſubalis cum formis indiuiduorũ: aut alia.
Si alia hoc eſt ꝯ cõem doctrinam in qua teneť ꝙ vniꝰ indi
uidui non ſint plures forme ſubales. Si ſit eadeꝫ cũ forma
ſubali indiuidui ſi corrũpatur: ⁊ illa ſpēs corrũperet. ⁊ ſic
non eēnt ingenita ⁊ icorruptibilia. Si forma in aīa: tunc eſt
dicere ꝙ ipſa entia nãlia ſunt ingenita ⁊ incorruptibilia ⁊
eterna q̃ꝫtum ad formaꝫ in aīa. ⁊ hoc videť impoſſibile: qꝛ
forma rei nãlis in anima: nõ eſt aliud q̃ꝫ eius ſpēs intelligi
bilis: vt oēs concedunt. ſpēs autē itelligibilis nõ ē ꝑpetua ⁊
ī intellectu vna numero ⁊ eadem: īmmo gñatur ⁊ corrũpiť
ſm gnõnē ⁊ corruptionē phantaſmatis ſeu intentionē ima
ginantis. vt vult Commē. in 3º de aīa. vbi dicit ꝙ intellecta
vlīa ſunt colligata cuꝫ intentionibꝰ imaginatis. ⁊ corrupta
p corruptionem eoꝝ. ¶ Ad hoc dicũt aliq ꝙ cũ dicebať en Cõ. 30.
tia nãlia ſunt ingenita ⁊ incorruptibilia ſꝫ ſpēꝫ: ibi itelligiť
ſpēs pro forma que eſt extra aīam q̄ eſt eadeꝫ ſubalr cũ for Solõ.
mis indiuiduorũ. Et cũ dī ꝙ forme idiuiduoꝝ corrũpunť:
dicunt ꝙ verũ eſt ꝑ accñs vt capiunt ex. 7. meta. dicũt tñ ꝙ T.c. 27
ipſa forma eſt ingenita ⁊ incorruptibilis ꝑ ſe: ⁊ ita non re
pugnat gñabile ⁊ corruptibile per accñs: ⁊ igenituꝫ ⁊ icor
ruptibile

Reprobatio ruptibile per ſe. ¶ Sed hoc nō ſtat. qꝛ cuicūq̨ ſimplr̄ ⁊ indiuidualiter ineſt vnū oppoſitoꝝ per ſe: eidē ſimul non ineſt alterū per accñs: hāc cōcederet ois hō nō hñs intellectū depꝛauatū. Si igit̄ forma ſubalis rei nālis eſt incorruptibilis p ſe ipſa ſimul non eſt corruptibilis per accñs cū ſit ſimplex. ¶ Itez Ariſt. in fine. 10. meta. demonſtrat

T.c.26. ꝙ nihil eſt corruptibile p accñs: imo corruptibile per ſe ineſt cuicūq̨ ⁊ idē aperte Cōmē. vult ibidez: ⁊ de hoc ſit longior ſermo. ſ. in qōne de gñōne alias in ſophiſmate de genere forme ſubalis: vbi oſtenſum fuit ⁊ determinatum ꝙ

Alia ſolutio. forma ſubalis eſt p ſe ⁊ ꝑ gñabilis. ¶ Alij aliter euadūt ⁊ dicunt ꝙ per illā ſpēm ſm quā entia nālia ſunt ingenita ⁊ incorruptibilia: dz intelligi forma in aīa. ſ. ſpēs intelligibilis. hec enim non eſt gñabilis nec corruptibilis pro

Reprobatio. prie p ⁊ ſe: cū gñatio ⁊ corruptio proprie dicta ſit trāſmutatio ſm ſubam. ⁊ hec ſpēs nō eſt ſuba ſz accñs. ¶ Sz h̄ videt̄ eſſe debile. Nam ſilr̄ poſſet dici ꝙ ſit hō ingñabilis ⁊ incorruptibilis ſm albedinē: eo ꝙ albedo cuz ſit accñs nō ꝓprie gñatur nec corrūpit̄. Iterū ſpēs intelligibilis eſt qd extrinſecuz ab ipſa re naturali cuius eſt ſpēs: ⁊ iō non eſt proprie dictuz ꝙ ſm eā res naturalis ſit incorruptibi-

Solo auctoris lis. ¶ Ideo pōt aliter dici ad pñs ſicut dicebā ꝙ res nālis bñ eſt corruptibibilis ⁊ genita ſm indiuiduū: ſed eſt ī genita ⁊ incorruptibilis ſm ſpēm h̄ eſt ſm formā vlem.

Forᵃ nālꝭ eſt ingenita. Sz ipſam formā nālē eſſe ingenitā ⁊ incorruptibilez pōt intelligi dupl̄r. Unoᵒ ꝙ nullo mō gñet̄: nec tota nec ſm aliquā ſui partē. Silr̄ et ꝙ nō corrūpat̄: ⁊ ſic celuz dr̄ eſſe ingenitū: vt demōſtratū eſt in. 8. phy. ⁊ ꝑmo celi ⁊ mūdi. qꝛ nec ipſum totū: nec eius pars integralis nec ſubiectiua gñat̄ ⁊ corrūpit̄: nec ſimul: nec ſm ſucceſſionē. Alioᵒ pōt intelligi formā nālē eſſe ingenitā ⁊ incorruptibilē: qꝛ ipſa nō gñatur vnq̃ʒ tota ſimul: nec ē t corrumpit̄ tota ſimul ſm oēs ſuas partes ſubiectiuas: ſed ſolū ſucceſſiue: quēadmodū aliquod elemētū nunq̃ʒ corrūpit̄ ſimul totum quo ad oēs ſuas partes q̄ʒtitatiuas. ⁊ hoc modo ſine dubio ſpēs rei nālis eſt ingenita ⁊ incorruptibilis. nūq̃ʒ eni oēs forme humane gñant̄ ſimul ad quas mā ſit in potentia: nec oēs ſimul corrūpunt̄: ſed ſucceſſiue eſt generatio vnius poſt aliā in infinitū ſm circulū. vt eſt oſtēſuz in 2ᵒ de gñatione. ſimilr̄ ⁊ in alijs. idiuiduū aūt qō. nō hz

T.c.53. partes ſubiectiuas corrūpit̄ ⁊ gñatur ſimul totū ſm ſuā formā indiuidualē: ⁊ ille modus eſſendi igenitū ⁊ incorruptibile hñ ſufficit ad hoc ꝙ de aliquo ſit ſciētia.

Ad 5ᵐ ¶ Ad aliā cū dicebat̄. illud de quo eſt ſcīa pōt mouere intellectū ⁊c̄. Hic videt̄ ꝙ qdā doctor huiꝰ tēporis qui probauit muſcaz ſimplr̄ eſſe nobilioꝛē celo: non poſſet iſtā rōnem diſſoluere ſic deductam: vt deducebat̄ in arguēdo: ipſe eni ꝯcedit: imo pro ꝑncᵒ aſſumit ꝙ cū optimū in aliq̄ gñe ſm diſpōnem in qua cōparatur ad optimū i alio genere eſt ſimplr̄ melius optimo alterius gñis: tunc totuz illud genus eſt ſimplr̄ melius alio toto gñe. ⁊ h̄ vult verum eē: tunc deducat̄ vt ꝑus ⁊ apparebit reſolubilr̄ concludi vel ꝙ lapis eſt ſimplr̄ melior itellectu: vel ꝙ lapis non eſt ens actu potēs mouere itellectū aliquo mō ad intellectionez. quare ⁊c̄. ¶ Sed qd dicemus ad illā rōnez? poſſumus dicere: ſicut dicebatur in 2ᵒ de aīa. tractatu de ſenſu agēte. ꝙ illa propoſitio veritatem hz in ſpēbus ſpecialiſſimis eiuſde gñis proprie dicti: ⁊ forte in generibus ꝯtētis ſub aliquo gñe proprio ⁊ vniuoco ei ſm ꝙ dictuz fuit ibidē: ſed in equiuocis aut analogis oibꝰ iſtis ſuperioribꝰ ⁊ iferioribꝰ non eſt neceſſariū: nūc aūt actꝰ ⁊ res actu ſunt quedam equiuoca vel analoga cōia iſtis iferioribꝰ ⁊ ſuperioribus entibus: ⁊ iō non opz ꝙ ſi optimus actus ſit

Nō ſēp ois optimꝰ actꝰ ē nobilior nobilior optima potētia ꝙ ois actꝰ ſit nobilior omni potentia: nobilior dico ſimplr̄ ⁊ abſolute: poterit igit̄. ⁊ res nālis mouere intellectū mediāte ſuo phātaſmate vnā cū

itellectu agēte: vt cōiter dr̄: ⁊ tñ nō eſt ſimplr̄ nobilior intellectu. Et cū dr̄. mouēs eſt nobilius motore agēs ē nobilius patiēte: Pōt dici ꝙ verū eſt de virtute ꝓpria: ſz cū mouet in virtute alterius nō opz: nūc aūt phantaſma non mouet itellm̄ niſi in v̄tute q̄ eſt intellectus agēs: vt hab3 videri tertio de aīa. ¶ Sed ꝯ iſtā ſolōnē poſſet rōnabilr̄ dubitari qd itelligit̄ p agēs v̄tute ꝓpria. Nā ſi per agens v̄tute ꝓpria intelligit̄ tale agens quod in eſſe ſuo ⁊ i ſua virtute a nullo depēdet: tūc nō eſt niſi vnū ſolū tale agens in toto vniuerſo. ſ. ipſe deus: ⁊ tunc ex iſta ꝓpōne: ſemper agens eſt ꝑſtantius patiēte. nihil poterit concludi de ipſo intellectu agente: niſi quis diceret ꝙ ipſe intellectus agēs eſt ipſe deus: qō eſt ꝯ Ariſto. ⁊ Cōmē. ſm eoꝝ expōnem. Si aūt per agēs virtute ꝓpria intelligat̄ omne qō agit p nām ſuā ⁊ formā: q̄ʒuis nō agit ſine quocūq̨ alio: ſic celum diceret̄ agere p formā ꝓpriā in iſta iferiora: ⁊ ſi non agat ſine ſuo motore: tūc phātaſma rei nālis multuz bñ videt̄ eſſe agens virtute ꝓpria: ⁊ ſi non agat ſine ꝑſentia ⁊ virtute itellectus agētis. hoc eniz nō obſtāte: tamen agit aliquo modo per formā ſuā: aut poneret̄ agēs ſolū p accidēs: qō multi negāt. g̃ phātaſma eſt agēs in itellectu virtute propria lz nō ſine intellectu agēte: ⁊ ſic omne agens virtute propria ē ſimplr̄ nobilius ſuo patiente: tunc redit ꝙ phātaſma rei nālis eſt ſimplr̄ nobilius intellectu humano: qō eſt ridiculū: ⁊ ideo illa ſolutio nō eſt ſufficiens.

¶ Propter qō ad pñs dico aliter ſaluo meliori iudicio: ꝙ agēs bñ eſt ꝑſtātius patiēte ſz ꝙ patiēs eſt. ſz non opz ꝙ oē agēs q̄l̄cunq̨ ſit agēs ſit nobilius patiēte ipſo ſimpliciter: qꝛ poſſibile eſt ꝙ ipz patiēs hēat aliā opationem nobiliorē q̄ʒ ſit recipere ab illo agente ⁊ q̄ʒ ſit nobiliſſima opatio illius agētis: ⁊ ita eſt in ꝓpoſito. phātaſma enim rei nālis bñ agit ſpūalr̄ in itellm̄ iprimēdo ei ſpēm repreſentantez ipaz rē ⁊ intellꝰ eā recipit: ⁊ ſz hoc phantaſma eſt quodāmō nobilius intellu: tamē intellectus hz aliam opationē nobiliorē. ſ. intelligere: quā non recipit cōplete ab ipſo phantaſmate: ſed forte ab intellectu agente: ⁊ hec opatio eſt nobilior q̄cunq̨ opatione phātaſmatis: vt oēs cōcedunt: ⁊ iō remanet ꝙ intellectus eſt ſimplr̄ nobilior q̄ʒ phātaſma: qꝛ nobilitas ſimplr̄ cuiuſcūq̨ rei dz attēdi ſc̄d eius ꝑfectiſſima ⁊ nobiliſſima operatione. De hoc autē videbitur amplius in qōne de intellectu agente: ſed ad preſens tanta ſufficiunt.

Solo auctoris

Ad 5ᵐ

licz phātaſma ſit aliq̄ mō nobilius intellectu n̄ tamen ſimplr̄.

Queſtio. ij.

Onſequēter q̄rit̄ de ſubiecto ſcīe nālis. Utrū ens mobile vel corpus mobile ſit ſubiectuz .i. obiectū eiꝰ. ¶ Arguit̄ ꝑ ꝙ nō: qꝛ tūc ptes eius eēnt ſubiecta in ptibꝰ ſcīe nālis. hoc eſt falſuz. g̃ ⁊ ꝑmū ⁊ falſitas ꝯñtis eſt de ſe nota. A

Nā aīa eſt ſubz in ſcīa de aīa cū ab ea intituletur: ⁊ tñ ipſa aīa non eſt aliq̄ ps ſubiectiua entis mobilis nec corporis mobilis: cū ipſa nō mouet̄ p ſe: ſic̄ pz i tertio de aīa: ⁊ ꝑcipue aīa itellectiua q̄ eſt icorporea: ⁊ pz ꝯñtia: qꝛ ſic̄ totū

T.c.6. ad totū: ita pars ad ptē. ¶ Itē ſc̄do. ſubm vniꝰ ſcīe dz eſſe vniꝰ rōnis. vt pz ꝑ poſte. Una. n. ſcīa eſt q̄ vniꝰ gñis ſubiecti eſt. Sz ſcīa nālis eſt vna ſcīa cuz diſtinguat̄ ⁊ numeret̄ ꝯ alias ptes phīe. vt pz i ſexto meta. ipuz. n. ens mobile vel

T.c.2. corpus mobile nō eſt vniꝰ rōnis nec vnū genꝰ. Nā gñabile ⁊ ꝑpetuū nō ſunt vniꝰ gñis. vt pz 10. meta. mō ens mo

T.c.26 bile ⁊ corpꝰ mobile cōe eſt corpibꝰ celeſtibus q̄ ſunt ꝑpetua. vt pz ꝑ celi ⁊ mūdi: ⁊ eſt ēt cōe iſtis iferioribꝰ q̄ ſunt corruptibilia. vt pz ad ſenſum: q̄re ⁊c̄. ¶ Itē tertio equo-

T.c.20 cū nō ē ſubz in aliq̄ ſcīa. vt vult Ar. ⁊ Com. i q̄rto meta.

T.c.2. Nūc aūt ens mobile eſt equocū cū icludat equocū. ſ. ens

T.c.4. qō ē equocū ſz Porphy. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē q̄rto ens p accñs nō ē ſubz in aliq̄ ſcīa cū de eo nō poſſit eē ſcīa ſexto meta. ſed ipz corpꝰ mobile ē ens p accñs cū mobilitas accidit ipſi corpori. ¶ Itē q̄nto. de ſubiectū ſcīe dz habere aliq̄

paſſionē primā.vt habet̄ ꝑ poſte. Sed ens mobile nullā hȝ ꝓpͣꝫ paſſionē:vel ſi hȝ dicas eā.ꝗ ⁊c̄. ¶ Itē ſexto ens qeſcibile nō eſt ſubm in iſta ſcia.ꝗ nec ens mobile.aña ē conceſſuȝ ab oibus.⁊ tȝ ꝯña.qꝛ nā eſt pnͣ motus ⁊ quietis.ergo qua rōne eas mobile eſt ſubiectū in ſcia nāli.ſic ⁊ ens qeſcibile. Et cōfirmatur.qꝛ oppoſitoꝝ ē eadeȝ ſcia. ſed mobile ⁊ quieſcibile ſunt oppoita quare ⁊c̄.

¶ Oppoſitum arguitur ex cōmuni dicto. Naȝ cōmuniter dicitur ꝙ ſcientia naturalis diſtinguitur ſm diſtinctioneȝ

B entis mobilis vel corporis mobilis.quare ⁊c̄.

Opinio Tho' in pⁿ phy ſic' ⁊ 6ͦ meta. ⁊ 3.phy. — **De iſta queſtione** eſt diuerſitas inter expoſitores Ar.antiquior eniȝ expoſitor eſt ſcūs Thomas qui putat̄ fuiſſe melior inter latinos. Dixit enim ꝙ ens mobile eſt h̄ ſubm:ſed nō probat exp:eſſe multū:nec ſoluit argumēta facta in ꝯriū ſaltem in ſua expōne ſup hunc librū.qꝛ forte non videbatur ei difficultas in hoc:nec erat fortaſſis reuocatū in dubiuȝ in ſuo tempore. Dicit tñ cū hoc ꝙ corpus mobile nō eſt ſubiectū ſcie nālis:qd̄ probat.qꝛ nulla ſcia demōſtrat ſuum ſubiectū.vt hȝ ꝑ poſte.

T.c.32. Sed in 6ͦ huius oſtēdit̄ ꝙ oē mobile eſt corpus.quare ⁊c̄. Ex hoc auteȝ poſſet aliquis ſic arguere:aut corpus mobile ē h̄ ſubiectū:aut ens mobile per diuiſionē cōceſſam. Sȝ corpus mobile non ē hic ſubiectū.quare ⁊c̄. ¶ Sed qcqd ſit de iſta cōcluſione mihi videtur ꝙ iſte hō ſalua pace ⁊ reuerentia adducat rōnem inſufficiētē. nō enim idē eſt corpus ⁊ corpus mobile oino. Un̄ lȝ probetur in 6ͦ huius ꝙ oē mobile eſt corpus:non propter h̄ probatur ibi ꝙ oē mobile ſit corpus mobile.⁊ ſic q poneret corpus mobile hic eſſe ſubiectuȝ non eſt ꝯ ſe ꝙ hec ſcia probaret ſuū ſubiectū eſſe. ¶ Iteȝ videtur differre ꝓbare ꝙ oē mobile eſt corpus mobile:⁊ probare corpus mobile eē:⁊ pōt alicui eſſe manifeſtuȝ ꝙ corpus mobile eſt:cui nō ē manifeſtū aut certū ꝙ omne mobile ſit corpus:imo aliqui negarēt iſtā ꝙ oē mobile ſit corpus.ſ.illi qui dicunt angelos moueri:qui tñ omnino cōcederēt iſtam ſine dubio:corpꝰ mobile eſt. ¶ Iteȝ ꝗuis ſubiectū ſcie nō demōſtret̄ eſſe:tñ in aliq̄ ſcia ipſuȝ bene pōt probari de aliquibus ſuis ſpēbus:de qbus ē occultum:vel de aliquo alio de quo eſt aliquo mō incertuȝ ꝙ ei adueniat:ſicut docet Lincoñ.in 2ͦ poſte.vbi ſic dicit ꝙ omnis ſcia accipit ſuū ſubiectū eē ſimpl'r:vt metaphyſica ens:⁊ geometria magnitudinē. Uerūtamen de his q ſub ſubiecto ſunt nō accipitur ſemp:qm̄ ſunt ſub illo:imo probat̄ ſubiectū ipſuȝ de ſpēbus q̄ ſunt ſub ipſo.hec ſunt verba eius.⁊ pari rōne pōt queri ſubiectum de aliquo ptinēte ad illā ſciam:cū non ſit de illo notū.vnde ꝗuis aliquis poneret corpus eſſe ſubiectū in aliq̄ ſcia:non eſſet inconueniēs ipm̄ probari de aliquo conſiderato in illa ſcia.vtputa de mobili demonſtrando ꝙ omne mobile eſſet corpus:nec pro tāto probatur corpus mobile eſſe.⁊ ſic multū deficit ratio illius expoſitoris.vt videt̄.

Repro/batio deſtruit/s Tho/miſti.

C

Opinio Egidij — **Alius expoſitor** .ſ.dñs Egidius dic̄ ꝙ ipſe ñ intelligit illaȝ pōnem ꝙ ens mobile ſit ſubiectū in nāli phia.imo arguit̄ ꝯ h̄ pncipaliter duabꝰ rōnibꝰ. Prima ē hec.qꝛ ſi ſic ſequeret̄ ꝙ nālis ſcia eſſet ſubalternata metaᶜᵉ:qd̄ ſtatim patet eē falſum ⁊ impoſſ:cū ſint diuerſe partes phie pncipales ꝯña declaratur:qꝛ illa ſcia ſubalternat̄ alteri:cuius ſubm includit ſubiectū alterius cum cōditione accñtali:que non fluit ex pncipijs proprijs illius ſubiecti cui additur:vt pſpectiua ſubalternat̄ geometrie:eo ꝙ linea viſualis que eſt ſubm. perſpectiue addit ſupra lineam:quā ꝯſiderat geometria:cōditionē accñtalē:que nō fluit nec orit̄ ex proprijs principijs ipſius linee.ſ.viſualitatē:ſiml'r ⁊ in alijs:nunc aūt ens eſt ſubiectum meta.vt pȝ.4.meta.⁊ ens mobile includit ens cū cōditione accidētali que nō orit̄ ex proprijs princi

phijs entis ſm ꝙ ens.ſ.mobilitate. ¶ Item ſi ens mobile eēt ſubiectū hic tūc nālis ſcia eēt pars metaᶜᵉ.qd̄ pȝ eſſe falſum cū ſint diuerſe ptes pncipales phie.⁊ ꝓbat ꝯñaȝ. qꝛ ad ipſaȝ metaphyſicā nō ſolū ptinet cōſiderare ipſum ens:ſed pmas partes entis:vt pȝ in metaᶜᵉ.nunc aūt ens mobile eſt vna de pmis ptibus entis.ens.n.non ꝯhit̄ ad ſuas partes per differentias cū ſit analogū:ſed per diuerſos modos eſſendi:nunc autem eſſe mobile eſt quidam modus eſſendi.quare ⁊c̄. ¶ Et per iſtas rationes ducit expoſitor ille ꝙ corpus mobile eſt ſubm in iſta ſcia.

Alii vero dicunt alit̄ ⁊ dicūt ꝙ corpꝰ mobile nō eſt ſubiectū hic ſȝ magis ens mobile:qd̄ probāt ꝑ rōnes ſimiles predictis rōnibus:qꝛ ſic ſeqretur ꝙ nālis ſcia eēt ſubalternata geometrie:eo ꝙ geometria cōſiderat corpus abſolute. Corpus D aūt mobile includit ꝯditionē accñtalē ſupra ipm̄ corpus mobile:⁊ ſic nālis ſubalternat̄ geometrie:qd̄ eſt incōueniens. ¶ Itē aliqui ſic arguūt. Si nālis conſiderat corpꝰ mobile:tunc geometria eſt pars ſcie nālis:qd̄ eſt abſurdum.⁊ ꝓbat̄ ꝯña.qꝛ eiuſdē ſcie eſt cōſiderare totū ⁊ eius partes.vnde cuȝ corpus ſit pars q̄daȝ huius qd̄ dico corpus mobile ⁊ ipſa geometria ꝯſiderat corpus ipſa vtiqȝ eſt pars ſcie nālis. ¶ Et tūc ipſi volunt ſoluere ad rōnes dñi Egidij. ¶ Ad cuius euidētiā capiunt ꝙ hoc totum ens mobile non dicit diuerſas rōnes:.i.non ſignificat illud qd̄ ſignificat ſub diuerſis rōnibꝰ:ita ꝙ ens ſignificet ſub vna rōne ⁊ mobile ſub alia rōne:ſed totū ſub vna ratione.ſ.mobilis:⁊ ideo non eſt ibi additio vnius ad aliud ſicut ſupponebat pma rō.quare ⁊c̄. Et credo ꝙ ipſi cogūtur hoc dicere.ſ.ꝙ ens mobile non importat diuerſas rōnes propter ſolutioneȝ vnius rōnis qua arguit̄ ꝙ genus pdicatur de oīa per ſe. ¶ Arguit̄.n.ſic.iſta eſt vera p ſe:rōnale eſt ens.aut ergo accipit ibi ens pro rōne 3ͦ diſtincta a rōne ſubie ⁊ accñtis:aut pro rōne ſubie:aut pro accidēte:aut pro ipſomet rōnali:vt ſit ſenſus.rōnale ē ens.i. rōnale eſt rōnale:nō pmoᶜ qꝛ ens nō eſt vnius rōnis.vt pȝ in 4ͦ meta.⁊ in Porphyrio.nec 2ͦ mō.qꝛ tūc genus pdicaretur de oīa per ſe.nec 3ͦ mō.qꝛ conſtat ꝙ rōnale nō eſt accñs.ergo relinqtur 4ͦ mō.ſ.ꝙ ens predicatur de rōnali per rōnem propriā ipſius rōnalis:⁊ pari rōne de vno gñe per rōnē propriā vniuſcuiuſqȝ.⁊ ſic addictū vnicuiqȝ non dicit aliam rōnē ab eo. vt dicendo homo ens ly ens nō dicit aliā rōnē q̄ȝ rōnē hoīs:⁊ ſic eſt in ꝓpoſitio ens mobile non dicit ibi aliquā aliam rationeȝ q̄ȝ mobile nec ſub alia rōne. ¶ Et hoc dicūt fuiſſe intētio Ariſto.in 4ͦ meta.vbi ſic ait.⁊ non diuerſum aliqd dicit ſm dictioneȝ repetitam.idē eni eſt ens homo ⁊ homo ⁊ vnus homo. T.c.2 T.c.3

¶ Sȝ mihi videt̄ ꝙ iſti deficiūt quātū ad duo.ꝑ q̄ȝtū ad illas rōnes de corpore quas adducūt. Naȝ corpus pōt accipi dupl'r. Uno mō ꝓ trina dimēſione.⁊ ſic eſt in gñe q̄ȝtitatis:⁊ hoc mō non ponit̄ in ſubō ſcie nālis.⁊ ſic procedūt ille rōnes. Alio mō accipitur corpus pro ſubā ſubſtā trine demēſioni.⁊ hoc mō intelligit̄ cū dicit̄ corpus mobile eſt ſubiectū in ſcia nāli:⁊ ſic ille rōnes nihil valent ꝯ. Egidiū q̄ȝuis forte nec ipſe bene demōſtret concluſioneȝ ſuaȝ vt videbit̄. Scđo peccant iſti vltimi vt credo in h̄ ꝙ dicunt ꝙ ens mobile nullo mō iportat diuerſas rōnes:ſȝ vnā rem ſub eadē rōne:⁊ hoc ad pſens non credo ꝓpter duo. Primo.qꝛ ſi ſic eēt:tūc nullus ꝓprie ⁊ phiſice loquēdo deberet dicere ſubiectū ſcie nālis eſſe ens mobile:cuius tñ oppoſitū ipſi tenēt. Et ꝯña ꝓbatur.qꝛ poſtq̄ȝ dicendo ens mobile.ibi ly ens nō hȝ aliam rōnem intelligēdi ⁊ ſignificādi q̄ȝ mobile:ſupflue ⁊ oino inutiliter ponit̄:imo tātuȝ valeret dicere ꝙ mobile eſſet ſubiectuȝ ſciētie nālis:⁊ multo melius eēt:qꝛ ſicut natura non facit ꝑ plures qd̄ eque bñ pōt facere per vnū.ſiſr ars dȝ ſe habere vnde

E Corpus accipit̄ dupl'r.

Ens mobile ñ iportans vnā reȝ ſub vna rōne.

vnde Linconienſis in p̄ poſter. dicit ꝙ mos phyſicorū eſt ponere verba que magis ſunt ad rem ꝑtinentia: nec vtuntur ꝑlibus inſtrīs qḋ ꝑūt vno facere: ſi igitur idē ſub eadem rōne intelligeretur per mobile ⁊ per ens mobile: ita ꝙ nihil differret: niſi ſoluȝ ſm hāc voceȝ ens: inutiliter ⁊ ſuꝑflue poneretᷣ ens in expreſſione ſubiecti ſcie nālis: ⁊ fieret pluribus vocibus ⁊ inſtrīs qḋ eque bene pōt fieri

Cō.p̄. vno. ¶ Et amplius Cōmē. dicit ſuper primū phy. ꝙ nomina ſynonyma nō vitantᷣ in ſciis demrātiuis: q̄re mihi vr̄ incōueniēs eē ꝙ dicēdo ens mobile: ipſum ens nullaȝ aliā rationē ſignificat q̄ȝ mobile. ¶ Et iteꝫ ꝑꝑ aliud q̄ñ cūqꝫ ꝑ aliquē terminū intelligimus aliqḋ de primario intellectu ſub aliqua rōne: illud idē ſub eadē rōne intelligitur ꝑ ipſuȝ cuicūqꝫ addatᷣ ſi non determinatio diſtrahens que facit oppoſitionē in addito. vt dicēdo homo mortuus hanc recipio pro vera ad ꝑſens: nunc aūt ꝑ ipſum ens ſm ſe ſumptū intelligitur ſuba ſub rōne ſub̄e p̄me ⁊ principaliter vt oēs ꝯcedūt: vnde cuicunqꝫ addatᷣ hoc itelligitᷣ cū non ſit determinatio diſtrahens: aut q̄ non poſſet ſtare cū ſubſtātia: rōnabile videtur ꝙ oȝ intelligere ipſuȝ ſubſtantiam cū qua ſtat: aut ꝙ mobile non eſt determinatio

Per ens mobile oȝ itelligi ſba mobilis. diſtrahēs: imo ſtat cum ſub̄a. Ideo cū dico ens mobile: oȝ per ipſom ens intelligi ſubſtantia mobilis: vt ſit idē dicere ens mobile ⁊ ſubſtātia mobilis. ¶ Nec valent motiua illoꝝ: ſcū. n. p̄ dicūt ꝙ dicendo rōnale eſt ens: vbi lꝫ ens p̄dicatur de ipſo rōnali vt ſtat ſub eius rōne: hoc videtur oino incōueniēs: q2 terminus non p̄dicat niſi illud qḋ ſignificat. Mō hoc nomē ens non ſignificat rōnale ſub ꝓ-

T. c. 14 pria rōne rōnalis. ſicut pȝ per Phm. 5. meta. vbi enumerat oia ſignificata huius analogi ens: ⁊ nunq̄ȝ poſuit ibi rōnale. cū ergo queritᷣ qḋ dicit ibi lꝫ ens: cū dicitur rōnale eſt ens. dico ꝙ ibi ſumitᷣ pro ſuba. ⁊ cum dicis tu. ꝙ ge-

Gen⁹ p̄dicatᷣ de dīis ꝑ ſe nus p̄dicatᷣ de dīis per ſe. ego ꝯcedo: ſed nō ſic ꝑ ſe ꝓpriiſſime ſicut p̄dicatᷣ de ſpē: tñ p̄dicatur ꝑ ſe ſm ꝙ ꝑ ſe diſtinguitur ꝯtra ꝑ accidēs. Nec vnq̄ȝ negauit hoc Ar. nec in 3ᵒ meta. nec in 6ᵒ topi. hoc autē diſcutere ꝑtinet ad aliā ſciētiam. ſ. ad logicaȝ ⁊ metaphy. tñ ad p̄ñs addoco vnā rōnē talē: oē qḋ eſt aial per ſuam formā. eſt aial per ſe: ſȝ rōnale eſt aial ꝑ ſuā formam. ergo rōnale eſt aial per ſe: maioreȝ capio a Commē. 5. meta. caplo de ſm ſe. vbi di-

T. c. 14 cit ꝙ omne qḋ eſt aliqḋ ſm formā eſt illod per ſe ſm verum modū. Et minor eſt euidens: rōnale eniȝ eſt aial per ſuā formā ſubſtantialem. de hoc non plus ad p̄ñs. ¶ Ad auctoritatē Ariſt. dico ꝙ nō dicit Ariſto. ꝙ dicendo ens hō: ꝙ lꝫ ens non differt rōne ab hoie: ſed bñ dicit ꝙ ens hō ⁊ hō dicūt aliquid aliud. i. aliquā aliā rem ſm dictionē repetitā. vñ bñ volo ꝙ hec dictio homo repetita dicēdo ens, homo ⁊ hō: non dicit aliqoā aliam rē: ⁊ nunq̄ȝ tñ ex h̄ habetur ꝙ ens hō ſolū dicit vnaȝ rōnē: ⁊ ꝙ hec ſit intētio Ar. p̄. pȝ diligēter inſpiciēti lr̄am ibidē. ¶ Redeamus igitur ad p̄ncipale ꝓpoſitū. Et dico breuiter ad p̄ñs ꝙ ens

Subm mobilē ſbȝ ſcie nālis. mobile. i. ſub̄a mobilis eſt ſubiectū ſcie nālis: de quo eſt ſcia nālis. Et hoc ꝓbo rōne cōmuni: q2 de ipſa ⁊ eius partib⁹ ⁊ paſſionibus ⁊ principiis ꝯſideratur in iſta ſcia: ⁊ quecunqꝫ in ea inquirūtur ꝑtinent ad cōplemētuȝ cognitionis ipſius. de p̄ncipiis enim intrinſecis ipſius entis mobilis ꝯſideratᷣ in p̄mo huius. de principiis aūt extrinſecis oibus caſualitate. ſ. de mouētibus cōſideratᷣ in 7ᵒ ⁊ 8ᵒ de partibus eius ſubiectiuis i diuerſis partib⁹ ſcie nālis. De oibus aūt paſſionib⁹ ꝯſideratᷣ i 3ᵒ ⁊ 4ᵒ. hui⁹. ⁊ ſilr̄ in. 5. ⁊. 6. aliqualr̄. Et hoc videtur eſſe rōnabile: cū ȝ. n. motus ſit p̄ncipalior paſſio ꝯſiderata in ſcia iſta. illud per quod ipſa tanq̄ȝ per ſubm diffinitur videtᷣ eſſe ſubiectum in iſta

T. c. 6. ſciētia. Nūc aūt motus diffinitur ꝑ ens mobile. vt pȝ. 3. Arg. p̄. huius. dico tanq̄ȝ per ſubiectū ſuū: vt ꝯceditur. ¶ Sed ꝯ hoc ſont difficultates. p̄ma eſt ſm h̄ ſciētia nālis eſt ſubalternata meta. ⁊ ꝑs eius vt deductum fuit p̄us. ¶ Item

2ᵒ ſm hoc ſeqtur ꝙ ſcia nālis eēt pars metaphiſice. quia ad eandeȝ ſciam ꝑtinet ꝯſiderare aliqḋ genus ⁊ primas partes eius. vt pȝ p̄ poſte. mō ipſuȝ ens mobilile eſt de p̄mis partibus entis. ¶ Iteꝫ hoc videtᷣ eē cōtra Com. in 2ᵒ hu-

3ᵒ Cō. p̄. ius vbi dicit ꝙ ſubiectū huius ſcie eſt nā ⁊ p̄nᵃ nālia cōmunicāt cōia oibus rebus nālibus. ¶ Iterū idē non eſt ſobie-

4ᵒ ctum totius ⁊ ꝑtis: eo ꝙ tūc pars eſſet eq̄lis toti. Si igitᷣ ens mobile eſt ſubm in iſta ſcia q̄ dicitᷣ liber phyſicoruȝ. vt cōiter dicitᷣ. quō pōt eſſe ſubm in tota ſciētia naturali.

Ad p̄ᵐ. ¶ Ad p̄ᵐ iſtoꝝ dico ad p̄ñs ꝙ ad hoc vt aliqua ſcia ſubalternetᷣ alteri nō ſufficit ꝙ ſubiectū eius contineat ſubiectum alterius cū ꝯditione accidentali: ſed reqritᷣ ꝙ principium ſcie ſubalternate demonſtretur in ſcia ſubalternāte: ita ꝙ ipſa ſubalternata non reducat ſuas ꝯnes ad per ſe p̄nᵃ nota. hoc autē non ꝯtingit in propoſito. Nam p̄nᵃ

phia nālis reducit ſuas ꝯnes ad p̄ncipia ꝑ ſe nota. nālis p̄hie nō indigēt demonſtrari per metaphyſicā: imo ipſa ſcia naturalis bene reducit ſuas cōcluſiones ad p̄ncipia ꝑ ſe nota. ſ. ad motū ⁊ pluralitatē entiū ⁊ ad nām agere propter finem: ⁊ ſimilia que vlterius non debent demonſtrari tanq̄ȝ concluſiones ꝑtinētes per ſe ad metaphyſicam: ⁊ ideo proprie ſcia nālis non ſubalternatᷣ ipſi metaphyſice. ¶ Ad aliud nego ꝯñam. ⁊ cū dicitᷣ. ad eandem ſciam ⁊c̄. Dico ꝙ ſi ſit pars p̄ma entis q̄ non trahat

Adᵐ ens ad determinatuȝ genus ſcibile: tunc forte de illo non oȝ conſiderare ſcientia naturalis: ſȝ ſi ſit pars entis cōtrahens ipſuȝ ens ad determinatum genus ſcibile: ⁊ habēs modū abſtractionis diſtinctū ab aliis: tunc nō opȝ qꝫ ꝑtineat ad metaphyſicā. ſic aūt eſt in propoſito. Nā mobile

mobile ꝯtrahit ens ad nāle. ꝯtrahit ipſum ens ad genus determinatū. ſ. ad nāle ⁊ hȝ modū abſtractiōis diſtinctū ab abſtractiōe metaphyſica ⁊ mathematica. ⁊ iō nō oȝ ꝙ nālis ſcia ſit ꝑs meta. quemadmodū eſt ſcia de actu ⁊ potētia: eo ꝙ actus ⁊ potentia ſunt ꝑtes entis que ipſum non ꝯhunt determinate ad aliquod genus ſcibile: ⁊ nō hñt modū abſtractionis diſtin-

Act⁹ et pō ſunt cōia oib⁹ reb⁹ ctū a nāli ⁊ mathematica: imo ſunt cōia reb⁹ nālib⁹ diuinis ⁊ mathematicis q̄cunqꝫ mō: ⁊ abſtrahūt a motu ⁊ a mā ſenſibili ſm eē ⁊ diffinitionē: ⁊ ens āt mobile ſolū ꝯpetit nālib⁹ reb⁹: ⁊ nō abſtrahit a motu ⁊ a mā ſenſibili ſȝ diffinitionem. ens vero diuinū eſt abſtractum ſm eſſe ⁊ diffinitionē a motu ⁊ a mā ſenſibili: ⁊ ens mathematicū.

Ad 3ᵐ eſt abſtractū ſȝ diffinitionē quidditatiuā: iō nō vȝ illa rō. ¶ Ad 3ᵐ. ſ. ad illud dcm̄ Cōmētatoris. forte dicenduȝ ꝙ per nām ipſe intellexit ens nāle. hoc autē eſt idē cū ente mobili realiter. q2 nā ē p̄nᵐ mot⁹ ⁊c̄. Uelē dicēdū ꝙ Cōmen. loqtur large ⁊ cōiter de ſubiecto pro oi eo qḋ i ſcia

Ad 4ᵐ ꝯſideratur ⁊ nō eſt paſſio demrata. ⁊ ſic eſt de nā. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ ens mobile alr̄ eſt ſubm in tota ſcia nāli: ⁊ alr̄ in iſto libro. Nā ſi ꝯſideretᷣ ipſum ens mo-

Ens mobile ſob diūſis rationibus eſt ſubȝ totiꝰ p̄hie nālꝭ ⁊ libri de p̄hico auditu. bile q̄ȝᵐ ad oēm modū eēndi poſſibilē in ſe: ⁊ in aliis ſuis p̄ncipiis: ⁊ in ſuis ꝑtib⁹ ſpālib⁹. ſic eſt ſubiectum in tota ſcia nāli. ſi vō ꝯſideretᷣ ens mobile in vlī: ⁊ ſm rōneȝ abſtractā. i. cōeȝ oib⁹ entib⁹ nālibus vel plurib⁹: ⁊ q̄ȝtū ad paſſiones cōes ſic eſt ſubm in ſcia iſta q̄ eſt p̄ria ꝑs nālis p̄hie. ⁊ hoc intēdebat Cōmē. in ꝓhemio hui⁹ lib. vbi dicit ſic. Ex hoc ſermone declaratᷣ ꝙ intētio huius libri eſt loqui de rebus nālibus oibus cōibus que cōſtituūtur ꝑ nām. ⁊ ſic diuerſimode ens mobile eſt ſubm i ſciētia iſta ⁊ in tota p̄hia nāli quod non eſt inconueniens.

Ad rationes p̄ncipales. ¶ Ad p̄mā cū dicebatur. q2 tūc pars entis mobilis ⁊c̄. pōt cōcedi. Et cū dȝ ꝙ in ſcia de aīa ⁊c̄. Aliq̄s poſſet dicere ſicut cōiter dicitᷣ q in ſcia de aīa ſubiectū ē corp⁹ animatū ſub rōne aīe ⁊ nō ipſa aīa: ⁊ h̄ bñ eſt pars ſubiectiua corporis mobilis ⁊ entis mobilis. Et ſiquis vellet tenere ꝙ aīa eſt ibi ſubȝ ſicut aliqbus placet: forte ſic eſt.

tunc poſſet dicere q̄ q̄zuis aia non ſit pars ſubiectiua corporis vel entis mobilis: ipſa tñ eſt ps ſubalis ipſi⁹.ſ.forma ⁊ actus ſaltē q̄ztū ad animas corporales. ⁊ hoc ſufficit ad hoc q̄ de ipſa ſit aliq̄ ps ſcie nālis. ¶ Sed qd diceretur
T.c.7. de aia itellectiua q̄ nullius corporis eſt act⁹. vt patet i 3° de aia. forte dōm q̄ lꝫ non ſit dans eſſe corpori humano: ipſa tñ dat ſibi opari ſm Ariſt. ⁊ Auerroim: ⁊ operatio ipſius.ſ. itelligere dependet ab aliquo exiſtēte in corpore humano.ſ.a phātaſmate ⁊ ipſa ē quodāmō in po͠ eſſentiali ad ſpēm intelligibilem ⁊ mutabilis ad eā. vt hꝫ videri 3° de aia. q̄re ⁊c̄. ¶ Aliter dicūt alij q̄ lꝫ aia non ſit per ſe mobilis eſt tñ mobilis per accñs ad motuꝫ corporis: ideo poteſt bene conſiderari in ſcientia de anima.

T.cō.2. ¶ Ad 2ᵐ eſt dicenduꝫ q̄ ſubm vnius ſcie dꝫ eſſe vnius rōnis vniuoce vel ſm analogiaꝫ. vt pꝫ.4.meta. nūc autem ipſum ens mobile q̄zuis nō ſit vnius rōnis vniuoce: tñ ē hñ vnius rōnis ſm analogiaꝫ. ⁊ dr̄ ſm prius ⁊ poſterius de corporib⁹ celeſtibus que ſunt nobiliora mobilia alijs
phia nā oibus: ⁊ iō de ipſo ente mobili pōt eſſe ſcia vna. nō tñ itel
lis ē ſcia ligo q̄ tota nālis phia q̄ cōiter ponitur de ente mobili ſit
vna ſm vna penitus ſm ſpēm ſpālıſſimā: ſed ē vna ſm analogiaꝫ
analogiam. ſicut eſt eius ſubm. hoc aūt alibi verificare ꝓpono.

¶ Ad 3ᵐ dicēduꝫ q̄ pure equiuocū non eſt ſubiectū ſciētie proprie: ſed analoguꝫ bñ pōt eſſe ſubiectum ſcie: ⁊ h̄
T.cō.2. dicit Ariſt. in 4° meta. nō enim ſi multiplr̄ alterius: ſed ſi nec ſm vnum nec ad vnū rōnes referūtur alterius. i. non opꝫ ſi aliquid ſit multiplr̄ dictuꝫ. i. ſm diuerſas rōnes dictum: non propter hoc opꝫ q̄ alteri⁹ ⁊ alterius ſciētie ſit ipſum cōſiderare: ⁊ nullo mō vnius. Sꝫ ſi dicatur ſm diuerſas rōnes nō habētes ordinē ad vnum ꝓmā: tūc bñ eſt alterius ⁊ alterius. Si autem dicatur ſm diuerſas rōnes ordinatas: tūc pōt ad vnam ſcientiam ptinere: ⁊ hoc ipſe ꝓus dixerat: nō enim ſolū eoꝝ q̄ ſunt vnius dictorum eſt vnius ſcie ſpeculari: ſꝫ ⁊ eoꝝ q̄ ſunt ad vnam nām.

¶ Ad 4ᵐ dōm q̄ q̄zuis mobilitas accidit ipſi corporitā corpus mobile non eſt ens p accñs: prout Ar. loqtur de ente per accñs. 6. meta͠. Naꝫ illud dicit̄. ibi ens per accidens cuius vnio non hꝫ cauſas per ſe ⁊ determinatas: vt albū eſſe muſicū ⁊ h'ȷ: ſed vnio mobilitatis cum corpore hꝫ cās determinatas ⁊ p ſe. vt pꝫ in iſta ſcia: ⁊ q̄zuis in ente p accñs ſit ens additū enti: nō tñ ſequit̄ q̄ ēt ens additū enti ſit ens p accñs: ſꝫ ſolū illud cui⁹ partiū ꝯcurſus ē intermināt⁹ nō hñs cās p ſe ⁊ determinatas ſimplr̄.

p⁹ paſſio entis mobil' ē motus. ¶ Ad 5ᵐ dici pōt q̄ ꝓma paſſio ētis mobilis eſt ipſe motus eius ⁊ hic inq̄ritur qd ſit ⁊ q̄ ſunt eius partes ⁊ ꝓnͤ͠. Verū eſt tñ q̄ motus nō demōſtrat̄ eſſe: q: manifeſtū eſt ad ſenſum: ⁊ ideo eſt ꝓnᵐ doctrine. vt vult Cōmen. in iſto ꝓmo: nec ſilr̄ demōſtratur q̄ mobile moueat̄: q: manifeſtum eſt ad ſenſum: nō eniꝫ docet̄ nec addiſcit̄: nec p ꝯñs demōſtrat̄: niſi illud qd̄ ꝓmo ꝯcepim⁹: ⁊ nobis apparet dubiū vel falſum: ⁊ poſt dubitationē manifeſtat̄ ei⁹ veritas nobis: vt ſcribit Licon. ſup ṗ poſter. prope ꝓnᵐ. Aliẽ tñ paſſiones q̄ ſunt occulte vel minus note demonſtrantur: vt q̄ oē ens mobile eſt corp⁹ ⁊ cetera alia h'ȷ: vt pꝫ ī 6° hui⁹. Etiā de ꝓncipijs ipſi⁹ entis mobilis bñ demōſtrātur aliqua vt q̄ ꝓnͣ ſunt 3ͣ. ⁊ h̄ fortaſſe eſt ꝓma ꝯcluſio hic demōſtrata. ⁊ q̄ ꝓnͣ rerum nāliū ſunt quodāmodo tria ⁊ cetera alia. ¶ Et eſt ſciendum q̄ lꝫ motus ſit pars
mobilitas nō ē entis mobilis: nō tamē eſſe mobile vel ipſa mobilitas eſt
paſſio paſſio entis mobilis: imo eſt formale ꝓncipiū hui⁹ ſm q̄
enti mo huius ſicut riſibilitas eſt formale ꝓncipiū riſibilis.
bilis. ¶ Ad 6ᵐ dōm q̄ nō eſt ſilr̄ de ente mobili ⁊ de ente quieſcibili. q: motus eſt habitus ⁊ quies ꝓuatio: priuatio nō cognoſcit̄ niſi per habituꝫ. vt pꝫ. ⁊ iō ens mobile poterit eſſe ſubm ⁊ non ens quieſcēs. Vel pōt dici q̄ lꝫ motus ⁊ quies opponant̄: tñ ens mobile ⁊ q̄eſcibile non opponū-tur: imo vnū ⁊ idē eſt ens mobile ⁊ quieſcibile ſaltem in iſtis corruptibilibus: ⁊ ideo non valet ratio.

¶ Quoniam quidem intelligere ⁊ ſcire contingit circa omnes ſcientias: quarum ſunt principia cauſe ⁊ elementa ex horuꝫ cognitione ⁊c̄. T.cō.j.

Queſtio.iij

A Circa iſtum. Primo q̄rit̄ vtꝝ ad pfectā ſciam de aliq̄ cauſato opꝫ cognoſcere oēs cauſas. ¶ Arguit̄ ṗ q̄ nō: q: per diffinitionē hꝫ ſcia pfecta. Nā ipſa diffinitio vel eſt tota demonſtratio vel potiſſima ps demſtatiōis differēs a demonſtratione ſola pōne terminoꝝ: ſꝫ i diffōne nō ponunt̄ oēs cauſe diffiniti ſicut in diffōne ſube non ponunt̄ niſi mā ⁊ forma q̄ ptinēt ad cōpoſitū: q̄re ⁊c̄. ¶ Itē ſcdo ſi ad pfectā ſciaꝫ rei cāte oporteret cognoſcere oēs cās: tunc oportēt cognoſcere ꝓmā cāꝫ cū ipſa ſit ꝓma ⁊ nobiliſſima ⁊ pfectiſſima cā. Sꝫ ꝯñs eſt falſum. q: itell's aie noſtre ita ſe hꝫ ad notiſſima in nā ſicut oculus nyctice racis
Cō.ṗ. ad lucē ſolis. vt dicit Ar. 2. meta. mō manifeſtiſſima i nā ſunt ſube ſeparate vt ibideꝫ exponit̄. q̄re videt̄ q̄ intellectus aie noſtre nō pōt ea cognoſcere: ⁊ ſic non pōt cognoſcere ꝓmā cāꝫ. quare ⁊c̄. ¶ Itē tertio ſolet ſic argui. medicina eſt pfecta ſcia de ſanitate vel de corꝑe ſanabili hoc bene ꝯcederēt medici: ſed in ipſa medicina non ꝯſiderantur oēs cāe ſanitatis. vt pꝫ in libris medicoruꝫ. quare ⁊c̄. ¶ Itē q̄rto ſcie mathematice ſunt ſcie pfectiſſime cū ipſe
Cō.16. ſint ſcie i ṗ gradu certitudinis. vt dicit Cōmē. 2. meta. ſꝫ iſte nō accipiūt oēs cās. imo ſolū cāꝫ formalē. vt dicit Cōmē. ibidē. ¶ Itē q̄nto metaphyſica q̄ztū ad illā ptē q̄ ē d̄ ſubſtantijs ſeparatis eſt ſcientia pfecta cum ſit de ſubſtātijs
Cō.ṗ. pfectis: ⁊ tñ illa non ꝯtinet oēs cauſas. vt dicit Cōmen. ṗ huius: ſed ſolū ꝯſiderat formā ⁊ motoreꝫ ⁊ finem. ⁊ ꝓus dixerat q̄ ſcia ꝯſiderans de ꝓncipijs cuiuſcunq̄ entis. ſ. metaphyſica ꝯſiderat d̄ reb⁹ ſimplicib⁹ carētib⁹ ꝓncipijs ⁊ per principia ipſa intelligit cās agētes. quare ⁊c̄.

Oppoſitum arguit̄ auctē Ar. in ꝓnᶜ hui⁹ libri vbi dicit: q̄ñ intelligere ⁊ ſcire ꝯuenit oibus ſciētijs: ⁊ etiā ⁊ Cōmē. ibi dicit q̄ doctrina perfecta eſt incipere a cognitione cāꝝ remotaꝝ rei cognoſcēde pfecte. deinde intēdere ad cognitionē aliarū cāꝝ remotaruꝫ ſm ordinē donec ꝑueniat ad cauſas ꝓpinquas: in quo quideꝫ videtur intelligere q̄ ad perfectam cognitionem rei opꝫ cognoſcere oēs eius cās ⁊c̄.

B **Ad euidentiam** q̄onis ē itelligendū q̄ pfectū dr̄ duplr̄. vt hꝫ. 5. metaͨ. cap̄ de pfecto. Vno° dr̄ pfectū ſimplr̄. Alio dicitur pfectū in
T.c.2 gñe. ⁊ ſic applicādo ad propoſitū dicitur q̄ ſcia perfecta dicitur duplr̄. Vno° perfecta ſimplr̄. Alio° pfecta in gñe.
Scia pfecta dr̄ 2ʳ: ſ. ſimpliciter ⁊ in gñe. Scia ſimpl'r perfecta de aliqua re eſt illa per quā res cognoſcitur ſm oēm rōnē ꝯſiderādi per ſe: ſm quā pōt ꝯſiderari: vt ſi cognoſcatur aial ſm oēm modū eēndi per ſe ſibi cōuenientē ⁊ ſm oēm rōnē eſſentialē. ſ. inq̄ztuꝫ aial ⁊ inquātū corp⁹ aiatū ⁊ inquātū ſuba: ⁊ quo ad oēs per ſe paſſiones ſibi ꝯuenientes ſm oēs iſtas rōnes ſeu modos. Scia autē perfecta in gñe eſt illa qua cognoſcit̄ res ſm aliquā determinatā rōnē ⁊ quātū ad ea que ꝯueniunt proprie ei vt tale ens ſolū: vt ſi cognoſcat̄ aial ſolum q̄ aial: ⁊ quo ad per ſe accñs ipſius aialis vt aial eſt: ſilr̄ ⁊ malijs.
Ad pfectā ſciaꝫ ſimplr̄ rei opꝫ cogſcere oēs cās eius. ¶ Tunc dico duo ad q̄onē. Primo dico q̄ ad pfectaꝫ ſciaꝫ ſimpliciter alicui⁹ rei opꝫ cognoſcere oēs ei⁹ cās. 2° dico q̄ ad ſcientiam pfectam in gñe non opꝫ cognoſcere oēs cās ipſius rei cognoſcēde. ¶ Primum oſtenditur ſic. ad ſciam rei cauſate ſimplr̄ perfectā opꝫ cognoſcere omnia illa ex quibus res dependet quantū ad eſſe ſuuꝫ. Dico p

ſed ſe

ſe ſed res cauſata dependet ab oībus ſuis cauſis. q̄re ꝛc̄.
Maior ꝓpō nota eſt. Nā eadē ſunt p̄n̄ eē ꝛ cognitionis
T.c.16 nāe. vt habet̄ ex 2° met. ꝛ hoc eſt rōnabile. Nā res cogni
T.c.12. ta eſt cā cognitionis ſue apud humanum intell'z. vt pȝ ex
Com.5. 3. de aīa. ꝛ. 12. meta. ꝛ Cōmē. Unde q̄cūq; ſunt p̄n̄ per
ſe ipſius rei q̄ꝫtum ad ſuū eſſe ſimplr̄ debēt eſſe principia
cognitionis nāe ipſius. Minor eſt euidens. conſtat enim
ꝙ res cauſata dependet in ſuo eſſe ab oībus per ſe cauſis
ꝛ principijs. quare ꝛc̄. Hoc etiā oſtēditur ex alio. Nāꝫ ad
ꝑfectam cognitionē ſiue ſciam de re opꝫ abſolui oēs qō/
nes que ſunt de ipſa ita ꝙ amplius non dubitemus de
ipſa re ꝓpter quid: ꝛ hoc eſt manifeſtū. Nam q̄ꝫdiu con/
tingit dubitare propter qd de aliquo nō habetur perfe/
cta cognitio de ipſo: ſed non pñt ſolui ꝛ determinari oēs
ad ſciam qōnes propter quid ō aliquo ſcibili cāto niſi cognoſcan/
ꝑfectā i tur oēs cāe ipſi⁹. ergo ꝛc̄. ℭ Scōꝫ declarat̄. q: ad cogni
gñē non tionem alicuius rei ſub aliq̄ determinata rōne ſufficit co
opꝫ oēs gnoſcere cās proprias illius ſub aliq̄ rōne. Cognitio au/
cās cog tem ſciētifica habet̄ per propriaꝫ cām: ſed non oēs ipſius
ſcere. rei cauſe ſunt cāe ꝓprie eius ſm aliquam rōneꝫ termina/
tam: vt corpora celeſtia ꝛ primus motor non ſunt cāe pro
C pꝛie ipſius aīalis vt animal eſt: nec p̄ma mā eſt cui⁹ cau/
Arg. p̄. ſa propria vt aīal eſt: ſilr̄ aūt ꝛ in alijs. quare ꝛc̄. ℭ Sed ꝫ
p̄rimā cōcluſionē ſolet dubitari. q: ſi ad perfectaꝫ ſciam
ſubſtātie nālis opꝫ cognoſcere oēs eius cauſas: tūc eius
T.c.17 diffinitio erit per additamentum: qō pȝ eſſe falſum ex. 7.
meta. ꝛ probatur ꝯña. q: ſm hoc cum cognitio perfecta
nō ſit ſine diffinitione perfecta: opꝫ in diffinitione ſubſtā
tie nālis ponere oēs eius cauſas: ꝛ per ꝯñs eius cauſam
T.c.64 finalem: modo cā finalis eius eſt operatio. vt pȝ in. 2. ce
li ꝛ mundi. ꝛ in 2° ethico. Operatio autē rei eſt accñs ei⁹
ergo in diffinitione ſubſtantie nālis ponetur accñs ꝛ per
ꝯñs eſt diffinitio per additamētum: cū accidens ſit extra
genus ſubſtantie. vt pȝ in 7° meta^{ce}. ℭ Iteꝫ dubitatur ex
T.c.2 alio. q: nō eſt aliqua ſcia in qua terminatur cognitio om
Arg. 2°. nium cārum alicuius rei nālis. ſicut patet inducendo in
oībus partibus phie. Non enim in meta^{ca} docentur oēs
cauſe aīalis vel plante. vt patet ſciētibus eā: nec ſimilr̄ in
ſcia naturali. ibi enim nō declarātur ſube ſeparate: que tñ
ſunt p̄n̄ omniuꝫ nālium. Ab ipſo enim primo motore de
T.c.38 pendet celū ꝛ tota natura. vt dicit Ar. 12. meta. q̄re incō
ueniens videt̄ ꝙ ad cognitionem ꝑfectam ſimpliciter ali
cuius rei cauſate oportet cognoſcere omnes cās eius.
ℭ Ad p̄m̄ iſtoruꝫ pōt dici ꝙ duplex eſt diffinitio. ſ. logica. ꝛ
Ad p̄m̄. iſta eſt diffinitio ſubſtātie: ꝛ nō eſt per additamētuꝫ: ꝛ ſic
Ar. intellexit: talis enim diffinitio eſt per genus ꝛ diffe/
diffō 2ª rētiam. ꝛ hec ſunt de eēntia ſpēi diffinite. Alia eſt diffini/
tio realis ꝛ nālis. ꝛ hec hñ eſt per additamentū. Sed hec
ſolutio non placet alijs: q: bene poſſet dici ꝙ diffinitio ac
cidētis nō eſſet per additamētum cū poſſet diffiniri per ge
nus ꝛ differētiā que ſunt de eſſentia eius. ꝛ ſic non eſſet in
hoc dña inter ſubām ꝛ accidēs: qō eſt contra Ariſto.
ℭ Alij dicūt aliter concedendo ꝙ in diffinitione ſube natu
ralis bene poni dꝫ finis ipſius. ſ. operatio eius que ē eius
accidens: ſed non ſequitur ex hoc ꝙ diffinitio ſit per addi
tamētum: cuꝫ in diffōne ponitur aliqd qō eſt extra genus
diffiniti: ꝛ ipſuꝫ diffinituꝫ ſubſiſtit in illo tanq̄ꝫ in ſuo ſub
iecto ꝛ fundamento. ꝛ hoc mō ſe hꝫ ſubſtantia ꝛ accñs.
Modo lꝫ finis ſubſtantie naturalis ſit operatio eius que
eſt eius accidēs ſit extra eſſentiā ꝛ genus ſube: nō tamen
finis 2ª. ſubſtantia ſubſiſtit in illo tanq̄ꝫ in ſuo ſubiecto: ꝛ ideo nō
eſt diffinitio p additamentū. ℭ Aliter dicūt aliq ꝛ dicūt
ꝙ duplex eſt finis. ſ. finis quo: ꝛ finis gratia cuius: ꝛ hoc
T.c.35. habet̄ in 2° de aīa. Finis gratia cuius eſt illud propter qō
principaliter eſt res ꝛ operatur: ꝛ hoc modo deus eſt finis
omnium alioꝝ entium: finis autēꝫ quo eſt ipſa operatio
propria per quā adipiſcitur finis gratia cuius: vt ſpecu/
latio diuine q̄dditatis eſt finis quo ipſi⁹ hoīs: ſilr̄ autē ꝛ
in alijs ſuo mō: modo dicūt ipſi ꝙ in perfecta ꝛ ꝓpꝛiſſi/
ma diffōne ſubſtātie nālis ordinate in finem non ponitur
finis quo qui eſt accidentis eius: ſed finis gratia cuius: ꝛ
iſte eſt ſubſtantia perfectior gratia cuius eſt ipſa ſubſtātia
diffinita: ꝛ ideo nō valet dubitatio illa. ℭ Ad aliā dicen Ad ſecū
dum eſt breuiter ꝙ ſimplr̄ perfecta cognitio alicuius rei dam
nālis vel intētio non habetur p vnam ſolam ſciētiam: ſeu
p vnā ſolā partē phie. Sed ſi habetur ſimpliciter perfe/
cta cognitio talis rei hoc eſt per diuerſas ſcias. vt per nā
lem cognoſcētur cauſe mālēs ꝛ mouētes: p diuinaꝫ aūt co
gnoſcent̄ formales ꝛ finales. vt dicit Cōmen. 12. meta. D

Ad rationes

Ad rationes priores dicendū eſt. ℭ Ad p̄mā ꝙ
ad cognitioneꝫ ꝑfectā diffinitiuaꝫ
rei cauſate oportet cognoſcere omnes per ſe cauſas ei⁹: ꝛ
eo ꝙ diffinitio notificat eſſentiam rei diffinite perfecte: ꝛ
tamen ſi ſit diffinitio imperfecta poteſt accipere aliquam
cauſam vel aliquas: ꝛ poteſt alias demittere.
ℭ Ad 2^{m} ꝯcedo ꝯſequēs: ꝛ cū dicebat̄ ꝙ intellect⁹ aīe no
ſtre ꝛc̄. Dico breuiter ꝙ illud dictuꝫ notat difficultateꝫ ꝛ
nō impoſſibilitateꝫ: vt expoſuit Cōmen. ibidē: q̄ꝫo aūt in
tellectus humanus deueniet ad cognoſcendum ſubſtātiā
ſeparatam debet inquiri in. 2. meta. ꝛ. 3. de anima.
ℭ Ad 3^{m} dōm eſt ꝙ medicina eſt ſciētia perfecta non ſim
pliciter ſed ſolum in genere: ꝛ ideo nec eſt cōtra dicta.
ℭ Ad 4^{m} ſilr̄ de mathematica. dōm eſt ꝙ mathematica. mathe/
vt dicit Cōmē. non hñt omnes cauſas: ſed ſolum habent matica
cām formalē: ꝛ ideo ad ꝑfectam cognitionem de eis ſiue hñt oēs
ſcientia ſufficit cognoſcere illam cām: q̄ꝫo aūt illud ſit ve/ cauſas
rum ꝙ mathematica ſolūꝫ hꝫ cām formalē cū videantur
hēe ſubiectuꝫ qō eſt eoruꝫ cauſa mālis in qua: ꝛ etiā cām
finalē. ſ. ipſum p̄m̄ ingrat intelligēs intellectus: forte Con
mētator intelligit ꝙ mathematica non hñt niſi cām for/
malem per quā procedunt demonſtrationes mathemati
ce. Alias autem cauſas nō omnino eis negaret.
ℭ Ad 5^{m} ſimiliter dicendum eſt ꝙ res diuine poſteriores
deo nō habēt cauſas agentes proprie ſꝫ doctrinā Auer. Cō. 52
in. 12. meta. ꝛ in 4° celi ꝛ mūdi: ſed hñ habēt cauſas fina Cō. p̄
les ꝛ formales ꝛ mouentes quas cōſiderat meta. vt vult Com. p̄
Cōmen. primo huius: ꝛ ideo ſic eſt intelligendum ꝙ co/ Ad ꝑfe
gnitio perfecta reqrit cognitioneꝫ omniū cauſarū a qui/ ctam rei
bus cātur illa res ita ꝙ ſi hꝫ oēs cās. ſ. mām ꝛ formaꝫ ef cogni
ficiētē ꝛ finē: vt res nāles: opꝫ iſtas cognoſcere. Si vero tionē oꝫ
habet ſoluꝫ vnā cām aut aliquas: tunc per illaꝫ aut per il cogno
las habetur cognitio perfecta ſicut ſi haberet omnes. vt ſcē oēs
dicit Cōmen. ſuper lr̄am. quare non valet. cās q̄s
habet.

ℭ Non enim eadem ſunt nobis nota ꝛ ſim/plicĭter. T. cō. ij. Queſtio. iiij.

COnſequēter q̄rit̄ vtrū eadeꝫ ſint notiora ſim A
plicit ꝛ notiora quo ad nos. ℭ Arguitur p̄°
ꝙ ſic. q: niſi eſſent eadē ſimplr̄ notiora ꝛ quo
ad nos: tūc aliqd eēt ocioſum in nā. hoc pꝫ eē
falſum in p̄ celi ꝛ mūdi. ꝛ 2° meta. a Cōmen.
probat̄ ꝯña. q: aliquid notius quo ad nām eſt ordinatum
ad hoc. vt ſit ſimplr̄ notius nobis. ꝛ ſic ſi non eſſet nobis Cō. 32.
notius tūc eēt ocioſum quo ad hoc. Nā ocioſum eſt illud Com p̄
qō ordinatū ad aliqueꝫ fineꝫ nō attingit ipſuꝫ. vt pꝫ in 2°
huius. ℭ Itē 2°. illa ſunt notiora quo ad nos a qbus no/
ſter intellectus maxime patit̄: ſed intellectus noſter pati/ T.c.42
tur maxime ab illis que ſunt notiora ſm nām. quare ꝛc̄.
Maior ꝓpoſitio nota eſt. q: noſtrū intelligere vel eſt pa/
ti: vel aliqd ꝯñs paſſionem. vt pꝫ ex 3° de aīa: ꝛ ideo id vi/ T.c.2
detur maxime eſſe nobis notius a quo maxime patitur
intellectus noſter. Et probat̄ minor. Naꝫ intellectus no/

T.c.3 ſter patitur ab intelligibili. vt pȝ in 3° de aīa. ergo magis
patitur a magis itelligibili ⁊ maxime a maximo itelligi-
bili. Nam ſi ſimpliciter ad ſimplr̄ ⁊ magis ad magis: ⁊
maxime ad maxime. 2° topi. Cõſtat aūt ꝙ quedā notiſſi-
ma ſm nām ſunt maxime itelligibilia ſicut ſube imāles.
vt pȝ in 2° meta. q̄re patitur noſter itellectus maxime ab
eis ⁊ ſic ſeqtur ꝙ iſta ſint nobis notiora. ℂ Itē 3°. illa q̄
ſunt magis abſtracta ſunt notiora quo ad nos. Sed no-
tiora ſimplr̄ ſunt magis abſtracta. ergo ⁊c̄. maior propo
ſitio pȝ. q2 ꝑ tāto vīa aliq̄ ſunt magis nota quo ad nos.
q2. ſunt magis abſtracta: vt videt̄: minor apparet. Naȝ il
la q̄ ſunt notiſſima ſm nāȝ ſunt abſtracta a motu ⁊ a ma
teria ſenſibili ſicut deus ⁊ alie ſubſtantie ſeparate. q̄re ⁊c̄.
ℂ Item 4°. illa q̄ noſtro intellectui ſunt magis ſilia vidē
tur eſſe notiora quo ad nos: cuȝ intellectus cognoſcat per
aſſimilationeȝ cognoſcētis ad cognitū vt pȝ in. 3. de aīa.
T.c.18 ⁊ in 5° ethi. ſed notiora ſm nām ſunt magis ſilia noſtro i
tellectui: ſicut enim noſter itellectus eſt perpetuus ⁊ ſine
magnitudine corporali: ſic illa que ſunt manifeſtiſſima
ſm nāȝ: ſicut deus ⁊ alie intelligentie. quare ⁊c̄. ℂ Itē 5°
ſi aliqua eēnt notiora quo ad nām ⁊ minus nota quo ad
nos hoc pro tanto videt̄ eſſe q2 eſſent magis entia ⁊ mi-
nus ſenſibilia: ſȝ ꝑꝑ iſtā cauſaȝ non eſt dōm ꝙ aliqua ſint
notiora quo ad nos ⁊ ſint minus nota quo ad nām. qua
re vī ꝙ nulla ſint notiora ſȝ nām que ſint min⁹ nota quo
ad nos. Maior vī manifeſta. naȝ pro alio non vī ꝙ aliqd
ſit minus notū: niſi q2 eſt minus ſenſibile. minor declatur.
q2 mā p⁹ eſt minus ens q̄ȝ cōpo^m ex mā ⁊ forma ſicut oēs
ɔcedūt. ergo ſi ꝑꝑ illā cām eſſet aliqd notius ſimplr̄ alio
.ſ. q2 eſſet verius ens q̄ȝ illud: tunc mā prima nō eēt ſim-
pliciter ⁊ ſm nām notior q̄ȝ compoſitū: qḋ tñ videtur eē
falſum. Nā cauſe ſunt notiores ſimplr̄ ⁊ ſȝ naturaȝ ipſis
cauſatis. vt vult Ariſto. in lr̄a. ⁊ ſilr̄ Cōmen. mā aut pri-
ma eſt cā compoſiti. vt oēs concedunt. quare ⁊c̄.
ℂ Oppoſitum Ariſt. vult in litera vbi dicit ſic. Non enim
eadem nobis ſunt nota: ⁊ ſimpliciter.

B **Ad intellectum** qm̄ eſt itelligenduȝ ꝙ cogni
tio intellectiua humana depē-
det ex phātaſmatib⁹ hūanis. vt pȝ ex 3° de aīa. ⁊ iō illa di
T.c. 30 Notiora dr̄ 2r cuntur notiora quo ad nos q̄ ſunt magis ſenſibilia ⁊ ma
gis phātaſibilia. ⁊ hoc ſignū eſt: q2 hoīes vulgares q nō
ſunt exercitati non cognoſcūt niſi ſenſibilia vt in plibus.
Notiora aūt ſimplr̄ ſunt illa que ſunt porīs ētitatis eo ꝙ
vnūqḋq3 eſt itelligibile ſm ꝙ ens. vt pȝ in. 4. meta. ⁊ iſta
T.c.16 ſunt dicta notiora nāe: non q2 nā ea cognoſcat: multe eniȝ
ſunt nāe q̄ nō cognoſcūt. Sed dicūtur notiora nāe: q2 q̄ȝ-
tuȝ eſt ex ſui nā. nota ſunt ⁊ cognita priꝰ: vel q2 nā ſi co-
gnoſceret pmo cognoſceret ea ſicut vī Cōmētator intel-
ligere. Dicit enim ꝙ ſicut cauſe reruȝ artificialiū ſunt no
tiores artificiatis pro tanto: quia artifex facit rōnes artifi
ciales ex ſuis cauſis. ſic cauſe reruȝ naturaliuȝ ſunt notio
res apud naturā. q2 natura facit cōpoſita ex ſuis cauſis: ⁊
iō ſi cognoſceret pꝰs cognoſceret eas q̄ȝ cōpoſita: ⁊ nihil
prohibet cōditionalē eſſe veram. cuius aīs eſt ipoſſibile.
vt Cōmē. accipit in. 8. phyſicorum. ⁊ hec cōditionalis. ſi
Cō. 79 nā cognoſceret prius cognoſceret cauſas q̄ȝ compoſita
ex cauſis non poſſet eſſe vera: niſi cauſe eſſent notiores a-
pud naturam. ⁊ ſic fortaſſe Cōmen. intelligit.

p° ɔ̄ In nālib⁹ nō ſt̄ eadē notiora nobis et ſimplr̄. ꝓbō p°. **Tunc dicenda** ſunt ad qōnē tria. Et pmo dicē
duȝ eſt ꝙ in reb⁹ nālib⁹ nō ſunt
eadeȝ notiora nobis ⁊ ſimplr̄ notiora. qḋ probat̄ ſic. Illa
ſunt notiora ſimpliciter ⁊ apud nām que natura cogno-
ſceret pꝰs ſi ipſa cognoſceret. hoc eſt euidēs ex dictis: ſȝ
cauſe ⁊ principia reruȝ nāliuȝ ſunt hꝰ. ꝙ nā prius cogno
ſceret ea q̄ȝ cōpoſita: ſi ipſa cognoſceret: cū nā faciat com-
poſitioneȝ ex ſuis cauſis: vt artifex facit artificialia. ergo
cauſe ⁊ pncipia rerum nāliuȝ ſunt notiora apud nām: ſed
cōſtat ꝙ hꝰ cauſe nō ſunt nobis prius note. Naȝ effectus
ipſarū rerū nāliūȝ. ſ. motus ⁊ operationis ⁊ qualitates ſen
ſibiles ſunt pꝰs ſenſibiles ⁊ cogitabiles q̄ȝ ipſa pnͣ intri-
ſeca ſubſtantiarum nālium vt cuilibet ē manifeſtuȝ: ideo
ſunt nobis notiores. vñ ⁊ motus ⁊ qualitates entiū ſunt
pnͣ doctrine in nāli phīa. vt vult Cōmē. in iſto pmo. qua Cō. 8.
re ⁊c̄. ℂ Item illa q̄ ſunt ſimplr̄ notiora ſunt prius entis. ꝓbō ſe-
vt pȝ ex dictis. ſed in rebus nālib⁹ illa q̄ ſunt nobis notio cunda
ra nō ſunt p⁹ entia. Cauſe. n. ⁊ pnͣ per ſe reꝝ nālium ſunt
priores ipſis entibus cōpoſitis nālibus ⁊ eoꝝ accidenti-
bus: ipſa autē accn̄tia ſenſibilia ſunt notiora quo ad nos ɔ̄ ſcḋa
vt manifeſtū eſt vnicuiq3 intelligēti. q̄re ⁊c̄. ℂ 2° eſt dōm In ma
ꝙ in demonſtrationibus mathematicis eadeȝ ſunt notio thematicis
ra ſimplr̄ ⁊ quo ad nos. nā in qbuſcū3 cauſe ſunt notio cis eadē
res quo ad nos: in talibus ſunt eadeȝ notiora ſimplr̄ quo ſunt no
ad nos. Cōſtat aūt ꝙ cauſe ſunt ſimplr̄ notiores ſuis cau tiora
ſatis: ſed in mathematica cāe demonſtratiue ſunt nobis ſimplr̄
notiores ſuis paſſionibus vel ɔ̄nibus demonſtratiuis vt ⁊ q̄ ad
dicit hic Commen. ⁊ pȝ ſciēti demonſtratiōes mathema nos.
ticas: ⁊ ideo dicit Cōmē. in 2° metaph. demonſtrationes Cō. 16.
mathematice ſunt i primo gradu certitudinis. quare ⁊c̄.
ℂ 3° dōm eſt ꝙ in rebus diuinis nō ſunt eadē ſimplr̄ no ɔ̄ 3°
tiora ⁊ quo ad nos: q2 in quoc3 gn̄e effectus ⁊ ea que
ſunt poſterioris entitatis ſunt notiora quo ad nos: ⁊ ea q̄ In diuinis
ſunt pnͣ ⁊ prioris entitatis ſunt notiora ſimplr̄: in illo ge- n̄ ſt̄ ea d
nere entiuȝ nō ſunt eadē notiora nobis ⁊ notiora ſimplr̄. nobis ⁊
vt pȝ ex dictis. ſed in rebus diuinis. ſ. ad vnā ſciam ptinē- ſimplr̄
tibus vt ad meᵗᵃᵐ effectus ſunt nobis notiores q̄ȝ cāe: q2 notiora.
effect⁹ ſunt ſimplr̄ poſteriores: ⁊ notiora quo ad naturā
ſunt pnͣ ⁊ cāe q̄ ſunt priora ſimplr̄. Naȝ ea q̄ ſunt nobis
notiora in meᵗᵃ quo ad pncipalē eius parteȝ ſunt mot⁹ ⁊
tp̄s ⁊ numerus motuū celeſtiū: ⁊ ex iſtis ingrūtur princi
pia abſtracta eſſe ⁊ numerus eoruȝ: ipſa aūt principia ab
ſtracta ſine dubio ſunt notiora ſimplr̄: ⁊ iō dicit ea Ariſ. T.c. p
manifeſtiſſima in natura in. 2. meta. quare ⁊c̄.

Ad primam rōnē negāda eſt ɔ̄ſa. ⁊ ad illud qḋ C
accipit̄ in ꝓbatione ꝙ aliq̄ ſunt no
tiora ſimplr̄ ⁊c̄. Dicēduȝ eſt ꝙ falſuȝ eſt: ſȝ bñ ordinat̄ ad
hoc ꝙ ſit noti⁹ alicui alteri cognoſcenti: mō diceret aliqs
ꝙ lȝ hec notiora ſimplr̄ nō ſint notiora quo ad nos: tñ be
ne ſunt notiora alicui alteri cognoſcenti. Vel dōm ꝙ aliq̄
eſſe notiora ſimplr̄ nō ē finalr̄ ꝑpter hoc vt ſit nobis no-
tius: ſed vt per ipſum habeat̄ a nobis cognitio perfecta
de eo qḋ eſt minus notū ſm nām ⁊ hoc bene eſt verum.
Nam he cauſe rerū nālium non ſunt nobis notiores: ita
ꝙ pꝰs fiat in intellectu noſtro cognitio earuȝ q̄ȝ aliaruȝ.
tamē perfecta ⁊ cōpleta cognitio ipſaruȝ rerū naturaliuȝ
cauſataruȝ nō pōt haberi ſine cognitione ipſarū cauſarū.
vt videt̄ velle Ariſt. in litera. quare nō valet.
ℂ Ad 2ᵘᵐ cū dicebat̄. illa a qbus maxie patit̄ itellr̄s ⁊c̄. cō
cedit̄ intelligēdo ſic a quo pꝰs recipit intellr̄s: ⁊ cū dī ꝙ in
tellectus maxie recipit a maxime itelligibili. dico ꝙ non
eſt verū ſic intelligēdo ꝙ pꝰs ab ipſis recipiat: ⁊ cuȝ pro
batur. q2 itellr̄s recipit ab intelligibili phātaſiato vel cogi
tato: ⁊ iō pꝰs recipit ab intelligibili prius phantaſiato ⁊
maxime ab intelligibili maxie phātaſiato recipit ⁊ patit̄
modo ipſa ſeparata nō ſunt intelligibilia prius phātaſia-
ta ſeu cogitata ſȝ magis itelligibilia corp̄ea ⁊ ſenſibilia
phātaſmata ⁊ ſilitudines ſenſibilium. quare ⁊c̄.
ℂ Ad 3ᵘᵐ cū dicit̄. magis abſtracta ⁊c̄. pōt dici ꝙ verū eſt Abſtra
de illis q̄ ſunt magis abſtracta abſtractione a ſuppoſitis ctio 2r.
vt aīal ē pꝰs notū quo ad nos q̄ȝ homo. ſilr̄ aūt ⁊ in alijs.
Sed loquēdo de abſtractiōe q̄ ē realis ſepatio a motu ⁊
a mā ſenſibili: non opȝ ꝙ illud qḋ eſt magis abſtractum
ſit prius nobis notū: imo ad talia abſtracta quodāmō ſe
habet

habet intellectus anime noſtre ſicut oculus nycticoracis
T. cō. p̄ ad lumen ſolis vt dicit Ariſto. in ſecundo metaphy. ⁊ iō
ratio equiuocat de abſtractione.

¶ Ad quartā cū dicitur. Illa que ſunt magis ſiāa ⁊c̃. ꝙ ve
Similitu rū eſt loquēdo de ſimilitudine ſpirituali que eſt per ſpe-
do du ciem receptam: ſed de ſimilitudine reali nō oportet. Non
plex enim cognitio ſit per ſimilitudinem niſi ꝙ res cognita ſit
T. c. 25 actu in potentia cognoſcente: vt probatum eſt primo de
T. c. 18 anima. ⁊ in. 3. ⁊ hoc modo intellectus poſſibilis eſt in po
tentia omnia fieri. ſ. modo ſimilitudinis ⁊ receptionis: vt
exponit ibi Commen. nunc intellectus hūanus q̄ꝫuis for
te ſit ſimilior ſm realē cōueniētiam cum ipſis pncipiis ab
ſtractis q̄ꝫ cū reb⁹ corꝑalib⁹: non tn̄ aſſimilaṫ eis hꝫ ſpēꝫ
receptam: imo prius recipiṫ ſpē a rebus phantaſiatis vl̄
Cō. 32. cognitis: iō dicit Cōmē. in. 3. de aīa. ſpēs quidēꝫ igitur ta
lium in phantaſmatibus intelligit. quare ⁊c̃.

¶ Ad 5ᵐ cū dicebaṫ. ſi aliq̄ eēnt ⁊c̃. aliqui concedūt ⁊ po
nūt iſtā cām q̄re aliq̄ ſunt notiora ſm nām. ſ. q2 plus hn̄t
entitatis: ⁊ hoc modo ſcripſit ſanctus Thomas in expo-
ſitione huius loci. Sꝫ iſtud nō vr̄ bn̄ tutum ꝑ rationem
illā de mā. Nam ſm hoc mō non eſſet notior ſm nāꝫ q̄ꝫ
cōpoſitum: eo ꝙ ipſa nō hꝫ plus entitatis cū ſit ens pura
T. c. 79 in potētia. vt pꝫ in p̄ huius. Cōpoſitū v̊o eſt ens actu. Et
aliqui cōcedūt iſtud. ſ. ꝙ mā nullo mō eſt notior cōpoſito
⁊ cū dr̄ ꝙ cāe ſunt notiores cātis ipſi dicūt ꝙ hoc hꝫ vita
te in aliis a mā: eo ꝙ ipſe ſunt actus vel ſunt entia in actu.
mā q̄uo Alii v̊o dicūt ꝙ mā nō hꝫ plus de entitate actuali q̄ꝫ con
hꝫ plus poſitū: ipſa tn̄ hꝫ plus de entitate potētiali: ideo ipſa ē no
de enti tior quo ad naturam q̄ꝫ ipſum cōpoſitum. Cōpoſitū enīꝫ
tate q̄ꝫ nō eſt in potētia ad eſſe ſimpliciter niſi rōne mae.
cōpoſitū ¶ Aliter poſſet dici ꝙ licet illa que plus hn̄t de ētitate. i. q̄
ſunt poſterioris entitatis non ſunt notiora ſimplr̄: tn̄ plus
habē de entitate nō eſt vl̄r rō hui⁹ ꝙ ē eſſe ſimpl'r notius
Rō eēn ſed eē prioris entitatis eſt rō cōis q̄ aliqd eſt notius apud
di aliqd nām: modo lꝫ mā nō hēat ſimpl'r plus de entitate q̄ꝫ con-
notius poſitū: ipſa tn̄ eſt p̄oris entitatis q̄ꝫ cōpoſitū: prioris dico
via gnātionis: potētia enim precedit actum in eodē ordi-
T. c. 20. ne gnātionis: vt pꝫ. 9. meta. ⁊ hoc ſufficit.

¶ Sunt autēꝫ primū nobis manifeſta ⁊ cer-
ta cōfuſa magis: poſteri⁹ autēꝫ ſiunt ex his
nota elemēta ⁊ p̄ncipia nobis diuidētibus
hec. Tex. cōmen. iii. Queſtio v.

A C Onſequēter queriṫ vtꝝ vl̄ia ſint notiora quo
ad nos ipſis ſingularib⁹. ¶ Arguiṫ p̄mo ꝙ
nō: q2 in rebus nālibus illud quod eſt notius
aliq̄ ſm nām non ē noti⁹ eo q̄ ad nos: vt pꝫ ex
prioribus. Sꝫ vl̄e eſt notius ſm nām ſingula
ri. ꝓbo: q2 illud qd̄ eſt verius ens eſt notius quo ad nām:
ſꝫ vl̄e ē veri⁹ ens ſingulari. Maior cōcediṫ ab oib⁹. Mi
nor ꝓbaṫ: q2 vl̄e eſt ꝑpetuū vt pꝫ p̄ poſte. ⁊ ſingulare na-
turale eſt corruptibile. ꝑpetuū aūt eſt p̄us ⁊ nobilius cor
T. c. 75 ruptibili: vt pꝫ. 8. phyſicoꝝ. ¶ Item 2ᵒ ſi vl̄e eēt noti⁹ ſin
gulari quo ad nos: tūc idē eēt notius ⁊ min⁹ notū quo ad
nos: quod vr̄ impoſſe: ⁊ probaṫ ꝯña: q2 vl̄e ⁊ ſuū ſingula
re ſunt idē ſicut cōiter teneṫ. ¶ Itē 3ᵒ illud quod hꝫ eē in
aīa non eſt noti⁹ quo ad nos eo qd̄ hꝫ eſſe extra aīam: ſed
vl̄e hꝫ eē in aīa: ⁊ ſingulare extra aīam. Maior patet: q2 aūꝫ
entia aīe ⁊ ipſa aīa cognoſcuntur poſterius reb⁹ ex aīam
Cō. 4. vt pꝫ ex 3. de aīa. minor pꝫ in 7. meta. ⁊ Cō. in 12ᵒ meta.
dicit ꝙ vl̄ia apud Ari. ſunt collecta ꝑ intellm̄ ex ſingula-
rib⁹ ꝯcipiētē i eis vnā tn̄ ſimilitudinē ⁊ facientē eā itētio
nē vnā. ¶ Itē 4ᵒ diffinitū ē noti⁹ quo ad nos diffinientib⁹
vt dicit Phs in lr̄a. Sed ipſa diffinientia ſunt magis vl̄ia
q̄ꝫ diffinitū: vt patet in ſcd̄o poſte. ⁊ ſpāl'r q̄ꝫtum ad gen⁹
quod eſt vl̄ius q̄ꝫ ſpēs diffinita: vt manifeſtū ē. ¶ Itēꝫ 5ᵒ

ꝑtes alicuius totius ſunt minus note quo ad nos ipſo to
to ſicut vult phs in lr̄a: ⁊ Cōmentator. Sꝫ vl̄iora ſunt mi
nus vl̄ium ꝑtes. Nā ipſa ſpēs q̄ ē min⁹ vl̄is ē cōpoſita ex
gn̄e ⁊ dr̄ia. ¶ Itē 6ᵒ difficillima ad cognoſcēdū non ſunt
notiora quo ad nos. Sꝫ vl̄ia nō ſunt hm̄. Maior eſt nota T. cō. 1
in 5. meta. cap. de p̄nᵒ. Minor apparet per Ariſt. in ſcd̄o T. cō. 1.
meta ¶ Itē 7ᵒ illud quod eſt ꝓpinqui⁹ ei qd̄ ē minime no
tū q̄ ad nos: videṫ eē min⁹ notū quo ad nos: q2 ſemꝑ ꝓpi
qui⁹ maxie tali eſt magis tale. Sꝫ vl̄e eſt ꝓpinqui⁹ mini-
me noto quo ad nos vel maxime ignoto. ſ. māe p̄me q̄ vi
deṫ eē maxie ignota quo ad nos. q̄re ⁊c̃. ¶ Itē 8ᵒ arguiṫ
auctoritate Ariſt. in p̄mo poſterioꝝ. vbi dicit ꝙ ſingula-
ria ſunt notiora q̄ ad nos ipſis vl̄ibus. ¶ Itēꝫ 9ᵒ argr̄ ſic.
ſi vl̄e eēt nobis notius ſingularib⁹ eēt ꝓ tāto: q2 totū ſenſi
bile indiuiduū eēt noti⁹ q̄ꝫtū ad ſenſum q̄ꝫ ſue ꝑtes: iſtam
ꝓpoſitionē ponit Cōmeta. in cōmēto in his v̊bis. cā i eo
qd̄ p̄nᵐ doctrine de reb⁹ vl̄ibus ē: q2 vniuerſum demon
ſtratū notius eſt apd̄ ſenſum q̄ꝫ ei⁹ ꝑtes. ⁊ idē ipſe dicit i
plib⁹ aliis locis iſtius ꝓlogi. Sꝫ iſta non pōt eē cā q̄re vl̄e
eſt noti⁹ quo ad nos q̄ꝫ ſingulare. oportēt eni aſſignare in
q̄ gn̄e cālitatis eēt hm̄ notioritas ad illā: qd̄ eſt impoſſe.

Oppoſitum Arguiṫ auctoritate Ari. ⁊ Cōmēta
toris. qui volunt ꝙ vl̄ia ſint notiora
quo ad nos ipſis ſingularibus: ⁊ concludunt ꝙ cum nati
ſimus ꝓcedē a nobis notioribus ad ea q̄ ſunt minus nota
nobis: oꝫ ex vniuerſalibus ad ſingularia peruenire. B

Ad queſtionis ſolutionem ſunt p̄intelligenda Singu-
aliq̄. Primūꝫ ē itelligēdū ꝙ ſin lare di
gulare q̄ꝫtuꝫ ad ꝓpoſitum ſpectat dr̄ dupl'r. Uno mō dici ciṫ du
tur ſinglare ſimpl'r. Alio modo dr̄ ſingulare i reſpectu: ⁊ pliciter
hāc diſtinctionē innuit Cōmē. Singulare ſimpl'r eſt indi-
uiduū ⁊ vnuꝫ nūo qd̄ nō p̄dicaṫ de pluribus p ſe: vt ſor. ⁊
plo. ⁊ ſiāa. Sigulare in reſpectu ē illud qd̄ ē minus vl̄e ⁊
minus cōe q̄ꝫ alteꝝ: ⁊ h̄ mō ſpēs ſpāliſſima dr̄ ſingularis
reſpectu gn̄is: q2 eſt minus cōis ipſo gn̄e. vn̄ Cōmēta. ibi
dicit ꝙ Ari. intendit ibi p ſingularia ſpēs vltimas. ¶ Et Cogni
vlteri⁹ cōſiderādū ē ꝙ in hoie eſt duplex cognitio. ſ. ſenſi tio eſt in
tiua ⁊ itellectiua: ⁊ iſte due cognitiōes ꝯueniūt i h̄ ꝙ vtra hoie du
que fit ꝑ ſpēꝫ receptā a re cognita q̄ ſpēs repreſentat rē co plex
gnitā. differūt aūt in hoc: q2 cognitio ſenſitiua eſt in orga-
no corporeo: ⁊ fit p ſpēꝫ q̄ ita repſentat vnū ſingulare ꝙ nō
alteꝝ: cognitio aūt intellectiua eſt vl̄is ⁊ nō eſt in organo
corporeo: ⁊ fit p ſpēm q̄ repn̄tat q̄dditatē rei nō preciſe vnū
indiuiduū q̄dditatis. Qualr̄ aūt intell's abſtractus a mā
pōt intelligē indiuiduū māle vt hūc hoiem ad p̄ns nō de
termino. ¶ Ulteri⁹ ꝯſiderādū eſt ꝙ vl̄e pōt accipi dupl'r Ule ca'
vt cōiter dr̄ in logica: ⁊ in 7ᵒ meta. vno mō p̄t accipi ꝓ re dupl'r
q̄ denoiaṫ vl̄is: ⁊ iſtō vl̄e ē res q̄cūq3 cui p nām ſuā nō re
pugnat eē in plib⁹. Alio mō ſumiṫ vl̄e ꝓ intētiōe q̄ aliqd
formal'r denoiaṫ vl̄e: ⁊ iſto mō vl̄e eſt ꝯcept⁹ itellectualis
quē hꝫ intell's de tali re que ē apta nata: vel cui non repu-
gnat eē in plurib⁹. ¶ Dicūt tn̄ aliq ꝙ ad rōnē formalem
vl̄is ꝓ intētiōe nō ſufficit ꝙ ſit cōcept⁹ itellectualis: ſꝫ req
riṫ reſpect⁹ ad plura ſuꝑddit⁹: de h̄ aūt nō ē ad p̄ns di- Quid
ſtinguēdū. ¶ Ulterius accipio ꝙ vl̄e eē noti⁹ ſingulari ni ſit vl̄e eē
hil aliō ē q̄ꝫ cognitionē vl̄is eē p̄us intell'u cognitione ſin notius
gularis: ⁊ vt aīal eē noti⁹ hoie. nihil ē aliō q̄ꝫ cognitione aīa ſinglari
lis p̄cedē in intell'u cognitionē hois: ſil'r aūt ⁊ in aliis. C

His viſis poſſum⁹ dicē ad q̄ōnē tria. Prio ꝙ vl̄e 3ᵒ p̄me
qd̄ ē itētio nō ē p̄us notū q̄ ad nos q̄ꝫ res Ule intē
ſingularis: ⁊ ſtati ꝓbaṫ. q2 res q̄ ſunt i aīa intellectiua non tionale
ſūt notiores q̄ ad nos ipſis reb⁹ ſenſibilibus exn̄tibus ex non ē no
aīaꝫ. h̄ vr̄ hrī ex. 3. de aīa. Sꝫ vl̄e ꝓ itētiōe ē res exn̄s in bis p̄us
aīa itellectiua: vt pꝫ ex dictis: ē enīꝫ ꝯcept⁹ itellectualis ⁊ notu q̄ꝫ
vl̄is cūꝫ reſpectu ad pl'a ſuꝑddit⁹. q̄re ⁊c̃. Maior appa- ſingula
ret: ſic. n. res q̄ eſt i ſenſu. ſ. ſpēs rei ſenſibilis ⁊ ipſa ſen re

ſatio non ſunt prius cognite ad ſenſum q̄ʒ ipſe res exiſten
tes extra animam:vt manifeſtum eſt cuilibet intelligen/
ti. Non enim viſus prius videt ſpeciem ipſius coloris aut
viſionem ipſius coloris q̄ʒ ipſum colorem.ſimiliter au/
tem ⁊ in alijs. Et ſic videtur ꝙ res exiſtentes apud intelle
ctum ſcilicet ſpecies rerum intelligibiliuʒ nō ſunt pri⁹no
te intellectui q̄ʒ ipſe res.⁊ ideo apparet maior. Et minor
eſt euidens:q2 vniuerſale pro intentione eſt ipſa rei intel/
Concl'o ſecūda lectio cum reſpectu ad plura ſuperaddito vel ſaltem ipſa
ſola rei intellectio vt omnes confitētur.quare ⁊c̄. ¶ Se/
Cognō' itellecti/ cundo dico ꝙ cognitio intellectiua magis vniuerſalis.p̄/
ua ma/ or eſt in intellectu noſtro cognitiōe minus vniuerſal'.⁊ h̄
gis vlis dico ordine gn̄ationis:quod ſic probatur. Illud quod du
prior eſt citur de potētia ad actum per mediuʒ:prius peruenit ad
cogniti/ medium q̄ʒ ad extremum:dummodo illud mediuʒ ſit di
onē mi/ ſpoſitum ad extremum:vt pʒ.4.metapħ.medium enim
n⁹ vlis. eſt in quod prius tranſmutat tranſmutans:ſʒ intellectus
T.c.27 dicitur de potētia pura ad cognitionem minus vniuerſa/
lis tanquam ad quēdam actum completum.⁊ ipſa cogni
tio intellectiua magis vniuerſalis eſt quid mediuʒ iter po
tētiā purā ipſius intell'ꝰ ⁊ actū illū. Naʒ cognitio vlis eſt
quidam actus reſpectu potētie intellectiue:⁊ eſt quid po
tētiale ⁊ imꝑfectuʒ reſpectu cognitionis magis determi
Cō.15. nate. Vn̄ Cōmētator dicit.12.meta.ꝙ ſcire aliq̄d in vl'i
eſt ſcire ipſum in potētia vt cognitio itellectiua aialis ſm
ꝙ aial potētialis eſt.i.iperfecta reſpectu cognitionis ho/
Cauilla minis ſʒ ꝙ hō ſil'r aūt ⁊ in alijs.q̄re ⁊c̄. ¶ Sed aliqs ca
tio uillaret ꝯ iſtaʒ rōnē:q2 ſm hoc cōceptus ꝓme mā̄e debēt
prior eſſe q̄ʒ conceptus vniuerſalis ſubē cōpoſite:eo ꝙ il-
Refuta/ le ꝯceptus ē imꝑfectus. Sʒ dicēdum ꝙ non oʒ illud qd̄
tio trāſmutaſ de extremo ad extremū ꝑuenire prius ad oia
media:vt dicit Cōmē.2.de aia. Naʒ ꝯceptus mā̄e prime
nō eſt diſpō ad cōceptū ſubē cōpoſite ſicut cōceptus ma/
gis vl'is eſt diſpoſitio ad cōceptum minus vniuerſalis:t
mediū eēntiale ſʒ accn̄tale recipiendi ipm:vt habeſ a Cō
mē.p̄ meta. Notādū tn̄ circa hoc ꝙ lʒ cognitio intellecti
ua min⁹ vlis ſit in intell'u poſterior ordine gn̄ationis:tn̄ ē
T.c.15 prior via pfectionis.hoc enim ē qd̄ dicit Ari.in.9.meta.
Concl'o ꝙ ea que ſunt poſteriora gn̄atione ſunt priora pfectione.
tertia. ¶ 3ᵒ dico ꝙ cognitio ſenſitiua ſingularis ſimp'r ē pōr via
Cogni gn̄ationis q̄ʒ cognitio vl'is itellectiua:qd̄ pʒ:q2 cognitio
tio ſenſi q̄ dependet ab alia eſt poſterior ea a qua dependet aliquo
tiua ſin/ modo:ſʒ cognitio intellectiua vl'is dependet a cognitio-
gulis eſt ne ſenſitiua ſingularis hominis:vt cognitio intellectiua
prior co hōis depende t ex cognitione ſenſitiua ſingularis hōis.vt
gnitiōe pʒ ex.3.de aia.vnde deficiente aliquo ſenſu a natiuitate
itellecti neceſſe ē deficē ſciam de ſenſibili illius ſenſus.vt pʒ pmo
ua vlis. poſte.vtrū āt oīs cognitio ſinglaris ſimpl'r vt ſortis ſit p̄/
T.c.30 or apud intell'm q̄ʒ cognitio intellectiua vniuerſalis:hoc
D ē magnū dubiū:⁊ nolo ad p̄ns determīare de iſto. ¶ Sʒ
Dubita cōtra iſtā poſitionē inſurgunt dubiōnes multe. Prima eſt
tio pria. contra primam ꝯnē.videtur.n.ꝙ vl'ia q̄ ſunt intentiones
Rō pria ſint notiora quo ad nos ipſis rebus ſingularibus:q2 effe
ctus rerum nālium ſunt notiores quo ad nos ſuis cauſis:
ſʒ intētiōes rerum nāliuʒ q̄ vocanſ vniuerſalia ſunt gdā
effectus rerum nāliū:vt oēs ꝯcedūt.res enim nāles intel
ligibiles faciunt ſuas intētiōes i itell'u humano.ſaltē me/
diantib⁹ phātaſmatib⁹ ⁊ intellectu agēte coopante vt fe/
Cō.51. re oēs cōcedūt. Vn̄ ⁊ Cōmētator.i 12.metaphy.dicit ꝙ
Rō ſcd̄a ſcia noſtra cauſatur a rebus:quare ⁊c̄. Item ſi vniuerſa/
lia que ſunt intētiones eēnt minus nota quo ad nos ipſis
rebus ſingularibus:tunc deberēt eſſe notiores ſm nāʒ ⁊
ſimpl'r:quēadmodū enim illa que ſunt minus nota ſim/
pl'r ⁊ ſm nām ſunt notiora quo ad nos.⁊ ecōuerſo:vide/
tur ꝙ ea que ſunt min⁹ nota quo ad nos ſint notiora ſim
pliciter ⁊ quo ad nāʒ:⁊ ſic pʒ ꝙ hꝫ vniuerſalia eſſent no
tiora ſm nām q̄ʒ res ipſe.hoc aūt eſt falſuʒ vt videtur q2
notiora apud nām ⁊ ſimpliciter dicūtur illa q̄ habēt plus
entitatis vt oēs concedunt. Iſte autē intētiones que ſunt
intellectiones reſpectu ſubſtantie non vidētur habē plus
entitatis nec eſſe prioris entitatis:immo Ariſto.dicit ꝙ
aial vniuerſale aut nihil eſt aut poſteri⁹:vt pʒ in pꝛhemio T.c.8
de aia:q̄re ⁊c̄. ¶ Preterea. Si vl'ia eſſent min⁹ ⁊ poſteri⁹
nota quo ad nos ipſis rebus quarum ſunt cōceptus:tūc
ſcientia q̄ traditur in Porphyrio non debēt prius doce/ Rō ter/
ri q̄ʒ ſcia p̄dicamentorū Ariſto.aut q̄ʒ ſciētia nālis:docet tia
enim illa ſciētia vniuerſalia q̄ ſunt intētiones vt cōmunit
dicitur:doctrine aūt pncipiuʒ dicitur eē a p̄us notis ⁊ co
gnitis nobis:eo ꝙ a talib⁹ homo facil'r addiſcit. q̄re ⁊c̄.
¶ Alia dubitatio eſt ꝯ ſcd̄am cōcluſionē.ſi enim vniuer/
ſalius eſt notius quo ad nos minus vniuerſali:vt aial ho/ Dubita
mine:tunc ipſum minus vniuerſale oʒ eē notius ſm nāʒ tio ſcd̄a
⁊ ſimpliciter. Nam ita videtur eē in rebus nālibus ꝙ no
ta min⁹ nobis vidētur eē nota magis ſm nām ⁊ ſimplici
ter. Sed ꝯn̄s eſt falſum q2 notius apud nām ē quod hēt
plus entitatis:vel quod ē pꝛioꝛis entitatis vt acceptum ē.
¶ Ad primum poſſumus dicē ꝙ effectus ⁊c̄. verum ē effe
ctus ſenſibiles reſpectu naturalium ſunt nobis notiores Ad pri
ipſis ſubſtantijs ⁊ cauſis naturalibus:ſed effect⁹ non ſen/ mam ra
ſibiles non oʒ. Nūc aūt vniuerſalia q̄ ſunt intētiōes nō tionem.
ſunt ſenſibiles:vt vult phs.quare ⁊c̄. ¶ Aliter dicēt ali/
quis ꝙ verum eſt de effectibus naturalibus q remanent
in ipſis rebus nālib⁹ nālib⁹ vt ē motus ⁊ pluralitas en/
tium ⁊ hꝫ entia talia:ſed intellectio rei nālis non ē rema/
nēs effectus in ipſa re intelligibili:ſed recipitur in intelle
ctu qui eſt incorporeus.quare ⁊c̄. ¶ Ad aliud aliquis di Ad ſecū
cēt negando ꝯn̄tiam cum dicebatur ꝙ ea q̄ ſunt min⁹ no dam ra/
ta nobis ſunt notiora nature.verum eſt in reb⁹ q̄ ſunt ex̄ tionem
aiam:nō aūt in rebus q̄ ſunt in anima eſt vez.nunc autē
ipſa vniuerſalia ſunt res exiſtes in aia humana.quare ⁊c̄.
¶ Aliter dicerēt aliqui cōcedēdo ꝯn̄tiam ⁊ ꝯn̄s.⁊ cū di/
cebaſ ꝙ intētiones q̄ ſunt intellectiones reſpectu reꝝ nā
liū eēnt maioris entitatis q̄ʒ ipſe res nāles.h̄ dicūt eſſe ve
rū ſaltē loquēdo ð reb⁹ nālib⁹. Dicūt.n.ꝙ eē artis i itel
lectu ē longe nobilius q̄ʒ eē artis ex̄ aiam:ſil'r aūt ⁊ i alijs
de hoc aūt ad p̄ns nō determino. ¶ Ad aliud poſſet dici
ꝙ Porphyrius nō tradit in ſuo libro doctrinā ⁊ ſciam ð Ad ter/
vlib⁹ q̄ ſunt intētiōes ⁊ intellectiones ipſaꝝ reꝝ:ſʒ de vl'i tiā rōnē
bus p̄ rebus quibus attribuunſ intētiōes:nec ē ſcia rea/ Pōphy
lis q2 illa cognitio vl'ium quā ipſe dat ibi ꝯſiderat ꝑꝑ rō/ rius tra
cinatiōis cognitionē vel iſtī ſciendi:qd̄ ē ſubiu in logica: dit ſciaʒ
qd̄ Ari.ꝯſiderauit i p̄dicamētis de reb⁹ p̄dicamētalibus: ð vlibus
vt ex eoꝝ cognitiōe iuuareſ logicus ad cognitionē ſuoꝝ p̄ rebus
ſcibiliū ꝓprioꝝ. Et ſi quis vellet dicē ꝙ Porph.ꝯſiderat ⁊c̄.
⁊ diffinit intentiōes ſcd̄as in hitudie ad res poterit dicē ꝙ
nō p̄us doceſ illa ſcia de vl'ibus:eo ꝙ ipa ſint nobis notio
ra q̄ʒ res:ſʒ q2 cognitio eoꝝ fuit nec̄cia ad cognitionē ⁊
doctrinam p̄dicamētoꝝ Ariſt. vt dicunt multi logicoꝝ. Scia p̄/
Credo tn̄ ſalua pace ⁊ reuerētia cuiuſcūq ꝙ non ſatis rō dicamē
nabil'r ē itroductū legē librū Porphyrij āte librum p̄dica torūʒ p̄
mētoꝝ Arꝫ.imo Arꝫ.tradidit i p̄dicamētis pmā ꝑtē logi or eſſet
ce. Primā dico ordine doctrine rōnabiliter ſi eēt vna ꝑs docēda.
logice diſtincta ab alijs:p̄us eēt docēda doctrina de qnq q̄ʒ vliūʒ
vniuerſalibus q̄ʒ de alijs rebus logicalibus:ipſe autem
Ariſt. bn̄ ſciuiſſet ⁊ pri⁹ tradidiſſet eā. Q2 tn̄ ſic ꝯſuetuʒ
eſt in iſtis tꝑibus:iō p̄us legaſ liber Porphyrij noie do
mini.nō enim facile que ab antiquis ꝯſuetudinibus cōp
henſa ſunt ſmone tranſmutantur:vt Arꝫ.docet i.2.eth̄. Ad ſecū
¶ Ad aliā dubitationē pōt ꝯcedi ꝯn̄s:⁊ cū dicebaſ ꝙ h̄ dā dubi
eſt notius apud nām ⁊c̄.ꝯcedēdum eſt aliquo mō:non āt tationē.
ſimpl'r:⁊ ita eſt in ꝓpoſito. Nam licet hō q̄ʒtū ad ſuā ſub
ſtātiā nō ſit nobilioris aut perfectioris ētitatis q̄ʒ animal

eo ꝙ vna ⁊ eadem eſt ſubſtantia hominis ⁊ animalis in
homine. ſimiliter autem ⁊ in alijs ſm communem viam ⁊
Conceptꝰ hominis eſt nobilioꝝ ꝗ̃ ꝯ aīali tamen homo ſm ꝙ ſtat ſub apparentia quo ſumitur pro
prius conceptus ipſius hominis vt homo: eſt nobilioris
entitatis ꝗ̃ animal: vt ſtat ſub apparentia quo ſumitur
conceptus animalis vt animal eſt. Naȝ ratiocinari a quo
ſumitur conceptus hominis intellectualis eſt nobilioris
entitatis ꝗ̃ conceptus ſentire a quo ſumitur conceptus
animalis. ¶ Aliter dicerēt aliqui ꝙ homo ſm ꝙ homo
eſt nobilioris entitatis ꝗ̃ animal in hoīe exiſtens. dicunt
enim ꝙ alia eſt forma ſubſtantialis per quā homo eſt hō
⁊ per quam homo eſt animal: ⁊ ſic de ceteris: ⁊ ſemꝑ forma inferior eſt nobilior ⁊ ꝑfectior ſimpliciter forma ſupe
riori: ſed de hoc inquiretur in queſtione ſequenti.

Ad rationes principales dicendum eſt. ¶ Ad
primum concedendum eſt totum
vſq; illuc vbi dicitur ꝙ vniuerſale eſt nobilioris entitatis
Singulare eſt incorruptibile ſed iſtud eſt negandum. Et cum dicitur ꝙ vniuerſale ē in
corruptibile: ⁊ ſingulare eſt corruptibile. Dicunt aliqui
ꝙ verum eſt de ſingulari ſimpliciter ſaltem materiali. ⁊
de iſto non loquitur Ariſtot. Sed ſingulare in reſpectu
ita bene eſt incorruptibile ſicut ipſum vniuerſale. ¶ Ali
ter dicunt alij ꝙ ipſuȝ vle licȝ nō ſit per ſe corruptile ipſuȝ
Vle eſt corruptibile ꝑ accñs tñ bñ corrūpit per accñs. ſ. ad corruptionē ſuoꝝ ſingula
rium. Deſtructis enim ꝑmis ſubſtantijs impoſſe eſt aliqd
aliorū manere. vt dicit Ariſto. in ꝑdicamētis. Et cuȝ dī ꝙ
incorruptibile eſt verioris entitatis ꝗ̃ corruptibile. Ve
rum eſt de eo qđ eſt incorruptibile: ſed de eo quod eſt cor
ruptibile ꝑ accidens licȝ non ſit corruptibile ſm ſeipſm nō
opȝ ꝙ ſit ſimpl'r nobilius. ꝗre ⁊c̄. Sed vtruȝ hoc ſit verum
ꝙ vle eſt corruptile ſolum per accidens. bona difficultas
Impoſſe ē idē eē notiꝰ ⁊ ignotiꝰ eſt ⁊ habet videri in. 7. metaphy. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ideȝ
eſſe notius ſeu prius notum ⁊ poſterius notum eadē co
gnitione: ⁊ ſm eandē ꝓprietatē eſt impoſſibile: ſed diuer
ſis cognitionibus ⁊ ſȝ diuerſas proprietates nō ē incōue
niens. Nūc aūt ipſa cognitio vlium quam ponimus ꝓo
rē minus vniuerſali: eſt alia a cognitione minus vlī: ⁊ idō
nō vȝ rō. ¶ Ad tertiū ſolutū ē ꝑ diſtinctionē poſitā in po
ſitione. ¶ Ad quartū cū dī diffinitiuū ⁊c̄. poſſumus dice
Diffiniētia capiunt 2ʳ re ꝙ ea que ponunt in diffōne pñt accipi dupl'r. Uno mō
ſm ſe ⁊ abſolute: ⁊ ſic ſunt notiora quo ad nos ipſa ſpē
diffinita: vt animal abſolute eſt prius notum quoad nos
ꝗ̃ homo: ſimiliter ⁊ in alijs. Alio modo poſſunt conſide
rari talia ſm ꝙ ſunt diffinientia ipſam ſpeciem: ⁊ hoc mō
ſpēs que diffinit eſt notior quo ad nos quadam cognitio
ne ꝯfuſa ꝗ̃ ſint diffinientia ipſam ſpēȝ ſiue ipſum hoieȝ.
¶ Ad 5ᵐ cū dī. partes ⁊c̄. cōceditur vt ſunt partes: ⁊ cū
dicit ꝙ minus vle eſt totū reſpectu vniuerſalioris. Dicit
ꝙ verum eſt aliquo modo: ⁊ ſub iſta rōne ipſum vniuer
ſalius. ſ. vt eſt pars minus vniuerſalis. ſ. pars diffinitiua
eſt poſterius ⁊ minus notum quo ad nos. Sed ipſuȝ vni
uerſalius ſȝ ꝙ ē totū ē nobis notiꝰ: ⁊ nihil ꝓhibet minꝰ
vle eſſe aliquo mō totuȝ reſpectu vlioris. ſ. totum diffini
bile: ⁊ ipſum vniuerſalius eſſe totuȝ reſpectu minꝰ vlis. ſ.
totum vle. Qualr' aūt ipſa ſpēs eſt cōpoſita ex gñe ⁊ dria
videbit' poſtea. ¶ Ad. 6ᵐ cum dī. illa que ſunt difficilio
ra ⁊c̄. cōcedit'. Et cū dī: iſta ſunt difficiliora: dicunt aliq ꝙ
Ariſto. loquitur ibi de vniuerſalioribus cālitate ſicut eſt
deus ⁊ alie ſnīe ſepate ad quas intellectꝰ anime noſtre ſe
hȝ ⁊c̄. Sed nō ſequit' de vniuerſalibus ſm ꝑdicationem.
Vlia cognoſcūt' dupl'r ⁊ de iſtis hic loquit'. ¶ Aliter pōt dici ꝙ vniuerſalia pñt
dupl'r cognoſci. Uno modo cognitiōe ꝯfuſa ⁊ imꝑfecta:
⁊ iſto mō nō ſunt diffiᵐᵃ ad cognoſcendū ipſi ſingularibꝰ.
Alio mō pñt cognoſci cognitione perfecta ⁊ determina
ta ita. ſ. ꝙ cognoſcant' ꝗ̃tum ad cōparationē ipſorum ad
inuicē in idētitate ⁊ diuerſitate ⁊ ꝗ̃tuȝ ad ꝑdicata demō

ſtrabilia de eis: ⁊ ſic ſunt multū diffiᵐᵃ: nec iſto mō cogni
tio eoꝝ eſt neceſſario prior cognitiōe ſingulariū. Uñ quā
uis facile ſit cognoſcere ens ⁊ vnū abſolute ⁊ confuſe: tñ
difficile eſt certitudinaliter ⁊ complete cognoſcere iden
titatem ⁊ diuerſitatem entis ad vnum ⁊ ecōuerſo. Simi
liter, oriam ⁊ identitatē ipſius entis qđ eſt eſſentia ad ipȝ
eſſe: ⁊ ſimil'r ⁊ in alijs. ¶ Ad 7ᵐ cum dicitur. illud qđ ē ꝓ
pinquius ⁊c̄. Concedo ꝙ non eſt notius ſub illa ratiōe ſꝫ
qua eſt ꝓpinquius minime noto. Et cū dī. vniuerſale ⁊c̄.
dico ꝙ ipſum magis vniuerſale poteſt dupl'r cōſiderari. Magis vle conſideraf 2ʳ
Uno modo ſm ꝗ̃ eſt minus perfectum minus vniuerſa
li ſaltem quantū ad apparens ſub quo intelligit': ⁊ hoc mō
non eſt prius notum. Alio modo pōt conſiderari ipſum
magis vniuerſale: vt prius cognoſcit' ſuis ſingularibꝰ ſen
ſibilibus: ⁊ ſic eſt notum ꝓus quo ad nos vt hoc ſentire vel
ſenſus prius occurrit ſenſui ꝗ̃ hoc ratiocinatuȝ: ⁊ ſic ꝓus
ſit intellectio aīalis que ſumitur a ſenſu ꝗ̃ intellectio ho
minis que ſumitur a ratiocinando. ſimiliter autē ⁊ i alijs
ſuo modo. ¶ Ad auctoritatem Ariſto. pȝ ex predictis.
Ad aliam rōnem de illo dicto Cōmētatoris que multos Ad 8ᵐ
fecit dubitare ⁊ cogitare: ⁊ paucos aut nullos noui expo Ad 9ᵐ
ſuiſſe illud dictum Commentatoris: ꝙ notioritas totius
ſenſibilis apud ſenſum eſt cauſa notioritatis totius vni
uerſalis apud intellectum: ⁊ ſic hoc eſt cauſa vt ipſe dicit
ꝗ̃re in rebus nālibus poſteriora in eſſe ſunt nobis notio
ra. hoc dicit in his verbis ⁊ ꝙ vniuerſum illud. ſ. totum
ſenſibile de quo locutus fuerat eſt notius apud ſenſum: ⁊ cā
eſt quia vniuerſalia intellecta ſunt notiora apud intelle
ctum ꝗ̃ ſue partes intellecte ſiue ille partes ſint ſpecies Totum notiꝰ ꝗ̃ ſue ꝑtes
ſiue cauſe. ſimiliter cauſa in hoc eſt ꝙ res poſteriores in
eſſe. ſ. accidentia ſunt notiora apud nos ꝗ̃ cauſe. hoc aūt
dictum eſt quā mirabile ⁊ occultum. ꝙ enim aliqđ totuȝ
ſenſibile ſit prius notū apud ſenſum ꝗ̃ ſue ꝑtes: ⁊ eiuſmo
di cauſabilitateȝ habent ſuꝑ hoc ꝙ cognitio intellectiua
aīalis precedat cognitionē hoīs aut ſuper hoc ꝙ motus
⁊ pluralitas entiuȝ ſint notiora quo ad nos ipſis ſubſtan
tijs nālibus. dato enim ꝙ ſenſus alicuius hoīs nunꝗ̃ co
gnouerit aliqđ totum ſenſibile quantū ad eius ꝑtes ſeor
ſum ⁊ diuiſim: tamen adhuc poſſet eſſe prius notus ipſe
motus ꝗ̃ ſubꝫa nālis. Forte dicēdum ꝙ non fuit intentio
Auerrois illā notioritatē totius ſenſibilis apud ſenſum
eſſe per ſe cauſaȝ illius notioritatis totius vniuerſalis: ſȝ
ꝙ ex hꝰ ſimilitudine. ſ. ꝙ totum ſenſibile eſt notiꝰ ſenſui
ꝗ̃ eius partes diuiſim: nota fuit iſta veritas ꝙ vniuerſale
eſt priꝰ nobis notū ꝗ̃ ſingulare. ſimiliter ex illo innotuit
iſta veritas ꝙ res poſteriores in eſſe. ſ. accñtia ſunt nobis
vel quo ad nos notiora ꝗ̃ cāe. poſſibile enim eſt aliqd eē
cām cognoſcēdi qđ non eſt cauſa eēndi ſimpl'r. vnde vide
mus ꝙ Ariſt. cuȝ dixiſſet vle eſſe notius declarauit hoc ꝑ
ſimile in toto ſenſatorio: ꝙ illud fuit quodāmō medium
ad probandum iſtā vītatem. ¶ Dubitaret adhuc aliquis Dubitatio 3ᵃ
ꝯ tertiā ꝯnē ꝑꝑ vnū dictū Cōmētatoris i ꝓ huius: verſus T.c.48
finē illius capl'i. oēs igit' ꝯria ꝑncipia faciunt. Dicit enim
ibi Cōmētator hec vba. cōꝑatio inter comprehēſibilia ab
intellectu ⁊ a ſenſu nō vīficat' niſi qñ accipit' i reſpcū cōꝑ
henſionis cōis: cum igitur comprehenſio intellectualis ſit
vlis: ⁊ cōprehēſio ſenſus ſingularis ſimpl'r nō ſit aliq̃ con
prehēſio vniuerſalis: videt' ꝙ nulla ſit cōparatio: vt dice
re ꝙ ſingulare ſimpl'r ſit ꝓus notuȝ cognitione ſenſitiua
ꝗ̃ ipm vle ſit notū cognitione intellectiua. hec tamē com
paratio ponebat' in tertia ꝯne. ergo male. ¶ Ad hoc poſ
ſet dici ꝙ comprehenſioni ſenſitiue ⁊ intellectiue non ſit
aliqua cōmunis cōprehenſio vniuoca: tamen bene poteſt
eis eſſe comprehenſio communis analogica ad iſtas: dī
enim comprehenſio ſm analogiam de comprehenſione
ſenſitiua ⁊ de itellectiua: vt hȝ videri. 3. ꝺ aīa. ¶ Si autē

Cōphēſio pri⁹ dicat̃ de ſēſitiua. ⁊c̃. f.c.150.

querātur de qua prius dr̃ cōprehēſio. Dōm ꝙ ſm ordinē impoſitionis nominis prius dicitur de ſenſitiua compre-henſione eo ꝙ iſta notior eſt multis. intātū ꝙ aliqui nō cognoſcunt aliam comprehenſionem niſi ſenſitiuam: ⁊ q̄-dam antiquorum non ponunt differentiam inter intelle-ctum ⁊ ſenſum. vt patet in ſecūdo de anima. ⁊ hos ſeque-batur quidam ſociorum meorum theologicanꝰ: qui fre-quenter dicebat ſe intelligere colorem per viſum: ⁊ intel-ligere ſonum per auditum. Sed ſm ordinem nature rei prius dicitur comprehēſio de intellectiua q̄ʒ de ſenſitiua: q: comprehenſio intellectiua ē ſimpliciter nobilior ſenſi-tiua: q: ad eam ordinatur ſenſitiua dicente Themiſtio in ſecundo de anima. quibuſcunque mortalibus natura tri-buit intellectum eiſdem dedit ſenſus intrinſecos ⁊ extrin-ſecos in miniſterium rationis. i. intellectus. ℭ Aliter poſ-ſet exponi illa auctoritas Commentatoris: vt ſit propoſi-

Cōpat° iter ꝯp̄hēſibilia q̄ñ verificat̃.

tio copulatiua talis comparatio inter comprehenſibilia ab intellectu non verificatur niſi cum accipiuntur in re-ſpectu comprehenſionis communis: ⁊ hec copulatiua eſt vera: ⁊ debet ſic legi ⁊ intelligi prima pars. comparatio inter comprehenſibilia ab intellectu non verificatur niſi cum accipitur reſpectu comprehenſionis communis. ſ. intelligibilis: nec eſſet dicere ꝙ comprehēſibile ab intelle-ctu ſit notius ſenſui q̄ʒ illud aliud. Sed bene verum eſt di-cere ⁊ proprie ꝙ hoc comprehenſibile ab intellectu no-tius eſt apud intellectum q̄ʒ illud aliud. Similiter autem ſecunda pars ſic debet intelligi. comparatio inter compre-henſibilia a ſenſu non verificatur niſi cum accipitur reſpe-ctu comprehēſionis communis ſcilicet ſenſitiue: op; dico quo comparant̃ adinuicē diuerſa comprehenſibilia etiā a ſenſu. non enim eſſet proprie dictum hoc cōprehēſibile a ſenſu eſt notius apud intellectum q̄ʒ illud: ſaltē non eēt ita proprie dcm̄. hoc comprehenſibile ſenſu eſt notius ſen-ſui q̄ʒ illud. Hāc aūt auctēm ⁊ eius declarationē quā po-ſui: ideo hic vltimo induxi: q: mihi poſt conſideratione al-teri⁹ auctēs occurrit: ſʒ tu potes eā ponē tāq̄ʒ dubitatiōē ⁊ inde ſoluere mō p̄dicto. quare ⁊c̄. Queſtio. vj.

A Scotus Spēs ſpālíſſima ē pri mū cognitum ab intel lectu. Rō p̄ª

Uidaz Reuerēdus doctor ⁊ ſubtilis multis poſuit ꝙ cōceptus cōfuſus ſpēi ſpecialiſſime eſſʒ prius in intellectu q̄ʒ concept⁹ vniuerſa-lior: vt ſiquis bene diſpoſitus ſm ſenſuʒ ſen-tit indiuiduū albedinis: prius cōcipit ꝯceptu confuſo albedinē q̄ʒ colorē q̄ʒ qualitatē: ſimilr autē ⁊ in alijs. ℭ Et hoc ꝓbauit trib⁹ rōnib⁹. ℭ Prima eſt. agens nāle nō impeditū approꝑinquatū ſuo paſſiuo ſufficien-ter diſpoſito agit in ſp̄m ſm vltimū ſue potētie. ergo agit effectū perfectiſſimū inq̄ʒtum pōt: ſed ois cōcurrētia ad iſtum actū intellectus ſunt omnes res nāles medie q̄ pre-cedūt oēm actū voluntatis ⁊ nō impedite: vt pʒ. g̃ produ-cunt conceptum perfectiſſimū inq̄ʒtum poſſunt. Ille aūt non eſt niſi conceptus ſpēi ſpecialiſſime. Si enim aliquis alius vtputa conceptus alicuius cōmunioris qui ſit im-perfectior q̄ʒ ſpēi ſpecialiſſime: ſicut pars eſt imperfectior

Rō 2ª

toto: ſequitur ꝙ illo nō poſſint in conceptū ſpēi: ⁊ ita niſi q̄ʒ cauſarēt illū. ℭ 2° dicit Auic. 2. meta. caº. 3. Metaᶜᵃ eſt vltima ordine doctrine. ergo principia oium aliar ſcia-rū ⁊ termini illar p̄nt cōcipi ante p̄ncipia metaphyſice: qō nō eēt ſi p̄us oporteret cōcipi ens ⁊ hꝰ talia. Et ſeque-ret̃ metaphyſicā eē p̄orē ordine doctrine. ℭ 3° ſic. ſi opor-

Rō 3ª

teret p̄cedē ꝯceptus vl̄iores ante conceptū talis ſpeciei tunc ſenſu poſito in actu de ſingulari ⁊ mouente ſenſum ⁊ intellectu ſoluto: oporteret magnum tempus ponē an-teq̄ʒ ꝯciperet̃ ſpēs illius ſingularis primo ſenſati: q: p̄us oporteret intelligere predicata in quid cōia de illa ſpecie ſm ordinem. ex hoc autem vt dicit pʒ eā quare intelligat intellectus p̄us vnū intelligibile q̄ʒ aliud: lʒ ſpecies pluri-um ſint ei p̄ſites: hoc enim non eſt a voluntate: cum tunc : hēat intellectus actū intelligendi: ſed huius cā eſt: q: ſin-gulare vni⁹ fortius mouet ſenſum q̄ʒ ſingulare alterius: ita ꝙ p̄mū cognitū ab intellectu cognitione cōfuſa ē ſpēs ſpālíſſima cuius ſingulare efficacius mouet ſenſuʒ p̄mo: ſiue ſit viſibile ſiue audibile ſiue tangibile: qōcunq̄ʒ enim indiuiduū p̄us mouet ſenſum: eius ſpēs p̄us eſt cognita cognitione ꝯfuſa: vt iſte dicit. ℭ Et quāuis iſte rōnes pul-

B

chre ſint ⁊ ſubtiles: tñ ſniam Ariſto. ⁊ cōem doctrinā te-nenti poſſibile eſſet eas debilitare. ℭ Arguet̃ enim ꝯʒ p̄-

Reflectio rō nū Scoti ꝯ ip̄m

mā rōnem ꝙ conceptus diſtinctus ⁊ diffinitiu⁹ ſpēi ſpe-cialiſſime: cuius indiuiduū fortius mouet ſenſum: p̄or eſt in intellc̄u via gn̄ationis q̄ʒ cōceptus cōfuſus eiuſdem ſpe-ciei: accipiendo ꝓpōnes illas eaſdē: ⁊ agēs nāle ⁊c̄. ſed cōce-ptus diſtinctus ſpēi ſpālíſſime cuius indiuiduū p̄us mo-uet ſenſum ⁊ fortius: eſt pfectiſſimus cōceptus in quem poſſunt cauſe nāles ille. ſ. indiuiduū p̄mo ⁊ forti⁹ mouēs ſenſuʒ tū intellectu agēte: q̄re p̄us ꝓducet intellectū diſti-ctū illius ſpēi q̄ʒ cōceptum confuſum. cuius oppoᵐ vult iſte hō q: dicit ꝙ totus ordo cōfuſe cognoſcēdi prior eſt. ℭ Cōtra 3ᵃᵐ rōnē ſic oppono. Si ꝯceptus confuſus ſpēi ſpecialiſſime eſſet p̄or via cognitionis in intellectu q̄ʒ ꝯce-ptus vl̄ior: tunc ſingulari mouente ſenſum in intellectu ſo-luto oporteret magnū tp̄s ponere anteq̄ʒ cōciperet genus gn̄aliſſimū illius ſpēi ⁊ illi⁹ ſingularis: q: p̄us oporteret cognoſcere p̄dicata cōia predicata in qd de illa ſpē ſm or-dinē vſq̄ʒ quo p̄ueniret̃ ad genus gn̄aliſſimū. hoc aūt eſt incōueniēs: vt pʒ cuilibet intelligēti. Nā quilibʒ exercita-tus ⁊ bn̄ ſufficiētē vītatē: ſtatī ſine magno tp̄e pōt conci-pere gen⁹ gn̄aliſſimū illi⁹ ſpēi: vt ꝯcepto hoīe ſtatim ſine lōgo tp̄e pōt ꝯcipe ipſam ſubam. ℭ Sʒ q: ꝯ̃ arguere non

C Ad p̄ᵐ rōnem

eſt ſoluere: ⁊ ſi ad mille inconueniētia qs deducat: ꝯ̃ dico aliter ad iſtas duas rōnes. ℭ Ad p̄mā dico ꝙ ſingulari alicuius ſpēi mouēte ſenſum ⁊ intellectū nō ipedito: intel-lect⁹ nō ē ſufficiēter diſpoſitus ad cōceptum cōfuſū ſpēi ſpālíſſime: niſi p̄cedētibus aliq̄ mō cōceptib⁹ vl̄iorib⁹: ⁊ ideo nō fiet in intellectu ꝯceptus illius ſpēi ꝯfuſe niſi ali-quo mō p̄cedāt oēs ꝯceptus vl̄es p̄dicator in quid de illa ſpecie ſic albedine p̄ñte aeri nunq̄ʒ induceret ſuā ſpēm ⁊ intentionē in aere niſi aer eēt diſpoſitus lumine ⁊ diapha-nitate. ſilr mā p̄ª ſi p poſſibile ponat̃ eē ſepata ab oi fōrā ⁊ poneret̃ poſſe recipere formā mixti ab aliq̄ agēte nālī nō reciperet eā niſi p̄cedētib⁹ formis elitor quocūq̄ʒ mō. ℭ Ad aliā rōnē dico ꝙ metaphyſica pp̄ h nō ē poſterior

Ad 2ᵃᵐ rōnē.

ordine doctrine alijs ſciētijs q: ꝯcept⁹ vl̄es ſuor ſcibiliū ſunt poſteriores ꝯceptib⁹ ſpālíſſimorum ꝯſideratoꝝ ī a-lijs: poſteriores dico via gn̄ationis. tales. n. ꝯcept⁹ ſimpli-ces ꝯfuſi ñ docēt̃: neq̄ʒ p doctrinā acq̄rūt̃: q: vʒ Licon. ſ p̄ poſter. ꝓſe p̄nᵐ ñ docet̃ nec addiſcit̃: niſi illō qō cū p̄ ꝯcipit̃ app̄et nobis duᵐ vel ſim. Iſti aūt ꝯcept⁹ icōpleri ⁊ ꝯfuſi nec ſunt dubij nec app̄ēt falſitā: cū tales nō doceā-tur ex ordine doctrine nō ē accipiēd⁹ ordo doctrine ſpi⁹ metaphyſice ad alias ſcias. ℭ Sed ſi q̄ras: q̄re g̃ metaᶜᵃ · poſterior eſt ordine doctrine. hoc eſt pro tāto fortaſ quia

Metaphyᶜᵃ ē ordine doctrie poſteri ora

complexa que in ea demonſtrantur ſunt difficilia multū ad cognoſcendum certitudinaliter ⁊ vniuerſaliter: vt pʒ in ꝓblematibus que diſputantur in ea: ⁊ nihil enī ꝓhibʒ ex aliquib⁹ cū cōcipiunt̃ cōceptibus ſimplicib⁹ formari q̄ōnes multum dubitabiles ⁊ difficiles ad ſoluēdum: vt verū ens ⁊ vnū ⁊ ſic ē ſint eadē iter ſe ⁊ ſimilia talia. ℭ Itē poſſet dici ꝙ metaphyſica eſt poſterior ordine doctrine ratione illius qō conſiderat de vniuerſalibus cauſalita-te: ſicut eſt deus: ⁊ alia p̄ncipia abſtracta quorum quiddi-tas debet per metaphyſicā cognoſci. Si autē doceretur poſterius quantum ad illam partem in qua conſideran-tur vlia predicatione. hoc nō eſt niſi q: cognitio tal ſuper

tinet ad eandē partē phīe ad quā ptinēt principia abſtracta de quib⁹ eſt ibi intentio principalis. Concedo tamē ꝙ cognitione diſtincta prius cognoſcuntur magis vniuerſalia ꝙ̃ cognoſcant̄ minus vniuerſalia cognitione deſtincta ⁊ pfecta. nunquam.n. haberet̄ perfecte conceptus diſtinctus hoīs: niſi prius haberetur conceptus diſtinct⁹ aīalis ⁊ ſic de alijs ſupioribus q̄ deſtincte poſſunt cōcipi. ita ꝙ ſicut cognitio cōfuſa aīalis pcedit cognitionē confuſaꝫ hoīs: ita cognitio diſtincta aīalis aliquo mō pcedit cognitionē diſtinctam hoīs. ſ. ſicut pars pcedit totum. cum.n. animal ponat̄ in diffōne hoīs opꝫ ꝙ in eius diffōne ponatur diffō aīalis. ſi oꝫ pfecte ⁊ oīno explicite diffiniri. Sed qꝛ h̃ ſciuerūt pauci exercitati in logica de hoc volui ſollicitari: hec autē ad pñs ſint dicta non reprobando doctrinam illi⁹ cui⁹ intellm̄ nō attingo: ſed ad vitatē pleniorem īqſitionē: ad quā oēs hoīes habent deſideriū nāle.

Ad tertiā rōnē ¶ Ad aliam rationē pōt dici ꝙ ꝙ̃tūcunqꝫ conceptus vlior confuſus ſit in intellectu prior via gñationis ꝙ̃ cōceptus cōfuſus ſpēi ſpālíſſime ſm intētionē Ari. tñ nō oꝫ magnū tp̄s apponē añꝙ̃ cognoſcat̄ ſuū gen⁹: qꝛ tales ɔceptus ordināti adinuicē nō hñt adinuicē tātā repugnātiā vel ɔrietateꝫ ꝙ opoꝛtēt ad aduētū vl' receptionē vni⁹ ī aliq̄ magno tp̄e corrūpi alteꝝ: ⁊ ē ſile arg̃m ſic ſi diceret̄ ſicut ſi pūte albedie nunꝙ̃ ageret ſuā intētionē in aere niſi opoꝛtet aerē illuminari: tunc opoꝛteret apponere magnum tp̄s anteꝙ̃ ipſa faceret itētionē ī me˙ h aūt me.m ſeq nō eſt veꝝ: ió nec illō ſeq̄t. Et cōfirmat̄ ſolō iſta: qꝛ certū ē ꝙ tot media ſunt inter ɔceptū ɔfuſū ſpēi ſpālíſſime ⁊ cōceptū ſui vliſſimū ꝙ̃t ſunt media iter ɔceptū vliſſimū ⁊ ɔceptū ſpēi ſpālíſſime.

¶ Neceſſe eſt igitur vnum eſſe pncipiū aut plura. T.cō.vj.

¶ Similiter naturalis nō habet loqui de pricipijs an ſint ⁊c̃. T.cō.viij. Queſtio.vij

A Irca iſtud caplꝫ primo q̄rit̄. vtrum Phs naturalis poſſit diſputare cōtra negātē pncipia naturalia. ¶ Arguit̄ pmo ꝙ ſic. qꝛ ſicut ſe hꝫ metaphyſicus ad pncipia metaphyſicalia ſic ſe hꝫ nālis ad pncipia naturalia. hoc pꝫ p cōuenietēꝫ ſimilitudinē: ſed metaphyſicus poteſt diſputare

T.c.9. contra negantē pncipia metaphyſicalia: vt pꝫ in. 4. meta. quare ⁊c̃. ¶ Iteꝫ ſcđo ad illū ptinet diſputare contra negātē pncipia nālia cuius ipſa pncipia nālia ſunt mīe ppria. hoc videt̄ rōnabile: ſed ipſius phī nālis pncipia nālia ſunt mīe ꝓpria vt manifeſtū eſt. q̄re ⁊c̃. ¶ Itē 3° ille qui pōt demrare pncipia nālia pōt diſputare ɔ negāteꝫ eaꝝ: ſꝫ nālis phs pōt demrare pncipia nālia. q̄re ⁊c̃. Maioꝛ pꝫ: qꝛ p eandē rationē p quam oſtēditur aliqua veritas condecet illi querere huiuſmodi vītatē: vt ſatis pꝫ in

T.c.52 pmo poſterioꝝ. ⁊ minor eſt euidens ex pmo huius. Ubi

T.c.6 Ariſto. demrat ipſam mām pmam q̄ eſt vnum pncipiuꝫ reꝝ nālium. q̄re ⁊c̃. ¶ Itē quarto arguit̄ auctē Ariſt. in iſto p̄ lib. vbi ipſe diſputat ɔ Parmenidē ⁊ Meliſſum q negauerunt pncipia rerum naturalium: tñ in iſto lib. tradit Ariſto. primam partē phīe nālis. quare ⁊c̃.

Oppoſitum arguit̄ auctoꝛitate Ariſto. in litera vbi dicit. ꝙ naturalis non hꝫ per ſe diſputare cōtra negantē pncipia reꝝ nālium. Idem vult Cōmētator ⁊ oēs expoſitores Ariſto. ¶ Et pbat̄ rōne: qꝛ ſicut ſe hꝫ geometria ad pncipia geometrie ſic ſe habꝫ nālis ad pncipia nālia per conuenietē ſimilitudinem: ſed geometria non hꝫ per ſe diſputare ɔ negantem ſua pncipia ⁊ ꝓpria: vt pꝫ in primo poſterioꝝ. quare ⁊c̃.

B Ad queſtionem eſt intelligendum ſicut communiter dicitur ⁊ accipitur a Cōmentatore in iſto primo. ſcientia naturalis conſiderat pncipia triplicia. ſ. principia doctrine ⁊ non ipſius eē ſimpliciter: ⁊ principia eſſe non doctrine: ⁊ principia eē ⁊ doctrine. Sunt autem principia doctrine ⁊ nō eē ipſa accidentia per ſe reſpectu naturalium ſenſibilium: vt ē motus ⁊ pluralitas entium. ⁊ exemplificat Cōmētator ſimiliter: ⁊ ſunt qualitates nāles per ſe ⁊ ꝓprie ipſoꝝ nāliū q̄ ducūt in cognitionē ſubiectorum nāliū: ⁊ tñ nō ſunt pncipia ipſius eē ſimpliciter ſed ſolum alicuius eſſe accītalr. Principiū autē eſſe ſꝫ non doctrine eſt mā pma ⁊ forte pmus motoꝛ: hec enim bene ſunt pncipia reꝝ naturaliū: ſꝫ tñ nō ſunt ꝓprie pncipia doctrine: qꝛ pncipium doctrine debet eſſe a facilioribus ⁊ faciliter cognoſcibile: vt habetur. 5. metaph. cap. de pncipio. vbi Ari. dicit ꝙ optimū doctrine pncipium eſt a quo qs faciliter addiſcit. Facilr autem aliqs addiſcit: p ea que faciliter cognoſcit: conſtat aūt ꝙ pma mā ⁊ primus motoꝛ nō ſunt facilia ad cognoſcendū: immo plurima difficultas eſt ad cognoſcendum iſta principia. Principia vō doctrine ⁊ eē ſunt ꝓpe forme ſubales reꝝ nālium. Sunt eniꝫ quodāmō pncipia doctrine inq̄tū p cognitioneꝫ ipſaꝝ ⁊ tranſmutationis ſubalis. que eſt ſm formam ſubalē peruenimus ad notitiam prime māe ⁊ ipſius puationis ⁊ potētie. Sunt autē pncipia eēndi ipſis reb⁹ nālibus: vt manifeſtū eſt in p̄ ⁊ ſcđo hꝰ. Et ió forme reꝝ nālium aliqualr ſunt principia doctrine ⁊ eſſe. Dico aūt aliqualr: qꝛ forme nō ſunt oīno pncipia pma doctrine: ſꝫ innoteſcūt ex opibus ꝓprijs reꝝ nāliuꝫ q̄ ſunt actiones eaꝝ: vt pꝫ ex. 2. de gña ⁊. 8. meta.

Com.8 Principia triplicia ɔſideritur i ſcia nāli.

T.c.ſ

His viſis poſſunt dici ad queſtionē tria. Primo ꝙ nālis Phs non pōt reprobare illum qui negat pncipia doctrine ptinentia ad ſciam nālem dico p ſe ⁊ directe. Et hoc ſtatim pbatur: qꝛ ille qui non pōt demōſtrare ꝓpter ⁊ p ſe principia aliqua: nō pōt diſputare contra negantē ea. idem enim eſt ſylls quo demōſtratur: aliq̄ ɔ ⁊ quo contradicit̄ neganti: vt pꝫ in logica. Sꝫ nālis nō pōt demonſtrare pncipia doctrine: qꝛ vel demonſtraret ea demonſtratione oſtenſiua vel demoſtratione ad impoſſibile: ⁊ hec eſt diuiſio ſufficiēs: vt pꝫ ex p̄ poſte. non demrātione oſtenſiua: qꝛ iſta debet procedere ex aliquibus notioribus ɔ̂ne. nunc autē ipſis pncipijs doctrine nihil eſt notius q̄ ad nos i ſcia nāli: vt in ſcia nāli nihil eſt notius quo ad nos ꝙ̃ ꝙ motus ſit. vñ Ari. dicit ſubijciant̄ nobis nālia moueri. ¶ Itē nihil addiſcitur: ⁊ p cōſequēs non demrātur niſi quod cū pmo cōcipimus ē nobis dubiū vel apparet falſum ⁊ poſt dubitationē vel oppoſitionē ɔdicētis manifeſtat̄ eius veritas nobis vt pulcherrime dicit Lincoñ. in p̄ poſterioꝝ ꝓpe pn̄m. Nullus autē ſane mētis cōcipiēs motū dubitat iſtā qꝛ ſenſui ē euidens. igitur nō poſſunt demonſtrari demōſtratione oſtēſiua nec demonſtratione ad impoſſ: qꝛ iſta ꝓcedit ex aliquo falſo cōceſſo ab aduerſario ⁊ aliquo vō cōſſumpto ⁊ cōcludit aliqd manifeſtius ex cui⁹ interēptiōe reuertit̄ ad interēptionē illi⁹ falſi ɔceſſi: ⁊ ad cōcludēdū ei⁹ oppm̄ eē veꝝ: ⁊ h̃ nō latet ſciētib⁹ logicā. ſi igit̄ pncipia doctrine demonſtrarent̄ negantibꝫ ꝙ aliquid eſſet manifeſtius falſum ꝙ̃ oppo.m ipſoꝝ pncipioꝝ: ⁊ h̃ eſt falſuꝫ. Nā ſicut pma pncipia doctrine ſunt i ſcia nāli notiſſima i ſua vītate, ſic eorum oppoſita ſunt notiſſima in falſitate ſua: ſic enim ſe hꝫ in ſcietijs: vt dicit Ariſto. p̄ poſterioꝝ. vt ſi notiſſimū eſt in ſua veritate notū eē: ipm enim nō eē notiſſimū ē in ſua falſitate: ⁊ ponēs motū nō eē nō poſſet deduci ad aliqđ manifeſtius falſum. q̄re ⁊c̃. ¶ 2° dico ꝙ nālis hñ pōt diſputare ɔ negātē pncipia nālia q̄ ſunt pncipia ipſius eē ⁊ non doctrine: qđ ꝓbat̄. qꝛ ille q pōt ꝓbare aliq̄ pncipia eſſe poteſt redarguere illum qui ea negat: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. Nam per eundē proceſſum oſten

C Cōclō pma. Nālis nō pōt repꝓbare negātē pncipia doctrine ſue

D

Conclō ſecūda. Nālis diſputat ɔnegātē pn̄m ipſius ee ⁊ non doctrine.

ditur aliquod complexum ⁊ redarguitur negans ipſum. ſʒ Philoſophus naturalis bñ põt demonſtrare pñcipia ipſius eẽ que non ſunt propria principia doctrine: vt pʒ p̄
Concl'o tertia. Nãlis diſputat ꝯ negantem pn̄ doctrine ⁊ eſſe
Ariſto. qui demõſtrat primam mãm eẽ: ⁊ ſimil'r in. 8. buius demonſtrat primum motorẽ eẽ. quare ⁊c̃. ℭ 3° dico q̄ naturalis bñ põt diſputare contra negantẽ pñcipia doctrine ⁊ eẽ ſcilicet formas ſubſtãtiales naturales: quia illõ quo aliquid eſt notius conſideratum in ſciẽtia naturali cu ſua notitia põt neceſſario concludi eẽ: põt demõſtrari in ſciẽtia naturali: ⁊ p̄ conſequẽs põt redargui negans ipm̃. Sʒ aliquid conſideratum in ſcientia naturali eſt notius ipſa forma ſubſtantiali: ⁊ ex illo poteſt ipſa forma ſubſtantialis neceſſario concludi eſſe. quare ⁊c̃. Maior eſt nota: q2 oratio eſt ſyllogiſmus ex notioribus nobis ⁊ propꝛijs de neceſſitate concludens. Minor propoſitio eſt nota: nõ factio ſeu p̄ductio rei nãlis eſt aliqd notius ipſa forma ſubſtantiali ⁊ ex ea põt neceſſario cõcludi ipſa forma ſbalis eẽ: cum. n. ſenſui ſaltẽ interiori. ſ. cogitatiue manifeſtuʒ ſit reʒ naturalẽ fieri ſeu produci poſtq̃ʒ nõ ẽ: oʒ q̄ ſit ab aliq̄ p̄ducẽte p̄pinquo ⁊ p̄ ſe: ⁊ cũ ipſa mã rei facte non faciat ipſam rẽ factam: ſʒ ſit in potẽtia receptiua ad eã: vt aqua nõ faciat ex ſeipſa piſcẽ: queãdmodum nec lutum faciat ex ſeipſo vas ſed artifex: opʒ ergo q̄ ipſa mã ſit ſubiecta ⁊ q̄ ibi ſit aliquod aliud pñcipiũ p̄ducẽs rẽ nãlẽ: illud ãt eſt forma ſubãlis: q̃re ⁊c̃. ℭ Alie aũt demonſtratiões poſſunt induci ad demonſtrandum formas ſubãles eẽ. Sed
Metaphyſic' diſputat ꝯ negantes pñcipia phie nãlis
qõ dictum ẽ loco exẽpli ſufficiat ad pñs. ℭ Et ẽ conſiderandum q̄ lʒ nãlis Phs non poſſit p̄ ſe ⁊ p̄ habitum ſcie nãlis diſputare contra negantes p̄ma pñcipia ſue doctrie vt oſtẽſum eſt: Tamẽ alius Phs p̄cipue metaphyſic' p̄t contra eos diſputare: q2 ipſe conſiderat ens ⁊ vnũ ⁊ ſbaʒ ⁊ qualitatẽ ⁊ actuʒ ⁊ potẽtiã ⁊ alios modos entis p̄mos ex quibus poſſunt formari rõnes cõtra eos p̄cedẽtes ex conceſſis ab eis: ⁊ hoc modo p̄cedit Ari. ꝯ ipſos in capi̾tis: vt pʒ inſpiciẽti. ⁊ hoc facit p̄ habitum phie p̄me: vt ipſemet oſtendit i his verbis: hʒ enim ad phiã hic reſpectus. i. conſideratio eoꝝ ex quo diſputandũ ẽ contra antiquos hʒ vnã p̄tẽ ad phiaʒ. i. ad metaphyſicaʒ q̃ dĩ phia abſolute p̄ antonomaſiam. i. excellẽtiam. ipſa. n. eſt principaliſſima oium habituum intellectualium.

D

Tũc ad rationes.

Ad p̄maʒ dõm ẽ q̄ ſiſe eſt in h̄ q̄ vtraq3 cõſiderat ſua pñcipia: ſed diſſimile ẽ i alio: q2 Phs p̄mus ꝯſiderat ens inq̃ʒtum ens ⁊ oia ſub rõne entis: iõ ipſe hʒ diſputare contra negãtẽ pñcipiũ p̄mum qõ formaẽ de ente: p̄cipue q2 p̄mum pñcipiũ cõcedit quocunq3 cõceſſo vt hʒ
T. c. 10.
videri i. 4. metaph̃. ſʒ phs nãlis nõ cõſiderat p̄ ſe iſta pn̄mãe p̄ q̃ põt procedẽ ꝯtra negãtes p̄mum motum ⁊ pluralitatẽ entiũ. iõ non põt diſputare contra negantes iſta.
Obiectio
ℭ Sed aliqui dubitãt hic: q2 ſicut metaphyſicus cõſiderat aliqd qõ cõcedit quocũq3 cõceſſo: ſic nãlis cõſiderat aliqd qõ cõcedit quocũq3 ꝯceſſo vt motuʒ: v'r ⁊ q̇cquid cõcedit: opʒ q̄ cõcedat motus: nõ eniʒ põt concedi ſine ſermone: ⁊ ſermo nõ põt fieri ſine motu aeris. q̃re ⁊c̃. ſʒ metaphyſicus põt diſputare ꝯtra negantẽ ſuũ pn̄m: eo q̄ illud cõcedit quocũq3 ꝯceſſo. g̊ nãlis Phs poterit diſputare ꝯ negantẽ ſuũ pñcipiũ. ſ. motũ: eo q̄ iſtud cõcedit q̃cunq3 ꝯceſſo.
R°
ℭ Ad hoc põt dici q̄ nõ eſt ſiſe de pñcipio primo complexo ⁊ de motu q̃ʒtum ad p̄poſituʒ: q2 ſi p̄m̄ pñcipiuʒ cõplexũ cõcedit quocũq3 cõceſſo: hoc eſt p̄pter cõitatem ipſius entis de quo conſtituit primũ pñcipiũ. ſ. nõ cõtingit idẽ ſimul eẽ ⁊ nõ eẽ: vt pʒ. 4. metaphy. ita q̄
T. c. 10.
ipſum cõcedit quocunq3 cõceſſo prouenit ex parte ſua ⁊ ex cõitate ſua ad omnia verũ q̄ motus ꝯcedaẽ quocũq3 cõceſſo hoc non prouenit ex parte ipſius motus: eo q̄ ſit cõis ad oia entia: ſed forte p̄uenit ex parte ipſius cõcedẽtis qui nõ põt concedẽ ſine motu: vt arguebatur. ℭ Aliter dicẽt aliquis q̄ ipſe motus non conceditur quocũq3 conceſſo de actu ſignificato: ſʒ ſolũ de actu exercito. Primum aũt pñcipium cõplexum quod p̄tinet ad metaphyſicũ cõcedit de actu ſignificato qõ eſt determinate veruʒ. ℭ Item lʒ ſm̃ veritatem ille qui negat motuʒ ponit motum de facto: tamen iſte qui negat omnino motum hoc non concederet: ideo naturalis non haberet contra illũ: ſed iſte qui negat primum principium complexum neceſſario concedit q̄ vox ſua ſignificet aliquid: aut ipſe eſſet ſimilis plãtis ⁊ deterior brutis: vt dicit Phs in. 4. meta. T. c. 9.
Hoc autẽ conceſſo ineuitabiliter concludit q̄ nõ de quolibet: verum eſt ſimul eſſe ⁊ non eſſe: vel affirmare ⁊ negare. Ut Ariſto. deducit ibidem. ℭ Ad 2am rationẽ cum dicitur. ad illum ⁊c̃. Uerũ eſt ſi ſint propria ei ⁊ ſi ſint occulta vel minus nota. Sed ſi ſint notiſſima non oportet. Sic autem eſt de principijs doctrine apud Phm nãlem: q̃uare ⁊c̃. ℭ Alie due rõnes ſolute ſunt ex dictis. ℭ 3a enim bene cõcludit de principijs que nõ ſunt pñcipia p̄ma doctrine q̄ nãlis demõſtrat ea: ⁊ hoc eſt conceſſum. ℭ Ad auctoritatem Ariſto. in oppoſitum dico q̄ ipſe nõ diſputat contra parmenidem ⁊ meliſſum per habitum philoſophie naturalis ſed p̄ habitum phie p̄me: vt ipſe dicit in litera: pro tanto tñ coactus fuit illam diſputationẽ ordinare inter partes huius ſciẽtie: q2 illi Philoſophi deficiebant ⁊ errabant contra res naturales. quare ⁊c̃.

ℭ Principium autem maxime proprium: qm̃ multipl'r dĩ id qõ ẽ. T. c. xiij. Qõ. viij.

A

Q Uerit̃ hic. Utrũ ens ſit vni' rationis ad ſbaʒ ⁊ ad accñs. ℭ Arguit̃ p̄mo q̄ ſic: q2 illõ qõ eſt ſubm̃ vnius ſcie ẽ vnius rõnis. Nam vna ſciẽtia eſt que ẽ vnius gñis ſubiecti: vt pʒ in primo poſteriorum. Sed ens eſt ſubm̃ vni' ſciẽtie. ſ. metaphyſice: vt pʒ i quarto metaphy. ℭ Itẽ 2° T. c. 1.
quod p̄dicaẽ de aliquo ⁊ non p̄dicaẽ equiuoce: nec denominatiue p̄dicaẽ vniuoce. ⁊ p̄ ꝯñs eſt vnius rõnis: nõ. n. ſunt plures modi p̄dicandi: vt pʒ in p̄dicamẽtis: ſʒ ipſum ens p̄dicatur de ſubſtantia ⁊ accidente non equiuoce: q2 tunc non eſſet ſubiectũ alicuius ſciẽtie: vt pʒ ex. 4. meta. T. c. 2.
nec p̄dicatur denominatiue: q2 talis p̄dicatio eſt accidentalis: vt patet ex predicamẽtis. ens autem predicatur de quocunq3 eſſentialiter. ergo relinquitur ipſum vniuoce predicari. Uniuoca autem ſunt vnius rationis: vt dicitur in predicamentis. quare ⁊c̃. ℭ Item tertio quod ẽ obiectũ vnius virtutis cognoſcitiue eſt vnius rationis: cũ v̇tutes p̄ actus diſtinguantur ⁊ actus per obiecta: vt patet. 2. de T. c. 33
aia. Sed ipſum ens eſt obiectum vnius potentie. ſ. intellectus vt dicitur cõmuniter. quare ⁊c̃. ℭ Item 4° illud ex quo conſtituitur primum pñcipium complexuʒ eſt vni' rationis. Sed ens eſt hm̃. quare ⁊c̃. Maior pʒ: q2 ipſum primum pñcipium complexum eſt vnum ⁊ complexum eſt vna propoſitio: ⁊ non eſt vnum ex ſuppoſitione: ⁊ hoc non eſſet ſi ꝯſtitueretur ex aliquo multiplici: ⁊ minor patet per Ariſto. in. 4. metaphy. vbi dicit q̄ hoc eſt p̄mum T. c. 9.
pñcipium complexum: non contingit idem ſimul eẽ ⁊ nõ eſſe. quare ⁊c̃. ℭ Iteʒ 5° illud quod primum producitur a cauſa maxime vna eſt vnius rationis eo q̄ cauſa ⁊ cauſatum debent proportionari: vt in. 2. phy. Sed ipſuʒ ens eſt primum cauſatum a cauſa maxime vna. nã prima rerum cauſatarum eſt eſſe: vt pʒ in libro de cauſis. T. c. 38

Oppoſitum

arguitur hic auctoritate Ariſtot. q̄ dicit q̄ ipſum ens dicitur multipliciter quod non eſſet ſi eſſet vnius rationis ad ſubſtantiaʒ ⁊ ad accidens: quod enim eſt vnius ratiõis ad aliqua nõ dicitur de eis multipliciter.

B **De iſta queſtione** ſunt opiniones diuerſe. Quidã enim dicunt ꝙ ens eſt vnius rõnis 3ᵉ deſtincte a ratione ſubſtantie ⁊ a ratione accidentis: quod probant rationibus prius adductis ⁊ precipue fundant ſe ſuper hoc quod ipſum ens habet vnum modum eſſendi ſeu vnum apparens in ſubſtantia ⁊ accidente ſcilicet eſſe formaliter per ſe. Nam ipſa ſubſtantia eſt ens per ſe ⁊ formaliter: ⁊ accidens eſt ens per ſe formaliter: quãuis enim ipſum ſit ſubiectiue in ſubſtantia tamẽ non eſt ens per ipſam ſubſtantiam formaliter ſcilicet quod ipſa ſubſtantia ſit formale principium per quod eſt ipſum accidens immo ſeipſo ⁊ non aliquo alio eſt ens formaliter: ⁊ ab iſto modo eſſendi communi poteſt ſumi vnus conceptus intellectualis diuerſus a conceptu ſubſtantie proprio ⁊ a conceptu accidentis proprio. Dicunt tamen quidã iſtorum quod lʒ ratio entis ſit vna ſecũdũ ſe ad ſubſtantiã ⁊ ad accidens: tamen per prius predicatur de ſubſtantia ꝙ̃ de accidente. ⁊ ideo dicitur quod ens non eſt pure vniuocum ſed analogum quocunqʒ modo. Nam ſubſtantia ipſa ẽ prius ⁊ verius ens formaliter ꝙ̃ ipſum acciñs. Et per hoc ſoluũt omnes auctoritates Ariſtotelis ⁊ Commẽtatoris.

Opinio

Reprobatio

¶ Sed iſtud non placet alijs propter multa. Primo quia ſi ens eẽt vni⁹ rationis ad ſubſtantiã ⁊ ad accñs: tunc eſſet genus cũ predicaretur de eis, eſſentialiter ⁊ ſm vnam rõnẽ. hoc autẽ reputatur inconueniẽs ſʒ Ariſto. ⁊ Porphyrium. nec valʒ ſi dicatur quod illa ratio ꝑ prius participatur a ſubſtãtia ꝙ̃ ab accidente: ⁊ ideo non eſt pure vniuocũ: qꝛ ſimilr diceretʒ quod ratio animalis per prius ⁊ ꝑncipalius inuenitur i homine ꝙ̃ in alijs ſpẽbus ⁊ tñ ſpẽs eiuſdeʒ gñis non poſſunt comparari ad ſe inuicẽ ʒ eſſe eque perfecte: nec equaliter habere rationem illius generis: poteſt itaque ſic opponi ſi participatio alicuius modi eſſendi ſecundum magis perfectuʒ ⁊ minus perfectum impediret vniuocum: ſequitur ꝙ animal non eẽt vniuocũ ad hominẽ ⁊ ad alia aĩalia cũ homo participet ipſum multo fortius ꝙ̃ cetera animalia. ¶ Itẽ ſi ens eẽt vnius rationis diſtincte ⁊c̃. tunc conceptus decem predicamẽtoꝝ nõ eẽnt ſimpliciſſimi ⁊ ꝑmi: qḋ pʒ eẽ falſum per Porphyrium: qui dicit quod decẽ gña ꝑdicamentoruʒ ſunt decem prima principia reruʒ: ⁊ patet ꝯñtia: qꝛ ſemper conceptus inferioris eſt compoſitus aliquo modo ex conceptu ſuperioris: vbi ſupius hʒ vnum conceptuʒ deſtinctũ: hec aũt ratio non eſt multum euidens: qꝛ ſupponit vnũ qḋ eſt forte eque dubiuʒ: vel magis propoſito ſcilicet ꝙ ꝯcept⁹ inferioris ſit conceptus compoſitus ex pluribus conceptibus: ⁊ hoc multi negant: ſed de hoc viſum fuit aliqḋ prius. ¶ Itẽ iſta poſitio vr̃ apte contra Ariſto. intentionẽ in. 4. metaph. vbi ipſe exemplificans multiplicantẽ entis exemplificat de ſalubri quod dicitur ſm diuerſas rõnes vt manifeſtũ eſt ibidem. Nec valʒ qḋ ipſi dicũt de illo modo eẽndi ſubẽ ⁊ accidentis: qḋ pʒ: qꝛ eſſe ꝑ ſe formaliter ſubſtantie ẽ idem eẽntialiter cum ipſa ſubſtantia: ⁊ ſimilr eẽ formaliter accidentis: vt iſtimet concedunt nihil aliud eſt ꝙ̃ modus eſſendi ſuipſius. Unde ſicut ſubſtantie ⁊ accidentis nõ ẽ vn⁹ modus eſſendi communis: ſic eſſe formaliter non eſt vnus cõmunis mod⁹ eſſendi illis. ¶ Itẽ aliqui ſic arguũt: ꝑdicatum non predicatur eẽntialr de modo eſſendi a quo ſumit̃ ratio ipſius termini: vt animal non ꝑdicat̃ de illo modo eẽndi qui eſt ſentire vel ſenſus a quo ſumitur ratio animalis: ⁊ homo non predicatur eẽntialr de rõcinari: vel rõnali v̾tute a quo ſumitur rõ hoĩs. Tunc arguitur ſic: ille modus eſſendi ſcilicet eſſe formalr aut eſt ens vel non ens. ſi nõ ens: tũc eſt deriſorium ꝙ ratio intelligendi entis ſumatur a non ente: ſi eſt ens tunc ens ꝑdicaret̃ eẽntialiter de modo eẽndi a quo accipitur ratio entis: quod videt̃ eẽ ipoſſibile. ¶ Itẽ modus eẽndi a quo ſumit̃ conceptus alicuius rei debet eſſe modus eſſendi cuiuſlibet contenti ſub ſignificatione illius termini: vt modus animalis eſt modus eẽndi cuiuſlibet animali. Similr aũt ⁊ in alijs. ſi ḡ eſſe formalr eſt modus eẽndi a quo ſumit̃ rõ cõceptus entis: tũc eẽ formalr eſt modus eẽndi cuiuſlibet entis: nunc aũt cũ ipſum eẽ formalr ſit qḋdam ens: ipſum eẽ formalr erit modus eẽndi ipſius eẽ formalr ⁊ ſic procedit̃ in iñfinituʒ in modis eẽndi ꝑ ſe ordinatꝭ aut ide eẽt modus eẽndi ſuipſius: quod vr̃ eẽ impoſe.

C ¶ Et ideo dico aliter ad queſtionem: ⁊ dico tria. Primo dico ꝙ ipſum ens non eſt vnius rationis 3ᵉ deſtincte a rationibus decem ꝑdicamentorum. Et hoc probatur rationibus ꝑdictis: tum qꝛ eſſet genus: tum etiam quia haberet aliqueʒ vnum modum eẽndi communẽ ſubſtantie ⁊ accidẽti: qḋ eſt valde remotũ. quare. ⁊c̃. ¶ Scḋo ẽ dõm quod ipſum ens nõ ẽ pure equocuʒ: qꝛ de ipſo vt de ſubiecto non eẽ vna ſcia vt vult Ariſt. in. 4. meta. Sʒ ꝯñs eſt falſum: vt pʒ ibidem. ¶ Tertio dico quod ipſum ens eſt analogũ: qꝛ illud qḋ dicitur de diuerſis ſm diuerſas rationes ordinatas ſecundo ꝑus ⁊ poſterius: ita ſcilicet ꝙ ꝑus dicitur de vno: ⁊ poſteri⁹ de alio: ⁊ de poſteriori non dicitur niſi in habitudine ad ipſum ꝑmum. ſ. vt eſt aliquid illius ꝑmi: dr̃ analogice de illis: hanc recipio pro manifeſta: ſed ipſum ens dicitur de ſubã ⁊ accidente ſm diuerſas rationes ordinatas ſm prius ⁊ poſterius: ita ꝙ de poſteriori dr̃ in habitudine ad prius vt eſt aliqḋ eius: de ſubã enim dr̃ prius ſm rationẽ ſubſtantie q̃ ẽ ꝑ ſe ſubſiſtẽ vel ſubſtare: ⁊ dicitur de accidente ſm rationem ſuam que eſt inherẽ: ⁊ non dicitur de accidente niſi in habitudine ad ſubãm: inq̃ʒtum. ſ. eſt aliquid ipſius ſubſtantie entis ſcilicet qualitas vel ꝗ̃titas ipſius ſube vel actio: q̃re ⁊c̃. ¶ Item probatur ratione antiqua ꝙ non ſit vni⁹ rationis cõmunis ſubſtãtie ⁊ accidẽtis: qꝛ illa ratio vl̃ eſſet ratio entis abſoluti ⁊ ſic eſſet ratio ſubſtantie ⁊ non conueniret accidenti: vel eſſet ratio alicuius alterius accidentis: ⁊ ſic eſſet ratio accidentis ⁊ non competeret ſubſtantie.

Concluſio prima: Ens eſt vni⁹ rationis tertie diſtincte

Concluſio ſecunda: Ens eſt pure equocũ T.c.2.

Concluſio tertia: Ens eſt analogum

D ¶ Sed hic ſunt difficultates. Prima eſt Commentatoris: qꝛ ſi ens non eẽt vnius rõnis tunc genus ꝑdicaret̃ de dĩis per ſe: quod reputãt impoſe: ſm Ariſto. 3. metaph. ⁊. 6. topi. ⁊ pʒ ꝯñtia qꝛ dicendo rationale eſt ens: aut ibi ens predicatur ſub rõne ſube: aut ſub rõne accidentis: aut ſub rõne cõi diſtincta ab vtraqʒ. ſi ꝑmo modo tunc cuʒ ſubſtãtia ſit genus predicatur genus de dĩa ꝑ ſe. Si ſcḋo mõ: hoc eſt impĩe: qꝛ rõnale nec ẽ ſubſtantia nec accñs. Si tertio mõ: habetur ꝓpoſitum. ¶ Itẽ aliqui dubitant ſic. Omne commune qḋ pot̃ eẽ notum ⁊ certum de aliquo de quo nullum inferiorum ſuorum pot̃ eẽ notũ ⁊ certũ: eſt alterius rõnis ab vnoquoqʒ ſuoꝝ inferioꝝ: ſed ens poteſt eẽ notum ⁊ certum de aliq̇ de q̃ non eſt certum ꝙ ſit ſubã nec ꝙ ſit accidens. q̃re ⁊c̃. Maior propoſitio nota eſt: quia ſi aliqḋ cõe non differret re nec ratione a ſuis inferioribus: tunc de quocunqʒ id eſſet notuʒ ⁊ certum: oporteret eẽ notũ: aliquod ſuoruʒ inferioꝝ vel ſignificatoꝝ ſicut qꝛ canis dicitur ſʒ diuerſas rões de latrabili ⁊ piſce ⁊ ſidere: ſi ñ differret ab illis ſm rõeʒ eõem vnaʒ: opʒ de quo cognoſcitur canis cognoſcatur vel ſtella vel latrabilis vel piſcis. ſilr autẽ ⁊ in alijs. Et ſic patet maior. Et minor declaratur: quia quidam antiqui cognouerunt ⁊ crediderunt firmiter ꝙ lumẽ ſit ens. ⁊ tñ dubitauerunt vtruʒ eẽt ſubſtãtia vel accidẽs: ita ꝙ nec eſſet certum eis ꝙ eẽt ſubſtantia nec ꝙ eſſet accidens. ſimilr dicitur ꝙ aliqui cognouerunt aĩam eſſe ens: ⁊ tamen non cognouerunt vtrum eẽt ſubſtantia vel accidens. quare ⁊c̃. ¶ Et hoc eſt qḋ aliqui arguunt ſub alijs verbis. vnus ⁊ idem conceptus non poteſt eſſe certus ⁊ dubius alicui eidem ſimul: ſed conceptus entis eſt certus alicui cui eſt dubius conceptus ſubſtantie ⁊ conceptus accidentis: vt pʒ ex dictis. ¶ Et confirmat̃ per experimentum. Uidemus enim quod ſi quereremus a puero vel a ruſtico de aliquo vtruʒ ſit ens: ipſe reſpondebit quod ſic: ⁊ ſi queratur ab eo vtrum ſit ſubſtantia vel accidens

Dubitatio ꝑma

Dubitatio ſcḋa

Confirmatio.

neſcit quid debeat reſpondere: quod non videtur niſi quia ens eſt alterius rationis: quare ⁊c.

Ad pᵘᵐ dubõnẽ

¶ Ad primam dubitationem dicunt aliqui quod iſta propoſitio: rationale ē ens non eſt vera niſi de ipſomet rationali ⁊ ſub ratione propria rationalis: ⁊ ideo genus non predicatur de differentia ꝑ ſe: nec oportet ens habere vnam rationem: ⁊ hoc fuit viſum in queſtione de ſubiecto philoſophie naturalis: vbi dictum fuit quod ens non ſignificat rationale ſub ratione propria rõnalis. Nam ens actu extra animã non ſignificat niſi decẽ predicamenta ſub ſuis primis rationibus: ideo in ꝓpoſitione in qua predicatur ens non predicatur rationale ſub ratione propria ipſius: eo quod in propoſitione non predicatur niſi illud quod ſignificatur per terminũ poſitum in loco predicati. Qualiter autem ſoluitur hec ratio queratur in ſecunda queſtione que eſt de ſubiecto ſcientie naturalis.

Supra fol. 2. ⁊ 3. c.

Ad 3ᵘᵐ dubõnẽ

¶ Ad aliud dubium dicunt aliqui quod ſi quis cognoſcit de aliquo quod ſit ens oportet q̄ cognoſcat ꝙ ſit ſubſtantia vel accidens ſub diſiunctione: licet non ſit neceſſe quod ſciat determinate ipſum eſſe ſubſtantiam vel determinate ipſum eſſe accidens. Sed iſtud non videtur ſufficere quia ſi determinate cognoſcitur aliquid de aliquo ſub ratione entis. tamẽ nõ cognoſcit determinate ſub ratione ſubſtantie: nec determinate ſub ratione accñtis: ergo ꝙ ratio entis ſit alia ab vtraq; illarum: detur enim ꝙ penitus ſit eadem cuȝ am babus opȝ ꝙ hñs rõnem entis determinate oȝ ꝙ hẽat vel determinate ratione ſubſtantie vel determinate ratione accidentis. ¶ Et ideo dico aliter concedendo maiorẽ ⁊ negando minorem: ⁊ imo credo ꝙ quicunq; cognoſcit certitudinaliter eſſe ens: ⁊ concipit ipſuȝ determinate conceptũ ſubſtantie vel determinate cõceptu accñtis. ¶ Et cũ dr̄ ꝙ aliq ſũt ſcientes lumẽ eſſe ens: ⁊ tñ neſciuerunt ipm̄ eſſe ſubſtantiam. Dico ꝙ h̄ nõ fuit pro tanto q: ipſi intelligerent lumen intellectu aliquo qui non eſſet itellectus ſubſtantie nec intellectus accñtis: immo neceſſario conceptus quẽ habuerunt de lumine ſm rei veritatem: vel erat conceptus ſubſtantie ita ꝙ non accidentis: vel erat conceptus accidentis: ita ꝙ non ſubſtantie. Noȝ ille intellectus vel repreſentabit ens per ſe ſubſiſtens: ⁊ ſic eẽt intellectus ſubſtantie: vel repreſentabit ens inexiſtẽs alteri: ⁊ ſic eſſe conceptus accidentis. Q: autẽ ipſi neſciuerunt dicẽ vtrum eẽt ſubſtantia vel accidens hoc fuit pro tanto q: neſciuerunt qd nois rõne ſubſtantie ⁊ accidẽtis: ſed ſi cognouiſſent quid dicitur nomine ſubſtantie ⁊ nomine accñtis ſtatim cognouiſſent ꝙ ipſum lumẽ eẽt accidens ⁊ ꝙ cõcipiebãt ipm̄ vt accidens. ¶ Et per ideȝ dicendum eſt ad aliud dubiũ de conceptu.

Ad confirmationem

¶ Sil'r ad experimentum de puero ⁊ ruſtico: dicẽdum eſt ꝙ puer ⁊ ruſticus bene intelligit qd nominis entis: ſed neſcit quid nominis ſubſtantie ⁊ accidẽtis: quia iſta ſunt nomina phyſica que non referuntur ad ſua ſignificata niſi per exercitatos aliqualiter in phia. Unde ſi puero vel ruſtico exponeretur quid dicitur ſubſtantia ⁊ quid accidẽs de quocunq; q̄ concedit eſſe ens ſtatim concederet ipſum eſſe ſubſtantiam determinate ⁊ non accñs: vel determinate accñs ita ꝙ non ſubſtantiam. ¶ Et ſi quis cauſa rationis diceret ſe experimentaliter cognoſcere q̄ ipſe concepit aliquid vt ens: ⁊ tamen non hȝ de illo ente conceptum ſubſtantie nec accidentis: non crederem ei: non enim eſt neceſſarium quod quilibet dicit eſtimare: vt dicit Ariſtot. in 4ᵒ metaph. Poteſt ergo dici ad maiorem cum dicebatur omne cõmune ⁊c. Uerum eſt ſi illud contigat ſȝ ignorantiaȝ rei: ſed ſi contingat ſm ignorantiam quid nominis non oporteret modo ꝙ aliquis cognoſcat de aliquo ꝙ ſit ens ⁊ ignoret an ſit ſubſtantia vel accidens: hoc nõ eſt ſm ignorantiaȝ rei: ſed ſecundum ignorantiam quid nominis: ⁊ tu conſidera propriam ſolutionem ⁊ manifeſta eam ſecundum dicta.

Dubitatio 3ᵃ

¶ Sed adhuc aliqui dubitant ſi ciſta propoſitio eſt vera. Subſtantia eſt prius ens ⁊ perfectius q̄ȝ accidens: aut igitur ibi ſumitur ens pro ſubſtantia aut pro accidente aut ꝓ ente in communi ſub ratione tertia. Si pro ſubſtantia hoc eſt inconueniens quia tunc erit ſenſus ꝙ ſubſtãtia eſt prius ſubſtantia q̄ȝ accñs ſit ſubſtantia, quod eſt ridiculum: quia nunq̄ȝ ipſum accidens eſt ſubſtantia. Si vero ſumatur ibi ens ꝓ accñte adhuc eſt magis inconueniens, quia tunc erit ſenſus ꝙ ſubſtantia prius eſt accidens q̄ȝ accidens quod ẽ impoſſibile. Si tertio modo habetur ꝓpoſitũ.

Rᵒ

¶ Hec quidem ratio videtur multum apparens ⁊ reputãt eã demonſtratiuaȝ nõnulli quam ideo vltimo induxi quia non eſt ita communis ſicut alie ſaltem apud doctrinam illorum quos noui. Et poteſt ſic reſponderi ad iſtam rationem vt dicatur ꝙ ibi ſumitur ens pro ſubſtantia: ſed non propter hoc erit ſenſus ꝙ ſubſtantia ſit prius ſubſtantia q̄ȝ accidens ſit ſbãt: ſed erit ſenſus quod ſubſtantia ſit prius ſubſtantia q̄ȝ accñs ſit accidens: ⁊ hoc eſt verum: ſicut enim ſubſtantia eſt prior ſaltem naturaliter accidente ſic etiam ſubſtantia eſt prius naturaliter ſubſtantia q̄ȝ accidens ſit accidens: ⁊ hoc nõ ẽ inconueniens.

Subſtantia eſt prius ens q̄ȝ accñs

Similiter cum dicebatur ꝙ ſubſtantia ẽ nobilius ens accidente: forte intelligenduȝ eſt ꝙ ipſa ſubſtantia eſt nobilius ſubſtantia q̄ȝ accidẽs ſit accidẽs. ⁊ hoc verum eſt aliqualiter. Nam ipſa ſubſtantia ſic eſt ſubſtantia ꝙ in eẽndo ſubſtantia non dependet ab accidente nec vl'r ab aliquo ente actu cui inhereat: ſed ipſum accidens in eſſendo accidens dependet a ſubſtantia cui inheret in tantum ꝙ ſi non inhereret non eẽt accidens. Unde Ariſto. dicit in 7. metaph. ꝙ accidentis eẽ eſt ineſſe: ⁊ i primo huius ꝙ paſſiones non ſunt ſeparabiles ⁊ intendit ꝑ paſſiões accidentia omnia: vt ibi dicit Commentator.

T. c. 2.

T. c. 39

Ad rationes priores. Ad primam cum dicebatur illud q̄ eſt ſubiectum ⁊c. hic cõiter dicitur ꝙ ad vnitateȝ ſcie non requirit vnitas numeralis ſubiecti: nec vnitas ſm ſpẽm ſpecialiſſimam: nec vnitas ſm genus vniuocum ſed vnitas analogie ſufficit. Nũc aũt ipſum ens bene eſt vnum ſm analogiaȝ. Nam omnia alia entia referuntur ad vnum primuȝ ens vt ad ſubiectum nõ tãq̄ȝ ad vnũ efficiens aut finẽ: vt dicit Commẽtator. ⁊ loquitur de ſubſtantia materiali vt putouã oĩa accñtia: immo ⁊ oẽs ſubſtantie alie attribuunt vni ſubſtantie immateriali vt fini. ſcripſi deo. immo ⁊ dicunt aliqui tanq̄ȝ agenti.

F

Unitas analogie ſufficit ad ſcie vnitatem.

Que autẽ ſit vnitas ſcie ad quam ſufficit vnitas obiecti ſm analogiam: bonum eſſet inquirere vtrum. ſ. ſit vnitas ſm ſpẽȝ ſpãliſſimam ita ꝙ oĩs habitus ſciẽtifici qui habentur de ente ⁊ ex ꝑmis partibus entis ſint idem ſm ſpẽm. aut ſit vnitas ſm genus. aut ſolũ analogiam. ſȝ hoc nimis eẽt longuȝ ideo ꝓpter breuitatẽ dimitto ad pñs. ¶ Ad ſecundã eſt dicendum q̄ ens nõ ꝑdicatur pure equoce: ſȝ predicat' analogice. ⁊ iſtum modũ ꝑdicandi cõprehẽdit Ariſt. ſub equoco ꝓp diuerſitatẽ rõnũ quas hȝ ipſum analoguȝ ⁊ de tali bene eſt ſcientia: vt docet Ariſto. in 4ᵒ metaph. vbi dicit ſic. non enim ſolum eorum que ſunt ſm vnum dictoꝝ eſt vnius ſcie ſpeculari ſed eoruȝ que ad vnam naturam. T. c. 2.

Duplex eſt obiectum pᵐ intellectus

¶ Ad tertiam dicendum ꝙ ipſius intellectus dicitur eſſe duplex primum obiectum. vno modo primum primitate principalitatis ⁊ primuȝ primitate communitatis. Obiectum primũ ꝑmitate principalitatis eſt vnius rationis vniuoce ⁊ tale eſt ſubſtantia. Sȝ ꝑmuȝ ꝑmitate communitatis eſt illud quod eſt commune ad omnia per ſe intelligibilia. ⁊ hoc eſt ipm̄ ens ⁊ tale poteſt eſſe vnius rationis ſecũdũ analogiaȝ ⁊ ſufficit. ¶ Ad quartã cum dicitur. illud ex quo conſtituuntur ꝑncipia ⁊c. Dico q̄ cum primum ꝑncipiũ complexuȝ debeat eſſe communiſſimũ: eſt enim naturaliter principium oĩum dignitatum: vt dicitur. 4. metaphyſice. ideo oportet ipſum eſſe conſtitutum ex termino communiſſimo. ſ. ex ipſo ente: ⁊ ideo ſufficit ꝙ ſit vnum ſm analogiam. T. c. 9. ¶ Et cum dicebatur q̄ ipſum primum principium non debet haberi ex

ſuppoſitione

ſuppoſitione:ſic eſt intelligẽdum hoc ꝙ nõ oꝫ eſſe notuꝫ ex aliquibus alijs ꝓpoſitionibꝰ notioribꝰ ⁊ preſuppoſitis notioribus ipſo. dico ipſo ꝑmo ꝑnᵒ ex quibꝰ cõcludatur:tñ nõ negat quin ad eius veritateꝫ requirat veritas ſuaꝝ partiũ:vt hoc ꝙ dico. nõ ꝯtingit idem ſimul eſſe ⁊ nõ eſſe. idẽ requirit veritatẽ huius:nõ ꝯtingit idẽ ſimul eſſe ſubiem ⁊ non eſſe ſubiem:⁊ huius:nõ cõtingit idem ſimul eſſe accidens ⁊ non accidens. ¶ Ad quintã cũ dicebat. illud qđ eſt cauſatum ⁊c̃. cõcedat. Et cum dicitur ꝙ ipſuꝫ eſſe ⁊c̃. dico ꝙ in illa ꝓpõne. ꝑma rerũ cauſataꝝ eſt eſſe. nõ accipit ibi eſſe ꝓut eſt cõmune ſm predicationem ad ſubſtantiã ⁊ ad accidens:ſed ſumit ibi eſſe ꝓ exiſtentia alicuius determinati entis qđ ſe hẽt immediate ad ꝑmam cãm:cuiuſmodi eſt nobiliſſima intelligentia poſt ipſum deum. Uñ ſm aliquos vult dicere ꝙ in ipſo ꝑmo cauſato idem eſt eſſe ſuũ cuꝫ ſua eſſentia:vñ ſicut eſſentia primi cauſati eſt ꝑmum cauſatũ:ſic eſſe ipſius eſt ꝑmum cauſatum:de hoc tñ ad preſens non determino ⁊c̃.

¶ Meliſſus aũt infinitũ eẽ dicit qđ ẽ:q̃ntuꝫ

A itaqꝫ aliqđ eſt:qđ eſt. Tex.cõ.xv. Qõ.ix.

Quia Ariſto. dicit hic ꝙ ſubſtãtia non eſt finita de ſe. ſ. ſine quãtitate:omne aũt finitũ iſto mõ quo loquit eſt diuiſibile in partes eiuſdẽ rõnis:⁊ ecõuerſo:ideo ſolet hic itroduci qõ. Utrũ ſubã mãlis ſit p ſe diuiſibilis in partes eiuſdem rõnis. Arguit p̃ ꝙ ſic:q: ſicut ſe habet ſubſtantia ad quãtitatẽ:ſic ꝑtes ſubẽ ad ꝑtes quãtitatis per conuenientem ſiſtudinẽ:ſed ſubã prior eſt naturaliter quãtitate vt oẽs ꝯſitent:ergo ꝑtes ſbẽ ſunt nãliter ꝑores partibus q̃ntitatis:⁊ ſic ſubſtantia per ſe eſt diuiſibilis in partes nãliter eiuſdẽ rõnis anteq̃ꝫ ſibi ineſt q̃ntitas. ¶ Item 2ᵒ ſi ſubſtãtia eẽt diuiſibilis in partes eiuſdẽ rõnis nõ ꝑ ſe ſed per quãtitatẽ:tunc ꝑtes eiuſdẽ rõnis ipſius ſubſtãtie non eẽnt ſubſtãtie:qđ ꝑꝫ eẽ falſum:partes enim ligni ſunt ſubſtãtie:ſimilr aũt ⁊ in alijs. ꝯña declarat:q: partes vniuſcuiuſqꝫ diuiſi ſunt illud qđ ſunt per illa qbꝰ totum diuidit in eas:vt aial diuidit in hoiem ⁊ aſinuꝫ per rõnale ⁊ irrõnale. Et ꝯſtat ꝙ homo eſt illud qđ eſt per ſe rõnale. ſimilr aũt ⁊ in alijs. ſi ergo ſubſtantia mãlis diuideret in ꝑtes eiuſdẽ rõnis per quãtitatẽ:tũc vnaqueqꝫ illaꝝ ꝑtium eẽt illud qđ eſt ꝑ ipſam q̃ntitatẽ,⁊ tale nõ põt eẽ ſubſtãtia. cũ eniꝫ q̃ntitas nõ ſit ſubſtãtia ꝑ ipſum nihil põt eſſe ſubſtantia:quare ⁊c̃. ¶ Item 3ᵒ. illud qđ ꝯpetit cauſe ⁊ cauſato per prius cõpetit cauſe q̃ꝫ cauſato:ſꝫ eſſe diuiſibile in ꝑtes rõnis eiuſdẽ cõpetit quãtitati ⁊ ſubẽ. ⁊ ſubſtãtia eſt cã quãtitatis vt oẽs ꝯcedũt:q̃re ⁊c̃. Maior hẽtur a Cõmẽtatore 8ᵒ metaphyſice caplo. ops autẽ non ignorare. ¶ Item 4ᵒ. ſi ſubſtãtia eſſet diuiſibilis ꝑ quãtitatem tũc forma ſubſtãtialis nõ vniret immediate mãe prime. qđ cõiter reputat impoſſibile. ⁊ ꝓbat ꝯña. cuꝫ. n. forma ſubſtãtialis nõ adueniat niſi mãe diuiſibili ⁊ partite ab alia mã:tũc ſi materia nõ eſſet diuiſibilis ⁊ partita ab alia mã niſi ꝑ q̃ntitatẽ, ſequeret ꝙ forma ſubſtãtialis non vniret nec adueniret immediate mãe prime:q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ 5ᵒ. per illud ſubſtãtia mãlis eſt diuiſibilis in partes eiuſdem rõnis:per qđ ipſa eſt apta nata habere plura indiuidua eiuſdẽ ſpeciei. Nam ipſa indiuidua nõ ſunt partes eiuſdẽ rõnis per q̃ntitatẽ ſed per mãm. hoc habẽt

Cõ.28. ſm ꝙ videt velle Cõmentator 7ᵒ metaphyſice. vbi dicit ꝙ cã multitudinis indiuiduoꝝ ſub vna ſpecie ab eodem agẽte eſt multitudo ꝑtium mãe in q̃s agens agit. q̃re ⁊c̃. Unde etiam ſubſtãtie ſeparate dicunt a phis non eẽ plurificate numeraliter in vna ſpecie:q: non hñt materiam

Oppoſitum arguit auctoritate Ariſt. in iſto primo vbi dicit ꝙ ſubſtantia nõ eſt finita niſi per quãtitatem. ⁊ intendit de ſinitate ſm extenſionẽ:non definitate vigoris aut durationis:⁊ ⁊ pari ratione non eſt diuiſibilis niſi per ipſam quantitatem. diuiſibilis dico in partes eiuſdem rationis.

Ad iſtam qõnem dicunt aliqui ꝙ ſubſtantia mãlis nullo mõ eſt diuiſibilis per ſe in partes eiuſdẽ rationis:ſed ſolũ per quãtitatem. Et hoc probant ſic:ſi ſubſtãtia eẽt diuiſibilis per ſe in partes eiuſdẽ rationis:aut hoc eẽt in primo mõ dicẽdi per ſe:aut in ſecundo:non in ꝑmo modo:q: tũc eẽ diuiſibile in partes eiuſdẽ rationis poneret in diffinitione ſubſtantie materialis:qđ falſum eſt ⁊ incõueniens. nec ſimilr in 2ᵒ modo q: ſic ſubſtantia materialis poneret in diffinitione huius qđ eſt eſſe diuiſibile in partes eiuſdẽ rõnis:hoc aũt relinquunt pro incõuenienti. ¶ Item illud qđ per ſe eſt diuiſibile in partes eiuſdẽ rõnis ꝑ ſe hꝫ parteꝫ extra partem:⁊ hanc recipiũt pro manifeſta:ſed ipſa ſubſtantia mãlis ꝑ ſe non hꝫ partem extra partẽ:vt manifeſtũ eſt cuilibet intelligẽti. quare ⁊c̃. ¶ Scđo dicunt ꝙ eſſe diuiſibile in hõ partes debet ſubſtantie mãli per quãtitatem:qđ ꝓbant ſic:q: per illud cui ꝑmo ⁊ ꝑncipalius competit diuiſibilitas in partes eiuſdẽ rõnis debet eẽ ſic diuiſibile:cuicũqꝫ debet. ꝑmum enim in vnoquoqꝫ gñe eſt cauſa quare oĩa alia ſunt talia:vt ſatis patet in 2ᵒ metaphy. mõ ipſi quãtitati competit primo ⁊ ꝑncipalr eſſe diuiſibile in partes eiuſdẽ rationis:hoc habet vt dicit a Pho 5ᵒ metaphy. capitulo de quanto. vbi Ariſt. diffinies q̃ntum dicit quantum eſt diuiſibile in ea que inſunt quoꝝ vnũquodqꝫ ⁊c̃. ¶ Sed videtur mihi ꝙ hec opinio deficit i duobꝰ. Primo in hoc ꝙ dicit ꝙ ſubſtãtia materialis nullo modo ſit diuiſibilis per ſe. Scđo in hoc ꝙ dicit ꝙ iſta diuiſibilitas primo cõpetit quãtitati. Primum ſic oſtẽditur:illud qđ ineſt alicui per accidens contingit ei non ineſſe vt habet plane ab Ariſto. in. 10. metaphy. verſus finem. ⁊ in 8ᵒ phyſicorum in illo capitulo. ad dicta ſic intendentibꝰ. ſed ſubſtãtiam materialẽ non ꝯtingit non eſſe diuiſibilem in partes:quare ⁊c̃. ¶ Sed dices ꝙ duplex eſt accidens. ſ. neceſſariũ:⁊ nõ neceſſariũ. De ꝑmo nõ eſt vera maior. ſꝫ de 2ᵒ modo ſubiam eſſe diuiſibilem eſt accidens neceſſarium. Iſtud non ſufficit, q: Phs in. 10. metaphy. intendit oſtendere ꝙ nihil eſt corruptibile per accidens. ⁊ ad hoc aſſumit ꝓpoſitionem predictã. ſ. accidens contingit non eſſe. ſi igit intelligeret de accidẽte nõ neceſſario, tũc non ꝓbaret niſi ꝙ corruptibile non eſt accidẽs nõ neceſſarium:⁊ hoc eſt ridiculũ:q: cõſtat vnicuiqꝫ ꝙ corruptibile non eſt accidẽs non neceſſariũ. ¶ Item accipiã aliaꝫ propoſitionẽ ex primo poſterioꝝ in primo caplo Si igitur ſciẽtia demonſtratiua ⁊c̃. ibi dicit Phs. accidentia. n. non neceſſaria ſunt. Unde vult aperte ibi ꝙ oĩa neceſſaria ſunt per ſe aliquo modo. ¶ Et cõfirmatur, q: ſermones in demonſtratiuis ſunt intelligendi de per ſe, vt dicũt illi qui tenẽt poſitionẽ predictam:⁊ precipue rationabile eſt vt intelligant de per ſe in illa arte que docet demõſtrare. ⁊ vbi demõſtrat Ariſto. vnaꝫ de ꝑncipalibus concluſionibus illius ſciẽtie. Cum igitur dicat ibi Ariſt. abſolute ꝙ accidẽtia non ſunt neceſſaria, iſta propoſitio eſt vera p ſe. ⁊ per ꝯñs nulla ſunt accñtia que. ſ. nullo modo ſunt per ſe ſunt neceſſaria. ſicut enim in affirmatiuis per ſe preſupponit de omni:ita ⁊ in negatiuis per ſe ſuppoſnit de nullo vt ſcitur ex logica. ¶ Et cõfirmat:q: Ariſt. in illo caplo. ſi igit demonſtratiua ſcientia. prope principium:ponit iſtam diuiſionẽ. Omne qđ ineſt alicui:aut ineſt ei per ſe:aut ſm accidẽs:⁊ ſtatim poſt ſubdit iſtã propoſitionẽ:accidẽtia autem nõ ſunt neceſſaria:⁊ ſic de eodem accidẽte intelligẽda eſt illa propoſitio ⁊ diuiſio. ſi ergo ꝓpoſitio intelligitur de accidente, nõ necio ⁊ diuiſio:

Margin notes (right): B — Opio. — Rõ pᵃ. — Rõ 2ᵃ — T.c.cõ.4 — T.c.18 — Repro bat opinionem. — Pᵃ imᵒ de fectᵘ — T.c.26 — T.c.36 — Obtio. — Solo. — T.c.26 — Confirmatio. — Confirmatio.

intelligenda eſt de accidēte non neccīo: ⁊ erit intellꝰ. omne quod ineſt alicui: aut ineſt ei per ſe: aut nō neceſſario: ſed ↄſtat ꝙ accidens neceſſariū non ineſt non neccīo. ergo
T.c.16 ineſt per ſe: ⁊ hoc ē qḋ volumus. ¶ Itē Ariſto. 5° metaphyſi. cap. de eodē dicit ꝙ illa que ſunt eadē aliquibus per accidēs nō dicuntur vlr de eis. Nam vlia ſm ſe exiſtunt. accidētia nō ſunt neceſſaria: conſtat aūt ꝙ eſſe indiuiſibile in partes eiuſdē rationis vlr dicit de ſubſtantia mālī: ergo non dicit de ea pure ſm accidēs. ¶ Itē Ari.
T.c.35 in eodē 5° caplo de accidente. non ponit niſi duo ſignificata accītis. Primum eſt ꝙ non eſt neccīuʒ. Scḋm eſt ꝙ quicqd ineſt alicui ꝑ ſe: ⁊ nō eſt de ſuba eius. Et primuʒ quidem ſignificatum ponit his verbis. Accidens igitur qḋ ineſt alicui ⁊ veꝝ eſt dicere. ſed cum nō ex neceſſitate nec ſm magis: ⁊ poſt exēplificat. Scḋm vero ſignificatū ſic exprimit. Dicit ⁊ aliter accidēs: vt quecunqȝ exiſtunt vnicuiqȝ ſm ſe nō in ſubſtantia entia. Ecce ſm Ariſt. ꝙ oē accidens qḋ diſtinguit contra accidēs non neceſſariū ineſt ſm ſe: ⁊ ſi quis ponit tertium genus accidētis. ſ. qḋ
Suba mālī nō ē diuiſibilis ꝑ accidēs Scḋs defectus. eſt neccīum: ⁊ tñ nō ineſt ſm ſe: hoc eſt cōcedere Ariſto. fuiſſe diminutū in numerando ſignificata huius analogi accidēs. Et ideo nō credo eſſe veꝝ ꝙ ſubſtantia mālis ſit diuiſibilis per accidēs pure, ſicut iſti cōcedunt ⁊ ponunt. Peccāt ēt in alio: ꝙ. ſ. dicunt quantitatem eē illud cui ꝑncipaliter cōpetit eſſe diuiſibile: cuʒ. n. diuiſibilitas in partes eiuſdē rōnis ſit qḋdam accidens: ⁊ accidens nō pōt eſſe ꝑncipale ſbm alterius accidētis vt oēs ↄcedūt: ⁊ habetur ex 2° metaphy. incōueniens eſt ꝙ ipſa quātitas cū
T.cō.2 ⁊ 8 phi. 26. ſit qḋdam accidēs ſit ſubiectū illius diuiſibilitas ꝑncipale. Nec ſeqtur ꝙ ſi quātum deſcribit per eſſe diuiſibile. ꝙ ipſa quātitas principaliter ſit ſbm illius diuiſibilitatis.
Confirmatio. ¶ Et ↄfirmatur: qꝛ idem oꝫ eſſe principale ſubiectū potentie vel aptitudinis ad aliquē actum recipiēdū: ⁊ illius actus: vt idem eſt ꝑncipale ſubm potētie ad formā ſubſtantialem ⁊ ipſius forme ſubſtātialis: ſilr aūt ⁊ in alijs.
Quātitati non cōpetit ſoluꝫ diuiſibilitas. Si igit ipſa quātitas eēt principale ſubm diuiſibilitatis que eſt quedā potentia vel aptitudo ad actum diuiſionis recipiendum: vtiqȝ ſequeret ipſam quātitatem eſſe principaliter ſubm diuiſionis actualis cum aliqḋ diuiditur actualr in partes eiuſdē rationis. ⁊ quis hoc diceret?
¶ Dico igit aliter ad qōnem premittēdo quedaʒ. Primo
C intelligēdum ꝙ ptes eiuſdē rōnis ſunt partes eiuſdē ſpeciei adinuicē: vt due ptes ligni: quaꝝ quelibet eſt lignū: ſilr duo hoies q ſunt eiuſdē ſpeciei ſpāliſſime: ⁊ ſic de ſi
Partes eiuſdeʒ rationis milibꝰ. Et hȝ ptes qñqȝ ſunt ſibinuiceʒ cōtinue: vt due partes ligni aut ignis: ⁊ tūc poſſunt dici ptes quātitatiue. Aliqñ vo nō poſſunt eſſe ſibinuicē ↄtinue ſed diſtincte ⁊ diuerſe ſm actuʒ: vt duo hoies: ⁊ tūc pñt dici ptes ſubiectiue ſeu ſuppoſita. Ulterius accipio a Cōmētatore 5° meta. caplo de ſm ſe, ꝙ aliqḋ competit alicui ſm ſe
T.c.13 Cōpetē alicui aliqḋ ſm ſe dupr duobꝰ modis. Uno mō ſicut ſubſtantia eius. Alio mō ſicut accidēs: ⁊ vtrunqȝ duobꝰ modis. Uno mō imediate. Alio mō mediate. ⁊ ponit exēpla de iſtis: ⁊ ſunt vba ſua iſta. Oē qḋ in aliquo exiſtit ꝑ ſe: aut exiſtit i eo tanqȝ ſubſtātia aut tanqȝ accidēs: ⁊ vtrūqȝ iſtoꝝ aut p mediuʒ: aut ſine medio: vt ſba per mediū aute ſi medio eſt hō viuus: accidēs per mediū corpus coloratum: ſba ſine medio hō rōnale: accīns ſine medio ē ſupficies colorata. In hac autem notabili diſtōne nō parū gaudebat animus meus.
Cōclō. Suba mālī ē ꝑ ſe diſibilis i partes eiuſdē rōnis ¶ His pmiſſis dico ad qōneʒ ꝙ ſba mālis eſt ꝑ ſe diuiſibilis in ptes eiuſdē rōnis. Scḋo dico ꝙ hoc non competit ipſi ſube per ſe imediate. Primuʒ oñdit rōne ꝓfacta: qꝛ ſubſtātia mālis aut eſt per ſe diuiſibilis in partes eiuſdē rōnis. aut pure per accidēs: hoc ↄcederet ab oibꝰ ſapientibꝰ: ſed nō eſt diuiſibilis pure per accīns vt ꝓbatū ē: qꝛ nullū pure per accidēs eſt neceſſarium ⁊ vlr inexiſtens.

vt vult Ariſt. in locis predictis: quare ⁊c̄. ¶ Item id qḋ eſt principale ſubm alicuius accidentis cui aſſignat ſbm per ſe non pōt eſſe ſubiectum illius accidētis pure ꝑ accidens: hanc recipio pro vera: ſed ipſa ſubſtantia mālis eſt ꝑncipale ſubiectum diuiſibilitatis in partes ⁊c̄. ⁊ ipſi diuiſibilitati datur ſbm per ſe ſicut iſti ↄcedunt: q̄re ipſa ſubſtātia mālis nō eſt pure per accidēs ſubm diuiſibilitatis. ergo relinqtur ꝙ aliquo modo ꝑ ſe. Et probat minor. ſubiectum enim diuiſibilitatis ꝑncipale: aut eſt ipſa quātitas: aut ſubſtātia mālis ſubiecta: ⁊ hec diuiſio videt ſufficiēs: ſed ipſa quātitas nō eſt ꝑncipale ſubiectuʒ ſimplr ipſius diuiſibilitatis vt oñſuʒ eſt. quare ⁊c̄. ⁊ ſic patet ꝑmum. ¶ Nūc aūt declaro ſcḋm: illud eniʒ quod competit ſube mediante quantitate non debet ei per ſe
imediate, hoc eſt euidens: ſed ipm eſſe diuiſibile in ptes eiuſdē rōnis ineſt ſubſtātie mediāte quantitatē tanqȝ diſpoſitione ⁊ ꝑparatione ad iſtam diuiſibilitatē vt oēs cōcedunt. Et ad iſtam intētionē dicit Ariſto. ꝙ ſuba nō eſt finita extēſiue niſi ſm accidens. i. niſi ei inſit aliqḋ accīns. ſ. quātitas: ⁊ hoc ipſemet exponit ſtatiʒ poſt: ſed ſimul ⁊ alique q̄titates ſunt: ⁊ hoc ſufficit ad intentionē Ariſt. Suba mālī nō ↄpetit ꝑ ſe eē: eē diſibile.
vt. ſ. oſtēdat ꝙ nō tm̄ eſt vnū ens ꝙ ſit ſubſtātia: iſta eniʒ nō eēt finita nec īfinita extenſiue: cuius oppoſitum volebant illi ↄtra quos arguebat ⁊ diſputabat ibidē. ¶ Iteʒ aliqui ſic arguūt. Si ſubſtātia eēt diuiſibilis ꝑ ſe ⁊ imediate in partes eiuſdē rōnis: quēadmodū genus eſt ꝑ ſe ⁊ imediate diuiſibile in ſuas ſpēs: tūc ſequeret ꝙ ptes ille eiuſdē rōnis que ſunt indiuidua eiuſdē ſpeciei differrent ſm ſubam. ſed hoc eſt falſuʒ ⁊ incōueniēs vt vult Ariſto. in 2° poſterioꝝ. vbi ſic ait. multe ſunt drīe in eadē ſpecie: ſed nō ſm ſubaʒ nec per ſe. Et probat ↄñtia: qꝛ illa in que aliquid diuidit differunt abinuicem ſm illa ſʒ que diuidit: vt cum animal diuidit ſm rationale ⁊ irrōnale: ideo homo ⁊ brutū differunt abinuiceʒ ſm iſta. Si igitur forma ſubſtātialis ſpeciei ſpecialiſſime diuideret ſm ſe ipſam ⁊ imediate in diuerſa idiuidua q̄ ſunt partes eiuſdē rationis: videret cōſequens eſſe ꝙ ipſa indiuidua eiuſdem ſpēi differrent abinuicē ſm formas ſubſtātiales: ⁊ tunc differrent ſm ſpēm: qḋ eſt abſurdū. ¶ Sʒ aliqs poſſet cauillare: dicēdo ꝙ ſubſtātia mālis eſt ꝑ ſe ⁊ imediate diuiſibilis in indiuidua ſube nō mediāte aliqḋ accidēte: ⁊ ↄcederet ꝙ indiuidua eiuſdē ſpēi differūt abinuicē ſm ſubam ⁊ formā ſubalem nāliter priuſqȝ differant aliquibꝰ accñtibus: ſed non differūt abinuicē ꝑ formaʒ ſm ſe: ſed ꝑ formā indiuiſibilē: ⁊ ꝑ hoc multi inueniuntur: aliqui illoꝝ q ponūt ꝙ indiuiduū ſube eſt indiuiduū per formā ſubale vt videt velle Cōmētator in 2° de aia. Cō.2.
Hoc aūt videt difficile tenē: qꝛ cū dico forma indiuidualis: aut indiuidualitas addit aliquā rē ſup formam aut nihil addit. Sʒ ſi nihil addit: tūc ſicut idiuidua differūt abinuiceʒ per formas indiuiduales: ita differūt per formas abſolute: qḋ eſt incōueniēs ⁊ ↄtra eos ⁊ ↄtra veritatem. Si idiuidualitas addit aliquā rē ſupra formā: aut illa res eſt ſuba aut accīns. ſi accīns redit ↄtra eos ꝙ idiuidua cū differant ſm formas indiuiduales differant formalr ſm accidens. Si illa indiuidualitas ſit ſubſtātia, aut eſt forma: aut mā: ſed non eſt dicēdum ꝙ ſubſtantia mā: quia tunc per ſubſtantiā mē differrent formaliter indiuidua eiuſdē ſpēi: qḋ eſt ridiculū. Si dicat ꝙ hȝ idiuidualitas eſt forma ſubſtātialis: aut eſt eadem cum forma abſoluta: aut alia: ſi eadē tūc reuertit incōueniēs. ſ. ꝙ differūt ꝑ formas abſolute. Si eſt alia forma ſubſtātialis a forma abſoluta: tūc vnū indiuiduū numero hʒ ſimul diuerſas formas ſubales: ⁊ ſpēs nō dicet totā ſubam indiuiduoꝝ: q̄ oia incōueniētia ſunt ⁊ ↄtra doctrinā cōem. Qualr autē ſe habet veritas: de hoc ad pñs nō determino: ſed in problemate

blemate de pͥncipio indiuiduationis videbit̃ deo dante.

Ad pͥmam rõnem. Diuiſibilitati ꝯpetit ſube. T.c.18 — ¶ Ad rationes huic poſitioni ꝯrias facile eſt rñdere viſis predictis. Cũ eni ipſi dicit̃ pͥmo ꝙ aut in primo mõ ⁊c̃. dico ꝙ in ſcd̃o mõ predicatoꝝ eẽntialium cõpetit eẽ diuiſibile ipſi ſube mãlis ſed nõ oĩno imediate: quẽadmoduꝫ riſibilitas aie humane: ſed mediante q̃ꝫtitate aliquo mõ mediationis vt dcm̃ eſt. ⁊ ad hͦ ꝯſenſit Phs 5° metaphy. caplo de quãto: nõ enim dixit quãtitas eſt qd̃ eſt diuiſibile ⁊c̃. ſꝫ dixit quãtũ: q: eſto ꝙ q̃ꝫtitas hñi ſit diuiſibilis: vt puto. tñ non ita pͥncipaliter ſubſtat ipſi diuiſibilitati ſicut ſuba mãlis que icludit̃ in quãto: nõ igitur oportebit pro tanto ꝙ ſuba mãlis ponat̃ in diffinitione diuiſibilitatis: vel ſi diceret̃ ꝙ ſuba mãlis ponit̃ in diffinitiõe perfecta ipſius diuiſibilitatis non eẽt magnum icõueniẽs: ⁊ vt. ſ. ipſa diuiſibilitas in ptes eiuſdẽ rõnis intelligat̃ eſſe quedam aptitudo ſube mãlis ad recipiẽduꝫ diuiſionẽ in partes eiuſdẽ ſpeciei: quaꝝ vna eſt extra aliam.

Ad 2am rõnem. ¶ Ad aliaꝫ cum dicit̃ ꝙ eſt diuiſibile ⁊c̃. dico ꝙ ipſa ſubſtãtia per ſe imediate nõ habet partẽ extra partem: cũ per ſe mediate eſt apta nata habere partẽ extra partem: ⁊ hoc ꝙ ſit diuiſibilis mediate per ſe non pure per accidens.

D — Ad rationes in pͥncipio q̃ōnis adductas lꝫ tendant ad ꝯnem quã poſuimus: q: tñ per viam rectã inceduñt: opus eſt ad eas intẽdere. Cuꝫ primo dr̃ ſicut ſuba ad quãtitatẽ ⁊c̃. põt dici ꝙ in hoc eſt ſile: ergo ſicut ſuba mãlis nõ põt eſſe ſine q̃ꝫtitate: ſic partes ſube mãlis non poſſunt eſſe ſine quãtitate. i. ſine ptibus quãtitatis: ſed diſſimile eſt in alio: q: ſubſtãtia nõ icludit in ſua eẽntia aliquod eẽ accñtale: ideo põt eſſe mã prior quãtitate: ſed pars ſube eiuſdem rõnis cum alia includit in eſſentia ſua aliqd̃ eſſe accñtale. ſ. eſſe partem eiuſdẽ rõnis: ⁊ iſtud eẽ accñtale nõ põt hẽre imediate: ſed mediãte q̃ꝫtitate: hoc tñ forte veꝝ eſt ꝙ id qd̃ eſt pars ſubſtãtie eiuſdẽ rõnis nãliter pcedit illd̃ qd̃ eſt pars eiuſdem quantitatis: vt hoc lignũ qd̃ eſt pars ligni eiuſdẽ rõnis ſm id qd̃ eſt: prius eſt hac quãtitate ſumptius dico nã: ſed non opꝫ ꝙ ſit prius q̃ꝫtum ad hoc eẽ: qd̃ eſt partialitas vel eẽ partẽ eiuſdẽ rõnis: ⁊ ideo ratio non ꝯcludit.

Pars ſbe eiuſd rõnis pcedit id ꝙ eſt pars eiuſdeꝫ q̃ꝫtitatis. — ¶ Ad 2am dico negando ꝯñiam. Et ad pbationẽ cũ dr̃. partes indiuſ cuiuſcꝫ diuiſi ⁊c̃. dico ꝙ hoc eſt veꝝ in diuiſione per ſe ⁊ eẽntiali ſeu p ſe in qua diuiſum eſt idẽ ſubſtantialr cũ diuidẽtibus: ſicut aial diuiſuꝫ per ſe per rõnale ⁊ irrõnale: ſed in diuiſione ſm accñs non eſt nec̃e: ſed ſic eſt in ꝓpoſito: diuiſio enim ſpẽi in idiuidua eſt ſm accñs ⁊ non per ſe ⁊ imediate. In eadeꝫ enim ſpecie ſunt multe differẽtie ſed non ſm ſubam. nec per ſe vt iam allegatũ eſt in 2° poſterioꝝ.

Diuiſio ſpẽi i idiuidua ẽ ſꝫ accñs — ¶ Ad 3am ꝯcedẽdũ eſt ꝙ eẽ diuiſibile in ptes ⁊c̃ competit ipſi q̃ꝫtitati p ipſam ſbiam ſubiectiue: ⁊ ideo pͥncipalius cõpetit ipſi ſubſtãtie ſubijcit tali diuiſibilitati q̃ꝫ ipſi quãtitati: ſemp enim ſuba mãlis ẽ pͥncipalius ſubm ſuoꝝ accidẽtium q̃ꝫ aliud accidens. Uñ lꝫ verioꝛi mõ per ſe ꝯueniat quantitati illa diuiſibilitas q̃ꝫ ſubſtantie: quia quãtitati cõpetit per ſe ⁊ imediate. ſ. non mediãte aliqua alia forma diſponente eã ad iſtam aptitudinẽ. ſubſtantie aũt mãli ꝯuenit per ſe imediate ſubiectiue: q: ſubſtantia ſola eſt p ſe ſubſiſtẽs ⁊ alteri nõ iherẽs ſaltiꝫ enti i actu: ideo dr̃ ꝙ ſubſtãtia ſit pͥncipalius ſubiectuꝫ accñtium q̃ꝫ vnũ accñs ſubm alterius.

Sube mãlis cõuenit p ſe ſme ſb/iectiue diuiſibilitas. — Utrũ aũt diuiſibilitas ſube in partes eiuſdẽ rõnis ⁊ diuiſibilitas quãtitatis ſit vna ſm ſpẽm ſpecialiſſimã: relinquo poſteriori pſcrutationi qbꝰ placuerit ꝓlongare ſermonẽ: plurima enim cõnectere nõ ſi inſpiciẽtium animos credere tedio ꝯtriſtari. ¶ Sed ſi quis ſumeret iſtam ꝓpoſitionẽ. cuicunqꝫ competit aliqd̃ accidẽs magis proprie per ſe: eidẽ competit pͥncipalius: poteſt dici ꝙ verum eſt cõparando in eodeꝫ gñe ſed non in diuerſis: ⁊ ratio aſſignat̃: quia ſubſtãtia ſola eſt per ſe ſubſiſtens ⁊ alteri non inherens ſaltem enti in actu: vt dixi ſupra. ¶ Ad quartã rationeꝫ concedo conſequens. ſ. ꝙ forma ſubſtãtialis adueniat materie mediantibus dimenſionibus remanẽtibus eiſdem numero ſm eſſentiã que prius erant. Et cũ dicitur: ꝙ tũc forma ſubſtantialis non imediate vniretur materie prime: dico ꝙ imo p priuationẽ medij pͥncipalioris: ꝙ. ſ. ſit principalius receptiuum forme q̃ꝫ materia: ſed non imediate per priuationẽ medij diſpoſitiui ⁊ preparatiui: imo poteſt eſſe medium diſpoſitiuum ad recipiẽdum formam ſubſtãtialem: ideo non valet illa ratio ꝯtra nos. ¶ Quinta ratio ſoluta eſt ex dictis in diſtinctione Commentatoris.

¶ Habet autem dubitationẽ de toto ⁊ pte. Tex. cõmen. xvij. ¶ Queſtio. x. A

Ueritur hic vtrũ totum ſit ideꝫ cum ſua parte vel diuerſum. ¶ Arguit̃ primo ꝙ nõ ſit idẽ cum ſua parte: quia ſi totum eſſet idem cum aliqua ſui pte: tunc partes eẽnt inter ſe eedẽ: qd̃ eſt falſum: q: manus nõ eſt idem cum capite nec econuerſo: ꝯñia declarat̃: q: qua ratione totum eſſet idẽ cum aliqua vna ſui parte: eadem ratione eſſet idẽ cum alia: ⁊ ſic eſſet idem cum oĩbus ſuis partibus: ⁊ ecõuerſo omnes partes eſſent eedẽ ipſi toto: modo quecunqꝫ vni ⁊ eidẽ ſunt eadem inter ſe ſunt eadẽ: igitur partes erunt eedẽ inter ſe: quod eſt impoſſibile: quare ⁊c̃. ¶ Item 2°. ſi totum ⁊ pars eſſent idẽ tunc quicqd conueniret toti: ⁊ parti ꝯueniret ſaltẽ de partibus realibus. ſed conſequẽs eſt falſum. totum eniꝫ oẽs partes totius includit: ⁊ nulli partiuꝫ hoc cõpetit ꝙ includat omnes partes totius: quia tunc eſſet equalis toto. ¶ Itẽ 3°. ſi totum eſſet idem cum ſua parte ⁊ econuerſo: ſic totuꝫ eſſet indiuiſibile: qd̃ eſt manifeſtuꝫ impoſſibile. Et pbatur ꝯſequentia: quia ſicut dicebatur ſi totuꝫ eſt ideꝫ cum ſua parte ⁊ econuerſo. eadem ratione cuꝫ alijs: ⁊ ſic oẽs partes eſſent eedẽ toti. ⁊ per cõſequens erunt eedem inter ſe: quia quecunqꝫ vni ⁊ eidem ⁊c̃ ⁊ ſic vlterius ſequitur ꝙ ipſum totum eſt indiuiſibile: quia diuiſio debet eẽ in diuerſa. ⁊ iam oſtenſum eſt ꝙ partes erunt eedẽ ⁊ non diuerſa ⁊c̃. ¶ Item 4°. qd̃ poteſt ſeparari ab aliquo nõ eſt idem cum eo nec econuerſo. ſed pars poteſt ſeparari a toto vt manus a corpore: quare ⁊c̃.

Oppoſitum arguit̃ q: ſi totum eſſet aliud a ſua parte: tunc eẽt aliud a ſeipſo: quod eſt impoſſibile. Probatur ꝯñia: quia ſi totum eſt aliud a parte: ſimiliter pars erit aliud a toto: ⁊ qua ratione vna pars erit aliud a toto: eadem ratione omnes partes erũt alie a toto. ſed ſi omnes partes ſunt aliud a toto: cum totum non ſit aliud q̃ꝫ congregatio oĩum ſuaꝝ partiuꝫ: ſequitur ꝙ totum eſt aliud a ſeipſo: qd̃ falſum eſt ⁊ impoſſibile. ⁊ hanc rõnem induxit Commentator.

Cõ. 17 B Totum ideꝫ eſſe cuꝫ ſuis partibꝰ quõ itelligitur. — Ad q̃ōnem dimiſſis opinionibꝰ alijs: dico ꝙ totũ eẽ idẽ cum ſua parte vel eẽ diuerſum poteſt intelligi dupl'r. vno modo per ſe primo. Alio modo per ſe nõ primo. Iteꝫ poſſet accipi diſtinctio totius in totũ eẽntiale ⁊ vle ⁊ quãtitatiuum: ⁊ ſubdiſtingui totum q̃ꝫtitatiuũ in totũ ꝯtinuũ ⁊ nõ ꝯtinuum. ſed cã breuitatis ptrãſeo: q: eſt idẽ iudiciũ de oĩbꝰ quo ad queſtionẽ ꝓpoſiti. ¶ Tunc dico breuiter 4or. pͥmo dico ꝙ totũ nõ eſt ideꝫ cum ſua pte per ſe ⁊ pͥmo. 2° dico ꝙ totũ nõ eſt diuerſum ab aliq̃ ſui pte ſimpl'r ⁊ pͥmo. 3° dico ꝙ totũ eſt idẽ cũ ſua pte p ſe ſed nõ pͥmo. 4° ꝙ totũ eſt diuerſum p ſe a pte ſua ⁊ nõ pͥmo. ¶ Primũ oñdit̃ ſic. q: ſi totũ eẽt idẽ ſimpl'r ⁊ pͥmo cũ ſua parte: tũc qcqd̃ icluderet̃ in toto icluderet̃ in pte. qd̃ eſt manifeſtũ eſſe falſum: quia tũc totũ nõ eſſet maius ſua parte. ꝯñia de ſe pꝫ. ¶ Et declaratur ſic 2m.

Totũ nõ eſt ideꝫ cuꝫ ſuis ptibꝰ p ſe pͥmo.

q2 illud qd̓ eſt de eēntia alicuius ꝛ pfectionem nō eſt idem
dino aliud ab eo: hoc eſt euidens. ſed pars eſt de eſſentia
T.c.21 ꝛ integritate totius vt manifeſtū eſt: ꝛ habet̄ ex 5° meta
phy. totū enim nō eſt pfecte totū ſi hēat oēs partes ſuas
per ſe. ℂ Tertium declarat̄ ſic. ſ. ꝙ totuꝫ eſt idē cuꝫ ſua
parte per ſe ꝛ nō pmo: q2 illud qd̓ cōpetit alicui rōne alie
cuius ſue partis ꝛ nō ſm alias debet̄ ei per ſe aliquo mo
T.cō.1 do lꝫ non pmo: ꝛ hoc habet̄ ꝑ poſterioꝝ ꝛ 5° huius: ſꝫ
ipſum totū cōparatum ad aliquam ſuam ptem determi
natam eſt idē ea rōne vni⁹ ptis ꝛ nō rōne aliaꝝ: quecūqꝫ
enim pars determinata ſumat̄ ipſa eſt eadē ſibiipſi ꝛ nō
alijs. ergo ꝛ ipm totum q̄ꝫtuꝫ ad illam ptem eſt idem illi
parti: ꝛ non quo ad alias: ꝛ ſic per ſe ꝛ nō pmo. vbi gra
ſit vnum totū a. b. c. dico ꝙ hoc totuꝫ eſt idē per ſe cū. a.
non tn̄ pmo: hꝫ enim ipſum. a. in ſua ſubſtātia. ꝛ ideo eſt
aliquo mō ei idem. Sed ꝯſtat ꝙ nō eſt idem cum. a. rōne
ipſius. b. nec ratione ipſius. c. q2 nec. b. nec. c. eſt idē cum
a. Eſt igit̄ ſolum idē cum ipſo. a. rōne ipſius. a. qd̓ eſt ſibi
idē. quare ꝛc̄. ℂ Quartū declarat̄ ſic: illud qd̓ eſt diuer
ſum ab aliquo ſolū rōne vnius partis lꝫ nō oium ſuaruꝫ
ptium eſt diuerſum ab eo per ſe: ꝛ nō pmo. nunc ipm to
tum cōparatum ad aliquaꝫ ſui ptem eſt diuerſum ab ea
nō rōne oium ſuaꝝ partiū: nec ſm oēs ſui ptes: q2 tūc
illa pars eēt aliud a ſeipſa: q̄re ꝛc̄. maior pꝫ: qd̓ enim cōpe
tit alicui ſimplr̄ per ſe pmo cōpetit cuilibet eius partis:
vnde illud qd̓ ſolū eſt diuerſum ab aliquo ſm aliquā ſui
partē vel ſm aliquas nō eſt diuerſum ab eo vel aliud ab
dubō p° eo per ſe ꝛ pmo: minor eſt euidēs: quare ꝛc̄. ℂ Sed aliqui
vlterius querūt ꝯtra iſtud cum totū ſit diuerſum a pte ꝛ
ecōuerſo. An totū ſit magis diuerſum a pte vel pars a to
to vel eq̄. Pōt rn̄deri ſic breuiter: ꝙ totū verius eſt aliud
a parte q̄ꝫ ecōuerſo: q2 ipſuꝫ totū includit aliqd aliud qd̓
pars nō includit. vt totus homo icludit aliqd qd̓ nō iclu
dit manus. ſed pars nō includit aliqd qd̓ non includat̄ a
toto: q2 qcqd eſt pars partis eſt ps totius: ꝛ nō ecōuerſo.
dubō 2° ℂ Et tunc dubitaret aliqs iunior: q2 illud qd̓ differt ab
aliquo debet differre ab illo per aliquid qd̓ nō ſit in illo
alio: vt ſi homo differt ab aſino opꝫ ꝙ differat p aliqd
qd̓ ſit in homine ꝛ nō in aſino: cū igit̄ pars ipſa nihil iclu
dat qd̓ nō ſit in toto: ſeqt̄ur ꝙ ipſa ps nō differat a toto.
ℂ Ad hoc poſſum⁹ dicē ꝙ illa ꝓpoſitio. illud per qd̓ dif
fert ab aliquo ꝛc̄. vera eſt in illis quoꝝ vnū differt ab al
tero pmo ꝛ per ſe ꝛ ecōuerſo. Sed vbi vnū differt ab al
tero per ſe ꝛ nō primo: nō oportere ſic eſt in ꝓpoſito vt
viſum eſt. ℂ Aliter pōt dici ꝙ ipſa pars bene icludit ali
quid vel ipſamet eſt aliqd qd̓ non includit̄ in toto totali
ter. i. quātum ad oēs partes totius: ſicut hec pars caput
bene eſt aliqd qd̓ non includit̄ in homine quātū ad alias
partes hominis ſm quas homo differt a capite ꝛ econ
uerſo. Tunc ad formā rationis cum dicebat̄ illud quod
differt ab aliquo includit aliquid qd̓ non includit̄ in illo
alio: Uez eſt qd̓ includit̄ in illo alio q̄ꝫtuꝫ ad iſtas ptes qui
bus differt ab illo: ſed non opꝫ ꝙ includat aliqd qd̓ oino
nullo modo ſit in illo alio: ꝛ ideo non valet ratio.

C **Ad rationes** patet ſolutio ex dictis. prime enīꝫ bene ꝯcludunt ꝙ totū nō eſt ideꝫ
penitus cū ſuis ptib⁹: ſꝫ nō ꝯuincūt ꝙ nullo mō ſint idē.
ℂ Ad rōnē in oppoſituꝫ cum dicebat̄ ꝙ ſi vna ps differ
ret a toto ꝙ ſilr̄ ꝛ oēs. Cōmenta. dicit ad iſtā rōnē ꝙ ibi
hec pro eſt ſophi^m^a cōpoſitionis ꝛ diuiſionis: qd̓ ſic intelligo quia
pō oēs iſta ꝓpoſitio. oēs ptes ſunt aliud a toto. pōt intelligi due
ptes ſūt pliciter. Uno modo ꝙ oēs partes ſeorſuꝫ ꝛ diuiſim ſunt
aliud a aliud a toto. Alio modo ꝙ oēs partes ſimul accepte ſūt
toto ītel aliud a toto. Primo mō eſt verum. Nā ſenſus eſt ꝙ que
ligit̄ 2°. libet pars ſeorſum ꝛ diuiſim accepta ē aliud a toto: ꝛ hō
eſt vez. Nā manus ſeorſum accepta eſt aliud a toto ho
mine: ſimilr̄ ꝛ caput ꝛ alie ꝛc̄. Sed ſi intelligat̄ 2° modo
ſic eſt falſa. i. ꝙ oēs partes ſimul accepte ſint aliud a to
to: ſic enīꝫ ſequeret̄ dino ꝙ totū eēt aliud a ſeipſo: ꝛ q2 il
la ꝓpoſitio. ſ. oēs partes ſunt aliud a toto: que pōt eē cō
poſita aut diuiſa eſt falſa in ſenſu compoſito. ideo pōt ibi
aſſignari ſpecialr̄ falſa cōpoſitionis: ſi aūt acciperetur hec
ꝓpoſitio: totū nihil eſt aliud q̄ꝫ oēs ſue ptes cum ꝑdicto
ꝛ ꝯcluderet̄ inde ꝙ totū ſit aliud a ſeipſo: tūc poſſet ibi
aſſignari falla diuiſionis ſiue ſophi^m^a diuiſionis. Si enim
intelligeret̄ ꝙ totū nihil aliud eſt q̄ꝫ oēs ſue ptes diuiſim
ſumpte falſa eēt. ꝛ ſi itelligeret̄ ꝙ totū nibil aliud eſt q̄ꝫ
oēs ſue ptes ſimul ſumpte vel vnite vera eēt. ꝛ q2 in ſen
ſu diuiſio eēt falſa: ideo q̄ꝫtum ad hoc pōt ibi attēdi falla
diuiſionis. ideo dixit Cōmētator ꝙ ibi eſt ſophi^m^a cōpoſi
tionis ꝛ diuiſionis. Uel pōt dici ꝙ ipſe accipit ꝛ pro vel:
ita ꝙ eſt ibi falſa cōpoſitionis vel diuiſionis. Et hoc for
te eēt melius: q2 Cōmētator nō ponit in illo ꝑalogiſmo
illam maximā ꝓpōne que dicta eſt. ſ. totuꝫ aliud nihil eſt
q̄ꝫ oēs ſue partes. ſed iſtā totū nihil aliud eſt q̄ꝫ cōgrega
tio ptium. ꝛ hoc nō ſignificat niſi vnū. ſ. ꝙ totū ſit idē cū
ſuis partib⁹ oib⁹ ſimul ſumptis. ꝛ ideo ſolū videt̄ ꝙ ibi
ſit fallacia cōpoſitionis ꝓpter multiplicitatē illius cōpo
ſitionis que eſt: ꝙ oēs partes ſunt aliud a toto. ideo forte
melius eſt expone Cōmētatorē vt dcm̄ eſt: ꝙ ipſe intēdit
ibi eē fallaciā cōpoſitionis vel diuiſionis: q2 nō fuit ei cu
re ꝯſiderare que iſtaꝝ fallaciaꝝ ibi cōmitteret̄: eo ꝙ hec
ꝯſideratio eſt logica: vel pōt exponi Cōmētator ꝙ nō in
tēdit ibi eē ſophi^m^a cōpoſitionis ꝛ ſophi^m^a diuiſionis. ſꝫ
intendit ꝙ ibi eſt ſophi^m^a idēſt fallacia que reqrit cōpoſi
tionē ꝛ diuiſionē: ꝛ hoc eſt verum. Nam vtraqꝫ fallacia
requirit compoſitionē ꝛ diuiſionem vt ſciunt logici ꝛc̄.

ℂ At ſi o ſi eſt indiuiſibile nullū erit quātuꝫ neqꝫ quale. Tex. cō. xviij. Queſtio. xj.

A Hic querunt̄ duo. Primo vtꝝ idiuiſibile poſ
ſit eſſe infinitū. ℂ Arguit̄ ꝑ ꝙ ſic: qd̓ non hꝫ
pncipiuꝫ nec finē eſt infinitū: hoc eſt euidēs
de ſe. ſed indiuiſibile non hꝫ principium nec
T.c.86 finē: vt pūctus ꝛ vnitas. ℂ Item 2°. pmus
motor eſt infinitus: vt pꝫ 8° hui⁹: ſꝫ pmus motor eſt idi
uiſibilis vt demrātum eſt ibidē: q̄re ꝛc̄. ℂ Item 3°. mā
T.cō.8 pma eſt indiuiſibilis: ſꝫ ipſa eſt infinita: q̄re ꝛc̄. maior pꝫ
7° metaphy. vbi habet̄ ꝙ mā prima nec eſt quid nec q̄le
T.cō.7 neqꝫ quantum neqꝫ priuationes horuꝫ: ꝛ minor patet 2°
T.c.82 metaphyſi. ꝛ primo huius: quare ꝛc.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſt. contra Permenidem ꝛ Meliſſum.

B Infini^m^ dr̄ 4^r. **Intelligendum** eſt ꝙ infinituꝫ dr̄ q̄tuor mo
dis. Primo mō dr̄ infinitum
ſm extēſionē: ꝛ de iſto loquit̄ hic Phs cū dicit ꝙ rō infi
niti. ſ. qd nominis ꝯgruit ſoli quantitati. Eſt enim infini
tum ſic dcm̄ ꝙ ipſum eſt quantuꝫ extēſum ſine terminis.
Alio modo dicit̄ infinitū ſm durationē. ſ. ꝙ nō hꝫ fineꝫ
nec pncipiū ſue durationis. Alio mō dicit̄ infinitū ſm vi
gorē. i. ſm qualitatē mouēdi. ſ. ꝙ nō habet aliquē deter
minatum vigorē ad aliquam determinatā velocitatem:
ſed quacunqꝫ velocitate data poteſt cauſare maiorē: ꝛ hō
dr̄ infiniti vigoris intēſiue. Quarto modo dicit̄ infinitū
per priuationē formalis ꝛ ſpecifice determinationis.

C 2 pma. **Tunc eſt** dōm ad queſtioneꝫ. Primo ꝙ indiuiſibi
le nō eſt infinitū primo mō: q2 quod nō
eſt quantū nō eſt infinitū iſto mō. Illud enim infinitū eſt
quantū extenſuꝫ ſine terminis: vt dicit Cōmētator: ſꝫ in
T.c.18 diuiſibile nō eſt q̄ꝫtum. hoc enī eſt iplicare ꝯtradictionē:
q2 in diffinitione q̄ꝫti ponit̄ diuiſibile: vt in 5° metaphy. ꝛ
manifeſtū eſt: quare ꝛc̄. ℂ Scđo dicēdum eſt ꝙ indiui
ſibile

cõclo 2ª ſibile bene poteſt eſſe infinitum ſm durationez.q2 quili
bet motoꝛ celeſtis ē infinitus hoc modo:cũ moueat mo
T.c.79 tu ꝑpetuo:vt patet in 8° huius ſed quilibet eoꝝ eſt indi/
T.c.79 uiſibilis cum ſit ſine magnitudine:vt etiã patet 8° huius
motoꝛ eniz in magnitudine exiſtẽs non poteſt mouere ꝑ
tempus infinituz:vt demõſtratum eſt ibidem. quare ꝛc.
cõclo 3ª ℂ Tertio dico ſm intẽtionem Ariſto. ꝛ Cõmẽtatoris ꝙ
indiuiſibile non põt eſſe infinitũ ſm vigoꝛẽ:id ē ſm quã
titatem mouẽdi:qḋ ſic ꝓbatur. Si enim aliqs motoꝛ eẽt
infiniti vigoꝛis ſimplr:tunc motus fieret in inſtãti:ſed h̃
eſt impoſſibile:quare ꝛc. impoſſibilitas ↄ̃ntis eſt manife
ſta motus enim ꝓprie dictus non poteſt fieri in inſtanti:
T.c.73 vt patet in 4° huius:ꝛ 6° ꝛ 8°. Et cõſequẽtia declaratur
T.c.55 quãtum ad ꝓpoſitum ſpectat. Nam ſi eſſet motoꝛ vigo
T.c.40 ris infiniti ꝛ moueret:aut moueret i inſtãti:aut i tempo
re. Si pmo modo habetur ꝓpoſituz:ſi ſcḋo modo hoc
non poteſt eſſe:q2 in quocũqꝫ tẽpoꝛe moueret:opꝫ illud
tẽpus habere determinatam ꝓpoꝛtionẽ ad tẽpus i quo
moueret aliqua virtus finite motionis:nũc aũt ꝓpoꝛtio
motus ad motum quãtuz ad velocitatẽ eſt ſm ꝓpoꝛtio
nem motoꝛis ad motoꝛẽ:ergo ipſius motoꝛis vigoꝛis in
finiti eſt aliqua ꝓpoꝛtio ad aliũ motoꝛẽ finitum:qḋ eſt
impoſſibile:quare ꝛc. Multa aũt alia ꝑtinent ad iſtã con
4ᵃ cõclo clũſionẽ:ſed habet locuz ſpecialiter in 8° huius:ꝛ in.12.
meta. ꝛ ideo ad preſens ptranſeo. ℂ Quarto dico ꝙ in/
diuiſibile.i.qḋ ex ſe non habet diuiſionem nec diuiſibili
tatẽ imediate bene eſt infinitum 4° modo:q2 illud qḋ de
ſe nullam foꝛmã ſubſtãtialez ſibi determinat eſt infinitũ
per priuationẽ determinationis ſpecifice. hec manifeſta
eſt:q2 determinatio ſpecifica eſt a foꝛma ſubſtãtiali:que
pꝛopꝛie eſt ſpecies. ſed materia pma que ſic eſt indiuiſibi
lis.ſ.q2 de ſe ꝛ imediate nõ eſt diuiſibilis nullã foꝛmam
ſubſtãtialem ſibi determinat:q2 ſi ſibi determinaret vnã
oẽs alie ſibi repugnarẽt:qḋ eſt falſum:imo eſt in potẽtia
ad oẽs:nec intelligo ipſam mãm pmaz eſſe infinitaz per
priuationẽ cuiuſcũqꝫ determinationis foꝛmalis ꝛ ſpecifi
ce pro tãto q2 actu ſit priuata ꝛ denudata oĩ determina/
tione ſpecifica:queadmodum oculus cecus eſt priuatus
omni viſione:ſed pro tãto q2 in eſſentia ſua nõ includat
Obtio. aliquã determinationem ſpecificam:ſed ipſa eſt in poten
tia receptiua ad oẽs:vt apparebit clarius in ſequẽtib⁹.
Logici arguerent. Omne diuiſibile eſt finitum.ergo om
Rñſio. ne indiuiſibile eſt infinitum:quia ſi oppoſitum in oppo/
ſitũ ꝛ propoſituz in propoſito. Dicendum ꝙ tenet in pre/
dicatis eſſentialibus:ꝛ ſic nõ eſt hic.quia finitum nõ eſt
eſſentialiter idem cum diuiſibili.

Ad primum argumẽtum dicẽdum ꝙ ad eſſe infi
nitũ ſm extẽſionẽ non ſufficit non
habere pncipiũ magnitudinis neqꝫ finẽ, ſed reqrit ꝙ ſit
quãtum extẽſum ſine terminis:indiuiſibile autez nõ eſt
quãtum extenſum:hoc enim eſſet dicere hãc has albas
caligas nigras. ℂ Ad 2ᵐ patet ex dictis. Et ad tertiũ ſimi
liter:quare ꝛc. Queſtio.xiij.

A Secundo querit circa illam particulã. vtruz
indiuiſibile poſſit eſſe quale. ℂ Arguit pri/
mo ꝙ ſic:q2 qḋ per nãm ſuã nõ determinat
ſibi vnum oppoſitoꝝ ei non repugnat reli/
quum. hec eſt manifeſta. Sed indiuiſibile ꝑ
nãm ſuam ſibi non determinat nõ quale.q2 tunc nõ qua
le deberet poni in diffinitione indiuiſibilis:qḋ nõ eſt.q/
re ꝛc. ℂ Item 2°.qḋ eſt ↄiunctum qualitati eſt quale.ſed
indiuiſibile eſt ↄiunctum qualitati.ergo ꝛ quale.maioꝛ
eſt manifeſta:minoꝛ apparet:q2 punctus eſt ↄiunctus al
bedini ꝛ econuerſo:vt puta pũctus exiſtens in ſupficie al/
ba. pũctus autem eſt indiuiſibilis:quare ꝛc. ℂ Item 3°.
T.c.48 intellectus humanus eſt indiuiſibilis.ꝓ de aĩa Sed ipſe
intellectus humanus eſt qualis:eſt enim ſciens ꝛ ſciẽtia
eſt qualitas:vt patet in predicamentis:quare ꝛc.
ℂ Oppoſitum arguitur auctoꝛitate Ariſto.in lra.

Ad queſtionem eſt preintelligẽdum ꝙ duplex eſt in/ B
diuiſibile. Quoddã eſt per ſe ſubſi/ Indiui/
ſtens vt intellectus humanus:vt pꝫ in ꝓ de aĩa. ꝛ vl̃r oĩs ſibile eſt
intellectus eſt indiuiſibilis ſm quantitatẽ. Aliud dr eſſe in/ duplex.
diuiſibile alteri inherẽs ſicut pũctus ꝛ vnitas. ℂ Itẽ ↄſi T.c.48
derãdum ꝙ qualitas habet multas ſpẽs vt pꝫ in pdica
mentis. Prima ſpẽs eſt habitus ꝛ diſpoſitio. 2ª eſt nãlis Quali/
potẽtia ꝛ impotẽtia. 3ª eſt paſſio ꝛ paſſibilis qualitas:ꝛ tas hẽt
iſta ↄtinet oẽs q̃litates ſenſibiles 4ª eſt foꝛma:ꝛ circa ali 4. ſpẽs.
qḋ ↄſtans figura:ꝛ iſta cõtinet oẽs qualitates imediate
fundatas in quãtitate:que tñ nõ ſunt pmo ſenſibiles:cu/
iuſmodi ſunt figure ↄtinuoꝝ:ꝛ foꝛte q̃litates numeroꝝ
vt paritas ꝛ imparitas:quadratum ſolidum:ꝛ hmõi.

Tunc dicẽdum eſt ad queſtionem pmo ꝙ indiui/ C 2ᵒ pmo
ſibile per ſe ſubſiſtẽs.i.alteri
non ↄiunctum vel vnitũ non põt eſſe quale aliqua quali/ Rõ pª
tate ſenſibili. Et hoc probant aliqui ſic:q2 qḋ eſt imobile
non põt eſſe quale aliqua qualitate ſenſibili:ſed indiuiſi/
bile per ſe ſtans eſt imobile:qre ꝛc. maioꝛ pꝫ.q2 ſm qua
litates ſenſibiles ꝓpꝛie ſiunt motus.ſ.alterationis. vt ſꝫ T.c.24
calidũ frigidũ ſiccũ ꝛ humidũ ꝛ hmõi.ſicut pꝫ in ſcḋo de T.c.58
gñone:ꝛ ſcḋo de aĩa. ꝛ 7° huius. minoꝛ pꝫ ex 6° huius. T.c.14
vbi demonſtratũ eſt plane:ꝙ omne qḋ mouetur eſt coꝛ T.c.3.
pus. Cõſtat aũt ꝙ indiuiſibile nõ eſt coꝛpus:q2 coꝛpus eſt
omniquaqꝫ diuiſibile. vt dicit pmo de celo ꝛ mũdo:qua Rõ 2ª
re ꝛc. ℂ Aliter ꝓbat Ariſto.in fine libri de ſenſu ꝛ ſenſa T.c.2
to ꝙ nullũ indiuiſibile eſt ſenſibile:nec ꝑ cõſequens qua/
le qualitate ſenſibili:q2 ſi aliquid omnino idiuiſibile eſſet
ſenſibile:ↄtingeret ꝙ poſſet ſimul videri ꝛ nõ videri ab
eodẽ viſu.ſ.ſi poneret ſenſibile ſm viſum:ꝛ eodem modo
poterit deduci de aliis:ſed ↄ̃ns eſt impoſſibile, q2 cõtradi
ctio nõ põt eſſe ſimul de eodẽ. Probat ↄſequẽtia ſuppo
nendo ꝙ ſit aliqua determinata diſtantia in qua tota põt
videri qḋlibet viſibile:ꝛ nõ vltra eam:ꝛ etiam eſt aliqua
diſtãtia a viſu in qua tota non poſſet videri viſibile qḋ/
cunqꝫ citra eam verſus viſum poſt vltimũ terminũ illius
diſtantie poteſt videre viſu preſente ei:ꝛ iſte due diſtantie
copulate ſunt in termino cõmuni:ita ꝙ vltra illuz termi
num viſibile nõ videbit ꝛ citra illũ terminũ videbit. Si
igitur eſt aliquid omnino indiuiſibile qḋ ſit viſibile:pona
tur illud in vltimo diſtantie in qua põt videri: ꝛ illius in
qua nõ põt videri. tunc iſtud viſibile ratione qua eſt in vl/
timo diſtãtie in qua poterit videri videbit:ꝛ ratione qua
erit in vltimo diſtantie in qua tota non poterit videri non
videbit. Uel aliter deducunt aliqui:ꝙ ratione qua erit i
vltimo diſtantie in qua ponebat poſſe videri:ꝛ non erat
in aliqua eius parte:tunc ſm hoc non videbit ꝛ ratione
qua eſt vltra iſtam diſtantiã in qua tota ponebat non poſ
ſe videri videbit:quia ſcilicet non erit in aliqua parte il/
lius diſtantie in qua ponebat nõ poſſe videri. Prima ta
men deductio eſt ad intentionem Ariſto. niſi ꝙ ipſe illḋ
vltimum diſtantie in qua non põt videri vocat primum
diſtantie in qua poteſt videri. ꝛ hoc eſt verum accedẽdo
ab illa diſtantia in qua non poterat videri ad ipſum viſuz
ſed procedendo a viſu ad diſtantiam in qua non põt vide
ri ſic poteſt dici vltimum diſtantie in qua poteſt videri:ꝛ
ſic indubitanter ſimul videbit ꝛ non videbit:qḋ eſt im/
poſſibile.quare ꝛc. ℂ Scḋo dico ꝙ indiuiſibile ſubſiſtẽs 2ᵒ 2ª
non põt eſſe quale qualitate de quarta ſpecie:q2 omnis
qualitas de quarta ſpecie fundatur in quantitate vt dicit
Cõmentatoꝛ in 7° huius. nunc autez indiuiſibile non eſt Cõ.15.
quantũ:quare ꝛc. ℂ 3° dico ꝙ indiuiſibile per ſe ſubſi/ 2ᵒ 3ª
ſtens.i.alteri nõ inherẽs bñ eſt quale qualitate de prima

ſpecie qualitatis:q2 illud qd̄ eſt habituatum habitu in/
tellectuali eſt ſic quale:⁊ hoc patet in p̄dicamētis. Sed
indiuiſibile ſm magnitudinē. ſ. intellectus humanus eſt
habituatus habitu itellectuali. ſ. ſapientia ⁊ ſciētia intel/
4°3 lectu prudētia ⁊ arte: vt patet in 6° ethicoꝝ. ¶ Quarto
ad p̄n̄s dico ꝙ idiuiſibile non inherens. ſ. intellꝰ huma
nus pōt eſſe qualis ſm ſc̄dam ſpecie3 qualitatis que eſt
nālis potētia receptiua. Si enim intellꝰ poſſibilis non
haberet potētiam receptiuā ſpecieꝝ intelligibilium non
poſſet eas recipe: qd̄ eſt incōueniēs: ergo op3 ꝯcedē ip̄m
hēre potētiam receptiuam ſpēi intelligibilis: queādmo
dum materia p̄ma habet potētia3 receptiuā forme ſub/
ſtantialis: ⁊ hꝰ potētia non pōt eſſe idem eſſentialiter oi/
no cum ſubſtātia intellectus poſſibilis: queādmodū po/
tentia materie nō eſt idem eſſentialiter oino cum ſubſtā
tia materie: vt videbitur in cōſequentibus. ¶ Utrū autē
indiuiſibile per ſe ſubſiſtēs aliud ab intellectu humano
ſit quale ſm p̄ma3 ſpēm qualitatis. ſ. intelligētia mouēs
celum de hoc nō determino ad preſens. tn̄ Cōmentator
in. 12. metaphy. dicit ꝙ quedam ſunt ſubſtātie ſine omni
accidēte: ⁊ per cōſequens ſine qualitate. ⁊ ille nō videnẗ
Pūctus ⁊ vnitas nō ē i cōuēiēs ē q̄lia. eſſe alie niſi intelligētie mouētes corpora celeſtia. ¶ S3
de indiuiſibili inherente alteri. ſ. de puncto ⁊ de vnitate.
Utrū tale ſit aliquo modo quale fortaſſe nō eſt magnum
incōueniens ꝙ hꝰ indiuiſibile eēt quale ſm accidens: q2
quicq̄d informat ſupficiem informat terminū eius ſaltē
per accñs. Cum igiẗ albedo informet ſuperficiem ⁊ det
ei eē quale. ſ. albū: quare nō iformabit ex cōſequēti lineā
⁊ vlterius ipſum pūctum. Nec iſtud eſt contra intentio/
nem Ariſt. hic. Sufficit enim ei ducere Parmenidem ⁊
Meliſ. ad iſtud incōueniens, ꝙ ſi totum ens eēt vnū indi
uiſibile: nullum ens per ſe ſubſiſtens eſſet quale qualita/
te ſenſibili: cuius oppoſitu3 patet ad ſenſum. Si tn̄ vide
rem aliam demrationem ꝓbantem ꝙ nullo modo pun/
ctus ſit qualis nec per ſe nec per accñs nec mediate nec
immediate non recuſarem credere veritatem

Ad primaz rōnez dōm ꝙ indiuiſibile ſibi deter/
minat nō quale mō p̄dicto: nec op3
ꝙ ponaẗ in eius diffinitiōe: q2 nō eſt ſua eēntia nec pars
ſue eēntie: tn̄ nō quale hn̄ poſſet poni in deſcriptiōe ipſiꝰ
indiuiſibilis: vt diceretur ſic: indiuiſibile eſt non q̄le illud
qd̄ non h3 aliquā magnitudinem nec qualitatē ſenſibilē.
¶ Ad aliud p3 ex dictis. ¶ Ad 3ᵐ ſiliẗ ꝯceſſum eſt ꝙ in/
tellectus humanus eſt qualis ſm primam ſpēm qualita
tis que eſt habitus itellectualis. Et hoc dcm̄ ſic ſm cōe3
doctrinā. qualiter aūt intellectus humanus indigeat ha/
bitu proprie dicto bono perſcrutatio eſt. Q. ō. xiij.

A Circa opinionē Parmenidis ⁊ Meliſſi ſolet
h queri. Utrū iſta ꝓpoſitio ſit vera. tn̄ vnū
eſt. ¶ Arguiẗ ꝙ ꝙ nō: q2 ſi tn̄ vnu3 eſt: aut
illud vnū ē ſubā aut accñs. ⁊ hoc p3 ꝑ ſuf/
ficientē diuiſionē: ſed nō pōt eſſe tn̄ vnū qd̄
ſit ſubſtantia: q2 accidēs tunc non eſſet ens. nec tn̄ vnum
qd̄ ſit accidēs: q2 tunc ſubſtantia non eſſet ens: quare ⁊c̄.
¶ Item 2°. illa ꝓpoſitio excluſiua eſt falſa cuiꝰ predica/
tum cōpetit alteri q̄3 ſubiecto: vt iſta eſt falſa: tn̄ homo ē
ſenſibilis: q2 ſenſibile cōpetit alteri: q̄3 homini: ſed ſic eſt
hic. Na3 eē non ſolū cōpetit vni: ſed ēt multis: multa. n.
ſunt: quare ⁊c̄. ¶ Item 3°. ſi tn̄ eſt vnū aut eſt vnu3 cōti
nuitate aut diffinitione aut indiuiſibilitate: hanc recipit
Ariſto. in lr̄a. non vnum ꝯtinuitate: q2 ſunt multa q̄ non
habēt ꝯtinuitatē: vt vnitas ⁊ punctus ⁊ ſubſtātie ſepara
te: nec eſt dōm ꝙ tn̄ ſit vnum ens diffinitione: q2 tūc oīs
eſſent eēntialiter vnū. Iſta enim ſunt eēntialiter vnū: que
habent eaſdē diffinitiones: nec eſt tn̄ vnum indiuiſibili/
tate: q2 tunc nullum ens eſſet quale qualitate ſenſibili vt
patet ex dictis quod eſt impoſſibile: quare ⁊c̄.

Oppoſitum arguiẗ. tn̄ ens eſt: ergo tn̄ vnū eſt.
Atecedēs eſt manifeſtum: q2 ꝯſtat B
ꝙ ens eſt ⁊ nihil eſt qd̄ non ſit ens: ergo tn̄ ens eſt. ꝯñtia
p3. q2 ens ⁊ vnum ꝯuertūtur: ⁊ ſunt idē eſſentialiter: vt p3
4° methaphy. ita ꝙ omne qd̄ eſt ens eſt vnū: ⁊ omne qd̄ T.cō.3
eſt vnu3 eſt ens: ergo ſi tn̄ ens eſt: tn̄ vnū eſt: ⁊ eſt ſimile
argumētum: ſicut ſi diceret. tn̄ homo currit: ergo tn̄ rō
nale currit. ¶ Itē vnu3 eſt ⁊ nihil eſt qd̄ non ſit vnū: ergo
tn̄ vnum eſt: p̄miſſe ſunt manifeſte. Primo q̄dē ꝙ vnu3
eſt hoc eſt notū: q2 ens ⁊ vnum ſunt idē: ⁊ ipſum ens eſt:
ergo vnū eſt. ¶ Itē ſc̄da ꝓpoſitio eſt vera. ſ. ꝙ nihil eſt: Nihil ē
qd̄ non ſit vnum: q2 omne ens eſt vnū: hoc p3, q2 inducē qd̄ non
do in quolibet ente: eſt vera. ꝗ nihil eſt qd̄ nō ſit vnum: ⁊ ſit vnū.
ſic p3 ꝙ p̄miſſe ſunt vere: ⁊ ꝯñtia declaratur per ſimile.
ſeq̄tur enim: homo currit ⁊ nihil currit ꝙ nō ſit homo.
ergo tn̄ homo currit. per interp̄tationē huius dictionis
tn̄. ergo ſimiliẗ ſeq̄tur. vnu3 eſt ⁊ nihil eſt qd̄ nō ſit vnū.
ergo tn̄ vnum eſt. ¶ Item illa ꝓpoſitio excluſiua eſt ve
ra cuius p̄dicatum cōpetit ſubiecto ⁊ nulli alteri a ſubie
cto: hec eſt manifeſta: q2 iſta req̄runẗ ⁊ ſufficiunt ad veri
tatem ꝓpōnis affirmatiue excluſiue: vt p3 in ſyncatego/
rematibus: ſed ſic eſt in ꝓpoſito. Conſtat aūt ꝙ eſſe com
petit vni ⁊ nō alteri alicui ab vno: ꝓbatio: q2 ſi eſſe dice/
retur de aliquo alio ab vno: illud aliud aut eſſet ens: aut
non ens. ſi nō ens. ergo nō ens eſſet: qd̄ eſt impoſſibile. ſi
ens: ergo vnū: q2 ens ⁊ vnū ꝯuertunẗ. ⁊ ſic ens erit aliud
ab vno: qd̄ eſt impoſſibile. ergo eſſe non ꝯuenit alicui al/
teri ab vno: quare ſequitur ꝙ tn̄ vnum eſt.

Ad ſolutionem q̄ōnis ꝯſiderādum eſt. p̄mo C
ꝙ ratio vnius ſumiẗ ab indi
uiſione: vt docet Ariſt. in 5° metaphy. capitulo de vno.
vbi ſic ipſe dicit: vlr̄ enim quecūq3 non habēt diuiſione3: T.c.11
vt ſicut vnum diciẗ indiuiſio aūt cum opponaẗ diuiſio
nī multipliciter diciẗ ſicut ⁊ ipſa diuiſio. Nam quot mo
dis diciẗ vnum oppoſitoꝝ ⁊ alterū: vt dicitur p̄ topico.
Eſt aūt duplex diuiſio quātum ad ꝓpoſitū ſpectat. Una Diuiſio
eſt diuiſio rerum ſm formas. Alia eſt diuiſio rerum ſm duplex.
quātitates. ⁊ hoc ſatis innuit Cōmētator in p̄mo huius Com.6
verſus p̄ncipium. vbi dicit ꝙ multitudo vel eſt rerū dif/
ferētium ſm formas: vel eſt reꝝ differētium ſm quātita
tem. idem autē eſt iudiciu3 quo ad hoc de multitudine ⁊
de diuiſione. Nam multitudo vel eſt ipſamet diuiſio vel
concomitaẗ per ſe diuiſionē: vt habet videri in. 10. meta T.c.20
phy. Eſt ergo duplex indiuiſio. ſ. ſm formā ⁊ ſm quāti/ Indiuiſio
tatē: ⁊ cū ratio vnius ſumaẗ ab indiuiſiōe: vt dcm̄ eſt: ſe/ duplex.
quiẗ ꝙ eſt duplex vnū. Quoddā eſt vnū: cuius rō ſumiẗ
ab indiuiſiōe ſm formā. Aliud eſt vnū cuius rō ſumitur
ab indiuiſiōe ſm quātitatē: ⁊ hoc ſorte eſt illud qd̄ diciẗ Unum
ſub alijs verbis ꝙ vnum vel dicit indiuiſionem in nā vel duplex.
forma entis vel dicit indiuiſionem in nā quantitatis.

Tunc dicenda ſunt duo ad q̄ōne3. Primo ꝙ
ſi accipiaẗ vnū ſm ꝙ dr̄ ab in D
diuiſione ſm formā: ſic ꝓpoſitio eſt vera. tn̄ vnū eſt. ⁊ lo 1ª p̄ma
quor de vno actu ⁊ ente actu. Sc̄do eſt dōm ꝙ ſi accipia
tur vnum put dr̄ ab indiuiſione ſm quātitatē: ſic non eſt 2ª ſc̄da.
vera ſimpliẗ ⁊ vlr̄. ¶ Primū ꝓbaẗ rōne primo adducta.
illa ꝓpoſitio excluſiua affirmatiua eſt vera cuius p̄dica/ Rō pᵉ
tum cōpetit ſubiecto ⁊ nulli alteri a ſubiecto. hec eſt no/
ta cuilibet intelligenti. Sed iſta eſt hꝰ: q2 eſſe cōpetit vni
⁊ nulli alteri ab vno ſm formā: ⁊ loquor de eē actu. Si
enim eē actu ꝯueniret alicui qd̄ nō eēt vnū ſm formam
tūc illud eēt ens ⁊ nō ens: quare ⁊c. ¶ Sc̄dm oñdiẗ ſic: Rō 2ᵉ
illud qd̄ nō habet quātitatē nō eſt vnū ſ3 quātitatē: hoc
eſt euidens. Sed aliqd̄ ens eſt quod non habet quantita/
te3: vt deus ⁊ alij motores celi: vt patet in 8° huius: ergo T.c.86
aliq̄d

aliqd eſt qd̄ non eſt vnū ſm quātitatē: ⁊ ſic iſta ꝑpoſitio nō eſt vera. tm̄ vnum eſt. put ipſum vnum dicit̃ ab indiuiſione ſm q̄titatē: ⁊ ſic debet intelligi in ꝑpoſito.

Ad primum argumētū cū dicebat̃ tm̄ vnū ⁊c. dico per interēptionē: ſicut enim non oportet q̄ ſi tm̄ ens eſt: ergo vel iſtud tm̄ eſt ſubſtantia vel tm̄ eſt accidēs: ſic nō ſequitur tm̄ animal eſt ſenſitiuum: ergo tm̄ rōnale eſt ſenſitiuum. ſimiliter non oportet lʒ tm̄ vnum eſt q̄ illud tm̄ vnuʒ vel ſit tm̄ ſubſtantia vel tm̄ accidēs. Et cum dicitur q̄ ſubſtantia ⁊ accidens ſufficienter diuidūt ens ⁊ vnum: ſine dubio verum eſt: ⁊ ideo quicqd abſolute competit enti competit vel ſubſtātie vel accidēti de ꝑdicatis realibus. ſed nō oportet q̄ qcquid attribuitur enti ⁊ vni cum excluſiōe attribuat̃ ipſi ſubſtantie cum excluſione vel accidēti cum excluſione: ſicut nō eſt neceſſe q̄ omne quod tm̄ ꝯuenit animali conueniat tm̄ homini vel ꝯueniat tm̄ aſino: ⁊ ſic de alijs: immo etiam quāuis valeat conſequentia a ſuperiori diſtributo ad inferius diſtributū abſolute ⁊ ſine excluſione: tamē non teneret cum dictione excluſiua. vt bñ ſequitur omne animal eſt ſenſitiuū: ergo omnis homo eſt ſenſitiuus: nō tamē ſequitur: tm̄ omne animal eſt ſenſitiuū: ergo tm̄ omnis homo eſt ſenſitiuus. ¶ Ad ſcd̄am cum dicitur: illa ꝑpoſitio ⁊c. ꝯcedat̃: ⁊ cum dicit̃. ſic eſt hic: falſum eſt ⁊c. ⁊ cū dr̄ vlterius q̄ eſſe cōpetit multis: dico q̄ ꝑdicatum iſtius ꝑpoſitionis tm̄ vnū eſt. ſ. ipſum eſt nūq̄ verificat̃ de multis. non eniʒ verum eſt dicē multa ē. ſ. eni oratio eſt incōgrua: modo veꝝ ⁊ falſum preſupponūt ꝯgruum: vt patet ex perihermenijs. ¶ Sed dices ad minus iſta eſt vera. multitudo eſt: ⁊ multitudo eſt aliud ab vno. ergo nō tm̄ vnuʒ eſt. ¶ Ad hoc dico q̄ multitudo vel eſt reꝝ differētium ſm quātitatem: vel eſt reꝝ differentiū ſm formam. Si ꝑmo modo ſic eſt numerus indiuiduoꝝ: ⁊ iſte eſt quid vnum ⁊ nō aliud ab vno quod conuertitur cum ente. Si autem eſt multitudo rerū differentium ſm formas ſic eſt numerus eſſentiaruʒ: ⁊ iſta proprie nō eſt ens ſed entia: q2 iſta eſt idem realiter cum eſſentijs que nō ſunt ens ſed entia. ¶ Et ſi dicat̃ q̄ ipſa multitudo eſt ens: oportʒ dicē q̄ ipſa eſt quid vnuʒ aliquo modo: q2 ipſa eſt qd indiuiſum aliqualiter. Non enim ē diuiſa in multitudinē ⁊ nō multitudinē ⁊ ſic eſt qd vnuʒ: ⁊ nō eſt penitus alia ab vno: quare ⁊c. ¶ Ad tertiam ꝯcēdum q̄ vnūquodq3 ens actu eſt vnum in ſe ſm formā ⁊ p conſequēs ſm diffinitionē. ſed nō ſequitur propter hoc q̄ vnūquodq3 ſit vnuʒ cū alio ſm diffinitionē: ita q̄ omnia entia ſint vnuʒ ens ſolum ⁊ eadeʒ ſibiīuicem vt imaginabant̃ Parmenides ⁊ Meliſſus. ſicut lʒ ſor. ſit vnus numero ſm ſe: ſimilr̄ ⁊ plato ſit vnꝰ numero ſecū ſum: tamē non ſequitur q̄ ſor. ⁊ plato ſint vnus ⁊ idē ſibiīuicē numero. ſimiliter ⁊ in propoſito: quare non valet. Et ſic ſit dictum ad iſtam queſtionem.

Absolute competens enti etiā cōpetit vel ſubē vel accidenti.

Inſtan.

Diſſolutio.

Multitudo non eſt ens ſʒ entia.

¶ Si igitur infinitū ſm q̄ infinitum ignotū eſt ſm multitudineʒ ⁊ magnitudinē infinitum ignotum quantum eſt quoddam ⁊c.

Tex. commen. xxxv. Queſtio. xiiij.

Hic queritur vtrum infinitū ſit ignotū. Arguit̃ p̄ q̄ nō: q2 qd̄ habet diffinitionē nō eſt ignotum: cū diffinitio notificet diffinituʒ vt patet p̄ topico. ⁊ etiā in 2° poſterioꝝ. Sed ipſuʒ infinitum habet diffinitioneʒ cum ſit quātuʒ ⁊ extēſuʒ ſine terminis. ¶ Item 2°. illud de quo eſt ſcientia nō eſt ignotum: hoc eſt euidens per ſe: ſed de infinito eſt ſcia vt patet primo celi ⁊ mūdi: ⁊ in 3° huius: q̄re ⁊c. ¶ Item 3°. illud cuius oppoſitum eſt notū ipſum nō eſt ignotum. Nam ad eandem ſciētiam ꝑtinent oppoſita: vt patet 9° metaph. ſed oppm̄ infiniti eſt notū. ſ. ipſum finitum vt manifeſtū eſt cuilibet intelligēti: q̄re ⁊c. ¶ Item 4°. ſi in intellꝰ poſſibili poſſunt eſſe ſpēs itelligibiles infinite: infinitum poteſt eſſe intellectuʒ: ſed ſic eſt q̄ in intellectu poſſibili poſſunt eſſe ſpecies intelligibiles infinite: quare ⁊c. maior patet: q2 ſicut per ſpeciem intelligibilem vnam pōt intelligi vnuʒ intelligibile: ſic infinita per infinitas: ⁊ minor declarat̃: quia ꝯſtat q̄ in itellectu poſſibili poſſunt eſſe ſpēs intelligibiles due vel tres: vt omnes ꝯcedunt: modo qua rōne poſſunt ſimul eſſe due vel tres ſpēs intelligibiles in intellectu: a pari rōne infinite: eo q̄ infinite non magis repugnāt ſibiīuicem q̄ due vl̄ tres. ¶ Item 5°. qui cognoſcit vniuerſale cognoſcit infinita: cum ipſum vniuerſale cōprehendat ſingularia: ſed intellꝰ cognoſcit vniuerſale: vt animal ⁊ hominem: ſub quo infinita ſingularia comprehenduntur ſm Porphyrium. ¶ Itē 6°. motus ⁊ tēpus ſunt infinita: vt patʒ in 8° huius: ⁊ tamen iſta entia nō ſunt ignota: immo ſunt ſcita ſufficienter: vt patet in iſto libro.

T. cō. 3.

T. c. 83

Oppoſitum dicit Ariſto. in iſto capl̄o vbi dicit q̄ infinitum ſm q̄ īfinituʒ eſt ignotum: idem vult Ariſt. 2° metaphy. vbi dicit q̄ nō numerabit ſectiones qui per īfinita procedit: ⁊ impoſſibile eſt intelligere lineam niſi ſtatuentem.

T. c. 11

Ad qōnem eſt intelligendū q̄ īfinitū ſm q̄ infinitum eē ignotum pōt intelligi duobus modis. Uno mō pōt intelligi q̄ ipſum infinitū q̄ntū ad rōnem formalē: qua dr̄ infinituʒ. ſ. q̄ntum ad ipſaʒ infinitatē nullo modo ſit cognitū. Alio modo poteſt itelligi q̄ ipſum īfinitum eſt ignotū quātuʒ ad numeꝝ determinatum partiū ſuarum. ſ. q̄ non cognoſcit̃ eſſe aliqs numerus determinatus ꝑtium īfiniti ſm q̄ eſt īfinitum: vt ſi eſt īfinituʒ ſm quātitatem nō cognoſcit̃ vera cognitione eſſe aliquē numerum determinatū partium quātitatiuarum ipſius. ⁊ ſi eſt infinitum ſm formam non cognoſcitur eē aliquis numerus determinatus ſuarum formarum.

B

Infinitum eē ignotū itellr̄ 2r.

Tunc dico duo ad queſtionē. Primo dico q̄ infinitū non eſt ignotū primo modo. ſ. q̄ ratio formalis ipſius infiniti nullo mō ſit cognita. hoc enim probāt ſufficiēter quedam rationum premiſſaruʒ. Cum enim oppoſitū ipſius infinitatis ſit cognitum ab intellꝰ. ſ. finitas ⁊ terminatio: non eſt impoſſibile intelligere ipſam priuationē terminoꝝ: que eſt īfinitas. Itē cuʒ ipſum infinitū ſm extēſioneʒ diffiniatur aliqualiter. ſ. q̄ eſt quātum extēſum ſine terminis impoſſibile eſt ipm̄ eē penitus ignotum ſaltē q̄ntuʒ ad qd nominis. ¶ Eſt tn̄ conſiderandum q̄ ipſum infinitū ſm extēſionē cū ſit impoſſibile eē: vt demōſtratum eſt in p̄ celi ⁊ mundi: nō intelligitur intellectu affirmatiuo vero: q̄ quo affirmet̃ eſſe. nec ēt itelligit̃ itelligētia ſimplici vera ſʒ fictam: cū ſibi nō correſpōdeat aliqd ex parte rei. ⁊ loquor de īfinitate ſm actum que eſt negatio terminoꝝ magnitudinis. Et ideʒ intelligēduʒ eſt de īfinito ſm multitudinē. Iſta eni nec eſt nec eſſe poteſt in reruʒ natura. imo oīs magnitudo ⁊ multitudo neceſſario eſt terminata. ſed bene intelligitur intelligētia ſimplici ficta: vt hircoceruus. Intelligit̃ etiā intellectu negatiuo vero: vt itelligit̃ nō eſſe in nā rerū ⁊ nō eſſe poſſibile. ⁊ ex hoc ꝯuincitur neceſſario ipſum īfinitum ſm q̄ infinitū. ſ. quātum ad rōnē formalē infinitatis eē cognitum: q2 illud de quo itellectus aliqd negat ⁊ affirmat itelligit̃ ab itellectu: modo de ipo īfinito ſm q̄ īfinitum eſt: intellꝰ aliqd enūciat negatiue vt ipſuʒ non eſſe: ⁊ ſimilr̄ pōt aliqd affirmare de ipſo vt ipſum eē oppoſitū finito aliquo mō. quare. ¶ Scd̄o dico q̄ ipſum infinitum ſm q̄ infinitū bene eſt ignotū 2° mō. ſ. quantū ad numerū ſuaꝝ partiūita. ſ. q̄ non cognoſcit̃ aliqs determi

2ᵃ pma.

Ois magnitudo ⁊ multitudo eſt finita.

2ᵃ ſcd̄a.

natus numerus partiũ infiniti:partiũ dico oium:⁊ hoc
eſt facile videre:q2 illud qđ nullũ numerꝫ determinatũ ha
bet non põt cognoſci vera cognitione quantũ ad deter
minatũ numerũ:hoc eſt euidẽs:q2 cognitio non eſt vera
T.c.22 niſi ↄformetur rei:vt pʒ in 3° de aia ⁊ ex 6° ethicorũ:ſm
ſimilitudinẽ enim ⁊ ꝓprietatẽ cognitiu fit. Nũc aũt par
tes infiniti oẽs non habẽt aliquẽ numerꝫ determinatũ:
q2 tunc infinitũ eẽt finitũ:qđ eſt impoſſibile. vt ſi eſt infi
nitum ſm quãtitatẽ:ptes eius oẽs qͣtitatiue nõ ſunt in
aliquo numero determinato. Si aũt eſt infinitũ ſm for
mam:ptes ſue forme non habẽt numerꝫ determinatũ:
quare ⁊c. Et hec videt̃ eẽ intẽtio Cõmẽtatoris ſup iſtã
partẽ. in ꝑmo eniʒ ſyllõ quẽ ibi ponit:accipit iſtã ꝓpoſi
tionem. Omne cõpoſitum ex ꝑncipijs infinitis in quãti
tate ⁊ forma eſt cõpoſitũ:quod nõ ſcitur ex quot ⁊ qua
libus eſt cõpoſitũ. in quo videt̃ intelligere ꝙ ipſum infi
nitũ ſm quãtitatẽ ⁊ formã eſt ſic ignotũ ꝙ nõ ſcitur ex
quot partibꝫ ⁊ qualibus eſt ↄſtitutũ:⁊ hoc eſt idẽ quod
ipſarũ infinitũ neſciri quo ad numerꝫ determinatũ oium
T.c.11 partiũ. ⁊ hoc ẽt bene videt̃ intẽdẽ Ariſto. in 2° metaph.
vbi dicit ſic:ꝓpter qđ nõ enumerabit ſectiones qui ꝑ in
finita ꝓcedit. q. d. numerus partium in quas diuiditur li
nea diuiſione que ꝓcedit in infinitũ nõ poterit cõprehen
di determinate:vel ſic q̃ſi dicat ille qui ꝓcedit per infini
ta. i. qui inciderit lineam ſm eſt diuiſibilis in infinitum
nõ enũtiabit ſectiones. i. nõ cognoſcet numerꝫ determi
natum ſectionũ. i. diuiſionũ. Vñ neceſſe eſt intelligẽ lineã
ipſam ſtatuere. i. iter duo ↄſtitutam ⁊ finitaʒ intelligẽ. ſ.
Infi^m nõ põt eſſe cognitũ inter duo puncta. Si igit̃ infinitũ ſm ꝙ infinitũ non po
teſt eſſe cognitũ vera cognitione quãtum ad numerꝫ de
terminatũ oium ſuaꝝ partiuʒ. Et hoc accepit Ariſto. ↄ
Anaxagoram:qui ponebat ꝑncipia prima rerum nãlium
eſſe ſimpliciter infinita:ex quo ſequeret̃ ipſa principia eẽ
ignota quãtum ad numerꝫ determinatum ipſoꝝ omniũ:
ſcʒ ſcilicet ꝙ nõ cognoſceret̃ eſſe aliquis numerus ipſo
rum oium:nec ipſa omnia cognoſcerẽtur:ex quo ſeque
retur omnia cõpoſita naturalia nõ eſſe nota:tunc eniʒ ar
bitramur cognoſcerẽ vnumqđq3 cõpoſituʒ cũ cognoſci
mus ex qbus ⁊ ex quantis:ideſt ex quot ſit cõpoſitũ. Ex
quibus verbis manifeſte videt̃ Ariſt. oſtẽdere ꝙ ipſe nõ
ſumpſit infinitũ ſm ꝙ infinitũ eẽ ignotum niſi q2 nõ co
gnoſcit̃ determinate quot ſint partes eius ſm ꝙ infinitũ.
ſic enim ↄcordabit prima ꝓpoſitio cum vltima:tũc arbi
tramur cognoſcere ⁊c. Sed ſi principia eẽnt infinita nõ
cognoſcerent̃ ex quot ⁊ qbus eſſent:q2 infinitũ ſm ꝙ in
finitum eſt ignotũ quantũ ad hoc quot ⁊ que ↄtineant̃
in eo:quare ⁊c. Patet igitur quomodo infinitũ ſm ꝙ in
finitum eſt ignotum ⁊ quomodo eſt notum.

Ex his ad rationes. Ad primã cuʒ dicebat̃ ꝙ ha
bet diffinitionẽ ⁊c. Dico ꝙ ſi hʒ diffini
Dñs diffinitiõeʒ ꝓpe dictã cog. ſcitũ. 6. T.c.2 tionẽ proprie dictã que dicit quid rei ſic poteſt proprie ⁊
vere cognoſci:intellectus eniʒ qui eſt ipſius quod quid
eſt ſemꝑ eſt verus:3° de anima. Sed ſi habet diffinitionẽ
ſolum dicẽtem qđ nominis cuius partes ſint impoſſibi
les in eſſendo vel ad ſeinuicem incõpoſſibiles:tũc nũ in
telligeret̃ ſimplici intelligẽtia vera:cum ei nõ correſpõ
deat res cui conformetur. nec intelligeretur intellu affir
matiuo vero:vt dictum eſt. tamẽ bene intelligeret̃ intel
lectu nõ vero ſimplici ſed ficto ⁊ itelligeret̃ negatiue ve
re:vt ſupra dcm̃ eſt. Et eſt hic aduertẽdum ꝙ cum ipſuʒ
infinitum quãtum ad rationẽ formalem ſuam que eſt ne
gatio terminoꝝ magnitudinis aut numeri inquãtum ſit
nõ ens:nõ poteſt itelligi primo ⁊ principaliter:ſicut nec
alie negationes:ſed itelligitur ſecũdario poſt intellectio
nem entis cui ↄtradicit. Utrum aũt per eandeʒ itelligat̃
ens ⁊ nõ ens:⁊ quomõ alia queſtio eſt ⁊ alias viſum fuit.

¶ Ad ſecundã dicẽdum eſt:ꝙ de infinito eſt ſcientia ne
gatiua qua ſcitur nõ eſſe:⁊ ideo ↄceſſum eſt ipſum eẽ ali
qualiter notum:ſed de ipſo nõ eſt ſciẽtia qua cognoſca
tur diſtincte quãtum ad omnes ſuas partes:⁊ qua ſcia
tur oium ſuaruʒ partium numerus:⁊ ſic indubitãter eſt
ignotum ignorãtia oppoſita cognitioni determinate om T.cõ.3.
nium ſuaꝝ partium ſeorſum ⁊ diuiſim:⁊ ſic impoſſibile
eſt ipſum cognoſci:⁊ hic eſt vnus modus. Nullus eniʒ Partes iſiniti ñ põt diſti(n)cte cog(no)ſci.
poſſet determinate ⁊ diſticte cognoſcere omnes partes
ipſius infiniti:quia aut cognoſceret eas oẽs ſub rationi
bus proprijs ⁊ ſimul:⁊ hoc eſt impoſſibile:quia intelle
lectus nõ poteſt bene ſimul diuerſa intelligere ſub rõni
bus proprijs ⁊ diſtinctis. Aut cognoſceret eas ſucceſſi
ue. ⁊ hoc dupliciter:q2 aut in cõſiderando vnã poſt aliaʒ
perueniret ad vltimam. aut nunq̃3 perueniret ad vltimã.
Si ꝑmo modo hoc ẽ impoſſibile. quia infinitũ ſm ꝙ in
finitum nõ habet partẽ vltimam. quia tũc haberet ꝑmã:
⁊ ſic eſſet finitũ. Si dicatur ſecũdo modo vt ꝙ nunq̃3 per
ueniat ad vltimam partẽ. ſed ſemper ↄſideraret vnã par
tem poſt aliaʒ partẽ tũc ſine dubio nunq̃3 cõplebitur co
gnitio partiũ ipſius infiniti. ⁊ ſic nõ habetur perfecta co
gnitio cõpoſiti quod ↄſtituetur ex huiuſmodi partibus.
¶ Et ſic ſi bene ↄſiderem9 videbimus duos modos qui
bus infinitũ eſt ignotum. Uno modo eſt ignotũ quantuʒ Infini^m duobus modis eſt igtũ.
ad numerꝫ determinatũ oium ſuaꝝ partium:⁊ que eſt im
poſſibile vere de ipſo enunciare. Alio modo eſt ignotuʒ
ignorãtia oppoſita cognitioni determinate omniũ ſuaꝝ
partium determinate ſeorſum ⁊ diuiſim. ⁊ vtraq3 cogni
tio requiritur ad cognitionẽ perfectã cõpoſiti. ſ. quꝫ co
gnoſcatur quot numero ſunt ꝑ ſe eius principia:⁊ quꝫ
ſciãtur ſeorſum ⁊ diuiſim oia ex qbus cõponitur. ⁊ hoc
tetigit Ariſto. cũ dicit ꝙ cognoſcimus ex quot ⁊ ex qui
bus. ¶ Ad tertiã patet ſolutio ex dictis:ↄceſſum eni eſt
ꝙ ipſum infinitũ eſt aliquo modo notũ quãtũ ad rõneʒ
formalẽ qua dicitur infinitũ. ⁊ alijs modis eſt ignotum.
¶ Ad quartã concedo maiorẽ. Et cuʒ dicebatur. ꝙ ſpe
cies itelligibilis ⁊c. dico per interemptionẽ. Et cuʒ dice
batur ꝙ due ſpecies vel tres poſſunt ſimul eſſe i intelle
ctu. cõcedo. ſed non ſequitur ꝙ infinite poſſint ſimul eẽ
quia ad hoc ꝙ ſpecies intelligibiles eſſent ſimul in intel
lectu nõ ſufficit ipſas nõ opponi ſibiinuicem:ſed oporte
ret phantaſmata a quibus depẽdent eſſe ſimul iſinita ⁊
res phãtaſiabiles eſſe ſimul iſinitas:quaꝝ ſpecies per ſe
ſimul eſſent in intellũ. hoc aũt eſt impoſſibile. quare ⁊c.
¶ Ad quintam cum dicebatur qui cognoſcit vniuerſale
⁊c. poteſt dici quod qui cognoſcit vniuerſale cuius ſint
infinita idiuidua ſucceſſiue nõ oportet ꝙ cognoſcat infi
nita idiuidua ſimpliciter. quia nundũ cognoſcit ſingula
ria ſub rationibus proprijs ⁊ diſtinctis. vt qui intelligit
hominẽ non opꝫ ipſum intelligere ſortẽ ⁊ Platonẽ ſub
rationibus proprijs ſingulariũ. ⁊ ideo nõ oportet ꝙ co
gnoſcat iſinita. verum eſt enim ꝙ ſi cognoſcens tale vni
uerſale cognoſceret omnia eius idiuidua ſub ratiõibus
ꝓprijs ipſe cognoſceret infinita:ſed nõ eſt ita. Et ad iſtã
intentionem intelligendum eſt dictũ 3. Commentatoris Cõ.19.
in tertio de anima vbi dicit ꝙ in propoſitione vniuerſali
intellectus iudicat res infinitas ſub iudicio vnico. hoc
enim modo iudicat iſinite:quia intelligẽs ſubiectũ pro
poſitionis vniuerſalis habet intellectionem que eſt in
differens ad infinita ſecundum repreſentationeʒ:⁊ de ſe
non plus repreſentat vnum illoꝝ q̃3 alterũ:⁊ hoc eſt im
poſſibile in virtutibus corporalibus:quia cognitio que
libet vniuſcuiuſq3 eorum eſt determinate vnius indiui
dui repreſentatiua ſic ꝙ non alterius. ¶ Ad ſextum eſt
dicendum:ꝙ motus ⁊ tempus nõ habẽt infinitateʒ ſm
actum ⁊ ſimul ſed partes eorum ſibiinuiceʒ ſuccedũt in
infinitum:

Infinitum: ⁊ iſtarum partiū oīum tpis ⁊ motus impoſ-
ſibile eſt cognoſcere vere aliquem nūm determinatum:
ipſa tñ ratio infinitatis motus ⁊ tpis bene eſt nota intel
Nota lectui. ¶ Et eſt hic ꝯſiderandum ꝙ cū diximus ſupius
ꝙ ipſum infinitum quātum ad ſuam rōnem formalē. ſ.
infinitatē non eſſe notū affirmatiue ⁊ veteriꝰ ꝙ cogno
ſcatur eſſe, intelleximus nō eē notū de infinito ſm extē
ſionem: ſicut patet ibidē: ſed volumus dicere ꝙ infinitū
ſm durationē quātum ad ipſam infinitatē ſit notū ve
ra cognitione ſm affirmationē: imo ſufficiēter demſat
aliqd eē infinitū ſm durationē ſucceſſiuā. Similr non
intelleximus de infinito per ꝑuationē ſpecifice determi
nationis. Demſatur. n. ſufficiēter aliqd eſſe infinitū per
ꝑuationē ſpecifice determinationis: ⁊ ſm ꝙ in eēntia nō
includit aliquā formā determinatā: ⁊ hec eſt pᵃ mā: ſic
ēt tactum fuit ſuꝰ. De infinito aūt ſm vigorē ad ꝑſens
nō determino niſi qđ ſuꝰ fuit tactū qđ nō pōt eē aliqs ta
lis motor qui ſimplr ſit infiniti vigoris. ⁊ iō eſt ignotū
D ſic ꝙ nō cognoſcit̄ eē vera cognitione. ¶ Ex oibus igit̄
predictis hoc eſt accipe ſi quis intēderit ꝑmo ꝙ infinitū
ſm extēſionē nō eſt oīno ignotū ſm rōnem formalem q̄
dā infinitum. ¶ Scđo ꝙ hꝰ infinitū bñ eſt ignotū quo
ad nūm determinatum oīum ſuarum partiū: ita. ſ. ꝙ nō
cognoſcat̄ eē aliqs certus nūs oīū ſuarū ptiū. ¶ Ter-
tio ꝙ ēt ipſum ſic infinitū eſt ignotū ignorātia oppoſi-
ta cognitioni oīum ſuaꝝ ptium ſeorſum diuiſī: ⁊ hec ſt
ꝑncipalius hic intēta. ¶ Quarto tñ pōt haberi ꝙ infini-
tum ſm durationē ſucceſſiuā nō eſt ignotū eſſe cū ſit de
mōſtratū ipſū eē in 4ᵒ huius. ſ. motus ⁊ tps. ¶ Quin-
to ꝙ ēt infinitū ſm priuationē ſpecifice determinationis
non eſt aliquo mō ignotū cum ſufficiēter pot ꝯſiderari
ꝑmam mām eē ſic infinitā. ¶ Sexto pꝫ aliqd: ſed modi
cum de ipſo infinito ſm vigorē: qꝛ de hoc in octauo ple-
nius eſt ꝯſiderandū. ¶ Patet ēt ex dictis ſolo quorūdā
argumentoꝝ logicoꝝ. Arguit̄. n. ſic. infinitum aut ē ens
aut nō ens. Si eſt ens ⁊ nullū ens ſit ignotum nāliter: vt
T.cō.6 pꝫ per Cōmentatorem in 2ᵒ huius ⁊ in ꝑ de gnōne. ⁊ ha-
T.c.19 betur in 3ᵒ de aia: qꝛ intellectus poſſibilis eſt in potentia
T.c.18 oia fieri: vt ibi dr̄. ⁊ ſi ſic eſt ſeqt̄ur ꝙ ipſum infinitū non
eſt ignotum. Si eſt nō ens cum ipſum nō ens poſſit intel-
ligi: vt pꝫ in 4ᵒ metapħ. adhuc ipſū infinitū nō eſt igno
T.cō.4 tum. ¶ Item illud de quo intellectus aliqd enūciat nō
eſt ignotū: cum 2ᵃ opō intellectus ꝑſupponat ꝑmam. Cō-
ſtat aūt ꝙ de infinito aliqd enūciat̄ ſm affirmationē ⁊ ne
gationem. quare ⁊c. Oium iſtoꝝ ⁊ ſiliū pꝫ ſolo ex di-
ctis. Et ſcias ꝙ iſta qō eſt bona ⁊ difficilis ⁊ ab alijs pa
inueni ordinatū ſufficienter: ſed premiſſo labore nō mo-
dico congregaui. Queſtio. xv.

A Secundo queritur circa eandem ptem. Utrū
cognitio quāti depēdeat ex eius ptibꝰ quan
titatiuis. ¶ Arguit̄ ꝑ ꝙ nō: qꝛ qđ intelligit̄
ſimplici intellectu nō intelligit̄ itellectu par-
tium: vt pꝫ in 3ᵒ de aia: ſꝫ linea intelligit̄ ſim
T.c.23 plici ⁊ vna intellectione: vt pꝫ ibidē. ¶ Preterea. 2ᵒ qđ in-
telligitur in indiuiſibili tpis nō intelligitur intellu partiū:
quas ſi ſic: tunc non intelligeret̄ ſimul: modo linea intelligi-
tur in indiuiſibili tpis: ſicut alia incōplexa: vt vult Ariſt.
in 3ᵒ de aia. quare ⁊c. ¶ Item 3ᵒ ſi intellectus intelligeret
T.c.23 quātum ex ſuis partibus ſequeret̄ aut ꝙ nunq̄ intell'e
finiret intellectionem aut ꝙ intelligeret infinita: pꝫ ꝯña
qꝛ partes quāti ꝯtinui ſunt infinite: modo vtrūq; ꝯñs ē
impoſſe: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligēti. quare ⁊c.
¶ Item 4ᵒ qđ prius cognoſcit̄ aliqbus alijs nō depēdet
ex cognitione illoꝝ: ſed ipſū totum quantum prius co
gnoſcitur q̄ ſue partes. maior eſt manifeſta: minor pꝫ:
qꝛ totum vniuerſaliter prius cognoſcitur ſuis partibꝰ.

vt hic dicit Commentator: quare ⁊c.

Oppoſitum arguit̄ auctoritate Ariſt. hic. vult
enī ꝙ tunc arbitramur cognoſce
re vnūqđq; cum cogſcimus ex quot ⁊ quātis ſit: ⁊ per
quot ⁊ quātis ſit partibꝰ intelligit partes quātitatiuas:
vt dcs exponūt. ¶ Item ſicut totū eſſentiale habet ſe ad
partes eſſentiales: ſic totum quātitatiuū ſe habet ad par
tes quantitatiuas: ſed totum eſſentiale cognoſcit̄ ex ſuis
partibus eſſentialibus. ſ. mā ⁊ forma: vt vult Ariſto. ⁊
Cōmentator in prohemio huius: quare ⁊c.

Ad hoc dicunt aliqui ꝙ ipſum quantū pōt B
cognoſci duplici cognitione
ſ. cognitione ꝯfuſa ⁊ imperfecta: ⁊ cognitione pfecta ⁊
diſtincta. Tunc dicūt ad queſtionem duo. Primo ꝙ quā ꝝ pma.
tum nō cognoſcitur ex ſuis partibus cognitione ꝯfuſa
⁊ quantum ad talem cognitionem ipſū totum prius eſt
notum q̄ ſue partes ſeorſum ⁊ diuiſim ſumpte. ſicut tā-
gebatur arguendo: ſed cognitione perfecta ⁊ determina
ta bene cognoſcitur quantum ex ſuis partibus: qꝛ ex il-
lis cognoſcitur ex quibus habet eē: ſed ipſū quantum
hꝫ eē ex ſuis partibꝰ: ⁊ Maior patet: qꝛ quecūq; ſunt ꝑn-
cipia eſſendi eadem ſunt principia cognoſcēdi cognitio-
ne perfecta. minor patet de ſe. ¶ Eſt tñ intelligēdū ſm Partes
Ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ duplices ſunt partes q̄ti q̄titatiue
tatiue: quedam ſunt in actu: ⁊ quedam in potentia. par- ſunt du-
tes in actu ſunt que ſeorſū ⁊ diuiſī ſumpte poſſunt pti plices.
cipare formam totius. Partes in potētia ſunt partes ex-
cellentis paruitatis: que ſeorſū ⁊ diuiſī ſumpte nō poſ
ſunt participare formam totius: ſed reſoluerent̄ in con
tinens vt caro poſſet diuidi in partes tam paruas ꝙ ille
partes diuiſe non remanerent carnes: ſed reſoluerētur
in aerem: hoc aūt amplius cōſiderabitur in ſequēti que
ſtione. ¶ Nunc ergo dicūt aliqui ꝙ quātū cognoſcitur
cognitione ſuarū ptium in actu: ſed nō cognitiōe ſuaꝝ
partiū in potētia. ꝑme enim ſunt finite in vnoquoq; en-
te nāli ⁊ quāto ⁊ quo ad tales nō ꝓcedit diuiſio in infini
tum ſm ꝓportionem eādem vt habet videri ſuper libᵒ
de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Sꝫ hic ſunt due dubitōnes ſatis bo
ne. ¶ Prima eſt: qꝛ ſicut pᵐ quantum habet eſſe ex ſuis C
partibus ſm actū. ſic ēt habet eſſe ex ſuis partibꝰ quāti Dubita-
tatiuis que dicuntur partes in potentia. caro. n. minima tio pma
cōpoſita eſt ex ptibus excellētis paruitatis q̄ non poſſunt
ſeorſū ſubſiſtere. ſimiliter aūt ⁊ in alijs: cū igitur qcqđ
eſt pars partis eſt pars totius: ſequitur ꝙ ipſa tota caro
habeat eſſe ex hꝰ partibus que dicūtur partes in poten
tia: ⁊ ꝑ ꝯñs habet cognoſci ex eis. ¶ Alia dubitatio: qꝛ Dubi. 2ᵃ
licet partes quāti que dicunt̄ partes ſm actum ſint fini-
te in quolibet cōtinuo naturali: tamē videntur eſſe in tam
magno nūo ꝙ quaſi impoſſibile videtur ꝑm cognoſce-
re: quis enim cognoſcet quot carnes minime ſint in car
ne hoīs, aut alterius aialis? Et ſimilr quis cogſcet quot
lapides minimi ſint in lapide magno: minimi dico. ſ. taꝫ
parui ꝙ miores nō poſſint ſubſiſtere? ¶ Ad primū pōt Ad pᵐ
dici: ꝙ licet totum habeat eſſe ex ſuis partibus aliq̄ mo-
do in potentia: tamē nō oportet ꝙ cognoſcatur ex illis
ꝓpⁱe ⁊ per ſe. Et cū dicebatur: vnūquodq; cognoſci
tur ex illis ex quibus ⁊c. Dico ꝙ ſi loquantur de parti-
bus eſſentialibus hoc eſt vniuerſaliter verum. Sed ſi lo-
quamur de partibus quātitatiuis debet ſic intelligi: vnū
quodq; ⁊c. Uerum eſt potentibus ſeparari abinuicē ⁊
ſubſiſtere ſeorſum: ſed de alijs non oportet. ¶ Sed ad- Obiec.
huc aliquis dubitabit: quia ſecundum iſtum intellectū
Ariſtote. non dicit contra Anaxagoram. ponebat enim
Anaxagoras partes infinitas rerum naturalium eſſe
principia earum: ſed non dixit eas eſſe ſeorſum ⁊ diui-
ſim ſubſiſtentes: ſed cōiunctim. ideo non bene argueret

Ariſto.contra Anaxago.ſi ſolum intelligebat ꝙ vnum/
quodqꝫ cognoſcit̃ ex illis ex quibus eſt potentibus ſeor
R° ſum ⁊ diuiſim ſubſiſtere. ¶ Ad hoc eſt dōm ꝙ lʒ Ana
xag.poneret īfinitas partes carnis coniunctim: exiſtes
tamen ad eius poſitionē ſequebat̃ neceſſio ꝙ infinite ſint
partes carnis per ſe exiſtere potētes.i.ſeorſum ab alijs
partibus carnis ꝑticipantibus formam carnis. ¶ Hoc
ſic patet.ponebat enim Anaxa. ꝙ in vnaquaqꝫ re nāli
eſſent ꝑticule infinite alteri⁹ rei nālis.v.g.in vna portio
ne aque dicebat eſſe infinitas ꝑtes carnis.⁊ per ſe.pona/
mus igit̃ ꝙ ex ipſa carne ſegreget̃ aliq̃ caro ſeorſuʒ exñs
tunc certuʒ eſt ꝙ caro remanēs in aq̃ erit minor q̃ʒ erat
prius:qꝛ ſemp quātū minorat̃ ex ablatione quāti vt ma
nifeſtum eſt ad ſenſum.tūc vlteri⁹ moueat̃ ab aq̃ alia ca/
ro ſubſiſtens adhuc remanebit in aq̃ caro ⁊ fiet minoris
q̃ʒtitatis:aut igit̃ ſegregatio ceſſabit remota illa carne:
aut nō ſi ceſſabit.ergo deueniet̃ ad aquā in qua nō eſt ali
quid carnis:⁊ ſic nō oē in oi erit cuius oppoſitum vole
bat ille.ſi aūt ſemp ſegregari poſſit in infinituʒ caro ſeor
ſum ſubſiſtēs.ſimilr remaneret ſemp caro ſubſiſtēs.tūc
habebit̃ ꝙ ipſius carnis ſunt īfinite ꝑtes nō ſolum ꝯiun
ctim exñtes:ſed etiam potētes ſeorſuʒ formā carnis ꝑti
cipare:oēs aūt tales partes necē ē cognoſcere ad cogni/
Ad 1ᵘᵐ dū. tionem totius ſimplr ꝑfectam:⁊ ſic oportebit cognoſce
re infinita:qđ eſt ipoſſe:⁊ ſic multū ſubtilr ꝓcedit Ariſt.
in litera ꝯtra Anaxa.vt pʒ inſpiciēti lrām. ¶ Ad aliam
dubiōnem poſſumus dicere ad preſens ꝙ q̃uis ſit mul/
tum difficile cognoſcere nūm determinatum ꝑtium car
nis.ſilr lapidum ⁊ plurium alioꝝ rerū nālium:⁊ quāuis
forte nō ſit aliqs qui hꝫ notitiaʒ habeat:tñ cum talis nu
merus ſit ens:⁊ nulluʒ ens ſit ignotū nāliter:⁊ cū intelle
T.c.18 ctus poſſibilis ſit in potētia ad oia fieri:vt dr̃ in 3° de ani
ma.ideo nō reputo impoſſe hēre taleʒ cognitionem reꝝ
nālium.quāuis.n.ꝯfitear me nō hēre nec forte alij mlti
nec iſtud eſt remotum:qꝛ dicit Phs in predicamētis:ꝙ
multa ſūt ſcibilia:quoꝝ ſcie nōdū ſunt ſunt:vt quadratu/
ra circuli ſcibilis eſt:⁊ tñ ſcientia circuli nondum eſt.

Ex his dicendū

eſt ad rōnes ꝑores. ¶ Ad
ꝑmā dōm eſt ꝙ hñ conclu/
dit ꝙ cognitione ꝯfuſa totuʒ nō cognoſcit̃ ex ſuis ꝑtib⁹ ſ.
ſaltem diuiſim ꝯſideratis:ſʒ cognit̃ ſc̃e ꝑfecta ⁊ diſtincta
ſic cognoſcit̃. ¶ Per idē ad 2ᵘᵐ in cognitiōe.n.ꝯfuſa co
gnoſcit̃ in inſtāti ſm cognitionē determinatā ⁊ ꝑfectā.
¶ Ad 3ᵘᵐ pʒ ex dictis.nō.n.ponimus quātum cognoſci
ex ſuis ꝑtibus in potētia que ſunt infinite:ſʒ ex partibus
actu mō ꝑdicto. ¶ Ad aliā ſolutū eſt.cognitio.n.ꝯfuſa
⁊ impfecta totius prior eſt via gnōnis cognitione ꝑtiuʒ:
ſed cognitio ꝑtiuʒ prior eſt cognitione perfecta cognitio
ne totius:⁊ hoc non eſt inconueniens.quare ⁊c̃.

¶ Amplius ſi necē eſt cuius pars ꝯuenit eē quātūcūqꝫ ſʒ magnitudinē ⁊ ꝑuitātē ⁊ īpꝫ ꝯtingere ⁊c. Tex.cō.xxxvj. Queſtio.xvj.

A Q Veritur hic vtrum entia nālia ſint determi/
nata ad maximum ⁊ minimum. ¶ Arguit̃
primo ꝙ nō:qꝛ illud quod eſt diuiſibile in in/
finitum nō eſt determinatum ad minimum.
Nam ſemper in qđ aliqđ diuidit̃ eſt minus
illo quod diuidit̃ cū pars ſit minus toto:ſʒ entia nālia
ſunt diuiſibilia in infinitum:qꝛ ſunt ꝯtinua.Cōtinuū aūt
eſt diuiſibile ſemper in ea que ſunt ſemper diuiſibilia:vt
T.cō.3. demonſtratum eſt in 6° huius:⁊ in lib.de lineis indiuiſi
T.c.12 bilibus:⁊ in 5° metaph.quare ⁊c̃. ¶ Itē 2° ſi nālia eſſent
determinata ad maximum ⁊ minimum:tunc in quātita
te eſſet contrarietas:ſed hoc eſt incōueniens. quare ⁊c̃.
Falſitas conſequentis patet in predicamentis.ꝯñtia pʒ:
qꝛ contrarietas eſt inter maxime diſtantia:modo in quā
titate inuenietur maxima diſtantia cum erit determina/
ta ad maximum ⁊ ad minimū. ¶ Item 3°.ſi nālia eſſent
determinata ad minimum:tunc eſſent cōpoſita ex indiui
ſibilibus:ſed hoc eſt impoſſe:quare ⁊c̃.impoſſibilitas cō
ſequentis pʒ in 6° huius.ꝯñtia declarat̃:qꝛ poſtq̃ʒ entia T.cō.3
naturalia eſſent determinata ad maximum:tunc in diui/
ſione ipſo ꝑ deueniret̃ ad indiuiſibilia.cum enim in diui/
ſione perueniret̃ ad minimum.tūc in diuiſiōe eſſet dare
minus minimo:⁊ ſic iſtud minimū diuideret̃ qđ eſt ipoſſe.
ergo perueniret̃ ad indiuiſibilia:⁊ mō vnūquodqꝫ eſt cō/
poſitum ex his in que diuidit̃.quare ⁊c̃. ¶ Itē 4° om/
ne graue eſt grauius aliquo:ſed hoc nō eſſet.ſi ⁊c̃.maior
patet in 4° celi ⁊ mūdi.minor pʒ.Ipſa eni grauitas eſt T.c.27
quedam forma nālis.ergo ſi determinaret̃ ad minimū:
⁊ illud minimū eēt grauius aliquo:tūc minimo graui eſ
ſet minus graue:qđ eſt impoſſe. ¶ Item 5° ſi ſic eēt:tūc
mā prima eſſet quādoqꝫ ſine oi forma:qđ eſt impoſſe:vt
pʒ in ꝑ de gñatione.⁊ pʒ ꝯñtia:qꝛ ſi ſit minima caro ad/ T.c.29
huc eſſet diuiſibilis:cum ſit qđ ꝯtinuum.ſi ergo diuidit̃
aut partes in quas diuidit̃ habebūt formas carnis:aut
non.ſi ſic:cum pars ſit minor toto erit dare minus mini
mo:qđ eſt impoſſe ſi nō habebunt formaʒ carnis:tūc mā
illarum ꝑtium erit ſine oi forma. ¶ Itē 6° ſi ſit dare mi
nimam carnē ⁊ illa diuidat̃:aut diuidet̃ in partes q̃ ſunt
carnes:aut diuidet̃ in partes que non ſunt carnes:⁊ ſi in
partes que ſunt carnes:ergo erit caro minor carne mini
ma.ſi in partes que nō ſunt carnes:ergo caro erit cōpoſi
ta ex nō carnibus:cum vnūqđqꝫ ſit cōpoſitum ex his in
que diuidit̃. ¶ Item 7° qđ pōt augeri in infinituʒ nō eſt
determinatum ad maximū:hoc eſt euidēs de ſe:ſed ignis
pōt augeri in infinitū:vt vult Ariſt.in 2° de aīa:⁊ eſt qđ/ T.c.41
dam ens nāle.quare ⁊c. ¶ Itē 8° ſicut eſt in entibus ma
thematicis:ita videt̃ ſe habere in entibus nālibus cū en
tia mathematica nō ſint ſeparata a nālib⁹:nec eē:ſʒ ma/
thematica nō ſunt determinata ad maximum ⁊ ad mini
mum:cum ꝯtinuum ſit diuiſibile in infinituʒ:quare ⁊c.
¶ Oppoſituʒ arguitur auctoritate Ariſto.in iſto caꝑ vbi
vult ꝙ qđlibet ens naturale habet quātitatem determi
natam ad maximum ⁊ ad minimum:⁊ idem vult Com/
mentator ⁊ omnes expoſitores Ariſtote.

Ad queſtionem

eſt dōm ꝙ entia nālia ſunt B
determinata ad maximuʒ
⁊ ad minimū ſic intelligendo ꝙ cuiuſlibet entis nālis eſt 2
aliq̃ q̃ʒtitas ita parua ꝙ ſub minori nō pōt ſaluari forma Entia
illius ſeorſuʒ ⁊ diuiſiʒ.Silr eſt ita magna q̃ʒtitas ꝙ ſub nālia ſēt
maiori nō pōt ſaluari forā illius.v.g̃.Eſt aliqua quātitas determi
carnis ita parua que ſub minori non pōt exiſtere forma nata.
carnis diuiſim.Similr eſt aliqua quantitas ita magna ꝙ
ſub maiori non pōt ſaluari forma carnis:ſimiliter autē
eſt de oibus ꝑtibus entiū nālium.⁊ de totis ipſis nāli/
bus:⁊ huius ratio ⁊ plana.Quia illa que ſunt determi Rō ꝑ°.
nata ſm virtutes ⁊ q̃ʒlitates nāles:ſunt determinata ſm
magnitudines nāles:ſed oē ens nāle ⁊ determinatū ſm
virtutem nālem.quare ⁊c.Maior ꝓpō eſt manifeſta:qꝛ
virtus ſeqt̃ur magnitudinem:ita ꝙ in maiori magnitu/
ne eſt maior virtus,⁊ fortior:⁊ in minori minor ceteris
paribus:⁊ precipue hoc verum eſt in ſimplicibus corpi
bus de quibus minus videt̃ ꝙ eēnt determinata ſʒ ma
gnitudinem vt in maiori igne eſt fortior caliditas ⁊ in mi/
nori debilior ceteris paribus:⁊ minor patet:qꝛ qđlibet
ens nāle hꝫ opōnem determinatā:operatio aūt determi
nata eſt a vtute determinata.quare ⁊c.Et declarat Cō/
mentator hoc in 8° huius per ſilē in rebus artificialib⁹:⁊ Cō.15.
quelibet.n.res artificiales regrunt q̃ʒtitatē determinatā.
ſine qua nō pñt in ſuā opōnē ꝓhoʒ vt ſecuris poſſet eſſe,

ſta parue quãtitatis ꝙ nõ ſufficeret ad ſecãdũ. ⁊ ſimilr̃ poſſet eẽ tam magne quãtitatis ꝙ hõ nõ poſſet eam mouere ad ſecãduꝫ. ſilr̃ aũt ⁊ in alijs. ſic aũt eſt in nã ſicut in

Rõ 2ª. arte quo ad hoc. ❡ Item ſi entia nãlia nõ eẽnt determinata ad maximũ ⁊ ad minimũ. tunc ex quocũqꝫ exceſſu ſm̃ magnitudinem ⁊ puitatem nõ oporteret ea corrumpi. hec ↄñtia eſt euidẽs: ſed ↄñs eſt falſuꝫ: q. mã aque ad tantam quãtitateꝫ põt perduci ꝙ ſub ea nõ ſtaret forma

Rõ 3ª. aque. Silr̃ intantuꝫ aer poſſet per ↄdenſationẽ minorari ꝙ ipſe corrũperet. ſilr̃ aũt ⁊ alijs. quare ⁊c̃. ❡ Iteꝫ ſi entia nãlia nõ eſſent determinata ad maximũ. tũc quãtocũqꝫ ſuppoſito alicuius ſpeciei dato: poſſe eſſet eſſe maius: hoc eſt incõueniens: q2 ſic hõ poſſet eſſe tãte quãtitatis vt attingeret vſqꝫ ad celũ. poſtq̃ꝫ enim quãtocũqꝫ ſuppoſito exñte vtputa hoie: adhuc ↄtingeret eſſe maiorem homine: poſito ꝙ eẽt hõ hñs q̃ꝫtitatem. 20. pedum adhuc poſſet eſſe maior: ⁊ adhuc illo poſſet eſſe maior: ⁊ ſic perueniretur ad hoc ꝙ poſſet eſſe tãte quãtitatis ꝙ attingeret vſqꝫ ad celum: qḋ eſt impoſſe: q2 nũc non eſt nec vnq̃ꝫ fuit nec erit: ⁊ patet ↄñtia. poſtq̃ꝫ enim hõ non eẽt determinatus ad maximũ: tũc quãtocũqꝫ ſuppoſito hoĩs

C exñte: adhuc eẽt dare maiorẽ: ſilr̃ aũt ⁊ in ceteris. ❡ Sꝫ eſt intelligẽdum ꝙ entia nãlia pñt ↄſiderari duplr̃: Uno mõ ſm̃ ꝙ nãlia ſunt: ⁊ ſic determinata ſunt ad maximuꝫ ⁊ ad minimuꝫ mõ predicto. Alio modo pñt conſiderari ſm̃ ꝙ ↄtinua ſunt: ⁊ ſic nõ ſunt determinata ad maximũ ⁊ minimum: imo eis nõ repugnat diuidi in infinitum in partes: quarum vna eſt extra aliaꝫ. ❡ Cõſiderandum ẽt ꝙ lꝫ nãlia per ſe ſubſiſtẽtia ⁊ ſeorſum ſiue diuiſiꝫ ſint determinata ad minimu: m tñ quãtum ad ptes in toto exñtes ⁊ excellẽns paruitatis nõ potẽtes pticipare ſeorſum ⁊ diuiſim formam nãlem: ſic nõ ſunt determinata ad minimum ſimplr̃: imo quacũqꝫ parte carnis data adhuc eſt minor exñs in toto carne: nõ tñ quelibet talium põt participare ſeorſuꝫ ⁊ diuiſim nãm carnis: imo ſi ſepararentur reſoluerent̃ incõtinẽs, vt minim⁹ ſapor inſitus aq̃ mariæ: vt docet Ariſt. in lib. de ſenſu ⁊ ſenſa. Sciẽdũ ẽt ꝙ iſtḋ dcm̃ eſt itelligẽdũ de entib⁹ nãlibus ⁊ formis pmanẽtib⁹. Sꝫ de entib⁹ ſucceſſiuis vt ſunt tp̃a ⁊ motus: nõ eſt oĩno manifeſtum. ⁊ de hoc plus videbit̃ in quarto.

D **Ad rationes.** Ad pmã pꝫ ex dictis. ❡ Ad 1m dcm̃ ꝙ quãtitati ſm̃ ſe nõ ẽ aliquid ↄ̃riũ: nõ ſaltẽ pprie: tñ ſm̃ ꝙ ↄiuncta eſt nãlibus formis hñ hꝫ ↄ̃riũm quo ad diſpõnes ſuas. ❡ Ad 3m eſt dicendum ꝙ in diuiſione entiuꝫ nãlium: hñ peruenitur ad idiuiſibilia: ſic ꝙ nõ poſſunt diuidi in ptes minores eiuſdem nãe ſeorſum ⁊ diuiſiꝫ ſubſiſtẽtes: ⁊ ex talibus bene ſunt cõpoſita: nõ tñ peruenit̃ ad indiuiſibilia ſimplr̃ ⁊ totaliter: ſicut ſunt puncta ⁊ ↄ vnitates: imo vnaqueqꝫ priuꝫ talium entis nãlis eſt diuiſibilis in infinitum in partes in exiſtentes: queadmodum ẽt ipſa dimenſio diuiſibilis eſt in infinitum in partes quarum vna eſt extra aliaꝫ. ❡ Ad 4m cuꝫ dicebatur oẽ graue ⁊c̃. Cõcedo ꝙ oẽ graue ſubſiſtens ſeorſum ⁊ diuiſim eſt grauius aliquo graui in toto exiſtente ⁊ ↄiuncto alteri graui: ſed nõ eſt intelligẽduꝫ ꝙ omne graue ſeorſum exñs ſit grauius alio graui ſeorſum exiſtente vt arguebat̃. ❡ Ad 5m dcm̃ ꝙ ſic nõ erit materia pma ſine omni forma: q2 ille partes minime carnis enim diuiderẽtur adinuicem. acciperent formã ꝫ continentis: vt ſi ſint in aere accipient formam aeris: ⁊ ſic de

Dubiũ. alijs. ⁊ hoc docuit Ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato. ❡ Sed aliqui mirantur: quid generabit hꝰ formã ſubãlem: vbi gr̃a. ſi minimum plũbum diuidatur quid dabit illis par

Rõ tibus formam aeris. ❡ Et eſt dcm̃ ꝙ ipſuꝫ diuidens inſtrumentalr̃: ⁊ ṽtus celi exñs in cõtinente dabit taleꝫ formaꝫ ſubãlem vel ipſummet continens per ſuam formaꝫ generabit ſibi ſimilem formam in mã particularum diuerſarum. ❡ Sed aliqui dubitant hic: q2 forma aeris nõ

poteſt ſtare in mã ſub minori quantitate quaꝫ forma terre: ſi mĩo minimũ terre eſt minoris quãtitatis minimo aeris: ponatur igit̃ minimũ terre in aere: ⁊ diuidat̃: ⁊ ſi partes illius minime terre reſoluãtur in aere: ⁊ tunc forma aeris ſaluabitur in mã minoris q̃ꝫtitatis q̃ꝫ mã forme terre. partes eniꝫ mãe illius terre minime ſunt minores tota terra. hoc autẽ eſt impoſſe vt videtur. ❡ Ad hoc eſt dicendum ꝙ forma aeris non poteſt ſtare in mã ſub minori quantitate ſeorſum ⁊ diuiſim q̃ꝫ ſit minima q̃ꝫtitas terre: ſed ↄiunctim ⁊ in toto poſſibile eſt formã aeris eẽ in mã minoris quantitatis minore terre ſeorſum exiſtente. ❡ Ad 6m dcm̃ ꝙ ſi minima caro diuidat̃, diuidet̃ in partes que prius erant carnes. ſ. cum erant ↄiuncte adinuicem: ſed nõ erunt amplius carnes cum erũt abinuicem ſeparate. Et tu dicis ergo cõponeret̃ caro ex nõ carnibus: dico ꝙ nõ ſeqtur: q2 caro nõ cõponit̃ ex illis diuiſim ſeorſum exñtibus ſed ↄiunctim: ⁊ vt ſic hñ ſunt carnes: quare ⁊c̃. ❡ Ad 7m dico ꝙ ignis nõ auget̃ in infinitum ſimplr̃ ⁊ diuiſim: imo eſt aliqua quãtitas ignis: ita magna ꝙ ſub maiori nõ põt ſaluari forma ignis: ſed verum eſt ꝙ calitas ignis inquãtuꝫ caliditas ignis põt ſe extendere vltra terminum qui cõmuniter inuenit̃ in rebus viuentibus. ⁊ ideo calitas ignis nõ põt eſſe ſufficiẽs cauſa augmentationis in viuentibus. Et ad hãc intẽtioneꝫ dixit Ariſt. 2° de aĩa ꝙ augmẽtũ ignis eſt in infinitũ quouſqꝫ

T. c. 41 cõbuſtibile apponat̃: in infinituꝫ dico. i. vltra quãtitateꝫ q̃ cõiter inuenit̃ in viuẽtibus: ⁊ hoc ſufficit Ariſt. ❡ Ad 8m põt dici ꝙ nõ eſt ſimile de entibus nãlibus ⁊ mathematicis: q2 mathe⁹ nõ determinant ſibi ſ̃ mas determinatas ⁊ ṽtutes determinatas dico per ſeipſa immediate: na

Mathematica ſunt ad minimũ determinata. turalia aũt ſic: quare ⁊c̃. Iteꝫ ipſa mathematica hñ ſunt determinata ad minimũ qḋ poſſit ſeorſuꝫ exiſtere vt aliqua linea eſt tam parua ꝙ minor ſeorſum ⁊ diuiſim non poſſet exiſtere: lꝫ ſit ſemp accipe in toto minorẽ: ⁊ ſic de alijs. Eſt etiam aliqua quãtitas ita maxima que non põt eſſe maior: ſicut quãtitas totius mũdi corporei: ſed forte iſtam maximitatẽ nõ hꝫ rõne qua dimẽſio ſeu quãtitas: ſed ratione nãe cui eſt ↄiuncta: qua re non valet ratio.

❡ Amplius ſi oĩa inſunt quidem huiuſmodi in inuicẽ ⁊ nõ fiunt: ſed ſegregatur cum inſunt: dicunt̃ aũt ⁊ a plurimo: ſit autẽ ex quolibet qḋlibet: vt ex carne aqua ſegregatur ⁊ caro ex aqua: oẽ autẽ corpus finitum reſecatur a corpore finito ⁊c. Textu commenti. xxxvij.

Queſtio. xvij.

A Circa iſtam ptem querit̃: vtrum qḋlibet corpus finituꝫ ↄſumi poſſit per ablationem alicuius finiti aliquoties factã. ❡ Arguitur ꝙ breuiter ꝙ nõ: q2 illḋ qḋ eſt diuiſibile in infinitũ nõ põt ↄſumi per ablationem alicuius finiti aliquoties factaꝫ: hoc eſt euidẽs: ſed omne corpus finitum eſt diuiſibile in infinitum cum ſit ↄtinuũ. q̃re ⁊c̃.

❡ Oppoſitum arguitur per Ariſtote. in litera.

Ad qõnem eſt intelligenduꝫ breuiter ꝙ diuiſio corpis finiti in ſuas partes põt fieri duobus modis. Vno mõ in partes eiuſdẽ quãtitatis ⁊ eq̃les ſibiinuiceꝫ: vt ſi lignũ diuideret̃ in partes: quaꝝ

Diuiſio corpis fit duobus modis. quelibet eſt vnius pedis. Alio modo poteſt fieri diuiſio corporis finiti in partes eiuſdem pportionis non tñ eiuſdem quãtitatis: vt ſi lignum diuideret̃ in duas medietates: ⁊ vlterius quelibet medietas in duas medietates: ⁊ ſic pcedẽdo hec eẽt diuiſio in ptes eiuſdẽ pportiõis: ita

ꝙ ſicut prime partes in quas fuit diuiſio ſunt dimidie ad
totum. ſic partes in quas fit diuiſio ſecūda ſunt dimidie
ad illas que diuidunť in eas: ⁊ tñ nō ſunt equales ad in-
uicē3: q2 medietas totius eſt maior medietate partis. Si
militer aſit poſſet fieri ſm alias ꝓportiones: vt ſi lignum
diuidereť in tres partes ⁊ quelibet illarum in tres par-
tes. Ulterius ſciendum ꝙ aliqd non repugnat alicui ſm
vnā rōnem qȯ tñ repugnaret ei ſm aliam: vt homini al-
bo ſm ꝙ albus repugnat nigrum eſſe: ſed non repugnat
homini ſm ꝙ hȯ. ſimiliter autem ⁊ in alijs multis.

B Tunc dico ꝙ nulli corpi finito ſm ꝙ ꝯtinuu3
eſt ⁊ finitū repugnat ꝯſumi per
ꝯ̄ pma. ablationem partium eiuſdem quātitatis ⁊ equalium ali
quoties factam: imo ſi ab aliquo corpe finito quantun-
cūqȝ ſit magnum auferatur corpus finitum quātūcunqȝ
paruum: toties poſſet auferre ꝙ totum eſſet ꝯſumptu3.
Et hoc ſtatim ꝓbatur: q2 ſi corpi finito repugnaret ꝯſu-
mi per ablationem partium eiuſdem quātitatis: tunc in
ipſo eſſent partes infinite ſibiȷ̄nuice3 eq̄les: pro alio eni3
non repugnaret ei inquātum ꝯtinuum ⁊ finitum niſi ꝑꝑ
Corp⁹ fi- infinitate3 hꝰ partium: ſed hoc eſt impoſſe. Non eni3 eſt
nitu3 nō intelligibile ꝙ in aliquo corpe finito ſint partes eiuſdem
h3 ptes quantitatis ſimpliciter infinite: imo ſicut in ligno. 10. pe-
infinitas dum non eſt quantitas vnius pedis niſi decies: ſic in cor-
eq̄les. pore quantūcunqȝ finito nō eſt niſi finities: q̄cunqȝ deter
minata: vt in celo nō ſunt partes infinite equales vni gra
no milij: ſed finite ſm natura3. Et hoc ꝓbatur euidēter:
quia ſi in aliquo corpore finito eēnt infinite partes ſibiȷ̄n
uicem equales: ſequeretur ꝙ ſi eſſet infinitum corp⁹ ſim
pliciter, non haberet plures partes equales q̄3 finitum:
q2 vtrobiqȝ eſſent ſimpliciter infinite. hoc autem eſt im-
poſſibile. l3 enim ſit impoſſibile eſſe corpus infinitu3: tñ
iſta conditionalis eſt neċia ſi eſſet corpus infinitum ſim-
pliciter: in ipſo eſſent plures partes quantitatiue equa-
les q̄3 in ipſo finito. aliter enim infinitum nō eſſet maius
finito. ergo impoſſibile eſt in corpore finito eē partes infi
nitas multitudine equales ſibiinuicem: quare videtur ꝙ
ipſi corpori finito ratione qua finitum eſt non repugnet
conſumi per ablationem partium equalium aliquoties
factam. ¶ Scd̄o eſt dōm ꝙ corpus finitum non pōt cō-
ꝯ̄ ſcd̄a. ſumi per ablationē partium eiuſdem ꝓportionis ⁊ ineq̄
lium nī adinuicem: q2 illud quod eſt in infinitum diuiſi
bile quantum ad aliquas partes non poſſet cōſumi per
quantācūqȝ ablationem partium hꝰ. detur enim ꝙ con-
ſumeretur. tūc diuiſio termināreť: ⁊ ſic nō eſſet infinitū:
ſed oē corpus finitum diuiſibile eſt in infinitum in ptes
eiuſdem ꝓportionis. Aut enim eſt diuiſibile in infinitū:
aut eius peruenit diuiſio ad indiuiſibilia: ſed nō eſt dōn:
ꝙ diuiſio continui perueniat ad indiuiſibilia: q2 tunc con
tinuum eēt cōpoſitum ex indiuiſibilibus: cum vnūqȯqȝ
ſit cōpoſitu3 ex illis in que diuiditur. hoc aūt eſt impoſ-
T. cō. 3 ſibile: vt demonſtratum eſt in 6° huius. ergo diuiſio ꝯti-
nui eſt in infinitum in partes eiuſdem ꝓportionis: ⁊ ſic
per ablationem talium ei repugnat ꝯſumi. ¶ Tertio di
ꝯ̄ tertia. cendu3 eſt qȯ alicui corpi finito vt tale corpus repugnat
diuidi. ⁊ per ꝯn̄s repugnat ei ꝯſumi per ablationem ta-
lium partium eq̄lium: q2 illi qȯ eſt perpetuū ⁊ ingñabi
le ⁊ incorruptibile repugnat ꝯſumi per ablationem par
tium quarūcūqȝ. repugnat dico rōne qua tale. Sed cor-
pus celeſte finitum ſm magnitudinem exn̄s eſt ingñabi
le ⁊ incorruptibile. quare ⁊c̄. Maior p3: q2 ois ſubā que
aliq̄ñ diuiditur in partes quātitatiuas eſt corruptibilis
aliquo modo: quia ad tam paruam quantitate3 pōt de-
duci ꝙ in ea non pōt ſaluari forma naturalis: vt patet ex
precedenti q̄ōne. Et minor patet in pmo celi ⁊ mūdi. ibi
T. c. 20 enim demrātum eſt ꝙ celum eſt ingenitu3 ⁊ incorrupti

bile. ergo ipſi ratione qua tale repugnat diuidi ⁊ cōſumi
per ablationem partium quarumcunqȝ.

Ad rationem patet ex dictis. verum eſt eni3 ꝙ
ipſum ꝯtinuū diuiſibile eſt in in
finitum in partes eiuſdem ꝓportionis: ſ3 nō in ptes eiuſ
dem quātitatis. i. eq̄les: ideo nō eſt contra dicta. q̄re ⁊c̄.

¶ Omnes igitur principia ꝯtraria faciunt.
Textu cōmen. xlj. Queſtio. xviij.

Queritur hic vtrum pn̄ rerum nālīū ſint con
A traria. ¶ Arguiť ꝓ ꝙ non: q2 pn̄ non fiunt
ex alterutris: ſed ꝯtraria fiunt ex alterutris.
quare ⁊c̄. Maior p3 in litera: ⁊ minor ſimili
ter ibidem. non enim qȯlibet fit ex quolibet.
ſed ex cōtrario vel medio: vt album fit ex non albo non
quocūqȝ: ſed ex nigro ⁊ ex medio. ſimiliter aūt ⁊ in alijs.
¶ Item 2° ſi pma pn̄ eſſent contraria: tūc primū pncipij
eſſet pn̄m: qȯ eſt ipoſſibile: quia primo nihil eſt prius: ⁊
probatur ꝯn̄tia: q2 cum in ſubſtantie nihil ſit ꝯ̄riū: opor-
teret ꝙ ſi prima pn̄ ſint cōtraria ꝙ ipſa eſſent accidētia:
accidens autem ſemper eſt in ſubiecto aliquo quod eſt
pn̄m eius ⁊ prius eo: quare ⁊c. ¶ Item 3° ſi pncipia eēnt
contraria: tunc ex non ſubſtantijs fieret ſubſtantia: hoc
aute3 eſt impoſſibile: q2 illud ex quo aliquid fit eſt prius
eo qȯ fit: ⁊ ſic nō ſubā eēt prior ſubſtantia: quod eſt fal
ſum. ⁊ conſequentia ꝓbatur: q2 ſubam nō dicimus eſſe
ꝯtraria3 ſubſtantie. vnde ſi pn̄ eſſent contraria: tunc nō
eſſent ſubſtantie: cum igitur ſubſtantia fiat ex principijs:
omnia enim vel ſunt pn̄ vel ex principijs: ſequitur ꝙ ex
non ſubſtantijs fiet ſubā. ¶ Itē 4° ſi principia eſſent cō-
traria: omnia naturalia eſſent corruptibilia: quod eſt fal T. c. 20
ſum pro corporibus celeſtibus: vt patet primo celi ⁊ mun Cō 50.
di. ⁊ p3 ꝯn̄ti: q2 ꝯ̄ria ſunt adinuicē corruptiua: vt demō
ſtratur in litera. ⁊ in primo de gñone. quare ⁊c̄.
¶ Oppoſitum arguitur per Ariſto. ⁊ Comentatore3: ⁊ in
hoc concordauerūt oēs antiqui ⁊c̄. vt dicit Ariſt. in lr̄a.

Ad queſtionem iſtam eſt intelligēdu3 ꝙ res T. c. 91
naturales poſſunt ꝯſiderari B
dupliciter. Uno modo quantum ad ſuum eſſe. Alio mo
do quantum ad ſuum fieri quod precedit ipſum eē actu.
¶ Tunc poteſt dici ad queſtionem. Primo ꝙ principia ꝯ̄. pma.
rerum naturalium quantum ad ſuum eſſe non ſunť con-
traria ſibiinuicem. ſ. principia intrinſeca: ⁊ hoc eſt facile
videre: quia illa quorum vnum eſt perfectio alterius nō
ſunt contraria ſibiinuicem: ⁊ hoc eſt manifeſtu3: q2 vnu3
contrariorum non eſt perfectio alterius dās ei eſſe. vt al
bedo non eſt perfectio nigredinis dans ei eſſe: ⁊ nec econ
uerſo. ſimiliter autem ⁊ in alijs: ſed principia rerum na- ꝯ̄ ſcd̄a.
turalium quantum ad eſſe eoꝝ ſic ſe habent ꝙ vnum eſt
perfectio alterius: forma enim eſt actus ⁊ perfectio ma-
terie. quare ⁊c̄. ¶ Scd̄o eſt dōm ꝙ aliqua principia re-
rum nālium quantu3 ad fieri eoꝝ ſunt ꝯtraria: ⁊ ad hoc
poteſt adduci ratio qua3 Ariſto. ponit in lr̄a. illa ſunt pn
cipia reru3 nāliu3 que nō fiunt ex alterutris: nec ex alijs:
⁊ omnia alia fiunt ex eis. hec enim requirūtur ⁊ ſufficiūt
ad hoc ꝙ aliqua ſint principia rerum naturalium: ſed pa
contraria ſunt hꝰ. non enim fiūt ex alijs: q2 tūc nō eſſent
prima: nec fiunt ex alterutris: eo ꝙ ipſa ſunt ꝯ̄ria: vnum
enim ꝯ̄rioru3 nō fit ex alio. i. nō mutatur in illud. vt expo
nit Cōmētator: ⁊ oia alia a primis ꝯ̄rijs fiunt ex ipſis pri-
mis ꝯ̄rijs. Omnia enim alia a primis ꝯ̄rijs vel ſunt cōtra
ria ſcd̄a vel media: modo ipſa ꝯtraria 2ª fiūt ex ꝯtrarijs.
vt patet inducendo. album enim fit ex nō albo: ⁊ domus
ex non domo: ⁊ ipſa etiam media fiunt ex contrarijs: vt
colores medij fiūt ex extremis. ſ. ex albo ⁊ nigro: ⁊ tepi
dum fit ex calido ⁊ frigido. quare ⁊c̄. ¶ Item forma ⁊

priuatio ſunt principia rerum nālium quantum ad fieri:
⁊ hoc ꝓbabitur in ſequentibus:ſed forma ⁊ ꝑuatio ſunt
contraria aliquo modo. ergo aliqua contraria ſunt prin
Cōclo 3ª. cipia reruꝫ nālium quantuꝫ ad fieri ipſoꝝ. ℭ Tertio eſt
dicendum ꝙ non oīa principia rerum naturalium etiaꝫ
quantum ad fieri ſunt contraria:imo preter ꝯtraria opꝫ
eſſe aliud pnᵐ qḋ nulli ſit contrarium. Et hoc ꝓbatur ſic:
niſi eſſet aliquod pnᵐ ipſius fieri rei nālis aliḋ ab vtroqꝫ
contrarioꝝ. tunc fieri ipſius rei naturalis non reciperet
in aliquo ſubiecto:nec ſilr̄ forma rei naturalis:⁊ hoc eſt
impoſſibile vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti:cum
enim fieri ipſius rei naturalis ſit motus ad ipſam rē ge
nerādam:motus aūt requirit ſemper aliquod ſubiectuꝫ
cum ſit quoddaꝫ accn̄s. ergo ſequitur ꝙ ipſuꝫ fieri vult
recipi in aliquo ſubiecto. Aliter enim nihil diceret mo⁹
ueri illo motu:⁊ pn̄tis patet:qꝛ fieri ipſius rei nālis non
recipitur in priuatione ꝯria forme ad quam ordinat̄ fie
ri:nec ipſa forma ad quam tendit fieri recipitur in priua
tione ſui. vnum enim oppoſitoꝝ non recipit alterū:nec
etiam fieri alterius. ergo preter contraria opꝫ eſſe aliqḋ
ſubiectum qḋ nulli ſit ꝯꝛium:ſed in potētia ad ambo. Et
hec eſt ratio Ariſto. in ſra. ℭ Et ꝯfirmatur:qꝛ ſi fieri rei
naturalis reciperetur per ſe in ꝑuatione precedēte formaꝫ
facti:cum ipſa ꝑuatio ſit per ſe non ens. tunc nō ens per
ſe reciperet ipſum fieri:⁊ cum fieri ſit idem qḋ mot⁹ or
dinatus ad rem gn̄andā:tunc in ꝑuatione ⁊ negatiōe eſ
ſet motus. Deīn aūt in quo eſt motus per ſe mouet̄ ꝑ ſe.
ergo ipſa ꝑuatio motus moueret per ſe ad formā facti:
illud aūt qḋ per ſe mouet̄ ad aliqḋ terminato motu:in
uenitur ſub illo ⁊ informatur eo. igit̄ ꝑuatio inueniret̄
ſub forma ⁊ informaretur ipſa forma:quod eſt per ſe im
poſſibile. ergo fieri non recipit̄ in ꝑuatione forme prece
dente formam:opꝫ igitur ꝙ aliquid ſit ſubiectuꝫ preter
ipſam priuationem:⁊ ſic ſequitur ꝙ non oīa pnᵃ rerum
nālium quantum ad fieri ſunt ꝯꝛia:⁊ ꝙ non ſolum con
traria ſunt principia rerum nālium quantum ad fieri:⁊
iſta eſt determinatio Ariſto. vult enim principia contra
ria eſſe ꝯꝛia aliquo modo verum eſt ⁊ neceſſariū:aliquo
modo non. ſ. non oīa. ℭ Et eſt intelligendum ꝙ ꝯtrarie
Contra tas accipitur dupliciter. Uno modo ſtricte ⁊ ꝓpe:⁊ iſta
rietas eſt repugnantia duarum formarum poſitaꝝ in eodē ge
accipit̄ nere predicabili exiſtium ⁊ ſibi inuicem ſuccedentiuꝫ in
dupl̄r. eodem ſubiecto. Et adhuc iſte eſt duplex. Una perfecta
⁊ talis non pōt eſſe niſi vnius ad vnum:⁊ hec eſt ꝯꝛietas
extremoꝝ in illo gn̄e. ſicut cōtrarietas calitatis maxime
ad maximam frigiditatem:⁊ iſta eſt maxima diſtantia ta
lium formarū. Alia eſt imperfecta ⁊ diminuta. ſicut con
trarietas medioꝝ adinuiceꝫ ⁊ ad extrema:⁊ hoc habet̄
ex 4° metaphy. Alia eſt ꝯꝛietas improprie dicta que eſt
Cō. 27. oppoſitio inter ꝑuationem ⁊ habitū. hec aūt oppoſitio
rationabiliter vocat̄ ꝯꝛietas:qꝛ ſemper vnum ꝯꝛiorum
proprie dictoꝝ eſt diminutum ⁊ minus perfectuꝫ reſpe
ctu alterius:⁊ ſic magis appropinquat ad ꝑuationem:⁊
alterum eſt perfectius ⁊ magis habet rōnem habitus.
Item ſbm exiſtēs ſub vno ꝯꝛioꝝ eſt ſemper ꝑuatuꝫ alio:
⁊ nomen contrarietatis extēditur ad oppoſitionem que
eſt inter ꝑuationē ⁊ habituꝫ. Modo cum dicebatur ꝙ
Non pnᵃ rerum nālium ſunt contraria quantum ad fieri non
intelligitur ꝙ ſint vl̄r contraria vera contrarietate:⁊ pro
prie dicta:qꝛ talia cōtraria non ſunt in genere ſub̄e:⁊ ſic
non eſſet contradictio omnium principioꝝ reꝝ nālium
intrinſecorum:ſed eſt intelligendum ꝙ ſunt contraria vel
contrarietate improprie dicta vel contrarietate ſumpta
large:talia autem contraria bene ſunt in genere ſubſtan
tie. Nam lꝫ vna forma ſubſtantialis per ſe nō ſit contra
ria alteri contrarietate proprie dicta ⁊ tamen forma ſub
ſtantialis generabilis opponitur priuationi:ſicut habit⁹
opponitur priuationi:⁊ ſic quod quamlibet formam gene
rabilem precedit priuatio eius in materia

Tunc ad rationes. ℭ Ad primaꝫ cuꝫ di
cebatur. ꝯꝛia ⁊c̄. Cō
cedo ꝙ ꝑma pnᵃ nō fiunt ex alterutris. Et cum dē ꝙ cō
traria fiunt ex alterutris:verum eſt ꝯꝛia 2ᵃ vt album ⁊ ni
grum:⁊ ſic de alijs. Sed contraria prima nō fiunt ex al
terutris. Forma enim nō fit ex priuatiōe:nec eꝫ. ⁊ ideo
non eſt controuerſia in dictis Ariſto. ℭ Aliter dī com Contra
muniter ⁊ forte melius ꝙ ꝯtraria poſſunt dupliciter cō ria conſi
ſiderari. Uno modo in quantum ad formas:⁊ ſic vnū nō deritur
fit ex alio. i. non mutat̄ in aliud:vt exponit Cōmentator. dupl̄r.
priuatio enim non mutatur in formam:nec econuerſo. ſi
militer nec albedo in nigredinem Alio mō poſſunt con
ſiderari contraria quantum ad ſubiecta:⁊ ſic vnuꝫ fit ex
alio vt album ex nigro. i. ex ſubiecto quod eſt ſub nigre
dine vel medio. ſimiliter ⁊ in alijs. ℭ Sed ꝯtra hoc obij Obīo
citur:quia ſi ſic intelligitur contrarium fieri ex ꝯꝛio. ſ. ra prima.
tione ſubiecti. tunc contrarium nō fit ex ꝯꝛio:niſi per ac
cidens:cuius oppoſitum vult Ariſto. in litera. vbi dicit
ꝙ per ſe loquendo album non fit ex quocūqꝫ ſed ex non
albedo:non quocūqꝫ:ſed ex albedo qḋ eſt nigruꝫ vel me
dium:ſermo enim ſcientificus debet intelligi de per ſe.
ℭ Iteꝫ ſimiliter poſſet dici aliqḋ fieri ex diſperato rōne Obīo
ſubiecti:⁊ ꝙ ſubiectum exiſtens ſub vno diſperatoꝝ eſt ſecūda.
in potentia ad alterū vt dulce eſt in potētia ad albuꝫ:⁊
ſic non plus nec minus eſt dicere aliquid fieri ex contra
rio qꝫ ex diſperato:cuius oppoſitum vult Ariſt. in lra.
ergo non eſt ſic intelligendū contrariuꝫ fieri ex ꝯꝛio vel R̄ ad
medio. i. ratione ſubiecti. ℭ Ad primū dicendum ꝙ per primuꝫ.
accidens poteſt capiti dupliciter vt ad propoſitum ſpe
ctat. Uno modo prout diſtinguitur ꝯtra per ſe ⁊ primo.
Alio modo accipitur per accidens:vt diſtinguitur ꝯtra
determinatum ⁊ neceſſarium. Modo vnuꝫ ꝯꝛium bene
fit ex altero per accidens primo modo. i. non per ſe ⁊ pri
mo principaliter. illud enī ex quo ꝑmo ⁊ per ſe fit aliqḋ
eſt pars eius. Unum aūt ꝯtrarioꝝ nō eſt pars alterius.
Sed ſcḋo modo contrarium bene fit ex cōtrario vl̄ me
dio per accidens. i. non determinate ⁊ nō neceſſario:mo
do vnum ꝯꝛiorum ſic fit ex altero. i. determinate ⁊ neccīo
fit ex alio contrario vel medio:quod patet,qꝛ ꝯꝛium per
ſe ⁊ ꝑmo fit ex ente in potentia:vt album ex potentia al
bo:ſimiliter autē ⁊ in alijs. Modo illud quod eſt in po
tentia ad vnum contrarioꝝ neccīo ⁊ determinate eſt ſub
alio contrariorū vel ſub medio vt omne quod eſt in po
tentia ad album neceſſario eſt nigrum vel medio colore
coloratum. ⁊ ideo vnum contrariorū fit ex altero neceſ
ſario ⁊ determinate:⁊ ſic non fit pure per accidēs:ſm ꝙ
per accidens diſtinguitur contra neceſſarium:⁊ hoc mō
intellexit Phūs fieri contrarium ex contrario per ſe. Illḋ
enim quod eſt minus per accidens poteſt dici per ſe re
ſpectu eius quod eſt magis per accidens ⁊ indetermina
tum. ℭ Per hoc autem patet ſolutio ad 2ᵐ dubium cuꝫ Ad 2ᵐ
dicebatur ꝙ ſimiliter ⁊c̄. dico ꝙ nō eſt ſimile:qꝛ ex diſpe obiec.
rato non fit aliquid determinate ⁊ neceſſario:ſed cōtin
genter vt album non neceſſario fit ex dulci:quia non eſt
neceſſariuꝫ ꝙ potētia album ſit dulce actu aut actu ama
rum:nec econuerſo:imo actu dulce poteſt eſſe non in po
tentia album:ſed actu album. ſimiliter autem ⁊ in alijs:
diſperatio:qꝛ multum differt per accidens ⁊ indetermi
nate fieri ex aliquo diſperato ⁊ reſpectu hui⁹ fieri ex cō
trario dicitur contrarium fieri per ſe ex alio determina
te:licet non fit ſimpliciter per ſe ⁊ primo. ℭ Ad ſecun
dam rationem patet ex dictis. bene enim concluditur ꝙ
principia non ſunt contraria omnia loquendo de cōtra

rietate ꝓprie dicta:ſed alia contrarietate non contingit. ſimiliter autem ad tertium. ¶ Sed eſt aduertendum ꝙ Cōmentator dicit. ꝙ iſte rationes nō neceſſario ꝯcludūt principia nō eſſe contraria:nec Ariſt. induxit eas tāquā demōſtratiuas:ſed vt ꝓbabiles:cum enim dī ꝙ ꝯrietas nō ſit in ſubā. dicit Cōmentator ꝙ bene verū eſt ſm ſubiectum:ſed non ſm formam. ⁊ ideo nō ꝯcludit̃ ꝙ pn̄ᵃ ſubſtantie nō ſunt ꝯria:⁊ ad hoc induxit dcm̄ Ariſt. qui dicit ſbam non eſt cōtrariam ſube. verum eſt de ſubſtantijs compoſitis:ſed nō de ſimplicibus. ⁊ ideo ille rōnes non oīno ꝯcludunt ꝙ pnᵃ nō ſint contraria:poſſumus ergo dicere ꝙ veruꝫ ſit ꝙ iſte rationes nō concludunt ꝙ principia nullo modo ſint contraria:imo ſunt contraria aliquo modo. ſ. large loquendo de ꝯrietate, vt dcm̄ eſt. Sed ſi loquamur de contrarietate ꝓprie ſic forte bn̄ concludunt ꝙ pnᵃ non ſunt contraria. quia talis contrarietas nullo modo eſt in ſubſtātia. vnde preter ꝓprie dicta contraria opꝫ eſſe aliquod aliud pnᵐ. ¶ Ad formaꝫ ergo rōnum cum dicebatur primo. ſi pnᵃ eſſent contraria: tunc principij eſſet pnᵐ. verum eſt ſi ſint contraria ꝓprie. talis enim contrarietas non eſt niſi inter accidentia que requirunt ſbm ens actu precedēs ea. Sed ſi pncipia ſint contraria ꝯrietate large dicta, tunc nō ſequitur: talis. n. contrarietas eſt inter formam ſubſtantialem ⁊ priuationem eius:⁊ ipſa forma ſubſtantialis non requirit ſubiectum ens actu:⁊ ideo bn̄ concluditur ꝙ pnᵃ non ſunt ꝯtraria ꝯrietate ꝓpria:ſed non cōcluditur ꝙ nullo modo ſint contraria. ¶ Et eſt diligenter ꝯſiderādum. ꝙ lꝫ iſta ratio Ariſto. non ꝯuincat principia nō eſſe contraria:tn̄ habet̃ nec̄io ex eaꝙ opꝫ eſſe aliud pnᵐ preter cōtraria: ſed in hoc ſufficit ratio Ariſto. Nam ſiue ſit cōtrarietas impꝛoprie dicta ſiue ꝓprie dicta:ſemper oportet contrarium eſſe in aliquo ſubiecto. idem enim debet eſſe ſubiectum priuationis ⁊ habitus. ſi enim ꝯcedunt̃ pnᵃ ꝯria contrarietate que eſt inter priuationem ⁊ habitum, etiaꝫ cōceditur eſſe aliud pnᵐ preter ꝯria. ¶ Similiter ad 3ᵘᵐ. cum dicebatur ꝙ ex nō ſubſtantijs ⁊c̃. verum eſt ſi eēnt contraria ꝓprie ⁊ ſtricte:ſed non ſi ſint ꝯria large:⁊ talis contrarietas eſt inter formam ⁊ priuationeꝫ forme. Et ex iſta cōceſſione habet̃ vlterius ꝙ nō ſola ꝯria ſunt pnᵃ:quia forme cui aliquid opponit̃ priuatiue opꝫ eſſe aliquod ſubiectum:⁊ ſic ipſa non eſt tota rei ſuba. ¶ Ad 4ᵘᵐ cuꝫ dicebatur. ꝙ tūc oīa ⁊c̃. dico ꝙ omnia nālia aliquo modo ſunt corruptibilia vel ſm ſubam:⁊ hec eſt corruptio ſimpliciter:vel ſm aliqua accñtia. Et cum dī ꝙ celuꝫ eſt incorruptibile:veruꝫ eſt ſm ſubam:tn̄ eſt bn̄ corruptibile ſm vbi. nā cum acqrit vnum vbi deficit alteruꝫ:⁊ ſic in celo ſunt pnᵃ ꝯria. ſ. ſm ꝙ mouet̃. ſ. vbi ⁊ priuatio. nā dūꝫ mouetur ad aliqđ vbi priuatum eſt illo:⁊ hī ꝯrīa ſubijcitur ſubm. ſ. ſuba celi. ideo dī mā in potētia ad vbi ⁊ quo. ſ. ad terminos tranſmutationis localis:quoꝝ vnus eſt vnde. i. terminus a quo:⁊ alius eſt quo. i. terminus ad quem. ⁊ ideo nō valet ratio ꝯtra dicta. ¶ Aliter dī ꝙ verum eſt ſi pnᵃ eſſent ꝯria ꝓpria cōtrarietate. tunc oīa naturalia eēnt corruptibilia:ſed non opꝫ ꝙ ſi ſint large contraria ⁊ cōmuniter dicta contrarietate. quare ⁊c̃.

Celū eſt corruptibile ſm vbi.

¶ Unde ſi aliquis prioꝛē verā putabit eſſe rōnem:⁊ hanc neceſſariū eſt ſi debet ſaluare vtraſꝙ rationem ſubeſſe quoddam tertium ⁊c. Tex. cōmen. lxiij. Qō. xix.

A Q Uia Philoſ. cōcludit hic ꝙ preter ꝯria opꝫ eē aliquam nām ſubiectā:⁊ illa nō eſt niſi materia:ideo queritur hic vtrum mā prima ſit ens. ¶ Arguitur pmo ꝙ non:quia cuius foꝛ̄a eſt non ens:⁊ ipſum eſt non ens:hoc eſt manifeſtuꝫ:quia eſſe rei eſt a forma eius:ſed forma materie eſt nō ens:quia priuatio eſt forma materie:vt dicit Cōmentator in pmo huius:priuatio autem eſt per ſe non ens:vt dicit Ariſt. quare ⁊c. ¶ Item 2ᵒ ſi materia prima eſſet ens:aut eſſet ens naturale aut mathematicum:aut diuinum per diuiſionem ſufficientē que habetur in 6ᵒ metaphy. Sꝫ non eſt ens nāle:quia quodlibet ens naturale habet aliqueꝫ motum determinatum:vt ignis ſurſum:⁊ terra deorſuꝫ ⁊ ſic de alijs. materia auteꝫ prima non habet aliquē motum naturalem determinatuꝫ:nec eſt ens mathematicū aut diuinum:quia iſta ſunt abſtracta a materia vt patet in 6ᵒ metaphy. ⁊ primo de anima materia autem nō eſt abſtracta a materia vt manifeſtum eſt. quare ⁊c̃. Iteꝫ 3ᵒ illud quod nō eſt ſuba nec accidens non eſt ens:cuꝫ ens diuidatur ſufficienter per ſubſtātiaꝫ ⁊ accidens:vt patet in primo huius. ⁊ 5ᵒ metaphy. ⁊ etiam in predicamētis: ſed materia nō eſt ſuba nec accidens:vt patet in 7ᵒ metaphy. vbi dictū eſt ꝙ materia nec eſt quid:nec quale:nec quantuꝫ:nec aliquid alioꝝ quibus diuiſum eſt ens:nec priuationes hoꝝ. quare ⁊c̃. ¶ Item 4ᵒ qđ eſt mediū inter contradictoria non eſt ens:vt pꝫ 4ᵒ metaphy. ſed materia prima eſt hmōi:eſt medium inter eſſe ⁊ non eſſe:ſicut dicit Cōmentator in iſto primo. quare ⁊c̃. T. c. 79 T. cō. 2. T. cō. 2 T. c. 17 T. c. 13 T. c. 13 T. cō. 8. T. c. 27

Oppoſitum

arguit̃ auctoritate Ariſtote. in litera qui vult ꝙ materia prima eſt aliquod ens diuerſum a priuatione. ⁊ idem vult Cōmentator ⁊ omnes expoſitores Ariſtotelis. Cō. 70. B

Ad queſtionem

dōm pmo ꝙ mā eſt ens aliquo modo:quia illud qđ eſt ſubiectum pncipale omnis trāſmutationis eſt ens aliqualiter:non ens enim non poteſt ſubijci tranſmutationi:quia tunc non ens tranſmutaretur:quod eſt impoſſi. Sꝫ mā prima eſt principale ſubiectum omnis tranſmutatiōis: ipſa enim eſt ſubiectum ſubſtantialis tranſmutationis: que eſt generatio ⁊ corruptio:cum ſemꝑ oporteat ſubijci aliquid cui attribuitur fieri:vt probat Ariſt in litera: ⁊ hoc demonſtrabitur poſt hoc. Eſt etiam ſubiectuꝫ aliquo modo aliarum tranſmutationum. ſ. ſubiectum remotum ⁊ mediatum. Nam omnis tranſmutatio eſt aliquo modo inter ꝯria:vt manifeſtum eſt:⁊ ipſis cōtrarijs oportet eſſe aliquod cōmune ſubm quare ⁊c. ¶ Itē illud ex quo cōponitur aliquid eſt ens. nam non ens:nō eſt de cōpoſitione entis:ſed ex ipſa prima materia aliquid componitur. ſ. ſubſtantia naturalis:vt manifeſtum eſt. quare ⁊c. ¶ Item ſi pma materia eſſet ſimpliciter ⁊ pure nō ens. tunc aliquid fieret ex nihilo. hoc eſt falſuꝫ. ergo ⁊c. falſitas ꝯſequentis eſt nota:quia in hoc cōuenerūt oēs qui de natura locuti ſunt ꝙ ex nō ente oīno nihil fit. ꝯſequētia patet:quia ipſa materia pma eſt pᵐ ſubiectuꝫ ex quo fit aliquid cum inſit:vt omnes concedunt qui intelligūt quid nominis materie. quare ⁊c. ¶ Secūdo eſt dōm ꝙ materia nō eſt forma aliqua:nec aliquā formam ꝓpriaꝫ ⁊ determinatā habet de ſua eſſentia. quod multipliciter Cōmentator ꝓbat. ¶ Primo:quia ſi haberet aliquam formam propriā:tunc nullā aliam reciperet niſi ipſa corrupta:ſed ipſam materiā corrumpi in recipiendo formam:it eſt inconueniens:quia tunc forma reciperetur in non ente:⁊ daret ei eſſe actu:quod eſt impoſſibile. Et ꝓbat̃ cōſequentia:quia ad hoc ꝙ mā recipiat formam aliquam ſubſtantialem:opꝫ ꝙ ipſa de ſeipſa non habeat eſſe ſimpliciter in actu:forme enim ſubſtantialis eſt dare eē ſimpliciter in actu. ¶ Ad hoc igitur ꝙ prima mā reciperet aliquam formam ſubſtantialem:oporteret remanere illam que daret ei eſſe ſimpliciter in actu. ⁊ ſic corrumperetur ſubſtantia materie cuius eſſet propria illa forma. ꝯ pma. Rō pᵃ. Rō 2ᵃ. Rō 3ᵃ. ꝯ ſcđa. pma rō

Illud enim ſimpliciter corrūpitur cuiꝰ ꝓpria forma cor
rumpitur: ⁊ ſic pᵃ mā nullā formā recipet niſi corrupta
2ª rō. ipſa. ¶ Scd̄a ratio eſt: q2 illud qd̄ eſt receptiuū oīum for
marum: non hꝫ aliquā formā ꝓpriā: ſꝫ pᵃ mā eſt hm̄ōi: ma
ior pꝫ: q2 ſi illd̄ qd̄ recipit oēs formas hēret, ex ſe aliquā
formarum: aut illā reciperet: aut non. Si nō: ſic nō reciperet
oēs formas: ⁊ hoc eſt ꝯtra poſitū. ſi ſic: tūc idē recipet ſe
ipſum: qd̄ eſt impoſſi: nihil. n. recipit ſe: nec eſt cā alicuiꝰ
in recipiendo ſe: ſiue ſit receptio ſpūalis ſiue corꝑalis vt
T.c.71 vult Ariſt. ⁊ Commen. in 2ᵒ de aīa. ⁊ 3ᵒ ⁊ minor appet.
T.cō.4 Nam ipſa mā pᵃ recipit oēs formas. Nō. n. eſt ratio quare
re recipiat vnā vel q̄ſdam magiſq̄ꝫ oēs: vn̄ ꝯcedēdū eſt:
aut ꝙ nullā recipit: qd̄ eſt ꝯtra ſenſum: aut ꝙ recipit oēs
3ª ratio ⁊ hoc eſt qd̄ volumus, q̄re ⁊c̄. ¶ Tertia rō eſt hec. ſi mā
prima hēret aliquā formā ſibi ꝓpriam, tūc gn̄io non eſſet
aliud q̄ꝫ alteratio: qd̄ eſt oīno inconueniens. ꝯn̄tia ꝓbat: q2
cum mā ſit ſbm gn̄ōnis opꝫ ipſā manē eādē ſub vtroqꝫ
termino ipſius gn̄ōnis. hoc. n. eſt vl̄r verū in oī trāſmuta
tione: q2 opꝫ ei ſubijci aliqd qd̄ ſit vnum nūo ſub vtroqꝫ
termino. Si igit̄ mā per ſe eſſet aliqd ens actu: tunc ſub
vtroqꝫ termino ipſius gn̄ōnis ſimilr̄ maneret idem ens
actu. Oīs aūt talis trāſmutatio eſt trāſmutatio accn̄talis
in qua manet vnū ⁊ idem nūo ens actu. nam per talem
trāſmutationē nō mutatur nomē ⁊ diffinitio. ḡ gn̄io ſim
pliciter erit trāſmutatio accn̄talis. Et cū nō ſit augmen
tatio nec motus localis: vt manifeſtum eſt cuilibet. relin
quit̄ ꝙ erit alteratio. oīs. n. trāſmutatio accn̄talis aut eſt
alteratio: aut augmētatio: aut motus localis. quare ⁊c̄.
Item ſi pᵃ mā hēret aliquā formā ſubalē ſibi propriam,
4ª rō. ¶ Dico ſm̄ ꝙ mā: ⁊ per quā eēt mā: ſeq̄retur ſimilr̄ ꝙ
oīs forma perficiēs mām ꝑmam eēt accn̄s: qd̄ eſt valde
abſurdū. ſic. n. ſpēs reꝝ nāliū nō differrēt abinuicē niſi
ſm̄ accn̄tia. ⁊ pꝫ ꝯn̄tia: q2 forma que aduenit enti in actu
ſm̄ ꝙ actu eſt accn̄s: q2 talis nō dat eſſe ſimplr̄ ⁊ i actu
ſed eſſe ſm̄ quid: mō forma adueniens māe aduenit enti
in actu ſm̄ ꝙ in actu poſtq̄ꝫ ipſā mām ꝑmā ſm̄ ꝙ mā
ponimus hēre actū ꝓpriū. Patet ergo ex oībus iſtis
dictis ꝙ mā prima nullam formā hꝫ ſm̄ ꝙ mā. ſ. p quā
ſit mā. Utrū autem habeat aliquā formam ſubalē ſibi
coeternam: que tn̄ nō ſit eius eſſentia: nec de eius eēntia.
ſicut ponunt aliqui de forma ſubē ⁊ corporis ⁊ vtrū ipſa
remanens ſub vna forma ſubſtātiali poſſit recipere aliā
formam ſubſtantialem ſicut aliqui ponūt. ſ. illi qui dicūt
formas ſubſtantiales elementoꝝ remanere in miſto: de
hoc eſt bona perſcrutatio ⁊ forte alr̄ inquiretur.
cōcl'o 3ª ¶ 3ᵒ dōm eſt ꝙ ipſa mā pᵃ eſt ens in potētia pura de ſe: q2
qd̄ eſt ens aliq̄ mō ⁊ nō eſt actus: nec de ſe hn̄s actū illd̄
eſt ens in poᵃ: hec eſt manifeſta cuilibet intelligenti: ſed
mā prima eſt ens aliquo mō vt demr̄atū eſt: ⁊ nō eſt ali
quis actus: nec hn̄s aliquem actum ꝓpriū de ſe. ergo
relinqtur ipſam eſſe pure potētiam. i. ens pure in poten
tia. ¶ Sꝫ aliqs hic dubitaret: q2 oīs diſtinctio eſt per ali
Dubitᵒ. quem actum: vt habet̄ ex 7ᵒ metaph. cū igit̄ mā ſit de ſe
T49 ens diſtinctum a formis. Ipſa eni mā ſm̄ ſuā ſubām eſt ꝑ
petua: vt videbit̄ poſt: corruptio aūt attingit eēntiā for
me, vt videbit̄ poſt: relinqtur ergo ꝙ ipſa mā de ſe habꝫ
aliquem actum. ¶ Ad hoc pōt dici ad preſens ꝙ oīs di
Rᵒ ſtinctio ꝑncipiatoꝝ ⁊ cōpoſitoꝝ eſt per actū aliquo mō:
ſed diſtinctio ꝑncipioꝝ nō opꝫ ꝙ ſit per actū eſſentialē
vniuſcuiuſqꝫ diſtinctoꝝ: nūc mā ⁊ forā ſunt ꝑnᵃ pᵃ intrin
ſeca reꝝ nāliū. ideo nō opꝫ ꝙ mā diſtinguat̄ a forma
per aliquē actū ſibi eſſentialem: ſed ſeipſa ab ea diſtin
Cō.26. guitur. ¶ Item pōt dici ꝙ ſicut eēntia vel nā materie eſt
ꝓpter formā tanq̄ꝫ ꝑ finē: vt dicit Cōmētator in 2ᵒ huiꝰ
ſic diſtinctio ⁊ diuerſitas eſſentiales materie a forma eſt
propter ipſam formam: ⁊ ſic adhuc diſtinctio māe a for
ma eſt per formam: nō quidē formaliter: ſꝫ ita ꝙ ly per.
dicat circūſtantiam cāe formalis intrinſece diſtinguentis:
ſed finaliter ita ꝙ ly per. dicat circūſtantiam cāe finalis.

Ad rationes. ¶ Ad ꝑmam cum dicebat̄ illud
cuius forā ⁊c̄. pōt dici ꝙ verū eſt C
ſi ſit forma ꝓprie dicta. ſi vō ſit forma ſm̄ ſilitudinem ſo
lum nō opꝫ ⁊c̄. Et cū dī ꝑuatio eſt huius ⁊c̄. Dico ꝙ pri
uatio nō eſt ꝓprie forma pᵉ māe: ſm̄ quā eſt primo mā:
eo ꝙ forā eſt de eēntia illius cuiꝰ ꝓprie eſt forma: modo
nulla priuatio eſt de eēntia māe: ⁊ q2 tūc nō reciperet oēs
formas: non enim reciperet illā formā cuius ꝑuatio eſſet
eius eſſentia. ſicut etiam ꝑuatio forme non recipit illam
formam cuius eſt ꝑuatio: ſed pro tanto ꝑuatio dī forma
māe: q2 quādam ſilitudinem habet cum forma reſpectu Priuaᵒ
eius. Nam ſicut forma eſt in mā cuius eſt forma: ⁊ nō eſt dī forā
ſeparata ab ea loco ⁊ ſubiecto: ſed vnita ei: ſic etiam ꝑua māe.
tio eſt in mā ⁊ nō eſt ſeparata ab ea loco ⁊ ſubiecto: eſt tn̄
diuerſa ab ea ſm̄ diffinitionem ⁊ eſſentiam: ita ꝙ eēntia
māe nō eſt ipſa priuatio: nec ecō. ſicut demōſtrat Ariſto.
in litera: quare ⁊c̄. ¶ Item pōt aliter dici ꝙ ꝑuatio pre
cedens aliquam formā in materia pōt ꝯſiderari quantū
ad negationē illius forme: ⁊ ſic eſt per ſe nō ens: nec iſto
mō eſt forma materie: vel pōt ꝯſiderari quātū ad aptitu
dinē ipſius materie ad hn̄dū formā. ꝑuatio enī nō eſt ſim
pliciter negatio: ſed negatio in ſubiecto apto nato: vt pꝫ
in 4ᵒ metaphy. ⁊ iſta aptitudo hn̄ eſt aliquod ens: ⁊ quā T.cō.4.
tum ad hoc priuatio eſt forā materie nō qdē ſubalis, ſed
accidentalis: vt videbit̄ in ſequentibus. ¶ Ad 2ᵘᵐ dubi
tationem breuiter dico ꝙ materia eſt ens nāle loquēdo
large de ente naturali pro oī eo qd̄ per ſe ꝑtinet ad ꝯſide
rationē rei naturalis: lꝫ nō ſit ꝓprie ens nāle: q2 ens nāle
ꝓprie eſt ip̄m cōpoſitū: vt dicit Ariſt. in 2ᵒ huius. Et cū T.cō.4
dī: quodlibet ⁊c̄. Dōm eſt ꝙ illud eſt verum de entibus
naturalibus ꝓprie dictis ſm̄ actū: nō aūt de ente naturali
pure in potētia: nō opꝫ enim ꝙ hēat aliquē motū deter
minatum per ſe ⁊ imediate: ſic aūt eſt pᵃ materia. ¶ Ad
3ᵘᵐ eſt dōm ꝙ hn̄ ꝯtingit mām nō eſſe aliqd̄ ens actu de
ſe: ⁊ ad iſtā intētionē loqtur ibi Ariſt. nō tn̄ negat qn ſit
ens in potentia: imo etiam Ariſt. ibi ſubdit: ſed potentia
oīs hec ⁊c̄. ¶ Ad 4ᵘᵐ dico breuiter per interemptionē
minoris. Et ad probationem dōm ꝙ male allegat Com
mentatorem: non. n. dicit ꝙ materia eſt mediū inter eē ⁊
non eſſe: ſꝫ dicit ꝙ eſt mediū inter nō ens purū ⁊ non ens
vl̄r ⁊ nō ens actu: ⁊ ita iſta nō cōcludūt: q2 in ꝯdictorijs
debet eſſe affirmatio ⁊ negatio de eodē ⁊ eodem modo:
modo ens vl̄r ⁊ ens actu non ſunt idem oīno. ⁊ ideo nō
ens vl̄r ⁊ non ens actu non ꝯdicunt: quapropter pōt in
ter ea eſſe medium ſm̄ abnegationem. ſ. ꝙ nec eſt nō ens
vniuerſaliter. i. penitus nō ens: nec ens actu de ſe: ⁊ illd̄
eſt prima materia: hoc autem latuit antiquos phōs pre
cedentes Ariſtotelem. Queſtio. xx.

Secundo querit̄ vtrum mā pᵃ ſit ſubā. ¶ Ar
guitur primo ꝙ nō: q2 illud qd̄ eſt de gn̄e re
lationis nō eſt ſubā: q2 ꝑdicamēta rō ſint
permiſta eſſentialiter: vt patet in ꝑ poſterio
rum: ſed mā primo eſt in gn̄e relationis: vt
dicit Ariſt. in 2ᵒ huius, ⁊ expreſſius Cōmentator. ¶ Itē
2ᵒ illud cuius differentia ſubſtantialis eſt accidens nō eſt T.c.26
ſubſtantia: hec eſt manifeſta: quia differentia rei ſubalis Cō.26.
conſtituit eam in ſua ſpecie: vt patet in 7ᵒ metaphyſi. ſed T.c.43
differētia ſubalis materie eſt accn̄s: q2 poſſe ſiue potētia
eſt eius differētia: vt dicit Cōmētator in tractatu de ſubā
orbis: ſed ipſa potentia eſt accidens materie: vt dicit Cō
mentator in primo huius. ¶ Item 3ᵒ quod eſt in poten
tia ad ſubſtantiam non eſt ſubſtantia: hec eſt manifeſta: Cō.70.
ſicut qd̄ eſt in potentia animal nō eſt animal: ſꝫ materia

T.c. 78 eſt in potẽtia ad ſubam: vt pꝫ in iſto p̃te ꝛ in 7° metaphyſi
T.cõ.8. ce: quare ꝛc. ¶ Item 4° illud qđ manẽs vnũ nũo nõ eſt
ſuſceptibile ꝯtrarioꝝ nõ eſt ſuba: ſed mã manens vna nũo
non eſt ſuſceptibilis cõtrarioꝝ. maior patet: quia hec eſt
proprietas cõis omni ſubſtantie, vt patet in predicamen-
tis. minor apparet: ipſa enim mã recipit oẽs formas ſuba
les: ꝛ ſube nihil eſt ꝯtrarium: vt patet in predicamentis.

p̃mo h⁹ **Oppoſitum** vult Ariſt. hic ꝛ in 1° hui⁹. ꝛ in 7°
T.c.53 ꝛ 8° ꝛ 12° metaph. ꝛ in 1° de aĩa
2° hui⁹ idẽ vult Cõmẽtator. ¶ Et arguit̃ rõne: oẽ ens aut ẽ ſba
T.c.12 aut accñs: hec eſt ſufficiẽs diuiſio: vt pꝫ in p̃ hui⁹: ꝛ in p̃-
7° me^ce dicamentis: ſed prima mã eſt ens: vt demõſtratum eſt p̃us:
T.cõ.7 ꝛ non eſt accidẽs: q: accñs ſemꝑ eſt in aliquo ſubto: mã
8° me^ce autem nõ eſt in aliquo ſubto cum ipſa ſit p̃m ſubiectorũ:
T.cõ.3 vt patet in primo huius: ꝛ omnes concedunt. quare ꝛc.
11° me^ce **Ad queſtionem** dico p̃ q̃ p̃ᵃ mã eſt aliq̃ mo-
T.c.12 do ſuba: qđ ꝓbat̃: q: p̃n^m in-
1° de aĩa. trinſecũ ſube dꝫ eẽ ſuba. hec eſt mãifeſta: q: ſi p̃n^m intrin-
T.cõ.2 ſecũ ſube eẽt nõ ſuba. tũc nõ ſuba eẽt p̃us ſuba: qđ eſt im
B poſſe: ſed mã eſt p̃n^m intrinſecũ ſube cõpoſite. B ẽt ẽ notũ:
cõclo p̃ᵃ quare ꝛc. ¶ 2° dico, q̃ ipſa mã p̃ᵃ eſt ſuba in potentia: cũ
cõclo 2ᵃ enim ipſa ſit ſuba: aut eſt ſuba in actu: aut in po^a per diui
ſionem ſufficiẽtẽ: ſed ipſa mã p̃a nõ eſt ſuba in actu: ſicut
pꝫ ex p̃cedẽtib⁹: oĩa. n. ſba in actu vel eſt fo^a, vel hñs for
mam partem ſui eẽntialem: quoꝝ nullũ ꝯtingit p̃ᵉ mãe.

Ad primum argumentum cum dicebat̃ qđ eſt
C in gñe relationis ꝛc. dico q̃ veruꝫ
eſt ſi ſit per ſe ꝛ ſm ſuã eẽntiã in gñe relationis, ſed ſi eſt
in gñe relationis ſm aliquam ſui ꝓprietatem ſuperadditã
ſue ſube: vel etiã ſm quandam ſilitudinẽ: nõ opꝫ. Et cuꝫ
dicebat̃ q̃ p̃ᵃ mã eſt ad aliqđ ſm Ariſt. ꝛ Cõmẽtator di
cit q̃ eſt de gñe relationis: dico q̃ non eſt intẽtio Ariſt.
Mã p̃ᵃ q̃ mã p̃ᵃ ſm ſuã eſſentiã ꝛ ꝓprie ſit ad aliqđ: ſicut pater-
eſt ad nitas aut ſiliatio: ſed dĩ eſſe ad aliquid ſm quãdam ſimi-
aliquid. litudinem: q: ſicut vnum relatiuoꝝ determinat ſibi reli-
quum ꝛ relatiua diuerſificant̃ ſm diuerſitatem eoꝝ rela
tiuorum ad que referunt̃: ſic mã determinat ſibi vnã for
maꝫ q̃ʒtuꝫ ad eſſe actu: ꝛ diuerſificant̃ mãe ꝓprie ſm di-
uerſitatem formarum: ꝛ ſic intellexit Ariſto. ibidem: vt
pꝫ inſpicienti. hoc aũt ſufficit ei ad ꝓbandũ qđ intendit. ſ.
q̃ eadeꝫ ſcia nãlis hꝫ ꝯſiderare de mã ꝛ forma. Et quod
dicit Cõmentator q̃ mã eſt in gñe relationis põt ſilr ex-
poni ſm ſilitudinem predictaꝫ. vel põt intelligi q̃ mã eſt
ad aliquid ꝛ in gñe relationis quãtum ad ſuam ꝓprieta-
tem que eſt potentia ad formam: nõ aũt q̃ʒtum ad ſuam
eſſentiã: ꝛ ſic etiam habebit Ariſt. qđ intẽdit. Nam cuꝫ
potentia mãe ſit ad formam: nõ põt ſciri ſine ſcia forme:
ꝛ cuꝫ ipſa eẽntia prime mãe nõ põt ſciri ſine ſua potẽtia
ſequitur vlterius q̃ eſſentia mãe, nõ põt ſciri ſine forma:
ꝛ ſic ad ſciam eandẽ pertinet ꝯſideratio vtriuſqꝫ. ¶ Ad
2^m dicendũ, q̃ poſſe non eſt ꝓprie dĩa ſubſtãtialis ipſius
mãe: ſed per ipſam circũſcribitur differentia mãe ad for
mam. hoc enim neccũ eſt in rebus multuꝫ occultis: q̃
notificentur ex ſuis accñtibus intantum q̃ eoꝝ acciden-
tia ponuntur loco dĩarum ſubalium, vt dicit Ariſto. in
T.c.41 7° ꝛ 8° metaphy. ¶ Ad 3^m cum dĩ, quod eſt in potẽtia
T.cõ.6 ſubſtantia ꝛc. Verum eſt q̃ illud nõ eſt ſuba in actu: ſed
nõ ſequit̃ q̃ nullo modo ſit ſuba. Et cum dicit̃ q̃ mã eſt
ſuba in po^a. verum eſt de ſe: ꝛ ideo volo q̃ non eſt ex ſe
formaliter ſubſtantia in actu ſed bene eſt ſubſtãtia in po
tentia. ¶ Ad 4^m poteſt dici, q̃ ſubſtantiam eſſe ſuſcepti-
bilem contrariorum: intelligitur de ſubſtantia compoſi
ta: ſicut ꝛ alia que ibi dicunt̃ de ſubſtantia. agit enim ibi
Ariſto. de ſubſtãtia compoſita: vt ibi dicit Boetius: mo-
do materia prima non eſt ſubſtantia compoſita: ſed ſim
plex. ¶ Aliter poteſt dici: quod licet materia non ſit ime

diate ſuſceptiua cõtrarioꝝ ꝓprie dictoꝝ tñ mediãte for-
ma ſuſcepit hꝰ contrarietate hoc ſufficit. ¶ Item põt di-
ci, q̃ mã prima bene eſt ſuſceptibilis contrarioꝝ large
dicta ꝯtrarietate pro oppoſitione que eſt inter priuatio-
nem ꝛ habitum: recipit enim alternatim formam ꝛ ſe-
me priuationem: vt patet in iſto libro. quare nõ valet.

¶ Tria qdeꝫ igit̃ dicere elẽnta eſſe: ꝛ ex his intẽdẽtibus videbit̃ vtiqꝫ habere quãdaꝫ rõnem: ſicut diximus. Plura autem trib⁹ non amplius eſt: ad patiẽdũ quidem ſuffi-ciens eſt vnum ꝛc. Tex.c.lvj. Qõ.xxj.

Hic querit̃ vtrum p̃nᵃ rerũ nãliũ ſint tñ tria.
¶ Arguit̃ p̃ q̃ nõ: q: prima p̃nᵃ rerum natu
ralium ſunt prima contraria: vt pꝫ in caplo
precedẽte. Sed prima ꝯria nõ ſunt niſi duo:
nã p̃ma ꝯrietas non eſt niſi vna ꝯrietas. Una
autem ꝯrietas non eſt niſi inter duo extrema: cuꝫ ipſa ſit
maxima diſtantia: vt pꝫ in. 10. metaphy. q̃re ꝛc. ¶ Iteꝫ
ſecundo. tot ſunt p̃ncipia rerum nãliuꝫ quot ſunt cauſe
earum. Nam omnis cauſa eſt p̃n^m 5° metaphy. ſed cauſa Com. p̃
rerum naturaliuꝫ ſunt quatuor: vt pꝫ ſcđo huius: quare Cõ.28.
ꝛc. ¶ Item 3°. ſi eſſent tria aut ſm numerum: aut ſecun et.29.
dum ſpẽm: aut ſm genus: aut ſm analogiã. hec eſt diui-
ſio ſufficiens: vt pꝫ in 5° metaphy. cap̃ de vno: ſed princi-
pia rerum nãlium non ſunt tñ tria ſm numerum: quia T.cõ.7.
tũc res nãles non eſſent niſi tres ſm numeruꝫ: qđ eſt im
poſſibile: nec ſimiliter ſunt tñ tria ſm ſpeciem: q: tunc
res naturales non eſſent niſi tres ſm ſpẽm: qđ eſt mani-
feſte falſum. Item quibuſcunqꝫ tribus ſm ſpeciem vel
ſm numerum acceptis non ſufficiunt ad generationem
rerum naturaliuꝫ. Similiter non ſunt tria ſolum ſm ge
nus: quia tũc res nãles non eſſent niſi tria ſm genus, qđ
falſum eſt. res enim naturales ſunt ſubſtantie naturales
ꝛ qualitates naturales: ꝛ vbi naturalia: que differunt ge-
nere: ꝛ in vnoquoque iſtorum genera ſunt diuerſa. Silr
non ſunt tantum tria ſecũdum analogiam. probatio: q:
nulla entia ſunt numerata ſecũdum vnitatem: hoc eſt eui
dens: ſed eſſe tria eſt eſſe numeratum: ꝛ analogia eſt que-
dam vnitas: vt patet 5° metaphy. quare videtur q̃ nulla T.c.10
entia poſſunt eſſe tria ſm analogiam. ¶ Et confirmatur
quia cum aliqua entia ſunt plura aliqua pluralitate: qđ-
libet illorum ſm ſe debet eſſe vnum vnitate oppoſita illi
pluralitati. hoc patet inductione. ſi eniꝫ Sortes ꝛ Plato
ꝛ Joannes ſunt tres ſm numeꝝ: quilibet illoꝝ ſm ſe eſt
vnus numero: ꝛ ſi homo ꝛ aſinus ſunt duo ſm ſpeciem
quilibet ipſoꝝ eſt vnus ſm ſpeciem in ſe. ſimiliter auteꝫ
ꝛ in alijs. Si igitur principia rerũ nãlium eſſent tria ſm
analogiam: tunc quodlibet ipſorum eſſet vnum ſm ana-
logiam in ſe conſideratum. hoc aũt videtur eſſe falſum:
quia materia prima cum dicat̃ eſſe vnum de illis tribus
principijs que ponũtur: ꝛ ipſa materia p̃ma non eſt vna
ſm analogiam in rebus nãlibus: ſed vna numero: vt po T.cõ.6
nit Ariſto. in 1° de generatione, ꝛ Commẽtator oſtendit Cõ.14.
in 12° metaphy. quare ꝛc. ¶ Et cõfirmatur: quia illa q̃
ſunt vnum ſm analogiam: non ſunt tria ſm analogiam:
ſicut que ſunt vnum numero non ſunt tria numero: ſed
p̃ncipia rerum naturaliũ ſunt vnum ſm analogiaꝫ. Qđ
probatur: quia duo principia. ſ. materia ꝛ priuatio ordi T.c.23
nantur ad formam tanq̃ʒ ad finem: vt ſatis patet in ſcđo
huius: modo vbi vnum propter alteruꝫ. ibi vtrobiqꝫ tñ
vnum: ꝛ etiam vnus modus analogie eſt ordinatoruꝫ ad
vnum finẽ: vt docet Cõmẽtator in 4° metaph. ꝓpe p̃n^m.
igitur principia ſunt vnum ſm analogiã: quomõ igitur Com.2
ſunt tria ſm analogiam? ¶ Item 4° prima principia reꝝ
naturaliũ

nālium debent inveniri in omnibus rebus naturalibus.
hoc eſt evidens: ſꝫ illa tria. ſ. mā forma ꝛ privatio non in/
veniunt̃ in omnib⁹ rebus nālibus. Nam ipm celum eſt
T.c.13 res nālis: vt pꝫ pmo celi ꝛ mūdi. ꝛ tū ipſum celum non
Cō.79. hꝫ materiam vt demonſtrat. Cōmen. in iſto p̃. ꝛ 8° hui⁹
Cō.79. ꝛ in de ſubſtantia orbis. ꝛ 8° meta. q̃re ꝛc̃. ¶ Itē 5° p
Cō.12 bo ꝙ materia ꝛ forma non ſunt pnª reꝝ naturaliū: qꝛ pn
cipia reꝝ naturaliū dñt eē notiora ſm naturā ipſis rebus
naturalibus ꝯpoſitis: ꝛ ipſa ſic ꝯpoſita ſunt notiora q̃ ad
nos. vt dī in p̃ huius. nūc autē materia ꝛ forma non ſunt
T.c.3 notiora quo ad naturā: qꝛ illa ſunt notiora ſm naturam:
que ſunt maioris entitatis: ꝛ vt dī cōiter ſupra prohemium
huius. Cuius etiam ſignum eſt: ꝙ notiſſima ſm naturā
T.cō.1 ſunt veriſſime entitatis ſicut deus ꝛ intelligentie alie: vt
patet in ſcḋo metaphy. materia aūt cū ſit ens in potentia
de ſe non eſt maioris entitatis ꝯpoſito qḋ eſt in actu: ſilr
forma cum non ſit ens acto. ſꝫ actus vt cōiter dī non eſt
verius ens ꝯpoſito qḋ eſt ens actu: quare ꝛc̃.

Oppoſitum
arguit̃ auctoritate Ariſt. in litera: vbi determinat ꝙ pncipia reꝝ naturalium ſunt tria. ſ. materia forma ꝛ priuatio: ꝛ idē vult Commen. ꝛ alij expoſitores Ariſto. hoc etiam pꝫ ex pus oſtenſis: pbatum enim eſt ꝙ principia ſunt contraria: ꝛ preter ꝯria opꝫ eē aliquod pncipium. quare ꝛc̃. ergo ſunt tria.

Ad queſtionem
B iſtam breuit̃ dico duo. primo ꝙ pma principia rerum natu
raliū intrinſeca ſunt tria. Scḋo dico ꝙ non ſunt plura tri
ꝯclō p° bus. Primū oſtēdit̃ ſic: mā forma ꝛ puatio ſunt tria aliq̃
modo: ſed mā forma ꝛ puatio ſunt pnª intrinſeca rerum
nālium: ḡ pncipia prima intrinſeca rerū nāliuꝫ ſunt tria
aliq̃ modo. Maior eſt euidēs de ſe: ꝛ minor declaratur: p
ꝙ mā ꝛ forma ſunt pnª pma rerū nāliuꝫ intrinſeca: qꝛ illa
ex qbus p̃ ꝛ pncipalr res nāles ſunt ꝛ fiūt: ſunt pma pnci
pia rerū naturaliū intrinſeca. hoc eſt euidēs: ſed forma ꝛ
materia ſunt hmōi. Ex eis eni ſunt ꝛ fiūt res naturales tā
q̃ꝫ ex ptib⁹ inexiſtētib⁹ i ipſis: ꝙ pꝫ: qꝛ ſicut rō hōis mu/
mā forā ſici reſoluit̃ i rōnē hōis ꝛ rōnē muſici. ſic rō ſubē naturalis
ꝛ puatō reſoluit̃ in rōnē mãe ꝛ rōnē forme. Unūqḋqꝫ aūt ex illis
eſt in q̃ reſoluit̃ ꝛ ex qbus componit̃: q̃re ꝛc̃. ¶ Et notā/
dū circa iſtā rōnē ꝙ mā forma ꝛ puatio ſunt aliq̃ mō tria
ꝛ nonq̃ꝫ diſtincta abinuicem loco ꝛ ſuppoſito ſicut ſor. ꝛ
plato: ſed ſunt diſticta ſm diffōnē ꝛ q̃ddītatē. Alia eni eſt
diffinitio mãe ꝛ alia forme: ꝛ alia puationis. Materia eni
eſt ſubiectum pmū ex q̃ inexiſtēte aliquid fit vt dicitur p/
T.c.62 mo huius. Forma vero eſt actus dans eſſe iſti ſubiecto: ꝛ
p qḋ iſtud ſubm hꝫ eſſe acto. Priuatio vō eſt negatio for/
me in iſto ſubto cum aptitudine ad eam formā: q̃ꝫlibꝫ. n.
formam gñatā p̄cedit in ſubto negatio ꝛ non eſſe ipſius
cum aptitudine tamen recipiendi eam. ꝛ ſic dꝫ intelligi.
Qualit̃ āt materia ꝛ forā ꝛ puatio ſint tria videbit̃ ꝯñr.
Priuatº eſt pnm. ¶ Qꝛ aūt priuatio ſit vnum principiū intrinſecum rerum
naturaliū oñdit̃ ſic cōit̃. Illud qḋ eſt ex necītate cōiunctū
p ſe ꝛ pncipali ſubto rerū naturaliū ꝛ q̃ꝫtū ad fieri ꝛ q̃ꝫtū
ad eſſe eſt aliquo mō pnm rerū naturaliū. hec recipit̃ pro
manifeſta. Sꝫ ipa puatio eſt hō: nūq̃ꝫ eni mā rei naturalis
trāſmutaret̃ ad aliquā formāꝫ: niſi deficeret illa forma ꝛ
niſi hēret aptitudinem ad recipiēdū eā: ꝛ hoc q̃ſi p ſe no/
tuꝫ eſt. Si. n. materia nō careret aliq̃ forma: tūc hēt eā: ꝛ
ſic nō trāſmotaret̃ ad eā: ꝛ ad iſtā itētionē eſt illud qḋ di
T.c.55 cit Ari. i pmo de gñatiōe. habitibus p̄ſentib⁹ in materia
nō ampliꝰ gñatur aliquid. Similit̃ ſi ipſa materia carēs
aliqua forma non hēret potētiam ſiue aptitudinē ad reci
piēdum eā: tunc nunq̃ꝫ recipet eā: cū dꝫ nō recipiat̃ impoſſe
recipi: ꝛ p ꝯſequēs nō nālr deberet trāſmotari ad ipſā: ꝛ
ꝛ quia ocioſa eſſet illa tranſmutatio. Neceſſe eſt itaq̃ꝫ ad
h ꝙ materia trāſmutet̃ ad aliq̃ꝫ formā vt pus careat ea ꝛ
hēat potētiam ſiue aptitudinē ad eam. Hec autē carentia
cum aptitudine indubitanter eſt priuatio. vt pꝫ 4° meta/
phyſi. ergo puatio neceſſario eſt coniuncta materie in fie/ T.c.27.
ri rei naturalis. ¶ Itē etiam q̃ꝫtum ad eſſe: nam mā exi/
ſtens ſub vna forma neceſſario eſt priuata alia forma op/
poſita: vt materia exiſtens ſub forma hominis: neceſſario
eſt puata forma lapidis. ꝛ hoc etiā ponit Cōmētator in
illo capitulo. manifeſtuꝫ igit̃ ꝛ ſeqt̃ ergo ꝙ priuatio eſt Cō.50.
pncipium rerū nālium quantum ad eſſe. Utrum autem
ſit pncipium p ſe vel p accidens: ꝛ quo modo videbit̃ in
alia queſtione. ¶ Secundo dico q̃ꝫ pncipia intrinſeca re/ ꝯ ſcḋa
rum naturalium nō ſunt plura tribus: qꝛ tot ſunt huiuſ/
modi pncipia quot ſufficiunt ad gñationē ꝛ corruptionē
rerum nālium ꝛ ad alias tranſmutationes ꝛ ad eſſe ipſa pria rō
rum: hec eſt manifeſta. Nam ad hoc ordinant̃ pncipia re
rum nālium vt ipſe res nāles gñent̃ ex eis ꝛ ſint ꝛ tranſ/
mutent̃ ſm ꝙ eis conuenion: ꝛ ſed tria ſufficiūt q̃ꝫtuꝫ ad
intrinſeca. ſ. mā forma ꝛ puatio cum accidentia rerum nā
liū nō ſint pora ſubſtātijs naturalib⁹: ꝛ cuilibet ipſoꝝ nō
poſſint eſſe intrinſeca pncipia ꝛ pma earū. ¶ Itē ipſa cā ſcḋa rō.
agēs rē naturalē nō pōt eē pncipiuꝫ itrinſecum: ꝛ de eēn Efficiēs
tia rei gñate: qꝛ nihil efficit ſeipm vt manifeſtum eſt cui/ non eſt
libꝫ. Utrū āt agēs naturale dēat eē itrinſecū ipſe materie cauſa in
ſubiecte trāſmotationi: bona q̃ſtio eſt: ꝛ forte videbit̃ poſte trinſeca
rius. Tamē certū ē ꝙ ipſum agēs ſiue faciēs rē naturalē
non eſt de eēntia ipſius gñati vel q̃ꝫcūq̃ꝫ facti. Similiter
etiā finis rei naturalis ꝓpe loquendo vel eſt operatio rei finis nō
nālis vel aliqua res nobilior eā: cui intendit aliqualr aſſi/ eſt cā in
milari vel coniungi p operationē ſuam: vt ſatis pꝫ in 2° trinſeca
de anima. ꝛ ponit Cōmētator in 2° metaphy. ꝛ qḋcunq̃ꝫ T.c.34
illorum ſit cauſa finalis vel vtrūq̃ꝫ: manifeſtum eſt ꝙ non
eſt intrinſeca rei naturali: relinquit̃ ergo ꝙ ſola mā ꝛ for
ma poſſint eſſe principia rei naturalis per ſe intrinſeca et
pncipalr. Priuatio autē eſt hmōi principium ꝓpter neceſ
ſitatē p̄dictā: quare ꝛc̃. ¶ Itē ſi principia rerum natura tertia rō
lium eēnt plura tribus: oporteret ꝙ illud quartuꝫ vel eēt
ſubm ipſum vel aliquid aliud ꝯrium a duobus cōtrarijs
pmis. ſ. a puatione ꝛ a forma: ſed non poteſt eē aliud ſub
iectum: qꝛ vnum ſubm aliquo modo vnitatis ſufficit ad
recipiendum omnia gñabilia naturalia. Qualr autem ne
ceſſario ſit vnū videbitur poſtmodum: nec pōt eſſe aliud contra
rium: qꝛ tunc oporteret ꝙ eēt aliquid aliud contrarium
ei. Nam cōtrarium dicit̃ ꝯrij ꝯtrarium: ꝛ tunc inter illa duo
ꝯria addita eēt quedā alia ꝯrietas: ſed hoc eſt impoſſibile:
qꝛ nō poteſt eſſe niſi vna pma ꝯrietas. Nam pma contra/
rietas eſt primi gñis. ſ. ſube: ꝛ vnius gñis non eſt niſi vna
prima contrarietas: ſube aūt eſt vnuꝫ genus: quare illud
quartum nō pōt eſſe aliqḋ ꝯrium: ꝛ ſic relinquit̃ ꝙ pma
pncipia intrinſeca reruꝫ nāliuꝫ nō poſſunt eē plura trib⁹.
¶ Et confirmat̃ magis manifeſtando: cuꝫ enim pncipia ꝯfirma/
rerū naturalium ſaltē aliq̃ ſint ꝯria vt pus oſtenſuꝫ eſt: pª matio
principia debēt eſſe pma ꝯria ꝛ int̃ que ſit prima ꝯrietas.
pma autē cōtraria non ſunt niſi vnum par ꝯriorū: ꝛ ipſa
ꝯrietas non eſt niſi vna: qꝛ qḋ per ſuperabondantiam dī
vni ſoli ꝯuenit: ꝛ ſic iſta ꝯria q̃ ſunt pma principia rerum
naturaliū nō ſunt niſi duo. Preter hoc aūt nō eſt niſi vnū
ſubm certū: vnum dico aliqua vnitate: q̃re ſequit̃ ꝙ in/
trinſeca pria pncipia reꝝ naturaliū nō ſunt plura tribus.
¶ Et ē itelligendū ꝙ pncipia reꝝ naturaliū poſſunt intel
ligi pma duplr. Vno modo pmitate cōitatiſ. Alio modo Princi/
primitate principalitatis. Primo modo. ſ. primitate com pijs dī
munitatis que cōiter predicat̃ de oībus principijs reruꝫ cunt̃ pri
naturalium: ꝛ ſic ſunt materia ꝛ forma ꝛ priuatio in ſuis ma 2
cōitatibus accepta. Si ſcḋo modo ꝛ ſic ſunt pricipia ſub
ſtantie: quēadmodum. n. ſubſtātia eſt primū ens primita
te pncipalitatis reſpectu oium aliorū reruꝫ naturaliū: ſic

etiam principia ſube ſunt principia prima reſpectu oīum
principiorum principalitatis p̄imitate:ꝛ ſic vtraq̄ʒ prima
principia rerum naturaliuʒ ſunt materia de gñe ſubſtan/
tie:ſunt ꝛ forma ſubſtantialis ꝛ eius priuatio:hec ſunt cō
munia principia omnibus ſubſtantijs naturalibus gene/
rabilibus ꝛ corruptibilibus:ꝛ hoc quidem verum eſt cō/
parando adinuiceʒ principia que ſunt in iſtis rebus natu
ralibus inferioribus:principia enim iſtorum ſunt princi/
pia ſubſtantie:ꝛ ſi volumus loqui de primis principijs re
rum tranſmutabilium ſimpliciter primis ordine princi/
palitatis.ſic indubitāter prima principia rerum tranſmu
tabilium ꝛ mutationum ſunt principia motus celeſtis q
prius eſt inter omnes ꝛ principium omniuʒ aliorum:vt
T.c.76 patet 8° huius.ꝛ 2° de generatione.Utruʒ autem in ſub
T.c.54 ſtātijs naturalibus ſempiternis.ſ. corporibus celeſtibus
C ſit mā talis aut non:perſcrutatio eſt bona.ꝛ habetur ing
ri in 8° metaphyſice ꝛ 12° ꝛ in 8° huius.

Dubi° ¶ Sed aliquis dubitaret ratiōabiliter contra demonſtra/
tionem illam qua oſtenſum eſt priuationē eſſe principiuʒ:
q: ſimiliter poſſet ꝓbari q̄ potentia materie ꝛ ſimiliter
dimenſio eſſent principia rerum naturalium:eo q̄ ſemꝑ
ꝛ neceſſario ſunt coniuncta ipſi materie ꝛ in eſſe ꝛ in fie/
R° ri.Ad hoc poteſt dici q̄ iſta comprehēdūtur in ſubiecto
ſeu materia.Nā idubitanter ipſum ſubiectum debet eſſe
potens informari ꝛ tranſmutari:quod non eſſent niſi eēt
replica quantum.¶ Sed diceres q̄ ſimilit̄ priuatio deberet con
prehendi nomine ſubiecti:ꝛ ſic non dicerentur niſi duo.
R° Dico q̄ Ariſto. expreſſit ipſam priuationem diſtincte ab
alijs pro tanto:q: aliqui ſpecialiter errabāt circa ipſam
nullo modo eam a mā diſtinguentes:Phs autem non ſo
lum debet dicere veritateʒ:ſed remouere ꝛ extirpare er/
rores.¶ Item propter aliud diſtinxit priuationeʒ a ſub/
iecto magis q̄ʒ potētiam aut dimenſioneʒ:q: ipſa priua/
tio habet aliū modū principandi ipſum fieri q̄ʒ materia ꝛ
ꝯforma.Eſt enim priuatio ꝑncipiuʒ fieri ſicut terminus a
quo:non aūt materia neq̄ʒ forma.dimenſio autē ꝛ poten
tia non habent omnino alium modū principiandi ipſum
fieri niſi modum materie.ſ.per modum receptiui ſaltem
Nūs ꝑn diſpoſitiui.ideo bñ tradidit Ariſtot.numerum principio
cipioꝝ rū intrinſecoꝝ naturaliuʒ.¶ Et eſt aduertēdum vlteri⁹
accipit q̄ principia rerum naturaliuʒ ſunt aliquo modo duo ſo/
diuerſi/ lum:aliquo modo tria ſoluʒ:aliquo modo ſunt quatuor:
mode aliquo modo q̄nq̄ʒ.Et pʒ.ſi numerent̄ principia rerū nā
lium intrinſeca per ſe.ꝛ quantuʒ ad eſſe:ſic ſunt tm̄ duo.
ſcʒ materia ꝛ forma.Si vo numerent̄ ꝑncipia intrinſeca
ꝑ ſe ꝛ per accñs ꝛ ſic ſunt tria.ſ.materia forma ꝛ ꝑuatio.
Si vero numerent̄ cauſe intriſece ꝛ extriſece ſolum per
ſe:ſic ſunt quatuor.ſ.materia forma agens ꝛ finis.Si ve
ro cum principijs intrinſecis ꝛ extrinſecis per ſe conume
rentur principia per accidens ſic ſunt.5.materia forma
priuatio agens ꝛ finis.¶ Conſiderandū eſt vlteri⁹ q̄ du
Analo plex eſt anologia vt cōiter ſolet dici hic.Quedaʒ eſt ano/
gia ē 2° logia que eſt diuerſa habitudo diuerſoruʒ ad vnū ſubm.
ꝛ hāc anologiā habent alia predicamēta ad ſubſtantiam
Com.2 vt dicit Commentator in q̄rto metaphyſi.Alia eſt anolo
gia que eſt habitudo diuerſorum ad vnum agens.ſicut
plures opationes medicinales attribuunt̄ vni medicine:
ꝛ forte omnia iſta īferiora celo.Alia eſt attributio diuer/
ſoruʒ ad vnū finē vt ſanatiuū in cibo ꝛ vrina ad ſanitatem
animalis.Alia autēʒ eſt anologia que eſt ſimilis habitu
do diuerſorū ad diuerſa ſm quā aliq̄d ſe hʒ ad alterum:
ſicut quoddā alterū ad alterum:vt ſicut rector ſcholaruʒ
ad ſcholas regendas:ſic rector nauis ad nauē regendaʒ.ꝛ
forte,iſtam anologiam habēt ad ſeinuicē ꝑncipia aliorum
gñm ad principia ſubſtantie:ꝛ econuerſo ſicut enim prin
cipia ſubſtantie ſe habēt ad ſubſtātiā:ita ꝑncipia qualita
tis ſe hñt ad qualitatē ſimilr̄ autem ꝛ in alijs.

Ad primam rationem dicendum q̄ prima con/
trarīs bene ſunt quedam principia D
ſed preter illa oportet eſſe aliud ſubiectum:vt demonſtra
tum fuit prius:quare non valet.¶ Ad ſecundā patet ex
dictis:numerando.n.principia extrinſeca ꝛ intrinſeca ve
rum eſt q̄ ſunt quatuor:ſed intrinſeca tantum quodā mo
do ſunt duo:ꝛ quodam modo tria.¶ Ad tertiā dicēduʒ princi
q̄ ſunt tria ſm analogiam aliquo modo.Et ad improba pia ſunt
tiones.Ad ꝑmā cum dicitur.nulla entia ꝛc̄.dico q̄ prici/ ſm ana
pia eſſe tria ſm analogiā dupliciter poteſt intelligi.Uno logiam
modo ſic:q̄ ipſa analogia ſit formalis ratio qua denomi
nantur tria.vt albedo eſt principiuʒ formale quo aliquid
dicitur album:ꝛ hoc modo eſt falſum vt probatur.Alio 2
modo pōt intelligi principia eſſe tria ſm analogiam.i. q̄
ſint tria analogata:quorum quodlibet in ſe eſt vnum ſm
analogiam:ex quibus analogis conſtituitur vnus terna/
rius quo dicunt̄ tria:ꝛ hec eſt veritas.Nam materia for
ma ꝛ priuatio ſic ſunt tria ſm analogiam:non q̄ vna ana
logia ſit formale principiuʒ quo dicant̄ tria:ſed q: vnum
quodq̄ʒ iſtorum in ſe ſumptum ꝛ in ſua cōmunitate tota
eſt vnum ſm quādam analogiam:ꝛ hoc eſt verum mate
ria enim ſm ſe ſumpta in tota ſui cōmunitate ꝓut nume
rat̄ contra alia duo principia cōia reruʒ naturalium dici
tur de materia prima que eſt pure potentia ꝛ de ſubiecto
quod eſt ens actu ſimpliciter:ꝛ eſt tamen in potentia ad ali
quā diſpoſitionē accidentaleʒ.ꝛ non dicitur pure vniuo/
ce nec omnino equiuoce ſed ſʒ prius ꝛ poſterius.¶ Sʒ Dubita
ſi queratur de quo ꝑ prius dī materia:forte dicenduʒ eſt tio.
q̄ ſm ordinem nature rei materia ſm prius dicit̄ de ſub
iecto primo.qđ omnino eſt ens in potētia:iſtud enim eſt R°.
in potentia ad formam ſubſtantialē que eſt verior poten/
tia q̄ʒ potētia ad formam accidentaleʒ.Similr̄ forme di
cit̄ analogice de forma ſubſtantiali ꝛ de forma accidētali:
ꝛ ſm prius dicit̄ de forma ſubſtantiali ordine nature rei.
Sʒ ſm nominis famoſitatem ꝛ impoſitionem prius dicat̄
de forma accidentali.Similr̄ priuatio dicitur ſm analo/
giam de ꝑuatione forme ſubalis ꝛ accidētalis.ꝛ ſic vnuʒ
quodq̄ʒ iſtorum triū ſm ſe ſumptum eſt vnuʒ ſm analo
giā:ꝛ ad iſtā intētionē debēt intelligi eē tria ſʒ analogiā.
¶ Et ad illud qđ contra hec inducebat̄ cum aliquis ꝛc̄.
concedendum eſt.ꝛ cum dicitur q̄ materia non eſt quid
vnum ꝛc̄.dico q̄ verum eſt ſi accipiatur materia prout
eſt principium proprie ſubſtātie generalis:ſed ſi accipia/
tur cōmuniter materia pro quocunq̄ʒ ſubiecto ente in po
tentia ad aliquam diſpoſitionem:ſic bene eſt quid vnum
ſm analogiam vt dicebatur:ꝛ hoc modo ſumitur mate
ria cum dicuntur prima principia rerū naturaliū eſſe tria
ſecundum analogiā preciſe loquendo de primis ꝑncipijs
primitate cōmunitatis:ꝛ hoc etiam modo materia inue/
nitur in omnibus corporibus naturalibus:corpora eniʒ
celeſtia quāuis non habent materiam que eſt intrinſecuʒ
principium ſubſtantie ꝛ de ſe in potentia ad eſſe.tamen
bene habent materiā.i.ſubiectū quod eſt in potentia ad
vbi.aliter enim non mouerent̄ localiter.ꝛ hoc intendit
Phs in 8° metaphy.ꝛ in 12° vbi dicit q̄ celum hēt māʒ T.c.4
vel eſt mā que eſt in potentia vbi ꝛ quo.i.in potentia ad T.c.10
terminos traſformationis localis.quorū vnus eſt vbi.i.
a quo.ꝛ alius eſt quo.i.ad quem.¶ Et eſt conſiderandū
circa iſtud q̄ ſi accipiantur ꝑncipia rerꝫ naturaliū prima
ꝑmitate ꝑncipalitatis.ſ.ꝑncipia ſubſtantie gñabilis que
ſunt ꝑncipalia reſpectu accidentiū:ſic nō ſunt ꝓprie tria
ſm analogiam:ſed mā ſubſtantie cōpoſite eſt vnum ſm
numerum aliquomō vt videbitur poſt:ꝛ ipſa forma ſub
ſtātialis generabilis eſt aliquo modo vnū ſm genus ad
omnes formas ſubſtantiales:cum predicetur de ipſis in
eo qđ

eo qȏ quid ⁊ ſint diuerſa ſm ſe. Similiter autē de priua
tione forme ſubſtantialis. cū igitur dicitur ꝙ principia
rerum naturalium prima ſunt tria ſm analogiam intelli
gendū eſt hic de pncipijs pmis pmitate cōitatis que etiā
in omnibus naturalibus corporibus inueniuntur. ¶ Ad
tertiam confirmationē cum dicebatur. illa que ſunt vnū
⁊c. conceditur ꝙ non ſunt vnū ſm analogiam ſic ꝙ ana/
logia ſit ratio formalis ⁊ principium formale quo dicun/
tur tria: ſed bene ſunt tria ſm analogiā id eſt tria analoga
ta: quorum quodlibet in ſe eſt vnū ſm analogiā. ⁊ hoc
modo eſt intelligendum: cum dicitur ꝑncipia rerum na/
turalium ſunt vnum ſm analogiam. Uerū eſt ſine dubio
loquendo de analogia que eſt attributio ad vnum finem.
forma enim aliquo modo eſt finis materie ſimiliter ⁊ pri
uationis: ⁊ ideo volo ꝙ non ſint tria ſm illā analogiā: ſed
aliquo modo vt prius dictum eſt. ¶ Ad quartam patet
ſolutio ex dictis. nam lȝ in celo non ſit mā que eſt i poten
tia ad eſſe ſimpliciter: nec forma talē materiā perficiens
ſm intentionem Ariſtotelis ⁊ Cōmentatoris primo ce/
li ⁊ mundi: tamen ipſum celum quod eſt quinta eſſentia
corporea bene eſt materia in potentia ad vbi ſm ꝙ oſten
ſum eſt. ⁊ alſe plenius oſtēdet ſi deus voluerit ⁊ ſibi pla/
cuerit. ¶ Ad quintā cum dicitur. principia etiam ⁊c. con
ceditur. Et cū dicit ꝙ materia ⁊ forma ⁊c. pōt hic dici ꝙ
compoſitū ex materia ⁊ forma de genere ſubſtantie cōſi
derari hic pōt dupliciter. vno modo ſm ſuam eſſentiam
circumſcriptis oibus accidentibus per itellectum: ⁊ hoc
modo forte non eſt notius quo ad nos q̄ȝ materia ⁊ for/
ma: nec materia ⁊ forma ſunt notiora ſm naturā ipſo cō
poſito ſic ſumpto. Nam ſicut cōiter dicit compoſitū de
genere ſubſtantie circumſcriptis per intellectum acciden
tibus nō habet aliquā rem de ſua eſſentia preter mām ⁊
formā. i. que nec ſit materia nec forma. Alio modo pōt
conſiderari hmōi compoſitū quantū ad aliquod acci/
dēs eius vel quātū ad aliqua accidentia ſenſibilia. ⁊ hoc
modo ipſum eſt notius quo ad nos forma ⁊ materia. ⁊
forma ⁊ mā ſunt eo notiora quo ad naturam ipſo modo
pdicto: ⁊ ſic materia ⁊ forma bene ſunt magis entia com
poſito ſic conſiderato: ⁊ ipſum cōpoſitū eſt notius quo
ad nos ſm talē modū. ⁊ hoc ſentit Cōmentator in pmo
huius in prologo. vbi dicit ꝙ poſſibile eſt ex rebus cōpo/
ſitis. i. ex cōſeqntibus earū cognoſcere cauſas earum. Ali
ter dicunt aliqui. ꝙ lȝ materia ⁊ forma non ſint maioris
⁊ perfectioris entitatis q̄ȝ cōpoſitū ⁊ ſpecialiter ipſa ma/
teria: ſunt tamē prioris entitatis aliquo modo ipſo com/
poſito: ⁊ hȏ ſufficit ad hoc ꝙ ſint notiores quo ad nām vt
dictū eſt in queſtione de notioritate vniuerſalium ⁊c.

Cōpoᵐ conſide/ ratur 2ʳ

¶ Sic igitur nos dicamus ⁊c. Textu cō/
menti. lvij. Queſtio. xxij.

A Circa iſtud capitulū querit vtrū aliquid poſ
ſit fieri ex nō ente ſimplr ſiue ex nihilo. ⁊ eſt
circa illā partē ſpāliter. Multipliciter autē
T. c. 62 cū dicat fieri. ¶ Arguit primo ꝙ ſic: qr agēs
oipotens pōt aliqd pducere ex nihilo: aliter
enim non eſſet oipotens: ſed aliquod agens eſt oipotens
vt ipſe deus: vt cōcedūt oēs leges. q̄re ⁊c. ¶ Itē 2° agēs
qȏ nullo mō eſt diminutū: pōt aliqd ex nihilo pducere: ⁊
hoc pȝ: ꝙ enī agēs ſubiectū reqrat ex quo agat prouenit
ex diminutiōe ipſius: ſed pmū pncipiū eſt agens nullo
Cō. 21. mō diminutū imo perfectiſſimū. vt patet in 5° metaphy.
a Cōmentatore. ⁊ Ariſt. in prohemio meta. dicit totalit
optimū quod eſt in nā deus. q̄re ⁊c. ¶ Itē 3°. niſi aliqd
fieret ex nihilo ſic pcederet i infinitū in cauſis: quod eſt
T. cō. 5. ipoſſibile 2° metaphy. probatio ꝯñe. ſumamus aliquod
factū: aut illud eſt factū ex aliquo: aut ex nihilo. Si ex ni/
hilo habet ppoſitū. Si ex aliquo queratur de illo alio.
aut illud eſt factum ex aliquo: aut ex nihilo. Si ex nihilo: ⁊
habetur propoſitum. Si ex aliquo queratur de iſto alio: ⁊
aut illud eſt factum ⁊c. ex aliquo vel ex nihilo Si ex nihi
lo habetur propoſitum: ſi ex aliquo queretur de illo vt
prius: ⁊ ſic pcedit in infinitum. ¶ Itē 4° q̄ȝto agens eſt
nobilius ⁊ perfectius tanto pauciora pſuponit: ſed deus
eſt nobilius agens ⁊ perfectius q̄ȝ nā: ergo pauciora pre/
ſupponit in agendo q̄ȝ ipſa nā. cum igitur nā pſupponit
mām deus ipſe minus q̄ȝ mām preſuponit: ⁊ hoc non eſt
niſi nihil. ergo nihil pſupponit. Maior patet. qr enim na
tura eſt agens pfectius q̄ȝ ars. ideo natura in agendo mi/
nus pſupponit q̄ȝ ars. Preſupponit enim natura ens in
potentia. ſ. mām. Ars autē ſemp pſupponit ens actu vt
ars domificatoria preſupponit ligna lapides: ⁊ medicina
corpus humanū: ſimiliter autem ⁊ in alijs: ⁊ inde eſt ꝙ
omnes forme rerum artificialiū ſunt accidentia: vt dicit
Cōmētator in 2° huius ⁊ in 2° de aīa. quare ⁊c. ¶ Itē 5° Cō. 13.
agens virtutis infinite poteſt aliqd ex nihilo facere. Sed Cōm. 8
ipſe deus eſt agēs virtutis infinite: ergo ⁊c. Maior pȝ: qr
tale agens poteſt aliquid reducere de infinita diſtantia:
minor patet in 12° metaphy. quare ⁊c. ¶ Itē 6° arguit T. c. 51
ratione antiquorum philoſophoꝝ nāliū. Si aliqd fit aut T. c. 86
fit ex ente: aut ex nō ente. Si ex non ente: habet intentum.
Si ex ente: hoc eſt impoſſibile. qr ſi aliquid fieret ex ente:
tunc eſſet anteq̄ȝ fieret: qȏ eſt impoſſibile: ⁊ pbat cōſequē
tia. Nam ſi aliquid fieret ex ente nō fieret niſi ex ente: qȏ
eſt ipſummet: vt ſi aqua fit ex aliquo ente oportet ꝙ fiat
ex ipa aqua. Si enī fieret ex aere p ſe: tūc aer remaneret T. c. 34
in aqua facta: ⁊ ſic vnū ⁊ idē eēt aer ⁊ aq̄: qȏ eſt impoſſibi
le: ergo relinquitur ꝙ ſi aliqd fit ex ente ꝙ ipſum fiet ex
illo ente qȏ eſt ipſum. Et ſic ſequitur ꝙ aliquid eſt añq̄ȝ
ſit factum: qȏ eſt ipoſſibile: ergo relinqtur omne qȏ ſit fieri
ex non ente. ¶ Item 7° ſicut ſe habet generatio quedam
ad non ens quoddā. ſic generatio. ſimpliciter ad non ens
ſimpliciter per conuenientē ſimilitudinem. ſed generatio
quedam eſt ex nō ente quodam: vt generatio albi ex nō al/
bo: ergo generatio ſimpliciter eſt ex nō ente ſimpliciter.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. in lite
ra: vult enim ꝙ ſemper oportet ali/
quid ſubijci quod fit. i. cui attribuitur fieri: ⁊ in quo re/
cipitur ipſum fieri: ⁊ in hoc conuenerunt omnes qui de
natura locuti ſunt ꝙ ex nihilo nihil fit.

Ad queſtionem eſt intelligendum ꝙ aliqd fie B
ri ex nihilo ſimplicit poteſt Ex nihi
intelligi duobꝰ modis. Uno modo ſic ꝙ ly ex/ determinet lo aliqȏ
circūſtantiā cauſe mālis. ⁊ eſſet ſenſus aliqd fieri ex nihi/ fieri itel
lo tanq̄ȝ ex materia. Alio modo poteſt intelligi ſic: ꝙ ly ligit 2ʳ.
ex/ dicat circūſtantiam ordinis. i. poſt. vt ſit ſenſus: aliqd
fieri ex nihilo. i. poteſt nihil. nullo ſui preexiſtente.

Modo ad queſtionē diceret Ariſt. ⁊ Cōmētator 1ᵒ
⁊ alij phantes ꝙ ex nihilo non poteſt
aliqd fieri. pmo mō. ſ. tanq̄ȝ ex mā: qȏ multiplicit eſt eui
dens. nam ſi ex non ente: vt mā fieret aliqd: tunc non ens
ſeu nihil eſſet pars entis: qȏ eſt impoſſibile: vt pȝ per ſe. ⁊
probatur conſeqntia. nam illud ex quo fit aliqd tanq̄ȝ ex
mā p ſe remanet in re facta tanq̄ȝ ps facti vt eſt videre in
artificialibus. nam ſi domus fiat ex lignis ligna remanēt
in domo facta: ſimiliter autē ⁊ in alijs: Itē ſi ex nihilo ali
qd fieret: tunc ipſum nihil reciperet eſſe facti: quod eſt im/
poſſibile: ⁊ breuiter vnum oppoſitorum non recipit alte
rum. vñ cū oino nihil opponat ipſi eſſe nihil non recipit
eſſe. illud autē ex quo aliqd fit vt ex mā recipit eſſe facti.
q̄re ⁊c. ¶ Scdo etiā diceret Ariſto. ⁊ Cōmentator ꝙ ex 2ᵒ
nihilo nō pōt aliqd fieri. 2° mō. ſ. poſt nihil: qȏ probatur
ſic. Primo qr illud qȏ fit potuit eſſe añq̄ȝ fieret. Nam ſi

non potuit eſſe tūc fuit impoſſibile eſſe: ⁊ ſic nunq̄ȝ erit: illa igitur potentia ad eſſe eius quod fit aut eſt in aliquo ente: aut in nullo ente omnino. Si in ente. ergo nō fit poſt omnino nihil: ſi in non ente hoc ſtatim eſt impoſſibile: q2 nō ens omnino non habet potentiam ad eſſe: q2 tunc aliquādo eſſet ens. q̄re ⁊c̄. Dicunt aliq̄ ꝙ potuit eſſe potentia actiua agētis non potētia paſſiua materie: ſed nō ſufficit: q2 nihil proprie potuit eſſe anteq̄ȝ eſſet niſi precesserit potentia receptiua ſui eſſe. ¶ Itēȝ ratio Ariſtot. eſt in litera: omne quod fit vel eſt accidens vel eſt ſubſtantia. Si eſt accidens manifeſtum eſt ꝙ in fieri requirit ſubiectum: nam ⁊ ipſum accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto. Si autem ſit ſubſtantia ſic fit ex aliquo: ſicut patet per inductionem. Nam plante ⁊ etiam animalia fiunt ex ſeminibus. ſimiliter autē ⁊ in alijs ſuo modo. ¶ Item hoc maniſeſtat Ariſtot. inducendo in omnibus modis fieri. omne enim quod fit aut fit transfiguratione vt ſtatua. aut appoſitione: vt que argmentantur. aut abſtractione vt ex lapide figura mercurij. aut compoſitione vt domus. aut alteratione vt ex aqua aer: in omnib⁹ enim iſtis modis manifeſtum eſt aliquid ſubijci ipſi fieri ⁊ preexiſtere. q̄re ⁊c̄.

Fiēdi ſūt quinq; modi

¶ Item ratio Commentatoris eſt multum pulchra: dicit enim Cōmentator ꝙ ſi indiuiduum transferretur de non eſſe omnino ad eſſe: oporteret aut ꝙ aliqd eſſet transmutatum ſine transmutatiōe: aut ꝙ transmutatio eſſet in nō ente. quorum vtrūq; eſt manifeſtum impoſſibile. ꝙ enim aliquid ſit transmutatum ſine omni transmutatōe hoc ē impoſſibile: ſicut ꝙ aliquid ſit album ſine albedine: ꝙ ē⁊ trāſmutatio fiat in non ente: hoc eſt ipoſſibile: q2 tūc non ens transmutaret: cum omne in q̄ fit transmutatio transmutetur: ſicut illud in q̄ eſt albedo eſt album: ⁊ ſic patet impoſſibilitas conſeq̄ntium: ſed conſeq̄ntiam non multum declarat Cōmentator: poteſt autem ſic intelligi. ſi aliquod indiuiduum eſt factum habet aliquā diſpoſitionē quā prius non habebat nec ſimpl'r nec in ſubiecto: prius enim non habuit eſſe ⁊ nunc eſt: ergo oportet ꝙ aliqd ſit transmutatum: dicetur enim ꝙ nihil in mundo ſit variatum: omnia igitur ſe habent vt prius: ⁊ ſic ſicut prius non fuit ens: ſic nunc non eſt ens: ⁊ ſic eſt ens ⁊ nō ens: qđ eſt oppoſitum prime dignitatis: Si autem aliqd eſt transmutatum: aut igitur eſt trāſmutatū ſine transmutatione: ⁊ ſic habet primum ipoſſibile: aut eſt transmutatū trāſmutatione: ⁊ tunc aut illa transmutatio recipit in nō ente ſimpliciter. ⁊ ſic habet 2^m impoſſibile. aut recipitur in aliq̄ ente: ⁊ ſic illud qđ fit per illam transmutationem non fit ex oīno non ente. i. poſt oīno non ens: cuius oppoſitū dicebat: ⁊ hec qdem ratio eſt multum fortis q̄ȝtum ad iſtā concluſionē: ꝙ nihil pōt fieri ex puro nō ente: ſemper ergo oportet aliqd ſubijci ei qđ fit. ¶ Sȝ notādū eſt ſicut dicit Cōmētator ibidē: ꝙ duplex eſt trāſmutatio. ſ. accidentalis ⁊ ſubſtātialis: ⁊ iſte conueniunt in multis: ſicut ipſe colligit in primo tractatu de ſub'a orbis. differunt tñ in h' q2 in transmutatione accñtali nō mutatur nomen nec diffinitio rei circa quā fit: vt ſi ſortes trāſmutatur de albedie in nigredinem manet nomen ⁊ diffinitio ſor. in tali transmutatiōe ⁊ fieri ſubijcit ens actu ⁊ vnū numero ſimpliciter ſub vtroq; termino transmutationis. In trāſmutatione vō ſubſtantiali mutatur nomē id eſt res nominata ⁊ diffinitio: vt ſi animal moritur ⁊ generat cadauer non remanet animal nec diffinitio aīalis. ſimiliter autē ſi cadauer reſoluit ad terreſtreitatē: in hmōi transmutatione oportet ſubijci aliquod ſubiectum quod non ſit ex ſe ens in actu: cum enim ſubiectum transmutatiōis debeat manere vnū numero ſub vtroq; termino. eo ꝙ vnus terminorum nō recipit alterum cum ſint oppoſiti. tunc ſi ſubiectum eſſet de ſe ens actu ſimpliciter tunc maneret vtriq;

Tranſmuta° ē duplex

vno numero ens actu ſimpliciter. ⁊ ſic cum nomē ⁊ diffinitio ſumantur ab actu: maneret idem nomē ⁊ diffinitio eadem: ⁊ ſic non eſſet transmutatio ſubſtātialis. ¶ Utrū autem in aliqua trāſmutatione poſſit manere aliqua forma ſubſtantialis vna nūero: vt forma corporis aut ſubeſt que tamen forma non ſit eſſentia: nec de eſſentia materie prime: ad preſens non determino: ſed al's videbitur deo volēte. ⁊ hec quidem eſt ſententia Ariſt. ⁊ Cōmētatoris de iſta queſtione. ¶ Tenendum eſt tamē ſimpl'r ⁊ cum fide chriſtiana ꝙ ipſe deus produxit omnia de nouo ex nihilo p̄exiſtēte ſubiecto. ſed illa ꝓductio non fuit facti nec fieri niſi equiuoce: quantuncūq; terminus eius fuerit vniuocus cum termino factionis nālis: ſed dicitur creatio ⁊ ſimplex emanatio. Hūc igitur moduȝ ignorauerunt Phi gentiles nec mirū: q2 non poteſt cognoſci ex ſenſibilib⁹ nec conuinci ex aliqbus que cum ſenſibilib⁹ concordāt. ⁊ ideo illi qui ſumpſerunt cognitiones ſuas ex rationib⁹ concordantibus ſenſatis non peruenerunt ad notitiā huiuſmodi factionis: precipue quia raro contingit iſte modus. ⁊ nunquam fuit niſi ſemel. ⁊ eſt valde longum tempus preteritū poſtq̄ȝ fuit. Illi autem qui iſtum moduȝ ꝓductionis cognoſcunt dicunt per aliam viaȝ cognoſcē. ſ. p auctoritates ſanctorū ⁊ per reuelationes ⁊ h9. Per illam autē diſtinctionē productiōis que tacta eſt ſoluunt argumēta Ariſto. ⁊ Auerrois. Probant enim ſufficient ꝙ ex nihilo ſimpliciter nō poſſit aliquid produci productiōe q̄ eſt motus ⁊ transmutatio nālis. ſed productione q̄ eſt creatio ⁊ ſupernaturalis bene poteſt. ¶ Et ſi dicas nōne terra creata eſt eiuſdē ſpēi cum terra gñata: dicē ꝙ ſic: ḡ productio eſt eiuſdē ſpēi ⁊ non equiuoce diceretur ꝙ non ſequit quia agens quod creat eſt alterius ordinis ab eo qui generat. ⁊ ideo productiones ſunt diuerſe.

C Opinio catho°

R° ad arg^tu

dubita° R°

Ariſto. autem ⁊ Auerrois ſoluerēt rationes q̄ ſunt contra eorum ſententiam D

¶ Ad primā. cū dicebat agēs omnipotēs ⁊c̄. dico per interēptionē. nam agēs non dicit omnipotens niſi oīpotētia actiua. ⁊ potentia actiua nō eſt ſine potētia paſſiua. Uñ agēs omnipotēs nō eſt potēs niſi poſſibiliū: ⁊ potētia paſſiua. nunc autē ex nihilo ſimpl'r fieri aliqd non eſt d̄ numero poſſibiliū potētia paſſiua ⁊c̄. ¶ Ad ſecundā neganda eſt maior: non enim eſt ex diminutione agentis ꝙ nō facit ipoſſibile: ſed dicere ipſum agēs facere impoſſibile fieri eſt error ⁊ deceptio: vt dicit Cōmē. in 8° huius nunc autem facere aliquid oīno ex nihilo eſt impoſſibile facere impoſſibile fieri: vt pȝ ex dictis: ⁊ ſuſtentantur ipſi ſuper hoc ꝙ vnum oppoſitorū nō itelligit fieri ex altero niſi per accidens: vt albū ex nigro: ſimilit aūt ⁊ in alijs. Cum ḡ non ens opponatur enti non fit ens ex nō ente niſi per accidēs. ſemꝑ autē per accidens reducit ad per ſe aliq̄ modo. ideo opȝ aliquod ens ſubijci ex q̄ fiat qđ fit. ¶ Ad tertiam negāda eſt cōſeq̄ntia. ⁊ cum dicit. ſi aliqd fit ⁊c̄. dico ꝙ ſi aliq̄ ſubſtātia fiat: illa fiet ex ſubiecto preexiſtēte in potentia: ⁊ cum dicit. queretur de illo ſubiecto ex q̄ fit. aut ex aliquo aut ex nihilo ⁊c̄. dico hic ꝙ ratio ſupponit vnū falſum impoſibile. ſ. ꝙ p̄mum ſubiectum ex quo per ſe aliquid fit fiat de nouo. hoc autem eſt ipoſſibile vt demonſtratū eſt in p̄ ⁊ declarabit in ſeq̄ntibus. Nō igit ꝓcederet in infinitū in cauſis nālibus p ſe ordinatis. ſed ꝑueniret ad vnā p̄mam māmq̄ tamē erit ingñabilis ⁊ incorruptibilis. ¶ Ad q̄rtam dōm. ꝙ q̄to agens eſt nobilius tāto pauciora p̄ſupponit priora agentis. Uñ agens nobiliſſimum nullum agēs p̄ſupponit. Sȝ nō q̄to agēs eſt nobiliſſimū tāto pauciora p̄ſupponit in pte ſubiecti. q2 tunc ſeq̄ret ꝙ cum q̄libet intelligētia ſit nobilior nā mālis: q2 min⁹ p̄ſupponeret q̄ȝ māȝ: ⁊ ſic nihil p̄ſupponeret. Et vlterius cū p̄muȝ principiū ſit nobilius qualibȝ

Com. 4

T.c.82

alia intelligentia: ſequitur ꝙ minus preſupponit ꝙ̄ nihil. quod eſt ridiculuꝫ. ⁊ ideo nõ valet illa ratio. ¶ Ad quintam põt dici ꝙ ſi ſit virtutis infinite in vigore: bene veruꝫ eſt ꝙ põt ⁊c̃. ſed ſi eſt virtutis infinite ſm durationẽ non opꝫ. ſic autem eſt in ꝓpoſito. nullum enim mouẽs eſt virtutis infinite ſꝫ vigore vt videbitur in 8° ſed bene eſt virtutis infinite ſm durationẽ. ¶ Ad ſextam cum dicit̃. aut ex ente ⁊c̃. dicõm ſm Ariſt. in litera ꝙ aliquid fieri ex ente poteſt intelligi dupliciter. Uno eniꝫ modo ex ente ſm ꝙ ens. Alio modo ex ente nõ ſm ꝙ ens: ſꝫ aliq̃ alio modo. Similiter autẽ ex non ente: quẽadmoduꝫ medicus aliqs põt intelligi dupliciter. vno modo ſm ꝙ medicus. Alio modo nõ ſm ꝙ medic⁹ ſed ſm ꝙ edificator. ⁊ lꝫ hoc eẽt per accidẽs. Modo dõm ꝙ illud qð fit ſimpliciter bene fit ex ente actu: ſed nõ ſm ꝙ eſt ens actu ꝑ ſe: ſed ſm aliũ moduꝫ. Similiter id qð fit ſimpliciter bene fit ex aliquo qð nõ eſt id quod fit. ſed nõ ſm ꝙ non eſt id nec per ſe ſed alio modo ⁊ per accidens. verbi gratia. ſi aer dꝫ generari ſimpliciter: opꝫ hũ ꝙ ipſe fiat ex aliquo ente actu: ſed nõ fiet ex aliquo ente actu ſm ꝙ ens actu per ſe. vtputa ex aqua: q2 tunc ſimul remaneret aqua ⁊ aer. ⁊ ſimpliciter: ſed neq3 fiet ex aqua ſm ꝙ aqua eſt non aer ⁊ ꝑ ſe: q2 tũc remaneret non aer in aere facto: quod eſt impoſſibile. Fit ergo qð fit ex ente in actu: per accidẽs tamen: ⁊ ſimilit ex non ente: qð. ſ. eſt non ens illud qð fit. Et iſtam diſtinctionẽ ignorãtes antiqui errauerunt circa gñationem dicẽtes gñationeꝫ ſimplicit nõ eſſe: quia putauerũt ſi quid fieret ex ente actu ꝙ fieret ex ipſo ſm ꝙ eſt ens actu ⁊ ꝑ ſe. Similit autẽ ſi fieret ex non ente ꝙ fieret ex non ente ſm ꝙ nõ ens ⁊ ꝑ ſe. hec autẽ non ſunt neceſſaria: ſed per accñs aliquo modo fit aliquid ex vtroq3. Sed tunc reſtat dicere vlterius ex quo fit per ſe quod fit. Et Ariſt. dicit ꝙ ex ente in potentia ad ipſum: vt ſi ex aqua generat̃ aer: opꝫ in aere eẽ aliquod ens quod ſit in potentia ad aquã: ſimiliter auteꝫ ⁊ in alijs. Sed illi etiam non diſtinxerunt inter ens actu ⁊ ens in põa: ⁊ ideo peccauerunt. ¶ Ad ſeptimã cum dicebatur: ſicut gñatio quedam ⁊c̃. dico ꝙ ens ſimplicit̃ poteſt dicẽ duo. Uno modo nõ ens vl'r: ⁊ ſic non tꝫ ſimilitudo: q2 non ens quoddam põt habẽ potentiaꝫ ad ens quoddaꝫ: ſed nõ ens vl'r nullam potẽtiam põt habẽ. Alio modo nõ ens ſimpl'r põt intelligi non ens principaliter. ſ. nõ ens actu: ⁊ hoc modo hũ gñatur ex non ente ſimplicit. i. ex non ente actu: ente tamen potentia: ⁊ ſic ſoluit Ariſt. in primo de gñatione. quare non valet.

T.c.11 ¶ Manifeſtũ igit̃ ꝙ ſi qdẽ cãe ſũt ⁊ ꝑncipia coꝝ q̃nã ſunt ex quib⁹ ꝑmis ſunt ⁊ fuit nõ ſꝫ accidẽs ⁊c̃. Tex. cõ. lxv. Qõ. xxiij.

A Queritur hic vtrum priuatio ſit principiuꝫ rerum naturaliuꝫ. Et habet etiam hec queſtio locum in capl'o precedente. ſ. Sic igitur nos dicam⁹. ſed magis ꝓprie hic vt puto. ¶ Arguitur primo ꝙ non: quia illud quod eſt per ſe non ens nõ eſt principiuꝫ entis: cuꝫ cauſa rei ſit dignior cauſato. ſed ipſa priuatio eſt per ſe non ens ſm Ariſt. in litera. quare ⁊c̃. ¶ Item ſcðo ipſa non eſt principiuꝫ vt cauſa materialis: q2 materia recipit ꝑncipium vt formaꝫ facti. ⁊ priuatio non recipit principium vt formam facti: cuꝫ ipſa opponatur ei: ⁊ vnum oppoſitorum non recipit alterum: nec eſt cauſa formalis ipſius rei naturalis: quia ipſa ꝑuatio nõ dat eſſe ipſi rei nãli. nec eſt cã agẽs: q2 oẽ agẽs eſt mouẽs: ꝑuatio auteꝫ nõn eſt mouẽs. ſemꝑ enim T.c.18 exiſtimabitur ſpẽs aliqua mouens. 3° huius. nec etiaꝫ eſt cauſa finalis rei naturalis: quia finis ⁊ bonum ſunt idem. tertio ethicorum: priuatio auteꝫ nõ eſt bonum quid. imo imaginatur ad maleficiuꝫ: ergo nullo modo eſt cauſa rei naturalis nec ꝑ conſeq̃ns ꝑncipium vt videt̃. ¶ Item 3° magis videt̃ ꝙ potentia materie ſit ꝑncipium reruꝫ naturaliuꝫ ꝙ̄ ꝑuatio. ipſa enim potẽtia mãe eſt per ſe ens ⁊ ꝑcedit gñatum ⁊ neceſſario requirit̃ ad fieri rei naturalis: ꝑuatio autẽ eſt per ſe non ens. ⁊ tamẽ ipſa potẽtia nõ ponitur ab Ariſto. eſſe vnum ꝑncipium rerũ nãliũ. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ 4° ſi ꝑuatio eſſet ꝑncipium rerum naturaliuꝫ: aut eſſet ꝑncipium ꝑ ſe: aut ꝑ accidẽs. hec diuiſio ſufficiẽs ẽ. ſed non eſt ꝑncipium ꝑ ſe vt omnes cõcedunt: q2 ipſa eſt per ſe non ens: nec per accidens. probatio: quia per accidẽs contingit nõ eſſe vt pꝫ. 10. metaphy. ⁊ 8° huius. ⁊ ꝑ° poſteriorum: ſed ipſaꝫ ꝑuationẽ non contingit nõ eſſe ꝑncipium ipſius fieri dum eſt ipſum fieri vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ 5° illud quod nõ eſt ꝑncipium cognoſcendi non eſt ꝑncipium eſſendi vt pꝫ ex ſcðo metaphy. ſed ꝑuatio non eſt principium cognoſcendi: cum ſit poſterius nota: vt omnes concedunt. T.c.26 T.c.36 T.c.4.

Oppoſitum arguit̃ auctoritate Ariſto. in litera ⁊ Cõmentatoris: ⁊ rõnibus. q2 ꝑncipia ſubarũ nãliũ debẽt eſſe ↄ̃ria vt prius oſtenſum fuit: ⁊ in hoc cõcordauerũt oẽs antiqui ipſa v̾itate coacti. ſed nõ poſſunt eſſe contraria niſi contrarietate priuationis ⁊ habitus vt dictũ eſt prius q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi ex homine imuſico fiet muſicus: aut fieri muſicũ attribuet̃ homini imuſico ſm ꝙ hõ: aut ſm ꝙ imuſicus: ſi ſꝫ ꝙ hõ hoc nõ ſtat: q2 tũc oĩs hõ fieret muſic⁹ qð eſt falſum: ſi ſm ꝙ eſt imuſicus. tunc cũ imuſicũ ſit ꝑuatio muſici: ipſum fieri attribuet̃ ꝑuationi: ⁊ ſic ꝑuatio eſt ꝑncipium rei naturalis.

Ad queſtionem eſt intelligendum ꝙ ſicut cõmuniter dicit̃ ⁊ hũ: res nãles poſſunt accipi dupl'r. Uno modo quantuꝫ ad fieri. Alio modo quãtum ad factum eſſe: ⁊ ꝑ ꝑ illos in quibus philoſophia oritur de nouo dico ꝙ ꝑ fieri rei naturalis eſt intelligẽdus motus ꝑcedẽs ipſam rem naturalẽ ⁊ tendens ad ipſam formam extrahẽdam de potẽtia ſubiecti. Uerbi gratia. cum ignis ex combuſtibilibus gñat ignem precedit quedam alteratio i ipſis lignis. ſ. qua caleſiunt: ⁊ ſic cauſatur ⁊ diſponitur ⁊ preparatur materia lignoruꝫ ad formam ignis recipiendam: tandẽ autẽ materia ſufficienter diſpoſita. ſ. calefacta ⁊ exiccata ignis generans educ̃ formam ignis de mã lignoꝝ in qua preexiſtebat non actu ſed potẽtia. talis igit̃ motus ſeu trãſmutatio ꝑcedẽs eſſe rei nãlis intẽdẽs ad ipſam formaꝫ dicitur fieri rei nãlis. Sꝫ factũ eſſe eſt ipſuꝫ eſſe rei nãlis: qð terminat h⁹ motũs vel q̃ adueniente vel hito ceſſat mot⁹ ⁊ nõ amplius fit res. B Res nãles accipiuntur dupl'r

¶ Sꝫ eſt etiam vlterius conſiderandum ꝙ ꝑncipium ⁊ cauſa dicitur dupliciter. Uno modo dicit̃ cauſa ꝑ ſe. Alio modo cauſa ꝑ accidẽs quãtum ſpectat ad ꝓpoſitum. Et iterum cauſa ꝑ accidens poteſt intelligi dupliciter. Uno modo pure ⁊ omnino ꝑ accidẽs put ꝑ accidẽs. omnio diſtinguitur contra ꝑ ſe. Alio modo. dicitur ꝑ accidens ſm ꝙ ꝑ accidens diſtinguitur ↄtra ꝑmo ⁊ ꝑncipalit̃. ¶ Iteꝫ conſiderandum ꝙ lꝫ principium dicatur multipliciter vt pꝫ in 5° metaphy. capl'o de ꝑncipio. tamẽ nõ eſt multum rõnabile iſtam q̃ſtionẽ intelligi niſi de ꝑncipio qð eſt cauſa: nõ enim eſt ſatis cõueniens, querẽ an ipſa ꝑuatio ſit ꝑncipium rerum nãlium capiẽdo ꝑncipiuꝫ put eſt ꝑn^m magnitudinis: qð ẽ ꝑmuꝫ ſignificatum ꝑncipij poſitum ibideꝫ. Cõſtat eni ꝙ ipſa ꝑuatio nõ ſic eſt ꝑncipiũ reꝝ nãliũ. Nã hmõi ꝑn^m magnitudinis eſt pũctus aut ꝑnis ꝑs magnitudinis. Et manifeſtũ eſt ipſam ꝑuationẽ forme nãlis nõ eſſe punctũ neq3 ꝑmam partẽ magnitudinis. imo magis reducit̃ ad ꝑmum moduꝫ ꝑncipij. quia illud dicitur ꝑncipiũ ꝑmo nõ vñ aliqd ꝑmo mouet̃ ad aliquẽ terminum ſibi oppoſitum. vt pꝫ cum dicit. ex oppoſito autem alteruꝫ. in 5° metaphyſi. Nec eſt dicendum ꝙ reducitur pñ^m 2^m T.cõ.1. T.cõ.1.

ad ſcđm modum pͥncipij.qꝛ pͥncipium ſcđo modo eſt il/
lud a quo pluribus datis principijs facilius aliquid po/
teſt fieri:ſicut ſignificat Ariſtot.vt in docendo debemus
incipere a facilioribus ipſi diſciplinādo lꝫ poſſet fieri hoc
incipiendo a difficilioribus:ſed non ita bene:modo fieri
rei naturalis non pōt habere pͥncipium a quo ſicut termi
nus niſi ſuum oppoſitum quod eſt pͥuatio.¶ Item prin
cipiuꝫ iſto ſcđo modo dꝫ eſſe aliquid poſitiuū:ſicut princi
pia doctrine ſunt ipſa magis nota nobis:vt expoſitores cō
cordant.⁊ aliter ignorantia eſſet optimum principium do
ctrine quod nullus diceret.qꝛ tunc doctor primo deberet
ducere ignorantiam in ipſo diſcipulo.Relinquitur ergo
vt videtur ꝙ ad pͥmū modum reducaꝉ:poteſt tamē ipſa
pͥuatio inquantum eſt terminus a quo ipſius fieri reduci
aliquo modo ad ſcđm ſignificatuꝫ pͥncipij quod eſt illud:
vnde vnūqđqꝫ fiet optime.Nam ab ipſa pͥuatiōe aliquo
modo optime fieri incipit rei nālis vt a termino a quo:lꝫ
nō ſit illud vn̄ icipit vt ab agēte.¶ Item non queritur an
pͥuatio ſit pͥncipium rerum nālium accipiendo ipſum pͥn
cipium pro prima parte quantitatiua inexiſtēte ex qua ali
qđ ſit vt pͥma pars nauis eſt ſedile:qꝛ certum eſt ꝙ ipſa
pͥuatio nō eſt pͥma pars q̄ꝫtitatiua rei nālis ex q̄ inexiſten/
te fiet res nālis.¶ Amplius non eſt rōnabile querere an
ipſa pͥuatio ſit pͥncipiuꝫ rei nālis accipiendo pͥncipiū rerū
nāliuꝫ pro ſuppoſitiōe vel ꝓpoſitiōe p ſe nota:qđ eſt aliō
ſignātum pͥncipij ibi poſitum.notū eni eſt ꝙ hoc non ē ve
rū.Un̄ oībus his ſignificatis pretermiſſis remanet ſignā
tum principij:quod eſt cauſare de iſto querit.Sed ⁊ cau
Cā dicit multipliciter. ſa multiplicit dicit.Uno mō dicit cauſa mā.Alio modo
forma.Alio modo efficiēs vel agēs.Alio modo finis.vt
pꝫ in 2° huius.Modo nō eſt multum dubiuꝫ:vtruꝫ pͥua
T.c.28 tio ſit pͥncipium reruꝫ nāliuꝫ ſicut cā finalis.Certum eniꝫ
t.29. eſt ꝙ nō:cum p eſſe ipſius vel gratia ipſius pͥuationis res
nāles nec habēt eſſe nec fieri nec operari.Nec eſt dubiuꝫ
an ſit cauſa efficiēs.manifeſtuꝫ eni eſt ꝙ nō:cum efficiens
agat p formam ſuam in ipſam formā gn̄ati:pͥuatio auteꝫ
nō ꝑducit formam cui opponitur vt euidens eſt.Nec eſt
Intellē qōnis dubium an priuatio ſit pͥncipiuꝫ:qđ eſt ſicut cauſa formalis
rei naturalis:qꝛ planū eſt ipſam nō dare eſſe rei naturali
cuius eſt pͥuatio.Relinquit ergo queſtio an pͥuatio ſit pͥn
cipium rei nālis ſicut ſubiectum vel ſicut mā:⁊ hoc aliq̄
aliqđ eſt ſubꝫ 2ʳ liter videꝉ dubiū.Deide pͥmitto ꝙ dupliciter aliquid eſt
ſubiectum aut pͥncipium ſubiectiuum reſpectu alicuius
recepti.Uno modo p ſe ⁊ pͥncipaliter vt ſubſtātia reſpe/
ctu accidentiū.Alio mō diſpoſitiue vt ſuperficies reſpectu
C coloris dicitur ſubm.ſimilit autē ⁊ in alijs ſilibus multis.

ꝯnes.4. **Tunc dico** ad qōnem quatuor.Primo dico ꝙ pͥi
uatio non pōt eſſe pͥncipium rei natu
ralis ꝓpͥe q̄ꝫtum ad factum eſſe.2° dico ꝙ ipſa non pōt
eſſe pͥnᵐ rei nālis q̄ꝫtum ad fieri pure per accidens:ita ꝙ
nullo modo p ſe.3° dico ꝙ ipſa non eſt p ſe pͥncipiuꝫ ſub
iectiuum principale reſpectu ipſius fieri.4° dico ꝙ eſt per
ſe pͥnᵐ tanq̄ꝫ ſubiectiuū diſpoſituꝫ vel diſpoſitio ſubiecti.
pͥ ꝯnis ꝓbatio. ¶ Primum ſic pꝫ:qꝛ illud qđ non remanet re facta non
eſt pͥncipium intrinſecum ipſius rei quantuꝫ ad fcm̄ eſſe:
hec eſt manifeſta.qꝛ principium itrinſecum vult remane
re in ipſo eſſe rei cuius eſt pͥncipium intrinſecum:ſed ipſa
priuatio que preceſſit formā in mā nō remanet i re facta.
imo deficit adueniente forma vt notum eſt cuilibet intel/
ligēti.quare ⁊c̄.verū tn̄ eſt ꝙ ſemꝑ in mā cuꝫ ipſa eſt ſub
aliq̄ forma:eſt priuatio alterius forme oppoſite:ſed nō ꝓ
pter hoc eſt dōm ꝙ pͥuatio ſit p ſe pͥncipium intrinſecum
rei facte.qꝛ nō eſt aliq̄ pars ipſiꝰ rei.ſ.nec mā nec forma:
nec eſt pͥor ipſo eſſe rei facte:imo poſterior dīno:ꝯſequiꝉ
2° ꝯnis ꝓbatio. enim formā illā alijs oppoſitam.¶ Scđm declaraꝉ:qꝛ
ſicut dicebatur pͥus in queſtione de diuiſibilitate ſubſtan/
tie materialis:nullum ens pure p accidēs conueniens ali
cui ineſt ei neceſſario.⁊ hoc declaratum fuit auctoritati/
bus Ariſto.in.10.metaphy.⁊ in 8° huiꝰ.⁊ p̄ poſteriorū T.c.26.
⁊ in 5° metaphy.capitulo de eodeꝫ.⁊ cap̄.de accidente: T.c.36
ſed ipſa priuatio p̄cedens formam in mā neceſſario eſt pͥn T.c.35
cipium rei nālis q̄ꝫtū ad fieri:vt omnes concedunt:⁊ ca/
pitur ab Ariſto.⁊ Cōmētatore:ergo ipſa non pōt eſſe hꝫ
principium per accidens dīnotīa ꝙ nullo modo per ſe.
¶ Sed circa hoc queruntur duo.Primo queritur.quare dubia.
Ariſto.dixit ipſam eſſe pͥncipium per accidens magis q̄ꝫ
per ſe:cum ipſa aliquo modo ſit principiū p ſe.¶ Scđo
queritur in quo modo p ſe ipſa pͥuatio ſit principiuꝫ ipſi
us fieri rei naturalis.Ad pͥmum poſſet dici ꝙ Ariſto.ꝓ R°.
tanto dixit eam eſſe principium per accidens quia voluit
oſtendere diuerſitatem eius a materia ſiue ſubiecto:eo ꝙ
in hoc viſus fuit Plato errare:quia materiam ⁊ priuatio
nem non diſtinxit:vt habetur in litera.magis auteꝫ patet
diuerſitas materie a priuatione ponendo eam eſſe pͥnᵐ
per accn̄s q̄ꝫ principiū p ſe:eo ꝙ ipſa materia nullatenus
eſt principium ſm accidens:ſed ſolum per ſe.¶ Ad ſcđꝫ
videbitur circa quartam concluſioneꝫ.¶ Tertium oñdi 3° ꝯnis ꝓbatio
tur quia illud quod eſt principale ⁊ per ſe primum ſubie
ctuꝫ ipſiꝰ fieri eſt ipſa prima mā:ſicut patet per Phm in
litera.Dico autem primum ſubiectum ex quo ſit aliquid
primuꝫ cum inſit:ſed ipſa pͥuatio non eſt idē eſſentialit cū
prima materia:vt omnes ꝯcedūt:⁊ ꝓbat Ariſt.in litera.
¶ Item p ſe ⁊ principale ſubiectum fieri eſt in potentia ad
terminum ad quem:⁊ informabile termino ad queꝫ ordi
naꝉ fieri.ſicut eſt videre in artificialibus.Nam ſubiectuꝫ
fieri domus.ſ.lapides lateres ⁊ ligna eſt informabile for
ma domus:⁊ prius eſt in potentia ad eam:ſimiliter auteꝫ
⁊ in alijs:ſed pͥuatio p̄cedens formaꝫ in mā non eſt in po
tentia receptiua ad terminū ipſius fieri nec informabilis
ipo.Unū eni oppoſitoꝝ nō eſt receptiuū alterius:nec ifor
mabile ab altero:imo eſt deſtructiuuꝫ aut deſtructio ipſi
us.quare.¶ Item primum ⁊ p ſe ſubiectum ipſius fieri
ſubijciꝉ ipſi forme fieri terminato:hoc eſt euidens de ſe.
Sed priuatio non ſubijciꝉ ipſi forme fieri terminatori:imo
amouetur priuatio que in fieri precedebat vt notum eſt.
¶ Quartuꝫ declaraꝉ.illud qđ p̄cedit ipm fieri rei nālis: 4° ꝯnis ꝓbatio
⁊ eſt neceſſario coniunctuꝫ pͥncipali ⁊ p ſe pͥncipio.ſubie/
ctiuo ipſius fieri eſt pͥncipiuꝫ diſpoſitiuū ipſius fieri.hec
recipiꝉ ꝓ manifeſta ab oībus intelligētibꝰ:ſed ipa priua
tio ē hꝰ.nā anteq̄ꝫ mā ſubijciatur alicui fieri alicuius rei
nālis:opꝫ ipam carere ⁊ pͥuatam eſſe omni forma tali vt
dictum fuit pͥusꝰ⁊ q̄ꝫ diu mā tranſmutaꝉ ad formam fa/
cti:neccio habet pͥuationeꝫ annexaꝫ.ſi enim hēret illam
formam:nō amplius moueretꝉ ad eam:vn̄ dicit Ariſto.i
pͥmo de gn̄atione ꝙ hītibus pͥtibus in mā non ampliꝰ T.c.55.
gn̄aꝉ aliqđ:ſed iam eſt.quare ⁊c̄.Cum igitur priuatio ſit
neceſſario principiū diſpoſitiuum q̄ꝫtum ad fieri ⁊ non eſt
pure p accidens:relinquiꝉ ꝙ p ſe.pꝫ ergo 4ᵐ.ſ.ꝙ priua
tio eſt p ſe principium ſubm diſpoſitiuuꝫ q̄ꝫtum ad fieri.
¶ Sed dubitabis hic.ꝗ in quo mō p̄dicatorum p ſe ſit iſta dubia.
ꝓpoſitio:priuatio eſt principiuꝫ diſpoſitiuū ad ipm fieri.
¶ Scđo qꝛ ſm hec ipa priuatio deberet poni in diffōne
ipius fieri:qđ nō videꝉ eſſe verum.¶ Ad primuꝫ poſſet
dici ꝙ hoc eſt in 2° mō p̄dicatorum p ſe.Nā eſſe pricipiū R°.
diſpoſitiuū ipius fieri eſt quoddaꝫ p ſe accidens priuatio
nis:quēadmodū dicimus riſibilitas hoīs.Itē aliqs dice
ret ꝙ eſt in primo modo p ſe:nam eſſe principium fieri ē
cauſa finalis ꝓpinqua ipius priuatiōis periſtentis in mā.
¶ Ad hoc enim videꝉ ordinari priuatio in mā:⁊ huius
gratia eſſe vt ſit aliquo mō principiuꝫ rei naturalis q̄ꝫtuꝫ
ad fieri:modo omnis talis propoſitio eſt in primo modo
dicendi per ſe:in qua cauſa predicaꝉ de cauſato in recto
vl' in

ex Bibliotheca conventus ...

vel in obliquo. vt dicit Lincon. ſuper primo poſterioꝝ. ℂ Ad aliud dicūt aliqui ꝛ probabiliter vt mihi videtur: ꝙ ipſa ꝑuatio includitur in diffinitione ipſius fieri. Nam fieri eſt motus ꝑcedens formā in mā ꝛ tendens ad ipſam formam. motus autez eſt actus entis in potētia. ſ. ad terminum motus. potentia autem ad terminuʒ motus que eſt diffinitio ipſius motus eſt carentia forme cum aptitudine ad eam: ꝛ hmōi carentia eſt ipſa priuatio: ꝛ ſic in diffinitione motus includit̄ priuatio vt patet reſoluenti ptēs diffinitionis: ꝛ ꝑ ꝯſequēs in diffinitione ipſius fieri qḋ realiter eſt idem cum illo motu: non enim ſolum illud dicit̄ poni in diffinitione qḋ i ea exprimit̄ nomine proprio. ſed qḋ in ea implicatur ꝛ ponitur in diffinitione alicuiꝰ diffinientium vt dicunt logici.

Obiectio

¶ Sed dices. ſi in diffōne motꝰ ꝛ fieri ponit̄ priuatio cum motus ſit idez eſſentialiter cuʒ termino ad quē: ſequit̄ ꝙ priuatio ponat̄ in diffinitionē termini ad quē. ſ. forme ad quā ordinat̄ fieri: ꝛ hoc eſt falſum.

R°

Pōt dici ꝙ motus ꝓ forma fluente bene eſt idez aliqualr̄ cum termino ad quē vadit: fieri tamē ab eo differt ſicut imꝑfectum a ꝑfecto ꝛ diminutum a cōpleto. ꝛ ideo non ſequit̄ ꝙ illud idem qḋ ponit̄ in diffinitione motꝰ ſit etiam in diffinitione termini ad quem. Aliter pōt dici ꝙ priuatio eſt in diffinitione motus capiēdo motum ꝓ fluxu forme: ꝛ iſto modo nō eſt idez eſſentialr̄ cum termino ad quē vt in 2° huius oſtēdet̄. Uel poſſumus dicē breuiꝰ ꝙ ipm̄ fieri nihil aliud eſt niſi trāſmutatio ſubiecti priuati aliqua forma ad illam formaʒ: ꝛ hec diffō habet̄ plene ex intentione Ariſto. ꝛ Cōmētatoris. ¶ Aliter diceret aliquis ad priorē dubitationem ꝙ lʒ priuatio ꝑ ſe ſit principium ipſius fieri tanꝗ̄ ſubiectum diſpoſitiuum: quia tamē non eſt ꝑ ſe principale principium eius: ideo non opʒ ꝙ ponat̄ in diffōne ipſius motꝰ aut fieri. Sʒ hoc nō eſt tutū: quia ſilr̄ poꝰ non eſt principale ſubm motus: tñ ponit̄ in diffōne eius: ꝛ ſic patet ad q̄ſtionez.

Diuerſi tituli hꝰ qōnis.

ℂ Eſt aūt diligent conſiderandū ꝙ iſta qō ſolet moueri ſub alia forma ſic: vtrū ex priuatiōe fiat aliqd ꝑ ſe. Et adhuc alio mō. vtrū fieri muſice ꝑ ſe attribuendū ſit immuſice precedēti. Et primus quidem modus perquirendi: tunc vult hēre talem diſtinctionez: ꝙ ly ex. pōt dicere circunſtantiaʒ cauſe materialis vel pōt dicere circunſtantiā ordinis: vt ſit ſenſus ex priuatiōe aliquid fieri. i. poſt priuationez. Et ſi intelligit̄ ꝑ modo pʒ quid ſit reſpondendum. ſic enim qḋ fit: ſit ex priuatione ꝑ ſe tanꝗ̄ ex cauſa mālī diſpoſitiua: non autē principali. Si autez intelligat̄ 2° modo ſic pōt bene dici ꝙ ex priuatiōe ꝑ ſe ſit aliquid. i. poſt eam: ꝛ tamen ex eo qḋ eſt terminus ex quo ipſius fieri. poteſt dici aliquid fieri ex priuatione tali modo. i. poſt illud. Sed ipſa priuatio eſt terminus a quo ipſiꝰ fieri vt conceditur cum ab ipſa incipiat ipʒ fieri. quare ꝛc̄. ℂ Si autē queritur ſm̄ alium modum ſic pōt dici ſm̄ diſtinctionez ſuꝑ̄ poſitum. ſ. ꝙ fieri muſice attribuit̄ immuſice non tanꝗ̄ principali ſubiecto: ſed tanꝗ̄ diſpoſitiuo. Et ſic patet veritas iſtius queſtionis: que in multis ꝛ diuerſis q̄ternis inuenit̄ multū diminute ꝛ truncate tradita.

Ad priores rōnes. Ad ꝑmā dicit̄ ꝙ non ens non eſt principium entis ꝑ ſe ſed per accidens bene: ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito. qḋ ſi intelligitur eſt ꝑ accidens oīno ſic ꝙ nullo modo ꝑ ſe: dico ꝙ hoc eſt falſuʒ ꝛ īpoſſibile: nulluʒ enim neceſſariuʒ aliter ꝛ oīno eſt oīno ꝑ accidens: vt euidenter oſtenſum fuit ꝑus. ſimiliter in q̄ſtione de generatione forme ꝛ alīs reſumetur: ſed ſi intelligitur ꝑ accidens ſm̄ ꝙ diſtinguit̄ contra ꝑmum ꝛ ꝑncipalit̄ ſic eſt veruʒ. tunc dōm ē ꝙ non ens nō eſt ꝑncipale ꝑnm̄ ꝑ ſe entis: tamen aliqḋ non ens pōt eſſe ꝑnm̄ diſpoſitiuum ad aliquod ens ꝑ̄ceſſe ad ens diminutū ꝛ imꝑfectuʒ ſicut eſt ipm̄ fieri: ſicut non ſubſtantia vel accidens non ē principale principium ꝑ ſe ſubſtātie: tamē pōt eſſe principium diſpoſitiuum ad ſubſtantiaʒ ꝑ ſe vt omnes concedunt. quare ꝛc̄. Aliter dicunt quidaʒ ad primam rationē ꝙ lʒ priuatio non ſit ens poſitiuuʒ extra animā: tamē nō ſequitur ꝙ nullo modo ſit ens: quia ens dicitur etiaʒ de negationibus ꝛ ꝑuationibus ꝛ corruptionibus entium poſitiuorum vt Ariſto. dicit in 4° metaphyſi. T.c.4.

ℂ Ad ſecundam pʒ ex dictis. eſt enim priuatio ꝑncipiū in genere cauſe materialis diſpoſitiue: ꝛ hoc eſt eſſe cauſam materialez quodāmodo poſteriorem ꝛ non omnino primaʒ. ℂ Ad tertiam pōt dici ꝙ potentia materie bene eſt aliquo modo principium ipſius fieri. ſed iſtud comꝑhendit̄ ī materia ſeu ſubiecto: ꝛ ſimiliter dimenſio que eſt neceſſaria ad fieri: ita ꝙ cum dicitur ſubiectum ſeu materia eſt ꝑnm̄ ipſiꝰ fieri intelligit̄ ꝑ hoc totum compoſitū ex ſubſtantia corporali ꝛ potentiis: vnde ꝛ ſubiectum deſcribitur per ens in potentia. Sed quare Ariſt. non diſtinxit inter ſubſtantiam ſubiecti ꝛ potentiam ꝛ dimenſionem ſicut inter ſubſtantiam ſubiecti ꝛ priuationem. queratur cauſa huius ī queſtione de numero principiorum rerum naturalium. ℂ Ad quartam dicenduʒ ꝙ priuatio eſt principium aliq̄ modo ꝑ accidens ꝓut ꝑ accidens diſtinguitur contra ꝑncipaliter ꝛ ꝑmo: non tamen ſic eſt ꝑ accidens ꝙ nullo modo eſt ꝑ ſe. Et tu dices: accidens contingit non eſſe. verum eſt accidens rariſſimuʒ ꝛ indeterminatū qḋ nec eſt nec ſemꝑ nec ſm̄ magis: nec vt in pluribus: vt dicit Ariſto. i 5° metaphy. cap̄ de accidente. T.c.35

Sed accidens neceſſarium ꝛ determinatum non contingit non eſſe: ꝛ omne tale dico eſſe aliquo mō ſm̄ ſe: qḋ. ſ. diſtinguitur contra ꝑmum ſignificatum accidens: vt plane docet Ariſtot. in 5° metaphy. T.c.35

Ad rationem in oppoſitum cuʒ dicebatur ꝙ fieri muſicuʒ ꝛc̄. dr̄ cōiter ꝙ hmōi fieri attribuitur ꝑ ſe homini: ſed ipʒ ꝑ ſe accipit̄ dupliciter. per ſe accipit̄ 2ᶜ.

Uno mō ꝓprie ꝓut cadit in propoſitionibus demōſtratiuis. Alio modo ꝑ ſe. i. non ꝑ aliud ſubiectum vt exemplificat Ariſto. in ꝑ̄ poſterioꝝ. capl̄o de ſtatu in ꝑdicatis. ꝙ album conuenit homini ꝑ ſe ꝛ non ꝑ aliud ſubiectum: ſic autem dicitur in propoſito ꝙ fieri muſice attribuit̄ homini nō ꝑ aliud ſubiectuʒ. Aliter pōt dici ꝙ fieri muſice nō attribuit̄ imuſice tanꝗ̄ ſubiecto ꝑ ſe ꝛ ꝑncipaliter: nec ꝓprie attribuit̄ homini ſm̄ ꝙ homo: ſed ſm̄ ꝙ ē in potentia ad muſicam.

Obiectio

¶ Et tu dices. ergo omnis hō in potētia exiſtens ad muſicā fieri muſicus: cuʒ vnus hō fieret muſicus.

R°

Dico ꝙ veruʒ eſt vel ſm̄ actum vel ſm̄ aptitudinē: omnis enim homo exiſtens in potentia ad muſicam vel ſit actu muſicꝰ: vel eſt aptus natus fieri muſicus nec opʒ ꝙ omnis homo exiſtēs in potentia ad muſicam fiat actu muſicus vno facto muſico: ſicut quāuis hō ſit principale ſubiectum riſus: non tamen opʒ ꝙ ois hō rideat actu ridēte vno. Aliter dōm ꝛ melius ꝙ ſi vnꝰ hō imuſicus fiat muſicus: hō fieri dʒ attribui huic enti ī potentia ad hanc muſicaʒ ſm̄ ꝙ eſt hoc ens in potētia ad muſicam: ſingulorum enim cauſatorū debēt aſſignari cauſe ſingulares vt Ariſt. docet in 2° huius. vñ cuʒ hoc fieri muſicū ſit quidā ſingularis effectꝰ: dʒ ei aſſignari ſingularis cauſa ſubiectiua: ꝛ ſic nullum inconueniens conſequitur. T.c.38.

ℂ Ad ſecundaʒ pōt dici ꝙ lʒ priuatio nō ſit ꝑncipium cognoſcēdi habituʒ cuius eſt priuatio: tñ hīi pōt eſſe ꝑncipium cognoſcendi aliquē aliū habitum cuiꝰ ipſa nō eſt ꝑuatio: q̄uis igit̄ ꝑuatio forme in mā nō ſit ꝑncipiū cognoſcendi ipaʒ formā: tamē pōt eſſe ꝑncipium cognoſcendi ipm̄ fieri rei naturalis ſeu ipam tranſmutationeʒ ꝑ̄cedentez formaʒ. Nec eſt inconueniēs ꝙ ꝑuatio alicuius habitus ſit notior aliquo modo aliquo alio habitu: ꝛ plane docet Cōmentator in 8° huius. cap. Mouentium igit̄ ꝛ eorū que mouent̄: vbi oſtendit cauſam quare Ariſt. deſcribit illud quod mouetur ꝑ ſe ꝑ illud quod mouetur ꝑ accidens. Et tu videas T.cō.27

Cōmentum ibi ꝛ alibi ſi vis intelligē recte pħiaꝫ Ariſt.

¶ Subiecta quidem ē natura ſcibilis. eſt ſꝫ analogiam: ſicut enim ad ſtatuam es: aut ad lectulum lignū aut aliorū aliquod habentium formā i materia ꝛ iformie ſe habet prius q̄ʒ accipiat formā: ſic ipſa ſe ad ſubſtantiam habet ꝛc. Tex. cō. lxix. Nō. xxiiij.

A Queritur hic vtrum materia pma ſit vna numero in oibus gn̄abilibus ꝛ corruptibilib⁹.
¶ Arguitur p̄ ꝙ nonq: vnum numero non poteſt eſſe ſimul in diuerſis numero: q: tunc poſſet eſſe vnū numero ꝛ plura numero: ꝛ ſic eſſet vnum ꝛ non vnū: qđ eſt impoſſibile: ſed ipſa generabilia ſunt plura numero: vt manifeſtum eſt ad ſenſum. quare ꝛc. ¶ Itē 2° ſi ſic eſſet: tunc omniū gn̄abiliū eſſꝫ vna forma: cum in vna materia non ſit niſi vna forma numero vel ſaltem ſpecifica: ſed conſequēs eſt falſum ꝛ impoſſibile: q: tunc omnia naturalia generabilia ꝛ corruptibilia eſſent vnius ꝛ eiuſdem ſpeciei: quod eſt impoſſibile
¶ Item tertio aut eſſet vna ſm eſſentiam aut ſm eſſe. p ſufficientem diuiſionem: ſed non eſt vna ſm eſſentiā: q: tunc entia non eſſent diuerſa ſm eſſentias cum haberent vnam cōmunem eſſentiā: nec eſt vna ſm eſſe: quia aliud eſſe habet materia ignis ꝛ aque ꝛ hois ꝛ aſini. quare ꝛc.
¶ Item 4° ſi ſic tunc qđlibet fieret ex quolibet: qđ eſt falſū: vt pꝫ in p̄ huius: ꝛ pꝫ ꝯ̄ñia: q: illa ſunt adinuicē tranſ-
T.c.34. mutabilia: ꝛ vnum eorū fit ex altero que cōmunicant in
T.c.37. vna materia: vt dicitur in 2° de generatione. quare ꝛc.

T.cō.6. **Oppoſitum** arguit auctē Ariſto. hic ꝛ in p̄ ꝛ in ſcđo de generatione: ꝛ p Cōmenta-
Cō.14. torē hic ꝛ in 12° metaphyſi. Et arguit rōne: q: omnis diuerſitas ꝛ pluralitas eſt per aliquē actum. Actus eſt enī qui diſtinguit ꝛ ſeparat: vt cōiter accipit ex 8° metaphy.
T.c.49. Sꝫ ipſa prima mā nullā formā hꝫ de ſe: ḡ de ſe nō eſt diſtincta in diuerſis entibus nālibus: ꝛ ſic relinquit ꝙ ſit vna
T.c.11 q: quecunq̄ diuiſionē non hn̄t vt ſic vnum dicuntur. 5°. metaphy. cum igit ipſa non ſit vna ſpē de ſe: q: ſpēs ꝛ forma idē ſunt: ꝛ ipſa ſm ꝙ mā eſt nullam de ſe hꝫ formam.
¶ Itē nō eſt vna genere: q: cuiuſlibet generis ſunt diuerſe ſpēs: nec eſt vna ſm analogiā: quia ſemꝑ vnum analogatorū eſt ꝑfecti⁹ altero ꝛ p̄us. ꝛ vna prima mā rei nālis non eſt ſimplr̄ prior aut ꝑfectior q̄ʒ alia: relinquit ergo ꝙ ſit vna numero: ꝛ hec qdēꝫ rō eſt fortis ꝛ demonſtratiua.

Ad queſtionem p̄intelligendum eſt ꝙ mā duplex eſt ſꝫ moduꝫ. ſ. mā ꝓpin-
B qua ꝛ mā remota. Mā qdem ꝓpinq̄ eſt mā diſpoſita de-
mā eſt terminatis diſpoſitionibus ꝛ preparata vt mā calida ꝛ ſic-
duplex. ca eſt mā ꝓpinq̄ ignis: ſimilr̄ autē ꝛ in alijs. Mā remota eſt mā oīno pma. de qua ſupius fuit dcm̄: qđ de ſe nullaꝫ formam hēt ꝓpriā ſm ꝙ mā: neq̄ priuationem ꝓpriā: ſꝫ
Opinio. eſt in potētia ad oēs formas ꝛ p̄uationes. ¶ Et de iſta q̄dē pma ꝛ remota mā dixerunt aliq̄ ꝙ ipſa d̄ ſe nec ē vna nec plures: qđ ꝓbauerūt ex hoc ꝙ ipſa de ſe nec hꝫ q̄ʒtitatē idiuiſam que eſt p̄ncipium vnitatis numeralis ſꝫ eoꝝ nec multas quantitates diſtinctas a qbus eſt pluralitas
Repro- numeralis cum ipſa ſit ens pure in pōa. Sꝫ iſtud non ſuf-
batio ficit: q: vnum ꝛ multa ſufficiēt diuidunt ens ſm Ariſt.
T.c.9. in.10 metaphy. vñ cū mā ſit ens opꝫ ꝙ ſit vnū vel multa: ꝛ cū ipſa de ſe non ſit multa: q: nō hꝫ de ſe qbus diſtinguat i multa: remanet: ꝙ ſit qđ vnū: ſꝫ nō eſt vnū ſpē aut gn̄e ꝓprie cum nō hēat aliquā formā ſpecificaꝫ nec gn̄alē. ergo relinquit ꝙ ſit vna numero. nō enim eſt qđ vnū ſm analogiam: vt manifeſtū eſt cuilibet inteligēti: ꝛ eo ꝙ non eſt diſtincta in p̄us ꝛ poſterius ſm ſui nām cū ſit pu-

re potētia ens. ¶ Et iō dico aliter ꝛ dico ꝙ mā ꝓpinqua 2. prima
nō eſt vna numero oium gn̄abilium ꝛ corruptibiliū: q: ſi ſic oia gn̄abilia eſſent eiuſdēꝫ ſpeciei: cū in vna materia numero eodē mō diſpoſita non ſint plures forme ſubſtātiales ſpecifice: conſequens aūt eſt manifeſte impoſſibile: q: entia nālia hn̄t diuerſas oꝑationes: ꝛ alia ꝑ ſe ꝓpa accidentia diuerſa. ¶ Itē mā ꝓpinqua eſt mā informata diſpoſitionibus ꝓprijs alicuius rei nālis: vt manifeſtū eſt: ſed certum eſt ꝙ diſpōnes ꝓprie vnius rei nālis ſunt diuerſe a ꝓprijs diſpōnibus alterius: vt diſpoſitiones ꝓprie ignis ſunt calidum ꝛ ſiccum in ſummo. ꝛ diſpōnes ꝓprie aque ſunt frigidum ꝛ humidū: hec autē ſunt ꝯ̄ria adinuicem: ſimilr̄ autē ꝛ in alijs ſuo mō: ſemꝑ enim diſpoſitōes ꝓprie vnius rei nālis ſunt contrarie diſpōnibus proprijs alterius rei: ſicut extremū extremo: vt ꝯtigit i ſimplicib⁹ corporib⁹ q̄ ſunt ꝯ̄ria ſibiinuiceꝫ vel in vna q̄litate vel in duab⁹. Aut ſunt ꝯtraria ſibiinuicē ſicut extremū medio: vt diſpoſitiones elemētorum diſpoſitionibus miſtorum: vel ſicut vnum mediuꝫ alteri medio: vt diſpōnes panis diſpoſitionib⁹ carnis: vt tangit Cōmentator in pmo celi ꝛ
mundi ſimiliter aūt ꝛ in alijs. qre ꝛc. ¶ Item 2° eſt dūm Cō.20.
ꝙ mā pma ꝛ remota bn̄ eſt vna numero oium gn̄abiliū 2.2°
ꝛ corruptibiliū: qđ ſic ꝓbat: q: oium que adinuicē tranſmutant eſt vnum ſubiectū nūo cū ſemꝑ trāſmutatio requirat ſubiectū vnū nūero ſub vtroq̄ termino tranſmutationis: vt pꝫ in iſto pmo. 5° huius. ſed ipſa entia nālia ſunt T.c.62
adinuicē trāſmutabilia: vt pꝫ ad ſenſuꝫ. Nam ex aiali fit T.c.8.
cadauer. ꝛ ex cadauere fit terra: ſilr̄ autē ꝛ in alijs. Nec ē rō qre in duob⁹ entibus nālib⁹ trāſmutabilib⁹ adinuicē immediate ſit vnū ſub m nūero plus q̄ʒ in diuerſis. qre ꝛc. Et pōt oſtendi rōne ſupradicta q̄ mihi videt eſſe ſufficiēs ad iſtā cōcluſionē demōſtrādā: cū enim nō ſit mā pma de ſe diſtincta in diuerſis nālibus: opꝫ ipſam habere aliquā vnitatē in eis. vlr̄ enī q̄cūq̄ diuiſionē nō hn̄t vt ſic: vnum
dicunt 5° metaphy. ꝛ cū ipſa nō ſit de ſe vna ſpecie ꝓprie T.c.11
nec genere nec analogia: relinquit ꝙ ſit vna numero. quare ꝛc. Sed de mō vnitatis ipſius cōſideranda eſt diligen-
ter ſententia Cōmentatoris in 12° metaphy. ex ei⁹ verbis Cō.14.
enim ꝛ ei⁹ ſnia ibi colligitur: ꝙ aliqđ eſſe vnū nūero pōt in- Unū nu
telligi duplr̄. Uno mō aliqđ ē vnū numero poſitiue ꝛ ꝓ- mero 2r
prie: ꝛ eſt illud qđ hꝫ vnā formā indiuidualeꝫ que eſt ens duplr
actu ꝛ indiuiſuꝫ in ſe: ſicut ſor. ꝛ qđlibet aliud indiuiduū ſubſtātialr̄ ꝛ i alijs ſuo mō. Alio mō pōt intelligi aliqđ eſſe vnū numero p̄uatiue. ſ. ꝑ priuationē diuꝫ formarū indiuidualiū a qbus ē multitudo numeralis: ꝛ mō mā non eſt qđ vnū numero pmo mō. ſ. poſitiue: q: ipſa in eētia ſua nō hꝫ aliquā formam indiuiduale ꝓpriā q̄ ſit vna actu ꝛ ens in actu vt demonſtratū fuit p̄us: ſed bn̄ eſt vna nūero p̄uatiue per p̄uationeꝫ oium formarū indiuidualiū: a qbus ē multitudo ꝛ pluralitas numeralis: non ſic ꝙ ſit actu priuata ꝛ denudata ab oibus formis ſil' ꝛ ſicut oculus cecus eſt ſil' p̄uatus oi viſiōe. h. n. ē falſuꝫ ꝛ impoſſibile: vt demō-
ſtrat Cōmētator in 2° huius. ꝛ Ariſto. in pmo de gn̄atio- Cō.1
ne. ſed ſic ꝙ ipſa i eētia ſua ſm ꝙ eſt mā pria non inclu- T.c.6.
dit aliquā formā ꝓpriā: ꝛ ſic nō hꝫ de ſe multitudinē. qre
relinquit ꝙ ipſa ſit vna numero p̄uatiue. ¶ Et eſt notā-
dū circa h̄ ꝙ ſic ipſa d̄ vna numero p̄uatiue mō p̄dicto: ſic Mā p°
ipſa pōt dici cōis ad oia gn̄abilia ꝛ corruptibilia ēt p̄iua- eſt cōis
tiue. q: ſ. nō hꝫ in eētia ſua aliquā formā idiuidualeꝫ ꝛ ad om
ꝓpriā q̄ determiata ſit ad vnū idiuiduuꝫ ſeu ſingulare: iō nia gn̄a
eſt cōis p̄uatiue. Et addit Cōmēta. ꝙ dāt cōitas māe pri- bilia ꝛc.
me a cōitate vlium p̄cipue gn̄is: forme enī cōes in quib⁹ īueniunt vlia ſunt i po°. ꝛ iō ſcire aliqđ ſm ꝙ vlē eſt ſcire ipm in po° ſm ꝙ dicit. Cōicatio igit q̄ intelligit in formis cōib⁹ hꝫ eſſe extra aiaꝫ i potētia. Iſta aūt cōicatio q̄ intelligit in mā prima eſt pura p̄uatio: cū nō intelligat niſi ꝑ p̄uatiōe

priuatione formarũ indiuidualiũ ab ea. Eſt igitur intẽtio Cõmentatoris in his verbis: ꝙ mã ꝑma nõ h3 cõitatẽ ſuaȝ per aliquã vnam formaȝ cõeȝ ⁊ potentialẽ: que ſit de ſua ſubſtãtia ⁊ ꝓpria ei ſm ꝙ mã. Sed vniuerſale h3 cõitatẽ extra aiam per aliquã vnã formaȝ cõem: potẽtialem nĩ ⁊ imperfectã que eſt propria ipſi vli: ⁊ in his verbis Cõmẽtator videt̃ intelligere ꝙ alia eſt forma vlis ex̃ aiam a forma ſpeciali: vlis dico pro re de qua aliꝰ deo fauente dicet̃. Cõitas aũt mãe prime ad oia generabilia nõ eſt aliud niſi eius indifferẽtia ad ipſa inquãtũ nõ h3 aliquẽ actũ ſibi ꝓprium q̃ ſic hoc eſt ſp̃ale diſtinctũ ab alio. Et dicit ibi Cõmentator ꝙ verũ eſt ꝙ iſte ẽ verus intellectus mãe p̃me quãtum ad eius vnitatẽ: qui nũq̃ eſt dictus ab Ariſto. in aliquo loco: ſed inuenitur inni ex eius verbis: ⁊ hoc eſt verum: qꝛ in ꝑmo metaph̃. in erroribus dicit ꝙ i fundamẽ

T.c.8. to mãe nihil eſt diſtinctũ. ⁊ in 7° dicit ꝙ ipſa non ẽ q̃d nec qualeꝫ nec quãtum: nec aliq̃d alioꝝ qbus diuiſum ẽ ens. quare ⁊c.

dubita° ℂ Ulterius eſt intelligendũ ꝙ aliqs poſſet dubitare ſatis rõnabil'r. Nã oẽ qd̃ habet entitatẽ poſitiuam extra aiam eſt vnum entitate poſitiua ex̃ aiam. hoc ẽ eui

T.c.1 T.c.66 dẽs ex 4° metaphy. ſed mã ꝑma h3 ẽtitatẽ poſitiuã extra aiam cũ ſit aliq̃d real'r ⁊ q̃ditatiue diſtinctũ a priuatione vt p3 in ꝑmo huius. q̃re ⁊c. ℂ Preterea. Si mã prima ſit vnum numero ꝓuatiue: ex h̃ ꝙ in eſſentia ſua non habeat aliquã multitudinẽ formaꝝ idiuidualiũ a qbꝰ ẽ multitudo numeralis: ſic ipſa poſſet dici plures numero priuatiue ꝓ tanto: qꝛ ipſa in eſſentia ſua non h3 aliquaȝ vnã formã a qua ſit vnitas nũeralis: ⁊ ſic eſſet vna numero priuatiue: ⁊ plures numero ꝓuatiue ſimul: qd̃ videtur irrõnabile: eo qꝛ iſta vident̃ oppoſita. ℂ Preterea. Sil'r poſſet dici ꝙ ipſa mã eſt vna ſm ſpẽȝ ꝓuatiue: eo ꝙ nõ h3 in eẽntia ſua aliquã multitudinẽ formarũ ſpecificarũ a q bꝰ eſt multitudo ſpecifica: h̃ aũt nullus dicit. ℂ Ad ꝑma dõ3 ꝙ mã ꝑma ſicut h3 entitatẽ poſitiuaȝ: ſic h3 vnitateȝ poſitiuã ſolũ potẽtialẽ: vt p3 ex ꝓcedẽtibus. ⁊ id̃ cõcedit̃ habere vnitatem potentialẽ ſolũ poſitiuaȝ: ſ3 non vnitatẽ actualẽ poſitiuam de ſe. ℂ Ad aliud poſſet aliqs euadere dicendo ſic: q̃ non eſt ſimile de multitudine mãe ⁊ de vnitate ipſius. Nã rõ vnitatis ſumit̃ ab indiuiſione. vt p3 in

T.c.11 5° metaphy. Indiuiſio aũt eſt quedã ꝓuatio. ⁊ id̃ vnitas ẽ ꝓpinqua ꝓuationi: ſed pluralitas nõ ſic ſe h3. ⁊ id̃ poterit dici mã vna ꝓuatiue ⁊ non plures priuatiue: ꝙ ſi hoc nõ ſufficit cõcedat̃ mã3 eẽ plures ꝓuatiue ſic itelligẽdo ꝙ in ſua eſſentia nõ icludit aliquã formã a qua ſit vna numero actu. ⁊ id̃ ſicut dicit̃ vna numero: qꝛ nõ eſt plura de ſe: ſic dicit̃ plura nũero: qꝛ non eſt vna de ſe: nec iſta ſunt oppoſita realiter vnuȝ numero ꝓuatiue ⁊ plura numero priuatiue: ſicut l3 albũ ⁊ nigrũ ſint oppoſita: tñ priuatio albi ⁊ priuatio nigri non ſunt oppoſita cũ ſimul ſint in medio colorato. Prima tamẽ ſolutio videtur melior: eo ꝙ ratio vnius ſumit̃ ab indiuiſione. vnde cũ mã prima non ſit de ſe diuiſa numeraliter: ipſa põt dici quodãmodo vna numero. Sed rõ multitudis ⁊ pluralitatis non ſumit̃ a priuatione. ⁊ ideo quãuis ipſa non ſit vna nũero per aliquã vnã formã: non ſequit̃ vt ſit plures nũero. Nec intelligo ꝙ ipſa ſit vna numero ⁊ ꝓuatiue ⁊ ſolũ ⁊ preciſe ꝓ tãto qꝛ de ſe non h3 multas formas idiuiduales: qꝛ ſimil'r poſſet dici ꝙ indiuiduũ ens actu vt ſoꝛ. eſſet vnũ numero priuatiue: qꝛ nullu3 tale habet multitudinẽ formaꝝ a qbus ſit multũ numeral'r: ſed ꝓ tãto: qꝛ nec vnaȝ formam indiuidualẽ h3 qua ſit vna nũero: nec multas qbus ſit numero plura: ſ3 potẽtia ſe h3 ad ambo hec. Unde forte ratio

Rõ vnitatis mãe ꝑncipalis radicalis vnitatis materie prime eſt ipſam eſſe ens pure potentia ad qd̃ conſequit̃ predicta. Et ideo Cõmẽtator dicit in eodem quod eſt i potentia dicere: eſt ꝙ ẽ vnum numero ⁊ cõmune pluribus. vt igitur ſit ad vnuȝ dicere: ꝙ mã ꝑma eſt dicta vnuȝ nũero: ex eo ꝙ ipſa eſt ens in pura potẽtia: ⁊ per ablatõeȝ formaꝝ idiuidualiũ oium ab ea modo ꝓdicto: nõ qꝛ actu ſimul ſit ſine oibꝰ formis: ſed qꝛ nullã claudit in eſſentia ſua. ℂ Ad aliud dubium põt dici ꝙ nõ eſt icõueniẽs mãm ꝑmã eſſe vnaȝ ſm ſpẽm ꝓuatiue ꝓportionabil'r: ſicut ipſa dĩ vna numero priuatiue. ſ. qꝛ ipſa nõ h3 in ſua eſſentia formas qbꝰ ſpecifice diſtinguat̃: ita ꝙ per ablationem formaꝝ ſpecificaruȝ dicit̃ vna ſm ſpẽm ꝓuatiue. ſil'r vna ſm genus: ſ3 hoc nõ oportuit Cõmẽtatorẽ exprimere: qꝛ p3 ex dictis eius ſatis.

Ex dictis patet ſolutio ꝑmaruȝ duaꝝ rationũ. D

ℂ Ad 3ᵃᵐ dõm ꝙ ipſa non eſt vna nũero ſm ſuuȝ eſſe actuale vt hñ ꝓbabat̃ iñ ipſa eſt vnũ nũero ſm ſuuȝ eſſe potẽtiale: nõ q̃dẽ ꝙ eiꝰ potẽtia ſit ſimpl'r vnũ ſubiectũ nũero: ſ3 ipſa ſm id qd̃ eſt ens vnuȝ ſm eſſe potentiale: ⁊ hoc ſufficit. Uel dicat̃ ꝙ eſt vna ſm eẽntiã mõ ꝓdicto: Et cũ dĩ: qꝛ tunc entia nãlia non eſſent dñtia ſm ſuas quidditates: dico ꝙ imo: qꝛ differẽtia ſũt T.c.12

illa que ſunt diuerſa aliquid vnũ entis 10° metaphy. modo entia nãlia ſunt diuerſa ſ3 formas aliq̃d vnuȝ entis. ſ. in aliquo vno cõuenientia. ſ. in mã. Sed dices. ad minus entia nãlia non erunt diuerſa ſm ſuas quidditates ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑmo cũ nõ inerit eis diuerſitas niſi rõne vniꝰ ꝑtis q̃ditatiue: ⁊ hoc concederet̃ a multis. ſ. ab illis qui ponũt q̃ditatẽ ſubſtantie nãlis eſſe cõpoſitã ex mã ⁊ forma. Alij vo dicerent ꝙ mã ꝑma nullo mõ eſt pars q̃ditatis ſubſtantie rei nãlis: ſ3 ſola forma eſt tota quidditas. ⁊ videtur velle Cõmẽtator in 7° metaphy. ſed de hoc ad p̃ſens non diſcutio. ℂ Ad 4ᵃᵐ dõ3 ꝙ oia nãlia ſunt adinuicẽ tranſmutabilia vel imediate vt illa que ſunt ſibiinuicẽ ꝓpinqua ſm formas: vel mediate ⁊ per plures trãſmutatiões ita ꝙ mã que nunc eſt ſub vna forma. ſ. aſini põt fieri ſub forme terre multis trãſmutationibus mediãtibꝰ: ⁊ hoc non eſt incõueniẽs: nec ꝯ Ariſto. ſed ꝙ vnũquodq3 imediate fiat ex vnoquoq3 hoc bene eſt inconueniẽs. Cõ.34

ℂ Primum quidem igitur dictuȝ eſt ⁊c. Textu cõmenti. lxx. Queſtio. xxv.

A Cõ 70

Commẽtator ſup iſtaȝ partẽ exponẽdo illud verbũ Ariſt. Et q̃d ſubiectũ: ꝓbat ꝙ potẽtia mãe nõ eſt ſubã eiꝰ. ⁊ ideo circa hoc p̃t queri vtrũ potẽtia mãe ſit idẽ eẽntial'r cũ ipſa ſubã mãe. ℂ Arguit̃ ꝑmo ꝙ ſic: qꝛ illud ꝑ qd̃ ſubſtãtiat̃ aliq̃d eſt eius eẽntia: nihil eñ ſubat̃ ꝑ ſuũ accidẽs vt manifeſtuȝ eſt. Sed mã ſubat̃ per poſſe. vt ſcribit Cõmẽtator in tractatu de ſuba orbis. ℂ Item 2° ſicut ſe habet ꝑmũ agens ad eſſe actu: ſic ſe h3 ꝑmuȝ patiẽs ad eẽ in potẽtia per cõueniẽtẽ ſimilitudinẽ. Sed primũ agens eſt ens actu per ſuã eſſentiaȝ: ita. ſ. ꝙ eſſe actu non eſt additũ ſube ſue vt oẽs cõcedunt: quare ſil'r primuȝ patiẽs ẽ ens in potentia per ſuam eſſentiaȝ ſic ꝙ potentia non eſt aliquid additum eius eſſentie. ℂ Item 3° in quolibet genere eſt actus ⁊ poᵃ. vt vult Ariſto. i 9° metaphy. ⁊ Cõmẽtator in probemio de aia: ſed ſuba eſt vnuȝ genus. ergo i genere ſube eſt aliqua poᵃ: illa autẽ non eſt cõpoſituȝ nec forma. vt manifeſtũ eſt: ergo relinquit̃ ꝙ ſit mã. vt manifeſtum eſt: ⁊ ſic mã eſt ſubal'r poᵃ. ℂ Itẽ 4° ſicut ſe h3 eẽ ad poſſe ita eſſentia ad potentiam: ſed in eternis non differunt eſſe ⁊ poſſe ſm Ariſto. in 3° huius. ergo i eternis nõ differũt eẽntia ⁊ potẽtia: cũ igit̃ ꝑma mã ſit eterna. vt demonſtratũ eſt in ꝑmo huius: ſequit̃ ꝙ ipſa ſit idẽ cũ ſua potentia. ℂ Itẽ 5° ſi potẽtie mã eſſent accidẽs ſupadditũ eſſentie mãe: ſequeret̃ ꝙ eſſet ꝓceſſus in infinitum in accidentibus mãe ſimul exiſtentibus: qd̃ videt̃ impoſſibile ex 3° huiꝰ. vbi dĩ ꝙ nõ eſt dare infinitum actu ſimul: nec i multitudine: nec i magnitudine. Et probatur ꝯſequẽtia: T.c.7. Cõ.6. T.c.32 T.c.82 T.c.41

q: ſubiectuʒ eſt in potẽtia ad accidẽtia ſua vt manifeſtuʒ
eſt: aliter eni eſſet impoſſe ea hr̃e. Si igitur potẽtia mãe ẽ
accñs m̃ ſe ipſa vtiqʒ materia videbitur eſſe in potẽtia ad
ipſaʒ potẽtiã: ⁊ ſic quereť de illa potentia per quaʒ mate
ria eſt in potentia ad ſuã potẽtiã. vtrum ſit ideʒ eſſentiali
ter cum ipſa ſubã mãe: aut nõ. ſi ſic pari rõne erat ſtandũ
in prima potẽtia. ſi nõ tũc mã eſt in potẽtia ad illaʒ poten
tiaʒ: ⁊ ſimiliter quereť de illa tertia potentia: ⁊ ſic aut ibit
queſtio in infinituʒ: aut opʒ in principio cõcedere ꝙ potẽ
tia mãe ad formã ſit idẽ eſſentialr̃ cũ ipſa prima materia.
¶ Item 6° ſi potẽtia mãe eſſet accñs mã: tũc ipſa potẽtia
eſſʒ actus: qḋ videť impoſſe: q: actus ⁊ potentia ſunt op
poſita ⁊ vnũ eoꝝ nõ eſt alterum. Et pʒ cõſequẽtia: q: oẽ
accidens eſt forma ⁊ omnis forma eſt actus. ¶ Itẽ 7° ſi
potentia mãe eſt accidens: tũc forma nõ vnireť imediate
materie prime qḋ videť incõueniẽs: q: forma ſubalis eſt
prima perfectio ipſius mãe vt oẽs ꝯcedũt: ⁊ pʒ ꝯñtia: q:
forma nõ vnitur materie niſi mediãte potentia ipſius ma
terie. ¶ Itẽ 8° ſi potẽtia materie eſſet accidẽs mãe: tunc
ex materia ⁊ forma non fieret vnum niſi ẜm accñs: quod
T.c.4. eſt impoſſe. vt vult Ariſt. in 8° metaphy. ⁊ 2° de anima: ⁊
T.cõ.7. ꝯña ꝓbať: q: ex mã ⁊ forma non fit vnũ: niſi q: materia ẽ
ens in potentia ⁊ forma eſt actus. Si ergo eſſe in poten
tia accideret materie: tunc ex ipſa forma ⁊ materia fieret
vnum ẜm accidens: quod eſt inconueniens.

Cõ.70. **Oppoſitum** arguitur auctoritate Cõmentatoris in iſta parte vbi dicit aperte ꝙ potẽ
tia non eſt idẽ cũ ſubã mãe: ⁊ ideʒ dicit in tractatu ð ſubã
orbis ꝙ poſſe quo ſubatur hic ſubiectuʒ differt a mã ſubri
⁊ h̃ ꝓbat hic ⁊ ſilr̃ ibidẽ vt videbiť. Et arguiť rõne: q: ſic
ſe hñt potentie aie ad aiaʒ: ſic potentie mãe ad mãm ꝑ cõ
uenienteʒ ſilitudinẽ. Sed potẽtie aie nõ ſunt ipſa ſubã aie
cũ ſubã aie non ſit niſi vna in vno aiato: ⁊ potẽtie ſunt plu
res vt viſus ⁊ auditus ẜʒ cõem doctrinaʒ. quare ⁊c̃.

B **Ad iſtam qõnem** dimiſſis alijs opinionibus dico ad preſens per diſtin
ctionem ꝙ per potentiam nos poſſumus intelligere duo.
Uno mõ ſubiectũ potẽs. Alio modo formale ꝑncipiũ. ſ.
reſpectũ ſeu habitudinẽ formã generandã vel ad agens.
ꝯ p° ¶ Tũc dico ad qõneʒ ꝙ potentia ſi ſumať ꝓ ſubiecto po
tentie. ſic eſt idẽ eſſentialr̃ cũ mã: q: illud qḋ eſt perfectibi
le ⁊ informabile per formã ſubalẽ ẽ ipſa eſſentia mãe pri
me informabile. Dico primo ꝑncipalr̃ hoc eſt euidẽs: ſed
ꝯ 2° ſubiectũ potẽs eſt hõi vt ẽt notũ eſt. q̃re. ⁊c̃. ¶ 2° dico ꝙ ſi
ſumať potentia pro formali ꝑncipio quo mã dĩ potẽs: ſic
nõ ẽ ideʒ ſubalr̃ vl' eẽntialr̃ cũ ſubã mãe. Et h̃ ꝓbať mul
p° ratio tipliciter. Et ꝑmo ſic: illa nõ ſunt penit° vnũ ⁊ idẽ eẽntia
liter: quoꝝ vnũ multiplicať altero manente vno: hoc eſt
euidẽs: ſed mã exiſte vna numero potẽtie ſunt plures: vt
potentia ad formã ignis eſt alia a potẽtia ad formã aque:
ſilr̃ aute ⁊ in alijs. Et hec rõ ſumpta eſt ex verbis Ariſto.
T.c.10. ex 3° huius vbi dicit ꝙ poſſe ſanari ⁊ poſſe iſirmari non
Cõ.21. idem: lʒ ſubiectuʒ potẽs ſit idẽ: ⁊ Cõmẽtator in 12° meta
phy. dicit ꝙ numerus habilitatũ. i. potentiarum mãe eſt
ẜm nũerum ſpẽrũ generabiliũ. ¶ Et ꝯfirmať iſta rõ: q: ſi
potẽtia mãe qua formalr̃ denoiať potẽs eſt idem cũ mã
eſſentialr̃: qua rõne vna potẽtia ⁊ alia erit ſic ideʒ cũ mã:
⁊ ſic oẽs potẽtie quas hʒ mã ad formas erũt idẽ eſſentia
liter ⁊ ſubalr̃ cũ ipſa mã: mõ quecũqʒ vni ⁊ eidẽ numero
eẽntialr̃ ⁊ indiuiſibilr̃ ſunt eadeʒ: inter ſe ſunt eadeʒ. ergo
oẽs potẽtie mãe ad formas ſunt ideʒ eſſentialr̃ ⁊ vnũ: qḋ
eſt impoſſe per ſe. Nã potẽtie diſtinguunť per diſtinctio
2° ratio neʒ actuũ ſaltẽ imediatoꝝ. ¶ Itẽ ſi potentia quã hʒ mate
ria exñs ſub forma aque ad formã aeris eſſet vnũ ⁊ ideʒ
cũ potentia quã hʒ ad formaʒ ignis: tunc omne qḋ vnã il
larum potẽtiarũ reduceret ad actum: reduceret ⁊ aliaʒ h̃
non videť bene conueniẽs: ⁊ ſic omne qḋ generaret aerẽ
ex aq̃. generaret etiaʒ ⁊ ignẽ: qḋ ẽ impoſſe ⁊ ꝯ ſenſuʒ. ¶ Itẽ 3ª rõ
rõnes Cõmentatoris ſunt ad propoſitũ efficaces. Nam ſi
potentia mãe eſſet oino eſſentialr̃ eadẽ cuʒ ſubã materie:
tunc adueniẽte forma corrumperetur vel auferreť ſubã
mãe: qḋ eſt manifeſtuʒ impoſſe. Et pʒ ꝯña: q: forma pre
ſente: corrumpiť potẽtia quã habuit ad formã illã vt ma
nifeſtum eſt. qḋ enim eſt actu non eſt ſicut cũ erat in potẽ
tia: vt dĩ in 9° metaph. ⁊ vlr̃ dicit ipſe ſi potẽtia mãe eſſet T.c.11.
ſubã eius: tunc ſubã eius corrũpereť apud generationẽ.
¶ Sed mirũ eſt cũ potentie mãe ad formaʒ ſint iſinite du dubita°
rationis a parte ante. vt dicit Cõmẽtator in primo celi ⁊ T.c.115
mundi: quo ipſa põt corrũpi: cum Ariſtot. demonſtret in
primo celi ⁊ mundi multiplr̃ ꝙ nullum ens ingenitum. ſ.
eternum a parte añ põt corrũpi: ſicut nec aliqḋ factuʒ põt
manere incorruptibile. Et forte dõm ꝙ nulluʒ perpetuũ R°
a parte añ põt corrũpi ſic ꝙ in poſteruʒ nullũ eius ſile ge
neratur: ⁊ ſic intelligit Ariſto. ꝯ illos q poſuerunt mũdũ
ingenituʒ: ⁊ poſtea oino corrũpi ſic ꝙ in futuro null° re
generabitur mundus: ſed potẽtia mãe ad formã que ſuit
eterna ex parte añ: quãuis corrũpať ⁊ nũq̃ʒ genereť ea
dem nũero: tñ redibit potentia eadeʒ ſpẽ. vt cũ ſor. fuerit
corruptus: mã ei° iteruʒ erit in potẽtia ad formaʒ hois ſi
cut fuit primo. Uel dico ꝙ potẽtia quãtũ ad id qḋ eſt poſi
tiuuʒ non corrũpiť: ſed ſoluʒ quãtũ ad ꝑuationẽ forme q̃
ꝑexiſtebat i mã: ⁊ hoc additũ nõ ꝑtermittas. ¶ Itẽ ſi po 4ª rõ
tentia mãe eẽt ſubã mãe: tũc mã eẽt in ꝑdicamẽto ad ali
qd nõ in ꝑdicamẽto ſube: qḋ eſt impoſſe: pars eniʒ ſube ẽ
ſubã. Et pʒ ꝯña: q: potẽtia ꝓ reſpectu eſt in predicamẽto
ad aliqd: ⁊ hoc etiã ipſe dicit in tractatu de ſubã orbis ꝙ
poſſe dĩ reſpectu forme: ⁊ ipſa mã eſt vnũ entiũ exñtium
per ſe. i. abſolutũ eẽntialr̃ a reſpcũ. ¶ Sed ꝯ iſtaʒ poſitio C
nem dubitať multiplr̃. Primo dubitať circa illã diſtinctio dubita°
nem: q: dĩ ꝙ hoc nomẽ potẽtia põt ſumi vl' ꝓ ſubiecto prima.
vel ꝓ reſpcũ: hoc videť incõueniẽs: q: nomẽ abſtractum
nõ ſumiť ꝓ ſubiecto: i hoc eni differt terminus accñtalis
cõcret° ab abſtracto ſiue a ꝑncipali: q: terminus accñtalis
cõcretus põt accipi ꝓ ſubiecto vel ꝓ forma: abſtractus ãt
nõ. cũ igiť potentia ſit nomẽ abſtractũ nõ pt̃ teneri ꝓ ſub
iecto: q̃uis hoc nomen potens poſſit accipi pro vtroque.
Unde huic argumẽto initẽtes qdã dixerunt ꝙ illa diſtin
ctio ꝓuenerit ex ignorantia iter abſtractũ ⁊ denoiatiuuʒ.
¶ Itẽ dubiuʒ eſt ꝯ ꝑmã rõnẽ Cõmẽtatoris: q: ſuppõit ꝙ dub°.2ª
ad priuationẽ forme corrũpiť potẽtia: hoc ãt videť diffi
cile: q: cũ forma ſubalis educiť ð potẽtia mãe a generã
te: q̃ro an mã ſit potẽs recipe formã: aut nõ: ſi ſic. igiť hʒ
potẽtiã recipiendi formã. nihil eni eſt potẽs recipe formã
ſine potẽtia: ſicẽ nihil eſt albũ ſine albedine: ſi ãt nõ ſit po
tens recipe formã. g̃ recipit qḋ nõ põt recipe: qḋ ẽ impoſſe.
g̃ in illo inſtãti mã hʒ potẽtiã ad formã: ⁊ ſic po° nõ corrũ
pitur vt vĩ. Etiaʒ ꝯfirmať: q: potẽtie actiue corrñdet po T.c.17
tẽtia paſſiua. 5° metaphy. ſʒ in inſtãti cũ gñans gñat ⁊ ex̃
hit formã ad actũ: ipʒ gñans hʒ potentiã actiuã reſpectu
mãe. g̃ ei corrñdet potẽtia paſſiua: ⁊ e nõ niſi i mã vt certũ
eſt. g̃ in inſtanti illo mã hʒ potentiã receptiuã forme: ⁊ tñ
in illo inſtãti forma ẽ ꝑſens mãe. g̃ apud ꝑſentiã forme nõ dub° 3ª
corrũpiť potentia mãe: ⁊ ſic rõ Cõmẽtatoris videť falſuʒ
ſupponere. ¶ Itẽ dubitať rõnabilr̃ circa ſecundã rõnem
eius. Nã nulla relõ fundať imediate in ſubã. vt capiť ab T.c.20.
Ariſto. 5° metaphy. cap° de ad aliqd. Si igiť potẽtiã mãe
fundať imediate i ſubã mãe vt ꝯcediť. eſt eniʒ accñs ime
diate ꝯñs eẽntiã mãe itatũ ꝙ per eam circũſcribiť eẽntia
mãe. g̃ nõ eſt ad aliqd: cui° oppoſitũ ſupponit rõ Cõmen dub° 4ª
tatoris ſecũda. ¶ Aliud dubiũ eſt antiquũ: ꝙ ſi potentia
mãe eſt accidens ei°: aut eſt accñs ens reale: aut accidens
ens rationis non eſt dicenduʒ ꝙ ſit ens ſolum rõnis: q: ſic

materiã nõ eſſe potẽs niſi per operationem noſtri intelle/
ctus:qđ eſt abſurduʒ. ¶ Si vo diceret ꝙ ipſa eſſet accñs
ens reale hoc videt̃ incõueniens:qꝛ reſpectus vel relatio
nõ põt eſſe realis ⁊ ens extra aĩam cuius terminus nõ eſt
ens extra animaʒ. hec eſt manifeſta:qꝛ relatiua ſimul ſunt
⁊ nõ ſunt:nũc aũt terminus iſtius reſpectus.ſ.potẽtie ma
terie ad formaʒ generandaʒ nõ eſt ens extra animam:ter
minus aũt hmõi relõnis eſt ipſa forma generãda que nõ
Dub^o 5^e dum eſt ens extra aĩam vt manifeſtuʒ ẽ. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ
qdaʒ dubitant multũ ſubtĩlr:qꝛ ſi potentia materie eſſet
accñs reale preter aĩam. tunc ſimul erũt accñtia realia in
finita:qđ videt̃ impoĩe. vt pʒ ex 3° phyſicoꝝ:qꝛ non ẽ in
T.c.41 finituʒ in actu:nec ſm multitudineʒ:nec ſm multitudinẽ
vt accipitur ex illo loco. Et ꝓbatur pñria ſm intẽtionem
Ariſtot. generatio enim ꝓcedit in infinituʒ in futuris. vt
pʒ in 2° de generatione. ⁊ iõ opʒ ꝙ in infinituʒ generẽtur
T.c.59 forme infinite:modo materia ipſa habet nũc accidentalĩ
ter potentias remotas ſalteʒ ad oẽs formas illas quas re
cipiet in futuruʒ:qꝛ ſi nunc non haberet aliquã potẽtiam
ad formaʒ quã reciperet in milleſimo anno:tunc eſſet im
poĩe recipere eaʒ ⁊ ſic reciperet̃ impoſſibile recipi:qđ eſt
impoĩe:opʒ igitur ꝙ materia que nũc eſt habeat poten/
tiam ad quãlibet formaʒ quaʒ reciperet i futuro:⁊ ſic cũ
ipſe forme erunt infinite:ſequitur ꝙ materia que nũc eſt:
habet potẽtias infinitas ſimul. Si igitur potentia mate/
rie eſt ens actu reale:ſequitur ꝙ infinita accidẽtia realia ſi
mul erũt actu in mãa:⁊ augẽt difficultatẽ:qꝛ cuʒ quelibet
portio materie erit ſub formis infinitis numero:⁊ multe
ſunt portiões mãe adiuicẽ diſtincte:ſequit̃ ꝙ ſimul erũt
plura infinita ſimplr:dico infinita ſimplr. Nam alias for
mas recipiet in futuro hec portio mãe ꝙ̃ illa:⁊ ſic erunt
valde multoties infinita:qđ videt̃ oĩno abſurdũ ⁊ ipoĩe.
Ad p^{um} ¶ Ad pmũ dubiuʒ:dico ꝙ vox nulli rei repugnat nec mo
dus ſignificãdi:imo vox quelibet quantum eſt de ſe eſt in
differens ad quodlibet ſignificatũ:⁊ ad quẽcũqʒ modum
ſignificãdi:ꝙ aũt vox aliqua ſignificet taleʒ rem vel taleʒ
ſub tali modo ſignificãdi vel tali:hoc hʒ ab impoſitione
humana ⁊ vſu. vñ ſi nos inuenimus multos homines vti
aliqua voce ad aliquam rem ſignificandam:⁊ ſpãliter vi/
ros autenticos ⁊ ſolẽnes debemus ei cõcedere illaʒ vocẽ
talem rẽ ſignificare:cũ igit̃ inueniamus Ariſto. ⁊ Cõmẽ
tatorẽ vti hoc nomine potẽtia ꝓ ſubiecto potẽte:⁊ aliqñ
etiaʒ ſumit̃ pro reſpectu vt oẽs cõcedũt:nullũ reputo icõ
ueniẽs diſtinguere modo pdicto. Cũ ergo dr̃ ꝙ nomẽ ab
ſtractũ nõ ſumit̃ ꝓ ſubiecto ſine dubio verũ eſt ꝙ nomẽ
abſtractũ rõne qua abſtractum eſt non ſumit̃ ꝓ ſubiecto
potẽtia cap^r du^r ſalteʒ eo modo quo cõcretum:ſed aliqua vox ſignificans
aliquã formã in abſtracto põt eſſe impoſita ad ſignifican
dum ipſum ſubiectũ ſm aliã rõneʒ ⁊ equoce ⁊ preciſe:qꝛ
nulli voci repugnat quancũqʒ rem ſignificare. Q aũtem
Ariſto. ⁊ Cõmẽtator accipiãt hoc nomẽ potẽtia pro ſub
iecto potẽte:hoc pʒ in diuerſis verbis Ariſto. ⁊ Cõmẽta
T.cõ.2. toris. Dicit enim Ariſto. in 2° de anima. ꝙ mã eſt potẽtia
ꝙ nõ eſt veꝝ ꝓprie:niſi qꝛ eſt ſubiectũ potẽs. Similr di/
T.c.8. cit 7° metaphy. ꝙ materia nec eſt qđ:nec quale:nec quã
tuʒ. qre ⁊c̃. ſed potentia oĩa iſta. Similiter Cõmẽtator in
ſuo tractatu de ſubſtãtia orbis dicit mãm eſſe potentiam
recipientẽʒ numerũ ſʒ numerũ formarũ. ⁊ in multis aliis
locis inuenire poterit diligẽs cõſiderator:de noĩe tamen
nõ eſt multũ curanduʒ dũmodo ſciat̃ veritas rei:eſt autẽ
ſyncera veritas ꝙ ipſa mã p^a eſt ſubiectũ potẽs:qđ vtrũ
Ad 2um dubi. vocet̃ potentia:nõ facio magnã curã. ¶ Ad aliud dubiũ
dicunt aliqui ꝙ potẽtia mãe que eſt eius accñs põt acci/
pi dupĺr. Uno mõ quãtuʒ ad priuatione forme ad quaʒ eſt
potẽtia:⁊ ſic ſine dubio corrũpit̃ potentia materie ad pre
ſentiã forme:⁊ ſic itellexit Cõmẽtator. Alio mõ põt acci/
pi potentia mãe quãtũ ad aptitudinẽ mãe ad recipiẽduʒ
formã ipſã:⁊ ſic potentia mãe nõ corrũpit̃ adueniẽte ipſa
forma. vt oñdunt rõnes adducte. ¶ Sed hoc non placet
reprob^o miſſionis aliis. Primo qꝛ ſm hoc rõ Cõmentatoris nõ oñdit niſi ꝙ
priuatio ẽ aliud mã. nã potentia mãe quãtuʒ ad priuatio
neʒ nõ eſt aliud ꝙ̃ priuatio. ¶ Itẽ oppoſita nõ pñt ſimul
eſſe modo actus ⁊ potentia ſunt oppoſita ſaltem relatiue
accipiendo potẽtiam pro reſpectu. ergo ſimul mã non ha
bebit potẽtiaʒ ad formaʒ ⁊ actu formã:cuʒ actus ⁊ potẽ
tia ſint oppſita relatiue:vt ſcribit Cõmẽtator in 9° meta/
phyſi. ¶ Et ideo alij aliter dicunt ꝙ adueniẽte vĺ preſen
Com. 2ª alia R^o. te forma ſm actum deficit potẽtia pcedẽs non ſoluʒ quo
ad priuationem:ſed etiaʒ quantuʒ ad reſpectum precedẽ
tem formaʒ:ita ꝙ materia non eſt amplius in tali poten/
tia ſicut erat. Et cũ dicebatur ꝙ i illo inſtanti generatiõis
forme:aut mã eſt in potentia aut non:dico ꝙ ipſa nõ ẽ ꝓ/
prie in potẽtia precedente actuʒ:ſed eſt in potentia actiue
coniuncta:que non eſt proprie potentia realiter differẽs
a ſubiecto potente:ſed eſt quedã nõ impoſſibilitas habẽ/
di actum ſicut dicimus ꝙ ſor. ſedens põt ſedere. i. non eſt
impoſſibilis ſedere:potẽtia enim multiplr dr̃. vt pʒ in 2°
peri her. Et cũ dicebat̃ vlterius ꝙ po^a actiua reqrit potẽ
tiaʒ paſſiuã põt dici ꝙ veruʒ eſt potẽtia paſſiua q eſt ſubʒ
potens ⁊ receptiuũ:ſed nõ ſemꝑ requirit potẽtiaʒ que ẽ
alia R^o accñs ſubẽ potẽtis. ¶ Alij dicũt ꝙ in iſtãti eductiõis for
me ſubalis ipſuʒ generãs non eſt amplius i potẽtia agẽs/
qꝛ nihil mouet:⁊ oẽ genus ꝓprie eſt mouens:ſʒ hoc ẽ dif
ficile:qꝛ in inſtãti gñationis ipſuʒ generãs habet aliqueʒ
cãlitatem ſupra ipſam formaʒ ⁊ non aliã niſi agẽtis. Etiã
Ariſto. vocat agens nõ ſolũ mouẽs motu ꝓprie dicto:ſed
vĺr omne trãſmutãs qualitercũqʒ trãſmutat. vt pʒ in 2°
T.c.29 alia R^o. huiꝰ. ¶ Itẽ põt dici ꝙ ipſi potẽtie actiue agẽtis correſpõ
det hñ potentia paſſiua mãe:accipiẽdo potẽtiã ꝓ nãli qli
tate mãe que diſpoſita eſt ad recipiendũ formaʒ ⁊ illa non
corrumpit̃:ſed nõ opʒ ꝙ ei correſpõdeat ille effectus pri/
uatiuus qui prius erat in mã. ¶ Ad aliam dubitationeʒ dici
tur cõiter ꝙ illa potẽtia mãe que eſt reſpectus ad formã
non fundat̃ imediate in ipſa ſubſtãtia materie prime:ſed
mediãte aliqua qualitate nãli que eſt de ſcđa ſpecie quali
tatis:⁊ eſt naturalis potẽtia paſſiua que correſpõdet na/
turali potẽtie actiue agẽtis. Et cũ dicit̃ ꝙ potentia ad for
mã eſt imediate ꝯſequens eſſentiã materie:põt dici ꝙ ve
rum eſt imediate. i. non mediante aliquo alio ſubiecto pn
cipaliori ⁊ priori via generationis:ſed nõ imediate ꝑ pus
tioneʒ medij diſpoſitiui:imo dimẽſiones inherẽt imedia
tius ipſi pñe mãe dicẽte Cõmẽtatore in de ſuba orbis:ꝙ
primũ rerũ inexñtiũ huic ſubiecto ſunt tres dimenſiões
que dñt corpus:ꝓ tanto tamẽ mã dr̃ notificari per ipſaʒ
potentiaʒ:qꝛ ꝑ iſtũ reſpectũ materia manifeſtius compa/
rat̃ ad formaʒ:⁊ ad trãſmutationẽ ſubſtãtialẽ a qua pnci
T.c.69 paliter ſumit̃ intellectus pme materie. vt pʒ in pmo huiꝰ
Ad 3um dubi. ¶ Ad aliud dubiũ dixerũt aliq:ꝙ potentia mãe que eſt
reſpectus ad formã nõ eſt aliquod accñs reale pter ope/
rationẽ intellectus:ſed ſoluʒ habet eſſe poſitiuũ ſʒ itelle/
ctum. Dicunt tamẽ ꝙ mã eſt potẽs recipere formã dato
ꝙ intellectus nõ itelligeret:⁊ exẽplificãt ꝙ priuatio nõ eſt
aliqđ ens poſitiuũ preter itellectũ:⁊ tamẽ oculus eſſe ce
cus remota actione intellectus. ¶ Sed mihi videt̃ ꝙ in
reprob^o huiꝰ re/ſponſionibus iſtis dictis eſt contradictio iplicita:qꝛ cõſtat ꝙ preter oẽʒ
actũ intellectus humani materia eſſet potẽs recipere for
maʒ:⁊ hoc concedunt iſti:⁊ certũ eſt ꝙ ipſa nõ eſt potens
formaliter niſi per potẽtiã:aut ipſa potẽtia pter actũ itel/
lectus eſt aliqđ:aut nihil:ſi eſt aliquid:ergo ens:⁊ conſtat
ꝙ non eſt ſolũ ens negatiuũ:qꝛ mãm eſſe potente non eſt
ſolum ipſam eſſe priuatam:⁊ ſic potentia preter actũ in
tellectus eſt ens poſitiuum:cuius oppoſitum iſti dicunt.

Si vo dicat ꝙ potētia ꝑter actuz intellectus ſit nihil: tūc
mā eſt formal'r potēs per nihil: potēs dico realiter ⁊ ex/
tra animā: qḋ ē abſurſuz. ¶ Preterea. Si potētia mãe ē
ens ſoluz ſm intellectnm: aut eſt ens ſolū per itellectū pra
cticuz aut ſpeculatiuū. hec diuiſio eſt ſufficiēs: nō per itel/
lectuz practicū: qꝛ tūc itellect⁹ practicus induceret poten
tiaz in ipſa mā. Uel ipſa potētia mãe eſſet aliqḋ de huma
nis actionib⁹ que ſunt abſurda: ⁊ vt ſit ad vnū dicere pra
cticus vel eſt factiuus ⁊ ille ꝑncipium eſt artificialium ne
ceſſarioꝝ humane vite. ſicut domus ⁊ veſtiméta ⁊ hꝰ: d
quoꝝ nūero nō eſt potētia mãe. Uel eſt acctiuus ⁊ ille eſt
actus agibiliū hūanoꝝ. ſ. vtutū moraliū ⁊ operationū ea
ruz: de quarū numero nō eſt potētia mãe. Vel eſſet aliq̄
de humanis delectationibus: que ſunt abſurda. ¶ Si dt
diceret ꝙ ſm itellecctuz ſpeculatiuū tunc ſolum eſſet ens
ſubiectiue in intellectu ſpeculatiuo: ⁊ ſic non eſſet ꝑnci/
pium tranſmutationis realis: aut trāſmutatio realis ma
terie ad formaz nō eſſet niſi intellectus humanus intelli/
geret: qḋ eſt abſurdū. nā omni homine dormiente adhuc
ignis cōbureret: ⁊ pꝫ ꝯñtia: qꝛ nūq̄ȝ materia tranſmutare
tur ad formaz niſi eſſet potēs recipere eam. Si autez po/
tētia eſſet ſolum ens apud intellectuz. tūc nō eſſet potens
recipere formaz niſi intellectu intelligēte. quare ⁊c̄. Nec
eſt ſile de cecitate ad oculū ⁊ de potētia materie ad mãz.
Nam cecitas nō eſt aliqḋ poſitiuū de ſe: ſȝ negatio viſus:
⁊ ideo eſſe poſitiuū ſoluz habet apud itellectū: ſed poten
tia mãe eſt quid poſitiuum quo formaliter mā eſt potens
ꝑter oēz actū intellect⁹ hūani. ¶ Preterea. Ens rōnis ſo
lū nō eſt ꝑncipiū trāſmutatiōis per ſe nālis: qꝛ nec eſt ꝑn
cipium actiuū per ſe huius trāſmutationis: nec diſpoſi/
tio actiui nālis: qꝛ tunc eſſet in actiuo ipſo nāli: nec eſt ꝑn/
cipiū mãle vt manifeſtum eſt: nec ꝑncipiū diſpoſitiuū paſ
ſiui: ⁊ ſic nullo modo ens rōnis eſt ꝑncipium neceſſariū
nālis trāſmutationis: ⁊ ſic aut opꝫ dicere ꝙ potētia mãe
nō eſt ꝑncipiuz trāſmutationis naturalis neceſſariū: ⁊ ſic
mā poſſe trāſmutari naturali tranſmutatione ad formaz
ſine potētia ad eam ꝙ nullus diceret: aut eſt dicēdum ꝙ
ipſa potētia materie ad formam non ſolum eſt ens rōnis
⁊ hoc puto verum. ¶ Ad aliud qḋ arguitur ꝙ reſpect⁹
Ad 4um dubi. realis exigit terminuz entem ⁊ realem preter animā: pōt
cōcedi. modo forma generāda i materia licet non ſit actu
ens in materia: ipſa tamē eſt in potentia actiua agentis: ⁊
ſic ipſa eſt terminus illius reſpectus qui dicitur potentia
materie. Non enim eſt dubiuz: quin potētia paſſiua refe/
ratur ad actiuā ⁊ ecōuerſo: ⁊ ab iſta potentia actiua illius
agentis ipſa potētia mãe hꝫ realitatē ſuā vt a termino: ⁊
hoc ignoraſſe viſi ſunt illi qui potentiā mãe dixerunt non
eſſe ens reale: ſed ſolū ens ratiōis. ℣ Et tu queres an ma
Qō teria referat ad formaz generandaz alia relatione q̄ȝ rela
tione qua refert ad agēs. Et dicerem ꝙ non: qḋ ꝓbat: qꝛ
ſi mā refert ad formā generādā ꝑ aliam potentiam quā
habet ad generās: aut eſt per potētiā actiuā: aut paſſiuā
nō per potētiā actiuā: qꝛ certū eſt ꝙ mā ꝑma nō hꝫ potē
tiā actiuā reſpectu forme generāde. vt iam oēs ꝯcedunt.
Si vō referat ad formam generādā relatione que eſt po
tētia paſſiua: hoc non eſt niſi relatio ad agēs: qꝛ potentia
paſſiua ē principiuz trāſmutādi ab altero aut inquātū al/
teꝝ. 5° metaphꝝ. Dicerē ḡ ſaluo meliori iudicio ꝙ mate
T. c. 17 riaz habere potentiā ad recipiēdū formā non ē aliud rea
liter niſi ipſaȝ hr̄e potētiā. vt trāſmutet ab agēte: ⁊ ſic hꝰ
reſpectus bene ē relatio realis: cnm ipſum agens ſit qḋ
reale preter aiam. Et ſic pōt ꝓbabiliter dici ad iſtam anti
quaȝ dubitationē: ſi nī alˢ melius viderem nō recuſarē.
Ad 5um dubi. ¶ Ad aliud dubiuȝ dicūt aliqui ꝙ accidētia realis eſſe ſi
mul ⁊ actu infinita nō eſt incōueniēs in accidētaliter ordi
natis: ⁊ que poſſunt eſſe in eodē loco ⁊ in eodē ſubiecto.

ſic autem eſt de illis potētijs: quas hꝫ materia ad formas
in futuruȝ generandas: ſunt enim ꝑ accidēs intente ⁊ per
accidēs ordinate. ¶ Sed tūc eſt dubium cū potentia ma/ D Dubō
terie ad formaz ſit eius relatio ad agens. tūc ſimul eſſent
infinite potentie adinuicē actiue. ℣ Et ad hoc pōt dici ꝙ R° p°
non eſt inconueniēs infinitos eē reſpectus virtutis actiue
ad mām receptiuā: ⁊ ſic potētia materie que eſt quātitas
naturalis abſoluta eſt vna: relata tamen infinitis reſpecti
bus: ſimiliter ⁊ virtus actiua primum alterantis eſt ⁊ ali
qualiter vna: ſed habet reſpectus infinitos ad ipſam ma
teriam: illi tamē reſpectus ⁊ virtus actiua ſub illis reſpe
ctibus exiſtēs non eſt actu generās aliquam formam niſi
ſit determinatus reſpectus ad illam mām ⁊ locum gene/
rationis. ⁊ ideo non erunt ſimul infinita ſm actum. Sed
ꝙ adiungebatur in dubitatione ꝙ non ſolum erunt infi
nita hmōi accidentia realia: ſed plures ⁊ multoties infi/
nitas: eo ꝙ quelibȝ portio mãe habȝ hmōi potētias infi/
nitas difficile eſt. ℣ Et aliquis poſſȝ dicere ꝙ quāuis que R° alia
libet portio mãe ſit in potētia ad formas infinitas ſm nu
merum: non tamen ſunt plures potētie infinite ſimplici
ter: qꝛ ex omnib⁹ illis numeris potentiaꝝ ſit vnus nume
rus ſimpl'r infinitus. Sȝ ſine dubio hoc nō ſufficit: qꝛ cuȝ reprob°.
hec demonſtrata portio mãe fiet in poſteꝝ ſub formis infi
nitis ſm materiā: oportet ꝙ nūc habeat potentiā aliquaȝ
ad vnāquāq̄ȝ illaꝝ. aliter enim non eſſȝ potens recipe eas
⁊ ſic eſſet ipoſe recipe. ⁊ ꝑ ꝯñs nō recipeꝛ: ⁊ cū ponatur i
poſteꝝ recipe: ſequit ꝙ recipiat ⁊ ꝙ nūq̄ȝ recipet: quod
eſt impoſe: oportet igit ꝙ nūc habeat potentiam ad vnā
quāq̄ȝ illaꝝ formaꝝ quas in futuro recipet: ⁊ cū ille erūt
infinite ſimpl'r ſequit ꝙ habeat potētiam ad infinitas for
mas: ⁊ cū ad vnāquāq̄ȝ habeat potētiā vnam diſtinctā a
potētia que eſt ad aliā: ſequitur ꝙ hec portio mãe dmrā
ta ſimul habeat potentias infinitas ſimpl'r: ⁊ ſil'r ſi nume
rus aggregatus ex numero potētiaruȝ hmōi mãe: ⁊ nūo
potentiaꝝ alterius mãe: nō eſt niſi infinitus: ſequit ꝙ pˢ
eſt equalis toti: qḋ ē impoſe: dinoſcꝛ dignitas eſt: ꝙ oē to
tum eſt maius ſua parte. ergo relinquitur ꝙ numer⁹ to
ti⁹ aggregat⁹ ex numeris potentiaꝝ duaꝝ portionū mãe
ſit maior q̄ȝ numerus potētiaꝝ vni⁹ portiōis mãe: hoc aūt
iterū ē incōueniēs: qꝛ infinito ſimpl'r nihil eſt maius: ⁊ iaȝ
ꝓbatū eſt ꝙ numerus potētiarū vnius portionis mãe eſt
ſimpl'r infinitus. ¶ Ad huius difficultatis euaſionē acci/ P° 2°
pio ꝙ ſm intētionē Ariſto. in qualibet portione mãe de
monſtrata ſuccedunt in poſterū forme infinite nūo diuer/
ſe: qḋ ſic pꝫ. cōſtat enim ꝙ hec portio mãe nō pōt ſubſiſte
re ſine omni forma: ⁊ cōſtat etiā ꝙ q̄cūq̄ȝ forma ſit in iſta
mā: ipſa nō pōt ꝑpetuo exiſtere in ea ſm Ariſtot. quia vt
ſic corruptibile ꝑpetuaret qḋ eſt impoſe: vt demonſtra/
tum eſt in primo celi ⁊ mundi. Hec igitur portio materie
demonſtrata exiſtens ſub hac forma: aut aliquando pri/ T. c. 115
uabitur iſta forma aut nunquā. Si priuabitur iſta forma
aut acquiret aliā aut nō. Si nō: eſt ꝯ primā ſuppoſitionē.
Si acquiret aliā: tunc aut ſemper ſtabit ſub illa: ⁊ hoc eſt
cōtra ſecūdam ſuppoſitionez: aut nō ſemꝑ: ⁊ tūc ſicut p⁹:
iſta corrupta aut nullam aliam accipiet: ⁊ hoc eſt contra
primā ſuppoſitionē: aut recipiet aliā: ⁊ ſic erit queſtio de
illa: ⁊ ſic in infinitū: neceſſe eſt ſuccedere ſibijnuicez in hac
demonſtrata portione materie formas infinitas: ita ꝙ nu
merus ſucceſſiuus formaꝝ indiuidualium ſibijnuicez ſuc
cedentiuȝ in hac portione materie eſt infinitus ſimpl'r ex
parte poſt: ſimiliter aūt dicetur de alia portione materie:
⁊ eadē rōne: ⁊ ſic habet ꝙ duo numeri infiniti ſucceſſiui
erūt in materia: ⁊ conſtat ꝙ totus numerus aggregatus
ex iſtis duobus numeris eſt maior quolibet illorū: ſiqdeȝ
oē totum eſt maius ſua parte: infinito igit numero ſucceſ
ſiuo formarū nihil prohibet fore numerū infinitum ma/

lorem:nec aliqd etiā ꝓhibet ꝙ plures forme ↄ̄ſtituãt numeros infinitos formarum numeralium ſucceſſiuos. Si igi͛ cuilibet forme fiende correſpondet i prima materia aliquis vnus reſpectus q eſt potētia ad eā:ꝛ alterius forme generande alter reſpectus:quid prohibet in diuerſis portionibus mãe:ſil' eſſe infinitos portiões mãe:ꝛ ſic eē ſimul plēs nũeros infinitos hӡ potētiaꝝ ſil' exñtiũ: aut ēt qd ꝓhibet vnũ numeꝝ īfinitũ taliũ potentiaꝝ eſſe maiorem alio? ℂ Et cũ dicebat͛ ꝙ plura īfinita nõ ſunt ſimul nec vnũ īfinitũ eſt maius alio. hoc ſine dubio veruӡ eſt de infinito in q̃ʒtitate cõtinua. tale eni ſi eēt aliqd vnuӡ infinitum:illud cõprehēderet totũ:ꝛ ex͛ illud nihil eēt:ꝛ ſӡ de infinito in q̃ʒtitate diſcreta accñtal'r ordinata:ruӡ nihil eſt inconueniēs ipſuӡ eſſe ꝛ eſſe ſil' plura talia:ꝛ vnũ talium põt eſſe maius alio:q2 nullũ illoꝝ infinitoꝝ totuӡ cõprehēdit qd eſt illius generis. Uel poſſӡ dici ſatis rõnabil'r ꝙ vnus illoruӡ nũeroꝝ nõ eſt maior ſimpl'r alio nũero. ſicut quãuis in qualibӡ linea ſint infinita puncta in potētia. vt cõiter dĩ cũ totuӡ aggregatuӡ ex numero punctoꝝ exñtiũ in vna linea ꝛ numero pũctoꝝ exñtiuӡ in alia linea nõ ē maior numero punctoꝝ que ſunt in vna linea. Et cum dĩ ꝙ īmo:q2 dē totum eſt maius ſua parte:dĩ ꝙ vnus illorum numeroꝝ non eſt totũ reſpectu alterius:q2 rõ tot' repugnat īfinito:cũ totũ ꝛ pfectũ ſint idē. vt pӡ ex 3° hui':ita tamē ꝙ oē totuӡ eſt pfectuӡ:lӡ nõ ecõuerſo. Nullũ autem infinituӡ ſm ꝙ hmõi eſt perfectũ. vt vult Ariſt. in 3° huius. ꝛ ideo vnus illorũ numeroꝝ nõ eſt totuӡ reſpcũ alterius:nec e ꝯ. ℣ Sӡ cuӡ dicebat͛ ꝙ Ariſt. hoc improbat in 3° huius. Dicit͛ ꝙ ipſe bene demr̃at ibi nõ eſſe infinitũ ſӡ magnitudineӡ:ſed de infinito ſӡ multitudineӡ non videt͛ demõſtrare. imo ratio quã ad hoc inducit videt͛ ſolũ eſſe probabilis. hec aũt videt͛ eſſe intentio Cõmētatoris:quia dicit ſup illaӡ rõnem:ꝙ forte iſta ꝓpõ eſt de genere ꝓpõnuӡ per ſe notaꝝ. ſ. ꝙ ois numerus eſt per ſe numerat':ꝛ ſi ergo poneret͛ ꝙ aliqs numerus eſt īfinitus:tũc ille nõ eſſet numeratus:qd eſt impoſſe:ꝛ diceret͛ Cõmētatori ꝙ ois numerus ſpērũ eſt nũeratus:ſӡ non opӡ de nũero idiuiduoꝝ ꝑciſe accñtal'r ordinatoꝝ ꝛ ſil' potētium exiſtere in eodē loco ꝛ eodē ſubito:qd dico ad dñ̄ aӡ nũeri indiuiduoꝝ corporaliũ exñtiũ in diuerſis locis:vt ſor. ꝛ pla. taliuӡ eniӡ idiuiduoꝝ nũerus nõ põt eē actu infinit' ſimpl'r q2 ex eis cõſtitueret͛ vna magnitudo ſimpl'r infinita:qd eſt impoſſe:mõ potētie mãe ad formas futuras ſunt talia indiuidua:q̃ bñ pñt ſil' eē in eodē loco ꝛ ſubito. ꝛ iõ nihil videt͛ ꝓhibere numeꝝ eaꝝ eſſe ſimpl'r ꝛ actu īfinitũ. Uel dicat͛ ꝙ Cõmētator nõ aſſeruit illaӡ ꝓpõnē eē ſimpl'r veraӡ:q2 dicit forte. ℂ Aliter dicunt aliq ad dubitationem ꝑncipalē:ꝙ lӡ forme gñande eſſent ſimpl'r infinite:ꝛ mã nũc ē potēs recipere formas illas:tñ nõ oӡ ꝙ ſimul nunc in mã ſint potētie infinite:q2 nõ opӡ ꝙ po' multuӡ remota ſit alia reſpectu alterius forme ꝛ alterius:īmo mã per vnã ꝛ eandē potētiã nũero. ſ. p ſubãm ſuaӡ eſt potens recipere oēs formas idiuiduales:potētia dico multũ remota:nõ ḡ diceret͛ ꝙ mã que nũc eſt hӡ aliaӡ potentiã numero ad formã q̃ gñabit͛ in milleſimo ãno ꝛ potētia ad formã que fiet poſt q̃tuor mille annos. Potētie tñ ꝓpinque bñ ſunt diuerſe ad diuerſas formas:ꝛ iſte etiaӡ ſunt diuerſe a ſubã mãe:ꝛ de iſtis intelligebat͛ ꝯ. Et iſte potētie propinque nõ ſunt ſimul in mã:ſed ſibijnuicē ſuccedunt vna poſt aliã. Sic igit͛ nõ erũt ſimul actu īfinite potētie i mã:nec pluries erũt īfinita:nec vnũ infinituӡ erit maius alio. ℣ Sed iſtud nõ eſt bñ tutũ:q2 ſi potētia remota mãe ad formã quã reciperet in 300° ãno. eſt oĩno realiter eadem cũ potētia remota ad formã quã recipiet i milleſimo ãno nece eſſet ꝙ cũ vna illaꝝ reducet͛ ad actũ ſuum:ꝛ alia reduceret͛ ad actũ ſuũ:hoc. n. videt͛ ꝑ ſe notũ:q2 cuӡ alique potētie ſunt eadem eſſentialiter ꝛ indiuiſibiliter:ſi vna illaruӡ reducat͛ ad actum ſuũ ꝙ ꝛ alia ſimiliter reducatur ad actuӡ ſuũ. igit͛ cũ potētia materie ad formã generãdaӡ in milleſimo anno ſit eadeӡ oĩno cum potētia materie ad formã generãdã in. 300. anno vt tu ponis:ſequitur ꝙ cũ vna illarum reducat͛ ad actuӡ ſuũ:ꝙ ꝛ alia reducatur ad actum ſuuӡ:ꝛ ſic cũ generabit͛ forma gñanda in. 300. anno:generabit͛ etiaӡ forma generãda in milleſimo ãno:qd eſt ridiculuӡ. ergo ille potentie remote ſunt diuerſe ad diuerſas formas generandas:ꝛ ſic redit idem qd prius. Inquire diligenter:q2 multum eſt hoc difficile ꝛ clauſum.

Infinita pñt eſſe pla ſil'.

T. c. 64

T. c. 64

Infinitũ ſm multitudinē datur

Alia R°

Reprobatio.

Ad rationes

ꝑncipales. ℂ Ad primaӡ dicendũ ꝙ aliqd ſubari per poſſe põt dupl'r intelligi. Uno mõ ꝙ reponat͛ in ſuo eſſentiali genere per poſſe. Alio mõ põt itelligi aliqd ſubari per poſſe. i. ꝙ ſubſtãtia eius cognoſcat͛:modo veruӡ eſt ꝙ illud ꝑmum poſſe eſt de eſſentia eius ꝛ ipſamet eſſentia illius qd ſubatur per poſſe. Sed 2° mõ nõ oӡ. Aliquid eni cognoſcit͛ ꝑ alterum qd nõ eſt de eēntia eius:ſӡ accñs ꝓpriũ ei':ꝛ ſic mã ſubatur per poſſe. i. ſubã ipſius mãe intelligit͛ ꝑ poſſe ꝛ ipſuӡ poſſe ponitur loco dr̃ntie ſubalis mãe. Item põt intelligi ꝙ materia ſubſtantiatur per poſſe. i. refertur ad ſubãm ꝑncipal'r dictã per poſſe. ſ. ad formã:ꝛ hoc mõ verũ eſt:nec ſequit͛ ꝓꝑ hoc ꝙ poſſe ſit eius eēntia:ꝛ iſtud ēt dicit ibidē Cõmētator ꝙ poſſe quo ſubſtãtiat͛ ꝛc̃. ℂ Ad 2m dico ꝙ ſil'e eſt in hoc:ꝙ ſicut ꝑmũ agēs ſic eſt ens actu ꝙ nullo mõ habet potētiã receptiuã:ſic ꝑmũ patiens eſt ens in potentia receptiua ꝛ paſſiua:ꝙ nullo mõ de ſe hӡ potentiaӡ actiuã:ſed diſſimile eſt in alio:q2 ſicut primum agens eſt ens nobiliſſimũ:ꝛ in fine ꝑfectionis ꝛ actus primus. ꝛ ideo nõ põt eſſe ſubiectuӡ alicuius accñtis:q2 tũc ſe haberet ad ipſuӡ aliquo modo ſicut ꝑfectibile ad ſuaӡ perfectionē:ſed ipſuӡ ꝑmũ ſubm eſt ſubſtantia imperfectiſſima:ꝛ indiget ꝑfici formis ſubalibus ꝛ accñtalibus. ꝛ iõ ſua potentia paſſiua põt eſſe accñs ipſius. ℂ Ad 3m cũ dĩ. in quolibet genere ꝛc̃. põt ↄ̄cedi ꝙ in quolibӡ genere ſubē eſt potentia. ſ. ſubiectuӡ potēs:ꝛ hec eſt mã ꝑma que eſt in gñe ſubē tãq̃ʒ ꝑncipiuӡ intrinſecũ. Uel põt dici ꝙ in quolibet genere eē actu ꝛ potentia põt intelligi dupl'r. Uno mõ ꝙ ipſa potētia que eſt reſpect' ad actũ vel ēt ſubiectuӡ qd ꝑficit͛ ꝑ actũ ſit vl'r in illo genere in quo ē ipſe actus:ꝛ hoc eſt falſum in alijs generib' a gñe ſubē. Nã ſubm qd ꝑficitur per q̃litatem actualē non eſt in genere qualitatis ſicut ſubiectũ qd ꝑficit͛ ꝑ formã ſubalem eſt in gñe ſubē. Alio° põt itelligi ꝙ in quolibӡ gñe ꝛc̃. ita ꝙ illud idem qd eſt actu in aliquo gñe aliqñ fuit in potentia ꝛ e ꝯ:ꝛ ſic verũ eſt. Nã illa eadeӡ q̃litas que mõ actu ē in genere qualitatis fuit aliqñ ens in potentia:ita ꝙ ad eam fuit aliqd in potētia aliqñ. Simil'r aũt ꝛ in alijs hӡ:tñ potētia nõ eſt in genere q̃litatis:ꝛ ſic ē veꝝ:ita ꝙ potētiaӡ inueniri in alijs gñibus a ſubã nihil aliud eſt q̃ʒ aliud eē in po' ad rē illi' gñis:q̃ tñ potētia non eſt de alio genere tãq̃ʒ ꝑncipiũ eēntiale itrinſecũ. ꝛ iõ nõ valet illa ratio. ℂ Ad 4m ↄ̄cedo maiorē ꝛc̃. Et cũ dĩ ꝙ in eternis ꝛc̃. dico ꝙ illa ꝓpõ. in eternis nõ differt eē ꝛ poſſe:oӡ ſic intelligi. ꝙ in eterno ſm ꝙ eternũ eſt:nõ eſt ꝑus tp̃e ipſuӡ poſſe eē q̃ʒ eē:q2 tũc nõ eſſet eternũ. illud enim ꝙ prius tēpore põt eſſe q̃ʒ ſit:ꝑus tempore eſt nõ ens q̃ʒ ens ſit:ꝛ hoc eterno repugnat. i eterno igit͛ nõ differt eſſe ꝛ poſſe:hoc eſt ꝙ nõ ꝑus tēpore põt eē q̃ʒ ipſuӡ ſit:ſӡ nõ opӡ ꝙ in eterno nõ differat poſſe ab ipſo eſſe:ita ꝙ oē ſuũ poſſe ſit ideӡ cũ illo eſſe ad qd eſt poſſe:ſicut ſol ſm ſuaӡ ſubãm eſt eternus. ꝛ iõ ſubã eius nõ prius potuit eſſe q̃ʒ fuerit:ꝛ tamen aliqd eius poſſe differt ab aliquo eius eſſe:poſſe eni eē in oriente differt ab eſſe in oriente:q2 ſi dicimus dum eſt in occidente põt eſſe in oriente:ꝛ tamē non eſt ibideӡ:ſimili

In q̃li bet gñe eſt actus ꝛ potentia

In eternis non differt eſſe ꝛ poſſe.

ter eſt in ꝓpoſito.cuꝫ enim ſuba materie ſit eterna nūq̄ꝫ ꝑus potuit eē mā q̄ꝫ fuerit māꝫ tñ nō ſequiť ꝙ omne poſſe ꝙ ipſa habet ad aliqō eſſe ſit penitus idē cum illo eſſe. ¶ Ad 5^m oōm eſt ꝙ non eſt ꝓceſſus in infinituꝫ. Et cū dicebatur: ſi potētia materie eſt accidens: tunc materia erit
po^a cap^r dupl'r. in potētia ad illud accñs. Dico ꝙ potētia dī dupl'r. vt ad pñs ſpectat. Uno mō ꝓprie ꝓ potētia ad actū: ⁊ ſic nō oꝫ ꝙ oē ſubm ſit in potētia ad ſuū accñs: ſꝫ ſoluꝫ ad accñtia ſepabilia q̄ de nouo acqrunť i ipſo. Alio mō ſumiť potētia large ꝓ non i potēte habēdi aliqd. vt ſor. ſedēs pōt ſedere. i. non eſt impoſſe ſedere: ⁊ talis potētia nō eſt qd aliō ſimpl'r a ſubiecto ⁊ ab actu ei⁹. ſic aūt eſt ipſa mā i potentia ad ſuā potētiā. ſ. q2 nō repugnat ei hīe eaꝫ: ſꝫ nō eſt in potētia ad ſuā potētiaꝫ: ꝑmo mō q̄re non valet illa ratio. ¶ Ad 6^m oōm ꝙ potētia ipa māe pt cōparari ad ſubam ipſi⁹ māe ꝑme: ⁊ ſic ipſa hñ eſt qdā act⁹ accñtalis impfe ctus: vel pōt cōparari potētia ipſa ad illud ad qō eſt potētia: ⁊ ſic non eſt actus: vt potētia māe ad formā ignis non eſt forma nec actus ignis. ſil'r aūt ⁊ in alijs. Ueruꝫ eſt tñ qō eſt in potētia pura. i. ſubiectū pure potens: nō eſt aliqs
Forma ſubalis quomō vnitur māe. actus nec ſubalis nec accñtalis. ¶ Ad 7^m oōm ꝙ formaꝫ ſubalē vniri imediate māe ꝑme pōt dupl'r intelligi. Uno mō imediate ꝑ ꝑuationē oīs medij ⁊ oīs cāe taꝫ ꝑncipalis q̄ꝫ diſpoſitiue: ⁊ hoc puto ipoſſe: immo quelibet forma ſubſtātialis reqrit aliqs diſpōnes mediātib⁹ qb⁹ vniatur ipſi materie. Alio mō pōt intelligi formaꝫ ſubalem vniri imediate ipſi māe ꝑme ꝑ remotionē medij ꝑncipalis: ſcꝫ ſcꝫ vniatur ꝑncipalius q̄ꝫ māe ⁊ ꝙ ꝑncipali⁹ ſubſtet forme q̄ꝫ mā: ⁊ hoc eſt veriſſimū. ꝑncipale eni ſubiectū retinēs formā ſubalē eſt ipſa eēntia māe: ⁊ ipſa forma eſt ei⁹ actus ꝑmor ⁊ ꝑma ꝑfectio ꝑmitate ꝑncipalitatis: eam tñ ꝑcedūt multe preparationes ordine gñationis ꝑcipue forma miſti ꝑfecti. vt als videbiť ſi de⁹ voluerit. ¶ Ad 8^m nego ꝯñtiaꝫ ⁊ cū dī ꝙ ex materia ⁊ forma ⁊c. Dico ꝙ ex mā ſm ꝙ eſt in potētia. i. ſm ꝙ eſt ſubiectū potēs fit vnū cū forma: ſed nō ſm ꝙ eſt in potētia. i. ſm reſpectuꝫ ad ipſam formaꝫ. ipſe eni reſpect⁹ māe ad formā nō ē ꝑncipalis cā vnionis ⁊ vnitatis māe ad ipſam formam: fit ergo vnuꝫ ex mā ⁊ forma: ſm ꝙ forma eſt actus ⁊ materia eſt potētia. i. ſubiectuꝫ potēs ⁊ nullū actuꝫ de ſe hñs: ⁊ ſic intelligenduꝫ eſt illud dictū Ariſtot. ⁊ Cōmentatoris. hñ tñ ꝯcedereꝫ ꝙ ſicut forma ſubalis perficiens materiaꝫ lꝫ ſit agēs ꝑncipale vl' principalis rō agendi: tñ nō agit niſi mediante aliq̄ q̄litate nāli actiua que eſt ei⁹ diſpō ad agēduꝫ vt oēs ꝯcedūt: ⁊ ſic ēt mā que eſt ꝑncipale receptiuū vel ꝑncipalis rō recipiendi nō recipit niſi mediāte aliq̄ q̄litate nāli paſſiua que eſt ei⁹ diſpō ad recipiēdū: ⁊ iſta potentia paſſiua. ſ. q̄litas nālis diſponēs ad receptionē hꝫ in ſe quēdam reſpectū mō ꝑdicto ad formaꝫ: ⁊ h⁹ accñtia hñ ſunt in toto cōpoſito ex materia ⁊ forma. primo tñ ꝑmitate generatiōis i ſunt rōne materie: lꝫ ꝑncipal'r via ⁊ ordine ꝑfectiōis reſpiciāt ipſaꝫ formā q̄ eſt finis materie: ⁊ oium motuū ⁊ diſpōnū māliuꝫ ꝑcedētiū ipſaꝫ: vt ſatis habeť ex 2° hui⁹. ⁊ ſic dcm̄ ſit ad qōnem. Qō. xxvj.

T.c.26 A AD meliorē itellectū hui⁹ qōnis queriť vtruꝫ mā i ſe hēat potētias ifinitas ſil'. ¶ Et arguitur ꝙ nō: q2 cū potētie māe ſit ens reale ꝓter intell'm vt patuit ꝑus. ſeqť ꝙ eēt aiaꝫ ſil' eēnt entia infinita: qō vꝫ valde abſurdū quare ⁊c.

Oppoſitum arguiť: q2 mā hꝫ potentias ad pl'es formas: aut ğ ad foīas finitas aut ad infinitas. Si ad finitas. ğ illis receptis vel finitis ⁊ habitis nō eēt ampli⁹ in po^a ad alias formas: ⁊ tūc vl' corrūpereť mā illa: qō eſt impoſſe: vel nō eēt ampli⁹ receptiua forme: qō ēt eſt impoſſe. Si aūt hꝫ potētiā ad formas infinitas ſeqtur ipſaꝫ habere infinitas potētias: cuꝫ numer⁹ potentiarum materie ſit ſm numeruꝫ formaruꝫ ad quas habet potentiaꝫ vt omnes concedunt. quare ⁊c. B

Ad euidentiam qōnis ꝑmitto aliqua. Primo ꝙ materia ꝑma nō pt per ſe ſine alia forma ſubſiſtere: ⁊ hoc pulchre ⁊ ꝑfecte declarat Ariſt. in ꝑmo de gñatiōe ⁊ corruptione. ⁊ Cōmētator in ſcdo huius: q2 ſequeť ꝙ ens pure in potētia de ſe eēt ens T.c.29
actu: ⁊ ſic eſſet ens actu: ⁊ non eēt ens actu: qō eſt oppoſi Cō.12.
tum prime dignitatis. Et ꝯñtia p3: q2 omne qō ſubſiſtit diſtinctum ⁊ ſeparatum a quocūq3 alio eſt ens actu de ſe. Si igitur materia ꝑma eſſet ſm ſe ipſaꝫ ſeparata ⁊ diſtincta ab oi forma ſm ſubſiſtentia ipſa de ſe eſſet ens actu. ¶ 2° ſuppono ꝙ mā nō pt eē ꝑpetuo ſub vna forma indiuiduali: q2 tūc ſequereť ꝙ corruptibile ſimpl'r eēt ꝑpetuuꝫ. nā omne compoſitū ex mā ⁊ forma idiuiduali ſaltē hñte ꝯ̄riuꝫ eſt corruptibile de ſe: ⁊ hoc oēs cōcedunt. Si igitur illud cōpoſituꝫ ex materia ⁊ forma indiuiduali eſt corruptibile de ſe. ğ ſi materia ꝑpetuo ſtaret ſub illa forma illud corruptibile eēt eternū: qō eſt ꝯ̄ naturā. ſicut demonſtratuꝫ eſt in ꝑmo celi ⁊ mūdi. ¶ 3° accipio ꝙ mate T.c.115.
ria ꝑ⁹ accipiet in futuro formas infinitas nūero ſalteꝫ ſucceſſiue: aliter eniꝫ generatio non ꝑpetuareť: ſed deficeret qō eſt impoſſe ſm Ariſt. in 2° de gñatiōe. ⁊ in ꝑmo. Et ꝓ
bať iſta ſuppō ex ꝑmiſſis: q2 mā que nūc eſt ſub aliq forma aut ꝑpetuo habebit eādē aut nō. Si ꝑmū deť: hoc ē T.c.59
ꝯtra ſuppōnē 2^am. Si deť 2^m. hoc. ſ. ꝙ illa forma corrūpeť. tūc aut mā recipiet aliā formā aut nullā. Si nullam: T.c.17.
tunc erit mā ſine omni forma indiuiduali: qō eſt impoſſe vt p3 ex prima ſuppōne. Si mā recipiet aliā formā: tunc quereť de illa an ꝑpetuo erit in mā aut nō: ⁊ ſic ſicut pri⁹ oportebit ergo cōcedere ꝙ ſemꝑ poſt q̄ꝫlibet formam recipiat aliaꝫ in infinitum: ⁊ hoc ē qō volumus. ¶ 4° accipio ꝙ mā nūc habet potētiā ad quācūq3 formaꝫ quā recipiet in futuro: qō ſic p3: q2 ſi mā in milleſimo anno aliquā formā recipiet: aut nūc hꝫ potentiā ad illā aut nō. Si hꝫ potētiā hꝫ ꝓpoſituꝫ. Si nullam habet potētia ad eam recipienda. ergo nō eſt potēs recipere eam: ⁊ ſic nūc eſt impoſſe recipere eaꝫ: ⁊ poniť ꝙ recipiet eam: quare quandoque recipiet illud qō eſt ipoſſe recipere: qō eſt abſurduꝫ. Sicut enim illud qō nūc eſt impoſſe moueri nunq̄ꝫ mouebitur. ſic oīno illud qō eſt impotēs recipere aliqd nunq̄ꝫ recipiet illud. ¶ Quito ſuppono ꝙ mā reſpectu alteri⁹ ⁊ alteri⁹ forme habet aliā ⁊ aliā potētiā. Nā alia ē potentia māe ad formā quā recipiet i 200° anno ⁊ potētia materie ad formā quā recipit in milleſimo anno: ⁊ hoc ē ſatis planū cuilibet ſani capitis. Naꝫ ſi eſſet penitus eadem potētia: ⁊ nullo mō diuerſa ad formā quā recipiet. i. 300. anno futuro ⁊ ad illā quā recipiet in milleſimo āno q̄nq̄ꝫ vna iſtaruꝫ potētiaꝝ reducereť ad actū ſuū: ⁊ alia reducereť ad ſuū actū. Et ſic cū mā recipet formā in. 3000. āno recipet ſimul formam quā pōt recipere in. 30000. annos qō eſt rediculū. opꝫ igiť ꝙ alia ſit potētia materie ad aliā ⁊ ad aliam formaꝫ: aliter enim cum reciperet vnam formam ſimul reciperet omnes quas poſſet recipere.

Ex his dico ad qōnem ꝙ materia ꝑma nunc habet potētias infinitas ad formas infinitas indiuiduales. Qō ſic ꝓbať: ſi prima mā recipiet in C 2
futuro infinitas formas neceſſe eſt ipſaꝫ nūc habere potētias infinitas: ⁊ hoc p3 ex duab⁹ ſuppoſitiōib⁹. quaꝝ prima dicit ꝙ materia nūc hꝫ potētiā ad qualibet formā quam recipiet in futuro. Alia eſt ꝙ ad diuerſas formas habet diuerſas potētias vt oſtēſuꝫ eſt: ſed ipſa materia recipiet in futuro formas infinitas. vt ꝓbatuꝫ eſt: q̄re ⁊c. Et ſi dicas. ergo potentie quas habet mā ad formas ſunt ignote: dico ꝙ verum eſt quantum ad numeruꝫ determinatū omniū taliū potentiaꝝ. i. ꝙ nō eſt notus numerus deter

minatus diuꝫ taliū potētiaꝝ. tñ hoc nō obſtante nota eſt qdditas potētie mãe ad formam ⁊ eius diuerſas a ſubã mãe ⁊ multa talia. ℭ Solutiōnes aūt difficultatuꝫ circa iſtã poſitionē ɔtingētiū reqras in alia qōne pcedēte iſtã: qꝛ hic iſtã poſitionē nō ꝓ alio reſumpſi niſi vt maniſeſtarentur hypoſtaſes ex quib⁹ iſta ɔcluſio ɔfirmaẜ ⁊ demōſtraẜ. Et ſic de illis cōſidera diſtinctionē potētie in potentiã ꝓpinquam ⁊ remotãꝫ forte inuenies alio modo eē dicendū. Similr̄ ɔſidera de priuatione alicui⁹ forme in mã que pōt corrūpi ſine eo ꝙ illa forma generetẜ. ſ. per corruptionē forme quã ɔſequitẜ illa priuatio: ⁊ tñ mã adhuc remanebit priuata illa forã priuatiōe alia ɔñte aliã formã ⁊c̄.

ℭ Exiſtente qdam diuino optimo ⁊ appetibili: Aliud quidem contrarium eē ipſi dicimus: Aliud autē eſt aptum natum appetere ⁊ deſiderare ipſum ſm̄ ipſi⁹ naturaꝫ ⁊c̄.

A Textu cōmen. lxxxi. Queſtio. xxvij.

Queritur hic vtrū mã appetat formã. videtur primo ꝙ non: qꝛ aut appeteret eam appetitu naturali aut appetitu aiali. Nō appetitu nãliqꝛ iſte cōſequitẜ formã naturale: vt appetitus nãlis ipſius grauis ad vbi deorſum: ⁊ nec appetitu aiali: qꝛ appetitus aialis non eſt niſi in aialibus. ſicut nãlis in nãlibus. ℭ Item ſcōo ſicut ſe hꝫ forma ad materiã ſic ſe hꝫ materia ad formã per cōuenientē ſimilitudinem. Sed forma non appetit materiã. ergo nec eꝫ. ℭ Item tertio ſi materia appeteret formã: aut hoc eſſꝫ qꝛ ſimul intenderet plures formas habere: ⁊ ſic intenderet ⁊ appeteret impoſſibile: aut qꝛ caret omni forma: ⁊ hoc eſt impoſſibile. vt pꝫ ex dictis: aut quia eſſet faſtidita dicta forma quã habet ⁊ hoc eſt inconueniēs: qꝛ nullū perfectibile eſt faſtiditum ſua perfectione. quare ⁊c̄.

ℭ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſt. in littera. ⁊ auctoritate Cōmētatoris ibidem.

B Appetitus ē duplex: Intelligendū eſt ꝙ duplex eſt appetitus. ſicut dicit Cōmētator in ɔmēto hui⁹ ptis. Eſt enim appetitus nãlis ⁊ eſt appetitus aialis. Appetitus nãlis eſt inclinatio ɔñs nãꝫ rei ad aliquaꝫ pfectionē ipſi⁹ ſicut graue dr̄ appetere eſſe deorſum: eo ꝙ quãdã aptitudinē ⁊ inclinationē hꝫ ad eſſe deorſum tãqꝫ ad ſuã pfectionē nãleꝫ. ſilr̄ aūt ⁊ ī alijs. Appetitus. ū aialis aliquãdo ſumitẜ ꝓ actu aliqñ ꝓ potētia. Actus aūt q dr̄ appetitus aialis eſt inclinatio ɔñe cognitionē exiſtens i aiali qn cognoſcit aliqd eſſe bonū vel malū: cū enī aial aliqd iudicat ſibi eſſe bonū ⁊ cōueniēs: ſtatim inclinatur ad ꝓſequēdū illud: ⁊ mouetẜ ad ꝓſequēdū illd niſi aliqd ꝓhibeat. Cū aūt iudicat eſſe malū ſtatim inclinatẜ ad fugiendū ⁊ euitãdū illud: ⁊ h⁹ cognitiōes ſequētes cognitionē ſenſitiuaꝫ vocantẜ paſſiōes. Appetit⁹ aūt aialis ſm̄ ꝙ dicit potētiã eſt vtus nãlis aie que recipit hmōi inclinationem ſeu paſſionē: cui⁹ ſubdiuiſionē relinquo ad preſens qꝛ pertinet ad 3^m de anima: ⁊ ad 2^m ethicoꝝ ⁊ 6^m.

ɔclo p^a ℭ Tūc dico ad qōnē tria. Primo ꝙ mã prima appetit formã: qꝛ vnūqōqꝫ pfectibile appetit ſuã pfectionē: pfectio enim vniuſcuiuſqꝫ eſt ei⁹ bonū: vnūqōqꝫ aūt appetit ſuū bonū: vt pꝫ pmo. ⁊ 10. ethicoꝝ: ſed mã eſt qd pfectibile ⁊ ei⁹ pfectio ē forma vt maniſeſtū ē. qre ⁊c̄.

ɔclo 2^a ℭ 2° dico ꝙ mã nō appetit formã appetitu aiali: qꝛ nō cognoſcit formã. tūc enim oia mãlia nãlia cognoſcerēt: qđ eſt ridiculū. Et ex hoc ſillogiça.

ɔclo 3^a ℭ Tertio dico ꝙ mã appetit formaꝫ appetitu nãli: qꝛ qđ appetit aliqd ⁊ non appetit illud appetitu aiali appetit illud appetitu nãli ꝓcipue ſi illud appetēs ſit res nãlis aut nã: ſed mã appetit formã vt oñſuꝫ eſt: ⁊ nō appetit eã appetitu aiali. vt iã ꝓbatū eſt. qre ⁊c̄.

ℭ Preterea. illud qđ ꝑ ſui nãꝫ pncipalr̄ iclinatẜ ad aliqd tãqꝫ ad ſui pfectionē: appetit illud appetitu nãli: ſꝫ mã eſt h⁹ reſpectu forme. vt pꝫ ex dictis. ipa enī ē d ſe ens i pura potētia paſſiua ad formã: ⁊ ſic ē perfectibilis p eã. qre ⁊c̄.

C Dub^m p^m. ℭ Sed aliqs dubitaret ꝫ demonſtrationē pme ɔcluſionis: qꝛ ſi mã appeteret formaꝫ: eo ꝙ eſt pfectibilis per ipſam. tūc cū ipſa nō ſolū hēat vt ſit pfectibilis qñ actu mouetur ad formã: ſed ēt añqꝫ moueatẜ ad formã non ſoluꝫ appetit formã cū mouetẜ ad eam: ſed ēt añqꝫ moueatẜ ad eã: hoc aūt videtẜ eſſe ꝫ vnū dcm̄ Cōmētatoris: qꝛ dicit ꝙ appetitus materie ad formã eſt illud qđ hꝫ mã de motu ad formã: modo mã nihil habet de motu ad formaꝫ niſi cū actu mouetẜ ad eã. igitẜ ſolū appetit formã dū actu mouetẜ ad eã: qđ nō eſſet ſi appeteret formã: eo ꝙ eſt pfectibilis ꝑ eaꝫ. qre ⁊c̄.

Qō ℭ Itē queritẜ an appetit⁹ mãe ad formã ſit idē cū eius potentia ad eã aut qd aliđ ab ea.

Ad p^m R^o ℭ Ad pmū dico ꝙ mã nō ſolū appetit formã cū actualiter mouetẜ ad eã: ſꝫ ēt añqꝫ actualiter moueatẜ ad eaꝫ: eo ꝙ tūc ē ipfecta ⁊ apta pfici. ℭ Et ad dcm̄ Cōmentatoris dico ꝙ poſſet duplr̄ intelligi. Uno modo ꝙ appetit⁹ materie ad formã ſit illud qđ hꝫ mã de motu ad formaꝫ. i. aliquis pmotus ad formã: ⁊ ſic eſſet verū ꝙ tūc ſolū appeteret formaꝫ cū moueretẜ actu ad eaꝫ. Alio modo pōt intelligi ſic ꝙ appetitus mãe eſt illud qđ hꝫ mã ⁊c̄. i. quedaꝫ idoneitas ⁊ quedaꝫ ordinatio mãe ad formaꝫ: que eſt pncipium quodãmodo motus nãlis ad ipſam formaꝫ inquãtuꝫ ſine tali idoneitate mot⁹ mãe ad formã nō eſſet nãlis: ⁊ ſic eſt verū: ⁊ iſtã idoneitateꝫ habet mã anteqꝫ actu moueatẜ ad formã. Uel aliter pōt dici. ſ. ꝙ Cōmētator intelligit de mã vt eſt accepta in loco ꝓpinquo gñationis alicui⁹ forme. tūc enī appetit illã determiatē: ⁊ iſte appetitus eſt aliqd iſtius mot⁹ ad iſtã formã.

Ad qōnē R^o. ℭ Ad aliud dico ꝙ appetitus mãe ad formã nō eſt oino aliud ab ipſa ei⁹ potētia: ſꝫ forte differt ſꝫ rōnē ⁊ mo^m: qꝛ dr̄ potētia mãe reſpcū potētie actiue agētis: ⁊ dr̄ appetit⁹ rōne q̄ eſt ad formã tãqꝫ ad ſuū bonū: ad formã dico vt eſt i potētia actiua agētis.

D Ad primū argumentū dico ꝙ mã appetit formaꝫ appetitu nãli: ſed iſte non ſoluꝫ cōſequitur formã: ſꝫ quãcūqꝫ nãm inclinatã ad pfectionē: veruꝫ eſt ꝙ in entibus actu appetit⁹ nãlis hñ ɔſequitẜ ipſam formã: ſꝫ i entib⁹ potētialib⁹ ſicut ē itellect⁹ poſſibilis ⁊ mã pma hñ ɔſequitẜ ipſaꝫ nãꝫ pfectibilem. ℭ Ad 2^m dico ꝙ ſilr̄ eſt i hoc: qꝛ ſicut forma non exiſtit ſine mãe: forma dico q̄ nata ē vniri mãe: imo ſepatio ei⁹ a mã eſt ſua corruptio: ſic mã nō pt̄ eē ſine forma. vt dcm̄ fuit prius: ſꝫ diſſimile eſt in hoc ꝙ mã nō eſt pfectio dãs eſſe forme. ſicut ipſa forma eſt perfectio dans eſſe mãe. ℭ Ad 3^m dico ꝙ non eſt ſufficiens diuiſio: qꝛ ipſa mã appetit formã ꝓ tanto qꝛ ens i potētia eſt pfectibile per eã: quãtūcūqꝫ enim mã ſit actu ſub aliqua forma non remouetur propter hoc ab ea qn ipſa ſit qꝫtū eſt de ſe in potentia ad alias qbus nata eſt pfici. ⁊ iđ eas appetit vt formalr̄ pficiatẜ eis.

Qō ℭ Sed aliqs ſatis rōnabilr̄ dubitãt cū forma hois ſit forma perfectiſſima que nata eſt pficere mãm vt ſupponū: qre mã exiſtēs ſub forma hominis appetit alias formas.

R^o. ℭ Et dicēdum ꝙ lꝫ forma hominis ſit pfectiſſima formaꝝ mãliū: tñ qꝛ ipſa non dat mãe oia eſſe ſubſtãtialia que ſunt ab alijs formis mãlibus ⁊ ipſa mã nō pōt ſtare perpetuo ſub forma hūana. iđ ad hoc mã habꝫ aptitudinem ad alias ⁊ eas appetit appetitu naturali. Melius enim eſt ipſam ſucceſſiue eſſe ſub formis omnibus qꝫ ſolū eſſe ſub forma humana. In omnibus autem natura deſiderat qđ meli⁹ eſt. vt Ariſtote. dicit in ſecundo de generatione. T.c.58 Si igitur eſſet poſſibile mãꝫ eſſe perpetuo ſub forma hominis: forte nō appeteret eſſe ſub alijs: ſꝫ quia hoc non eſt poſſibile: ideo relinquitur in materia exiſtente ſub vna forma hominis

appetitus ad alias formas. Queſtio. xxviij.
A Circa cōmētū hui⁹ partis querit̃ vnū3. Utrū3
puatio ſit cā appetit⁹ māe ad formā. ¶ Et ar
guit̃ pmo q̄ nō: q2 nō ens non eſt cā entis: ſed
puatio eſt nō ens: appetitus aūt eſt aliqd ens
vt manifeſtū3 eſt: q̄re ⁊c̄. ¶ Itē 2°. appetitus
ipſius māe ad forma3 eſt naturalis iclinatio ipſius mate
rie ad forma3. vt prius dcm̄ eſt: modo puatio nō eſt cauſa
talis inclinatiōis ad formā: q2 cū adueniēte forma corrū
pat̃ puatio ipa vtiq3 puatio eſſet cauſa inclinatiōis ad ſuā
corruptionē: qd̄ videt̃ incōueniēs. ¶ Itē 3° aut eſſet cau
ſa mālis aut efficiens aut finalis aut formalis. Non cauſa
mālis. q2 ipa ſubā materie eſt huius cauſa materialis. vt
p3 ex dictis: nec cauſa formalis: q2 forme non eſt forma ⁊
ipſe appetitus māe eſt queda3 forma ſalte3 accidentalis.
Nec etia3 eſt efficiēs: q2 nō ens nō efficit aliqd. omne eni
efficiēs eſt mouēs. vt p3 in primo de generatiōe. ſemper
T.c.55 autē exiſtimabitur ſpecies aliqua mouēs in 3° huius: nec
T.c.18 cauſa finalis. ſ. q2 finis eſt qd bonū. priuatio aūt non eſt qd
bonū cū opponat̃ diuino optimo ⁊ appetibili. vt p3 hic:
⁊ ſic non eſt p pfinē bonū. quare ⁊c̄. ¶ Item 4° mā appe
tit formā ſm ipſius naturā. vt Ariſt. dicit in lr̃a. Sed pri
uatio non eſt natura ipſius materie. vt manifeſtū eſt: qua
re materia non appetit formam ſm priuationem.

Cō.81. **Oppoſitum** arguitur auctoritate Commentato
ris: quidem dicit q̄ priuatio exñs in
materia eſt cauſa deſiderij naturalis qd̄ habet mā ad for
T.c.81 mam. Et iſtud videtur ſentire Ariſtot. in litera vbi dicit
Indigen q̄ materia non appetit ſui ipſius ſpeciem propter non eē
tia eſt cā indigens. ergo vult q̄ non indigentia eſt cauſa non appe
appeti tendi: ⁊ ſic per oppoſitum indigentia eſt cauſa appetendi
tus. quia ſicut negatio eſt cauſa negationis ⁊ affirmatio eſt
cauſa affirmationis. primo poſteriorum: indigentia aute3
eſt idem quod priuatio. quare ⁊c̄.

B **Intelligendum** eſt q̄ duplex eſt modus cau
Modus ſe q̄ntum ad ppoſitū ſpectat:
cāe ē 2° queda3 eni eſt cauſa principalis: ⁊ quedā eſt cauſa diſpoſi
tiua: ⁊ diuerſitas hec reducitur ad illa3 diſtinctionem: q̄
quedam eſt cauſa prior ⁊ q̄dā poſterior qua3 ponit Ariſt.
T.c.32 2° huius. ⁊ 5° metaphy. cauſa enim principalis eſt cauſa
T.c.3 prior ⁊ cauſa diſpoſitiua eſt cauſa magis poſterior.
ꝯ pᵒ ¶ Tūc dico ad q̄onem duo. Primo q̄ priuatio non eſt cau
ſa pncipalis appetitus māe ad formā: q2 illud qd̄ non eſt
perfectibile per formā non eſt pncipalis cauſa ſubiectiua
appetit⁹ māe ad formā. hec eſt māifeſta. nā pncipalis cā
ſubiectiua appetit⁹ māe eſt illud qd̄ recipit illa3 formam
tāq3 ſuā pfectionē: ſ3 iſta puatio non pficit̃ per formā: vt
ꝯclō 2° manifeſtu3 eſt. quare ⁊c̄. ¶ Secūdo dico q̄ puatio eſt cā
diſpoſitiua appetitus māe ad formam: q2 illud quod ne
ceſſario reqrit̃ in mā ad hoc vt appetat formam ⁊ nō eſt
cā pncipalis ipſius appetitus videt̃ eē cauſa diſpoſitiua.
Sed puatio neceſſario requirit̃ in mā ad hoc q̄ appetat
formā. nūq3 enim mā appeteret ppzie formā niſi careret
ea ſaltē appetitu q̄ ſit pncipiu3 motus ad formā. Nā mā
non mouet̃ ad formā quā h3. vt maifeſtū eſt. ⁊ dicit Phs
T.c.55. primo de gñatione. q̄re ⁊c̄. Eſt ḡ intentio Ariſt. circa hoc
q̄ mā puata aliq̄ forma appetit illā vt pficiat̃ per eā: non
q̄ ipſa puatio appetat formā: q2 nihil appetit ſuijpſi⁹ cor
ruptionē: priuatio autē corrūpit̃ pñte forma: ſed ipſa ma
teria ſubiecta priuationi eſt que appetit formam.

C **Ad primam** rōne3 dico q̄ non ens nō eſt pncipa
lis cā entis: ſed non ens pōt eſſe cau
ſa diſpoſitiua alicuius entis: vel cā ſine qua non. Et cū dī
q̄ puatio eſt nō ens: dico q̄ ipſa nō eſt ens poſitiuū: tñ be
ne eſt ens puatiuū: puatiōes eni ⁊ negatiōes entia dicim⁹
T.cō.6. 8° meta. ¶ Ad 2ᵐ. dico q̄ priuatio bñ eſt cā diſponens
mām ad inclinationē nālē ad formā: ⁊ iſta inclinatio nō
eſt deſtructio priuatiōis: ſed bñ veru3 eſt q̄ iſta inclinatio
eſt ad aliqd ad qd̄ ꝯſequit̃ remotio puatiōis. ſ. ad forma3
vnde bñ cōcedēdū eſt q̄ puatio diſponit mām ad inclina
tionē ad ſuā corruptionē: ſed forte non p ſe: ſed p accñs.
accidit eni3 forme q̄ ſit corruptio vel q̄ ea3 ſequit̃ corru
ptio puatiōis put puatio diſponit ad ei⁹ appetitū. ¶ Ad
3ᵐ dico q̄ eſt cā mālis diſpoſitiua: nō pncipalis: ⁊ hoc nō
eſt inconueniens. ¶ Ad 4ᵐ ſilr̃ pōt dici q̄ mā appetit ſm
ſui nām pncipalr̃: ſ3 diſpoſitiue p priuatione3: vel dico q̄
in illo v̄bo Ariſto. ly ipſius. nō refert nā3 māe ſ3 puatio
nē. cū eni dixiſſ3 q̄ eſt qdā diuinū optimū ⁊ appetibile.
Subdit aliō qd̄ ꝯriū ipſi eſſe dicimus. ſ. puationē. aliō āt
aptū natū deſiderare ſm ipſius nām. ſ. ſ3 nām ipſi⁹ pua
tiōis. Sed ſine dubio credo q̄ meli⁹ eſt q̄ ly ipſius: refe
rat mām: tū q2 puatio ppzie nec eſt nā nec hñs nā3: tum
q2 meli⁹ eſt Ariſt. ponere cām pncipalē appetit⁹ māe ad
forma3 q̄3 diſpoſitiuā: ſed de hoc non eſt magna vis faciē
da: dūmō hoc ſit declaratū q̄ puatio aliq̄liter hēat ingreſ
ſum in gñatione: vt dicit Cōmēta. ⁊ ſit aliq̄liter cā ⁊c̄.

¶ Corrumpit̃ autem ⁊ fit: eſt quidem vt ſic:
eſt aute3 vt non: ſm quidem enim quod eſt
i quo ſ3 ſe corrumpit̃: quod eni3 corrūpit̃
in hoc eſt priuatio: inquātū autē ſ3 potētiā
nō per ſe ſ3 icorruptibilē ⁊ igenitā neceſſe
eſt eē ipſa3 ⁊c̄. Tex. cō. lxxxij. Qō. xxix

Hic queritur vtrū mā pma ſit per ſe corrupti A
bilis ⁊ gñabilis. ¶ Et arguit̃ primo q̄ ſic: q2
illō qd̄ eſt per ſe cōpoſiti per ſe gñabilis ⁊ cor
ruptibilis eſt p ſe gñabile ⁊ corruptibile. hec
videt̃ eſſe mā¹feſta. S3 mā pma eſt h⁹. ḡ ⁊c̄.
¶ Item 2° illud per qd̄ alia ſunt gñabilia ⁊ corruptibi
lia eſt per ſe gñabile ⁊ corruptibile. nam ppter qd̄ vnu3
quodq3 tale ⁊ illud magis. primo poſterioru3: ſed p ma
teriam alia ſunt gñabilia ⁊ corruptibilia. vt p3 in iſto pri
mo ⁊ 7° metaph. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē 3° ſicut ſe h3 ſubm alte
rationis ad alterationem ſic ſe h3 ſubm gñationis ad gña T.c.81
tionem per conuenientem ſimilitudine3: ſed ſubm altera T.c.22
tionis eſt alterabile vt oēs concedunt. quare ⁊c̄. ¶ Item
4°. auctoritate Cōmentatoris in primo huius capl'o. ſic Com. 6
igitur nos dicamus. vbi ſic dicit. In ſpmate qd̄ ſit homo
eſt aliquid quod recipit formam hoīs: ⁊ eſt illō qd̄ in rei
veritate dicitur generari. Conſtat aute3 q̄ illud recipiens
formam hominis eſt ipſa materia prima. ergo prima ma
teria in rei veritate dicitur generari.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſt. in iſta p
te. Dicendū breuit̃ q̄ mā prima nō B
eſt generabilis per ſe. quod pbatur ratione Ariſto. in lit Conclo
tera. vt eā deducit Cōmentator. Nā ſi materia prima per
ſe generaret̃: tunc anteq3 materia primo eſſet gñata: ipſa
eſſet: quod eſt impoſle. Et p3 cōſequētia. na3 ſi mā prima
generatur ipſa generabit̃ ex mā prima. Materia eni pri
ma eſt primu3 ſub3 ex quo ſit aliqd cū inſit: modo mā pri
ma oium gñabiliū eſt vna nūero. vt dicit Cōmentator ⁊
Ariſt. igit̃ mā pma ex qua gñabit̃ mā prima erit vna nu
mero cu3 materia q̄ gñabit̃. Omne aūt qd̄ eſt penit⁹ vnū
numero cū illo ex quo gñat̃ eſt añq3 ſit gñatū: cū illud ex
quo aliqd generat̃ ſit anteq3 ſit generatu3 illud. ¶ Et cō
firmat̃ iſta nō remouendo quādā cauillationē. Na3 ſi hec
pars materia ſignata generaret̃. tūc oporteret eā genera
ri ex aliq̄ mā. tunc aūt illa mā pexñs eēt penit⁹ vna nume
ro cu3 illa que generat̃ aut alia. Si eade3 penitus tūc illa
mā q̄ ponit̃ gñari fuit mā añq3 fuerit gñata. Si v̄o mate
ria q̄ gñat̃ ex hac portiōe materie non ſit penitus eade3
numero

nũero cũ illa perm̃ite: ſed alia ſequuntur duo impoſſia. Pri
mo ꝙ due mãe nũero ſil' erũt in vno loco. ſ. illa q̃ gñatur
⁊ ea ex qua ponitur gñari: qḋ ẽ oino; ipoſſibile. Aliud eſt
ꝙ materia que ponit' fieri ex materia ꝑiacẽte reciperet' in
illa materia: illud enĩ qḋ gñet' ex aliquo recipit' in illo vel
ſm ſe totũ vel ſm aliquã ſui partẽ: ipoſſibile eſt aũt mãz
ꝑmã cũ ſit ꝑmũ ſubȝ recipi in aliqua pte materie: q2 tunc
non eẽt primuȝ ſubm. Itẽ cũ illud ex quo aliquid genera
tur prius fuerit in potentia ad ipſum generatũ: m̃a preexi
ſtens erit i potentia ad materiã gñandam: ⁊ tunc cum po
tentia non ſit niſi ad actũ ſequitur ꝙ materia generata ſit
actu: quod eſt vnum impoſſibile manifeſtum.

Ad primum argumẽtũ dico ꝙ lȝ prima materia
ſit pars cõpoſiti gñabilis non ſequi
tur ꝙ ꝑ ſe corrũpat' ſed per accñs ⁊ improprie ſ3 ꝙ i ea
aliqḋ corrũpit'. vt ſi diceret' doliuȝ accreſcere: q2 aliqd. ſ.
vinuȝ accreſcit in ipſo vt exemplificat Cõmẽtator. ℂ Ad
2^m dico ꝙ illud per qḋ alia ſunt gñabilia ⁊ corruptibilia
formal'r bene dȝ eẽ gñabile ⁊ corruptibile. ſ. ipſuȝ com
poſitũ vel fo2a: per materiã aũt alia nõ ſunt gñabilia neq̃
corruptibilia formaliter ſ3 ſolum ſubiectiue. ℂ Ad 3^m
dico ꝙ ſubȝ alterationis eſt alterabile. i. alteratione ſubij
cibile: ſed non per alterationẽ acquiſibile: ſil'r autez ſubie
ctum gñationis eſt gñabile. i. gñationi ſubijcibile: ſ3 non
per generationẽ acquiſibile. ℂ Et ẽt ſic intelligendum eſt
dictũ Cõmẽtatoris ꝙ materia recipiẽs formã ẽ illud qḋ i
rei veritate generari dicitur. i. gñationi ſubijci. nõ autem
generari id eſt terminare gñationẽ. Quid autez eſt illud
quod per ſe ⁊ primo terminat gñationẽ inquirenduȝ eſt.

ℂ Expliciunt queſtiones. Joannis de Janduno ſuper pri
mum de auditu phyſico.

ℂ Incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper ſcḋm.

ℂ Eſt igitur natura principiũ alicuius: ⁊ cau ſa mouendi ⁊ quieſcẽdi in eo in quo eſt pri mũ ⁊ per ſe ⁊ non ſm accidẽs ⁊c. Textu cõ menti. iij.

Queſtio prima.

A **Ueritur** hic verũ diffinitio nature ſit
bona. ℂ Et probat' ꝑmo ꝙ
non: q2 abſolutũ nõ dȝ diffiniri ꝑ reſpectiuũ:
cũ diffinitio debeat eẽ ex priotibus ⁊ reſpecti
uum aũt non eſt ꝑus abſoluto: imo eſt poſte
rius: ſ3 natura eſt quid abſolutũ. ſ. forma ⁊ m̃a. Pricipiũ
aũt eſt qd reſpectiuũ cuȝ dicatur ad ꝑncipiatũ. quare ⁊c.
ℂ Itẽ 2° q̃ſcũq; inferius cõiungitur imediate ſuo ſupio
ri eſt nugatio. vt dicendo aial hõ ſicut hȝ videri in primo
elenchoꝝ. Sȝ ſic eſt i iſta diffõne: q2 dicitur ibi ꝑn^m ⁊ cau
ſa. cauſa eſt quid inferius ad ꝑn^m. Omnis enim cauſa eſt
ꝑn^m ſed nõ cõuertitur. 5. meta. cap̃ de ꝑn°. igitur in iſta diſ
Tc. 1. finitione eſt nugatio ⁊ talis diffinitio non eſt bona. 6. to
pico. quare ⁊c. ℂ Itẽ 3° idẽ nõ eſt ꝑncipium ⁊ cauſa op
poſitoꝝ. Idẽ enim inquãtũ idẽ non eſt natum niſi facere
idẽ 2° de gñatione: ſ3 motus ⁊ quies ſunt oppoſita. 5 hu
Tc. 53. ius. ergo natura nõ ẽ ꝑncipiũ motus ⁊ quietis. ℂ Itẽ 4°
t. cõ. 20. ois bona diffinitio dȝ competere cuilibet cõtẽto ſub diſ
finito 6° topi. ſȝ iſta diffinitio nõ cõpetit omni nãe proba
tio ꝑ. q2 natura celi non eſt ꝑn^m quietis cum ipſum celuȝ
ꝑpetuo moueatur. 8° huius. quare ⁊c. ℂ Item 5° forma
t. cõ. 83. ſubalis grauis in aiati eſt quedã natura vt manifeſtũ ẽ: ⁊
ipſa nõ eſt ꝑn^m mouendi ⁊ quieſcendi in eo in quo eſt. ſ. in
ipſo graui: q2 ſi ſic tũc graue moueret ſeipſum: cuius op
poſitum vult Ariſto. 8. huius: q2 hoc eſt ꝓpͥum aialiuȝ.
t. cõ. 32 ℂ Itẽ 6°. bona diffinitio non dȝ cõtinere aliqḋ ſupfluuȝ
6° topi. ⁊ in Porphyrio. ⁊ 2° poſte. Sȝ iſta diffõ continet
aliquid ſupfluum: cuȝ enim oẽ qḋ eſt ꝑmo tale ſit ꝑ ſe ta
le. vt pȝ ꝑmo poſte. vñ poſtq̃ dictũ fuerit ꝙ nã eſt ꝑ^m ꝑn^m
mouẽdi ⁊ q̃eſcẽdi ꝙ ſupflue ponatur ꝑ ſe: ⁊ ſil'r poſt ꝑͥm
per ſe ſupflue exprimit' ⁊ non ſm accidens. quare ⁊c.
ℂ Oppoſitum arguit' auctoritate Ariſt. ⁊ Cõmentatoris. B

Ad hoc eſt dõm quod illa diffinitio ẽ bona cuius Cõclo.
oẽs particule cõueniũt diffinito: ⁊ ꝑ
ipſam notificatur diſtincte ipſuȝ diffinituȝ: ⁊ diſtinguitur
ab oibus alijs. hanc recipio pro manifeſta. Sȝ iſta diffini
tio eſt hõ Primo ꝙ ſit ꝑn^m motus ⁊ quietis eius in eo in Nã eſt
quo eſt. probat Ari. q2 naturalia differũt a nõ naturalib' ꝑn^m. mo
. ſ. ab artificialibus ꝑ principiũ motus ⁊ q̃etis exiſtens in tus ⁊ qe
eis. artificialia enim ſm ꝙ artificialia ſunt nulluȝ hñt im tis.
petum mutationis innatuȝ. i. nullum hñt ꝑn^m motus extra
in eis ſm ꝙ artificialia ſunt: ſed nãlia ſm ꝙ nãlia ſunt ne
ceſſario hñt in ſeipſis ꝑn^m aliquod motus ⁊ quietis. ⁊ ſic
naturalia differũt a nõ naturalib' ꝑ ꝑn^m mot' exiſtẽs i eis.
Sȝ naturalia ſ3 ꝙ naturalia ſunt nõ differũt a nõ nãlibus
niſi ꝑ naturaȝ: vt manifeſtũ ẽ. ergo ſeq̃t' ꝙ nã ẽ ꝑn^m ⁊ ipſe
motus ⁊ q̃etis in eo in quo eſt. ſ. in quo eſt ipſa nã ⁊ ipſe
motus ⁊ quies. Et poſſet hõ declaratio ſic reduci ad ſyllo
giſmũ. Illud ꝑ qḋ naturalia ſ3 ꝙ nãlia ſunt differũt a nõ
nãlibus eſt ꝑn^m motus in eo in quo eſt motus ⁊ q̃es. Sȝ
nã eſt illḋ ꝑ qḋ naturalia ſ3 ꝙ naturalia ſunt differũt a nõ
naturalibus. ſ. ab artificialibus: iſte premiſſe ſunt manife
ſte cuilibet hñti diſpoſito. quare ⁊c. ℂ Q2 autẽ natura ipſa
ſit primũ. i. ꝑncipale ꝑn^m intrinſecum motus ⁊ quietis hõ Nã eſt
non multũ declarat Ariſto. ſ3 põt ſic videri. Cum eniȝ in ꝑncipa
rebus naturalibus ſint aliqua ꝑncipia motuum ⁊ q̃tuȝ le ꝑn^m
inſtrumentalia: ⁊ quedam ſecundaria. ſ. qualitates natura mot' et
les que ſunt earũ virtutes: ⁊ q̃dam magis ꝑma ⁊ ꝑncipa quietis.
lia. ſ. ſbe ipſaꝝ: neceſſe eſt ꝙ nã vel ſit ꝑn^m motus inſtru
mẽtale ⁊ ſecundariũ: vel ꝑn^m. i. principale: ſed nõ eſt dicẽ
dum ꝙ nã ſit ꝑn^m intrinſecum motus ſolum ſcḋariũ ⁊ i
ſtrumentale: q2 res naturalis vt naturalis eſt: ꝑncipaliter
⁊ ꝑmo habȝ eẽ ⁊ diſtinctionez ab alijs per nãm. Vñ oino
irrõnale eẽt ꝙ natura eẽt ſolum ꝑncipium inſtrumentale
⁊ ſcḋarium mouendi ⁊ quieſcẽdi. ergo relinquit' ipſaȝ eẽ
primuȝ. i. principale ꝑncipium: dico intrinſecũ mouẽdi ⁊
quieſcẽdi. Et põt ſic ordinari ſyllogiſmus. Principiuȝ mo
uendi ⁊ quieſcẽdi ſcḋarium ⁊ organicũ ſolummõ eſt prin
cipale ꝑncipiuȝ intrinſecũ eẽndi ⁊ diſtinguendi. Sed ipſa
natura ẽ ꝑncipiũ intrinſecum ꝑncipale eẽndi ⁊ deſtiguẽdi
naturalia a nõ naturalib' vt manifeſtũ ẽ. g̃ natura nõ ẽ ꝑn
cipium motus ſolũ inſtr̃ale: relinquit' ergo ꝙ ipſa ſit prin
cipale ⁊ ꝑ^m hõ ꝑncipium. Ex hoc aũt ſeq̃tur ꝙ ſit per ſe ⁊
non ſm accidẽs. ℂ Conſiderãdum tñ eſt ꝙ iſte due par
ticule. ſ. per ſe ⁊ non ſm accidẽs non inutiliter ſubiungũ
tur poſt hanc particulã ꝑmũ. nam per eas euidentius no
tificatur ipſa natura ⁊ magis diſtincte. Iſta eniȝ particu
la primũ diſtinguit nãm a virtutibus nãlibus rei natura
lis que ſolum ſunt ꝑncipia inſtrumẽtalia motuuȝ vt gra
uitas in graui ⁊ leuitas in leui: ⁊ caleſactibilitas in caleſa
ctibili: ⁊ ſic de ceteris. Et hec particula per ſe dȝ referri
ad iſtam particulã: in eo in quo eſt: vt ſit ſenſus ꝙ ipſi na
ture per ſuam eẽntiam cõpetit ꝙ ipſa ſit in illo in quo eſt Nãe cõ
motus cuius ipſa eſt ꝑncipium. ⁊ in hoc diſtinguitur na petit per
tura a mouente violẽtante quod non eſt intrinſecum ei i eẽntiam
quo ẽ motus cuius ẽ principiũ: ſed extrinſecum. vt patet ſuam ꝙ
in 3° ethicoꝝ. Hec autẽ particula. Et non ſm accidẽs. lȝ ſit ⁊c.
cõprehẽdatur ſatis in hoc qḋ eſt per ſe: non tamẽ inutili
ter exprimitur: q2 ꝑ eius expoſitionem manifeſtius ⁊ eui
dentius diſtinguitur ipſa natura ab arte que quodãmo
do eſt principium motus: Nam lȝ aliq̃ artes ſint aliquan
do principia motuum in illis eiſdez ſuppoſitis in quibus
ſunt hõ artes: tamen hoc eſt per accidens. verbi gratia.
medicina aliquando eſt principium medicationis in ipſo

medico in quo eſt medicina: et cum. ſ. ipſe medicus infirmus exiſtēs per ſuam artem medicatiuā ſeipſum medicatur. ſed hoc ſine dubio ē omnino per accidēs. Si enim arti medicatiue conueniret per ſe ꝙ ipſa eēt ſubiectiue in illo eodem in quo eſt motus cuius ipſa ē principiū: tūc cū nunq̃ medicatiua ars ſit ꝓncipium ſanationis niſi in laborāte: ſanus enim nō recipit motum medicationis: ſequeretur vtiq̃ ꝙ medicus in quo eſt ars ſubiectiue medicine ſemꝑ eēt infirmus cū ipſe medicaretur: et ꝙ nunq̃ medicaretur infirmus niſi ſeipſum: qḋ eſt abſurdū. hoc igiť cōtingit arti medicatiue per accidēs. ſ. ꝙ ipſa ſit i illo eodem in quo eſt motus cuius ipſa eſt ꝓn^m. vt ergo euidētiſſime oſtēderetur differētia inter naturā et artē. ideo Ariſt. expreſſit et nō ſm accidēs ſimpl[ici]ter ipſa natura ē in illo i quo eſt motus. Et hoc eſt veriſſimum. Nunq̃ enim natura ſolum per accidēs eſt in illo in quo ipſa cauſat motum: ita ꝙ contingat motū et naturam que eſt eius principiū omnino ſeparata eſſe: hoc enim ē impoſſibile: ꝙ motus naturalis deorſum ſit in aliquo in quo nullo mō eſt natura grauis que eſt ꝓn^m talis motus: queadmodum eſt poſſibile ꝙ ſanatio ſit in aliquo ſubiecto i quo nullo mō eſt ipſa ars medicine que eſt principiū ſanationis. Et propter hoc dicit Ariſtot. ꝙ hec ſeparātur aliquādo abinuicem. ſ. ſubiectum in quo eſt ars et ſubiectū in quo recipitur motus cuius principiū eſt ars ꝙ non cōtingeret ſi per ſe eēnt cōiuncta. Et Cōmēta. dicit ibidē ꝙ artes inate ſunt per ſe et primo agere in alia ſubiecta ab illis in quibus ſunt: et ſic ſunt principia motuū in alijs. Et hoc itelligendum eſt de artibus a quibus proueniūt acta non ſolum actiones. vt dicit Cōmē. et ideo non valeret inſtātia de arte ſaltādi et de arte cantandi ſine extrinſecis inſtrumētis: q̄ videtur eſſe principia motuū in ſubſtātijs in q̄bus ipſe ſunt. ❡ Cōſiderandum eſt ꝙ hꝰ artes a quibus ꝓueniunt actiones ille nō ſunt ꝓprie et per ſe ꝓncipia ſubſtātie motus: ſed modi motus: vt per artem ſaltatiuā non hz habēs eam facere ipſum ſubſtātiam motus ſaltationis cuius forte ſignū eſt: q: etiam ſine arte aliqui ſaltāt: ſed hz talē modum motus vel ſaltē diſpoſitionē. ſ. ꝙ velociter ſaltet et per lōgum ſpatium: aut ꝙ flectat tibias et erigat brachia et hꝰ conditiones accidētales. Et adhuc dato ꝙ tales artes eēnt ꝓncipia aliquoꝝ motuum: nō tñ ſunt prima et ꝓncipalia ꝓncipia eorum ſed magis inſtrumētalia: et ideo non ſequeretur ꝙ huiuſmodi artes eēnt nature. Sic igiť pz bonitas diffinitionis nature. ❡ Et eſt intelligendū vlterius ſm Commē. ꝙ lz omnis natura ſit ꝓn^m motus in eo in quo eſt. hoc tamē diuerſimode eſt in diuerſis rebus nālibus. Nam in aliq̄bus. ſ. in alterabilibus ſimplicibus. ſ. in elementis) q̄ dicuntur ſimplicia per abnegationē miſtionis) ꝓncipium alterationis et ſimiliter gñationis eſt ſm mām. i. principium intrinſecū eſt principium receptiuū ſeu paſſiuū et nō actiuum: nō enim inuenitur aliqḋ corpus ſimplex qḋ alteretur ex ſe. ſ. actiue vt ipſe dicit: et multo minus qḋ generet ſe vel qḋ habeat in ſeipſo ꝓncipium actiuum ſue generationis. qualiter hoc aūt ſit intelligēdum querať in queſtione de intrinſicitate mouētis naturalis. Sed in rebus augmētantibus: et ēt in mobilibus ſm locum ſaltem aliquibus principium intrinſecum motus eſt ſz formam. i. vt credo principium actiuum iſtorū motuum eſt intrinſecū mobili: et hoc ſpāliter verū eſt de motu augmentationis. Animal enim et plāta cōceditur habere virtutē et principium actiuū ſue augmētationis. vt pz in ꝓmo de gñatione. et 2° de aia. Siľr aial hz in ſe principium actiuum ſui motus localis et nō ſolū paſſiuum: intantum ꝙ ex hoc dicit mouere ſeipſum. Sz vtrū graue inaiatum et leue ſiľr habent in ſe principium actiuum ſui motus localis: et ſi ſic vtrum actiuū per ſe aut ſolū per accidēs. hoc eſt valde magnum

medicie cōuenit ꝑ accñs eſſe ꝓn^m mot' ſi illo i q̄ eſt.

T. c. 3.

Cō. 3.

D

Cō. 1. Nā ē diuerſimo de pu^m mot' in diuerſis

t. c. 3 4.

t. c. 3 7.

et difficile dubium: ſz de hoc alīs videbitur ſi deo placuerit. ❡ Similiter dicit Cōmētator. aialia et plante habent principium actiuū quarūdam alterationū intrinſecum: ſicut eſt de illis que accidūt animalibus ex eis que contingunt corporibus eorūdē: et forte intelligit Cōmē. ꝙ aliq̄n ſpēs alique rerum recepte in organis corporis animalis faciūt aliquas alterationes in ipſo animali: ſicut hz videri in de cauſis motus animalium. Et cōtingit etiā ꝙ cum aliquod extrinſecum alterauerit partes exteriores corporis aialis vt aer calidus aut frigidus: ille partes alterate alterant alias interiores: ſz hic motus non eēt ꝓprius animalibus: q: in elemētis poteſt contigere vt ꝙ vna pars aque calefacte calefaciat aliam. Et ſic in diuerſis ipſa nā diuerſimode eſt ꝓncipium intrinſecū motus. Et dō nā non omnino vniuoce ꝓn^m. In omnibus tamē deſcriptionibꝰ non pōt quis facere plus iſto. ſ. Ariſtot. vt dicit Cōmen. ita ꝙ q̄uis natura nō dicatur omnino vniuoce et vniformaliter de oibus naturis. tñ Ari. dedit ita bonam diſcriptionem eēm de ipſa ꝙ nullus pōt ponere meliorem.

Tunc ad rationes.

Ad primā cum dicit. ab ſolutum et c. Dico ꝙ aliḋ qḋ eſt penitus abſolutum: et quantum ad ſuam eſſentiam et quātum ad rōnē ſubiecti qua itelligitur et ſignificať: nō debz diffiniri ꝑ reſpectū: ſed qḋ eſt abſolutū ſm illud qḋ ē: tñ intelligitur et ſignificať ſub aliq̄ habitudine ſeu reſpectu pōt diffiniri per illū reſpectum: et ſic eſt in propoſito. nā lz natura ſm ſui eēntiā ſit qḋdam abſolutum. ſ. materia et forma ſubalia: tñ hoc nomē natura ſignificať et itelligitur i reſpectu et i hitudine ad motū et getē: et iſte reſpectus ſeu hitudo exꝓmiť ꝑ hꝰ ꝙ dz ꝓn^m et cā mouendi et c.

E

Ab ſo^m. ꝓt diffiniri ꝑ reſpectū.

❡ Ad ſcḋam pōt dici ꝙ ſi inferius imediate addatur ſuperiori inutiliter ſic eſt nugatio: aliter non: modo ſic non eſt hic: q: dicitur ꝓncipium et cauſa ad ſignificandum ꝙ non eodem modo ſed diuerſis modis ipſa natura eſt principium et cauſa motꝰ in diuerſis rebus naturalibus: ſicut patet ex predictis a Commentatore ſumptis.

❡ Ad 3^m dicunt aliq̄ ꝙ idē non eſt cā oppoſitoꝝ eodē mō et eque principalr: ſed diuerſimode pōt eſſe et vnius principaliter et alterius ſecūdario. i. mediante primo: et ſic ē in ꝓpoſito: natura enim ē ꝓncipium motus magis principaliter et primo: ſz ipſius quietis nō ita ꝓncipalr ſed mediante motu. ❡ Sz hoc videť repugnare diffōni q̄ntum ad illam ꝑticulam ꝓmum. illa enim vž determinare totum hoc. ſ. ꝓncipium et cā mouendi et quieſcēdi. Niſi quis diceret ꝙ nā hñ eſt primū. i. principale principium quietis per reſpectum ad q̄litates ſeu virtutes accidentales ipſius mobilis que nō ſunt principalia ꝓncipia motus et quietj. Sed nō eſt oino ꝓ^m ꝓncipium per priuationē motus medij. Et ſic diceretur ꝙ lz nā non ſit primū ꝓncipium quietis eque primo et principaliter ſicut motus: tñ ipſa eſt ꝓmum. i. ꝓncipale principium quietis reſpectu virtutū naturalium accidētalium: ita. ſ. ꝙ ꝓus et principalius eſt principium quietis q̄ ſint huiuſmodi v̄tutes. et hoc ſufficit et c. ❡ Aliter pōt dici cū dicit vnum et idē non eſt ꝓn^m oppoſitoꝝ. Verꝝ eſt principium actiuū ꝑ ſe et imediatū ꝓcipue in ſubiecto eodē modo diſpoſito: ſed idem pōt eſſe principium receptiuum oppoſitoꝝ ſuceſſiue recipiēs ea: modo ſic ē intelligēda diffō: ꝙ natura eſt ꝓn^m receptiuum motus et quietis: ita tñ ꝙ iſta non recipit ſimul ſed ſuceſſiue: quāuis ſimul habeat aptitudines ad motū et quietem. ❡ Aliter dicunt aliq̄ ꝙ duplex eſt quies. Una eſt quies in termino a quo: et iſta hñ opponitur motui: et ſic nō itelligeť ꝙ eadē nā ſit principium motꝰ et quietis: vt natura que ē ꝓn^m motus a ſurſum in deorſum nō eſt primum et ꝑ ſe ꝓn^m quieſcendi ſurſum. ſimiliter autem et in alijs. Alia eſt quies in termino ad quem: et iſta non dicitur opponi motui: ſed eſt ꝑfectio

Idē pōt eē cā oppoſitoꝝ

Quies ē duplex

pfectio motus erit conſequens ipſam perfectionem motus. vt habet videri in 5° huius. ꝛ ſic natura eadem ē pncipium motus ꝛ quietis. naꝫ eadem ē natura qua graue mouet̄ deorſum dum eſt ſurſum: ꝛ pnm̄ quo quieſcit deorſum dū eſt in loco deorſum. ſilr aūt ꝛ in alijs.

℄ Ad quartā dicūt aliq ꝙ iſta diffinitio dꝫ itelligi in his q̄ mouent̄ ꝛ qeſcūt. vnde ſic ē intelligēdamā eſt principiuꝫ motus ꝛ quietis exiſtēs in eo i quo eſt motus ꝛ qes ꝛc̄. ℄ In illis autem que ſoluꝫ mouēt̄ natura ē principiū motus ſolū. Corpus aūt celeſte ſolū mouetur ꝛ non quieſcit. quare ꝛc̄. nec ē irrōnabile ꝙ aliter diffiniat̄ nā celi q̄ꝫ natura iſtoꝝ inferioꝝ: q2 natura ē̄t non dicitur vniuoce. de iſtis ꝛ de illis: ſed equoce vel analogice. Naꝫ corruptibili ꝛ incorruptibili ſubſtātie nō eſt aliquid cōmune om-
Tc.26. nino vniuocū. vt pꝫ in 10. meta. ℄ Aliter dicūt aliqui ꝙ in iſta diffinitione dꝫ accipi ꝛ pro vel: ita ꝙ natura ſit pncipium ꝛ cauſa mouēdi vel quieſcēdi: ita tamē ꝙ p iſtaꝫ diſiunctionem circūſcribitur quedam particula diffōnis vna. ℄ Aliter pōt dici ꝙ natura celi hn̄ eſt cauſa mouendi ꝛ quieſcēdi: eo modo quo ꝯuenit quieſcere ipſi celo: q̄ꝫ
Celū qeſcit. uis enim celum non qeſcat quiete oppoſita motui locali de vno vbi ad aliud vbi: tn̄ quieſcit quiete oppoſita motui locali de vno toto loco ad aliū totum locū: nunq̄ꝫ enī totum celū mouetur de vno toto loco ad alium totuꝫ locum diſtantē: ſicut aīalia que ſitu huiuſmodi mouentur.
Tc.76 Et forte ad iſtam intētionē dicit Phs in 8° huius ꝙ mouetur totū ꝛ quieſcit dē. ꝛ hoc magis declarādū eſt in 6°
Obiectio. ℄ Sed dices quies ē priuatio motus. vnde nihil quieſcit quiete oppoſita alicui motui: quo. ſ. motu nō ē natū moueri illū motū: eo ꝙ priuatiue oppoſita nata ſunt fieri circa idē: celū vō non ē natum tali motu moueri. ℄ Et pōt
Rñ°. dici ꝙ q̄uis celū ſm nām ꝓpriā qua celū eſt non habeat moueri tali motu: tn̄ nō repugnat ei ſm ꝙ corpus: q2 tūc repugnaret oī corpori. Cū ergo dicitur ꝙ nihil quieſcit aliqua qete niſi illud qō natū eſt moueri motu oppoſito illi quieti: poſſet dici ꝙ verū eſt vel cui non repugnat moueri tali motu rōne ſui gn̄is. Non ſolum enim aliqd poteſt dici ꝑuatuꝫ aliquo qō natū ē habere ſm ſpēm ꝓpriā: ſꝫ pōt dici priuatū aliquo qō natum ē hēe. i. qō non repu-
t.c.27. gnat ei ſm ſuū genus. vt docet Ariſt. 5. meta. cap̄ de priuatione. vt talpa dicit̄ priuata oculis. q2 lꝫ ſm ſpeciē proprīaꝫ non ſit nata habere oculos: tamen non repugnat ei ratione qua aīal. ſimilr̄ autē ꝛ in ſimilibus. Et forte iſta ſolutio debet ſufficere lꝫ cōmuniter non ponatur.

℄ Ad qntam pōt dici ꝙ forma ſubſtātialis inanimati ē pncipium motus in ipſo graui: nō quidē actiuuꝫ per ſe: ſed ſolū paſſiuū ſeu receptiuuꝫ. Et ideo nō ſequitur ꝙ graue moueat ſeipſum ꝓprie: q2 quod mouet ſeipſum localiter dꝫ eſſe diuiſibile in per ſe mouēs ꝛ per ſe motum. Utrū autē hoc ſimul ſtet cū eo ꝙ motus grauis deorſum ſit nālis queratur in qōne de intrinſicitate motoris naturalis ad mobile. ℄ Q2 aūt forma grauis ſit principiuꝫ motus ipſius receptiuū ꝛ nō actiuū p ſe hoc videtur aperte dicere
t.cō.32 Ari. in 8° huius in fine illius capituli. Sꝫ accidit ꝛ hꝫ ab
Forma grauis eſt pnm̄ motus receptiuum. aliquo moueri: vbi ait loquēs de grauib9 ꝛ leuib9 innanimatis: qō qdem igitur nihil mouet ipſum ſeipſum: manifeſtum ē: ſed motus pncipium habet non mouēdi nec faciendi: ſed patiendi. Utrū aūt hoc verum ſit ꝛ quomodo: debet inquiri ſup 8m̄ huius in q̄ſtionibus de motore grauium ꝛ leuium inanimatorum. Eſt enim queſtio ſumme difficilis: ꝛ non eſt hic locus terminandi eam.

℄ Ad ſextaꝫ rōnē dōm ꝙ non ē ſuꝑfluum poſt iſtam particulam: pmā: ſubdere ꝑ ſe: ꝓpter cām ꝑus dictā. Naꝫ per iſtas particulas ſic intellectas vt expoſite fuerunt manifeſtius ꝛ magis diſtincte manifeſtat̄ ꝛ declaratur eēntia nature: ꝛ ſilr̄ de illa ꝑticula ꝛ nō ſm accn̄s. ℄ Itē iſta particula primuꝫ: poſſet aliter exponi vel intelligi q̄ꝫ expoſita fuerit ſupius: vt ſit ſenſus: ꝙ nā ē pnm̄ mouēdi ꝛ quieſcendi in eo in quo ē: ita ꝙ primo ꝛ imediate nō mediāte alio
Nā imediate cāt motum i illo i q ē motu cauſat motū ꝛ qetem in eo in quo ē vel ſꝫ actū vel ſm aptitudinē: ꝛ hoc dicit̄ ad differētiā motus quē natura nō pōt cauſare in aliquo alio ab eo in quo eſt vt graue cū mouetur deorſuꝫ pōt aliqd aliud mouere deorſum: ſꝫ nā ipſius grauis non erat ꝑ. i. imediate principium illius motus: ſed mediāte motu quē cauſat in illo in quo ē motus aūt quem principiat in illo in quo eſt cauſat ꝛ principiat imediate. i. nō mediāte aliquo motu neceſſario ꝓcedente: ꝛ ſic intelligendo diffōnem haberetur ꝙ nunq̄ꝫ aliquod corpus mouet aliud corpus niſi ipſum prius moueatur. Si enim aliqō corpus ꝑ ſui nām prius moueret aliud corpus q̄ꝫ ipſum moueret̄ ꝑ ſuā nāꝫ: natura ei9 prius ꝛ imediatius eſſet principiū motus in alio q̄ꝫ in illo in quo ē: qō non videt̄ rōnabile. De hoc tn̄ nō dico ad ꝑſens determinationē. ℄ Alia ē̄t particula ꝛ non ſm accidēs.
Per ſe cap. 2r pōt aliter intelligi. Ad qō cōſiderandū ꝙ per ſe aliqn̄ ſumitur ꝓprie ꝑ eo qō ē per ſui eēntiam. Aliqn̄ ſumit̄ magis large pro eo qō diſtinguit̄ ꝯ indeterminatuꝫ aut non neceſſariū: ita ꝙ cōiter dicit̄ aliquod cōuenire alicui per ſe qō determinate ꝛ neceſſario ei conuenit. Unde ꝛ Ariſt. in primo poſterioꝝ caplō. Si igitur demonſtratiue ſcie dicit ꝙ ea que ſunt ꝑ accidēs non ſunt neceſſaria. ꝛ ſic neceſſario nō ſunt ꝑ accn̄s ꝑ conuerſioneꝫ negatiue, q̄re relinquitur oīa neceā eſſe per ſe ſaltem cōiter ꝛ large. Ne igitur qs putaret ꝙ nā ſit pnm̄ ꝛc̄. ꝑ ſe ſꝫ ꝙ per ſe dicit idem qō determinatū ꝛ neceſſarium non ꝑ ſe ꝓprie ꝛ p ſui eēntiam: iō ſubdidit Phs. Et nō ſm accidēs: in quo dat intelligere ꝙ natura ē pnm̄ mouēdi ꝛc̄. non ſolum ꝑ ſe large ꝑ ut ꝑ ſe diſtinguit̄ cōtra indeterminatum: ſed per ſe vere ꝛ proprie. ſ. ꝑ ſui eēntiaꝫ: ꝛ hoc ē veriſſimū. Nam ipſa natura per ſui eſſentiaꝫ immediate hoc habet ꝙ ſit apta nata eſſe principiū motus ꝛc̄. lꝫ actu nō ſit principiuꝫ motus ꝛ quietis niſi mediantibus aliqbus naturalibus potentijs accidentalibus actiuis ꝛ paſſiuis ſaltem in iſtis inferioribus naturis. Utrū autē natura mouēs celū moueat imediate ꝑ ſuam eſſentiam aut ꝑ virtutē: aut ꝑ cognitionem diuerſam realr̄ a ſua ſubahn̄ ē inquirēdū: ſed hꝫ ad ꝑſens nō diſcutio. Sufficit aūt nūc diffōnem nature eē bonāꝫ ꝛ nullam nugationē nec ſuperfluitatē cōtinere: lꝫ particule poſite in ea multum videātur ꝓpinque.

℄ Tētare autē demonſtrare naturaꝫ eē ridiculum eſt. Tex. cōm. vj. Queſtio. ij.

Queritur hic vtruꝫ nām eſſe pōt demonſtrari. ℄ Et arguit̄ ꝑ ꝙ ſic. q2 illud quod eſt notum per aliud poteſt demōſtrari per aliud: hoc ē euidēs: ſꝫ naturam eē ē notum ꝑ aliud. ſ. per eē naturalium rerū. Sicut enim cōpoſitū eſt notius ſimplicibus cōponētibus ipſuꝫ: ſic eē cōpoſiti notius ē q̄ꝫ eſſe ſimpliciū partium ſuarum. Unde cū natura ſit quoddā principiuꝫ ſimplex ex quo res naturales componunt̄ videt̄ ꝙ notius ſit eſſe rei naturalis q̄ꝫ eſſe nature. quare ſeqtur ꝙ naturā eſſe pōt demōſtrari. ℄ Etiam ſicut natura cognoſcit̄ per motū: vt pꝫ ex eius diffinitione ſic naturā eſſe cognoſcitur per motū eſſe: ꝛ ſic naturaꝫ eſſe pōt demōſtrari. ℄ Itē 2° illud circa qō contingit errare pōt demonſtrari: hec videtur eſſe nota de ſe: ꝛ habetur pmo poſterioꝝ. Sed circa hoc qō ē naturam eſſe aliqui errauerūt: negātes enim motū eſſe negauerunt naturam eē: cuꝫ natura ſit principiū motus. q̄re ꝛc̄. ℄ Itē 3° ſi principium magis notum pōt demōſtrari: ꝛ principiuꝫ minus notuꝫ poterit demonſtrari. Sed principiū notius poteſt demonſtrari. q2 principium primū completuꝫ eſt

T.c ó.8 notiſſimum omnium principioꝝ. vt pʒ 4ᵉ meta. ꝛ tamen
Ariſt. in eodē q̄druplr ipſum demonſtrat cū oñdat ipſuʒ
ex neceſſarijs ꝛ veris ꝑpoſitionibus. Omnis autē ſyllo
giſmus ex neceſſarijs ē demōſtratiuus. vt docet Ariſtot.
in ꝑmo poſterioꝝ. cap̄. Si igitur dm̄ōſtratiua ſcientia ꝛc̄.
t.có.60 ¶ Itē nām eſſe pōt demōſtrari. vt pʒ in ꝑmo huius: mo
T.c.12 do materia eſt natura. vt pʒ 2ᵒ huius. quare ꝛc̄
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. qui dicit ꝙ ridiculum
tare naturam demonſtrare ꝛc̄.

B
Opi.pᵃ De queſtione intelligēdū: ꝙ aliqui ꝛ magni di-
Demſtra cūt ꝙ multū differt dicere aliqd
ri q̄ pn̄t nō poſſe demōſtrari ꝛ debere demōſtrari. Demōſtrari. n.
pōt vt dicūt oē illud qd̄ pōt ꝯcludi ex neceſſarijs per ſe ꝛ
notioribus ſaltē demōſtratione q͛a. ¶ Itē demōſtrari pt
demōſtratione ad impoſſibile oē illud cuius oppoſito fal
ſo eſt aliqd notius i falſitate. Unde cū oppᵐ ꝑmi comple
xi ſit notius in ſua falſitate oibus alijs falſis: quemadmo
dum ipſum pᵐ cōplexum eſt notius in ſua veritate oibus
alijs veris. idcirco oia alia principia cōplexa ab ipſo ꝑmo
principio cōplexo poſſunt demōſtrari dm̄onſtratione ad
Demſtra impoſſibile. ¶ Illud aūt ſolū dʒ demonſtrari qd̄ eſt igno
ri q̄ de tum ꝛ dubiū: ꝛ hoc pulchre docet Lincoñ. in ꝑmo poſte.
bēt. in pnᵒ. vbi dicit. ꝙ nō docetur neqʒ addiſcit̄ nec p ꝯñs de
mōſtratur: niſi illud qd̄ cū pᵉ ꝯcipimus eſt nobis dubium
ꝯ pᵃ ꝓbʳ vel apparet falſum. ¶ Tūc dicunt duo ad q̄ōnem. primo
ꝙ nām eſſe pōt demōſtrari: ꝛ demōſtratiōe oſtēſiua ꝛ de-
monſtratione ad impoſſe. 2ᵒ ꝙ nām eſſe non dʒ demōſtra
ri. ¶ Primū oſtēditur ratione ꝑtacta: q: nām eſſe pōt ſyl
logiçari ex ꝑpōnibꝰ veris neceſſarijs ꝛ p ſe ꝛ notioribus: et
vt ſi ſic arguat̄: motus ē: ſed motꝰ non pōt eē niſi nā ſit. q̄
re nā ē. Uel formetur ſic ꝛ meliꝰ. Si motꝰ eſt nā ē. ſʒ mo
tus ē. ergo nā eſt. maior notificabit̄ ſic. ſi ꝑncipiatum a na
tura ē ipſa nā ē. hoc ē euidens. Sʒ ſi motus ē: ꝑncipiatuʒ
a natura ē: ꝑbatio. q: cuʒ nā ſit pnᵐ motus: ſeq̄tur ꝙ mo
tus eſt ꝑncipiatū a natura. ꝛ ſic ſi motus eſt principiatū a
natura ē. ḡ ſi motus ē nā ē. ¶ Itē entia nālia ſunt: ſed na-
turalia entia non pn̄t eē niſi p naturā. q̄re ꝛc̄. Et iſte ſunt
demonſtrationes oſtēſiue. ¶ Iteʒ ad impoſſibile dupli
ter. Primo ſic. nā non ē: ſed ſi nā non ē: motus non ē. qua
re motus non ē. ꝛ hoc ē falſum impoſſibile notius q̄ʒ nā
non eē. ¶ Iteʒ ſic. ſupponēdo ꝙ motus ē: q: ſenſui bene
diſpoſito ꝛ ſufficiēt̄ approꝑinquato ꝛ medio bñ diſpo-
ſito apparet motus. Tūc arguit̄ ſic. natura non ē. hāc po
nit aduerſarius. Sʒ ſi natura non ē motus non ē hec re-
cipitur ꝛ coaſſumit̄ vt vera. ḡ motus non: eſt. ſed ſuppo-
nebatur motū eſſe. q̄re motus eſt: ꝛ nō eſt: qd̄ ē ꝯ ꝑmā di
ꝯ 2ᵃ ꝓbʳ gnitatē. ¶ Scd̄m oſtēditur. q: illud complexū non dʒ de
monſtrari qd̄ non ē occultuʒ nec dubiū nec appet falſuʒ
terminis eius intellectis: hoc ſatis pʒ in ꝑmo poſterioꝝ ꝛ
ꝛ ꝑcipue auctoritate Lincoñ. ꝑallegata. Sʒ intellecto qd
dicit̄ nōie nature ꝛ quid noie motus nō ē dubium nec oc
cultum nec appet falſuʒ nām eſſe vt manifeſtū ē. q̄re ꝛc̄.
C ¶ Sed ſalua reuerētia ſic dicētium iſta poſitio videt̄ mi
Repro hi dubitabilis q̄ʒtum ad ꝑmam ꝯcluſionem. ſ. ꝙ naturaʒ
baᵒ opi- eſſe poſſit vere demōſtrari. Q: na i omni vera demōſtra-
nionis. tiōe ſiue ſit q͛a ſiue ꝑpter quid ambe ꝑmiſſe debēt eē no-
tiores ꝯcluſione. ſicut pʒ ex ꝑmo poſteriorum. aliter eniʒ
nō facerēt ſcire. modo in rōnibus ꝑdictis ambe premiſſe
non ſunt notiores ꝯcluſione. vt pʒ diligenter cōſideranti.
Nam lʒ in ꝑma ratione prima ꝑpoſitio forte ſit notior. ſ.
iſta. motus eſt: tñ ſcd̄a. ſ. iſta. motus non pōt eē ſine natu
ra non ē notior q̄ʒ nām eſſe: nec poteſt ꝓbari niſi accipiē
do aliquā minus notam q̄ʒ naturam eſſe: vt ſi acciperetur
ſic. Si pnᵐ non eſt principiatum non eſt: ſʒ natura eſt pn-
cipium motus: ſine dubio iſta videt̄ eē minus nota q̄ʒ na
turam eſſe vel ſalteʒ non magis nota. q̄re ꝛc̄. ¶ Et ſimili
ter inſtari pōt cōtra duas rōnes ad impoſſibile pꝛeindu-
ctas. ¶ Etiaʒ ꝯtra ſcd̄am rōneʒ cū dicit̄ ſi entia naturalia
ſunt: ſi cōcederetur iſta ē notior q̄ʒ nām eſſe: tamē alia nō
eſt notior. ſ. iſta entia naturalia non poſſunt eē ſine natu-
ra vel niſi p naturā: imo notius eē videtur naturā eſſe q̄ʒ
ipſam eē pnᵐ naturalium vel ſaltē non minus notum. Et
ſic cū demonſtratio debeat eſſe ex ambabus notioribus
concluſione demonſtrāda. aliter enim nō notificaret eaʒ:
videtur ꝙ nām eſſe non pōt ꝑprie ꝑdictis argumentatio
Rᵒ ad ꝑ nibus demonſtrari. ¶ Et forte poſſet reſponderi ad hāc
probanē ꝑme dubitationeʒ ꝙ ſufficit demonſtrationi vt ſit ex notioribꝰ
opionis quo ad naturaʒ: lʒ non ſemp ſit ex ꝑus notis nobis: ſicut
patet in demonſtrationibus nālibus que ſunt ꝑpter qd
.i. per cauſas. iſte enim non ſunt ex ꝑus notis quo ad nos
cū effectus naturales ſunt notiores quo ad nos ſuis cau-
ſis. vt pʒ in ꝑmo huius. Modo iſta ꝑpoſitio. ſi motus ē:
natura eſt. vel natura eſt principium motus: q̄ʒuis non ſit
notior quo ad nos q̄ʒ iſta ꝑpoſitio natura eſt: tamē ē no
tior quo ad naturam. q: motū eſſe vel naturā eſſe princi-
pium motus eſt cauſa finalis huius ꝙ eſt naturaʒ eſſe: ad
hoc enim ordinatur eē nature: vt motus ſit vel vt ipſa ſit
ꝑncipium motus: ꝛ ſic ꝑdicte demonſtrationes ꝑcedunt
ex cauſa: ꝛ p ꝯñs ex notioribus nature: ꝛ ideo ſunt bone
Notius demonſtrationes. ¶ Et eſt aduertēdū ꝙ aliquid eſſe no-
eē aliqd tius nobis vel quo ad nos dupliciter poteſt itelligi. Uno
quo ad modo ꝙ cognitio eius ꝑcedat in nobis cognitionem alte
nos itel rius via gñationis. Et hoc mō forte effectꝰ nāles ſunt ꝑ-
ligit̄ 2ʳ. us nobis noti. Alio modo dicitur aliquid nobis priꝰ no-
tum: q: eius cognitio prior ē via dignitas ꝛ perfectionis
q̄ʒ cognitio alterius: ꝛ hoc modo cauſa ē nobis ꝑus nota
Cō.2. ſuo cauſato. Unde Cōmēta. in 2ᵒ de anima. ꝛ in ꝑmo hu
Cō.1. ius dicit ꝙ cognitio alicuius p ſuam cauſam ꝑfectior eſt
q̄ʒ p ſuam eēntiam tm̄. Cum ergo dicitur ꝙ demōſtratio
dʒ eē ex notioribus ideſt ꝑus notis: ſi intelligitur ex ꝑus
notis nobis: intelligendum eſt altero modorū prioritatis
.ſ. ꝙ eſt ex talibus quoꝝ cognitio ꝑor eſt in nobis vel ꝑo
ritate ꝑfectionis vel gñationis. Si igitur naturā eſſe pn-
cipium motus eſt cauſa finalis eius qd̄ eſt naturaʒ eē: tūc
ꝑdicti ſyllogiſmi poſſunt ꝯcedi eſſe demonſtrationes ꝑ-
pter quid. ꝛ ſi ſic intelligitur ꝑma concluſio: cōcedimus
eam. Si aūt naturā eſſe principium motus vel ipſum mo
tum eē: nullā cauſalitatē haberet ſup illud qd̄ ē naturam
eē: tunc nō bñ video qualr̄ iſti ſyllogiſmi eēnt demonſtra
tiui: niſi quis diceret ꝙ ad demonſtrādum oculta vel du
bia bñ opʒ vtrāq̄ʒ propoſitioneʒ eſſe notiorē nobis. Sed
ad demonſtrādum. i. ad cōfirmandum ea que ſunt mani-
feſta ꝛ non dubia nec occulta: ſufficit vti vna ꝑpoſitiōne no
tiori. Declarata ergo ſunt duo. ꝑmo ꝙ naturā eē pōt de-
monſtrari. 2ᵒ ꝙ non dʒ demōſtrari. ¶ Et eſt ꝯſiderāduʒ
D ad pleniorē intellectū huius ſcd̄e ꝯcluſionis: ꝙ aliqd do-
Doctri cetur demōſtratiue duobus modis. Unoᵒ p ſcripturam.
na dm̄ō Alio modo p expꝛeſſum ſermonē: ꝛ hoc pulchre dicit Lin
ſtratiua coñ. ſup primo poſte. Non ſoluʒ voco doctrinā quod ab
ſit 2ʳ. ore doctoris audimus: ſʒ ſcripturā ē t loco doctoris acci-
pio: ꝛ q̄uis q̄ʒtū ad vtrāq̄ʒ doctrinaʒ oportet diſcipulū
in mente ſua ſiue in aīa ꝑcognoſcere quid nominis paſſio
nis ꝛ ſubiecti: ꝛ q: ē ſubiecti ꝛ dignitatis. tñ non ſemper
eſt neceſſe nec cōueniens ꝙ ipſe doctor ſiue doceat verbo
ꝛ ſermone ſiue ſcriptura preordinet expꝛeſſe vl̄ ꝑſcribat
quid nominis paſſionis vel ſubiecti: nec q: ē ſubiecti vel
dignitatis: vt ꝙ ipſe ſcribat vel dicat tale nomen ſignifi-
cat talē paſſionem vel tale ſubiectuʒ: ꝛ ꝙ tale ſubiectum
exiſtit. Cuʒ eniʒ omnibus intellectu bene diſpoſitis notū
eſt ſignificatuʒ alicuius nominis vel eſſe alicuius ſubiectī
vel dignitatis: ſuperfluum eſſet illud preordinare ſcriben
do vel loquendo: vt ꝙ aliquis ꝑordinaret quid ſignificat
hoc

hoc nomē caliditas vel frigiditas: vel quod ipſa caliditas ſit: ⁊ ſic de ceteris. modo intellect⁹ ſicut ⁊ natura nihil oꝫ facere ocioſuꝫ: ⁊ ꝓpter hoc dicit Lincon̄ ſup ꝑmo poſteriorum. ca° de cōparatione demonſtrationum. ꝙ mos eſt phoꝝ ponere verba ad imitationeꝫ nature que nō facit pluribus inſtrumētis qḋ pōt facere vnico inſtrumēto. Similiter aūt ⁊ eadeꝫ rōne cum aliqḋ complexū ſit notuꝫ ⁊ manifeſtuꝫ: ⁊ terminis intellectus non pōt eſſe dubiū nec apparere falſum: non oꝫ doctor illius ſcie conari ⁊ laborare ad demonſtrādū illud complexū. Et ꝙ vera ſint predicta: manifeſte docet Ariſt. i primo poſte. cap̄. Difficile autem eſt cognoſcere ſi ſcimus aut nō. in iſta ꝑticula. Quaſdam tn̄ ſciētias nihil prohibet quedaꝫ eoꝝ deſpicere ſm lecturaꝫ Lincon̄: Et vide ꝙ illā ſentētiā que poſita ē in ſolutione; qm̄ ſignauit Ariſto. in ſuo ſermone cum dixit. tentare ⁊c. Tētare enim ſolet eſſe reſpectu difficiliuꝫ que difficile eſt ⁊ laborioſum facere. vn̄ cū ipſe non dicat ſimpliciter ꝙ ridiculū eſt demōſtrare naturā eſſe ſed tentare demonſtrare: in hoc videtur innuere ꝙ naturā eſſe pōt demonſtrari mō ꝑdicto: ſed tamē ridiculuꝫ eſt tentare tanꝗ̄ ſit difficile ⁊ laborioſum demōſtrare naturaꝫ eſſe. Et hoc ēt ſignificat litera que ſequitur: manifeſtuꝫ enim ꝙ huiuſmodi rerū ſunt multa. ſ. que mouētur ⁊ quieſcūt. vnde ſi quis aliter tētet demonſtrare naturā eſſe ipſe procedet ex minus manifeſtior: ⁊ hoc eſt ꝯtra rationē: ⁊ per ꝯn̄s reprehenſibile ⁊ deriſibile: demonſtrare enim manifeſta ꝑ immanifeſta non potētis eſt ⁊c. ¶ Ulterius conſiderādum ꝙ homines iueniūtur dupliciter diſpoſiti ⁊ idonei ſm intellectum: quidā eniꝫ bn̄ ſunt diſpoſiti ⁊ idonei ad phiaꝫ. ⁊ iſti recipiunt ꝓpoſitiones per ſe notas eo modo quo recipi debēt. ſ. ſine rōcinatione expreſſa. Alij vō ſunt male diſpoſiti ſm intellectū vel ex natura vel ex conſuetudine vel ex vtroqꝫ vel ex defectu exercitationis: ⁊ iſti aliquando non recip. ūt bn̄ ꝓpoſitiones per ſe veras ⁊ notas ſed negant eas aut petunt eas demonſtrari: ⁊ tale genus hominum nunꝗ̄ poteſt ꝓbari. vt dicit Cōmē. hic. ⁊ apud tales vt eis ſatiſfaciat vtitur Ariſtot. qn̄qꝫ quibuſdaꝫ deductionibus ex ꝓpōnib⁹ famoſioribus vel ſimplr vel apud illos qui ſic ſunt diſpoſiti: ⁊ hec ē doctrina Cōmen. ſuper 2° phyſi. cap̄ dicendūꝫ igitur ꝑm̄. verſus finem

ꝓpōnes ꝑ ſe notas oꝫ qn̄ꝫ male diſpoſitꝭ ꝓbare.

Cō. 6.

Cō. 85.

Per predicta pꝫ ad rōnes. ¶ Ad primā concedo ꝙ nām eſſe pōt demonſtrari mō ꝑdicto: ſꝫ non oꝫ demōſtrari ex intētione ⁊ per ſe tanꝗ̄ ſit difficile ⁊ laborioſum. Unde ſic intelligo ꝙ ſi aliqs vel ſermone vel ſcripto promitteret alicui diſcipulo bene idoneo ⁊ diſpoſitio docere phiaꝫ nālē: ipſe nō teneretur in libro ſuo ſcribere demonſtrationē ad demōſtrandum iſtā ꝯcluſionē. ſ. nām eē: nec ſimiliter ſi verbo doceret nō teneretur exprimere talē demonſtrationē. Si tn̄ aliquis minus bn̄ diſpoſitus vel male negaret naturaꝫ eē poſſet ei demonſtrari. ¶ Et per hoc pꝫ ad ſcḋam rationeꝫ.

¶ Ad tertiā dico breuiter ꝙ primum ꝑn̄m non demonſtratur aliqua vera demonſtratione: ſꝫ ſolum demonſtratione ſm qd. ſ. elēchica ſeu redarguitiua ꝗ̄ procedit ex conceſſis ab aduerſario ⁊ nullo mō ex vere notiorib⁹ nec ſimpliciter nec alicui. vt patet ibideꝫ: ⁊ euꝫ dicit ꝙ omnis ſyllogiſmus ex neceſſarijs eſt demonſtratio: veruꝫ eſt ex neceſſarijs notioribus concluſione ⁊ non aliter

¶ Ad 4um cū dicit̄ nām eē ⁊c. pōt dici ꝙ ibi eſt fallacia accidētis. Nam ipſi nāe extraneū eſt ꝙ ſit natura reſpectu huius attributi qḋ eſt demonſtrari eſſe. Unde nunꝗ̄ nā demonſtratur ſub ratione eē qua natura. ſꝫ ſub ratione ꝗ̄ nā ⁊ hoc non eſt remotū ꝙ aliquid demōſtretur eſſe ſub vna ratione ſpeciali ⁊ non ſub alia cōi ⁊ nota ratione. Et eſt conſimile argumētum vt ſi diceretur: ceruus demonſtratur eſſe vel aliqḋ aliud aial cuius eſſe non eſt notum: ſed ceruus eſt animal. ergo animal demonſtratur eē. Uel ſic. de⁹ demonſtrat̄ eſſe: ſed deus eſt ens. ergo ens demonſtratur eſſe: ⁊ ſi iſto eſt melius exēplum: inquire melius.

¶ Dubitant aliqui qꝛ eadeꝫ via inueſtigatur ſi eſt ⁊ quid eſt. vt Ariſt. vult. 6° metaphy. Cōſtat aūt ꝙ quid ē ipſius nature inueſtigat̄. vt pꝫ in litera. Et pōt dici ꝙ eadeꝫ via demōſtratiua ⁊ a ꝑori inueſtigat̄ ſi eſt ⁊ quid eſt: ſed non eſt neceſſe ſi quid eſt inueſtigatur aliꝗ̄ via non demonſtratiua ꝙ ꝓpter hoc demonſtret̄ ſi eſt ſiue ipſum eē: nūc aūt ipſum quid eſt nāe non demonſtrat̄ ibi de natura. Quia ibi dicit Cōm. ꝙ ꝑ ſyllogiſmos hypotheticos nullū ignotum declarat̄ oino. ſ. demonſtratione ſimplr: ſed vtimur eis ad confirmādū aliqua manifeſta ꝑ ſe ſupple bn̄ diſpoſitis: que tn̄ indigēt modicula declaratione ꝓpter non bn̄ vel minus bn̄ diſpoſitos. Nunc autē Ariſto. ad inquirendūꝫ diffōnē nāe vtit̄ ſyllogiſmo quodā hypothetico: qḋ pōt ſic videri. Si nālia differūt a non nālibus per principium motus ⁊ qetis in eis: ⁊ natura eſt id ꝑ qḋ nālia differunt a non naturalibus: ſequitur ꝙ natura eſt ⁊c.

T. c. 1.

¶ Uidet̄ aūt natura ⁊ ſubſtātia eoꝝ que natura ſunt qḋ ꝑmū ineſt vnicuiqꝫ nō formatū per ſe ipſum vt lectuli natura lignuꝫ: ſtatue aūt es ⁊c. Tex. cō. vij. Queſtio. iij.

Ic q̄ritur vtruꝫ materia, ⁊ forma ſint natura. ¶ Et arguitur ꝑ° de mā ꝙ non ſit natura qꝛ ꝓ demonſtrat̄ eē ⁊ pōt ⁊ oꝫ demonſtrari eē: ꝓ non eſt natura. hoc pꝫ ex ꝑcedēti qōne. Sed mā demonſtrat̄ eē. vt pꝫ in ꝑ° hui⁹. ⁊ i de ſubſtantia orbis: quare ⁊c. ¶ Item 2°. qḋ ē in potētia ad naturam non ē nā: ſicut qḋ eſt in potētia aial non ē animal. Sꝫ materia eſt in potētia ad nām: eſt enim ens potentia ex ꝑ° huius. ⁊ 7° meta quare ⁊c. ¶ Itē 3° qḋ ē in potētia ad ens non eſt ens. ⁊ per ꝯn̄s non eſt natura. qꝛ nature oꝫ eſſe ens: ſed materia eſt in potentia ad ens: qꝛ eſt in potentia ad eē: ens aūt ⁊ eſſe ſunt ideꝫ. vt capitur ex. 4. meta. quare ⁊c. ¶ Deinde 4° arguitur de forma: ꝙ ipſa non ſit natura. qꝛ qḋ accidit nature non ē natura. h̄ eſt euidens. Sꝫ forma accidit nāe. ſ. materie cum poſſit ei adeſſe ⁊ abeſſe ꝑter corruptioneꝫ ſubiecti. ſ. materie. quare ⁊c. ¶ Item 5°. ſi materia ⁊ forma eſt nā: tūc vnius rei naturalis erūt plures nature cū vnius rei nālis ſit mā ⁊ forma. vt pꝫ in ꝑ° huius ⁊ 2°. Sꝫ incōueniēs videt̄ ꝙ vnius rei nālis ſint plures nature ſicut pluriū rerum nāliū ſit vna natura: ⁊ qꝛ etiā vna res nālis eēt plures. quare ⁊c. ¶ Itē 6. quod ē ens abſolutū nō ē nā: qꝛ nā eſt qd reſpectiuū cū ſit principiū ⁊ cā. Sed forma eſt qḋdā abſolutum cum ſit ſubſtantia: loquimur enim de forma ſubſtantiali. quare ⁊c.

¶ Oppoſitū arguit̄ auctoritate Ar. in iſto cap̄.

A

t. cō. 60

t. cō. 81

T. c. 8.

T. c. 3.

T. c. 61

T. c. 12

Ad queſtionem reducendū eſt ad memoriā. Quid ſit materia ꝑma: ⁊ qd forma ſubſtantialis: ⁊ quid natura: ⁊ qꝛ iſta ſunt ſatis nota parū ēt exercitatis: ideo ꝑtrāſeo ⁊ dimitto iſtā deſcriptionē. ¶ Et dico ad q̄ſtioneꝫ tria. Primo ꝙ materia eſt natura. Scḋo ꝙ forma eſt natura. Tertio ꝙ forma magis .i. verius ⁊ ꝑ prius eſt nature ꝗ̄ materia. ¶ Primuꝫ pōt oſtēdi ratione quam ponit Ariſto. in litera. quā etiaꝫ profuerunt quidā antiquoꝝ. Quia ſicut ſe habet materia rei artificialis ad rem artificialem ſic materia rei naturalis ad rem naturalem. Hec videtur ſatis manifeſta per conuenientem ſimilitudineꝫ. Nam ſicut in lectulo qui eſt res artificialis eſt aliquid aliud ſubiectuꝫ preter ipſam formam lectuli. ⁊ ſimiliter in ſtatua ⁊ in alijs rebus artificialibus: ſic in ere ⁊ auro: ⁊ in alijs rebus huiuſmodi nālibus videtur eſſe aliquid aliud ꝑter formas iſtoꝝ. Sed materia rei

B

Cōclo tres cōes ꝓ° ꝓbat̄

artificialis eſt ſubſtantia ipſius: vt lignum eſt ſubſtantia
lectuli ⁊ natura. ſimiliter aũt ⁊ in alijs. Qḋ probabãt an
tiqui ⁊ ſpãliter Antiphon: per hoc ſignum. q: ſi lectulus
cadit aut ponatur in terram ⁊ per putrefactionem acci-
piat potẽtiam germinandi ⁊ generandi non generabit le
ctulum ſed lignũ: ⁊ ſic materia rei artificialis eſt illud qḋ
generat ſibi ſimile: nõ aũt eius formã: tale autẽ eſt natura
⁊ ſubſtantia rei: manifeſtũ ẽ igitur ꝙ materia rei artificia
lis ẽ eius ſubſtãtia ſeu natura: ⁊ per ꝯñs materia rei natu
ralis ẽ ipſius natura. ℂ Sz aduertendũ ꝙ antiqui plus
extenderũt iſtam rõnem ꝙ̃ deberẽt: q: per eã non ſolum
putauerũt ꝙ materia rei naturalis ſit natura ⁊ ſubſtãtia
ſed ꝙ ſit tota ſubſtantia rei naturalis: quẽadmodũ. n. ma
teria rei artificialis ẽ eius tota ſubſtãtia ⁊ forma eſt acci-
dens inductũ ab arte: ſic putauerunt ꝙ ipſa materia eẽt
tota ſubſtãtia rei naturalis ⁊ omnia alia q̃ ſunt in re natu
rali eſſent diſpoſitiones accidẽtales. Unde ignorauerunt
formã ſubſtãtialẽ ⁊ verã materiã primã que ẽ ens dſe pu
ra potentia paſſiua. vt pz in diuerſis locis p̃lie Ari. Suf
Confir- ficit tamẽ hec rõ ad manifeſtãdum ꝙ hoc nomen natura
mat ꝓ dicitur de materia. Sz poſſe aliter cõfirmari: q: qḋ ẽ pnci
baᵗ pᵒ 2 pium motus ⁊ quietis in eo in quo ẽ primũ per ſe ⁊ non
nis. ſm accidens illud ẽ natura ꝑ diffõnẽ nature: ſed materia
prima ẽ hꝰ. q̃re ⁊c. ꝓbatio iſtius. Cũ enĩ ſit aliq̃ trãſmu
tatio ſubſtantialis in qua mutatur nomẽ ⁊ diffinitio. ſ. ge
neratio ⁊ corruptio nõ põt huic trãſmutationi primo ⁊
pncipaliter ſubijci ens actu ſimpl'r ſm ꝙ ẽ ens actu. quia
tũc forma que acqreretur nõ daret eſſe ſimpl'r. ⁊ per ꝯñs
non eẽt forma ſubſtantialis ſed accidẽtalis: ⁊ ſic nõ muta
retur verũ nomẽ. i. res nominata nec diffinitio. Relinqui
tur ergo ꝙ hꝰ trãſmutationi ſubijcitur pmo ⁊ pncipali-
ter. ⁊ per ꝯñs per ſe ⁊ nõ ſm accidẽs aliqḋ ens de ſe du
re potẽtia ⁊ hoc ẽ materia pma. ⁊ ſic pz ꝙ materia pma
ẽ pncipiũ mouẽdi motu generationis. ⁊ ſimil'r quieſcen-
2ᵃ pro di ſub forma generata pmuz. q̃re ⁊c. ℂ Scḋm declarat.
batur. q: illud ſine quo nulla res ẽ naturalis ſimpl'r ⁊ actu: ⁊ il
lo habito ſtatim ẽ res nãlis ſimpliciter ⁊ actu: videtur eẽ
natura rei naturalis. hoc eſt notũ. Sed ſine forma ſubãli
nulla res eſt naturalis ſimpl'r ⁊ actu ⁊ habita forma ſub
ſtãtiali ſtatim eſt res nãlis ſimpl'r ⁊ actu. Qḋ ſic declarat
Phs. Sicut enim ars ſe hz ad illud qḋ ẽ ſm artez ſiue ar
tificiale: ſimil'r ſe hz natura ad illud qḋ ẽ ſm nãm ⁊ natu
rale: iſta ẽ ꝯueniens ſimilitudo: ⁊ forte erat famoſa apud
antiquos: ſed nulla res dicit artificialis vel ſm artez ſim-
pliciter ⁊ in actu anteq̃ꝫ habeat formã artificialez: ⁊ tunc
dicitur res artificialis cũ hz formã artificialẽ. vt non dici
tur aliquid lectulus q̃ꝫdiu ſolũ ẽ in potentia ad formaz le
ctuli. ſil'r aũt ⁊ in alijs. Unde ſil'r nulla res dicit talis res
naturalis anteq̃ꝫ habeat formaz talis rei actu. Ut cũ ali
quid ẽ caro ſolũ in potẽtia ſicut panis vel ſanguis nõ ſim
pliciter ⁊ actu dicitur caro: ſed tũc primũ cum formã car
nis hz. quare ⁊c. ℂ Itẽ illud ẽ natura rei naturalis ꝑ qḋ
pncipaliter generat ſibi ſimile: hoc ẽ euidẽs etiã ſm anti
quos: per hoc enĩ ꝓbabãt materiã rei artificialis eẽ eius
ſubſtantiaz ⁊ formam eius non eẽ naturam ⁊ ſubaz: q: ſ.
materia generat ſimile ſibi ⁊ non forma. vt pz per ſignuz
Antiphontis prius dictũ: ſed res nãlis generat ſibi ſimi-
le per formã per quã ẽ id quod eſt: vt homo fit ab homi
ne. quare ⁊c. ℂ Itez generatio dicitur natura pro tanto.
Gñõ dr q: ẽ via in naturam. Aliter enim eſt de generatione natu-
nã. rali ⁊ de artificiali tranſmutatione: q: tranſmutatio arti-
ficialis aliquãdo denominatur ab agẽte ſuo: ⁊ nõ ab illo
in quo ẽ vt in terminũ ad quẽ: ſicut medicatio nõ dicitur
via in medicationẽ: ſz denominatur ab ipſa medicina: ⁊ trãſ
mutatio võ nãlis dicit ⁊ denominat a termino ad quez
ſemꝑ: nõ aũt ab illo a quo: vt ſi quid trãſmutat a nigredi
ne in albedinẽ nõ dicitur denigrari ſed dealbari: ſil'r autẽ
⁊ in alijs. ⁊ ſil'r gñatio nãlis dicit natura: q: ẽ via in nãm:
cõſtat aũt ꝙ gñatio eſt via in formaz. ergo forma eſt nã ⁊
he ſunt rõnes Ariſt. in litera. ℂ Tũc declaratur tertiuz: 3ᵃ pro
illud per qḋ res nãlis eſt ens actu ſimpl'r magis eſt natu batur
ra q̃ꝫ illud per qḋ ẽ in potentia. Nã vnũqḋq̃ꝫ tunc dicit eſ
ſe ſimpliciter cũ eſt actu ⁊ magis q̃ꝫ cum eſt potẽtia. vt di
cit Ariſt. in lra. Sed ꝯſtat ꝙ res nãlis eſt ens actu ſimpli
citer per formã: per materiaz autẽ ẽ ens in potẽtia. qua-
re ⁊c. Sic ergo determinata ſunt tria primo ⁊c.

Ad primam rõnem in ꝯtrariũ cũ dicitur ꝙ demon
ſtratur ⁊c. põt iterimi: ⁊ cum ꝓbat.
q: nãm eſſe nõ dz demõſtrari: Uerũ ẽ ſub rõne qua nã eſt:
ita ꝙ tentet demõſtrari: hec ꝓpoſitio nã eſt. ſed aliqḋ qḋ
ẽ natura ſub aliqua ſpãli rõne ꝯſideratuz bñ põt demon-
ſtrari. Sic aũt ẽ in ꝓpoſito vt prius patuit. Non enĩ de
monſtrat nãm eſſe vt natura eſt: ſed demõſtratur eſſe vt
materia ſub rõne propria qua ẽ ens in potentia.
ℂ Ad 2ᵘᵐ cũ dicit ꝙ ẽ in potẽtia ⁊c. verũ ẽ ſi eſt in potẽtia
ad oẽm naturam. ſed mã non eſt in potentia ad oẽm natu
ram: ſed ſolũ ad nãm que eſt actus: ad nãm aũt potẽtialẽ
non ẽ proprie in potẽtia remota: imo eſt ipſamet.
ℂ Similiter ad tertiã: mã enim nõ ẽ in potẽtia remota ad
qḋcunq̃ꝫ ſed ad ens actu: ⁊ tale põt eſſe natura.
ℂ Ad quartã dico ꝙ forma ꝓprie non accidit nãe mãe: q:
accidẽs dz hẽe ſubm ens actu pncipal'r: mã aũt q̃ ſubſtat
forme ſubãli principal'r non ẽ ens actu de ſe ſm ꝙ eſt ſub
iectum. Et cũ dicit ꝙ forma adeſt ⁊ abeſt ⁊c. dico ꝙ dz i
telligi pter ſubiecti actu exiſtentis corruptionem.
ℂ Ad quintam dico ꝙ vnius rei nãlis eſſe plures nãs actu
ſimpl'r impoſſibile ẽ: ſed nõ ẽ remotuz quin vnius rei na
turalis ſint plures nature: quarũ vna ẽ potentia ⁊ alia eſt
actus. Nã ex talibus proprie ⁊ ſimpl'r fit vnum. vt docet
Ariſ. in 2ᵒ de aĩa. cuius rõ ẽ. q: illa conſtituunt vnũ ⁊ nõ t. cõ. 7.
ſunt ſimpl'r plura ⁊ diuerſa: ſed ſunt illa quorũ vnũ ſoluz ex pᵒ ⁊
ẽ ens ⁊ vnum proprie: ⁊ alterũ non ẽ ſimpliciter ens nec actu fit
ſimpl'r vnũ. Ad hoc enim ꝙ aliqua ſint ꝓprie plura req ſimpl'r
ritur vt qḋlibet illorũ ſit proprie ens ⁊ vnuz: nunc aũt ens vnum.
⁊ vnũ cũ multipl'r dicant ꝙ ꝓprie ẽ: actus eſt ⁊ ipſa mate
ria pma: vt ſic proprie ⁊ ſimpl'r non ẽ ens nec vnuz. Et iḋ
compoſituz ex materia ⁊ forma nõ ẽ niſi ens vnuz ſimpl'r
ꝑꝑ vnitatẽ exñtẽ in forma vt dicit Cõmẽ. Et cũ dicitur ꝙ
ſicut plurium rerũ naturaliuz nõ eſt vna natura ⁊c. Dico
ꝙ pluriũ reruz naturaliũ non eſt vna natura ſimpl'r actu
⁊ ſpecifica: tñ omniũ rerũ naturalium generabiliuz bñ eſt
vna natura ens in potentia pura. ſ. prima materia. vt pa-
tuit in pmo huius. ⁊ ſic vnius rei poſſunt eẽ plures natu
re: quaruz vna ẽ potentia ⁊ alia ẽ actus: ⁊ iſte nõ ſunt pro
prie plura entia. Utrũ autez vnius ſube naturalis poſſunt
eſſe plures nature que ſunt forme ſubãles: ad preſens nõ
determino: ſed forte als videbitur. ℂ Poſſet iterũ decla
rari formã ſubãlem eſſe naturam per diffinitionem natu
re: q: ſ. ẽ principium pmum. i. pncipale motus ⁊ quietis Forma
in eo in quo ẽ: qḋ probatur. Cũ enim illud ſit pncipium ſbalis ẽ
mouẽdi ⁊ quieſcẽdi: per qḋ naturalia differũt a non natu nã
ralibus: illud pncipal'r dz eſſe pncipium mouendi ⁊ quie
ſcẽdi: per qḋ pncipal'r differunt naturalia a non naturali-
bus. Certũ autez ẽ ꝙ ⁊ lz per naturã qualibet differũt na
turalia a nõ nãlibus ꝑ cõparationez ad accñtia: tñ compa
rãdo materiã ad formã ſubãlẽ pncipalius diſtinguunt nã
lia a nõ nãlibus ꝑ ipſam formã q̃ꝫ ꝑ mãm: forma enim eſt
actus ꝓprie ſepat ⁊ diſtiguit. vt pz. 7. q̃re ⁊c.
ℂ Ad ſextã cũ dicit illud qḋ ⁊c. verũ eſt ſi ſit oĩno abſolu
tum ita ꝙ nec ꝑ ſuã eẽntiam nec per aliquid ſibi additũ
ſit reſpectiuũ: ſi tñ ſit abſolutum ſm illud quod eſt ⁊ per
aliquod accidens referatur: nõ opz: modo forma ſubãlis
ſm

ſm ſuam eſſentiā bene eſt quid abſolutum a reſpectu re/
lationis cuꝫ ipſa ſit ſubaliter ſubſtantia:tamē per aliquid
ſuperadditum ſue eēntie eſt quid reſpectiuū ꝛ relatus.ſ.
per reſpectū pꝛincipiationis ſeu cauſalitatis ſuper ipſiꝫ
motum:ꝛ hoc ſufficit.Sic enim dicebatur naturā eē qd
reſpectiuum.ſ.quantū ad rationem formalēꝫ a qua ſumi
tur intellectus eius ꝛ nomē:lꝫ ſm ſe:ꝛ ſm id quod ipſa ē
ſit quid abſolutum.quare non valet.

¶ Quoniā autē determinatuꝫ eſt quot mo
dis dicit̄ nā poſt hoc ſpeculāduꝫ ē qūo d iſ
fert mathematic⁹ a phyſico: eteni plana ꝛ
firma hn̄t phyſica coꝛpa ꝛ magnitudines
ꝛ longitudines ꝛ pūcta de quib⁹ itēdit ma
thematic⁹ ꝛc. De his quidē igitur negocia
tur mathematic⁹ ſꝫ non inquantuꝫ phyſici
coꝛpoꝛis termini eſt vnūquodqꝫ ꝛc. Text.
a commen. xvi. ꝛ. xvij. Queſtio.iiij.

Irca iſtud capl'in pmo queri?.vtrū entia ma
thematicalia ſint abſtracta a ſenſibilibus.
¶ Arguit̄ pmo ꝙ non.qꝛ que ſunt ſemp vni
ta ꝛ coniuncta ſenſibilibus nō ſunt abſtracta
ab eis.abſtractū enim idē eſt qđ ſeparatuꝫ:ꝛ
nihil eſt coniunctum cum aliquo: ꝛ ſeparatum ab eo ſi/
mul. Sed entia mathematicalia.ſ.numeri ꝛ magnitudi/
nes ſunt ꝯiūcta cuꝫ ſenſibilib⁹.ſ cuꝫ calido frigido hūido
ꝛ ſicco:vt oēs ꝯcedūt.q̈re.ꝛc̄.¶ Itē 2ᵒ.q̄ ſūt p ſe ſenſibi
lia non ſunt abſtracta a ſenſibilib⁹:nihil.n.eſt abſtractū a
T.c.64 ſeipſo.Sꝫ entia mathematicalia ſunt p ſe ſenſibilia cum
T.c.26 ſint ſenſibilia cōia i 2ᵒ de aia.q̈re ꝛc̄.¶ Itē 3ᵒ.act⁹ nō ē ab
T.c.3. ſtrabibilis ab illo e⁹ eſt actus:vt ſatis hꝫ in 2ᵒ de aia.ꝛ 8ᵒ
meta.Sꝫ entia mathe? ſunt act⁹ ſenſibiliū.pbat̄:qꝛ entia
T.c.7 ſunt actus illoꝝ in qbus ſemp inueniunt̄.Cōſimili enim
maioꝛe vtit̄ Ariſt.in 3ᵒ phy.ad pbādū ꝙ motus ē actus
entis in potētia:ſꝫ ꝯſtat ꝙ iſta mathe? ſemp inueniunt̄ ꝛ
ſunt in ſenſibilibus:ꝛ nūꝗ̈ ſunt niſi in ſenſibilibus.vn̄ in
ſubſtātijs inſenſibilibus oīno:ſicut ſunt intelligētie nūꝗ̈
ſunt nec inueniunt̄ magnitudines nec nūi accn̄tales:cuꝫ
Cō.25. nulla habeāt accn̄tia ſm Cōmē.12.meta.q̈re ꝛc̄.¶ Itēꝫ
4ᵒ.q̄ nō abſtrahūt a motu nō ſunt abſtracta a ſenſibilib⁹
t.cō.64 cū mot⁹ ſit p ſe ſēſibilis.2ᵒ đ aia.Sꝫ entia mathematica?
nō ſunt abſtracta a motu:cū oē coꝛp⁹ ſit mobile ꝛ oē qđ
t.cō.32 mouet̄ ſit coꝛp⁹ 6ᵒ h⁹.Et ꝯfirmat̄ minoꝛ.qꝛ qđ diffinit̄ p
motū nō ē abſtrabibile a motu.vt pꝫ de ſe:ſꝫ nūs diffinit̄
per motū.Eſt enim nūs multitudo ex vnitatibus aggre/
gata:ꝛ aggregatio eſt qdā motus:vel numerus ē m̄titu/
do menſurata vno.ꝛ menſuratio eſt motus.quare ꝛc̄.

T.c.18 Oppoſitum arguit̄ auctoꝛitate Ari.in iſto cap?
vbi vult apte ꝙ iſta mathe? in quo
rum ꝯſideratione ꝯueniūt mathematic⁹ ꝛ nālis ſunt ab/
t.cō.17 ſtracta.vn̄ dicit:abſtracta enim ſunt ꝛ nō eſt mendaciū ab
t.cō.36. ſtrahentiū.Idē vult in pꝛohemio de aia:ꝛ in 3ᵒ.¶ Et cō
etymo/ firmatur per cōe dictum.ꝛ p hoc ꝙ ſcie de ipſis.ſ.geome
logie tria ꝛ arithmetica dicūtur mathematice:ex eo ꝙ ſunt de
mathe/ abſtractis.Unde dicit̄ mathematica a matheſis quod eſt
matice abſtracto ꝛ hycos ſcia quaſi ſcia de abſtractis.Ideꝫ dicit
B Cōmen.ꝛ omnes alij expoſitoꝛes Ariſto.

Ens ma Ad queſtionem pmitto aliq̈.Pꝛimo qd intel
thema/ ligitur per ens mathemati/
ticuꝫ qđ cum q̈ſtuꝫ ad quid nōis.Eſt aūt ens mathematicū q̈ſtuꝫ
ſit. ad qd nōis ſicut numerus ꝛ magnitudo ꝛ ptes ipſoꝝ ꝛ
Abſtra p ſe paſſiones:ꝛ ſm? demſtratiua de qb⁹ ꝯſiderat̄ i geome/
ctio eſt tria ꝛ arithmetica.¶ Ulteri⁹ ꝯſiderādū ꝙ multiplex eſt
m̄tipl'x abſtractio:ꝛ p ꝯñs multipl'r aliqd dꝫ eē abſtractū.Que

dam eſt abſtractio realis:ꝛ alia intellectualis.Abſtractio
realis eſt ſeparatio duoꝝ entiū extra aiam exiſtiuꝫ quoꝝ
que ſint real'r ſeparata. Tn̄ pꝛie ꝛ ſtricte abſtractio dicit̄
ſeparatio aliquoꝝ duoꝝ q̄ pꝛius aliqual'r fuerūt ꝯiūcta:
vt dicimus liquoꝛē abſtrahi ex herbis:ꝛ butyrum ex la
cte ꝛ h⁹.Abſtractio itellectualis eſt duplex.vna que pti
net ad intellectū agētē:alia q̄ ptinet ad intellectū poſſem.
Abſtractio q̄ ptinet ad intell'm agentē eſt facere de potē
tia intellecto actu intellectum.vt dicit Cōmē.i 3ᵒ de aia. Cō.18.
Utꝝ aūt intell's agēs faciat de po? intellecto actu intell'm
efficiendo ſpēm intelligibilē vna cum phātaſmate:aut im
mediate pducēdo itellectionēꝫ:aut quōdo hoc nihil ad
pꝓpoſitū:ſꝫ al's videbit̄ deo volente.Abſtractio v̄o perti
nens ad intell'm poſſem vt gn̄aliter deſcribi pōteſt intel/
lectio alicuius pꝛoꝛis ꝯiūcti cū poſteriori non intelligendo Pꝛius ē
aliqđ poſterius.Sꝫ adhuc iſta diſtinguit̄ ſm ꝙ ipſuꝫ pꝛi diūſimo
us diuerſimode ꝯiūctuꝫ eſt ſuo poſteriori a quo abſtrahi de ſuo
tur.Pꝛius.n.aliqn̄ eſt ꝯiūctuꝫ ſuo poſteriori eēntial'r.ſ.ꝙ poſteri/
eſt idē eēntial'r cuꝫ eo vel pars eēntie eius.ꝛ ſic ſpēs ꝛ ge/ oꝛi ꝯiū
nus dn̄t eē cōiuncta.Eē ſil'r ſpēs ꝛ idiuiduū ꝛ abſtractio ctum.
talis pꝛoꝛis a ſuo poſteriori ē abſtractio vl's a ſuo pticu/
lari:ꝛ eſt cōis oi ſcie.Nā in oi ſcia pōt ꝯſiderari p intelle/
ctum ſupius p̄ter ſuū inferius.Alio mō pꝛius eſt ꝯiūctū
poſteriori accidentaliter.ſic.ſ.ꝙ nec eſt ei⁹ eſſentia nec ps
eēntie:ꝛ hoc mō ſubm eſt pꝛius accidentibus.Sꝫ adhuc
eſt dupl'r.Nā ipſum pꝛus accidētal'r ꝯiunctuꝫ poſteriori:
aliqn̄ p nām ſuaꝫ determinat ſibi ipſum poſteri⁹:ita ꝙ ſi
ne ipſo nō pōt eē.vt hō ſibi determinat riſibile.ita ꝙ nul/
l⁹ homo pōt eē ſub oppoſito riſibilitatis vl' ſine riſibilita
te.Sil'r aūt ꝛ in alijs p ſe accn̄tib⁹ ꝛ ſubiectis:ꝛ tale pꝛus
ēt pōt abſtrahi a ſuo ſupioꝛi p intellectum.pōt.n.intelligi
hō ſine riſibilitate:ꝛ ſic de ſilibus.Alio? pꝛius eſt ꝯiūctuꝫ
poſteriori accn̄tal'r ꝛ cuꝫ hoc ipſum poſterius non deter
minat ſibi ineſſe p ſuā nām:imo pōt eē ſine illo ꝛ ſub eius
oppoſito.vt hō reſpectu ſedere vel albedinis.ꝛ ſil'r linea
eſt ꝯiūcta accn̄tal'r caliditati ꝛ non determinat ſibi eam p
ſuā eſſentiam:ꝛ ſic pōt eſſe linea ſine caliditate ꝛ ſub frigi Senſibi
ditate vt i ſeq̈.¶ Ulterius ꝯſiderāduꝫ ꝙ duplicia ſunt ſen le eſt du
ſibilia.q̈dā cōia:q̄.ſ.oībus aut pluribus ſenſibus cogno/ plex.
ſcuntur.Alia pꝛopꝛia q̄ ab vno ſolo ſenſu nata ſunt per
ſe cognoſci.vt habet declarari in 2ᵒ de anima.

Tunc dico ad q̈ōnem multa.Pꝛimo ꝙ entia ma/ C
the? nō ſunt abſtracta a ſenſibilib⁹ ab Cōclo
ſtractione reali:ad qđ mihi ſufficit ad pꝛis illa rō q̄ addu pꝛima.
cta ē in pꝛin? q̈ōnis:qꝛ.ſ.ipſa ſunt ꝯiūcta ſemp cuꝫ ſenſibili
bus in re extra aiaꝫ:nūꝗ̈ enim eſt nec fuit nec erit linea q̄
nō ſit in aliq̄ ſubiecto calido vel frigido ſicco vel hūido vel
mobili motu recto vel motu circulari:ꝛ ſil'r ē de alijs foꝛ
mis mathematicis.Iſte.n.cū ſint q̈dā accn̄tia nō ſunt ex
tra aiaꝫ niſi i ſint aliq̄ ſba nata ſubſtare accn̄tib⁹ ſenſibili/
bus.Oia aūt ſubā nata ſubſtare accn̄tib⁹ ſenſibilib⁹ hꝫ in
ſe aliqs q̈litates ſenſibiles.al'r.n.nō eſſet actiua vel paſſi/
ua:ꝛ ſic eēt ꝑpetuare ſic non eſſet de nā iſtaꝝ ſubāꝝ infe
rioꝝ q̄ ſunt gn̄abiles ꝛ coꝛruptibiles:nec eſſet de nā celi:
cū ipſuꝫ celū ſit actiuū pꝛ ꝛ pꝛncipal'r inter oia coꝛpa:ꝛ hꝫ
qualitates ſenſibiles.ſ.lumina ſtellaꝝ ꝛ aliaꝝ ptiūnec eſ
ſet ſuba mouēs oꝛbē:qꝛ illa dꝫ eē ſine omni magnitudine t.cō.86
vt demonſtratum eſt 8ᵒ hui⁹.¶ Sꝫ vtꝝ numeri mathe In ſbſtā
matici q ſunt accidētia de gn̄e quantitatis poſſint eſſe in ijs ſepa
ſubſtātijs inſenſibilib⁹ ꝛ in coꝛpoꝛalib⁹:dubiuꝫ eſt apud tis nō ē
aliquos:tn̄ ſi hic numerus nō ē niſi multitudo indiuiduo nūs ma
rum eiuſdē ſpēi ꝛ in ſeparatis a mā nō ſunt multa indiui thematī
dua eiuſdeꝫ ſpeciei.vt videt̄ velle Ariſto in pꝛimo celi ꝛ cus.
mundi.ꝛ in 12.meta.ꝛ Cōme.aperte:ꝛ habetur ex 7ᵒ cō t.cō.92
ſequens eſt ꝙ in talibus ſubſtantijs non ſunt numeri ma t.cō.49
thematici qui ſunt accidentia de genere quantitatis pꝛeci t.cō.28

T.c.35. pue ſi verū eſt dictū Cōmen. in. 12. meta. Quedā ſunt ſubſtātie ſune omnibus accidētibus: illud enim nō intelligit niſi de motoribus orbiū. De hoc aūt ad preſens nō determino: ſed tñ ſufficit mihi ꝙ iſta entia mathematicalia non oīno ſint realiter ſepata a ſenſibus. Uerū eſt ꝙ Ariſ. in. 12. metaphyſ. ⁊ in 14. aliquas rōnes adducit ad hoc: ⁊ cui fuerit cure videat eas. ¶ 2ᶜ dico ꝙ iſta entia mathematicaᵃ nō ſunt abſtracta per intellectum agētem ſaltem tanq̃ effectus ipſius intellectus agentis. nam effectus intellectus agentis humani vel eſt ſpēs intelligibilis vel intellectio vel vtrūq̧: vt oēs cōcedunt ⁊ pꝫ ex. 3. de anima. Cōſtat aūt ꝙ numeri ⁊ magnitudines nō ſunt ſpēs intelligibiles nec intellectiones: qꝛ ſic eēnt in intellectu poſſibili vt in ſubiecto: qđ eſt abſurdum. quare ⁊c. ¶ Intelligendū tñ ꝙ lꝫ iſta entia nō ſint abſtracta per intellectū agentē tanq̃ effectus propinqui ipſius: qꝛ tñ abſtrahere eſt facere de potētia intellecto actu intellectū. ⁊ per conſequens abſtrahi eſt fieri de potētia intellecto actu intellectum. Iſta aūt entia fiunt de potētia intellectis actu intellecta: ideo forte nō eſt inconueniens dicere ꝙ ipſa ſint aliquo mō abſtracta per intellectū agentem ſaltem obiectiue ⁊ nō pmo modo.

Entia mathe ſunt abſtracta obiectiue p intellēm agentem

¶ Tertio dico ꝙ iſta nō ſunt abſtracta abſtractione pertinēte ad intellectum poſſibilē que ē ſuperioris ab inferiori: qꝛ ſuperius ⁊ inferius vel ſunt eadem eſſentia eſſentialiter: vel vnum eſt pars eſſentie alterius: vt omnes concedunt. Cōſtat aūt ꝙ iſta entia mathematicalia nec ſunt eadem eſſentialr cū ſenſibilibus qualitatibus ⁊ motibus: nec partes eſſentiales eorū vt manifeſtum eſt: quia ſunt in diuerſis predicamentis. quare ⁊c.

ẑ3ᵃ

ẑ4ᵃ. ¶ Quarto dico ꝙ ipſa non ſunt abſtracta ſicut ſubiectū ſaltem propriū ⁊ principale a ſuis accidētibus proprijs. Cum qꝛ ſubiectū proprium cuiuſlibet accidētis per ſuā nām determinat ſibi illud: ita. ſ. ꝙ ſine ipſo eſſe nō pōt. vt ſe hꝫ hō ad riſibile: ⁊ triāgulus ad habere tres: modo iſta entia mathemaᵃ non determinant ſibi aliquā determinatam qualitatem ſenſibilem nec ſm ſe nec ſꝫ ſuas ſpecies: ⁊ in hoc differt ens mathematicum a ſubſtantia ſenſibili qꝛ ſubſtantia naturalis quātum ad ſuas ſpecies requirit determinatas qualitates ſenſibiles: vt ignis caliditatem ⁊ ſiccitatem. ⁊ aqua frigiditatē ⁊ humiditatem. Species autem entis mathematici nullam determinatam qualitatem ſenſibilē ſibi determināt: imo linea poteſt eē ſine caliditate vt in aqua: ⁊ ſine frigiditate vt in igne. Et ſilr de ceteris entibus mathematicis reſpectu aliarum qualitatū ſenſibilium: nullum enim ens pure mathematicum determinate requirit ad ſuū eſſe aliquam qualitatem ſenſibilem proprie ⁊ determinate: nec aliquam complexionē determinatā nec combinationē determinatā qualitatū. vt pꝫ cōſideranti. quare nō erunt abſtracta ab eis ſicut ꝓprium ſubiectum ab accidente per ſe. Cum qꝛ ipſe qualitates ſenſibiles nunq̃ inueniūtur demōſtrari de ipſis magnitudinibus aut numeris: qualitates dico ſenſibiles que ſunt ſenſibilia propria de quibus hic loquimur vt caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ ſimilia hꝰ. Et hoc eſt ſignum ꝙ quantitates nō ſunt propria ſubiecta iſtarum qualitatum. quare ⁊c. Uerum eſt tamē ꝙ alique qualitates que ſunt ſenſibilia cōia ſicut figure: vt triangulus ⁊ quadrangulus poſſunt demonſtrari de mathematicis magnitudinibus vt dēmonſtratur in geometria: ꝙ ſuper lineam datam eſt triangulū equilatez collocare.

Ens mathe^cum^ n r egrio terminate qlitates ſenſibilem.

ẑ5ᵃ ¶ Quinto dico ꝙ iſta entia mathematicaᵃ ſunt abſtrahibilia abſtractione quinto modo dicta. qꝛ ſunt aliquo modo priora qualitatibus ſenſibilibus: dicente Cōmen. in tractatu de ſubā orbis: ꝙ primū rerum que exiſtunt in hoc ſubiecto: ſunt tres dimēſiones que dicunť corpus. Unitas ēt que eſt principium numeri aliquo mō eſt prior ſenſibilibus qlitatibꝰ ⁊ ſunt cōiuncta accidētaliter ipſis ſenſibilibꝰ: ⁊ non determināt ſibi eam ꝑ ſuam nām. vt pꝫ ex dictis. ergo poſſunt itelligi ſine eis. ⁊ per ꝯñs abſtrahi. Et iſte modus abſtractionis eſt alius ab oibus premiſſis: ⁊ puto ꝙ ē propius mathematicor ⁊ ſolet deſcribi ſic. Abſtractio mathematica eſt itellectio alicuius prioris cōiuncti ineſſe accidētaliter cum ſuo poſteriori: qđ quidē prius per ſuā nām non determinat ſibi poſterius: ſed iſta deſcriptio non eſt propria abſtractioni mathematici: qꝛ homo pōt intelligi ſine albedine tanquā ꝑus accidētaliter coniunctū cum poſteriori ꝙ ſibi non determinat: ⁊ tñ iſta intellectio nō eēt mathematica: vt manifeſtū ē. ⁊ iō multū videnť peccare q ſic diffiniūt abſtractionē mathematicā. Et iō forte melius eēt dicere ꝙ abſtractio mathematica ē intellectio nūi aut magnitudinis aut paſſionis iſtoꝝ vel ꝓpriū pncipij demōſtrati nō intelligēdo q̃litates ſenſibiles nec motꝰ nāles.

Abſtractio mathematica.

Alia deſcriptio

ẑ6ᵃ. ¶ Sexto dico ꝙ entia mathematicaᵃ nō ſunt abſtracta ab eis q̇ ſunt ſenſibilis cōia: qꝛ ipſamet ſunt illa q̇ ſunt ſenſibilia cōia. ſ. numerus ⁊ magnitudo. vt pꝫ. 2. de aia. Eſt tñ intelligēdū ꝙ lꝫ numerꝰ ⁊ magnitudo nō ſunt abſtracta ab illis que ſunt ſenſibilia cōia: ſunt tñ abſtrahibilia ab ipſa ſenſibilitate ſic ꝙ poſſunt intelligi ſine ſenſibilitate. Nā ipſa ſenſibilitas: que eſt aptitudo mouēdi ſenſū: non eſt idē eſſentialr cum eis: ſed eoꝝ ꝓprietas accidētalis ſicut viſibilitas coloris. vt vult Ariſto. ⁊ Commē. 2. de aia. vnde mathematicus ſm ꝙ mathematicus nō ꝯſiderat numeꝝ ⁊ magnitudinē ſm ꝙ ſenſibilia ſunt: ſed ſm ſuas eſſentias in habitudine ad proprias ſuas paſſiones demſtrabiles de ipſis: ⁊ ſic pꝫ ad q̄ōnē.

T.c.64

T.c.66

¶ Sꝫ ꝯ̄ dicta ſunt difficultates cōes ⁊ bō. Primo qꝛ intellectus eſt falſus qui intelligit aliter q̃ꝫ ſit in re: vt pꝫ in libro perihermē. modo itellectus intelligens mathematicaᵃ abſtracte a ſenſibilibꝰ intelligit alit q̃ꝫ ſunt i re: qꝛ realr ſunt ꝯiuncta. q̄re eſt falſus. qđ videtur inconueniēs. ¶ Preterea. Intellectus ē fictꝰ cui nihil correſpōdet ex parte rei. vt pꝫ ex. 3. de aia. mō iſti abſtractioni nō correſpōdet aliquid a parte rei cū in re nō ſunt abſtracta. quare ⁊c. ¶ Preterea. Si entia matheᵃ ſunt abſtracta ſꝫ itellm: cū mathematicus conſiderat ea ſm ꝙ abſtracta. vt dicit Cōmen. 2. ⁊ 3. huius. tunc mathematicus conſiderabit ea ſm ꝙ habent eſſe in aia: ⁊ ſic eſſet artifex rōnalis vel ſaltem non realis: qđ eſt abſurdū. quare ⁊c.

D dubō ꝓ mo

Scđa T.c.22

Tertia.

T.c.18

¶ Ad pᵐ dōm ſicut cōiter dicitur. ⁊ habeť ex. 3. đ aia. cap indiuiſibiliū quidē intelligētia. Intellectū aliquid intelligere alr q̃ꝫ ſit in re pōt contingere duplr. Uno mō ꝯponēdo vel diuidendo: ita. ſ. ꝙ cōponat aliqđ cum aliquo vel magis proprie affirmet aliqđ de aliquo: qđ in re non ineſt ei: nec eſt idē cū eo: vt dicēdo. hō ē aſinus: vel neget aliqđ ab aliquo qđ in re cōpetit ei. vt dicendo hō non eſt aial. ⁊ ſic ſine dubio intellectus intelligēs alr q̃ꝫ ſit in re falſus ē. vt pꝫ ſexto meta. vbi dicit Ari. ꝙ verā affirmationē habet in cōpoſito: negationē vo in diuiſo: falſum aūt huius ꝑtitionis ꝯ̄dictionē. ⁊ ſic mathematicꝰ nō intelligit entia mathemaᵃ: alr q̃ꝫ ſint i re. ſ. componēdo vel diuidēdo aliter q̃ꝫ ſit in re: non enim itelligit ea eſſe ſepata realr a ſenſibilibus: nec itelligit ea nō eē ꝯiūcta cū ſenſibilibꝰ: vtrūque eni iſtoꝝ falſum ē. Alio mō pōt itelligi ꝙ itellectus itelligat alr q̃ꝫ ſit in re nō affirmādo aut negādo: ſꝫ ꝙ intelligit aliqđ nō itelligēdo ea q̇ ſunt ei ꝯiuncta: ſꝫ ꝓtermittendo ea: ⁊ hoc ſimplici intuitu: ⁊ ſic non eſt falſus intellectus. vñ dicit Ariſt. in tertio de aia. idiuiſibiliū qđeꝫ igiť itelligētia in his eſt circa q̄ nō ē falſū: ⁊ vocat itelligētia indiuiſibiliū oēm ꝯceptū itellectualē ſine affirmatione ⁊ negōne: ad h. n. ꝙ itellectus ſit verus aut non falſus: non opꝫ itelligi oia q̄cūq̧ ꝯiūcta ſunt ipſi rei intellecte: vt manifeſtum eſt cuilꝫ exercitato in phia. Uerū ē tñ ꝙ ipſe mathematicus bñ affirmat aliqua ⁊ negat de ſuis ſcibilibꝰ: ſꝫ

rñ ad ꝓ t.cō.2 Intellectus itelligēs realr q̃ꝫ ē nō ſpē falſus. T.c.8

ſed nō

ſed nõ aliter ꝙ̃ ſit in re: ⁊ ideo nõ eſt falſus. vnde ⁊ Ari.
dicit in iſto cap̃ de his igiť q̃dem negociať .i. ſpeculať ma
thematicus .ſ. de lineis ſupficieb⁹ corporibus ⁊ pũctis: ſ3
non inq̃ꝫtum phyſi. corporis terminus eſt vnumquodq̃ꝫ
neq̃ꝫ accidentia ſpeculatur inq̃ꝫtum talibus corporib⁹ ac
cidunt. vnde ⁊ abſtrahunt: abſtracta enim ſunt .i. apta na
ta abſtrahi ratione predicta ⁊ non eſt mendacium abſtra
hentium: ⁊ ſuper hoc debemus ſuſtentari.

R̃ad 2m ¶ Ad aliam dubitationẽ ꝯcedo maiorẽ ſed nego minorẽ.
⁊ ad ꝓbationẽ dico. ꝙ l3 iſta mathematica non ſint realr̃
ſeparata a ſingularib⁹ q̃litatib⁹ ſm̃ ſubſiſtẽtiam .ſ. loco et
ſubiecto: tñ ſunt diſtincta ⁊ diuerſa ab eis eſſentialr̃ ⁊ q̃d
ditatiue: ita ꝙ eẽntia magnitudis ⁊ nũi nõ ẽ eſſentia ⁊ q̃d
ditas alicui⁹ ſenſibilis q̃litatis aut motus: imo ſunt in di
uerſis generibus p̃dicamẽtorum: vt patet in p̃ntis. ⁊ iſta
eẽntialis ⁊ q̃dditatiua diuerſitas: cum hoc ꝙ p᷑ naturã
ſuam non determinat ſibi q̃litates ſenſibiles ſufficienter
conſiderat abſtractioni p̃dicte ꝓpter quod non eſt ficta.

R̃ad 3m ¶ Ad aliud du᷑ dico breuiter ad p̃ñ: ꝙ l3 iſta ſint abſtra
cta ſm̃ intellin ⁊ non extra aiam actualr̃ tñ non ſequitur
ꝙ mathematice ſint ſcie rõnales: vel ꝙ non ſunt reales: q2
conſiderãt iſtas formas ſm̃ ſuas eẽntias in habitudie ad
Q̃uõ intellr̃ mathematic⁹ conſiderat ẽtia mathematica vt ſũt a mã abſtracta
paſſiones reales: ⁊ per media realia demõſtratiua. Et cu3
dicit Cõmentator ꝙ mathematicus conſiderat iſta ſm̃ ꝙ
ſunt abſtracta a m̃: dico ꝙ iſtud dcm̃ poteſt intelligi du
pliciter. Uno modo ꝙ mathematicus cõſiderat ea ſm̃ ꝙ
ſunt abſtracta a materia: ita ꝙ ipſa abſtractio ſit formale
in conſiderato ſeu ſcibili mathematico: vt cum dicim⁹ ꝙ
naturalis conſiderat ens mobile ſm̃ ꝙ mobile .i. ꝙ mot⁹
vel mobilitas ſit formale in obiecto conſiderato a natura
li. Et hoc modo non puto verꝫ eẽ ꝙ mathematicus conſi
derat entia mathematica ſm̃ ꝙ abſtracta: q2 tũc ipſe con
ſideraret abſtractione3 que eſt intellectio: qd̃ videť abſur
dum: q2 mathematicus ſm̃ ꝙ mathematicus purus non
conſiderat niſi nũos ⁊ magnitudines: ⁊ eoru3 partes per
ſe ⁊ principia ⁊ paſſiones: quorum nullum eſt ipſa intelle
ctio eoꝝ. Unde l3 mathematicus itelligat ſua ſcibilia: non
tamen h3 per hoc ꝯſiderare intellectionẽ eoꝝ abſtracta3:
ſed forte Phs naľis ea ꝯſideraret. Unde iſtud problema.
vtrum entia mathematica ſint intellecta abſtracta a ſen
ſibilibus non eſt pure mathematicum: imo forte nullo⁹
mathematicum nec haberet Phs mathematicus mediũ
mathematicum ad demõſtrandum iſtam ꝯne3. Alio mo
do poteſt intelligi ꝙ mathematicus conſiderat h⁹ entia
ſ3 ꝙ abſtracta .i. ꝯſiderat abſtracta p̃ter ſenſibilia: ⁊ hoc
eſt veru3. nec ſeq̃tur ſi ꝯſideret ea ꝯſideratione abſtracta
ꝙ ipſam ꝯſideratione3 abſtractam p ſe ꝯſideret. dicã igiť
ꝙ mathematicus ꝯſiderat ea ſm̃ ꝙ abſtracta .i. ꝯ̃ſidera
tione abſtracta intelligendo ea p̃ter motum ⁊ p̃ter quali
tates ſenſibiles: ⁊ in hoc differt a naľi qui ea ꝯſiderat ſm̃
ꝙ ſunt termini naľiu3 ⁊ ſm̃ ꝙ ſunt in materia vt dicit ibi
Cõmentator. ⁊ hoc ſufficit. ¶ Conſiderãdu3 tamẽ eſt ꝙ
l3 mathematico concederetur ꝯſiderare ipſa3 abſtractio
nem ſuoꝝ ſcibiliũ: non ꝓpter hoc ſeq̃retur ꝙ eẽt rationa
lis ꝓpẽ: q2 artifex rõnalis h3 ꝯſiderare non quecũq̃ꝫ en
tia ſm̃ aiam ſed ea que ſunt inſtrumẽta deueniẽdi ad no
titia3 ignoti: ⁊ eoꝝ per ſe partes ⁊ principia ⁊ paſſiones.

Tunc ad rationes principales.

¶ Ad p̃mũ p3 ex dictis. ¶ Similr̃
ad 2m. ꝯcludit enim ꝙ iſta nõ ſunt abſtracta ab entibus
que ſunt p ſe ſenſibilia: ⁊ hoc ꝯcedo. tamẽ bñ ſunt abſtra
cte ab ipſa ſenſibilitate: ⁊ hoc nõ ẽ remotiũ: vt patuit. Ali
ter dĩ cõiter ad maiorẽ ꝙ illa q̃ ſunt ſenſibilia p ſe: ⁊ p̃mo
non ſunt abſtracta a ſenſibilib⁹: ſed ſi ſunt ſenſibilia p ſe
non p̃mo bñ poſſunt eẽ abſtracta a ſenſibilib⁹: ⁊ ſic eſt in
ꝓpoſito ⁊c̃.

Obio ¶ Sed ꝯtra hoc dubitať: q2 ſi iſta ſunt ſenſi
bilia per ſe ⁊ nõ p̃mo: ⁊ ſenſibilia ꝓpria ſint .ſ. q̃litates ſen
ſibiles ſunt ſenſibilia p ſe ⁊ p̃ vt cõiter ꝯcediť: ⁊ ſequitur ꝙ
ipſa ſenſibilia cõia ſunt idem eẽntialr̃ cum ꝓpriis .ſ. cum
ipſis q̃litatibus ſenſibilib⁹ ꝓpriis: qd̃ oĩno eſt abſurdum.
Probatio ꝯñe. q2 cu3 aliq̃ paſſio vel ꝓprietas ineſt alicui
per ſe ⁊ p̃: illud eſt idẽ eẽntialr̃ cum illis q̃bus ineſt per ſe
nõ p̃: ſicut ſupius cum inferiori: vel ſicut inferius cu3 ſupe
riori: vt cum riſibile ineſt homini p ſe p̃ ⁊ ſorti per ſe non
primo: ⁊ ſilr̃ aialı: manifeſtum eſt ꝙ homo eſt idẽ eẽntia
liter cum iſtis. Et ſilr̃ cum triangulus p̃ h3 tres ⁊c̃. ⁊ iſo
cheles ⁊ figura non p̃p3 q2 triangulus eſt idẽ eẽntialiter
cum figura vt inferius cum ſupiori ⁊ cum iſocchele ſic cũ
inferiori. ergo ſimilr̃ in ꝓpoſito: ſi ſenſibilitas per ſe p̃mo
ineſt ſenſibilibus ꝓpriis ⁊ ſenſibilib⁹ cõibus per ſe non
primo: tunc erunt eadem eſſentialiter.

¶ Ad hoc rñdetur ꝙ aliq̃d ineẽ alicui primo eſt duplicitẽ. diſſolutio obiectionis
Uno modo primitate cõitatis: qd̃ eſt cõe oĩbus q̃bus illd̃
ineſt: ⁊ hoc modo vera eſt maior: ⁊ minor eſt falſa. Alio⁹
primitate principalitatis: ⁊ ſic maior eſt falſa ⁊ minor ve
ra. Non enim ſeq̃tur ſi ens p̃ .i. p̃ncipaliter dicitur de ſbã
ꝙ ſubſtantia ſit idem eẽntialiter cũ oĩ ente. Uel magis ad
ꝓpoſitum. Si ꝓportio p̃mo .i. p̃ncipalr̃ inuenitur in nũo
non ſequitur ꝙ nũs ſit idẽ eẽntialiter cum oĩ q̃ꝫtitate cui
ineſt ꝓportio: cum ẽt inter q̃ꝫtitates ꝯtinuas ſit ꝓportio: ⁊
modo ſenſibilia ꝓpria nõ ſunt ſenſibilia p̃mo p̃mitate cõi
tatis ⁊ p̃mitate p̃ncipalitatis: q2 p̃ncipalius ⁊ pfectius for
te mouẽt ſenſus: ⁊ ſm̃ diſtinctionẽ ipſoꝝ diſtinguuntur ſen
ſus particulares: vt vꝫ in .2. de aia non autem per ſenſibi t.cõ.64
lia cõia. quare ⁊c̃. ¶ Et eſt aduertẽdum ꝙ alia cauſa poſ
ſet aſſignari quare iſta ſenſibilia cõia dicũtur cõia ſenſibi Quare ſẽſibilia cõia dicũť cõia ſẽſibilia p ſeñ p̃.
lia per ſe non p̃: q2 nullus ſenſus particularis p rationes
vel nãm ſuam ꝓpriam cognoſcit iſta ſenſibilia: nec moue
tur ab eis: ſ3 per aliq̃ꝫ nãm cõem oĩbus vel plurib⁹ ſenſi
bus: vt viſus non ꝑcipit magnitudinẽ ſ3 ꝙ viſus p rõne3
ſua3 ꝓpria3: q2 tũc nullus alius ſenſus eã cognoſceret: qd̃
falſu3 eſt: ſ3 p rõnẽ vel nãm aliq̃ꝫ cõe3 ſibi ⁊ aliis: ⁊ ſic nul
lus ſenſus particularis cognoſcit iſta nec imutať ab iſtis
p̃: ſm̃ ꝙ h⁹: ſed p ſe non p̃: qd̃ enim ieſt alicui rõne ſui ge
neris non ieſt ei p̃: q̃ꝫuis p ſe. nõ ergo dicũtur iſta ſenſibi
lia p ſe non p̃ pro tãto: q2 ſint ſenſibilia p ipſa ſenſibilia p
pria: ⁊ ꝙ ſenſibilia ꝓpria ſint cãe ſenſibilitatis eoru3: imo
ipſa p ſui nãm nata ſunt imbtare ſenſu3 ẽt ad ꝓprios cha
racteres vel ſpẽs ſm̃ aliquos: ſed dicerenť ſenſibilia non
primo ratione p̃dicta: q2 nullus vnus ſenſus ſentit ea per
ſe primo: vt dictum eſt: ſed rõne alicuius nãe cõis: cui pri
mo non ineſt eſſe ſenſitiuum eorum vt puto.

¶ Ad 3m cum dĩ actus nõ eſt ⁊c̃. verꝫ eſt ſi eſt ei⁹ act⁹ per
ſe ⁊ inq̃ꝫtum h⁹. Et cu3 dĩ mathematice forme ſunt act⁹
ſenſibiliu3. dico ꝙ ſunt bñ actus q̃dem ſbaru3 ſenſibiliũ
ſed nõ vt ſenſibiles ſed hoc eis accidit aliquo⁹: ⁊ ideo nõ
eſt remotũ quin abſtrahanť a ſenſibilibus. ¶ Sed aliqui
litigant hic: q2 entia mathematica ſunt actus ſbe ſenſibi
lis ſ3 eſſe ei⁹ extra aiam: non enim ſm̃ eſſe in aia vt p̃ñã
eſt modo ſba ſm̃ eẽ extra aiam eſt ſenſibilis. ergo ſunt ꝯ⁹
ſubſtantie ſenſibilis ſm̃ ꝙ ſenſibiles ⁊c̃. Dico ꝙ hic ẽ fal
lacia equiuocationis. Cum enim dicit ꝙ iſta entia mathe
matica ſunt actus ſubſtantie ſenſibilis ſm̃ eẽ extra aiam.
verum eſt ſm̃ eẽ aliqd̃ .ſ. ſm̃ eſſe ſubſtãtiale vel accidenta
le: ita ꝙ ſubſtant eis ſm̃ eſſe ſubſtantiale principalr̃: ⁊ ſic
ſunt actus ſbe ſenſibilis ſm̃ aliqd̃ eſſe extra aiam: ſed non
ſm̃ omne eſſe extra animam. Et cum dĩ in minore ꝙ ſba
eſt ſenſibilis ſm̃ eẽ extra aiam. Uerum eſt ſm̃ eẽ accñta
le qd̃ h3 per q̃litates ſenſibiles non ſunt ſm̃ eẽ p̃m ⁊ ſbale
⁊ ſic equiuocať eẽ extra animam. quare non valet.

¶ Ad 4m ꝯcedo maiorem ⁊ nego minorem. Et cum dicť
ꝙ omne corpus eſt mobile: ꝯcedo ꝙ in re extra aiam dĩ

corpori ineſt mobilitas:tamẽ mobilitas nõ eſt eẽntias:nec
de eẽntia corpeitatis:imo accñs:⁊ ipſa corporeitas nullã
mobilitatẽ ꝓpriã ſibi determinat:vt corporeitas:ſi enim
ſibi determinaret ꝓprie mobilitatẽ ad vbi ſurſuz:ei repu
gnaret mobilitas ad vbi deorſum ⁊ e cõtra cum nullã ei re
pugnat ſeqtur ꝙ ex ſe nullam ſibi determinat ꝓpriã:⁊ iõ
per itellectum ↄſiderari poteſt ſine mobilitate ⁊ ſimilr ſi
Obio. R°. ne motu. ¶ Sed diceres.ad minus corpus determinat ſi
bi mobilitatẽ abſolute:non hãc ſpẽm vel illam. Dico ꝙ
corporeitas q̃ eſt q̃ttitas ↄtinua de ſe imediate nõ ſibi de
terminat mobilitatẽ ſed mediãte ſba poſi ſibi ſubiectã:et
de iſta demõſtratur ꝙ oẽ corpus eſt mobile ⁊ eõ:⁊ ſic corpo
reitas poteſt intelligi ſine mobilitate:⁊ multo fortius ſine
Obio. R°. motu. ¶ Sed aliq ſophiſticãt dicẽ:natura facit qd meli⁹
eſt:ſed meli⁹ eſt ſibi determinare motũ certuz q̃ nõ deter
minare:cum habitus ſit melior ꝑuatione.q̃re ⁊c. Dico ꝙ
natura facit de ↄtigentibus.i.de poſſibus qd eſt meli⁹ ſed
non opꝫ ꝙ in vnoquoqꝫ illud qd ſimplr meli⁹ eſt:qꝛ tũc
in vnaquaque materia facẽt formam hoĩs que eſt melior
ſimplr alijs formis:ſed facit de poſſibus qd meli⁹ eſt vni
t.cõ.74 cuiqꝫ ſm ſui ſbam:vt docet Ariſt. 2° phy. ⁊ Cõmentator
ibidẽ. Nunc autẽ ipſi corporeitati:vt corporeitas non eſt
melius ꝙ p ſui naturam ſibi determinat motũ rectum q̃
circularẽ:qꝛ ſi vnũ ꝓciſe ſibi reqreret ieſſe alius non poſ
ſet ei ieſſe:cũ oppoſita nõ ſint ſimul in eodẽ.⁊ ſic periret
vnus illoꝝ motuũ.ſ.ille cuius oppõm corporeitas ſibi de
terminaret:cum demõſtratum ſit ꝙ nihil mouet niſi corp⁹
hoc autem eẽt inconueniẽs ⁊ ↄtra bonũ vniuerſi:⁊ ꝑ cõ
ſequẽs non eſt bonũ corpis:qꝛ qd eſt ↄtra bonuz toti⁹ nõ
poteſt eẽ ſimplr bonum parti totius:⁊ ꝓcipue parti eẽn
tiali:⁊ ideo non oportet ꝙ corpus ſibi determinet ⁊c.
¶ Ad 5um dico ꝙ in diffõne illa nõ accipit aggregatio pro
motu locali quo aliq ſibi inuicẽ appropinq̃ntur vl̃ appro
ximant:ſed pro cãlitate:ita ꝙ eſt ſenſus ex vnitatib⁹ ag
gregata.i.ex vnitatibus cãta. Et ſilr cum dĩ nũs eſt mul
titudo mẽſurata vno:non itelligit mẽſuratio ꝑ motu lo
cali quo menſura applicatur ad mẽſurabile:ſed intelligi
tur mẽſurata vno.i.cauſata vno:vel vt dicũt alij menſura
ta vno.i.apta nata determinate intelligi ꝑ replicationem
vnius. Quo aũt vnitas ſic cauſa nũi ⁊ pnm:an ſicut pars
quantitatiua ⁊ de eẽntia ipſius:aut ſicut diſpoſitio ſubie
cti ad numerum bona dubitatio eſt:ſed de hoc alĩs.

¶ Abſtracta.n.ſunt in intellu a motu ⁊ nihil
differt:neqꝫ ſit abſtrahẽtiũ mẽdacium gra
tia predictorum. Tex.cõ.xviij. Qõ.v.

Q Ueritur vtrũ entia mathematicalia ſint abſtra
cta a materia itelligibili:aut debeant diffini
ri ꝑ materiã itelligibilẽ. ¶ Et arguit p° ꝙ nõ
debeant diffiniri ꝑ materiã intelligibilẽ:qꝛ il
la que ſunt abſtracta a materia nõ debẽt dif
finiri ꝑ materiam itelligibilez.hec videtur manifeſta.Sꝫ
entia mathematica ſunt abſtracta a materia vt patet per
Phm hic.quare ⁊c. ¶ Itez 2°. entia mathematicalia nõ
debent diffiniri per illud qd eſt impoſſe. Nam diffõ realis
dicens quid rei dꝫ eẽ ex partibus poſſibus in eſſendo ⁊ poſ
ſibilibus componi:ſicut in diffõne cõponũtur:vt dĩ Lin
coñ.in 2° poſte. Sed materia itelligibilis eſt impoſſs eẽ.
probatio.qꝛ materia dicit ens in potẽtia:vt patet p° hui⁹.
T.c.3. Intelligibile aũt dꝫ eẽ actus vel ens in actu. Nam intelli
gibile mouet itellectum ſicut ſenſibile mouet ſenſuz 3° de
anima. Nunc autẽ omne mouẽs vel eſt act⁹ vel hñs actũ
T.c.18 teſte. Ariſt. 3° huius.vbi dicit.ſemper aũt exiſtimabit ali
T.c.51 qua ſpẽs mouẽs. Item itelligibile agit itellectum forme
aut eſt agere 2° de gñone.cum igitur ens in potẽtiã nõ ſit
actus nec ens actu videt ꝙ impoſſe eſt eſſe mãm intelligi
bilem.q̃re ⁊c. ¶ Preterea. 3° ſi entia mathematicalia dif
finerent ꝑ mãm itelligibilẽ:aut i eoꝝ diffõnib⁹ poneret
mã itellectus inq̃tuz mã:aut inq̃tũ itelligibili ꝑ ſufficiẽ
tem diuiſionez: Non inq̃tum mã:qꝛ tũc ois mã poneret
i diffõnib⁹ eoꝝ:qd videt incõueniẽs:nec inq̃tum intelligi
bilis:qꝛ itelligibile in q̃tum itelligibile nõ poteſt itelligi
niſi in habitudie ad itellz:⁊ ſic diffinitiones mathematica
les non pñt intelligi niſi quo itelligẽdo intellz:cui⁹ oppo
ſitũ pꝫ ꝑ experiẽtiam:poſſum⁹ enim itelligẽ diffõnẽ linee
nõ intelligẽdo itellm nrm.q̃re ⁊c. ¶ p° 4° ſi ſic tũc diffini
tio mathe̾a non differret a nãli:qd videt abſurdũ.ꝓbat
ↄña.qꝛ mã que ponit in diffõne nãli:aut eſt itelligibilis
aut nõ:ſi eſt itelligibilis.g° nãlia diffiniũtur ꝑ mãm intelli
gibilẽ:⁊ ſic nõ aliter diffiniũtur q̃ mathematicalia:ſi non
eſt itelligibilis tũc eſt oino ignota:⁊ ſic ꝑ eam nihil notifi
cabit:nec ꝑ ↄñs diffiniet.q̃re ⁊c. ¶ Itẽ qnto mathema
ticus ↄſiderat illud p qd entia mathematicalia differũt:ſꝫ
ipſe non cõſiderat niſi de cauſa formali:vt dicit Commen
tator.in primo huius in primo commento.quare ⁊c.

Oppoſitum argui ex cõmuni dcõ:cõiter enim di
citur ꝙ entia mathematicalia diffi
niuntur per mãm itelligibilez.ſꝫ nõ per mãz ſenſibilem
¶ Et arguit rõe.qꝛ omne ens in materia depẽdet ex mã
aliquo modo:⁊ ſic dꝫ diffiniri ꝑ mãm:cum eadẽ ſint pnª
eẽndi ⁊ cognoſcendi 2° meta.ſꝫ entia mathematica ſunt T.cõ.4.
in materia.ſ.nũi ⁊ magnitudines:vt ſatis pꝫ in 2° huius.
⁊ in ꝓhe° de anima.⁊ in 13° ⁊ 14° meta.quare ⁊c. t.cõ.16

De queſtione eſt itelligẽdum ꝙ difficultas ⁊ al T.c.14
tercatio eſt qd ſit mã itelligibilis B
entiũ mathematicaliũ. Quidã dixerũt ꝙ hꝫ mã eſt ſuba Opinio
cõpoſita ex mã ⁊ forã:qꝛ in ipſa ſunt entia mathemati de mã in
calia vt in ſbto. Sed iſtud nõ eſt oino ſecuruz:qꝛ aliq ſunt telligibili.
indiuidua entiũ mathematicaliuz q̃ nõ ſunt in ſuba cõpoſi
ta ex mã ⁊ forma ſic dimẽſiões corpoꝝ celeſtiũ:qꝛ ſuppo
no ad pñs ꝙ corpa celeſtia ſunt ſubã ſimplicia nõ cõpoſi
ta ex mã ⁊ forma ſubiali ꝑficiẽte ⁊ iherẽte. Et h̄ teſtat Cõ 8 phy.
mẽtator i p° ⁊ 8° hui⁹.⁊ 8° meta.⁊ i 12 ⁊ i dẽ ſuba orbis.⁊ Cõ.79.
Ariſt.vĩ h̄ velle p° ce.⁊ mũ.⁊ 8° ⁊ 12° meta. Sꝫ forte alĩs 8° phy.
igret. Vñ poſſet ſic argui:mã per q̃ diffinit magnitudo: Cõ.79.
dꝫ eẽ mã ois magnitudinis.h̄ eſt euidẽs:ſꝫ ſuba cõpoſita 8.meta.
ex mã ⁊ forma nõ ẽ mã ois magnitudinis.q̃re ⁊c. ¶ Alij Com.4.
dixerũt ꝙ mã itelligibilis entiũ mathematicaliũ ẽ ipꝫ ↄti 12.mete
nuũ:mon forte ex h̄ qꝛ mlta ẽt ſic ↄſiderata i mathemati Cõ.10.
cis.ſ.figure ⁊ eaꝝ accñtia fundãt i ↄtinuo:⁊ ſic vĩ ꝙ itelli p° celi.
gat ſcũs Tho.i 3° de aia:⁊ i qbuſdã alijs locis. Sꝫ iſtud nõ T.92.
placet alijs:qꝛ ipmmet ↄtinuum eſt qdã ens mathemati 8° meta
cũ:⁊ tñ nõ fundat i ↄtinuo:qꝛ nihil eſt mã ſui ipſi⁹:ẽt nũs T.12.
ẽ ens mathematicũ:⁊ tñ nõ fũdat i ↄtinuo ſm ꝙ ↄtinuũ 12.mete
eſt:qꝛ ſic oẽ ↄtinuũ eẽt nũatũ:qd ẽ abſurdũ. ¶ Alij dixe T.49.
rũt alr:⁊ dixerũt ꝙ mã itelligibilis entium mathematica
liũ ſunt ꝑtes q̃ttatiue ⁊ diuiſibilitates ipſoꝝ:vt mã itelli
gibilis circuli ſũt ſemicirculi:⁊ ſic de alijs. ⁊ dicũt iſtã ſuiſ
ſe itẽtionẽ Ari.i.7.meta.⁊ h̄ ꝓbãt ꝑ diſionẽ qꝛ mã itelli
gibilis:aut ẽ ſuba ↄpoſita:aut ipꝫ ↄtinuũ:aut ꝑtes indiui
duales ipſoꝝ mathematicaliũ: Sꝫ p° duo ſit remota.g° re
manet 3m:ſꝫ iſtud ẽ fſꝫ ⁊ ↄ itẽtionẽ Ariſ. ¶ pm pꝫ qꝛ mã
itelligibil entiuz mathematicaliũ dꝫ eẽ cõis oib⁹ entibus
mathematicis:h̄ ẽ euidẽs. Sꝫ multa ſunt entia mathema
ticalia i puri mathematicis ↄſiderata q̃ nõ hñt ꝑtes integ̃
les:ſic pũcta ⁊ vnitates q̃ ſunt oino entia ipartibilia:vt pꝫ
5° meta.⁊ i mathe̾a.q̃re ⁊c. ¶ p°. Totũ nõ diffinit ꝑ ꝑtes
ſuas q̃ttitatiuas ꝓcipue idiuiſibiles ſꝫ magis eõ.ſemicircu
lus.n.diffinit circulo:⁊ digit⁹ toto:vt dicit Ari.7° meta. T.c.33
cap°.qñ do diffõ eſt rõ:⁊ ſic ſeqtur ꝙ entia mathematica
lia nõ diffiniũtur ꝑ mãz itelligibilẽ:qd eſt ↄ cõem doctri
nã ⁊ ↄ rõnez:vt patebit in expõne. ¶ Item hoc eſt plane

contra. Ariſto. in. 8. metaphy. cap͂ de dubitatione vo di-
cta. vbi dicit ſic. eſt aũt mã alia ſenſibilis alia intellectua
lis ſemper rõnis: hec q̃dem mã illud vo actus eſt: vt cir
culus figura ſupficialis: ecce q̃ apte dicit Ariſto. q̃ ſem
per vna pars diffõnis eſt mã ⁊ alia actus: ⁊ exẽplificat de
diffõne circuli qui eſt ens mathematicũ. ¶ Item hoc eſt
contra Ariſto. in p̃allegato cap͂ vbi dicit. mã vo alia ſenſi
bilis alia intellectualis. ſenſibilis q̃dem vt es ⁊ lignoꝝ ⁊ q̃lꝫ
mobilis: intellectualis vo que exiſtit in ſenſibilibus non
inq̃ꝫtum ſenſibilia: vt mathematica. modo partes iſtoꝝ
q̃ꝫtitatiue bene ſunt ſenſibiles vt partes circuli ⁊ partes
linee. ¶ Sed forte diceret̃ q̃ ſunt ſenſibiles vt ſenſibilia
cõia: ſed non vt ꝓpria: ⁊ ſic intelligit Ariſto. ⁊ ꝓpter hoc nõ
multũ niton huic auctͥ: ſed rõnib⁹ p̃miſſis ⁊ ſequẽtib⁹.
alia opi- ¶ Quidã aũt dicũt q̃ materia intelligibilis entis mathe
nio. matici eſt eius termin⁹ cuius flux⁹ cãt ipſaꝫ rẽ mathema
ticaꝫ vt pũctus fluẽs cauſat lineã ⁊ eſt ei⁹ mã itelligibilis
linea aũt fluẽs cauſat ſupficiẽ ⁊ eſt mã eius itelligibilis: ⁊
ſupficies fluẽs cauſat corp⁹ ⁊ eſt mã intelligibilis ipſius.
Improba° Sed hoc eſt mẽdaciũ fictũ ⁊ impoſſe: q̃ nõ ens nõ eſt mã
itelligibilis alicui⁹ entis: modo pũctus fluẽs eſt nõ ens: q̃ in
t.cõ.86 diuiſibile nõ mouet̃: vt pꝫ i. 6. hui⁹. ⁊ ſilr̃ ſupficies nõ mo
uet̃ ad cãduꝫ corp⁹: nec linea ad cãduꝫ ſupficiẽ. Et ſi di
cas q̃ ipſe pũctus abſolute eſt mã itelligibilis linee hoc ẽ
falſiſſimũ: immo eſt ei⁹ forma: vel hꝫ modũ forme cũ terminet
C lineã vt forma terminat materiã. Item q̃rat̃ ab iſtis: q̃d ẽ
mã intelligibilis entiũ mathematicaliũ q̃ ſunt termini. ſ.
pũcti ⁊ vnitates: ⁊ forte ipſi dicerẽt q̃ iſta nõ hñt mãꝫ itel
ligibilẽ: ſꝫ ſunt materia itelligibilis alioꝝ entiũ mathema
Opinio ticaliũ ideo arguẽdum eſt vt p̃us. ¶ Dico ḡ aliter ad q̃õ-
aucto. nem p̃mittẽdo aliqua. Primo q̃ entiũ mathematicaliũ
q̃dam ↄſiderant̃ in ſciẽtijs mathematicis vt ſbã de q̃bus
demr̃ant̃: q̃dã aũt vt paſſiões q̃ demr̃ant̃. ¶ Itẽ cõſiderã
duꝫ q̃ ipſa mathematicalia pñt dupl̃r diffiniri. ſ. p genus
⁊ dĩas ſuas ꝓprias. ⁊ ẽt p ſubiecta ſua ꝓpria ⁊ p ſeꝫ ⁊ hoc
manifeſtũ eſt pãꝫ ẽt ſciẽtib⁹ de mathematicis: vt linea diffi
finit̃ p lõgitudinẽ q̃ eſt ſuũ gen⁹: ⁊ nũs per multitudineꝫ
⁊ ſic in multis alijs: ⁊ par ⁊ impar per nũm tãq̃ꝫ per ſuũ
ꝓprium ſbm: ⁊ curuũ ⁊ rectum per lineam: ⁊ figura pſu
perficiem ⁊ ſubiectum: ſimiliter autem ⁊ in alijs.

2ª prima D Tunc dico ad queſtionẽ q̃ ſbꝫ entis mathemati ci p q̃õ diffinit̃ põt dici ↄueniẽter: ⁊ eſt
materia itelligibilis ipſi⁹. Qḋ ſic poteſt declarari. Illḋ i q̃
eſt aliqua forma per ſe eſt ei⁹ materia ſaltẽ in qua hãc pu
to ↄcedendã. Sed ſbm per ſe entis mathe. eſt illud, i quo
ipſum eſt vt manifeſtũ ẽ. ergo eſt ei⁹ mã: aut ḡ mã ſenſibi
lis: aut intellectualis. hãc diſionẽ ponit Ariſt. vt ↄuenien
tem: ſed nõ eſt mã ſenſibilis: q̃ entia mathe͛ nõ diffiniun
tur p materiã ſenſibilẽ ꝓprie vt oẽs ↄcedũt: ⁊ i hoc differt
t.c.16 a nãlib⁹: q̃b⁹ hoc eſt ꝓpriũ: vt ſatis hꝫ in ꝓhe° de aia. ⁊ in
t.c.39 iſto ca° ⁊. 7. meta. ḡ relinq̃tur q̃ ſbm entis mathe͛ p q̃õ dif
Subſtã finit̃ ſit ei⁹ materia itelligibilis. ¶ Et ẽ hõ ↄſiderãdũ q̃ nõ
tia ẽ mã ſolũ ſbꝫ paſſionis mathe͛ eſt ei⁹ mã itelligibilis: ſꝫ ẽt ſba
intelligi in q̃ ſunt nũi ⁊ magnitudines ẽ materia itelligibilis eaꝝ. ⁊
bilis. hoc pꝫ p rõnem iã dictoꝝ. Cũ. n. nũs ⁊ magnitudo exiſtũt
in ſba ſbta eis: oꝑꝫ q̃ ipſa ſit eoꝝ mã aliquo° ⁊ nõ eſt ma
teria ſẽſibilis. ḡ ⁊c̃. Hec ẽt ẽ ſnĩa ſci Thome ſup iſtḋ cap͂
Lec. 5. qui fuit melior expoſitor inter latinos. dicit. n. h̃ vba. Si
igit̃ q̃ꝫtitas non claudit in ſuo itellecto q̃litates ſenſibiles
vel paſſiones vel mot⁹: ⁊ claudit tñ in ſuo intellecto ſbam.
poteſt igit̃ intelligi q̃ꝫtitas ſine materia ſbta motui ⁊ q̃li-
tatibus ſenſibilib⁹: non tñ abſq̃ꝫ ſba. Et ideo h⁹ q̃ꝫtitates
⁊ q̃ eis accidũt ſunt ſꝫ intellꝫ abſtracta a motu ⁊ a mate
ria ſenſibili. non aũt a mã intelligibili. Vult igit̃ iſte expo
ſitor q̃ q̃ nõ ſunt abſtracta a ſba: ideo non ſunt abſtracta
a mã intelligibili: quod non diceret niſi intelligeret ſubaꝫ

eſſe materiã intelligibilẽ eoꝝ. Et dico vlterius. q̃ p iſtã mathe͛
ſbam itelligibilẽ. ſ. per ſbam ſubiectaꝫ pñt diffiniri: ſi pfe pñt diffi
cte diffinirẽtur: q̃õ probo. q̃ illud q̃õ eſt per ſe p̃n͞m eſſẽdi niri per
alicuius: eſt p̃n͞m cognoſcendi cognitione pfecta: vt patet ſubam
ex. 2. meta. Cõſtat autẽ q̃ ſubſtantia ſubiecta eſt p̃n͞m per ſubiectã
ſe eẽndi iſtaꝝ formaꝝ vt ſuppono tãq̃ꝫ notũ. ergo ⁊c̃. Si T.c.4.
autem q̃ras h⁹ diffões forte poſſunt eſſe tales. Magni
tudo ẽ q̃ꝫtitas ↄtinua p̃manẽs: p quã ſba ſubiecta hꝫ par
tes: quaꝝ vna eſt extra alia deſcrectione iteruenĩete. Nũs
autem eſt q̃ꝫtitas diſcreta p̃manẽs p quã ſubſtantia ſub-
iecta hꝫ partes: quaꝝ vna eſt extra aliã diſcretione inter-
ueniẽte: ⁊ loquor de nũo ſobſtãtiaꝝ indiuidualium. Has
autem diffões ſumpſi ex tractatu Roberti de ortu ſcia-
rum: q̃ ſi q̃s ponat meliores mihi non diſplicet. ¶ Scḋo 2²°.
dico q̃ etiam genus ⁊ dĩãtia entis mathematici poſſunt
dici materia itelligibilis ipſi⁹: q̃õ ſic videt̃: q̃ partes hñt
rationẽ materie reſpectu totius: vt vult Ariſto. 2. huius.
modo genus ⁊ dĩa ſunt partes diffões entis mathema t.c.31.
tici vt euidẽs eſt. ergo quodãmodo hñt rationeꝫ mãe re-
ſpectu ipſius diffõnis eius: non autẽ ſunt mã ſenſibilis: vt
manifeſtum eſt. quare ſunt materia itelligibilis. Nec ſeq
tur ex hoc q̃ naturalis ſilr̃ diffiniat vt mathematicus: q̃
naturalis lꝫ diffiniat per genus ⁊ dĩas: non tamẽ diffinit D
per genus ⁊ dĩam rei mathematice: ⁊ iſtud pono eẽ ma-
teriam itelligibilẽ rei mathematice q̃ꝫtum ad ei⁹ diffõnẽ.
¶ Sed ↄtra p̃mam ↄnem aliq̃s dubitaret: Nam ſi nũs ⁊
magnitudo diffiniũtur per ſbam ſubiectam: tũc poterũt dubita°
demonſtrari de eo per ipſam diffõnem. Accidẽs enim q̃õ
diffinitur per ſuũ ſubiectum videt̃ poſſe demr̃ari de ipſo
per illam diffõnem: vt ſatis patet in. 2. poſte. Hoc aũt vi-
detur incõueniẽs: q̃ null⁹ artifex inueni demr̃are iſta ac
cidentia de ipſa ſba. quare ⁊c̃. ¶ Ad hoc poſſet aliq̃s rñ
dere q̃ non ſeq̃tur iſta accñtia demr̃ari de ſubſtantia p il- R°.
las ſuas diffõnes: q̃ demr̃atio dꝫ eẽ ex notioribus primo
poſte. modo iſta accñtia non ſunt notiora de illis diffõni
bus quã de ſubſtãtia vt videtur. ¶ Aliter poſſet dici ſm
alios q̃ iſta accñtia poſſent hñ demõſtrari de ipſa ſba per accñtia
dictas diffões ſic ſyllogiçãdo. Omnis ſubſtãtia cõtinua mathe͛
hñs partes: quaꝝ vna eſt extra aliam diſcretione non in- poſſunt
teruenientẽ hꝫ magnitudinẽ: vel eſt magna: ſꝫ ſubſtantia demr̃ari
mãlis eſt h⁹. q̃re ⁊c̃. Silr̃ poſſet demr̃ari nũs ſaltem ſm de, ſubie
aptitudinẽ iherẽdi ſic ꝓcedendo. Oĩs ſba apta nata habe ſubta
re partes: quaꝝ vna eſt extra aliaꝫ diſcretione iteruenĩete
eſt nũata vel nũabilis. Sed oĩs ſubſtantia mãlis eſt h⁹. q̃
re ⁊c̃. Et ſic poſſent aliq̃lr demr̃ari ſi q̃s negaret. nõ tñ de
beret demr̃ari ꝓprie ꝓpter hoc q̃ non ſunt dubia alicui
rationẽ itelligẽti nec apparet falſum ea iẽẽ ſubantiæ immo
talia manifeſta ⁊ ſtatim nota non debẽt demr̃ari: ſicut de-
claratum fuit prius. q̃re ⁊c̃. ¶ Aliq̃ ſic obijciũt: illḋ cui re ſup̃. q. 2
pugnat extẽdi in infinitum non poteſt eẽ ſubm ei⁹ cui non h⁹ 2¹.
repugnat extendi in infinitũ. Sꝫ ſbe repugnat extẽdi in ĩfi Obio.
nitum. vt ſupponũt: magnitudini aũt non repugnat: vt ca
pitur ex. 3. phy. Sed p eãdeꝫ rationẽ ꝓbaret̃ q̃ pũct⁹ nõ
eſt mã itelligibilis linee cum pũcto repugnat extẽdi in ĩfi
nitum. Et forte dõm q̃ magnitudini repugnat extẽdi i in R°
finitum. cum hoc ſiteri ipoſſiſi enim ei eẽt poſſe hec poten
tia eẽt ocioſa p totũ tẽpus eternũ. hñ tamẽ veꝝ ẽ q̃ non
repugnat magnitudini p̃imo ⁊ p̃ncipalr̃ ſed forme natu
rali. Poſſet autem aliq̃s vlterius querere ad quã parteꝫ
phie pertinẽt h⁹ diffões ⁊ demonſtrationes: ⁊ tu conſi-
dera circa hoc: quoniam eget perſcrutatione.

Ad primam rationeꝫ dico q̃ iſta ſunt abſtracta a mã ſenſibili ſed non ab oĩ mã.
¶ Ad 2ᵃᵐ dico breuiter q̃ nõ ſolum poteſt itelligi act⁹ vel E
hñs actũ: ſed etiaꝫ aliq̃d hñs habitudineꝫ ad actũ q̃õ nec
eſt actus nec hñs actum de ſua eẽntia. Veꝝ eſt tñ q̃ tale

nō hñs actū nec exiſtens, actus in tellr per ſpeciem actus. Materia intelligibilis eſt ſubiz deferēs

non intelligitur per ſpēm propriā: vt dī: ſed p ſpēz act⁹: modo mā lz non ſit act⁹ nec hñs actū: tñ hz aptitudinez ad actū vt pz in p̄ huius. q̄re rc̄. Etiā pōt dici q cū dicim⁹ entia mathematicalia diffiniri p mām intelligibilē: nō eſt intelligēda ibi mā p mā oīno p̄ima: q̄ eſt ens oīno ⁊ pure po^a. nā iſta nō eſt ſbm ſaitē propinqui cuiuſlibz entis mathematici. Sed p mām intelligibilē intelligim⁹ ſubiectū deferens ipm ens mathematicū imediate vel quaſi imediate. Et iſtud nō vlr eſt ens in potentia pura vt pz ex p̄dictis. Verū eſt tñ q ſubiectū dimēſionū interminatarū ſcilz mā p̄ima eſt ens pura potētia ſm q videt velle Cōmentator in tractatu de ſba orbis: vbi dicit p̄mū rerū exñtiū in hoc ſbo ſunt tres dimēſiones que dicūtur corpus.

¶ Ad 3^m dico q nō ponitur ibi mā intelligibilis ſub rōne q̄ mā incōi: nec ſub rōne q̄ intelligibilis: ſed ponit aliquid q ē mā intelligibilis ſub aliq̄ ſpāli rōne ſz quā hēt notificare ipſum diffinitū: vt cū dicim⁹ q linea eſt lōgitudo ſine latitudine rc̄. Ibi ponitur lōgitudo ſub rōne ſua p̄pria p quā notificat linea: ⁊ non ponit ſub rōne q̄ mā: nec ſub rōne q̄ itelligibilis. Et tñ dī diffō p mām itelligibilē p tāto: q̄ nō ē p māz ſenſibilē. ſ. p ſbm relatū ad motū ⁊ getē: ⁊ tñ eſt aliquo mō p māz: vt oſtēſum fuit prī⁹.

¶ Ad 4^m dico q imo differēter diffiniet nālis ⁊ mathematicus: q̄ mathematic⁹ diffinit p illud qđ eſt mā intelligibilis nō ſic intelligēdo. i. p mām que pōt itelligi: ſed p māz nō vt ſenſibilis eſt. i. non p māz ſumptā in habitudine ad motū ⁊ getē. hoc aūt mō non diffinit nālis: imo p mām ſenſibilē. i. p mām relatā ⁊ cōparatā ad motū: vt videbit i ſeqnti qōne. Verū eſt igit q mā p quā diffinit nālis eſt itelligibilis: ſed nō ſolū ē itelligibilis: imo ēt ſenſibilis mō p̄dicto. Et ſic vt ſit ad vnuz dicere mathematic⁹ diffinit p mām itelligibilē ſolū: ita q ly ſolū excludit mām ſenſibilē. Nālis aūt diffinit p māz ſenſibilē: ⁊ ſic multū differēt: vt pz cuilz intelligēti. Vel dicas ⁊ redit in idē: q mā per quā diffinit res nālis q̄uis ſit itelligibilis tñ non eodem mō: ſicut mā mathematicaliū: nā mā rei nālis vt nālis ē nō intellr ſine motu nec eſt itelligibilis ſine motu: ſed mā p quam diffinit res mathematica eſt itelligibilis ſine motu ⁊ alijs ſenſibilib⁹ accñtib⁹: ⁊ p p hoc dī mā itelligibilis: mā vō nālis nō ſic meret dici itelligibilis: q̄ nō ſumitur ſine ſenſibilib⁹ p̄cipue ſine motu: ſi aūt dicerent nālis diffiniri p materiā intelligibilē daret intelligi q in eorūz diffinitionibus ſumeretur materia ſine ſenſibilibus.

mathematicus diffinit p materiā intelligibilē tm̄.

¶ Ad q̄ntam poſſet dici q Cōmētator accipit cāz foꝛalē large p ente abſtracto p itellz a mā ſenſibili ⁊ hoc mō mā itelligibilis hñ cōtinet ſub cā foꝛali: ſic ad illō rc̄. Qō. vj.

A

T.c. 35

Verit vtrū entia nālia diffiniant p materiā ſenſibilē. ¶ Arguit p̄ q nō. q̄ dicit Ariſt. in 7. metaph. q mā eſt ignota ſm ſe: ⁊ tale non eſt p̄n^m notificādi aliqđ nec p ɔ̄ñs diffiniēdi. ex hoc ſyllogiza. ¶ Itē 2° ſi ſic tūc in diffōnibus ſubarū naturaliū eēt additamētū: qđ reputatur incōueniēs p Ariſt. in. 7. metaph. vbi vult q diffō ſube nō ē p additamētū. ɔ̄ñs pbat. q̄ materia nō eſt ſenſibilis niſi p accñtia vt manifeſtuz eſt: ⁊ ſic in diffōne ſube naturalis eſſet accñs. Accidēs aūt ē extra gen⁹ ſube: ⁊ talis diffō dr̄ p additamētū in q̄ ſumit aliqđ qđ eſt extra gen⁹ diffiniti. q̄re rc̄. ¶ Et cōfirmat: q̄ aut in diffōnib⁹ entiū nāliū ponit materia ſenſibilis vt ſenſibilis eſt aut mā q̄ eſt ſenſibilis non vt ſenſibilis eſt. Si p̄° ſic ſequitur idē inconueniens qđ prius. Si 2^m: hoc videtur incōueniens: q̄ ſic ēt in diffōnibus mathemacaliū ponit materia que eſt ſenſibilis: licet nō vt ſenſibilis eſt: ⁊ tūc ſilr diffinirentur nālia

T.c. 17

ɔfirma°

⁊ mathematicalia. q̄re rc̄. ¶ Item. 3° illud qđ eſt ſingulare non dz poni in diffōne: q̄ diffō eſt de vlibus ⁊ ex vlib⁹ vt pz ex p̄° poſte. ſz materia ſenſibilis eſt ſingularis: cum ſenſus ſit ſingulariuz: vt pz in. 2. ⁊ in. 3. de aīa. quare rc̄. T.c. 60

¶ Itē 4°. entia naturalia non dñr diffiniri per formā ſenſibilē vt videt manifeſtū. ergo nec p materiā ſenſibilez: ⁊ tz ɔ̄ña. q̄ magis videret debere diffiniri per formā ſenſibilē q̄z per materiā: cuz forma ſit principalius natura q̄z materia: vt patuit ſ̄pus. q̄re rc̄. ¶ Itē 5°. illud qđ non eſt ſimplr noti⁹ ſuba naturali nō dz poni in eius diffōne: cuz diffō debeat eſſe ex p̄ncipijs diffiniti. p̄ncipia aūt ſunt ſimpliciter ⁊ ſm naturā notiora p̄ncipiatis: vt dī in p̄hemio hui⁹. Sz mā nō eſt qđ notius ſm naturā q̄z ſuba cōpoſita: q̄ illud qđ eſt noti⁹ ſm naturā ⁊ ſimplr dz eſſe magis ens: vt dī in p̄hemio hui⁹. mō mā nō eſt magis ens q̄z ſuba cōpoſita. q̄re rc̄. ¶ Itē 6°. mā ſenſibilis nō pōt eē in diffōne ſube naturalis vt p̄n^m extrinſecū: q̄ nō eſt agēs neq̄z finis ipſi⁹ vt notū ē. nec vt p̄n^m intrinſecū. Probatio. q̄ p̄n^a intrinſeca ſunt ptes illi⁹ cui⁹ ſunt p̄ncipia: vt pz i p̄° huius. mō ipſa mā nō eſt ps q̄dditatis ſube naturalis: vt vult Cōmētator in. 7. metaph. cap̄. Utrū aūt idē vl diuerſum rc̄. vbi dicit q quidditas hominis eſt homo ſm formam ⁊ non eſt homo aggregatus ex materia ⁊ forma.

T.c. 37

Cō. 45.

¶ Oppo^m arguitur auctoritate Ariſto. in multis locis in p̄hemio de anima ⁊ in. 6. ⁊. 7. metaph. ⁊ in iſto 2° libro phyſicorum videtur idem intendere.

p̄ de aīa B

T.c. 16

Ad q̄ſtionem

intelligēdū eſt q per mām ſenſibilem pñt itelligi duo. Uno° pōt accipi mā ſenſibilis pro mā p̄ima informata q̄litatibus ſenſibilib⁹. Uel vt alij loquunt p mā p̄^a in habitudine ad formā naturalē quā cōſequūtur q̄litates ſenſibiles. ⁊ iſto dicūt aliq q entia nālia diffiniunt p materiā ſenſibilē. Sz vt breuiter expediā nō videt eē vlr verū: q̄ ɔſtat q corpa celeſtia ſunt ſube nāles: ⁊ tñ ñ hñt māz p̄mā ſubſtātē forme inherētē: vt nitit p̄bare Cōmētator in multis locis. ad p̄ñs tñ ſuppono. Alio° poteſt accipi mā ſenſibilis pro ſubo qđ eſt p̄n^m: ⁊ vt eſt p̄n^m motus ⁊ q̄etis p ſe ⁊ ſubſtat accñtib⁹ ſenſibilib⁹. ⁊ hoc mō credo q entia nālia debēt diffiniri p mām ſenſibilē nō intelligibilē. ſ. p ſubm qđ eſt p̄n^m mot⁹: ⁊ vt eſt p̄n^m mot⁹. Hoc aūt pōt oñdi: q̄ nālia debēt diffiniri p illō qđ eſt p̄priū p̄n^m ipſoꝝ ⁊ p qđ diſtinguūtur a nō nālib⁹. hāc recipio p manifeſta ⁊ cōceſſa. Sz ſubz qđ ē p̄n^m rc̄. ē hṁ. Cōſtat. n. q oīs nālia vel ſunt talia ſuba q̄ ſunt p̄n^a mot⁹ ⁊ q̄etis vl ſunt forme exñtes in talibus ſolis: vel cōpoſita ex formis nālibus ⁊ talib⁹ ſubiectis ⁊ p tale ſubm ſub rōne p̄dicta diſtinguūtur nālia a nō nālibus, mathematicalia. n. ſm q hṁ nō req̄rūt aliqđ ſubm qđ ſit p̄n^m alicui⁹ determinati mot⁹ aut q̄etis: imo qđlibz ens mathematicū indifferēter ſe hz ad oēm motū vt patuit ſ̄pus. Silr entia diua. ſ. intelligētie nō hñt ſubm aliqđ qđ ſit p̄n^m mot⁹ ⁊ q̄etis i eo i q̄ ē ⁊ ſubſtet accñtib⁹ ſenſibilib⁹ imo ſunt ſube imobiles ⁊ iſenſibiles: vt ſuppono ad p̄ñs. q̄re rc̄. Silr ēt entia artificialia ſm q hṁ nō hñt ſbz qđ ſit p̄n^m alic⁹ mot⁹ aut q̄etis: vt docet Ariſt. in. 2. phy. ɔ̄pe p̄n^m vbi ſic dicit. lectul⁹ aūt ⁊ indumētū rc̄. vide literā. ¶ Qz aūt mā debeat poni in diffōne rei nālis ſub iſta rōne vt ē p̄n^m mot⁹ ⁊ q̄etis h̄ declarat: q̄ certū ē q in diffōne rei nālis vt nālis ſi ponat mā, dz poni ſub rōne q̄ nā eſt aliter. n. nō diffiniret res nlis vt nālis ē diffōne nāli. mō materia nō eſt natura p̄prie niſi ſub iſta rōne vt eſt p̄n^m motus ⁊ q̄etis: vt pz p diffōnē nature: q̄ null⁹ pōt ponere meliorē: vt dicit Cōmētator. q̄re rc̄. ¶ Et eſt cōſiderādū q cū mot⁹ ſit de gñe ſenſibiliū: vt vult Ariſt. in. 2. ⁊ de aīa. ideo ſubm vt eſt p̄n^m mot⁹ rōnabiliter dī materia ſenſibilis: ⁊ hec formalis rō eſt diuerſa a rōne formali rōne eius qđ dī materia itelligibilis vt manifeſtū eſt ex p̄edi-

6. meta. T.cō.2.

7. meta. T.c. 39

2° phy. t.c. 19.

ɔ̄ r̄iſius

T.cō.2.

T.cō.6.

Dānt ſba ⁊ ſb ſtantia nālis. ctis. Item cōſideradum ꝙ multū differt ſba ⁊ ſubſtantia
naturalis vt nālis ē:q2 in rōne formali ſbe non includitur
accidens ſbe:dico ſm id qḋ eſt:ſed in rōne ſbe nālis vt na
turalis ē includitur mot⁹ vel habitudo ad motū ⁊ quietē
ſtātum ꝙ qdditates naturaliū vt nālia ſunt nō pñt intel
ligi ſine motu nec diffiniri. ⁊ h ē apta ſcīētia ſiue doctrina
Ariſt. in multis locis ⁊ Cōmētator. primo Ariſtot. in hoc
caplo dicit ſic. Impar qdem enī ⁊ par: ⁊ rectū ⁊ curuū.
adhuc autē ⁊ linea ⁊ figura ſine motu ſupple diffinit: vt
patet ex litera imediate precedēte vbi ſic dicit: fiet autem
vtiqꝫ manifeſtū ſi aliqs vtrorūqꝫ tentauerit terminos di
cere: ⁊ ſubdit. Impar qdem enim ⁊c̄. poſtea addit. Caro
aūt ⁊ os ⁊ homo adhuc ſupple diffinit ſine motu. ſ. q2 nō
diffiniunt ſine ſubiecto ⁊ habitudine ad motū. ¶ Itez in
T.c.2. 6. metaph. dicit Ariſt. ſic. Sꝫ oia phyſica ſiḷr ſimo. vt na
ſus oculus facies caros aial foliū radix cortex totaḷr plā
ta: nullius eniꝫ ipſoꝝ ratio ſine motu eſt ſed ſemp hꝫ ma
t.cō.39 teriam. ¶ Item in. 7. metaphy. cap. Qm̄ vo diffō dio ē
dicit ſic. Senſibile nāqꝫ aial forſan ⁊ ſine motu nō eſt dif
finire. etiā ibidem dicit Cōmētator ſic: res nāles ſunt ecō
trario mathematicis: qdditas enim reꝝ nālium non pōt
intelligi ſine motu ⁊ ſenſu. ſicut poſſunt intelligi qddita
Cō.5. tes mathematicaꝝ. ¶ Itē Cōmmentator ſ̃ ſus pñm ſepti
mi ſic dicit. In phico auditu perſcrutat̃ de principijs cor
poris ſꝫ ꝙ eſt nāle. i. ſm ꝙ mouet̃ ⁊ qeſcit. hic aūt ꝑſcru
tat̃ de eis ſm ꝙ ſba tm̄. Ecce ꝙ Cōmentator exponit iſtā
res nāl̃ ſt diffi niri per māꝫ ſen ſibilem. reduplicatione ſm ꝙ naturale. i. ſm ꝙ mouet̃ ⁊ qeſcit et
intelligit vel ſꝫ actum vel ſm aptitudinē. ¶ Ex qbus oi
bus videtur eſſe manifeſtū ſm intētionē Ariſt. ⁊ Cōmen
tatoris ꝙ res nālis ſm ꝙ nālis eſt includit motum vel ha
bitudinez ad motū: ⁊ ideo bene pōt diffiniri per materiā
ſenſibilem. i. per ſbm qḋ eſt pñm motus ⁊ vt eſt principiū
Com.2 motus. Et hoc bene ſignauit Cōmētator in. 6. metaphy.
C ſuper ṽba pͥm dictis vbi dicit ſic. Nullum iſtoꝝ hꝫ diffini
tionē abſqꝫ eo ꝙ illa diffinitio accipiat aliquod tranſmu
tabile: tranſmutabile aūt propꝛijſſime eſt ſbꝫ qḋ eſt princi
Ens nāle cap duppḷr. T.cō.4. pium motus. ¶ Et eſt ꝯſiderādū ꝓpter iuniores ꝙ ens
naturale dupḷr accipit̃. Uno modo ꝓpe ⁊ ſtricte ⁊ ſic ens
naturale idē eſt qḋ hñs nām: ꝗ hñs aūt nām eſt cōpoſitum
ex materia ⁊ forma ſicut docet Ariſt. in. 2. huius. Alio
ſumitur ens nāle generaḷr ⁊ cōiter pro oi eo de quo pro
prie ꝯſiderat Phs nālis per ſciam nālem. Et iſtud diuidi
tur: q2 qdam ſunt entia naturalia que ſunt per ſe acciden
tia ſbarum naturaliū vt moueri ſurſum ignis: ⁊ ſic ḋ alijs
⁊ hec dicūtur ꝓprie ſm nām: vt docet Ariſto. in lr̃a. Alia
ſunt ſbe nāles. ⁊ he ſunt duplices. Quedam ſunt ſimpli
ces: qdam cōpoſite ex mā ⁊ forma. Et iſte ſimplices que
dam ſunt per ſe ſubſiſtētes actu: vt dī de corporib⁹ celeſti
bus: qdam ſunt per ſe nō ſubſiſtētes actu: ⁊ hec ſunt mā
que ē ſubiectum ⁊ forma que ipſam ꝑficit. Modo iſtud
dictum. ſ. ꝙ nālia entia diffiniunt̃ per mām ſenſibilē. i. ꝑ
ſubiectū qḋ eſt pñm motus verum eſt in oibus entib⁹ na
turalibus aliquo modo: vt ſi diffiniat̃ ignis qui eſt ſubſtā
tia naturalis compoſita: poſſet ſic dici. Ignis eſt ſubſtātia
cōpoſita ex mā ⁊ forma ſbali que ſunt principia mot⁹ ſur
ſuꝫ: ꝓportionaḷr aūt ⁊ in alijs. Et ſi diffinitur moueri ſur
ſum forte diceret̃ ꝙ eſt actus entis in poͣ ad vbi leuiū. Et
ſi diffiniret̃ materia pria forte diceret̃ ꝙ eſt ſbꝫ pͥm ex quo
aliquid fit: ⁊ ſumeret̃ ibi ſubiectū qḋ eſt idē cum materia
ſub rōne notiori in habitudine ad factionez alicuius q̄ eſt
aliquo modo motus. Et ſi diffiniret̃ forma ſubſtantialis
hois diceret̃ ꝙ ipſa eſt actus entis in potentia ad motuꝫ
cognitionis: qui eſt proprius hois per ipſam formaꝫ ſub
ſtantialem inherētez ſibi. Et ſi diffiniret̃ corpus celeſte for
te diceret̃ ꝙ eſt ſbm recipiens motū circularē perpetuū.
Et querat̃ de iſtis exēplis qdam manifeſtatio ⁊ exercitia
tio: nō aūt oīmoda verificatio: tm̄ aūt ad ꝑſens nobis ſuf
ficit ꝙ ſicut ſubſtātia nālis debet diffiniri per mām vt eſt
pñm motus: ſic qlibet ſpālis res naturalis: ſi vḷr diffiniat̃
debet diffiniri per aliqḋ ſbm: vt eſt principiuꝫ motus pro
prij illius rei. ¶ Ulterius intelligēdum ꝙ ſm Cōmenta Cō.92.
torem in iſto. 2. in fine vltimi capli per diffōnem rei natu mā ap
ralis debet apparere mā: ſed hoc ꝯtingit dupḷr. Uno mo paret
do ſm expſſionem: ita. ſ. ꝙ exprimat̃ tāqꝫ vna pars diffō 2r p dif
nis: vt ſi dicat̃ homo eſt ſba cōpoſita ex talib⁹ carnibus ⁊ fōnē rei
oſſibus ⁊ aia rationali. Alio ſm quādam ꝯſecutionem: nālis.
ita. ſ. ꝙ ex partib⁹ poſitis in diffōne ꝯſequat̃ ꝙ mā eius de
bet eſſe talis ⁊ talis: vt ſi diffiniat̃ res nālis per gen⁹ ⁊ dif
ferentiam: vt homo per aial rōnale. lꝫ eniꝫ ibi non exꝑma
tur materia hois: tamē ex hoc ꝙ eſt aial ſequit̃ ꝙ debꝫ eē
cōpoſitus ex materia diſpoſita ad receptionē ſpecierū ſi
ne materia vel ad ṽtutes receptiuā ſpecierū ſine materia: ⁊
⁊ ex hoc ꝙ eſt rōcinatiuū ſequit̃ ꝙ debet eſſe cōpoſitus ex
materia optime cōplexionata ad recipiēdum intentiones
cogitabiles: vel aliqd hm̄: ⁊ iſto modo videtur intelligere
Cōmentator: ⁊ ſic explanat Albertus ibidem. D

Ad rationes incōtrariū. ¶ Ad pͥm dōm ꝙ ali
quid eſſe ignotū ſm ſe poteſt itel
ligi dupḷr. Uno ꝙ nullo modo poſſit intelligi: ⁊ ſic nullū
ens eſt ignotū. nullū enim ens eſt ignotū nāḷr: vt dicit Cō
men. ſupra pͥm de gñone. ⁊ habet̃ ex. 3. de aia. q2 itell's poſ Cō.19.
ſibilis eſt potēs oia fieri: ⁊ imo ipſum nō ens nō eſt ſic igno t.cō.18
tuꝫ ꝙ nullo modo poſſit itelligi: imo intelḷr per ſpēm en
tis vt cōiter dī: ⁊ ſic materia etiā oino prima nō eſt igno
ta per ſe vel ſm ſe. Alio poteſt itelligi ꝙ aliqd ſit ignotū
ſm ſe: ita ꝙ nō eſt natū cognoſci ſine alio ſꝫ ꝑ aliō cogno
ſcitur: ⁊ ſic eſt de materia prima: ⁊ tale poſtqꝫ notum eſt
poteſt eſſe pñm cognoſcendi alterum ⁊ diffiniendi.
¶ Ad 2m patet ex dictis. Nam lꝫ accñs ſit extra gen⁹ ſube
non tamē eſt extra gen⁹ ſbe naturalis vt nālis eſt vt decla
ratum eſt. quare nō valet. ¶ Item dicūt aliq ꝙ nō omnis
diffinitio que eſt per aliqd extra gen⁹ diffiniti eſt ꝓprie ꝑ
additamētum: imo opꝫ qḋ diffinitū ipſuꝫ exiſtat in illo tā
qꝫ in ſuo ſubiecto: vt in ſba exiſtit accñs: ⁊ ideo cū accidēs ſba ſi dif
diffinitur ꝑ ſbm eſt diffō per additamētum: ⁊ ſba non eſt finit̃ ꝑ
in accñte vt in ſubo: ⁊ ideo qñuis ſuba diffiniret̃ ꝑ acidēs ſuū acci
non eēt per additamētuꝫ. hoc tamē ſine veꝛ ē ꝙ ſuba nō dens
debet diffiniri proprie loquendo de diffōne per ſuum acci
dens: vt docet Cōmentator in. 7. metaphy. ſaltē per acci
dens: vt accñs eſt lꝫ forte per aliam rōnem poſſet.
¶ Ad 3m dico ꝙ materia ſenſibilis hñ eſt ſingularis ſm
eſſe extra aiaꝫ: lꝫ ſꝫ eē abſtractū in itellu hñ eſt vlis ⁊ hoc
ſufficit. nihil eniꝫ ꝓhibet illud qḋ ſinguḷr exiſtit extra ani
mam vḷr itelligi qḋ ꝯtingit ex abſtractione ṽtutum intel
lectualium quaruꝫ vna gñat intellecta ⁊ alia recipit ea vt
declaratum eſt in. 3. de anima.
¶ A 4m dico ꝙ imo entia nālia hñ diffiniunt̃ per formaꝫ
ſenſibilem. i. per formaꝫ que eſt pñm ⁊ vt pñm motus ⁊ qe
tis. Et cum dī ꝙ iſtud nō eſt dictū cōe ꝙ diffiniat̃ per for
maꝫ ſenſibilem: ſed per māꝫ ſenſibilē: dico ꝙ pro tāto for
te ꝯſuetum eſt dici ea diffiniri potius per mām ſenſibilem
qꝫ per formā ſenſibilē: q2 nullum eſt dubium quin per formā
ſenſibileꝫ debeāt diffiniri: imo quaſi notuꝫ cuilꝫ hñ diſpo
ſito parū exercitato in phia naturali. Et hoc ēt dicit plane
Ariſto. ⁊ Cōmen. in probemio de aia. Sed de mā magis T.c.16
fuit dubiuꝫ. ⁊ ꝓpter hoc magis ponit̃ in qōne ad manife
ſtanduꝫ ⁊ frequētius exprimit̃ vt per ꝯſuetudinez aliqḷr
credat̃. Que. n. ꝯſueuim⁹ dignamur dici ⁊ ꝯſueta ſūt ma
gis nota. 2. meta. ¶ Itē forte ratio qre frequēti⁹ dñr diffi T.c.14
niri ꝑ māꝫ ſenſibilē qꝫ per formā ſenſibilē ē. q2 ꝑ māꝫ ſen
ſibileꝫ magis diſtinguitur a diuinis entibus qꝫ ꝑ formam
ſenſibileꝫ. Naꝫ per mām ſenſibilē diſtinguūtur a diuinis:

⁊ ratione qua mā eſt:q2 nullam habent materiam ſm cō
munem doctrinam:⁊ ratione qua ſenſibilis eſt q2 penitus
ſunt inſenſibiles:ſed per formam ſenſibiles non ſic diſtin
guntᷣ ab eis rōne qua forma eſt:q2 ipſa entia ſunt quedā
forme.⁊ q̄uis forme non dicantᷣ de eis ſm vnam rōnem
vniuocam ⁊ ſpecificam:tamen dicūtur de eis ſm vnā ra
tionem analogam:ſed de hoc non plus ad preſens.
¶ Ad 5um.ſolutū fuit prius vbi oñſum fuit q̄uo materia
eſt ſimpl'r notior ipſo cōpoſito:q2 lz non ſit maioris enti/
tatis ipſo:eſt tamen realiter ⁊ vēr prior ipſo:⁊ hoc ſufficit
ad hoc vt ſit notior ſimpl'r ⁊ ſm naturam intelligendo ſi
Mā eſt magis ens q̄ cōpoſitū cut prius fuit expoſitum. Item lz materia non ſit verio/
ris entitatis actualis quā compoſitum:eſt tamen verio/
ris entitatis potentialis ꝙ cōpoſitum:q2 cōpoſitum non
eſt in potentia niſi ratione materie:⁊ non ratione forme:
ita ꝙ materia per ſe ⁊ primo eſt in potētia:compoſitum
autē non primo ſed ratione partis:⁊ hoc ſufficit ad hoc
ꝙ materia ſit aliquo modo notior ſm naturam.
¶ Ad 6um pōt dici ꝙ lz materia non eſſet pnm itrinſecū qd
ditatis nālis eo modo quo pars eſt intrinſeca toti:tamen
ipſa eſt pnm intrinſecum ſubſtātie compoſite vt euidens ē
de ſe:⁊ ſic ponitur in ei9 diffinitione. Et adhuc lz nō eſſet
pars quidditatis.ſ.forme tamen poſſet eſſe pnm intrinſe/
cum ipſius quidditatis vt proprium ſubiectum ipſius qd
ditatis deferens eam.⁊ ideo deberet poni in diffinitione
quidditatis. ¶ Et hoc ſatis videtur rōnale. Nam Com/
Mā eſt pnm forē mentator vult in iſto.2.ꝙ materia ē cauſa forme ⁊ ꝑ con
ſequēs eius pnm. Si qdem oīs cauſa eſt principiū.5.me/
Cō.30. taphy.⁊ ꝯſtat ꝙ non eſt pnm extrinſecū cum nec ſit agēs
T.cō.1. nec finis.ergo relinqtur ꝙ ſit pnm intrinſecum ipſius for
me. Non qdem ſicut pars ē intrinſeca toti:q2 materia nō
eſt pars forme:ſed ſicut ſbm ⁊ perfectibile ē intrinſecum
ſue perfectioni inherenti:⁊ ex qua cum ipſo ſit vnum ens
per ſe ⁊ exſis in vno loco. ¶ Poſſet etiam dici ſm aliq̄s
ꝙ materia bene eſt pars eſſentialis quidditatis naturalis
Et ad dictum Commentatoris cum ipſe dicit quod quid
ditas hoīs nō eſt homo cōpoſit9 ex materia ⁊ forma.ve/
rum ē ex mā īdiuiduali hac vel illa:ſed eſt compoſitus ex
materia ⁊ forma in cōi pertinēte ad ſpeciē:⁊ iſtud cōpoſi
tū dr̄ forma nō proprie ab informādo ſed ꝑ circūſcriptio
nem m̄ae indiuidualis vt dictū ē:⁊ ſic intelligit Cōmenta/
tor cū dicit ꝙ q̄dditas hoīs eſt homo ſm formā.i.cōpo/
ſitus ex materia ⁊ forma p̄ter conditiones īdiuiduales ⁊
particulares que nō ſunt de quidditate hominis. Et ſilr
in alijs. Sed de hoc ad preſens non determino.

¶ Demonſtrant autem ⁊ que magis natura
les ⁊c. Tex.cōmen.xxvj. Queſtio.vij

Hic ōberet queri. Utrū iſte ſcie medie ſint ma
gis naturales q̄ mathematice:ſed de hoc q̄
retur cum ſophiſmatib9.⁊ quereᷣ nūc circa
A ſequens caplm. Qm̄ autē natura dupl'r dr̄.
T.c.21 ¶ Et primo q̄rat verū naturalis Phs ha/
T.cō.8. beat ꝯſiderare māz primā. ¶ Arguitᷣ ꝙ nō.primo q2 eā
T.cō.3. conſiderat metaphyſic9:vt patet in 7° ⁊.8.⁊ i.12.meta
T.c.10 phy.non ergo nālis.ex hoc ſyllogiça. ¶ Item 2° nullus
artifex demrāt ſuū ſbm nec ea que ſunt ante ſuū ſubiectū
ſm Lincoñ.in primo poſte.⁊ Ariſto.dicit in eodē ꝙ nul
lius ſcie ē demrāre propria principia ſua.ſed mā eſt princi
pium rerū naturaliū.ergo nālis non demrāt eā eē. ¶ Itē
3° ſicut ſe habet ars ad res artificiales ita ſe hz natura ad
res nāles per conuenientem ſilitudinem. Sed nulla ars
conſiderat primā māz rerū artificialiū ſed vna queq3 pro
pria vt domificatiua ligna ⁊ lapides:⁊ faber es:⁊ medic9
corpus humanum:igr̄ nulla ſcia naturalis ꝯſiderat ma/
teriā ꝑmā rerū naturaliū. ¶ Preterea.4° naturalis nō cō
ſiderat p̄mū formā vt ſatis pz per cōmentatorē in.12.me- Cō.51.
taphy.ergo nec p̄mū materiā per ſimile conueniens.
¶ Oppoſitum videtur intendere Ariſto.in iſto capitulo ⁊
expreſſius Commentator.

Intelligendum ꝙ de materia poſſumus loq B
dupl'r. Vno modo de mā pri mā ē du
ma ⁊ remota:que.ſ.de ſe nō eſt ens niſi pure potentia paſ plex.
ſiua. Alio modo vt diſpoſita ⁊ appropriata ad formā:⁊
hec eſt materia determinatis accn̄tibus ⁊ alijs diſpōnib9
informata:vt materia cal'a ⁊ ſicca i ſummo ē materia ap
propriata igni:⁊ frida ⁊ humida aque:ſil'r aūt ⁊ in alijs.
¶ Ulterius conſiderādum grā 4e rationis īducte.ꝙ ſm
Cōmentatorē in primo huius:⁊ v̄ſus finem:formarū duo
ſunt gnā. Quedam ſunt forme in materijs:⁊ alie ſunt nō Cō.83.
in materijs:ſed ſeperate ab oī materia ⁊ magnitudine:⁊ Formarū gnā duo.
hec dicunᷣ intelligentie:vt patet i 12.metaphy. ¶ Ulte
rius accipio ꝙ ipſius materie pōt hēri duplex conſidera/
tio. Una intuitiua que pertinet ad primā operationē itel
lectus. Alia compoſitiua ⁊ diſcurſiua que pertinet ad 2am
operationem intell'e qua.ſ.cōſideratur materia eſſe ⁊ de
monſtratur. ¶ Modo de iſtis peccauit Auic:ſm recita Error
tionem Cōmētatoris in primo hui9 ⁊.2. Uoluit.n. Auic. Auicē.
ꝙ Phs nālis non demrāt māṁ primā eſſe. Sil'r nec pri Cō.83.
mam formā abſtractā que eſt deus ſupremus. Sed iſta Cō.22.
demrāre pertinet ad Phm p̄m ſeu diuinū.ſ.ad metaphy
ſicū:⁊ naturalis debet accipere ⁊ ſupponere ab ipo ma
teriā primā eſſe ⁊ formas abſtractas:⁊ hoc probauit ra/
tione pretacta:q2 audiuit ex poſteriorib9 analytic.ꝙ nl/
la ſcia demrāt ſua propria principia. Certū aūt ē ꝙ mate
ria prima ⁊ forma prima ſunt qdam prima principia re/
rū nāliū.quare ⁊c. ¶ Sed iſta poſitio non placet Cō/
mentatori:q2 ſicut dicit ipoſ'e eſt demrāre primā materiā
eſſe niſi per ſignū naturale.i.per trāſmutationē in ſba.et
ſilr prima forma abſoluta īpoſſibilis eſt dmrāri niſi per
ſignū naturale.ſ.per motum eternū:talia aūt deberēt de/
monſtrari per ſciam naturalem que conſiderat ſigna na/
turalia:⁊ non per phiam primā. Unde Cōmentator in p̄
huius dicit ꝙ certior ſermonū qbus vſus eſt Auic.ad de
monſtrandū primū principium eſſe non trāſcendit ordi/
nem ſermonū probabiliū. Et i iſto caplo dicitᷣ ꝙ via qua
proceſſit ad demrāndū primū principiū eē ē via loquentiū
⁊ ſermo eius ſemper inuenitur melius inter peripateti/
cos ⁊ loquentes:vnde peccauit peccato manifeſto cum
credidit demrāre primū principiū eſſe demrātione eſſen
tialiter pertinente ad ſciā diuinā. ¶ Dico ergo aliter ad C
queſtionē ſm intentionē Cōmentatoris·primo ꝙ natu ꝯ p°.
ralis Phs habet cōſiderare materiā primā cōſideratione
intuitiua.ſ.ſm primā operationē intellect9:q2 quicūq3 cō
ſiderat cōpoſitū ex materia ⁊ forma cognitione perfecta
neceſſe ē ꝙ cognoſcat materiā ⁊ formā:vt docet Ariſtot.
in primo huius eadem enī ſunt principia eſſendi ⁊ cog/ T.c.1.
ſcendi.2.methy. Sed Phs naturalis ꝯſiderat ꝯpoſita na T.cō.4.
turalia ex mā ⁊ forma.ſ.aīalia plantas ⁊ mineralia.quare
⁊c. Sciendū tamen ꝙ ipſā q̄dditatē vel eēntiā materie
prime non ꝯſiderat naturalis vt nālis ē niſi habitudie ad
motū:vt patuit in precedētibus. ¶ Secūdo dico ꝙ natu
ralis Phs hz conſiderare materiā primā ꝯſideratione cō ꝯ 2°.
poſitiua.ſ.cognoſcendo ipſam eſſe ⁊ demrāndo. Quod
probatur ratione Cōmentatoris:q2 illius philoſophi eſt
conſiderare materiā primā eſſe qui habet cōſiderare pri
mū mediū ⁊ ſignū quod demonſtratur eſſe:eiuſdē enī
ſciente ē conſiderare mediū ⁊ extrema demonſtrationis
primo poſteriorū. Sz naturalis phs primo ⁊ directe cō
ſiderat medium ſeu ſignum quo demonſtratur materiā
eſſe:non enim poteſt proprie demonſtrari eſſe niſi ꝑ tranſ
mutationem in ſba per quā ꝯuincitᷣ eſſe aliqḋ ens in po9

pura ſm ſe ꝛ eē demonſtratio talis. In quibuſcūq; enti
bus eſt trāſmutatio in ſubſtantia: oportet eē māam que ē
ens pure in potētia: ſed in entibus naturalibus hoc con
tingit. quare ꝛc. maior pz. Nam in trāſmutatione ſubſtā
tiali mutatur nomē ꝛ diffinitio: ita ꝙ nec manet idez no
men nec eadē diffinitio: in hoc enim differt tranſmutatio
ſubſtātialis ab accidentali. In tali autez ſubſtantiali tranſ
mutatiōe requiritur aliqḋ ſubiectum. Hoc. n. commune
T. c. 60 eſt omni tranſmutationi. Unde ꝛ Ariſt. in primo hui9 di
cit. ꝙ ſemꝑ oportet aliqd ſubijci qḋ fit. i. cui attribuit̃ fie
ri: ꝛ illud ſubiectum oz eē vnuz aliquo modo ſub vtroq;
termino trāſmutationis. Illud ergo ſubiectum vnuz qḋ
ſubijcit̃ trāſmutationi ſubſtātiali aut de ſe ꝛ ſm ꝙ ſub
iectum: eſt ens actu aut ens in potentia. Si eēt de ſe ꝛ ſm
ꝙ ſbm ens actu tūc terminus aduenies non eēt niſi acci
dens: non autē ſba: qꝛ ſubſtātia non recipit̃ in ente actu ſʒ
ꝙ ens actu: ſʒ magis accidēs: ꝛ ſimilr̃ formaꝗ̄ abijceret̃
ab illo ſubto eēt accidēs ꝛ non ſubſtātia poſtq̄ȝ remane
ret idem ens actu ſicut ꝑus. talis autē trāſmutatio nō eſt
ſubſtātialis mutās nomē ꝛ diffinitionē: ymo accidentalis
ꝛ ſic trāſmutatio ſubſtātialis non eēt ſubſtātialis: ꝛ ſic pz
T. c. 63 maior: ꝛ minor eſt manifeſta quaſi de ſenſu: vt dicit Cō
mentator in primo huius videmus idē corpus trāſferri
de carneitate in terreſtreitatē ꝛ mutatur nomē ꝛ diffō ita
ꝙ non amplius dicitur caro nec hʒ diffinitionem carnis.
Similr̃ autē ꝛ in alijs. quare ꝛc. Et hec qdem etiaz eſt de
monſtratio naturalis cuius medium ꝑtinet ad Phm na
2 3ᵒ turalem. quare ꝛc. ¶ Tertio dico ꝙ etiam ad Phm na
turalem ſpectat demonſtrare ſubſtātias abſtractas eſſe ꝑ
ſilem rationē. ſ. qꝛ medium per qḋ demonſtrant̃ eē. ſ. mo
tus ꝑpetuus continuus ꝛ vniformis ꝑtinet ad Phʒ natu
ralem vt manifeſtum eſt. quare ꝛc. ¶ Item demr̃are en
tia abſtracta eē aut ptinet ad Phm primum: aut ad natu
ralem: cōſtat enim ꝙ non ad mathematicū. Sed nō pti
net ad Phʒ pᵐ: qꝛ nullus artifex poteſt demr̃are ſuū ſub
iectum eē quacūq; demr̃atione nec propter qd: nec quia
cuʒ nihil ſit notius in ſcia q̄ȝ ſubm ſcie: ſz mō forme abſtra
cte ſunt ſubiecta philoſophie pᵉ ſeu metaphyſice. ſ. ptes
ſubiectiue ꝑcipalis ſubiecti vt habet videri i metaphy
ſica: ideo videtur ꝙ non habet demr̃are hꝰ formas eſſe.
T. c. 83 quare ꝛc. Unde dicit Cōmentator v̄ſus finē huius ꝑmi:
ꝙ ſi naturalis non demr̃aret hꝰ genus entium eē ſeqtur
ꝙ non eēt alia pars phie niſi naturalis ꝛ mathematica.
Quod ſic apparet: qꝛ certū eſt ꝙ mathematic9 nō demō
ſtrat ea eē: ꝛ non poteſt hēri ſcia de ipſis niſi cognoſcan
tur eē. Cum igitur eē earum ſit occultū ꝛ ignotum oz ꝙ
demonſtrent̃ eē anteq̄ȝ cognoſcant̃ quidditates eoꝝ: ſed
non poſſunt demr̃ari per ſciam conſiderantem quiddita
tes eoꝝ: ergo ſi nō demr̃antur eē per naturalē nullo mo
do demr̃abuntur eē: ꝛ per conſequēs nulla ſcia vel pars
Phyſi phie erit de eis: ꝛ ſic non erunt plures phie rationales ꝛ
c9 ꝛ me ſpeculatiue niſi naturalis ꝛ mathematica: qḋ ē abſurdū.
ta. diuer Reliquitur ergo ꝙ naturalis demr̃at formas abſtractas
ſimode eſſe. ¶ Conſiderandum tamen ꝙ aliter conſiderat diui
conſide nus de iſtis quā naturalis. Nam naturalis vt dictum eſt
rāt ſbas demonſtrat eas eē per motum ꝛ nō eſt alia via phica vt
abſtra dicit Cōmentator in. 8. huius: ꝛ ſic conſiderat de iſtis ſʒ
ctas. ꝙ ſunt cauſe mouētes: ſed diuinus ſupponēs pro conſtā
Com. 3. ti a naturali talia entia eē: conſiderat de eis ſm ꝙ ſunt for
me ſubſtātie ſenſibilis ꝛ finis: ita ꝙ conſiderat ꝛ demon
ſtrat ꝙ hꝰ ſubſtantie abſtracte ſunt pꝛincipia ſubſtantie
ſenſibilis ſm formam ꝛ ſm finē. Et vlterius alia predica
ta quidditatiua demonſtrat de eis ſcilʒ ꝙ ſunt actus pu
ri ꝛ ꝙ ſunt intelligētes ꝛ intellecte ꝛ ſimilia. Et hec ē do
ctrina Cōmentatoris in. 12. metaphy. vt patet conſiderā
ti. Qualiter autem forme abſolute ſunt forme ſbe ſenſi
bilis conſiderandum eſt: ſed non hic.

Ad primam rationē dōm ſicut dicit Cōmētator
in. 7. metaphy. ꝛ i. 12. ꝙ metaphy
ſicus aliter conſiderat pᵃᵐ māam ꝛ aliter nālis. Nam me
taphyſicus eam conſiderat ſm ꝙ eſt pnᵐ ſubſtantie ſup
ple compoſite: nālis autē eam cōſiderat ſm ꝙ eſt cā traſ
mutationis: iſti modi ſunt diuerſi ꝛ hoc ſufficit. Idez ha
betur ab eodē in. 7. metaphy. v̄ſus ꝑnᵐ: ꝛ videat cui pla
cet. ¶ Item metaphyſicus conſiderat pᵃᵐ māʒ per com Com. 5.
parationem ad oēs primas partes entis ꝛ negationes ſi
ue priuationes earum: vt apparet. 7. metaph. vbi Ariſt. T. c. 8
ſic dicit ꝙ mā non eſt qd. i. nō eſt ſba actu ſupple de ſe nec
quale nec q̄ȝtum nec aliqd alioꝝ qbus determinatum eſt
ens neq; ꝑuationes: ſed ſupple poᵉ ad omnia hec: natura
lis autem non ſic conſiderat eam ſed modo pꝛedicto.
¶ Ad 2ᵃᵐ que fuit ratio Auic. ſoluit Cōmentator dicēs ꝙ
maior eſt vera de demonſtratione ꝓpter quid ꝛ de demō Scīs ꝑt
ſtratione ſimplr̃: ꝛ per demonſtrationem ſimplr̃ forte in demr̃a
telligit demonſtrationem per cauſam remotaz: nulla igi cās ſui
tur ſcientia demonſtrat cauſas primas ſui ſubiecti demō ſubiecti
ſtratione per cauſam: ſed ſi cauſe ſubiecti haberēt cauſas
alias per quas poſſent demonſtrari tunc illa demonſtra
tio pertinebit ad ſuperiorem ſciam cuius eſt conſiderare
illas cauſas: tamen ſciētia bene poteſt demōſtrare cauſas
ſui ſubiecti demōſtratione que eſt per ſignū: dico demō
ſtrationem: qꝛ ſcilʒ per effectum notiorē. ꝛ hoc contingit
cum in ſcia aliquis conſideratur aliquis effectus ꝑ ſe qui
notior eſt nobis q̄ȝ cauſe ſubiecti ꝛ aliter non cum demō
ſtratio ſit ex notioribus. Et hoc ſufficit Lincoñ. in primo
poſte. ad oſtendendum ꝙ Ariſto. non debuit demonſtra
re ꝙ ipſum ſcire ſit. Non enim debuit per cauſaʒ cuʒ nul
lius ſcie ſit demonſtrare ſuū ſubiectum: nec principia ſui
ſubiecti per cauſam neq; demonſtratione qa vt manife
ſtum eſt: qꝛ non inuenitur aliquis effect9 per ſe notior no
bis conſideratus in ſcientia demonſtratiua per quam ma
nifeſtetur ꝙ ipſum ſcire ſit vel debeat manifeſtari: ſʒ be
ne diſpoſitus ſit quaſi per ſe manifeſtum ipſum eſſe.
¶ Ad 3ᵘᵐ ſoluit Commentator ꝙ non eſt oīno ſile: qꝛ non
eſt aliqua ars que conſiderat pnᵃ ꝛ paſſiones rerum artifi
cialium in cōi: ꝛ ideo nullam ꝯſiderat māam primam re
rum artificialiū: nec forte eſt multum neceſſarium qꝛ ars ordi
natur ad factionē rei artificialis que eſt quid ſingulare:
ꝛ ideo ſufficit ei cognoſcere materiam ex qua. Sed bene
eſt vna ſcia naturalis conſiderans res naturales in cōi: ꝛ
pnᵃ cōia ꝛ paſſiones cōes: ꝛ iſta habet conſiderare māam
primam cōmunem ꝛ demonſtrare eam modo pꝛedicto.
¶ Ad 4ᵘᵐ patet ex dictis quō naturalis cōſiderat formas
abſtractas ꝛ formam pᵃᵐ. Et vide ꝙ non eſt ſimile d̊ ma Nālis
teria prima ꝛ de forma pᵃ omnino: qꝛ prima materia eſt ꝯſiderat
pars ſbe naturali vel ſubiectum quidditatis naturalis: ꝛ formam
ideo naturalis habet eaʒ ꝯſiderare. Sed forma pᵃ que eſt ꝑmam.
deus non eſt pars alicuius ſubſtantie naturalis: ſʒ ſolum
eſt forma exemplaris: ꝛ ideo naturalis non conſiderat ea
vt forma eſt: ſed forte vt eſt pᵐ principiū motus: vt habet
videri in. 8. huius: quare ꝛc. Queſtio. viij. T. c. 27

Determinatio autē his ꝯſiderandū eſt de cau A
ſis. Hic q̄ritur ꝑ ſup. 1. c. 28. vtꝝ mā ſit cau
ſa. ¶ Arguitur ꝑ ꝙ non: qꝛ nō eſt nobilior ꝛ
dignior q̄ȝ res nālis. Cauſa autē dignior eſt
cauſato. ¶ Item 2ᵒ cauſa dat eē cauſato. mo
do mā non dat eē: ymo recipit eē a forma. ¶ Item 3ᵒ cau
ſa vlr̃ prior eſt cauſato. ꝑ poſte. ꝛ. 2. Sed mā nō eſt prior
compoſito cū actus ſit prior poᵃ. 9. metaphy. ¶ Itē 4ᵒ.
ſi eēt cauſa aut eēt cauſa rei diuine aut naturalis aut mathe T. c. 13
matice per ſufficientem diuiſionem. Querimus enim de
mā reali exiſtē extra aīam: ſed nō poteſt eē cā entis diuini

vt oēs concedūt:nec ẽntis naturalis:q2 qdditas rei natu
ralis nō ē niſi forma vt vl velle Cōmen. ⁊ ſic materia nō eſt
pars nec ꝑncipiū itrinſecū qdditatis nālis:q̄re ⁊c̄. ¶ Itē
nō pōt eē cā entis mathematici q2 ſic ꝯſiderari deberet in
ſcia mathematica.cū ſcia debeat ꝯſiderare cās ſuoꝝ ſcibi
Cō.1. liū.modo hoc videt̄ eē ꝯtra Cōmen.in prohemio
huius vbi dicit ꝙ ſcientie mathematice cōſiderant de cā
formali tantum.quare.

T.c.28 T.cō.2. **Oppoſitum** vult Ariſt.in iſto cap̄ ⁊ qnto meta. ⁊ in alijs multꝭ locis. Et arguit̄ rō
ne.q2 qđ rn̄det̄ ad interrogationē ꝓpter quid eſt cauſa.
Nūc aūt materia rn̄det̄ ad interrogationē propter quid
vt ſi querat̄ ꝑꝑ qđ aial eſt corruptibile: pōt reſponderi:
q2 eſt compoſitum ex contrarijs.

B **Ad queſtionem** breuiter dico duo. Primo ꝙ materia ē cā reꝝ naturaliū
Cō.pᵒ q̄ztū ad eē:q2 illđ ex q aliqđ ꝯpoſitū eſt vr̄ eē ꝑncipiū ipi⁹
q̄ztū ad eē. Sz ens naturale ſubſiſtēs actu gn̄abile ⁊ cor
ruptibile eſt ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma.ſicut.n. hō alb⁹
eſt qđ ꝯpoſitū ex hoīe ⁊ albedine:ſic ſb̄a naturalis gn̄abi
lis ⁊ corruptibilis eſt ꝯpoſita ex materia ⁊ forma:vt do
Cō.2. cet Phꝰ i p̄ hui⁹. ¶ Scđo dico ꝙ materia reꝝ naturali
um eſt cā eaꝝ q̄ztū ad fieri:qđ pꝫ q2 illud qđ eſt ſub̄z per
ſe tranſmutationis per quā acqrit̄ res naturalis eſt eius
principiū q̄ztuz ad fieri. Nā hꝫ tranſmutatio eſt ipꝫ fieri
rei naturalis. ⁊ ſub̄m eſt principium ei⁹ cui⁹ eſt ſub̄m vt
manifeſtum eſt.quare ⁊c̄.ſed cōſtat ꝙ materia eſt ſubie
ctum per ſe tranſmutationis ipſius per quaꝫ acquiritur
res naturalis.quare ⁊c̄.

C **Ad primam** rōnem dicūt aliqui ꝙ illa ꝓpō eſt ſo
lū ꝓbabilis.ſ.ꝙ cā ſit nobilior cau
ſato:eſt.n.v̓a i plib⁹ cauſis.ſ.in agēte ꝑncipali ⁊ forma
⁊ fine:ſed nō in mā p̄ia que eſt impꝫfectiſſima. Vel dicen
dum ꝙ cauſa eſt nobilior cauſato vt cauſatum eſt.ſed nō
Cā nō ē ſp nobi lior cau ſato. oportet vt illud qđ eſt cauſa ſit nobilius ſimplr̄:eo ꝙ eſt
cauſatum:⁊ ſic eſt in propoſito.quare ⁊c̄.
¶ Ad 2ᵘᵐ dico ꝙ nō eſt de rōne cauſe dare eē actu ſꝫ ad eu
ius eſſe ſeq̄t̄ aliud:⁊ hoc bene competit mā̄e q̄re ⁊c̄. Vel
dico ꝙ mā bene dat eē non qđeꝫ eſſe actu ſed potētia.
¶ Ad 3ᵘᵐ dico ꝙ actus hn̄ prior eſt poᵉ ordine ꝑfectiōis ⁊
dignitatis ſed via generationis eſt contrarium.9ᵉ meta.
T.c.15. ¶ Ad 4ᵘᵐ dico ꝙ materia ſenſibilis ē cā ⁊ ꝑnᵐ reruꝫ natu
ralium:⁊ materia intelligibilis eſt cauſa ⁊ ꝑnᵐ entiuꝫ ma
thematicalium vt oſtenſum fuit ꝑus. ¶ Ad auctoritateꝫ
Cōmentatoris mihi videt̄ ꝙ eſt difficile reſpōdere:poſſet
tamen dici ꝙ ipſe ſic intelligit ꝙ mathematicus tm̄ conſi
derat de cauſa formali id eſt de ente abſtracto a mā ſenſi
bili ⁊ non de agente neq3 de fine:⁊ tale ens abſtractum a
materia ſenſibili dicit̄ forma:cū hoc tamen ſtabit ꝙ vnū
ens mathematicum ſit mā itelligibilis alterius. Eſt ergo
Mathe maticus ꝯſiderat de cā for mali tm̄ intentio Cōmentatoris vt credo ꝙ mathematicus conſi
derat de cauſa formali tm̄ accipiendo cām formalē pro ē
te abſtrahibili a mā ſenſibili:⁊ non ꝯſiderat de mā q non
eſt tale ens.ſ.abſtrahibile:ſed de materia q̄ eſt ens abſtra
hibile a materia ſenſibili bn̄ poteſt cōſiderare:⁊ vt ſit ad
vnum dicere in illo ſermone Cōmentatoris ly tm̄ non ex
cludit de cauſis niſi mām ſenſibileꝫ ⁊ cām agētēꝫ ⁊ finē:⁊
mām autē intelligētem non excludit:eo ꝙ ipſa eſt forma
vt ipſe capit formam.ſ.ꝓ ente abſtrahibili a materia ſen
ſibili ⁊ indiuiduali ⁊ omnino cōmuni.poteſt eniꝫ quodli
bet ſubiectum mathematicum intelligi ſine omni ſenſibi
litate ⁊ motu ⁊ econtrario de naturali:⁊ ſic de iſto.

¶ Alio aūt modo ſpēs ⁊ exēplū.hec autem
rō eſt ipſius qđ aliqđ erat eē ⁊ huiuſmodi
genera vt ei⁹ q̄ eſt diapaſon duo ad vnū ⁊
dīno numerus ⁊ ptes que in diffinitione

Text⁹ com.xxviij. Queſtio.xj. A

COnſequēter querit̄ vtruꝫ oēs partes diffini
tionis ſint forme.arguitur ꝓ ꝙ non:q2 illud
quod ꝑdicat̄ de aliquo eēntialr̄ ⁊ i recto non
eſt eius forma:falſa enim eēt iſta .aial eſt aia.
vt dic̄ Cōmētator i 7ᵒ metaphy.ſꝫ partes dif
finitionis ꝑdicantur de diffinitio eēntialr̄ ⁊ in recto.veꝝ
eniꝫ eſt dicē homo eſt animal rōnale mortale.⁊ ſimilr̄ ve
ra eſt iſta:animal rōnale mortale eſt aial:⁊ iſta.rōnale eſt
rationale:q̄re ⁊c̄. ¶ Item 2ᵒ. ſi partes diffinitionis eēnt
forme tunc omnis diffinitio eēt logica. Nam diffinitio di
citur logica que eſt ꝑ formam vt accipit̄ ex ꝓhemio đ aia
ſed cōſequēs eſt incōueniēs:vt patet ēt ex ꝓhemio de aia.
quare ⁊c̄. ¶ Item 3ᵒ ſi ſic eēt tunc materia eēt forma:cuꝫ
in diffinitione accipiatur mā:vt patuit. ¶ Iteꝫ 4ᵒ omnis
diffinitio eēt diminuta quod eſt abſurdum:⁊ pꝫ cōſequē
tia ꝑ dictuꝫ Cōmētatoris in prohemio de aia vbi dicit ꝙ
qui in diffinitione accipit formam ⁊ dimittit materiam
exiſtimatur ꝙ dimittit aliquid non neccīum:⁊ ſꝫ non eſt ita
ſcilꝫ ꝙ dimittat aliquid non neccīum:i imo dimittit aliqđ
neccīum:⁊ ſic ſi partes diffinitionis ſint forme ⁊ dimittat̄
mā erit diminuta diffō:q2 dimittet̄ aliqđ neccīum.q̄re ⁊c̄.
¶ Oppoſitum docet Ariſto.in litera. B

Aliqui dixerunt ꝙ partes diffinitiōis poſſunt comparari ad ipſaꝫ diffinitio Opi.h. thome.
nem ⁊ ipſum indiuiduum quidditatis que diffinitur. Et
ꝑmo modo hn̄t rationē mā̄e:cum partes hēant rōne ma
terie reſpectu totius:vt pꝫ ex iſto 2ᵒ.oēs.n.partes cōparā T.c.31.
tur ad totum vt impꝫfectū ad ꝑfectum:⁊ hec eſt compara
tio mā̄e ad formam.⁊ iō partes diffōnis reſpectu diffōnis
⁊ nature cui⁹ ſunt partes hn̄t rationē mā̄e. Sꝫ ſi compa
rarētur ad ſuppoſitum ſiue ad indiuiduū qdditatis ſic ſe
hn̄t ad ipſum ꝑ modum cauſe formalis:⁊ hoc forte decla
retur q2 ipſe partes diffōnis ſunt abſtracte ſaltē ſm̄ intel
lectuꝫ ab indiuiduo qdditatis. Nam mā indiuidual̄ non
ponitur in v̓a diffōne.illud autē qđ eſt abſtractum ab ali
quo videtur eē forma vel ad modū cauſe formalis ſe ha
bēs. ¶ Et ad manifeſtationeꝫ hui⁹ pōnis addūt aliqui ꝙ
forma dupl̄r accipitur. Vno modo accipitur forma ab in Forma ca.2ᵉ.
formando:⁊ hec eſt forma q̄ eſt altera pars cōpoſiti perfi
ciēs mām. Alio modo dicitur forma ꝑ ſeparationē vl̄ ab
ſtractionē a mā ſm̄ rē ⁊ ſꝫ intellm̄ ⁊ a mā ſenſibili ⁊ itel
ligibili:⁊ ſic intelligentia ſeparata dicitur forma ſeparata
ab omni mā ſm̄ eē ⁊ ſm̄ diffinitionē quidditatiuaꝫ quā
tum eſt ex parte ſua. Et alio modo dicit̄ forma ꝑ abſtra
ctionē a mā ſenſibili ſꝫ intellectū:⁊ hoc dupl̄r. Vno mo
do dicitur forma ꝑ priuationeꝫ materie ſenſibilis ⁊ in vl̄ī
⁊ in particulari. Alio modo ꝑ priuationem materie ſenſi
bilis indiuidualis ⁊ in particulari. Et primo iſtoꝝ duo
rum modorum entia mathematicalia dicuntur forme.ſ.
entia abſtracta ſm̄ intellectum ab omni mā ſenſibili:⁊ ſꝫ
modo intellexit Cōmētator in prohemio huius vt dōm
fuit [illegible]. Sed 2ᵒ modo vl̄ia rerum naturalium dicūtur
forme q2 ſm̄ intellectum ſunt abſtracta a materia ſenſibi
li indiuiduali ⁊ ſingulari vt patet ex 7ᵒ metaphyſice. Cuꝫ
ergo dixit Phs ꝙ partes diffinitionis ſunt forme ſi pro
poſitio intelligit̄ vl̄r oꝫ capi forma cōmuniter:ita ꝙ ſunt
forme aliquo predictoꝝ modoꝝ:⁊ eſt dicere ꝙ oēs par
tes diffinitionis ſunt abſtracte ꝑ intellectuꝫ a materia in
diuiduali:⁊ hoc eſt verū. Naꝫ in diffinitione hoīs nō po
nūtur he carnes ⁊ hec oſſa.nec in diffinitiōe circuli pont̄ Repro ba⁹ opi nionis
tur hic ſemicircul⁹ vt patet i 7ᵒ metaphyſice Et hec po
ſitio videt̄ ſatis rōnalis q̄ztuꝫ ad diſtinctionem de forma.
Sed qđ dicit ꝙ ipſe partes diffinitiōis in comparatione
ad

Vide ſradeū ſuper h̄ textu. ad īdiuiduū q̄dditatis nō h̄it rōnē materie:tñ nō videtur rationabile:q2 ipſe partes diffinitionis ſunt ptes indiui duiz partes dicunt habere rōnē materie reſpū toti⁹. ¶ Etiam quod dr̄ ꝙ partes reſpectu diffinitionis:z re ſpectu nature habent rōnem materie:dubium videt̄:qa materia non predicat̄ de eo cuius eſt materia ſaltem in recto vt cōmuniter dr̄:modo partes alicui⁹ diffinitionis p̄dicant̄ de diffinito in recto z per ſe z ēt de natura que diffinit̄:niſi forte diceret̄ ꝙ illud qđ eſt ꝓpꝛie materia non predicat̄ ⁊c̄. ſed aliq̄d habēs modū materie poteſt predicari eſſentialiter z in recto de altero:z ſic intelligit̄. genus enim z dr̄ia non ſunt ꝓpꝛie materia diffinitio nis vel diffiniti:ſ3 habēt modū cōſimilē modo materie: eo ꝙ vtrūq3 eoꝝ ſm ſe z ſeorſum eſt quid minus pfectū q̄3 tota diffinitio.

Dubit⁹. C ¶ Jtē dubitat̄ quomodo z q̄re aliq̄d dr̄ forma per remotionem materie ſenſibilis:z tñ nō in uenit̄ ecōuerſo aliquid dici materia p abſtractionē for me ſenſibilis:idem enim videt̄ eſſe iudicium de vtroq3.

Solutō Forte hoc eſt pro tāto,quia cū forma ſit perfectioꝛ z no bilioꝛ cauſa q̄3 materia:ideo nomen forme extenſum eſt ad res abſtractas z ſepatas ſm ſe ab omni materia.ſ.ad in

Intelli⸗ gētie di⸗ cūt̄ foꝛe telligētias q̄ ſunt nobilioꝛes z ſup̄ioꝛes ad nām gñabilē z coꝛruptibilē:vt pꝫ in 12ᵉ metaphy. Et ad huius ſimili tudinē res etiā abſtracte ſm intellēm a materia ſenſibili dicunt̄ forme:z nō dicunt̄ materie ꝓpter abſtractionē a forma ſenſibili. ¶ Sed q2 ſm iſtā poſitionē opꝫ dicere ꝙ Ari. vtit̄ h̄ noīe forā ſm ſimilitudinē z largē:z tñ mo dus Ariſt. fuit in reb⁹ que nō ſunt multū occulte loqui ꝓpꝛie:z nō ſolū ſilitudinarie. Jdeo forte melius eēt dice re ſicut innuit Cōmētatoꝛ,ꝙ Ariſto. intellexit de diffini tiōe q̄ eſt ex genere z differētia. Genus.n. vt dicit Cōmē tatoꝛ eſt forma vniuerſalis. Differētia aūt ē forma ꝑticu laris vt ipſe dicit:z idē dicit in 7° metaphy. Qualr̄ autē iſtud ſit intelligendum alib̄ inquiret̄ ſi deus conceſſerit.

Cō.43. D **Ad rationes** patet ex dictis. Forma.n. que eſt al tera pars cōpoſiti non predicatur de eo:ſed forma dicta per abſtractionē a mā ſenſibili bñ p̄dicat̄ de eo cuius eſt forma:z ſic intelligit̄ ꝙ partes dif finitiōis ſunt forme ſm prioꝛē poſitionē. Sed ſi dicam⁹ ꝙ intelligit̄ de diffinitione que eſt ex genere z differētia tūc eſt bene dubiū quomodo ip̄m genus p̄dicat̄ in recto z in quid de diffinito. S3 de hoc alib̄.ſ. in queſtione de cō poſitiōe ſpeciei ex genere z differentia dictum fuit.

¶ Ad ſecūdū poteſt dici ſm dicta ꝙ veꝝ eſt ſi omnes par tes omnis diffinitiōis eſſent forme. quarū vna.ſ. vlis eſt genus:z alia.ſ. ſpecialis ē differētia:tūc omnis diffinitio eſſet logica. Quare autē dicat̄ talis diffinitio logica que eſt ex genere z differentia bene indiget declaratione:ſed nō hic. nos aūt nō dicimus ſm primā poſitionē ꝙ partes omnes omnis diffinitionis ſint forme nō ꝓpꝛie ſumēdo:ſed mō predicto. Aliter poteſt dici ꝙ omnis diffinitio lo gica eſt diffinitio que eſt per genus z differētiā. z de iſto genere loquit̄ Ariſto. nō eni loquit̄ vniuerſaliter ꝙ oēs partes ois diffinitionis ſint forme. ſed dicit indefinite :z partes que in rōne. ¶ Tertia ſoluta eſt ex p̄dictis. verū enim eſt ꝙ ois diffinitio eſſet diminuta ſi in omni diffini tiōe poneretur ſola forma que eſt altera pars compoſiti z nullo modo per eā3 appareret materia:nec per ꝯſecu tionem nec per expꝛeſſionē:z ideo nō valet ratio.

¶ Ad huc autē:quemadmodū finis:hic au tē ē quod cuius cauſa vt ābulādi ſanitas propter quid enim ambulat dicimus vt ſa net̄ z dicētes ſic opinamur aſſignare cau ſa3. Textu cōmēti. xxix. Queſtio. X.

Conſequētur ingrendu3 eſt vtꝝ finis ſit cā. Sed hanc q̄onem repoſui iter alias de q̄b⁹ ſingulr̄ opinatus ſum. Et iō quere circa ca pitulū de caſu z foꝛtuna. Placuit aūt mihi Joāni romberch huc relatam (vt z ceteras hui⁹ opis) a ſcabris e maculare. Et arguit̄ primo ꝙ nō: quoniā oīs cauſa eſt p̄ncipiū:ſed finis nō eſt p̄ncipiū: q2 finis eſt vltimum ex 5ᵉ:z p̄ncipium z vltimū opponunt̄. quare ⁊c̄. ¶ Preterea 2ᵉ. ſicut dicitur cōiter cauſa eſt ad cuius eſſe ſequit̄ aliud:ſed ad eſſe finis non ſequit̄ aliud: q2 finis ē vltimū:z poſt vltimū nihil ſequitur. ¶ Prete rea tertio. ſi finis eſſet cauſa vel hoc eſſet ſm ꝙ ē vel ſm ꝙ non eſt:per ſufficientem diuiſionē ꝯdictionis:ſed finis nō eſt cā ſ3 ꝙ nō eſt. q2 nō ens null⁹ ē cā:q2 cāliſtas non fundat̄ in nihilo. ſilr̄ finis nō eſt cā ſ3 ꝙ eſt:q2 qñ ſanitas eſt in coꝛpe iducta,tūc ceſſat medicatio z nō mouet plus medicus, quia habitibus preſentib⁹ in mā ceſſat mot⁹. A Hāc q̄ō nē vide 5ᵉ meᵗᵉ. q̄ō. 4°.

Oppoſitum vult Ariſto. in 5° metaphy. z ſcđo phicoꝛū,z ſcđo poſterioꝝ:z in de aīalibus in multis locis. Et pōt probari ſic. illud qđ re ſpondet̄ ad q̄onē factā per quid eſt cauſa:ꝓp qđ querit cā:nimō rñſiuū debet ſignificare in ſpeciali qđ ſignificat interrogatiuū in gñali:ſed finis reſpondet̄ ad interroga tionē factā propter q̄d:q2 vt propter quid ambulat vt ſa netur:hec eſt ratio Ariſt in ſcđo phycoꝛum. z 5ᵉ meta. T.c.55 T.cō.2 T.c.29 2° phy. T.c.29 5ᵉ meta. T.cō.2 B

Nota ex. 2ᵉ de aīa. z 12ᵉ metaph. ꝙ dup̄r eſt finis: q̄ z gr̄a cuius. Finis quo eſt operatio rei mediāte q̄ adipiſcitur finem gr̄a cuius. finis gratia cui⁹ eſt extrinſecus a re z pfectioꝛ ea:q2 in oibus que ſunt ſi ue ab arte ſiue a natura ſemꝑ deteri⁹ eſt gratia melioris. 7° pol. Cōmen. ſcđo phyſicoꝝ ponit aliam diſtinctionē: ꝙ duplex eſt finis. vnus eſt finis generationis:alius eſt fi nis rei generate:ſed finis rei generate eſt opus rei:vnde ſicut dicitur p̄mo ethicoꝝ:omniu3 quoꝝ eſt op⁹ z aliq̄s act⁹ in opere bonū eſſe videt̄:ſed finis generatiōis eſt for ma:z hic eſt duplex ſicut generatio eſt duplex:artificialis z nālis:ex ſeptio meta. z ſcđo phycoꝝ. q2 ad has duas oēs gñationis reducunt̄. Nālis aūt gñatio eſt a p̄ncipio intrinſeco:z ei⁹ finis eſt forma ſubalis vt forma hoīs in ſemine:ſed gñatio artificialis eſt a p̄ncipio extrinſeco z illi⁹ finis eſt forma accn̄talis ſicut ſanitas eſt finis medi cine. ¶ Nota ꝙ in iſta q̄one non vr̄ eſſe difficultas niſi in gñatione artificiali:z vtrū ſanitas in coꝛpe educta p me dicinā ſit cā. ſilr̄ vtrū dom⁹ ſit cā mouens edificatorem: vñ ēt de fine cui⁹ gr̄a nō ē dubiū qn̄ ſit cauſa extrinſeca. 2ᵉ de aīa T.c.35 Finis eſt duplex T.c. 37 12. met. Cō.70. T.c.22 T.cō.1. Finis ge neratio nis arti ficial̄ eſt

¶ Nota:finis gñonis artificialis duplex eſt ſm Commē. 12° meta. z 7ᵉ. q2 iſte finis pōt eſſe in aīa artificis:vt fōa balnei quādoq3 eſt in aīa appetēte z cognoſcēte:z vel for ma domus in mente domificatoris cognoſcentis z appe tentis facere domū. Silr̄ finis pōt eſſe in re extra:z hoc dupl̄r:q2 vel in actu vt deus q̄n q̄3 eſt ex̄ aīam in potentia ſolū q̄n q3 actualr̄. ¶ De hoc eſt difficultas. vñ circa hoc eſt triplex opio. Dicūt aliq̄ ꝙ finis ꝓut eſt in aīa appeti tus ēt deſideratus h̄ēt cauſalitatē ſuā nō ſ3 eſſe ex̄ aīā:z nec ſm eſſe in aīa abſolute vt ſanitas in aīa medici vt eſt deſiderata z appetita. Alia ē opio cuiuſdā ſolēnis theo logi:ꝙ nec ſm eē extra aīam nec ſm in aīa habet ſuam cāliſtatem ſed pro ſua realitate z q̄dditate. Tertia ē opio ꝙ finis pro eſſe extra aīam vt eſt adept⁹ h̄ēt cāliſtatē ſua3 vt ſanitas iam adepta p medicinā in coꝛpe h3 cāliſtatem finis. ¶ Rō p̄me opinionis eſt iſta mō z pro illo:z ē finis eſt cā:p quo mouet agēs:q2 hec ē de rōne finis ꝙ moue at agēs. Sed finis exiſtēs in aīa ꝓut eſt deſideratus appe titus mouet agēs:q2 ſanitas iam acq̄ſita in coꝛpore non mouet agēs:z cū habitibus p̄ntibus in mā ceſſet motus: nec pro eſſe in aīa abſolute:ſed ꝓut ē in aīa:z deſiderat⁹ 12. met Cō.36. Triplex opio de cāliſtate finis. Rō p̄i me opi nionis.

a medico. ¶ Sed iſti met arguunt cōtra ſeīq3 finis cū ſit
nobiliſſima cāꝝ ⁊ cauſa aliarum nō pōt hēre cauſalita/
tē p̄ eſſe diſtinctō: ſed eē in anima ſiue cognoſcitiua ſi/
ue appetitiua eſt eſſe diſtinctum. Ipſi reſpondēt ꝙ aliqd
eē in aīa pōt eē dupl'r. Uno modo ſubiectiue: ⁊ ſic bene
eſt diſtinctum. Alio mō obīue: ⁊ ſic nō eſt diſtinctū: mo/
do finis appetit⁹ ⁊ deſiderat⁹ nō hēt cauſalitatē ſuaȝ p̄
p̄mo eſſe ſed p̄ ſcdō: ⁊ hoc ſufficit ad finiēdū cālitatem
Reprobat prima opinio. primo finis: q2 tale eſſe obiectale nō eſt eē diſtinctū. ¶ Iſtud di
ctū nō valet. q2. n. aliqd ſit nec in aīa ſubiectiue: nec in re
extra in mā: qd tamen eſt aptū natū eſſe in p̄mo: illud eſt
notabile in re, ⁊ nihil correſpōdet ſibi ex pte rei. Ratio: om/
ne ens vel eſt in ſubiecto vel eſt nō in ſubiecto per ↄtradi
ctoriā: ſi eſt non in ſubiecto tunc eſt ſubſtantia: ſi in ſubie
cto tūc eſt accidēs: q2 accidēs eſt ens in ſubiecto. mō ſi ē
accidēs, op3 ꝙ ſit in aliquo. ſi aūt ſit ſubā o3 ꝙ ſit extra
ſecundo in mā ſi eſt gīabilis ⁊ corruptibilis. ¶ Preterea ſm illō
eſſe nō hēt finis cauſalitatē ſuā diſtinctam ab alijs cauſis
ſm ꝙ eſſe nō eſt optimum: q2 finis d3 eſſe vltimū ⁊ opti
mū: ſed finis ſm eē qd hēt in anima nō eſt vltimū vt ipſi
ↄcedunt: q2 q̄diu eſt in aīa appetitus tunc mouet ⁊ nō
eſt vltimū: ſil'r nec optimū: q2 ſanitas in corpore melior
Tertio, eſt q̄3 in mēte. ¶ Preterea ſi finis p̄ eē in aīa eēt cā tūc
agēs nunq̄3 fruſtraret a fine: qd eſt falſum. multa. n. agen
tia fruſtrant a fine: vt p3 2° phy. cōſequētia p3: q2 agens
nō fruſtraf qd attigit finē: modo qdlibet agens attingit
finē p̄ eē qd hēt in aīa: ſi ſit aiatu3 ſicut ſunt agentia p
artē ſemp hñt finē in aīa cognoſcere ⁊ appetē ſiue ꝓdu/
cāt extra ſiue nō. ¶ Preterea iſti ↄdicūt Cōmētatori qui
quarto. dicit in 12° metaph. ꝙ fōa balnei extra mouet vt finis:
T.c.36 ſed forma balnei in aīa eſt agēs deſideriū ⁊ motum: vult
ergo ꝙ finis tm̄ ſm eē extra animā ſit vt finis. ¶ Ratio
Rō ſcd̄e opionis ſcd̄e opionis. ſm illud eē finis eſt cā ſm qd mouet agēs:
q2 hoc eſt de rōne finis: qa impoſe eſt agēs abſolui ab in
tētione finis. ſcdō metaphy. nullus. n. conabitur aliquid
facē ad terminū nō futur⁹ venire ſed finis p̄ eē qd hēt
in aīa nō mouet. ſil'r nec p̄ eſſe extra aīam: qa habitib⁹
T.c.55 pñtib⁹ in mā ceſſat motus. p̄mo de gñatione. ḡ relinquit
Reprobatur 2ª opinio. ſm eius realitatē ⁊ q̄ddítatē: ⁊ ſic hēt cauſalitatē diſtin-
ctā ab alijs cauſis. ¶ Iſtud nō valet: qa q̄raf de illa rea/
litate ſup quā fundaf cauſalitas finis ſi eſt ens vel nihil:
p̄ ſi nihil p̄ nihilo relinquaf: ſi ens vel ens in ſubiecto vl'
ens nō in ſubiecto: ſi ens nō i ſubiecto: hoc eſt impoſſibi
le: q2 forme artificiales ſunt accñtia ſcdō de anima. per
Cōmē. ſed ens nō eſt i ſubito eſt ſubā: ſi ſic in ſubito nō pōt
2° qa vel eēt in mā vel in aīa: q̄rū vtrūq̄3 negaf p3 h. ¶ Pre
terea finis vt diſtinguif ab alijs d3 eē vltimū ⁊ optimu3
vt p3 in hoc libro. ſed iſta realitas finis nō eſt optimum:
imo melior eſt ſanitas acq̄ſita in corpe q̄3 iſta realitas q̄
nec eſt in corpore nec in aīa ſubiectiue. ſimil'r nec eſt vlti
3° mū: qa ſemp conſiſtit in agēte vt dicūt. ¶ Preterea ſi h
eēt tunc medicus nō fruſtraref ſuo fine: hoc eſt falſu3: q2
multotiēs deficit. ↄñtia p3: qa ſiue ꝓduceret ſanitatē ex
tra in corpore ſiue nō tm̄ attingēt finē vel in qua abſtra/
C bit ⁊ ab eſſe in aīa ⁊ ab eſſe in re extra. ¶ Itē ↄdicit Cō/
4° mētatori 12° meta. vbi vult ꝙ forma balnei ex̄ mouet
vt finis ſed ſm eē i aīa eſt agēs deſideriū ⁊ motū. ¶ Rō
tertie opinionis que mihi videf ꝓbabilior eſſe eſt. ſm il
Rō t'tie opionis lud eē finis hēt cālitatē ſm ꝙ ē optimū ⁊ vltimū: q2 oīa
h ſūt de rōne finis. ſcdō phy. ⁊ 5° hui⁹. ſ3 ſm eē i actu ex̄
aīam eſt optimū ⁊ vltimū vt ſanitas actu acq̄ſita in cor/
A pore humano: h3 eē vltimū ⁊ optimū: q2 eſt vltimū in eē
q̄ddītatiuo: l3 ſit p̄m̄ in intētione: vt dicit Ariſt. in iſto 5° ſil'r ē opti
mū reſpcū oīu3 ordinatoꝝ in finē vt ſanitas actu adepta
in corpe humano melior eſt oīb⁹ q̄ ordinanf ad ſanitatē
vt attenuatiōe ⁊ purgatiōe ⁊ alijs. ¶ Preterea. ſ3 illud eē

finis dicif hēre ſuā cālitatē per cui⁹ p̄uationē aliqd dr̄ eē
fruſtra: hoc p3 ex deſcriptiōe ei⁹: qd eſt fruſtra: quā po/
nit Ariſt. ſcdō phyſicoꝝ. fruſtra eſt qd natū ē attingē ali/
quē finē ⁊ nō icludit: ſ3 ex p̄uatione finis quātū ad eē ex̄
aīam dr̄ agēs fruſtrati: vñ ſi medicus facit euacuationeȝ
⁊c. ⁊ nō acq̄rit ſanitatē realiter in actu in corpe humano
dr̄ fruſtra egiſſe. vnde ſi ſanitas ſm eſſe in aīa deſiderata
⁊ appetita eſſet cā finalis nunq̄3 medicus ageret fruſtra:
q2 ſemp attingit illū finē ⁊ ſp conſiſtit in medico. ¶ Prete
rea. ſm illud eē finis dr̄ eſſe cā ſm qd eſſe habens ipſum
dicif eē pfectum: qa ꝙ aliquid ſit magis pfectū q̄3 p̄us
hoc eſt ꝓpter finē actualē extra: qa idē eſt cāntum ⁊ pfe/
ctum cum ſp̄us nō ſint. Sed aliqd habēs finē dr̄ pfectum
ſm eē finis actuale ex̄ aīam: ⁊ nō dicif aliqd eē perfectu3
p finē in mēte artificis: q2 domus nō dr̄ pfecta pp ſpēm
eius in mēte domificatoria. Maior p3: q2 perfectu3 non T.c.62
eſt niſi qd attingit finē: ergo aliquid non eſt pfectu3 niſi
rōne finis. p3 ſcdō hui⁹. nec loquif ibi de fine in pōa: q2 T.c.55
talis nō eſt vltimū ⁊ optimū. Hoc ēt p3 ex intētiōe Ariſ.
p̄mo de gñone: vbi dicit ꝙ habitib⁹ pñtibus in mā am/ Cō.36.
pli⁹ nō gñaf aliqd ſ3 eſt iā: ⁊ ſubdit ꝙ habit⁹ ⁊ diſpōnes
ſunt fines. Itē Cōmenta. dicit in 12° metaph. ꝙ fōa bal
nei h3 duplex eſſe. vnū in aīa aliud extra. ſm p̄m̄ eſt agens
deſideriū ⁊ mot⁹: ſ3 p 2m̄ mouet vt finis: ⁊ loquif nō de
eſſe extra aīaȝ in pōa: q2 illud non eſt vltimu3 ⁊ optimū:
melior. n. ⁊ appetitior eſt ſanitas in corpe iam adepta q̄3
exiſtens in potētia vltimū. q2 eē in pōa p̄cedit eē in actu. D
¶ Nota q̄da3 dubia. Uidef ꝙ finis p̄ eē actu extra nō Dub. p°
poſſit eſſe cauſa: q2 cā ⁊ effect⁹ ſimul ſunt ⁊ nō ſunt ſcdō
phyſicoꝝ. ⁊ 5° metaphy. ſi ſic cā in actu per ſe ⁊ ꝓpria: q2 T.c.37
nō loquif ibi de cā in potētia nec vlī nec p accidēs: ſed fi T.cō.3
nis p̄ eē actuali extra animā non eſt ſimul cum illis q̄
ordinanf ad finē: imo tunc ceſſant omnes motus p̄ceden Scd̄ᵐ
tes qd iā eſt vt p̄allegatū ē. ¶ Preterea. ſm illud eē d3 fi
nis eē cā qd eſt nobilius cū finis ſit optimū. ſ3 eē finis in
aīa ē nobilius q̄3 ei⁹ eē: q2 aīa intētiua eſt nobilior dī mā
corporali: ḡ ēt forma recepta in intellectu d3 eē nobilior
q̄3 recepta in q̄cūq̄3 mā extra ſiue in lignis ſiue in lapidi/ Tertia.
bus ſiue in corpib⁹ ⁊ oſſib⁹. ¶ Preterea. De rōne finis
ē ꝙ moueat efficiēs ⁊ ꝙ agēs agat ꝓpter ipſum. Ex hoc
ſic ſm illud eē finis nō ē cā ſm ꝙ nūq̄3 mouet agens: ſed
ſm eē extra mām finis nūq̄3 mouet agēs: nec agēs agit
amplius pp ipm: imo tunc ceſſat ⁊ q̄ſcit vt dcm̄ ē ſepe.
¶ Ad p̄mum iſtoꝝ: ícātum ⁊ cā ſimul ⁊c. ver ē in p̄ma Rº Ad primu3.
nētib⁹ in q̄b⁹ cātū ⁊ cā nata ſunt ſimul eē in eodē inſtā/
ti tēporis: ſed in ſucceſſiuis non op3 ꝙ cauſa ⁊ cauſatu3
ſint ſimul poſitiue in eodē inſtāti tpis ſed hñt ſunt ſimul
p̄uatiue p p̄uationē tēporis medij int tēpus in quo eſt
cauſa ⁊ in quo ē cauſatum: ſicut enim dicit Cōmē. in 4°
phyſicorum. motus nō eſt ſimul cōgregatus ſed hñ mo
tus ordinat⁹ ad finē ē ſimul cauſa illa p negationem tēpo
ris medij: q2 imediate mot⁹ aliquis terminaf ad ſuu3 fi
ne tpe medio vt ſanatio ad ſanitatē: ſed alio mō non op3
ꝙ finis ſit ſimul cū ſuo cauſatis p̄cedētibus ordinatis ad
ipm: q2 habitib⁹ p̄ſentib⁹ ⁊c. Alij cauſa ⁊ cauſatū ⁊c. ve
rū eſt ſm aliqd eēre cum dicif finis ⁊c. verū eſt ſm eſſe
pñterita ꝙ cu3 motus ordinatus in finē aliquē eſt p̄ſens
ꝙ tunc finis ſit etiā preſens: ſed motus ordinatus in ali/
quem finem ſm ſuum eſſe preteritum eſt ſimul cum fine Ad 2m̄
ſm eſſe preſens: ⁊ huius preteritionis finis eſt cā. ¶ Ad
aliud ↄcedo maiorem: ad minorem dicunt aliq ꝙ eſſe in
anima eſt nobilius q̄3 eſſe extra in mā: vt eſſe auri in aīa
eſt nobilius q̄3 eſſe auri in mā extra. Alij negāt q2 eſſe in
aīa eſt eē diſtinctū: vnde nō ſequif. eſt in anima: ergo eſt:
imo fallacia ſm quid ⁊ ſimpl'r cōmittif. Aliter poteſt di
ci ſm illos qui concedunt ꝙ eſſe rei in aīa ſit nobilius q̄3
eſſe

eſſe extra: ⁊ vñ ſm Ariſt. 2° 8° ethico. ⁊ pmo rhetoꝛice.
triplex eſt bonū: vtile: delectabile: ⁊ honeſtū ſimō eſſe rei
in aia eſt melius bonitate honeſti: vñ honeſti⁹ eſt habere
aliquod bonū in aia q̃3 hr̃e in re extremo: vñ medic⁹ ma
gis eſt honoꝛãdus ꝓpter ſpẽm ſanitatis quã hȝ in aia q̃3
vnus ruſtic⁹ ꝓpter ſanitatē quã hēt realit in coꝛpoꝛe ex
tra: ſed res extrinſeca eſt vtilioꝛ ⁊ delectabilioꝛ q̃3 in aia:
vt ſanitas actu adepta in coꝛpoꝛe realit̃ eſt vtilioꝛ ⁊ dele
ctabilioꝛ q̃3 exiſtens in mẽte medici: mō cū Ariſto. dicit
Ad 3ᵐ ꝙ finis eſt optimū loquit̃ de bono intelligibili ⁊ delecta
bili ⁊ nō de honeſto. ❡ Ad aliud. de rõne finis eſt ⁊c. di
cendum ꝙ agens agere ꝓpter finē põt intelligi dupliciť.
Uno modo ꝙ actio agentis dum agit depẽdet cum cau
ſalitate finis ſibi pꝛopꝛia. Alio modo ꝙ agens agit pro
pter finem vt diſtinctã habet cauſalitatē nō actio agentis
dependet a fine pꝛout habet diſtinctã cauſalitatē: ſed qꝛ
agit pꝛopter finē pꝛo tanto: qꝛ finis ꝯſequit̃ actionē agē
tis: vñ cū dicit̃ finis mouet agens debet ſic itelligi. i. finis
Finis in ꝯſequit̃ actionem agentis. Nota tamē lȝ finis pꝛo eſſe ex
aia mo tra in actu non cauſet motum ſed ꝯſequit̃ motum: ſed fi
uet i ge nis ſm eſſe in aia eſt agens deſiderium ⁊ motiuū: cū enim
nere cāe artifex cognoſcat finem ſub rõne boni tunc appetit: ⁊ p
agentis: ꝯñs ꝯſequit̃ mot⁹ exterioꝛ in muſculis: vnde finis in aia
mouet non in gñe cauſe finalis ſed agentis: ſed finis ſm
eſſe actu extra animam eſt cauſa finalis ⁊ perficiens.

B **Per hoc ad** rationes. dis cauſa ⁊c. ꝯcedat̃ ali
quomodo. dicis ꝙ finis ⁊c. dōm
ꝙ lȝ finis nō ſit pncipiū via generationis. eſt tamen pnci
piū via perfectionis: qꝛ finis eſt ꝑfectioꝛ oībus oꝛdinatis
in finē. cum dicit̃ finis ⁊c. dōm ꝙ finis nō eſt poꝛ oꝛdina
tis in finez via gñationis: tñ poꝛ ꝑoꝛdinate perfectionis:
⁊ hoc ſufficit ad cauſalitatē. ❡ Ad ſcd̃am. cã eſt ad cui⁹
eſſe ⁊c. verum eſt vel ꝯſecutiue perfectiõis vel ꝯſecutiue
generationis. Ad minorē dōm ꝙ lȝ nihil ꝯſeq̃tur finez
via generationis: tñ bene via pfectionis: ⁊ hoc ſufficit ad
hoc ꝙ ſit cauſa. Si dicis quid ꝯſequit̃ ad domuz vel ad
ſanitatem quãdo ſunt perfecte: dōm ꝙ in mã dimēſiões
pterite que ſunt minoꝛis perfectionis q̃3 finis. ❡ Ad ter
tiã. ſi finis eēt cauſa ⁊c. ꝯcedo vltimã viã. ſ. ꝙ finis eſt cã
⁊ fundat cauſalitatē quando hēt eſſe extra actu. dicis qñ
eſt actu ⁊c. verū eſt quãtum ad eſſe pſens mot⁹ ceſſat: nō
tñ quo ad eſſe pteritū: tunc verū eſt ꝙ finis mouet quan
tū ad eſſe actuale: qꝛ mot⁹ ceſſat quo ad eſſe actuale: tñ ex
hoc nō ſequit̃ qn ſit cauſa. Et ſi dicis cauſa ⁊ cauſatū ⁊c.
verum eſt cauſatū ⁊ cauſa ſunt ſimul in rebus ꝑmanēti
bus que nata ſunt eſſe ſimul: ſed in ſucceſſiuis nō opȝ ꝙ
ſint ſimul poſitiue: ſed ſufficit ꝙ ſint ſimul ꝑ negationez
A medij: ⁊ hoc ſufficit ad cãlitatē finalem. Qõ. xj.

Onſequēt̃ q̃rit̃ circa capitulū de caſu ⁊ foꝛ
tuna. ⁊ ħ ſup T. c. 46. (Uidētes qdē in celo
nihil caſu fieri ⁊c. (Utr̃ i celeſtib⁹ coꝛpoꝛi
b⁹ contigãt aliq̃ cãlia ⁊ foꝛtuita. ❡ Et argui
tur pmo ꝙ ſic: qꝛ qcqd eſt i cauſato ꝑ ſe oȝ
eſſe in pncipali ⁊ ꝑ ſe cauſa: ꝓcipue in cã agente. Alr̃ eni
cãtū nō oio depẽdet a ſua cã: qd̃ eſt incõueniēs. Sȝ iſta
T. c. 76 entia iſerioꝛa cãta ſunt a coꝛpoꝛibus celeſtibus: vt pȝ ex
T. c. 60 8° huius. ⁊ ex 2° de gñatione. ⁊ in iſtis iſerioꝛib⁹ ꝯtigũt
multa cauſalia ⁊ foꝛtuita vt pȝ ad ſenſum. ⁊ in iſto 2° ha
betur aperte. ❡ Item 2°. in quibus ꝯtingũt aliq̃ raro ⁊
in minoꝛi parte in illis ꝯtingũt cauſalia ⁊ foꝛtuita. hoc ēt
videt̃ eſſe pꝛopꝛiū cauſaliū ⁊ foꝛtuitoꝛum: vt pȝ in iſto 2°
T. c. 84 huius. Sed in coꝛpoꝛibus celeſtib⁹ aliqua raro ꝯtingũt
vt eclipſis ſolis aut martis aut iouis ⁊ hꝰ multa ſicut ſci
unt aſtrologi: ⁊ q̃re ⁊c. ❡ Itē 3°. in ipſis cõtingunt aliqua
pꝛeter intētionem ſuoꝝ motoꝝ: vt ꝙ talis planeta ꝯiun
gatur cū tali: hoc videt̃ eē pter intētionē intelligētie mo
uentis oꝛbem in quo eſt planeta: ⁊ ꝙ lumen vnius cõmi
ſceat̃ cū lumine alteri⁹ ⁊ eõ ⁊ hꝰ: ex hoc ſyllogiça ſi vis.
❡ Oppoſitū vult Ariſt. in litera. ⁊ Cõmen. ibidem. T. c. 46

Ad queſtionem intelligēdū ꝙ caſus ⁊ foꝛtu B
na differũt ſm cõius ⁊ mi Caſus ⁊
nus cõe: vt pȝ ex lr̃a vt videbit̃ poſt. Nã caſus inuenit̃ ⁊ foꝛtuna
in reb⁹ nãlibus aiatis ⁊ inaiatis. eſt enim caſus gñalit̃ differũt
loquendo agens per accidens. i. pter intentionem faciens
aliquez effectū raro ⁊ in minoꝛi pte. Foꝛtuna eni eſt agēs
per accidens in his que ag unt a ꝓpoſito. i. ꝑ cognitionē
⁊ appetitū ꝓpter finē raro ⁊ i minoꝛi parte. ſupple ꝓdu
cens illū effectū: vt ſi aliquid hō per ſuū intellectū practi
cū: ⁊ ꝑ ſuū appetitū moueat̃ ad eūdū ad foꝝ ꝓpter iſtū
finē vt emat aliquid: ⁊ pter ſuam intētionē iueniat debi
toꝛem: quez nō opinabat̃ iuenire: ⁊ repoꝛtet pecuniã: tũc
ille idem intellectus practicus qui dicit̃ intellectus reſpe
ctū vadictiõis ad foꝛũ: dicit̃ foꝛtuna per reſpectū ad ipaȝ
inuentionem debitoꝛis vel repoꝛtationez pecunie: dūmõ
hoc raro ꝯtingat ꝙ inueniat debitoꝛez vel ꝙ repoꝛtet pe
cuniam. Similiter ſi ags fodiat terram ad ſepeliendum
moꝛtuū ⁊ ineniat theſauꝝ quē nō opinabat̃ iuenire: ⁊ ħ
rariſſime natuȝ eſt accidere: tunc intellectus ipſius fodiē
tis in cõparatione ad iſtū effectũ. ſ. iuentionē theſauri dr̃
foꝛtuna: ⁊ iſte effectus dicitur foꝛtuitus. i. a foꝛtuna. ſimi
liter autem ⁊ in conſimilibus. Si autem in generatione
hois a ſpermate ꝯtingat ꝙ ſperma faciat hoiem cū duo
bus capitibus: qd̃ nō itēdebat per ſuam ꝓpꝛiã virtutem:
tunc illud idez ſubm qd̃ eſt agens nãle per cõparationez
ad effectū per ſe itentum. i. quem natum eſt ipm ſperma
ꝓducere: ſemꝑ aũt in pluribus dr̃ caſus per reſpectū ad
illum effectum per accidēs. ſ. duo capita: ⁊ hꝰ effect⁹ di
citur caſualis ⁊ a caſu ſimiliter aũt ⁊ in alijs. ❡ Ulteri⁹ Opinio
ꝯſiderandum eſt ꝙ quidam antiquoꝝ ſic recitatur in lr̃a antiq̃rũ
dixerunt qd̃ celū ⁊ mot⁹ ei⁹ ſtatuens totum iſtū mūdum
iferioꝛē in ſuū oꝛdinē cauſata fuerunt a caſu vel foꝛtuna.
⁊ foꝛte fuerunt coacti ex hoc ſic innuit Cõmen. qꝛ puta
uerũt qd̃ lis ⁊ amicitia fuerũt cauſe mouentes ad mun
di gñionē vl̃emã: nō eſt autē de ratiõe litis niſi qd̃ moueat
diſgregando ⁊ ſeparando: ⁊ de rõne amicitie qd̃ moueat
ꝯgregando: qd̃ aũt moueat ſic vel ſic ⁊ reponat in tali ſi
tu aliqd̃ coꝛp⁹ ⁊ aliud i tali: hoc nō hȝ de ſe ſed a caſu aut
a foꝛtuna ꝯtingit. Hanc autem opinionē Ariſto. impꝛo T. c. 45
bat dupl'r. Pꝛimo ꝑ hoc qꝛ vt dicit ⁊ veruȝ eſt: mirabile Repꝛo
⁊ incõueniēs oino eſt qd̃ aialia ⁊ plante que ſunt in iſto batio o
mundo inferioꝛi nō ſint nec fiant a caſu nec a foꝛtuna cū piniõis
fiant a cauſis ⁊ ex cauſis determinatis ⁊ in coꝛpoꝛibus
determinatis vt dicit Cõmen. in 12° metaphyſi. ⁊ ipſuz
celum qd̃ eſt diuinius manifeſtoꝛum fiat ⁊ moueat̃ a ca
ſu aut foꝛtuna: ⁊ Cõmē. ibidē legēdo literã dicit qd̃ mi
rabile eſſet qd̃ plãte ⁊ animalia ⁊ alia vilioꝛa fierēt a nã
vel itellectu ⁊ ipſa coꝛpoꝛa celeſtia ⁊c. Et eſt ꝯſiderandū
in iſta rõne qd̃ Ariſto. dicit exꝓſſe qd̃ celuȝ eſt diuinius Celū eſt
manifeſtoꝛum q̃3 ſint animalia ⁊ plante. ⁊ Cõmentatoꝛ nobilius
dicit qd̃ iſta animalia ⁊ plãte ſunt vilioꝛa coꝛpoꝛibus ce iſtis iſe
leſtibus. Nec oȝ dici qd̃ ipſe loquat̃ de celo pꝛo aggrega rioꝛibus
to ex motoꝛe ⁊ mobili: qꝛ ipſe motoꝛ ſeparatus. ſ. intelligē
tia nondum erat nota illis quos ipſe redarguit. vnde ſo
lum cõparat coꝛpoꝛa celeſtia que ipſi intellexerunt fieri a
foꝛtuna vel caſu ad iſta inferioꝛa. Et hꝰ ſignū eſt 2 qꝛ dicit
Ariſt. ſic. Celū āt ⁊ alia diuinioꝛa manifeſtoꝝ ⁊c. ꝑ h. n.
qd̃ dicit manifeſtoꝛuȝ ſignificat qd̃ ipſe loquit̃ de celo ꝓ
illo qd̃ manifeſtum eſt de ipſo. ſ. pꝛo coꝛpoꝛe ſupioꝛi ſen
ſibili dicens ipſum eſſe diuinius ⁊ animalibus ⁊ plãtis.
Ex hoc autem patet erroꝛ cuiuſdam viri famoſi qui pu
tat muſcam eſſe ſimpliciter nobilioꝛem ſpeciez q̃3 ſit coꝛ
pus quintum: qd̃ eſt abſurdū. ❡ Itē aliter arguit Ariſt.

contra iſtam opinionem antiquorum in illo capitulo: ſʒ modorum cauſarum. ſi fortuna vel caſus eſſet cauſa prima ipſius celi: tunc oporteret eſſe aliquam aliã cauſam priorẽ cauſa pͥma celi: quod eſt abſurdum. ⁊ patet conſequentia: q2 per accidens cauſa nõ poteſt eſſe cauſa prior omnino q̃ȝ cauſa per ſe: immo ſicut ens per ſe prius eſt ente per accidẽs: ſic cauſa per ſe prior eſt neceſſario q̃ȝ cauſa per accidens: cum ergo caſus ⁊ fortuna que ponũtur ab alijs eſſe prima cauſa celi: ſit cauſa per accidens vt dictum eſt: ſequitur ꝙ aliqua erit prior cauſa q̃ȝ caſus ⁊ fortuna: ⁊ ſic ſequiꝛ predictum incõueniens. ¶ Item ſequitur aliud incõueniens: q2 cum fortuna non ſit cauſa ꝑ accidens niſi reſpectu alicuius effectus nõ intẽti ↄcomitantis aliquẽ effectum per ſe. prius autȝ cauſatur ab aliq̃ quod eſt ab eo per ſe q̃ȝ per accidẽs: ſequiꝛ ꝙ ab ipſa fortuna: que eſt fortuna reſpectu celi ⁊ eius mot⁹ prius cauſetur aliqͩ q̃ȝ ipſum celum ⁊ mot⁹ eius: qͦ eſt abſurdũ.

Cõ.46. ¶ Item Cõme. dicit 2ͤ phy. ꝙ iſta poſitio deſtruit pͥmũ pͥncipium: ſed non declarat quomodo: ⁊ forte ſic intelligit: q2 primum pͥncipium cuȝ ſit cauſa per ſe non poteſt eſſe cauſa ſolum per accidens: modo fortuna eſt cauſa ꝑ accidens: ergo pͥmum pͥncipium qͦ eſt deus non eſt ipſa fortuna. ipſum autẽ primum principium eſſe: non poteſt

T.c.47 inueſtigari niſi per motum celi: vt ſatis pȝ ex 8ͦ huius: ⁊ 12ͦ metaphyſi. Poſſet igitur ſic deduci. Si fortuna eſſet cauſa celi, tunc pͥmum pͥncipium nõ eſſet cauſa ipſius celi, eo ꝙ primum pͥcipium non poteſt eſſe fortuna vt probatum eſt. Sed ſi primum principiuȝ non eſſet cauſa celi: primum principium non eſſet vt ſupponimus: quia celum eſt primum cauſatorum corporalium: vt patȝ ex 8ͦ huius. ⁊ ideo ſi primum principium non eſſet cauſa celi non eſſet primum principium omnium corporaliũ. Primum autem principium debet eſſe cauſa omniũ entiuȝ. aliter enim non eſſet primum ſimpliciter. quare ⁊c.

C 2 ⁊ r. **Tunc dico** breuiter ad queſtionem: ꝙ in corporib⁹ celeſtibus nõ ↄtingũt aliq̃ caſualia ⁊ fortuita. Quia ab illis que non poſſunt impediri ab operationibus ſuis nõ fiũt aliqua caſualia ⁊ fortuita: lȝ eſt manifeſta: quia omnis cauſa fortuita ⁊ caſualis eſt impedibilis ab operatione ſua: cũ ab ipſa proueniat aliquid nõ intẽtum. Sed motores corpoꝝ celeſtiũ nõ pñt impediri a ſuis proprijs operationibus cuȝ ſint omnino immobiles ⁊ per ſe ⁊ per accidens: ⁊ ipſa corpora celeſtia ſint in-

T.c.20 corruptibilia ⁊ inalterabilia, vt demõſtratur in primo ce-

T.c.76 li ⁊ 8ͦ huius: ergo ab ipſis motorib⁹ celeſtibus nõ fiunt aliqua caſualia aut fortuita in ipſis corpſbus celeſtibus: cõſtat aũt ꝙ ab alijs non poſſent fieri. quare ⁊c. ¶ Item motor qui mouet oĩo vniformiter ⁊ regulariter nõ eſt cauſa propinqua alicuius effectus caſualis aut fortuiti: ſed motores corporũ celeſtiũ mouent ipſa regulariter ⁊ vniformiter per totum tempus eternum. quare ⁊c. maior eſt euidens: quia cauſa que eſt fortuna: eſt que producit aliquem effectum non intẽtum cum effectu quẽ intẽdebat: ⁊ ſic difformiter ⁊ irregulariter operaꝛ. Silr autem eſt de ipſo caſu: ⁊ minor apparet in ſcͣo celi ⁊ mundi, vbi oſtẽſum eſt: ꝙ motus celi eſt regularis oĩo ⁊ vniformis cum ſit a motore tranſmutabili ⁊ imobili perpetuo ⁊ alterabili ⁊ omnino incorruptibili: quare ⁊c.

D **Ad primam** rõnem cuȝ dicitꝛ: illud quod eſt ⁊c. poteſt dici ꝙ veruȝ eſt de illis que pertinent ad perfectionem. ſed de his que pertinent ad imperfectioneȝ ⁊ defectum non oportet: modo caſualia ⁊ fortuita vt ſic ſe habent: pertinent ad imperfectionem ⁊ diminutionem iſtorũ inferiorum. quare ⁊c. Aliter põt dici ꝙ vera eſt maior de illis que per ſe inueniunꝛ in ipſis cauſatis ⁊ pertinens ad ea per ſe: ſed de illis q̃ inueniuntur in cauſatis per accidẽs ⁊ non pertinent ad ea per ſe: non oportet ꝙ omnia talia ſint in ipſis cauſis: ⁊ ſic eſt de caſualibus ⁊ fortuitis que ↄtingunt in iſtis inferioribus quare ⁊c. Alij dicũt ꝙ illud quod eſt in cauſatꝪ per ſe debet eſſe in cauſa per ſe ⁊ principali agente formaliter vel virtute: ſed non oportet ꝙ formaliter: ⁊ ſic concedunt ꝙ effectus caſuales ⁊ fortuiti qui contingunt in iſto mũdo inferiori ſunt virtualiter in corporibus celeſtib⁹. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ aliqua contingere raro eſt dupliciter. Cõtinge re raro eſt dup. Uno mõ in comparatiõe ad totum tempus: ⁊ talia ſunt caſualia. Alio modo in cõparatione ad vitam vel ad tps vite vnius hominis ſolum: ⁊ talia non ſunt caſualia nec fortuita: modo in corporibus celeſtib⁹ bene fiunt aliqua raro in comparatione ad vitam vnius hominis. ſ. ꝙ nõ fiunt in tempore vite vnius hominis niſi forte ſemel vel bis. tamen non fiunt raro in toto tempore: ſed infinities ſucceſſiue. ⁊ in aliquo magno tempore valde pluries: ſicut aliqui aſpectus aut eclipſes: ⁊ coniunctiões ⁊ oppoſitiones ſtellarũ vt ſciunt aſtrologi. ¶ Aliter dicitꝛ ꝙ aliqua cõtingere raro eſt dupliciter. Uno modo raro quãtũ ad tempus ⁊ in comparatione ad ſuas cauſas. ⁊ ſunt illa que dependent a cauſis per accidens omnino de quibus non eſt determinatũ ſm naturam in quo tẽpore debeat contingere ⁊ facere tales effectus: vt inuentio theſauri a fodiente terram fit raro in tẽpore: nec habet cauſam per ſe ⁊ determinatam quaȝ neceſſe ſit contingere in aliquo determinato tẽpore: ⁊ talia bene ſunt fortuita. Alio modo aliqua contingunt raro q̃tum ad tẽpus precipue in tẽpore aliquo determinato: non tamen contingunt raro in comparatione ad omnes cauſas: immo habent cauſas per ſe determinatas a quibus ⁊ nõ ab alijs nata ſunt ꝓduci: Et tempore cauſe future neceſſario in aliquo determinato tẽpore ſunt ⁊ ꝓducere illa fienda: ⁊ talia nõ ſunt caſualia: ⁊ huiuſmodi aũt effectus bene ſunt poſſibiles in corporib⁹ celeſtibus: vt eclipſis ſolis q̃uis raro ↄtingat in tempore vnius hominis: ⁊ ſic de multis alijs accidentibus celeſtibus: tñ eſt aliquod tẽpus futuꝝ determinatum in quo ⁊ non prius nec poſterius neceſſe eſt accidere cauſam eclipſis ſolis ⁊ ipſam cauſare huiuſmodi effectũ: ⁊ hoc ſciunt aſtrologi. ¶ Ad tertiã dico breuiter ꝙ lȝ intelligẽtia mouens orbem aliquẽ non intendat pͥmaria intẽtione coniunctionem planete cum alio ⁊ alia huiuſmodi: quia tamẽ intẽdit motũ perpetuũ orbis ⁊ planete: ⁊ ad quẽ neceſſario ſequiꝛ talis cõiunctio ⁊ alia ſimilia: ideo ſecundaria intentione intendit oĩa alia: ⁊ hoc ſufficit vt non ſint caſualia precipue quia non ſunt raro in comparatione ad cauſas ſuas vt declaratum eſt.

¶ Manifeſtum itaqȝ ꝙ fortuna cã ſit ſꝫ accidẽs in his que in minori ſunt ſm propoſitum eorum ⁊c. Textu commenti. lij.

¶ Caſus igitur eſt cauſa ſm ꝙ eſt accñs ⁊c. Textu commenti. liiij. Qõ .xij.

A Conſequenter queritur. Utrum caſus ⁊ fortuna ſint cauſe ꝑ accidẽs. ¶ Arguiꝛ pͥmo ꝙ non. quia cauſa ꝑ accidens nihil operaꝛ ad cauſatum vt album ⁊ muſicuȝ que ſunt per accidẽs cauſa domus nihil operanꝛ ad domum: cum ſine vtroqȝ poſſit fieri dom⁹. Sed fortuna aliqͩ operaꝛ ad effectũ fortuitũ. aliter enim non diceretꝛ fortuitus. Similiter caſus aliquid operatur ad effectum caſualem: aliter enim nõ denominaretur caſualis. ſicut ⁊ domus ad quã nihil operatur album ⁊ muſicum non denominaꝛ ab albo aut muſico. ¶ Item 2ͦ caſus ⁊ fortuna ſunt idem ꝙ nõ ⁊ intellectus ſm Ariſto. in litera. ſed

T.c. 3. natura ꝛ intellect⁹ ſunt cauſe per ſe vt pꝫ in ſcđo hui⁹: ꝛ 6° ethicoꝝ: quare ꝛc̃. ℭ Itē 3° ſi ſic, tunc album ꝛ muſi-
T.c. 33 cum eſſent caſus aut fortuna reſpectu domus cū ſint cau-
ſe per accidēs domus: vt patet i iſto 2°. ꝛ ſic domus eēt
T.c. 52 ens cauſuale aut fortuitum: quod eſt abſurdum.
B ℭ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. in iſto ſcđo.

Intelligendum eſt ꝙ ſicut dictum fuit ſuperius caſus ꝛ fortuna ſe ha-
Fortuna. bēt ſicut ſuperius ꝛ inferi⁹. Omnis. n. fortuna eſt caſus, ſed non conuertit: q2 fortuna ſolum eſt in agentib⁹ a propoſito. ſ. per cognitionē ꝛ appetitū animalē: caſus vō ēt inuenit in rebus inanimatis: vt tripoda cadit caſu in tali modo qđ eſt cōueniēs ad ſeſſionez: ꝛ in reb⁹ animatis irrationalibus: vt equus fugiens de bello cauſa bibendi ſaluatur ab interfectione per inimicum fugantez ipſum. ſimiliter autem ꝛ in alijs. Eſt autem caſus generaliter lo-
Caſus quēdo agens quod producit aliquē effectum non intentum raro ꝛ in minori parte: raro q̄ʒtum ad tempus: ꝛ in minori parte q̄ʒtū ad ſuppoſita. ſed fortuna eſt cauſa exiſtens in agente a propoſito producens aliquem effectuʒ prius non intentum raro ꝛ in minori parte contingente.

Tunc dico breuiter ꝙ fortuna ꝛ caſus ſunt cauſe per accidens: ꝛ hoc patet ratōe q̄
2 ꝛo prēter intētionē cauſant: talis enim effectus procedit ab aliq̄ per accidens qui non erat intentus nec opinatus ab agente: ꝛ patet etiam ratione qua raro ꝛ in minori parte cauſant. Nam ſi eſſent cauſa per ſe, tunc ſemper aut in pluribus agerent. Ex his poſſunt fieri duo ſyllogiſmi. ſʒ pertranſeo propter breuitatem. ℭ Et notandum diligēter qđ p fortunam ꝛ caſum non debēt intelligi due cauſe diſtincte ſm ſubiectū ab agēte naturali ꝛ ab intellectu practico: ſicut aliqui pueriliter imaginantur fortunam eſſe quandaʒ deam ſeparatam habentem duas facies. q̄rum vna eſt bona ꝛ benefactiua hominib⁹: ꝛ alia eſt mala ꝛ malefactiua. Sed intelligo ꝙ fortuna eſt ideʒ ſm ſubſtantiam ꝛ ſm ſubiectum cum intellectu practico. Et ſi-
Fortuna eſt idem cū intel[lectu] pr[a]ctico militer caſus eſt idem ſubiecto cū agente naturali, tamen diuerſimode quia illud idem qđ dicitur intellectus practicus per comparationē ad effectū precognituʒ ꝛ appetitū ꝛ per ſe dicit fortuna in reſpectu ad effectuʒ qui non fuit prius intentus: vt intellectus fodientis qui dicit intellectus practicus per comparationē ad foſſionem terre. dicit fortuna in comparatione ad acceptionem theſauri. Similiter illud idem ſubiectū vel ſperma qđ dicit agēs ꝛ generans naturale in habitudine ad hominem generatū dicitur caſus reſpectu ſexti digiti quem non intēdebat. i. ad quem generandū nō ordinabat per ſe. ꝛ vniuerſaliter virtus formatiua exiſtens in ſpermate. ℭ Cōſiderandū etiam qđ lʒ effectus fortuitus non eſſet itentus ab agente fortuito anteq̄ʒ produceret: tamen in hora vel in tempore in quo producit actu ab ipſo agente poteſt intendi ab eo: vt cū aliqs iuit ad eccleſiam cauſa orandi nō intendens eū ibat inuenire debitorem nec accipere pecuniam: poſtq̄ʒ orauit inuenit debitorē ꝛ accepit pecuniaʒ: dum accepit eā poteſt bene hoc intendere ꝛ velle ꝛ hoc nō obſtante erit effectus fortuitus aliquo modo inquantum raro contingit ex tali cā ꝛ nō fuit intentus prius. Si-
Cā p ac[cide]ns eſt duplex. militer autē ꝛ in alijs ſimilib⁹. ℭ Ulterius notanduʒ ꝙ ſicut dicunt expoſitores duplex eſt cauſa per accidens. Quedam eſt cauſa per accidens ex parte cauſe ſoluʒ. Et quedam eſt cauſa per accidens ex parte effectus. Cauſa per accidens ex parte cauſe eſt illa que eſt per accidens coniuncta cauſe per ſe vt ſi album ꝛ muſicum coniuncta ſtatuifice dicimus cauſa ſtatue: ꝛ talis cauſa non vniuerſaliter eſt fortuna nec caſus eo ꝙ aliqua talium cauſaruʒ nihil omnino operantur ad effectum vt arguebat. Alia eſt cā p accidēs ex pte effectus: ꝛ eſt illa cauſa cuius effectū pe ſe. ſ. intentū concomitat accidentaliter aliqs effectus per accidēs. ſ. qui nō intendebat: ꝛc ꝙ nō ſolet nec ſemper nec frequenter concidere illi effectui ſed ſolum raro. ꝛ hoc dicit pro tanto: q2 ſi aliquid ſemper ꝛ necio ꝯcomitat aliquem effectū intentū ab agente: ridiculum eſſet ꝙ ipſum agens non intenderet illud ꝯcomitans: vt ſi qs intenderet ambulare per viam lutoſam: ridiculum eſſet ꝙ ipſe nullo mō intenderet madefacere pedes: etiā ſi hoc ipſe nō intenderet: nō propter hoc eſſet caſuale aut fortuitū madefacere pedes. etiā hō cā per accidens bene operat aliqd ad effectū: ꝛ eſt caſus vel fortuna: dūmodo non ſicut ſemp nec ſicut frequēter operatur illū effectū.

Ex his ad rōnes. Ad pmā pꝫ per pmā diſtinctionē. ℭ Ad ſecūdā ſilr pꝫ ex dictis. Nā
C caſus ꝛ fortuna lʒ ſint eadē ſm ſubm cuʒ intellectu practico ꝛ nā tñ differūt ſm rōnem ꝛ modū formalē. Nam fortuna eſt illud ipm qđ eſt intellectus practicus. Unde Ariſto. dicit ꝙ circa practicam neceſſe eſt eſſe fortunaʒ: ſed dicit intellectus in cōparatione ꝛc̃. vt prius. ℭ Ad tertiā dico per vltimā poſitam diſtinctionem: nam albū ꝛ muſicū cōiuncta domificatori ſunt cauſe per accidens nihil opantes ad eū dom⁹: ꝛ idō nō ſunt caſus nec fortuna ſed cauſa per accidens que operatur ad effectū: quē prius nō intendebat: effectū dico per accidens coniunctuʒ effectui per ſe: talis eſt fortuna vel caſus. Et forte hoc voluit Ariſto. dicere in illa particula. Sunt autem cāꝝ alie alijs ꝑrimiores ꝛc̃. per cauſas eniʒ ꝑrimiores intelligit illas q̄ aliqd opant ad cāꝝ mō tñ predicto: ꝛ ſic de iſto.

ℭ Dicendum igitur primum quoniā natura eoꝛuʒ que ſunt ꝑpter hoc cauſarum eſt: poſtea de neceſſario quomō ſe in phyſicis. in hanc enim cām inducūt omnes: ꝛc̃. Textu commenti lxxv. Qō. xiiij.

A Queritur hic primo vtrū natura agat ꝑpter finē. ℭ Arguit ꝓ ꝙ nō: q2 qđ nō cognoſcit finem non agit ꝑpter finem, agentia enim q̄ cognoſcūt finem agūt ꝑpter ipſum: vt pꝫ in hoīb⁹. ſed nō oīs natura cognoſcit finem vt nā inanimati. q̄re ꝛc̃. ℭ Item 2° illud qđ nō deliberat nō agit ꝑpter finem: videmus eniʒ qđ agentia propter aliquem finem deliberāt de ordinatis i illuʒ finem inquirēdo q̄ ſint ꝛ q̄ ſunt conuenientia ad attingenduʒ finem ipm: vt pꝫ in hoīb⁹ ꝯſiliatiuis ꝛ habet i tertio ethi. Sʒ
nā non deliberat cum deliberare ſit opus rōnis: vt patet T.c. 57
i 3° de aīa ꝛ 3° ethicoꝝ. ℭ Itē 3° ſi nā ageret ꝑpter finē tūc in actiōib⁹ ꝛ effectib⁹ eius nō acciderēt peccata: quia
finis eſt bonū ꝛ optimū ordinatoꝝ in finem: vt pꝫ i iſto T.c. 23
2° q̄re ꝛc̃. ſed ꝯñs eſt falſum: fiunt eni multa peccata. ſ. mōſtra in actionib⁹ ꝛ effectib⁹ rerū nāliū: vt cuʒ ſperma generat hoīem ſine oculis ꝛ cū duob⁹ capitibus. q̄re ꝛc̃. ℭ Itē 4° idē videt eſſe iudiciuʒ de vno ente nāli: ꝛ de oībus q̄ʒtū ad ꝓpoſitū: ſed pluuia que eſt qdā effectus nālis: nō fit ꝑpter aliquē fineʒ. ꝓbatio: q2 maxime videret fieri ꝑpter generationē ꝛ ꝯſeruationeʒ ꝛ augmētationeʒ frumenti aut etiā alioꝝ terre naſcentiū: eo ꝙ per ipaʒ aliq̄ñ iſta bona ꝯtingūt: vt pꝫ ad ſenſuʒ: ſed nō eſt dōm iſtā eſſe cām ꝑpter quā fieri pluuia: q2 pari rōne deberet dici ꝙ pluuia ſit a nā ꝑpter deſtructionem frumenti: cuʒ aliquotiens ipſum deſtruat: vt ſi ſit in aerea ꝛ pluuia cadat ſuper ipſum. q̄re ꝛc̃. Hec autez fuit rō quorūdam an-
tiquoꝛuʒ dicentium naturam non agere propter finem. Cō. 75

Oppoſitum eſt aꝛ auctoritate Ariſt. ꝛ Cōmen. Et Cōmētator dic ꝙ iſtō eſt princi-

piū doctrine in ſciētia naturali. Et ſi diuinus .ſ. metaphy/
ſicus nō ꝯcederet vel acciperet iſtud principiū: nō poſſet
demōſtrare ꝙ de⁹ hēat ſolicitudinē de eis q̄ ſunt hic.

B
2ᵉ pᵉˢ Dicendum ꝙ natura agit propter finē ⁊ hoc ꝓbatur rationibus Ariſt. in lr̄a. q̄rum pma eſt. Omnia que fiunt ſemp aut frequēter eodē vel ſimili modo: aut fiunt a caſu vel fortuna aut fiunt ab agente propter finē: hec diuiſio eſt manifeſta ⁊ conceſſa erat ab illis cum quibus Ariſto. diſputat. Sed talia non fiūt a fortuna nec a caſu quia iſte cauſe ſunt cauſe eorū que ſunt vt in paucioribus: quare relinquitur ꝙ omnia talia fiunt a natura. Tunc accipiatur iſta ꝯcluſio. Omnia que fiunt ſemp vel frequēter fiunt propter finē: ſed entia naturalia vt in pluribus fiunt ſemp vel frequēter eodē modo. quare ⁊c̄. ¶ Scḋa ratio eſt iſta vt mihi videtur. In quibuſcūq̄ entibus eſt aliquis finis: cetera .ſ. p̄cedentia fiunt propter illum finē: hoc pꝫ ex diffinitione finis: q2 finis eſt gratia cuius cetera ſunt aut fiunt: ſed in rebus naturalibus inueniunt̄ multi fines: vt manifeſtū eſt. ſicut vidē eſt finis oculi: ⁊ audire auris ⁊ huiuſmodi. q̄re ⁊c̄. ¶ Tertia ratio eſt. illa que nata ſunt agi .i. produci ſub talibus vel cum talibus diſpoſitionib⁹ ſm̄ quas ſunt cōueniētia ⁊ apta ad finem adipiſcēdum: nata ſunt fieri ꝓpter finē. hec eſt manifeſta cuilibꝫ bn̄ diſpoſito: non enī eſſet aliqua ratio quare aliquid eſſet natum fieri ſub talibus diſpoſitionibus q̄ ſunt conuenientes ad finē adipiſcēdum: niſi eſſent nata fieri ꝓpter finē. Sed entia naturalia ſunt nata fieri ſub talibus ⁊ cum talibus diſpoſitionibus que conueniunt fieri ad acquirendum finē: quod apparet: q2 ſicut vnūquodq̄ agitur ſic aptum natum eſt agi ⁊ econuerſo. ſed entia naturalia ſic agūtur vt in pluribus ꝙ ſunt apta nata attingere finē ⁊ ſub conuenientibus diſpoſitionib⁹. ergo ſic ſunt apta nata agi: ⁊ per conſequēs nata ſunt fieri ſic propter finē. ¶ Itē illud agens agit ꝓpter finē quod eſt natum imitari ab agente ꝓpter finē ⁊ cuius actiones nate ſunt compleri ab agēte ꝓpter finem. hec eſt euidēs. Agēs enim propter finē non debꝫ imitari illud quod non agit ꝓpter finē nec perficē actiones eiuſmodo: ars de qua conſtat ꝙ agit propter finem imitatur actiones nature: ⁊ in aliquibus perficit que natura non poteſt pficē: vt exemplificat Cōmē. ꝙ medic⁹ intēdēs ſanitatē facit exire ſanguinē per phlebotomiam ad imitationē ⁊ ſimilitudinē nature: que ſanat aliquādo per exitum ſanguinis a naribus: ⁊ ſimiliter cum virtus naturalis debilis exiſtens non poteſt ſanare medicus ꝑ artē ſuam adiuuat eam calefaciēdo aut aliter tranſmutando. quare ⁊c̄. hoc autem etiam ipſe Ariſt. oſtēdit inductione quadam vbi conſideranda ſunt illa que etiam ibi dicit Cōmen. ſed dimitto illa propter breuitatem.

C Ad primum argumentum in contrariū dicendū quod lꝫ natura in rebus inanimatis nō cognoſcat finē: tamē dirigit̄ ⁊ gubernatur ab aliquo cognoſcēte finem. ſ. ab intelligētia mouēte celūꝫ: ⁊ hoc pulchre docet Cōmē. i 12°. metaphyſi. vbi ſic ait.
Cō. 18 Scḋm hoc igit̄ itelligēdum eſt ꝙ nā agit aliquid pfecte ⁊ ordinate lꝫ non intelligat q̄ſi eſſet rememorata ab agentibus nobilioribus ea que dicuntur intelligētie. Et forte ad iſtā intētionē dixit hic Cōmen. ꝙ niſi diuinus concederet iſtud principiū nō poſſet demonſtrari deum habe ſolicitudinē: q2 nō poteſt aliter proprie ⁊ phyſice demōſtrari niſi q2 iſta inaīata que ſunt hic agūt directe ⁊ perfecte ad debitum finem: ⁊ tamē nō cognoſcunt finē: ⁊ qḋ non poſſent facere niſi aliquo cognoſcente dirigerētur: ſicut ſagitta non moueret̄ determinate ad ſignū niſi dirigeret̄ ab aliquo cognoſcēte ſignum. ¶ Ad ſecūdā dicitꝫ
T.c.85 Phūs ꝙ incōueniens eſt dicere nām non agere propter finem: ꝛ eo ꝙ non deliberat: quia videmus qḋ artifex non deliberat lꝫ agat ꝓpter finem. imo quāto perfectiorē hꝫ artē tāto minus deliberat: vt ſi quis cithared⁹ vel viellator in q̄libet pcuſſione chorde deliberaret q̄liter deberet percutere: videt̄ eſſe impfectiſſimus artifex: ⁊ ſimiliter eſt de aliis: q̄ꝫuis ergo nā nō deliberet i agēdo nō ſequit̄ eā nō agere ꝓpter finē. Obiectio
¶ Et ſi dicas ꝙ ars ꝓtanto agit propter finem: lꝫ nō deliberet: quia ipſa eſt agens extrinſecū: natura aūt nō: ſed intrinſecū. ¶ Hoc nō pficit: quia Dilutio
ſicut dicit ipſe Ariſto. Si nauifactiua eſſet in lignis ſimiliter vtiq̄ natura feciſſet. q̄ſi di. ꝙ ipſa extrinſicitas artis a nā in quā agit nō eſt cauſa q̄re ipſa agat ꝓpter finē: q2 ſi imaginaremur vel poneremus cauſam eſſe intrinſecā agens in mā nā lꝫ adhuc ipſa ars in nā ſimilr̄ facere .ſ. ꝓpter finem. Et huius ſignū eſt: q2 medicus per ſuā medicinam ipſe ſanat ſeipſum: lꝫ p accidēs hoc ꝯtingat: Illud ergo in quo ars differt a nā .ſ. q2 ars ē extra ⁊ nā itra: nō eſt cauſa q̄re ars agat ꝓpter finē q̄ꝫuis nō deliberet. Sꝫ debemus dicere eam agere ꝓpter finē: quia a determinato principio ꝑ media determinata ad finē determinatū peruenit. ſic aūt eſt de natura. q̄re ⁊c̄. ¶ Tunc ad tertiā rōnē cū dicit̄ .ſi natura ⁊c̄. dicendū per interēptionē cōſequētis. Certū eſt enī qḋ cōceſſum ē ab oībus ꝙ ars agit ꝓpter finē intantū ꝙ hoc ponitur in diffinitione artis: vt pꝫ per Euſtratiū ſupra pmū ethicoꝝ. vbi ſic dicit ꝙ ars Euſtratius
eſt collectio ex adinuētis cōprehēſionib⁹ exercitatis ⁊ ꝓbatis ad aliquē finē bonū eorū que in vita. Et tamē contingunt aliquoties peccata in actionib⁹ artis ⁊ artificis vt mōſtrat Ariſto. in litera. Nā grāmaticus hēns recte T.c.82
artem faciēdi literas: aliquando nō recte ſcribit. ſed male propter aliqḋ impedimentū vel ꝓpter aliquē defectū. Similiter medicus habens artē ſanādi aliquādo non facit operationē conuenientē: ſed peccat vt cū exhibet potionē nō bonā ad ſanandū. Similiter ergo q̄ꝫuis in effectib⁹ nālibus cōtingūt aliqua peccata. ſ. mōſtra que ſunt peccata illius qḋ in nā operat̄ ꝓpter aliquid ſꝫ Ariſto. in litera. tamē nō ſequit̄ ꝓpter hoc nām non agere propter finē. ¶ Et eſt diligenter notandū ꝙ ſi bene conſideretur iſta rō nō ſolū nō ꝓbat̄ qḋ intendit: imo etiā petit cōtrariū. Si enī aliqḋ agens agēs qḋ diuerſis modis pōt opari nullū finē itēderet: ⁊ ꝓpter nullū determinatū finē ageret: non eſſet aliqua rō neq̄ bona cā: quare ſic agēdo bn̄ ageret: ⁊ cōtrario mō agēdo male ageret. Poſtq̄ꝫ enī nullū finē per operationē ſuā ⁊ operatū ſuum intēderet conſequi: indifferens eſſet facere ſic vel illo modo: ⁊ vt ſi domificator in domificando nullū finem domus intenderet ad quē domus ipſa ⁊ ſue cōditiones ordinarent̄ non eſſet rō quare faciēdo domū minimā male faceret ⁊ peccaret plus q̄ꝫ faciendo domū mediocrē: ſꝫ igit̄ ipſum ꝙ aliqḋ agens aliq̄ñ bn̄ operat̄ ⁊ aliquādo peccat ē neceſſariū argumētū ꝙ agit propter finē: tunc enim directe ⁊ bn̄ facere dicit̄ cū ſic agit: qḋ eſt cōueniens ad adipiſcendū finem. Nam ſꝫ exigētiam finis opꝫ cetera moderari vt dicit Lincoñ. in pmo poſterioꝝ. tunc aūtē dicit̄ male agere cū incōueniēs eſt eius opatio vel opatum ad attingēdū finē: vt pꝫ ex 3° ethicoꝝ: vt eſt notū cuilibet intelligēti: nō ergo valet cōſequētia ꝙ ſi nā ageret ꝓpter finē in actiōibus ei⁹ ⁊ gn̄atis nō deberent cōtingere peccata. Et cū ꝓbat̄ ꝯñā q2 finis eſt optimū: verū ē: ex hoc bn̄ ſequit̄ ꝙ cū agit ꝯuenienter ad finē bn̄ agit: ſed non ſequit̄ ex hoc ꝙ neceſſario ſemp bn̄ agat q2 pōt ipediri multis modis vt videbit̄ poſtꝫ: lꝫ q̄ꝫtū ē ex parte finis ſemp bn̄ fieret. ¶ Ad 4ᵘᵐ argumētū antiquoꝝ de pluuia pōt dici ꝙ illa nō eſt cā finalis ipſius pluuie: ſed magis vt dicit Cōmē. cōſeruatio equalitatis elemētoꝝ: aliter enim corrūperet̄ mūdus: qḋ quō ſit itelligēdū oꝫ ſcire ex lib° metheoroꝝ.

¶ Et

Pluuia ē pp cō-ſuatōnē eq̄litatị elemētorum. Et forte ſic oʒ intelligi:cū enīʒ per actionē caloris ſolis ⁊ aliarum ſtellarum neceſſario gn̄ret vapor ex aqua ⁊ terra humefacta:⁊ ſurſuʒ moueat ad regionē aeris: neceē humōi vaporē iterū aliqn̄ cōuerti in aquā a frigore ꝯdēſante ⁊ deſcē dē inferi⁹. Nam ſi ſemꝑ fieret ⁊ eleuaretur vapor ex terra ⁊ aqua ⁊ nunq̄ʒ ex eo regn̄aret aqua:tūc tandē in ꝓceſſu tēporis tota aqua ⁊ terra corrumpet̄ in vaporē:⁊ ſic cū mūdus nō poſſet eē ſine omnib⁹ ſuis ptib⁹ eēntialib⁹ ſeq̄retur mundum corrumpi:⁊ ſi meli⁹ intelligeres placʒ mihi. Aliṫ pōt dici ad rationē φ gn̄atio ⁊ conſeruatio frumēti bn̄ eſt aliquo modo cauſa finalis pluuie lʒ non proprie ⁊ totaliṫ:⁊ cum dicitur φ pari rōne deſtructio frumēti oʒ eē cauſa finalis pluuie q: accit a pluuie deſtrui frumētū:hoc nō vʒ:q: gn̄atio ⁊ augmentatio frumēti ſemꝑ vel frequēter contingit ex pluuia: ſʒ eius corruptio non contingit niſi raro ⁊ in minori parte: ⁊ ideo illud poteſt eſſe finis pluuie ⁊ non iſtud.

¶ Similiṫ vtiq̄ʒ ⁊ in phyſicis ⁊ mōſtra ſunt peccata illius propter quod aliquid eſt ⁊c. Textu commenti. lxxxij. Qō. xiiij.

A Conſequenter queritur. Utrum mōſtra ſint intenta a natura. ¶ Et arguitur ꝓmo φ ſic. Quia agēs propter finē intēdit illud qđ facit. hoc videt̄ manifeſtum. Sed natura eſt agēs ꝓpter finē vt oſtēſum eſt. monſtra autē fiunt a natura vt videt̄. quare ⁊c. ¶ Itē ſcđo ſi natura nō intēderet monſtrum, tunc non continuaret nec cōpelleret eius ꝓductionē. vt ſi non intēderet ſextum digitum tunc factis qnq̄ digitis ſtatim deſiſteret ⁊ ceſſaret ⁊ non ꝯtinuaret actionē ad producēdum ſextum digitum:⁊ ſic de ſimilibus:hoc autē falſum eſt. quare ⁊c. ¶ Itē tertio cum aliq̄ ſunt eiuſdē ſpēi ſi vnū eſt intētū nā ⁊ reliquū. hoc videt̄ euidēs. ſed homo mōſtruoſus vt hō cū duob⁹ capitib⁹ eſt eiuſdē ſpēi cum homine nō mōſtruoſo. ⁊ certum eſt φ homo nō mōſtruoſus eſt intētus a nā. q̄re ⁊c. ¶ Itē 4°. omnis finis eſt intētus ab aliquo agēte. ſed forma monſtri vt dualitas capitum eſt quidam finis. ſ. gn̄ationis per quam acquiritur:⁊ vt euidēs eſt. q̄re ⁊c.

B ¶ Oppoſitū arguitur auctoritate Ariſt. quia dicit φ mōſtra ſunt peccata illius quod aliqđ agit propter aliquod: peccatum autē cum ſit quoddā malū nō eſt quid intētū.

Ad euidentiam q̄ſtionis premittātur aliqua. ꝓrimo quid intelligat̄ ꝑ mōſtrum in cōi. 2° quot modis ⁊ ex quot cauſis fiūt mōſtra. 3° ꝓmittētur quedā diſtinctiones ad ſolutionē q̄ſtionis.

Mōſtꝝ quid eſt. ¶ Dico ꝓmo φ mōſtrum eſt ens gn̄atū cum diſpoſitione diſcōueniēti raro ⁊ in minori parte contingēte: ſicut cū aliq̄s homo gn̄atus eſt habēs duo capita vel ſex digitos vel vnum ſolum oculum vel nullum:ita φ accipio diſpoſitionē diſcōueniētē cōmuniter ad ꝓuationē ⁊ habitū irregularē ⁊ diſconueniētē:⁊ hec diſſō ſatis habetur ex intētione Ariſt. in lrā ⁊ Alberti ſimiliṫ. ¶ Cauſe aūt mon

Mōſtꝝ cauſe. ſtroſi ſm Albertum reducunt̄ a q̄tuor. Una qdē cauſa eſt defectus vel paucitas mãe. 2ª eſt ſupabundātia ipſi⁹ mãe. 3ª cā eſt qualitas actiua vl̄ paſſiua. 4ª eſt malitia cōtinētis. Ex defectu quidē vel paucitate materie dupliciṫ vel tripliciṫ contigit mōſtrum. Uno mō ſm defectū magnitudinis vt naſcit̄ aliq̄s nimis paruus ſicut forte vn⁹ nanus. Alio mō ſm defectum numeri:ita φ nō eſt cōplex⁹ nūo ptiū ex qb⁹ regulariṫ integrat̄ corp⁹ humanū vt φ aliq̄s nō hēat regulariṫ niſi vnū oculū vel niſi vnaʒ manū:⁊ ſiliṫ de mlt̄is aliis. 3° mō ſʒ vtrūq̄ ſimul. ſ. φ ipſū gn̄atū habet magnitudinē diminutā irregulariṫ ⁊ enormiter:⁊ cū hoc deficit ei aliq̄ de ptib⁹ itegralib⁹. Ueruʒ eſt tamē φ hʒ defect⁹ aliquo mō ꝓuenit ex dbilitate agētis. ſ. virtutis formatiue q̄ etiam ex mā ſubiecta non pōt ſufficiēter ⁊ complete formare corp⁹ ſub debita magnitudine ⁊ numero debito, mēbroꝝ:⁊ iſti forte frequēti⁹ contingūt ex paucitate ⁊ defectu mãe vt vʒ velle Albertus.

¶ Scđa qdē cā mōſtruoſitatis videt̄ eſſe ſupabūdantia mãe:⁊ ex hac multipliṫ fiūt mōſtra. Quedā. n. ſupabūdāt in magnitudine vt cū naſcit̄ puer enormiṫ caput habēs groſſum aut aliā partē enormiṫ ⁊ irregulariṫ magnam: aut etiā totuʒ corp⁹. hoc tn̄ ⁊ aliqn̄ ꝓuenit ex fortitudie v̄tutis formatiue vt dicit Albertus. Quedā aūt mōſtra ꝓpter ſupabūdantiaʒ mãe abundant in numero mēbrorum:⁊ hoc eſt duob⁹ modis. Qn̄q̄ enī abūdat membrum debitū. i. reqſitū ad itegritatē corporis humani toti⁹. qn̄q̄ aūt abūdat mēbrū nō debitū vt ſextus digit⁹ ⁊ ſcđm caput ⁊ hʒ. Dicit̄ aūt abūdare qn̄q̄ mēbrū debitum:vt cū orit̄ in tꝑe nō debito vt cū puer naſcit̄ hn̄s dētes:qđ contingit ex abūdātia mãe dētium cum fortitudine etiā v̄tutis formatiue dentiū. ⁊ ſicut orit̄ aliqn̄ puer hn̄s pilos in inguinib⁹. Et ad hāc cāu reducebat̄ gn̄atio cuiuſdaʒ puelle que ꝓſentata fuit Alberto vt dicit:q̄ nata fuit cūʒ vberibus pēdentibus:⁊ fatebatur mater eius φ ipſa patiebat̄ fluxum mēſtruorum. Abundat etiam aliquando mēbrū nō debitū ꝓpter mãe ſupfluitatē: vt gn̄atus fuit qn̄q̄ hō bicorporeus ſupi⁹. ſ. habēs duo capita ꝯiuncta in vno collo:vel bicorporeus inferi⁹ habēs quatuor crura. Et ad iſtā cām reducebat̄ qdā puer quē dicit Albert⁹ ſe vidiſſe habētē vndeci ora ⁊. 24. labia incōpleta:⁊ vndecim linguas ⁊ mortu⁹ fuit añq̄ʒ naſceret̄. i. añq̄ʒ exiret ex vtero. Ad iſtā cām reducit̄ gn̄atio geminoꝝ: q q̄nq̄ nati fuerūt in vna ⁊ eadē cellula matricis: ⁊ hʒ fuit ꝑ iſtum modū vt dicit ipſe. Sūt enī q̄dā femelle q̄ multum delectant̄ i coitu ꝓpter diffuſſionē ſpermatiſ ſup neruos ſenſibiles ⁊ in illa delectatiōe agitat̄ ⁊ mouet̄ matrix. ⁊ tūc ipſuʒ ſemē diuidit̄ ⁊ qn̄q̄ ꝑficit̄ diuiſio ſeminis femelle qđ eſt mā fetus ⁊ virt⁹ formatiua ſꝑmatis eſt ſatis fortis: ⁊ tūc fiūt duo pueri in vna cellula matricis. Aliqn̄ v̄o non oīno ꝑficit̄ diuiſio ⁊ diſtinctio ſeminis. ſ. ſanguinis menſtrui: ſed ſolū ramificat̄ ſupius vel inferi⁹:⁊ fiunt duo capita vel q̄tuor crura. ⁊ iđ periculoſum eſt ⁊ incōueniens φ mulier in coitu agitet ſe ⁊ moueat̄ ſicut dicuntur facē mulieres meretrices: q: ſi tūc ꝯciperēt poſſet gn̄ari mōſtrū bicorporeū ⁊ valde turpe ⁊ horribile. ¶ 3ª autē cā monſtruoſitatis eſt qualitas actiua irregulariṫ ſe hn̄s ta 2ª cauſa

3ª cauſa

forti enim ⁊ nimia caliditate aliqn̄ ꝯtingit nimia pinguedo ⁊ a nimia frigiditate ꝓuenit nimia macies. Aliqn̄ ēt in ſemine ꝯſiſtētes ſunt q̄litates ꝯrie cōplexionales. i. vt intelligo cōplexio maſculina ⁊ ꝯplexio feminina:⁊ v̄t⁹ formatiua ſatiſfacit vtriq̄ ſexui tā in mēbris interiorib⁹ q̄ʒ in mēbris exterioribus:⁊ econuerſo. ⁊ ſic naſcitur vnuʒ ſuppoſitum habēs vtrūq̄ ſexum. ſ. maſculinū ⁊ femininum. Et dicit Albert⁹ φ tēpore ſuo nat⁹ fuerit vnus talis hermaphrodit⁹ habēs vtrūq̄ ſexum ita cōplete φ ēt a ſapientib⁹ vix diſcerni poterat q̄s ꝓualeret. imo ēt narrabant aliq̄ fide digni φ in coitu ſuccumbebat aliqn̄ vt mulier ⁊ incūbebat vt maſculus nec īpediebat ſit⁹ membroꝝ genitaliū:q: ſitus mēbri virilis nāliter eſt ſup neruum core ⁊ ſit⁹ vulue mulieris eſt iuxta anū. ¶ Quarta qdē cā mōſtroꝝ eſt malitia. i. irregularitas ꝯtinētis. Sʒ iſtud ꝯtinēs eſt duplex. Unum eſt ꝯtinēs intriſecū ⁊ immediatū:⁊ iſtud eſt q̄dā pellis q̄ dicitur ſecūdina īuoluēs fetum. Aliud aūt eſt ꝯtinēs magis extrinſecū ⁊ remotū. ſ. aer vel aq̄ i qbus fit gn̄atio. Modo ꝓpter malitiā. ſ. ꝓp rupturā ꝓmi continētis contingit φ ſemē ꝺfluit ⁊ diuiditur:⁊ ſic deficit mēbruʒ qđ oʒ fieri ex illa mã:vel ſi oīno nō ſeparat̄ a toto tn̄ ꝓpter rupturam pellicule continēs extēdit̄ irregulariṫ. ⁊ ſic fit aliqđ mēbrum nimis magnū 4ª cauſa

vt pes vel manus vel auris. Ex malitia vero .i. ex eius ir
regularitate exterioris continētis .ſ. aeris aut aque fiunt
mōſtra per hunc modum: ita contingit ꝙ ipſuꝫ continēs
habēs in ſe virtutem celeſtis circuli eſt informatum for
ti ⁊ intēſa virtute gñatiua alterius ſpēi ab iſta ſpecie cu
ius indiuiduū ibidē generatꝛ. Et tunc forte inducuntꝛ ali
que diſpoſitiones ſimiles diſpōnibꝰ illius alterius ſpēi:
vt ſi in aere in quo generantꝛ procelle multum fortis ⁊ in
tenſe vigeat virtus celeſtis gñatiua hominis: contingit
£ gñari porcellos hñtes capita hūana .i. ſimiles figure ca
T.c. 49 pitibus humanis vel etiam econuerſo. ¶ Eſt enim con
ſiderandū circa hoc ꝙ ſicut dicit Ariſto. in ſcđo de gene
ratione. Forme omniū ſunt in terminis .i. in corporibꝰ ce
leſtibus in quibus eſt terminꝰ totius corporeitatis: quod
£ ſic intelligo ꝙ cuilibet ſpēi iſtius mūdi inferioris corrñ
ſpēi in in det aliqua conſtellatio vel cōfiguratio celeſtis: cuius vir
ferioꝛi tus diffunditꝛ ad iſtum mūdum inferiorē cum ipſis lumi
bꝰ corre nibꝰ ſtellarum. ⁊ hoc pulchre docet Albertus in ſuo Cō
ſpondet men. ſup libꝛuꝫ de ſomno ⁊ vigilia: vbi ſic dicit. lumē ce
ꝯſtella leſte diuerſimode ſituatuꝫ vehit ad nos omnes virtutes
orbis. Et propter hoc etiā dicit Ariſto. in ꝑmo metheo
rorum: ꝙ ex neceſſitate iſte mūdus eſt contiguus ſupio
ribus latiōibꝰ ⁊ corporibꝰ ſuperioribꝰ localiter motis vt
omnis ṽtus eius gubernetꝛ inde. Contingit igitꝛ aliqñ ꝙ
lumē celeſte alicuiꝰ conſtellationis vel ꝯfigurationis ſtel
larū diſtantis ſemꝑ ſuper gñationeꝫ alicuiꝰ ſpēi: dirigitur
ſm radios rectos aut aliter fortiter ad locum in quo ge
neratꝛ indiuiduū alteriꝰ ſpeciei: ⁊ tūc ꝗuis illa virtus nō
gñet indiuiduū alteriꝰ ſpēi ſuper quā dominatꝛ hmōi vir
tus celeſtis: tamē imprimit aliquas diſpoſitiones .ſ. figu
rationes ⁊ lineationes conſimiles diſpoſitiōibꝰ illiꝰ ſpe
Figꝰ inue ciei. Et forte hec eſt cauſa quare in quibuſdā lapidibꝰ in
niūtꝛ i la ueniūntꝛ quedā pulcherrime figure ſimiles humane fa
pidibus ciei vel alicuiꝰ alteriꝰ aialis: quas tamē figuras cōſtat nō
fuiſſe factas ab arte ſed ab agēte qđ eſt natura: vt narrat
Albertꝰ in ſuo libro đ mineralibꝰ: ⁊ ſic patet cauſa taliū
monſtrorum. ¶ Ulterius accipio magis accedendo ad
Agēs ē queſtionē propoſitā ꝙ agens intēdens aliqueꝫ effectum
duplex. eſt duplex. Quoddam eſt agens ꝑ cognitionē. Aliud eſt
agēs ſine cognitione exiſtēte in ipſo ſicut ſunt omnia agē
tia inanimata: ⁊ ſimilr plante que carent ſenſu. Differēter
autē intēdit agēs per cognitionē ⁊ agēs non cognoſcēs.
Nam agēs per cognitioneꝫ cognoſcit illud qđ agit ⁊ ip
ſum appetit appetitu animali .i. appetitu qui eſt electio
ꝯſequēs cognitionē. Sed agēs ſine cognitione nō inten
dit niſi que habet virtutē ꝓductiuā ipſiꝰ effectus: ⁊ hoc eſt
ſuū intendē. Uerū eſt tamē ꝙ hmōi agēs bene dirigitꝛ ab
agētibꝰ cognoſcētibꝰ .ſ. ab itelligētijs: vt accipitꝛ ſupra a
Cō. 18. Cōmē. in. 12ᵒ metaphy. ¶ Itē vnūquodqꝫ iſtoruꝫ agen
Agēs i tiū aliqđ intēdē eſt duobꝰ modis. vno modo ſimpliciter
tēdit ali ⁊ ꝓprie ⁊ ꝑfecte. Alio modo ſm qđ ⁊ diminute. Agēs
qđ dupʳ quidē cognoſcēs dicitꝛ ſimpliciter ⁊ perfecte intendē ali
quid ⁊ ex intentione facē cū cognoſcit illud ⁊ appetit nō
ſolum in hora in qua operatꝛ: ſed etiam ante illud tēpus
in quo agit ipſum cogitabat ⁊ appetebat: vt cum aliqs
cogitās ⁊ appetēs emere veſtē exiit domū ⁊ vadit ad fo
rum: ita ꝙ non ſolum cognoſcit ⁊ appetit emptioneꝫ in
hora in qua emit ſed etiā ꝑus. Dicitꝛ autē tale agēs inten
dere ſolū ſm quid ⁊ diminute: cuꝫ cognoſcit ipſum ⁊ ap
petit ſolū in hora vel in tēpore in quo illud operatꝛ: vt ſi
ille qui iuit ad forum vt emeret ⁊ recipit pecuniā a debi
tore quā ꝑus nō cogitabat nec appetebat ibi recipe tunc
dicitꝛ illud intendere ſm quid ⁊ quaſi diminute reſpectu
ꝑmi modi intēdēdi. Similr agēs qđ non cognoſcit dicitꝛ
aliquid ſimplicit intēdere cum hēt virtutē actiuā eius: ⁊
ipſuꝫ ꝓducit frequēter ⁊ vt in pluribꝰ. vt ſperma huma
niſi receptū in matrice habet virtutem formatiuam ordi
natuꝫ ad gñonē hoīs: ⁊ hoc facit freqñter ⁊ vt i pluribꝰ.
⁊ dicitꝛ aliqđ intēdē ſm qđ ⁊ imꝑfecte cū habet virtuteꝫ
actiuā illius: ⁊ agit ipſm ſolum raro ⁊ vt in paucioribus.

His viſis poſſunt ad queſtioneꝫ dici tria. Primo D
quod ipſa monſtra nullo modo ſunt ꝯ primo
intenta a natura vt natura eſt. 2ᵒ ꝙ nō ſunt ſimpliciter ⁊
perfecte intēta ab illo agēte quod eſt natura. 3ᵒ ꝙ ſꝫ qđ 2ᵒ
⁊ diminute ſunt intēta ab aliquo agente quod eſt natura 3ᵒ
nō quidē natura vt natura eſt ſed vt caſus. ¶ Primum
probatꝛ: quia quod nō eſt cauſatum a natura vt natura eſt: Rōꝑ
non eſt intētum ab ea vt eſt natura: hec eſt manifeſta de
ſe. ſed monſtrū nō eſt cauſatuꝫ de per ſe a natura vt natu
ra eſt: quia nā ſꝫ ꝙ nā eſt: eſt pricipium ⁊ cauſa eorū quoꝝ
eſt ꝑncipium ⁊ cauſa frequēter ⁊ vt in pluribꝰ vt habetꝛ
in iſto ſcđo ⁊ in libro de bona fortuna. iſta auteꝫ mōſtra
non fiūt frequēter nec vt in pluribꝰ ſed raro ⁊ in paucio
ribꝰ. quare ⁊c. ¶ Scđm oſtenditur quia ab illo agente
quod eſt natura non eſt aliquid intentum ſimpliciter et Rō 2ᵒ
perfecte niſi quod producit vt frequēter ⁊ vt i pluribꝰ.
Hanc etiam recipio pro manifeſta. ſi enim intēderet ſim
pliciter ⁊ ꝓprie aliquid qđ raro ⁊ in minori parte pro
duciti: tunc fruſtraretur a ſua intētione vt in pluribꝰ: qđ
eſt abſurdum: ⁊ ita ꝓprie eſſet intētum ab huiuſmodi
agente illud quod raro prouenit ab eo: ſicut illud quod
frequēter ꝓuenit: qđ eſt etiam ridiculum. Sed cōſtat ꝙ
mōſtra non producuntꝛ ab agēte quod eſt natura niſi ra
ro ⁊ in paucioribꝰ. quare ⁊c. ¶ Tunc tertium oſtenditꝛ
quia agens qđ eſt natura intēdit illud cuius habet poten Rō 3ᵒ
tiā actiuam. hec videtur manifeſta: ſed modo cōſtat ꝙ il
lud idem agens quod eſt natura reſpectu effectus quem
producit vt in pluribus habet potentiam actiuam mon
ſtri ſaltem dum ipſum producit: quia ſi non haberet po
tentiam actiuam illius non produceret ipſum. Sicut .n.
quod non habet potentiam receptiuā non recipit: ſic nō
agit quod nullo modo habet virtutē actiuā. ergo ipſum
agēs qđ eſt natura aliqualiter intendit ipſum monſtruꝫ.
Aut ergo ſimpliciter ⁊ perfecte: ⁊ hoc eſt remotuꝫ. Aut
ſm quid ⁊ diminute ⁊ ſic habetur intentum. Non enim
agēs inanimatū dicitur aliquid intēdere: eo ꝙ illud co
gnoſcit ⁊ appetit appetitu animali: ſed ſolum quia habꝫ
virtutē actiuam ipſius. Et eſt notandum ꝙ licꝫ monſtruꝫ
ſit aliqualr intētum ab illo agēte quod eſt natura ſcilicꝫ
ſm quid ⁊ improprie vt dictum eſt: tamē illud agens re
ſpectu monſtri non meretur dici natura vt etiam oſten
ſum eſt ſed caſus: ⁊ ſic ipſa monſtra fiunt a caſu.

Ad Primam rationem pꝫ ex dictis: monſtra .n.
ꝓprie nō fiūt a nā vt natura eſt ſꝫ £
a caſu: ⁊ ideo non opꝫ ꝙ ſint itēta nā ſed forte a caſu vel
ab eo agēte quod dicitur caſus ſunt itēta modo ꝑdicto.
¶ Ad ſecundam ſimiliter cōceſſum eſt ꝙ aliqualr ſunt in
tenta dum fiunt: ⁊ ideo pōt agens cōplere ꝓductionem
eorum. ¶ Ad tertiā dico ꝙ licꝫ monſtrum ſit eiuſdēꝫ ſpe
ciei quātū ad ſubſtātiaꝫ cum alio ſuppoſito nō mōſtruo
ſo: tamē differunt ſm diſpoſitiones quia vna illarum di
ſpoſitionem .ſ. ſuppoſiti monſtruoſi non eſt conueniens
ad finē nec contingit niſi raro ⁊ in paucioribus. Alia eſt
conueniēs ad finē ⁊ frequenter contingit: ⁊ ideo vna po
teſt eſſe intenta ⁊ non alia. ¶ Ad quartam poteſt conce
di ꝙ ipſa forma monſtri ſit aliqualiter itēta ab agēte ſꝫ
non ſimpliciter. cum non ſit finis generationis frequent
⁊ vt in pluribus contingentis: ſed raro quantū ad tem
pus: ⁊ in paucioribus quantum ad ſuppoſita.

¶ Et nanqꝫ ſi eēt in ligno nauis factiua ⁊c.
Textu cōmenti. lxxxvj. Qō. xv.

A Circa iſtã partẽ q̃ſitum fuit. Utrũ oẽ agẽs na
turale ſit irrinſecuꝫ paſſorꝫ ſupra capl'm de
caſu ⁊ fortuna. Utruꝫ oĩa veniant de neceſſi
tate. Sed iſtas q̃ões ordinaui inter ſophiſ
mata prolixius exq̃ſita. ¶ Q̃d aũt ex neccita
te ⁊c̃. ¶ Queriſ hic vtrũ neccitas effectuũ nãliuꝫ depen
deat ex mã rei nãlis. Et arguiſ p̃mo ꝙ ſic: qꝛ illa q̃ ſunt
T.c.87 ſcibilia ſimplr̃ ſunt neceſſaria ſimplr̃: qꝛ ſcientia eſt neceſ
ſarioꝝ. p̃mo poſterioꝝ. ergo ſcientia ſimplr̃ neceſſarioꝝ
eſt ſimplr̃. Sed entia nãlia ſunt ſcibilia ſimplr̃. vt mani
feſtũ eſſe videtur: quare debent eſſe neceſſaria ſimplr̃ ⁊ iſ
neceſſitas ſimplr̃ in naturalibus eſt ex mã. vt vult Ariſ.
in littera. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ex illo eſt neceſſitas ꝓprietatũ nã
lium ex quo vl' ad quod neceſſario ſequitur. hec eſt ma
nifeſta. Sed ex materia neceſſario ſequuntur. vt bene ſe
quitur. neceſſario hoc hꝫ materiã. ergo eſt corruptibile:
⁊ ſic de multis alijs. ¶ Itẽ diuiſibilitas in infinitũ eſt q̃
dam proprietas naturalis: vt euidẽs eſt: neceſſitatis autẽ
T.c.59 huius cauſa ẽ mã. vt pꝫ per Ariſto. ⁊ Cõmẽtatorẽ 3° hu
ius. ¶ Itẽ effectuuꝫ naturalium neceſſitas eſt ex illo per
q̃d demonſtrari poſſunt: cuꝫ demonſtratio ſit de neceſſa
rijs ⁊ per neceſſaria. p̃mo poſteriorũ. Sed effectus na
turales poſſunt demonſtrari p̃ mãm: vt omne hñs mãꝫ
eſt corruptibile: aĩal habet mãm. ergo aĩal eſt corrupti
bile. ¶ Itẽ ex illo videſ accipi neceſſitas rerũ nãliũ ſiue
effectuũ nãlium ſine quo ipſi effectus nãles eſſe non poſ
ſunt. Sed nõ poſſunt eſſe ſine mã. vt pꝫ in partibus ⁊ in
virtutibus naturalibus animaliũ ⁊ plantaꝝ: ⁊ maxime
apparet in monſtris. vt dictum fuit prius. quare ⁊c.
B ¶ Oppoſituꝫ arguiſ auctoritate Ariſto. qui reprehendit
de hoc quoſdam antiquos: ⁊ etiam Cõmẽtator.
Opio antiq̃ꝝ Quidam antiq̃ Phi credentes mãm rei nãlis eſſe
totã ſubſtantiam rei nãlis: ſicut mã rei artifici
alis eſt eius tota ſubſtantia: ⁊ putãtes nãm non agere propter
finẽ: qꝛ nõ deliberat: dixerunt conſequẽter his dictis ꝙ
neceſſitas rerũ naturaliũ eſt ex ipſa mã ⁊ non ex fine. Et
declarat Ariſto. intẽtionẽ eoꝝ per ſimile in re artificiali.
vt ſi in conſtitutione domus partes ſic ⁊ ſic ponerenſ ex
natura mãe. vt ꝙ fundamẽtũ eſſet inferius ꝓpter graui
tatẽ mãe: ⁊ parietes in medio ꝓꝑ medietatẽ inter grauiſ
ſimũ ⁊ leuiſſimũ: ⁊ tectũ q̃d eſt ex lignis eſt ſurſum pro
pter leuitatẽ. leuiſſima eniꝫ ſunt ligna reſpectu aliorum
vt dicit. Sic autẽ imaginabanſ formas ⁊ ꝓprietates re
rum naturaliuꝫ eſſe ſic vel ſic neceſſario ex natura mãe.
vt ꝙ dentes anteriores ſint acutiores ꝓpter mãe ſubtili
Reprobatio. opionis tatẽ ⁊ idoneitatẽ ad acutiẽ. ſimiliter autẽ ⁊ i alijs. ¶ Et
hec opinio eſt purus error. ⁊ ideo improbatur ab Ariſ.
⁊ Cõmẽtatore. Arguit enim Ariſto. ſic vt colligi põt ex
litera. Si effectus naturales eſſent neceſſarij ſolũ ex p
te mãe nõ ordinarenſ ad aliq̃d aliud nobilius: nec eſſent
ꝓꝑ aliq̃d nobilius. hoc aũt eſt falſum ⁊ abſurdũ: q̃uis
enim nõ ſint ſine neccia ⁊ cõuenienti mãtiã non ſunt pro
Cõ.88. pter ipſam ſolã mãm: ſed ꝓpter aliq̃d aliud. Vñ Cõmẽ
tator dicit legendo literã ꝙ ad q̃õnẽ: ꝓpter quid õ effe
ctibus nãlib⁹ ſupple reſpondeſ finis ⁊ nõ reſpõdeſ mã.
ergo materia eſt aliud a fine: ⁊ ſic res naturales ſunt ꝓꝑ
aliq̃d aliud a mã. ⁊ ideo nõ ſolum habẽt neceſſitatem ex
Cõ.87. materia. ¶ Iteꝫ Cõmẽtator tangit vnaꝫ rationẽ hñ pul
chram. Nam ſi diſpoſitiones ⁊ ſitus partium reruꝫ natu
ralium eſſent ſcḋm exigentiã materie ſolũ ⁊ non ꝓpter ali
quem alium finem: tũc in animalibus teſtam habentib⁹
cum ipſa teſta ſit de graui mã: tunc non deberet eſſe niſi
oĩno inferius ⁊ nõ ſupra alias partes illius aĩalis minus
graues. hoc autẽ eſt falſum manifeſtum. quare ⁊c̃.
C ꝯclo p̃ⁱ. Et ideo dico ad queſtioneꝫ tria. Primo q̃d ne
ceſſitas rerum nãliũ non eſt p̃ciſe
⁊ ſolũ ex materia. 2° dico ꝙ ipſa neceſſitas effectuũ natu 2°
ralium aliquo modo dependet ex mã propria. 3° dico ꝙ 3°
p̃ncipalius ⁊ verius eſt ex fine q̃ꝫ ex mã. ¶ Primũ oſten p̃ ꝯclo
ditur rationibus predictis cõtra antiquos. Incõueniens nis.
enim oĩno eſt dicere ꝙ oculus qui eſt vna pars nãlis aĩa Rõ p̃
lis non ſit ꝓpter aliq̃d aliud: nec gr̃a alicuius alterius a
ſua mã: ⁊ maxime eſt propter viſionem tanq̃ꝫ finem qui impo
nit ei neceſſitatem eſſendi ¶ Item Cõmẽtator hic tãgit Rõ 2°
vnam aliam rõnem. ſi enim forme nãles ſequerentur ne Cõ.88.
ceſſario ipſam mãꝫ ⁊ eſſent oĩno ꝓpter ipſaꝫ: tũc oĩa ſup
ple nãlia eẽnt neccia: q̃d eſt abſurdũ: ⁊ pꝫ ꝯña: qꝛ iſta ẽ di
ſpoſitio entis neceſſarij ſimplr̃: ꝙ eius actio. i. actus ẽ ꝓ
pter ipſuꝫ: ⁊ nõ ecõuerſo: vt eſt videre i motorib⁹ corpo
rũ celeſtiũ qui mouẽtur p̃ ſe p̃imaria intẽtiõe: ⁊ ipſi ſũt
neceſſarij ſimplr̃ in mouẽdo. Si igiſ forme nãles ſeque
rẽtur ſic nãm mãe ꝙ oĩno fierẽt ꝓpter ipſaꝫ: tũc res nã
les eẽnt neccie ſimplr̃: q̃d nõ videſ: poſſit enim impediri ab
oppoſitis ſuis q̃ frequẽti⁹ agũt: vt ſemẽ ipedit a ꝓdu
ctione duoꝝ oculoꝝ: q̃d nõ cõtingit in illis que p̃maria
intẽtione agunt ꝓpter ſe. q̃re ⁊c. ¶ Itẽ poſſumus accipe Rõ 3°
aliã intẽtionẽ ſiue rõneꝫ ex Cõmẽto i illo caplo ſcḋi vbi
oſtdiſ ꝙ nãlis demõſtrat p̃ q̃libꝫ genus cauſe. ſi forme
nãles ſequerenſ neccio nãm mãe. i. eſſẽt p̃ciſe ⁊ neceſſita
te mãe ſequerenſ duo incõueniẽtia. Unum eſt ꝙ vna ps
mãe non haberet nobilius eſſe q̃ꝫ alia: qꝛ in q̃libet parte
mãe eſſent oẽs forme nãles poſtq̃ꝫ cõſequerenſ ſolã ma
teriã. vt q̃libet ſuppoſitũ hominis hꝫ riſibilitatẽ que p̃
ſe ⁊ p̃ciſe cõſequiſ nãm humanã: ⁊ ſic vna pars mãe nõ
haberet eſſe ſimplr̃ nobilius quã alia: q̃d eſt abſurdum.
Nam natura hoĩs hꝫ nobilius eẽ ſimplr̃ q̃ꝫ mãe oĩum
alioꝝ naturaliũ. Aliud incõueniẽs eſt ꝙ vna mã non eẽt
nobilior i vno tẽpore q̃ꝫ i alio. ſ. q̃ꝫ i tẽpore in quo eẽt ſi
ne forma: qꝛ nũq̃ꝫ eſſet ſine forma illa nobiliori. vt homo
nũq̃ꝫ eſt nobilior riſibilitatẽ habẽdo q̃ꝫ ſine ea: qꝛ nunq̃ꝫ
caret riſibilitate. Et hoc eſt q̃d voluit dicere Cõmẽtator
cũ dixit: ꝙ forma que ſequiſ naturã entis nõ ẽ dicta no
bilior. i. nõ facit vnũ ſuppoſitũ illi⁹ entis ſimplr̃ nobilius
q̃ꝫ alteruꝫ: nec vnũ ſuppoſitũ illius entis nobilius in vno
tẽpore q̃ꝫ in alio. ſ. cũ habet illam formã q̃ꝫ cũ nõ hꝫ eã:
qꝛ nũq̃ꝫ nõ habet. Et exẽplificat Cõmentator de circulo.
Equalitas enim linearũ exeũtiũ a cẽtro circuli ad ei⁹ cir
cũferẽtiã nõ facit circulũ nobiliorẽ q̃ꝫ cũ non hꝫ hmõi eq̃
litatem: qꝛ nũq̃ꝫ eſt verũ ipſũ nõ habere: ⁊ ſic eſt de alijs
formis mathematicis vt dicit. Hoc enim. ſ. dare eſſe no
bilius nõ accidit forme niſi ſcḋm ꝙ eſt finis: quod ſic itelli
go ꝙ forma nõ dat ſuo ſubiecto eſſe nobilius in vno tp̃e
q̃ꝫ in alio niſi ipſa ſit talis forma que eſt finis. i. terminus
generationis. hec enim ſola forma dat ipſi enti. i. ſuo ſub
iecto eſſe nobilius cũ actu eſt in eo q̃ꝫ cuꝫ eſt in potẽtia,
vt habeſ ſatis ex 9° metaphy. Unde forme ꝑpetue que T.c.15
non ſunt niſi termini generationis ſicut ſunt forme cele
ſtes nõ dant ſuis ſubiectis eſſe nobilius in vno tẽpore q̃ꝫ
in alio: imo nec vnũ tale ſubiectũ habet formaliter eẽ no
bilius per taleꝫ formã q̃ꝫ alterum: eo ꝙ talis forma abſo
luta que non ẽ finis generationis nulli ſubiecto dat eſſe
formaliter ſcḋm intentionem Ariſto. ⁊ Cõmentatoris. pꝫ
igitur ꝙ forme naturales non ſequunſ neceſſario ſolam
materiaꝫ rei naturalis. quare ⁊c̃. ¶ Secundum declara 2° ꝯclõis
tur: qꝛ effectus nãlis a quocũq̃ hꝫ eſſe: ab illo hꝫ aliquo Ratio
modo neceſſitateꝫ eſſendi que ſibi debeſ. hec videſ vera
eẽ: qꝛ ipſa neceſſitas eẽndi vel ẽ idem cũ ipſo eſſe vel ali
quid cõſequẽs ipſum eſſe. Sed effectus naturalis habet
aliquo modo eẽ ſuũ a materia nãli ſcḋm Ariſto. in litera.
Unde dicit ꝙ iſta nõ ſunt ſine mã neceſſaria. ⁊ ideo vult T.c.91
ꝙ vtreq̃ a phico dicende ſunt cauſe. q̃re ⁊c̃. ¶ Tertium 3° ꝯclõis
oñditur: qꝛ neceſſitas effectuũ naturaliũ magis ẽ ab illo Ratio.

⁊ principalius gratia cuiꝰ eſt mã: ⁊ nõ ecõuerſo ipſũ nõ
eſt gratia mãe: ſed finis eſt hꝰ: qꝛ .ſ. mã eſt gratia ipſius: ⁊
T.c.91 nõ ecõuerſo. hanc ꝓpoſitionez innuit Phs breuiter i lit
tera his verbis. Cauſa enim hec materia: ſed non hec fi/
2ª Rõ nis ⁊c. ⁊ eſt intelligẽdũ cauſa grã cuius. ℂ Item ex illo ꝙ
digniorẽ ⁊ nobiliorẽ habet cauſalitatem magis ⁊ princi
palius ſumẽda eſt neceſſitas naturalium cauſatorũ. hec
eſt manifeſta de ſe. Sed finis rei nãlis ordinate in finem
eſt nobilioris cauſalitatis ⁊ dignioris q̃ȝ materia. Cuius
ſignum eſt: qꝛ ipſum principium quod eſt deus quod ẽ
optimuȝ totaliter ⁊ nobiliſſimum omniuȝ entiuȝ i nullo
modo habet cauſalitatem materie: nec vnitatem eũ mã
naturaliũ nec analogice: habet autē veriſſime ⁊ propꝛijſ
ſime cauſalitatem finis: licȝ non vniuoce oĩno: nec finis ꝓ
prie naturaliũ rex ꝗ̃re ⁊c. ℂ Preterea. Ex illo qđ nun/
3ª Rõ q̃ȝ poteſt eẽ ſine re naturali magis eſt ſumẽda neceſſitas
rei naturalis q̃ȝ ex illo quod põt eſſe ſine ea. Sed finis ꝓ
prius rei naturalis nũq̃ȝ poteſt eſſe ſine re naturali que
eſt ad finem: ⁊ tamẽ ipſa materia poteſt aliquãdo eſſe ſi/
ne aliqua forma ⁊ virtute naturali. verbi gratia: vt viſio
que eſt finis oculi nũq̃ȝ poteſt haberi ſine oculo ⁊ virtu/
te viſiua: materia vͦo nãlis bene eſt ſine oculo ⁊ ſine vͦtu
D te viſiua. vt pȝ in aliquibus monſtruoſis propter debili/
Neceſſitas mãe ⁊ finis differũt tatẽ virtutis forme: quare ⁊c. ℂ Et ẽ conſiderandum ꝙ
neceſſitas materia ſolet dici neceſſitas ſimpliciter: ⁊ ne/
ceſſitas ex fine dicit̃ neceſſitas ex ſuppoſitiõe: ⁊ illa qbꝰ
finis imponit neceſſitatẽ in rebus naturalibꝰ dicunt̃ ne/
ceſſaria ex ſuppõne. ℂ Cuius forte ratio eſt: qꝛ ipſa mã
rei naturalis ſemper eſt in ipſa re q̃ȝdiu res eſt: ⁊ ideo ne
ceſſitas ex parte eius dr̃ neceſſitas ſimpliciter. Sed finis
rei naturalis nõ ſemꝑ eſt actu in ipſa vt viſio non ſemꝑ
eſt in oculo vel viſu. ideo neceſſitas ex fine eſt neceſſitas
conditionata ſiue ex ſuppoſitione. Unde non dicimus ꝙ
ſimpliciter neceſſariũ ſit animali habere oculos: ſed ſup
poſito ꝙ aliquãdo videat: ſimilr̃ autem ⁊ in alijs hmõi.
ℂ Aduertenduȝ eſt etiã ꝙ vt cõmuniter dicunt quidam
Effectꝰ nãlis ſũt duplices. expoſitores: Duplices ſunt effectus naturales. Quidaȝ
ſunt per ſe intẽti a nãra: iſti dicuntur eſſe neceſſarij nõ ſim
pliciter: ſed ex ſuppotione finis. Alij ſunt nõ per ſe intẽ
ti ſed ſolũ p accidens: vt mors ⁊ vniuerſaliter corruptio
⁊ mortalitas que eſt potẽtia ad mortẽ: ⁊ corruptibilitas
que eſt in potẽtia ad nõ eſſe. Et de iſtis dicunt ꝙ neceſſi/
tas iſtoꝝ eſt ex ipſa mã cũ iſta ſunt oĩno ⁊ ſimpliciter ne/
ceſſaria. Sed ſi intelligat̃ ꝙ neceſſitas iſtorum accidẽtiũ
ſit ex mã preciſe .ſ. ſine omni alia cauſa nõ credo eſſe ve
rum. Naȝ oĩs effectus qui dependet ex mã ⁊ ex fine ꝑnci
palius hȝ neceſſitateȝ ex fine q̃ȝ ex mã cũ finis ſit cã oĩuȝ
cauſaꝝ aliarũ. 2º huiꝰ. mõ oẽs tales effectus quos dicũt
T.c.31 nõ intentos per ſe: vt corruptibilitas que eſt potentia ad
non eſſe: ⁊ mortalitas que eſt potẽtia ad nõ viuere: depẽ
dent nõ ſoluȝ ex mã: ſed ex fine aliquo alio. Potẽtia eniȝ
ad nõ eſſe qua aliqđ dr̃ corruptibile ordinat̃ ad aliũđ eſſe.
vt potẽtia ad nõ eſſe aque que eſt in mã ipſius aque ordi
natur ad eſſe alterius rei .ſ. aeris aut ignis: ⁊ ſic de alijs.
Et vniuerſaliter potẽtia ad nõ eẽ vniꝰ rei exiſtẽtis in ip/
ſa mã ordinat̃ ad eſſe alterius rei ad quam illa mã eſt in
Poª ad non eſſe vniꝰ ordinatur ad eẽ alterius. potẽtia. Cuius ſignũ eſt: qꝛ ſubiectũ qđ non habet ratio
nem ad aliã formam nec ad aliud eſſe: ⁊ nõ habet potẽtiã
ad nõ eẽ: vt pȝ in corporibus celeſtibus ſm̃ Cõmẽtatorẽ.
Et ſimiliter corruptio vnius ordinat̃ ad generationeȝ al
terius vt ad fineȝ. Unde trãſmutans naturale nũquã cor
rumperet formaȝ aliquã niſi intenderet alterius genera
tionem. Et ideo credo ſalua reuerentia cuiuſcũq; ꝙ ne
ceſſitas talium formarum ⁊ accidẽtium que ſunt i re na
turali ꝑncipalius eſt ex aliquo alio fine q̃ȝ ex mã: ⁊ maxime ẽt
dimẽſiones que dicunt̃ cõſequi nãm mãe ꝑ̃ ꝑncipalius

ſunt propter formaȝ q̃ȝ propter materiã. Et adhuc ipſa
met mã eſt in rebus nãlibus gratia forme: non oĩno pro
pter ſe ipſam. ℂ Quãuis igitur aliqua accidentia reruȝ Nota
naturaliũ ſint ſemper in re naturali ex nã mãe: vt corru
ptibilitas ⁊ dimẽſiones: ⁊ ſi qua ſunt ſimilia: tamen ꝑnci
palior ⁊ potior cauſa neceſſitatis eorum eſt finis q̃ȝ ma/
teria: ⁊ potior eſſet demõſtratio eoꝝ per finez q̃ȝ per ma
teriam ipſam: Cauſa autem quare conſuetum eſt dici ꝙ
neceſſitas iſtorum eſt ex materia magis q̃ȝ ex fine forte ẽ Quare
iſta: qꝛ ſicut res naturalis non põt eſſe ſine ſua materia neceſſi/
ſic non poteſt eſſe ſine corruptibilitate: nec poteſt vniuer tatis ef/
ſaliter ⁊ ſemꝑ carere corruptibilitate. Sed ipſa res nã/ fectuȝ
lis inuenitur priuari oĩno multis proprietatibus ordina nãliũ oꝝ
tis ad finem. vt aliquod indiuiduum inuenitur nũq̃ȝ ha/ potiꝰ eẽ
bere partem ordinatam ad finem. vt aliquod indiuiduuȝ a mã q̃ȝ
hominis poteſt ominno eẽ ſine oculis ⁊ nũq̃ȝ habuiſſe: a fine
nec habere oculos. Et ſimiliter ipſi fines rerum natura
lium non ſemper ſunt actu in rebus naturalibus: ⁊ pro
pter iſtas ſimilitudines conſuetũ eſt dici ꝙ neceſſitates
aliquorum effectuuȝ vel accidentium naturaliuȝ ſint ex
materia .ſ. illorum que neceſſario inſunt vel inerunt cui/
libet indiuiduo: ⁊ neceſſitates aliquorum ſunt ex finibus
.ſ. illoꝝ que non ſemper: nec ineuitabiliter adueniunt: ſȝ
omnino poſſunt deficere indiuiduo. ℂ Qꝛ ſi quis teneat
cõtrarium .ſ. ꝙ neceſſitas aliquorũ accidẽtiũ naturalium
ſit preciſe ⁊ ꝑncipaliter ex materia: dicat rationẽ demon
ſtratiuã: ⁊ ſoluat rõnes in contrarium: ⁊ tũc credendum
erit ei. ſin autẽ nõ eſt credẽdus. Et huius ſignum ẽ ꝓceſ
ſus Ariſt. in iſto capitulo: quia abſolute dicit ꝙ neceſſi/
tas in naturalibus magis eſt ex fine q̃ȝ ex materia: nec di
ſtinguit in ꝓpoſito inter diuerſa accidẽtia nãlia. q̃re ⁊c.
ℂ Sȝ ſi obijcias vͦba Cõmẽta. dicit enim ſic. Illa que in Cõ.88.
ueniunt̃ in rebus naturalibus de neceſſitate non ꝓpter Obiectio.
aliqđ vt mors animalis ſunt ꝓpter materiã: ⁊ illa q̃ inue
niũtur in eis ꝓpter aliquid ſunt ꝓpter formã ⁊ diffõnẽ. Rº
Poſſȝ dici ꝙ ipſe dicit hoc ſm opinionẽ aliquoꝝ qui pu
tauerũt corruptionẽ non ordinari ad aliquem finẽ omni
no: vel intelligit ꝙ iſta non ſunt ꝓpter aliqđ tanq̃ȝ ꝓpter
ſuam ꝓpriã operationẽ. Mors enim animalis cũ ſit q̃/
dam priuatio nõ habȝ ꝓprie aliquã actionẽ: ⁊ talium ne
ceſſitas eſt ex materia nõ oĩno ⁊ ꝑncipaliter ſed reſpecti
ue. Talia enim magis ſe tenent ex parte mãe q̃ȝ alia: quo
rũ ſunt alique oꝑones per ſe ⁊ proprie ad quas ordinã/
tur vel ſaltem famoſius eſt ea prouenire ex mã q̃ȝ alia.
Qꝛ ſi ipſe Auerrois aſſereret ſimplr̃ ꝙ talia nullo mo/ replica.
do ſunt ꝓpter finẽ aliquẽ: nec habet neceſſitatem ex ali/ Rº
quo fine niſi ex materia. Hoc ego non intelligo: qꝛ ſcio ꝙ
mã ẽ ꝓpter formã vt propter finem. Si igitur aliqđ eſt
finaliter ꝓpter materiã neceſſe eſt vt ipſum ſit ꝓpter for
mam. ℂ Si autem dicas ꝙ mors aĩalis eſt a mã neceſſa Obiectio.
rio nõ tanq̃ȝ a fine: ſȝ tanq̃ȝ a ſubiecto hoc nihil eſt ad ꝓpo Rº
ſitum: ſimiliter forma eſt a materia, vt a ſubiecto: vt vult Cõ.30.
Cõmẽtator in ſecundo huius ⁊ etiã in 3º. Et hoc nõ ob/ Cõ.67.
ſtãte forma non ſequitur neceſſario ipſam mãm vt ꝑua
patuit: ergo ſimilr̃ lȝ mors animalis ſit a mã ſubiectiue,
nõ habetur ex hoc ꝙ nõ ſit propter aliquem finem aĩa/
lium a mã. ℂ Et ſi dicas ꝙ mors animalis: ⁊ ſimilr̃ cor/
ruptio cum ſit quedã ꝑuatio nõ ordinat̃ ad aliquẽ finẽ: Obiectio
Contra hoc eſt: quia quicqđ intendit aliqđ qđ nõ poteſt Diluitio
haberi ſine corruptione: ⁊ ad quod neceſſario requirit̃
corruptio intendit corruptionem ꝓpter illud hoc eſt ma
nifeſtum: modo ipſum trãſmutatũ qđ generat aliqđ in/
tẽdit formã generandã que non poteſt haberi: nec indu/
ci ſine corruptione forme contrarie q̃ȝ exiſtentis: vt mani
feſtũ eſt: ergo intẽdit corruptionẽ propter ipſam formaȝ
generandam ⁊ ſic forma generanda eſt finis corruptiõis.

¶ Et cōfirmatur: q2 ſicut diſpoſitiones ſunt neceſſarie rōne forme ad quā ſūt: q2 ſine ipſis nō pōt forma recipi in mā. ꝛ ideo neceſſitas eaꝝ ꝑncipalr̄ ē ex formis. Sic videtur ſe habere ḋ ipſa corruptiōe ꝛ morte: q2 q2 forma generāda nō poteſt induci ſine corruptiōe forme ꝑcedētis ideo neceſſitas corruptiōis: ſit ex ipſa forma gñanda ꝑncipaliter. ¶ Sed dices non eſt ſimile de diſpoſitionibus materie ad formaꝫ ꝛ de corruptione: q2 diſpoſitionis ſūt entia poſitiua. ꝛ ideo poſſunt ordinari ad aliud tanq̄ ad finem ex quo depēdet eoꝝ neceſſitas: ſed corruptio ꝛ mors eſt quedā priuatio. ideo nō habet cauſam finalē q̄ imponat ei neceſſitatē niſi ſolā mām. hoc autē videt̄ irrationabile: q2 ex boc q2 corruptio nō eſt aliq̇d poſitiuū ſaltē quātū ad negationē ipſius eē. bene habet̄ q2 non ordinatur ita ꝑncipaliter ad aliquē finē ſicut diſpoſitiones: ſꝫ quod nullo modo ordinat̄ ad finē nō ſequitur ex illo.

R° ¶ De hoc inquiras cōpiete: quoniā indiget ꝑſcrutatōe. Q2 ſi velimus dicere q2 corruptionis ꝛ mortis nullus eſt finis ex quo ſumat̄ eiꝰ neċitas: tenebimus illā diſtinctionē ſupra poſitā: quā expoſitores accipiūt ex cōmēto ꝛc.

Ad rationem ꝑmam pōt dici q2 entia naturalia bn̄ ſunt ſcibilia 2° modo ſciēdi quē ponit Lincoń. in ꝑmo poſterioꝝ ſupra diffōnem ſcire: ſꝫ nō ſcibilia ſimplr̄ ſciētia propꝛijſſime dicta ꝛ iō nō opꝫ q2 ſimplr̄ ſint neceſſaria. Et tu cōſidera illā diſtinctionē: q2 multū eſt notabilis. Eſt eniꝫ ſciētia ſecūdo mō dicta. ſ. ꝑꝑrie cōprehēſio v̄itatis eoꝝ que non ſemper ſꝫ vt in pluribus eo modo habent ſe: ꝛ hoc modo ſciuntur naturalia quo ad multas concluſiones. vt q2 homo gñet̄ cū duobus oculis ſolū. hoc nō ſemp̄ ꝛ eodē modo ſe habet: ſed frequēter ꝛ vt i pluribus ꝛ ſic de multis alijs: ꝛ talia nō opꝫ eſſe neceſſaria ſimplr̄. i. vniuerſaliter. Sciētia quarto mō ꝛ ꝑꝑijſſime dicta eſt cōprehēſio. i. habitus quo aīa ꝑficitur ad cōꝑhēſionē ſiue cognitionē veritatis eoꝝ que ſemꝑ vniformiter: ꝛ eodeꝫ modo ſe habēt ꝑ cōprehēſionē ſue cauſe que eſt impermutabilis in eſſendo ꝛ in cauſando ꝛ hoc modo ſciēdi non ſciunt̄ entia nālia ſaltem oīa ꝛ talia ſunt ſimplr̄ neceſſaria ſcibilia. vt mathematice cōcluſiones, vt dicit. Alios autem modos ſciendi ponit ibidem quos ꝑpter breuitatē dimitto. ¶ Ad aliaꝫ cōcedo q2 neceſſitas effectuū naturalium aliqualiter eſt ex mā: ſed nō oīno ꝛ cum excluſione alteriꝰ cauſe. ¶ Ad aliam cōcedo q2 neceſſitas diuiſibilitatis in infinituꝫ bene eſt ex mā: tamē nō ſolū ex mā: ſed aliqualiter ordinatur ad formā. Et ſi queras quare Ariſ. magis eam reduxit ad materiā q̄ ad formaꝫ forte cauſa fuit: q2 famoſius erat ꝛ notius q2 materia eſſet cauſa infinitatis ꝛ diuiſionis infinite q̄ forma: nō tamē excludit quin forma ſit aliquo modo cauſa huius diuiſibilitatis infinite. De hoc aūt plus videbit̄ ſupra tertiū deo volēte. ¶ Ad aliam patet ex dictis. cōcedo enim q2 neceſſitas effectuꝫ naturaliū ſm̄ aliquem moduꝫ eſt ex materia: ſed nō omnino. Similiter ad aliam per idem. Que quidem de iſta queſtione ſcripſi recipias per modum inquiſitionis non determinationis demonſtratiue: quia nimis paruum adiutorium ſumpſi ab alijs in eius inquiſitione.

¶ Explicīunt queſtiones Joannis de Janduno ſuper ſecundum phyſici auditus. Incipiunt queſtiōes eiuſdem ſupra tertium.

¶ Quoniā autē natura eſt principiū ꝛ mutatiōis. Sciētia aūt nobis de natura: oportet nō ignorare quid ſit motꝰ. Neceſſariū eſt enī ignorato ipſo ꝛ ignorari naturā ꝛc. Textu commenti primi. Queſtio. j

Circa iſtum 3ᵐ librū pꝛimo querit̄ verum ignorato motu neceſſariū ſit ignorare nām. ¶ Arguit̄ primo q2 nō: q2 illud eſt per ſe notum nō ignoratur ignorato quolibet alio: q2 enim ignoratur ignorato alio: cognoſcitur per illud: ꝛ ſic non per ſe. Sed natura eſt quid per ſe notū: vt videtur velle Ariſto. in ſecūdo huius: vbi dicit q2 ridiculuꝫ eſt demonſtrare naturaꝫ eſſe: quod nō eſt ꝑ alio niſi q2 eſt per ſe notū: quare ꝛc. ¶ Item effectu ignorato non eſt neceſſe ignorare cauſam. Cauſa enim nō videtur depēdere ex effectu nec in eſſe nec in cognoſci: ſed econuerſo. Sed motus eſt effectus nature. quare ꝛc. Item ignorato accidente non eſt neceſſe ignorare ſubſtātiam: cum ſubſtantia ſit prior accidente notitia diffinitione ꝛ tēpore. 7° metaphy. Sed motus eſt accidens nāe ꝛ natura eſt ſubſtātia. ſ. mā ꝛ forma. quare ꝛc. ¶ Item ignorato poſteriori non eſt neceſſe ignorare prius: cum prius poſſit abſolui ſꝫ intellectuꝫ a poſteriori: vt cōiter dicitur: ſed natura eſt prius q̄ motus cum ſit eius cauſa ꝛ principium. quare ꝛc.

A | p° | T.cō.6 | 2° | 3° | T.c 4. | 4°

¶ Oppoſitum dicit Ariſto. ꝛ Commentator.

Dicendum breuiter q2 ignorato motu neceſſe eſt ignorare nām: ignorātia oppoſita cognitioni diffinitiue ꝛ ꝑfecte ipſiꝰ nāe. Qđ ꝓbat̄: q2 ignorato illo qđ ponit̄ in diffinitione nature neceſſe eſt ignorare diffinitioneꝫ ipſius nāe: ſicut ignorato vniuerſaliter eo qđ ponit̄ in diffinitione alicuiꝰ diffiniti: neceſſe ē ignorari illud diffinitū ignorātia oppoſita cognitioni diffinitiue illius. hec eſt euidēs: modo motus eſt in diffōne nature ſm̄ Ariſt. dicētem q2 natura eſt ꝑncipiū ꝛ cauſa mouendi ꝛc. ¶ Et cōfirmatur: q2 ignorato illo ex cuius cognitione itellectus deducit̄ in cognitionē nature: neċe ē ignorare naturā: hec eſt euidēs: ſed motus eſt huiuſmodi. Cum enim natura ſit duplex. ſ. mā ꝛ forma: mā notificat̄ per trāſmutationē ꝑꝑrie dictā. ſ. generationeꝫ ꝛ corruptionē. vt patuit ꝑus in ꝑmo: ꝛ forma inoteſcit ꝑ actioneꝫ que non cognoſcit̄ ſufficiēter ſine motu: eo q2 omnis actio eſt aliquo modo in motu. vt docet actor 6. principioꝝ: q̄re ꝛc. ¶ Sed aliq̇s dubitaret, ſi ignorato motu neceſſe eſt ignorari nām: videt̄ ex hoc ſequi q2 cognitio motus ſit cauſa cognitiōis nāe: ꝛ ſic cū cauſa ſit ſimul cū cauſato cognitio motus erit ſimul cū cognitiōe nāe: qđ videtur incōueniēs: q2 in intellectu nō poſſunt eſſe plures cognitiones vt cōiter dicitur. ¶ Ad hoc poſſumus dicere q2 cognitio motus bn̄ eſt aliquo modo cā cognitiōis nāe ſed diuerſimode: q2 cognitio ſenſitiua motus per virtutem cogitatiuā vel phātaſticaꝫ que īmediate ḋſeruit itellectui eſt cauſa cognitiōis intellectualis nāe: ſicut vīr cognitio accidentis per ſe ꝛ ꝑꝑrie eſt cauſa cognitionis intellectualis ſubſtātie ſubiecte. vt vult Ariſto. in ꝓhemio de anima. ¶ Sꝫ hoc nō eſt ſatis tutū: quia Ariſto. docet cognoſcere motū illa cognitiōe que eſt cauſa cognitiōis nature, vt manifeſtū eſt per ſe. Cōſtat aūt q2 cognitio motus que habet̄ ex doctrina Ariſto. nō eſt cognitio ſenſitiua ſolū: cū ipſe diffiniat vniuerſaliter ipſum motuꝫ ꝛ aliqualiter demōſtrat de ipſo: vt q2 motus eſt in mobili nō in motore ꝛ huiuſmodi ſimilia q̄ pertinēt ad itellectum ergo videt̄ q2 cognitio itellectiua motus eſt cauſa cognitionis nature. Aut nō eſt neceſſariū ignorato motu ignorari nām. Et ideo diceret aliquis q2 cognitio itellectiua ipſius motus bene eſt cauſa cognitionis nature ſicut cognitio effectus per ſe ꝛ ꝑꝑrij ꝛ ēentialis pōt eē cauſa cognitionis ſubſtātie: cuius eſt accidēs vel effectꝰ. Et cuꝫ dicit̄ q2 cā ꝛ cauſatū ꝛc. pōt dici q2 verū eſt. ꝛ iō bene concedo q2 cognitio motus ſil eſt in intellectu: cū itellectione nature. Et cū dī. ſꝫ hoc itellectus ſimul itelligeret diuer

B | Rñſio Rō concluſiōis | Gilbertus porres: Dubit° | R° | T.c.11 Impugnatio.

ſa diuerſis intellectionibus:concedo diuerſa habētia per ſe ⁊ neceſſariā habitudinē imediatā adinuicē:⁊ non vi-
T.c.10 di demonſtrationē ad oppoſitū. Et qđ dicit Ariſto. 14° metaphy. qđ ꝙ vnū nō intelligit nihil itelligit:cōcedo ꝙ ſemper cū intellectus itelligit ipſe intelligit vnū ⁊ vna intellectione:ſed nō vnū ſolū ⁊ cū preciſione alterius vniꝰ: ſicut q habet duos denarios bene habet vnū:ſꝫ nō vnuꝫ ſoluꝫ ⁊ preciſe. De hoc tamē eſt ſpālis difficultas que ē maior ꝓpoſito ꝑncipali. Aliter pōt dici ꝙ cauſe ⁊ cauſatum ſunt ſimul in illis entibus que nata ſunt ſimul eſſe: ⁊ nō in alijs que nō nata ſunt eē ſimul:modo diuerſe itellectiones nō ſunt nate eē ſimul vt dī:qꝛ itellectio ē operatio virtutis itellectiue:operatio āt alicuiꝰ ē vſus illiꝰ. Unius aūt rei nō eſt niſi vnus vſus ſimul:⁊ hanc rōnem fecit Ariſto in libro de ſenſu.ad probandū ꝙ ſenſus nō ſentit ſimul diuerſa:hanc tamen rōnem non ponit vt demonſtratiuam ſed diſputatiue procedens.

Ad rationes ꝑncipalis. Ad ꝑmā cū dicit̄ illō qđ eſt ꝑ ſe notū ⁊c. Uerū eſt ſi ſit
Ad ꝑm ꝓprie ⁊ per ſe ⁊ ꝑmo notū. Et cū dī ꝙ naturā eſſe ⁊c. Dico ꝙ nō eſt oino ⁊ ꝑmo ſolū notū ꝑ ſe:ſed ſoluꝫ ꝑmū ꝑncipium complexū ſic eſt per ſe notū in genere cōplexoꝝ. Et cum ꝓbat̄ per Ariſto. dicentē ꝙ ridiculum eſt demōſtrare nām eſſe. Dico ꝙ Ariſto. nō dixit hoc:ſed dixit ꝙ
ſup. q. 2ᵉ. d. tentare demōſtrare nām eſſe ridiculū eſt: quomodo hec aūt differunt viſuꝫ fuit in 2° huius. Tentare eni aliqđ demonſtrare eſt intēdere demōſtrare ipſuꝫ tanqꝫ ſit difficile ⁊ occultū ⁊ quaſi laborioſuꝫ:ſed ſic nō eſt de eo qđ eſt naturā eſſe:qꝛ nō eſt dubiū alicui intelligēti terminos i⁊ ideo ridiculū eſt tētare demōſtrare naturā eſſe:ac ſi hoc ſit dubiū ⁊ difficile:tamē demōſtrare eaꝫ eſſe nō eſt ridiculū oino cū poſſit demōſtrari vt viſuꝫ fuit ibidē. Unde dico ꝙ ipſa nō eſt oino per ſe nota:ſed per aliud.ſ.ꝑ motū. ¶ Ad aliā dico ꝙ maior eſt vera ō effectu per accñs
Ad 2m ⁊ remoto quod nō accipitur i diffinitiōe cauſe. Sed de effectu ꝑ ſe proprio ⁊ imediato precipue q ſumit̄ in diffinitione ſue cauſe neceſſe eſt ipſo ignorato ⁊ cām ignorare. Multa aūt ſunt ꝑncipia cognoſcendi ⁊ doctrine que nō ſunt ꝑncipia eſſendi ſimpliciter. vt pꝫ i ꝑmo huius ꝑ Ariſto. ⁊ Cōmetatorē:qꝛ motus ⁊ pluralitas entiū ſunt ꝑncipia doctrine naturalis:⁊ nō ſunt ꝑncipia reruꝫ naturaliū quantū ad eſſe ſimplr. ¶ Ad aliā ſimilr dico ꝙ verū eſt de accidēte cōi ⁊ oino per accidens:ſed accidēs ꝑ
Ad 3m ſe ⁊ ꝓpriū precognitū ducit in cognitionē ſubſtantie cū actiōe intellectꝰ agētis perficiētis. Et ideo dicit Ariſto.
T.c.11 in ꝓhemio de aīa ꝙ accidentia magnā partē ⁊c. Et cum obijcit̄ ꝯtra hoc. qꝛ ſubſtātia ꝑor eſt accidēte notitia ⁊c. de hoc eſt diuerſitas iter doctores. Utrū cognitio intellectiua accidētis per ſe ⁊ ꝓprij alicuius ſubſtantie ſit prior itellectu qꝫ cognitio intellectiua ſubſtātie. Et dico ad preſens qđ cognitio intellectiua accidentis prior eſt via generationis in intellectu qꝫ cognitio intellectiua ſubſtātie. Sed notitia ſeu cognitio ſubſtantie prior eſt ordine perfectionis ⁊ dignitatis:ſicut ⁊ ipſa ſubſtantia eſt intelligibile perfectius qꝫ accidens vt accidens. ⁊ ideo nō valet ratio. ¶ Ad aliam dico ꝙ duplex eſt prius. Unuꝫ eſt prius ideſt communius ⁊ eſt illud a quo non conuertit̄

Cognitio accidentis eſt prior cognitiōe ſubſtātie.

Ad 4m ſubſiſtendi conſequentia vt animal ad hominē ⁊ omne ſuperius ad inferius:⁊ de iſto vera eſt maior. Aliud aūt eſt prius ſecundum naturam:quod tamē eſt conuertibile cum poſteriori vt effectus proprius cū cauſa propria ⁊ iſtud poſterius poteſt eſſe potius notum priori. Unde ⁊ Ariſto. in primo poſteriorum. capitulo de demonſtratione queꝛ dicit ꝙ nihil ꝓhibet eque predicātiuꝫ.i. conuertibilium notius eſſe aliquando non cauſam.i. effectū: ſic autem ſe habēt motus ⁊ nā. vt patet ex dictis ⁊ non primo modo. quare ⁊c. Queſtio. ij.

COnſequenter queritur. Utrū motus ſit actꝰ. ¶ Et arguit̄ ꝙ nō. Quia ſi motus eēt actus tunc illud cuius eſt motus ⁊ i quo eſt motꝰ eēt ens actu:hec ꝯſequētia ē manifeſta. Sꝫ cōſequens videt̄ eſſe falſuꝫ. Nā motus eſt i mobili:mobile aūt nō eſt ens actu ꝭm ꝙ mobile:ſꝫ i potentia. ¶ Itē ſi motꝰ eſſet actus:tūc omne ens actu moueret̄:qꝛ nihil eſt ens actu niſi per actuꝫ:ſed ꝯſequēs videt̄ eſſe falſuꝫ:ſunt eni aliqua entia actu que nō mouēt̄.
vt pꝫ in 8° huius. ¶ Iteꝫ ſi ſit:aut eſſet actus perfectus T.c.83
aut imꝑfectus per ſufficientē diuiſionē:ſed nō eſt actus perfectus vt oēs concedunt:nec eſt actus imperfectꝰ:qꝛ
actus ideꝫ eſt qđ ꝑfectio. vt pꝫ 5° metaphy. modo nulla T.c.21
perfectio eſt imperfecta ſicut nulla eſt ꝑfecta:eo ꝙ nihil denominat ſeipſum:ſicut igit̄ nulla albedo eſt alba ſic nulla perfectio eſt perfecta:⁊ per ꝯñs nulla ꝑfectio eſt imꝑfecta:qꝛ oppoſita nata ſunt fieri circa idē:perfectū autē ⁊ iꝑfectū ſunt oppoſita:vt manifeſtū eſt. ḡ nulla ꝑfectio eſt imperfecta:ſꝫ ois actus eſt ꝑfectio:vt manifeſtuꝫ eſt.
ergo nullus actus eſt iperfectus. ¶ Item vnus ⁊ idem B
actus non poteſt eſſe diuerſorum entium. hec eſt manifeſta:ſed vnus ⁊ idem motus eſt diuerſorum vt mouentis
⁊ mobilis. vt patet in iſto 3°. quare ⁊c. T.c.18
¶ Oppoſitum arguitur auctē Ariſto. Cōmentatoris. ꝯclō ꝑª

Dicendum ꝑmo ꝙ motꝰ eſt actꝰ. 2° ꝙ motus ē 2ª
actꝰ imꝑfectus. Primum probatur. qꝛ illud eſt actus quo aliquid eſt actu prius in poᵃ exñs: ſed ipſo motu aliquid eſt actu formaliter qđ prius erat in potentia:vt edificabile cū actu edificatur eſt ens actu: ⁊ calefactibile cum actu calefit eſt ens actu ad quem prius erat in potentia. ¶ Et notandū ꝙ mobile anteqꝫ moueretur erat in duplici potentia.ſ. ad actū imperfectum ⁊ ad iſtum reductum eſt cum mouetur: ⁊ ad actum perfectum ⁊ quieſcentem ⁊ ad iſtū reductum eſt terminato motu:vt calefactibile anqꝫ calefiat eſt in poᵃ ad calefieri: ⁊ ad iſtum actū reductū eſt cū calefit:ita qđ ꝑ calefactionē que eſt motꝰ formalr actu calefit:⁊ erat i potētia ad calefactū eſſe ⁊ ad iſtū actū reductū eſt terminata calefactiōe.ſ. cū hꝫ caliditatē queſcentē.i. nō fluētē amplꝰ ad vlteriorē gradū. ¶ Itē motus aut eſt actus aliqs aut potētia pura ad aliqꝫ formā:aut oio nihil:⁊ hec diuiſio ē ſufficiēs. Sed motus nō pōt eē oino nihil. vt manifeſtuꝫ eſt ad ſenſuꝫ:qꝛ motꝰ cōprehēdit̄ a ſenſu. vt pꝫ ad ſenſuꝫ: ⁊

Mobile antequā moueat̄ eſt in duplici potentia.

dī in 2° de aīa:⁊ Cōmētator i 4° huiꝰ. neqꝫ pōt eē ſola ⁊ T.c.64
pura potētia ad formā aliquā:qꝛ tūc oē qđ eſſet in poten Cō.88.
tia ad aliquā formā actu moueret̄ ad eā ſi qdē hñs motum actu mouet̄. hoc aūt eſt falſuꝫ. Nā aqua fridiſſima eſt in potētia ad caliditatē:⁊ tamē nondū mouet̄ ad caliditatē. Similr graue detētū ſurſum eſt in potētia ad vbi
deorſuꝫ. ⁊ tamē nōdū mouet̄ actu deorſum. ergo relinq 2ª ꝯnis
tur ꝙ motus eſt aliqs actꝰ. ¶ Secundū declarat̄:qꝛ me declaratio.
diū iter potētiā purā ⁊ actū cōpletū eſt actus iperfectꝰ. hec eſt manifeſta:ſed motus eſt hꝰ. qre ⁊c. ¶ Item cum motus ſit actꝰ. vt ꝓbatum eſt:neceſſe ē ꝙ ſit actus perfectꝰ. aut actꝰ imperfectus. Sed non eſt actus perfectus:
qꝛ ſic omne habens aliquam formam ad quā eſt motus C
actu perfecte moueret̄ ꝭm illā:qđ eſt falſuꝫ:habēs eniꝫ dum ꝑm.
caliditatē perfectā nō amplꝰ calefit, vt manifeſtum eſt: ⁊ habēs vbi deorſuꝫ non amplius deſcendit. quare ⁊c.
¶ Sed hic ſunt duo dubia. Primum eſt:qꝛ ſi motus eſt actus imperfectus:tūc omne quod habet aliquā formaꝫ ꝭm actuꝫ imperfectum mouetur ꝭm illam:quod falſuꝫ eſt:quia tepidū habet aliquando caliditatē imperfectaꝫ:
⁊ tamē non calefit abſente calefaciente. vt pꝫ in aqua te- Dum 2m
pida remota ab igne. Similiter aūt in multis huiuſmo- T.cō.6.
di alijs. ¶ Itē generatio eſt motus. vt patet per Ariſto. hic. vbi cō diffinierat motuꝫ vniuerſalr exēplificat de al

teratione loci mutatiõe ⁊ augumẽto ⁊ diminutiõe ⁊ ge
neratiõe. Ex quo manifeſte videt̃ intẽdere ꝙ generatio
prout etiã diſtinguit̃ ab alteratione eſt motus. aliter. n.
non aſſignauiſſet exemplũ de generatione poſtq̃ꝫ exẽpli-
ficauerat de alteratione. Sed generatio non videtur eſſe
actus imperfect⁹: cũ forma ſubſtãlis ſꝫ quã eſt generatio
Ad p^m non recipiat magis ⁊ minus: quare ⁊c̃. ¶ Ad primũ di-
co ꝙ motus nõ eſt quicũq; actus imperfectus: ſed actus
imperfectus exiſtens in ſubiecto tẽdente cõtinue ⁊ fluẽ
te ad vlterius cõplementũ quantũ ad motũ intentionis
Uel ad vlteriorem diminutionẽ quãtũ ad motũ remiſ-
ſionis. Iſta aũt tendentia ꝯtinua ad vlteriorẽ perfectio
nem non eſt de eſſentia motus qui eſt actus imperfectus
ſed eſt aliquid neceſſario requiſitũ ad motũ: verũ eſt ta-
men ꝙ ſicut prius dicebatur auctoritate Cõmẽtatoris:
ꝙ hoc nomẽ motus famoſius accipit̃ ꝓ fluxu forme ſi-
ue tendentia q̃ꝫ pro ipſa forma iꝑfecta cuius pars ge-
neratur poſt partẽ. Quicquid tamẽ ſit de hoc motus nõ
eſt quicũq; actus. Sed actus exiſtens in ſubiecto tendẽ
te ⁊ trãſmutato ad aliquid vlterius. modo tepiditas ab
ſente calefaciente eſt actus imperfectus ſine fluxu actua
Ad 2^m li ad vlteriorem partem vel gradũ. quare nõ valet obie-
ctio. ¶ Ad aliã que videt̃ recte eſſe cõtra hoc cũ dr̃ ꝙ ge
neratio eſt motus: ⁊ tamẽ ipſa nõ eſt actus impfect⁹ ten-
dẽs ad cõplemẽtũ. Dicit̃ cõiter ꝙ gñatio accipit̃ dupl̃r.
Gñatio capitur dupl̃r. Uno mõ ꝓ inductione forme ſubſtãlis i mã vel magis ꝓ-
prie loq̃ndo ꝓ iductiõe forme ſubſtãlis de potentia mate
rie: ⁊ iſta eſt in inſtanti nec eſt motus contẽtus ſub motu
quẽ Ariſto. hic diffinit. Alio modo accipit̃ ꝓ alteratiõe
obiectiõ pcedente iſtam p̃dictã ſubitã mutationẽ: ⁊ ſic ẽ vere mo
tus ⁊ actus imperfectus. ¶ Et cũ dicit̃. quare ergo Ari
ſto. exẽpliſicauit d̃ generatione poſt alterationẽ ſi ꝑ illaꝫ
R^o p^a generationẽ nõ intellexit niſi alterationẽ: Reſpondet̃ ad
hoc ꝙ hoc ꝓ tãto fecit. q2 hꝰ alteratio: lꝫ ſit vna trãſmu
tatio: tñ dr̃ alteratio in cõparatione ad qualitatẽ ad quã
tẽdit: ⁊ dr̃ generatio in relatione ad ipſam formã ſbalẽ
ad quã diſponit hꝰ qualitas: ⁊ ſic exemplificauit de ea
R^o 2ª ꝓut vtroq; modo ſignificat̃. Aliter dicũt aliqui ꝙ illud
exemplũ de generatiõe nõ ponit̃ quia ſit: ſed ꝓpter ma-
nifeſtationẽ. de exemplo enim nõ querit̃ verificatio ſed
Tõ.67 manifeſtatio. vt docet Cõmentator in 2° de aĩa. Et forte
voluit Ariſt. per hoc ſignificare ꝙ ſi generatio que diſtin
guit̃ ab alijs trãſmutatiõib⁹ eſſet motus oporteret ipſaꝫ
eẽ actũ generabilis ſm ꝙ generabile. i. dũ tendit conti-
nue ⁊ fluit ad vlteriorẽ gradũ ⁊ hoc eſſet verũ: nihil enĩ
ꝓhibet conditionalẽ eſſe verã: cuius antecedens eſt im-
Gñatio eſt ver⁹ motus. poſſibile. Forte autẽ non eſſet magnũ inconueniens ꝯ na
turam ꝙ generatio que eſt trãſmutatio ſm ſubam. ſ. ſm
formaꝫ ſubſtantialẽ precedens trãſmutatũ animal gene
ratũ eſſe eſſet verus motus ⁊ eſſet actus imperfectus flu
ens continuo ad vlteriorẽ perfectionem: ⁊ ſic forma ſub
ſtantialis reciperet magis ⁊ minus. ſ. intentionẽ ⁊ remiſ
ſionem cõtinue. Et generatio ꝓut diſtinguit̃ a generato
eſſꝫ verus motus alius ab alteratione eſſentialiter ab al-
teratione. De hoc autẽ forte alr̃ inquiretur cuꝫ videbit̃
de modo ſm quem elementa ſunt in miſto.

D **Ad rationes.** Ad primã dico ꝙ illud cuius eſt mot⁹ tanq̃ꝫ ſubiecti dũ ipſius ẽ
motus bene eſt ens actu ſaltẽ imperfecte. Et cũ dicit̃ cõ
tra hoc ꝙ motus eſt actus mobilis ſm ꝙ mobile: verũ
eſt mobilis ſm ꝙ mobile. i. ſm ꝙ mouet̃: nõ enim mo
uet̃ actu formaliter niſi per motũ ⁊ ſic eſt in actu imper
fecto. ¶ Ad aliã dico ꝙ verũ eſſet ſi mot⁹ eſſet oĩs act⁹.
ꝙ oẽ ens actu moueret̃: ſꝫ non eſt oĩs actus: ſꝫ predicto
mõ. ¶ Ad aliã dico ꝙ ẽ act⁹ impfect⁹. Et cũ dr̃ ꝙ nulla
ꝑfectio eſt perfecta: ꝑõt dici ꝙ nulla ꝑfectio ẽ ꝑfecta nec

imperfecta illo eſſe qd̃ ipſa dat ſuo ſubo. vt albedo nõn Nulla
eſt alba nec perfecte nec impfecte: tamen aliqua ꝑfectio ꝑfectio
poteſt eſſe imperfecta ⁊ perfectibilis aliquo alio eſſe ab ẽ ꝑfecta
illo eſſe qd̃ ipſa dat ſuo ſubiecto. vt ſuperficies que eſt q̃
daꝫ perfectio põt eſſe perfecta quãtũ ad eſſe albuꝫ vel ni
grũ: ſimil̃r aũt ⁊ in alijs ſimilib⁹. Cum igitur motus ſit
q̃dam perfectio nõ eſt actus imperfectus: nec perfectio
imperfecta quãtuꝫ ad eſſe qd̃ dat ſubiecto. ſ. quantũ ad
moueri: imo forte moueri ⁊ nõ imperfecte: tamẽ hmõĩ
act⁹ poteſt eſſe imperfectus quãtũ ad aliud. ſ. quantum
ad eſſe qd̃ dat terminus motus. Illd̃ enim eſſe nondũ hꝫ
mot⁹ nec ſubiectũ motus dũ mouet̃. Uel dicat̃ ꝙ mot⁹
eſt act⁹ imperfect⁹: ⁊ perfectio iꝑfecta non q̃dem ſm ſe
ꝑ ſe: ſed rõne ſubiecti: q2 ipm ſubiectũ mot⁹ dũ moue
tur eſt impfectũ termino mot⁹. ⁊ ſimiliter vlteriori ꝑfe
ctione ad quã tẽdit. Sic igit̃ motus eſt act⁹ imperfect⁹ Mot⁹ ẽ
⁊ eſt perfectio imperfecta. i. impfecti ſubiecti ſm ꝙ hꝰ ꝑfectio
. i. dum tendit ad complemẽtũ: ⁊ hoc nõ ẽ inconueniẽs. iꝑfecta.
¶ Ad aliud dico ꝙ diuerſoꝝ bene poteſt eſſe vnus ⁊
idem actus diuerſimode: lꝫ non eodem modo: dicet̃ er-
go ꝙ mot⁹ vnus ⁊ idem eſt mouentis vt agentis vel ter-
minus a quo: ⁊ eſt mobilis vt ſubiecti vel terminus i q̃
ſubiectiue: ⁊ ſic bene eſt conueniens.

¶ **Diuiſio autẽ ſm vnũquodq; genus hoc quidẽ eſſe endelechia: aliud aũt potẽtia in potẽtia exiſtẽtis. Endelechia ſm ꝙ hmõi eſt motus vt alterabilis quidẽ inquãtũ alterabile. Textu commẽ. vj.** Qõ. iiij.

Conſequẽter querit̃ vtrũ diffinitio mot⁹ ſit A
bene aſſignata. ¶ Arguit̃ primo ꝙ non: q2
implicat contradictionẽ. ſ. ꝙ motus ſit act⁹.
⁊ ꝙ ſit entis in potẽtia. Nam actus entis in
potẽtia ſꝫ ꝙ i potẽtia eſt potentia: ⁊ ſic mo-
tus eſt act⁹: ⁊ potẽtia: ⁊ vlterius ẽ potẽtia ⁊ nõ potẽtia:
⁊ act⁹ ⁊ nõ actus. ¶ Itẽ qd̃ eſt actus entis in potẽtia nõ
eſt actus entis in actu: ⁊ ecõuerſo: ſed motus eſt act⁹ en-
tis in actu. ꝓbatio: q2 motus eſt actus eius qd̃ mouet̃: ⁊
nihil mouet̃ niſi ens actu 5° huius. ¶ Item ſi motus eſt T.c.8.
actus entis i potẽtia ſm ꝙ hꝰ: tũc eſt actus omnis entis
in potentia. Nam ſm ꝙ preſupponit de omni: ſed conſe
quẽs eſt falſum: q2 materia eſt ens in potẽtia: ⁊ tñ mot⁹
non eſt actus eius. ¶ Item ſi motus eſſet actus entis in
potentia ſm ꝙ huiuſmodi: tunc eſſet actus mobilis ſm
ꝙ mobile: hec conſequẽtia etiam conceditur in litera: ⁊
patet. q2 ipſum mobile eſt ens in potentia ſm ꝙ huiuſ-
modi: ſed cõſequẽs eſt falſum: quia ſi motus eſſet actus
mobilis ſm ꝙ mobile cum nihil poſſit eſſe tale ſine actu
ſm quẽ eſt tale. vt nihil põt eſſe albũ ſine albedine. ergo
nihil eſſet mobile niſi actu haberet ipſum motũ. hoc aũt
falſum eſt manifeſte. Nam calefactibile erat calefactibi-
le anteq̃ꝫ calefieret: ſimiliter autẽ ⁊ in alijs: que quãdoq;
mouentur ⁊ quandoq; non. quare ⁊c̃.

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſt. qui ſic diffinit
motum: ⁊ Cõmentator vult eodem modo.

Ad queſtionem eſt preintelligendũ ꝙ aliqd̃ B
ſubiectũ põt tripliciter ſe ha- Subie-
bere ad aliquã formã. Uno modo ꝙ ſit in pura potẽtia ctum hꝫ
ad ipſam nihil penitus habẽs de ea vt aqua frigidiſſima ſe tripl̃r
nihil penitus caliditatis habet. ⁊ iõ non calefit. ſimil̃r aũt ad for-
⁊ in alijs hꝰ. Alio mõ põt ſubiectũ ſe habere ad formã mam.
qd̃ perfectiſſime ⁊ in ſummo cã hꝫ: vt ignis hꝫ calidita-
tem: ⁊ adhuc tale ſubiectũ nõ mouet̃ ad hꝰ formaꝫ: nec
ſm talẽ formã: ⁊ vt ſic. Tertio modo cõtingit ꝙ ſubiectũ
ſe habet ad formã generabilẽ: ita ꝙ habet eã ſub eſſe di

minuto ⁊ imperfecto quaſi medio modo inter potẽtiam
purã ⁊ vltimaʒ pfectionẽ. Et adhuc illud contingit duo
bus modis. Uno mõ ſic ꝙ ipſũ ſubm qeſcat ſub illa for
ma diminuta: ita. ſ. ꝙ i aliquo toto tẽpore ſit ſub vno ⁊
eodẽ gradu illi⁹ forme ⁊ nõ fluat actu nec tẽdat ad vltio
rem perfectionẽ. Et adhuc iſtud ſic ſe hñs nõ mouet: vt
pʒ de aq̃ tepida remoto calefaciẽte ⁊ ſic in ſilibus. Alio°
ꝙ ipſuʒ ſubm hñs in ſe actũ incõpletũ cõtinue tendat ⁊
fluat ad aliqd vlterius. ſ. cõplemẽtũ vel ad vlterioreʒ di
minutionem ad vlterius cõplemẽtũ quãtuʒ ad motũ ſcʒ
quẽ aliqua forma intẽdit. Ad vlteriorẽ aũt diminutionẽ
quãtuʒ ad motũ remiſſionis ſcʒ quẽ aliqua forma remit
titur. Imaginantur eniʒ multi ⁊ forte bñ ⁊ ſubtiliter: ꝙ
cũ ignis appropinquatus eſt aque nõ ſolũ inducit calidi
tatem: cõtinue ipſam intẽdẽs ⁊ perficiẽs: ſed etiaʒ remit
Intẽtio tit frigiditatẽ cõtinue ipſam impficiendo. ℭ Utrum aũt
⁊ remiſ ſimul tempore fiat iſta intẽtio caliditatis ⁊ remiſſio fri
ſio fiunt giditatis vel ſucceſſiue: dubiũ videt. Quidaʒ enim dicũt
ſil tpe. ꝙ ſtatim cũ ignis ſufficiẽter appropinquatus eſt aque in
ducit aliquẽ gradũ vel partẽ caliditatis ⁊ corrumpit ali
queʒ gradũ frigiditatis ⁊ ſic cõtinue: ita ꝙ vnus gradus
imperfectus caliditatis bene ſtat in aqua cuʒ frigiditate
eius remiſſa: ⁊ ecõuerſo. Alij võ credũt ꝙ qꝛ contraria
nõ poſſunt ſimul eſſe. Caliditas aũt ⁊ frigiditas ſunt cõ
traria: iõ nõ poſſunt eſſe ſimul vnq̃ʒ in eodẽ ſubiecto ſal
tem ſm eandẽ ſui partẽ: ſed prius opʒ totam frigiditatẽ
remoueri anteq̃ʒ aliqs gradus caliditatis inducat in aq̃.
Et tũc ipſa aqua diſpoſita per deſtructionẽ frigiditatis i
ducit caliditas ſucceſſiue pars poſt partẽ: ⁊ hoc voluit
Cõ. 4. dicere Cõmẽtator in iſto 3° cũ dicit ꝙ motus eſt genera
tio vni⁹ partis ⁊c̃. vt dicetur poſt hoc. Quicqd tamẽ ſit
de hoc cõſtat ꝙ tũc ſoluʒ aliqd ſubiectuʒ mouetur actu
ſm aliquã formã cũ habet eã ſm incõpletũ ⁊ imperfe
ctuʒ eſſe ⁊ actu fluit ad vlteriorẽ gradũ. Et hoc eſt ꝙ cau
ſat diffinitio motus: quã ponit Ariſto. motus eſt act⁹ en
tis in potẽtia ſm ꝙ h⁹. i. ſm ꝙ fluit ⁊ vadit ad vlteriorẽ
gradũ: ita ꝙ ly ſm ꝙ. reduplicat illã ꝓpetatẽ neceſſario
reqſitã i ſubto ad hoc ꝙ ille actus ſit mot⁹ ⁊ dicat mot⁹
q̃uis h⁹ fluxus aut via ſeu tẽdẽtia non ſit idẽ formalr ⁊
eſſentialiter cũ actu ipſo imperfecto vt videbitur poſt.

2ª ꝛn̄ Tunc dico ad qõnẽ ꝙ diffinitio motus eſt be
ne aſſignata: qꝛ illa diffinitio eſt
bona: cuius oẽs particule vere conueniunt diffinito: ꝑ
ipſam diffinitũ diſtinguit ⁊ ſeparat a quocũqȝ alio: ſed
iſta eſt h⁹. Qꝛ eni motus ſit actus iã diſſum ẽ ꝓuo: ꝙ aũt
ſit actus entis in potẽtia vñdit Ariſto. qꝛ motus eſt act⁹
Mot⁹ ẽ illius in quo ſemper inuenitur ſicut lumen eſt actus dia
act⁹ entꝭ phani: qꝛ ſemp inuenitur in diaphano ⁊ nõ in alio: mot⁹
in po. aũt ſemper inuenit ⁊ eſt in ente in potẽtia. ſ. in ente quod
eſt ꝓuatũ aliqua perfectione ⁊ eſt aptũ natũ eam habere
vt calefactio ſemꝑ inuenit in aliquo qȯ eſt ꝓuatũ aliquo
gradu caliditatis ⁊ eſt aptũ natũ eã habere. ſilr aũt ⁊ in
alijs h⁹: ⁊ nunq̃ʒ inuenit j aliquo alio. nũq̃ʒ eni caleſit ali
qd niſi careat aliquo gradu caliditatis quẽ ſit natum re
cipere. ℭ Et cõſimili rõne põt oſtẽdi vltima particula. ſ.
iſta ſm ꝙ h⁹ intelligendo eam: vt premiſſuʒ eſt. Nã ipſe
motus ſemp inuenit in ſubiecto tendente ⁊ fluente actu
ad aliqd vlteri⁹: ⁊ nũquã in alio. vt pʒ ex premiſſis. Uerꝫ
eſt ꝙ Ariſto. illaʒ vltimã particulaʒ aliter declarat ſup
pones ꝙ quãuis aliqd vnũ ⁊ idẽ ſit actu ⁊ potẽtia: tamẽ
aliud eſt eſſe actu ⁊ aliud eſſe in potẽtia. Et hoc pulchre
mõſtrat Ariſto. per potẽtias ad cõtraria. q̃uis enim vnũ
⁊ idẽ ſubm numero: puta humiditas vel ſanguis hʒ potẽ
tiam ad ſanari ⁊ ad infirmari: tñ iſte potẽtie nõ ſunt eedeʒ
eſſentialr cũ ſubto illo: qꝛ ſi poſſe ſanari ⁊ poſſe infirmari
cẽnt idẽ cũ ſubiecto vno oino: tũc iter ſe eſſet eadẽ poſſe

ſanari ⁊c. qꝛ que vni ⁊ idẽ numero eſſentialr ſunt eadeʒ
inter ſe ſunt eadẽ: ⁊ ſic ſequeret ꝙ ſanari ⁊ ifirmari eẽnt
eadem: eo ꝙ potentie vniunt ⁊ diſtinguunt ſcʒ actus. er
go cum hoc ſit oino incõueniẽs relinquitur ꝙ nõ ſit ideʒ
alicui ſubiecto eſſe actu ⁊ eſſe in potẽtia: q̃uis in verita
te ſit in potẽtia ad aliquem actum: vt q̃uis es qȯ eſt mã
ſtatue: ſit actu es ⁊ in potẽtia ad ſtatuã: ⁊ ſic aliquid põt
eſſe actus alicuius vt eſt in potẽtia ⁊ non eſſe actus eius
ſm ꝙ eſt in actu. Et huc voluit Ariſto. habere in illa par
te. ℭ Tunc arguitur. ſtatuificatio que eſt qdam motus
eris ad formam ſtatue aut eſt actus eris inquãtũ eſt actu
es: aut inquãtum eſt in potẽtia ad ſtatuam: ſed nõ primo Cõ. 20
modo: qꝛ ſic motus iſte. ſ. ſtatuificatio eſſet qdditas ipſi⁹
eris. nam actus vniuſcuiuſqȝ ſm ꝙ eſt ens actu ſimplr ẽ
eius quidditas ⁊ forma. Unñ Cõmentator dicit in 7° me
taphy. ꝙ quidditas hominis eſt homo ſcʒ formã. Et vlr
ſi motus ſubiectorũ nãlium eſſet actus earũ ſm ꝙ h⁹: tũc eſ
ſent qdditates earũ. vt cõcludit Cõmẽtator. vt ſi calefa
ctio ligni eſſet eius actus ſm ꝙ eſt lignũ: tunc eſſet qddi
tas ligni. ſilr aũt ⁊ in alijs: qȯ eſt abſurdũ. ergo relinquit
ꝙ ſtatuificatio eſt actus eris inquantũ in potẽtia. i. ſm ꝙ Cõ. 6.
fluit. qꝛ ⁊c̃. ℭ Et eſt notãdũ ſcʒ Cõmẽtatorẽ hic ꝙ ex iſta
diffinitione motus apparet confirmatio. ſ. ꝙ motus ois
debet eſſe continuus. i. non interruptus qete media. Si
enim ſubiectuʒ alicuius actus imperfecti qeſceret ſub il
lo per aliqȯ tẽpus ⁊ nõ cõtinue flueret ad vlteri⁹: tũc nõ
eſſet actus eius ſm ꝙ eſt in potẽtia. i. ſm ꝙ fluit ⁊c̃. ſʒ ſcʒ
quod in actu. i. ſcʒ ꝙ qeſceret ſub illo actu: ⁊ ſic ille actus
non eſſet motus. Ad hoc igitur quod aliqs act⁹ iperfe
ctus ſit motus requirit in ſubiecto eius cõtinuus flux⁹
ad vlterius: ita ꝙ in illo nullo tempore q̃ʒdiu mouet qe
ſcat ſub aliquo vno gradu: ſed in quolibet inſtanti acci
piat illum vel aliũ gradũ: ⁊ ſic intelligo illã ꝯtinuationeʒ
que apparet ex diffõne motus. ℭ Sed huic ſententie vi obiectõ
detur contradicere ipſe Cõmẽtator in 8° huius vbi dicit Cõ. 23.
qȯ ſmo Alpharabij eſt ſmo nõ verus in hoc qȯ dicit qȯ
ex vlã diffõne mot⁹ apparet continuitas: ⁊ ſic videt ſibi ꝛº
ipſi ꝯdicere. ℭ Forte diceret magiſter ꝙ Cõmẽta. nõ lo
quit ex intẽtiõe ꝓpria: nec ſm determinationẽ: ſʒ ſcʒ pro
babilitatẽ: ſʒ hoc nihil eſt. Et iõ dico aliter ꝙ intẽtio Cõ
mẽtatoris in 8° huius ẽ qȯ non eſt ſilr ꝯtinuitas i motu
augmẽtationis ſicut in motu locali: qꝛ poſſibile eſt ꝙ ali
qȯ mobile incipiat de nouo moueri localr ad aliqȯ vbi:
⁊ cõtinue ſine iterpoſitiõe quietis moueat ꝑ aliqȯ totuʒ
tẽpus ad illud vbi. Sed nõ eſt poſſibile ꝙ augmẽtabile
aliqȯ incipiẽs moueri ad q̃ʒtitatẽ poſtq̃ʒ oino non moue
bat cõtinue augeat ꝑ totũ tp̃s vſqȝ ad vltimã q̃ʒtitatem
quã põt acqrere per motũ augmẽtationis: imo neceſſe ẽ
iteruenire plures qetes iter diuerſas partes illi⁹ augmẽ
tationis: tñ nõ intẽdit negare qn alique ꝑticule augmen
tationis qbus acqrunt particule quãtitatis habeant ꝯti
nuitatẽ: ⁊ ſilr eſt de qbuſdã alterationib⁹. Si igit Alpha
rabi⁹ itellexit augmẽtationẽ ſic eſſe cõtinuã oino ꝙ aug
mẽtabile poſtq̃ʒ iceperit augmẽtari cõtinue augmentet
per totũ tp̃⁹ quouſqȝ ꝑuenerit ad vltimã q̃ʒtitatẽ ⁊ nõ ſit
aliqua quies intermedia. ſic eſt ſermo nõ ver⁹. Et ſic pʒ
ꝙ in dictis Cõmẽtatoris nulla eſt ꝯtradictio: q̃uis aliq
ſuperficialr inſpiciẽtes cõmentũ iponant ei ꝯdictionem.

Ad primam rõneʒ dico ꝙ diffõ nõ implicat ꝯdi
ctioneʒ. Nõ eni eſt nec̃e ꝙ act⁹ en D
entis in potẽtia ſit pura po: ſʒ põt eſſe act⁹ iperfect⁹ mõ
ſupᷓpoſito. ℭ Ad aliã pʒ ex dictis. Qm̃ mot⁹ ẽ act⁹ ali
cuius qȯ eſt in actu: nõ tñ quãtũ eſt in actu: ſed inquãtuʒ
eſt in potẽtia modo predicto. ℭ Patet etiam ad tertiaʒ.
ℭ Ad quartã dõm ꝙ mot⁹ non eſt actus mobilis ſcʒ ꝙ
mobile formaliter: ita qȯ motus det formaliter eſſe mo

bile:ſicut albedo dat eſſe album. Sed finaliter:quia ipſe motus eſt finis propinquus ad quem ordinatur mobile ſm quod mobile:⁊ ſcias ꝙ motus nõ eſt actus entis in potentia ad motum:ſed entis in potẽtia ad terminũ motus ſm ꝙ in potentia.i.dum eſt in potentia ad ⁊c̃.

¶ Et dubium aũt manifeſtum eſt ꝙ eſt motus in mobili.actus.n.huius ⁊ ab hoc:motiui aũt actus non alius eſt.opʒ quidẽ eniʒ eẽ actũ vtriſqʒ ⁊c. Tex.cõ.xviij. Qõ.iiij.

A

Conſequẽter querit. Utrũ motus ſit in mouẽte. ¶ Arguit ꝓ ꝙ ſic. Q: ſicut ſe hʒ qoies ad quieſcẽs:ſic motus ad mouẽs ꝑ ↄueniẽtẽ ſimilitudinẽ:ſʒ quies eſt in qeſcẽte:vt manifeſtũ eſt per ſe.q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ illud qõ denominat aliqd nõ eſt ſeparatũ ab illo:vt albedo ſortis non denominat Platonẽ:ſed motus denoiat ipſum mouẽs. Nã a motu dĩ aliqd mouẽs:vt manifeſtũ eſt. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ nihil dat aliqđ ẽ actu niſi ꝑhabeat ipm.hoc habetur a Cõmentatore in 12ᵒ metaphy.cõmento 17. Omne extrahẽs aliqd ex potentia in actũ:neceſſe eſt vt in eo ſit aliquo modo illud qõ extrahit:modo conſtat ꝙ mouẽs dat ipſi mobili motũ ⁊ extrahit ipm de potẽtia ad actũ.

T.cõ.8. vt pʒ in iſto 3ᵒ.q̃re ⁊c̃. ¶ Itez motus eſt in illo cuius eſt actus:hec vĩ manifeſta. Sed ipſe motꝰ eſt actꝰ mouẽtis:vt manifeſtuʒ eſt ⁊ habet hic.quare ⁊c. ¶ Itẽ in quo ẽ actio in illo eſt motus. Naʒ oĩs actio fundat in motu:vt

T.c.22 pʒ in iſto 3ᵒ.⁊ hoc vult Auctor.6.ꝓncipioꝝ:ſʒ actio ẽ in agẽte cũ oĩs actus ſit in illo cuius eſt actus. Actio aũt eſt actus agẽtis cũ ſit eius finis:q̃re ⁊c. ¶ Item motus aut eſt in mouẽte tãqʒ in ſubiecto:aut tanqʒ in efficiente per ſufficientẽ diuiſionẽ ⁊ cõceſſam:ſed nõ eſt in ipſo tãqʒ in agente:q: vt aliqui dicunt motus non hʒ agens per ſe:⁊ hoc determinatum eſt in quinto huius. quare ⁊c.

¶ Oppoſitum arguit auctoritate Ariſt.h.qui vult ꝙ motus non eſt in mouente:ſed in mobili. Unde dicitur eſſe actus mobilis inquantum mobile. quare ⁊c̃.

B Ad queſtionem ꝑintelligendũ eſt ꝙ in ordine mouentiũ neceſſe eſt eẽ aliquẽ motorẽ oĩno imobilẽ:⁊ hoc bene demõſtratũ eſt in 8ᵒ huiꝰ:⁊ ideo ſupponat ad ꝑſens. Tũc põt dici breuiter ad qõnẽ ꝙ motꝰ nõ eſt in mouẽte per ſe.ſ.inquantuʒ

T.c.86 2 R.

mouẽs:⁊ hoc ꝓbat:q: ſi ſic:tũc omne mouẽs moueret quod eſt impoẽ ſm ſuppõnẽ predictã.⁊ pʒ ↄſequentia: q: omne illud in quo eſt motus mouet:ſicut omne illud in quo eſt albedo eſt albũ:modo ſi in mouente per ſe eſt motus:in omni mouẽte eſt motus:eo ꝙ per ſe ꝑſupponit de omni.ꝑmo poſterioꝝ.q̃re ⁊c̃. ¶ Itez in illo per ſe nõ eſt motus qõ nõ eſt per ſe in potẽtia receptiua. motꝰ enim eſt actus entis in potẽtia inquãtũ hꝰ:⁊ intelligit in potẽtia receptiua:vt manifeſtũ eſt per iductionẽ in ſingulis motibꝰ. Calefactio eni eſt actus calefactibilis qõ ẽ in potẽtia receptiua caliditatis. Et ſilr augmẽtatio eſt actꝰ alicuiꝰ qõ eſt in potẽtia receptiua quãtitatis ⁊ ſic de ceteris. Sed ipſuʒ mouẽs ſm ꝙ mouẽs nõ eſt in potentia receptiua:ſed magis actu ⁊ in poᵃ actiua. Unde in tertio

T.c.17 huius dcm̃ eſt ꝙ ſemp exiſtimabit aliqua ſpẽs mouẽs.

motus ẽ i mouente ꝑ accidens. quare ⁊c. ¶ Sed eſt intelligendũ ꝙ lʒ motus non ſit in mouẽte per ſe inquãtũ eſt mouẽs tamẽ bene põt eſſe in mouẽte per accidẽs:q: aliquod mouens eſt in potentia ad aliquez actũ recipiendũ:⁊ ad ipm trãſmutat ab aliq̃ alio:ſed hoc nõ ineſt ei inquãtũ mouẽs:ſed inquãtũ mobile:ſicut ſol q mouet iſta iferiora ad calitatẽ exiſtẽs ſub vno vbi:eſt in potẽtia receptiua alterius vbi:vt exiſtens in meridie eſt in potẽtia receptiua ad vbi occidentis. Similiter aũt ⁊ in multis aliis. ¶ Item non ſolũ aliqõ mouens mouet ⁊ habet in ſe motuʒ:ſed etiam aliquod mouens mouet ab illo qõ mouet.ſ.cũ ipſum mouẽs ⁊ ſuũ motum ſunt ſibiĩuicẽ cõtraria ⁊ talia ſibiĩuicẽ approꝑinquãtia mutuo agunt ⁊ patiunt ꝓpter cõmutationeʒ in materia ⁊ contrarietatẽ:vt pʒ ex primo de gñatione.

mouẽs aliqõ mouet a moto.

Ad primam rõnem dico ꝙ in hoc eſt ſimile:q: ſicut quieſcens ſignificat per modum actiui ſic ⁊ mouens ⁊ econouerſo:ſed diſſimile eſt in hoc ꝙ ipſa quies cum ſit quedã ꝓuatio nõ cõparat ꝓpe ad aliqd vt ad efficiẽs:ſed ſolũ vt ad ſubiectum:motus autem eſt effectus poſitiuus:⁊ põt cõparari ad aliquid non ſolum tãqʒ ad ſubiectum:ſed tãqʒ etiam ad efficiẽs ⁊ ſic comparatur ad ipſum mouens. ¶ Aliter dicũt aliqui ⁊ dicunt ꝙ quieſcens poteſt accipi duplr. Uno modo pro eo quod quieſcere facit:⁊ ſic eſt cõueniens ſimilitudo:ſed ⁊ minor eſt falſa.quies enim nõ eſt in quieſcente.i.in illo quod quieſcere facit. Alio mõ pro eo qõ qeſcit ⁊ ſic non eſt ↄueniẽs ſimilitudo maior:ſed ⁊ minor ſic eſt vera.⁊ ideo non valet ratio. ¶ Ad aliud dicit ꝙ non opʒ illud qõ denominat aliquid eſſe in eo vt in ſubiecto:ſed ſufficit ꝙ ſit in eo vt in ſuo agente.vt dicimus ꝙ color eſt viſus:⁊ lapis eſt intellectus.i. cognitus ab intellectu:⁊ tñ ipſa viſio non eſt formaliter ⁊ inherenter in colore:nec intellectio in lapide.modo ipſa actio bene eſt in agẽte tanqʒ a ſuo efficiẽte.iõ ⁊c̃. ¶ Ad aliud dico ꝙ aliquid ꝑhabere actũ quẽ dat ſiue quẽ ex̃hit de potẽtia debet itelligi duplr. Uno modo formalr.ſ ꝙ ſit iſormatũ ſimulꝰactu ſicut eſt cuʒ calidũ calefacit. Et ſic eſt in hmõi generationibus vniuocis. Alio modo virtualiter ſcʒ ꝙ hʒ virtutẽ actiuã per ſe determinataʒ ad hꝰ actũ educendũ,⁊ hoc ſufficit. Sic aũt bene habet mouẽs ipſum motum:q̃re ⁊c. Et hãc diſtinctionẽ inoit Cõmẽtator 12ᵒ metaphy.cõmẽto prealegato. ¶ Ad aliã dico ꝙ motus eſt actus mouens vt efficientis non vt ſubiecti. ¶ Ad aliõ poteſt dici ꝙ actio nõ eſt in agente formaliter ⁊ ſubiectiue.i.tanqʒ forma in ſubiecto ſuo cui inheret:ſʒ ſolum effectiue:vel finaliter.i.tãqʒ in efficiẽte vl tanqʒ in ſuo fine ꝓpter illa que primaria intẽtione agunt ꝓpter ſe:⁊ ſilr cõcedit motus eẽ in mouẽte. ¶ Sed quidã dubitãt hic multum ſubtiliter vt mihi videt. Q: oĩa ſi actio nõ ẽ formaliter ⁊ ſubiectiue in agẽte ſed in patiente:opʒ ꝙ det ei aliquod eẽ. Inutile enim videt ꝙ aliqõ accidẽs ſit forma inherẽs alicui ſubiecto:⁊ tñ non dat ei aliquod eſſe:nec ſubſtãtiale nec accidẽtale. Nũc aũt ipſa actio nõ dat aliqõ eẽ ipſi paſſo.ſicut patet inducẽdo. Non eniʒ dat ei eẽ agẽs:q: ipſum paſſum nõ eſt agẽs reſpectu illius forme reſpectu cuius ẽ receptiuũ.⁊ ideo actio illius forme qua agit ipſa forma nõ dat eẽ agens ei:nec dat ei eſſe patiẽs. vt manifeſtũ eſt:nec aliquod aliud nec mouere nec moueri. ¶ Itẽ aliquis argueret:q: actio denominat agens. ergo eſt in ipſo. Et ſi dicas ꝙ verũ ẽ tanqʒ in efficiẽte. Cõtra hoc eſt:q: ſimiliter paſſio eſt in agente tanqʒ in producente:⁊ ideo deberet ipſum denominari ſi ille modus eſſendi ſufficeret ad denominationem:⁊ conſequens autẽ eſt falſum. Nam paſſio non denominat ipſum agens:vt manifeſtum eſt per ſe.quare ⁊c̃. ¶ Ad primũ poteſt dici ad preſens quod actio dat ipſi paſſo aliquod eſſe.ſ.eſſe actuatum vel actiuatum:ſed bene verum eſt ꝙ hoc mõ dat ei agens effectiue. Uel dico ꝙ dat ei eſſe ſubiectum actionis:⁊ iſtud non eſt eẽ agẽtis:nec eſſe patiẽs formaliter. Inquiratur melius veritas de iſto:q: bene dubiuʒ eſt ⁊ a paucis cõſideratum.vt videtur. ¶ Ad aliud dicit cõmuniter ꝙ actio denoiat agens:non quia ſit in ipſo formaliter ⁊ iherẽter:ſed effectiue:nec eſt ſimile de paſſione:q: ipſa nõ eſt imediate ab agẽte.ſʒ mediante motu

T.c.87 C

Quieſcẽs capit duꝛ.

Prehabẽ actũ q̃ ex̃hit de potẽtia intelligit dupliciter.

D Duᵐ ꝑᵐ

Duᵐ 2ᵐ

Ad ꝑᵐ

Ad 2ᵐ

Dubiuz tertium ꝛ actiōe. ℭ Et adhuc remanet difficultas mltiplex. Pri
mo. qꝛ dicitur cōmuniter ꝙ motus eſt imediate ſubiectū
actiōis ꝛ paſſionis ſm ꝙ dicit Cōmētatorꝛ videt velle
Ariſto. in litera. ergo motus eſt prior naturaliter actiōe
ꝛ paſſione. Si quidem ſubiectū natura prius eſt acciden
te. ergo ipſe motus prius producitur ab agente ꝙ̄ actio
ꝛ paſſioꝛ ſic actio nō eſt effectus oīno imediatus reſpe
ctu agentisꝛ tamen dicit̄ denoīare ipſum propter hocꝛ
qꝛ ipſa eſt ab eo vt ab agente. igr̄ pari rōne paſſio denoīa
Dubiuz quartuz bit ipſum agens cum ſit ab eo effectiue. ℭ Preterea. Si
pro tanto actio denoīaret ipſum agens: qꝛ ſic imediatus
effectus ipſius agentis: tunc viſio nō denominaret colo
remꝛ cū non ſit eius imediatus effectus: ſed mediāte ſpe
cie ipſa quā prius dicitur efficere in ipſo viſu: imo etiam
viſio deberet magis denoīare ſpeciem coloris. eꝙ̄ ſm ali
quos eſt imediatū pncipiū per ſe actiuuz viſionis. ſimilr
auté ꝛ in alijs: hec auté ſunt falſa: qꝛ dicimus ꝙ color eſt
viſus ſeu viſu cognitus: nō autem dicimus ꝙ ſpecies co
loris informās viſum ſit viſa ſaltem viſione coloris: qua
re dubiū remanet ꝛ difficultas non pua q̄ūo ꝛc. q̄re actio
Rn̄° Ad tertium denoīat ipſum agens ꝛ non ſit in eo ſubiectiue. ℭ Pro
pter hoc dicūt aliq̄ 13 pauci ꝙ actio ſm ſe ꝛ ſm ſuam for
mā nō denominat ipſum agēs: ſed ſm cauſalitatez quā
habet ſuper actionē: ita ꝙ ipſa cauſalitas eſt illud qḋ pre
Actio d̄nomiat agēs ſ3 cāſitatē. dicatur denominatiue de agente: vt cū dicimus ignis eſt
calefaciēs ipſa eēntia calefactiōis nō denoīat ipm̄ ignē3:
ſed cauſalitas quā habet ſuper calefactionē: ita ꝙ ſenſus
eſt: ignis calefacit. i. ignis eſt pncipiū ꝛ cauſa calefactōis.
Et hec vtiq3 cauſalitas hn̄ eſt i ipo igne ſubiectiue: ꝛ ſic
deberēt itelligi oēs iſte predicatiōes: ꝛ hoc forte eſt me
lius. Inquirāt ſubtiles diſtinctiui ꝓpinquoꝝ intētionū.
Et poſſet rō vlr dici ſm iſtā viā ꝙ actio nō denoīat agēs
formalr: ſ3 terminatiue ꝛ in obliquo. vn̄ dicere ꝙ aliqḋ
eſt tale ens regulariter eſt dicere ꝙ eſt efficiens calidita
tem: vel cauſa agēs caliditatis. ℭ Item pōt dici ꝙ actio
dat ipſi paſſo hoc eſſe qḋ eſt actuari vl' actuari pncipalr
ꝛ iſtud eſſe nō remanet in ipſo niſi q̄ꝺiu habet actionem
ꝛ agente preſente. Sed actuatū eſſe in facto eē hn̄ rema
net in abſentia agētis. ℭ Ad aliud dico ꝙ imo ipſe mo
Ad 4m Motus depēdet ab agen te p ſe. T. c. 17 tus hn̄ depēdet ab agente per ſe: ſicut ꝓbatum fuit alſs.
Et p3 faciliter: qꝛ omni potētie per ſe actiue correſpon
det potētia per ſe paſſiua ꝛ ecōuerſo: vt oēs ꝯcedūtꝛ hn̄
ſatis ex 5° metaphy. Nūc aūt aliqḋ eſt in potentia per ſe
receptiua ad motū: vt p3 de mā pma: qꝛ ipa eſt nā q̄dā.
Nā aūt eſt pncipiū ꝛ cauſa per ſe mouēdi ꝛ qeſcēdi pm
ꝛ nō ſm accñs. Cōſtat aūt ꝙ mā prima nullā aliā cauſa
litatē pmo ꝛ per ſe pōt habere ſuper motuz niſi cauſali
tatē receptiui ꝛ ſubiectiꝛ vt p3 cuil3 intelligenti principia
Obtio. Ariſ. q̄re ꝛc. ℭ Et cū dī ꝙ hoc eſt determinatū in 5° hu
Rn̄° ius: ſ. ꝙ actio ꝛ paſſio ꝛ mot⁹ nō hn̄t agēs per ſe: dico ꝙ
hoc nūq̄ demr̄atum eſt ibi: imo neq3 dcm̄ eſt ab Ariſto.
nec a Cōmētatore. ꝛ hoc p3 inſpicienti diligēter literam
Ariſt. ꝛ Cōmētatoris: ꝛ hn̄ tn̄ ibi demonſtratū eſt ꝙ mo⁹
T. c. 10 ſm ꝙ mot⁹ nō eſt per ſe termin⁹ mot⁹: neq3 ēt actio nec
paſſio. Sed ex hoc nō ſeq̄t ꝙ mot⁹ nullo mō dependeat
Alia obiectio. a motore tāq̄ a cā efficiēte ſeu agēte. ℭ Sed forte aliqs
argueret ſic. Omne qḋ ſit ab agente p motū ꝛ tranſmu
tationē eſt per ſe terminus mot⁹: hec eſt nota de ſe: ſ3 oē
qḋ ſit ab agente per ſe ſit ab ipſo per motū ꝛ trāſmuta
tionē: vt vident̄ oēs concedere: ꝛ pcipue ſi ſit de nouo ab
Rn̄. agēte p ſe. ℭ Ad iſtud poſſet dici per interēptionē maio
ab agen tib⁹ p ſe ſūt duo gn̄a en tium. ris: qꝛ relatio noua ſit in aliquo ſubiecto p motū ꝛ tranſ
mutationē. vt ſi qs trāſmutat̄ ad albedinē quā prius nō
habebat: certū ē ꝙ ab illo agēte ſit ſimilis alteri albo ꝛ p
motum illum aliquo mō: qꝛ nūq̄ fieret eſſe ſimilis ſine
motu. Ad minorez etiā dico ꝙ de numero eoꝝ que fiūt
ab agētibus p ſe duo ſunt genera. Quedā enī3 ſunt ad
que ſubiectū paſſiuum nō eſt ſumme diſpoſitū: imo ha
bet cōtrariam diſpoſitionē ad illa: vt igne appropinqua
to aque: ipſa aq̄ nō eſt ſumme diſpoſita ad caliditatē pfe
ctam: imo habꝫ contrariā diſpoſitionē: ꝛ talia forte ſunt
ab agētibus mediātibus motib⁹ ꝛ trāſmutatiōib⁹ ſub
iectoꝝ ita. ſ. ꝙ agēte appropinquato paſſo nō ſtatim re
cipiunt̄ ab agēte nō paſſo: ſed op3 eſſe tempus medium
ꝛ motū in tempore. Quedā vō ſunt ad que ipa ſubiecta
ſiue paſſiua ſtatim ſunt diſpoſita ſufficiēter ꝛ non hn̄t di
ſpoſitionē contrariā ad ea: ſicut diaphanū ad receptionē
luminis: ꝛ talia bene fiunt ab agēte per ſe non mediante
motu medio: ita ꝙ inter inſtans appropinquatiōis agen
tis ad paſſum ꝛ introductionē talis effectus non eſt ali
qḋ tēpus mediū neq3 motus tēpore menſuratus: vt con
tingit in lumine ꝛ diaphano preſente corpore luminoſo:
nūc aūt ipſu3 mobile ſic ſe habet ad motū: ꝙ eſt ſumme
diſpoſitū ad ipſu3: ꝛ non habet ꝯtrarietatē ad ipm̄ neq3
diſpoſitionem proprie contrariā: ſed puationē. ſ. quietē
precedētē. Et ideo ſtatim preſente motore ipſi mobili ſit
motus ſi aliquid nō prohibeat aut deficiat. Nec op3 eſſe
tempus mediū inter pmū inſtās appropinquatiōis mo
toris ad mobile ꝛ receptionē ſeu ꝓductionē motus: dū
modo ipſe motor ſit ſufficiēter expeditus ad mouendū.
De hoc aūt inquire vſq3 ad fundamētū vt inuenias veri
tatē: videt̄ enī3 oīno irrōnabile ꝙ mot⁹ nullū hēat agēs
per ſe: ꝛ pcipue cum in motoribus ſeparatis idē3 ſit cauſa
motus ſm finē ꝛ ſm agēs: vt docet plane Cōmētator in
12. metaphy. ꝛ in de ſubſtantia orbis. Cō. 36.

ℭ Omnino aūt dicere eſt: neq3 doctio cum
doctrina: neq3 actio cū paſſione idē ꝓprie
eſt: ſed cui inſunt hec motus. quod. n. hui⁹
in hoc: ꝛ ꝙ huius ab hoc actū eſſe rōne al
terum. T. cōmē. xxij. Queſtio. v.

Conſequēter q̄rit̄. Utrum actio ꝛ paſſio ſint A
diuerſa ꝛ diſtincta pdicamēta. ℭ Arguitur
primo ꝙ non: qꝛ que ſunt vnū nūo non ſunt
diſtincta pdicamēta: cū pdicamenta differāt
ſ3 ſuas q̄dditates: mō actio ꝛ paſſio ſūt vnū
numero: qꝛ ſunt vnus motus: vt p3 in litera. quare ꝛc.
ℭ Itē ſicut ſe habet habere ad haberi ſic agere ad pati
per conuenientē ſimilitudinē. Sed habere ꝛ haberi non
ſunt diuerſa pdicamenta: vt p3 5° metaphy. ꝛ in predica
mētis. quare ꝛc. ℭ Item ſicut ſe habet agēs ꝛ patiēs, ſic T. c. 28
actio ꝛ paſſio: vt p3 per ꝯuenientē ſimilitudinē. S3 agēs
ꝛ patiēs ſunt in eodē genere: vt p3 pmo de generatione.
q̄re ꝛc. ℭ Item illa quibus aliquid eſt prius nō ſunt predi
camenta: nec per ꝯn̄s diſtincta predicamenta: quia predi
camēta ſunt prima rerū principia: vt dicit Porphyrius:
Sed ipſa actione ꝛ paſſione aliquid ē prius vt motus ꝛ
mobile: vt p3 in iſto tertio. q̄re ꝛc. ℭ Itē in vnoq̄q3 gn̄e
eſt aliqḋ vnū pmū qḋ eſt metrū ꝛ mēſura oīum aliorū3. T. c. 21
vt hr̄ decimo metaphy. Sed in actiōibus non eſt aliqua
prima q̄ ſit metrū ꝛ mēſura omnium aliaꝝ: vt videt̄ per T. cō. 2
inductionē: vel ſi eſt aliqua: dr̄ que ſit: ꝛ ſimiliter in paſ
ſionibus. ℭ Item illa q̄ non differūt niſi ſm diuerſas di
ctiones ſyncategorematicas non ſunt diuerſa predica
mēta: qꝛ diuerſa pdicamēta debēt eē diſtincta realr ſm
ſuas q̄dditates, ꝛ p ſe: qḋ nō hn̄t illa q̄ nō ſolū diſtinguū
tur ſm diuerſas rōnes ſynca°°. Nunc aūt actio ꝛ paſſio
ſolum diſtinguuntur ſm diuerſas rōnes ſynca. vt vide
tur velle Ariſto. in litera. nam actio eſt motus huius vt
ab hoc: ꝛ paſſio eſt ipſe motus huius vt in hoc: ꝛ ſic non
differunt niſi ſm iſtas dictiones ſynca. ab inuicē. q̄re ꝛc.

ℭ Item

¶ Item omnis forma predicamentalis dat aliqđ eſſe ſuo ſubiecto vt quantitas eſſe quātum: ⁊ qualitas eſſe quale: ⁊ relatio eſſe relatū: ſilr aūt ⁊ in alijs. mō ipſa actio non dat ipſi ſubiecto aliqđ eē: q2 actio eſt in agente vt in ſubiecto: modo ipſa non dat ipſi agēti aliqđ eē vt videtur inducēdo. quare non eſt forma pđicamentalis: ⁊ per ꝯñs actio ⁊ paſſio non ſunt diſtincta predicamenta.

T.c.25 ⁊.26. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. in predicamētis: ⁊ in quinto metaphyſi.

B

Predicamētū capitur dupl'r.

Ad queſtionem eſt intelligendum ꝙ predicamētū dupliciter ſolet accipi. Uno modo pro coordinatiōe predicabiliū ſm ſub ⁊ ſupra: ⁊ ſic nō intēdimus hic de predicamēto. Alio mō pro generaliſſimo ⁊ cōmuniſſimo talis coordinatiōis: vt ſubſtātia dicit᷑ predicamentum. i. generaliſſimū ⁊ cōmuniſſimum dictū vniuoce de oībus ſubſtātijs: ⁊ qualitas de oībus qualitatibus. ¶ Ulterius conſiderandū eſt ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit pđicamētū. 2° mō requirunt᷑ multa. ¶ Primo requirit᷑ ꝙ illud habeat de ſe multa diuerſa ſm eſſentias ⁊ quidditates: q2 alr nō eſſet genus: nec p ꝯñs genus generaliſſimū: gen⁹. n. ꝯtinet diuerſas ſpecies: ⁊ ꝯſtat ꝙ diuerſe ſpēs differūt ſm quidditates ⁊ eentias ꝓprias. vt pȝ in. 2. poſteriorū: ⁊ omnes ꝯcedūt. ¶ Scđo requiritur ꝙ habeat aliquē modū eſſendi cōmunem in omnib⁹ illis ſpēbus aliqualiter vniuocū ⁊ cōſimilem. nam aliter nō eſſet vnius rōnis generalis ad oīa illa: ⁊ ſic nō eſſet genus. Unus enim conceptus ſumitur ab vno mō eſſendi. ¶ Et tertio requirit᷑ ꝙ ille modus eſſendi non hȝ aliquē alium modum eēndi cōmuniorē ⁊ vniuocū ad quē reduceretur: q2 ſi haberet tunc eſſet aliquod vniuocū cōmunius illo: ⁊ ſic nō eſſet generaliſſimum cum haberet genus ſupra ſe communi⁹: generaliſſimum autem eſt ſupra quod non eſt aliud ſuperueniens genus ſm Porphyrium.

Ad eſſe predicamēti requiſita.

C Cōclo Rⁱᵃ

Tunc dico ad queſtionem ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt diuerſa predicamenta: quia illa ſunt diuerſa predicamenta: quorum quodlibet habet ſub ſe diſtincta ſm quidditates: ⁊ vnumquodque habet modum vnum eſſendi cōmunem ⁊ vniuocū non habentē aliquē modum cōmuniorem priorem ⁊ vniuocum. hec enim requiruntur ad hoc ⁊ ſufficiunt ꝙ aliqua ſint diſtincta pđicamenta. Sed actio ⁊ paſſio ſunt hm̓. Nam actio continet diuerſas actiones ſpecie differentes vt actionē corporis ⁊ actionem anime. Et actio corporis cōmunis eſt multis actionibus differentibus ſm quidditates: vt eſt calefacere ⁊ infrigidare ⁊ ſiccare ⁊ vrere: ⁊ ſic de alijs. Similiter ſe habet de ipſa paſſione: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. Sed ipſa actio habet vnum modum communē oībus actionibus. ſ. eſſe illud a quo ſubſtantia denominat᷑ agēs. Iſte autē modus eſſendi non reducit᷑ ad aliquē modum cōmuniorem vniuocū: niſi quis fingeret. Similiter paſſio habet vnū modū cōmunē omnibus paſſionibus. ſ. eſſe illud a quo ſubſtātia denominat᷑ patiens: ⁊ iſte modus eſſendi cōmunis nō hȝ aliquem modum priorē cōmuniorē vniuocū ⁊ conſimilem cum modo actionis ⁊ alioꝝ predicamentoꝝ. quare ⁊c̄. ¶ Et eſt conſiderandū breuiter ꝙ lȝ actio ⁊ paſſio fundentur in eodē motu ſm numerū: tamen hoc eſt ſm diuerſas rōnes formales: nam ipſe motus eſt ab agēte effectiue ⁊ recipit᷑ in mobili tanq̄ȝ in ſubiecto. In ipſo igit᷑ motu prout eſt ab ipſo mouente effectiue fundatur actio: ita ꝙ actio eſt quidam modus eſſendi realis fundatus ⁊ exiſtēs in motu ꝓut eſt ab agente vel mouente. Paſſio vō fundat᷑ in motu prout eſt ⁊ recipitur in mobili: ita ꝙ ipſa paſſio eſt quedam proprietas fundata in motu inquantū recipitur i mobili: ⁊ ſic actio ⁊ paſſio non ſunt vna res formaliter ⁊ quidditatiue: ſed ſolū māliter ⁊ ſubiectiue. Et hoc ſignificauit Ariſtot. in litera: cum dixit neq3 actio cum paſſione idem ꝓprie eſt ſȝ cui inſunt hec motus: ꝙ eni huius in hoc ei ꝙ hui⁹ ad hoc actum eſſe rōne alteꝝ eſt. Et intēdit per rationem nō ſolū conceptū anime rōnalis ſed diffinitionē quidditatiuam.

Actiōis ⁊ paſſionis qd ditas.

¶ Uerū eſt ꝙ aliqui imaginantur parum aliter de quidditate actionis ⁊ paſſionis: dicunt. n. ꝙ ipſa actio eſt formalr productio ipſa motus: ⁊ agere formalr nihil aliđ eſt q̄ȝ ꝓducere vel efficere motum: paſſio vō eſt idem formaliter cum ipſa receptione motus in mobili. Quicquid tñ ſit de hoc cōſtare dȝ: ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt res diſtincte formaliter ⁊ qdditatiue: ita ꝙ nec ſunt eadē eēntialr cum motu nec ſibiīuicē: ſed ſolū materialiter ⁊ ſubiectiue.

D

Tunc ad rationes. Ad primū pȝ ex dictis quia actio ⁊ paſſio non ſunt vnum numero formaliter ⁊ eſſentialiter: ſed per accidens: ⁊ ſm ſubiectum: ⁊ hoc modo omnia predicamenta ſunt vnū numero: quia ſunt in vno ſubiecto numero vt in ſorte. ¶ Ad 2ᵐ pōt rñderi ꝙ eſt ſimile q̄ȝtū ad voces ⁊ modos ſignificandi grāmaticales: ſed diſſile eſt: q2 hēre ⁊ habere nō dicunt᷑ vniuoce ſed multipl'r: vt pȝ in poſt predicamētis. ¶ Ad 3ᵐ dico ꝙ agēs ⁊ patiēs poſſunt accipi dupl'r. Uno mō pōt accipi agens formalr ſm ꝙ agens ⁊ ſilr patiēs ſm ꝙ patiēs: ⁊ ſic non ſunt in eodem genere. Alio mō poſſunt accipi quātū ad formas a quibus procedit actio ⁊ paſſio: que quidē forme ſunt ſibiīuicē ꝯtrarie: vt caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ ſic de alijs. Et hō vtroque modo agens ⁊ patiens ſunt in vno ⁊ eodē genere: ⁊ ſic nō eſt ſimile. ¶ Ad 4ᵐ dico ꝙ illa quibus eſt aliqđ cōe vniuocū non ſunt diſtincta predicamēta vt hō ⁊ aſinus: ſed illa quibus eſt aliqđ prius tanq̄ȝ cauſa hm̓ poſſunt eē diſtincta diuerſa predicamēta: ſic. n. ſubſtātia eſt prior oīb⁹ predicamentis accidētium. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. ipſa enim actiōe ⁊ paſſiōe nō eſt aliquid prius vniuoce predicatum de eis ⁊ eſſentialiter: ſed bene eſt aliquid prius tanq̄ȝ principium ⁊ cauſa. ſ. ſubſtantia motoris ⁊ mobilis ⁊ ipſa motus: cui hec i ſunt. ¶ Ad 5ᵐ poteſt negari minor. q2 actio primi agētis. ſ. primi motoris eſt primo omniū actionū ordine dignitatis: ⁊ quodāmodo mēſura omnium aliarum. Et ſimiliter paſſio primi mobilis. ſ. receptio eius a motore: ſorte eſt prima omnium paſſionū: vel ſm aliquos ipſa paſſio intellectus ab intelligibili de quo tibi inquirendum relinquo. ¶ Ad 6ᵐ dico quod actio ⁊ paſſio non ſc lom diſtinguunt᷑ ſm ꝯceptus importatos per illas dictiones ſinche. ſed diſtinguuntur abinuicem ⁊ a motu formaliter ⁊ qdditatiue: bene tamen verum eſt ꝙ iſtorum diſtinctio circumſcribitur per iſtas dictiones ſincath. abinuicem. Nam actio fundatur in motu vt eſt ab agente ⁊ paſſio fundatur i motu vt eſt in mobili: ideo ⁊c̄. Ad ſeptimum patet ex dictis: ⁊ vide alibi.

Queſtio. vj.

A

Conſequenter queritur. Utrū motus ſit eiuſdem eſſentie cum termino ad quem tendit. ¶ Arguitur ꝓ ꝙ nō. q2 illa non ſunt vnius ⁊ eiuſdem eēntie vel eadē eēntialr quoꝝ vnū deficit ⁊ corrūpitur adueniēte altero. hec vȝ manifeſta: Sȝ mot⁹ deficit adueniente termino ad quē vt manifeſtū eſt ad ſenſum: ⁊ habet᷑ ex primo de generatiōe. quare ⁊c̄. ¶ Itē permanens nō eſt eiuſdē eēntie cum ſucceſſiuo: vt manifeſtū eſt: Sed motus eſt quid ſucceſſiuū: cū mēſuret᷑ menſura ſuceſſiua. ſ. tēpore. vt pȝ in 4° hui⁹. terminus autē motus ē quid ꝑmanēs. ſ. qualitas: quantitas: ⁊ vbi: ⁊ ſubſtantia. quare ⁊c̄. ¶ Itē ſi motus localis eēt eiuſdē eēntie cum vbi ad quod tēdit: tunc ſicut motus localis calefacit. vt patet ad ſenſum: ⁊ hētur in primo metheoroꝝ. ⁊ 2° celi. ſic ēt ipſum vbi calefaciet: quod tamē nullus dicit. ⁊ pȝ ꝯña. q2 cum aliqua ſunt eiuſdē eēntie ſpecifice quecunq̄ȝ per ſe operatio competit vni illorum.

44 ſc.

T.c.55 2° T.c.101 3° T.c.42

4° ⁊ alteri. ¶ Item ſi ſic. tunc motus circularis ⁊ rectus eēt eiuſdem ſpeciei: qd̄ videt̄ abſurduȝ: ⁊ pȝ ꝯña. qꝛ ad vnuȝ ⁊ eundē terminū ſm ſpecieȝ cōtingit peruenire per motū circularē: ⁊ per motū rectuȝ. vt ad idem vbi per chordaȝ ⁊ arcum. Modo quecūq; vni ⁊ eideȝ eſſentialr̄ ⁊ ſpecifice ſunt eadē: inter ſe ſunt eadem: ſi igit̄ ambo iſtis motus ſunt idē ſm ſpēm cū termino iſto qui eſt vnus ſm ſpeciē ſequit̄ ꝙ h9 motus erunt idem ſꝫ ſpēm inter ſe: quod videt̄ incōueniēs. q̄re ⁊c̄. ¶ Item ſi ſic. motus nālis ⁊ violētus erūt ideȝ ſꝫ ſpeciē. nā ad eundē terminū ſm ſpeciē mouet̄ aliquid motu nāli: ⁊ aliquid motu violēto: graue enim nāli motu mouet̄ ad vbi deorſū: ⁊ leue motu violēto mouet̄ ad ipſum vbi deorſuȝ. quare ⁊c̄. ¶ Item ſi ſic. tunc vnū ꝯtrarioꝝ in eſſe pfectiſſimo eē poſſet ſimul cū alio ꝯtrario in eodeȝ ſubiecto: qd̄ ē ipoſſibile manifeſtuȝ vt ꝙ caliditas in ſummo eſſet ſimul cū frigiditate. Et probat̄ ꝯña ponam9 ꝙ aliqd̄ graue ſit in loco ſimplr̄ ſurſum ſicut ꝯtingit cū aliqua ps ignis exiſtēs in concauo celi generat̄ ex aliquo generante: quod facit ex ea aerē aut aliud corp9 graue ſimplr̄ vl' in reſpectu: ⁊ h9 graue moueatur verſus cētrū ad vbi deorſum: tūc hēbit vbi ſurſum in ſua vltima pfectiōe: qꝛ ponitur in loco ſimpliciter ſurſum: ⁊ habebit cū hoc vbi deorſum: qꝛ ponitur moueri ad ipm ⁊ motus ponitur eiuſdē eſſentie cum ſuo per ſe termino

7° quare ⁊c̄. ¶ Itē generatio eſt terminus alterationis. ꝓ hu
T.c.64 ius: ⁊ in 6°. Sꝫ generatio nō eſt ideȝ eſſentialiter cum al
T.c.46 teratione: vt oēs concedunt. quare ⁊c̄.
T.c.4.
T.cō.9. **Oppoſitum** arguitur auctoritate Ariſto. q vult ꝙ motus nō eſt aliud preter res ad quas eſt motus. vt patet in iſto 3° ⁊ i 5° vbi vult ꝙ mot9 denominat̄ a termino ad quē: nō a termino a quo: quod non videtur eſſe niſi ratione identitatis eſſentialis quam habet cum ipſo motu. quare ⁊c̄.

B
Motus capitur duplr̄. **Ad queſtionem** intelligenduȝ eſt ꝙ ſicut cōiter dr̄ ⁊ accipit̄ a Cōmē. motus pōt accipi dupliciter. Vno° ꝓut non differt a termino ad quē eſt motus niſi ſicut magis pfectū ⁊ minus pfectū ⁊ hoc mō dſcribit Cōmē. motū ꝙ eſt generatio vni9 partis poſt aliā partē illius perfectionis ad quā tēdit motus donec perficiat̄ ⁊ ſit in actu. Alio° accipit̄ mot9 ꝓ fluxu ꝯtinuo huius forme quo fluit ⁊ vadit ad aliquid vlterius. Et dicit Cōmē. ꝙ pma opinio eſt verior. ſ. q ponit motū eſſe formaȝ impfectā ⁊ fluentē. Alia aūt opinio eſt famoſior. ſ. ꝙ motus eſt fluxus ⁊ via quedam huius forme ad aliquid vlterius acquirenduȝ. ¶ Et tunc dōm ꝙ motus

Cōclo p̄ma ou' Rō pri meȝ. pmo mō ſumptus eſt eiuſdē eſſentie ſpecifice cū termino ad quem vadit. 2° modo non. ¶ Primum oſtenditur. qꝛ forma que non differt ab alia niſi ſm magis perfectum ⁊ minus pfectuȝ non differt ab ea ſm eſſentiaȝ ſpecificam.

E vt albedo pfecrior ⁊ minus pfecta ſil'r autē ⁊ in alijs: hec cōiter ꝯcedit̄. Sed mot9 ⁊ termin9 ad quē eſt motus nō differunt niſi magis perfectum ⁊ minus pfectum capiendo motū ꝓ forma que fluit ⁊ vt ēt ꝯcedit̄. q̄re ⁊c̄. Et itelligo de maiori ⁊ minori perfectione accidētalib9 nō eēntialibus ⁊ per ſe: tales enim forme q̄ differūt ſm maiorem ⁊ nobiliorē perfectionē ⁊ minorē: loquendo de eſſentiali perfectione bene ſunt diuerſe ſm ſpēm. ¶ Itē rō Ariſt. eſt ad hoc. Oē illud ſm quod aliquid mouet̄ eſt eiuſdeȝ eſſentie cuȝ ipſo motu: ſm quod dico formalr̄ ei intrinſece. Sed oē qd̄ mouet̄ vel mouet̄ ſm ſubām ſi ad ſubām eſt motus: vel ſm q̄litatē: vel ſm quātitateȝ: vel ſm vbi ergo omnia iſta ſunt eiuſdem eſſentie cum ipſo motu: ſꝫ

Rō ſcōe ꝯnis. aūt ſunt termini motuū vt manifeſtū eſt. quare ⁊c̄. ¶ Secundum ꝓbat̄ ab aliquibus ſic via ad terminum non eſt eiuſdem eſſentie cum illo termino: hec recipitur pro manifeſta: ſed motus qui eſt fluxus forme eſt via ad ipſum terminū ad quē vt manifeſtum eſt: qꝛ mediante h9 fluxu mobile puenit vſq; ad terminū ad queȝ. quare ⁊c̄. ¶ Itē Commē. videt̄ intendere ꝙ ipſe fluxus forme qui eſt motus ſm opinionē famoſioreȝ eſt de genere paſſionis: ⁊ hoc forte veꝝ eſt quantuȝ ad ſui receptioneȝ in mobili: paſſio enim formaliter eſt ipſa receptio. vt dicit̄. Unde ⁊ virtus paſſiua dicit̄ receptiua. vt pȝ ex 2° ⁊ 3° de aia. ⁊ primo de generatione. Sed terminus motus eſt de genere ſubſtantie vel quantitatis vel q̄litatis vel vbi. ⁊ talia nō ſunt eiuſdem eēntie ⁊ quidditatis. vt pȝ in primo poſte. ꝙ aūt ipſe fluxus forme fluētis ſit paſſio capit Cōmē. ex predicamentis: ⁊ hoc forte ſolū innuit̄ ibi ab Ariſto. caplo de facere ⁊ pati: vbi exēplificat de pati ſicut calefieri ⁊ h9. Et aliq nitūtur probare hoc per hoc. Qꝛ illud eſt paſſio quo aliquid denominat̄ patiēs. hoc eſt notum: ſed ab ipſo fluxu quid denominat̄ fluens: ⁊ hoc eſt eſſe patiens. Et hec probatio non videt̄ multū fortis nec ſufficiens. qꝛ eq̄liter eſt ignotū ꝙ eē fluens ſit eē patiens ſicut ꝙ fluxus ſit paſſio. Aliqui autē dicunt ꝙ fluxus ipſe vt eſt quid continuum

C eſt de genere quantitatis: ⁊ forte eſt tempus ſecundario
Dubiū° dictum: ſed de hoc videbit̄ in 4° ſi deus voluerit. ¶ Sed dubium eſt de motu locali quomodo ſit idem cum termino ad quem. Ponamus enim ꝙ ignis exiſtens in loco deorſum moueatur ſurſum: manifeſtum videtur eē ꝙ nōdum habet aliquid de vbi ſurſum ſimpliciter: cum nondum contineat̄ in loco ſurſuȝ ſimpliciter: ⁊ tū mouetur ſurſum. Et ſimilr̄ ſi graue exiſtēs ſurſuȝ in ſphera ignis moueret̄ ad vbi deorſuȝ cōtinue: ⁊ tū nōduȝ habet de vbi deorſuȝ nec perfecte nec imperfecte: cum nondum cōtineatur in loco deorſum: ⁊ vbi prouenit ex circunſcriptiōe loci. Forte dōȝ ꝙ talis motus ſi eſſet non eſſet idem ſm ſpe-

R° ciē cum termino ad quē: ſed eſſet ideȝ eſſentialiter ſm genus. Nam in eodeȝ genere ſunt vbi ſurſum ⁊ vbi deorſuȝ ⁊ hoc ſufficit. qꝛ cum in maiori parte ſic ſe hꝫ ꝙ motus q eſt forme fluens eſt idē ſm ſpēm cum termino ad quem. Sic eſt conſuetum ſimplr̄ reſpondere.

Ad primam rōnem pȝ ex dictis: motus enim qui eſt fluxus forme bene deficit aduenD
ente termino ad queȝ: ſed actus imperfectus qui recipit̄ a motore immobili non corrumpitur ſꝫ pficitur: nec ſequitur ex hoc ꝙ duo accidētia eiuſdē ſpēi ſolum numero diuerſa ſunt ſimul in eodeȝ ſubiecto: quia huiuſmodi actus impfectus ⁊ terminus ad queȝ non ſunt diuerſa numero immo ſunt vnum: ⁊ eo ꝙ ipſe terminus ad queȝ extrahit̄ de potētia ſubiecti habētis in ſeipſum actum impfectuȝ: ⁊ tūc totū eſt vnus actus magis cōpletus ⁊ pfectus. Aliquibus tamen vr̄ ꝙ ſicut fluxus ꝑcedēs terminū ad quē deficit adueniēte huiuſmodi termino: ſic ēt actus impfectus deficit: ⁊ iō non intelligunt ꝙ huiuſmodi motus ſit eiuſdeȝ eēntie ſm numerum cum termino ad quem: ſꝫ ſolum eiuſdeȝ ſm ſpēm: quicquid autem ſit de hoc veruȝ hū dubium mihi videtur: ſꝫ quo ad p̄ſens nō determino. Act9 ipfactus ⁊ termin9 ad queȝ ſunt idē numero

¶ Ad 2am pȝ ex dictis p oiſtinctionē. Mot9. n. ꝓ fluxu ē qd̄ ſucceſſiuū. ⁊ ſic nō ē eiuſdē eēntie cū ſuo termino ad queȝ.

¶ Ad 3am dicunt aliq ꝙ ſi motus localis calefacit hoc non ē niſi per accidēs ſcilicet ratione ⁊ virtute corporis naturalis in quo fit motus: ⁊ cuius eſt motus vt habet videri ſup primum metheororum. Uel ſi per ſe calefacit hoc eſt quantum ad ipſum fluxum ipſius mobilis de vno vbi ad aliud vbi: p quem quidem fluxum rarefacit ⁊ diſgregat materiam ſubiectam. ⁊ ſic calefacit: ⁊ huiuſmodi fluxus non eſt eiuſdem eēntie cum ipſo vbi ad quē ē motus. Motus localis calefacit p accidens.

¶ Ad 4am dico ꝙ motus rectus ⁊ motus circularis qui ſunt ad vnum ⁊ idē vbi bñ ſunt eiuſdem eſſentie quantū ad vbi fluentia: quantum ad ipſos fluxus: quorum vnus eſt rectus ⁊ alius circularis non ſunt eiuſdem eſſentie ꝑcipue

cipue inquantum rectus ⁊ circularis. Alij dicunt ꝙ mo/tus circularis nunq̄ terminatur ad vnum ⁊ idez vbi for/maliter: ſed ſolum materialiter ⁊ ſubiectiue: ⁊ ideo non opꝫ ꝙ ſint ſibijnuicem idem formaliter ⁊ eſſentialiter.

¶ Ad 5ᵘᵐ dico ꝙ motus nālis ⁊ motus violētus eiuſdem corporis naturalis nō ſunt eiuſdem eēntie ⁊ ſpeciei inter ſe vt motus lapidis ſurſuz ⁊ motus eiuſdē deorſum. Sꝫ motus nālis vnius corporis ⁊ violētus alterius corporis bn̄ poſſunt eſſe eiuſdez ſpeciei: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. Aliter dicitur ꝙ non eſt vnum ⁊ idē vbi formaliter qđ terminat motū naturalē ⁊ qđ terminat motū violētū: ſed ſoluz eſt vnū ⁊ idē mālitar vel ſubiectiue: ⁊ ideo nō ſequitur illos motus eſſe eoſdem eſſentialr̄ ⁊ ſpecifice. Sed bene eſt oc cultum quō ſit aliud vbi deorſuz ad qđ mouet̄ graue ſm̄ nām: ab illo vbi deorſum ad qđ mouet̄ leue ſm̄ violētiā: cuius locus deorſum non ſit alius ⁊ alius ſecūdū ſpeciez.

¶ Ad 6ᵘᵐ pōt dici ſicut prius dictuz eſt ꝙ ſit idem genere non ſpecie ſpecialiſſima. Alij dicerent ꝙ negāda eſt cōſe-quētia. Et ad ꝓbationez dico ꝙ imaginat̄ vnum falſum impoſſibile. ſ. ꝙ aliquod graue ſit in loco ſimpl̄r ſurſuz: ⁊ habeat vbi ſurſum ſimpliciter ⁊ moueat̄ ad vbi deor/ſum: q̄ ſtatim cū aliqđ eſt graue īpoſſibile eſt ꝙ ſit in lo/co ſimpl̄r ſurſum. imo ſi aliquid leuiſſimum qđ nunc eſt in loco ſurſum ſimpliciter fiat graue vel minus leue. q̄ȝ tū amittit de leuitate tantuz perdit de vbi ſurſum ⁊ fit in

Graue non' pōt eē ſurſū ſimpl̄r. vbi non ſimpliciter ſurſuz: ⁊ cum iſto bn̄ ſtat vbi deorſuz aliquo modo. ſ. imꝑfectuz ⁊ in reſpectu. Uel poſſet dici ꝙ ſi graue ſimpliciter ſub concauo orbis lune eſſet ⁊ mo ueretur ad vbi deorſuz non eſſet violētus motus a prin/cipio vſq̄ ad finem ſed eſſet vnus motus per totum ſpa/tiuz ignis vſq̄ ad aerez: ⁊ terminus illius motus eſſet ali qđ vbi ſurſum ſimpl̄r non oīno perfectū: ſed ⁊ alius mo tus eſſet ꝑ ſpatiuz aeris: ⁊ illius motus terminus eēt ali/qđ vbi ſurſum in reſpectu: ſicut debet̄ aeri. Et alius mo tus eēt ꝑ aquaz ⁊ terminus illiꝰ eēt aliqđ vbi in reſpectu vbi deorſuz. Alius aūt motus eſſet ꝑ ſpatiuz terre ſuppo ſito ꝙ deberet venire ad centrū: ⁊ illius motus terminus eſſet vbi deorſuz ſimpl̄r. ⁊ ſic in quocūq̄ illorum motuū terminus ad quē eſt eiuſdem eſſentie cū motu ꝓcedente.

¶ Ad 7ᵘᵐ de generatione: dico ꝙ generatio non eſt termi nus intrinſecus ⁊ immediatus alterationis ⁊ ſed magis qualitas qua diſponitur materia ad formam. Eſt autem generatio terminus extrinſecus ⁊ mediatus: ⁊ de tali nō intelligitur ꝙ ſit eiuſdem eſſentie cum motu ſed de ter/mino primo ⁊ immediato.

¶ Signū. n. ꝙ huiꝰ ſciētie ꝓpria ꝯſideratio ꝺ ipſo eſt: oēs eni q videt̄ rōnabilit̄ tetigiſ ſe huiuſmōi philoſophiā fecerunt verbū ꝺ infinito ⁊c. Tex. cōmē. xxv. Queſtio. viij.

A C Onſequenter querit̄ circa capitulū de infini/to. Primo vtrū ad naturalem Phm̄ ꝑtineat conſiderare de infinito. ¶ Arguit̄ primo ꝙ non. q̄ de non ente non cōſiderat ſciētia. pri mo poſteriorū. ſed īfinituz eſt nō ens. ex iſto 3° ⁊ primo celi ⁊ mundi. quare ⁊c. ¶ Item de eo quod ē ignotū nō cōſiderat ſciētia naturalis. hec eſt manifeſta. q̄ conſideratio eſt quedā notitia: ſed infinituz eſt ignotū. vt

T. c. 35 dicit Phs primo huius. quare ⁊c. ¶ Item naturalis cōſi derat de entibus naturalibus ⁊ eorum principijs ⁊ per ſe accidentibus. vt patet ex primo huius ⁊ 3°. ſed īfinitum

T. c. 11 nullum horum eſt cum ſit non ens. quare ⁊c.

T. cō. 2. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſtote. qui conſide rat hic de infinito.

Ad queſtionem

intelligendū ꝙ infinitū mul tipliciter dicit̄. Uno° dicitur infinitū ſm̄ vigorem: ⁊ hꝰ infinitas. ſ. vigoris attribuitur ab aliquibus ipſi primo ꝓncipio qđ eſt deus: ⁊ de tali in/finito bene poteſt conſiderare Phs naturalis: q̄ tale infi nitum demonſtratur eſſe per mediuz naturalem. vt vide bitur in 8°. Alio modo dicit̄ infinitum ſm̄ durationez ſo lū: ⁊ de iſto bene conſiderat Phs naturalis: q̄ ipſe habet conſiderare de motoribus ⁊ mobilibus ⁊ eoꝝ per ſe ac/cidentibus vt pꝫ in iſto libro: ſed entia infinita: ſm̄ dura/tionem ſunt mouentia vel mobilia vt corpora celeſtia ⁊ in telligentie mouētes ea. quare ⁊c. ¶ Tertio mō dicit̄ infi nitū per negationē formalis determinationis. ſ. ꝙ in eēn tia ſua non includit aliquā determinationē formalez: ſed eſt in potentia ad omnes: ⁊ hec eſt materia prima. Et de iſto infinito cōſiderat naturalis. eo ꝙ ipſa materia prima que eſt huiuſmōi infinitum: eſt per ſe principiū reꝝ natu raliū. vt pꝫ ex primo huius. quare ⁊c. ¶ Alio mō dicit̄ i finituz ſm̄ quantitatem: ⁊ eſt quantuz ſine terminis: ⁊ de iſto adhuc debet conſiderare naturalis: q̄ de eo qđ non eſt ⁊ opinatur eſſe ab aliquibus ſolēnibus in phia notis ꝑ rationes quaſi naturales: debet conſiderare phs natura/lis demonſtrando. ſ. illud non eſſe: ſicut enim intellectus deſiderat naturaliter cognoſcere veritatē ⁊ eā manifeſta re: ſic naturaliter deſiderat fugere errores ⁊ eos confuta re ſuo loco ⁊ tēpore debitis. Unde cum error ſit aliquid ponere eſſe in rerum natura: qđ tamē non eſt nec eſſe pōt pꝫ ꝙ naturalis phs debet remouere illud ⁊ ſoluere ar/gumenta ad hoc inducētia. Et hūc modū inuenit̄ Ariſt. tenuiſſe in ſuis libris philoſophicis. ⁊ minor patet in iſto 3°: ipſum enim infinitum id eſt quantum extenſum ſine terminis non eſt in rerum natura nec poteſt eſſe: vt hic probatū eſt. Uel dicas ſub diſiunctione ꝙ hꝰ infinitum ꝺ monſtrat̄ eē vel non eē ꝑ mediuz naturale: ⁊ tamē aliqui propter aliques rationes apparentes poſuerunt ipſum eē: ⁊ dixerunt ipſum eē principium rerum naturaliuz. vt pꝫ hic: ⁊ in ꝓmo ꝺ celo. quare ⁊c. ¶ Alio modo dicit̄ in finitū in potētia. ⁊ hˀ ē diuiſio magnitudinis ⁊ appoſitio ad numerū: ⁊ ꝺ iſto ēt conſiderat naturalis phs: eo ꝙ eſt quedam proprietas magnitudinis naturalis ⁊ numeri re rum naturalium. Qualiter autē hoc ſit veruz ꝙ magni/tudo ſit diuiſibilis in infinitum: ⁊ ꝙ numero pōt fieri ap poſitio in infinitum: videbitur in conſequentibus.

Infinitū dicitur multip^r.
Cōclo prima
2ª
3ª
4ª
5ª

Ad rationes

Ad primū dico ꝙ de nō ente non conſiderat phs naturalis demon/ſtrando ipſum eē vel paſſiones ei ineē: ſꝫ ꝺ nō ente quod ab aliquibus philoſophis opinatum fuit eſſe per aliquas rationes ſumptas a proprietatibus naturalibus: bene po teſt conſiderare philoſophus naturalis demonſtrando ip ſum non eſſe propter cauſam predictam. C

¶ Ad 2ᵐ dico ꝙ infinitum non ſic eſt ignotū ꝙ nulla noti tia habeat̄ de eo: ſꝫ ꝙ non ē natum primo cognoſci: cum ſit q̄dam priuatio termini ⁊c. Et priuatio non cognoſcit̄ niſi per habitum. Qualiter aūt intelligendū ſit ꝙ infinitū ſm̄ ꝙ infinituz ē ignotum ad intētionē Ariſtot. in primo huius: viſum fuit in queſtione de hoc ordinata ibidez.

¶ Ad 3ᵐ dico ꝙ naturalis phs primo conſiderat de enti/bus naturalibus ⁊ eorum principijs ⁊ ꝑ ſe accidentibus ſꝫ ſecundario pōt conſiderare de aliquo quod non eſt ali/quod iſtorum: ⁊ putatur ab aliquibus philoſophis eē ꝓn cipium. Sic autem eſt de infinito quod putabatur ab ali/quibus. vt dicit hic Ariſtot. ⁊ primo celi ⁊ mundi. Mo dicus aūt eſt error circa ꝓcipia ē cauſa maximi erroris circa ea que ſunt ex principijs. vt dicitur ibidem: Ideo ne ceſſarium fuit conſiderare de infinito.

¶ Rationabiliter autē ⁊ principium ipſum ponunt omnes: neq̄ȝ eni fruſtra poſſibile ē

ipſuꝫ eſſe aliaꝫ ieſſe neqꝫ potētiam niſi ſicut
principiū ⁊c. Tex.cō.xxx. Queſtio. viij.

A Conſequēter querit̄. Utrū infinitū ſi eēt:eſſet
p pncipiū ſolum. ❡ Arguit̄ ꝙ nō. q2 illō extra
qō nihil eſt:nō ē pncipiuꝫ ſolū. Nā pncipium
T.c.8 eſt cuiuſdā aut quorūdā. vt dicit Phs in pri/
mo hui⁹. Uñ pncipiū reqrit multitudinem.
vt dicit ibi Cōmē. Sed ſi eēt infinitū extra ſpm nihil eēt:
⁊ intelligo de infinito qō eſt quãtuꝫ ſine termino. de quo
loquebant̄ antiqui. q̄re ⁊c. ❡ Itē qō eſt poſterius altero
2° illud nō eſt ſoliū pncipiū:cū principium debeat eē prius:⁊
oino pncipiū oino prius vt manifeſtū eſt:Sed ipſum Infi/
nitū ſi eēt:eēt poſterius aliquo modo. Nā infinitum dicit
formaliter priuationē finis ⁊ termini. Et conſtat ꝙ priuatio
3° eſt poſterior habitu. vt pꝫ. 10. meta. ēt accipit̄ Cōmen. in
T.c.20. iſto 3°. quare ⁊c. ❡ Item accidens non pōt eē ſoliū princi
pium. Hō eſt euidēs. q2 ſubſtantia eſt cauſa accidentium. vt
Cō.4. dicit Cōmen. in 7° meta. Et ſic accidētia ſunt principiata
T.c.4. ⁊ cauſata a ſubſtantia. Itē in 7° meta. dicit Ariſto. ꝙ ſub
ſtantia prior eſt accidente notitia diffinitione ⁊ tempore:
⁊ ſic accidens eſt poſterius ſubſtantia:qō autem ſolum ē
principium nullo modo debet eē poſterius:immo omni
no prius omnibus. modo infinitum ſi eēt:eſſet accidens
ſcilicet quantitas ſine terminis. quare ⁊c.
❡ Oppoſituꝫ arguit̄ auctate Ariſt. q videt̄ velle ꝙ infinitū
ſi eēt:eēt principiuꝫ ⁊ non principiatū:⁊ hoc concorditer
dixerunt omnes antiqui ponētes infinitum eſſe.

B Infinitū pt conſiderari q̄ntuꝫ ad tria. **Ad queſtionem** intelligendū ē ꝙ infinitum. i.
q̄ntū carēs terminis:ſi eſſet:
poſſet cōſiderari quantuꝫ ad tria. Uno mō q̄ntū ad ipſam
infinitatē qua formaliter dicit̄ infinitum:que quidē infini
tas nihil aliud eſt q̄ʒ priuatio vel negatio finis. i. termini:
quēadmodum cecitas eſt priuatio viſionis qua formaliter
dicit̄ aliquid cecū:formaliter dico. i. ad moduꝫ ⁊ ſimilitu/
dinem formalis principij in q̄ntum denominat ⁊ [illegible].
Alio modo poſſet conſiderari hō infinitum q̄ntū ad ſuaꝫ
quantitatē carētem terminis. Alio modo q̄ntū ad ſubſtā
ꝯ prima tiam ſubiectam quantitati. ❡ Tunc dico primo. ꝙ ipſum
infinitū q̄ntum ad ſuam infinitatē non eēt omnino princi
piū:cum hō infinitas ſit quedaꝫ priuatio ⁊ aliquid poſte
rius naturaliter alijs. ſ. ſubſtātia ⁊ magnitudine. ❡ Scdō
ꝯ 2° dico ꝙ q̄ntū ad ſuā quantitatē non eēt omnino principiū
primū rōne preinducta. ſ. q2 nulliſ accidēs eſt principium
oino pmū. ſed poſterius:vt oſtēſuꝫ eſt in 7° meta. ❡ Ter
T.c.4. tio dico ꝙ ipſum infinitū ſi eſſet q̄ntum ad ſubſtantiā ſu
ꝯ 3° biectā magnitudini infinite ſolum eēt principium ⁊ non
principiatum:qō ſic pbatur:q2 hō ſubſtantia ſi eēt princi
piata:aut eēt principiata pncipio magnitudinis:aut prin
cipio quod eſt cauſa. Non principio magnitudinis:q2 po
nitur ſubiecta magnitudini infinite. magnitudo autē infi/
Infinitū nita non hꝫ principiū:q2 ſic eēt finita. Nec principio qō ē
nullam cauſa:q2 aut haberet cauſam materialē aut formaleꝫ ⁊c.
haberet non materialem:q2 materia non eſt ſine forma. vt pꝫ i 12°
cauſam huius. ⁊ primo de generatione. Omnis aūt forma mate/
T.c.12 rialis neceſſario eſt magnitudinis finite:cum enim finitas
T.c.29 magnitudinis non ſit ex mā. relinquit̄ ꝙ eſt ex forma. Et
qua rōne ex vna forma māli iponitur finitas ⁊ terminus
ipſi magnitudini:eadem ratione ex alia:quemadmodum
natura forme imponit terminum qualitati ⁊ operationi.
igit̄ huiuſmodi ſubſtātia ſi eēt ſubiecta magnitudini infi/
nite nullam formā naturaleꝫ haberet:nec per ꝯñs mām
perfectibilē per formā. ❡ Itē non haberet cām agenteꝫ:
quia cauſa agens dꝫ eſſe maioris virtutis in effectu vel ſal
tē equalis. huiuſmodi autē ſubſtantia ſi eſſet:eſſet infinite
virtutis ēt ſm vigorē cū in magnitudine infinita nō poſſit
eē virtus finita. vt pꝫ ex 8° huius. virtute autē infinita nō T.c.80
poteſt eē alia virtus maior:vt notū eſt:nec ei equalis. Si
cut nec magnitudini infinite eſſet alia equalis magnitudo
qō pꝫ:q2 ſi eſſet aliqua alia magnitudo equalis magnitu
dini infinite. aut ambe ipſe eēnt ſimul idest indiſtantes. ⁊
ſic vna magnitudo penetraret aliā ⁊ eſſent vna magnitu/
do:vt pꝫ 4° huius. aut vna illarū eēt extra aliā ⁊ diſtincta T.c.55.
ab alia:ſicut aqua extra terrā:⁊ ſic vtraqꝫ eſſet finita:nam
magnitudo eſt finita in parte illa:extra quam eſt alia:⁊ hꝫ
ſuperficiem terminatam ⁊ diſtinctā a ſuperficie alterius
que eſt extra eā:vt manifeſtū eſt per ſe:⁊ ſic vtraqꝫ illaruꝫ
magnitudinuꝫ eēt finita ⁊ infinita:qō eſt impoſſibile. igit̄
vna magnitudo infinita non pōt eſſe equalis alteri magni
tudini infinite. ⁊ per ꝯñs virtus exiſtens in magnitudine
infinita non pōt eſſe equalis alicui alteri virtuti. ſic igitur
illa ſubſtātia non haberet cauſam agentem. ❡ Item non
haberet cauſam finaleꝫ. quia illa cauſa finalis aut eſſet ali
qua alia ſubſtantia corporea:aut incorporea:finis enim
principalis ſubſtantie non poteſt eē accidēs aliquod. Sꝫ
non poſſet eē ſubſtantia corporea alia. q2 huiuſmodi ſub/
ſtantia que ponitur magnitudinis infinite totum occupa
ret. vnde non poſſet eſſe aliqua ſubſtantia corporea extra
eam que eſſet finis eius gratia cuius. Nec incorporea:q2
ſubſtantia incorporea eſt intelligentia abſtracta. vt patet
ex. 12. meta. Intelligētie aūt abſtracte ſunt pricipia eorū
quoꝝ ſunt principia duobus modis. ſ. ſm mouens ⁊ ſm
finē:vt docet Cōmen. in. 12. metaph. igitur iſta ſubſtātia Cō.36.
abſtracta ⁊ incorporea que eſſet finis illius ſubſtantie in/
finite moueret illam ſubſtantiā infinitā:⁊ ipſa ſubſtantia
magnitudinis infinite reciperet motū ab ipſa ſubſtantia i
ncorporea:hoc aūt eſt impoſſibile:vt demonſtratum ē pri
mo celi ⁊ mundi. ergo nullā cauſam haberet huiuſmodi
ſubā infinite magnitudinis. ⁊ per ꝯñs nō eēt aliqō cauſa/
tum:ex quo relinquitur ꝙ ſolum eēt principium:eo ꝙ om
ne ens aut eſt principium ⁊ cauſa ſolum:aut eſt quid prin
cipiatum ⁊ cauſatum. vt Ariſtoteles ſumit.

Ad primum argumentū dico ꝙ huiuſmōi ſubā
ſi eēt:nihil haberet extra ſe diſtictū C
loco ⁊ ſubiecto ſm ſui ſubſiſtētiam:ſed haberet bene ali
quid extra ſe diſtinctum ſm quidditatem ⁊ eſſentiam. ſ.
ſuam quantitatem:⁊ ſic eſſe eius principium. ❡ Ad alia
duo patet ex dictis. Conceſſum enim eſt ꝙ illud infinituꝫ
non eſſet primum ⁊ omnino principium quo ad ſuam in
finitatē:nec quantum ad ſuam quantitatē:ſed ſoluꝫ quan
tū ad ſuam ſubſtantiā. Et adhuc forte non eēt principium
motiuum nec actiuum nec receptiuum motus aut paſſio
nis. vt patet ex primo celi ⁊ mundi. ſed ſolum eſſet pnci
pium ſubiectiuum magnitudinis infinite.

❡ Cōtingere eni ab eē nihil differt i perpe
tuis ⁊c. Tex.cō.xxxij. Queſtio. ix.

Conſequēter querit̄. Utrū in eternis differant A
eſſe ⁊ poſſe. ❡ Arguit̄ ꝙ ſic. q2 ſicut ſe habet
eſſentia ad potētiā:ſic eſſe ad poſſe:per cōue/
nientē ſimilitudineꝫ:ſꝫ in eternis differt eſſen
tia a potentia. vt patet in primo mā cui⁹ par
tes oēs ſunt eterne ſm ſuam eſſentiam:⁊ tñ ſua potentia
vniuſcuiuſqꝫ eaꝝ eſt aliud ab eſſentia māe. vt demonſtrat
Cōmen. in pmo huius. quare ⁊c. ❡ Item ſol eſt qd per/ Cō.70.
petuum:⁊ tamē differt in ipſo eſſe ⁊ poſſe. Nam duꝫ ſol
eſt in oriente hꝫ potentiā vt ſit in occidente:⁊ tamen non
dum eſt in occidente:ſimiliter autem ⁊ in alijs partibus
celi. ❡ Item mā exiſtens ſub vna forma eſt in potentia ad
aliam formam ꝯtrariam:vt exiſtens ſub forma ignis:eſt in
potentia ad formā aque. vt pꝫ ex pmo huius. ⁊ primo de T.c.76
generatione:⁊ tamen mā exiſtens ſub vna forma non eſt
ſub

ſub alia contrarie:vt manifeſtuȝ ſit ex his igitur materia
ſit eterna patet ꝙ in eternis eſt aliud eſſe ⁊ poſſe. Et poſ
ſet argui ducendo ad impoſſibile. Nam ſi in eternis non
differt eſſe ⁊ poſſe:tunc materia exiſtens ſub vna forma
cum habeat potētiā ad aliaȝ cōtrariam formaȝ erit ſimul
ſub forma alia:que eniȝ non differunt abinuicē ſunt ſimul
ſed ꝯñs eſt falſum ⁊ impoſſibile vt manifeſtū eſt. q̄re ⁊c̄.
T.c.31 ¶ Oppoſitum vult Ariſto. in fine illius capituli:eſſe auteȝ
aliquid infinitum fides eſt ex quinqȝ. Cōtingere enim ab
eſſe nihil differt in perpetuis. vt dicit ibidem.

B
Perpetuoꝝ diuerſitas **Ad queſtionem** ꝯſiderandus eſt breuiter:ꝙ de numero perpetuorū ſeu
eternoꝝ. Queda3 ſunt oīno intrāſmutabilia vt ſubſtātie
ſeparate a mā ⁊ magnitudine. ſicut p3 ex 8° huius. Que
dā aūt ſunt tranſmutabilia aliquo mō ſicut ſunt corpora
celeſtia ⁊ ſilr materia p̄ma. Corpora enim celeſtia ſunt ꝑ
p̄ celi. petua ſm̄ ſuas ſubſtātias. vt p3 ex p̄mo celi. Et tamē con
T.c.20 tinue tranſmutant̄ ſm̄ vbi. vt habet̄ ibidem. ⁊ 8° hui⁹. ⁊
p̄ celi. 12. metaphy. Similiter materia p̄ma eſt eterna ſ3 id qđ
T.c.18 eſt ⁊ ſm̄ ſuam ſubſtantiam. vt patet ex primo huius. ⁊ ñi
8° phy. ipſo tranſmutatur. i. ſubijcit̄ tranſmutationi ſubſtantiali
T.c.76 de priuatione ad formam ⁊ econuerſo, vt manifeſtum eſt
12. met in primo huius. ⁊ in primo de generatione. ¶ Ulterius
T.c.43 conſiderādum eſt ꝙ in ipſis perpetuis tranſmutabilibus
p̄ phyſi. eſt duplex eſſe. ſ. eſſe ſubſtantiale ⁊ primū:⁊ eſſe non eſſen
T.c.82 tiale nec omnino primum. Et voco eē eēntiale ⁊ primum
p̄ phyſi. illud quod eſt idem eēntialiter cum eſſentia talis entis:ſi
T.c.60 cut ipſi materie eſſe mām eſt idem eſſentialiter cum ipſa
p̄ de ge. eſſentia materie ⁊ cum ipſa materia:⁊ ipſi celo eſſe celum
T.c.23 eſt idem eſſentialiter. Eſſe vero non eſſentiale eſt ipſu3 eē
ſuperadditū eſſentie talis rei:vt i materia prima eē quod
habet a forma hominis vel a forma aſini non eſt eſſe eēn
tiale materie. ſ. quod ſit idem eſſentialiter cum ipſa ſuba
materie:immo eſt eſſe ſuperadditu3 ipſi eſſentie materie
prime. Similiter in corpore celeſti eſſe in tali vbi vel tali
vt eē in oriēte non eſt eē eſſentiale:qđ ſit idem eſſentialiter
cum ipſa ſubſtantia celi:ſed eſt eſſe accidentale ⁊ ſuperad
ditu3 ipſi ſubſtantie:vt manifeſtū eſt vnicuiqȝ. ¶ Ulteri⁹
accipio ꝙ poſſe cum ſit quidam reſpectus ad actū diſtin
poſſe diſtinguit̄ ſm̄ diſtinctiõ actus guit̄ ſ3 diſtinctionem act⁹:⁊ hoc habet̄ ex. 3° phyſicoꝝ.
capitulo de diffinitione motus:multū expreſſe. vbi dicit̄
ꝙ poſſe ſanari ⁊ poſſe infirmari non ſunt vnum ⁊ idem
eſſentialiter:niſi infirmari ⁊ ſanari eſſet vnū eſſentialiter.
T.c.10 Dicimus ergo ꝙ poſſe quod eſt ad eſſe vel eſt ad eē eſſen
tiale vel ad eſſe non eſſentiale ſed ſuperadditum.

C
ꝯ p° **Tunc dico** ad queſtioneȝ tria. Primo ꝙ in perpe
tuis oīno intrāſmutabilibus non dif
ꝯ 2° fert aliquo modo realr̄ eſſe ⁊ poſſe. Scđo dico ꝙ in per
ꝯ 3° petuis tranſmutabilibus non differt realiter eſſe eēntiale
⁊ poſſe qđ eſt reſpectu eſſe eſſentialis. Tertio dico quod i
Rō pri eis bene differt eſſe ſuperadditu3 ⁊ poſſe quod eſt reſpe
me cō. ctu talis eſſe. ¶ Primu3 oſtenditur. quia in quibuſcunqȝ
differt proprie eſſe ⁊ poſſe:i illis eſt aliqua potentia ad eē
quod non habent prius ⁊ ipſum poſtea recipiunt:hec eſt
manifeſta:Sed in talibus entibus intranſmutabilib⁹ nul
la eſt potentia ad aliquid quod non habent:⁊ poſtea reci
piant ipſum:quia tunc eſſent trāſmutabilia. Omne enim
quod eſt natum recipere aliquid quod prius non habe
bat eſt tranſmutabile:vt manifeſtu3 ē ex tertio ⁊ 6° hui⁹.
T.c.6 ¶ Scđm p3. quaſi per idem. Nā in quibuſcūqȝ eſſe eēn
T.c.32 tiale differt a poſſe quod eſt reſpectu eſſe eſſentialis:in il
Rō ſcđe lis potentia ad eſſe tēpore precedit eſſe actu vt patet indu
cō. cendo. Nam in ſorte differt eſſe actu:ſor. ⁊ poſſe eſſe. Et
conſtat ꝙ prius tempore fuit potentia ad eē ſor. q̄3 ad eſſe
eius ſm̄ actum:ſimlr̄ autem ⁊ in alijs. Sed in perpetuis
ſeu eternis impoſſibile eſt ꝙ potentia ad eſſe eſſentiale ſit
prior tempore ipſo eē:q2 eternū eſt qđ ſemper eſt ſemper T.c.125
fuit ⁊ ſemper erit primo celi ⁊ mundi. Unde contra ratio
nem entis eterni eſt ꝙ potentia ad eius eſſe eſſentiale pre
cedat tēpore ipſum eſſe eſſentiale:q2 tūc in tēpore primo
non eēt ſm̄ eſſe eſſentiale:⁊ ſic nō ſemper fuiſſet nec eſſet:
quod eſt contra rationē eterni. Sequit̄ ergo cōcluſio ꝙ i
eternis ēt tranſmutabilib⁹ nō differt eē eſſentiale ⁊ poſſe
qđ eſt reſpectu eius. vt in materia p̄ma nō differt eſſe ma
teria3 ⁊ poſſe eſſe materiā. Non. n. fuit aliqđ tempus nec
erit in quo materia poſſit eſſe materia ⁊ non ſit materia.
Et ſimiliter in celo non prius fuit celum in potentia ad eē
ſimpliciter q̄3 eſſet celū in actu:nec aliquid ipſius celi pri
us tēpore fuit in potentia ad eē celi q̄3 eſſet celum:q2 tūc
celu3 ſimpliciter nō fuiſſet:⁊ ſic non eſſet eternū. Simili
ter nihil ipſius materie prime prius tēpore fuit in poten
tia ad eſſe extra mām q̄3 eēt materia:ſed econuerſo in ge
neralibus. Nam aliquid ipſius ſortis prius tempore fuit
in potentia ad eē ſortis q̄3 eſſe ſortes. ſilr̄ autem ⁊ in alijs.
¶ Tertium declarat̄. Illa ſunt diuerſa quoꝝ vnu3 prece Rō 3° ꝯ
dit alteꝝ ſm̄ tempus:Sed in ꝑpetuis tranſmutabilibus
eē ſuperadditum ⁊ ipſum poſſe ſic ſe habent. Nā h⁹ poſ
ſe prius eſt tempore q̄3 ſit ipſum eē vt tangebatur arguen
do de materia prima ⁊ de partibus celi. quare ⁊c̄.

Ex his ad rationes. ¶ Ad primam bene concedo D
quod in materia prima differt eſſentia ⁊
potentia que eſt ad eſſe ſuperadditum quod habet a for
ma. Et ſimiliter differt eſſe materiam ⁊ poſſe eē quod eſt
reſpectu talis eſſe quod habet a forma:ſed non differt po
tentia ad eſſe materiam ab eo quod eſt eē materiam diffe
rentia reali ⁊ abſoluta. ¶ Similiter ad alias duas patet
ex dictis in diſtinctione ⁊ poſitione.

¶ Nos autē intendimus de ſenſibilibus ⁊ de quibus facimus ſcientiā vtru3 in ipſis ē aut non eſt corpus infinitum ⁊c. Textu commenti. xxxix. Queſtio. x.

A
Conſequēter q̄ritur. Utrum poſſit eē corpus
actu infinitu3. ¶ Arguitur primo quod ſic.
Quia illud pōt eſſe ſine termino in cui⁹ diffi
nitione non ponit̄ termin⁹. Sed i diffinitio
ne corporis non ponit̄ terminus:vt manife
ſtū ē ex primo celi. ⁊ 5° metaphy. ſatis. quare ⁊c̄. ¶ Itē. T.cō.2
Illud ē īfinitu3 cuius effectus ē īfinitus. Nā cauſa ⁊ cau T.c.18
ſatū debēt ꝓportionari. 5° metaphy. ⁊ 2° huius. finiti aūt T.cō.2
ad īfinitu3 nulla ē ꝓportio. vt p3 in iſto 8° ⁊ p̄mo celi. S3 T.c.28
effectus alicuius corporis ē infinitus:motus enim perpe T.c.14
tuus ē infinitus. vt p3 8° huius:⁊ motus eſt effectus cor T.c.52
poris qđ mouet̄ vl̄ cauſatur ab ipſo aliquo mō vt notu3 T.c.83
ē. quare ⁊c̄. ¶ Itē illud qđ mouet aliquā virtutē paſſiuā
ad ſuum actu3 ē ens non ens. n. nō mouet aliquid. vt ha
betur ex 3° huius vbi dicitur. ſi enim exiſtimabitur ſpe T.c.17
cies aliquas mouēs:Sed infinitū mouet aliqua3 virtute3
paſſiuam ad actum. probatio. q2 virtus imaginatiua ima
ginatur īfinitū:vt quilibet experitur:modo ipſa ē virtus
paſſiua ⁊ nō mouet ſeipſam ad actū imaginandi vt mani
feſtum ē. Ergo relinquit̄ ꝙ mouetur ab eo qđ ipſa ima
ginatur:ſ3 ipſa imaginatur infinitum. quare ⁊c̄. ¶ Item
recipiatur aliquod corpus:aut illud eſt finitum aut infini
tum. Si eſt infinitum hēt̄ur intētu3:ſi finitum oportet ꝙ
finiatur ad aliqđ aliud:⁊ queratur de illo alio. ⁊ ſic ibitur
in infinitum. ⁊ hēt̄ur propoſitum:qđ ē infinita magnitu
do corporalis. ¶ Item illud quod in eēntia ſua non inclu
dit aliquid ꝑ quod ſibi determinet corporeitatē finitam:
eſt in potētia ad corporeitate3 infinitam:hec videtur eſſe
manifeſta:S3 materia prima in ſua eſſentia non includit
aliqđ ꝑ qđ determinat ſibi corporeitatem finitam vt ma

nifeſtum eſt: quia ipſa ē ens pure potētiale ⁊ indifferens ad omnem actum de ſe. quare ⁊c̄. ¶ Item illud qđ ſeqꝛ̄ ex principio mathematico eſt verum: cum: principia mathematicalia ſint vera: ⁊ ex veris non ſequiꝛ̄ niſi verū. Sꝫ ex principio quodam mathematico ſequitur ꝙ poteſt eē corpus infinitum. dicit enim Cōmē. ꝙ ſicut vnum principiorū que ponit geometer eſt ꝙ ad omnē lineā ē accipere lineam minorē. ſic vnum principium quod ipſe ponit eſt ꝙ ad omnē lineā eſt accipere lineaꝫ maiorem: ⁊ hoc autē ſequitur ꝙ linea cuꝫ poſſit nō eē ſine corpore ꝙ ad omne corpus eſt accipere maius corpus. ⁊ ex hoc ſequitur vlterius ꝙ poteſt eē corpus infinitum. Corpus enim maius omni corpore finito non eſt corpus finitum. quia tunc eēt maius ſeipſo. ⁊ ſic relinquitur ꝙ ſit infinitum.

T.c.40. T.c.46 **Oppoſitum** vult Ariſto. hic ⁊ primo de celo. Et arguiꝛ̄ vna de ſuis rōnibus quaꝫ reputat ꝓbabileꝫ. Illud quod eſt determinatum ſuperficie non eſt īfinituꝫ. hec eſt manifeſta: Sed omne corpus ē determinatum planicie id eſt ſuperficie. hanc ſupponit. quare ⁊c̄. Et Cōmētator ibi ſic arguit. Nihil quod eſt contentum vna ſuperficie vel pluribus eſt infinitum: Sed omne corpus eſt huiuſmodi. Nam omne corpus vel eſt ſphericum: ⁊ ſic eſt contentum vna ſuperficie vel non ſphericū ſed angulare: ⁊ ſic pluribus. quare ⁊c̄.

B Opinio **De queſtione** intelligendum. quidam dixerunt ꝙ materia eſt in potentia ad magnitudinem ⁊ corporeitatē infinitaꝫ propter quandaꝫ rōnem ꝑdictam: ⁊ eſt quinta. Dixerunt tamen ꝙ illa magnitudo nunꝗ̄ fuit nec eſt nec erit ꝓpter rationes Ariſtot. in

Improbatio primo celi ⁊ mundi. Sed iſta poſitio videtur irrationabilis: quia nulla potentia eſt ad impoſſibile: hoc eſt manifeſtum. Sed illud quod nunꝗ̄ fuit nunꝗ̄ eſt ⁊ nunꝗ̄ erit

T.c.125 eſt impoſſibile: quemadmodum illud quod ſemper eſt: ſemper fuit ⁊ ſemper erit eſt neceſſarium. vt patet ex primo celi ⁊ mundi. Et hoc videtur rationabile. quia oppoſitorum debent eſſe oppoſite rationes ⁊ diffinitiones. Neceſſarium autem ⁊ impoſſibile ſunt oppoſita. vt patet 2° periherme. ergo ad illud quod nunquaꝫ fuit nec ē nec erit non debet materia aliquam potentiam habere. quare ⁊c̄. ⁊ ideo non valet illa poſitio.

Corpa ſimplicia ſūt ſibi ꝯria. T.c.42 Cō.42. Contrariorum vnū corrūpit alterum. ¶ Ad ſolutionē queſtionis premitto aliqua. Primo quod corpora ſimplicia ſunt ſibiīnuicē contraria: ⁊ hic Ariſto. ſupponit. vt dicit Cōmen. aut propter famoſitatem: quia conceſſum eſt fere ab omnibus: ⁊ aut q2 declarabitur poſt in 2° de gñatione. ¶ Ulterius accipio ꝙ cum vnum contrariorum appropinquat alteri ⁊ totaliter obtinet ſuper ipſum ⁊ dominatur: neceſſario corrumpit ipſuꝫ ⁊ deſtruit. ⁊ hoc manifeſtū eſt ad ſenſum: cum ignis omnino obtinet ſuper aliquod combuſtibile generat inde ignē corrupta forma preexiſtente. ¶ Tertio ſuppono quod ſi eſſet corpus ſimpl'r infinitū: virtus eius actiua ꝓproportionał'r excederet virtuteꝫ cuiuſlibet corporis finiti: quēadmodū ēt magnitudo infinita ꝓproportionabiliter excellit oēꝫ magnitudineꝫ finitā: ⁊ hoc quidē verum eſt ꝙ in aliquo corpoꝛ maiori poteſt eſſe minor virtus ꝗ̄ꝫ in aliquo corpore minori: vt forte in aere deceꝫ palmorum eſt minor virtus ꝗ̄ꝫ in igne vnius palmi: ⁊ tamē toties poſſet multiplicari aer decē palmorum ꝙ eſſet equalis virtutis cū igni vnius palmi: ſi enim acciperetꝛ̄ aer in eadē ꝓportione excedēs aerē decem palmoruꝫ in qua ꝓportione virtus ignis vni⁹ palmi excedit virtutem aeris deceꝫ palmorum: tunc ille aer eſſet equalis virtutis illi igni. Uerbi gratia. ponamus gratia exēpli: ꝙ virtus ignis vnius palmi ſit in duplo maior quā virtus aeris decē palmoruꝫ: tūc in aere du plo. ſ. in aere viginti palmoruꝫ eſſet virtus equalis virtuti ignis. ſ. vnius palmi. Siłr autēꝫ ⁊ in alijs. Si igiꝛ̄ poneretꝛ̄ ꝙ aer eēt infinite magnitudinis: conſtat ꝙ eius virtus incomparabiliter excederet virtutem illius partis. ſ. decem palmorum que adequatur in virtute igni vnius palmi. Et pari ratione incomparabiliter excederet quodcūꝗ̄ꝫ corpus finitum: eo ꝙ in ipſo infinities contineretur quecunꝗ̄ꝫ pars equalis alteri finito corpori.

C ꝯ'ˢᵉⁿ **Ex his premiſſis** dico ad queſtioneꝫ ꝙ impoſſibile eſt eſſe aliquod corp⁹ ſimpliciter infinitum id eſt extenſum ſine terminis. Quod

T.c.42 probatur ratione Ariſtotelis hic. Si eſſet aliquod corpus infinitum: aut eſſet ſimplex aut compoſitum per diuiſioneꝫ ſufficientē. Sed non pōt eſſe ſimplex: q2 tunc virtus eius incomparabiliter ⁊ improportionabiliter excelleret virtutes aliorum per tertiam ſuppoſitionem: ⁊ ſic ꝑ alia duo ſequeretur quod corrūperet omnia alia: ⁊ ſic deſtrueretur mundus: qui nō pōt eē ſine alijs elemētis ꝑfectus: hoc autēꝫ eſt impoſſibile vt Ariſt. ſupponit. Si autem illud corpus eēt compoſitum ex elementis aut vnuꝫ ſolum ſimpliciuꝫ ex quibus componitur eſſet infinituꝫ ⁊ alia finita. Aut plura illorum ſimplicium eſſent infinita. Naꝫ ſi omnia ſimplicia eſſent finite magnitudinis cū ſint finita ſm multitudineꝫ non cōſtitueretꝛ̄ ex eis aliquod īfinituꝫ. Ex finitis enim magnitudine ⁊ multitudine cōpoſitum eſt finitum: cum quantitas cōpoſiti reſultet ex quātitatibus ſuarum partium quantitatiuarum: vt manifeſtuꝫ eſt ad ſenſum. Oporteret ergo neceſſario ꝙ vł vnuꝫ eorū eſſet infinituꝫ ⁊ alia finita: vel ꝙ plura illorum vel omnia erunt infinita. Non eſt poſſibile ꝙ vnum illorum cōponētium ſit infinituꝫ: ⁊ alia finita propter eandem rationeꝫ ꝗ̄ dicta eſt. Et Cōmē. ſic ſyllogizat. In omni compoſito qđ

Cō.42 doꝫ ꝑmanere: opꝫ contraria ex quibus eſt compoſituꝫ eē equipotentia: hanc recipit pro manifeſta: q2 ſi vnum penitus dominaretur ⁊ obtineret ſupra alterum corrumperet ipſum. ⁊ ſic non maneret cōpoſituꝫ. In omni ergo cōpoſito quod doꝫ manere oportet contraria eē equipotētia: ſed elementa ſunt cōtraria. hanc ſupponit. ergo in cōpoſito ex elementis neceſſarium eſt ſi doꝫ manere vt elementa ſint equipotentia: vt pꝫ ex tertia ſuppōne. Sꝫ ſi vnuꝫ iſtorū eſſet infinituꝫ alijs exiſtētibus finitis nullo modo eēnt equipotentia. vt pꝫ ex tertia ſuppoſitione quam ꝓmiſi. quare ⁊c̄. Hanc autē rōnē tangit Cōmē. ⁊ etiaꝫ Ariſto. ſꝫ non eodeꝫ ordine. Si aūt diceretꝛ̄ ꝙ in illo infinito compoſito omnia elementa vł plura eēnt infinita: hoc ē impoſſibile: q2 vnum corpus infinitum ē extēſum in infinituꝫ ſm oēs dimenſiones: ⁊ ideo ſi ē vnum corpus ſimpliciter īfinituꝫ nullum aliud corpus eſt extra ipſum. Detur enim ꝙ aliquod aliud eēt extra ipſuꝫ: tunc eēt terminatū ⁊ infinituꝫ ad illud aliqđ aliud: qđ ē impoſſibile. ergo nullum aliud eſſet extra ipſum. vnde ſi multa elementa cōponētia illud cōpoſituꝫ ſint infinita: neceſſe eſt plura ⁊ diuerſa corpora ſimul eē diuiſa: cum vnum corpus infinituꝫ ſi ſit totū occupet ⁊ nihil ſit ſimpliciter extra ipſum. quare ⁊c̄. ¶ Et eadeꝫ ratiōe illud corpus ſimplex non pōt eē aliquod mediuꝫ inter elementa: qđ. ſ. ſit vno elemēto ſubtilius ⁊ groſſius alio ſicut poſuerūt aliqui eē qđdā mediū inter aerem ⁊ aquā: aqua ſubtilius ⁊ aere groſſius: vel inter ignem ⁊ aereꝫ: q2 cum ex illo corpore medio fierēt elementa. vt dicebant illi qui ipm ponebant: oporteret ipſaꝫ hēre aliquā ꝯtrarietatē ad vnūqđꝗ̄ꝫ elemētorꝫ. Nam omnis tranſmutatio propria eſt de cōtrario in contrarium. Et cum ponatur habere magnitudinē infinitā: neceſſe ē vt hēret virtutem infinitam ⁊ improportionabiliter excedenteꝫ omnia alia: ⁊ ſic aliquando omnia corrūperet. ¶ Et eſt conſide-

Nota randum ꝙ ſicut tangit Cōmētator ſuper literam iſta demonſtratio Ariſtote. non eſt ſimpliciter vniuerſalis: quia ſupponitur in ea: ꝙ omne corpus ſimplex habet virtuteꝫ ꝯtrariam

contrariaꝫ ad aliud qḋlibet ſimplex. hoc autēꝫ non eſt verum de corpore celeſti: quia corpus celeſte nullam habet contrarietatem ſꝫ ſe totum ad alia corpora. vt ſatis patet ex primo celi ⁊ mundi. Sed eſt vniuerſalis ſm opiniones

T.c.20 antiquoꝝ qui putabant ꝙ celum eſſet eiuſdē nature cum igne. Conſuetudo autēꝫ Ariſto. fuit vti opinionibus antiquorum anteq̄ꝫ improbaſſet eas preciſe: ⁊ cuꝫ ipſe arguit contra antiquos contradicēdo eis ex conceſſis ab eis. Unde etiam in pmo celi ⁊ mundi: cum demonſtraſſet ꝙ pter elementa quatuor eſt corpus quintū alterius nature: reſumpſit conſiderationē de infinito ⁊ cōpleuit eā demonſtrans vniuerſaliter: ꝙ nullum corpus cuiuſcunq̄ꝫ nature ſit pē eſſe in infinitum ſimplex. Sed rōnes quas ibidē ponit nolo nunc pertractare: q2 nō pertinet ad iſtum locum. Sufficiat ad preſens videre demonſtrationē qua vtitur Ari. in iſto 3°. Et ſupra primū celi ⁊ mundi alia requirant. pꝫ ergo ex his ꝙ impoſſibile eſt eſſe corpus ſimpliciter infinitum. ℭ Et ex hoc ſequitur ꝙ materia nullā habet potentiam ad corporeitatē infinitam: q2 ad impoſſibile nulla eſt potentia: quia impoſſibile ſic eſſet poſſibile: ⁊ cuꝫ poſſibile ſit illud ad quod eſt potētia: ſed ipſum corpus infinitum impoſſibile eſt eſſe: vt oſtēſum eſt: quia tunc ſequeretur impoſſibile. quare ⁊c̄. ℭ Item illud quod ſemper ⁊ neceſſario eſt coniunctum alicui cui repugnat magnitudo vel corporeitas infinita non eſt in potentia ad corporeitatēꝫ infinitam: hec eſt manifeſta per ſe. Sed materia ſemper eſt coniuncta forme naturali ſpecifice: quia forme materiales gnāles etſi ſint alie a formis ſpecificis: tamen nunquā ſunt i materia ſine formis ſpecificis. vt habetur

D Mā nō hꝫ potē tiam ad corpo reitatē infinitā

T.c.42 ex 7° meta. non ē genus pter generis ſpecies. forme autē ſpecifice repugnat infinita magnitudo cum ſit virtutis finite ⁊ opationis finite ⁊ determīate. ℭ Preterea. Si mā haberet potētiā ad magnitudinē ſimpliciter infinitaꝫ illa potētia eſſet ocioſa per totum tēpus eternum: quia nunquā reduceretur ad actum: ⁊ cuꝫ nunq̄ꝫ futura ſit magnitudo infinita. conſequens autē ē inconueniēs: q2 dignitas ē nature ⁊ dei nihil eē fruſtra. vt dicit Cōmen. ſup 2° meta. ⁊ habetur ab Ariſt. pmo celi ⁊ mūdi. ⁊ 3° de anima. quare ⁊c̄. ℭ Et eſt intelligēdum ꝙ lꝫ materia nullam potentiam hꝫ ad magnitudinē infinitam: tamen magnitudo infinita non repugnat ei p ſe immediate: q2 quod repugnat mā e p aliqd aliud a ſua eēntia non repugnat ei pmo ⁊ p ſe immediate: hoc eſt manifeſtuꝫ: ſꝫ magnitudo ⁊ vniuerſaliter corporeitas infinita repugnat materie per aliquod aliud a ſua eēntia. ſ. p formā naturalē cuius eſt terminare magnitudinē ad maximū ⁊ ad minimum. quare ⁊c̄.

Cō. pꝛl° T.c.32 T.c.45 magnitudo infinita non repugnat materie.

E **Ad argumenta** dōm ad primuꝫ p interēptionem maioris: non enim qḋlibet pōt eſſe ſine eo quod nō ponitur in ſua diffinitione p prius: q2 ſic ſubiectum poſſet eſſe ſine ſua propria paſſione eo ꝙ paſſio non ponitur in diffinitione ſui ſubiecti ſꝫ magis econuerſo. vt pꝫ pmo poſteriorꝫ. ℭ Ad aliam dico ꝙ effectus alicuius corporis bn̄ eſt infinitus ſm durationē: ſꝫ non ſm magnitudineꝫ: ⁊ ideo bn̄ concedo ꝙ aliqđ corpus ē infinitū ſm durationē ⁊ nō ſm magnitudinem. ℭ Ad aliud dico ꝙ infinitū ſm ꝙ infinitum non mouet virtutē imaginatiuam ad actū imaginādi ipſuꝫ: ſed ipſa virtus imaginatiua ad hꝰ actum mouet ab ipſo finito: ſicut intellectus mouet ab ente ad intellectionē nō entis. vt cōiter dicitur. Cum ergo dicitur ꝙ virtus imaginatiua mouetur ad actum imaginandi: aut a ſe aut ab illo qḋ imaginatur: dico ꝙ non opꝫ: ſed ab oppoſito illius quod imaginatur vl' a ſuo ſimili pōt moueri ad ipſum actum. ℭ Aliter dicūt aliq ꝙ virtꝰ imaginatiua nūq̄ꝫ imaginat infinitū totū ſimul id eſt extenſuꝫ ſine terminis: ſꝫ imaginat infinituꝫ ſic ꝙ quātacunq̄ꝫ magnitudine finita imaginata adhuc pōt imagniari maiorē: ⁊ adhuc illa maioreꝫ: ⁊ ſic ſemp in infinitum ſucceſſiue: tamē in quolibet actu imaginatur magnitudinē finitam. Unde Ariſto. dicit 2°

alia R°

T.c.11 meta. ꝙ impoſſibile ē intelligē lineam non ſtatuētē. i. nō conſtituentē eam inter duo puncta vt exponitur. ℭ Sed ſic dicendo adhuc remanet dubitatio quomodo pōt imaginari magnitudo maior magnitudine celi. Quid enim mouebit ad iſtum actum imaginādi forte dicetur ꝙ virtus imaginatiua: informata ſpecie magnitudinis celi mouet ſeipſam ad imaginandum magnitudinem maioreꝫ: ⁊ ſic erit mouēs ⁊ mota ſecūduꝫ diuerſa. q2 ratione ſpeciei magnitudinis erit mouēs: ⁊ ipſa ſꝫ ſeipſam erit mota ⁊ recipiēs illum actum. Sed bn̄ ē dubium quomodo vna eadem ſpecies magnitudinis mouet ad actus diuerſos imaginandi. ſ. ad actum imaginādi magnitudinem cuius eſt ſpēs ⁊ ad actum imaginandi maiorē magnitudinem. Et forte h̄ eſt ſꝫ prius ⁊ poſterius ſicut ponitur de ſpecie entis ad intelligē entis ⁊ non entis. vt accipitur ex 9° meta. ℭ Ad aliud dico ꝙ ſupponit falſum. ſupponit enim ꝙ quodlibet corpus finitum finitur ad aliud extra ipſuꝫ hoc autē ē falſum: differt. n. tangit ⁊ finiri. Omne quideꝫ quod tangitur: tangitur ab aliquo extrinſeco dum modo ſit verus tactus cuiuſcunque extrinſeci. ſuperficies vltima ſimul eſt cum ſupficie corporis tacti. Sꝫ aliquid pōt finiri non ab aliquo extrinſeco: ſꝫ a propria ſupficie ipſuꝫ terminante: ⁊ ſic non valet illa ratio: concedetur enim ꝙ aliquod corpus finitum: finitum ē ad aliud extrinſecum corpus ⁊ illud ad aliud ſed non in infinitum: īmmo deuenitur ad aliquod corpus quod ſua propria vltima ſupficie terminatur. ſ. vltima ſphera. vt videbitur in 4° quare ⁊c̄. ℭ Ad aliam. Illud ⁊c̄. Ueruꝫ ē ſi cum hoc non ſit coniunctuꝫ neceſſario alicui ſibi determināti finitam corporeitatē: ⁊ ad minorē dico ꝙ lꝫ materia in ſuā eēntia nō includit aliquid p qḋ ſibi determinet magnitudinem finitam: tamē ſp ⁊ neceſſario cōiuncta ē forme naturali ⁊ virtuti naturali quibus repugnat magnitudinis infinitas. ℭ Ad aliud cū dicit. illud qḋ ſequit ⁊c̄. verum ē eo modo quo ſequit ex principio mathematicoꝝ cū dicit ꝙ eē vel poſſe eē magnitudinē infinitā ſequit ex principio mathematico. Dico ꝙ non ſequit. Et cū dicit ꝙ mathematicus ponit ⁊c̄. dico ſicut dicit Cōmētator ꝙ nālis ⁊ mathematicus diuerſimode conſiderant de magnitudine. q2 nālis cōſiderat ipſam magnitudinē ſm ꝙ ē finis ⁊ terminus in materia: ⁊ mathematicus conſiderat eam. vt eſt ſeparata materia: ⁊ quocunq̄ꝫ iſtoꝝ modoꝝ conſideretur cōpetit ei diuiſibilitas in infinituꝫ. vt dicit Commētator. Uñ propoſitio mathematica que dicit ꝙ ad oēm lineam ē accipere minorē: vera ē. Et ſilr nālis propoſitio q̄ dicit ꝙ quelibet linea poteſt diuidi in minores: vera eſt. Sed ſi conſideretur magnitudo ſm ꝙ eſt finis exiſtens in materia ſic ei repugnat argumētari in infinitum. Unde propoſitio naturalis que dicit ꝙ ad oēm lineam ē accipē maiorē ē falſa. ſed ſi conſideretur ſm ꝙ ē abſtracta ſic propoſitio mathematica dicēs: poſſibile ē ab omnē lineam imaginari maiorē: vā eſt quod forte ſic intelligit Cōmentator non ꝙ linea ſm ꝙ linea habeat aptitudinē vel potētiam vt quecunq̄ꝫ ⁊ quātacūq̄ꝫ linea poſſit eē maior: ſed ꝙ ipſi linee p ſeipſam ⁊ ſm ſuam eēntiam principaliter. ⁊ pmo non repugnat infinitas: īmmo hoc repugnat pmo ⁊ pncipaliter forme naturali ⁊ rōne eius repugnat alijs. ℭ Et ſi dicas ꝙ mathematicus non ſupponit falſum. vt pꝫ in primo poſte. ⁊ ipſe tñ ſupponit ꝙ ſit linea infinita cuꝫ dicit: protrahat linea infinita. ℭ Dōm ꝙ ſic dꝫ intelligi dictuꝫ geometre: protrahat linea in infinitū id eſt quātū eſt neceſſaria ad ppoſitū. ſ. ad declarandū pportiōes ⁊ pportionalitates lineaꝝ. Ad hoc autē ſine dubio ſufficit linea

Aliqđ corpus pt finiri ꝓpⁱa ſupficie.

Magnitudinē ꝯſiderāt diuerſimode Phyſicꝰ ⁊ mathematicus.

replica R°

finita. Nam ſm eādē proportionē ⁊ proportionabilitatē diuiditur linea minor ⁊ linea maxima: ita ꝙ quecunqꝫ proportio inuenitur iter lineam maximam ⁊ ſuam partē: eadem inuenitur inter lineam minorē ⁊ ſuam partē: eo ꝙ quelibet linea quātūcūqꝫ parua eſt diuiſibilis in infinitum vt pꝫ in 6° huius. ⁊ in libro de lineis indiuiſibilibus. ⁊ ſic quecūqꝫ proportio poſſet declarari in linea maiori poſſet ⁊ in minori. Sed propter doctrine facilitatem exemplificatur aliquando protrahēdo lineā maiorē quaſi in infinitum extenſam. ¶ Aliter ēt videtur dicere Commē. Dicit enim ꝙ additio mēſure qua vtitur geometra ſupplet cū dicit ꝙ ad omnē lineam ⁊c̄. eſt de genere propoſitionum opinabilium que ſunt fundamenta geometre abſque eo quod eſt extra animam ſicut ipſe imaginatur: ꝙ punctus cum fluit vel mouetur facit lineam: ⁊ ꝙ cum linea mouetur facit ſupficiē: ⁊ ꝙ cum ſupficies mouetur facit corp⁹ ⁊ imaginatur ꝙ figure habent poſitiones: ⁊ ſimiliter videtur ponere dimenſionem eē ſemp augmētabilē nō ꝙ

Dubit° extra animam ſemp eſt ſic. ¶ Et in his verbis Cōmentatoris eſt dubium non paruum. Si enim fundamenta geometre ſunt propoſitiones opinabiles abſqꝫ eo quod ſint

Re°. extra animam: videtur ꝙ fundamenta ipſius geometre

Fundamenta geometre ſunt duplicia erunt propoſitiones falſe. Forte poteſt dici ꝙ fundamēta geometre ſunt duplicia. ſ. Quedam ſm veritatem ⁊ iſta non ſunt falſa: ſed vera ⁊ neceſſaria. Alia ſunt ſm opinionem ⁊ famoſitatē ⁊ iſta bene ſunt falſa: ſaltem ſm ꝙ primo aſpectu ſonent verbaliter forte ſm aliquam bonam expoſitionē poſſunt ad bonum itellectum reduci. ¶ Et ſic ſe hꝫ de iſto fundamēto ꝙ ad oēm lineam ē accipere maiorē: hoc enim ſicut pmo aſpectu videtur intelligi falſum ē: quia nec in re nec in imaginatione vera eſt accipere maiorē lineā linea celi: ſꝫ ſi itelligiť ſm nō repugnātia modo pri⁹ tacto forte veꝝ ē. Similiter dicit ⁊ in alijs ſuo mō de qbus ipſe exēplificat. Uel dicať ꝙ Cōmentator intelligit illa fundamēta. i. exēplares declarationes principiorū ⁊ fundamētoꝝ geometricorum ſunt ꝓpoſitiones opinabiles ⁊c̄. ⁊ hoc non eſt incōueniēs: quia de exēplo non queriť verificatio ſꝫ manifeſtatio. vt dicit Cōmen. in 2° de aīa. ⁊ acceptum ē ab Ariſto. primo prioꝝ. Eſt autem vnū fun-

Cō. 67. damentū geometricum ꝙ linea eſt lōgitudo ſine latitudine: ⁊ quia hoc ē difficile imaginari eo ꝙ linea ſemper eſt cum aliqua ſuperficie: ideo ponitur exemplum ad declarandum vt ſi punctus moueatur localiter per ſui motū cauſabit quādam extēſionē in longum ſolum ⁊ illa eſſet linea. Et ſimiliter eſt intelligendum de alijs que ipſe dicit eſſe fundamenta geometre ⁊ propoſitiones opinabiles abſqꝫ eo quod eſt extra animam. Intēdit enim fundamenta id eſt exemplares propoſitiones ⁊ declarationes ⁊ manifeſtationes quorundam fundamentorum id eſt principiorum occultorum aliqualiter ⁊ modicula declaratione indigentium: ſcilicet exemplari. quare ⁊c̄.

¶ At vero neqꝫ numer⁹ ſic ē ſicut ſeparatus ⁊ infinit⁹ numerabile enim numerus eſt aut habēs numerū. ſi ergo numerabile contingit numerare ⁊ trāſire vtiqꝫ poſſibile erit infinitum. Textu cō. xli. Queſtio. xii

A Conſequenter queriť. Utrū aliq̄ multitudo ſit ſimpliciter infinita. ¶ Arguiť ꝙ ſic. quia ſi homines infiniti fuerūt in preterito infiniti ſunt ſimul ⁊ ſm actū: Sed infiniti hoīes fuerūt i preterito q̄re ⁊c̄. Maior pbať: quia quilibet hō qui fuit habuit vnū intellectū numero diſtinctum ab intellectu alterius vt cōiter dicit: intellectus enim cū ſit forma ſubſtantialis corporis humani numeratur ⁊ multiplicatur ſm multitudinē corpoꝝ humanorū: ⁊ ſic quilibet homo habet ſuum itellectū. ſi igitur homines fuerunt infiniti cum intellectus cuiuſlibet hominis qui fuerit remāſerit poſt mortē ipſius: intellectus enim nō corrūpitur in morte hominis: immo ſeparať ab alijs: ſicut ppetuum a corruptibili: 2° de aīa. ſequiť ꝙ nūc ſimul ſunt infiniti intellectus. ⁊ ſic pꝫ maior. Et minor pꝫ per phꝫ qui vult ꝙ mundus eſt ppetuus. ⁊ per ꝯñs generatio hoīum eſt infinita a parte ante ⁊ poſt. ⁊ ſic infiniti hoīes preceſſerunt ⁊ infiniti ſequētur. quare ⁊c̄. Et poſſet ratio ſic ſyllogiçari ſi placeret. Tot ſunt itellectus humani principaliter ⁊ actu exiſtētes quot homines preceſſerunt. hoc pꝫ ex dictis. quia quilibet habuit ſuum intellectum: ⁊ intellectus perpetuus eſt a parte poſt vt oēs concedunt. Sed infiniti homines preceſſerunt: quia mundus ſemper fuit ⁊ perfectus: ſed non poteſt eſſe perfectus ſine omnibus ſuis ſpeciebus: ⁊ precipue ſine ſpecie perfectiſſima in iſtis inferioribus que eſt homo. vnde neceſſe eſt ꝙ homo ſemp fuerit ⁊ non poteſt eſſe niſi in ſuis ſuppoſitis. vnūquodqꝫ autem ſuppoſitum hominis eſt corruptibile ⁊ generatū ⁊ non potuit ſemper fuiſſe. Unde neceſſe eſt ꝙ infiniti homines preceſſerint: quare ſequitur ꝙ intellectus humani ſunt actualiter infiniti. ⁊ ſic eſt multitudo ſimpliciter infinita. ¶ Item omnes ſpecies que poſſunt eſſe in vniuerſo ſunt actu in ipſo vniuerſo: aliter enim non eſſet ſimpliciter perfectum: Sed infinite ſpecies numerorū poſſunt eſſe: quia continuum eſt diuiſibile in infinitum vt hic dicitur. ⁊ per diuiſionem continui ſemper augetur numerus vt etiam hic dicitur. Numerus autem maior differt ſecūdum ſpeciem a minori ⁊ econuerſo: vt communiter conceditur. ergo poſſunt eſſe ſpecies numerorum infinite.

¶ Item quantacunqꝫ eſt multitudo in potentia tantam T.c. 57
contingit eſſe actu: ſed multitudo eſt infinita in potentia. quare ⁊c̄. Maior probatur. quia quanta eſt magnitudo in potentia tantam contingit eſſe actu. vt dicit Ariſtot. in litera. ergo per ſimile quantacunque eſt multitudo ⁊c̄. ⁊ minor apparet per Phm in litera. quare ⁊c̄. ¶ Item tot ſunt potentie in prima materia quot formas ipſa recipit in futurum: ſed materia que nunc eſt in futurum recipiet formas infinitas. quare ⁊c̄. Maior probatur. quia materia que nunc eſt habet potentiam ad quamlibet formam quam recipiet in futurum. Si enim non habet potentiam ad formam quam recipiet in futurum: tunc non eēt potēs recipere illam. nihil enim eſt potēs ſine potētia: ſicut nihil eſt album ſine albedine ⁊ ſicut materia nō eſſet potēs recipere formā quā recipiet in futuro. ⁊ per conſequēs reciperet impoſſibile recipi: quod eſt abſurdum. ḡ materia habet nunc potentiā ad quālibet formam quam recipiet in futurum ſaltem potētiam remotam. ⁊ conſtat ꝙ potentia ad vnam formaꝝ quas recipiet non eſt omnino eadem cum potentia ad alias: immo ſunt diuerſe ad diuerſas. verbi gratia. potentia materie ad formā quā recipiet in primo anno poſt iſtud nūc non eſt eadem ſimpliciter ⁊ omnino ſm remotū potentia ad formā quā recipiet in milleſimo anno. quia ſi eſſet penitus eadē tūc vna facta in actu ⁊ reducta ad actum ⁊ alia eſſet ſtatim ad actum reducta: quod eſt ridiculum: adueniente enim forma que recipietur in materia in anno. ı 2. fit in actu potētia que erat ad eā: ⁊ non fit in actu potētia que erat ad formā recipiēdā in milleſimo āno. ergo iſte potētie ſunt realr abinuicē diuerſe ⁊ ſic de oīb⁹ alijs. ergo pꝫ manifeſte ꝙ i mā q̄ nūc eſt nūc pncipaliter ſunt tot potētie quot formas ipſe reci-
piet in futuro: ⁊ hec erat maior. Et minor eſt manifeſta T.c. 59
ſm Ariſt. Nā cū generatio ſit futura in infinitū ſm ſucceſſionē. vt pꝫ in 2° de gn̄atione. ⁊ in q̄libet gn̄atiōe recipiet nouam formā manifeſtū eſt ꝙ in futuro recipiet formas infinitas

infinitas ſucceſſiue: quare videtur ꝙ iam ſunt actu i ma teria potentie ad formas infinite ſimpliciter ⁊ ſic eſt aliqua multitudo actu infinita. Et iſte rationes faciunt mihi dubitationem magnam.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. q vult ꝙ nulla ē multitudo actu ⁊ ſimpľr infinita ⁊ idē vult Commen. ¶ Et arguiť rōne ꝓbabili quā etiā Ariſtot. inducit in litera pro pꝛobabili. nullum numerabile eſt ſimpliciter infinitū. hec ē manifeſta. Sed ois nūs eſt numerabilis. hoc ipſe ſupponit. quare nullus numerus eſt infinitus: ⁊ tunc adiungendo ꝙ ois multitudo eſt numerus aliquis aut numerus entiarum aut numerus indiuiduoꝝ. ꝗ nulla multitudo eſt infinita.

Cõ. 6. B

Ad queſtionem eſt intelligēdū ꝙ ſm Cōmē. in pᵒ huius multitudo vel eſt reꝝ differētium ſm formam: ⁊ hec eſt multitudo generꝝ ⁊ ſpēꝝ. vel eſt rerum differentium ſm quantitatē: ⁊ hec ē multitudo indiuiduoꝝ coꝛporalium ⁊ materialium. Et puto eē iſtā diuiſionē intelligendam de illis rebus q̄ ſunt diſtincte ⁊ diuerſe ab extrinſeco pncipio diuerſitatis vel differentie. ¶ Et preter iſtas duas multitudies videtur aliquibus eſſe alia multitudo que eſt aliquoꝝ q̄ nec p ſe ſm formas ſuas differunt: nec etiam differunt ſm q̄ntitatem continuam ſicut duo accn̄tia eiuſdem ſpeciei exn̄tia ſimul in vno ſubiecto ſm idem ſui. Vt intentio huius albedinis ⁊ illius in vnū ⁊ eodē puncto medij poſſunt eſſe cum per vnū punctū vel per vnam ⁊ eandē partem medij cōtingat ambas videri ⁊ nō ſunt vna intētio numero ⁊ indiuidualiter: ⁊ cum vna illaꝝ remaneat altera coꝛrumpta: ablata enim vna albedine remoueť intētio eius que erat in medio ⁊ remanet alia ſpēs ſeu intentio albedinis remanentis. Similiť autē ⁊ in multis ſimilibus. ¶ Item due paternitates ⁊ multe dicuntur eē ſimul in vno ſubiecto ⁊ nō ſm diuerſas eius partes q̄ntitatiuas. ⁊ ſic cū talia accn̄tia non differant ſm formas ſuas per ſe: quia tunc differunt ſm ſpēm: nec differunt ſm q̄ntitatem ſubiecti: vt manifeſtū eſt: videť ꝙ preter illas duas multitudines quas ponit Cōmentator: eſt alia multitudo que nec eſt rerū ſm formas differentium nec ſm q̄ntitatem ꝓprie. Sed illa eſt multitudo rerū differētium p extrinſeca. ſ. per terminos reſpectiuos q̄ntum ad relationes: vel per agentia conſeruantia q̄ntum ad ſpēm intētionales obiectoꝝ eiuſdem ſpēi. Cōmentatoꝛ autē locutus fuit ibi de multitudine reꝝ q̄ diſtinguuntur ab intra: ⁊ que ſunt abſolute ab agēte conſeruante ꝓprio ⁊ ꝓpinquo ⁊ a termino.

C ¶ Hoc viſo poſſumus dicere tria. Primo ꝙ multitudo rerū differētiū ſm formas ſiue ſit multitudo generum ſiue ſpēꝝ non eſt ſimpľr actu īfinita. 2º ꝙ multitudo īdiuiduorum diſtinctoꝛum ſm magnitudinē: vt ſoꝛ. ⁊ plato non eſt actu infinita. 3º ꝙ multitudo aliquorum indiuiduorū que non differunt ſm formam nec ſm quātitatē. ſed per terminos extrinſecos ē aliquo modo infinita. ¶ Primū ꝓbatur quadam rōne quā tangit Alex. in libᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. Si multitudo generum aut ſpērum eēt ſimpliciter ⁊ actu infinita: ſequereť ꝙ vnum infinitum eēt maius alio infinito: quod repugnat veritati: ⁊ hoc relinquit Alexander pro impoſſibili. Et probatur conſequētia. q: conſtat ꝙ numerus ſpērum eſt maioꝛ numero generum. Cū vnumquodqꝫ genus habeat multas ſpēs ⁊ ſimiliter numerus indiuiduorum ſaltem in rebus materialibus eſt maioꝛ numero ſpērum: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti. ⁊ ſic ſi numerus generum ⁊ ſpērum eſſet infinitus vnum infinitum eſſ maius alio infinito: quod videtur impoſſibile. ¶ Item aliqui ſic arguunt. In quibuſcunqꝫ entibus eſt primum illa non ſunt ſimpliciter infinita. Primum enim repugnat infinito ſicut ⁊ vltimum: vt manifeſtum eſt. Sed in generibus eſt aliquid ſimpliciter pmum ſcilicet. ſubā: vt pꝫ in. 7. metaph. Et ſiľr inter ſpēs eſt vna prima. ſ. pmum pncipium: qḋ eſt deus: qui eſt oium pncipium ſm dignitatē ⁊ nobilitatē: vt pꝫ in. 12. metaphy. quare ⁊c. Et confirmať: q: cū ſemp duarum ſpecieꝝ vna ſit ſimpľr pfectioꝛ alia ſi eēnt ſpēs infinite: tunc quacunqꝫ ſpē data eēt dare perfectioꝛē: ⁊ ſic in infinitum. ⁊ ſic nūquam deueniretur ad perfectiſſimam ⁊ nobiliſſimā: qḋ eſt abſurdum. q̄re ⁊c. ¶ 2ᵐ declaratur. Si eēt infinita ſꝫ actum multitudo indiuiduoꝝ differētium ſm magnitudinem tunc non poſſent contineri in aliquo vno infinito. hoc eſt manifeſtum: q: ſemp illud in quo plura talia cōtinētur eſt maius q̄ꝫ illud in quo cōtinētur pauciora: vt locus in quo continentur plures homines eſt maioꝛ illo in quo cōtinētur paucioꝛes: dūmodo eēnt hoies ſibi inuicē equales. Ergo illud in quo infinita cōtinētur eēt infinitū ⁊ non infinitum. non ergo oia alia continerentur in vno illoꝝ finitoꝝ: ſed hoc eſt falſum: q: oia alia indiuidua continentur in pmo oꝛbe: qui diciť vltima ſphera: ⁊ hoc ſuppono ad pñs: q: debet demonſtrari in primo celi ⁊ mundi. quare ⁊c. ¶ Tunc declarať 3ᵐ ⁊ adduciť ad hoc ratio prius tacta que etiam fuit tacta in primo huius. quā ad pñs non valeo ſoluere ſufficienter. ¶ Sed ꝯ iſtam ꝯnem tertiam eſt dubium difficile. Nam ſi in qualibet portione mãe ſunt potentie differentes ⁊ infinite ſimpľr: ſequitur ꝙ vnum infinitum eſt maius alio infinito: qḋ videtur impoſſibile ſm Alexā. vt arguebať. ⁊ pꝫ ꝯñtia. q: conſtat ꝙ totum aggregatū ex numeris potentiaꝝ exiſtentium in duabus partibus materie eſt maius q̄ꝫ ſit numerus potētiarum exiſtentium in vna ſola parte materie. quare cum numerus potentiaꝝ exiſtēs in vnica ſola parte materie ſit ſimpľr infinitus vt tu ponis. ſequiť ꝙ vnum infinitum ſit maiᵘ. ¶ Preterea. Ratio Ariſt. videť eē cōtra hoc: q: oē numerabile eſt finitum: vt manifeſtum eſt: ſed omnis numerus eſt numerabilis. ⁊ hec ꝓpoſitio videtur neč̄ia ſm Cōmētatorē. Et confirmať: q: numerᵘ eſt multitudo mēſurata vno. i. omne mēſuratum eſt finitū. quare ⁊c. maioꝛ pꝫ ex. 10. metaph. ⁊ minoꝛ eſt euidens.

T.c.4. T.c.38 Rõ 2ª ꝯnis Rõ 3ª ꝯnis D Dubitatio pma Dubitatio 2ª T.c.4.

¶ Ad primū diceret aliquis ꝙ vnū infinitum nō ē maius alio in illis quoꝝ vnum per ſe hꝫ oꝛdinē ad aliud: ſicut genus ⁊ ſpēs hñt per ſe ordinē ⁊ ſpēs ⁊ indiuiduū: ſed in illis que nullū per ſe oꝛdinē hñt nullum eſt malum ꝙ vnū illoꝝ infinitoꝝ. ſ. diſcretoꝝ ſit maius alio. Sic aūt eſt i pꝛopoſito. Nā potētie iſte partiū materie diuerſaꝝ nullū habēt p ſe oꝛdinē. iō ⁊c. ¶ Aliquis aľr diceret ꝙ in duabᵘ partibus materie nō eſt maioꝛ numerus potentiarum q̄ꝫ in vna ſola nec numerus potentiaꝝ duarū partium mãe eſt totum ꝓprie ad numerū potentiarum exiſtentium in vna ſola parte ſicut reuolutiones infinite que erūt i duobus oꝛbibᵘ celeſtibᵘ nō erūt plures q̄ꝫ reuolutiōes vnius ſolius oꝛbis. Hec aūt q̄ de iſta tertia ꝯne dicta ſunt recipiant diligentes inquiſitores per modū exercitatōis ⁊ inq̄ſitiōis magis q̄ꝫ determiatiōis. ¶ Ad alia duo dōꝫ ꝙ nūs indiuiduoꝝ dr̄ntiū ſm magnitudinē ē mēſurabilis ⁊ nūabilis ⁊ ptrāſibilis vno q̄ntū ē ex nā rei lꝫ foꝛte ſit nobis imēſurabᵘ ⁊ ignotᵘ. Sꝫ numerus īdiuiduoꝝ q̄ nō ſunt diſtincta ſm q̄ntitatem nec ſubſiſtētia ſꝫ inherentia vni ⁊ eidē ſubō nūō pōt eē nō numerabilis nec mēſurabilis ꝓprie ⁊ ſimpľr. ⁊ ſic intellexit Ariſt. ⁊ Cōmē.

Rº ad pmum Rº ad ſecūdū

Ad primam rationē diceret hꝫ fidem ꝙ nec mūdus fuit ab eterno nec homo: ſꝫ habuerunt initium durationis: ⁊ ideo nō valet rō. Sed ſm Ariſtot. ponētem mundum perpetuū ⁊ eius ſpēs. Dōꝫ ē vt puto ꝙ ratio accipiť vnum falſum. ſ. ꝙ intellectus ſit multiplicatus numerabiliter in diuerſis coꝛpoꝛibus hūanis: immo ipſe eſt vnus numero quo oēs hoies intelligūt.

In tellectus eſt vnus in oibus hoibus.

Intellō. Hoc aūt declarandum eſt in. 3° de aīa. ſed non hic. Et cū3
nō ē for dicit̄ ꝙ intellectus eſt forma ſubſtantialis corporis: dicen
ma dās dum ꝙ non eſt forma dans eſſe corpori: ſicut figura cere.
eē corpi ſic enim corrumperet̄ ad corruptionē3 cōpoſiti: ſ3 eſt for
ma dans operari inq̄ʒtū totū aggregatū ex ipſa ⁊ homi-
ne intelligit ratione partis. vnde actus non dicit̄ vniuoce
de aīa vegetatiua ⁊ ſenſitiua ⁊ intellectiua: ſed ſm̄ aliā3 ⁊
aliam rōnem. ¶ Ad aliā dico ꝙ vera eſt maior de ſpēb⁹
pertinentibus ad perfectionē vniuerſi: ⁊ non de alijs mo
do ſpēs numerorum non pertinent ad perfectionē vniuerſi
neceſſario: ideo nō eſt neceſſe ꝙ omnes ſint ſimul actu: q̄3
ſucceſſiue poſſunt eſſe. ¶ Sed mihi videt̄ ꝙ hoc eſt mul-
tum dubiū: q2 certum eſt ꝙ numerus qui eſt ſpēs q̄ʒtita-
Nūero tis pertinet ad perfectionē vniuerſi nec̄ior: ⁊ numerus nō
ru3 ſpēs pōt eſſe ſine dualitate vt manifeſtum eſt. ſic ḡ dualitas ne
ptinent ceſſaria eſt ad perfectionē vniuerſi: ſed dualitas eſt ſpecies
ad perfe minus perfecta oībus alijs vt concedit̄. ḡ multo fortius
ctione3 ad perfectionē vniuerſi pertinent omnes alie ſpēs nume
vniuerſi rorum ſi ſpecies habeant: ⁊ ſic idem quod prius. ¶ Et ꝓ-
pter iſtam rationem cum quadam alia quam reputo de-
monſtratiuam ſi vera ſunt illa fundamenta que commu
niter concedi ſolent de numero ⁊ de vnitate poſui alias ꝙ
numeri indiuiduorum per ſe non differunt ſm̄ ſpeciem:
immo ſunt vnius ⁊ eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime in gn̄e quan
titatis. Et reſpondit ad quaſda3 obiectiones que ſunt cō
tra iſtam concluſionem: propter quod illam q̄ſtionē inq̄
rat cui cure fuerit. ¶ Ad aliam concederē ad preſens ꝙ
infinita ē multitudo potētiarum: quas hab3 materia ad
formas recipiēdas in futuro: ſed iſte potentie non ſunt in
diuidua diuerſa ſm̄ quantitates continuas: immo ſunt in
vno corpore ſubiectiue. Et forte Ariſtoteles nō negauit
multitudinem indiuiduorum infinitam niſi illa3 multitu
dinem que conſequitur diuiſionem continui: ⁊ eſt multi-
tudo indiuiduorum corporalium magnitudines diuerſas
habentium: ideo non valet.

¶ Aliter enī ⁊ in tempore manifeſtū eſt infi-
nitū ⁊ ī hominibus: ⁊ in diuiſione magnitu
dinū. oīno enī3 ſic eſt infinitū in ſemꝑ aliud
⁊ aliud accipiendo. ⁊ acceptū quide3 ſemꝑ
finitū eſſe ⁊c. T.c.lvij. Qō.xij.

A Conſequēter q̄ritur. Utru3 magnitudo ſit di
uiſibilis ī infinitū. ¶ Arguit̄ ꝓ ꝙ nō. q2 ſi ſic.
oporteret ipſam aliq̄n eē diuiſa3 in infinitu3:
cū oīs potētia de3 reduci ad actū niſi ſit ocio-
ſa: inconueniēs aūt eſt potētiā omnino eē fru
T.c.32 ſtra: vt habetur ex p̄ celi ⁊ mun. q̄re ⁊c. S3 ɔſ̄ns ē incōue
niens ꝙ magnitudo ſit aliq̄n actu diuiſa in īfinitū quia ſic
eſſet multitudo actu infinita īdiuiduorū diuiſorū ſm̄ q̄ʒti-
tates: qd̄ ē īpoſſibile. ¶ Itē ſi ſic tunc totū eēt equale par
ti ⁊ ecōuerſo. quod eſt impoſſibile ⁊ contra dignitatē il-
lam q̄ eſt: ꝙ omne totū eſt maius ſua p̄te. ꝓbatio ɔſ̄nie.
Quia equalia ſunt illa q̄ habēt eq̄les diuiſiões: modo ps
magnitudinis cū ſit magnitudo erit diuiſibilis in īfinitu3
ſicut ⁊ tota magnitudo: ⁊ ſic hēbit eq̄les diuiſiones pars
⁊ totū: cū vnū infinitū non ſit maius alio. q̄re ⁊c. ¶ Ite3
ſi magnitudo eēt diuiſibilis in infinitum: tunc in magni-
tudine finita eēt potentia infinita: quod ē impoſſibile. qd̄
T.c.80 p3 ex. 8. huius. ⁊ probatur ɔſ̄ns. Quia eſſe diſibile ē hēre
potētiam ad diuiſionē: vt manifeſtu3 ē vnicuiq3: ⁊ ſimilr̄
eſſe diuiſibile in infinitum ē habere potētia3 ad diuiſionē
infinitā: Potētia aūt ad diuiſionem infinitam eſt infinita:
vt manifeſtum eſt. ergo cum omnis magnitudo ſit finita:
vt ꝓbatū eſt p̄us: ſequit̄ ꝙ infinita magnitudine erit vir-
tus infinita vel potētia infinita: quod ē abſurdū. ¶ Item
illud qd̄ nunq̄ʒ eſt nec fuit nec erit ē impoſſibile: ſicut ne-
ceſſariu3 eſt qd̄ ſꝑ eſt fuit ⁊ erit. S3 cōtinuū nunquā fuit
diuiſum in infinitu3 nec eſt nec erit: vt cōceditur. ḡ ipſum
eſſe diuiſum in infinitu3 eſt impoſſibile. Ad impoſſibile
autem nulla eſt potentia: vt manifeſtum eſt. ergo nulla ē
potentia in magnitudine ad diuiſum eē in infinitum. ⁊ ꝑ
ɔſ̄ns magnitudo non eſt diuiſibilis in infinitum.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. in iſto capl̄o ⁊ T.c.57
in. 6. huius. ⁊ auc̄te Cōmentatoris ⁊ oīum expoſitorum. T.c.3.
Ad queſtionem dico breuiter ꝙ magnitudo B
eſt diuiſibilis in infinitu3: q2
qd̄ eſt diuiſibile in ſꝑ diuiſibilia eſt diuiſibile in infinitum 2ª ſēna
q2 in tali ſꝑ remaneret aliquid diuidendu3. Sed magnitu
do eſt diuiſibilis in ſemꝑ diuiſibilia q2 aut eſt diſibilis in
ſemper diuiſibilia aut in indiuiſibilia ſimplr̄: ſed non eſt
dicendū ꝙ ſit diuiſibilis in idiuiſibilia: q2 vnum quodq3 eſt
compoſitum ex illis in que eſt diuiſibile: vt dicit̄ in ꝑ. hu
ius. ⁊ ē notum ꝑ ſe. S3 magnitudo non eſt cōpoſita ex in
diuiſibilibus tanq̄ʒ ex partibus q̄ʒtitatiuis: q2 vnum indi
uiſibile additū alteri nō cōſtituit aliquid maius vt mani
feſtū eſt cuilibet intelligēti: ⁊ declarat̄ ſupra ꝑmū de gn̄a
tione. ⁊ in. 6. huius. ⁊ in libello de lineis indiuiſibilibus. T.c.2.
In iſtis ēt locis oſ̄ditur multiplr̄ ꝙ nullū continuū ē con
poſitu3 ex indiuiſibilib⁹ cōpōne q̄ʒtitatiua: ⁊ hoc ad p̄ns
ſuppono: q̄re relinquit̄ ꝙ magnitudo non eſt diuiſibilis Nota
in aliqua indiuiſibilia: immo indiuiſibilia ⁊ ſic eſt diuiſibi-
lis in infinitū. ¶ Et circa hoc conſiderandū eſt ꝙ magni-
tudinē eſſe diuiſibilē in infinitum realiter non eſt aliud q̄ʒ
magnitudinē habere potentiam ad diuiſionē infinitā: ita
ꝙ diuiſio infinita eſt quidam actus ad cuius receptione3
ipſa magnitudo h3 potentiam receptiuā. vel ſaltem ſuba
magnitudini ſubiecta h3 h⁹ potētiam ꝑ ipſam magnitu-
dinem. Duplex aūt eſt actus q̄ʒtum ad ꝓpoſitum ſpectat. Actus ē
Quidam eſt actus ꝑmanēs: ⁊ quidam ſucceſſiu⁹. Actus duplex
quidē ſucceſſiuus eſt ille qui non h3 ſuas ꝑtes ſimul exi-
ſtes ſed ſibi īuicē ſuccedētes: vt dies non h3 oēs ſuas par
tes ſimul. ſ. mane ⁊ meridiē ⁊ h⁹: immo iſte partes ſibi īn
uicem ſuccedunt: ita ꝙ vna parte exiſtente eſt potentia ad
aliam: ⁊ illa alia adueniente adhuc eſt potentia ad aliam.
Et ſimilr̄ exēplificat Ph̄s de agōe. i. de ludo qui celebra-
tur in monte olympi: illius enī3 ludi agoniſtici ꝑtes non
erant ſimul omnes: ſed ſibi īuicem ſuccedebant: ⁊ hoc ē
videre in omni motu vero ⁊ continuo. Et talis actus di-
citur actus imꝑfectus ⁊ actus permiſtus potētie ⁊ act⁹
in fieri. Actus autē ꝑmanēs eſt ille qui non habet partes
ſuccedentes: ſed aut nullas h3 partes ſicut vnitas ⁊ pun-
ctus. aut partes habet ſimul exiſtentes: vt albedo nigre-
do ⁊ forma ſortis ⁊ ſtatue: ⁊ hmōi forme hn̄t eſſe fixum
in ſubiecto: ⁊ talis actus dicitur actus perfectus ⁊ in fa-
cto eſſe conſiſtens ⁊ non permiſtus potentie ad aliam ꝑtē
generandam. Modo cum dicimus ꝙ magnitudo habet magni
potentiam ad diuiſionē infinitam: non eſt intelligendum tudo h3
ꝙ huiuſmodi diuiſio ſit actus permanens qui aliquando poᵉᵐ ad
ſit totus ſimul ſm̄ omnes ſuas partes. hoc enim eſt im- diuiſio
poſſibile ſicut probant quedam rationes preinducte: ſed ne3 īfini
illa diuiſio eſt actus imperfectus ⁊ ſucceſſiuus cuius vna tam.
pars alteri ſucedit ⁊ vna diuiſione exiſtente in magnitudi-
ne adhuc eſt in potentia ad aliam ⁊ ſic ſemper in infinitū
Et hec eſt doctrina Ariſtote. ī iſto capitulo. vt manifeſtū
eſt inſpicienti literam. Unde diffinitur infinitum quod eſt
illud cuius ſm̄ quantitatem accipientibus ſemper eſt ali-
quid accipere extra. ¶ Et eſt vlterius diligēter cōſideran
dum ꝙ ꝑncipalis cā intrinſeca quare magnitudo eſt diui
ſibilis in infinitū eſt iſta: q2 ſicut ipſa magnitudo principa
litas conſequit̄ nām māe: vt p3 ex. 7. meta. ⁊ Cōmētator T.c.38
tangit in de ſubā orbis ⁊ ſic potētia magnitudīs ad diui-

ſionem quodãmodo ꝑncipaliter ꝯſequitur ipſaʒ mãm ⁊ originaliter. vnde cum ipſa mã de ſe nõ ſit quid finituʒ nec determinatũ aliquo termino: ſed potentia ad omnes actus ideo ipſa potentia magnitudinis ad diuiſioneʒ reci piendam eſt infinita ⁊ indeterminata. Et hoc forte ſenſit Cõmẽtator cuʒ dixit ꝙ diminutio eſt ire ad nihil: cui⁹ cã
Co. 59. eſt mãſʒ additio eſt ire ad eſſe cui⁹ cã eſt forma: infinitas autem inuenitur per materiam ſicut finitas per formaʒ.

C **Ad primam** rõnem pʒ ex dictis: non enim poni mus ꝙ magnitudo hʒ potentiaʒ ad diuiſioneʒ infinitaʒ ſicut ad actũ ꝑfectũ. ſ. ſicut ad actũ to tuʒ ſimul exiſtentẽ: ſed ſicut ad actũ ſucceſſiuũ ⁊ permi ſtuʒ potẽtie: ⁊ idõ nõ ſequit̃ ꝙ magnitudo nũꝗ ſit actu di uiſa in infinituʒ. Diuiſa dico diuiſione ſimul exiſtente: ſed bene diuiditur in infinituʒ ſm ſucceſſionem diuiſionum.
¶ Ad aliud nego ꝯñam. Et ad ꝓbationeʒ dico ꝙ illa que habẽt diuiſiões eq̃les numero ⁊ in partes equales magni tudinis ſunt eq̃lia ſm magnitudinẽ: ſed nõ oportet illa eẽ equalia que habẽt diuiſiones equales numero i ptes ma gnitudinis ineq̃les: nunc tota magnitudo ⁊ pars eius be ne habent diuiſiões eq̃ica numero. ſ. infinitas diuiſiones i potentia ⁊ in actu ſucceſſiuo ſed nõ in partes eq̃les magni
E tudinis. magnitudo enim decẽ pedũ non poteſt diuidi i tãtas ptes ſicut magnitudo. 12. peduʒ ⁊ ſic de ceteris.
¶ Ad aliam dico ꝙ in magnitudine finita non põt eſſe vir tus vel potentia infinita actiua: vt pʒ ex. 8. hui⁹. ſʒ potẽtia paſſiua infinita bñ põt eſſe in magnitudine finita vt pʒ in celo qḋ eſt magnitudinis finite. ⁊ tñ hʒ potentiã infinitã receptiuam motus: vt pʒ in. 8. huius. modo potentia ma gnitudinis ad diuiſioneʒ eſt potẽtia paſſiua. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ põt dici ꝙ in magnitudine finita nõ eſt potẽtia infinita ſʒ extẽſioneʒ ſed infinita ſm multitudineʒ poteſt. vnde dico ꝙ magnitudo habʒ potẽtiam ad diuiſionẽ: potentiam di co in infinitum multiplicata ſicut ⁊ diuiſiões ꝗs recipient in futuro erunt infinite. ¶ Ad aliam pʒ ex dictis. magni tudineʒ eni eſſe diuiſam in infinituʒ diuiſione ſimul exñte tota nunꝗ̃ eſt nec fuit nec erit: ſʒ ipſam diuidi in infinitũ ſucceſſiue bñ eſt fuit ⁊ erit: hoc aũt modo hʒ ipſa poten tiam ad diuiſionem infinitam. quare non valet ratio.

¶ **Quod autẽ ſm appoſitionẽ idẽ q̃dãmo do ẽ ei quod eſt ſm diuiſionem. infinitũ eni ſecundũ appoſitionẽ fit ecõtrario ⁊c. Tex tu commenti. lix.**

Queſtio xiiĳ.

COnſequenter querit̃. Utrũ per appoſitioneʒ contingat excellere q̃ʒtãcũꝗ magnitudineʒ. ¶ Arguit̃ ꝙ ſic. q: per appoſitioneʒ ꝯtin git excellere q̃ʒtãcũꝗ multitudineʒ ſʒ Phm in lr̃a. g̃ ꝑ appoſitionẽ ꝯtingit excellere quã tãcũꝗ magnitudineʒ per conuenientẽ ſimilitudinẽ. ¶ Iteʒ ſicut ſe habet diuiſio minorationem ⁊ diminutionem: ſic appoſitio ad augmentationem ⁊ maioritatem. per ſimili tudineʒ cõuenientẽ: Sed per diuiſionẽ ꝯtigit excellere om nem paruitatem ⁊ fieri minus: vt manifeſtuʒ eſt: ⁊ docet Ariſtot. in litera. ergo ⁊c̃. ¶ Iteʒ ꝑncipia mathematico rum ſunt vera ⁊ neceſſaria: Sʒ vnũ ꝑncipioꝝ mathemati coꝝ eſt ꝙ ad oẽm lineaʒ eſt accipere maiorem: quod non eſſet: niſi per appoſitionem cõtingeret ⁊c̃. minorem ponit Commentator in Commento: vt prius allegabatur.
¶ Oppoſitum vult Ariſtot. in litera. vult enim ꝙ per ap
B poſitionem non contingit ⁊c̃.

Ad queſtionem intelligendũ ꝙ cũ aliqua ma gnitudo diuidit̃ illud idẽ qḋ per diuiſionem accipit̃ põt apponi vel addi alteri magni tudini preexñti: ⁊ ſic ꝓcedit̃ ſucceſſiue in diuiſione magni tudinis nec eſt peruenire ad aliꝗ̃ vltimã diuiſionem poſt quã non poſſit eẽ alia diuiſio: ſic põt fieri appoſitio ſucceſ ſiue in infinitũ ad aliã magnitudineʒ: imo ꝓprie loquẽdo alr̃ non ſit appoſitio ad magnitudinem aliꝗ̃ niſi illḋ qḋ apponit̃ accipiat̃ ꝑ diuiſionem aliquã a magnitudine ꝑia center: bñ tñ ꝯtingit ex minori q̃ʒto fieri mai⁹ q̃ʒtũ ſine ap poſitione magnitudis ꝑexñtis actu. ſ. per extẽſionem ma gnitudinis ex potẽtia ad actũ: vt ꝯtigit in rarefactione cũ ex aq̃ gn̄at̃ ignis: ſʒ non ẽ ibi ꝓprie appoſitio ſʒ magis ge neratio magnitudinis. ¶ Ulteri⁹ ꝯſiderãdũ eſt ꝙ cũ ali qua magnitudo diuidit̃ ⁊ apponitur alteri magnitudini nunꝗ̃ per appoſitioneʒ talẽ fit maior q̃ʒtitas quãtitatiue aggregata ex magnitudinibus illis quaruʒ vna diuidit̃ ⁊ alteri apponit̃. vt gr̃a exẽpli ſi ſint due linee quaruʒ vtra que ſit. 10 pedũ ⁊ vna diuidat̃ ⁊ alteri apponat̃ nunꝗ̃ ex cellit̃ magnitudo. 20. peduʒ: imo ſine dubio nunꝗ̃ ꝑ ta lẽ appõne ꝯſtituet̃ magnitudo. 20. pedũ: q: ſemꝑ rema net aliquid diuidendũ. i. aliquid apponendũ: dũmodo ſo lum apponatur id quod per diuiſionem accipitur.

Tunc dico ad q̃õnem tria. Primo dico ꝙ per di uiſioneʒ ꝯtigit excellere q̃ʒtãcũꝗ par uitatẽ. 2° dico ꝙ per appoſitioneʒ ꝯtingit excedere oẽm multitudinẽ preexñtẽ finitam ⁊ determinatã. 3° ꝙ per ap poſitionem quantitatis non ꝯtingit ⁊c. ¶ Primuʒ ꝓbat̃ q: oẽs pars eſt minor ſuo toto: ſʒ ſemꝑ acceptũ per diui ſionem ab aliꝗ̃ magnitudine ẽ pars toti⁹ magnitudis pre exñtis vt manifeſtuʒ eſt. g̃ ſemꝑ illḋ acceptũ eſt minus il la magnitudie toto que preexiſtebat. ¶ Sed poſſet ſic ar gui. illi⁹ puitateʒ ꝯtingit excellere per diuiſionẽ: cui⁹ par tẽ ꝯtingit accipere per diuiſionẽ. h̃ eſt euidens: q: ſemper pars eſt minor ſuo toto. ſʒ oĩs magnitudis cõtigit accipe re partẽ: per diuiſionẽ cuʒ magnitudo ſit diuiſibilis in in finituʒ: vt ꝓbatuʒ eſt. ꝑus. ¶ 2m ꝓbat̃. quia omne totũ ex cellit ſuã partẽ ⁊ eſt maius: ſed per appoſitioneʒ vnitatis ad quãtãcũꝗ multitudineʒ preexñtẽ fit aliꝗ̃ multitudo q̃ eſt totũ reſpcũ multitudis ꝑexñtis. q̃re ⁊c̃. Et põt ſic con poni ſylluſ. Per illḋ põt excelli quecũꝗ multitudo deter minata ꝑexñs per qḋ q̃libet multitudo ꝑexñs ſit pars al terius multitudis ꝯſtituẽde: h̃ eſt euidẽs: q: ſemꝑ pars oĩs excellit̃ a toto: ſʒ per appõnẽ ad q̃ʒcũꝗ multitudineʒ pre exiſtenteʒ ipſa multitudo ꝑexñs ſit pars multitudis cõſti tute: vt nũer⁹ ptiũ ligni ſit nũc. 10. ⁊ vnũ lignũ diuidat̃ ibi addit̃ vnitas ⁊ fiet vndeciʒ qḋ eſt totũ q̃õdã ad decẽ: ſic r aũt ⁊ in alijs. Unde cũ magnitudo ſit diuiſibilis in infini tũ: ⁊ per quãlibʒ diuiſioneʒ addat̃ vnitas vel vnitates ad numerũ ꝑexñtẽ manifeſtũ eſt ꝙ per appoſitionẽ cõtingit excellere q̃ʒtãcũꝗ multitudinem. ¶ Sed vtrum per diui ſionẽ quãlibet magnitudis addat̃ vnitas ſolum vel vnita tes due: neſcio bonũ eſt inquirere. Uerbi gr̃a. ponam⁹ ꝙ vnũ lignuʒ nũc ſit diuiſuʒ in duas ptes ⁊ vlterius vna illa rũ diuidat̃ i duas ptes: tñ dicemus ꝙ ſint niſi tria ligna. Quero igit̃ vtrũ i vtroꝗ illoꝝ lignoꝝ que diſtincta ſunt per diuiſioneʒ cauſata, ſit vnitas vel ſoluʒ in vnoꝗꝗ illoꝝ vel nullo. Si in vtroꝗ g̃ gn̄ate ſunt due vnitates ⁊ prius erãt due ⁊ ſic erũt q̃tuor ligna qḋ ẽ falſuʒ Si i vno ſolũ cãta ſit vnitas hoc eſt fictitiuʒ q: nõ eſt rõ q̃re in vno ma gis q̃ʒ in alio vt manifeſtuʒ eſt cuiʒ itelligẽti: ſʒ i nullo il loꝝ facta eſt vnitas. g̃ nõ ſunt niſi duo vt ꝑus qḋ eſt ꝯ ſen ſuʒ. Diceret̃ ad hoc ꝙ i vtroꝗ diuiſoꝝ facta ẽ vnitas Et cũ dicis. g̃ cum due vnitates ꝑexñt ⁊c̃. Dico ꝙ due vnita tes bene ꝑexiſtebant: ſed per diuiſioneʒ vna illaꝝ corrũpi tur. ſ. vnitas que ꝑexiſtebat in illa pte que diuidit̃ ⁊ due generant̃. Sed mirũ eſt quomodo vna ⁊ eadeʒ actio cor rumpit vnitatem ⁊ generat vnitatem: ſcilicet illa diuiſio. Inquire de hoc veritatem nolo plus dicere ad preſens.

Appoſitio fit ꝑ acceptõnes diuiſionum.
C ꝯ primo 2° 3° Roſ° ꝯclõis
Roſ° 2nis
D
Dubiũ.
Soluti

Rō3ᵉ cō cluſiōis Tertiū declarat᷑: q2 pars non pōt excellere ſuū totuʒ hoc eſt euidens: ſʒ illud qd̄ cōſtituit᷑ p̱ appoſitionē ad magnitudineʒ eſt pars reſpectu totius aggregati ex magnitudine que diuidit᷑ ⁊ magnitudine cui opponit᷑: dūmodo illd̄ qd̄ addit᷑ ſit ſumptū p̱ diuiſioneʒ ex magnitudine p̄exiſte. Et ſi vna tota magnitudo p̄exiſtens addat᷑ alteri toti magnitudini: tunc non excedet᷑ magnitudo aggregata ex ambabus vt ſi linea. 10. peduʒ addat᷑ linee. 10. pedū nō excedet᷑ linea. 20. pedū: ⁊ ſic i oībus alijs. q̄re ⁊c̄. Et p̱bat᷑ idē rōne Ariſto. in lr̄a. ſi p̱ oppoſitionem cōtingeret excedere q̄ʒtācunq; magnitudineʒ determinatā: tunc ꝯtingeret excellere magnitudineʒ celi: ⁊ hoc eſt euidens. Et ſic poſſet eſſe magnitudo maior magnitudine celi ⁊ hoc ē quod dicit Ariſt. Eſſet enīʒ aliqd celo maius. Sʒ ſi eēt magnitu-

T.c.69 do maior celo: neceſſe eēt eā eſſe extra celū: hoc ēt eſt manifeſtuʒ. Illa igit᷑ magnitudo vel eſſet finita vel infinita: ſi infinita hoc eſt īpoſſibile: vt p̄us patuit: ſi finita hoc non pōt ſtare: q2 aut eſſet terminata termino corporis celeſtis aut termino nature elementaris: aut termino alicuiꝰ miſti. Non p̄ mō: q2 ſic extra celoʒ eſſet nā celeſtis qd̄ eſt impoſſibile: nec ſcd̄o mō: q2 extra celū nō pōt eſſe aliq nā ele-

T.c.99 mētaris vt demōſtratū eſt i p̄ celi ⁊ mūdi. Simil'r nec 3ᵉ mō: q2 impoſſibile eſt eē aliqd̄ miſtoʒ extra celuʒ. q̄re ⁊c̄.

T.c.69 ¶ Iteʒ arguit Ariſtot. in lr̄a. q̄ʒtācūq; ꝯtingit eſſe magnitudinē in potētia tantā ꝯtingit eē actu. ſʒ nō ſit ita de multitudine: vt dicit: ſi igit᷑ in infinitū pōt augeri magnitodo p̱ appoſitionē ⁊ fieri maior quacūq; magnitudine: ſequi-

Qō cur q̄ actu pōt eſſe magnitudo ifinita: qd̄ eſt impoſſibile. ¶ Sʒ querit᷑ q̄re q̄ʒtacūq; eſt magnitudo in potētia tanta eſt magnitudo actu: ⁊ non eſt ſic de numero. Rn̄det Cōmētator ⁊ multū obſcure: ⁊ forte vult dicere q̄ cā huiꝰ

Rn̄ᵒ. Cōmē. c.69. eſt: q2 potentia ad magnitudinē infinitā ſi eēt: eſſet potētia ad aliqd vnuʒ īdiuiduū totū ſimul exn̄s: ⁊ ideo oporteret q̄ aliqn̄ ſimul eēt infinita magnitodo: ſʒ potētia ad numerū īfinituʒ nō eſt ad aliqd vnū īdiuiduuʒ totū ſimul exn̄s: ſed ſucceſſiue: ſicut ⁊ diuiſio magnitudinis eſt infinita ſucceſſiue p̄cedendo. Uel forte intelligit Cōmētator q̄ cā illiꝰ diuerſitatis eſt: q2 cuʒ magnitudo ſit vna q̄ʒtitas continua: potētia ad additioneʒ. que eſt in ipſo eſt vna potētia: ⁊ ſi eſt potētia ad additioneʒ infinitā: illa erit q̄n̄q; actu ſimul vel eēt fruſtra: vt dicit: ſʒ numerꝰ nō ē vnū ꝯtinuuʒ: ⁊ id̄o in ipſo nō ē vna potētia ad additioneʒ ſʒ plures potētie q̄ nō ſunt p̱tes vniꝰ poſſibilitatis determīate: ⁊ id̄o nō opʒ q̄ ſit ſimul actu infinitus numerus p̱ appoſitionē īfinitā.

Ad primum argᵐ pʒ ex dictis. Non enim eſt ſile de appoſitiōe ad magnitudinē ⁊ ad

D. multitudinem: q2 illud quod ꝯſtituit᷑ p̱ appōnē ad multitudinē p̄cedētē eſt q̄dda totū reſpectu totius multitudinis p̄cedētis. Sʒ illud qd̄ conſtituit᷑ p̱ appōnē ad magnitudinē p̄cedenteʒ ⁊c̄. eſt pars magnitudinis totiꝰ p̄exiſtis: vt manifeſtū ē cuilibet intelligēti. ⁊ ex dictis. ¶ Ad aliud dico q̄ non eſt oīno ſimile: hn̄ ſile eſt in hoc q̄ ſic relictūꝰ p̱ diuiſioneʒ eſt minus eo qd̄ p̄exiſtebat: ſic conſtitutū p̱ appoſitioneʒ eſt maius eo cui ſit additio: ſʒ diſſile eſt i h̄: q2 ſicut dicit Cōm. additio ad magnitudineʒ eſt ex forā: diuiſio v̄o ex mā. Et q2 mā eſt infinita. i. non finita de ſe: ⁊ forma eſt finita. id̄o ⁊c̄. ¶ Q2 aūt additio ad magnitudineʒ ſit

Additio ad magnitudinez ſit ex forma forā ſic pōt intelligi. nā q̄ vna ſp̄es req̄rat maiorē magnitudineʒ q̄ʒ alia: vt q̄ ignis req̄rat maiorē q̄ʒtitatē q̄ʒ aer. ⁊ ſic de alijs: h̄ ꝯuenit p̄ncipal'r ex forā nāli ⁊ nō ex mā q̄ d̄ ſe eſt indifferēs ad quācūq; magnitudineʒ. ¶ Item illud qd̄ in diuiſione accipit᷑ ſemp̱ eſt pars reſpectu totius aggregati ex ipſo ⁊ magnitudine remanēte: ideo eſt minus illo. Sed in appoſitione illud cōſtitutū per appoſitioneʒ non eſt totum reſpectu totiꝰ aggregati ex ipſa ⁊ magnitudine preexiſtente a qua accipit᷑ per diuiſioneʒ illud quod opponitur alteri. ¶ Ad aliud p̄us dictum fuit: quomodo intelligendū eſt illud dictuʒ Cōmentatoris nō q̄ i ipſa magnitudine vel in ſubſtantia magnitudinis ſubſtantia ſit potentia ad additionem tranſcendendo omnem magnidinem determinatam: ⁊ quacunq; linea data ſit potentia in materia ad maioreʒ recipiendam: nec ſic ſupponit geometra: q2 in nullo eſt neceſſariuʒ nec vtile nec eſt veꝝ i ſe. Sʒ forte ſic itelligit᷑ q̄ magnitudini vn̄ magnitudo ē p̱ ſe ⁊ principal'r nō repugnat q̄ q̄cūq; linea data ſit accip̱e ⁊ eſſe maiorem: ſed hoc repugnat rōne forme naturalis.

¶ Expliciunt queſtiones Joannis de Janduno ſuper tertium librum de Audito phyſico.

¶ Incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper quartum.

Imuliter autē eſt neceſſe de loco ſicut de īfinito cognoſcere: ſi ē: aut nō eſt: ⁊ quomodo eſt: ⁊ quis eſt ⁊ ea. nanq; que ſunt oēs opinantur alicubi eſſe: que v̄o non ſunt: nuſquā eē ⁊c. A

Textu commenti. j. Queſtio. j.

Onſequenter queritur circa capitulum de loco primo. Utrum omnia entia ſint in loco. Arguitur primo quod ſic. Omnia entia aut ſunt corporalia aut icorporalia. hec ſatis conceditur ab omnibꝰ moder- T.c.79

nis philoſophantibus. ⁊ patet ex octauo Cō.41

huius. ⁊ Commenta. dicit in quarto metaph. quod inter eſſe materiale ⁊ eſſe abſtractum non eſt medium: ⁊ hoc dicit eſſe per ſe notum ſub his verbis: ⁊ notū eſt p̱ ſe qd̄ nulla natura eſt media inter eſſe materiale ⁊ abſtractum. Et conſtat quod eſſe materiale eſt eſſe t.c.130

corporeum ⁊ econuerſo: ⁊ eſſe abſtractum eſt eſſe incor- T.c.22

poreum ⁊ econuerſo. Sed omnia entia corporea ſunt in loco: vt vult Ariſtot. ⁊ omnes alij. Et iterum entia incorporalia ſunt in loco. probatio. quia dicit Ariſto. in pri- T.c.99

mo celi ⁊ mundi. loquens de celo quod omnes tam greci q̄ʒ barbari attribuunt hunc locum dijs. dij autem ſunt incorporalia entia. Item in eodem primo dicit Ariſtoteles. quod extra celum non eſt locus neque vacuum neq; tempus: ſed ibi ſcilicet extra celum ſunt entia impaſſibilia ⁊ inalterabilia ⁊c̄. extra autem dicit differentiam loci: ergo talia entia ſunt in differentia loci: quare ſunt i loco. ¶ Iteʒ omne ſingulare eſt in loco quia ſingulare eſt hic: ⁊ nunc vt communiter dicitur. Sed omne ens eſt ſingu- T.c.28

lare quod patet per philoſophum. 7. metaph. vbi vult q̄ vniuerſalia non ſubſiſtunt: vt ponebat Plato: ⁊ Boetius in de vnitate ⁊ vno dicit. quod omne quod eſt: ideo eſt quia vnum numero eſt. Unum autem numero eſt ſingulare vt omnes ꝯcedunt. quare ⁊c̄. ¶ Preterea arguitur ratione antiquorum: nullum non ens eſt in loco. non enī eſt tragelaphus: aut phygais: aut phylais. ergo omne ens ens eſt in loco. quare ⁊c̄.

¶ Oppoſitum vult Ariſto. ⁊ Commentator.

Intelligēdum eſt q̄ oportet in vniuerſo aliquos entia eſſe immobilia dio B Concluſio R̄n̄ᵉ

⁊ per ꝯn̄s incorporalia ⁊ ſine magnitudine: ⁊ hoc demonſtrabitur in. 8. ⁊ ad preſens ſupponatur. Tunc dico q̄ nō omnia entia ſunt in loco: q2 oē qd̄ eſt in loco p̱prie ē corporeū vel corpꝰ. Nam eē p̱prie in loco eſt cōtineri a loco ⁊ circunſcribi ipſo: ⁊ ſolū corpus eſt contētibile, ⁊ circonſcriptuʒ loco: ſed nō omnia entia ſunt corp̱a nec corp̱alia

vt ſuppoſitum eſt. quare ꝛc. ¶ Item omne quod eſt i lo/
co proprie eſt mobile ſm locum: vt vult Ariſtot. ſed non
omnia entia ſunt mobilia ſecundum locum vt demon/
ſtratur in. 8. huius. quare ꝛc.
T.c.86 ¶ Sed eſt intelligendum ꝙ licet entia ſeparata non ſint ꝓ/
prie in loco: ſic ꝙ circunſcribantur ꝛ contineantur loco de
terminato ꝛ includantur vel etiam circunſtent ꝛ circun/
Entia ſe dent aliquē locum: tamē ſm quandam tranſumptionē ꝛ
parata ſūt improprie ſunt in loco: q2. ſ. mouent aliq̄ mobilia deter/
i loco in minata ꝛ eis ſunt appropriata: ita ꝙ vnumquodq3 ipſo/
proprie rum mouet tale mobile determinate ꝛ immediate ꝛ tan/
ta velocitate: ꝛ non moueret maius nec minus nec maio
ri velocitate nec minori: ꝛ ſic eſt in ipſo ſuo mobili ſm ap
propriationē mouēdi. Et ad iſtam intētionē dicuntur eſſe
in celo: mō q2 includant̄ in eo nec circūſcribant̄: ꝛ B ē qḋ
dr̄ in alijs verbis: ꝙ motor ſeparatus eſt in celo non ſm
ſuā ſubām ſed ſm operationē ſuā q̄ eſt mot⁹ eius quē agit.
Iſte enim maxime apparet in ipſo celo: ꝛ ꝓꝑ hoc motor
ꝓmus qui ē de⁹ dr̄ ee in maximo circulo ꝓmi orbis: eo ꝙ
ꝑ motū illius cū ſit velociſſimus maxie app̄et virt⁹ ipſius
T.c.88 motoris ꝓmi. vt h3 videri in. 2. celi ꝛ mun. ꝛ. 8. huius.
ph̄y.45 C Ad primum arg^m dico ꝙ cū Auſto. dixit ex̄ celū ee entia abſtracta accipit ibi extra ꝓ
uatiue nō poſitiue: ꝛ intelligit ꝓ tanto ea eē extra celum:
q2 nō includunt̄ nec ɔtinent̄ in celo nec circūſcribunt̄ ab
ipſo ſicut h3 videri ibi. ¶ Ad aliud dico ꝙ maior eſt nota
de ſingulari ſenſibili. Oē enim tale vel eſt corpus vel v̄tus
in corpore: ꝛ ideo ē in loco: ſ3 de ſingulari in ſenſibili nō ē
vera. Multa aūt ſingulariū ſunt inſenſibilia. ſ. illa q̄ ſunt
ſeparata a mā ꝛ magnitudine quorum eſſe ē declaratum in
ꝓbia nāli. vt dicit Cōmē. in ꝓ huius. ¶ Ad aliud dico ꝙ
Cō.83. eſt ſophiſma ɔñtis: ɔñtis: bñ enim ſeq̄t̄ ꝙ ſi aliqḋ
eſt in loco ꝙ ipſum ſit ens: nō ens enim nō ē in loco: ſ3 nō
ſeq̄t̄ ꝑꝑ hoc ſi aliqḋ eſt ens. q̄ eſt in loco: q2 in plus eſt ens
q̄3 ens in loco: ꝛ ſic eſt fallacia ɔñtis: ꝛ per tales fallacias
multi antiquorum philoſophantium fuerūt decepti pro
pter ignorantiā logice ꝛ precipue ex ignorantia illius par
tis que docet euitare ſophiſticas importunitates: ꝛ eſt il/
la quam tradit Ariſt. in libro elenchoꝝ. quare ꝛc.

¶ Ampli⁹ aūt loci mutatiōes phyſicoꝝ cor
poꝝ ꝛ ſimpliciū: vt ignis terre ꝛ taliū: non
ſolū oñdunt ꝙ aliqḋ ſit locus: ſed q2 ꝛ hēt
quandam potentiam locus: fert̄ enim vnū
quodque in ſuū locum nō ꝓhibitum. ꝛc.

Tex. com. iiij. Queſtio. ij.

A Conſequenter queritur. Utrū in loco ſit v̄tus
conſeruatiua locati. ¶ Arguit̄ ꝙ non. q2 illḋ
qḋ corrūpit aliqḋ non h3 v̄tutē ɔſeruatiuā
ei⁹: cū cōſeruare aliqḋ ꝛ corrūpē ipſum ſint
oppoſita. Sed locus corrūpit ip3 locatum, vt
manifeſtū eſt: q2 locus qui eſt locus aeris pōt corrūpē ae
rē ꝛ ex eo gñare ignē. Et vīr vnūqḋq3 elm̄3 ē gñabile ex
quolibet immediate: vt capit̄ in. 2. de gñatiōe. gñatio au
T.c.24 tem vnius non eſt ſine corruptione alteri⁹: vt dicitur in ꝓ
T.c.14 mo de gñatione. quare ꝛc. ¶ Et confirmatur: q2 ſi locus
haberet virtutē cōſeruatiuam locati: tunc locatū3 in ſuo
loco nunq̄3 corrumperetur: hec videt̄ manifeſte: nihil. n.
corrumpit̄ pñte ſuo cōſeruante: ſed magis cōſeruat̄. con
ſequēs autē3 falſum eſt: vt patet ad ſenſum de aialibus ꝛ
plantis que moriuntur in ſuis locis naturalibꝰ. q̄re ꝛc.
¶ Itē in indiuiſibili nō ē virtus ɔſeruatiua: q2 illud i q̄ ē
v̄tus eſt quale. ſ. v̄tuoſum: indiuiſibile aūt non pōt eē qle
ꝑ hui⁹. S3 locus eſt indiuiſibilis: eſt enim termin⁹: vt p3
T.c.18 in iſto. 4. terminus aūt eſt indiuiſibilis: vt manifeſtū eſt ꝑ
T.c.41
ſe. q̄re ꝛc. ¶ Itē incorruptibile nō indiget aliqua virtute
cōſeruāte vt manifeſtū videt̄: ſed al. q̄ locata ſunt incorru
ptibilia vt orbes celeſtes quorū vnus eſt locus alterius: ꝛ
ergo non indigent aliquo conſeruante ꝛ per conſequens
in locis eoꝝ non eſt virtus conſeruatiua ipſorum.

Oppoſitum vult Ariſt. in lra: ꝛ oēs cōiter conce
dūt. Ad q̄onē. Dōm ꝙ in loco nāli
eſt v̄tus conſeruatiua locati qḋ duplr̄ app̄et. Primo mō
ex ꝑte mot⁹ nālis locati ad ſuū locū. Videm⁹ enim ſenſi/
biliter ꝙ qḋlibet locatū cū ē extra ſuū locū ꝛ nō ꝓhibetur
oino ab aliquo detinēte: mouet ſeipm ad ſuū locū vt ma/ Cunctō
nifeſtū eſt de graui ꝛ leui inaiatis: hoc aūt nō vī̄ niſi locus ꝑus
hēret v̄tutē ɔſeruatiuā ipſi⁹ locati. q̄re ꝛc. ¶ Itē B p3 ex
ꝑte gñationis corpoꝝ nāliū. Videm⁹ enim aliq̄ corpa nā
lia gñari in aliquo loco ꝛ i eo nutriri ꝛ ꝑficere ad augmē
tū: ꝛ in alio loco non gñaret̄ ſicut manifeſtū eſt in multis
aialib⁹ ꝛ in multis plātis q̄ ſic gñant̄ in vno loco ꝙ non/
quā in quodā alio: ꝛ hoc ſine dubio nō cōtigeret niſi loc⁹
hēret vertutē conſeruatiuam ipſius locati. quare ꝛc.

Sed eſt ɔſiderādū ꝙ elm̄a hñt diuerſas v̄tutes: q̄ſdā
enim hñt v̄tutes ſibijnuicē ɔrias: vt calū3 fri Elm̄a ſ3
gidū hūidū ꝛ ſiccū: ꝛ rōne iſtaꝝ vnū nō eſt locus alterius. diuſas
Alias aūt hñt v̄tutes eis infuſas ab ipſo celo ꝓut ſunt in v̄tutes
tali ꝛ tali diſtantia vel ꝓpinquitate ad orbem celeſte. Et hñt rō
rōne talis virtutis elemētū continens locat elementū cō/ ne3 loca
tentū: ꝛ ſm qḋ eſt alia ꝛ alia diſtātia vel ꝓpiquitas ad or tionis di
bē vel ad aliquā partē orbis influit̄ alia ꝛ alia virtus con uerſam
ſeruatiua. Cuius euidens ſignū ē: ꝙ quedā corpora nālia
ɔſeruant̄ ſub vna ꝑte orbis q̄ ſub alia corrūperent̄: vt ali
que cōſeruant̄ ſub plaga meridionali que corrumperet̄
ſub plaga ꝛ ſub ꝑte ſeptētrionali ꝛ econuerſo. ſilr̄ autē ꝛ
in alijs. hoc aūt bñ pōt ſciri ex doctrina Alberti. in ſuo li
bro de ꝓprietatibus locorum. ¶ Contingit aūt q̄nq3 ꝙ in
corpe contigēte v̄tus conſeruatiua cōtēti eſt fortior i ɔſer
uando q̄3 v̄tus ɔ̄ria in corrūpēdo: ꝛ ſic corpus locās cōſer Corpus
uat locatū in ſuo eē. Quādoq3 v̄o deficit virtus conſua locans
tiua locati ꝑꝑ pñtiā ɔ̄rie v̄tutis: ꝛ tūc dñatur virtus con q̄ño con
traria corporis cōtinētis ſupra v̄tutē contrariā contenti ſuat lo/
ꝛ corrumpit ipſum: tamē locus nālis manens in diſpoſi/ catum
tione naturali ſemper conſeruaret locatum.

Per hoc ad rōnes coꝝ dr̄. Illud qḋ corrumpit ꝛc.
veꝝ ē vt corrūpit: ꝛ dū corrūpit. Et cum
dicit̄ ꝙ locus nālis corrūpit ꝛc. veꝝ eſt cū virtus ei⁹ ɔ̄ria C
fortior eſt in agendo q̄3 virtus conſeruatiua in conſeruan
do: ꝛ tunc non eſt amplius loc⁹ naturalis ſimplr̄: ſ3 q̄3diu
locus nālis manet nālis: ꝛ v̄tus influxa corpori continen/
ti dñatur ꝛ fortis eſt ſufficienter nō corrumpitur conten/
tū ſeu locatū a cōtinēte ſeu loco. ¶ Per idē ad confirma/
tionē, veꝝ enī3 ē ꝙ locatū nūq̄3 corrumpit̄ dum eſt i ſuo
loco nāli vt nālis ē: ſed ꝑ accidens contingit vt dictum ē.
¶ Ad aliud dico ꝙ in indiuiſibili ſimplr̄ ꝛ oino non eſt Loc⁹ eſt
virtus cōſeruatiua ſalte3 quam ſit qualitas ſenſibilis: ſed indiuiſi/
indiuiſibili aliquo modo: ꝛ indiuiſibili alio modo bene pōt bilis
eē virtus conſeruatiua. Et cū dr̄ ꝙ locus eſt indiuiſibilis.
Dico ꝙ locus non eſt ſimplr̄ indiuiſibilis: ꝛ oio ſicut pū/
ctus ꝛ vnitas: ſed eſt indiuiſibilis ſm ꝓfunditatē: diuiſibi
lis tñ ſ3 longitudinē ꝛ latitudinē. Et cū dicit̄ ꝙ termin⁹
eſt indiuiſibilis verū eſt i diuiſione oppoſita diuiſioni q̄ di
uidit̄ illud cuius eſt terminus: vt pūctus eſt indiuiſibilis Termi
ſm longitudinē: q2 eſt terminus linee que eſt diuiſibilis nus q̄ño
ſm longitudinē: ꝛ linea eſt idiuiſibilis ſm latitudinē cu3 eſt indi/
ſit terminus ſuperficiei que eſt ſic diuiſibilis: ꝛ ſupficies uiſibilis
eſt indiuiſibilis ſm ꝓfunditatē: q2 eſt terminus corporis
qḋ eſt diuiſibile ſm ꝓfunditatē: nunc locus nō eſt qcunq3
terminus: ſed terminus corporis continētis: vt Ph̄s do/
cet. quare ꝛc. ¶ Ad aliud poſſet dici ꝙ intelligitur de lo

cis naturalibus corporum que mouentur motu recto ſi/
ue motibus rectis. non autem de locis corporum que p/
petuo circulariter mouentur. Sed quia Ariſtot. videtur ge
neraliter intendere quod locus habet potentiam conſeruati
uam locati: ideo alij dicunt aliter: et dicunt quod perpetuum
Perpetuū non indiget non indiget conſeruante agente precipue ſi ſit ſuba per/
coſeruāte agēte petua. Subſtantie enim eterne non habent cauſam agen
tem proprie: vt dicit Commentator in. 4. celi et mundi. et
in. 12. meta. tamē ſuba perpetua bene indiget cōſeruāte
Cō. p. que eſt finis: et ſic erit in propoſito. Qualiter aūt finis cō
ſeruet ordinata in finem: et tamen non efficit ea bona ſing
ſitio eſt: ſed non hic principaliter. forte intelligitur ſic con/
ſeruare: quia ſi non eſſz ipſe finis non remaneret ordinatum
in finem: imo deſtrueretur cauſaliter et principaliter: ſed
de hoc alias ſi dederit deus videbitur.

¶ Sed neqz maior: neqz minor locus ē vni/ cuiqz. Tex. commenti. xiij. Queſtio. iij.

A COnſequenter queritur. Utruz locus ſit equa
lis locato. ¶ Arguitur primo quod non: quia ce/
T. c. 99 lum eſt locus cuiuſlibet iſtorum inferiorum
omnia enīz ſunt in celo et nihil ē extra ipſum
primo celi. ſed celuz non eſt equale alicui iſto
rum inferiorum: vt manifeſtum eſt per ſe. ¶ Item quod
habet tres dimenſiones non eſt equale ei quod non habet
niſi duas dimenſiones. hoc videtur manifeſtum: ſed loc⁹
non habet niſi duas dimenſiones cum ſit ſuperficies vlti
ma corporis ambientis: locatum autez hz tres dimenſio
nes cū ſit corpus. q̄re etc̄. ¶ Item ſi locus eēt equalis lo/
cato tunc eēt quantū vel q̄ztitas: ꝓprium enim eſt q̄ztitati
eq̄le vel inequale dici in p̄ntis: ſed ꝯñs eſt falſum: quia q̄zti/
tas non hz virtutem cōſeruatiuā vt vz: q̄ztitas enim nō eſt
Cō. 8 ꝗ8 actiua nec paſſiua: vt vult Commētator in iſto. 4. Conſer
uare autem eſt agere: vt videtur. quare etc.
¶ Oppoſituz arguitur auctoritate Ariſto. et Cōmētatoris
et eſt quaſi famoſa et cōceſſa propoſitio.

B Ad queſtionem intelligendū quod ſicut tāgit Cō
mentator in iſto. 4. ſpātr i co.
Cō. 77. de vacuo: duplex eſt eq̄litas. Una ē eq̄litas ſz dimēſionē
Eq̄litas ē dupl'x et alia eſt eq̄litas ſm ꝯtinentiā: vl' ſic q̄dā eſt eq̄litas dimē
ſionis et alia ꝯtinētie. et idez eſt. Eq̄litas dimēſionis ꝓpe et
ſimpl'r eſt cū vnū corpus eſt eq̄le alteri ſm oēm quantita
tē continuā. ſ. ſz longitudinē et latitudinē et ꝓfunditatē. et
iſto mō duo corpa cubica: quoꝝ vtrūqz hz. 6. ſupficies q̄
dratas eq̄les ſibijnuicē: et eq̄les ſupficieb⁹ alteri⁹ dicuntur
equalia ſibijnuicez: ſicut ſunt duo decij hn̄ q̄drati eq̄les et
eq̄les: ſil'r aūt et in alijs. Eq̄litas aūt continētie eſt cū vnuz
corpus continet alteꝝ: et nec plus nec min⁹ natū ē cōtine/
re p̄ciſe: vt vas vnius q̄rte dī eq̄le vni q̄rte vini: quā poſſit
recipe et non plus nec min⁹ p̄ciſe. ſil'r aūt et in alijs. et hec
eq̄litas cōtinētie nō eſt neceſſario eq̄litas ſimpl'r et oīno ſz
oēs dimēſiones: ſz ſolū ſm duas ſupficies. ſ. ſupficiez cō
cauā et intrinſecā corporis continētis: et ſuperficiē extrin/
ſecam et conuexā contenti vt ſi vas eſt plenum aque: ſup
ficies concaua vaſis eſt equalis ſuperficiei cōuexe vel exte
riori ipſius aque: et hec quidez eſt eq̄litas continentie: ſed
non eſt neceſſe quod ſuperficies exterior vaſis ſit equalis ſu
perficiei exteriori aque: nec ſimil'r corporeitas corporeita
ti: et ſic intelligo diſtinctionem equalitatis. ¶ Ulteri⁹ con
Loc⁹ eſt duplex ſiderandū quod ſm Ariſto. in lr̄a duplex eſt locus. ſ. cōis et ꝓ
T. c. 14 prius. Cōis locus eſt qui ſimul cōtinet plura locata vt ce/
lum eſt locus cōis oium iſtorum corporuz inferioꝝ et do
mus eſt locus cōis contentorum in domo. ſil'r autē et in ſi
milib⁹. Locus aūt ꝓprius et immediatus eſt ille qui con
tinet aliq̄d corpus et nihil aliud plus q̄ȝ illud: vt loc⁹ tuus
proprius qui continet te et nihil aliud q̄ȝ te.

Tunc ad queſtionē dico quod locus cōmunis non eſt C
equalis locato ſpeciali. quia quod continet Concl'o prima
aliquid et adhuc aliud nō eſt ei equale: hoc eſt manifeſtū.
Sed locus communis continet locatum ſpeciale et ad/ Conclo ſecunda
huc aliud: vt celum continet homines et multa alia: et do
m⁹ ſimiliter. quare etc̄. ¶ Secundo dico quod locus pro
prius non eſt equalis locato ſm oēs dimenſiones: quia illō
corpus cuius aliqua dimenſio eſt maior dimenſione alte
rius non eſt illi equale equalitate dimenſionū. hoc eſt ma
nifeſtum: ſed dimenſio corporis locantis que eſt ſuperfi/
cies eius exterior eſt maior dimenſione corporis contenti
vt exterior ſuperficies vaſis continentis vinuz eſt maior
exteriori ſuperficie ipſius vini contenti: vt manifeſtum eſt
ad ſenſum. quare etc̄. Sic igitur corpus locans non ē eq̄le
corpori locato equalitate dimēſionuz. ¶ 3° dico quod loc⁹ Conclo tertia
propri⁹ bene eſt equalis locato equalitate continentie: quia
illud quod non ē maius nec min⁹ aliquo alio ē equale vt
ſic: ſed locus ꝓprius non eſt maior nec minor corpore cō
tento ſm continētiam. Nam ſi maior eſſet locus ſuo ꝓpo
locato: tunc eſſet vacuus q̄ztum ad illā partem ſm quam
excederet locatū. et ſi locatum eēt maius quocunqz loco:
tunc eēt corpus aliq̄d ſine loco. Nam illa pars ſm quā lo
catū excederet locū eēt ſine loco: impoſſe aūt eſt vtrunque
et vacuuz eē et corpus eē ſine loco: vt pz in iſto. 4. q̄re etc̄.
Ex his igit' pz quod locus proprius eſt equalis corpori loca
to ſm continētiam: ſic intelligēdo quod nō eſt aliquod corp⁹
continens quin ſit aliquod contentum replens ipſum to
tū: neque eſt aliq̄d corpus cōtētum et incluſum qui ſit ali
q̄d continēs ipſuz totū includens cōtinēs et circūſcribēs:
et ſic vtiqz intelligēdū puto equalitatē loci et locati.
¶ Ex dictis patet ad primas duas rationes: ꝓcedunt enim
vijs ſuis: vt patet ex dictis. ¶ Ad aliud dico quod locus quā
tum ad ſuum materiale eſt q̄ztitas. ſ. ſuperficies cōtinen
tis corporis primuz. i. immediate ſe habens ad contentū.
ſed quo ad ſuum formale eſt qualitas. ſ. virtus conſerua
tiua locati: et aliqui dicunt quod eſt ipſum vbi: ſed forte de h̄
videbitur poſt ſi voluerit deus.

¶ Quare cōtinētis termin⁹ imobilis p̄mū eſt locus etc. Tex. cō. xli. Queſtio. iiij.

COnſequenter querit'. Utrū locus ſit vltimuz A
continētis. ¶ Arguit' p̄ quod nō. Quia ſi ſic: tunc
eſſet ſupficies cōtinentis. Nihil enim eſt vlt^m
ꝓpriē corpis cōtinentis niſi ſupficies ei⁹: ſed
ꝯñs eſt falſum: quia locus et ſupficies ponunt'
diuerſe ſpēs q̄ztitatis: vt pz in p̄ntis ab Ariſtote. ¶ Item
ſi locus eſſet ſupficies vltima ꝯtinētis: tūc vnū et idē loca
tuz poſſet ſil' eſſe in diuerſis locis. q̄d videt' impoſſe. ſicut
quod duo corpora ſil' ſint in eodē loco. ꝓbat' ꝯñs. quia vnuz et
idem corpus eſt ſimul in ſuperficie terre et ſuperficie ae/
ris: vt pz in vna arbore: cuius radix eſt in terra et reſiduū
eſt in aere: imo ꝯtingit vnam arborem eē in terra et aq̄ et
aere: ſicut pz ad ſenſum. ¶ Item ſi ſic. tunc locus non eēt
equalis locato. Nam indiuiſibile non eſt equale diuiſibi/
li. Ultimum autez et terminus eſt indiuiſibilis. quare etc̄.
¶ Item locus debet eſſe aliquid locati: et in ipſo eſſe: ſed
vltimū cōtinentis non eſt quid locati nec ē in ipſo. q̄re etc̄.
maior pz. quia terminus mot⁹ eſt in mobili: modo locus vi
detur eſſe terminus motus localis quo mouet' locatum:
et ideō videt' quod locus debeat eē in ipſo locato et aliquid ei⁹.
Quod autē locus ſit terminus mot⁹ localis ex hoc videt': quia
pro alio non videt' dici motus localis niſi quia eſt ad locum
vt ad terminū. q̄re etc̄. ¶ Item ſi locus eſſet vltimuz con
tinentis: tūc eēt ī gñe relonis. Nā vltimū refert' ad illud
cuius eſt vltimū vt manifeſtū eſt: ſed ꝯñs eſt falſuz. quia lo
cus eſt q̄dā abſolutū: ſi eſſet relatiuū nō haberet v̄tutez

conſeruatiuam locati quare ⁊c.

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. qui dicit ꝙ locus eſt terminus continentis imobilis ꝑmum. ⁊ idem dicit Commẽtator ⁊ oẽs alij expoſitores Ariſt.

B

De queſtione eſt intelligẽdum ꝙ de quiddita/te ⁊ nã loci diuerſe fuerunt opiones. ¶ Quidam dixerunt ꝙ locus eſt forma rei locate. (Opinio prima) Cuius ratio fuit: qꝛ forma terminat ⁊ continet: ⁊ locus ẽt terminat ⁊ continet ipſum locatum: quare locus eſt forma. Sꝫ iſtam opinionem improbat Ariſt. multiplr̃. Primo qꝛ ſi locus eſſet forma rei locate propria ⁊ ſubſtantialis: tunc cum locatum ſepararetur a loco ⁊ econuerſo ſtatim locatum corrumperetur ⁊ non maneret idẽ numero ſimplr̃. hoc autẽ eſt falſum. (Improbatio) Uidemus enim vnam ⁊ eandẽ rez numero ſeparari ab vno loco ⁊ intrare in aliuz locuz: vt aqua que nũc eſt in vno vaſe poteſt poni extra vas ⁊ in aere ⁊ remanebit eadẽ aqua numero non corrupta. Non enim corrumpitur aqua in aquam immediate. Unde ſi aqua cum exit a vaſe corrumperetur non corrumperetur immediate in aquam aliam numero: ſed in aliquod aliud cuius oppoſitum experimur ad ſenſum. ⁊ conſequentia apparet: qꝛ cum res acciperet aliam ⁊ aliam formam nõ remaneret eadẽ numero: immo corrũperetur prior ⁊ fieret alia: vt manifeſtum eſt per ſe. quare ⁊c. Itez locus dꝫ eſſe ſeparatus ſm ſubſtantiam a locato. locus enim eſt continens diuiſꝰ: ſꝫ forma locati non ẽ ſeparata ab eo ſm eſſe ſubſiſtentie vt manifeſtum eſt. forma dico dans eſſe. quare ⁊c. ¶ Itẽ ſi ſic. locatum non poſſet moueri ad locuz. ⁊ ſic periret motus localis. ⁊ pꝫ ꝯña: qꝛ nihil mouetur ad illud qđ hꝫ vt motũ ẽ: fruſtra enim moueretur. res autẽ qlibꝫ hꝫ ſuã formã ꝓpriã. qre ⁊c. ¶ Preterea. Si ſic. ſeqretur ꝙ locꝰ ſp ⁊ neceſſario moueretur ad motũ corporis locati. forma enim locati mouetur moto illo cuius ẽ forma neceſſario ſaltez per accñs. i. in alio exñs: hoc aũt falſum eſt ⁊ inconueniens dicẽ ꝙ locus ſemp neceſſario moueatur ſm motũ locati: ⁊ ad quod mouetur ipſum locatuz. quare ⁊c. ¶ Alij dixerũt ꝙ locus eſt mã locati: qꝛ illud qđ eſt receptaculũ ⁊ receptiuum locatoꝝ eſt locus. hoc eſt euidẽs. ſed materia eſt hmõ: cum ipſa ſit principium receptiuum. quare ⁊c. (Opinio ſcđa) ¶ Sed hoc improbatur eiſdem rationibus quibus ⁊ prior opio. ⁊ tu deducas eas ad propoſitum.

C

Ad rationes iſtaꝝ poſitionũ. ¶ Ad ꝑmaz d̃ forma poſſumus dicẽ ꝙ peccat in forma: eo ꝙ eſt ex duabus affirmatiuis in 2ª figura: iterum aliter terminat forma ⁊ aliter locus. forma eniꝫ terminat ſicut terminꝰ intrinſecꝰ ⁊ dans eẽ ſimplr̃. Locus autẽ locatum terminat extrinſece ⁊ nõ dat eſſe ſimplr̃ ipſi locato qre ⁊c. ¶ Ad aliã de mã cuz dicitur ꝙ ipſa mã terminat locatũ dico ꝙ non ꝑmo ſed recipit formam locati. Locꝰ aũt ꝑmo recipit ipſum corpus locatuz: rõ non valet. Aliter cũ dr̃ illud qđ recipit locatum eſt locus: verum ẽ ſi recipit ſicut continens extrinſecũ diuiſum ſm eẽ ⁊ diſcontinuũ. Et cũ dicitur ꝙ mã recipit locatũ ꝓt ꝯcedi vel ſaltẽ eius formã nõ tãqꝫ cõtinẽs extrinſecũ ⁊ diuiſuz: ſed ſicut ꝑfectibile ſuam ꝑfectionez intrinſecam. ¶ Alia fuit opio de loco ꝙ locus eſt ſpatiuz interceptum inter latera continentis ſeparatuz ſꝫ eẽ ab oĩ naturali ⁊ ſenſibili qualitate: ⁊ hoc qdẽ ſpatiuz cum erat ſine corpe naturali ⁊ ſenſibili erat vacuũ ſm eos: ⁊ cum erat plenuz ⁊ occupatuz corpore nãli ⁊ ſenſibili tũc erat locus. Et ſic idẽ ſm ſubm erat locus ⁊ vacuũ: differẽs rõne vt eſt dictum. Et hoc ipſi ꝓbauerunt duplr̃. Primo ſic. locus dꝫ eẽ immobilis: hoc pro manifeſta habuerũt ⁊ famoſa erat: ſed in rebus nãlibus nihil inuenitur imobile ſimplr̃ niſi hmõ ſpatium ſeparatũ qđlibet eniꝫ corpus nãle mobile eſt aliquo motu nãli: vt manifeſtũ eſt: qre ⁊c. ¶ Itez locus dꝫ eẽ equalis corpori (Opinio tertia) locato: ⁊ hec eſt etiam conceſſa: ſed ipſum corpus continẽs non eſt equale locato vel contento vt vas non eſt corpus equale vino vel aque. ſimilr̃ autez ⁊ in alijs. Et vlr̃ nihil inuenitur corporeũ ⁊ diſtictuz a corpore locato qđ ſit ei equale niſi ſpatiũ ſeparatuz interceptũ lateribus continẽtis quare ⁊c. ¶ Iſtam opinionẽ Ariſto. nititur deſtruere multipliciter. (Improbatio) Primo ſic. Si ſpatiuz ſeparatuz eẽt vere locus ſequeretur ꝙ in vno cõtinẽte eẽnt ſimul ⁊ ſm actum infinita loca. ſed hoc eſt impoſſibile vt manifeſtum eſt per ſe: ⁊ probatur ꝯña diuerſimode a diuerſis. ⁊ ad pñs ſic itelligo ſupponendo ꝑmo. ꝙ lꝫ pars aque eſt in toto continua alijs non ſit actu ⁊ ſimplr̃ ⁊ ꝓprie in loco ſed i toto: tñ cũ eſt actu diuiſa. ⁊ diſcontinua ab alijs tunc eſt actu in loco ⁊ eius eſt aliquis locus ſm actum. Ut cũ aliqua ps aeris eſt cõtinua alijs tunc eſt in loco in potẽtia nõ in actu ⁊ ſimpliciter: ſed ſi eſt diuiſa ⁊ diſcontinua ab alijs: tunc hꝫ locuz ſm actuz: vt forte cũ aliqua pars aeris eſt in vaſe aliquo ambiente ipſam ⁊ diſtiguẽte ab alijs partibus. ſimilr̃ aũt ⁊ in alijs. Et hoc eſt manifeſtum ⁊ conceſſum ab omnibus intelligẽtibꝰ: ⁊ ponit Ariſto. in lr̃a. ¶ 2º ſuppono ꝙ illud ſpatium ſeparatum ſi eẽt: eẽt penitꝰ imobile ⁊ intranſmutabile. ⁊ hoc etiam concedunt ⁊ ponunt illi qui hmõ ſpatiuz imaginabantur. Ex his poterit itelligi ꝯña. Ariſto. (t.c.44.) Ponamus enim ꝙ aqua ingrediatur inter ſpatiuz interceptuz inter latera alicuiꝰ vaſis: tũc ſicut tota aq̃ habebit locum ſm actum tũc ſic: ſi aliqua ps eius diuidatur. i. diſcontinuetur ab alijs per aliqđ diuidẽs ⁊ diſcontinuans impoſitum in aqua tunc illa pars hẽbit locum in actũ ⁊ ei correſpondebit aliqua pars illius dimenſionis ſeparate tanquã locus ſm actũ ⁊ ꝓprius eius. Et manifeſtum ẽ ꝙ hmõ actualitas eẽndi locũ non acquiſiuit illud ſpatium per diuiſionez: qꝛ ſicut dicit ſcđa ſuppoſitio illud ſpatium ẽ omnio imobile. ⁊ per ꝯñs indiuiſibile. ergo ante diuiſionem illa pars ſpatij ſeu dimenſionis erat locus in actu illius partis aque: ⁊ eadem rõne quelibet alia pars aque que pot diuidi ab alijs habet locuz i actu ⁊ ei correſpõdet aliqua pars ſpatij ſibi equalis. Et cuz aqua ſit quid cõtinuum: ⁊ continuum habet partes infinitas in potentia: ⁊ cuilibet parti correſpondet locus in actu preexiſtens in illo ſpatio: ſequitur ꝙ in illo ſpatio ſunt loca actu ⁊ ſimplr̃: infinita: qđ ẽ impoſſibile ⁊ abſurdum. Et hanc conſecutionem ⁊ moduz conſequendi videtur Ariſt. intelligẽ in litera cum dicit. Si autem eſſet ſpatium aptum natum ⁊c. ¶ Item aliter arguit Ariſto. Nam ſi hmõ ſpatium ſeparatum eſſet locus tunc mouebitur ad motum ipſius continẽtis inter cuius latera recipitur: ⁊ ſequitur ex hoc vt ingrediatur qđdam aliud ſpatium. Nam aliter non mouetur aliquid de loco ad locum ſm eos: ⁊ ſic loci erit locus per ſe ⁊ ꝓcederetur i infinituz: qđ eſt inconueniẽs. Et duo loca erũt ſil. ſ. dimẽſio ſpatij intercepti inter latera vaſis ⁊ dimenſio ſpatij in q̃ ſubingredietur illud ſpatiũ. ¶ Preterea. Si locꝰ eẽt tale ſpatium vel dimenſio corporalis illius ſpatij neceſſario ſequitur ꝙ duo corpora ſint ſimul. ſꝫ hoc eſt impoſſibile quia pari ratione infinita corpora ſimul eſſent. etiaz totum celum vel quantitas equalis corporeitati totius celi poſſet eſſe ſil in loco vnius grani milij: quod eſt abſurdũ omnino. Et patet conſequentia. quia poſtquam locus ⁊ hmõi dimenſio ſeparata impoſſibile eſt eam cedere ingrediente corporeitate alicuius alterius corporis naturalis: qꝛ illa dimenſio eſt immobilis: ⁊ ſic dimẽſio illa corporis locati penetrabit dimenſionez ſpatij ⁊ ſimul erit cũ ea nõ diſtans ab eadez. pari ratione alia dimenſio ei equalis poterit penetrare ⁊ ſubintrare illam eandem dimẽſionez. ⁊ ſic de alijs. qre tota dimẽſio celi cũ ſit ex ꝑtibꝰ finitꝭ eiuſdẽ q̃ꝫtitatis ipſa tota vel eq̃lis ei poſſet recipi i dimenſiõe ſpatij q̃ꝫtitatis modici ⁊ illud ſpatiuz poſſet recipe magnitu

dinem equalē magnitudini totius celi qḋ eſt abſurdum:⁊ quare ⁊c̄. ¶ Itē ſi locus eſſet tale ſpatium ſeparatū nullam virtutē nālē habens in ſe:tunc locus nihil conferret locato. Conſtat enim ꝙ non conferret locato magnitudinem ſeu diminutionē:q: magnitudinē h₃ ſine tale ſpatio nec conferret ei conſeruationem:q: nullam virtutem habet conuenientem ipſi locato. quare ⁊c̄.

D **Ad rationes** dubius opinionis. ¶ Ad primam dicendum cum dicitur ꝙ locus eſt imobilis. dico ꝙ verum eſt hoc modo:q: non mouetur neceſſario ad motum corporis locati. Sed non eſt ſic immobilis ꝙ nullo modo moueatur. De mobilitate autem loci plus videbitur in alia queſtione. ¶ Ad aliam de equalitate locati ad locum dictū eſt prius:quod non eſt equalitas dimenſionis: ſed eſt equalitas continentie:⁊ ꝙ quomodo ſit intelligendum viſum fuit ibidem. Et adhuc aliqui intelligunt ſic:ꝙ ſuperficies concaua corporis ambientis eſt equalis ſuperficiei ꝯuexe ⁊ vltime corporis contenti:ita ꝙ tantū cōtineret ipſa ſuꝑficies exterior corporis cōtēti ⁊ locati ſi ipſa eſſet ſeparata quantum continet ſuꝑficies corporis ambiētis concaua ſiue interior:nec fit aliquid maius ex illis duabus ſuꝑficiebus ſibi inuicē applicatis ⁊ contāgentibus ꝗ̄ ſit vna illarum:q: indiuiſibile additum immediate alteri indiuiſibili non facit maius ſm ꝙ diuiſibile. quare ⁊c̄. ¶ Poſt hoc dicendū ad queſtionem ꝙ locus eſt vltimum corporis cōtinētis. Et hoc probatur. q: aut locus eſt materia aut forma vel ſpatium poſitum vel interceptum inter latera continentis vel eſt vltimum ipſius corporis continētis. hec eſt diuiſio ſufficiens ſm omnē opinionē. Non enim ſunt plura que fuerit credita eſſe locus quidditatiue eſſentialiter ſed locus non eſt forma nec materia nec ſpatium imaginatum ſeparatū vt demonſtratum eſt. ergo relinquitur quod locus eſt vltimum corporis continētis. ¶ Itē illud o₃ concedi eē locus quo poſito ſaluantur ⁊ verificantur omnia que attribuuntur ipſi loco:⁊ ex quo p₃ cauſa cuiuſlibet accidentis inexn̄tis ipſi loco. S₃ vltimū corporis cōtinentis eſt h̄ṁ vt p₃ inducendo in cōditiōes ſeu ꝓprietates loci. locꝰ enī₃ eſt equalis locato ſm cōtinētiā: vt dictū eſt ꝑ̄us:⁊ h̄ competit vltimo cōtinuātis: qḋ imediate ſe h₃ ad contentum vt manifeſtum ē:cōtinet enim ipſum locatū ⁊ nō plꝰ nec minus preciſe. ¶ Itē locus h₃ virtutē cōſeruatiuam locati vt manifeſtū ē ex ꝑdictis:⁊ hoc cōpetit vltimo corporis cōtinētis ſm ꝙ eſt in tāta diſtātia ad orbē:vt etiā patet ex dictis:⁊ eſt videre facile. Ultimū enim aque conſeruat terram ſm ꝙ habet virtutem ſibi influxam a celo. Similiter vltimum aeris conſeruat aquam:⁊ ſic de ceteris.

Ad rationes in contrariū. ¶ Ad ꝑmā dico ꝙ ſuperficies ⁊ locus nō ſunt diuerſe ſpēs q̄ꝫtitatis ſm rei veritatē:imo ipſe locus quātū ad ſuū mãle ē idē quod ſuꝑficies eſſentialiter:⁊ hec vltima continentis ꝑꝰ ſe hn̄t ad cōtētū. Et cū dicitur ꝙ hoc dixit Ariſto. in ꝑ̄dicamētis: dōm ꝙ ipſe loquit̄ ibi ſm opinionē famoſam antiquoꝝ:q poſuerūt locū eſſe ſpatiū ſeparatū:⁊ iſtud ſi eſſet hn̄ differret a ſuperficie. ¶ Si quis vero quereret quare Ariſt. ibi ſic loquitur ſm opinionē antiquoꝝ forte hoc eſt pro tāto:q: ipſe loquitur ibidē ad inſtructionē iuuenū ⁊ vſ̄r illoꝝ in quibꝰ de nouo diſ̄ phi̇a. tales enim hoīes nō ſtatim poſſunt capere difficilia ⁊ illa q̄ ſunt cōtra opinionē cōēm ⁊ famoſam:nec ſtatim pn̄t ꝑ rōcinationē diligētē duci ad credēdū cōtraria opinionū famoſarū. Uñ dicit boetius in ſuo cōmēto ꝙ nō omnem diligētiā ſufferunt primorū rudimentorū. i. documentoꝝ auditores:⁊ pp̄ qḋ qñq₃ expedit eis proponere ea que alij cōiter opinātur q̄ꝫuis nō oino ſint vera: quouſq₃ ſint magis exercitati ⁊ idonei ad ſubtilia ⁊ difficilia recipienda.

¶ Ad 2ᵐ dico breuiter ꝙ vnū ⁊ idē ſm ⁊ idē ſui ſimul eſſe in diuerſis locis nō eſt poſſibile:ſed ſm diuerſas ſui partes nihil eſt incōueniēs:⁊ ſic in propoſito contingit. Naꝫ arbor ſm vnā ſui partē. ſ. ſm radicē erit in terra ⁊ ſm reſiduū eſt in aere. ¶ Sed dubitaret aliquis q: partes exiſtētes in toto nō ſunt in loco niſi in potētia:vt vult Ariſt. in litera. Si igit̄ vna pars eſt in vno loco. ⁊ alia in alio loco tunc totū non erit in vno loco ſm actum:q: nulla pars eius erit in loco eodē cum alia. Dicēdū ſicut prius ꝙ totū tale non eſt in vno ⁊ eodē loco ſm numerū ſm ſe totum:ſed in diuerſis ſm diuerſas ſui partes. ¶ Ad aliud patet ex prius dictis. locus quidem eſt equalis locato ſ₃ cōtinētiā nō ſm dimēſiōes oēs. Et illud vltimū quod dicitur locus non eſt indiuiſibile ſed eſt diuiſibile ſm longū ⁊ latum. Indiuiſibile autem ſm ꝓfundum. ¶ Ad aliud cum dicitur. Locus eſt aliquid locati ⁊ in ipſo locato hec eſt negāda ſm Ari. q: ſic locus ſemꝑ ⁊ neceſſario moueretur ſm motū locati quod Ariſt. negaret. Et ad ꝓbationē cū dicit̄ ꝙ terminus motus eſt in mobili:concedo de termino per ſe ⁊ immediato ⁊ intrinſeco:⁊ qui eſt idē ſm ſpēm cum ipſo motu:ſ₃ terminus mediatus ⁊ extrinſecꝰ ⁊ qui non eſt eiuſdē eēntie cum motu non oportet ꝙ ſit in ipſo mobili:⁊ ſic eſt in propoſito. locus enim ſi ē terminus motus localis non eſt terminus immediatus ⁊ intrinſecus ſed extrinſecus ⁊ mediatus. ſ. mediante ipſo vbi.

¶ Aliter dicūt aliqui ꝙ locus nullo modo eſt terminꝰ motus localis:⁊ cū dr̄ ꝙ ꝓ alio nō dr̄ motus localis niſi quia eſt ad locum:ſicut aliqua alteratio pro tanto ⁊ non ꝓ alio dicitur calefactio q: eſt ad caliditatē. Dico ꝙ illa non eſt cauſa ſ₃ cauſa eſt q: terminꝰ eēntialis ⁊ intrinſecus illius motus cauſatur a loco:ipſum enim vbi qḋ eſt terminus eſſentialis ⁊ intrinſecus motus localis cauſatur imediate a loco ſicut cōiter dr̄. Eſt enim vbi circūſcriptio corporis a loci circūſcriptione ꝓcedēs ſ₃ auctorē. 6. ꝑncipioꝝ:vl' pro tāto dicit̄ motus localis nō q: ſit ad locū tāquā ad terminū:ſed q: in fine huiꝰ motꝰ ſemꝑ mobile inuenitur in nouo loco aliquo mō innouationis:⁊ ideo non op₃ ꝙ locus ſit in locato. Inquire ꝑfecte q: indiget perſcrutatione. — Alia reſponꜱ

¶ Ad aliā dico ꝙ vltimum pōt mihi dicē duo. Uno mō reſpectum ſeu habitudinē ad aliud cuius eſt vltimum ⁊ ſic eſt relatio. Alio modo pōt ſumi pro eo in quo immediate fundatur talis reſpectus ⁊ habitudo:⁊ ſic non eſt relatio:ſed alterius gn̄is. Cuius etiā gn̄is ꝑdicamentalis ē locus vt videbitur poſt. — Ultimū dic̄ duo

Queſtio. v.

COnſequēter querit̄ in quo gn̄e ſit ipſe locꝰ. ¶ Arguitur ꝑ̄. ꝙ ſit in gn̄e q̄ꝫtitatis:quia cuicunque competit proprium q̄ꝫtitatis:illḋ eſt in gn̄e q̄ꝫtitatis:⁊ cū ꝓpriū non ſeperetur ab illo cuius ē ꝓprium vt notum eſt. Sed ipſi loco cōpetit ꝓprium q̄ꝫtitatis:vt p₃. proprium enim q̄ꝫtitatis eſt ſm eā equale vel iequale dici in ꝑdicamentis. locꝰ aūt eſt equalis locato:vt dr̄ cōiter. ⁊ Phs ponit in litera. vel ipſum corpus locans eſt equale locato ſm locum vt manifeſtū eſt. quare ⁊c̄. ¶ Itē 2ᵒ illud quod h₃ rationē menſure eſt de gn̄e q̄ꝫtitatis q: q̄ꝫtitates ſunt domine menſuraꝝ:vt p₃. 10. metaph. S₃ ipſi loco competit ratio mēſure q: cōiter dicitur ꝙ locus eſt menſura extrinſeca locati:ſicut tēpus eſt mēſura intrinſeca:vt p₃ in iſto .4. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē 3ᵒ auctoritate Ariſto. in ꝑdicamētis qui ponit locum eſſe ſpeciem quantitatis. quare ⁊c̄. — A — T.c.13 — T.c.2. — T.c.iio.

Oppoſitum ꝓbat̄ ſi locus eſſet de gn̄e q̄ꝫtitatis maxime videret̄ eē ſuperficies. hoc oēs cōcedunt. Sed nō poteſt eē ſuꝑficies:q: locus ⁊ ſuꝑficies ſunt diuerſe ſpēs quātitatis:vt p₃ in ꝑdicamentis:⁊ vna ſpecies vnius gn̄is non predicatur de alia alterius generis vt manifeſtum eſt inducendo in omnes. quare ⁊c̄.

Margin notes (left): Supra qōne 3ᵃ hꝰ 4 b — Propꝛietates loci — E — Locus ⁊ ſuperficies ſūt idem

¶Item illud cuius differentie ſunt in predicamento vbi:
t.c. 42. eſt in genere vbi. ſiquidē differētie ſunt in eodem genere
4° phy. cuꝫ illo cuius ſunt differētie: vt pꝫ in 2° poſteriorū ⁊ 7°
T.c. 4. metaphy. ⁊ 4° topicoꝝ. Sed differētie ipſius loci ſunt i
ꝑ phyſi. predicamēto vbi. Nam locus diuidit' per ſurſum ⁊ deor
T.c.41 ſum: vt dicitur in iſto 4° ⁊ ꝑmo. ⁊ 4° celi ⁊ mūdi. Surſū
4° celi. aūt ⁊ deorſum ſunt differētie ipſius vbi vt oēs concedūt
T.c. 3. ⁊ hoc dicit auctor. 6. principioꝝ. quare ⁊c.

B
Opi. ꝑ° **Ad queſtionem** dixerūt aliqui ſimpliciter ⁊ indiſtincte ꝙ locus eſt de ge
nere quātitatis propter rōnes ꝑtactas: q2 continet ⁊ am-
bit locatū ⁊ menſurat ipſuꝫ ⁊ equatur ei. hec autem oīs
non ꝯueniūt ꝓprie ⁊ per ſe alicui alteri ꝗ̄ quātitati. qua-
re ⁊c. Dicunt autē iſti ꝙ cum ꝗ̄titas ſit ꝑ ſe menſura di
Supfi- uerſe ſpecies ꝗ̄titatis poſſunt ⁊ debēt diſtingui ſm̄ diuer
cies hēt ſam rationē mēſuradi. Nunc autez ipſa ſuperficies que
duplicē eſt vna ſpecies ꝗ̄titatis: habet duplicem rationē menſu-
rationes randi: q2 poteſt comparari ad ipſum corpus cuius eſt ſu
mēſurā perficies: ⁊ q̄ȯ eſt ꝯtinens: ⁊ ſic eſt ſuperficies proprie: ⁊
di. habet rationē menſure intrinſece. Uel poteſt comparari
ad corpus cōtentum ⁊ ſic eſt alia ſpēs. ſ. locus nam vt ſic
Impro- habet rationem mēſure aliam. ſ. rationē mēſure extrinſe
ba° opi- ce. ¶Sed hoc nō videtur multum rationabile q2 diuer
nionis. ſe ſpēs eiuſdem generis debēt diſtingui per differentias
que ſunt eēntialiter in eodeꝫ predicamēto: vt notum eſt
cuilibet intelligēti. Sꝫ iſte habitudines ſuperficiei diuer
ſe non ſunt in genere ⁊ in ꝑdicamento quātitatis imo re
lationis. quare ⁊c. ¶Iteꝫ quod dicūt. ſ. ſpēs quantitatis
diſtingui ſm̄ diuerſam rationē menſure: hoc nō eſt verū
per ſe ⁊ primo: q2 ratio mēſure nō eſt de ꝑdicamēto ꝗ̄ti
tatis ſed relatio. Unde ſm̄ diuerſas rationes menſure
£ nō ꝯſtituuntur diuerſe ſpēs quātitatis: ſi differentie de-
bent eſſe eiuſdē ꝑdicamēti cum gn̄e quod diuiditur ⁊ cū
2 ꝑ°. ſpēbus q̄ conſtituūtur per eas: ſunt enim de eſſentijs ſpe
cierum vt oēs concedunt. quare ⁊c. ¶Et iō dico al'r ad
2 2°. q̄ſtionē ſicut cōiter conſuetuꝫ eſt dici. Et dico ꝙ locus
ꝗ̄tū ad aliqd importatuꝫ nomine loci eſt ꝗ̄titas. 2° dico
ꝙ ꝗ̄tum ad aliquid aliud ſignificatū nomine loci nō ē ꝗ̄
titas: ſed de alio gn̄e. In quo autez gn̄e ſit illud aliud in-
quiritur. ¶Primum oſtēditur: q2 omnis ſuperficies eſt
de gn̄e quantitatis. hec ē manifeſta in ꝑdicamētis. ſꝫ lo-
cus quātum ad aliquid iportatū nomine loci ē ſupficies
quod pꝫ q2 locus ſm̄ ꝙ locus eſt equalis locato quātuꝫ
ad continētiam vt pꝫ ex dictis. modo corpus locans nō
eſt proprie equale locato ſm̄ aliud niſi ſm̄ ſupficiē ſuam
vltimā ambiētē imediate locatū. Nam non eſt ei equale
ſm̄ profunditatē vt euidēs eſt: nec eſt ei equale ſm̄ lōgi
tudinem ſolū vt manifeſtū ē. ergo relinquitur ꝙ corpus
locans ē equale locato proprie ſm̄ ſupficiē. quare ſequi-
tur: ꝙ locus ſit ſupficies corporis cōtinentis. Q2 āt ipſa
ſit materiale reſpectu alterius exiſtētis in loco videbit'
ſam. ¶Item corpus locās ratione loci circundat ⁊ am-
bit locatum ratione ſupficiei ſue ſi ꝓprie ⁊ ꝑ ſe ſit locās
hoc manifeſtū ē. Sꝫ corpus locans proprie circundat ⁊
ambit locatū, rōne ſupficiei ſue que imediate ſe habet ad
locatum: ⁊ hoc eſt ēt notum cuilibet intelligēti. Et huius
ſignum manifeſtū eſt: q2 cum aliquod continēs nō appli
catur contēto ſm̄ totā ſui ſupficiē concauaꝫ: nō dicimus
ipſum eſſe locum ꝓpriū illius contenti: nec eſſe locū ple-
num ⁊ totū reſpectu illius: vt cum amphora ſꝫ ſuam to
tam ſupficiē concauaꝫ ⁊ interiorē non applicatur ⁊ cōti
nuatur vino: ſꝫ remanet aliqua pars nō ꝯtinēs vinū: tūc
non dicimus ipſam eſſe totā plenā vino: nec ipſam toteꝫ
eē locuꝫ propriū illius vini. Et hoc eſt argumētū ꝙ loc⁹
ſumitur pro ipſa ſupficie interiori corporis continentis:
quare videtur ꝙ ipſe locus aliquo mō ſit ſupficies ⁊ per

cōſequēs quātitas. ¶Secūm ꝓbatur: ſ. ꝙ locus quodā Rō 2ᵉ ꝯ
alio modo vel quo ad aliquid aliud non eſt ꝗ̄titas. Et h̄ nis.
aliqui ſic probant: q2 iſtud accidēs q̄ȯ diffinit' ꝑ ſupficiē
non eſt ipſa ſupficies: ſꝫ locus quo ad aliquid importatū
nomine loci ꝑ ſupficiem diffinitur: ergo locus quo ad ali
quid ſignificatum nomine loci non eſt ſupficies. Modo
ſi locus eēt omnino quātitas ꝗ̄tum ad omnia q̄ impor-
tātur nomine loci: maxime videretur eē ſupficies: vt nūc
concedūt oēs: Ergo manifeſtū ē ꝙ locus quo ad aliquid
importatū nomine loci non eſt de gn̄e quantitatis. Ma-
ior ꝓpoſitio ꝑmi ſyllogiſmi ꝑmi proceſſus apparet. ſ. ꝙ
accn̄s q̄ȯ diffinitur ꝑ ſupficiē tanꝗ̄ ꝑ ſuum ſubiectū nō
eſt eſſentialr ipſa ſupficies. hoc ē euidēs: q2 nullum acci
dens ē idē formaliter cū ſuo ſub̄o cui inheret. Et minor
apparet. Conſtat enim ꝙ locus eſt q̄ȯdam accidēs natu
rale ⁊ diffinitur ꝑ ipſam ſupficiē corporis continētis: vt
patet in litera. Locus eſt terminus corporis continētis
imobilis primum. Accidēs autē dꝫ diffiniri ꝑ ſuum pro
prium ſubiectū ſi proprie ⁊ ſciētifice diffiniatur vt docet
Ariſt. in ꝑmo poſterioꝝ. Unde ⁊ motū qui eſt quoddaꝫ
accidēs nāle diffinit Ariſto. ꝑ ens in potētia quod ē eius
ſubiectum. vt patet 3° huius. Et tēpus diffinit ꝑ motuꝫ T.c .6.
qui eſt ſub̄m tēporis: vt pꝫ in 4° iſtius. quare ſimil'r loc⁹ t.c.101
dꝫ diffiniri ꝑ ſuum ſubiectū. Et cū diffiniatur ꝑ terminū
corporis continētis qui quidē terminus eſt ſupficies: vt
manifeſtū eſt: ſeqtur ꝙ ipſa ſupficies ē ſub̄m loci ⁊ diffi
nitur locus ꝑ ſupficiē vt per ſuū ſubiectuꝫ. q̄re ⁊c. Unde loci diſ-
diffinitio loci ſic itelligitur: locus ē terminus ⁊c. i. locus finitio.
eſt quedā virtus fundata in ſupficie corporis continētis
imobilis primum. i. imediate ſe habens ad cōtētū: mani-
feſtum eſt igit' ꝙ locus quātum ad oē illud q̄ȯ ſignifi-
catur ⁊ importatur nomine loci nō eſt ꝗ̄titas nec de gn̄e Alia rō-
quātitatis. Et hoc iteruꝫ probo ſic: q2 locus nālis vnius ad 2ᵃᵐ ꝯ
corporis nālis proprius ē alius ſm̄ ſpēm a nāli ⁊ ꝓprio nem.
loco alteri⁹ corporis: hec recipit' pro manifeſta: ⁊ habe-
tur in iſto 4° ⁊ in 4° celi ⁊ mūdi: vt nālis ⁊ proprius loc⁹ T.c. 4.
ignis eſt alius ſm̄ ſpēm a proprio loco terre. ſil'r autez ⁊ T.c. 23
in alijs. Mō hoc nō eēt vex ſi nomine loci importaretur
ſolū ſupficies corporis continētis: q2 vna ſupficies nō eſt
diuerſa ab alia ſꝫ ſpēꝫ vt manifeſtū eſt. imo ſunt eiuſdē
ſpēi vt conceditur ⁊ ꝑcipue hoc ē vex de ſupficieb⁹ iſto
rum corpoꝝ gn̄abiliuꝫ ⁊ corruptibiliū. Utrū autē ſupfi
cies celi ſit eiuſdē ſpēi ſpāliſſime cum ſupficiebus iſtorū
inferioꝝ nō diſcutio ad p̄ſens. ergo nomine loci nō ipor
tatur ſolum ipſa ſupficies corporis cōtinētis. Modo ſi
locus diceret ſolā ꝗ̄titatē ⁊ ꝗ̄tū ad totum ſignificatum
ſuū eēt de gn̄e ꝗ̄titatis: maxime videret' eē ſupficies vt
nunc ꝯcedūt oēs. quare manifeſtū eſt ꝙ non ſolū noīe lo
ci iportat' ⁊ ſignificat' ſupficies corpis ꝯtinētis. ¶Prete 3ᵉ rō
rea. Iſta ꝓpoſitio recipit' tanꝗ̄ va. locus ꝯſeruat locatū
ꝑ ſe ⁊ proprie: ſꝫ hoc non ēēt ſi locus ſoluꝫ ſignificaret ſu
perficiē corporis ambiētis. Nā iſta ꝑ ſe nō eſt conſeruati
ua. nec vna ſupficies ꝑ ſe eſt magis ꝯſeruatiua vnius cor
poris nālis ꝗ̄ alteri⁹ vt manifeſtū ē cuilibet intelligēti: ⁊
ꝑcipue h̄ vex ē ſi cōſeruare ē agere: vt dicūt multi nam
ꝗ̄titas nō ē ꝑ ſe actiua vt docet Cōmē. ſup iſtuꝫ quartū. T.c.84
q̄re ⁊c. ¶Itē Porphyri⁹ dicit ꝙ loc⁹ ē ꝑncipiū gn̄atio 4ᵉ rō.
nis quēadmodū ⁊ pr̄ q̄ȯ nō eēt vex pro ipſa ſupficie cor
poris ꝯtinētis proprie ⁊ ꝑ ſe: q2 quā enim ꝑ ſe ⁊ ꝓpriā cau
ſalitateꝫ hēret ſupficies vltima corpis ambiētis ad gn̄a
tionē corporis cōtētis: quare manifeſtum eſt id q̄ȯ prius.
¶Itē Ariſt. dicit ꝙ locatū nāliter fertur ad ſuū locuꝫ ꝑ ꝓ 5ᵉ rō.
ꝓpinquitatē: aut quaſi vnigeneitatē locorū ad locata: h̄
aūt nō eēt ſi locus eēt ſola ſupficies ambientis. Nam ſu
perficies vna nō hꝫ aliquā ꝓpinqtatē ſm̄ nāꝫ ad vnū cor
pus magis ꝗ̄ ad aliud. Dico rōne qua ſupficies ē. Unde

relinquitur ꝙ locus iportet aliqd aliud a ſupficie ꝯtinen-
D tis. ¶ Sed remanet dubiũ qd ſit illud aliud ⁊ in q̃ gene-
re ſit. Et ad hoc cõiter dr̃ ꝙ illud aliud qḋ ꝑter ſupficiẽ
iportat̃ noie loci: ẽ qdã virtus nãlis cõſeruatiua corpo-
ris cõtẽtiq̃ue qdẽ virtus aut eſt in ipſo celo ſicut eſt lo-
cus nãlis ignis qui eſt in concauo orbis lune. Aut eſt il-
la virtus in alio corpore continẽte ſm ꝙ eſt in tãta diſtan-
tia vel ꝓpinquitate ad orbẽ ſiue ad celum qḋ eſt primum
locans: ⁊ ab ipſo influitur virtus locãdi oibus alijs ꝯti-
nẽtibus nãlibus: ⁊ ſm ꝙ diuerſa continẽtia nãlia diuer-
ſimode ſe habẽt ad ipſum cõtinẽs vel ad eius partes ſm
h diuerſas hñt virtutes cõſeruatiuas cõtentatorũ natu-
raliũ. Unñ ⁊ aliqua corpora nãlia ꝯſeruant̃ ſub vna pte
celi que ſub alia ſtatim corrũperent̃ vel nõ ita diu cõſer-
uarẽtur vt manifeſtũ eſt in multis. ¶ De locis aũt ſpãli-
bus ⁊ eoꝝ proprietatibus tradidit Albertus bonã ſcien-
tiam in ſuo libro de natura locoꝝ. ¶ Et cũ querit̃ i quo
gñe ſit illud aliud. Cõmuniter tenetur ꝙ eſt in genere q̃-
Virtus' litatis in 2ª ſpẽ. Naʒ oĩs naturalis potẽtia actiua vel paſ-
ꝯſuatia ſiua vt ſic eſt in 2ª ſpecie qualitatis ꝑcipue ſi non ſit quali-
loci ẽ in tas per ſe ⁊ proprie ſenſibilis aliquo proprio ⁊ particula-
ꝑnto q̃- ri ſenſu: vt eſt caliditas ⁊ hmõi que ſunt potẽtie actiuarũ:
litatis. ⁊ non ſunt in 2ª ſed in tertia ſpẽ qualitatis vt cõmuniter
dicitur ibidem. Sed iſta virtus cõſeruatiua locati ẽ que-
dam potẽtia naturalis exiſtẽs in corpore ꝯtinẽte. vt ma-
nifeſtum eſt intelligẽtibus. quare ⁊c. Patet igit̃ ꝙ locus
quantum ad aliquod ſignificatum hoc nomine locus eſt
in gñe quãtitatis. ſed q̃ʒtum ad aliud non eſt quãtitas ſʒ
qualitas. ⁊ forte hoc ſignificauit Cõmen. in 5° metaphy.
Cã. 18. cum dixit in capitulo de quãto. ꝙ apud Ariſto. locus eſt
de paſſionibꝰ quãti. prout diſtinguit̃ a ſupficie nõ eſt de
genere q̃ʒtitatis: ⁊ ideo Ariſto. 5° metaphy. non cõnu-
T. c. 18 merauit ipſum inter ſpẽs q̃ʒtitatis. ¶ Eſt autẽ hic conſi-
E derandum ꝙ illud ſignificatũ loci qḋ eſt de gñe q̃ʒtitatis
Superfi- .ſ. ipſa ꝑma ſupficies cõtinentis eſt quodãmõ materiale
cies eſt reſpectu alterius ſignificati. ⁊ illud aliud eſt quodammo-
mãle lo- do formale. Qḋ ſic põt intelligi. Nam illud qḋ eſt magis
ci. indeterminatum ⁊ imꝑfectũ reſpectu alterius ⁊ ei ſubie-
ctum aliquo modo eſt mãle reſpectu alterius. Iſte enim
ſunt ꝯditiones materie vt ſciunt exercitati in phia. Mo-
do ipſa ſuperficies corporis continẽtis eſt quid indeter-
minatum ⁊ impfectuʒ ⁊ ſubiectũ reſpectu naturalis vir-
tutis conſeruatiue influxe a celo: hoc ſatis pʒ. Nam ſup-
ficies q̃ʒtum eſt ex ſe: eſt indifferẽs ad quãcũq; talez vir-
tutem nãlium recipiẽdam: ⁊ ꝙ diuerſe virtutes ſint in di-
uerſis ſupficiebus: hoc ẽ diſpoſitiue ex diuerſis reſpecti-
bus ad orbẽ celeſtẽ. Et ſic ſupficies vna ⁊ eadẽ ſm ſpẽʒ
eſt ex ſe indeterminata ad diuerſas virtutes conſeruati-
uas: quẽadmodum materia ꝑma de ſe eſt indeterminata
ad multas ⁊ diuerſas formas ſubſtãtiales: vt pʒ in ꝑmo
T. c. 79 huius. ¶ Itẽ ipſa ſuperficies eſt quoddã minus pfectuʒ
q̃ʒ ipſa virtus influxa ab orbe celeſti: vel i ipſomet orbe
exiſtẽs. hoc eſt ſatis manifeſtum: q2 ipſa ſuperficies ſaltẽ
q̃ʒtum ad ſuam eẽntiam magis cõſequitur naturam ma-
terie ꝑme ſicut ⁊ alie dimenſiones indeterminate vt vult
Cõmẽ. in de ſubſtantia orbis. Uirtus enim conſeruatiua
magis ꝯſequitur naturã forme vel naturã celi. Unñ ⁊ diuer-
ſificatur ſm diuerſitatẽ formarũ ſpecificarũ elemẽtorũ: ⁊ ſm
diuerſam habitudinẽ ſeu reſpectũ ad celũ vt manifeſtuʒ
eſt: ⁊ ꝓpter hoc ipſa virtus ꝯſeruatiua locati ẽ quid for-
male reſpectu ſupficiei. Supficies autẽ eſt quid materia-
F le quodãmodo reſpectu ipſius virtutis. Ex hoc autẽ pʒ
intellectus cuiuſdam diſtinctionis antique que ſolet po-
Locꝰ ac- ni ad ſolutionẽ huius q̃ſtionis. Solet enim dici ꝙ locus
cipit̃ 2r. põt accipi dupliciter. Uno modo q̃ʒtũ ad ſuũ mãle: ⁊ ſic
eſt de gñe quãtitatis. Alio mõ q̃ʒtũ ad ſuũ formale: ⁊ ſic
eſt de gñe qualitatis. Non enim intelligo iſtam eẽ diſtin-
ctionẽ totius eſſentialis in ſuas per ſe partes eſſentiales:
quarum vna ẽ materia: ⁊ alia forma eius. ita. ſ. ꝙ locꝰ ſit
quoddã compoſitum p ſe vnum: cuius vna pars eſſentia-
lis ſit ſupficies: ⁊ alia pars eſſentialis ſit virtus cõſerua-
tiua. Nam ſine dubio ex talibus rebus diuerſoruʒ predi-
camẽtorum non fit aliquid vnũ ſimplr̃ ⁊ per ſe: vt notuʒ
eſt cuilibet intelligẽti. Et hoc modo quidaʒ improbaue-
runt illam diſtõnem. Sʒ intelligo illam eẽ diſtõnẽ vocis
in ſignificatiões ſuas vel in ſua ſignificata. vt ſit ſenſus
ꝙ locus põt accipi pro illo ſuo ſignificato qḋ ẽ q̃ſi mãle.
vel pro illo ſuo ſignificato qḋ ẽ quaſi formale. Et primo
qdẽ modo locus eſt ſupficies. 2° aũt modo locus eſt vir-
tus conſeruatiua locati. Qz autẽ hoc nomẽ locus impor-
tet iſta duo demonſtrari non poteſt niſi p vſum ⁊ conſue-
tudinem loq̃ntium de loco: ⁊ exprimẽtium mentis con-
ceptus p hoc nomẽ locus: ⁊ ꝑcipue per conſuetudinẽ ſo-
lẽnium phorum. hoc autẽ modo ſufficiẽter ẽ ꝓbatũ ꝙ
hoc nomẽ locus importet iſta duo ꝑdicta. Et poſſumus
adhuc addere propõnes ad hꝰ ſignificationẽ. Dicit enim
T. c. 25 Ariſt. in ꝑ de gñatione. ⁊ 3° celi ⁊ mundi. ꝙ gñatũ ⁊ cor-
ruptum ſunt in eodẽ loco: qḋ nõ videtur proprie verum
eſſe niſi recipiẽdo locum pro ſupficie continẽtis. Nõ enĩ
eſt eadẽ virtus naturalis conſeruatiua gñati ⁊ corrupti
oino. Et ſic pʒ ꝙ locus dicit ſupficiẽ. ꝙ autem dicat virtu-
tem nãlem: pʒ ex alio: q2 vult Ariſt. ꝙ locus aliquid con-
fert locato. Diſputãs enim ꝯtra illos qui ponebãt locuʒ
eẽ ſpatiũ ſeparatũ ſine naturalibus virtutibꝰ q̃rit ab eis
qd locꝰ cõferret locato. q̃ſi diceret. nihil. ⁊ hoc reliq̃t pro
incõuenienti. Uult igitur Ariſto. ꝙ locus ꝯfert aliqd ipſi
locato. Mõ ſi diceret ſoluʒ locũ ſupficies eſſe: tũc indubi-
tãter locus nõ ꝯferret aliquid ipſi locato: ſupficies eniʒ
corpis ambiẽtis q̃ʒtũcũq; propinqua ſit ⁊ imediata ipſi
ꝯtẽto vel corpori locato nõ ꝯferret ei aliquid niſi ipſa ha-
beret in ſe virtutẽ aliquã actiuã. Nõ enim ꝯferret ei extẽ-
ſionẽ: q2 iã hʒ corpus ꝯtẽtũ ſuã extẽſionẽ totã añq̃ʒ ꝯiun-
gat̃ loco. Manifeſtũ ẽ igitur ex ſermonibus Ari. ꝙ h
nomine locus q̃nq; intelligitur ſupficies que ẽ terminꝰ
ꝯtinẽtis. Q̃nq; aũt aliquid aliud: ⁊ ipſa ſupficies hʒ ra-
tionẽ aut modum mãlem reſpectu illius alterius ꝓpter
qḋ dicebat̃ ꝙ locus hʒ aliqd mãle ⁊ aliqd formale: ⁊ ſʒ
hoc ẽ in diuerſis generibus: hꝰ autem diſtinctio ſic intel-
lecta vt dixit facit apparere veritatẽ ⁊ concordiã diuerſo-
rum ſermonũ Ariſt. ⁊ alioꝝ phorum loquẽtiuʒ de loco.
Qz ſi tu intelligis illam eẽ diſtinctionẽ totius eſſentialis
eẽntialiter vnius in ſuas partes eẽntiales ſoluas rõnes
in ꝯtrarium: quod nõ videt̃ mihi facile ad ꝑſens.

Ad rationes pʒ ex dictis: hñ enim oſtẽdunt pri-
me rationes locum aliquo mõ eẽ G
de gñe quantitatis. ſ. quantum ad vnũ eoruʒ q̃ intelligũ-
tur nomine loci: ſʒ non omnino ⁊ ſimpliciter.
¶ Ad primũ in ꝯriũ dictũ fuit prius. ſ. ꝙ Ariſto. loquit̃
in ꝑdicamẽtis ſm vulgarẽ ⁊ cõem oppõnẽ ⁊ famoſã po-
nẽtiuʒ locũ eẽ ſpatiũ ſeparatũ. ſʒ in 5° metaphy. vbi loq-
tur ſm veritatẽ ⁊ naturã rei: nõ poſuit locũ iter ſpẽs q̃ʒti-
tatis ⁊ forte dimiſit ipſum vt dicit Cõmẽ. q2 apud ipſum
ẽ de paſſionibus quãti: prout. ſ. diſtinguit̃ a ſupficie q̃ʒti.
Quare aũt in ꝑdicamẽtis loq̃tur ita ſm opinionẽ famo-
ſam. dr̃ ꝙ hoc ipſe fecit q2 loq̃tur ꝓ iuuenibꝰ vl̃ pro illis
vl̃r l qbꝰ de nouo orit̃ phia. Eſt. n. liber ille ꝑmꝰ iter oẽs
libros logice ſm intẽtionẽ Ariſto. ⁊ ſm veritatẽ. logica
aũt in gñatione phie per doctrinã ordinatã dʒ eſſe prior
vt cõiter dicitur. Et ideo conſideratio illoꝝ q̃ traduntur
in libro ꝑdicamẽtorũ ptinet quodãmõ ad iuniores: ⁊ iſti
non ſtatim poſſunt accipe difficilia ⁊ ſubtilia i ꝑn° ſʒ ma-
gis accipiũt cõiter dicta ⁊ famoſa. iõ ⁊c. Et ego diu circa

Conſue tudo impedit ſe pe a cognitiōe. — hoc dubitaui: q2 certū eſt: ꝙ ꝯſuetudo audiēdi aliquid ⁊
recipiendi in pͥncipio magnam virtutē habet ad ꝯſequen
tia ⁊ cū difficultate decreditur id qđ per conſuetudinē ē
diu acceptū tāq̄ verū. Unde ⁊ Ariſt. i 2° meta. dic. Quō
ꝯſueuimꝰ dignamur dicir ⁊ in 6° ethicoꝝ dicit. difficile
T.c.14 enim ē aut impoſſibile que ex antiquis conſuetudinibus
comprehēſa ſunt ſermone trāſmutare. Et Cōmētator i
ꝓlogo ſuo ſup 3m phyſicoꝝ dicit: ꝙ cōſuetudo eſt maxi
ma cauſa impediēs a pluribus rebus manifeſtis per ſe.
Cō.22. Unī ⁊ in p̄ celi ⁊ mūdi dicit Cōmē. ꝙ praua cōſuetudo au
diendi falſa a pueritia eſt cauſa impediēs a comprehen
ſione propoſitionū primaꝝ. ⁊ idem tangit in pmo phyco
rum. Unde ſine dubio cū iſta opinio ſit falſa ⁊ impoſſibi
lis ⁊ erronea oino: ꝙ locus ſit ſpatiū ſepatū: ⁊ ꝙ ſit ſpēs
q̄ntitatis diſtincta a ſupficie: valde periculoſum eſt hoies
deditos phie i pͥncipio ponere in iſta credulitate: q2 ipo
ſterum cū difficultate aut forte nunq̄ poſſent ad veritatē
reduci. Unde ego habui vnū ſocium qui audiuerat p̄di
camenta ab vno puro logico parū aut nihil ſciente de na
turali phia: ⁊ ipſe ita fortiter radicatus fuit in illo errore
ꝙ cum audiuit iſtū 4m q̄ſtū ad caplm de loco ⁊ vacuo ire
putauit ipſum totū eſſe falſum: ⁊ noluit credere locū eſſe
aliud q̄ ſpatiū interceptū inter latera continentis. ꝓpter
qđ logici multū deberent diligēter aduertere ꝙ faciāt di
ſcipulos ſane intelligere Ariſto. ibidē dicēdo eis ꝙ Ari
ſto. loquebatur ſm opinionē antiquoꝝ: quam tñ demō
ſtratiue reprobauit in 4° phy. ⁊ ꝙ non poſuit locū eē ſpe
ciem q̄ntitatis diſtictā a ſupficie ſm opinionē propriā: ſ3
vt ſcirent ſignificata huius nominis locus q̄ vel ſunt vel
putant eſſe ſpēs quantitatis. ❡ Ad aliam rationē dico:
ꝙ differētie per ſe ⁊ eēntiales loci non ſunt de p̄dicamen
Surſu3 ⁊ dorſū capiunt dupl'r. — to vbi. Et cu3 probat ꝙ ſurſum ⁊ deorſum ⁊c̄. Dico ꝙ
ibi equocatur de ſurſum ⁊ deorſum nam vno mō ſurſum
⁊ deorſum dicūt diuerſas virtutes nāles conſeruatiuas
corpoꝝ naturaliū: ⁊ ſic ſunt ſpecies vel differētie loci: nec
ſunt de gñe vbi ſed de gñe qualitatis. Alio mō ſurſum ⁊
deorſum dicūt quoſdā modos eſſendi derelictos a corpo
ribus contētis ⁊ circūſcriptis ab ipſis corporibus conti
nētibus ⁊ circūſcribētibus ⁊ conſeruantibus: ⁊ hoc mō
Dfie diuerſoꝝ generu3 ſignīt eiſdem nominibꝰ. — ſunt differētie ipſius vbi ſicut h3 videri in libro. 6. princi
pioꝝ. nec eſt remotū ꝙ differētie diuerſoꝝ generū no
minentur eiſdē nominibus: vt rationale vno modo ſigni
ficat differētiā animalis. alio modo differētiā3 ſciētie: ⁊ vt
notat ſup predicta: ⁊ ideo nō valet. Queſtio. vj.

A Conſequēter querit vtrū locus ſit imobilis.
❡ Arguitur p ꝙ nō. Omne qđ eſt i mobili
eſt mobile. hoc ē manifeſtū. ſicut eni motis
nobis mouent oia que ſunt in nobis: ſic aliis
mobilibꝰ motis mouētur oia que ſunt i eis.
Sed omnis locus eſt in aliquo mobili. omnis eni3 locꝰ
T.c.46 eſt in aliquo corpore ꝯtinente: vt patet in iſto 4° dūmodo
ſit vere ⁊ proprie locus. Omne aūt corpus eſt mobile vt
T.c.32 p3 i 6° huiꝰ. q̄re ⁊c̄. ❡ Preterea. Celū eſt locꝰ diu3 iſtoꝝ
T.c.97 inferioꝝ: vt patet in primo celi ⁊ mundi ⁊ in iſto 4°. ⁊ tñ
T.c.45 ipſu3 celū nō eſt imobile. imo cōtinue ⁊ perpetuo moue
tur: vt p3 8° huius. quare ⁊c̄. Ite3 omne gñabile ⁊ cor
ruptibile eſt mobile. hec eſt euidēs de ſe. Sed locus ē ge
nerabilis ⁊ corruptibilis. Na3 elemēta ſunt generabilia
T.c.8. ⁊ corruptibilia: vt p3 in 2° de gñone. ⁊ vnum elemētū eſt
T.c.46 locus alterius vt dr̄ in 4° vt terra eſt i aq̄: ⁊ aq̄ in aere ⁊c̄.
q̄re ⁊c̄. ❡ Preterea. Illud qđ trāſfert de vno loco ad aliū
locum nō eſt imobile. hec eſt manifeſta. Sed locus trāſ
fertur de vno loco ad aliu3 locū: vt patet ad ſenſu3. Aer
enim qui circumdat ⁊ locat te tranſfertur per ventum de
vno loco ad alium. ⁊ ſimiliter aqua que eſt locus viuen
tium in aqua. quare ⁊c̄. ❡ Item terminus mouetur mo
to terminato. S3 locus eſt terminus corporis cōtinētis.
ergo mouetur moto corpore continētis. quare ⁊c.
❡ Oppoſitu3 p3 per Phm in litera. Uult eni ꝙ locus ē
terminus corporis cōtinentis imobilis primu3: ⁊ in hoc
ēt concordauerunt oēs antiqui loquētes de loco.

B Opi. pͣ — **Ad iſtam queſtionem** dixerūt aliqui ꝙ locus pōt accipi
dupliciter. Uno mō quātū ad ſuū materiale. Alio mō
quantum ad ſuū formale. materiale quidē in loco eſt ſu
perficies vltima ꝯtinentis: formale aūt ſm aliquos ē tan
ta diſtantia ad orbē: vel ſm alios diſtantia a polis mun
di. Tunc dixerūt ꝙ locus quantum ad ſuum materiale
bñ eſt mobilis propter rōnes p̄inductas: ſed quantū ad
formale bñ imobilis: q2 ſemp manet eadē diſtantia ad ce
lum ſiue ad orbē. Sed ſalua reuerētia ſic dicētiū: hoc mi Impro batio.
bi videtur inſufficiēs eē. Primo q2 non omnis locus q̄
tu3 ad formale ſuū poteſt eē diſtātia ab orbe ſiue a celo:
q2 certum eſt ꝙ ipſu3 celum ſit quidem locus naturalis
ignis ſm Ariſto. in iſto 4° ⁊ pmo metauroꝝ ⁊ tamē ce T.c.46
lum nō habet diſtantiā a celo. quia nihil diſtat a ſeipſo.
❡ Preterea. Iſta diſtātia a celo aut ē i celo aut i corpore
iferiori cōtinēte locatū. Aut in nullo corpore nāli: ⁊ vlti
mu3 iſtoꝝ modoꝝ eſt irrationabile. q2 vt ſic eſſet qd ma
thematicum ſeparatū. Si aūt dicatur ꝙ diſtantia ad or
be3 vel ab orbe que ponitur formale loci ſit in ipſo orbe
ſubiectiue: op3 ꝙ moueatur ad motum celi. Et ſimiliter
ſi ponat illa diſtātia in aliquo alio corpore naturali: op3
ꝙ ipſa ſit mobilis ſm qđ etia3 corpus in quo ē. Et ideo
nullo modo video iſtam imobilitate3. ❡ Aliter dixerūt Opi. 2ª
alij. Et hoc mō loqtur antiquus expoſitor ſanctus Tho b. thoͤ
mas. Et dicit ꝙ vltimum corporis ꝯtinētis non hab3 ra
tionem loci proprie ⁊ formaliter niſi ſm reſpectū ⁊ ordi
nem ad totum corpus ſphericū celi. Uerbi gratia. locus
proprius nauis in aqua ſeu fluuio non eſt hec aqua que
fluit ſm ꝙ hec aqua: ſed ſm ordinē vel ſitum quē habet
aqua fluēs ad totū fluuiu3: qui quidē ordo vel ſitus idē
remanet in aqua fluēte vel ſuccedente: ⁊ ſic l3 aqua māli
ter fluat tñ ſm ꝙ aqua habet rationem loci. ſ. put conſi
deratur in tali ordine vel ſitu ad totū fluuiū non mutat.
Et per hoc ſimile accipe debemus quomodo extremita
tes corpoꝝ naturaliū mobiliū ſint loca. ſ. per reſpectū
ad totum corpus ſphericū celi: qđ habet fixionē ⁊ imo
bilitatē ex fixione ⁊ imobilitate centri ⁊ poloꝝ. Sic igit
l3 hec ps aeris que cōtinebat rē vel hec ps aque: ⁊ fluat:
tamē illud ſm qđ hec aqua vel hic aer habet rōnem loci
ſemper remanet. ſ. ſitus ⁊ ordo ad totū corpus ſphericū
celi. Sicut dicitur idem ignis manere q̄tū ad forma3 l3
ſm materiā varietur conſumptis ⁊ additis quibuſda3 li
gnis. Et per hoc ceſſat obiectio que pōt fieri cōtra illud
quod ponimus locū eſſe terminū continētis: q2 cū conti
nens ſit mobile ⁊ terminus cōtinentis erit mobilis: ⁊ ſic
aliquod corpus quietū exiſtens habebit diuerſa loca. ſ3
hoc nō ſeqtur q2 terminus ꝯtinētis nō erat locus in quā
tu3 hec ſuperficies huius corporis mobilis ſed ſm ordi
nē vel ſitū quē habet i toto imobiliter quo p3 ꝙ tota rō
loci in oibus ꝯtinētibus ex p̄ ꝯtinēte ⁊ locante. ſ. celo.
❡ Hec qdem fere ſunt verba iſtius expoſitoris: ex qbus
manifeſtū eſt ipſum intendere ꝙ vltima ſuperficies cor
poris nālis cōtinētis nō habet rōne3 loci niſi ſm ordinē
vel ſitū quē habet ad totū corpus ſphericū celi. hūc autē
ordinē vel ſitū dicit eſſe imobilē. ❡ S3 ſalua reuerentia Impro batio 2ª
eius hoc eſt multū dubiū: q2 cum ille reſpectus vel ordo vid gfa
vel ſitus ad totum corpus ſphericum celi ſit quoddā ac deu3 4°
cidēs exiſtēs ſubiectiue in corpore cōtinēte neceſſarium phyſic.
eſt ipſu3 ordinē vel ſitū moueri moto continente corpo lec. 5. q.
re: nō eni3 eſt intelligibile ꝙ aliquod ſubiectū moueatur 6. ⁊ ali

vo tbo/ miſſas e videbi tur hic auctor male i/ probare

ꝛ tamen accidens ipſum informans nullo modo moueatur. ¶ Et ſi dicas ꝙ moto ꝛ fluente corpore particulari continente remaneret idem ordo numeroꝝ ꝛ idē ſitꝰ ſm numerū in corpore ſuccedēte ꝛ aduenientē: vt cū aer qui prius te ꝯtinebat ꝛ circūdabat mouetur per vētū aut per aliquid aliud: remanet in aere ſuccedēte ꝛ aduenientē idē reſpectus numero vel idem ſitus. hoc eſſet valde abſurdū: quia ſm hoc vnū ꝛ idē accidēs numero fieret in alio ꝛ alio ſubiecto: qḋ eſt impoſſibile. Et qḋ exemplificat de igne ꝙ manet idē ſm formā vel q̄tū ad formā licet ſm materiā varietur cōſumptis ꝛ additis quibuſdā lignis: ſi ipſe intelligit ꝙ manet ignis q̄tum ad formā eadem numero in alijs ꝛ alijs lignis: hoc eſt negandū. hoc enim eſt principium in ſcientia naturali ꝙ vna forma numero nō poteſt eſſe in diuerſis ꝛ diſtinctis materijs ſucceſſiue: ſi autē intelligit ꝙ ſit idē ignis ſucceſſiue ſm ſpēm quātū ad formā bene verū eſt. Et ſimiliter poſſumus dicere ꝙ fluente aqua vel aere continēte manet idē ordo vel ſitus

C ſm ſpēm. ſed non manet imobiliter vnus ſitus numero circa cōtentū. Imo ſicut moto cōtinēte mouetur eius terminus ſaltem per accidēs: ita ordo vel ſitus eius ad celum mouetur ſaltē per accidēs. Et ſi quis iſtam poſitio/

2ᵃ p°. nem intelligit placet mihi. ¶ Et ideo dico aliter ad queſtionem. Primo ꝙ locus eſt immobilis ꝑ ſe ſaltē primo

2° ꝛ principaliter. 2° dico ꝙ locus ſic nō eſt imobilis ꝙ nullo modo moueatur nec ꝑ ſe nec ꝑ accñs. 3° videbit quo modo vel quibus modis locus eſt imobilis. ¶ Primū cōmuniter ſic ꝓbatur. Oē quod per ſe ꝑ̂ eſt mobile eſt corpus vel ſbſtātia corporalis. hec recipitur pro manifeſta: ſed ipſe locus non eſt corpus imo eſt aliquid exñs in corpore ꝯtinēte: vt pꝫ ex determinatis. q̄re ꝛc. ¶ 2ᵐ ꝓbat quia omne qḋ eſt i corpore nāli tanq̄ ſuo ſubiecto cui inheret eſt mobile aliquo mō: hanc recipio pro manifeſta: nō enim eſt itelligibile ꝙ aliqḋ corpus nāle tranſmutetᷣ de vno loco ad aliū locum: ꝛ tamē illud qḋ inexiſtit naturali corpori maneat in vnu ꝛ eodem loco ſm numerū. Sed omnis locus ſiue ſumatᷣ quantum ad māle ſiue quātū ad ſuū formale. ꝛ quicquid ſit formale ipſius loci ē in aliquo corpore nāli tanq̄ in ſubiecto cui inheret. hec etiā manifeſta eſt cuilibet intelligēti ſm ſententiā Ariſto. nō enim locus eſt dimēſio ſpatij ſeparati ab omnibus corporibus nālibus vt demonſtratum fuit ꝑius: nec poteſt ipſe locus eſſe aliqua ſubſtantia imaterialis ꝛ incorpea vt manifeſtum eſt: quia talis ſubſtantia nec eſt equalis alicui alteri. nec continet nec ambit aliquod corpus: vnde relinquitᷣ ꝙ locus vel ſit corpus vel aliquid exiſtēs i corpore: ꝛ ſic ſequitur propoſitū ꝙ locus nō eſt omnino imobilis ſic ꝙ nec per ſe nec per accidēs moueatur nec vnq̄ illud intellexit Ariſto. nec Cōmē. Reſtat igitur videre quomo/

D do locus eſt imobilis. ¶ Et poſſunt aſſignari duo modi

Locus quō ē imobilis

quibus locus eſt imobilis. Unus modus eſt quia locus ꝓprius ꝛ naturalis vniuſcuiuſq̄ corporis non mouetᷣ neceſſario nec per ſe nec per accidēs ad motū corporis locatiſimo poſſibile eſt ꝙ aliqḋ corpus locatum ꝛ contentum moueatᷣ localiter ꝛ tñ locus eius proprius ꝛ imediatus nō moueatur illo motu: ꝛ hoc eſt valde manifeſtū. cū enim cōcauum celi ſit locus ignis non ē neceſſe ſi aliqua ps ignis mouetᷣ ad vbi deorſū per aliquā virtutē ꝙ illa pars celi que cōtinebat illā partē ignis moueatur ad vbi deorſum. Similr ſi ignis hic exiſtēs inferius mouetᷣ ad ſurſum nō opꝫ ꝙ locꝰ deorſū qui ꝯtinebat ipſū ignē moueatur cū eo ad vbi ſurſum: ꝛ ſic in alijs. Et quia iſtud competit ꝓpriiſſime corpori celeſti ꝙ nō moueatur ꝑ ſe nec per accidēs ad motū corporum locatoꝝ in ipſo. ideo ipſū vltimū totiꝰ celi ad nos veriſſime hꝫ rōnē loci reſpectu iſtius inferioris mūdi: ꝛ hoc ſignauit Ariſt. in litera

cū dixit. Eſt aūt ſicut vas locus tranſmutabilis ſic locus vas imobile. Unde cū quis i eo ꝙ mouetᷣ moueatur qḋ itus vt in flumine nauis tanq̄ vaſe vtitᷣ magis q̄ loco cōtinētiaūt imobilis locus eſſe. Unde omnis terminus magis locus eſt quia imobilis oīs. Et hoc vltimū puto referēdū eē ad terminū oīs. i. totius corporis celeſtis. iſtud enim vltimū imobile eſt omnino mō ꝑdicto. ſ. ꝙ nunq̄ mouetur ſm motū corpoꝝ contētoꝝ in ipſo nec ad ſuperius nec ad inferius vt ēt Cōmen. dicit poſt. Et ſi volumus illud vltimū dictū Ariſto. ſ. illud. Unde vltimum ꝛc. referre ad totū fluuiū ſicut refert Cōmen. ꝛ expoſitores. tūc poteſt intelligi ꝙ quia locus vult eſſe imobilis. i. naturalē habet aptitudinem vt nō moueatᷣ neceſſario ad motū locati: ideo vltimū totius fluuij in quo eſt nauis magis ē locꝰ ſupple cōmunis quia non mouetᷣ neceſſario totus fluuius ad motū nauis. Sic igitᷣ intelligimus locū eſſe imobilē ꝛ nō quia nō moueatur per accidēs: hoc enim falſum eſt ꝛ ꝯtra Ariſt. ꝛ ēt Cōmē. Unde ꝛ Cōmen. dicit ſuꝑ illā partem ꝑallegatā ꝙ locus eſt continēs imobile niſi per accidens. Et in hoc multū differt locus a materia ꝛ a forma quia mā ꝛ forma ſemꝑ ꝛ neceſſario mouenᷣ ad motū rei cuius ē materia ꝛ forma: ꝛ ad quecūq̄ locū transfertᷣ cōpoſitum ex materia ꝛ forma: trāſfertur etiam neceſſario ipſa forma ꝛ mā lꝫ per accidens. i. non per ſe ſubſiſtēs ꝛ ſeorſum ſed in compoſito. Sꝫ locus ꝓprius ꝛ naturalis nō neceſſario neq̄ ſemꝑ mouetᷣ ſm motū locati. ita ꝙ ad quecūq̄ locū tranſmutatur locatū oporteat locum tranſmutari. Surſum enim ꝛ deorſum ſimplr ſunt imobilia motu ſurſū ꝛ deorſum: vt dicit Ariſt. i iſto 4°. ꝛ Cōmētator ibidē. Surſum enim ſimplr eſt vltimum circulationis. i. corporis celeſtis circularis: ꝛ iſtud vltimū nec mouetur ſurſum ꝛ deorſum lꝫ moueatᷣ circulariter. hic igitur eſt vnus modus imobilitatis loci. ſ. ꝙ cum locus cōtineat locatū nō tamē neceſſario mouetᷣ ad motū eius ꝛ ꝑcipue rōne qua locus. ¶ Alius modus eſt: quia cū aliqd mouetᷣ ad aliquē locū tanq̄ ad terminū ad quem in quo debet natura quieſcere ille locus nō eſt mobilis illo motu: quia tūc locatū fruſtra moueretᷣ ad illū locū: quia cū perueniret ad ipſum nō quieſceret ibidē vt locus ſurſum ad quē leue mouetᷣ ſm nām vt quieſcat in illo cum ꝑuenerit ad ipſum: non eſt mobilis motu ſurſum nec motu deorſū quia tūc leue nunq̄ q̄eſceret in eo motu naturali ꝛ ſic fruſtra moueretᷣ. Et hanc rōnē tetigit Cōmē. his verbis. Et ſignificat ꝙ locus nō mouetᷣ eſſentialr hic ꝙ locus eſt id ad qḋ moueretur res ꝛ quieſcit in eo: ꝛ ſi aliquid moueretur ad rē motam ſupple illo motu ad q̄eſcendū a tali motu: nūc motus eius eſſet ocioſus quia. ſ. nō attingeret ad ſuū intētum. Hec igitur ſit vna imobilitas loci. vt. ſ. locus inq̄ntū eſt illud ad qḋ res locata mouetᷣ: ꝛ ſic ē extra ipſum nō eſt natus moueri illo motu. Et hoc q̄ſi redit in idem cū prius dicto modo. niſi ꝙ prius dictus modus magis refertᷣ ad locum in quo aliquid cōtinebatᷣ anteq̄ mouetur. Ille enim non mouetur neceſſario ad motum locati. Sed ſecundus modus refertur ad locū ad quem aliqd nāliter mouetᷣ vt in eo quieſcat: iſte enim locus nō mouetᷣ neceſſario illo mō ꝓpter cauſam dictā. Et in hoc differt locus nālis a vaſe artificiali: quia vas artificiale pōt transferri ſimul ad locū ad quē transfertᷣ cōtentū: vt amphora ad locū ad quē transfertᷣ aqua: ſed locus ꝓpriꝰ ꝛ nālis non eſt natus moueri ad illū locū vel ad illud vbi ad qḋ mouetur ſuū locatum vt manifeſtū eſt. Concauū enim celi non eſt aptū natū moueri ſurſum nec deorſum nec centrum mundi: ſimiliter autem ꝛ in alijs.

T.c.41

Cō.41.

T.c.42

T.c.43

Ad rationes oēs pꝫ ex dictis. Cōcludūt enī ꝙ locus nō ſit imobilis penitꝰ ſic ꝙ nullo° moueatᷣ nec ꝑ ſe nec ꝑ accñs: ſed nō ꝯcludūt ꝙ nō

ſit

ſit imobilis predictis modis. termin⁹ enī cuiuſlibet motus eſt imobilis ſic ꝙ nō moueť illo modo nec ſubijciť illi motui: vt albedo que eſt terminus dealbationis nō eſt illud qđ dealbať vt manifeſtū eſt cuilibet. Sic rōnale eſt vt loc⁹ ad quez eſt aliquis motus nō moueať illo motu. nec ſimilr locus ille a quo incipit aliquis motus moueť neceſſario illo motu: nec conſimili vt dictū eſt: quare ille rōnes nō ſunt cōtra poſitionē. Auctoritas autē Ariſto. faciliter exponitur. Uult enim imobilē eē locuz vt ꝓmiſſum eſt. Qđ aūt dicit expoſitor ꝙ ſuperficies vltima ſeu terminus corporis cōtinentis habet rōnez loci ſm ordinem vel ſitū ad totū corpus ſphericuz celi. hoc nō eſt verum niſi diſpoſitiue. imo ꝓncipale ⁊ formale ī loco ē virtus naturalis ꝯſeruatiua locati. ſicut dictū fuit ꝓus. Uerum eſt tñ ꝙ ī iſtis inferioribus cōtinētibus reſpect⁹ vł ſitus ad celū bene diſponit ad recipiēdum virtutē naturalem ꝯſeruatiuā ab ipſo celo influxam: ⁊ ſm aliū ⁊ aliū ſitum vel ordinem ad celum recipitur alia ⁊ alia virtus ꝯſeruatiua: ⁊ iſta magis meretur dici locus ꝙ̄ ordo ipſe vel ſitus ad corpus ſphericū celi. quare ⁊c̃.

a ¶ Et pp hoc qdē terra ī aq̄: hec in aere: hic vō in ethere ⁊c. Tex. cō. xlvi. Queſtio. vij.

Conſequēter queriť. Utrum terra ſit ī ſupficie aque ſicut ī ſuo loco nāli. ¶ Arguiť p^mo ꝙ nō. Quia terra eſt in illo tanq̄ ī ſuo loco naturali ad qđ moueť ſi nō ꝓhibeatur. Hec enim videť eſſe ꝓcipua conditio loci: vt

T.c.4. ſit illud ad quod naturaliter locatū moueť non impeditum: vt pȝ in iſto 4°. Sed terra ſi nō ꝓhibeať moueť ad cētꝝ ſeu ad medium vt manifeſtū eſt ad ſenſuȝ: quare videtur ꝙ centrum ſiue mediū eſt locus naturalis ipſi⁹ terre ⁊ non ſupficies aque. ¶ Iteȝ ſi ſuperficies aque eſſet locus naturalis ipſius terre tūc terra non prohibita moueretur ad eaȝ vt prius dictum eſt: ſed hoc eſt falſuȝ. Videmus enim ſenſibiliter ꝙ ſi fiat fouea in terra ſub aqua ⁊ in fundo illius fouee eēt vna pars terre diſcontinuata ab alijs ⁊ non prohibita ab alijs partib⁹ nec ab aliquo detinente: tamen illa pars terre non moueret ad ſuperficieȝ aque: imo magis aqua deſcenderet ad fundū fouee: quare ⁊c̃. ¶ Item ſicut ſe habet leue ſimplr ad locū ſimpliciter ſurſum ſic graue ſimpliciter ad locum ſimplr deorſum per conuenietem ſimilitudinē. Sed leue ſimpliciter eſt in loco ſurſum ſimpliciter: vt ignis in concauo celi: ergo ſimpliciter graue debet eē in loco ſimpliciter de

T.c.26 orſum. manifeſtū autē eſt ꝙ terra eſt ſimpliciter grauis vt pȝ in 4° celi. Centruȝ autem eſt ſimpliciter deorſuȝ vt manifeſtum eſt. ⁊ patet qꝛ maxime diſtat ſm virtutem a ſurſum ſimplr: ⁊ non ipſa ſupficies aque. ¶ Itē ſi ſupficies aque eſſet locus nālis ipſius terre tunc tota terra deberet eſſe circūdata aqua cuius oppoſitū apparet ad ſenſum. ⁊ pȝ ꝯñaqꝛ locus proprius ⁊ naturalis debȝ circūdare totū locatū ſuū proprium vt cōcauum celi circūdat totū ignem ⁊ cōcauū ignis circūdat totū aerē. quare ⁊c̃.

¶ Itē locus terre cū ſit grauis ſimpliter eſt medium circularis lationis primo methe^m. ſed huiuſmodi mediuȝ eſt centrum mundi vt manifeſtum eſt. quare ⁊c̃.

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. h. dicit eniȝ ꝙ terra eſt in aqua, ⁊ aqua in aere ⁊c̃.

B

Opi. pᵃ De queſtione iſta dixerūt aliqui ꝙ centrū mūdi ē locus nālis ipſius terre: qꝛ ad ipſuȝ mouenť partes terre niſi prohibeanť: vt patet ad ſenſum. q̄re ⁊c̃. Sed iſtud nō placet alijs: qꝛ illud qđ eſt ſimplr indiuiſibile nō poteſt eſſe locus alicui⁹ corporis ꝓprius. locus enim eſt eq̄lis corpori locato ſaltē ſm cōtinentiā vt dictū eſt ꝓus. modo indiuiſibile ſimplr nulli eſt equale ſm cōtinētiā: cū nihil cōtineat nec circūſcribat: ſed centꝝ mūdi eſt quid indiuiſibile ſimplr: cū ſit pūctus a quo oēs linee ducte ad circūferentiam ſunt equales. Sed dicūt aliq ꝙ hec ratio procedit ex mala imaginatione. nam ꝑ centrum qui poniť locus terre nō intelligitur pūctū mathematicū: qđ eſt oīno indiuiſibile. ſed intelligitur pars terre: cuius mediū punctū eſt mediū mūdi: que qdez pˢ terre eſt ita parue q̄ȝtitatis ꝙ ſub minori nō poteſt ſaluari forma terre ita ꝙ eſt minima terra per ſe ſubſiſtere potēs ⁊ ſeorſum: ⁊ iſta minima terra ratiōe qua habet talē ſitum vel ordinē ad celum hȝ virtutē naturalem conſeruatiuam terre: propter qđ ad eaȝ mouētur oēs alie partes ſi nō prohibeātur. ¶ Sed adhuc nō valeret: qꝛ locus ꝓprie ⁊ ꝑ ſe dictus debet eſſe diuerſus a locato. ⁊ econuerſo. ⁊ non ꝯtinuus eidem. aliter enim locus neceſſario moueret ad motū locati eum continuū ſint illa quoꝝ motus eſt vnus. 5° metaphy. incōueniens aūt eſt locum nālem ⁊ per ſe neceſſario moueri ⁊ naturaliter ad motū corporis locati. vt manifeſtum eſt ꝓus: mō ſi locus terre eſſet illa pars terre quam dicis: tūc loc⁹ terre nō eēt diuiſus ab ipſa terra. ¶ Cōſtat. n. ꝙ illa pˢ terre minima eſt alijs cōtinua. ¶ Et ꝯfirmatur. qꝛ ſm Ari.

in iſto 4° pars exiſtēs in toto ⁊ nō diuiſa ab alijs nō eſt in toto ſicut in loco ſm actū ⁊ ſimplr ⁊ ꝓprie: ergo multo minus vna pars alteri cōtinua vel ipſum totum pōt eſſe in alia parte eiuſdem totius ſibi cōtinua: ⁊ ſic ptes terre que ſunt circa centruȝ nō ſunt in illa parte quā tu vocas centrū ſicut in ſuo loco ꝓprio: nec etiā tota terra. ¶ Iteȝ ſi illa pars terre minima que diciť centrū eſſet locus naturalis ipſius terre tunc q̄retur de illa parte vtrū eſſet in loco vel nullo mō. Si in loco: ergo cū ideȝ ſit ſm ſpeciē locus totius ⁊ partis vt pȝ in iſto 4°. ⁊ cētrum eſt locus naturalis ipſius terre vt dicis: ſequiť ēt ꝙ centrum ſit locus nālis illius partis: ⁊ cū ipſamet ſit cētrū vt tu ponis ſequiť ꝙ ipſa ſit locus ſui ipſius: qđ eſt abſurdū. Si aūt diciť ꝙ illa pars terre nullo mō eſt ī loco: hoc eſt abſurdum: qꝛ oē corpus eſt in loco vel ſm actū vel ſm potentiaȝ: vel ꝑ ſe vel ꝑ accñs. ¶ Itē locus ē vltimuȝ corporis cōtinētis: vt pȝ ex diffōne loci: ſed cētrū terre vel mūdi qcqd ſit illud nō eſt vltimū corpis continētis, vt manifeſtū ē. quare ⁊c. ¶ Et iđ aliter dicatur ſm Ariſt. ꝙ ſuperficies aque informata virtute nāli cōſeruatiua ipſius terre imediate ſe habēs ad terrā eſt locus terre. cuius ratio eſt: qꝛ illud qđ cōtinet terrā ⁊ eſt equale ei ſm cōtinētiam: ⁊ ꝯſeruat ipſam terrā eſt naturalis locus ipſius terre. hec ē manifeſta ex dictis ꝓus: ſed ſupficies aque ꝓdicta ē huiuſmodi. q̄re ⁊c. ¶ Itē locus nālis ⁊ propri⁹ terre aut eſt cētrum aut ſupficies aque vt predictū eſt: ſȝ nō eſt ipſum cētrum vt probatum eſt. quare ⁊c̃.

Ad primam rationē eſt intelligēdum ſicut dicūt aliqui bñ ⁊ ſubtiliter vt mihi videtur: virtus cōſeruatiua locati primo influitur corpi continēti ab ipſo celo: ⁊ mediante ipſo cōtinēte influiť locato ſeu cōtētoꝛ ⁊ ꝑ totū ipſum locatū diffunditur ⁊ multiplicatur: ipſa aūt virtus naturalis ꝯſeruatiua ꝑfectius ⁊ intēſius recipiť in ꝑtibus purioribus magis elongatis a ꝯtrarijs ſuis. ¶ Dicemus ergo ꝙ cū a celo influať virtus naturalis ipſi aque conſeruatiua ipſius terre: ⁊ ab aqua influatur in terram illa virtus ꝑfectioꝛ ⁊ intenſioꝛ erit in partibus terre purioribus. ſ. que magis ſunt elōgate ab elemētis contrarijs: ⁊ he ſunt partes cētrales: ⁊ ideo ille ꝑtes terre hñt virtutē nālem cōſeruādi fortiorē alijs: pp quod alie partes nō impedite debēt moueri ad ipſam: ⁊ eo qꝛ entia diligūt ſe ꝑmanere vt Cōmē. dicit 8° phyſicoꝝ. ¶ Sed dubitabit aliquis: qꝛ agēs corporeū fortius influit ī illō qđ ē ei ꝓpinquus q̄ȝ in illō qđ magis diſtat: vt manifeſtum

Right margin notes: Cētrū ē īdiſibile. — Cētrū ſi ē locus terre. — T.c.44 — D — 2ᵐ. — Cō. 81. — Dubiū.

feſtum eſt ad ſenſum:cū igitur a qua cui influxa eſt virt⁹
conſeruatiua terre ſit agens corporeū:videtur ꝙ fortius
influit illā virtutē in partes terre ſibi propinquiores. Etiā
cum ipſum celū influēs aque virtutē conſeruatiuam ter
re ſit influens corporeū videtur ꝙ fortius influat virtutē
conſeruatiuā ipſi aque que eſt ei ꝓpinquior q̄ʒ parti cen/
R° trali terre que magis diſtat ab eo. ¶ Sʒ dicēdū ꝙ veruʒ
eſt agens naturale fortius influere in paſſum ſibi propin/
quius ſi vtrūqʒ paſſum ſit cōſimiliter diſpoſitum ad reci
piēdū:ſed ſi nō:nō oportet. verbi gratia. idē ignis fortio/
rem agit caliditatē in lapide magis diſtante q̄ʒ in aere ꝓ/
pinquiori:qꝛ in lapide ꝓpter ſuā compacitatē ſeu denſi/
tatem magis eſt vnita caliditas:ꝛ ideo eſt fortior q̄ʒ in ae
re:ſimilr̄ in ꝓpoſito:q̄ʒuis enī ptes terre ſupficiales ſint
magis ꝓpinque aque q̄ʒ cētrales:tamē ipſe partes cētra
les ſunt puriores ꝛ magis impmiſte cōtrarijs q̄ʒ alie: ꝛ
ſunt etiā dēſiores. Similiter terra tota q̄ʒ aqua: ꝛ idō ma
ior vel intenſior eſt virtus recepta in partibus cētralibus
q̄ʒ in alijs. Et hec ēt eſt cauſa quare virtus naturalis con
ſeruatiua aeris influit magis ipſi igni q̄ʒ aque:intantum
ꝙ ipſe ignis nāliter cōtinet aerē ꝛ non aquaʒ:ꝛ qꝛ ꝯſtat ꝙ
ignis eſt magis elongatus ab eo qḋ ē magis ꝯ̄riū aeri. ſ.
a terra que ꝯ̄riatur aeri in ambabus q̄litatibus q̄ʒ aq̄. Si/
militer virtus ꝯſeruatiua aq̄ influit aeri ꝛ nō igni: qꝛ ipſe
aer ē magis elōgat⁹ a ꝯ̄rio. ſ. aq̄ puta ab igne q̄ʒ ignis ipſe:
qꝛ ipſe ignis nō eſt diſtās a ſeipſo. Et ſi dicas ergo ꝑ iſtaʒ
rōnē virtus ꝯſeruatiua aque eſt fortior i terra q̄ʒ in aere:
qꝛ terra magis diſtat ab igne qui ꝯtrariat aque. non ha/
beo pro incōuenienti. vñ videmus ꝙ partes aque relicte
ſibiipſis mouenť verſus cētrū ſi nō prohibeātur.

R° ad formā p' arg'' pn cipalis. **Ad formam** ergo rationis cum dicitur. terra ē i
iſto ꝛc̄. verū eſt ſi illud alteꝝ ſit ꝯti
nens ipſam ꝛ diuiſum ab ea:ſi nō:non opʒ. Nunc autem
ipſum centrū q̄ʒuis ad ipſum mouerenť ptes terre:tamen
men nō eſt ꝯtinēs ipſaʒ terrā nec diuiſum nec equale: q̄/
re aūt moueń ad ipſum viſum eſt. ¶ Ad aliā cū dicit. ſi
ſupficies aque ꝛc̄. Cōcedo:ꝛ cū dicis ꝙ partes terre non
prohibērur ꝛc̄. dico ꝙ falſuʒ ē:imo partes terre ꝓpingo
res cētro ꝓhibenť ne moueanť ad ſupficieʒ aque: ꝓhibē
tur dico ab illa virtute nāli influxa cētro aut parti cētra/
li:eo ꝙ illa eſt fortior q̄ʒ virtus exiſtens in ſuperficie aq̄.
Et ſi dicatur vlterius illud a quo aliqd naturaliter rece/
dit nō eſt locus eius nālis. Verū eſt ſi recedat ab illo q̄ʒtū
eſt ex parte ipſius continētis. ¶ Ad aliud dico ꝙ locus
ſimplr̄ deorſum:non eſt proprie ipſum cētrum:qꝛ nō eſt
continens:ſed locus ſimpliciter deorſuʒ eſt ſupficies aq̄
concaua. Et dices. iſta nō maxime diſtat ab ipſo ſurſum:
dico ꝙ imo ſm̄ ꝙ eſt poſſibile ſuperficiē cōtinētē natura
liter aliqḋ elementū diſtare a ſuperficie celi:ꝛ ſic itelligiť
ꝙ locus deorſuʒ maxime diſtat a locu ſurſuʒ. ¶ Ad aliā
cum dicitur ꝙ tūc tota terra ꝛc̄. Intelligēdum eſt hic ꝙ
T.c.59 nā ſemp facit de poſſibilib⁹ qḋ melius eſt:vt dī i 2° de ge
neratione. bonū aūt ꝛ pfectiū totius ſine dubio ē magis
bonū q̄ʒ bonū ptis:ꝛ idō aliqñ nā ꝓpter cōſeruationē bo
ni ꝛ pfectionis totius pmittit aut facit aliquā ꝑuationeʒ
ꝛ orbitatē in aliqua parte. ſ. cum bonuʒ ꝛ perfectio toti⁹
ſaluari non pōt ſine illa orbitatione illius partis. Nunc
aūt in vniuerſo ſunt alique ſpēs pertinētes eſſentialiter
ad pfectioneʒ vniuerſi: que non poſſunt viuere nec eſſe
in terra pura nec aq̄ pura nec vlr̄ in aliquo elemento pu
ro oīno vt aīalia pfecta ꝑcipue reſpirātia: ꝛ idō igeniauit
nā vt aliqua pars terre non eſſet circundata aqua pura
ſʒ aere magis vt aīalia manerēt ꝛ viuerēt in ipſa.

¶ Ad rationem ergo cum dicitur. ſi ſuperficies ꝛc̄. veruʒ
eſt quantum eſt ex natura particulari aque ꝛ terre debe
ret tota terra eſſe circundata aqua: ſed propter bonuʒ ꝛ
perfectionē totius vniuerſi contingit aliud vt dictum eſt.
Verū eſt igiť ꝙ locus naturalis dʒ circundare totū ſuū
locatū niſi aliqua alia cauſa ꝓhibeat: vt pote natura vni/
uerſalis intendens magis bonuʒ q̄ʒ ſit talis circūſcriptio
totalis. Itē aliter dicūt aliqui: ꝙ imo tota terra bene eſt alia R°
circundata aqua: ſed nō aqua pura ꝛ perfecta: ſed aqua
permiſta aeri ꝛ terre: ꝛ diminuta a ſuis qualitatib⁹ nāli/
bus. Aer enim qui eſt circa terrā in quo aīalia viuūt nō
eſt purus aer. Nā in puro aere nō viuerēt vt dicit Alber
tus in de ꝓprietatibus elemētoꝝ: ſed eſt aer cōmiſtus vapori
bus aqueis ꝛ exhalationibus terreſtribus: vt pʒ in ꝑmo
metheo᷑. vñ illa ſupficies que imediate ambit terram ſu/
pra quā viuūt aīalia: nō eſt locus terre rōne qua ē termi/
nus aeris ſʒ rōne qua ē terminus aq̄ cōmiſte ipſi aeri ha
bens virtutē ꝛc̄. ¶ Ad aliud dico ꝙ medium circularis
mutationis nō ē locus terre proprie. nec Ariſto. h̄ dicit
in primo metheo᷑. ſed bñ dicit ꝙ in medio ꝛ circa mediū
eſt corpus graue terra ꝛ aqua: qḋ pro tanto verū eſt: qꝛ
mediū terre eſt mediū totius mūdi: lʒ differt a rōne a rōe
mediū terre ꝛ toti⁹ mūdi vt hʒ videri in 2° celi ꝛ mūdi
ꝛ ipſa aqua ē circa mediū inquātū ipſa eſt circa terrā cu/
ius mediū eſt mediū mūdi: ſʒ nō intelligit ꝙ mediū ſit ve
re ꝓprius locus totius terre: quare nō valet ratio.

¶ Et hic vero in celo. Textu cōmenti. xlvj.

¶ Queſtio. viij.

C Onſequēter queriť. Vtrū ignis ſit in conca A
uo orbis lune tāq̄ʒ i ſuo loco nāli. ¶ Argui
tur ꝙ non: qꝛ ſicut eſt in minori mūdo ſic de
bet eſſe in maiori mundo. per cōuenieteʒ ſi
militudinē. Sed ita eſt in minori mūdo. ſ. in
homine qui eſt minor mūdus vt dicitur in 8° phiſi⁹. ſ. ꝙ T.c.17
pars eius nobiliſſima. ſ. cor eſt in medio: ergo ſilr̄ in ma/
iori mūdo elementum nobiliſſimū dʒ eſſe in medio: nūc
aūt concauū orbis lune non eſt mediū mundi: ſed magis
centrum: vt manifeſtū eſt ex 2° celi ꝛ mūdi. ꝛ in quarto.
quare ꝛc̄. ¶ Itē corpus locans dʒ cōuenire cum corpo/ t.c.100
re locato in vna q̄litate vt manifeſtū eſt per inductionem
in oībus ſimplicibus corporibus. aqua enim ꝯuenit cuʒ
terra in frigiditate: ꝛ aqua cū aere i humiditate: ꝛ aer cū
igne in caliditate. Sed celū nō ꝯuenit cū igne in aliq̄ q̄li
tate: qꝛ celū nō eſt calidū nec frigidū nec humiduʒ: vt pʒ
ꝑ celi ꝛ mūdi. ¶ Item ſi ignis eēt in concauo orbis lune
tūc prohiberet nos videre aſtra: cuius oppo᷑ pʒ ad ſen/ T.c.2
ſum: qꝛ de nocte videmus ſtellas. ꝛ probať ꝯña: qꝛ cum
ignis interponitur inter viſum noſtrū ꝛ aliqḋ viſibile: ꝓ
hibet illud videri vt pʒ qñ flamma interponitur inter vi
ſum noſtrū ꝛ aliquod corpus nō videmus illud vt pʒ ad
ſenſum: ergo ſimilr̄ in propoſito: ſi ignis eſſet in cōcauo
orbis lune iterponeretur inter nos ꝛ aſtra: vt manifeſtū
eſt: igitur ꝓhiberet nos videre ipſa. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē vnum
quodqʒ locatū dʒ quieſcere i ſuo loco proprio ꝛ nāli: vt T.c.48
pʒ in iſto 4°. Sed ignis in concauo orbis lune non quie
ſcit: vt pʒ i ꝑ metheo᷑. imo ꝛ tota ſphera ignis ꝛ tota illa
pars aeris que eſt ſuper ſphericas altiſſimorū montiuʒ
vt arguitur ex motu ſtelle comate. quare ꝛc̄.

¶ Oppo᷑ argr̄ auctoritate Ariſt. in iſto 4° ꝛ i ꝑ metheo᷑.

Ad queſtionem dico breuiter ꝙ ignis ē i cō/
cauo orbis lune vt in ſuo lo T.c.46
co ꝓprio ꝛ nāli: qꝛ nobiliſſimo elemēto debeť loc⁹ nobi B
liſſimus hoc ē euidēs. Sʒ ignis ē nobiliſſimū elemētuʒ: ʒ. R^m.
cuius ſignū ē eius maxima actiuitas. hoc. n. arguit ipſuʒ
plus hr̄e de nāli formali vel formam digniorē: ꝛ magis
ꝯuenire cū ꝑ actiuo: idō ꝛc̄. ¶ Itē ibi maxime dʒ eē ignis
vbi maxime ꝯſeruať ꝛ gñatur: locus enīʒ eſt ꝑn᷑ gñatio
nis ꝯſeruationis locati vt oēs concedūt. Sʒ in concauo

celi:

celi:ignis maxime natus eſt gñari ꝛ cōſeruari:q: motus
localis fortis ꝛ velox natus eſt gñare caliditatem in ma/
teria calefactibili:ꝛ maxie velociſſimus motus maximā
caliditatē in materia maxie calefactibili:vt habeř in ſcđo
T.c.42 celi:ꝛ ꝑ metha^m:ↄſtat aūt ꝙ motus celi eſt motus velo
T.c.83 ciſſimus:vt pȝ in octauo huius.ꝛ mā ei ↄtigua eſt leuiſ
ſima ꝛ rariſſima cū ſit ſurſuȝ ſimplr:ꝛ ideo celū per ſuū
motum facit in illa maximam caliditatē:ꝛ talis fortiſſi/
ma caliditas non ꝑmittit ſiccum humidū ſed requirit
ſiccitatē:vt manifeſtū eſt in iſtis inferioribus:que quan
to plus caleſiunt tanto magis fiunt ſicca:ergo materia q̄
eſt in cōcauo celi eſt maxime calida ꝛ talis mā eſt ꝓpria
ignis:exceſſus enim calidi velut feruior eſt ignis:vt dicit
T.c.28 in 2° de generatione. Et iſta ratio habeř ex verbis Ariſt.
in primo metha^m. vbi ſic ait:lato aūt primo elemēto cor
porum.i.celo:vt exponitur qđ propinquuȝ eſt inferiori
mūdi motū diſgregatum accēditur:id eſt intēſe caleſit.
¶ Itē cōſtat ꝙ in ↄcauo orbis lune eſt aliqđ corpus:aliť
enim eſſet vacuū.ſed non poteſt eſſe aliqđ miſtuȝ,q: oīa
miſta ſunt grauia a dominio. Et ideo non poteſt ibi eſſe
miſtū.ſ.in loco ſurſum ſimpliciter dico ſm naturaȝ:nec
ibi poteſt eſſe aliud elementuȝ ab igne:q: nullū aliud eſt
ſimpliciter leue ꝛ leuiſſimū niſi ignis:ꝛ vt manifeſtum eſt
cuilibet intelligēti:ergo relinquitur ꝙ ibi ſit naturaliter
dubitaº ipſe ignis. ¶ Sed aliqui dubitāt hic ſatis rōnabiliter:q:
cum luna ſit humida virtualiter,vt dicūt oēs aſtrologi:
ꝛ habet dominiū ſuper humida. cuius ſignuȝ eſt fluxus
maris q̄ prouenit ex aſpectu determinato lune:ꝛ ſilr vi/
demus humiditates aialiū:vt medullā ꝛ cerebrū augeri
in plenilunio. Et cōſtat ꝙ totus orbis ꝛ planeta ſimiľ ſūt
T.c.49 vnius nature ꝛ virtutis vt tāgitur in 2° celi ꝛ mundi:ſe
quitur ꝙ totus orbis lune dȝ eē humidus:cū ergo ignis
ſit ſiccus ſm nām videtur ꝙ orbis lune non hȝ cōſerua
T.c.51 re ipſum ignem:q: vnū cōtrarioꝝ nō ē conſeruatiuū al
T.c.50 terius:ſed magis corruptiuuȝ:vt pȝ in ꝑmo huius:ꝛ in
Cōfirº. ꝑmo de generatione. quare ꝛc. ¶ Et ↄfirmatur:q: agēs
nāle fortius agit in paſſum ꝓpinquū ſibi q̄ȝ in diſtans ꝛ
remotū:vt pȝ ad ſenſum.mō orbis lune eſt agēs natura/
le ꝛ corporeū ꝛ habet agere humiditatē vt ꝓbatum ē:er
Rº. go ſi ignis eſt magis ei ꝓpinquus q̄ȝ alia corpora ſeqř
ꝙ humefacit ignē:qđ eſt abſurdum. q̄re ꝛc. ¶ Ad h̄ pōt
reſpōderi ꝙ veruȝ eſt lunā habere virtutē humefactiuā
ꝛ ēt totū orbem lune:tamē hoc nō obſtāte hȝ virtutē ca
lefactiuā per ſuū motū velocē:ꝛ ipſe motus fortior eſt in
calefaciēdo ꝑ materiā ſibi ꝓpinquā q̄ȝ ſit virtus lune hu
mefactiua in humefaciēdo:ꝛ ideo non humectat ipſum
ignē lȝ in aliis diſtantibus faciat ꝛ intendat humiditatē.
actus enim actiuoꝝ non ſunt niſi in patiētib⁹ diſpoſitis
vt pȝ in 2° de aīa:mō ipſa materia propinq̄ orbi eſt itātū
T.c.24 calefacta ꝛ deſiccata ꝛ rarefacta per motū fortē ꝙ nō eſt
idonea ad recipiēdum humiditatē. ¶ Et per hoc pȝ ad
ad ↄfir. cōfirmationē:q̄uis enim orbis lune ſit humefactiu⁹ ei⁹
qđ eſt aptū aptitudine propinqua ad humefactionem:ꝛ
qđ obtinet virtus eius humefactiua:tñ non humefacit
ipſum ignē ꝓpter cauſam ꝑdictā. Et cū dicit vnū cōtra/
rioꝝ nō ↄſeruat alterū:veꝝ eſt rōne virtutis ↄ̈tꝛie:ſȝ rō
ne alterius dñantis ꝛ obtinētis poteſt ↄſeruare:q̄uis er/
go orbis lune non conſeruet ipſuȝ ignē rōne qua hume
factiuus:tamē ratione qua eſt calefactiuus ꝑ vehemen/
tiā motus bñ hȝ conſeruare:ꝛ iō nō valet obiectio.

Ad rationes.

Ad primā cū dicit.ſicut ꝛc. cōce
dit.ꝛ cū dř ꝙ in minori ꝛc. dico
Mediū eſt du/plex. ꝙ duplex eſt mediū q̄tum ad ꝓpoſitū. Unū eſt mediuȝ
ſm equalē diſtātiā q̄titatiuā ab extremis:ꝛ iſtud mediū
non ſemꝑ eſt nobilius oībus aliis:nec iſto mō cor ē i me
dio corporis humani:imo magis ꝓpinquū eſt ꝑti ſupio

ri q̄ȝ inferiori ꝛ magis in dextra q̄ȝ in ſiniſtra vt ſcitur in cor q̄uo
de partibus aialiū. Aliō⁹ dř medium ſm eq̄litatē influen ē in me⁹
tie virtutis:ꝛ hoc mō ipſum cor bñ ē in medio corporis corꝑis.
.ſ.ꝙ equaliter influit virtutē omnibus aliis partibus ſȝ
naturā ꝛ exiſtentiā vniuſcuiuſqȝ. vnde ita bñ influit pedi
bus ſpūs ꝛ virtutem ad ambulanduȝ ſicut manibus ad
palpandum:ꝛ ſic de ceteris ſuo mō. Similr autē orbis
poteſt dici medius locus in vniuerſo.ſ. per equalitatē in
fluētie virtutis ad oēs reliquas partes ſm ꝙ requirit
nā vniuſcuiuſqȝ partis:mā ita bene celum influit aīmo vir
tutem ↄſeruatiuaȝ eius ſicut homini:ꝛ ideo nobiliſſimū
elemētuȝ eſt in loco nobiliſſimo. ¶ Ad aliud cū dř ꝙ lo
cans dȝ conuenire,dicitur ꝙ verū eſt formaliter vel vir/
tualiter:ſed nō vlr.debet cōuenire cū ipſo formaliter:ita
.ſ.ꝙ habeat qualitatē eiuſdem ſpēi ſibi formaliter inhe/
rentem:q: ſic omne corpus ↄtinens eſſet alterabile ꝛ cor
ruptibile:vt dicit Cōmētator in de ſubā orbis:modo q̄ȝ
uis orbis lune non conueniat formalr cum igne ſm ali/
quam de qualitatibus actiuis ꝛ paſſiuis:nec ēt ſm leui/
tatē:q: nec ē graue nec leue nec alterabile:vt pȝ ꝑ celi ꝛ
mūdi:tñ bñ ↄuenit cum ipſo virtualiter:hȝ enȝ virtutē
actiuā ꝛ cōſeruatiuā caliditatis ꝛ ſiccitatis vt dictum eſt:
nec eſt neceſſe ꝙ omne quod agit aliquod accidēs diſpo
natur per ipſum vel per aliquod eiuſdē ſpēi cuȝ ipſo:vt
non ē neceſſe ꝙ mouēs localiter moueař. vt dicit Cōmē T.c.20
in de ſubā orbis. q̄re non valet. ¶ Ad aliā nego ↄñam:ꝛ
ad ꝓbationē intelligēdū ꝙ ignis non ꝓhibet videre cor/ Ignis in
pus aliqđ niſi ipſe ignis ſit lucēs manifeſte ꝛ ſenſibiliter ꝓpa mā
vt pȝ ad ſenſum:mō ſicut dicit Albertus in ꝑ meteoro nō lucet
rū.ꝛ Ax. in ſuo tractatu de ſenſu ꝛ ſenſato. ignis i ſua ꝓ
pria materia nō lucet:q: illa eſt excellentis raritatis ꝛ ꝑ/
ſidētis ſubtilitatis:ꝛ ex hoc cōtingit ꝙ ipſe nō lucet luce
manifeſta. Cuius ſignū ſatis pulchrū ponit Albertus in
ꝑ meteo^m. videmus enȝ ſenſibilř in cādela accēſa ꝙ pa
ignis que eſt ꝓpinquiſſima lichino eſt rarior ꝛ ſubtilior:
alia vō pars.ſ.ignis flāma eſt magis ſpiſſa ꝛ dēſa ꝓpter
aerē circūuenientē:qui aliqualř ei ↄ̈riatur ꝛ ↄdēſat eā ꝑ
antipariſtaſim.i.reſiſtētiā:vnde illa particula ignis q̄ eſt
imediate iuxta lichinū non prohiberet videri actu aliqđ
tale corpus oppoſitū:q̄uis flāma bñ impediret illud vi/
dere:vt manifeſtū eſt ꝑ experiētiam. q̄re ꝛc. ¶ Ad aliaȝ
cū dicitur. locatū dȝ quieſcere ꝛc. verū eſt q̄tū ex ꝑte ſua
ꝛ ex nā ſua ꝓpria:nī q̄tuȝ eſt ex virtute alicuius ſupio
ris cui locatū aptū natuȝ eſt obedire ꝛ ipſuȝ aſſequi pōt
moueri in ſuo loco ꝓprio:ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito:ignis enȝ
q̄tum de ſe eſt nō moueret in cōcauo orbis lune cū vtu
te ipſi⁹ orbis q̄ ē nā ſuperior:ꝛ mouet motu circulari:ipſe
ignis mouet illo motu:q: natus eſt ſibi obedire ꝛ ipſuȝ
aſſeq̄ i ſuo motu ꝑcipue cū ſit faciliter mobilis ꝛ nō ipe
ditus. q̄re ꝛc. ¶ Itē aliter pōt dici ꝙ locatum exiſtens i
ſuo ꝓprio loco nō moueť illo motu quo moueret ſi eēt alia Rº.
extra ipſum locuȝ:imo quieſcit quiete que eſt perfectio
illius mot⁹:tñ bñ pōt moueri aliquo alio motu:ꝛ ſic cō
tingit in ꝓpoſito:ignis.n.exñs in cōcauo orbis lune non
moueť motu recto ſurſuȝ:q̄ motu moueret ſi eēt extra
ipſuȝ locū ſuū ꝛ nō ꝓhiberet:ſed moueť motu circulari
ſm motū orbis:ꝛ h̄ non ē incōueniēs. ¶ Et ſi dicas loc⁹
dȝ eē imobilis:orbis aūt lune ꝛ eius ↄcauū ſemꝑ moueť Obō
tur. Pȝ qđ eſt dōm ex ꝑdictis.locus.n.eſt imobilis ſic ꝙ
nō moueť nēcio ad motū corꝑis locati:ꝛ ſic ē i ꝓpoſito: Rº.
ↄcauū.n.orbis lune nō moueť ſurſum ſm motuȝ ignis.
¶ Et aliq dubitant hic:imo videť ꝙ virtus cōſeruatiua dubitaº
locati neceſſario moueť ad motuȝ locati:ponatur ꝙ ego
mouear de vno loco ad aliū locū:virtus ↄſeruatiua mei
que erat in aere cōtinente me:aut moueť aut manet aut
corrūpiť:ſed nō eſt dōm ꝙ corrūpiť. qđ.n.eē i corrūperet

non apparentiſ autẽ remanet eadẽ virtus mĩo q̃ prius erat
tũc cũ illũ locũ a q̃ receſſi poſſit igredi aliqđ corpus alte/
rius ſpẽi ſicut aſinus vel lignũ: tũc eadẽ virtꝰ erit ꝯſerua
tiua diuerſoꝝ ſm ſpẽm: qđ vẽ impoſſibile. Et dico breui
ter ꝙ me recedente de aliq̃ loco põt remanere virtꝰ nãlis
ꝯſeruatiua mei in illo eodẽ corpore ſi illũ locũ quẽ occu/
paui ingrediaṫ aliqđ corpus alterius ſpẽi: ⁊ non propter
Diũſe v̄tutes cõſeruatie ſunt ĩ eodẽ ꝯtinẽte: hoc ꝯſeruabitur ab illa virtute que me ꝯſeruabat prius:
ſed ab aliqua alia virtute nãli: nec eſt inconueniens ꝙ in
vno ⁊ eodẽ cõtinẽte ſit virtus nãlis alia ⁊ alia cõſeruati
ua diuerſoꝝ corpoꝝ naturaliũ: vt i iſto aere cõtigue ſunt
virtutes cõſeruatiue nãles oium aialiũ que nata ſunt vi
uere in aere. iſte enim virtutes influxe ab ipſo celo ad cõ
ſeruationẽ diuerſoꝝ animaliũ in ſpecie non ſunt ſibi in/
uicem contrarie ſed diſperate. ideo non valet ratio.

¶ Celum autẽ nõ amplius eſt in alio. Textu commenti. xlvi. Queſtio. ix.

A Ueritur hic. vtrum vltima ſphera ſit in loco
¶ Arguiṫ ꝙ non: qꝛ illud qđ nõ eſt i aliquo
corpe ꝯtinẽte ipſuz: ⁊ extra ipſuz exiſte nõ ẽ
t. cõ. 43 in loco: hoc habeṫ ab Ariſt. in lr̃a. Sed vlti
ma ſphera non hꝫ aliqđ corpus extra ſe cõ
tinens ipſam: qꝛ ſic nõ eſſet vltima ſphera. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ
ſi eſſet in loco aut eẽt in loco p ſe aut per accñs. hec eſt di
uiſio ſufficiẽs. Sed non eſt in loco p ſe: qꝛ ſic eſſet contẽ
ta in aliquo extrinſeco corpe: cũ locus ſit continens diui
ſum ſm Ariſt. nec per accidẽs: qꝛ qđ eſt in aliquo loco p
t. cõ. 43 accidẽs oꝫ eſſe in aliquo ſubiecto qđ ſit in aliquo loco p
ſe vt albedo eſt in aliquo ſubiecto qđ eſt in loco per ſe: ⁊
ideo dicitur eẽ in loco p accidẽs: ſimilr̃ in alijs: mõ ſphe/
ra vltima cũ ſit q̃dam ſubſtantia non eſt in aliquo ſubie
cto qđ ſit per ſe in loco vt manifeſtũ eſt. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ
locus eſt vltimum cõtinentis imobile primuz ſm Ariſ.
T. c. 41 in litera. Sed vltima ſphera nõ eſt in vltimo alicuiꝰ cor/
poris continẽtis vt manifeſtum eſt: quare ⁊c̃.
¶ Oppoſitũ arguiṫ: q2 oẽ corpus eſt in loco. ſicut enim nõ ẽ
aliquis locus ſine oi corpore: ſic nõ eſt aliqđ corpus ſine
oi loco: vt pꝫ in iſto 4°. Sꝫ vltima ſphera ẽ quoddã cor/
pus cũ ſit primũ mobile: vt manifeſtũ eſt. quare ⁊c̃.

B Iſta queſtio eſt multũ difficilis: cuius ſignũ eſt
diuerſitas opinionũ ſolẽniũ pho
Cõ. 45. rum exponẽtiũ Ariſto. Opinio Alexandri vt Cõmẽ. re/
Opinio Alexã. citat: eſt ꝙ vltima ſphera nullo mõ eſt in loco. Et hꝫ pba/
uit ſic. Illud qđ nõ moueṫ localiter nõ eſt in loco: ⁊ hec eſt
manifeſta. Sꝫ vltima ſphera nõ moueṫ localiter. hãc p/
bauit: qꝛ vel moueṫ p ſe vel p accñs. Non p ſe: qꝛ aut mo
ueret ſm totũ aut ſm ptes non ſm ptes qꝛ ptes nõ ſunt
diuiſe a toto nec ſm actũ vt manifeſtũ eſt: qꝛ ipſa vltima
ſphera ẽ cõtinua: nec in poꝰ qꝛ nunq̃ȝ diuidenṫ abinuicẽ
g ipſe partes vltime ſphere nõ mouenṫ actu ſꝫ locũ: ⁊ p
ꝯñs tota vltima ſphera non moueṫ actu ſꝫ partes: nec ẽt
ſm totũ: qꝛ totũ corpus vltime ſphere non mutat locuz: ⁊
ita ꝙ nõ tráſfertur de vno loco ad aliũ locum. ¶ Itẽ non
moueṫ localiter per accñs: qꝛ hoc eẽt eo ꝙ moueret ſm
ptes: mõ illđ qđ moueṫ p accñs ſm ſuas ptes nõ moueṫ
per accñs niſi qꝛ motus ẽ totius p ſe: nec eſt dđm ꝙ mo
ueṫ p accñs: qꝛ ſit in aliquo ſubiecto ꝙ moueṫ p ſe: ⁊ h̃ nõ
ponit Cõmẽ. in ratione Alexãdri qꝛ nullus hoc dicit. Et
dicit Alexãder vlterius ꝙ non eſt de rõne corporis ꝙ ſit
in loco nec ponitur in diffinitione eius nec corpus in dif/
Auicẽ. finitione loci vt ipſe dicit. ¶ Auicẽna autez ſequẽs Ale/
xandrum addit ꝙ motus corporis celeſtis nõ eſt motus
Impro/batio o/pinióis. localis ſm vbi ſed ſm ſitum. ⁊ ideo non oportet ꝙ celũ
ſit aliquo modo in loco. ¶ Sed iſta poſitio non videtur
eſſe rõnabilis: qꝛ oẽ qđ localiter moueṫ neceſſario eſt in

loco aliquo modo: nũc autẽ vltima ſphera localr̃ moueṫ:
qꝛ motus non ẽ niſi ad res q̃tuor generũ ſꝫ Ariſt. 5° hu T. c. 7.
ius. ſ. ad ſubſtãtiam q̃ꝫtitatẽ qualitatẽ ⁊ vbi: ⁊ ꝯſtat ꝙ vl
tima ſphera nõ eſt tráſmutabilis ſm ſubſtantiam: vt de
monſtratum eſt in pmo celi ⁊ mũdi: nec ſm q̃ꝫtitatẽ nec T. c. 20
ſm qualitatẽ: ſaltez ſm totũ: ergo relinquitur ꝙ aut nul
lo mõ moueṫ: qđ eſt ridiculũ: aut ꝙ moueṫ ſꝫ vbi: ⁊ iſte
eſt motus localis q neceſſario requirit mobile eẽ in loco
quoquo mõ. Qꝫ autẽ dicit Auicẽna ꝙ motꝰ vltime ſphe
re ẽ motꝰ ſm ſitũ hoc improbaṫ: qꝛ impoſſibile ẽ ꝙ mo
tus per ſe ſit in aliquo gñe cuius ſpẽrum rõ conſiſtit in i
diuiſibili: ⁊ ꝓpter hoc ad ſubſtãtiam non ẽ motus: qꝛ rõ
ſubſtãtie in indiuiſibili ꝯſiſtit: vnde ſpẽs ſubẽ non recipi
unt magis ⁊ minus: ⁊ cũ motꝰ hẽat ſucceſſionẽ nõ pdu
ciṫ forma ſubſtãtialis in eẽ p motum ſed p gñationẽ qui
eſt terminus. ſicut autẽ eſt de albedine ⁊ de ꝯſimilibus q̃
participãtur ſm magis ⁊ minus: quelibet autẽ ſpẽs ſitꝰ
habꝫ rationẽ in idiuiſibili ꝯſiſtẽtẽ: ita ꝙ ſi aliqđ additur
aut diminuitur nõ eſt eadẽ ſpẽs ſitus: ſed diuerſa: vñ im/
poſſibile ẽ ꝙ i gñe ſitꝰ ſit motꝰ p ſe. ¶ Preterea. Hoc po
ſito adhuc remanet difficultas: nã ſitus ſm ꝙ eſt pdica/
mẽtum importat ordinẽ partiũ in loco: ſed ſitus vt ẽ dif/
ferentia q̃ꝫtitatis importat ordinẽ partiũ in toto. Oꝫ igi/
tur qđ moueṫ ſꝫ ſitũ opꝫ ꝙ moueaṫ ſm locũ: ⁊ iſte ſunt
rõnes ſancti Thome ꝯtra illã põnem: vtrũ autẽ oĩa q̃ ipſe
accipit in his verbis ſint vera ad pñs non determino.
¶ Nũc ad rõnez Alexandri põt dici ꝙ ipſa vltima ſphe
ra moueṫ per ſe ⁊ ſm totũ ⁊ ſꝫ partes: ⁊ cũ ipſe dicit ꝙ
totũ corpus circulare non mutat locũ: verũ ẽ ſm ſubie
ctum: tñ bñ mutat locũ ſm formã ⁊ ſꝫ diſpõnez. partes
autẽ mutãt locũ ⁊ ſm ſubm ⁊ ſm formã vt dicit Ariſt. in T. c. 76
8° ⁊ in 6° huius. qđ autẽ ſit mutare locũ ſꝫ ſubiectũ ⁊ ſꝫ T. c. 85
formã videbitur poſt. Et qđ ipſe dicit ꝙ eẽ in loco nõ eſt
de rõne corporis: dicit Cõmen. ꝙ lꝫ nõ ſit de rõne corpo/ C
ris abſolute: tñ bñ ẽ de ratione ⁊ neceſſitate corporis lo
caliter moti: nõ enim ẽ intelligibile ꝙ corpꝰ moueaṫ lo/
caliter: vel ſm locũ: ⁊ tñ nullo mõ habeat locuz. ¶ Alia Opinió Themiſtij.
fuit opinio Theo. ꝙ vltima ſphera eẽt i loco p ſuas par
tes itriſecas: iſte. n. ptes mouerẽtur circa ꝯuexuz corpo/
ris circa qđ reuoluitur. Et forte rõcinabaṫ ad h̃: qꝛ cum
vltiª ſphera debeat eẽ in loco aliquo mõ: ⁊ nõ eſt in loco
ſm ſe totã: relinquitur ꝙ ſit in loco ſcđm ſuas ptes. Qꝫ aũt
nõ ſit in loco ſcđm totũ ꝓbauit: qꝛ nõ moueṫ ſcđm totũ
ſꝫ ſm ptes. q̃re ⁊c̃. Et ſcũs Thomas tenẽs illã opinionẽ
Themiſtij nitiṫ eaz fulcire ſic. Corpus circulare ſcđm illa oꝫ b. Thomas.
eẽ in loco ſcđꝫ q̃ ꝯtigit ſucceſſio diuerſoꝝ corporuz in eo
dẽ loco. hec habeṫ pro manifeſta. ſꝫ corpi circulari ſcđm
ſe totũ nõ cõpetit ꝙ ſit ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ totoꝝ
in vno loco. ſꝫ ſcđm partes. totũ enĩ corpus circulare nõ
mutat locũ ſcđm ſubm: ſemp. n. remanet idẽ locus ſubo
ſꝫ partes mutant locũ nõ ſoluꝫ rõne ſꝫ ſubiecti: ita ꝙ diuer
ſe partes ſuccedũt ſibi in eodẽ loco: ergo corpori circula
ri nõ debeṫ locus ſcđꝫ totũ ſꝫ ſcđm partes. Corpora. n.
mobilia motu recto pñt diuerſa ſuccedere in eodẽ loco
ſcđꝫ ſe tota vt manifeſtũ eſt ad ſenſuz: ſꝫ in corporibus ce
leſtibus nõ ſic cõtingit: qꝛ in vno eodẽ loco in quo nunc
eſt corpus aliqđ circulare poſtea recipiatur aliud corpus
circulare. ſed partes ſibiinuicẽ ſuccedunt in eodem loco
ſic ꝙ cum vna pars ſphere non ſit ſuppoſita alicui parti
terre: alia pars poſtea ſupponetur eidem: ⁊ ſic de alijs. Impro/batio o/pinióis
quare ⁊c̃. ¶ Sꝫ ſine dubio iſta opinio nõ eſt omnino ve/
ra: primo quantum ad cauſam quã aſſignat Themiſtius
ꝙ ſphera non ſit in loco ſcđꝫ totũ ſed ſcđꝫ partes. ſ. quia
nõ moueṫ ſcđm totũ ſcđꝫ locũ: ſꝫ ſcđm oẽs partes. hoc
enim primo videtur irrationabile: qꝛ totũ nihil aliud eſt
q̃ȝ omnes partes: ⁊ ideo incõueniẽs eſt dicere ꝙ ſphera
mouetur

mouetur localr̃ ſm oēs partes ⁊ non mouet̃ aliquo modo ſm totū. ¶ Item Ariſt. dicit i 6° huius: ꝙ tota ſphe
T.c.76 ra non mutat locū ſm ſubiectum: ſed ſm formā: partes aūt mutant locū ⁊ ſm ſubiectū ⁊ ſm formā. Et hec ſunt que opponit Cōmentator ꝯtra iſtam cām. Qualr̃ aūt tota ſphera nō mutat locū ſm ſubiectū: ſed ſm formā partes aūt vtroqꝫ modo declarandū eſt in 6° vt dicit: ⁊ verꝫ ē.
ſphera mutat locum. Et forte ſic poteſt intelligi. aliter enim corpus mobile qḋ mouetur motu recto mutat locum ſm totū ⁊ aliter corpus qḋ mouet̃ circulariter. nam corpus qḋ mouet̃ motu recto mutat locū ſm totū cum de vno loco transfert̃ ad alium totū locū diſtinctū ⁊ diuiſum a priori: corpus aūt mobile motu circulari intelligit̃ mutare locū ſm totū: ſi per motum aliquē ſm ſe totū ⁊ ſimul hēret aliam diſtantiā a cētro ꝙ̄ prius habebat: ita ꝙ illud qḋ prius erat medium a quo oēs linee ducte ad circūferētiam erāt eq̄les: poſtea non ſit medium tale: ſed ſit ꝓpinquū magis quibuſdam partibus ⁊ remoti⁹ ab alijs. Intelligit̃ aūt locū mutare ſm formam cū in alio inſtanti quelꝫ pars hꝫ aliam ⁊ aliam diſtātiam a qualꝫ parte terre ſignata. Pars autē dicitur mutare locū ſm ſubiectū cum vna ⁊ eadē pars i alio ⁊ alio inſtanti ſupponitur alij ⁊ alij parti terre toti ⁊ dicitur mutare locū ſm formam: eo ꝙ aliā ⁊ aliā diſtantiaꝫ hꝫ reſpectu partis terre in alio ⁊ alio ꝑe: vt ſol i oriēte exiſtēs directe ſupponit̃ alteri parti: ⁊ alteri exiſtēs in meridie: ⁊ aliam diſtātiaꝫ hꝫ ſol exiſtēs in oriente ab illa parte cui recte ſupponit̃: ⁊ aliam diſtātiam cū eſt in meridie: ⁊ ſic de alijs. Cōmentator aūt exponit quō intelligit totū mutare locū ſm formaꝫ. ⁊ eſt: qꝛ mouet̃ circa ꝯuexum cētri ⁊ ex conuexo pfecte rotūditatis ad cōuexū perfecte rotūditatis: cū conuexū diuidat̃ in multa conuexa: quoꝝ vnūqḋqꝫ eſt pfecte rotūditatis: ꝫ aūt faciliter manifeſtatur ſenſibilibus inſtrumētis: ⁊ exercitatis in aſtronomia non eſt difficile: ⁊ ſic pꝫ ꝙ iſta cauſa quā aſſignauit Themiſtius ad negandū ſpheram eē in loco ſm totū neganda eſt vel nulla. vt dicit Cōmentator. ¶ Item ſi vltima. ſphera eēt in loco ſolū ſm ſuas partes intrinſecas: et tunc non eēt in loco ſm actum: qḋ eſt incōueniēs: quia actu mouetur ſꝫ locū. vt manifeſtū eſt. ⁊ pꝫ ꝯña. qꝛ partes continui exñtes in ipſo ꝯtinuo toto non ſunt actu in loco
T.c.44 vt vult Ari. i iſto 4°. conſtat aūt ꝙ partes q̄ntitatiue ipſi⁹ vltime ſphere ſunt ſibi inuicē continue. vt manifeſtū eſt.
ꝑtes vltime ſphere ñ ſūt in loco i potētia ergo ⁊c. ¶ Et ſi dicat̃ ꝙ ſunt in loco in po ͣ. Cōtra: qꝛ nū q̄ ſunt diuiſe in actu ab inuicē: ⁊ ſic nūq̄ ſunt in loco ſm actum. fruſtra aūt eſt potētia que non reducit̃ ad actum vnq̄: ⁊ inconueniēs eſt aliquam potētiam eſſe perpetuo ocioſaꝫ: ⁊ ꝓcipue in corpore taꝫ nobili ſicut ē ipſa vltima ſphera. ¶ Et confirmat̃ ratio: qꝛ ipſis partib⁹ intrīſecis vltime ſphere: aut eſt impoſſibile eē in loco aut nō eſt impoſſibile eis ꝙ ſint in loco. Si eſt eis impoſſibile ergo repugnat eis eē in loco: ⁊ ſic nec ſunt i loco ſm po ᵗᵐ nec ſꝫ non repugnātiam vt dicūt aliqui: ſi non eſt eis impoſſibile eē in loco. ergo eſt eis poſſibile. hec enim eq̄pollent. vt pꝫ ex 2° perihermenias. ponat̃ ergo i eē ꝙ ſint i loco: nō ꝺꝫ accidere impoſſibile: ſed accidēt impoſſibile. ſ. ꝙ erūt actu diuiſe ab inuicē: ꝗre nullo modo ſunt in loco ꝓprie. Utrum aūt hec rōcinatio ſit ſufficiēs ad remouēdū illam poſitionē non determino: tamē videt̃ mihi ſatis plus fortis q̄ꝫ rationes ad aliam partem inducte. ¶ Ad rationes
ad rōces b. tho. ſci Thome cum dicit: corpus circulare ⁊c. poſſuꝫ iſtā negare: ad hoc enim ꝙ aliqḋ ſit in loco vr̃ non reqrit̃ ꝙ ſit vel poſſit eē ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in vno loco: ſꝫ ſolum hoc tꝫ in illis q̄ continētur i aliqbus extrīſecis corporib⁹: ⁊ dicūtur ꝓprie ⁊ ꝑ ſe eē i loco. q̄uis igit̃ corpori circulari celeſti non ꝯueniat: ſꝫ ſm ſe totū ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in eodē loco: tamē nō ſeqtur ꝓpter hoc ꝙ ſm partes ſit in loco. ¶ Item minor aſſumit falſum. nā corpi circulari nō ꝯtingit ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in eodē loco ſm partes ſuas. nā in illo loco in quo nunc continetur vna pars ſphere intrinſeca nunq̄ꝫ continebit̃ alia: ſꝫ tamen verum eſt ꝙ diuerſe partes ſphere ſucceſſiue ſupponunt̃ eidē parti ꝯuexi: circa qḋ reuoluit̃: ⁊ ſic
D eſt ſucceſſio ſm partes diuerſoꝝ corpoꝝ circa eundē locum: ſed nō in eodē loco ꝓprie. q̄re nō valet. ¶ Opinio
opinio Auēpace ⁊ alpharabij. vō Auēpace fuit: ⁊ hec fuit opinio Alpha. vt dicit Cōmentator ꝙ vltima ſphera eſſet per ſe in loco.
¶ Ad cuius euidentiā eſt intelligendū ſicut ſupponebat Auēpace ꝙ differētia eſt inter corpora recta ⁊ corpa circularia: corpus enim rotūdum finitur per ſe: ⁊ cauſa hu
Cō.43. ius eſt: qꝛ linea rotūda ē pfecta ⁊ nō poteſt recipere additionem aut diminutionē: corpus aūt rectū finit̃ p aliō ⁊ cauſa huius eſt: qꝛ linea recta eſt impfecta ⁊ diminuta potēs recipere additionē: quib⁹ ſuppoſitis dicit ipſe hic ꝙ vltima ſphera eſt in loco non ſicut in aliquo ambiente exiſtēte circa ipſam: ſed circa ꝯuexū cētri. i. corporis ſpherici circa qḋ reuoluit̃: ⁊ hoc eſt cōe oi ſphere ſꝫ ꝙ ſphera eſt: ⁊ ſi aliqua ſphera ſit in aliquo cōtinēte ipm ambiēte. hoc enim accidit ſm ꝙ eſt ſphera: ſphere aūt ſm ꝙ eſt ſphera debet̃ locus circa quē reuoluit̃. vt dcm̃ eſt. ſ. conuexū cētri: circa qḋ mouet̃. Iſte eſt igit̃ modus ſm quē vltima ſphera eſt in loco vt dicit: ⁊ dicit ꝙ diffō quam poſuit Ariſto. de loco ſm quē eſt locus vltimū corporis cōtinentis diuiſi a rebꝫ intelligi in corporibus rectis ex extrinſeco ⁊ rotundis ex intrinſeco: ita. ſ. ꝙ cōtinēs qḋ cōtinet corpus rectū eſt extrinſecū: ⁊ cōtinēs qḋ ꝯtinet cor
ſ.proba⁹ opiniōis pus rotūdum eſt intrinſecū. ¶ Cōtra hāc opinionē opponit Cōmentator primo: qꝛ ē cōtra Ariſt. vt dicit: nā Ari. poſuit ꝙ de nr̃o corpoꝝ quedam ſunt in loco per ſe ⁊ eſſentialiter. ſ. corpora recta: quedam aūt ſunt in loco ꝑ accidens ſ. corpora ſpherica: quedam autē ſunt in loco ſm partes. ſ. totus mundus cōpoſitus ex omnibus ſimplicibus: ⁊ ſic iſta opinio ꝯdicit Ari. ¶ Item iſta opio eſt cōtra rationē: qꝛ notū eſt per ſe ꝙ locus ꝓprie dict⁹ eſt eq̄lis locato ſm ꝯtinētiam: ſed ꝯuexum cētri circa qḋ reuoluitur ſphera non eſt eq̄le ſupficiei ꝯcaue ſphere que reuoluitur circa illud ꝯuexū: ſic igit̃ euꝫ locus debeat eē eq̄lis locato. ſic ꝙ oēs ſupficies eius ſint eq̄les oibus ſupficiebus locati. ſeqtur ꝙ ꝯuexū cētri circa qḋ reuoluit̃ ſphera non eſt ꝓprie locus ſphere: ⁊ intelligo ſic ꝙ oēs ſupficies locati ⁊c. i. ꝙ in omni loco ⁊ in oi locato ſic inueniretur ꝙ ſuperficies locati eſt eq̄lis ſuperficiei vltime ⁊ extreme ipſius locati: q̄ñmodo ſit locus ꝓprius ⁊ ꝑ ſe: locatum enim cui⁹ ꝓprie eſt loc⁹: tangit locū ſm ſuaꝫ vltimā ⁊ exteriorē ſupficiem. vel ei contiguat̃ vt ignis exñs in concauo orbis lune ꝯtiguat̃ ei ſm ſuam ⁊ vltimaꝫ ⁊ maximam ſupficiem. Cōſtat aūt ꝙ vltima ⁊ maxima ſupficies ipſius vltime ſphere nō eſt eq̄lis ꝯuexo cētri circa qḋ reuoluit̃: imo ē multo maior cū ipſa vltima ſphera habeat ꝓfunditatē. q̄re ⁊c. ¶ Item ꝑ ſe notuꝫ eſt de loco ꝓprie ⁊ ꝑ ſe ꝙ ipſe eſt ꝯtinens locatum. modo vltia ſphe
E opinio Auer. ra continetur in conuexo cētri: circa qḋ reuoluit̃. ſic igit̃ patet vitas opinionis Ariſto. ⁊ falſitas opinionis Auēpace ſm Cōmētatorē. Utrum aūt iſta poſitio poſſet te
Cō.43 ꝯnes q̄ſtuor. neri rationabiliter: videat diligēs inq̄ſitor: quia mihi videtur ꝙ iſta poſitio poſſet teneri ſatis rationabiliter ſicut poſitio Commentatoris. vt videbitur in conſequentibus. ¶ Opinio autem Auerrois fuit ꝙ vltima ſphera eſt in loco per accidens. ſ. per centruꝫ. ¶ Circa hoc ergo dicuntur q̄tuor ſm ordineꝫ. Primo ꝙ vltima ſphera ſiue ſit ſphera ſtellarum fixaruꝫ ſiue alia eſt in loco aliquo modo. Secundo ꝙ non eſt in loco per ſe. Tertio dico ꝙ eſt in loco per accidens. Quarto ꝙ eſt in loco per cētruꝫ

vō.pe2 ¶ Primuʒ breuiter oñditur. Omne qđ mouetᷣ motu lo
nis. cali eſt in loco aliquo. hec eſt manifeſta: ſed vltima ſphe
ra mouetᷣ motu locali aliquo. vt pʒ ex dictis. quare ⁊c.
Rō 2ᵉ ¶ Scđm ꝓbatur. Illud extra qđ nō eſt aliqđ corpus cō/
tinēs ipſum nō eſt ꝑ ſe in loco. hec videtur ꝯcedenda ſm
Ariſt. Sed vltra ipſam vltimam ſpherā nō eſt aliqđ cor
pus ꝯtinens eam. vt manifeſtū eſt. ergo ⁊c. Et hec videtᷣ
T.c.43 eē intētio Ariſto. plane in lr̄a vbi ſic dicit. Cui qđem igitᷣ
corporū eſt aliqđ extra continēs ipm corpus hoc in loco
Rō 3ᵉ. eſt cui: vō non minime: qre ⁊c. ¶ Tertium ꝓbatᷣ cuʒ vl
tima ſphera ſit in loco aut eſt in loco ꝑ ſe aut ꝑ accidēs.
per ſufficiētem diuiſionē quā etiam ponit Ariſ. ꝑ poſte.
cap. ſi igitur demōſtratiua ſcia. Sed vltima ſphera eſt in
loco, vt ꝓbatum eſt, ⁊ nō eſt in loco ꝑ ſe, vt ꝓbatuʒ eſt ēt.
Rō 4ᵉ quare ⁊c. ¶ Tūc oſtēdēdū eſt 4m. ſ. ꝙ vltima ſphera eſt
in loco per cētrum. ¶ Ad cuius euidētiam intelligenda
ſunt aliqua. ꝑ ꝙ lʒ motus localis fuerit ꝑncipiū ꝯſcruta
tionis de loco. vt pʒ in iſto 4ᵒ tamē qr ipſa quies eſt quo/
T.c.3. dāmodo finis ⁊ ꝑfectio motus. vt habet videri in 5ᵒ hu
T.c.54 ius. ideo locus magis ē attribuēdus corporibus ꝓpter
quietē naturalē q̄ꝫ ꝓpter motuʒ: ⁊ illud qđ eſt alicui cau
locᵘ ma ſa vel ꝑncipium qeſcendi: ꝑncipalius eſt ei cauſa eēndi in
gis attri loco quā illud qđ ē ei cauſa motus inq̄ntuʒ huius. ſic ēt
buitur materia ꝑma fuit prius inqſita ⁊ nota ꝑ trāſmutationeʒ
corpibᵘ ſubſtātialem: ⁊ tamē forma ſbalis eſt ꝑncipalior cā mate
ꝑꝑ qetē rie ꝑme q̄ꝫ tranſmutatio in ſbāteo ꝙ ipſa forma ſbalis ē
q̄ꝫ motū finis tranſmutationis ſbalis. vt dicit Cōmētator in 2ᵒ hu
Co.70. ius. ¶ Ulterius ꝯſiderandum eſt ꝙ in ipſa vltima ſphera
iſta duo ſunt eadē realiter. ſ. ꝙ ipſa tota nō mutet locum
ſm ſubiectū: ⁊ ꝙ ipſa qeſcat ſm totuʒ. vnde illud idē qđ
eſt ipſi ſphere cauſa vt nō mutet locū tota ſm ſubiectū:
cētruʒ ē eſt ei cauſa q̄re tota qeſcit. Et hec ſuppono tanq̄ꝫ manife
cā fixio/ ſta exercitato in ſciētia naturali. ¶ Nunc aūt vlterius ac
nis ſphe cipio ꝙ ipſum cētrum eſt quodāmodo cauſa fixionis ſeu
re imobilitatis ⁊ qetis ſphere: quod ſic pʒ. ſphera eni ſic in
telligitur moueri ſm totū ⁊ quieſcē ꝙ ipſa tota ſimul nō
habet in vno tꝑe aliam diſtātiaʒ aut ꝓpinqtatē ad cētrū
q̄ꝫ i alio: ⁊ ſi in vno tꝑe hēret maiorē diſtātiā a cētro q̄ꝫ i
alio vel minorem vel ſm aliq̄s partes maiorē diſtantiam
⁊ ſm alias minorē: tunc ipſa tota mutaret locū ſm ſubie
ctum ⁊ fieret aliud ⁊ aliud cētrum eius ſm ſubiectum vt
pʒ per eleuationē ⁊ deꝑſſionē exēplarē ⁊ ſenſibilē inſtru/
menti ſpherici ad hoc inſtructi ꝓpter inexercitatos ⁊ iu
niores. ¶ Ex his poteſt ſic argui: ꝑ illud ſphera eſt in lo/
co ꝓpter qđ ipſa eſt qeſcens ⁊ imobilis ⁊ fixa eo mō quo
debetur ei qes imobilitas ⁊ fixio. vt pʒ ex dictis. Sʒ ipſi
ſphere hoc debetur ꝑ cētrum. vt dictū eſt. q̄re ⁊c. Hāc āt
Cō.43. rationē tāgit Cōmentator in cōmento huius partis his
verbis. Nos aūt dicamus q̄m cum ſit fixū ſm totum ne
ceſſe eſt vt ſit hoc modo qeſcens: ⁊ qr qes eſt ei ꝑ quieteʒ
centri qđ eſt terra ⁊ quies eſt: q̄re eſt in loco eēntialiter.
ideo dicitur celum eē in eodem loco ⁊ non trāſmutatur
ab eo per accidēs. i. qa cētruʒ eius eſt in loco eēntialiter.
quare ⁊c. ¶ Item aliaʒ rationē videtur innuere Cōmēta/
tor: omne qđ inuenitur in aliquo per accidēs: ⁊ inuenitᷣ in
eo propter aliud habēs illud per ſe. Iſtam ꝓpoſitionem
ponit expſſe Cōmentator: ⁊ tunc poſſumus accipē ꝙ ce/
lum eſt in loco per accidēs ⁊ ꝑcipue ſphera vltia. vt oſ/
ſum eſt. ergo ipſa eſt in loco per aliquid exiſtēs in loco ꝑ
ſe: ſed non videtur eſſe in loco per aliquid aliud niſi ꝑ cē/
trum. non enim eſt in loco per ſuas partes. vt videtur ex
predictis: nec per cōuexum centri circa quod reuoluitur
ſicut ēt oſtenſum eſt: nec per aliquid aliud: niſi quis etiaʒ
vellet fingere: nō enim poteſt eē i ſua vltima ꝯuexa ſupfi
cie tāq̄ꝫ in loco ſicut quidaʒ fatue imaginātur: qa locus
debet eſſe diuiſus a locato ⁊ non debet moueri neceſſa/
rio motu locati: vt patuit prius. hec aūt non cōueniunt ſu
perficiei ꝯuexe ipſius ſpēi vltie. vt manifeſtū eſt vnicuiq.
ergo relinqtur ipſam eē in loco per ſuū cētrum. huiᵘ aūt
rationis ſolam ꝑmam ꝓpōnem ponit expſſe Cōmētator:
alie aūt capiūtur ex dictis Ariſt. in lr̄a. ¶ Contra hanc
poſitionē ſunt difficultates non pauce. Una eſt quā mo/ Impꝓ/
uit ipſe Cōmentator contra ſe. naʒ ſi corpus celeſte eſt i baᵘ opi/
loco per accidēs: ſeqtur ꝙ mouetur ꝑ accidēs: ⁊ cōſimilr nionis
eniʒ videtur aliquid moueri in loco ⁊ eē in loco. Sʒ hoc
eſt impoſſibile: qa declaratū eſt ꝙ ipſum celū eſt primū
oium mobiliū. vt patet in 8ᵒ huiᵘ: ⁊ ſic illud qđ ē ꝑ accñs T.c.37.
erit prius eo qđ eſt ꝑ ſe: qđ eſt impoſſibile. vt dī in 8ᵒ hᵘ T.c.39.
⁊ 2ᵒ. q̄re ⁊c. ¶ Itē aliq ſic dubitant. Illud qđ hʒ vbi ꝑ T.c.66
ſe habet locū per ſe: cum vbi ſit a loco. vt oēs concedūt.
vnde ⁊ auctor ſex ꝑncipiorū dicit ꝙ vbi eſt circūſcriptio
corporis ⁊c. celum hʒ per ſe vbi. ꝓbatio: qr celū hʒ ꝑ ſe
motum ſm vbi. vt oēs vere cōcedūt: modo motᵘ ſm vbi
eſt idem eēntialiter cum ipſo vbi: ſicut vr̄ motus eſt idē
eēntialiter cum ſuo per ſe termino. ergo celum hʒ vbi ꝑ
ſe. quare ⁊c. ¶ Item ſicut ſe hʒ illud qđ eſt in loco per ſe
ad moueri per accidēs: ſic illud qđ eſt in loco ſm accidēs
ad moueri per ſe: hec videtur conueniēs ſimilitudo: ſʒ ni
hil exiſtēs in loco per ſe mouetur ſolū per accidēs: hꝫ ma
nifeſtum eſt: qr lʒ homo exiſtēs in naui moueatur per ac
cidens ad motū nauis: tamen eſt mobilis per ſe aliq̄ alio
motu. ergo nihil qđ mouetur per ſe eſt in loco pure ꝑ ac
cidens: nec econuerſo. Uel arguatur ſic. Sicut ſe hʒ illud
qđ mouetur in loco per accidēs ad eſſe i loco per accñs
ſic ſe hʒ illud qđ mouetur per ſe localr̄ ad eſſe in loco per
ſe: hec eſt ſimilitudo conueniēs. Sed oē qđ mouetur lo/
caliter per accidēs eſt in loco ꝑ accidēs, vt manifeſtū eſt.
ergo oē qđ mouetur localr̄ per ſe eſt in loco ꝑ ſe: celū aūt
per ſe mouetur localr̄. vt manifeſtū eſt ⁊ conceſſum. qua
re ⁊c. ¶ Et cōfirmatur: qr illud qđ mouetᷣ ꝑ ſe motu lo
cali dʒ veriori modo eē in loco q̄ꝫ illud qđ mouetur ꝑ ac
cidēs. hoc videtur veriſimile. Sed illud qđ mouetᷣ loca/
liter per accidēs eſt in loco per accidēs, vt manifeſtū eſt.
ergo illud qđ mouetur ꝑ ſe motu locali dʒ eē veriori mo
do in loco q̄ꝫ per accidēs: ⁊ hoc non eēt per ſe niſi eſſet in
loco, vt manifeſtū eſt. q̄re cum vltima ſphera mouetur
per ſe localr̄, vt oēs volūt: oportet ipſam eē in loco ꝑ ſe:
aliter enim non eēt veriori modo in loco q̄ꝫ illa q̄ per ac
cidens localr̄ mouētur. ¶ Item ſicut ſe hʒ illud qđ mo/
uetur localr̄ per accidēs ad eſſe in loco per ſe: ſic illđ qđ
mouetur localiter per ſe ad eſſe in loco per accidens. hec
eſt conueniēs ſimilitudo: ſed nullum motum localr̄ ꝑ ac
cidens eſt in loco ꝑ ſe, vt manifeſtuʒ eſt ergo nulluʒ ꝑ ſe
motum localr̄ eſt in loco per accidēs: modo vltima ſphe
ra mouetur localiter per ſe. quare ⁊c. ¶ Item illud loca
tum quod omnibus locatis eſt cauſa eſſendi in loco non
eſt in loco per accidēs. Nam per accidēs non eſt priᵘ eo
quod eſt per ſe, vt habetur in 8ᵒ huius. Sed ipſum celuʒ T.c.39
eſt in loco ⁊ eſt cauſa omnibus alijs eſſendi in loco. nam
ſicut ipſum celum eſt cauſa omnium locatoꝝ aliorū ſm
eorum ſubſtantias: ſic eſt cauſa proprietatum naturaliuʒ
omnium que conueniunt eis per ſe. ¶ Et confirmatur:
qr primuʒ in vno quoqꝫ genere eſt maxime tale. vt patet
ex 2ᵒ metaphy. Sed celum eſt primum locatorum vel ꝑ T.c.4.
mum in genere locatorum. vt videtur manifeſtuʒ. eſt. n.
primum in genere eorum que localiter mouentur. ergo
debet eſſe maxime locatuʒ quod non eēt ſi eſſet in loco ꝑ
accidēs. nam illud qđ ineſt alicui per accidēs non ieſt illi
propriiſſime ⁊ veriſſime. quare ⁊c. ¶ Item qđ nēcio eſt
in loco non eſt in loco per accidēs: accidētia eniʒ nō ſunt
neceſſaria: ⁊ imo accidens contingit non eſſe. vt allegatum
fuit prius in primo huius ex primo poſteriorum capſo.

Te^m i q̄ ſi igitur demſatiua.⁊ in 8° huiꝰ cap̄ ad dicta aūt ſic intē/
non re/ dentibꝰ:⁊ in 5° metaphy.cap̄ de eadē ⁊ in eodē cap̄ de ac
peritur cidente:⁊ i 10° metaphy.ꝓpe finē.in oībꝰ iſtis locis vult
Com.5 Ariſt.ꝙ illud qḋ eſt ꝓprie per accñs ⁊ nullo° per ſe:non
meta^e. eſt nec iuȝ:ſed vltima ſphera neceſſario eſt in loco:vt oēs
f cōcedūt:ſemper enim fuit ⁊ eſt ⁊ erit in loco.q̄re ⁊c̄.¶ Itē
T.c.5. videtur ꝙ vltima ſphera nō ſit in loco ꝑ cētrum:ꝓ ꝙ ni/
5° meta hil eſt in loco ꝑ illud qḋ eſt extrinſecū ab eo:hec videtur
T.c.26 manifeſta. Sed ipſum cētrū eſt qḋ extrinſecū ab ipſa vl
10.meta tima ſphera cum nō ſit eius forma nec pars q̄titatiua.vt
phy. manifeſtum eſt.q̄re ⁊c̄.hec eſt ratio ſci Thome ꝯ Auer/
vltima roim.¶ Item aliq ſic dubitant:illud qḋ eſt in loco ꝑ ali/
ſphera quid alterū eſt in eodē loco in quo eſt illud alterū:vt aia
nō eſt in que eſt in loco ꝑ corpus eſt in eodē loco cū corpore.ſi igi
loco ꝑ tur vltima ſphera eēt in loco per cētrum qḋ eſt terre tūc
centrū debēt eē in loco terre:qḋ eſt abſurdum.¶ Item ſi vlti/
ma ſphera eēt in loco ꝑ cētruȝ aut eēt in ipſo cētro aut i
aliquo alio,per diuiſionē ſufficiētē:ſȝ nō eſt dōm ꝙ ipſa
ſit in cētro per ipm cētruȝ.vt manifeſtū eſt:nec in aliquo
alio:q: nec in aqua nec in aere nec i aliquo alio niſi quis
fingat.q̄re ⁊c̄.¶ Item ſi vltima ſphera eſſet in loco ꝑ cen
trum:hoc eēt pro tanto:q: imobilitas celi ē ex fixione ⁊
imobilitate cētri:ita ꝙ imobilitas cētri eēt cauſa fixionis
⁊ imobilitatis celi:hoc ponit̄ a Cōmētatore:ſed hoc nō
poteſt eē cauſa:q: ſi imobilitas centri eēt cauſa q̄etis vel
imobilitatis celi:aut eēt cauſa mālis:qḋ eſt ridiculū:aut
cauſa efficiēs:qḋ etiam eſt deriſoriū:q: vna ꝑuatio nō eſt
effectiua alterius:⁊ cū hoc ipſum nihil agit in celū ad qḋ
ſequat̄ imobilitas celi nec mediate nec imediate:q: agēs
T.c.9. propinquū ſimul eſt cum paſſo:vt demonſtratū eſt 7° hu
ius nec mediate:q: tūc ageret mediantibus elementis in
termedijs ⁊ ꝓ̄cipue mediante igne qui eſt imediatus ce/
lo:⁊ ſic imobilitas celi eēt imediate ab igne.qḋ eſt ridicu
lum. Nec poteſt eē cauſa finalis:q: cauſa finalis eſt nobi/
lior eis que ſunt ad finē cū ſit bonū ipſoꝝ:modo imobi
litas vel quies centri non eſt nobilior q̄ete celi:imo econ
uerſo:⁊ ſic imobilitas centri vel q̄es nullam habet cauſa
litatem ſupra quietē celi.quare ⁊c̄.¶ Item arguit̄.ſicut
ſe habet illud qḋ mouet̄ per accidēs ad illud qḋ mouet̄
per ſe:ſic illud qḋ eſt in loco per accidēs ſe hȝ ad illud qḋ
eſt in loco ꝑ ſe.hoc videt̄ multū ratiōabile. Similitudo
igitur a cōmutata ꝓportione comparādo p^m ad 3^m ⁊ 2^m
ad 4^m.ſic ſe habet illud qḋ mouet̄ per accidēs ad illḋ qḋ
eſt in loco per accidēs:ſic illud ꝙ mouet̄ ꝑ ſe ad illḋ qḋ
eſt i loco per ſe:ſed oē qḋ mouet̄ per accidēs eſt in loco
per accidēs.ergo oē qḋ mouet̄ per ſe eſt in loco ꝑ ſe:mo
b do vltima ſphera mouet̄ per ſe ⁊c̄. vt omnes cōcedūt
quare ⁊c̄.¶ Iſte ſunt difficultates contra Cōmentatorē
de quibus parū aut nihil habui ab alijs:lȝ forte plures di/
xerit de ipſis:⁊ oportet me dicē ſm meū poſſe lȝ forte nō
ſufficiat quod dicam:tamē poterit alijs eē occaſio perg/
rēdi. Primo quidem ꝓpter rationes illas quibus ꝓbat̄ celū
non eē in loco per accidens:pono vnam diſtinctionē nō
ꝑ accñs multū famoſam. Et eſt ꝙ per accidēs accipit̄ a Cōmēta
accipit̄ tore tribus modis. Uno modo put diſtinguit̄ cōtra per
triplicit̄ ſe:de quo agit̄ primo poſterioꝝ. Alio° ſumitur per acci
dens put diſtinguit̄ contra ꝓ̄more tūc per accidēs acci
pitur pro ſecūdario:hec aūt determinatio ꝓ̄mo accipit̄
dupl'r. Uno° ſm famoſitatē ⁊ vſuȝ cōem vt dicat̄ aliqd
alicui ineē primo:qḋ ineſt ſm cōem vſum ⁊ vulgarē acce
ptionem:⁊ nomē ſignificet aliqd ꝓprie qḋ cōiter ⁊ ſȝ fa
moſitatē intelligit̄ ꝑ ipſum:Alio° dicitur aliqd alicui cō/
uenire ꝓprie.i.ſm naturam rei.⁊ ꝓncipaliter:⁊ ſic ēt ali
quod nomē dicitur ꝓprie ⁊ ꝓ̄ ſignificare aliqd qḋ eſt ꝓus
⁊ nobilius reſpectu alioꝝ ſignificatoꝝ ſuoꝝ. vt hoc nomē
principiū ſignificat ꝓn^m magnitudinis ꝓprie:⁊ ꝓmo ſm
vſum cōem ⁊ famoſitatē:⁊ ſignificat cam finalem ꝓprie
⁊ ꝓmo ſm ordinē nature rei.nā cauſa finalis eſt nobilius
inter oīa ſignificata huius nominis ꝓn^m:vt habet videri
i 5° metaphy.cap̄lo de ꝓn°. Simil'r igitur hec determia T.c.1.
tio ſcḋario ſumit̄ aliqñdo put diſtinguit̄ cōtra famoſe
⁊ cōiter:ita ꝙ dicat̄ alicui aliqd ꝯuenire ſecūdario:eo ꝙ
non conuenit ei ſm cōem vſum ⁊ famam.⁊ nomē dr̄ ali/
quid ſignificare ſecūdario,quādo cōiter ⁊ vulgariter et
famoſe nō intelligit̄ per ipm. Alio° poteſt ſumi iſta deter
minatio ſecūdario put diſtinguitur cōtra ſm naturā rei
⁊ ꝓncipal'r ita vt dicat̄ aliqd ineē alicui ſecūdario:q: nō
ineſt ei ſm naturam rei ⁊ ꝓncipal'r:⁊ nomen dicat̄ ipro
prie.eo ꝙ non ſumit̄ pro illo qḋ per prius ⁊ ꝓncipaliꝰ ſi
gnificat:ſed pro aliquo alio. Simil'r dico ꝙ hec determina
tio per ſe dupl'r ſumit̄. Uno° pro eo qḋ eſt ꝑ ſui naturā:
⁊ de iſto agitur ꝓ̄ poſte. Alio° accipit̄ pro ipſo ꝓprie ſi/
ue ſit ꝓprie.i.ſm vſum ⁊ famoſum moduȝ:ſiue ſit ꝓprie
.i.principal'r ⁊ ꝓ̄. Quod aūt iſtis duobꝰ modis accipiat
Comentator iſtas determinationes.ſ.per accidēs.⁊ ꝑ ſe
pȝ in multis locis.nā ipſe dicit in 6° huiꝰ:ꝙ trāſmutatio Cō.32.
idiuiſibilis non eſt motus niſi per accidēs.i.improꝑe nō
ſm famoſitatē:q: cōiter noīe motus intelligit̄ trāſmuta
tio ſucceſſiua ⁊ tēporalis:ſed non vult dicē ꝙ trāſmuta
tio indiuiſibilis ſit motus per accidēs.i.non ſm ſui natu
ram:ſed per aliqd aliud:per qḋ eniȝ aliud eēt ipſa motꝰ
non enim poteſt eē motus per mutationem ꝓcedētē:q:
illa ceſſat adueniēte trāſmutatione indiuiſibili:cum ipſa
trāſmutatio indiuiſibilis ſit terminus trāſmutatiōis di/
uiſibilis ꝓcedētis.ergo trāſmutatio diuiſibilis nō eſt mo
tus per accidēs.i.per aliqd aliud a ſua natura qḋ ei acci/
dat:ſed eſt motus per accidēs improꝑe non ꝓprie:q: no
men motus nō ſignificat eam ſm cōem vſuȝ hoīuȝ ⁊ ſȝ
famoſitatē:lȝ forte ſm ordinē nature rei ꝓncipalius ſigni
ficet eam:eo ꝙ ipſa eſt finis trāſmutationis precedentis.
¶ Item Cōmentator in iſto loco.cōmento 4° ſcribit iſtā
ꝓpoſitionē. Omne qḋ inuenit̄ in aliquo per accidēs iue
nitur i eo ꝓpter aliqd hn̄s illud per ſe:modo ſi ipſe reci
peret ibi per accidēs ⁊ ꝑ ſe ſm ꝙ cōſiderant̄ in poſterio
ribus,hoc forte non hēret veritatē:q: quedam ſunt acci
dētia ſeparabilia pore ꝑ accidēs que nulli inſunt per ſe,
nec in ꝓ̄ nec i 2°:vt currere ⁊ ābulare ⁊ comedē.vt oēs
concedunt.vnde relinquitur ꝙ ipſe accipiat per accidēs ꝑ
improprie:vt ſit intellectus ſermonis eius ꝙ oē qḋ inue
nitur in aliquo improprie inuenit̄ in illo per aliquid hn̄s
illud ꝓprie:⁊ hoc eſt illud qḋ dicitur qḋ oēs trāſferētes
ſm aliq̄ ſimilitudinem ſe transferunt 6° topicorum.

Hiis premiſſis dico ꝙ cum Cōmen.dicit celū b
eſſe in loco per accidēs non ac celū ē in
cipit per accidēs:put diſtingit̄ contra ꝑ ſe:de quo deter/ loco nō
minat̄ in ꝓ̄ poſte.vt.ſ.ſit itell'e ꝯnis ꝙ celū nullo° per ſe. ꝓ̄pe ſed
nec ꝓ̄° nec 2°° hēat iſtā ꝓprietatē que eſt eē in loco:hoc iproꝑe.
enim nō video verū eē ꝓpter q̄ſdam rōnes ꝓinductas:ſed
intēdit ꝙ eſt in loco ꝑ accñs.i.nō ꝓprie:ſȝ improꝑe.ſ.ꝙ
nō eſt in loco ſm cōeȝ ꝯſuetudinē q̄ aliqd dī eē in loco:q:
in plibus iuenit̄ ꝯſuetꝰ:q: freq̄ntiꝰ dī famoſuȝ:q: plures
ſic intelligūt:nec puto ꝙ ipſe negaſſet eū eē in loco ꝑ ſe.i.
per ſui nām:imo ꝑ ſui nām eſt in loco.i.circa aliqd vt vi
debit̄:ſed dī non eē in loco ꝑ ſe.i.non ꝓprie:q:.ſ.nō eſt i
loco ſm cōem ⁊ famoſam acceptionē huius qḋ eſt in lo
co eē:cōiter enī ⁊ famoſe intelligit̄ aliqd eē in loco tāq̄
in ꝯtinente extrinſeco:eo ꝙ talia locata ſunt valde mul/
ta ⁊ nota nobis:nec negarē ab ipſo celo eē in loco ꝓprie
accipiēdo.i.ꝓncipal'r ſm nāȝ rei.imo puto ꝙ ſm ordinē
nāe rei ꝓus ⁊ ꝓncipalius:⁊ verius eſt in loco q̄ iſta infe
riora locata. Unde volo dicē ꝙ vltima ſphera eſt in loco
ſcḋario ⁊ poſteriꝰ in ordie cognitionis neceſſario ꝙ poſteriꝰ

fuit nobis notū celū eē in loco ꝙ̄ alia eē in loco: cum ſm nām rei eſt econuerſo. Ratio pmi eſt: q2 cōmuniora ſunt nobis pus nota ratio ſecūdi eſt: q2 cauſa nāliter prior eſt cauſato. Dicerē3 igit̃ ſaluo meliori iudicio ꝙ Cōmenta. vtitur iſta diſtinctione de per ſe ⁊ ꝑ accidēs pro iſta diſtinctione pmo ⁊ ſcḋario: ꝑ autē ⁊ ſecūdario dicūtur multis modis. vt dcm̄ eſt. ¶ Siqs autē velit tenere ꝙ celū eſt in loco pure per accidēs ſoluat rationes ⁊ declaret illud: q2 non video ad pñs: cum enim celū habeat per ſe motū ſm vbi, vt oēs confitent̃ neceſſe eſt ipſum hēre per ſe vbi: et per cōſequēs ꝑ ſe eſſe in loco aliquo modo: nō eni motus localis eius deberet dici motus localis per ſe niſi vbi ſuū p3 ꝙ mouet̃ requireret locū per ſe. Nec valet ꝙ aliq dicūt ꝙ vbi ipſius celi non eſt vbi niſi per accidēs hoc eſt mirabile: q2 ſicut motus eius eſt motus oium pmus ⁊ ppriiſſimus motus. vt p3 in 8° ſic rationabile eſt ꝙ eius vbi ſit primū vbi: ⁊ ſic non debet eē vbi ſolu3 ꝑ accidēs ſed p ſe. per accidēs enim non eſt oino pus ipſo per ſe: ⁊ ſicut motus eius eſt cauſa oium alioꝝ motuū ⁊ nō participat naturam motus ꝑ accidēs: ſic vbi ipſius celi debet eē cauſa alioꝝ vbi. Et tūc arguitur. quādo cauſa ⁊ cauſatum conueniunt in aliquo ⁊ comparant̃ in illo ſicut cauſa ⁊ cauſatum illud magis ⁊ verius cōpetit cauſe ꝙ̄ cauſato: ſic enim intelligēda eſt ppoſito Ariſt. in pmo poſte. ppter qḋ vnūqḋq3 tale ⁊ illud magis: ⁊ 12° metaphy. vnūqḋq3 tunc maxime alioꝝ ſm ꝙ alijs ineſt vniuocatio: cum igitur ipſu3 celū habeat vbi: ⁊ ipm ſuū vbi eſt quodāmodo cauſa vbi cauſatiuū iſtoꝝ inferioꝝ: ſicut ⁊ motus motuū videtur ꝙ veriori modo cōpetit ei locus vel eē in loco ꝙ̄ iſtis inferioribus. ¶ Item arguo logice ſic: quādo ad antecedēs ſeqtur cōſequēs eodē addito vtrobiq3 adhuc ſequitur. ꝑ ꝑorum: ſed ſeqtur hoc corpus ē mobile localr̃ ergo eſt in loco. ergo addito ꝑ ſe vtrobiq3 adhuc ſeqtur ſic. dōo hoc mouet̃ localr̃ pe ſe. ḡ eſt in loco p ſe. ¶ Ite3 quādo ad antecedēs ſeqtur cōſequēs ex oppoſito ꝯñtis ſeqtur oppoᵐ añtis: ſed ſeqtur hoc ens eſt in loco p accidens pure. ergo non mouet̃ localr̃ ꝑ ſe. vt p3 ſatis ex dictis. ergo per oppoᵐ ſeqtur hoc ens mouet̃ localr̃ ꝑ ſe. ḡ non eſt i loco pure ꝑ accidēs: ſed celū mouet̃ localr̃ ꝑ ſe. quare ⁊c̄. ¶ Ite3 arguit̃ ſm modū cuiuſdā magiſtri quo vtitur in qōne de generatione forme ſubſtātialis: oē mobile localiter eſt in loco. ergo omne mobile per ſe eſt i loco: q2 ſi ſimpliciter ad ſimplr̃ ⁊ p ſe ad p ſe. q̄re ⁊c. ¶ Itē ſicut ſe h3 ens mobile p ſe ad mobile p ſe localr̃: ſic ſe habet ens in loco per accidēs ad mobile ꝑ accidēs: ſed omne ens per ſe in loco eſt mobile localiter p ſe. ergo omne ens in loco per accidēs eſt mobile localr̃ per accñs. Iſtarum aūt rationum quedam ſunt pbabiles ⁊ alie ſunt fortiores. ⁊ forte ſi bene inſpiciant̃ omnes inuenient̃ neceſſarie. ¶ Dicere3 ergo ad pñs ſaluo meliori iudicio ꝙ celum eſt in loco per accidēs: non p accidens vt per accñs diſtinguitur contra p ſe: ſed put diſtinguitur cōtra pmo: contra primo dico accipiēdo primo pro eo quod eſt conſuetum vſitatum ⁊ famoſum ⁊ vt in pluribus contingēs non enim habet aliquod extrinſecum continens ipſum: ⁊ hoc requiritur ad hoc ꝙ aliquid ſit in loco proprie ſm modum illum quo communiter ⁊ famoſe intelligitur ⁊ dicitur aliquid eſſe in loco. quare ⁊c̄.

3 Tunc ad dubitationes de cētro cū dr̃ nihil eſt i loco per illud qḋ eſt extrinſecū ab eo: poteſt hic dici ꝙ ſi ē penitus extrinſecū ⁊ ſm ſubſiſtētiam ⁊ ſm ꝯtinētiam: ita ꝙ nec ſubſiſtat in illo nec ipſu3 ꝯtineat nec icludat forte verum eēt. Et cū dr̃ ꝙ cētrum eſt qd extriſecū a ſphera: verū eſt ſm eē exiſtētie: q2 nec ſphera ineriſtit cētro: nec eꝯ tamen nō eſt extrinſecū ſm ꝯtinētiam: imo ꝯtinet ipm centrum: licʒ non imediate. Aliter dicit̃ ꝙ nihil eſt in loco per illud qḋ eſt extrinſecū ab eo: nec habet habitudine3 ad ipſum in ſuo motu ⁊ in ſua qete: modo ꝙ̄uis cētrū ſit quid extrinſecū ipſi vltime ſphere: q2 nō eſt pars eiꝰ nec forma nec mā: tamen ipſa vltima ſphera in ſuo motu h3 habitudinem ⁊ neciium reſpectū ad cētru3. ⁊ ſilr̃ in fixione ⁊ quiete. vt declaratū eſt prius. q̄re non valet. ¶ Ad aliam cū dicitur quādo aliqd eſt in loco ⁊c̄. verum eſt ſi ſit in loco per alterū tāꝙ̄ per ſuū ſubiectū: ſed ſi eſt in loco per alterū tāꝙ̄ per ſuū fixum: ex cuius fixione ⁊ imobilitate accipiat̃ alterius fixio ſeu quies: non op3 ꝙ ſit in eode3 loco in quo eſt illud alteru3: ſic aūt eſt in ppoſito. vt patet ex dictis. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam cu3 dicit̃ aut eſſet in ipſomet cētro: diceret aliquis ꝙ ipſa eſt in loco. ſ. in ipſo cētro. ſ. circa cētrum: ⁊ hoc per ipmmet cētrū fixu3 ⁊ quieſcens eſt ipſi ſphere cauſa quodāmodo eſſendi circa ipſum. ¶ Ad cuius intellm̄ eſt conſiderandū ꝙ l3 corpora celeſtia ⁊ motores eorum non ſunt ppter iſta iferiora conſeruāda ⁊ generāda primaria intētione i. tanꝙ̄ ppter finē primo intētum ⁊ principaliter, tamē iſta inferiora generanda ⁊ cōſeruanda ſunt: quodāmodo finis ipſorum ſecūdario itētus. vt docet Cōmētator 12° metaph. ⁊ 2° celi ⁊ mundi: quāuis igitur ipſum cētrū fixum ⁊ qeſcens non ſit prima ⁊ principalis cauſa finalis huius qḋ eſt eſſe in loco vel circa locum: ſed ecōuerſo: tamē poteſt eſſe ⁊ eſt finis ſecūdario intentus tanꝙ̄ illud ſine quo nō poſſet ipſum celum moueri ad generandum iſta inferiora: nec etiam quieſcere ⁊ fixum eē. Omnis eni3 motꝰ requirit aliquid fixum ⁊ quieſcēs. vt dictū eſt: ⁊ pbatur in de cauſis motus animaliū. ⁊ Cōmentator hic allegat et non eſt aliquod corpus fixum ⁊ quieſcēs reſpectu cuius ipſum celum totum varietur ſm formam ⁊ ſm partes: ſm formam ⁊ ſubiectum niſi ipſum cētru3 quod eſt terra que nūꝙ̄ ſimul tota mouetur localiter. vt patet ex 2° celi ⁊ mundi. ¶ Et per hoc ad rationem ſequētem dicemus ꝙ imobilitas ſeu quies ⁊ fixio cētri eſt cauſa ſicut ſinis imobilitatis celi non quidem cauſa finalis principalis ⁊ prima: ſed quaſi ſecūdaria ⁊ quaſi ſine qua non: ⁊ talem finem non oportet eē ſimpliciter nobiliorē ordinatis in ipſum: ⁊ q2 cauſa non prima nec principalis: ſed ſolu3 ſecundaria poteſt dici per accidēs reſpectu cauſe pncipalis ⁊ prime. ideo forte diceret aliquis ꝙ ipſum cētrum fixum ⁊ quieſcēs eſt cauſa imobilitatis ⁊ fixionis celi per accidens: ⁊ ſic intelligeret̃ celū eſſe in loco ꝑ accidens: id eſt per cauſam accidētalem ⁊ ſecūdariam ⁊ non per accidens prout per accidēs diſtinguit̃ per ſe ⁊ ꝑ ſui natura3: hoc enim non poſſent videre ppter rationes prius inductas. Et pterea l3 non concederetur ꝙ l3 illud quod mouetur per ſe localiter ſit in loco per ſe: tu3 illud quod qeſcit per ſe ⁊ ꝑ ſui naturā videtur eſſe in loco ꝑ ſe ſm aliquem modum: modo ipſum celum p ſe quieſcit: forte q2 non pmutat locum ſm ſui ſubiectum. vt patet i 6° hu9 ⁊ in 8°. quare ⁊c̄. ¶ Sed aliqs ſic argueret ſi vltia ſphera eſt in loco per ipſum cētrum: ſic cum ipſum cētrū ſit in loco per vltimam ſpheram ſeqtur de pmo ad vltimu3 ꝙ vltima ſphera ſit in loco per vltima3 ſpheram: ⁊ ſic p ſeipſam: qḋ videtur falſum. Et poſſumus hic dicē ꝙ immo ipſa vltima ſphera eſt in loco p ſeipſam modo prius dicto: nec eſt contra Ariſt. nec Cōmētatorē. vt oſtēſum eſt. Uel diceret̃ ꝙ nō ſequeret̃: q2 diuerſimode vltia ſphera eſt in loco per cētru3: ⁊ econuerſo. nam vltima ſphera eſt in loco per cētrum tanꝙ̄ per aliquod a quo habet fixionem ⁊ quietem. vt a cauſa ſecundaria, intētione intenta nec prima nec principali: ſed ipſum centrum eſt in loco per ſpheram tāꝙ̄ per primum continens ⁊ tāꝙ̄ p cauſam primam ⁊ pncipalē corporea3 ſue ſubſtātie ⁊ ſuarū

Marginalia (left): vbi celi ē pᵐ ⁊ ꝑ ppriiſſimum. — T.c.83 — T.c.4.

Marginalia (right): Cō.66. 2° ce. — T.c.17 — T.c.36 — T.c.85 — Dubio. — R°.

dubita° nāliū diſpōnūtur ⁊ ſic non eodē modo. ideo ⁊c. ¶ Du-
bitaret aūt iunior ꝙ ſi vltima ſphera eſt in loco ꝑ cētruꝫ:
eo ꝙ ex imobilitate cētri accipitur imobilitas eius: ſic ⁊
alie ſphere erūt in loco ꝑ cētrum ꝓpter eandē cām. naꝫ
oīs imobilitas ſphere eſt quodāmodo ex imobilitate cē-
tri: ⁊ ſic vnaqueqꝫ ſphera ē in loco per accñs: ⁊ tamē oīs
alia ſphera ꝑter vltimā eſt in loco ꝑ ſe: eo ꝙ eſt i aliquo
corpore extrinſeco ambiēte ⁊ continente ipſam: igr̄ ideꝫ
R° corpus erit in loco ꝑ ſe ⁊ per accidēs. Forte dōm ꝙ nō ē
incōueniēs reſpectu diuerſoꝝ: ſed reſpectu eiuſdē eēt im
poſſibile eodē modo. Hec ſūt que de ꝓpoſita qōne ꝯgre
gare potui: que ſi nō ſufficiāt diuotū diligēs exqſitor ex
his capere poterit initium ꝑquirēdi ⁊ inueniēdi veritatē
Epilo- cōplete. ¶ Hanc aūt qōnem ꝓpter facilitatē doctrie illo-
ga° rum in qbus de nouo diſ̄ phia nālis diuiſi in tria. Pria
fuit vtrū vltima ſphera ſit in loco ⁊ ibi poſui duas ꝯnes.
prima fuit ꝙ eſt in loco. 2ª ꝙ non eſt ꝑ ſe: ⁊ expoſui quo
modo non eſt ꝑ ſe. Scōa queſtio fuit vtrū ipſa vltia ſphe
ra ſit in loco ꝑ accidēs ⁊ diſtinxi de ꝑ accidēs. vt ſcriptū
eſt. Et poſui duas ꝯnes: ſm duo membra diſtinctiōis hu
ius determinationis per accidēs: ⁊ ꝓbaui ꝙ nō eſt in lo-
co per accidēs illo modo ſm ꝙ per accidēs diſtiguiſ cō
tra per ſe. Tertia queſtio fuit vtrum vltima ſphera ſit in
loco per cētrum. Poſtea occurrebant mihi quedam mo
tiua in vnoquoqꝫ genere eſt aliquid qđ eſt mēſura ⁊ me
T.c.12. trum oium alioꝝ: in 10° metaphy. igitur in genere locato
rum: ſed nō poteſt eſſe aliud in genere locatoꝝ qđ ſit me
trum ⁊ mēſura oium alioꝝ niſi ꝑmuꝫ mobile vt tu vide
bis inducēdo ⁊ tu ꝯſiderabis circa hoc. Ex ꝓpōne vera ꝑ
ſe poteſt ne ſeq ꝓpoſitio neceſſario vera per accidēs: ⁊ ſe
quitur celum eſt mobile. ergo celū eſt i loco: ⁊ ꝑma qdeꝫ
ꝓpoſitio eſt vera ſꝫ dcā qre nō ⁊c. 2° qꝫuis inter omnes
motus motus localis ſit nobilior ⁊ famoſior: non tñ no-
tius eſt nec famoſius nec magis ꝯſuetū dici vltimā ſphe
ram moueri localr̄ qꝫ cetera mobilia: imo eꝯ. ⁊ ideo non
oportet ipſam eē in loco ſm cōem ⁊ famoſum ⁊ ꝯſuetū
modū eēndi in loco: ꝙ Ariſt. dicit celū eē i oco ſm ptes
intellexit de celo pro ipſo vniuerſo toto corporeo: ſed nō
A intellexit de ſphera vltima. vt putauit Themiſt.

¶ Queſtiones de vacuo. Qō. x.

Onſequēter querif circa capl'm ō vacuo ꝑ.
Utrum necīuꝫ ſit eē vacuū. ¶ Arguitur pri
mo ꝙ ſic. Quia ſi non eēt vacuū nō contin-
geret aliqd moueri localr̄: qđ eſt manifeſtū
impoſſe: ꝓbatur ꝯñā: q: ſi aliqd mouef lo
caliter: aut mouef ad plenū ⁊ recipif in pleno: aut ad va
T.c.96 cuum ⁊ recipif in vacuo. Non ꝑmo modo: q: ſic duo co
pora ſimul eēnt in eodē loco: qđ eſt impoſſe. vt habef in
iſto 4° qre ⁊c. ¶ Item ſi nō eēt vacuū nō poſſet fieri ra
refactio nec ꝯdenſatio corpoꝝ: qđ eſt incōueniēs ⁊ ꝯtra
ſenſuꝫ. ⁊ ꝓbatur ꝯñā: q: rarefactio ſit ꝑ hoc ꝙ aliq̄ ꝑtes
ꝑexiſtētes in corpore ſegreganf ⁊ mouenf: ⁊ partes rema
nentes ſiūt magis diſtātes abinuicē mediāte vacuo: ſi. n.
in ſpatio aliquo ſegregātur ille partes remanebit aliqđ
corpus nāle ⁊ ſenſibile: ſic illud corpus eēt eque groſſū
⁊ denſum ſicut ꝑus erat. Condenſatio autē ſit per hoc ꝙ
partes corporis ſibiīnuicē appropinquāt: qđ nō pōt ſie
ri niſi ſubingrediaf vacuū preexīs inter partes. qre ⁊c.
¶ Item ſi vacuū non eēt nō poſſet fieri augmētatio: qđ
T.c.31 eſt incōueniēs manifeſtū ⁊ ꝯtra nām aīalium: ⁊ ꝓbatur
ꝯñā: q: augmētatio nō poteſt fieri niſi adueniēte aliq̄ cor
poreo: vt dē in ꝑmo de gñone. Illud autē corporeū aut re
cipif in pleno: ⁊ ſic duo corpa ſimul erūt: aut recipif i va
cuo: ⁊ ſic habef ꝓpoſitū. qre ⁊c. ¶ Iteꝫ i vaſe hñte cine
res recipif tñ de aqua vt in vaſe ſine cineribus exiſten-
te: ⁊ hoc ipſi dicebāt contingere propter vacuū inexiſtēs
in partibus cineris. quare ⁊c. ¶ Item arguebat quidam
antiquoꝝ quibuſdā experimētis. Quoꝝ vnū ē: ꝙ tñ de
vino recipif in dolio i quo ſunt vtres ſicut ſi eēt ſine vtri
bus: qđ non eēt niſi in illis eēt vacuum interceptum.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſtote.

Intelligendum ꝙ quidaꝫ antiquoꝝ Phoꝝ
B Opinio antiqrū poſuerūt eē vacuū in rebus
propter rationes ꝑdictas: ⁊ dixerunt vacuū eē ſpatiū ſe-
paratum ab omnib⁹ corporibus ⁊ virtutibus nālibus, ⁊
a motu. Iſtud aūt vacuum qdam dixerūt eē extra corpo
ra naturalia ⁊ diſtinguens abinuicē ipſa corpora natura
lia ⁊ ſenſibilia ⁊ infinitū eſſe tale ſpatiuꝫ extra celū. Alij
dixerunt vacuū imbibitū vel inexiſtēs corporibus natu-
ralibus inter partes ipſoꝝ: ⁊ per hoc fieri ꝯdenſationeꝫ
⁊ rarefactionē. cum enim partes corporis per vacuū di-
ſtantes appropinquant ſe inuicē replētes illud vacuum:
vel ē cōuerſo de foris ingrediatur aliqđ corpus in illud vacuū
tunc dicebant corpus condēſari ⁊ inſpiſſari. Cum autē
alique partes elabūtur ⁊ fluūt ⁊ recedūt: ⁊ remanet ſpa
tium vacuū qđ occupabant: ita ꝙ partes diſtant abinui-
cem ꝑ ipſum vacuū ſic ſit rarefactio ⁊ ſubtiliatio corpo
ris naturalis. Iſtud etiam ſpatiū ſeparatū dicebant eē lo-
cum corporeū nāliuꝫ: qđ ꝓbant ex imobilitate loci. Cuꝫ
enim locus naturalis debeat eſſe imobilis. vt ē Ari. eis
cōcedit: nihil aūt in rebus corporalib⁹ videbant eſſe im
mobile niſi ſpatiū ſeparatū a v̄tutibus ſenſibilib⁹ ⁊ nāli-
bus. ideo dixerūt tale ſpatiū eſſe locū: ita ꝙ ſm eos ideꝫ
eſt realiter vacuū ⁊ locus differēs ſolū ratione ſeu mo-
do. Illud enim ſpatium eſt vacuū qñ eſt ſine omni corpo
re nāli. Et dicitur locus cū eſt repletū ⁊ occupatū corpo-
re naturali. ¶ Sed iſtam poſitionē improbauit Ariſto.
in lr̄a ꝑ rationes multas que erāt rationes pōnis. ¶ Et 2 R°.
ideo dōm aliter breuiter ad qōnem ꝙ nō eſt poſſibile eē
vacuū ſimplr̄. Quod ꝓbatur rationib⁹ Ariſt. in lr̄a: quo t.cō.66
rum vna eſt ex illo fundamēto qđ ponebant illi antiqi: q:
ſi eſſet vacuū mot⁹ localis deberet fieri ꝑ ipſuꝫ: propter
hoc enim ponebant ipſum vt oēs concedebāt. Si igitur
probatum fuerit ꝙ in vacuo nō poſſet fieri motus loca
lis ſufficiēter oſtēſum erit vacuū nō eē. ¶ Oſtēditur aūt
ſic: ſi eēt vacuū ⁊ i ipſo fieret mot⁹ localis oporteret illū
motū fieri in inſtanti: ⁊ hoc eē impoſſe manifeſtū eſt ⁊ con
ceſſum. ꝯñā ꝓbatur: q: in motibus qui ſunt ꝑ media ꝓ-
portio motus ad motū in velocitate ⁊ tarditate eſt ſm ꝓ
portionē medij ad mediuꝫ in ſubtilitate ⁊ groſſitie: ita ꝙ
ſm eandē ꝓportionē vnus motus eſt velocior alio ſm ꝙ
maior eſt ſubtilitas vnius medij a ſubtilitate alteri⁹ me-
dij: vt ſi aer eſt in duplo ſubtilior qꝫ ipſa aqua ⁊ facili⁹ di
uiſibilis ⁊ penetrabilis: tūc motus factus ꝑ aereꝫ erit in
duplo velocior qꝫ motus factus ꝑ aquā. ſilr̄ aūt ⁊ i alijs.
Nunc aūt ipſius ſpatij pleni ad ſpatiū vacuū non eſt aliq̄
ꝓportio in ſubtilitate ⁊ groſſitie. nec ecōuerſo: qđ ꝓbat
Ariſt. q: omne qđ excedit aliqd ſm aliqꝫ ꝓportionē: cō
poſitum eſt ex ipſo qđ exceditur ⁊ quodam alio in quo
vel ſm qđ excedit: vt manifeſtum eſt in qūtitatibus: qua
tuor eniꝫ que excedūt tria ꝯpoſita ſunt ex tribus ⁊ vno:
ſimilr̄ autē ⁊ in alijs. vnde 4ᵉ nullam ꝓportionē habent
ad nihil: q: non componitur ex nihilo. Et ſilr̄ linea nul-
lam habet ꝓportionē ad pūctuꝫ. q: nō componif ex pū-
T.cō.1. ctis: vt demonſtratū eſt in 6° huius. ⁊ in libro de lineis in
diuiſibilibus. Cū igitur vacuū non ſit compoſitū ex ple
no: nec econuerſo: ſeqtur ꝙ vacui ad plenū nulla eſt pro
portio: nec econuerſo. ergo motus factus per ſpatiū va
cui nullam hēret proportionē ad motū factū per plenuꝫ
nec econuerſo: quantum ad velocitatē ⁊ tarditatē. Aut
igitur motus ille per vacuum fieret in tēpore aut in non
tēpore. Si in tēpore hoc eſt impoſſibile: q: cuilibet parti

tẽporis finiti ad aliud tẽpus finitum eſt aliqua ꝓportio.
vt manifeſtũ eſt cuilibet intelligẽti. Et ſilr ex ĩnſtã motus
finiti in tpe finito eſt aliq̃ proportio ad motũ factũ in alio
tẽpore finito velocitatis ⁊ tarditatis: quare ſi motus per
ſpatium vacuũ fieret in tẽpore quãtũcũq; modico: neceſ
ſe eẽt ipſum hẽre proportionẽ ad motũ factuȝ in pleno:
qḋ eſt impoſẽ: vt demõratũ eſt. q̃re ⁊c̃. Relinqtur ergo ꝙ
ſi per vacuũ eſſet motus eẽt in non tẽpore: qḋ eſt maniſe
ſtum incõueniẽs ⁊ impoſẽ. q̃re ⁊c. ¶ Item aliam rõnem
T.c.71 ponit Ariſto. ex parte velocitatis ⁊ tarditatis motuũ du
cẽdo ſilr ad vnũ impoſẽ ſic. Si motus localis fieret i va
cuo: ſeq̃retur ꝙ vnũ ⁊ idem mobile poſſet ptrãſire p ſpa
tium vacuũ ⁊ p ſpatiũ plenũ in eq̃li tẽpore: qḋ ẽ maniſe
ſtum impoſẽ: q: ſemp ſpatiũ plenũ corpore nãli magis
dȝ reſiſtere mobili q̃ȝ vacuũ qḋ nullã hȝ ꝯrietatẽ ad mo
bile: ⁊ probat̃ ꝯña. ponamus eni ꝙ ſicut duo media ple
na corporibus nãlibus: quoꝝ vnũ ſit ſubtilius ⁊ alteruȝ
groſſius: vt aer eſt ſubtili⁹ mediũ q̃ȝ ſit aqua: tũc mobile
qḋ mouebat̃ per aerẽ velocius mouebit̃ q̃ȝ illḋ mobile.
qḋ mouebit̃ p aquã ſm aliq̃ȝ proportionẽ. Et ſit gratia
exẽpli proportio dupla: ita ꝙ motus p aerẽ ſit p ſpatiuȝ
vnius hore: mot⁹ autẽ p aquam ſit p ſpatiũ duaꝝ horaꝝ.
ſilr ergo ſi ponat̃ ꝙ p ſpatiũ vacuũ fiat mot⁹ illi⁹ mobi
lis in aliquo tp̃e: illud tẽpus hẽbit proportionẽ determi
natam ad tp̃s p qḋ ſit motus p ſpatiuȝ plenũ aere. pona
mus igit̃ illud tp̃s mẽſurans motũ factũ p vacuũ eſſe q̃
druplicẽ partẽ tp̃is illius in quo ſit motus p aerẽ. Si igi
tur inueniat̃ aut ponat̃ aliqḋ ſpatiũ plenũ corpore ſubtili
cuius ſubtilitas excedit ſubtilitatẽ aeris in eadẽ ꝓportio
ne in qua tp̃s excedit tp̃s. ſ. in q̃druplatita ꝙ ſit in q̃dru
plo ſubtili⁹ aere quẽadmodũ tp̃s mẽſurans motũ factuȝ
per aerẽ eſt q̃druplũ ad tp̃s mẽſurans motũ factũ p va
cuũ: tunc motus fieret p illud ſpatiũ plenũ in 4ᵃ parte il
lius tp̃is in quo ponebat̃ fieri mot⁹ per aerẽ: ſed i 4ᵃ pte
illius tp̃is ponebat̃ fieri mot⁹ per vacuũ: cum ergo oẽs
4ᵉ eiuſdẽ q̃titatis ſibĩnuicẽ ſint eq̃les ſeq̃tur icõueniẽs
predictũ. ¶ Et ꝯfirmat̃ ratio declãdo ꝯñaȝ: q: additio
ad velocitatẽ ſit ſ̃ȝ additionẽ ad ſubtilitatẽ medij: ſi igit̃
aliqḋ mediũ plenũ ſit tãto ſubtili⁹ aere q̃ȝto tp̃s mẽſurãs
motũ per aerẽ ẽ maius tp̃e mẽſurante motũ per vacuũ,
tunc in eadẽ proportione velocior erit mot⁹ factus per il
lud ſpatiũ moto facto p aereȝ. ⁊ ſic ſeq̃tur ꝙ in eq̃li tẽpo
re fiet mot⁹ per illud ſpatiũ plenũ ſubtiliſſimo corpore ⁊
per vacuũ: qḋ eſt impoſẽ. Multas alias rõnes inducit
Ariſto. in lr̃a deſtruẽtes vacuũ: ſed q: oẽs ſunt ſatis ma
niſeſte. ⁊ faciles inſpiciẽti lr̃am: ideo non pono eas ꝓpter
breuitatẽ. ¶ Cõtra iſtã rõneȝ 2ᵃᵐ obijcit Cõmẽtator: q:
Cõ.71. Obiectio. Ariſto. videt̃ i ea ſupponẽ vnũ falſum impoſẽ: qḋ nõ ẽ
datum ab aduerſario. ſ. ꝙ poſſet inueniri aliqḋ tp̃s cuius
ſubtilitas intantũ excedit ſubtilitatẽ aeris inq̃ȝtuȝ tẽpus
mẽſurans motũ factũ per aerẽ excedit tp̃s mẽſurãs mo
tum fcm̃ per vacuũ. hoc autem forte non eſt poſẽ: impoſſi
bile eniȝ eſt inueniri extra aiam aliqḋ corpus ſubtili⁹ igne
ſubtilitas autẽ ipſius ignis non eſt in eadeȝ proportione
maior ſubtilitate aeris in qua proportione tp̃s mẽſurãs
motũ factum p aerẽ eſt maius tp̃e mẽſurãte motuȝ fcm̃
Dilutio. per vacuũ. ¶ Ad hoc rñdit Commẽta. ꝙ ſubtilitas po
teſt cõſiderari dupl'r. Uno modo ſ̃ȝ ſe ⁊ abſolute. Alio°
Sbtilitas cõſideratur dupl'r. ſm ꝙ eſt ſubtilitas alicuius corporis determinati natu
ralis: ⁊ ꝓ qdem modo poteſt itelligi in ipſa ꝓceſſus in infi
nitum vt dicit: ita ꝙ q̃cũq; ſubtilitate data non repugnat
ſubtilitati eſſe pfectiorẽ quantũ ẽ de ſe ⁊ ꝓncipalr: ſȝ ſm
ꝙ ẽ ſubtilitatis talis corporis nãlis determinati: ſic ei re
pugnat ꝓceſſus vlterior in infinitũ. Et eẽplificat in linea
cui ſm ſe nihil repugnat diuidi i infinitũ: ſed repugnat ei
inq̃ntũ aerea aut ignea. Et q: iſta ꝓpõ eſt poſſis. ſ. ꝙ ſit

ſubtilitas maior q̃cũq; ſubtilitate ſm ꝙ ſubtilitas eſt. idõ
ex ea non dȝ ſeq̃ aliqḋ impoſẽ: ⁊ hoc modo declãationis
multotiens vtit̃. Ariſto. qm̃ non ponit falſum ſm ꝙ ẽ im
poſſibile: ſed ſm ꝙ eſt poſẽ. ¶ Sed hec rñſio non videt̃ replica.
bene ſufficiẽs: q: ꝓpõ eſt impoſſis qñ ꝑdicatuȝ repugnat
ſubiecto rõne dĩe ꝓprie ⁊ ſpecifice q̃ȝtũcũq; nõ repugñt
ei rõne gñali: vt iſta ꝓpõ eſt ſimplr̃ impoſſis. ſ. homo eſt ir
rõnalis: lȝ non repugnet homini rõne aialis. ſ. eẽ irrõna
le: ⁊ deberet iſtud poni in eẽ qḋ homo ſit irrõnalis: q: ne
ceſſario ſeq̃retur impoſẽ. ſ. ꝙ ſimul homo eẽt rõnalis ⁊
irrõnalis. Quãuis igit̃ ipſi ſubtilitati vel raritati ſm ſe
ipſam vel rõne q̃ eſt ſubtilitas vel raritas corpis mobi
lis abſtracte non repugnet ꝓceſſus ⁊ intẽſio in infinitũ: q:
tamen repugnat ei rõne qua eſt talis nãe: puta ignis rõe
cuius raritas eſt determinata ad maximũ. ideo iſta ꝓpõ
eſt ſimplr̃ ipoſſis. ſ. ꝙ raritas poſſit intẽdi i infinitũ ⁊ ipa
R°i poſita in eẽ neccio ſeq̃tur ex ea impoſẽ. ¶ Et forte dicen
dum ꝙ ratio Ariſto. ꝓcedit ex ꝯceſſione antiquoꝝ q̃ po
nebant vacuũ eẽ. ipſi enim forte ꝯceſſerũt vel habuerũt
concedẽ ex ſuis dictis ꝙ raritas poſſet intẽdi in infinituȝ:
q: poſuerũt ꝙ forme ſequũtur nãȝ mãe: ⁊ ſic ſicut mate
ria eſt de ſe interminata: ſic forme ſunt interminate. i. nõ
terminate ad gradus determinatos: nec ad pfectiões de
terminatas. ¶ Aliter poſſet dici. ad cui⁹ euidẽtiam cõſi
derandum eſt ꝙ cũ aliq̃ ꝯditionalis eſt impoſſis oẽ illud
dȝ reputari impoſẽ ex quo ſeq̃tur illaȝ eẽ verã: mõ q̃ȝuis
ſit ipoſẽ raritatẽ intẽdi in infinitũ: ⁊ ſi poneret̃ ꝓ ipoſẽ
ꝙ ipſa in infinitum ꝓcederet iſta eẽt falſa ꝙ mot⁹ fieret i
eq̃li tẽpore per ſpatiũ plenũ ⁊ p vacuũ. ita ꝙ iſta ꝯditiõa
lis eſt poſſis cum hoc ꝙ ſuũ añs eſt impoſẽ. ſ. iſta. ſi rari
tas ꝓcederet in infinituȝ mot⁹ localis fieret in eq̃li tẽpore
per ſpatiũ plenũ: ⁊ ideo ois ꝓpõ ẽ impoſſis ad quã neccio
ſeq̃retur iſtam hypotheticam eẽ veram. Modo ſine du D
bio ſi poneret̃ eẽ vacuũ vt antiq poſuerũt ⁊ in ipſo fieret
motus localis: tunc ſeq̃ret̃ ꝙ ſi raritas ꝓcederet in infini
tum motus localis poſſet fieri ⁊c̃. ita ꝙ ſeq̃retur illaȝ hy
potheticam eẽ veram: que tñ eſt impoſſis oĩno: ⁊ hoc ſuf
ficit Ariſto. ad ꝓbandum vacuũ non eſſe vt illi ponebãt
Pō vacui p experimẽta. ¶ Sed aliq litigant p q̃dam expimenta ad ꝓbandum va
cuũ eẽ. Quoꝝ vnũ eſt: ponat̃ ꝙ duo corpora planiſſima
⁊ rectiſſima ſibĩnuicẽ coniũgant̃ ⁊ applicent̃ tali modo
ꝙ inter ea non remaneat aliqs aer intermedius: qḋ ꝑci
pue contigeret ſi vnũ corpus planũ ⁊ rectũ approping̃
pᵐ retur ſupficiei aque plane ſine medio aliquo. Deide cor
pus ſupius exiſtẽs eleuaret̃ ⁊ ſepararet̃ ab inferiori ſm
oẽs partes ſuas ſimul ⁊ eq̃lr: tunc neceẽ eſt ſi aer ſubigre
diat̃ inter iſta corpa ꝙ ꝑus intret ſpatium ꝓpinquũ late
ribus ⁊ extremitatibus illoꝝ corpoꝝ q̃ȝ ꝑueniat ad me
dium: ⁊ ſic in tp̃e illo illud mediũ erit vacuũ oĩno. ¶ Itẽ
2ᵐ ponat̃ ꝙ ſiat vas latum ⁊ groſſuȝ inferius ⁊ bñ ſtrictuȝ
ſuperius: ⁊ in parte ſtricta ſit foramen paruũ: in parte vo
lata ſint multa foramina: ⁊ illud vas imergat̃ in aquam.
manifeſtum eſt ꝙ implebit̃ aqua: poſtea cum erit imple
tum aqua obſtruat̃ pfectiſſime foramẽ ſuperius: ⁊ extra
tur de aqua: tunc quero an aq̃ in illo vaſe cõtẽta cadet ⁊
exibit p foramina vel non: ſi exibit ⁊ cadet p foramia. er
go remanebit ibi ſpatiũ vacuũ in quo fuit aqua: q: cũ fo
ramen ſit oĩno obſtructũ ⁊ vas ſit compactiſſimũ nõ po
terat aer ſubintrare. Si aũt diceret̃ ꝙ aqua nõ cadẽt nec
deſcẽderet deorſum p foramina incõueniẽs videretur ꝙ
graue nõ ꝓhibitũ nõ moueret̃ deorſuȝ: ſȝ ſtaret. q̃re ⁊c̃.
¶ Item ponat̃ qḋ i aliq̃ vaſe cõpactiſſimo ⁊ fortiſſimo
ſit vnũ ſolũ foramẽ: ⁊ i illo ponat̃ os follis: ⁊ ipſa follis
3ᵐ. nullũ hȝ foramẽ i aliquo lateꝝ ſuoꝝ: tũc eleuent̃ ⁊ ſepa
rent̃ latera follis: tunc q̃rit̃ vtrũ aer extñs in illo vaſe in
grediat̃ follẽ aut nõ. ſi ſic. ḡ vas remanet vacuũ. ſi non

ergo inter latera follis ad ſe inuicē diſtātia erit vacuū: qꝛ
pono ꝙ follis ſit diquaqꝫ ſic obturatus ⁊ concluſus ⁊ cōti/
nos ꝙ nullū corpus poſſit in eam igredi per partes exte/
riores: ⁊ ꝙ ſic applicet illud os follis ad ipſum vas ꝙ ni
hil poſſit igredi in ipſum vas p ſuū foramē. ℂ Itē ipleat
4^m vas fortiſſimū ⁊ cōpactiſſimū aqua calida: ⁊ poſtea ob/
ſtruat omino foramē ipſi⁹ vt aer nō poſſit itrare: tūc expo/
nat illud vas plenū aq̄ frigori fortiſſimo i hyeme: illa aq̄
ↄgelabit ⁊ fiet minoris q̄ztitatis q̄ȝ prius. q̄re cuȝ aer nō
poſſit ſubitrare videt ꝙ aliq̄ pars illi⁹ ſpatij remanebit
vacua poſt congelationē. Naȝ ſi poſt ↄgelationē ipſa aq̄
occuparet eq̄lem locū vt prius tunc ipſa non eēt minor q̄ȝ
ante: qꝺ̄ eſt incōueniens. Iſtis experimētis ⁊ conſimilib⁹
videtur conuinci neceſſario ꝙ vacuum ſit vel eſſe poſſit.

E **Ad primam** rōneȝ cum dꝛ ꝙ motus localis ⁊c.
dōm ꝙ imo ſi vacuū eēt nullū cor/
pus nāle poſſet in eo moueri: qꝛ cum ipſum vacuū ſi eēt
eſſet vnius diſpōnis in oīb⁹ ſuis partib⁹ nullam hñs di/
uerſitatem v̇tutum nāliū. vt manifeſtum eſt: nō eēt ali
qua cauſa quare corpus exñs in ipſo moueret ad vnam
partem magis q̄ȝ ad aliam: ⁊ ideo ſi moueret: aut mo/
ueretur ſimul ad oēm vnam partē aut ad nullaȝ: non ad
oēm partē ſimul: vt manifeſtum eſt. ergo ad nullaȝ. ⁊ ſic
moueret ⁊ non moueret. Et cū dꝛ ſi aliq̄d moueret ⁊c.
Dōm ꝙ cum aliqꝺ̄ corpoꝝ que ſunt h̄ mouet ad aliquē
locum ille locus erat prius occupatus alio corpe ⁊ illꝺ̄ ce
dit adueniēte corpore qꝺ̄ mouet: ſed nō oportet talē ceſ
ſionem ⁊ motum localē puenire vſqꝫ ad celū: qꝛ poterit
fieri ↄdenſatio medij in qꝺ̄ ſit motus: ⁊ ſic illud corp⁹ qꝺ̄
cedit ingredit partē loci in qua erat illud corpus ante cō
Dubiū. denſationē. quare non valet ratio. ℂ Sed dubitat h̄: qꝛ
condēſatio aeris non videt fieri niſi per frigiditatē ſic ra
refactio per caliditatē: modo cuȝ aliquod corpus moue/
tur in aere non videt fieri tāta frigiditas que poſſet ↄdēſa
re ipſum aerē: ⁊ p ↄdēſationē reducē aliq̄d aeris ad q̄zti/
tatem tanto minorē quāta eſt q̄ztitas corporis quod ce/
dit. Dicūt autē aliq̄ ꝙ iſta ↄdenſatio non fit a frigiditate p
Rñſio. prie: ſed a natura vā fugiēte ⁊ euitāte ſubintrationē ⁊ pe
netrationē corpoꝝ. Ignore autem de hoc veritatē. ℂ Ad
aliam cū dꝛ ꝙ aliter non eēt ↄdenſatio ⁊c. ꝑpter ſolutio
nem huius rōnis eſt ↄſiderādū ſm Ariſt. ꝙ ↄrioꝝ ē vna
⁊ eadeȝ mā ſubiecta: vt calidi ⁊ frigidi ſicci ⁊ humidi: ita ꝙ
Ↄriorū materia exñs ſub vno ↄrioꝝ eſt in potētia ad alterum. vt
eſt eadē pȝ ex p̊ huius ⁊ ex p̊ ⁊ 2^c de gñone. ℂ Conſiderandū ēt
materia ꝙ cuȝ aliquid gñatur ex potētia ente fit actu ens ab actu
T.c. 81 ente: ita ꝙ acquiſitio forme cuiuſcūqꝫ non eſt per ingreſſū
T.c. 22 vel aduentum alicuius corporis ab intrinſeco ingredien
T.cō. 6 tis in paſſum ⁊ adducētis ſecum formam illam. ſ. p edu
ctionem ⁊ trāſmutationem de potētia in actum. Et pro
pter hoc dicit Cōmentator in 12^c metaphy. ꝙ agēs veꝝ
Cō. 18. apud Ariſt. non ↄgregat inter diuerſa ſupple prius ſeor/
ſum exñtia ⁊ diuiſim: ſed trāſmutādo mām extrahit illꝺ̄ qꝺ̄
erat in potētia ad actuȝ: vt cū ex minori calido fit magis
calidum: non opȝ ꝙ adueniat ipſi ſubiecto aliqꝺ̄ corpus
calidum qꝺ̄ prius non erat ibidē: ſed ſubiectum exñs ſub
imperfectiori caliditate eſt i potētia receptiua caliditat̄ pfe/
ctioris ⁊ eam recipit p̄nte calefaciente. Simil̄r cū ex ma
iori circulatione fit minor circulatio hoc non fit p ingreſ
ſum alicuius corporis circularis qꝺ̄ prius non erat: neqꝫ
per hoc ꝙ aliqua pars incuruaret que prius nō erat cur
ua: ſed modo p̄dicto. ſ. per extractionē d potētia ad actū.
Sil̄r igit poteſt ↄtingere in ꝑpoſito. Cum eniȝ raꝝ ⁊ dē
ſum ſint ſibijnuicem ↄria eadē eſt vtriuſqꝫ mā: que exñs
ſub vna iſtaꝝ formaꝝ eſt in potētia ad aliā: ⁊ ideo ſi poſt
vnam iſtarum formaꝝ debet generari alia: non oportet
ꝙ hoc fiat per ingreſſum aut receſſum alicuius corporis
vel aliquoꝝ corpoꝝ vel etiam per rarefactioneȝ ab ipſo
rarefactibili vel ↄdenſabili que q̄dem corpora igredian
tur in vacuū vel exeant ab ipſo. Si eni condenſatio ſic fie
ret per vacuū ꝙ aliq̄ corpora ſubitrarent in vacuum: aut
corpus non ↄdenſaret vbiqꝫ: aut p totū eēt vacuū quoꝝ
vtrūqꝫ eſt iconueniens. ↄtingit enim aliqꝺ̄ totum ↄdenſa/
ri ſm oēs ſui partes: ⁊ ſil̄r rarefieri: ſed ↄdenſatio fit per ↄdenſa/
hoc: ꝙ ſubm exñs ſub raritate ⁊ in potētia exiſtēs ad dē tio q̄ño
ſitatem reducitur ad dēſitatem: ⁊ eȝ ſic. ergo ex aqua fit fit.
aer per hoc ꝙ eadē materia nūo que prius erat ſub for
ma aque fit ſub forma aeris: ⁊ aut eȝ: ſic in ꝑpoſito ex dē/
ſo fit rarū per hoc ꝙ eadē materia q̄ prius erat ſub for
ma denſitatis fit ſub raritate: quare nō oportet eē vacuū
nec ad rarefactionem: nec ad condenſationem.
ℂ Ad rōnem de augmēto dicit Ariſt. ꝙ illa ſeipſam im-
pedit: tūc enim ratio dꝛ ſeipſam impedire cum ipſa acci/
pit aliq̄d ex quo ſeq̄tur opp^m eius qꝺ̄ intendit ↄcludere:
modo ſic eſt hic. Nam ſi augmētatio fieret p vacuoꝝ: tūc
cum augmētabile augmētaret per totū ⁊ in tota ꝓfun/
ditate: neceē eſt ꝙ totū ſit vacuū: qꝺ̄ eſt impoſſe: ⁊ impoſſi
bile eſt ꝙ augmētatio fiat per vacuū. Q̄ño autem fiat au
gmētatio adueniente alio corporeo: ⁊ tñ in corpore qꝺ̄
auget nō oporteat ꝑexiſtere vacuū: declarandū eſt in p̄
de gñone. Ad p̄ñs autē dicamus ꝙ corpus augmentabi
le hȝ in ſe q̄dam parua foramina plena quodam multuȝ augmen
ſubtili corpore vt aere aut ſpū aliquo: ⁊ illud corpus re ta° q̄ño
cedit adueniēte nutrimēto: ⁊ tunc cum nutrimentū dige fit.
ſtum applicatum eſt lateribus illoꝝ foraminū: v̇tus mē/
bri agit in ipſum ⁊ ↄuertit ipſuȝ in ſubam ſuā: ⁊ deinde
totum aggregatū ex nutrimēto ⁊ parte cui vnit extēdit
ad maioreȝ q̄ztitatē: ⁊ ſic fit augmētatio. ℂ Simil̄r ra/
tio de cineribus impedit ſeipſaȝ. Nā ſi ꝑpter vacuū con
tingeret ꝙ vas hñs in ſe cineres reciperet tantum de aq̄
quantuȝ ſine cineribus: tūc oporteret ꝙ cum hȝ cineres
eſſet ita vacuū vt eſt ſine cineribus: ita ꝙ cineres nullam
partē ſpatij occuparēt. nā quācūqꝫ ſpatij partē ponerent
tur occupare aut aqua nō reciperet in illa aut duo cor/
pora ſimul erūt: qꝺ̄ ipſi negabāt: ⁊ ſic ratio illoꝝ ſeip/
ſam deſtruit. Cōmentator autē dicit ꝙ ipſe nō fuit exper
tus de iſto accidēte: ſed ſi ita eſt cauſa huius poteſt eē: qꝛ
cum aqua imponit vaſi habēti cineres calidos: tunc aq̄
illa corrūpitur ⁊ reſoluit in aerē: ⁊ exit euaporādo: ⁊ ſic
non remanet ibi tota ⁊ eq̄lis aqua ſicut ſi ſine cineribus
eēt: ſed ſi intrat ibi aqua ⁊ remanet ſub forma aq̄: ⁊ po/
ſtea exprimat a cinerib⁹ ⁊ ſeparet multo minor iuenit q̄ȝ
prius. q̄re ⁊c. ℂ De dolijs autē hñtibus vtres q̄ſi nihil
rñdit Ariſto. qꝛ forte ſupponit illud argumentum vnuȝ
manifeſte falſum. Cū. n. vter ſit qꝺ̄dam corpus nāle ne-
ceſſe eſt vt occupet ⁊ obſtruat ⁊ impleat aliquā partem
ſpatij exñtis in dolio ⁊ in illa ſimul nō recipiet vinū: niſi
duo corpa ſint ſimul in eodem loco: ⁊ ſic non tñ de vino
dolio recipiet q̄ñtū faceret ſine vtrib⁹: ſȝ forte qꝛ parū
min⁹ eſt vinū qꝺ̄ recipit cū vtrib⁹ in dolio ⁊ ſine vtrib⁹.
iō q̄ſi eq̄le vꝫ cū tñ nō ſit. Et forte diceret aliq̄s ꝙ vter hȝ F
quādaȝ v̇tutē ↄſumptiuā vini. ⁊ ideo ↄſumit aliq̄s ptes
vini ꝑpter qꝺ̄ tm̄ ibi recipit ſicut ſine vtre: ſȝ ſi remoue
tur ⁊ mēſuret diligēter nō inuenit eq̄le. ℂ Ad alia expi Ad pō/
mēta poteſt rñderi. Ad p^m diceret aliq̄s ꝙ nūq̄ȝ duo cor nē vacuū
pora poſſunt ſibijnuicē ita pfecte vniri ⁊ cōiungi in aere pp expe
vel in aq̄ quin ſit aer medius vel aqua media: vt vꝫ Ariſ. rimēta.
intendere in 2° de aīa capl̄o de tactu. ⁊ ideo ſupponit vnū t.c. 115
falſum: ſed forte nō ſufficeret iſtud: qꝛ lȝ duo corpora ſoli
da non poſſint ſibijnuicem cōiungi ⁊ contiguari in aere
quin ſit aer medius: tamen vnum corpus ſolidum ⁊ pla
niſſimum poſſet applicari ſuperficiei aque: ita ꝙ nullum
eſſet medium: ⁊ tūc ſi ſimul eleuet illud corpus ⁊ diſiun

gatur ab aq̄ redit dubitatio vt ꝑus:q2 aer nō ſtatiʒ pote/
rit ꝑuenire ad mediū ſpatij iter illa. vn̄ remanebit vacuū
vt videt᷑. Propter qḋ dicūt aliq ꝙ ſi duo corpa oīno pla
na applicarent᷑ ſic ſibiinuicē ſine medio quocūqʒ:tūc nū
q̄ʒ poſſēt ſeparari abinuicē ſimul q̄ʒtū ad oēs ſuas ꝑtes:
imo ſi diſiūgeret᷑ oporteret ꝙ ꝑus ſepararet᷑ vna pars q̄ʒ
alia ſucceſſiue:ꝛ q̄ʒtū eēt ſpatiū iter illas ꝑtes:tm̄ ḋ aere
ingrederet᷑:ꝛ ſic ſucceſſiue ſubītraret aer:ſicut ſucceſſiue
diſiūgeret᷑:ipoſſe aūt eēt ꝙ oēs partes ſimul tpe ſepararē
tur abiuicem ꝛ eq̄lr ꝓpter fugā vacui. Cōſidera circa h᷑
q2 ſatis eſt pulchrū. forſan illa pōne facta nūq̄ʒ ſepararen
tur illa corpa abinuicē:ſed poſitio diceret᷑ impoſſibilis.
Ad 2m ❡ Ad aliud dōm ꝙ illa aqua nō poterit cadē ꝑ foramia
inferiora ꝓpter cāʒ dictā. Sʒ qd detinebit eā: dr̄ ꝙ natu
ra vlis non ꝑmittēs vacuū:qḋ nēcio ꝯtingeret ſi caderet
illa aqua:mīn9 enim malū eſt ꝙ aq̄ detineat᷑ ibi ſurſū q̄ʒ
Ad 3m fiat ibi vacuū:vel dicat᷑ ꝙ detinēs illā aquā eēt illḋ ob/
ſtruēs foramē vl᷑ ps vaſis ꝓhibēs aerē igredi. ❡ Ad aliḋ
dico ꝙ illis ſuppoſitis nūq̄ʒ aliq v̄tus eleuaret latera fol/
lis nec abinuice ſeparet:ſʒ qd ꝓhiberet:nā vlis propter
Ad 4m fugam vacui. ❡ Silr̄ ad aliud dico ꝙ illud vas frāgeret᷑
aut nūq̄ʒ aqua in eo ꝯgelaret᷑ illo ſuppoſito. ſ. ꝙ ſit ita cō
pactū ꝙ nulla pars aeris poſſit ingredi. Hec dūr ad illa
experimēta nec audiui meliora. Que autē ſit illa vlis nā
faciens illas ꝓhibitiones nō eſt penitus manifeſtum.

❡ Accidit aūt dicētibus vacuū eē tāq̄ʒ ne/
ceſſariū ſi vere eēt motus ꝯtrariū magis
eſſe ꝛc. Textu com. lxv) Qō xj.

A Onſequēter querit᷑. Utrū ſi vacuū eēt: mot9
localis poſſet fieri i ipſo. ❡ Arguit᷑ ꝑ ꝙ ſic:
q2 i illo ſpatio pōt fieri mot9 qḋ hʒ ꝑus ꝛ po
ſterius. Naʒ ex ꝑori ꝛ poſteriori magnitudi
nis eſt ꝑus ꝛ poſterius i motu. vt vult Ari.
in 4° hui9 ꝛ i 6°. Sed ſpatiū vacuū ſi eēt, hēret ꝑus ꝛ po
T.c.99 ſterius. vt manifeſtuʒ eſt. q̄re ꝛc̄. ❡ Item ſi in vacuo non
T.c.39 poſſet fieri mot9 hoc eēt pro tāto:q2 ꝓportio velocitatis
motus ad velocitatē dʒ eē ſm̄ proportionē medij ad me
T.c.71 dium. hanc enim rationeʒ aſſignat Ariſt. in lr̄a. Sed pro
pter iſtam rōnem non dʒ negari motū poſſe fieri i vacuo
ſi eſſet:q2 vnus mot9 celeſtis hʒ proportionē determina/
tam ad aliū:ꝛ tamen hoc non eſt ſm̄ proportioneʒ medij
ad medium:q2 motus celi non eſt per aliqḋ medium vt
medium eſt. quare ꝛc̄. ❡ Itē poſito motore ꝛ mobili pu
teſt fieri motus. hec enim ſunt cauſe ꝓpinque motus ſi
non impediant᷑. Sed in vacuo ſi eēt: poſſet eſſe motor et
mobile: vt manifeſtuʒ eſt. ſ. graue vel leue qḋ eſt mouēs
ꝛ mobile. q̄re ꝛc̄. ❡ Iteʒ ſi poſito vacuo negaret᷑ i eo fie
ri motus localis: hoc eēt pro tāto:q2 nō eēt ibi in eo reſi/
cō. 71. ſtētia mobilis ad motorē:hāc cām aſſignat Cōmētator.
Sed hoc nō poteſt eē cauſa:q2 ſi eēt vacuuʒ ꝛ in vna par
te eius eēt graue: vt lapis: adhuc ipſum eēt corporeū ꝛ eſ
ſet in ſitu oppoſito alteri9:ꝛ ꝑ iſtū ſitū oppoſituʒ reſiſteret
motori: talis.n. reſiſtētia ſufficit ad motū localē. vt patet
in corpibus celeſtib9: Non enim hʒ corp9 celeſte aliā reſi
ſtētiā ad motorē niſi q2 corporeū exn̄s eſt i oppoſito ſitu
illi ſitui in quo intēdit ipm̄ ponē ſuus motor. q̄re ꝛc̄.
❡ Oppoſitum vult Ariſto. ꝛ Cōmētator.

A
Opinio
b°.
Cō. 71.

Ad queſtionem eſt intelligēdū ꝙ aliq viſi ſūt
imaginari: ꝙ ſi eēt vacuuʒ:
motus localis poſſet fieri in ipſo ꝓpter rōnes ꝑmiſſas ꝛ
hoc modo videt᷑ itellexiſſe Auēpace ſicut narrat Cōmē.
Et in ipſo qdem vacuo:ſi eēt mobile moueret᷑ nāli ꝛ ꝓ/
pria velocitate:in medio autē pleno quocūqʒ corpe ſenſi
bili nō mouetur velocitate nāli:ſʒ ſemꝑ impedit᷑ a natu
rali velocitate:ꝛ ꝑ ipſum mediū plenuʒ ipediens addit᷑
ad tp̄s velocitatis nālis:ita ꝙ velocitas quā hʒ mot9 in
ſpatio pleno quātūcūq̄ʒ ſubtili eſt velocitas accidētalis:
ꝛ ſimilr̄ tarditas quā hʒ i medio minus ſubtili eſt tardi
tas accidētalis. Et de iſta velocitate accidentali ꝛ tardi/
tate intellexit Ariſto. ꝙ proportio velocitatis ad veloci/
tatem ꝛ tarditatis ad tarditatē eſt ſʒ proportionē medij
ad medium in ſubtilitate ꝛ denſitate. Sed non eſt veruʒ
de velocitate naturali ꝛ tarditate: vt dixit. ❡ Addunt aūt Opinio
aliqui. ſ. ſanctus Thomas ꝛ ſui ſequaces: ꝙ ſi eēt huiuſ/ .b. tho.
modi ſpatium vacuum mobile in ipſu exiſtēs:ex eo ipſo
ꝙ eēt corporeum in oppoſito ſitu exiſtēs reſiſtētiam ſuffi
cienteʒ hēret ad motorē:ꝛ hec reſiſtētia ſufficeret ad mo
tum localē in illo ſpatio vt dicūt. Sed hoc videtur oīno
impoſſe:ꝛ ꝯtra Ariſto. q2 ſi eēt vacuum ꝛ motus localis Impro/
fieret in ipſo: aut mobile ibi exiſtēs moueretur ad vnaʒ ba°.
partem ſolum:aut ad oēs ſimul. Si dicatur ꝙ ad vnam
ſolum: hoc eſt ꝯtra rōneʒ:q2 ipſum vacuū ſi eēt:eēt vni9
ꝛ eiuſdem diſpōnis vel rōnis per totam:ꝛ nullā diuerſi
tatem partium hēret nec v̄tutum: vt ēt oēs cōcedunt. Et
ſic qua rōne moueret᷑ mobile ad vnam partē ꝛ ad aliam
oppoſitam. Nec eſt dōm ꝙ ad oēs:q2 i itelligibile eſt ꝙ
vnum corpus ſimul moueat᷑ ad diuerſas partes eiuſdeʒ
ſpatij ſʒ ideʒ ſui. vt pʒ cuilʒ intelligenti. q̄re ꝛc̄. ❡ Item
ſi in vacuo eēt mot9 ſuppoſito ipſuʒ eē:tunc eque velo/
citer moueret᷑ in ipſo corpus grani9 ꝛ minus graue cete
ris parib9. ſ. figura ꝛ magnitudie:qḋ eſt impoſſe manife
ſtum. ꝛ pʒ ꝯña: qḋ enim vnū mobile eiuſdē quātitatis et
figure cū alio veloci9 moueat᷑ q̄ʒ alterū:hoc nō eſt niſi q2
velocius ꝛ forti9 diuidit medium ꝑ qḋ fit mot9:ſʒ hic aūt
ipſum vacuū non poſſet diuidi veloci9 ab vno q̄ʒ ab alio
cum ſit impoſſe. ergo ſi in ipſo poſſet fieri mot9 oīa mobi
lia eq̄lr mouerent᷑ in ipſo:qḋ eſt impoſſe. q̄re ꝛc̄. ❡ Pro C
pter qḋ dōm eſt ad q̄ōnem ſm̄ Ariſto. ꝛ Cōmē. ꝙ ſi eēt ꝯ K.
vacuum nullus motus localis poſſet fieri in ipſo. Ad cu
ius euidētiā eſt ſciēdum ꝙ ad oēm motum nēcio reqri
tur aliqua reſiſtētia mobilis ad motorē:qḋ declat Com
mentator:q2 neceſſe eſt ꝙ motor excedat mobile ſm̄ ali/
quā proportionē determinataʒ ꝛ ſm̄ diuerſitatē propor
tionis in qua motor minus excedit ſuū mobile ad ꝓpor/
tionem exceſſus alterius diuerſificat᷑ motus corpoꝝ ce
leſtium in velocitate ꝛ tarditate: ꝛ motor cuius potētia
eſt magis excedēs eſt nobilius motore cuius po° eſt mi/
nor in exceſſu. Cum eni motor nō poſſit excedē mobile
ſm̄ aliquā proportionē niſi ſit aliqua reſiſtētia inter mo/
uens ꝛ mobile: vt manifeſtum eſt. vna enim forma eiuſ/
dem ſpēi cum alia eiuſdē gradus cum ea nullo° excede/
ret eam:ſeqtur ꝙ inter mouēs ꝛ mobile dʒ eē quedā re
ſiſtētia mobilis ad motorē. ❡ Item vnuʒ ꝯrioꝝ aliquo°
reſiſtit alteri. vt manifeſtum eſt per ſe:ſed motor eſt con/
trarius aliqualr̄ mobili:cum motor habeat in v̄tute acti
ua illud quod hʒ mobile in v̄tute paſſiua vt ſic:modo vl
terius dicit Cōmentator ꝙ aliquādo iſta reſiſtētia mobi
lis ad motorē eſt ex parte mobilis quod mouet᷑ illo mo
tu ſicut contingit quādo ipſum mobile eſt aliquod ens ꝑ
ſe actu preter ſuum motorē. vbi gr̄a. in corpore celeſti ꝛ
in animali ꝙ eſt hoc. corpus eniʒ celeſte circūſcripto mo
tore ſuo per intellectum eſt ens actu. Et ſimilr̄ ipſuʒ cor
pus aīalis circūſcripta per intellectum anima eſt aliqd i
actu:ꝛ ideo in iſtis mobile reſiſtit motori:ſed in illis i q
bus mobile non eſt ens aliquod actu ꝑter motorē reſiſtē
tia nulla poteſt eē ex parte illius mobilis. Et hoc cōtin/
git in grauib9 ꝛ leuib9 inanimatis. vt in aqua ꝛ igne ꝛ in
h9. ❡ Vnde in iſtis cū mouēt ſe motu ſuo locali res mo
ta eſt ens in potētia ꝛ motor in actu cum ſint compoſita
ex prima materia ꝛ formis ſimplicib9 ꝛ motor eſt forma
ꝛ res mota eſt mā. vt dicit Cōmētator. ❡ Ex his arguit᷑
ſm̄

ſm Cōmentatorē ſi motus localis eēt ſine medio pleno vel in ipſo vacuo nulla eēt reſiſtentia inter motorē ⁊ mobile ſiue rē motā. qꝛ mā ipſius mobilis non reſiſteret ei: nec etiā ipſum vacuū vt manifeſtū eſt. q̄re nulla eēt ibi reſiſtentia: ſed hoc eſt impoſſibile vt probatū eſt. ergo in vacuo ſi eēt non poſſet eē motus localis. ¶ Itē ſi in vacuo ſi eſſet fieret motus: fieret in nō tpe cū nulla eēt reſiſtētia mobilis ad motorē: qḋ ē īpoſſibile. ⁊ pꝫ ꝯñs. qꝛ ſucceſſio in tranſmutatiōe eſt ex reſiſtentia mobilis ad motorē aliq̄ mō. Unde videmus ꝙ quanto aliquid qḋ oꝫ calefieri eſt frigidꝰ: tāto maius ē tps ⁊ maior ſucceſſiuo cōtingit in calefaciendo ipm: ⁊ ceteris partibus vt manifeſtū eſt. q̄re ⁊c.

D **Ad primam** rōnē cum dicit̄. in illo ſpatio poſſet fieri motus ⁊c. verꝝ eſt ſi eēt tale prius ⁊ poſterius ꝙ poſſet cedere mobili: ſꝫ ſi nō eſſet tale prius ⁊ poſterius ꝙ poſſet cedere mobili nō eēt verū. mō q̄uis vna pars in ſpatio vacuo eſſet prior alia cū vna pars eſſet ꝓpinquior mobili q̄ͣ aliatn̄ illa pars ꝓpiquior non poſſet cedere ipſi mobili: ⁊ iō ſi moueret̄ ad eā oporteret ꝙ duo corpora ſimul eēnt in vno ⁊ eodē loco: ⁊ vnū corpꝰ penetraret aliud: qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Ad aliā ꝯcedo maiorem ſic intelligendo ꝙ ex hoc cōuincit̄ in vacuo nō poſſe fieri motū ſi eſſet: qꝛ illius motus non eēt aliq̄ ꝓportio ad alium motū in velocitate ⁊ tarditate: vt ꝓbatum fuit prius. Et cū dicit̄ cōtra hoc ꝙ in corporibꝰ celeſtibus ⁊c. Dico ꝙ motus corporis celeſtis nō eſt per aliqḋ medium in qḋ ingrediat̄ ⁊ ſubintret: nos aūt intelligimus de motibꝰ qui ſunt per media in que ipſa mobilia ingrediunt̄ p ſuum motū. In iſtis enim ꝓportio motus ad motū i velocitate ⁊ tarditate eſt ſm ꝓportionē mediorum in ſpiſſitudine ⁊ ſubtilitate ſeu tenuitate: Etiam pōt dici ꝙ non eſt ſimile de corpore celeſti ⁊ de grauibꝰ ⁊ leuibꝰ. Nā ipſum corpus celeſte eſt ens actu pter ſuum motorē: ⁊ eſt in ſitu oppoſito ſitui in quo intēdit ipm ponere motor. ⁊ ſic hꝫ reſiſtentia ad ſuum motorē. ſic aūt nō eſt hic vt viſum eſt prius. q̄re ⁊c. ¶ Ad aliō cū di. poſito motori ⁊ mobili ⁊c. verꝝ eſt ſi motor ⁊ mobile ſint in debitis diſpōnibus: hoc quidē ad mouendum aliud aūt ad moueri: ſed ſic nō eſt hic. qꝛ ibi nullum eſſet mobile reſiſtens aliq̄liter motori ⁊ obtētū ab ipſo motore. Si enim vacuū poneret̄ exiſtere ꝓpter incōpoſſibilitatem eſſendi duo corpora eſſe ſil̄ illa reſiſtentia eēt inutilis ⁊ nō poſſet obtinere mouens ſuper mobile. ⁊ ſic nō fieret motus. ¶ Ad aliā ꝯcedo maiorē. Et cū dicit̄ ꝙ imo ipm graue eēt corporeū ⁊ exiſtēs in ſitu oppoſito reſiſteret motori ex eo ꝙ eſſet in ſitu oppoſito: dico ꝙ ſi eſſet vacuū cū nullā diuerſitatem haberet in ſuis partibꝰ: tūc mobile exiſtēs in ipſo nō eſſet in ſitu oppoſito alteri ſitui. Nā oppoſitio ſituum ſufficiens ad reſiſtentiā mobilis ad motorē neceſſario requirit aliquam oppoſitionem vel diuerſitatem naturalem in partibus loci vel in ipſis locis. ⁊ ſic nulla oppoſitio ſitus ad ſitum poſſet eſſe in ipſo vacuo ſi eſſet. ¶ Et queratur ab illis qui ponunt iſtam opinionē ſi vacuū eſſet ⁊ in ipſo fieret motus localis. Utrum ille motus localis eſſet ad locum vel non. ꝙ ſi non eſſet ad locum. ergo non eſt motus localis ⁊ ſi eſſet ad locum. hoc eſt impoſſibile. qꝛ omnis locus ad quem eſt motus habet aliquam oppoſitionem ad locū a quo incipit motus ille: nūc aūt vna pars vacui nullā oppōnē hēret ad aliā. quare ⁊c. Queſtio. xij.

A Circa pdicta querit̄ ſpāliter. Utrū proportio velocitatis vnius motus ad velocitatem alterius motus ſit ſm ꝓportionē medij ad medium in ſpiſſitudine ⁊ tenuitate ſiue in ſubtilitate ⁊ groſſitie. ¶ Arguit̄ primo ꝙ non. ſicut prius tangebat̄. Quia motꝰ corpoꝝ celeſtiū habet proportionē adinuicē in velocitate ⁊ tarditate vt manifeſtū eſt: ⁊ tamen manifeſtū eſt ꝙ illa ꝓportio non eſt ſm proportionē medij ad medium ſiue mediorum abinuicem in ſpiſſitudine ⁊ tenuitate eum nō fiat per media vt conceſſum eſt. quare ⁊c. ⁊ iſta fuit ratio Auēpace.

¶ Arguitur oppoſitū auctoritate Ariſto. vult enī ꝙ ꝓportio ⁊c. ſuper hoc enī fundat demonſtrationē ad ꝓducendum ꝙ in vacuo nō poſſet fieri motus: vt viſum fuit prius.

Intelligendum eſt hic ꝙ ſicut recitat Cōmētator Auēpace: qui fuit vnꝰ de ſubtilioribus expoſitoribꝰ Ariſt. poſuit ꝙ iſtoꝝ mobiliū grauiū ⁊ leuiū duplex ē velocitas. ſ. velocitas naturalis ⁊ velocitas accidentalis. ſil̄r ēt tarditas. Eſt autē velocitas accidentalis ſm eū illa velocitas quā hꝫ motus factꝰ per aliquod ſpatiū plenū aliquo corpore ſenſibili ⁊ naturali vel ab aliquo mouente ipellente ipm fortius q̄ꝫ ſit natum ſm ſeipſum moueri. vt ſi quis mouet lapidē deorſum. Velocitas autem naturalis eſt illa quam hꝫ ipſum mobile per ſuam virtutē ⁊ naturā ꝓpriā: ⁊ hanc velocitatē naturalē ⁊ propriam hēret motus ipſius grauis in medio vacuo ſi eſſet in quocunque vero medio pleno fiat motus ipſius grauis. Alicuius autē leuis ſit additio ad motū ⁊ diminuitur velocitas naturalis ⁊ tempus menſurās motū factū per ſpatiū plenum: ſemper eſt maius tempus qḋ menſuraret motum ⁊ velocitatem naturalem: ⁊ ſimiliter ſe habꝫ de tarditate. Eſt enī tarditas accidentalis quā hꝫ motus factus per ſpatium plenū quodcunq̄ ſit illud. Nālis vō tarditas eſt quā habet mobile ipſum ex ſua ꝓpria natura ⁊ v̄tute: ⁊ hāc vtiq̄ tarditatem hēret mobile in ſpatio vacuo ſi eſſet. In quocunq̄ autē medio pleno fiat motus corporis grauis: additur tarditati nāli: ⁊ tps menſurans motū factū p ſpatiū plenū addit ſupra tēpus mēſurās motū nālē. ⁊ ſic ſemper in ſpatio pleno retardatur motus grauis ⁊ leuis a ſua naturali velocitate. Tunc dixit Auēpace ꝙ ꝓportio velocitatis aut tarditatis accidentalis ad velocitatē ⁊ tarditatē accidentalem bene eſt ſm ꝓportionē medij ad mediū in ſpiſſitudine ⁊ tenuitate: ita ꝙ in quacunq̄ ꝓportione ſubtilitatis vnius medij ſe hꝫ ad ſubtilitatē alterius: in eadē ꝓportione ſe hꝫ velocitas accidētalis vnius motus ad velocitatem accidentalē: ſed non opꝫ ꝙ in quacūq̄ ꝓportione ſe hꝫ velocitas accidētalis ad velocitatē accidētalē: in eadem ꝓportione ſe hꝫ velocitas nālis ad velocitatē naturalem vt dixit. qꝛ cū aliquibus quātitatibus addunt̄ alique quantitates nō opꝫ ꝙ eadē ſit ꝓportio quātitatū quibus fit additio que eſt ꝓportio quātitatū que addunt̄. verbi gratia. cum ad quatuor addunt̄ duo ⁊ ad ſex addunt̄ q̄tuor: non eſt neceſſe ꝙ ꝓportio q̄tuor ad ſex ſit ſicut proportio duorum ad q̄tuor: vt manifeſtū eſt. Et ſil̄r cū ab aliqbꝰ quātitatibus diminuit̄ vel remouet̄ ſm aliquā ꝓportionē: nō opꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio quātitatis q̄ remouet̄ ad quātitatē que remouet̄ eadē ſit ꝓportio remanentis ad remanens: vt cū a qnq̄ remouent̄ duo ⁊ remanēt tres: ⁊ a ſex remouent̄ quatuor ⁊ remanēt duo: nō opꝫ ꝙ que ē proportio ipſius quatuor ad duo eadē ſit ꝓportio ipſorum triū ad ipſa duo. Et cū ab vna quantitate ſubtrahit̄ ⁊ addit̄ alteri non opꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio q̄ꝫtitatis ſubtracte ad eā q̄ addit̄ ꝙ eadē ſit proportio quātitatis a qua ſit ſubtractio ad q̄ꝫtitatē cui ſit additio vt manifeſtum eſt cōſideranti ſi a quatuor remouent̄ duo ⁊ ad qnq̄ addunt̄ ſex. ⁊ ſic i multis alijs. Modo in motu hn̄te velocitatē accidentalē ſit quedam additio motus ad motum habentē velocitatē naturalē: ⁊ in motu hn̄te tarditatē accidentalem ſit diminutio motꝰ naturalis: vel in velocitate accidētali ſit diminutio velocitatis nālis: ⁊ in tarditate accidentali ſit additio ad tarditatē nālē: ⁊ iō nō opꝫ ꝙ que eſt proportio velocitatis accidentalis ad velocitatem accidentalē: ſit eadem

Corpꝰ celeſtis motꝰ nō eſt p aliqḋ medium.

B Cō. 71.

Velocitas eſt duplex

Tardi tas ē duplex

ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālem. Cū igitur
ſm ꝓportionez medij ad mediū in ſubtilitate ⁊ denſitate
ſit proportio velocitatis accidētalis ad velocitatē acciden
talem: nō opȝ vt dixit Auēpace ꝙ ſm illam proportionez
medioꝝ ſit proportio velocitatis nālis ad velocitatez na
turalem: nec tarditatis ad tarditatē. Pōt ergo ſic formari
ſyllogiſmꝰ Auēpa. Si ꝓportio motꝰ ad motū in velocita
te ⁊ tarditate nāli eēt ſm ꝓportionē medij ad mediū: tūc
proportio velocitatis nālis ad nālez velocitatē eſſet ſicut
proportio velocitatis accidētalis ad velocitatē accidenta
C lē. ſed hoc ēſt falſum. vt probatum eſt. quare ⁊c̄. hec fuit
Impugnatio opinionis opinio Auēpa. ¶ Sed Cōmētator multa obycit ꝯ iſtam
opinionē ꝑ q̄ ſȝ iſtā poſitionē rō Ari. nō valeret. Si. n.
ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālem nō eſt ſm
proportionē medioꝝ adīuicē in ſubtilitate ⁊ dēſitate: ſȝ
ſolū hoc ſit veꝝ de velocitate accidētali ⁊ tarditate: tunc
non poterit cōcludi ꝙ motus factꝰ in vacuo nō hēat pro
portionē ad motuȝ factū in pleno: imo poſtq̄ȝ in vacuo ſi
eſſet moueret nāli velocitate: tunc ille motus fieret in tpe
⁊ hēret ꝓportionē determinatā ad tempus in quo moue
retur per ſpatium plenū. ⁊ ſic ratio Ariſt. nihil conclude
ret: ſed forte Auēpa. nō hēret hoc ꝓ incōuenienti: imo
bene ꝯcederet rationē. Ariſ. ſimpliciter nō eſſe efficacē.
vnde ſanctus Thomas tenens illud dictum Auempa. di
cit ꝙ ratio Ariſto. nō eſt demōſtratiua ſimpliciter: ſed ſo
lum ſȝ conceſſionem antiquoꝝ ponētium vacuum: cum
quibus Ariſtote. hic diſputat. ponebāt enim ꝙ tota cau
ſa velocitatis motꝰ eſt ex pte medij qḋ non ipedit ⁊ nō ex
nā mobiliū: ⁊ ſm hoc ſequit̄ vt ꝓportio velocitatis etiā
nālis eēt ſm ꝓportionē medioꝝ ⁊c̄. ¶ Sed ꝯ fortiꝰ obij
citꝯ Auēpa. Cōmen. manifeſtū eni eſt ꝙ ſi ſint duo mobi
lia equalia in magnitudine ⁊ eq̄lis grauitatis aut leuitatis
⁊ eiuſdē figure ad h̄ ꝙ eque velociter moueant̄: reqritur
ꝙ moueant̄ ꝑ mediuȝ eq̄lis ſpiſſitudinis aut tenuitatis:
ponat̄ enim ꝙ mouerent̄ ꝑ media ineq̄lia: nō mouerent̄
eque velociter vt ſi vnū moueret̄ ꝑ aerē ⁊ alteꝝ ꝑ aquā.
⁊ h̄ manifeſtū eſt ad ſenſum: ⁊ ſic ad eq̄litatē motus req̄
rit̄ equalitas. medij vel medioꝝ. ḡ ad motꝰ diuerſitatem
⁊ inequalitatem in velocitate ⁊ tarditate facit diuerſitas
medij in ſpiſſitudine ⁊ tenuitate. ⁊ ſic ſm ꝓportionez me
dij ad mediū eſt ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatem
nālē. Et pōt ſic ſyllari. Sicut ſe hȝ eq̄litas medij in ſpiſſi
tudine ⁊ tenuitate ad equalitatē velocitatis motus nālis.
ſic ſe hȝ diuerſitas ⁊ ineq̄litas ipſius medij ad diuerſitatez
velocitatis nālis. Sed eq̄litas medij in groſſitie ⁊ ſubti
litate eſt cauſa aliquo modo eq̄litatis velocitatꝭ naturalis
motus: dūmodo mobilia ſint ſibiīuicē equalia i grauita
te ⁊ quātitate ⁊ ſilia in figuris vt dictum eſt. ḡ ſilr diuerſi
tas medioꝝ eſt cā diuerſitatis velocitatum: ⁊ per ꝯñs ſm
ꝓportionē medioꝝ eſt ꝓportio nāliū velocitatum. ¶ Et
D eſt conſiderandū circa iſtā rōnē Cōmē. ꝙ ipſe ſupponit ꝙ
Unius mobilis pñt eſſe plures velocitates vnius mobilis pñt eſſe plures velocitates nāles cuius di
uerſitatis velocitatū nāliū cā eſt diuerſitas medioruȝ. Nō
enim intelligit ꝙ diuerſitas mediorum in raritate ⁊ dēſi
tate ſit cā diuerſitatis velocitatuȝ in diuerſis mobilibus.
hoc eni eſt falſuȝ: q2 diuerſa mobilia in vno ⁊ eodem me
dio haberent velocitates nāles diuerſas. vt plūbum ⁊ li
gnum in aere. Intelligit ergo Cōmē. de eodē mobili ꝙ ſi
cut equalitas medij facit ad eq̄litatē motus eiuſdem mo
bilis ⁊ equalis: ſic diuerſitas medioruȝ eſt cā diuerſitatis
velocitatis motuū eiuſdē mobilis vel mobiliū equaliuȝ.
Et ſic ſupponit ꝙ vnū mobile eque graue ⁊ equalis q̄ti
tatis ⁊ eiuſdeȝ figure poſſit hēre diuerſas velocitates nā
Obiectio T.c.6. les ſecūdus inquā cā diuerſitatis erit diuerſitas medioruȝ.
¶ Sed h̄ videt̄ aliqualr̄ dubiū. Cū enim vnius mobilis
inaiati nō ſit niſi vnus motus localis nālis. vt pȝ in ꝑmo
celi ⁊ mūdi. ſic videt̄ ꝙ vniꝰ mobilis inaiati non dȝ eē niſi
vnica velocitas nālis. ¶ Et forte dicendū ad hoc ꝙ vniꝰ
mobilis inaiati nō eſt niſi vna velocitas nālis perfectiſſi
ma: ſȝ tñ forte pñt eē plures: quaꝝ vna, eſt minꝰ perfecta
q̄ȝ alia: vt deſceſus grauis i aere eſt velox velocitate nāli.
⁊ ēt in aqua: ſȝ ꝑfectior eſt velocitas i aere q̄ȝ in aq̄: ⁊ hoc
nō eſt icōueniēs. Remanet igit̄ rō Cōmentatoris ꝙ ſicut
eq̄litas medij ⁊c̄. ¶ Itē ex dictis Cōm. pōt fumi vna alia
rō. nā ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālem dȝ eē
ſm ꝓportionē reſiſtētis ad reſiſtēs: cū in oī motu reqrat̄
reſiſtētia mobilis alicuius ad motorē ⁊ ſm diuerſitatē ꝓ
portionum reſiſtētie diuerſificant̄ motus: modo aūt in moti
bus ipſoꝝ grauiū ⁊ leuiū inanimatoꝝ non inuenitur ali
quid reſiſtēs motori niſi medium: ⁊ diuerſificatur reſiſtē
tia ſm diuerſitatez medij in ſubtilitate ⁊ groſſitie: q̄ȝto. n.
medium minus reſiſtit motori tanto velocior eſt motus
ceteris paribus. quare ⁊c̄. ¶ Dicit ēt Cōmē. vlterius ꝙ
Auēpa. imaginabatur vnum falſum. ſ. ꝙ cuȝ mobile ali
quod mouetur velocius q̄ȝ ſua nāli velocitate ꝑ medium
qḋcūq̄ȝ. ibi eſt additio motus ad ipm motū nālē: ſicut eſt
additio linee ad lineam: ⁊ cum eſt impeditū a ſua natura
li velocitate: ibi ſit remotio a ſua nāli velocitate: ſicut cuȝ
remouet̄ linea a linea. Hoc aūt non eſt verum nec ſilr̄: q2
cū linea addit̄ linee remanet linea ꝑexiſtēs actu: ⁊ ſilr̄ cū
remouet̄ ⁊ diminuit̄ a linea. Sed qñ mobile retardat̄ a
ſua nāli velocitate non eſt in ipſo mobili motus nālis in
actu ſed in potentia ſolū: ita ꝙ nō eſt ibi motus nālis cuȝ
quodā ſupaddito. Et cū mouet̄ aliquid velocius q̄ȝ nāli
velocitate: vt cū lapis fortiter ꝓijcitur deorſum: non eſt
ibi velocitas nālis cū quodaȝ ſupaddito: ſed velocitas ac
cidētalis ſolū: bene tñ veꝝ eſt ꝙ in tpe menſurāte motuȝ
retardatū includit̄ tps equale tēpori menſuranti motum
nālis velocitatis cū aliquo addito. ⁊ ſilr̄ tēpus mēſurans
velocitatem accidentalē fortiorem velocitate naturali eſt
minus q̄ȝ tēpus nālis velocitatis: vt cū lapis ꝓijcit̄ deor
ſum forti impulſu minori tpe moueret̄ deorſuȝ q̄ȝ ſi relin
queret̄ velocitati ꝓprie: ⁊ hoc nullū eſt inconueniens.
E ¶ Dicamus igit̄ ad queſtionē: ꝙ in iſtis grauibꝰ ⁊ leuibus
inaiatis ꝓportio velocitatis motus nālis ad velocitatem
eiuſdem mobilis eſt ſm ꝓportionē medioꝝ adīuicē in
ſubtilitate ⁊ groſſitie. Et hoc pōt ꝓbari rōnibus ꝓmiſſis
quas poſuit Cōmē. ꝯ Auēpa. Ariſt. aūt ſupſit iſtō ſine ꝓ
batiōe. q2 eſt q̄ſi ꝑ ſe notuȝ intelligētibus: ⁊ talia nō debēt
demōſtrari niſi negent̄: ⁊ iō Cōmē. habuit hic ꝓbare. q2
vir ſolennis. ſ. Auēpa. negauerat illā ſuppōnē. Tñ ⁊ Ariſ.
ſi bene inſpiciat̄ ꝓmiſit in ꝑncipio capituli quoddaȝ ex q̄
pōt ꝓbari ſuppō illa. ſ. ꝙ mobilia differant in velocitate
motus aut tarditate: aut ſȝ differentiā medioꝝ in ſubtili
tate ⁊ groſſitie: aut ſm diuā v̄tutū ipſoꝝ mobiliuȝ. Ex q̄
ſatis pȝ ꝙ ꝓportio motꝰ ad motū eiuſdē mobilis in velo
citate ⁊ tarditate eſt ſm ꝓportionē medij ad medium.

F Ad rationem in ꝯñū cū dr̄. ꝙ motꝰ corpoꝝ ce
leſtiū ⁊c̄. Dico ꝙ nō ē ſile de cor
poribꝰ celeſtibꝰ ⁊ de grauibꝰ ⁊ leuibꝰ iaiatis. q2 corpꝰ cele
ſte circūſcripto ſuo motore ꝑ itellectū eſt ens actu: nō. n.
eſt cōpoſitū ex mā ꝑma ⁊ ex forma inexſite q̄ ipm moue
at: ſȝ eſt ſubm ſimplex exñs actu ꝑter motorē ſm Cōmē.
Cō.79. in 8ᵒ huiꝰ. ⁊ 8ᵒ meta. ⁊ in de ſubā orbis. ⁊ iō hȝ aliquā re
Cō.4. ſiſtentiā ad motorē inquantū exiſtēs in vno vbi eſt priua
tū alio ⁊ eſt in potentia paſſiua ſeu receptiua alterius. ⁊ ē
ꝓpꝛiuȝ ⁊ nāle ſubm illiꝰ potētie ⁊ ꝑuatiōis alterꝰ vbi: ita
ꝙ hꝫ aptitudo vl̄ potentia ad aliud vbi: ⁊ eius ꝑuatio nō
inuenit̄ nāliter in aliquo alio. v̄bi grā. cū ſol eſt in oriente
⁊ ipſe hȝ potētiā ad vbi occidentis ⁊ ꝑuationē illꝰ. ⁊ illa
potētia ⁊ ꝑuatio nāliter īuenit̄ i ipō celo ⁊ nō i alio ſubie
cto. Sed graue inaiatū ꝑter ſuā formā ſubalē quā ꝯſeqt̄
grauitas

grauitas nõ eſt aliquod ens actu qḋ reſiſtit ſuo motori ⁊ ĩ quo.ſ.ente actu tãq̃ in ſuo ꝓprio ſubo fundeṫ potentia receptiua talis vbi:ad qḋ dꝫ moueri ipm̃ graue vel leue. verbi grã.cũ lapis eſt ſurſuꝫ nõ eſt in ipſo lapide ꝑter ſuaꝫ formã ſubſtantialẽ aliqḋ ens actu:qḋ poſſit eſſe ꝓprium ſubm̃ potentie ad vbi deorſum:⁊ qḋ reſiſtat motori intẽdenti ipm̃ lapideꝫ ponere deorſum. ¶ Et ad iſtaꝫ intẽtioneꝫ dixit Cõmentator ꝙ lapis eſt cõpoſitus ex grauitate ⁊ mã prima.⁊ motor eſt forma:⁊ res mota eſt mã.i.illud quod eſt in eo preter formã ſuã ꝓpriã eſt mã ꝑ quãto nõ eſt aliqḋ ens actu hñs potentiã ꝑ ſe ad vbi deorſum:nec priuatio vbi deorſum quã hꝫ graue actu ſurſum exiſtens cõſequitur per ſe ⁊ ꝓprie formã grauis ſic ꝙ in nullo alio poſſit inueniri:⁊ ſic nõ eſt ibi aliqḋ reſiſtẽs ꝓprie ipſi motori qḋ eſt forma. Unde relinquitur ꝙ reſiſtens ſit ipſum medium quod de ſe natuꝫ eſt habere alium ſitum vel vbi q̃ꝫ illud ad qḋ graue mouetur. Sed in graui actu ſurſuꝫ exiſtẽte ⁊ habẽte vbi ſurſum,materia ſua non eſt ꝓprie ⁊ per ſe ſubiectuꝫ illius vbi ſurſum.quia mã prima non eſt ſubm̃ ꝓpriũ alicuius accidẽtis terminati:nec forma ſubſtantialis ꝓpria ipſius grauis põt eſſe ſubm̃ nãle ⁊ per ſe illius vbi:q2 nõ hꝫ illud vbi niſi per violentiam ⁊ nõ nãliter. Et iõ in graui ſm̃ actuꝫ nihil inuenit̃ qḋ ꝑ ſe ⁊ ꝓprie ſit ſubꝫ illius vbi ſurſum:per qḋ dꝫ reſiſtere mobile ipſi motori. Sed cuꝫ aliqua pars celi eſt ſub aliquo vbi:ipſa eſt nãliter ſubm̃ illius vbi per qḋ reſiſtit motori ſuo.imaginor ĝ ꝙ illud quod ꝓprie reſiſtit motori mouenti ad aliqḋ vbi:dꝫ naturaliter hre vbi oppoſituꝫ illi vbi ad quod mouet motor:⁊ dꝫ eſſe nãliter ſubm̃ illius vbi. Nunc ãt nec ipm̃ graue actu nec aliqḋ ipſi⁹ grauis eſt ꝓpriuꝫ ⁊ nãle ſubm̃ illius vbi ſurſuꝫ:per qḋ dꝫ aliqḋ reſiſtere motori mouẽti deorſum:⁊ ideo in ipſo graui ꝓprie non eſt reſiſtentia mobilis ad motorẽ:ſiue illa reſiſtentia ſit ex potentia receptiua vbi deorſum ſiue ex priuatiõe ipſius vbi deorſum:ſiue ſit ex ipſo vbi ſurſum qḋ opponitur vbi deorſum. Melius tñ credo illaꝫ reſiſtentiã eſſe ex priuatione vbi deorſum:vel ex ipſo vbi ſurſum q̃ꝫ ex potẽtia ad vbi deorſum.quare nõ valet illa ratio. Queſtio. xiiij.

A Conſequenter querit̃. Utrũ ſucceſſio ĩ motu grauiũ ⁊ leuiuꝫ ꝓueniat vl̃ cauſet̃ ex reſiſtentia medij. ¶ Arguitur ꝙ non.q2 ex illo cãri dꝫ ſucceſſio ĩ motib⁹ grauiũ ⁊ leuiuꝫ ex quo cauſat̃ ĩ motibus corpoꝝ celeſtiũ:cũ ipſa corpora celeſtia localiter moueant̃ ſicut ipſa grauia ⁊ leuia: Sed in motibus corporũ celeſtiũ non cauſat̃ ſucceſſio ex

Tx.18 reſiſtẽtia medij cũ nõ moueant̃ per mediũ ſed circa mediũ.vt pꝫ ex ꝑmo celi ⁊ mun.q̃re ⁊c̃. ¶ Iteꝫ qḋ cauſat̃ ex reſiſtentia mobilis nõ cauſat̃ ex reſiſtẽtia medij.cũ vnuꝫ ⁊ idẽ nõ ſit a diuerſis cauſis ꝓpinquis in eodẽ genere cãe ſe habẽtib⁹ ad ipſuꝫ. Sed ſucceſſio in motib⁹ grauiũ ⁊ le

Cõ.71. uiuꝫ cãtur ex reſiſtentia mobilis ſm̃ Cõmenta.quare ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi ſic tunc nullum graue poſſet moueri in vacuo ſi eſſet.hec eſt manifeſta cõſequentia.ſed ꝯñs eſt falſum:q2 animalia ſi eſſet vacuũ poſſent in ipſo vacuo moueri vt videt̃ velle Cõmẽtator:q2 ſunt diuiſibilia in motorẽ ⁊ mobile qḋ eſt actu ꝑter motoreꝫ. Illa aũt in qbus res mota ex ſe diuidit̃ in motorẽ ⁊ rẽ motã in actu nõ neceſſario indigẽt medio:ſed ſi fuerit hoc eſt ꝑ accñs:⁊ ſic vult ꝙ aialia poſſent moueri in vacuo ſi eſſet.q̃re ⁊c̃. ¶ Iteꝫ illa ſucceſſio q̃ ꝓuenit ex oppõne ſitus ad ſitũ nõ ꝓuenit ex reſiſtẽtia medij neceſſario hoc eſt manifeſtuꝫ: Sed ſucceſſio in motu grauiũ ⁊ leuiũ ꝓuenit ex oppõne ſitus ad ſitum. Nã ipm̃ graue eo ipſo ꝙ eſt aliqḋ q̃ꝫ exñs in ſitu oppoſito reſiſtit motori q mouet deorſuꝫ.ĝ ⁊c̃. ¶ Itẽ ſi mot⁹ eſſet in tp̃e ⁊ ſucceſſio per reſiſtẽtiam medij: tũc oĩs talis motus eſſet violentus cũ mediũ reſiſtens violentiã faciat mobili:ſed hoc eſt incõueniens.quare ⁊c̃. ¶ Item quod non eſt cauſa motus ipſius grauis non eſt cauſa ſucceſſionis in ipſo motu. Nam ſucceſſio vel eſt idem cum motu vel aliqua ꝓprietas ꝯñs ipſum motũ:⁊ qḋcũq̃ꝫ iſtoꝝ ſit:neceſſe eſt ꝙ illud idem qḋ eſt cauſa motus ſit cauſa ſucceſſionis in motu. Sed ipſum mediuꝫ vel reſiſtentia medij nõ eſt cã mot⁹:nõ eniꝫ eſt cã mãlis vel ſubm̃ ſꝫ ipſum met graue:nec eſt cã formalis:vt manifeſtuꝫ eſt.nec agẽs ſꝫ ipſe motor:nec finis ſꝫ ipſe terminus mot⁹.q̃re ⁊c̃. ¶ Oppoſitum vult Ariſt.in litera.⁊ idem vult Cõmen. ſicut prius dicebatur.

B Aliqui voluerũt ſicꝰ Auẽpa.⁊ ſui ſeq̃ces:ꝙ nõ ꝓuenit ſucceſſio in motu grauis aut leuis ex reſiſtẽtia medij ꝓpter rõnes ꝑmiſſas:ꝓuenit eni ſucceſſio hui⁹ mot⁹ ex ſitu oppoſito vt dicũt:⁊ ẽt ex ꝑori ⁊ poſteriori magnitudinis. Sed dico ſm̃ Ariſt.⁊ Cõmẽ.ꝙ ſucceſſio mot⁹ grauis ⁊ leuis ꝓuenit ꝓprie ex reſiſtẽtia medij pleni.per qḋ natus eſt fieri motus talis:ita.ſ.ꝙ ſine tali reſiſtentia non eſſet ſucceſſio. ¶ Ad cuius euidẽtiã reſumo quedã ꝑus dicta a Cõmentatore. ꝑ ꝙ neceſſe eſt vt inter motorẽ ⁊ rẽ motã ſit reſiſtẽtia:motor eni mouet rẽ motã ſm̃ ꝙ eſt ꝯrñs:⁊ res mouet̃ ab illo ſm̃ ꝙ eſt ſimilis:qḋ forte ſic eſt intelligẽdũ ꝙ res mouet̃ a motore ſuo ſm̃ ꝙ ipa eſt in potẽtia talis q̃lis eſt motor actu formali vl̃ virtuali:⁊ hoc eſt eſſe ſimile ei in potentia ⁊ motor mouet rẽ motã ſꝫ ꝙ hꝫ actu formali vel virtuali illud ad quod mouet:qḋ eſt habere modo alio q̃ꝫ hẽre in potẽtia receptiua:⁊ omnis motus eſt ſm̃ exceſſum potẽtie motoris ſup rẽ motã. Et diuerſitas motuũ ĩ velocitate ⁊ tarditate eſt ſm̃ hãc ꝓportionẽ q̃ eſt inter iſtas duas potentias:⁊ iſta reſiſtentia aut eſt ex ipſo motu q̃ñdo illud qḋ mouet̃ volũtarie ex ſe:diuidit̃ in motorẽ in actu ⁊ rẽ motam in actu:ſicut eſt diſpõ in aialibus ⁊ corporibus celeſtibus:aut erit ex ipſo in quo mouet̃.i.ex medio in q̃ ſit motus.⁊ hoc erit qñ res mota nõ diuidit̃ in motorẽ ⁊ rẽ motã in actu:ſicut eſt diſpoſitio in corporibus ſimplicibus:aut eſt rẽſiſtẽtia ĩ vtroq̃ꝫ.ſ.ex re mota ⁊ medio:ſicut eſt diſpõ in aialibus quẽ mouent̃ in aere ⁊ in aq̃. Illa aũt in quib⁹ res mota diuidit̃ in motorẽ in actu ⁊ rẽ motam in actu:nõ neceſſario indigẽt medio:ſed ſi ſint erit ꝑ accidens. Illa aũt que mouent̃ ex ſe que nõ diuidunt̃ in motorẽ ⁊ rẽ motã in actu indigẽt medio:⁊ hec ſunt grauia ⁊ leuia ⁊ ſi nõ mouent̃ in tp̃e cuꝫ nihil ſit illic qḋ reſiſtat potentie motiue. Ex quibus verbis Cõmenta. põt elici talis rõ. Succeſſio in motu grauiũ ⁊ leuium inaiatoꝝ ꝓuenit ex eo qḋ reſiſtit motiue potẽtie ꝓprie: Sed nihil ibi reſiſtit potentie motiue niſi ipm̃ medium in q̃ ſit motus:qḋ ſic pꝫ. Nihil eniꝫ ꝓprie reſiſtit motori mouẽti ad aliquod vbi niſi ꝑ ꝑuationẽ illius vbi:vel ꝑ vbi oppoſituꝫ illi vbi ad qḋ mouet ille motor:vel per nãlẽ inclinationẽ ad vbi oppoſitũ illi vbi ad qḋ ſit mot⁹ ſicut motori q mouet ad caliditatẽ:nihil ꝓprie reſiſtit niſi illud qḋ hꝫ frigiditatem aliquo modo:ſic autẽ ⁊ in alijs. Vñ neceſſe eſt vt illud qḋ ꝓprie ⁊ nãliter reſiſtit motori qui mouet ad vbi deorſum ꝓprie ⁊ naturaliter habeat ꝑuationẽ ipſius vbi deorſum vel habeat vbi ſurſum quod opponitur ad vbi deorſum ſimiliter aũt ⁊ in alijs. Mõ cum graue actu eſt ſurſum nihil ipſius grauis ꝓprie ⁊ nãliter hꝫ ꝑuationẽ vbi deorſuꝫ: nec ipm̃ vbi ſurſum:imo accidẽtaliter ⁊ per violentiam. ſic enim motus fuit ſurſum per violentiam. Quid igitur relinquit̃ qḋ ꝓprie ⁊ naturaliter hẽat iſtã repugnantiam niſi ipſum mediũ ⁊ Ipſum enim mediũ per qḋ ſit motus grauis ſimpliciter vt lapis:puta aer vel aq̃ naturaliter caret vbi deorſum ſimpliciter:⁊ nãliter habet vbi oppoſitum ad vbi deorſuꝫ ſimplr̃.quare videtur ꝙ ſucceſſio illa ꝓuenit ex reſiſtentia medij:materia.n.ipſi⁹ grauis non

3ª R[m].

Reſiſtẽtia eſt inter motorem ⁊ rem motam.

Mediũ reſiſte potẽtie motiue

eſt ꝓprium ⁊ naturale ſubm illius priuationis nec ipſius
vbi oppoſiti nec ſimiliter forma eius vt manifeſtum eſt.
ergo ſucceſſio in tali motu ꝓuenit ex reſiſtentia ipſius me
dij ſine ex medio reſiſtente. Uel pōt rō ſic formari. Suc/
ceſſio in motu grauiū vel leuium vel ꝓuenit ex reſiſtentia
medij vel ex reſiſtentia mobilis intrinſeci qḋ eſt mā ipſi⁹
grauis ⁊ leuis. Non eni videtˀ ꝙ poſſit ꝓuenire ſucceſſio
ex alio niſi ex altero iſtoꝝ duoꝝ: Sꝫ ſucceſſio in motu
grauis aut leuis nō ꝓuenit ex reſiſtentia mobilis intrinſeci
ad ipm motorē. ſ. ex reſiſtentia mãe grauis q̄ ē ibi res mo
Obiectio ta ſm Cōmen. ad formā q̄ eſt motor: qꝛ mā grauis inaīa
ti de ſe non eſt ſubꝫ ꝓpriū ⁊ nāle ipſius vbi oppoſiti ad il
lud vbi ad qḋ mouet forma grauis ⁊ eius virt⁹: nihil aūt
ꝓprie reſiſtit motori mouēti ad aliqḋ vbi niſi illud qḋ hꝫ
vbi oppoſitū. ¶ Sed aliquis dubitaret de hoc qḋ dicit
Cōmē. ꝙ in talib⁹ res mota eſt mā ⁊ motor eſt forma. vī
Cō. 30. enim ſibi ꝯdicere in hoc. qꝛ dicit in 8° hui⁹. ꝙ illud qḋ eſt i
potentia neqꝫ mouet neqꝫ mouetˀ. Cū igitˀ in lapide mā ſit
ens in potentia ipſa nō pōt eē illud qḋ mouetˀ tali motu.
Dilutio Ad hoc dō ꝙ verum eſt ꝙ ipſa mā in graui ⁊ leui inaīato
mā mo nō eſt illud qḋ mouetur per ſe ſed eſt illud qḋ mouetur ꝑ
uetˀ per accidens. ⁊ ſimiliter forma nō mouet ipſum niſi per acci/
accidens dens: qꝛ nō eſt niſi in potētia accidētali ad vbi deorſum ⁊
forma nō in potentia eſſentiali: ⁊ ſic intellexit Cōmentator.
mouet **Ad primam** rōnē cū dicitˀ ee illo dꝫ ⁊c̄. Dicendū
per acci ꝙ nō eſt ſimile: qꝛ corpus celeſte eſt
dens ens actu pter motorē ⁊ hꝫ vbi oppoſitū ad aliud vbi ⁊
C iō hꝫ reſiſtentiā quandā ad ipm motorē qui intendit ipm
ponere vel mouere ad aliud vbi vt dictū eſt ſuꝰ. In ipſo
autē graui ⁊ leui inaīato non eſt aliquid reſiſtens motori:
qꝛ in ipſo nihil eſt quod ſit ꝓprium ⁊ naturale ſubiectū
ipſius vbi oppoſiti vt viſū eſt: ⁊ ideo nulla reſiſtentia eſt
ex parte ipſius mobilis ad motorem. vnde nulla ſucceſſio
eſſet in eius motu ſi fieret in vacuo. vnde fieret in nō tpe.
Dubi° ¶ Sed aliqui dubitant hic ſi poneremus vacuum eſſe ⁊
poneremus lapidem in vna parte ipſius verſus ſuperius.
Queritur vtrum maneret in illa parte que eſt verſus ſu/
perius aut nō. ſi non maneret hoc videtur impoſſibile ꝙ
graue non ꝓhibitū nō moueatˀ deorſū. Si nō maneret
ibi aut in eodē inſtanti eſſet ſurſū ⁊ deorſū: aut in alio ⁊
in alio. ſi in eodem hoc eſt ipoſſibile: qꝛ ſic oppoſita ſimul
eſſent in eodē ⁊ ſm idē: ſi in alio ⁊ alio tūc eſſet tēpus me
dium ⁊ ſucceſſio. ⁊ ſic nō ꝓuenit ſucceſſio ex reſiſtētia me
R° dij. ¶ Dōm ad hoc ꝙ impoſſibili vno poſito multa ſequū/
T.c.9 tur vt dicitˀ in pmo huius. Si igitˀ poneretˀ ſpatiū vacuū
⁊ in vna ei⁹ pte eſſet graue. dico ꝙ nō moueretˀ deorſum.
qꝛ corpus non pōt moueri per corp⁹ mediū niſi illud me/
diū cedat ei: qꝛ ſic duo corpora ſil' eſſent: qḋ eſt impoſſibi/
le. mō ipm vacuū non poſſet cedere graui cū ſit ipoſſibile:
iō nō moueretˀ. Et cū dicis ꝙ tunc graue nō ꝓhibitū non
mouebitˀ ſed manebit ſurſum. Dico ꝙ imo eſt ꝓhibitū:
qꝛ ipm vacuū eo ꝙ nō pōt ei cedere: mō pmitteret ipſum
Alia du moueri deorſū. ¶ Sed ad hoc dices ponamus 2ᵐ impoſſi
bitatio bile qḋ eēt vacuum ⁊ ꝙ in ipſo poſſet eſſe graue: ita ꝙ di
mēſio grauis penetraret dimenſionē vacui: tūc queritur
vtrū graue exñs in parte ſupiori vel ꝓpinquori ad ſenſum
maneret ibidē aut nō. Si maneret hoc videtˀ inconueniēs
ꝙ graue nō ꝓhibitū maneat ſurſum vel nō moueatur ad
deorſū: nullū aūt erit ibi ipedimētū: qꝛ ponim⁹ ꝙ dimen
ſio eius pōt penetrare dimenſionē vacui. Si vō nō mane
at ibidē ſed veniat deorſum queritˀ vt ſuꝰ. Utrū in eodē
inſtanti vel in alio ⁊ alio: ſi in eodē hoc eſſet incōueniens:
qꝛ tunc oppoſita eſſent ſil'. Si in diuerſis inſtantibus tunc
R° erit tps mediū. q̄re ⁊ ſucceſſio mot⁹. Et dicēdū hic ſicut
ſuꝰ ꝙ vno incōuenienti poſito multa ſequūtˀ: hoc autem
non eſt difficile videre: dicam igitˀ ſi eſſet vacuum. ⁊ hec di
mēſio mobilis penetraret dimēſionem ſpatij vacui: tunc
graue exñs i eo ſil' eēt ſurſum ⁊ deorſū ⁊ nulla ſucceſſio
eſſet inter ſuū eſſe hic ⁊ ibi: ſꝫ in vno inſtanti fieret vtrobi
que: ⁊ tu dicis ꝙ hoc eſt ipoſſibile. Cōcedo: ⁊ iō illḋ ex quo
ſequitˀ ⁊ qḋ ponitˀ eſt oīno ipoſſibile: ꝙ aūt ita eēt mani/
feſtū eſt ex pdictis: cū eni nihil eēt ibi qḋ reſiſteret moto
ri q hꝫ graue mouere deorſum: iſtanti eſſet deorſū quare
nō valet. ¶ Ad aliud cū dicitˀ ꝙ ꝓuenit ⁊c̄. verū eſt ſi pro
uenit ex reſiſtentia mobilis intrinſeci: ⁊ cū dicitˀ ꝙ ſucceſ
ſio ⁊c̄. verū eſt ex reſiſtentia mobilis extrinſeci ⁊ illud eſt
mediū: vel intrinſeci ſicut inaīatis reb⁹. cū ergo dicit Cō/
mētator ꝙ in oī motu eſt reſiſtentia mobilis ad motorē:
verū eſt vel motoris extrinſeci vl' itrīſeci: ſed nō ſemp ē ex
reſiſtentia mobilis intrinſeci: ⁊ dico hoc mobile intrinſe/
cū qḋ non eſt diſtinctum a motore loco ⁊ ſubto: ſicut mā
grauis non eſt diſtincta ab eius forma. Mobile vō extrin
ſecum qḋ eſt diſtinctū a motore loco ⁊ ſubo: vt mediū a
graui ⁊ leui. ¶ Ad aliū de motu aīalis in vacuo videbi/
tur ſeorſū in qōne ſequente: ⁊ iō ad pñs dimitto. ¶ Ad
aliud dicendū ꝙ ſucceſſionē ꝓuenire ex oppōne ſitus idē
eſt cū eo qḋ ꝓueniat ex reſiſtentia medij. vñ cum in vacuo
ſi eſſet nō eēt oppō ſitu: ūleo ꝙ nulla eēt dīa inter partes
eius: ⁊ iō non fieret ibi motus. ¶ Ad aliā cū dicitˀ ꝙ tunc
oīs motus eēt violentus: nego ꝯñā. Et ad ꝓbationē cū
dicitˀ ꝙ reſiſtens facit violentiam ei cui reſiſtit: pōt dici ꝙ
verū eſt ſi penitus ei reſiſtat vel ꝙ ipm oīno ꝓhibeat ab eo
ad qḋ nāliter inclinatˀ: ſicut colūna detinēs lapidē ſurſum
⁊ oīno ipm ꝓhibens moueri deorſū facit ei violentiā: ſꝫ
ſi non oīno ꝓhibeat ipm nec detineat ſꝫ pmittat ipm mo
ueri ſm ſuā nālē inclinationē tunc nō facit violentiā: ⁊ ſic
eſt in ꝓpoſito. Eſt eni aliqḋ mediū in quo pōt fieri motus
grauis qḋ nō ꝓhibet ipm oīno ab illo ad qḋ nāliter incli/
natˀ ſicut aer ⁊ hꝫ. q̄re nō eſt ibi mot⁹ violēt⁹. ¶ Ad aliā
cū dō ꝙ nō eſt cauſa motus ⁊c̄. Cōcedatˀ. Et cū dicit ꝙ re
ſiſtentia medij ⁊c̄. dicitur quod immo ⁊c̄. Et cū dicitur i
quo genere cauſe: dicitur ꝙ efficientis. ipſum enim me/
dium motum per ſui motum facit motum grauis ⁊ ſuc/
ceſſionem motus eius. Sed illud eſt dubiū: qꝛ q̄uis mo
tus ipſius medij ſit cauſa efficiens motus grauis: tamen
non habetur ꝙ reſiſtentia medij ſit cā efficiēs huius mo
tus: reſiſtentia enim ipſius medij nō eſt idē cū motu ipſi⁹
⁊ adhuc non eſt manifeſtū ꝙ motus medij efficiat motū
ipſi⁹ grauis aut leuis. Si enim reſiſtētia medij faceret mo Reſiſtē
tū grauis: tūc quāto forti⁹ reſiſteret ipm medium tāto ve tia me
locior eēt mot⁹: qḋ falſū eſt. Et iō forte pōt dici aliter ꝙ dij non
reſiſtētia medij nullā per ſe cāliṫatem hꝫ ſup ſucceſſionē hꝫ cāli
ipſius motus. vt pꝫ diligēter conſiderāti in quolibet gñe tatē ſup
cāe: ſed ipa reſiſtētia medij ē illud ſine quo nō pōt eſſe ſuc ſucceſſi
ceſſio talis mot⁹. ſicut pꝫ ex pmiſſis. Nec opꝫ ꝙ oē illud onem
ſine quo nō eſt mot⁹ ſit ꝓprie cā mot⁹ in aliquo gñe cāe:
vt mot⁹ ꝓprie dict⁹ non pōt incipe niſi ab aliq̄ termino a
quo: ſicut calefactio non icipit niſi a frigiditate vel tepidi
tate: ⁊ tñ ipſa frigiditas nullā p ſe cauſalitatē hꝫ ſup ipaꝫ
calefactionē vt manifeſtū ē cuilibet intelligenti. Sic igitˀ
in ꝓpoſito mot⁹ grauis ⁊ leuis inaīati non fieret ſine reſi/
ſtētia medij nec ſucceſſionē hꝫret. ⁊ tñ reſiſtētia medij nul/
lam p ſe cauſalitatē hꝫ ſup ipſam ſucceſſionem motus ſi
cut nec ſup ipſum motum.

Queſtio. xiiij.

C Onſequenter q̄ritur. Utrū ſi vacuū eēt mo
tus localis aīalis poſſit fieri in ipſo. ¶ Argui A
tur primo ꝙ nō. qꝛ in illo non pt moueri aīal
in quo non pōt eē: qꝛ moueri pſupponit eſſe.
vñ nō ē etiā intelligi pñt moueri vō nequaq̄
9° meta. Sed in vacuo ſi eēt non poſſet eē animal vt mani T.c.7.
feſtum eſt: qꝛ animal indiget refrigeratiōe per reſpiratio/
nē vel alio mō: vt pꝫ in libro de inſpiratione ⁊ expiratiōe:
modo

nō in vacuo nulloꝰ fieret refrigeratio caloris aialis cum ipſum vacuū nullū haberet caliditatem nālez. quare ꝛc.

Oppoſitum huiꝰ videt̃ intēdere Cōme. dicit. n. ꝙ illa mota ex ſe q̄ diuidunt̃ in motore in actu ꝛ rē motā in actu nō neĉio indigēt medio: ſed ſi fuerit erit p accñs: aial aūt ſm ipm diuidit̃ in rē motaz in actu. ſ. corpus: ꝛ motorē actu. ſ. aiam. quare ꝛc.

B **Aliqui dixerūt** ꝙ in vacuo ſi eēt non poſſet fieri motus aialis propter rōnem ꝑus adductā. q2. ſ. aial nō poſſet ibi viuere vt oſtēſum eſt. ¶ Et cōfirmat̃. q2 nullā influentiā poſſet aial recipere a celo ſi eſſet in vacuo: ꝛ tn̄ ab ipſo celo ꝛ motu eius oz dependere oīs motus iſtoꝝ inferioꝝ. quare ꝛc. ¶ Sed iſtō non ſufficit aliis. q2 ſicut per ipoſſibile ponimus vacuum eē: ſic p impoſſibile poſſumus ponere aial viuere in ipſo p aliquod tempꝰ: ꝛ tunc remaneret dubitatio: an animal poſſet ibi moueri. ¶ Et iō p̄t dici aliter. ſ. ꝙ ſi eēt vacuū ꝛ aial poſſet ibi eē p aliqđ tēpus: tn̄ nō poſſet in ipſo moueri. Et hoc ꝯuincit̃ rōnibus Ariſto. in litera. Nā ſi aial poſſet moueri in vacuo: ſequeret̃ ꝙ poſſet fieri motus in non tēpore ꝛ in inſtanti: qđ eſt impoſſibile. ꝛ ꝓbat̃ ꝯña. q2 ꝓportio motus ad motum in velocitate ꝛ tarditate eſt ſm ꝓportionē medii ad mediū in ſubtilitate ꝛ groſſitie: ꝛ hoc non ſolū veꝝ eſt in grauibus ꝛ leuibus inaiatis ſed in animali pōt verificari. Conſtat enim ſi ſunt duo aialia equalis virtutis in mouendo ſeipſa ꝛ corpus vnius tm̄ ꝛ equaliter reſiſtat motori ſicut corpus alterius. Moueat̃ autē vnū illorum ſm vltimum ſue potentie p vnū medium vt per aquam. Et aliquid ſimiliter ſm vltimū ſue potentie moueatur p aerē. nulli dubium ꝙ velociꝰ mouebitur illud quod mouebitur p aerē q̄ȝ illud quod mouebitur p aquam: ꝛ ſm quam ꝓportionem ſubtilitas aeris excedit ſubtilitatem aque: velocitas motꝰ animalis facti per aerem excedit velocitatez motus facti per aquam. ꝛ ſic proportio motus ad motum ꝛc. Cum igitur ſpatii vacui ad plenum nulla ſit proportio vt demonſtratum fuit prius: ſequitur ꝙ motus animalis p vacuum nullam haberet ꝓportionē ad motum p plenum: ꝛ ſic fieret in non tēpore. q2 detur ꝙ in tēpore: tunc haberet ꝓportionez aliquam ad tēpus in quo mouetur p medium plenum ſpatium.

Rō 2ª ¶ Itez alia ratio valet ad hoc. q2 ſi in vacuo ſi eſſet poſſet fieri motus animalis: tunc vnū aial poſſet equaliter moueri per ſpatiū vacuum ꝛ plenum: qđ eſt impoſſibile: q2 ſemper motus eſt velocior per mediū minus reſiſtēs ꝛ ſubtilius: dūmō mobile moueat̃ ſm vltimū ſue potentie: Et ꝓbat̃ ꝯña. q2 ponamus ꝙ aliqđ animal moueat̃ p medium plenum aere ſm vltimum ſue potētie in aliquo tēpore: ſi illud idem pōt moueri per vacuum in aliquo tēpore: tunc illud tēpus habebit aliquā ꝓportionez ad tēpus aliud in quo mouebitur per aerē. Accipiamus igitur aliqđ corpus qđ in eadē ꝓportione excedat aerem in ſubtilitate. in qua ꝓportione tēpus menſurans motū per aquā excedat tempus menſurans motū p vacuum: tunc in equali tempore poterit illud animal moueri per illud mediū plenū. verbi gratia. ponamus ꝙ aial moueat̃ per aerem ſm vltimū ſue potentie in tēpore quatuor horarū: ꝛ illud idē moueatur per ſpatiū vacuū in tempore vnius hore: tunc inueniamus aliqđ corpus ſenſibile quod ſit in duplo ſubtilius aere: tunc tēpus in quo illō animal mouebitur per medium illud: erat in duplo minus tempore in quo fiebat motus per aerez. ſ. tempore duarū horarum: ſm eni ꝓportionē qua additur ad ſubtilitatē medii diminuit̃ a tempore ceteris partibꝰ. igit̃ tēpus in quo mouebit̃ illud aial p illud ſpatiū ſubtilius aere erit dimidiū tp̄s ad duas horas. ꝛ ſic erit equale tēpori in quo poterat moueri p ſpatiū vacuū: eo ꝙ ōēs dimidie eiuſdem quātitatis ſunt ſibiinuicē eq̄les. q̄re ꝛc. ¶ Et notādū ꝙ ſi ꝓportio motus aialis ad motū alterius vl̄ eiuſdē i velocitate ꝛ tarditate oz eē ſm ꝓportionē medioꝝ adinuicez in ſubtilitate ꝛ denſitate: opȝ ꝙ ambo moueant̃ ſm vltima ſuaꝝ potentiaꝝ. Si eni nō moueret̃ qđlibet ſm vltimū ſue potētie: ſed vnū moueret̃ q̄ȝtū poſſet ꝛ alterū nō: tūc poſſet cōtigere ꝙ illud qđ moueret̃ p aquā moueretur velociꝰ q̄ȝ illud qđ moueret̃ p aerem: vt vnus hō pōt velocius mouere manū per aquā q̄ȝ alter per aerē: vt pȝ ad ſenſum. Sed ſi ſunt aialia eiuſdez ꝛ equalis vigoris in mouēdo ſeipſa: ꝛ corpora eoꝝ ſunt eq̄lis reſiſtētie ad mouētia: ꝛ moueant̃ ſm vltima ſuaꝝ potētiarum: tunc ſine dubio proportio motus ad motum neceſſario erit ſm ꝓportionem medii ad medium in ſpiſſitudine ꝛ tenuitate: Ita ſi ambo mouerentur per equale ſpatium eque velociter mouebuntur. Et ſi vnum mouet̃ per ſpatium ſubtilius: ꝛ alterū per ſpatiū groſſius: tūc vnū mouebitur velocius altero ſm eandem proportionem: ſm quam habebunt ſe adinuicem materie in groſſitie ꝛ tenuitate. vnde cū vacuū nullam haberet proportionē ad plenū nec econuerſo: manifeſtum ē ꝙ ſi illō animal ibi moueret̃ ſm vltimū ſue potētie: motus eius nullaȝ haberet proportionez ad motū eius p plenū. quare fieret in inſtāti.

C Ad argumētū poſt oppoſitum ¶ Ad dictū Commē. pōt dici: ꝙ animal non ſic neceſſario indiget medio ad ſui motū ſicut graue inaiatum: q2 in graui inaiato nihil eēt qđ reſiſteret motori niſi mediū plenum. In aiali vō ꝛ ſi mediū reſiſtit: tn̄ ēt eius corpꝰ animalis reſiſtit motori: q2 ipſum corpꝰ aialis hȝ grauitatē ſm actū ſm quā inclinat̃ ad vbi deorſum: ꝛ ſic reſiſtit aie intēdēti ipm mouere ad vbi aliud. Sic igit̃ aial minus p ſe ꝛ minꝰ neceſſario indiget medio ad ſui motū localē q̄ȝ graue inaiatum. Illud aūt qđ ē minus pˢ ſe. dicit̃ p accidēs reſpectu eiꝰ qđ ē magis p ſe: ſȝ loquit̃ gn̄aliter de motibus ex ſe q̄ diuidūtur in motorez actu ꝛ mobile actu ꝙ iſta non neceſſario indigēt medio. Veꝝ ē ꝙ nō oia talia mota ex ſe indigent medio neĉio. Corpora enim celeſtia q̄ ſunt talia mota nō indigēt medio: ſȝ ſi idigēt medio talia mota ex ſe erit p accidēs: hˀ ē nō p̄ ꝛ vl̄r: ſȝ rōne aliquoꝝ taliū. ꝛ hˀ ē veꝝ pro aialibꝰ q̄ ſunt hic. q̄re nō valet illa rō. Queſtio. xv.

A COnſequenter querit̃. Vtrū ſi vacuū eēt: eſſet priuatio. ¶ Arguit̃ pmo ꝙ nō. q2 locus nō eſt priuatio vt manifeſtuȝ eſt: ſȝ vacuum ſi eſſet: eſſet locus vt dicitur communiter. ergo ꝛc. ¶ Oppoſitum videt̃ velle Ariſtot. in litera.

Vacuū qđ ſit ¶ Dōm ꝙ noie vacui intelligit̃ ſpatiū ſeparatuȝ ab oī corpore nāli nō repletū aliquo corpore nāli aptū tn̄ repleri. **Tunc dico** ad qōnē ꝙ ſi eſſet vacuū poſſet cōſiderari dupl'r. Vno° q̄ȝtū ad ipm ſpatiuȝ ſeperatum: ꝛ ſic nō eſſet priuatio. q2 priuatio eſt negatio in ſubiecto apto nato ad habitum. vt pȝ in 10. metaphy. ſȝ ipſum ſpatium ſi eēt: non eēt talis negatio vt manifeſtum T.c.15 eſt quare ꝛc. Alio modo poſſet conſiderari ipſum vacuū quantum ad negationē habendi corpus ꝛ aptitudinē habendi. ꝛ ſic eēt priuatio: q2 priuatio ē negatio habitus in ſubiecto apto nato: ꝛ ſic eēt ipſum vacuū. q̄re ꝛc. ¶ Sed ſi queratur abſolute vtrum vacuum ſit priuatio: dicendū ꝙ non: quia non ē negatio in ſubiecto apto nato. Dimenſio eniȝ ſeparata que intelligitur nomine vacui non eſt negatio alicuius habitus in ſubiecto apto nato ad illuȝ habitum: immo hˀ dimēſio ſeparata ab omni corpore ſenſibile ē omnino non ens extra animā cū omnia magnitudo ſit ſenſibilis ꝛ mobilis. ¶ Per hoc ad rōnē cū dicitur locus ꝛc. verum ē. Et cum dicitur ꝙ vacuū ſi eēt: eēt locus hoc ē verum ſm opinionez antiquoꝝ: ſed nō eſt verū ſimpliciter: q2 tunc locus nihil conferret locato: ſicut arguit Ariſto. in litera. quare ꝛc. Queſtio. xvi.

Vacuū nō ē priuatio

A Ultimo queritur. Utrū mediū plenū īpediat motū grauiū ⁊ leuiū. ¶ Arguit̄ pmo ꝙ nō: q2 ſi mediū plenū impediret motū iſtoꝝ grauiū ⁊ leuiū: tunc null⁹ mot⁹ eoꝝ eſſet nālis: cū impedit⁹ ſit violēt⁹: ſed hoc eſt falſuȝ: q2 grauia mouent̄ naturalr̄ deorſuȝ ⁊ leuia ſurſuȝ. vt dī

T.cō.5 4° huius ⁊ 8° ⁊ 4° celi ⁊ mundi. ¶ Itē quilibet mot⁹ po

T.c.32 teſt eſſe ſine ſuo īpedimēto. q2 ad nullius rei eſſe reqritur

T.cō.6 ſuū īpedimētū: Sed motus grauis ⁊ leuis nō pōt eē ſine medio pleno: q2 ſic eſſet in vacuo. qre ⁊c̄. ¶ Itē illud ex parte cui⁹ prouenit reſiſtētia mobilis ad motorē non īpedit grauia ⁊ leuia a ſuis motibus: cū ad oēm motum neceſſario requirat̄ reſiſtētia tollis: ſed illa prouenit ex parte medij pleni. vt patet ex prius dictis. quare ⁊c.

T.c.71 ¶ Oppoſitū videtur velle Ariſt. in principio capituli. Amplius autē manifeſtū ex his. vbi ſic dicit. hoc quidē igitur per quod fertur eſt cauſa. quia impedit hoc autē per qd̄ fertur eſt ipſum medium vt notum eſt quare ⁊c̄.

B Opinio prima — Aliqui viſi ſunt imaginari ꝙ mediuȝ plenū ſemp īpedit mobile a ſua nāli ⁊ propria velocitate. Unde ſi eſſet mediū vacuū mobile haberet in ipſo velocitatē nālē vt voluit Auēps. ⁊ ſctūs Thomas videtur ipſi cōcordare in hoc. ¶ Sed cōtra hoc arguit Cōmen. quia ſi mediū plenū īpediret grauia ⁊ leuia a ſuis velocitatibus naturalibus: idest quas apta nata ſunt hērer tunc ipſa grauia ⁊ leuia eſſent nata habere velocitates ꝗs nunꝗ͂ haberent neq; habebunt: quod eſt impoſſibile: q2 talis aptitudo eſſet ocioſa per totum tempus eternum ⁊ in tota ſpecie: quod eſt contra naturam. ⁊ patet conſequentia. q2 grauia ⁊ leuia nunꝗ͂ mouentur nec mota fuerunt nec mouebuntur: niſi in ſpatio pleno: niſi ponerent̄ moueri in medio vacuo: qd̄ nullus diceret: ergo ſi ſemp in medio pleno īpediūtur a velocitatibus: quas nata ſunt

2ª rō habere: ſequitur ꝙ nunꝗ͂ habēt tales velocitates. ¶ Et ideo dōm breuiter ꝙ mediū plenū nō ſemp īpedit graue aut leue a ſui velocitate nāli: q2 ſi ſic nullus eoꝝ mot⁹ eēt proprie nālis: qd̄ enim impedit̄ a naturali ⁊ ꝓpria inclinatiōe nō mouet̄ ſm nāȝ. ⁊ iſtud eſt incōueniēs. quare ⁊c. ¶ Cōſiderādū tn̄ ꝙ licet ipſum mediū plenū ꝓprie nō impediat. ſic ꝙ ſemp in ipſo mobile moueat̄ minus velociter ꝗ͂ͣ de ſe ſit natū moueri: improprie loquēdo ipm̄ impedit: q2 reſiſtit moueri intēdēti ipm̄ ponere in vbi oppoſito. ⁊ ſic intelligēdū eſt dictū Cōmētatoris. ¶ Item aliter poteſt dici ꝙ aliqd̄ eſt mediuȝ ſubtiliſſimū in quo poteſt fieri motus grauis ⁊ leuis: ⁊ iſtud nullo mō impedit motū grauis ⁊ leuis. Sed aliud eſt mediū groſſius ⁊ dēſius: ⁊ iſtud aliꝗliter īpedit saltē a pfectiſſima velocitate. ⁊ ſic intellexit Ariſt. hoc qdē igitur p qd̄ fert̄ eſt cauſa ſupple ꝙ aliquid non moueat̄ maxima velocitate: q2 impedit ⁊ eſt groſſius alio medio: ſed nō habetur per hoc ꝙ oē medium plenum impediat mobile a ſuo naturali velocitate.

¶ Cōſequēs autē dictis eſt aggredi de tpe: primuȝ autem bene ſe habet opponere de ipſo ⁊ per extraneas rationes vtruȝ ſit eorum que ſunt: aut non ſit eoꝝ que ſunt ⁊c.

Textu cōmē.lxxxvij. Queſtio. xvij.

A Onſequēter querit̄ circa capl̄m de tpe. ⁊ pͦ vtrū ipm̄ tpꝰ ſit aliqd̄ ens. ¶ Arguitur primo ꝙ nō. q2 qd̄ eſt cōpoſitū ex nō entib⁹ eſt nō ens. hoc ē manifeſtū: Sed tpꝰ ē hm̄: q2 eſt cōpoſitū ex pterito ⁊ futuro. Preteritū autē deficit ⁊ ipſum futurū nōdū eſt. quare ⁊c̄. ¶ Itē cuiuſlibet diuiſibilis ſi ipm̄ eſt opꝫ aliquaȝ partē eſſe vel plures vel oēs: Sed ipm̄ tpꝰ eſt qddā diuiſibile ⁊ nulla pars ei⁹ eſt: neq; eni preteritū eſt neq; futuꝝ eſt. qre ⁊c̄. ¶ Itē nullum vnum ens extra animam eſt ſimul in celo ⁊ in terra ⁊ in mari. hoc videtur manifeſtuȝ: Sed tēpus eſt in celo terra ⁊ mari. vt dicit Ariſto. in iſto capitulo. quare ⁊c̄.

Oppoſitum arguit̄ auctoritate Ariſ. q determinat de tpe tanꝗ͂ de vno accidēte nāli. Et arguit̄ rōne. q2 quelibet ſpēs cuiuſlibet pdicamēti eſt ens. nō ens eni nō eſt in genere. 4° topi. Sed temp⁹ eſt vna ſpēs ꝗtitatis vt dicitur in predicamentis. quare ⁊c̄. T.c.130

B 2ª rō — ¶ Dicēdū breuiter ꝙ tpꝰ eſt aliqd̄ ens qd̄ probat̄. q2 qd̄ ē mēſura mot⁹ eſt ens: nō ens eni nō ē mēſura entis vt manifeſtū ē: ſed tpꝰ eſt mēſura mot⁹: cū eni incerti ſum⁹ de quātitate mot⁹ alicui⁹: querim⁹ an ſit mot⁹ vni⁹ diei vel pluriū. an aliqd̄ hm̄: quo habito putam⁹ cognoſcere quātitatē mot⁹ p replicationē tēporis alicui⁹. qre ⁊c̄. ¶ Itē illud per qd̄ diffinit̄ aliqd̄ ens eſt ens: per nō ens enim nihil diffinit̄: ſed aliqd̄ ens diffinitur per tpꝰ: vt velox ⁊ tarduȝ. vt pȝ in 4° huius: ⁊ in 6° velox enim eſt qd̄ in paruo tēpore multū mouetur. tardū autē ecōtrario. quare ⁊c̄. T.c.96

Sed eſt conſiderandū. ſ. ꝙ ſm qd̄ cōiter dicitur ꝙ ens ⁊ eſſe nō cōpetit eodē modo enti pmanēti ⁊ enti ſucceſſiuo. Nā ens pmanēs ſic eſt ens: ⁊ ſic eſt ꝙ partes eius ſunt ſimul ⁊ vno exiſtēte eſt alia: ⁊ ſi loquimur de continuo pmanēte: partes eius ſunt ſimul cū indiuiſibili qd̄ continuat eas. vt partes linee ſunt ſimul duratione vna cum alia: ⁊ ſunt ſimul in eadem menſura durationis cum ipſo puncto: ⁊ hec eſt natura continui permanentis: Sed continuum ſucceſſiuum ſic eſt ens ꝙ partes eius nunꝗ͂ poſſunt ſimul eſſe nec vna cum alia: nec cum indiuiſibili quod continuat eas: imo ſemper vna pars ſuccedit alteri ꝗ͂diu ipſum eſt: ⁊ hic eſt modus conueniens enti ſucceſſiuo cuiuſmodi eſt motus. ⁊ tempus. de ipſo enim motu ſimul nō eſt niſi mutatū eſſe: qd̄ continuat partē priorē motus cū parte poſteriori. Et ſilr̄ de tēpore nō eſt ſil̄ ⁊ in actu niſi inſtās qd̄ copulat pteritū cū futuro. ¶ Ulterius cōſiderādū eſt ꝙ ſm Cōmen. in iſto 4° tpꝰ eſt cōpoſitū ex iſtis duabus ꝗtitatibus. ſ. quātitate cōtinua ⁊ quātitate diſcreta. Tempus eniȝ non ſit niſi qñ mens diuidit motū in prius ⁊ poſterius. ⁊ hec eſt intētio numeri motus. ſ. motū eſſe numeratū. ergo ſubātpis ꝗ eſt in eo quaſi forma eſt numerus: ⁊ qd̄ eſt in eo ꝗſi mā eſt motus cōtinuus: qm̄ nō eſt numer⁹ ſimplr̄ ſed eſt numer⁹ motus. Cōtinuatio igit̄ accidit ei gratia materie ⁊ diſcretio. ſ. numerus gratia forme. hec ſunt verba Cōmētatoris: que ſic intelligēda ſunt: vt puto nō ꝙ ipȝ tpꝰ ſit qddā ens per ſe vnū cōpoſitū eſſentialiter ex quātitate cōtinua ⁊ ꝗtitate diſcreta: ex talib⁹ eni duob⁹ accidētib⁹ nō puto poſſe fieri vnū per ſe ⁊ eēntialiter ⁊ ſimplr̄ Sed ꝙ per hoc nomē tpꝰ ſignificant̄ duo. Quoꝝ vnū eſt ad modū materie reſpectu alterius: ⁊ alterū ad modū forme. Illud aūt qd̄ ſicut mā eſt id eſt ad modū māe vel habēs ſilitudinē ad materiā eſt quantitas cōtinua. ſ. id qd̄ eſt prius ⁊ poſterius in motu. Qualr̄ aūt illud qd̄ eſt prius ⁊ poſterius in motu ſe hꝫ ad motū videbitur poſt. Illud autē qd̄ eſt quaſi forma de eis que nomine tpis ſignificant̄ eſt ꝗtitas diſcreta. idest ipſa diſcretio actualis: ⁊ ipſa diſcōtinuatio quedaȝ prioris ⁊ poſterioris que ſunt in motu: q2 quāuis eni in re extra aiam pus ⁊ poſteri⁹ mot⁹ cōtinui nō ſunt diſcōtinuata ab inuicē: īmo ſunt copulata ad terminū cōem. ſ. ad mutatū eſſe vel inſtās: q2 tn̄ illud qd̄ eſt prius nō ē illud qd̄ eſt poſteri⁹: ſicut vna pars linee nō eſt alia quāuis copulate ſint ad punctū: ideo mēs poteſt cōprehēdere id qd̄ eſt prius ſeorſum ⁊ diuiſim ab eo qd̄ eſt poſterius: ita ꝙ cōprehēſio prioris nō ſit continua cōprehenſioni poſterioris ſed diuiſa ⁊ diſcōtinuata. ⁊ ſic ꝗtū ad iſtud ſignificatum ipſum tempus nō eſt actu exiſtens extra

T.c.14 Ens eſt duplex.

C Cō.99. Temp⁹ eſt ex duplici ꝗtitate cōpoſitum.

Temp⁹ duo ſignificat

extra aīam: ſed ſolū in potētia: q: .ſ. ꝑus ⁊ poſterius exiſtētis in mobili ⁊ ſucceſſiue ſunt apta nata ſic cōprehendi diuiſim. Et ad iſtam intentionem dicit Cōmētator in ꝑncipio auctoritatis preſcripte ꝙ tꝑe nō ſit ſupple q̄ꝫtū ad ſignificatū eius formale: niſi qñ mēs diuidit. i. diuiſim
Dubit° accipit ꝑus ⁊ poſterius mot⁹: ⁊ per hoc intelligent multa de verbis Cōmētatoris. ℭ Q̄ueret aūt iunior q̄re ipꝫ prius ⁊ poſteri⁹ dicit qd materiale reſpectu ipſi⁹ numerationis vel diſtinctionis mentalis vt pro tanto ſignifi
Solutꝫ catum tēporis dicatur eſſe compoſitū ex duab⁹ quātitatib⁹. Dici poteſt ad preſens ꝙ ratio huius eſt: q: ipſa diſcretio ⁊ diſtinctio prioris ⁊ poſterioris exiſtētiū in motu facta per mentem eſt quodammodo poſterior ſm generationem q̄ꝫ prius ⁊ poſterior mot⁹: ſicut ⁊ alia entia anime dicunt poſteriora rebus extra animam: a quibus cauſant quoquo modo: ⁊ propter hoc cū forma ſit quodāmodo poſterior mā: ideo iſta diuiſio hꝫ moduꝫ forme ⁊ id qđ ē ꝑus ⁊ poſteri⁹ hꝫ modū mãe. Et ꝓpter aliud q: ſicut mã ꝑma pōt eſſe ſine hac forma ⁊ nō econuerſo. ſic ꝑus ⁊ poſteri⁹ cōtinuū in mobili ⁊ in motu extra aiaꝫ pt eē ſine actuali diuiſione quam facit aia. i. ſine cōprehēſione diuiſa ⁊ diſtincta quā hꝫ aia de ipſis: ſꝫ iſta diuiſio ꝑoris ⁊ poſterioris quam hꝫ aia nō pōt eē niſi ſit aut fuerit aliquo mō ipm ꝑus ⁊ poſterius. Si eniꝫ motus exñs extra aiam nō haberet ꝑus ⁊ poſteri⁹: tūc aia non vere cōprehenderet diuiſim ⁊ diſtincte partē priorē ⁊ poſteriorē: ⁊ ꝓpter hoc dicit Cōmē. in cōmēto. 102. ꝙ eē tꝑis i anima eſt in actu. ſ. q: aia agit illam actioneꝫ in ſubiecto preparato ad recipiēdū eā que dicit nūerus in ſubto preparato. i. reſpectu obiecti ꝑparati ⁊ apti nati ad recipiendum eam: id eſt ad terminādū reſpectū eius. De hoc aūt
D plus videbit in q̄ōne de eē tēporis. Et forte ꝑ illud ſubiectum intendit Cōmē. intellectū poſſibilē qui eſt ſubm aptū natū ad recipiendū oēm intellectū ⁊ diſcretionē in
Opinio Tēpus vñ denominatur eſſe. tellectiuam. ℭ Conſiderādū aūt vlterius ꝙ ſm aliquos ſicut determinatio realis proprie conueniens alicui enti parti aliq̄ denominat totū vt homo dicit criſpus criſpitudine exiſtēte in ſuo capite: ſic etiā ex eē ipſius inſtantis cōtinuantis partes tēporis adinuiceꝫ denominat ipſum tꝑs eē: ⁊ ſic eē actuale inſtātis continuantis partes temporis adinuicē ſufficit ad hoc ꝙ tꝑs ſit actualr extra anīmā. ſic enī oꝫ eē entibus ſucceſſiuis ꝑ eſſe idiuiſibile cōtinuantis partes ipſoꝝ: vt etiā patet in motu qui dicit eſſe
Improbatio. T.c.76 T.c.89 per eē ipſius mutati eſſe cōtinuantis partem priorē cuꝫ poſteriori. ℭ Sed iſtud non videt bene tutum: q: illud qđ nō eſt pars tēporis nec eius forma eē ipſius nō denominat tꝑs: modo inſtās ipm nō eſt pars tēporis nec quātitatiua nec eſſentialis. vt manifeſtum eſt in 9° huius: ⁊ i iſto 4° nec etiā eſt forma tēporis vt manifeſtū eſt. q̄re ⁊c̄. ℭ Et ſi dicat ꝙ nunc non eſt pars nec forma dās ei eſſe intrinſece: tamē cōtinuat partes eius adinuicē: hoc non ſufficit ad hoc ꝙ eē ipſius inſtantis denominet tēpus ꝓprie ⁊ realiter: q: eſſe ipſius inſtantis eſt ideꝫ cū ipſo inſtanti: vel eſt indiuiſibile ſicut ⁊ ipſuꝫ inſtans: vnde ſicut ab inſtanti non denominat tꝑs eſſe ſic nec ab eſſe ipſius. ℭ Item ſi motus denominaretur exiſtere ex eo qđ mutatum eē eſt in actu: tunc exiſtente mutato eſſe eſſet motus: ⁊ cum mutatū eſſe ſit in inſtanti motus eſſet in inſtāti quod eſt īpoſſibile. ⁊ probat cōſequētia. cum eniꝫ aliquid denominat exiſtere ex eo ꝙ alterū eſt exiſtente illo altero: oꝫ ipſuꝫ denominare. ſicut ſi aliquid denominat album ex eo ꝙ albedo eſt exiſtēte albedie ipſuꝫ eſt albuꝫ. Et forte diceret ꝙ hoc eſt veꝝ in permanētibus: nō autē in ſucceſſiuis: ſed queratur ratio diuerſitatis.

E Cō.88. **Ad primam** rōnem cū dicit omne cōpoſitum ex non entibus ⁊c̄. Cōmētator inſtat contra hanc poſitionem: q: conſtat ꝙ motus eſt ens. comprehenditur enim ſenſu. ⁊ nulla pars eius eſt in actu: ſed pars quelibet eius demonſtrata receſſit: propter qđ dicit Commentator ꝙ iſta ratio non valet. Et ſimiliter ratio ſequens bene probat ꝙ tempus non eſt ens completum extra animam: ſed habet eſſe actu ⁊ complete per actionē anime: qđ quomodo ſit intelligenduꝫ videbitur poſt in queſtione de eē tēporis per animam vel ſine anima. Diceret ergo ad formā rationis cū dicit. illud qđ eſt compoſitū ex non entibus nō eſt ens. veꝝ eſt non eſt ens actu cōplete extra aiam: ſed nō oportet ꝙ nō ſit oīno non ens: ſic aūt eſt in ꝓpoſito. ℭ Similr ad aliaꝫ. cuiuſlibet diuiſibilis ⁊c̄. Veꝝ eſt ſi eſt cōplete extra animam: ſed ſi non: non opꝫ ꝙ aliqua pars eius ſimul tota ſit actu ꝑter
Alia re° ad pᵐ aiam ſi habet eſſe actu ⁊ cōplete per animā. ℭ Aliter dicitur ad primā. illud qđ eſt cōpoſitū ex nō entibus ⁊c̄. verum ē non eſt ens permanens: ſed bene pōt eſſe ens ſucceſſiuū qđ non habet partes ſimul exiſtētes actu. ℭ Aliter dixerunt aliqui ꝙ lꝫ preteritum ⁊ futurū nō ſint preſentia: tamē preteritū realiter eſt preteritū: ⁊ futuruꝫ eſt futuruꝫ. ℭ Ad aliam ſimiliter dicit, cuiuſlibet diuiſibi
Alia re° ad 2ᵐ lis ⁊c̄. verum eſt diuiſibilis permanētis: ſed de diuiſibili ſucceſſiuo non eſt verum: imo diuiſibile ſucceſſiuū denominat exiſtere ex hoc ꝙ indiuiſibile continuans partes eius eſt actu: vt aliqui dicunt: vel ſaltem ad eē talis diuiſibilis nō requirit actualis ſimultas partiū eius: ſed ſufficit ꝙ vna ſuccedat alteri vel poſt alterā. ℭ Ad aliaꝫ cū
Ad 3ᵐ dicit ꝙ vnū ⁊ idem ⁊c̄. pōt dici ꝙ veꝝ eſt ſicut forma i mā vel accidēs in ſubiecto: ſed ſicut mēſura in mēſurato pōt eſſe: ⁊ ſic intellexit Ariſto. ꝙ tempus eſt in celo ⁊ in mari ⁊c̄. verū eſt ſicut menſura in menſuratis: omnia enim iſta quātū ad ſuos motus mēſurant tēpore: ſi autē intelligit ꝙ tēpus eſt ſubiectiue ⁊ inherenter in celo ⁊ in terra ⁊ in mari: intelligēduꝫ eſt ꝙ nō eſt vnum ⁊ idem tempus numero: ſꝫ aliud ⁊ aliud: ſicut motus celi ⁊ motus terre ⁊ motus maris non ē idē ⁊ vnus numero motus. De hoc autem inferius fiet queſtio ſpecialis.

ℭ Quidaꝫ enim totius quidē eſſe motū dicunt: alii ipſam ſpheraꝫ: qm̄ circulationis eſt pars quedā: illa aūt circulatio non eſt. pars eniꝫ circulatiōis eſt q̄ accipit: ſed nō circulatio eſt. Tex. cō. xciij. Q̄ō. xviij.

A Conſequēter querit. Utrum tꝑs ſit eēntialiter mot⁹ ꝑmus. ℭ Et arguit ꝑmo ꝙ ſic. q: pri⁹ ⁊ poſterius motus ſunt eēntialiter motus: Sꝫ tꝑs eſt eēntialr prius ⁊ poſteri⁹ motus primi. ergo ⁊c̄. Maior propoſito apparet: q: pri⁹ ⁊ poſteri⁹ ſunt ꝑtes mot⁹. vt videt velle Cō
Cō.99. mētator in iſto 4° vbi dicit ꝙ tꝑs non ſit niſi qñ mens diuidit motuꝫ ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ nihil diuidit niſi in ſuas partes. ergo ꝑus ⁊ poſterius ſunt ꝑtes motus: partes autem motus ſunt motus: ſicut partes linee ſunt linee. ergo prius ⁊ poſteri⁹ motus ſunt motus: ⁊ hec fuit maior: ⁊ minor apparet in litera. Tempus enī eſt prius
t.c.100 ⁊ poſterius ipſius motus ſm Ariſto. in litera. ℭ Item illa ſunt eadem quoꝝ partes ſunt eedem. hec eſt manifeſta. Sed partes temporis eedem ſunt cum partib⁹ mot⁹ qđ pꝫ: q: dies que eſt quedā pars tēporis eſt latio ſolis ſuper terram. vt habetur 6° topicoꝝ. latio auteꝫ ſolis ſuper terram eſt pars motus celi. quare ⁊c̄. ℭ Item nihil eſt mēſura extrinſeca omnium motuum inferiorum niſi
t.c.114 primus motus. vt patet in 4°. Sꝫ tempus eſt mēſura extrinſeca omnium motuum iſtorum inferioꝝ. quare ⁊c̄. ℭ Item menſura ⁊ menſuratum ſunt vnigenea, vt vult

Ariſto.in iſto 4° ⁊ Cōmentatoꝛ in penultimo commēto huius capituli. Sed tempus eſt menſura primi motus, vt vult Ariſtote. quare ⁊c̄.

¶ Oppoſitū arguit per Phm in līa q̄ vult q̄ tp̄s non eſt circulatio. ⁊ hoc eſt motus primus. vt pꝫ in 4° huius.

B

ꝯcluſio/nes due

Ad queſtionem

poſſūt dici duo. ꝑmo q̄ tp̄s nō eſt motus abſolute. 2° q̄ tēpus nō eſt motus ꝑmus. ſ. ꝑmo circulatio. ¶ Primum pꝫ ſic. motus nō eſt vnus in omni loco: ſed tēpus ē vnuꝫ in omni loco. quare ⁊c̄. Maioꝛ pꝫ. q̄ motus eſt in moto ⁊ omne motū eſt in aliquo vbi: ⁊ plura mota ī plurib⁹ vbi. ergo ⁊ plures motus ſunt in plurib⁹ vbi. ⁊ ſic mot⁹ nō eſt vnus in omni loco. Et minoꝛ pꝫ. q: tp̄s ſaltē ꝑmo ⁊ principaliter dictū eſt mēſura extrinſeca oium motuuꝫ exiſtētiū in quocūq3 loco. Mēſura aūt extrinſeca poteſt eē vna omniū mēſurabiliū ſicut vna vlna pōt menſurare oēs pānos: ⁊ hꝰ. quare ⁊c̄. ¶ Sꝫ aliqui dubitant q̄ iſta ratio nō cōcludit, tēpus nō eſt motus ꝑmus: q: ſicut tempus vt eſt menſura extrinſeca eſt vnū in omni loco: non quidē inherēter ⁊ inexiſtēter ſed aſſiſtēter: ſic ēt primus motus vnus eſt apud oīa mobilia aſſiſtēter ⁊ non inexiſtēter: ⁊ ſic ratio nō cōcludit quin tp̄s ſit motus primus.

Rō p° p°: ꝯcluſio.

Obie/ctio

R°

¶ Ad hoc dicūt aliqui q̄ motus primus pōt cōſiderari dupliciter. Uno modo ſm̄ eſſentiam ſuam. Alio modo ſm̄ q̄ menſura aliorum motuū. Si primo modo: ſic non debetur ei proprie eſſe vnum apud omnia. ⁊ ſic concludit Ariſto. q̄ tempus non eſt motus eſſentialiter ⁊ quiditatiue. Alio modo poteſt conſiderari motus primus ſm̄ q̄ eſt menſura aliorum motuum. ⁊ ſic eſt bene vnus in omni loco aſſiſtēter vt dictum eſt: ⁊ hoc modo ratio Ariſto. non concludit tempus non eſſe motum primuꝫ. Dicunt tamen iſti q̄ lꝫ tempus ſit menſura ⁊ per ſe. ⁊ ſimiliter primus motus ſit mēſura hoc eſt diuerſimode. Nā tēpus eſt menſura per ſe perſeitate ꝑmi modi: q: in eius diffinitione accipit eſſe mēſurā aliquo mō vt dicunt. Sed motus prim⁹ eſt ꝑ ſe menſura ꝑſeitate ſecundi modi. Et forte ſic intelligunt q̄ tēpus eſſentialr̄ eſt id qḋ eſt menſura: ſed nō eſt idē eſſentialiter cū eo qḋ eſt eſſe menſuram cū eſſe menſurā ſit qd relatiuū ⁊ tēpus ſit quid abſolutū. ¶ Aliter poſſet dici ad dubitationē q̄ nec Ariſt. intendit ꝯcludere per illā rōnem, q̄ tempus nō ſit ꝑmus motus: ſed ſolū q̄ tēpus nō ſit motus abſolute. ¶ Item alia ratio Ariſt. eſt ad hoc. omnis mot⁹ eſt velocioꝛ aut tardioꝛ alio motu ſupple. ſed tempus non eſt veloci⁹ nec tardius. quare ⁊c̄. Maiorē recipit Ariſt. pro manifeſta. ⁊ forte ꝯceſſa fuit ab oibus: ⁊ minorem ꝓbat: q: velox ⁊ tarduꝫ determinant̄ tp̄e: ⁊ velox eſt qḋ in pauco tēpore multū mouet̄: ⁊ tardū eſt qḋ in multo tēpore parū mouetur: ſed tp̄s nō determinat̄ tēpore: ſiue tp̄s accipiat̄ q̄tū ad ſuā quātitatē ſiue quo ad quale. i. quantuꝫ ad ſuā qualitatē. ¶ Scḋm oſtēdit̄ per Ariſto. in līa ſic. pars circulatiōis nō eſt circulatio: ſꝫ pars tēpoꝛis eſt tēpus vt dies ⁊ nox. ergo tēp⁹ nō eſt circulatio. ¶ Aliter poſſet ſic ſyllogizari. ſi tēpus eēt circulatio totaꝫ tunc per circulationis eſſet circulatio: q: pars temporis eſt tempus.

Rō 2° T.c.96

C. Proba/tio 2° cō/cluſiōis T.c.93

Obie/ctio

R°

¶ Cōtra iſtam rōnem aliqui ſic inſtant: per ſimilem rōnē poſſet ꝓbari q̄ aial nō eſſet ſubſtātia animata ſenſibilis q: pars ſubſtātie aiate ſenſibilis eſt ſubſtantia animata ſenſibilis pars aūt aialis nō eſt aial. ergo aial nō eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. ¶ Ad hoc pōt dici q̄ ſubſtantia animata ſenſibilis pōt accipi dupliciter. Uno mō pro omni eo cuius mā participat aiam ſenſitiuaꝫ ſiue ꝑfectiue. ⁊ ſicut ꝑmū ꝑfectibile ſiue potēialiter ⁊ ſicut pars in toto. Alio mō pō accipi pro aliquo cōpleto ⁊ perfecto in genere cuius mā participat aiam ſenſitiuam ſicut primum ꝑfectibile. Primo mō pars ſubſtātie animate ſenſibilis eſt ſubſtātia ⁊c̄. Sed ſcḋo modo ſubſtātia animata ſenſibilis eſt diffinitio animalis. ¶ Ad formā rōnis cuꝫ dicitur pars ſubſtantie animate ſenſibilis eſt ſubſtantia ⁊c̄. Uerum eſt accipiendo ſubſtantiam animataꝫ ſenſibileꝫ pro aliquo imperfecto cuius materia participat ſenſum: ſicut pars in toto non ſicut primuꝫ perfectibile. Et cum dicitur q̄ pars animalis non eſt animal: Conceditur. ⁊ ideo volo q̄ animal non eſt ſubſtantia animata ſenſibilis iſto modo: ſed cum hoc ſtat q̄ ſit ſubſtātia animata ſenſibilis alio modo. ¶ Item aliter pōt dici. qḋ ſicut pars ſubē animate ſenſibilis eſt ſubē aiata ſenſibilis imperfecta nō ſicut aliqḋ cōpletum in ſpē vel in genere: ⁊ ſic pars aialis eſt aial iperfecte: nō ſicut aliquid cōpletū in genere: ⁊ iō nō valet illa rō. ¶ Alia rōne arguit Ariſ. ſic. ſi tēpus eſſet motus prim⁹: tūc ſi eſſent plures celi. i. plures mūdi vt poſuerūt aliqui, ſequeret̄ q̄ eēnt plura tēpoꝛa: ſed hoc eſt incōueniēs. q̄re ⁊c̄. Falſitas incōuenientis recipit̄ ab Ariſ. ꝓ manifeſta: ſi eni eēnt plures mūdi adhuc nō ſequeret̄ q̄ plura tēpora eēnt. ⁊ ꝯñs pꝫ. ⁊ eſt euidēs. q: ſi eſſent plures mūdi eēnt plures ꝑmi mot⁹: ⁊ ſic ſi tp̄s ē idē oino cū motu ꝑmo: tūc ſi eēnt plures mūdi eēnt plura tēpora: quā ꝯñam reputat Ariſto. falſam.

3ª rō 1ⁱ ꝯ̄ T.c.92

¶ Sed ꝯ̄ iſtam rōnē dubitat̄ multuꝫ rationabiliter. q: videt̄ q̄ illa cōditionalis quā Ariſto. reputat ipoſſibilē ſit neceſſaria ſm̄ eū. ſ. iſta ſi eſſent plures mundi eſſent plura tēpora: qḋ ꝓbatur. q: multiplicato ſubō multiplicat̄ paſſio. hoc ē notū. Sꝫ ſi eēnt plures mūdi: tūc ſubꝫ tēporis eēt multiplicatū: eēnt. n. plures mot⁹ ꝑmi: ⁊ ꝑm⁹ motus eſt ſubꝫ tēpoꝛis. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad hoc pōt dici q̄ tēpus pōt ꝯſiderari dupl'r. Uno mō pōt conſiderari ſm̄ qḋ eſt paſſio mot⁹. Alio modo pōt ꝯſiderari ſꝫ q̄ eſt menſura extrinſeca alioꝝ motuum qui ſunt hic. Si primo modo ꝯſiderat̄. ſic bn̄ ſequit̄ q̄ ſi eſſent plures celi q̄ eſſent plura tp̄a ſicut arguebat̄: ita q̄ iſta ꝯditiōalis vera ē. ſi eēnt plures celi: tūc tp̄a eēnt plura ſm̄ q̄ tēpus ē paſſio motus. nihil eni ꝓhibet cōditionalē eē verā: cuius añs eſt ipoſſibile. vt vult Cōmen. in 7° ⁊ 8° hui⁹. Sꝫ ſi ꝯſideret̄ tp̄s ſm̄ q̄ eſt menſura extrinſeca ſic nō ſequeretur q̄ ſi eēnt plures celi q̄ eēnt plura tp̄a tanq̄ꝫ mēſure extrinſece motuū: q: mēſura extrinſeca non nec̄io multiplicatur ſm̄ multiplicationē mēſuratoꝝ. Un̄ ſi eēnt plures mundi: non tn̄ ſequeret̄ q̄ nec̄io oporteret eſſe plura tēpora tanq̄ꝫ mēſuras extrinſecas neceſſario requiſitas ad mēſurationem oium motuū: imo ad hoc vnū tp̄s ſufficeret vt eēt mēſura oiuꝫ motuū. ¶ Sed ſi motus ꝑmus eēt oio idē qḋ tp̄s ⁊ ecōuerſo: ſequeret̄ q̄ ſi eſſent plures mūdi. eēnt plures mot⁹ ꝑmi ⁊ plura tp̄a. ¶ Sꝫ iſtō nō oino ſufficit. q: ſicut ſm̄ Ariſt. nō ſufficiēter ſequit̄ q̄ ſi eēnt plures mūdi q̄ eēnt plura tp̄a tanq̄ꝫ mēſure extrinſece: imo adhuc vnū tp̄s ſufficeret ad mēſurādū oēs motus. ſic ſi eēnt plures mūdi nō oporteret eē plures mot⁹ tanq̄ꝫ menſuras extrinſecas oiuꝫ motuū: ſꝫ ſufficeret vn⁹. Et ſic ſi tp̄s eēt idē cū motu ⁊ ponerent̄ mūdi eē plures. Adhuc nō ſequeret̄ tp̄s eē nec̄io multiplicatū rōne qua menſura extrinſeca: ſicut non ſequeretur motuꝫ eſſe multiplicatum vt mēſura extrinſeca. Et ſic nō magis valet iſta conſequētia ſm̄ poſitionem que ponit tēpus eſſe motuꝫ q̄ꝫ ſm̄ poſitionē que dicit tēpus nō eē motū. Quocunq3 enī iſtoꝝ ponat̄ nō videt̄ ſequi q̄ ſi plures eēnt mundi qḋ eēnt plura tēpora ſm̄ q̄ tēpus eſt menſura extrinſeca. ⁊ ſic ex illa poſitiōe q̄ tēpus ſit motus ꝑmus nō ſequit̄ illā falſaꝫ ꝯditionalē inferri: q̄ dicit ſi eēnt plēs mundi eſſent plura tēpora ſm̄ q̄ mēſure extrinſece. ꝓpter qḋ rō Ari. nō videt̄ valere. Et forte diceret̄ q̄ Ariſt. nō itēdit illam ꝯditionalē eē falſaꝫ ſimpl'r: ſꝫ ſꝫ poſitionē ⁊ opionē illorū qui ponebāt plures mūdos: ipſi eni ꝯcedebāt qḋ non

D Dubio

R°

Cō. 2. Cō. 79.

Poſitio

Impro/batio.

poteſt

poteſt eſſe niſi vnum tempus: ⁊ ꝙ quamuis ſint plures mundi tamen non eſt niſi vnum tempus: ⁊ ſic apud eos erat impoſſibile ꝙ ſi ſint plures mundi ſint plura tempora: ⁊ tamen hoc ſequeretur ſi tempus eſſet mot⁹ prim⁹. Sed nec iſtud ſufficeret: tum quia per eandem rationem poſſet Ariſto. probari ꝙ tempus non ſit paſſio motus: quia hoc poſito ſequeretur ꝙ ſi eſſent plures mundi plura eſſent tempora: cum paſſio multiplicetur ſm multitudinē ſubiecti. Et ſi dicas ꝙ Ariſto. concederet iſtam negādo opinionem ponentium plures mundos: ſic alij qui ponunt tempus eſſe motum concederent illā contradicendo ponentibus plures mundos: ⁊ propter iſta multum dubito in iſta ratione Ariſto. ℭ Et forte dicendum ꝙ ſi eēnt plures mundi ⁊ plures motus primi: nullus illorū motuum poſſet eſſe menſura omnium aliorum: quia motus proprie non eſt menſura alterius motus niſi ſit cauſa illius: tunc autē ſi plures eſſent mundi, vnus illorum motuū qui eſſent primi, nō eſſet aliquo modo cauſa alterius: quia ambo eſſent eque primi. ⁊ ideo vnus illoꝝ motuum non poſſet eſſe menſura extrinſeca omnium aliorum motuū: propter quod oporteret ꝙ ambo motus primi illorum duorum mundorū eſſent menſure extrinſece alioꝝ motuum: quia primus motus vnius illoꝝ duoꝝ mundoꝝ nō eſſet cauſa motus primi alterius mūdi nec alioꝝ motuū illius alterius mundi: ⁊ ſic nō eēt mēſura oīum aliorum motuum: ſed ſolum eſſet menſura motuum illius mūdi in quo eēt pmus ⁊ ſilr de alio. Sed tēpus non menſurat motus inferiores eo ꝙ ſit cauſa eoꝝ: ſꝫ p replicationē alicuius ptis ſue que aliquotiens ſumpta reddit q̃titatem motus mēſurati: ſicut vlna non menſurat pannum, quia ſit cā ei⁹: ſed alio modo predicto. Unde ſi eēnt plures mundi: adhuc vnum tp̄s poſſet eē mēſura extrinſeca omniū motuum amboꝝ mundoꝝ: quia non oporteret ad hoc ꝙ mēſuraret ipſos motus ꝙ aliquā cāitatē ſuper eos habēt. Et forte diceret ſilr ad hoc ꝙ vnus mot⁹ mēſuret alios accidit ꝙ ſit cauſa illorum. ⁊ ſic exiſtētibus plurib⁹ mundis ⁊ pluribus motibus quorum vnus non erit cauſa alterius. Adhuc vnus illoꝝ poterit eſſe menſura extrinſeca oīum alioꝝ. Dicēdum ꝙ motus non poteſt eſſe ꝓprie menſura alicuius motus niſi ſit cauſa illius. iō ⁊c̄. ℭ Eſt aūt cōſiderādū vlteri⁹ ꝙ mot⁹ pōt accipi dupl'r: vt dictū fuit in tertio. Uno modo ꝓ pfectiōe fluēte: cui⁹ vna pars generatur poſt aliā. Alio modo pro ipſo fluxu continuo quidicit ſucceſſio ſeu motus ſeu duratio ⁊ extenſio ſucceſſiua. Et primo quidē mō tp̄s nō eſt eēntial'r motus: quia motus ſic ſumptus eſt in tribus generibus. ſ. q̃litate ⁊ q̃titate ⁊ vbi. tp̄s aūt eſt quātitas. Sed ſi accipiat motus pro fluxu continuo qui eſt ſucceſſio ſiue duratio motus: Adhuc pōt cōſiderari dupl'r. Uno mō q̃tum ad ſui receptionē: quia recipit in mobili: ⁊ ſic ē paſſio. ſicut enim v̄tus paſſiua idē eſt ꝙ virtus receptiua ſm oēs: ſic paſſio idē videt eē qḋ receptio. Alio modo pōt ꝯſiderari ipſa ſucceſſio ſiue duratio cōtinua q̃tum ad id qḋ ipſa eſt: ⁊ q̃tū ad ſuā eſſentiam ⁊ quidditatē: ⁊ ſic eſt tp̄s: cū eniꝫ iſta duratio continua ⁊ extēſio ſucceſſiua ſit q̄dam quantitas: ⁊ non eſt linea nec ſuperficies nec corp⁹ nec oratio nec numerus: quid relinquitur ipſam eē niſi tp̄s?

Motus capitur dupl'r.

C **Ad rationes.** Ad pmā cū dī. pus ⁊ poſteri⁹ ⁊c̄ pōt dici ꝙ veꝝ eſt accipiēdo iſtaꝫ ꝓ ſucceſſiōe cōtinua c⁹ vna pars ē pꝰ ⁊ alia poſterior. ⁊ accipiēdo motum pro fluxu continuo. ⁊ ſic cōcedo ꝙ tēpus eſt eēntial'r motus. ℭ Conſiderādum autē circa rationē ꝙ lꝫ prius ⁊ poſterius ipſius ſucceſſiōis ⁊ durationis ſucceſſiue ſit eēntialiter tp̄s: tn̄ non ſignificāt hoc nomine tēpus niſi ſub rōne determinata. ſ. vt ſunt numerabilia ⁊ diſtinguibilia ab inuicē: ⁊ iſta aptitudie diſtinguēdi ⁊ numerādi paſſiue hn̄t de ſui natura eē aliq̄: ſꝫ actualis diſtinctio ⁊ diſcretio ipſoꝝ ſm determinationē nō ē niſi ab aīa q̄ cōprehēdit ea ſeorſum ⁊ diuiſim cōprehēſionibus diſtinctis ⁊ non cōtinuis ſiue diſcontinuatis.

ℭ Ad aliā ꝑ dicta pꝫ ſolo: partes. n. tēporis ſunt partes motus accipiendo motū ꝓ fluxu continuo ipſoꝝ vbi in mobili. ⁊ ſic intelligendū eſt tēpus eſſe motum.

ℭ Ad aliud cū dī. nihil ē mēſura ⁊c̄. veꝝ eſt ſicut cā. ſꝫ aliter hn̄ pōt. Et cū dī: ꝙ tp̄s ē mēſura ⁊c̄. veꝝ eſt nō ſicut cā ꝑ ſe ⁊ ꝓprie ſed alio mō: vt tactum. q̄re ⁊c̄.

ℭ Ad aliā cū dī. mēſura ⁊c̄. pōt dici ꝙ veꝝ eſt: ⁊ ideo volo ꝙ tp̄s mēſurās motum eſt idem eſſentialiter vel eiuſdē gn̄is cū motu vt mēſuratus eſt. ſ. quantum ad ſuū fluxū ⁊ durationē ſeu morā ⁊ extēſionē ſucceſſiuā. Qualr aūt tp̄s mēſurās ſit motū videbit poſt. Q̃ó. xix. A

Conſequēter q̄rit. An diffō tp̄is ſit cōuenienter aſſignata. Eſt autē diffinitio tēporis ſm Ariſto. numerus motus ſm prius ⁊ poſteri⁹. ℭ Et arguit ꝙ ꝙ nō. quia nūatio nūi motus non eſt nūs motus. hec videtur manifeſta de ſe. ſꝫ tēpus eſt numeratio numeri motus ſm Commen. in iſto. 4. ℭ Itē nūatuꝫ pꝰis ⁊ poſterioris motus non eſt nūs motus. hec eſt manifeſta. Sꝫ tp̄s eſt nūatuꝫ pꝰis ⁊ poſterioris motus ſm Cōmētatorē: qui dicit ꝙ diffō tp̄is in qua non eſt dubitatio eſt ꝙ tp̄s eſt numeratū pꝰis ⁊ poſterioris exn̄tiū in motu. ℭ Itē pꝰus ⁊ poſterius in motu nō eſt nūs mot⁹. hoc pꝫ. Sꝫ tp̄s ſꝫ Cōmēta. eſt pꝰus ⁊ poſteri⁹ in motu. ⁊ hoc dicit i cōmē. 13 hui⁹ capli de tp̄e. ℭ Itē ſi tp̄s eēt nūs aut eſſet numer⁹ quo numeramus, ⁊ hoc non ſtat: quia ſic eſſet q̃titas diſcreta. aut eſſet nūs nūatus. ſ. res numerata. ⁊ hoc nō vr̄ ſtare: quia ipſe mot⁹ ſic eſt numerus nūatus. ſ. res nūata. ℭ Deinde arguit ꝯ illā particulā. ſ. prius ⁊ poſterius: quia ſi tp̄s eēt numerus motus ſm pꝰus ⁊ poſterius. aut intelligit de pꝰi ⁊ poſteriori que ſunt ptes motus: aut de pꝰi ⁊ poſteriori q̄ ſunt mutata eē. nō hoc mō: quia pars pꝰor ⁊ ps poſterior mot⁹ cōtinuant adinuicē: ⁊ ſic nulla eſt eaꝝ diſcretio nec ꝑ ꝯn̄s nūs. Nā cōtinuū ⁊ diſcretū opponunt. g̃ tempus non eſt nūs motus ſm ptes ipſi⁹ mot⁹. q̄ꝝ vna eſt pꝰor ⁊ alia poſterior. nec eſt ſcḋm ꝙ ꝑ prius ⁊ poſterius intelligunt mutata eē: quia cū ipſa mutata eē ſint diſcreta abinuicē. ſic ſequeret ꝙ tēpus eēt nūs diſcretoꝝ vel numer⁹ motus ſꝫ aliqua diſcreta. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eēt nūs nūatus: ſꝫ numerus quo numeramus. ℭ Itē tp̄s cū ſit q̃titas non debꝫ diffiniri ꝑ relonē: ſꝫ pꝰus ⁊ poſteri⁹ ſunt relatiua vt notū eſt. q̄re ⁊c̄. ℭ Itē ſi tp̄s diffinit ꝑ pꝰus ⁊ poſteri⁹ circulus erit in diffōnib⁹: quia pꝰus ⁊ poſteri⁹ diffiniunt tp̄e. ℭ Itē Cōmētator dicit in cōmē. 43. hui⁹ capli. ꝙ pꝰus ⁊ poſterius in motu diffiniūt ꝑ tp̄s. g̃ pꝰus ⁊ poſterius in motu nō diffiniūt tp̄s: quia ſic eēt manifeſte circulatio.

ℭ Opp^m arguit auctē Ariſt. in iſto ca^c vbi inueſtigat iſtaꝫ diffōnē. tp̄s ē nūs mot⁹ ſm pꝰus ⁊ poſterius.

Ad queſtionem dōꝫ ꝙ iſta diffō ē bōa ad cuius iueſtigationē Ariſt. ingrit ꝓ ꝙ tp̄s eſt aliqḋ ipſi⁹ motus. ⁊ hoc ſic. Illud qḋ nō pōt apphēdi niſi apphēſo motu ⁊ nō eſt mot⁹ ē aliqḋ ipſi⁹ mot⁹. hec ē manifeſta: ſꝫ tp̄s non ē mot⁹: vt ꝓbatuꝫ fuit pꝰus ⁊ nō pōt apphēdi niſi apphēſo motu: ſicut manifeſtū ē ⁊ exēplificat Ariſt. de dormiētib⁹ apd̄ heroas q̄ fabulabāt dormiuiſſe ꝑ magnū tp̄s. ⁊ cū ipſi cōputauerūt nūc i q̄ iceperūt dormire: cū nūc i q̄ expgefacti fuerūt ⁊ n̄ pceperūt motū itermediū: ⁊ iō nō ꝑceperūt illud tp̄s. Et Cōmētator ibidē dīc ſic. Cū nos non ꝑcepim⁹ nec imaginati fuerim⁹ motū factū iter duo extrema: ſꝫ extimauerimus ꝙ nullus mot⁹ fact⁹ ſit, i nob̄ neq̄ i alijs: ſꝫ ꝙ nos ſim⁹ i eē idiuiſibili tūc ñ ꝑcipim⁹ tp̄s. Et ſic manifeſtū ē qḋ

T.c.101

Cō.101

Cō.101

Cō.99

Cō.129

B

T.c.97

Tp̄s eſt aliquid ipſius motus

Cō.97

apprehenſio temporis dependet ex apprehenſione motus. quare ꝛc. ¶ Ulteriꝰ inquirit Ariſto. ſm quod tempus ipſum eſt aliquid motus. Et probat ꝙ ratione prioris ꝛ poſterioris tempus ſequitur motū: vel eſt aliquid ipſius motus. ꝛ hoc ſic. tempus eſt aliquid motus ſm illud quo terminantes motū cognoſcimus tempus. hoc eſt euidens: ſed determinantes motum priori ꝛ poſteriori cognoſcimus tēpus: vt patet per experientiam. cū enim conſideramus determinate motum factum ſuper priorē partem ſpatij ꝛ motum factum ſuper partē poſteriorē tunc cognoſcimus tempus. ¶ Deinde oſtēdit Philoſophus ꝙ tempus ſequitur motum ſm prius ꝛ poſterius non quocunq modo: ſed vt eorū eſt numerꝰ vel vt nūerabilia ſunt: quod ſic probat. illud pertinet ad rationem motus quo poſito ꝛ cognito percipimus tempus. ꝛ ipſo amoto non percipimus: hoc euidens. Sed numerus prioris ꝛ poſterioris in motu eſt huiuſmodi. quo poſito ꝛ percepto numero prioris ꝛ poſterioris in motu percipitur tempus ꝛ ipſo non percepto non percipitur tēpꝰ: primum apparet. cum enim intelligimus duo extrema alicuius fluxus. hoc quidē vt prius: illud vero vt poſterius: inter que vt ſic percipimus neceſſario mediū. Impoſſibile eſt enim imaginari indiuiſibilia duo: hoc vt prius. illud vt poſterius niſi per mediū neceſſario ergo percipimus ipſum tēps. Illiꝰ enim fluxus cū nō ſit indiuiſibilis nec res permanēs vna ps eſt prior ꝛ alia poſterior. ꝛ has partes cōprehendēdo ꝛ cognoſcendo cognoſcimus tempus. Cum autem percipimus vnum nunc tantum non percipimus tēps. Similiter cum percipimus plura nunc quorū vnū eſt prius ꝛ alterū poſterius ꝛ non percipimus vnū ipſorū vt prius ꝛ aliud vt poſterius non percipimꝰ tēps. ergo ratio eſſentialis tēpis requirit prius ꝛ poſterius nō qualitercunq: ſed vt numerata vel ſaltē vt numerabilia. Et tunc poſſumus reſpondere ad qōnem ꝙ diffinitio temporis eſt bona: q2 oēs ptes diffinitiōnis cōueniunt ipſi tempori: ꝛ vt pꝫ ex dictis: ꝛ per iſtam diffinitionem cognoſcitur eſſentia tēpis explicite ꝛ diſtincte: dummodo bñ intelligatur.

Tps eſt aliquid motus ſm rōnē prioris ꝛ poſterioris

ē rn̄ſio

C

Nūs eſt duplex

¶ Conſiderandum aūt eſt hic ꝙ numerus eſt duplex. ſ. numerus quo numeramus: ꝛ numerus numeratus. Numerus quo numeramus: vt cōiter dicitur. eſt ipſa rō numerandi: q̄ eſt diſcretio quedam ipſorū numeratorū: ꝛ eſt numerus vnitatū ſicut dualitas ternarietas ꝛ hꝫ. Numerus autem numeratus ē ipſa res numerata: vt due albedines ꝛ duo boies. ꝛ hmōi numerus eſt in quolibet pdicamēto. Nam in quolibet genere ſunt res diſtincte abinuicē: ꝛ iſte ſunt numerus qui eſt res numerata. Modo cū dicitur tempus eſt numerus non intelligitur ꝙ ſit numerꝰ quo numeramus. ſ. diſcretio ꝛ diſcōtinuatio prioris ꝛ poſterioris extra aīam exiſtens. Nam prius ꝛ poſteriꝰ motus exiſtentia extra aīam non ſunt actu diſcontinuata ab inuicem: immo ſemper ſunt continua ꝛ copulata ad terminū cōem. ſ. ad mutatū eſſe vel ad inſtās: ꝛ ſm hoc tempus nō eēt quantitas continua in re extra animā: ſꝫ diſcreta: quod eſt inconueniēs oīno. Unū relinquitur ꝙ ipſm tempus eſt res numerata: ꝛ p ꝯñs numerus numeratꝰ. ſ. prius ꝛ poſterius motus: ꝛ hoc voluit dicere Commētator, cū dixit ꝙ diffinitio tēpis in qua non eſt ambiguitas eſt numeratum. i. res numerata prioris ꝛ poſterioris exiſtentium in motu. Intelligendum etiam ꝙ dictum fuit prius ꝙ motus accipitur vno modo pro perfectione fluente. ſ. cuius vna pars generatur vel acqritur poſt aliā donec perficiat: ꝛ ſit in actu. Alio modo ſumitur motꝰ pro fluxu cōtinuo ſeu ſucceſſione ipſiꝰ mobilis de vna pte perfectionis ad aliam cuius inquā fluxꝰ ꝛ ſucceſſionis vna ps eſt prior ꝛ alia poſterior. modo cū dr̄ ꝙ tempus eſt res numerata que eſt prior ꝛ poſterior ipſius motꝰ non eſt intelligēdum per illud prius ꝛ poſterius partes pfectibiles quorū vna generatur prius ꝛ alia poſterius. partes enim illius perfectionis ſunt in tribus generibus ſm cōem doctrinā. ſ. q̄litatis ꝛ q̄ntitatis ꝛ vbi: ſed intelligo prius ꝛ poſterius que ſunt eſſentialiter motus partes ipſius fluxus cōtinui ſeu ſucceſſionis ꝛ durationis: quarū vna ē prior ꝛ alia poſterior. Et adhuc iſte ptes fluxus ſeu ſucceſſionis poſſunt dupl'r ꝯſiderari. Uno mō ſm ſe ꝛ abſolute: ꝛ ſic ſūt partes motus vel ſm alios: vt concernunt actū relictum a motore imobili. Alio modo ſꝫ ꝙ nūerabiles. i. apte nata numerari ꝛ diſtingui per aīam: ꝛ ſic forte numerātur hoc nomine tēpus. Nec intelligo ꝙ iſta aptitudo ad numerationē exiſtēs i priori ꝛ poſteriori parte ſucceſſiōis ſit de eſſentia tpis ſed eſt relō ꝛ ꝓprietas formalis ſub qua ſignificat ipſum tēps ꝛ intellīe vt ſentire vel ſenſus nō ē de eſſentia aīalis: ſed eſt modus eēndi quo ſumitur intellectꝰ aīalis ꝛ ſignificatur hoc noīe aīal. Simil'r autē ꝛ in multis alijs. ¶ Eſſentia igitur ipſius temporis exiſtēs extra aīam eſt ſucceſſio ꝛ fluxus partium ſucceſſionis pfectionis hñs vnam ptē priorē ꝛ aliā poſteriorē: extra dico extra aīam eo modo quo res ſucceſſiua vel ſucceſſio ipſa pt exiſtere ex aīam. Et hec quidē ſucceſſio vel fluxꝰ cōtinuꝰ eſt quantitas continua: cuius partes copulant ad terminū cōem. ſ. ad ipſum nūc, pter iſtā aūt q̄ntitatē continuam hoc nomē tēps ſigt quoddā aliud. ſ. diſcretionē partium iſtarum factam per aīam. ꝛ iō dicit Cōmētator ꝙ tempꝰ eſt cōpoſitum ꝛc. ſicut prius exponebatur.

Tpis eſſentia

Ad primam rōnē cū dicit numeratio ꝛc. pōt dici ꝙ verū eſt accipiendo numerū p numero quo numeramus modo predicto: ſꝫ accipiēdo nūm pro re numerata ſic numeratio prioris ꝛ poſterioris exiſtētium in motu bene eſt numerus prioris ꝛ poſterioris, ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito: tēps enim eſt numeratio prioris ꝛc. i. res numerata que ē prius ꝛc. modo ſꝑpoſito. ¶ Sꝫ illud nō eſt ſatis tutū: q2 ſi Commētator accipit numerationē pro re numerata: tunc erit ſenſus ꝙ tempus eſt res numerata rei numerate motus: quod ē deriſoriū. Et alij qui ideo dicūt aliter: ad cuius euidentiam conſiderandū eſt ꝙ ad completum ꝛ pfectum tēpis itellectū opꝫ bis intelligi motum. Opꝫ enim intelligi motum primū cuiꝰ prius ꝛ poſterius eſſentialiter ſunt motus. ꝛ oportet intelligi alios motus vel alium motum cuius vel quorū ipſm tempus eſt menſura: ꝛ hoc ſignificauit illa diffinitio quā ponit Cōmētator ꝙ tempus eſt numeratio numeri motus ſm prius ꝛ poſterius. i. tēpus eſt mēſuratio rei numerate ipſius motus ſm prius ꝛ poſterius exiſtentis in motu p̊, ita ꝙ prius ꝛ poſterius que ſunt in motu p̊ mēſurāt rem numeratam cuiuſlibet motus. ſ. prius ꝛ poſterius cuiuſlibet motꝰ aliquo modo. ¶ Aliter pōt dici ꝙ Commentator ibi diffinit tempus q̄tum ad formale ſignificatum qđ importatur hoc nomine tempus: illud enim formale eſt numeratio. i. diuiſio vel diſcretio nūeri motus. ſ. prioris ꝛ poſterioris exiſtētia in motu, numeri dico motus. i. rei numerata motus. ſ. prioris ꝛ poſterioris exiſtētia in motu. Et iſta numeratio rei numerate motus. ſ. prioris ꝛ poſterioris exiſtentium in primo motu ſit actu p aīaꝫ. Et ideo tempus q̄tum ad formale non eſt actu pter animā vel niſi per aīaꝫ. Et ꝙ iſta ſit intētio Cōmētatoris apparet inſpiciēti verba eius. Dicit enim ſic: manifeſtū igit' ex hoc ſermone ꝙ diffinitio temporis eſt numerare numerū motus ſm prius ꝛ poſterius, id eſt comprehēſio numerati motus. ꝛ hic eſt numerus eius: q2 qñ quando numeramus numerū motus qui fuerit ex diuiſione per inſtantia priora ꝛ poſteriora, tunc ſit tēpus. ergo tēps nihil aliud eſt q̄ꝫ numeratio numeri motus que fuit in eo ex diuiſione eius ſm prius ꝛ poſterius. ꝛ hec ſūt vba Cōmētatoris

D Ad pᵐ

replica

Rº alia

Rº alia

Cō. 101

Cō. 101

In quibus manifeſte videtur loqui de tempore pro illo ſignificato tempoꝛis quod eſt in anima. Illud enim eſt numeratio prioris ⁊ poſterioris exiſtentium in motu: ⁊ docet modum per quem fit iſta numeratio ⁊ numerare. ſ. per hoc quod diuiditur. i. diuiſim apprehenditur motus ſm prius ⁊ poſterius. Et hec quidem apprehenſio prioris ⁊ poſterioris motus ſeorſum ⁊ diuiſim eſt formale ſignificatum tẽporis vt tactum fuit prius: vel ad minus diſcretio vel diſtinctio huius apprehenſionis ⁊ illius: quod pro tanto dico: quia ipſa apprehenſio vel intellectio prioris ⁊ poſterioris exiſtentium in motu non eſt quantitas diſcreta ſed eſt actio vel paſſio vel qualitas: vt dicitur: formale autem ſignificatum temporis eſt quãtitas diſcreta ſm Commẽtatorem. Et quia non videtur eſſe intẽtio Ariſt. loqui hic
Cõ. 101. de tempore ⁊ ipſum diffinire ſm ꝙ ens in anima: ſed vt eſt quantitas continua motus ⁊ exiſtens preter vel extra animam: ideo dicit Commẽtator commẽto. 43. ꝙ in lib. Alexandri non eſt numerare numeri motus: ſed numerꝰ motus: ⁊ ſubdit: diffinitio igitur in qua non eſt dubitatio: eſt tempus eſt numeratum prioris ⁊ poſterioris exi-
Ad 2m ſtentium in motu. quare non valet ratio. ¶ Ad aliam cũ dicitur numeratum prioris ⁊ poſterioris ⁊c. Utrum eſt numerus quo numeramus: ſed poteſt eſſe numerus numeratus ſcilicet res numerata: ⁊ ſic intelligit Commentator ⁊ Ariſtote. vt patet inſpicienti. ¶ Ad aliam. prius ⁊
Ad 3m poſterius motus non eſt numerus motus. dico ꝙ verũ eſt accipiendo nũm pro numero quo numeramus: ſed bñ eſt numerus numeratus: ⁊ hoc modo intelligitur

Ad 4m ¶ Ad aliã dico ꝙ tempꝰ eſt numerus ⁊ res nũerata. ſ. prius ⁊ poſteriꝰ ⁊c. Et cum dicit ꝙ iſta res numerata ẽ ipſe motus. dico ꝙ verũ eſt accipiendo motum pro fluxu continuo quo mobile fluit de vna parte perfectiõis ad aliam ⁊ iſte fluxus continuus ſeu ſucceſſio ⁊ duratio eſt ipſum tempus. ⁊ eſt etiam motus ſm famoſitatẽ ⁊ ſꝫ famoſiorẽ opinionẽ. Diuerſimode tamẽ dicit motꝰ ⁊ tempus vt dictũ eſt priꝰ. Nam iſte fluxus continuꝰ ſm ſe conſideratus dicit motus: ſed ſm qḋ eſt numerabilis ⁊ diſtinguibilis
Tps ⁊ motu idẽ ſunt ſic dicit tempus. Et non eſt mihi inconueniens ꝙ tps quã cũ ad id qḋ ipſum eſt extra animã ſit idem eẽntialr cũ motu accipiendo motũ pro fluxu continuo: licꝫ non ſit idem cũ motu q eſt pfectio generata pars poſt partem: vt dictũ
Ad 5m eſt priꝰ. ¶ Ad aliam poteſt dici: ꝙ per illud priꝰ ⁊ poſterius intelligende ſunt pars prior ⁊ pars poſterior fluxꝰ cõtinui: ⁊ non ipſa mutata eẽ: quorum vnum eſt priꝰ ⁊ alterum poſterius: non enim ipſum tempꝰ eſt eſſentialr ipſa mutata eſſe: quorũ vnum eſt priꝰ alio: ſed eſt eſſentialiter pars prior ⁊ pars poſterior fluxus cõtinui ſeu ſucceſſiõis cõtinue. Et cũ dicit. ꝙ iſte partes non ſunt numerate: ſed continue ⁊ ſic ſm hoc tempus nõ erit res numerata. hic dico ꝙ licꝫ ille partes fluxus cõtinui non ſunt extra animã actu: tamẽ ſunt aptitudinaliter numerate ⁊ idonee ꝙ numerent ⁊ diſtinguant: ⁊ hec numeratio ⁊ diſtinctio earũ ſm diſcontinuationẽ fit per animam apprehẽdentẽ iſtas partes apprehenſionibus diuerſis ⁊ diſcontinuis: ⁊ eſt ſimile ſicut de linea continua: linee enim ipſius cõtinue ptes non ſunt actu extra animam numerate ſm diuiſionẽ ⁊ diſcretionẽ: ſed tamẽ quia vna pars linee nõ eſt alia: ſꝫ vna eſt extra aliã: ideo ſunt apte nate vt numerentur per animam ita. ſ. ꝙ aĩa apprehendat vnã illaꝝ ſeorſum ab alia ⁊ diuiſim non cõtinuãdo apprehenſionẽ apprehenſioni alterius dĩo. Similr partes ipſius fluxus continui quãuis nõ ſint actu extra aĩam diuiſe ⁊ diſcontinuate: tamen quia vna illarum non eſt alia: ſed vna eſt extra aliam vel poſt
Forma le ſigꝫ tẽporis aliã: ideo ſunt apte nate ꝙ anima eas numeret diſtincte ⁊ diuiſim eas apprehendẽdo apprehenſionibus non continuis. Et hec numeratio eſt formale ſignificatum ipſiꝰ tẽ-

poris: ⁊ iſtud nõ eſt actu extra aĩam ſed in potẽtia inquãtum partes iſte ſunt apte nate ſic apprehẽdi: ſic ut partes linee ſunt apte nate apprehendi ſeorſum ⁊ diuiſim. In hoc tñ eſt differentia inter partes linee ⁊ partes fluxus: quia partes linee põt diſcontinuari actu extra aĩam per diuiſionẽ Partes fluxꝰ nõ diſcontinuãtur vt cũ lignũ aut lapis diuidit realiter: ſed partes fluxꝰ exiſtentes in primo mobili nunquã põt diſcontinuari abinuicẽ per qḋcũque diuidens realr extra animam: quia ſic motus deficeret: quod eſt impoſſibile ſm pħm. videt ergo diffinitio temporis in q̃ non eſt dubitatio eſſe tantum: ꝙ tempꝰ eſt eſſentialr pars prior ⁊ pars poſterior fluxus cõtinui quo mobile fluit continue de vna parte perfectionis ad aliã: prout ille partes ſunt numerabiles ſeu diſtinguibiles ab inuicem: ⁊ hoc loquẽdo de tẽpore quãtum ad ſuũ mãle ſignificatũ qḋ eſt extra aĩam quoquo modo. ¶ Ad aliam Ad 6m dicendum ꝙ priꝰ ⁊ poſteriꝰ non accipiunt in diffinitione temporis pro iſtis reſpectibus qui ſunt prioritas ⁊ poſterioritas: iſti enim ſunt relationes quedã: ſed accipit ibi prius ⁊ poſteriꝰ pro re que ſubſternit vel ſubijcit iſtis reſpectibus: ⁊ iſta eſt quid abſolutũ. ¶ Ad aliã cũ dicit. ꝙ prius ⁊ poſterius diffiniunt tẽpore ⁊c. Dico ꝙ prius ⁊ poſte- Ad 7m rius põt accipi dupliciter. Uno modo prout ſunt differentie ordinis. Alio mõ pro partibus ipſius fluxus: quarũ vna eſt prior ⁊ alia poſterior. Primo modo prius ⁊ poſterius Prius ⁊ poſterius diffiniũt tpe diffiniunt tẽpore. res enim prior eſt que fluit in aliquo tẽpore in q̃ non fuit alia: ⁊ res poſterior eſt q̃ non erat i aliquo tẽpore in q̃ erat alia: ⁊ loquor de priori ⁊ poſteriori put ſunt differentie ordinis generationis: non differẽtie ordinis que eſt inter cãm ⁊ cãtũ. Sed ſi ſumat 2° modo. ſ. pro partibꝰ fluxus continui: ſic ponunt in diffinitione tẽporis: vt dictũ eſt prius: ⁊ hoc non eſt inconueniẽs. Tẽpus itaque eẽntialr eſt idẽ cũ partibꝰ ſucceſſionis cõtinue: quarũ vna eſt prior altera. ¶ Ad aliã cũ dicit Cõmẽtator ꝙ prius Ad 8m ⁊ poſterius in motu ⁊c. põt dici ꝙ loquit de priori ⁊ poſteriori in motu p ptibus pfectionis. Pars enim pfectionis prior eſt illa q̃ fit in tpe priori: ⁊ pars poſterior eſt illa q̃ fit in tpe poſteriori: ⁊ hoc modo nõ ſumit in diffõne tpis: vt pꝫ ex dictis: ſed ſumit pro ptibus fluxus continui numerabilibus vel numeratis. q̃re ⁊c. Queſtio. xx.

Gratia pdictoꝝ querit hic. Utrũ prius ⁊ poſterius motꝰ ſint idẽ eſſentialiter cũ priori ⁊ poſteriori tpis. ¶ Arguit p ꝙ nõ. quia ſi ſic eſſet A tũc prius ⁊ poſterius in motu nõ eẽnt partes motꝰ: qḋ videt inconueniẽs. ⁊ pꝫ ꝯña. quia partes tẽporis non ſunt partes motus. Nũc aũt prius ⁊ poſterius in tempore ſunt ptes tpis. ergo prius ⁊ poſterius in tempore nõ ſunt ptes motus: ⁊ ſic ſi prius ⁊ poſteriꝰ in motu ſint idẽ eẽntialr cũ priori ⁊ poſteriori in tempore: tũc prius ⁊ poſterius in motu nõ erunt ptes ipſius motus. ¶ Itẽ ſi ſic: tunc tẽpus diffiniret per prius ⁊ poſterius i tẽpore: qḋ videt incõueniens ſpẽaliter ppter hoc: quia ptes quãtitatiue nõ vident poni in diffinitione totius quãtitatiui vt videt velle Ariſto. in. 7. metaph. Semicirculus enim non ponit in diffinitione circuli: nec digitus in diffõne illi- T.c. 35 us cuius eſt digitꝰ ſed magis econuerſo. vñ ibi dicit Phs. ꝙ ſemicirculus diffinitur circulo ⁊ digitus toto. ⁊ pꝫ cõſequentia. quia tempus diffinitur per prius ⁊ poſteriꝰ i motu: vt pꝫ in litera. Si ergo prius ⁊ poſterius in motu eſt idẽ eſſentialr cũ priori ⁊ poſteriori i tẽpore: tunc diffinitur tempus per prius ⁊ poſterius in tẽpore. Prius aũt ⁊ poſterius in tempore ſunt ptes temporis: vt manifeſtum ẽ. q̃re ⁊c. ¶ Itẽ ſi prius ⁊ poſterius in tẽpore eẽt idem eſſentialiter cum priori ⁊ poſteriori in motu: tunc cũ prius ⁊ poſterius in motu ñ ſit aliud quã ſucceſſio continua vel duratio motus: ſequeretur ꝙ etiam ipſum tempus eẽt eẽntialr ipſa ſucceſſio ꝯtinua vel duratio motus: ⁊ ſic multo

melius ⁊ facilius potuiſſet tempus fuiſſe diffinitum dicē do ipſum eſſe ſucceſſionem aut durationē continuaȝ motus q̄ȝ Ariſto. ipſum diffiniuit dicendo ipſum numerum prioris ⁊ poſterioris in motu: quod eſt ridiculum. ¶ Itē cauſa non eſt idem eſſentialiter cuȝ cauſato. hec eſt manifeſta. Cauſa enim eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud vt communiter dicitur: ⁊ habetur i libello de bōa fortuna. Sed prius ⁊ poſterius in motu eſt cauſa prioris ⁊ poſterioris
T.c.99 in tempore: vt vult Ariſt. in litera: ſicut prius ⁊ poſterius in magnitudine eſt cauſa prioris ⁊ poſterioris in motu: vt dicitur in litera ⁊ in textu Commentatoris habetur ſic: q2 motus eſt continuus ⁊ tempus eſt cōtinuum. ⁊ Cōmētator exponendo illam dicit ꝙ cauſa continuitatis tēporis eſt continuitas motus. ¶ Iteȝ ſi prius ⁊ poſterius tēporis eſſet idem eſſentialiter cum priori ⁊ poſteriori motus ⁊ econuerſo: tunc tempus non menſuraret motuȝ ſ3 ꝙ quantum quoddam eſt: quod eſt contra Ariſto. dicentem ꝙ tempus menſurat motum ⁊ quietē ſm ꝙ quāta quedam. ⁊ probatur conſequētia. q2 tēpus eſt idem eſſentialiter cum ſuo priori ⁊ poſteriori: vt oēs concedunt: ſi igitur prius ⁊ poſterius temporis eſt ideȝ eſſentialiter cū priori ⁊ poſteriori motus: ſequitur ꝙ tēpus eſt eſſentialr̄ prius ⁊ poſterius ipſius motus. Prius autē ⁊ poſterius ipſius motus eſt quantitas mot⁹. ſ. ei⁹ ſucceſſio cōtinua: igit̄ tp̄s erit q̄ȝtitas motus eēntialr̄. Si igit̄ tēpus mēſurat motū ſm ꝙ quātus eſt: tunc tēpus mēſurat ſeipſuȝ: q2 ip̄ȝ tp̄s eſt quātitas motus vt deductuȝ eſt: quare ⁊c̄.
T.c.2 ¶ Itē menſura eſt prior mēſurato natr̄. 10. metaph. ſ3 tēpus eſt mēſura mot⁹ vt quantus eſt. vt cōcedit̄. ⁊ hoc dicit Ariſtot. igitur tp̄s eſt prius natr̄ q̄ȝtitate motus: hoc aūt nō eēt ſi ipſuȝ tēpus eēt eēntialr̄ q̄ȝtitas motus q2 nihil eſt prius natr̄ ſeipſo: modo ſi prius ⁊ poſterius in tp̄e eēnt ideȝ eēntialr̄ cum priori ⁊ poſteriori in motu cū prius ⁊ poſterius in motu ſint q̄ȝtitas ipſius motus: ſic tēpus qō eſt prius ⁊ poſterius eēt quantitas motus: qō eſt inconueniens: vt probatum eſt. ergo ⁊c̄.

Oppoſitum arguit̄: q2 prius ⁊ poſterius in tp̄e eſt idem eēntialr̄ ꝙ tp̄s: hec eſt manifeſta: ſed tempus eſt idem cum priori ⁊ poſteriori ipſi⁹ motus: ergo a primo ad vltimum p̄us ⁊ poſterius tp̄is idē eſt eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ poſteriori in motu. q̄re ⁊c̄.

B **Ad euidentiam** queſtionis eſt intelligendū ꝙ ſicut ſ3 doctrina cōis ſup 3m huius. ⁊ attribuit̄ Cōmētatori. Motus pōt accipi dupliciter. Uno modo ꝑ forma imꝑfecta cuius vna pars gn̄atur poſt aliaȝ continue donec ꝑficiatur ⁊ ſit in actu. Alio
Motus accipit̄ duplr̄ modo pro fluxu cōtinuo quo mobile fluit de vna pte ad aliā. ¶ Aliam tn̄ diſtinctioneȝ vel eandē mō alio loquendi ponit Cōmētator in. 5. huius. ꝙ mot⁹ pōt conſiderari
Com.9 q̄ȝtum ad ſuam mām: ⁊ ſic eſt ꝑfectio diminuta in eodem genere exiſtens cum termino ad quem. Alio modo q̄ȝtū ad formam ſuam: ⁊ ſic eſt tranſmutatio coniuncta cuȝ tēpore: ⁊ ſic eſt genus ꝑ ſe. ſ. paſſio: vt dicit ibidē. Hanc aūt diſtinctionē non ſic intelligo ꝙ ipſe motus ſit qd vnū per ſe compoſitum eēntialr̄ ex illis rebus predictis. ſ. ex pfectione diminuta ⁊ ex trāſmutatione coniuncta cum tēpore: nā ex talibus rebus diuerſis ⁊ ꝑcipue diuerſoruȝ generū ꝑdicamentaliū nō fit vnuȝ ens per ſe. Sed intelligo ſic ꝙ hoc nomē mot⁹ ſignificat duo. quoꝝ vnū eſt ſicut ma
Motus ſigt duo teria. Et aliud eſt ad modū forme: ⁊ illud ſignificatuȝ qō h3 modū māe reſpectu alterius eſt ipſa forma diminuta cuius vna ps gn̄atur poſt aliam. Illud aūt quod h3 modum vel ſimilitudinem forme eſt ipſa tranſmutatio coniuncta cum tempore: q̄re aūt vnum iſtorū eſt ſicut materia ⁊ alteꝝ ſicut forma: vidēdū eſt in. 5. huius. Si autē ipſa tranſmutatio coniuncta cū tp̄e q̄ȝ Cōmentator dicit eſſe formā motus eſt qd aliud ab ip̄o fluxu ↄtinuo ⁊ a ſucceſſione ⁊ a duratione: tunc opȝ intelligē ex ꝑdictis diſtictio
Motus accipit̄ triplr̄ nibus vnā diſtinctionē trimēbrē: ⁊ eſt ꝙ motus pōt accipi pro forma diminuta tendente ad complemētum. Alio modo pro tranſmutatione coniuncta cum tēpore. Alio° pro fluxu continuo ſeu ſucceſſione ipſius durationis que ꝓuenit vel ex reſiſtētia medij ſic in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inanimatis vel ex reſiſtentia termini a quo ſicut in alijs motibus proprie dictis. ¶ Ulterius intelligēdum ꝙ per pri⁹ ⁊ po
Prius ⁊ poſterius i motu ſterius i motu poſſumus intelligē tria. Uno modo ꝑtes ꝑfectionis: quarū vna gn̄at̄ p̄us q̄ȝ alia. Alio° ꝑtes ipſius tranſmutatiōis cōiuncte cum tp̄e: cuius vna pars ē prior alia. Tertio mō pōt accipi p̄us ⁊ poſterius motus ꝑ pte p̄ori ⁊ parte poſteriori fluxus continui ſeu ſucceſſionis ⁊ durationis. ¶ 3° cōſiderandum eſt ꝙ p̄us ⁊ poſterius in tp̄e vt hic ſumit̄ ſunt ꝑtes q̄ȝtitatiue tp̄is ⁊ ſunt idē eēntialiter cū ipſo tēpore ⁊ ecōuerſo: ſicut ptes q̄ȝtitatiue linee ſunt eedē eēntialiter cum ipſa linea ⁊ econuerſo.

His viſis dico ad q̄ſtionē tria. Primo ꝙ ſi ſumat̄ p̄us ⁊ poſterius motus pro ꝑtib⁹ per- C ꝯ prima
fectionis: quoꝝ vna gn̄atur poſt aliaȝ. ſic nō ſunt idē eēntialr̄ cuȝ priori ⁊ poſteriori in tēpore. ⁊ hoc faciliter ꝓbatur. q2 h9 ptes motus ſunt in predicamēto q̄ȝtitatis vel q̄litatis vel vbi: ſicut etiā motus qui eſt forma fluēs. Tempus autē eſt in gn̄e q̄ȝtitatis vt manifeſtum eſt in predicamētis. ¶ Scd̄o dōm ꝙ ē ſi recipiat̄ prius ⁊ poſterius ꝑ ꝯ 2°
partib⁹ tranſmutationis. quoꝝ vna eſt prior ⁊ alia poſterior: adhuc iſta non ſunt eadē eēntialiter cū priori ⁊ poſteriori q̄ ſunt tēpus: q2 quēadmodū prima trāſmutatio cōiuncta cū tēpore: quā Cōmētator ponit formaȝ mot⁹: eſt in gn̄e paſſionis ſm Commētatorē: ſic etiam partes eius ſunt in gn̄e paſſionis: ſicut partes albedinis ſunt in eodeȝ gn̄e cum albedine. eo mō quo ipſa pōt hēre ptes: q̄re tēpus ip̄ȝ cū ſit q̄ȝtitas nō eſt idē eēntialr̄ cuȝ illis partibus tranſmutationis. ¶ 3° dico ꝙ ſi ſumat̄ p̄us ⁊ poſteri⁹ ꝑ ꝯ tertia
ꝑtib⁹ fluxus continui ſiue pro ipſa ſucceſſione continua ⁊ duratione ſic ſunt idē eēntialr̄ cū ip̄o p̄ori ⁊ poſteriori tēporis: q2 h9 p̄us ⁊ poſteri⁹ q̄ ſunt ptes flux⁹ cōtinui ſunt q̄dā q̄ȝtitas ↄtinua. ſ. duratio ſucceſſiua. h̄ habeo ꝓ manifeſto: ſ3 nō pōt eē alia q̄ȝtitas niſi tp̄s vt manifeſtū ē conſiderāti ꝑ inductionē: nō enim eſt q̄ȝtitas ꝑmanēs. ſ. neq3 linea: neq3 ſupficies. neq3 corp⁹: neq3 eſt q̄ȝtitas ſucceſſiua que eſt orō. q2 orō ē eſt ſpēs q̄ȝtitatis dī eē multitudo partium vocis diſtantium ⁊ ſibijnuicē ſuccedētiū: quare relinquit̄ ꝙ pri⁹ ⁊ poſterius que ſunt ptes flux⁹ ↄtinui ſeu ſucceſſionis cōtinue ſunt idē qō ipm̄ tēpus. Tēpus aūt ē idē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ poſteriori in tēpore: q2 hec ſūt partes eius intrinſece q̄ȝtitatiue. ergo prius ⁊ poſteri⁹ in motu eſt ideȝ eēntialr̄ in motu cū priori ⁊ poſteriori in tēpore. ¶ Itē confirmat̄ q2 motus mēſurat̄ tēpore ſm ꝙ quantus eſt quātitate ſucceſſiua: hoc eſt notum. Tūc quero d̄ illa quantitate ſucceſſiua ſm quam motus eſt mēſurabilis a tēpore an ipſa ſit tēpus: an alia q̄ȝtitas a tēpore. Si ſit tp̄s habeo ꝓpoſitū. Nā prius ⁊ poſterius in motu nō ſunt aliud q̄ȝ q̄ȝtitas motus loquēdo de motu ꝓ fluxu forme. ⁊ ſic illud prius ⁊ poſterius eſt ipſum tēpus. Et ſi dicat̄ ꝙ illa q̄ȝtitas ſucceſſiua ſm quā motus continuus ē mēſurabilis tēpore ſit alia quantitas a tp̄e: cum illa q̄ȝtitas non ſit ſpēs q̄ȝtitatis: que eſt orō nec linea nec ſuperficies nec tēpus nec numerus: vt manifeſtuȝ eſt: ſequitur ꝙ eſt alia ſpēs q̄ȝtitatis: preter illas quas Ariſtot. numerauit in predicamentis. quod eſt abſurdum ⁊c̄

Ad rationes. ¶ Ad primam cū dicitur ꝙ ſi c p̄ius ⁊ poſterius non eſſent partes motus ⁊c̄. dico ꝙ non ſequitur. Et ad probationem cum dicitur ꝙ partes temporis nō ſunt partes motus. Dico D

ꝙ verum eſt accipiendo partes motus pro partibus per
fectionis cuius vna pars generatur poſt aliam. Sꝫ ſi lo-
quatur de motu pro fluxu cõtinuo forme ſic partes tem-
poris bñ ſunt partes motus: ⁊ ecõuerſo. licet differãt ali
quo modo: ſm ratonẽ ⁊ modum vt dictum fuit.
❡ Ad aliud concedo ꝙ tempus bñ diffinitur per prius ⁊
poſterius que ſunt eius partes q̃titatiue. Et cum dicitur
contra hoc: ꝙ partes q̃titatiue non ponũtur in diffinitio
ne totius: põt dici, ꝙ veruꝫ eſt in diffõne totius cui accidit
q̃titas: ſicut homini accidit q̃titas: ⁊ ideo digitus qui eſt
eius pars q̃titatiua nõ ponitur in eius diffinitione: ſꝫ i dif
finitione totius quod eēntialr̃ eſt quãtitas vel de eius eēn
tia eſt q̃titas bñ ponunt̃ eius ptes. Unñ i p̄dicamentis di
citur quod quantitas cõtinua eſt cuius partes ſunt copu
late ad terminũ cõmunẽ. Ecce ꝙ in diffinitione quãtitatis
ponunt̃ eius partes. Similiter numerus diffinitur ꝙ ſit
multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. Et cõſtat ꝙ vnitates ſũt
partes numeri q̃titatiue: ſic autẽ eſt in propoſito. tēp⁹ eſt
q̃titas cõtinua: ⁊ prius ⁊ poſterius: que ſunt eius ptes flu
xus numerabiles ſeu diſtinguibiles ſunt eius partes. q̃-
re ⁊c. ❡ Et cũ dicitur tertio ꝙ tunc ſm hoc Ari. potuiſ
ſet melius diffinire tēpus dicendo ipſum eſſe fluxum con
tinuum vel ſucceſſionẽ continuam de vna parte perfectio
nis ad aliã. Dico ꝙ imo Ariſto. melius diffiniuit tempus
dicẽdo ipſum eē numeruꝫ motus ſm prius ⁊ poſter⁹. i.
ſicut Cõmẽtator exponit res numerata priori ⁊ poſterio
ri exiſtiuꝫ in motu: hec eniꝫ eſt diffinitio tēporis cõpleta.
Intelligendo tñ p illa prius ⁊ poſterius partes fluxus cõ-
tinui Iſte aũt partes fluxus cõtinui nõ dicunt̃ tēpus niſi
ſub rõne qua ſunt numerabiles ⁊ diſtinguibiles abinui-
cem ita ꝙ ipſa aptitudo ad numerationeꝫ ⁊ diſtinctioneꝫ
eſt formalis ratio ſub qua tempus ſignificat illud quod
ſignificat. Qꝛ autẽ iſte partes ſunt numerabiles: hoc pro-
uenit eis ex eo ꝙ ſunt diuerſe ita ꝙ vna earum nõ ē alia.
Diuerſitas aũt earũ non intelligit̃ niſi ſm ꝙ vna ē prior ⁊
alia poſterior: ſicut diuerſitas partium linee non intelligi
tur niſi quia vna eſt extra aliam vel in alio ſitu vna q̃ꝫ alia:
vnde ſi eēnt in eodem ſitu reuerterētur in idem vt patet
ex. 4. huius. Et ſic radicalis cauſa nũerabilitatis iſtarum.
partium ē prius ⁊ poſterius: ⁊ ꝓpter hoc multum ſubti
liter ⁊ profunde conſiderauit ⁊ diffiniuit Ariſto. ipſuꝫ tē
pus dicendo ipſum eē numerũ motus ſm prius ⁊ poſte.
rius. p hoc enim explicauit eēntiam tēporis. ſ. ipſum flu
xum continuum ⁊ rõnẽ nũerabilitatis ei⁹ ſub quo nume-
rabilitate importat̃ hoc nomen tēpus: ita ꝙ melius diffi
niuit tēpus q̃ꝫ ſi ſolum dixiſſet ipſum eē fluxuꝫ continuũ.
vel durationẽ vel ſucceſſionem continuam.

Partes q̃titatiue ponũtur i diffinitione totius.

❡ Ad aliam q̃ mihi vr̃ difficilis cuꝫ dicitur ꝙ prius ⁊ po
ſterius ⁊c. videtur mihi ꝙ in textu Ariſt. hoc non habet̃.
ꝙ prius ⁊ poſteri⁹ in motu ſit cauſa prioris ⁊ poſterioris
in tempore: ſed bene dicit ꝙ prius ⁊ poſterius in magni-
tudine eſt in aliquo modo cauſa prioris ⁊ poſterioris in
motu: ⁊ loquitur hic de motu locali. Et ſubdit ꝙ in tēpo
re ⁊c. eſt prius ⁊ poſterius propter id quod ſequitur alte
rum alterum id ē propter id quod vna pars temporis ſe
quitur aliam: ⁊ hec ſunt verba Ariſto. Quoniam autem
in magnitudine primum ⁊ vltimũ neceſſe eſt in motu p̄
us ⁊ poſterius eſſe proportionaliter his que ſunt ibi. At
vo ⁊ in tēpore eſt prius ⁊ poſterius propter id quod ſeq
tur alterum alterum. In quibus verbis nõ exprimitur ꝙ
prius ⁊ poſterius motus ſit cauſa prioris ⁊ poſterioris tē
poris. Qꝛ ſiquis vellet hoc tenere quia famoſum ē poſſꝫ
dicẽ ꝙ prius ⁊ poſterius ipſius motus: que quidem pri-
us ⁊ poſterius ſunt partes perfectionis: quarum vna ge-
neratur poſt aliã: iſte ſunt aliqualiter cauſa prioris ⁊ po
ſterioris in tempore. Dictum enim eſt quod prius ⁊ poſte
rius temporis eſt ipſe fluxus continuus ſeu ſucceſſio: h⁹
auteꝫ fluxus ſeu ſucceſſio quodammodo fundatur in illa
forma vel perfectione cuius vna pars gñatur poſt aliam
ſicut fluxus: quo calefactibile fluit de vna parte calidita-
tis ad aliam quodammodo fundatur in ipſa caliditate
non tanquam in principali ſubiecto: ſed ſicut in diſpoſitio
ne ⁊ preparatione ſubiecti. Similr̃ fluxus quo vnuꝫ mo
bile localiter fluit de vno vbi ad aliud vbi: vel ſuccedit ali
quo modo fundatur in ipſo vbi: ⁊ ſic prius ⁊ poſteri⁹ mo
tus qui eſt perfectio fluens ſe habet in rõne cã mãlis re-
ſpectu ipſius fluxus continui ſeu ſucceſſionis continue.

Prius ⁊ poſteri⁹ in motu nõ ſunt cã prioris ⁊ poſterioris in tēpore.

❡ Sed quod Cõmẽtator dicit vr̃ difficilius ꝙ cauſa con
tinuitatis tempore eſt continuitas motus. Forte dicẽdũ
ꝙ per continuitatẽ motus Commẽtator intelligit depen
dentiam ⁊ productionẽ motus a motore ſine interruptio
ne ⁊ defectu eēndi: ⁊ hec eſt aliquo modo cauſa continui
tatis tēporis: qꝛ enim mot⁹ dependet a motore ſine inter
ruptione: ideo durat continue ⁊ habꝫ tēpus continuum:
ſed ſi intelligeret per continuitatem motus quandã aliaꝫ
quantitateꝫ ipſius que ſit cauſa tēporis: hoc eſſet multuꝫ
mirabile. Et forte per continuitatẽ motus intelligit par-
tes perfectionis que continue ſibiinuicem ſuccedunt ſine
medio: he enim partes ſubſternuntur fluxui ſeu tēpori
aliquo mõ: ⁊ ſic reducuntur ad genus cãe mãlis ⁊ ſubie-
cti. Inquire bñ vſq; ad fundum neſcio aliud nunc.

Du tio Solo

❡ Ad aliã nego ꝯñtiam. Et cum dr̃ ꝙ tunc tēpus mēſura
bit ipſum: dico ꝙ non eſt inconueniens ipſum tēpus vno
modo ſumptũ mēſurare ſeipſum ⁊ alio modo ſumptũ.
Aliqua enim pars tēporis determinata ⁊ nota per ſui re
replicationeꝫ mēſurat aliquod totum tempus ignotũ vl̃
minus notum: vt dies mēſurat annum vel menſem: ⁊ ſic
de ceteris. Et hoc vr̃ ſentire Ariſt. in lr̃a: vbi dicit ꝙ totũ
mēſuratũ ē idẽ ꝙ multa mota: quod verum ē q2 totuꝫ ē
ideꝫ cum ſuis ptibus aliquo modo: vt patuit in p̄ huius.

Tēpus mēſurat ſeipſum

t.c. 133.
T.c. 17

❡ Ad aliã cum dicitur: mēſura eſt prior mēſurato: poteſt
dici ꝙ verum eſt aliquo mõ ſicut p̄ ſe toto precipue loquẽ
do de menſura per replicationem. Et cum dicitur ꝙ tem
pus non eſt prius quantitate motus: dico ꝙ tēpus p̄ ali
qua parte tēporis prius eſt toto tempore quoquo modo
prioritate materie ad formam: ⁊ ſic ſufficit in propoſito:
pars enim temporis replicata menſurat totum tempus.
⁊ eſt prior tēpore quod mēſurat. Et eſt notandum ꝙ licꝫ
idem ſit realiter tempus menſurare quantitatem motus
⁊ tempus menſurare tempus: eo ꝙ ipſum tēpus ē quan
titas motus: tamen differunt ſm modum: qꝛ dicitur mē-
ſurare motum inquantum ille fluxus mēſuratus refert̃
ad mobile: ⁊ dicitur menſurare tēpus inquantum ille flu
xus eſt numerabilis ſm prius ⁊ poſteri⁹: put ergo dies
menſurat annum ſm ꝙ annus eſt quidam actus mobilis
⁊ mobile. ⁊ ſic dies menſurat motum talē: ſed prout mē
ſurat ipſum vt eſt numerabilis ſm prius ⁊ poſterius: vt
ſic menſurat ipſum vt tempus eſt: ſimilr̃ autẽ eſt in alijs.

Menſurat̃ temp⁹ ⁊ motũ drñt.

Imaginatus ſum ergo per prius dicta ꝙ vna ⁊ eadem eſt
ſucceſſio que eſt inter duo mutata eſſe: ⁊ que ē inter duo
inſtantia: ⁊ dicitur illa ſucceſſio motus ſm ꝙ concernit
actum relictuꝫ in mobili a mouēte ⁊ eius terminis: vt ſic
dicuntur mutata eſſe. Et eadem duratio ſm ſe conſidera
ta vel conſiderata vt numerabilis dicitur tempus: ⁊ eius
termini: vt ſic dicuntur inſtantia ſm eſſe.

Succeſſio inter duo mutata eſſe ⁊ inter duo inſtantia ē eadem.

❡ Ipſum autẽ nunc menſurat tempus ſꝫ ꝙ
eſt prius ⁊ poſteri⁹. ipſum aũt nunc ē ſicut
ideꝫ: eſt vero ſicut nõ ideꝫ: ſꝫ quidem enim
ꝙ in alio: ⁊ in alio eſt: alterũ ē. hec aũt ipſum
nunc idem eſt ⁊c. Tex. cõ. ciiij. Qõ. xxj.

Conſequenter queritur. Utrū inſtās ſit vnū
⁊ idē in toto tempore. ℂ Arguitur primo
quod non. rationibus Ariſtote. quia cuiuſli
T.c. 91 bet diuiſibilis finiti oportet eē duo extrema
interque illud includitur ⁊ continuatur: vt li
nee finite ſunt duo puncta: ⁊ ſuperficiei finite ſunt due
linee. Sed eſt accipere tempus finitum ſicut horam aut
diem: ideo oportet talis temporis eſſe duos terminos vel
extrema. termini autem vel extrema ipſius temporis nō
ſunt niſi inſtantia vt manifeſtum eſt ergo inſtans non eſt
omnino vnum in toto tempore. ℂ Item ſi ſic. tunc illa
T.c. 92 que fuerunt in milleſimo anno erunt ſimul cum illis que
ſunt nunc: ⁊ vt bellum troianum eſſet nunc aut huiuſmo
di: ſed hoc eſt impoſſibile ⁊ abſurdum. Et probatur con
ſequentia. quia ſimul ſunt illa que ſunt in eodem inſtan
ti: ⁊ vnum talium non eſt prius alio neque poſterius. qua
re ⁊c̄. ℂ Item ſicut ſe habet punctus ad lineam: ſic in
T.c. 107 ſtans ad tempus. per conuenientem ſimilitudinem: quā
etiam Ariſtoteles concedit: ſed non eſt vnus ſolus pun
ctus per totam lineam vt manifeſtum eſt: quia ſic corru
pto vno ſolo puncto linee corrumperentur oēs: qḋ ē fal
ſum. Cum enim diuiditur linea corrūpitur punct⁹ vnus
qui continuabat partes illas in quas fit diuiſio: ſʒ non ꝓ
pter hoc corrumpunt̄ omnia puncta illius linee: vt mani
feſtum eſt ergo ⁊c̄. ℂ Item ſi ſic. tunc inſtans non eēt in
ſtans: quod eſt impoſſibile. ⁊ ꝓbatur ꝯña. q: inſtans dī
q̄ſi non ſtans. vt dicunt grāmatici: modo ſi maneret vnū
⁊ idē in toto tēpore: tunc eēt ſtans: ⁊ ſic nō eēt non ſtans.
⁊ ꝑ ꝯñs non eēt inſtās: quod eſt impoſſibile. ℂ Itē ſicut
ſe habet indiuiſibile motus ad motum: ſic indiuiſibile tē
poris ſe habet ad tempus: per conuenientem ſimilitudi
nē: ſed indiuiſibile motus nō eſt vnū ⁊ idē in toto motu.
Indiuiſibile enim ipſius motus eſt mutatum eſſe: ⁊ hoc
nō eſt vnū ⁊ idem per totū motū: immo aliud ⁊ aliud. eſt
enim aliud ⁊ aliud: vbi in motu locali: ⁊ alius ⁊ alius gra
dus forme in motu ad formā. q̄re ⁊c̄. ℂ Itē ſi inſtās eſſet
vnum ⁊ idē in toto tēpore: tunc ipſum inſtās eſſet diuiſi
bile. Non eni eſt intelligibile: q aliquid vnū ⁊ idem ſit i
aliquo toto diuiſibili niſi ſit diuiſibile ſaltem per accñs:
vt albedo non poſſet eſſe i tota ſuperficie niſi ipſa albedo
eſſet diuiſibilis ſaltem per accidens. Cum ergo tempus
ſit quid diuiſibile videtur neceſſario ſi inſtans eſt vnum
⁊ idem in toto tempore q ipſum ſi diuiſibile ſaltem per
accidens: hoc autem eſt impoſſibile. quare ⁊c̄.
ℂ Oppoſitum vult Ariſt. in litera.

B **Ad queſtionem** eſt intelligendū q inſtās du
plicitur pōt accipi ſm Ariſt.
T.c. 104 in litera. Uno modo ſm ſubſtātiam. Alio modo ſm eē.
Inſtans capit̄ 2r Et ad huius diſtinctionis intellectū eſt conſiderandū q
mobile poteſt conſiderari dupl'r. Uno modo poteſt conſi
Mobile ꝯſideratur 2r derari ſm ſe. Alio modo poteſt conſiderari quantum ad
ſuū mutatū eē: ipſius aūt mobilis ſm ſe ſumpti ē aliqua
mēſura: ⁊ hoc non eſt tempus: q: tempus eſt mēſura mo
tus: vt dicitur hic. Unde relinqui videtur q illa menſura
ſit ipſum inſtans ſm ſuam ſubſtantiam. Intelligo igitur
per inſtans ſm ſubſtantiam ipſam mēſurā mobilis ſʒ ſe.
Sed inſtās ſm eſſe vt credo ad pñs eſt ipſum mutatum
eſſe mobilis ſm actū. Sicut eni idē fluxus realiter ē mo
tus ⁊ tēpus: vt dictū eſt ꝓus: ſic vnū ⁊ idē indiuiſibile eſt
Inſtans ⁊ mutatū eſſet, ſunt idē terminus mot⁹ ⁊ tpis: vn̄ ipm mutatū eē actu exñs i mo
bili dū mouet̄ eſt idē qḋ inſtans ſm eē. Sʒ dī inſtans i habi
tudine ad tps ⁊ dī mutatū eē i hitudie ad motū: vt tactū
fuit ꝓus. ℂ Ulterius cōſiderādū eſt qḋ ipſius mobilis eſt
Mobile hʒ duplex eſſe duplex eſſe. Unū eſt eē ꝓmū ⁊ ſubalē: ⁊ aliud eſt eē acci
dentale ſicut eē in theatro vel i foro: modo conſtat quod
mobile per totum motū manet vnum ⁊ idem ſm eē ſub
ſtantiale ꝓmū ſicut eſt eē celū vel lapidē vel hominem: ſed
nō manet vnū ⁊ idē ſm eē accñtale: immo diuerſificatur
ſm talia eē vt manifeſtū eſt per ſe. Sic etiā ipſum inſtans Inſtans hʒ duplex eſſe
hʒ vnum eē ſubſtantiale: ⁊ aliud eē accidētale: ⁊ eē quidem
ſubſtantiale ipſius inſtantis ſm ſubſtantiam eſt ipſū eē
id qḋ eſt mēſura ipſius mobilis ſm ſe. eſſe vō accidētale
eſt mutatum eſſe hoc vel illud vel aliquid huiuſmodi.

Tunc dicendum ad qōnē duo ſm Ariſtot. i C
litera. Primo q inſtās ſm ꝯ̄ ꝓ 2
eē non eſt vnum ⁊ idē in toto tēpore. Scḋo q inſtans ſʒ
ſuam ſubſtātiā eſt vnū ⁊ idē ſub toto tpe. Primū ꝓbat̄
rationibus Ariſtot. in lr̄a que ſunt inſolubiles q̄tum ad
illā partē: ⁊ tu reſume eas in ponēdo. ℂ Itē ꝓbat̄ aliter:
q: ſicut ſe habet mobile ad motū ſic nunc ad tēpus. ꝑ con
uenientē ſimilitudinē. Nam ſicut mobile notificat motū
aliq̄ viā: ſic nūc ipſum tpꝰ: vt tactum fuit ꝓus. Sed mobi
le nō eſt vnū ⁊ idē ſm eſſe ſaltē accidētalē per totum mo
tū vt euidēs eſt de ſe in omni motu: quare ſimiliter nūc nō
erit idē ſm eē in toto tpe. ℂ Tūc oſtēdo ſcḋm: q: ſicut ſe Rō 2e ꝯ̄ nis
habet mobile ad motum ſic inſtās ad tēpus. Sed mobi
le manet vnū ⁊ idē ſm ſubſtātiā ſub toto motu cōtinuo.
ergo nunc ſm ſubſtātiam oʒ manē vnum ⁊ idem in toto
tēpore. ℂ Itē mēſura illius quod manet idē in toto tēpo
re oʒ manē eadem ſub tempore vel in toto tempore. Sʒ
nunc ſm ſubam eſt mēſura alicuius quod manet idē ſm
ſubſtantiam in toto tēpore: eſt enim mēſura ipſius mobi
lis ſm ſe. quēadmodū tēpus eſt mēſura motus quoquo
modo ſimilitudinis. ergo ⁊c̄. ℂ Item probatur ratione
Ariſto. in litera ſupponendo q nunquam aliqua duo tē T.c. 90
pora poſſunt eē ſimul: quoꝝ vnum nō cōtineat alteꝝ. ⁊ hoc
manifeſtū eſt cuilibet intelligēti. Nō enim due hore eq̄les
quarū vna non eſt alterius contētiua ſunt ſimul. Simili
ter duo dies ⁊ duo anni. Cum ergo inſtans ſit indiuiſibi
le ſaltē in tali gñe: ⁊ per ꝯñs vnū non cōtineat alterū. Im
poſſibile eſt q duo inſtātia ſint ſimul: vnde ſi inſtans eēt
aliud ⁊ aliud in tēpore oporteret q adueniente poſterio
ri corruptū eēt prius. ℂ Tūc arguit̄: ſi eēt aliud ⁊ aliud
nunc ſm ſubſtātiam in tēpore tunc adueniēte poſteriori
nunc corruptū eēt prius: vt pʒ ex dictis: ſed hoc eſt impoſ
ſibile: q: ſi adueniēte poſteriori nūc: prius nūc eēt corrup
tum aut eēt corruptū in ſeipſo: aut in nūc ꝓri: aut i nunc
poſteriori. Si diceret̄ q eēt corruptū in ſeipſo: nūc ſimul
eēt ⁊ non eēt: q: quod corruptū eſt non eſt. Si igitur ipo
exiſtente eſt corruptum tunc ſimul exiſtit ⁊ nō exiſtit: qḋ
eſt impoſſe. Si vō diceret̄ q corruptū eſt in inſtāti prece
denti ipſum: hoc eſt impoſſe: q: qḋ corruptū eſt in aliquo
inſtanti fuit ens ante illud inſtās. g̃ ſi hoc inſtās fuerit cor
ruptū in inſtāti ipm ꝓcedēte: tūc an̄ illḋ inſtās precedens C
ipſum fuit ens: qḋ eſt impoſſe. Et breuiter ſi corruptū eſt
in inſtāti ꝓcedēte ipſum ſequit̄ q prius corruptū ē q̄ fue
rit. q: in nullo inſtanti ꝓcedēnū fuit ens. Si aūt diceret̄ q
eſt corruptū in inſtanti ſequēte ipſum. hoc nō pōt ſtare: q:
cū inſtās nō ſit cōtiguū nec imediatū iſtāti: vt pʒ in. 6. hu T.c. 2.
ius. imo inter q̄lʒ duo inſtātia eſt tps mediū: neceſſe eſſet
qḋ illud inſtans ſil' eēt i toto tpe itermedio inter illa duo
inſtātia: ⁊ ſic cū illo tpe ſint iſtātia plura: ſeq̄t̄ icōueniēs
qḋ prius. ſ. q vnū iſtās ſit ſil' cū alio: imo cū multis alijs. g̃
nō pōt contingē q adueniēte nūc poſteriori corruptū ſit
nūc ꝓus. q̄re ſi ē aliud ⁊ aliud nūc tpis ſeq̄t̄ q ſil' erunt di D
uerſa nūc: qḋ ē ipoſſe: vt dcm̄ ē. ℂ Circa iſtā rōnē ꝯſiderā Obiectio
dū q ſic aliq̄ dicūt: ⁊ ſatis rōabil'r iſta rō nō pōt eē demō
ſtratiua. Nā peadē viā ꝓbaret̄ q inſtās ſm eē nō eſt ali
ud ⁊ aliud in toto tēpore: imo ſolū vnū. ℂ Argueret̄ eni
ſi eēt aliud ⁊ aliud inſtans ſm eē: tunc adueniente poſte
riori oporteret corruptū eē prius q: al'r ſimul eēnt qḋ eſt
impoſſe: ⁊ tūc q̄ritur an illud ꝓus inſtans ſit corruptū i ipo

nunc priori: aut in aliquo nunc precedente ipſum aut in
nunc ſequenti: ꝛ quocunqꝫ dato ſequitur inconueniens:
vt prius deductum eſt. ¶ Per eandem etiam viam pro-
baretur ꝙ mutatum eſſe non corrumperetur ſed mane-
ret adueniente alio mutato eſſe: quod tamen falſuꝫ repu
tatur: quia ergo per iſtam rationem ſi valeret conuince-
rentur iſta duo impoſſibilia. ſ. ꝙ mutatum eſſe nõ poteſt
corrumpi: ꝛ quia nunc ſm eſſe non eſt aliud ꝛ aliud in to
to tempore: neceſſe eſt dicere iſtam rationem non eſſe de-
monſtratiuam: ꝛ ꝙ Ariſt. non vtitur ea tanquam demõ-
ſtratiua: ſed vt probabili ſoluꝫ. ¶ Diceretur ergo ſoluen-
do iſtam rationem ꝙ iſtans ſm eſſe eſt aliud ꝛ aliud. Et
cum dicitur quod adueniente vno inſtanti oportet alterũ
corruptum eſſe. concedo. Et cum queritur in quo inſtan-
ti corruptum eſt illud inſtans. dicunt hic aliqui quod
ipſum inſtans non eſt corruptum in aliquo inſtanti: ſed in
tempore ſequente illud inſtans. Et hoc ſic declarant nam
ſicut corruptum eſſe rei que habuit eſſe temporale eſt in
inſtanti: ſic rationabile videtur quod corruptum eſſe rei
que habet eſſe indiuiſibile: ꝛ que non habet eſſe diuiſibi-
le ꝛ temporale ſit in tempore ſequente. Unde cum ipſum
inſtans ſm eſſe non ſit quid diuiſibile ſed indiuiſibile ſuũ
corruptum eẽ non eſt in aliquo inſtanti ſed in tempoꝛe ſe-
Dubitatio quente ipſum. ¶ Et tũc dubitatur circa hoc: quia corru
ptum eſſe eſt terminus corruptionis. Si ergo inſtans ali
quod corruptũ eſt in tẽpore ſequẽte ipſum: tũc opꝫ ꝙ cor
ruptiõ eius preceſſerit. Querit̃ ergo in qua mẽſura fiat ei⁹
corruptio. vtrũ in ipſomet aut in tẽpore precedente aut
in tempore ſequente ipſum: non eſt dicendũ ꝙ ſua corru
ptio fiat in ipſo: quia lꝫ corruptum eẽ ſit in inſtanti tñ cor
rumpi non eſt in inſtãti. Et iterum ſi eius corrumpi dice
retur eſſe in ipſo inſtãti quod corrũpitur: aut ipſuꝫ corrũ
pi eẽt totum ſimul aut pars poſt partem ꝛ ſucceſſiue. Si
totum ſimul ergo totũ corruptũ ẽ in ſeipſo qđ eſt impoſſi
bile. Si pars poſt partem: tunc opꝫ ꝙ eius mẽſura hẽat
partẽ ꝛ partem: inſtãs aũt non habet partes. ergo corrũ
pi ipſius inſtantis non fit in ipſomet inſtanti. Si vero di-
catur ꝙ eius corrumpi fiat in tempore precedente ipſuꝫ:
hoc nihil eſt: quia ſic corrumperetur anteqꝫ fuerit cũ in tem
pore precedente non fuerit. Si autẽ dicat̃ ꝙ eius corrum
pi fiat in tpe ſequente ipſum: tunc manebit in aliqua par
te tẽporis ſequẽtis: quia illud quod corrumpitur dũ cor
rũpit̃ eſt ens ſm ꝙ corrumpi diſtinguitur cõtra corruptũ
eẽ: ergo ſimul erit cũ oĩbus inſtantibus illius temporis:
qđ eſt impoſſibile. ¶ Forte dicendum ꝙ corruptum eſſe
R° non ſequitur corrumpi illius ꝛ eiuſdem rei niſi in rebus
diuiſibile eſſe habentibus: inſtans autẽ habet eſſe indiui-
ſibile: ꝛ ideo ſuum corruptum eẽ non eſt poſteri⁹ ad eius
corrumpi: ſicut ꝛ eius gñatum eſſe non eſt poſt eius gña
ri. Et cum dicitur ꝙ corruptum eẽ eſt terminus corru-
ptionis: ꝛ ſic eſt poſterius eadem. Dicendum ꝙ veruꝫ eſt
in rebus habẽtibus diuiſibile eẽ ꝛ tẽporale: ſed in rebus
indiuiſibilibus non eſt verũ: ſicut etiaꝫ in talibus gñatum
eſſe non eſt poſterius gñatione: vt dicitur in. 10. ethic. de
delectatione: ꝛ ſimiliter de alijs indiuiſibilibus.
¶ Sed contra predicta oriuntur quedaꝫ difficultates. Pri
Dubitatio mo de inſtanti ſecundũ ſubſtantiam quid ſit illud. aut eni
eſt idem eſſentialiter cum ipſo mobili: aut aĩe eius. Non
eſt dicẽdum ꝙ ſit eẽntialiter idẽ cum mobili: qꝛ ſic nõ eẽt
mẽſura eius: cum nihil ſit menſura ſuiipſius. Si vero eſt
accidẽns mobilis queritur in quo gñe ſit illud: aut in gñe
quantitatis aut qualitatis: aut in aliquo alio: hoc enim
non eſt ſatis manifeſtum. ¶ Item menſura debet eſſe no
tior menſurato: vt manifeſtum eſt. 10. metaph. nunc aũt
T.c. 104 ipſum inſtans nõ eſt notius mobili: immo ecõuerſo ſꝫ Cõ
mẽtatorẽ expreſſe. Dicitur enim ꝙ tranſlatum ẽ cuꝫ hoc
qđ eſt prius inſtanti in eſſe eſt apud nos notius. Forſitan
Cõmẽtator ibi loquitur inſtanti ſm eſſe: ꝛ non de inſtan-
ti ſm ſubſtantiam. ¶ Item dubitatur de inſtanti ſm eſſe
cum enim inſtans ſm eſſe ſit menſura ipſius mutati eſſet
vt omnes concedunt: ꝛ nihil eſt ſuiipſius menſura. vide-
tur ꝙ ipſum inſtans ſm eſſe non ſit idem eſſentialiter cũ
mutato eſſe: cuius oppoſitum dicebatur prius.
¶ Ad primum iſtorum videtur dicendum: ꝙ inſtans ſm R° ad primum
ſubſtantiam non eſt idem eſſentialiter cum ipſo mobili: Inſtãs ẽ
ſed cum queritur in quo predicamento debet eſſe ipſum i gñe quãtitatis
inſtans ſm ſubſtantiam: de hoc non eſt multum exquiſi-
tum: poteſt dici forte ꝙ eſt in genere quantitatis. Eſt eniꝫ
vnitas eius quod fertur id eſt vnitas mobilis: ſicut vide-
tur velle Phs in litera: ꝛ hoc forte eſt principium nume
ri quo ipſum mobile numeratur cuꝫ alijs mobilibus. Si
autem queratur quare ipſa vnitas magis dicitur inſtans
qꝫ ſubſtantia mobilis: cũ tñ ſubã mobilis nõ ſit inſtãs ſꝫ
mota ꝛ fluẽs. Dici poteſt ꝙ lꝫ ſubſtãtia mobilis ſit prĩci-
pale ſubiectum motus: tamen ad vnitatem motus neceſ-
ſario requiritur vnitas mobilis: vt pꝫ in. 5. huius. ꝛ ideo T.c. 34
iſta vnitas dicitur inſtans ſm eſſe quod eſt diſpoſitio ad Inſtans
motum vnum. ¶ Et alij dicunt ꝙ non eſſet magnum in- eſt ſubs
conueniens ꝙ ipſum inſtans ſm ſubſtantiã eſſet ipſamet mobilis
ſubſtantia mobilis. Iſta enim ſubſtantia mobilis eſt illa
que principaliter ſubijcitur motui: ꝛ que eſt non ſtans. i.
non manens ſub eodeꝫ eẽ: dicitur tamen mobilis vt ſub
ſtat motui: ꝛ dicitur inſtans vt ſubſtat fluxui qui eſt tem-
pus. Et cum dicitur ꝙ inſtãs ſm ſubſtantiam eſt menſu
ra ipſius mobilis ꝛ nihil eſt menſura ſuiipſius. Dicerent
ꝙ hoc non eſt verum: nec habetur hoc ab Ariſto. in lra.
nec eſt demonſtratum ſufficiẽter. ſ. ꝙ inſtans ſm ſubſtan
tiã ſit mẽſura mobilis: immo mẽſura mobilis quantum
ad eius magnitudinem eſt aliqua quantitas: q̃ aliquotiẽs
ſumpta reddit totam magnitudinem eius permanenteꝫ:
mẽſura autẽ eius quantũ ad ſuam ſubſtantiam eſt eternĩ
tas: ꝛ loquor de mobili primo: ꝛ vniuerſaliter de corpo-
re celeſti: eſt enim eternuꝫ ſm ſubſtantiam: vt pꝫ ex p̃ celi T.c. 20
ꝛ mundi. Primũ tñ dictũ. ſ. ꝙ inſtans ſm ſubſtantiam eſt
vnitas ipſius mobilis: ꝛ ꝙ eſt aliud eẽntialiter a ſubſtan-
tia mobilis: eſt cõmunius ꝛ magis creditur eẽ de intẽtio
ne Ariſto. ꝛ Cõmẽtatoris. ¶ Ad aliud dubiũ cũ dicit̃. mẽ R° ad ſcðm
ſura ꝛc̃. Ad hoc dicũt aliqui ꝙ per mobile nos poſſum⁹
intelligere duo. Uno⁰ ſubam ꝛ naturã ipſi⁹ mobilis non
cõprehẽdẽdo illã diſpõnẽ q̃ dĩ inſtãs ſm ſubam ꝛ ſic mo
bile hñ ẽ noti⁹ inſtãti. ꝛ hoc modo intelligit Cõmẽtator.
Uel per mobile poſſumus intelligẽ naturam mobilis cõ
prehẽdẽdo iſtã diſpõnẽ eius: ꝛ ſic ipſuꝫ inſtãs ſm ſe ſum
ptum noti⁹ eſt mobili: ꝛ eſt eius mẽſura. Sꝫ illud non vi
detur ſtare: qꝛ ſi illud totuꝫ aggregatum ex nã mobilis ꝛ Impugnatio
iſta diſpõne eſt minus notũ ipſo inſtãti ſm ſe ſumpto. aut
iſtud cõuenit illi inſtanti rõne nãe mobilis: aut rõne illius
diſpõnis: aut rõne totius. Nõ p̃ mõ: qꝛ iã cõceſſum ẽ ipm
mobile notius eẽ inſtanti. Nec 2° mõ: qꝛ ſic inſtãs eẽt mi
nus notum ſeipſo. Nec 3° mõ. qꝛ totuꝫ ẽ notius apđ nos
ſuis ptibus: vt pꝫ in primo huius. q̃re ꝛc̃. Et iđ dõꝫ ẽ ali T.c. 4
ter ꝙ ipſum inſtãs ſm ſubſtantiam non eſt menſura pro Alia
prijſſime dicta reſpectu mobilis. ſic enim ſequeret̃ ipꝫ eẽ R°
pus ꝛ notius: ꝛ p ſui replicationẽ cõſtitueret mobile: qđ
non cõceditur: ſed ẽ mẽſura ĩproprie dicta: ſicut enim mẽ
ſura pprijſſime dicta eſt vnitas ſimplr̃ que eſt principiuꝫ
numeri: ꝛ eſt quid indiuiſibile in numero: ſic etiã ipſum in-
ſtans ſm ſubam eſt quid indiuiſibile ex parte in mobili: indi
uiſibile dico ſimplr̃: vel in tali genere: ꝛ ſicut menſura ali-
quoties ſumpta reddit totũ menſuratũ pcẽſe ſic ipſum in-
ſtans ſm ſubam nõ excedit mobile nec excedit̃ ab eo: ſed
ei reſpondet ſicut tẽpus mobili: q̃re ꝛc̃. inquire vlterius.

R°ad ¶ Ad aliam dico ꝙ mutatum eſſe eſt duplex. Unū ē mu
tertium tatum eſſe quod eſt in primo mobili: ⁊ aliud eſt quod eſt
in aliquo alio mobili a primo. Nunc autē dico ꝙ ipſuꝫ
mutatum eſſe primi mobilis eſt menſura mutatorum eē
aliorum mobilium: ſicut etiam motus primi mobilis eſt
mutatū quodammodo cauſa omnium aliorum motuuꝫ. vt pꝫ in
eſſe pmi 8° huius. ſed mutatum eē iſtorum mobilium inferiorū
mobilis non eſt mēſura mutati eſſe corporis celeſtis nec eius cō. q̈
ē mēſu re non valet. ¶ Et ſi queras quid igitur eſt menſura mu
ra aliorū tati eē quod ē in primo mobili: dicerē ꝙ nulla eſt eius men
T.c.76 ſura proprie: ſꝫ ipſum ē mēſura aliorū quēadmodū mo
tus primus non menſuratur aliquo alio motu. Quod
autem mutatum eſſe primi mobilis ſit inſtans: hoc pꝫ ex
dictis. Nam ſicut motus primus eſt menſura omniū iſto
T.c.114 rum motuū inferiorum: vt dicitur in iſto.4. ſic indubitan
ter mutatum eſſe primi mobilis eſt mēſura mutatorū eē
iſtorum inferiorū: ⁊ non eſt aliquod mutatum eē in iſto
mundo inferiori quin reducatur ad aliquod mutatū eſſe
celi. nunc autē videtur nihil aliud eſſe mēſura mutati eſſe
niſi inſtans: quare ſequitur ꝙ ipſum mutatum eſſe primi
mobilis ſit ipſum inſtans primo ⁊ principaliter dictum.

F **Ad rationes** pꝫ ex dictis. due enim pme bñ ꝓ
bāt ꝙ inſtans ſm ſe ē aliō ⁊ aliō.
ſed de inſtāti ſm ſubam nō cōcludunt. ¶ Ad 3um dico ꝙ
ſimile eſt de puncto in linea ⁊ de inſtanti in tēpore in hoc
ꝙ ſicut punctus ↄtinuat partes linee: ſic inſtans continuat
partes tēporis. Sꝫ in alio eſt diſſimile: q2 punctus eſt qḋ
permanens ⁊ quieſcēs: ⁊ ideo pōt eē aliud ⁊ aliud: ſꝫ ipꝫ
inſtans ſm ſubam ſꝑ mouet: ⁊ ideo non manet idem ſm
eſſe. Et ideo dicēdū ē ſtatim ꝙ rō bñ concludit de inſtanti
ſm eē: ⁊ illud eſt qḋ comparat tēpori vt punctus ad line
am: ⁊ ideo ſoluta eſt ex dictis. ¶ Ad aliaꝫ ſilr dico ꝙ in
ſtans ſm eē nō manet idē: ſed inſtās ſm ſubaꝫ manet idē
ſm illud qḋ eſt: lꝫ eē diuerſum accipiat ſicut ⁊ ipſum mo
bile. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliud ſilr dico ꝙ idiuiſibile motus
ſcilicet mutatū eē non manet vnū ⁊ idē: ⁊ ideo nec inſtans
ſm eſſe: ⁊ hoc conceſſum ē. ¶ Ad aliā cū dr̄ ꝙ tūc inſtās
⁊c̄. nego ↄñam. ⁊ cū ꝓbat. q2 illud qḋ eſt in aliquo diuiſi
bili ⁊c̄. poteſt dici ꝙ verum eſt ſi ſit in diuiſibili ſicut per
fectio in ſua ꝑfectibili: vel ſicut forma inherēs ſubo: ſꝫ ſi
eſt i eo ſicut cōtinuās eiꝰ ptes: nō oꝫ ꝙ ſit diuiſibile ſm eius
diuiſionē. Uel dicat ꝙ rō bñ ↄcludit ꝙ inſtās ſm eē non
eſt vnū ⁊ idē in toto tpe ſed diuerſum. Inſtans tñ ſꝫ ſub
ſtātiam eſt vnū ⁊ idē ſub toto tpe ſicut diſpoſitio mobilis
neccīa ad vnitatē motus non ſicut forma ꝑficiēs ipm tēpꝰ
⁊ ideo non valet iſta ratio.

Queſtio. xxij.

A C Onſequēter querit. Utrū inſtās cauſat tem
pus. ¶ Arguit ꝓ ꝙ nō. q2 ſi inſtans cāret tē
pus: tūc ipm tēpus eēt cōpoſitū ex inſtātibꝰ
T.c.88 quod eſt impoſſibile: vt pꝫ ex. 6° huꝰ. Et ꝓ
bat ↄña. q2 ſi inſtās cāret ipm: hoc videret eſſe
per ſui fluxū: modo ſile eēt de inſtāti ſi flueret ad cauſan
dum tēpus ſicut de indiuiſibili ſi moueret ad pertrāſeū
dum aliquod ſpatiū: ſed ſi indiuiſibile moueret ꝑ ſpatiuꝫ
aliqḋ: ſequeret ꝙ illud ſpatiū eēt ex indiuiſibilibꝰ cōpoſi
tum: vt oſtēditur in. 6. huius. ergo ſimilr ſi inſtās flueret
ad cauſandum tēpus oporteret ꝙ tēpus eēt cōpoſituꝫ ex
inſtantibus. ¶ Itē cōfirmat iſta ratio. ſi inſtans cauſaret
tempus hoc eēt altero iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ. vel ꝙ per ſui
fluxū cauſaret tēpus ipſum: vel ꝙ fluxus eius eēt ipſum
tēpus. Non pmo mō. q2 ſi inſtans per ſui fluxuꝫ cauſaret
tps: oporteret ꝙ ille fluxus cū ſit qḋ ſucceſſiuū vel eēt tē
pus vel motus: nō eſt dōm ꝙ ſit motus: q2 motus eſt flu
xus mobilis: ⁊ ſic non eſt fluxꝰ inſtantis. g fluxus ſi ipſius
eſt fluxus eſt ipſummet tēpus. Unū ſi inſtans ꝑ ſui fluxum
eēt tēpus tūc eſt dicere ꝙ inſtās per tempus cauſet tēpus
qḋ eſt ridiculū. ¶ Itēꝫ ſi dicat ꝙ inſtans cauſet tps ſic ꝙ
ipſum tēpus ſit fluxus inſtātis: adhuc videt inconueniēs.
Cū enim fluxꝰ ſit in eo qḋ fluit ſubiectiue ſequeret ꝙ tē
pus eſſet ſubiectiue in inſtāti: qḋ eſt abſurduꝫ. quare ⁊c̄.
¶ Item ſi inſtās cāret tēpus: tunc inſtās ⁊ tempus ſimul
eſſent: cā enim ⁊ cātum ſimul ſunt ⁊ non ſunt: vt pꝫ in. 2.
huius. ⁊ in. 5. metaph. hoc aūt eſt incōueniēs. q2 inſtans T.c.36
eſt indiuiſibile: tps aūt eſt diuiſibile. quare ⁊c̄. T.c.3.

Oppoſitum arguitur auctoritate Commētato
ris i. 17. cōmēto huꝰ capli. vbi dicit cō.113
ꝙ inſtās qḋ eſt agēs tpis eſt idē in omni motu: ⁊ cuꝫ fuerit
demonſtratum. ⁊ in. 18. commēto. dicit ꝙ inſtans agit tē cō.114
pus: ſicut tranſlatum tranſlationem.

Ad queſtionem eſt intelligendū ꝙ ſicut dcm̄
eſt pus. Inſtās accipit vł po B
teſt ↄſiderari duplr. Uno mō ſm ſubam. Alio mō ſꝫ eē. Inſtans
Inſtans ſm ſubam dicit eē mēſura propria ipſius mobi accipit
lis ſm ſe: quēadmodū tēpus eſt mēſura motus. Inſtans
autē ſꝫ eē eſt ipſum mutatum eē quod continuat partes
fluxus adinuicem vel quod terminat ipſum fluxum.
¶ Tunc dico ad queſtionē primo ꝙ inſtās ſm ſubam non
eſt cauſa per ſe proprie ⁊ principalis ipſius temporis: qḋ
probatur. quia vel eſſet cauſa materialis vel efficiens: vel
forma vel finis. Non eſt cā materialis ſiue ſubm pncipale
q2 hꝰ ſubm pncipale ē ipſum mobile qḋ ſubijcit motui:
qui eſt fluxus ⁊ tps: nec eſt efficiens: quia cā efficiens tem
poris eſt ipſum mouēs. inſtans aūt nō eſt mouēs. Et hoc
ēt aliqui ꝓbant ſic: q2 ipſum inſtans eſt de gñe qātitatis.
qātitas aūt nō eſt pncipiū actiuum: vt dicit Cōmēta. in. 4. Cō.84.
huius. Nec eſt cā formalis: q2 tēpus ipſum eſt qdam for
ma accñtalis. Unū nō hꝫ cauſam formalem proprie: vt cōi
ter dr̄. Et confirmatur: q2 cā formalis cuiuſlibet eſt eius
quidditas vel pars principalior quidditatis: vt dicit i. 7. Cō.29.
metaph. ipſum aūt inſtans ſm ſubam qḋ eſt vnitas eius
qḋ fertur non eſt quidditas tēporis: nec pars pncipalior
quidditatis: vt manifeſtuꝫ eſt cuilibet intelligenti. Nec ēt
eſt cauſa finalis ipſius tēporis: q2 finis tēporis videt eſſe
terminus ipſius tpis: cū. n. tēpus ſit eēntialr fluxus mo
bilis ad aliquē gradum ꝑfectionis vel ad vbi aliquod: vi
ꝙ huiōi gradus vel vbi eſt finis ꝓpinquus ipſius fluxus:
⁊ ꝑ ↄñs finis tēporis. ergo inſtās ſm ſubam non eſt cau
ſa finalis tpis. ¶ 2° dico ꝙ hꝰ inſtās reducit aliquo mo
do ad genus cauſe mālis: q2 omnis diſpoſitio neceſſario
requiſita ⁊ preſuppoſita ad eē alicuius in ſubiecto redu 2ª ſcōa
citur ad cauſam māliem. hoc conceditur quaſi ab oibus:
vñ calidū ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ ſiccū dicunt cā mālis ge
nerationis miſti. vt pꝫ in. 4. metheo. ſed ipſum inſtans ē
hꝰ. Nā tēpus cū ſit paſſio motus reqrit vnū motū. Uni
tas aūt motꝰ reqrit vnitatē mobilis: vt pꝫ in. 5. huius. ⁊
ſic vnitas mobilis que dr̄ inſtans ſm ſubam requirit ad T.c.34
eſſe tēporis neceſſario. q̈re ⁊c̄. Inſtans aūt ſm eſſe non vr̄
etiam eē cauſa ꝓprie dicta ⁊ principalis ipſius temporis:
ſed eſt cōtinuatiuum ptium tpis: ⁊ eſt ſicut diſpoſitio ne
ceſſario requiſita: ⁊ ꝑſuppoſita ad eſſe eius ⁊ vnitatē. Si
cut ēt punctus eſt diſpō neceſſaria ad lineam ⁊ eius vnita
tem. Uel ſi ponat eē cā tēporis erit cā finalis aliquo mō.
Terminus eniꝫ motus eſt aliqlr finis ipſius motꝰ: ⁊ ipm
inſtās ſm eē eſt terminus motꝰ qui eſt fluxus ⁊ tempus.

Ad primam rōnem nego ↄſiliā: ⁊ ad ꝓbationem
dico ꝙ nō ē ſile de inſtāti fluēti ⁊ de
inſtanti indiuiſibili ſi poneret moueri. Nam ipſum inſtās
nō cōmēſurat ſe alicui ſpatio ſicut indiuiſibile facēt ſi per
ſe moueret. Itē ipſum inſtās non eſt ꝑ ſe ſubm ⁊ pncipa
le ipſius durationis que eſt tēpus ſicut indiuiſibile ſi mo
ueret foret ſubm motus. Sed inſtās eſt ſolū diſpoſitio
quedā neccīa requiſita ad motū vnū ⁊ ad tpa. Uerbi grā.

determinato

determinata proportio inter qualitates elementares eſt quedā diſpoſitio requiſita ad talē colorē: ⁊ tamen color non eſt in huiuſmodi proportione tanq̄ȝ in ſubiecto primo. ❡ Ad aliud dico ꝙ ipſe fluxus inſtātis .i. duratio illa ſucceſſiua ⁊ continua que eſt inter diuerſa eſſe inſtātis eſt tempus. Et cū dicitur ꝙ fluxus eſt in eo qḋ fluit. dico ꝙ verū eſt in eo quod ꝑ ſe ⁊ principalr̄ fluit: ſed ipſuȝ inſtans nō eſt qḋ per ſe ⁊ principalr̄ fluit: ⁊ cuius principaliter eſt fluxus. Eſt aūt diſpoſitio neceſſaria ad fluxū vnū ⁊ fluit per accidens ad fluxum mobilis cuius eſt menſura. ❡ Ad aliā pȝ ex dictis. bene enim concludit ꝙ inſtās non hȝ proprie ⁊ ꝑncipaliter cauſalitatē ſuper tēpus: ſed non ſeq̄tur quin hȝ aliquā neceſſitatē ad eē tēpus tanq̄ȝ diſpoſitio ſubiecti ꝑncipalis. ❡ Ad auctoritates Cōme. pȝ per iam dicta. Intelligit enim Cōmē. ꝙ inſtans ē cauſa temporis: q̄ȝ eſt diſpoſitio preſuppoſita neceſſario ad eſſe temporis ⁊ ſic reducitur ad genus cauſe materialis. cuius ſignum eſt: q̄ȝ dicit Cōmētator ꝙ inſtans agit tempus ſicut tranſlatū tranſlationē. Trāſlatū autē non eſt effectus tranſlationis ſm ſubiectum: quere ⁊c̄.

❡ Minimus autē numerus eſt qui ſimpliciter quidē dualitas eſt ⁊c. Textu commenti .cviij.

Queſtio .xxiij.

A Circa principium huius capituli poteſt q̄ri. Utrū ſit dare minimū tēpus. ❡ Arguitur ꝑ
t.cō.41 ꝙ ſic: q̄ȝ Ariſt. in 2° de anima. dicit ꝙ oium natura cōſtantium poſitus ē terminus ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmēti: ⁊ pari ratione oȝ eſſe poſitus terminus diminutionis ⁊ paruitatis. Tēpus autē eſt quoddā ens conſtās a natura vt manifeſtuȝ eſt. q̄re ⁊c̄. ❡ Itē Phs in primo huius dicit ꝙ ē dare minimā carnē ⁊ minimū os: q̄re ſilr̄ ⁊ tempus minimuȝ.
t.cō.36 ❡ Item Ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato vult ꝙ ē dare minimum ſenſibile: ⁊ per eādem rōnem videtur ꝙ ē dare mi
T.c.36 nimum tēpus. ❡ Item Ariſto. in 6° huius. vult ꝙ eodē
38.39. modo inueniā̄t finitas ⁊ infinitas. Cōtinuitas ⁊ diuiſibilitas: ⁊ alia in motu ſicut in magnitudine: cuȝ igit̄ ex parte magnitudinis nā̄lis inq̄uātū talis ſit dare minimuȝ: ergo ex parte tēporis. ❡ Itē arguit̄ auctoritate Cōmē. ꝑ au
Cō.6. ctoritate eius in 3° ſup̄ diffōneȝ motus. ipſe dicit ibi ꝙ ſi aliquid augeat̄ per digitalē quantitatem in vno anno: certū eſt ꝙ minimū tempus ſenſibile nō hȝ parteȝ ſenſibilē illius digiti ſibi correſpōdentē ex quo vult ꝙ eſt tem
Cō.32. pus minimū. ❡ Item Cōmē. in 6° hui⁹. ꝯmēto. 3 2 dicit ꝙ primū in gn̄atione eſt ꝑmū quod pōt inueniri de generato: ⁊ dicit ꝙ eſt determinate quātitatis: ⁊ exemplificat de igne qui pōt eſſe minima pars ignis: ex quo ſequitur ſi ſit ꝑmū in gn̄atione: erit minimū qḋ poſſit accipi de generatione. ⁊ ſeq̄tur: ſi motus vel mutatio ſit minima: ei⁹ mēſura vt tempus erit minimū. ❡ Itē in 8° phyſicoꝝ.
Cō.23. cōmento 2 3° ꝙ partes motus ī alteratione ⁊ augmentatione nō diuidūtur ſm partes temporis: ſed eſt dare primam partē motus: vnde dicit poſtea ⁊ eodē cōmento ꝙ prima pars motus noui ſit ſubito id eſt in inſtanti. certū aūt eē videtur qḋ nō loq̄tur de inſtanti qḋ eſt ſimplex et oino indiuiſibile: q̄ȝ prima pars motus noui eſt motus. Motus autē non ſit in inſtāti qḋ eſt oino indiuiſibile: ergo intelligit per inſtās aliqḋ tempus minimū quo nō poteſt eſſe minus: ⁊ per ꝑmum in motu motū minimū: q̄ȝ certū eſt ꝙ ſi non eſſet motus minimus non eſſet primus in motu. ❡ Item in eodē cōmēto habetur ꝙ in augmentatione minima partiū magnitudinis factarum eſt determinata in intellectu actu: ⁊ ſi licet hec ē minima pars motus ⁊ minima pars temporis cuȝ motus ⁊ tempus cōſequantur magnitudinē. ❡ Item Ariſto. vult in de ſenſu ⁊ ſenſato: qḋ cōgelatio ſit tota ſimul: ſed nō videt̄ fieri tota ſimul: id eſt in inſtanti indiuiſibili: ergo ſit in aliquo tēpore inſenſibili ⁊ illud eſt minimum: quare ⁊c̄.

Oppoſitum arguit̄ auctoritate Ariſt. in litera: vbi dicit qḋ temus minimū hȝ numerū: eſt vnū aut duo. ſm magnitudinē aut non eſt: ⁊ itelligit Phs per magnitudinē tēporis eius ꝯtinuitatē. Unū manifeſtū eſt ipſum itēdere qḋ tēpus ſm ſuā cōtinuitatem nō hȝ minimū. ❡ Itē ipſe probat in 6° huius. qḋ nō eſt dare primum nec in motu nec in tempore: ſi tamē eēt dare minimū motum eſſet dare ꝑmū: quare ⁊c̄. t.c.108 T.c.46

De iſta queſtione intelligēduȝ qḋ inueniuntur aliq̄ dixiſſe: qḋ q̄ȝtitas ꝯtinua que eſt tp̄s pōt ꝯſiderari dupliciter. Uno° quātuȝ ad ſuā mām. Alio modo q̄ȝtum ad ſuam formaȝ: ⁊ dicūt iſtam diſtinctionē haberi ex intentione Ariſto. in primo de generatione. capitulo. de augmēto. vbi dicit qḋ omne habēs formā in materia hȝ duplices partes. ſ. ſm materiam ⁊ ſm formaȝ. Tunc dicunt qḋ ſicut i carne eſt dare minimū ſm formā. ſ. inquātū eſt nā̄lis: q̄ȝuis ſm mām ⁊ ſm nām ꝯtinui ſit diuiſibilis in infinitū. ſic dicūt qḋ cū diuiſibilitas in motu ſit a diuiſibilitate magnitudinis: ⁊ diuiſibilitas tēporis ex diuiſibilitate motus: eſt dare minimuȝ ⁊ motū ⁊ tp̄s ſm formā ⁊ non ſm mām. Per hāc igitur diſtōnem volunt exponere oēs auctoritates Ariſ. ⁊ Cōmen. que in hac materia ſibiīuicē contraria videntur. ❡ Sȝ iſta poſitio videtur eſſe inconſtans ꝓpter multa. ꝑmo q̄ȝtum ad iſtā diſtinctionē: q̄ȝ lȝ hoc nomen tempus bn̄ ſignificet aliqua duo. quorum vnū eſt aliq̄ȝ modo ſicut mā reſpectu alterius: vt viſum fuit prius: ⁊ videbitur poſt ſi deus voluerit: tamē nunq̄ȝ iuenitur ab Ariſto. nec a Cōmē. qḋ hec q̄ȝtitas continua que eſt tempus habeat māȝ ⁊ formā: īmo videtur eē forma ſimplex ſimplicitate que opponit̄ compōni ex materia ⁊ forma. lȝ ſit cōpoſita ex ꝑtibus q̄ȝtitatiuis: quarum vna nō eſt mā reſpectu alterius: eo qḋ vna toliū partiū eſt extra aliam i dicontinuo: ⁊ vna non eſt ꝑfectio inexiſtēs alteri: vt ſciunt etiā parum exercitati in phia. ❡ Item nulla indiuiſibilia ſm qḋ indiuiſibilia ſunt faciunt maius: hec eſt manifeſta ſicut due linee non faciunt maius ꝓ latitudine: q̄ȝ linea quelibet eſt indiuiſibilis ſȝ latitudinē: ⁊ ſimilr̄ ſupficies non facit maius ſm profunditatē: ſi igitur eſt dare tēpus indiuiſibile ⁊ minimū ſm formā ⁊ ſimiliter motuȝ vt dicunt: tūc duo motus minimi nō faciunt plus q̄ȝ vnū: ⁊ eadeȝ rōne nec infinita minima tēpora aut motus. ex quo ſeq̄tur qḋ totus motus celeſtis ſm formā ē ſimul ſicut ⁊ minimus motus vt dicūt. Silr̄ totū tp̄s ſimul eſt ſcḋm formā ſicuti minimū tēpus: que ſunt abſurda. ❡ Et iḋ dicendum ad queſtionē qḋ nō eſt accipere tēp⁹ ſimplr̄ minimum q̄ȝtū ad ſuā continuitatē: qḋ ꝓbat̄ ſic. Si non eſt motus minimus: nō ē tēpus minimū: ſed non eſt motus minimus. ergo ⁊c̄. Maior eſt euidēs: ⁊ eaȝ concedunt illi qui ponūt tempus minimū: ⁊ minor ꝓbātur: q̄ȝ ſi eſſet minimus motus aut eēt motus alicuius iſtoꝝ inferiorū: aut motus celeſtis per ſufficiētē diuiſionē: ſed non eſt motus alicuius iſtoꝝ inferiorū: Nam omni motu in iſtis inferioribus contingit dare motū velociorem ⁊ tardioreȝ: ergo ſi eſſet motus minimus alicuius iſtoꝝ mobiliuȝ inferiorum ſequeret̄ qḋ mobile tardius in eodē tēpore ꝑ minus ſpatium moueret̄ ſi incipiāt moueri ſimul: qḋ eſt impoſſibile. ſed motus capit q̄ȝtitateȝ a ſpatio ſup̄ qḋ ſit motus: ergo erit dare motuȝ minoreȝ motu minimo. ❡ Sed forte diceret̄ qḋ motus bene capit q̄ȝtitatē a ſpatio ſup̄ quod ſit motus: ſȝ nō ſequitur qḋ mot⁹ ſup̄ ſpatiū minus ſit minor niſi cetera ſint paria. Si igit̄ duo mobilia eque velocia mouerent̄ ſup̄ duo ſpatia: quoꝝ

B Opi. p°

Impro/batio.

Indiuiſibile non fac' maius.

C 2 R°.

Obio.

R°.

vnū eſt maius ⁊ alterū minus: tunc motus per ſpatiū minus erit minor: ſed ſi vnū mobile ſit velocius ⁊ alterū tardius non erit neceſſe imo poterit ↄtingere ꝙ motus tardioris per minus ſpatiū erit equalis motui velocioris: dūmodo ſint in eodem tempore: ⁊ ſic nō ſeqtur ꝙ ſit motus minor minimo. ⁋ Item poteſt aliter argui. Si aliqđ iſtorū inferioꝝ mobiliū moueretur motu minimo ꝑ aliquod ſpatium illud ſpatiū nō pōt eſſe omnino indiuiſibile. opꝫ igitur ꝙ ſit quid diuiſibile ⁊ habeat partem extra partē. ⁊ neceſſe erit ꝙ ꝑus tēpore ꝑtranſeat ꝑtē ꝗ̄ totū. hoc ēt eſt manifeſtū: cū igitur nō poſſit trāſire totū illud ſpatiū in equali tēpore cū tēpore quo pertranſit ꝑtē nec in minori vt eſt manifeſtum: relinqtur ꝙ in maiori tēpore ꝑtranſit totū illud ſpatium ꝗ̄ ꝑtem eius: ⁊ ꝑtē eius ī minori tēpore ꝑtranſibit ꝗ̄ totū. ponatur igitur ꝙ ī termino illius tēporis quieſcat: q: ad qđlibet mutatū eē poteſt terminari motus ſaltem in iſtis inferioribus: manifeſtum eſt ꝙ tūc ille motus erit minor motu qui ponebaẜ minimus: qđ eſt omnino impoſſibile. ergo ⁊c̄. ⁋ Tunc oſtēditur de motu celeſti ꝙ non pōt eſſe minimus ſimpliciter: q: ſi eēt motus celeſtis ſimplr̄ minim⁹: hoc nō eēt niſi altero iſtorum modoꝝ: aut ꝙ ille motus poſſet eē ſeparatus ſꝫ actū ab alijs partibus motus celeſtis. ⁊ null⁹ motus minor eo poſſet ſic eſſe ſeparatus. Aut ꝙ fieret in tēpore ita paruo ꝙ in minori non poſſet fieri mot⁹ aliquo mō. ſed nullo iſtorum modorū. quare ⁊c̄. Maior pꝫ per ſufficientē diuiſionē. Non enim pluribus modis pōt imaginari mot⁹ celeſtis minimus niſi quis fingeret. Et minor declaratur. primus eniꝫ motus nō eſt poſſibilis: q: nulla pars motus celeſtis poteſt eē actu ſeparata ab alijs ⁊ diſcontinuata niſi motus celeſtis interrūperetur: qđ ē impoſſibile: vt pꝫ in. 8. huius. Si vō diceretẜ 2ᵘˢ mō hoc eſt impoſſibile q: ſi eſſet motus ſic minimus oporteret ꝙ fieret ꝑ aliqđ ſpatiū diuiſibile: nam ſꝫm indiuiſibile oīno nō fit motus vt demonſtraẜ 6° hui⁹. ⁊ ſic illud. ſpatium circa qđ fieret motus ille celeſtis quē tu ponis motum minimū habebit partē extra ꝑtem: ⁊ ꝑ ↄñs mobile celeſte in minori parte ꝑtranſibit ꝑtem illius ſpatij ꝗ̄ totum illud ſpatiū: ⁊ ſic ille motus qui ponebatur minim⁹ non fieret in tēpore ita paruo quin in minori tēpore poſſet fieri motus: q̄re nō erit minimus illo mō. ⁋ Aliter ꝓbant aliqui iſtā concluſionē: q: ſi eſſet motus celeſtis minimus: oporteret tūc ꝙ fieret ſꝫm aliqđ ſpatiū. Accipiantur ergo duo ſpatia in iſtis inferioribus equalia illi ſpatio. ⁊ ponaẜ ꝙ ſupra vnū iſtoꝝ moueatur mobile velocius: ⁊ ſup alterū moueaẜ mobile tardius: manifeſtum ē tūc ꝙ cū mobile velocius ꝑtrāſiuerit totū ſpatiū ſuū ad huc mobile tardius nondū ꝑtranſiuerit totū ſuū ſpatiū ꝗ̄uis ſimul incepit moueri: imo in equali tēpore ꝑtrāſibit aliquā partē ſui ſpatij minorē iſto toto ſpatio ꝑtrāſito ab illo mobili velociori. ⁊ ſic erit motus minor minimo: qđ eſt impoſſibile. ⁋ Sed iſta rō nō eſt oīno ſufficiens q: ſupponit ꝙ ſi aliqđ mobile celeſte mouetur motu minimo ſupra aliqđ ſpatiū: ꝙ aliqđ mobiliū iferioꝝ moueẜ motu minimo ſupra ſpatiū equale: ⁊ hoc nō ē notū, imo forte ipoſſe eſt. Etiā dato hoc qđ aliqđ iſtoꝝ iferioꝝ mobiliū moueretẜ motu minimo ſupra equale ſpatiuꝫ ⁊ mobile velocius moueẜ in equali tēpore per ſpatiū minus: nō ſeq̄retur ex hoc ꝙ eſſet mot⁹ motu minimo minor: q: dici poſſet qđ mot⁹ illi⁹ mobilis tardioris poſtꝗ̄ eſt in equali tēpore eſt equalis motui velocioris. ⁋ Sed poteſt aliter deduci ratio. fieſt motus celeſtis minimus circa aliqđ ſpatiū in aliquo tempore: ⁊ capiaẜ aliqđ ſpatiū in iſtis inferiorib⁹ equale illi ſpatio. certū ē ꝙ aliqđ iſtorum inferiorū mobiliū poterit illud ſpatiū pertranſire. Aut igiẜ pertranſibit ipſum in tēpore minori illo tēpore in quo fit motus celeſtis: ⁊ ꝗ ponitur minimus: aut in tēpore equali: aut in maiori. hec diuiſio eſt ſufficiens. Si in tēpore minori. hoc eēt inconueniens. q: tunc in iſtis inferioribus eſſet aliquis motus minor motu minimo celeſti qđ pro incōueniēti relinquo. Si in tēpore equali adhuc ſequitur idē inconueniens: q: in minori tēpore illud mobile pertranſibit partem illius ſpatij ꝗ̄ totum. Ponatur ergo quieſcere in termino illius motus minoris temporis: ⁊ tūc erit motus in minori tēpore ꝗ̄ tēpus in quo ponitur motus minimus celeſtis: ⁊ ſic erit minor mot⁹ motu celeſti: qđ videtur impoſſibile. Si vero dicatur qđ mobile inferius ꝑtrāſit illud ſpatiū equale ī maiori tēpore: oporteret ꝙ in illo maiori tēpore icludatur tēpus equale illi tēpori in quo ponitur fieri minimus motus celeſtis: tūc ergo in illo tēpore equali mobile inferius aut nihil ꝑtranſibit illius ſpatij. aut aliqd ꝑtranſibit. ſi nihil pari ratione nec in alio equali aliquid ꝑtranſibit: ⁊ ſic cuꝫ illud tēpus maius ſit finitū: ⁊ infinities ↄtineat tēpus equale illi tempori: ſeqtur ꝙ in toto illo tēpore non ꝑtranſibit illud ſpatiū poſtꝗ̄ nihil illius ꝑtrāſibit ī ꝑtibus huius temporis: ſed ponebaẜ ꝑtrāſire in illo maiori tempore illud totum ſpatiū: ⁊ ſic ſeqtur cōtradictio. Si vō illud mobile ponatur ꝑtranſire aliqđ illius ſpatij in tēpore equali illi tēpori in quo ponitur fieri minimus motus celeſtis: tūc illud ꝑtranſituꝫ erit diuiſibile: q: indiuiſibile non eſt pertranſibile in tēpore ꝑ ſe: ⁊ tunc illud ſpatiū cū ſit diuiſibile habebit ꝑtē extra ꝑtem: ⁊ ꝑ ꝯs ꝑus tēpore ꝑtranſibitur ꝗ̄ totum: ⁊ ſic idē qđ ꝑus. poneẜ enim illud mobile quieſcere in termino tēporis ī quo ꝑtranſiuit illā ꝑtem: ⁊ ſic in minori tp̄e erit motū mobile iferius ꝗ̄ ſit tēpus in quo ponitur fieri motus celeſtis minimus. Ex quo ſeqtur ꝙ in iſtis inferioribus fiet mot⁹ minor motu minimo celeſti: quod eſt impoſſibile. Sicut enim motus totus celeſtis ē velocior omni motu iſtorum inferioꝝ: ſic ſi eſſet mot⁹ celeſtis minimus ſimpliciter ipſe deberet minor eſſe motu minimo quocunqꝫ iſtorum inferiorum.

Tunc dico ad auctoritates quibus iſti vtuntur. ⁋ Ad ꝑmā dico ꝙ eſt intelligēdum in rebus naturalibus cōpoſitis ex materia ⁊ forma. ⁊ huius ratio eſt: q: forma ſubalis ē terminus materie. Vñ ꝙ alia ⁊ alia ꝗ̄titas maior vel minor conſequatur vnā ſpēꝫ magis ꝗ̄ aliam: ſicut quātitas maior cōſequitur formaꝫ vel ſpēm hominis ꝗ̄ muſce: ⁊ maior ꝗ̄titas ↄſequiẜ ſpeciem bouis ꝗ̄ hominis regulariter. hoc prouenit ex formis ſubſtātialibus iſtorum vt tāgebatur in 3°. Vult aūt ſbi dicere Ariſto. ꝙ in omnibus talibus ē dare maximuꝫ ⁊ minimū: puta ꝗ̄titateꝫ ita magnaꝫ ꝙ in maiori nō poſſet ſaluari natura hominis. ⁊ ita paruā ꝙ ſub minori nō poſſet ſaluari natura hominis. ſimiliter autē ⁊ in alijs cōpoſitis ex materia ⁊ forma. De tempore ⁊ motu nihil ad propoſitū. hec eni non ſunt res cōpoſite ex materia ⁊ forma ſubſtantiali q̄ imponit terminū ꝗ̄titati. ⁋ Si autem queras a quo tempus ⁊ motus habent infinitatē: dico ꝙ infinitatem ſucceſſiuā hñt a motore intranſmutabili oīo vt dicit Cōmen. in 12° mētapħ. ꝙ āt nō habēt minimū hoc ꝓuenit ex mā ↄtinuitatis cui repugnat habere ꝑtem minimā ſimplr̄: imo eſt cōpoſitū ex ſemper diuiſibilibus partibus ꝗ̄titatiuis vt ſciẜ ex 6° huius ⁊ ex libro de lineis indiuiſibilibus. ⁋ Per idē dico ad 2ᵃᵐ auctoritateꝫ ⁊ ad aliā. ⁋ Ad aliaꝫ auctoritatē dico qđ debet intelligi ꝗ̄tū ad hoc: qđ ſicut magnitudo nō cōponiẜ ex indiuiſibilibus: ſꝫ eius eſt ꝑ minor ⁊ minor in infinitū ſic in motu ⁊ tēpore. Concedēdū igitur qđ tempus ⁊ motus ſimiliter ſe habēt magnitudini ꝗ̄tum ad finitatē ⁊ infinitatē ⁊ quantū ad diuiſibilitatē ⁊ quantuꝫ ad continuitatē: ſed non quantuꝫ ad terminum paruitatis magnitudinis magnitudo

Motus celeſtiuꝫ nō pt̄ eē minimus ſimplr̄.

T. c. 83

T. cō. 8

Alia rō ꝙ mot⁹ celeſtis ſi pōt eē minimus.

Impugnatio rōis.

Cōm.

D

In nāli/b⁹ cōpoſitis daẜ maximū ⁊ minimū

Cō. 42

Ad 2ᵐ

Ad 3ᵐ

gnitudo enim ſaltem vt naturalis eſt habet terminū par-
uitatis ⁊ magnitudinis. tempus autem ⁊ motus non ha-
Ad 5m. bent: immo quocunq̄ tempore dato eſt dare minus tēpꝰ:
⁊ quocūq̄ tēpore finito dato eſt dare minus. Similiter
autem ⁊ de motu. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam auctoritatē Cō-
men. cū dicit: q̄ minimū tempus ſenſibile ⁊c̄. dico q̄ non
intendit per hoc aſſerere q̄ minimū ſit tempus ſimplici-
ter: ſed vult dicere q̄ ſi aliquid in principio anni incepit
acquirere q̄titatē digitalē. ⁊ in fine anni eque acquiſiue-
rit: non eſt neceſſe q̄ in quacūq̄ particula illius tēporis
acquiſiuerit aliquā partē illius quātitatis: q2 poſſet acci-
pi aliqua pars temporis ita parua q̄ nulla pars ſenſibi-
lis quantitatis illius ei correſponderet. illud enim tem-
pus nō intelligit eē minimū. Vel dicamus q̄ intētio Cō-
men. eſt loqui ſub ꝯditione ⁊ p̄ ꝓpoſitionē hypotheticā: ⁊
eſt ſenſus: ergo q̄ ſi eſſet minimū tempus: tunc nulla pars ſen-
ſibilis illius q̄titatis acq̄reretur in illo: ⁊ tamē ſi augmē-
tatio eſſet ꝑpetua hoc oporteret q̄ ſi eſſet tēpus minimū:
aliqua ps q̄titatis acq̄reretur in illo. Et ſm hoc rō Cō-
men. erit ratio ducēs ad impoſſibile. ſ. q̄ iſta conditiona-
lis vel hypothetica ſit vera: que tñ eſt īpoſſibilis cū hoc.
q̄ eius antecedens eſt impoſſibile. ſ. ſi eſſet tempus mini-
mum ſenſibile in illo acquireretur pars ſenſibilis quāti-
tatis digitalis acquiſite inter terminos anni vel h̄. Et po-
teſt ratio Cōmē. ſic formari: poſito q̄ aliquid in p̄ncipio
vnius anni incipiat acquirere q̄titatem digitalē: ⁊ in fi-
ne illius anni acquiſiuerit illā: tunc ſi augmentatio neceſ-
ſario eſt cōtinua per totū illum annū: neceſſe eſt ſi eſſet tē-
pus minimum ſenſibile q̄ in illo acquireretur aliq̄ pars
illius q̄titatis digitalis: hec ꝯña eſt manifeſta: ſed conſe-
quens eſt impoſſibile: nō ſolū enim eſt impoſſibile eē tē-
pus minimū: ſed etiā ſi eſſet adhuc non poſſet ei aſſigna-
ri ps ſenſibilis illius q̄titatis. ergo ⁊c̄. Et ſic p3 intelle-
Ad 6m. ctus Cōmē. q̄tum ad illud dictum. ¶ Ad aliam dico q̄
nihil eſt ad ꝓpoſitū. Vult enim ibi dicere q̄ in aīalibus ē
aliqua pars que p̄mo gñatur ſicut cor vel proportiona-
le. Et ſilr̄ in illis que ſunt ſimiliū partiū eſt dare aliquam
partē que p̄mo gñatur: vt in generatione ignis eſt dare p̄
ignē minimum quo minor non poteſt gñari ſeorſū ⁊ di-
uiſim. Ex hoc tñ nō habetur quin ſit dare p̄mam partē
Ad 7m. in motu: vel in tranſmutatione diuiſibili per quā ille mi-
nimus ignis gñatur: vt cor in aīali. ¶ Ad aliā cū accipit̄
a Cōmē. q̄ p̄ma pars motus noui ſubito ſit in inſtāti: di-
co breuiter q̄ ſicut ibidē dicit Cōmen. motus nouus pōt
conſiderari dupliciter. Vno modo ſm q̄ eſt continuus.
T.c.46 Alio modo ſ3 q̄ eſt generatus. Si p̄mo mō ſic non h3 p̄-
mā p̄tē: vt p3 ex 6° huius. Si 2° mō ſic neceſſario h3 par-
tem p̄mā. i. p̄tē habētē aliqd̄ initiū ante quod illud mo-
bile nō mouebat̄ illo motu nec aliquo alio continuato il-
li nouo motui: ⁊ illa pars p̄ma ſic exponendo ſit in inſtā-
ti inquantū terminata eſt. terminus enim eſt indiuiſibilis
⁊ inſtātaneus ſiue ſit terminus a quo ſiue ad quē. verbi
gratia ꝓpter iuuenes ſi aliqd̄ alteratur eſt aliq̄ ps altera-
tionis ipſius hñs initium añ qd̄ illud alterabile non alte-
rabatur alteratione ꝯtinuata illi alterationi: ⁊ hec ps q̄-
tum ad ſuū terminū initialē ſit in inſtanti: ⁊ hoc eſt cōmu-
ne omni generato. ſ. habere p̄mam partē mō p̄dicto. In
hoc autē differt motus nouus ab eterno ⁊ ab eius parti-
bus. Nā in mobili eterno nō eſt dare aliquam partē ha-
bentē p̄ncipiū antequā non p̄ceſſerit alius motus nō ꝯti-
nuatus illi parti: immo ſemꝑ quacūq̄ parte data p̄ceſſerit
alia ſibi continuata: vt in motu celeſti quacūq̄ circulatio-
ne data preceſſit ⁊ alia continuata poſteriori: ⁊ hoc deb3
ſufficere quantū ad illud dictū Cōmen. ¶ Qr aūt vlteri-
us aſſūmit̄ q̄ minima partiū magnitudinis factarum eſt
terminata ⁊ eſt īdiuiſibilis in factione. Dico q̄ ipſe loq-
tur ibi de parte rei nāle que augmētatur: ſemꝑ enim in
augmentatione antecedit generatio forme augmentabi-
lis in mā nutrimenti. Ut ſi d3 augeri caro op3 q̄ fiat for-
ma carnis in materia nutrimēti: ſed ē accipere carnē ita
paruam q̄ minor nō poſſet per ſe ſeorſum ſubſiſtere: ⁊ h̄
generatur in inſtāti ſimplr̄ īdiuiſibili: ⁊ ſilr̄ alia minima
⁊ quelibet talis. Unde cōcludit q̄ augmētatio quantum
ad generationē cōcurrētē ad eam non pōt eſſe cōtinua ni-
ſi inſtans ꝯtinuaret̄ inſtanti: qd̄ impoſſibile ē. Vñ manifeſtū
eſt q̄ illa auctoritas nihil eſt ad ꝓpoſitū. Non enim intel-
ligit p̄ illud indiuiſibile in quo dicit minimā partē gene-
rari tēpus minimū: ſed inſtās diuo. indiuiſibile: vt mani-
feſtum eſt inſpicienti ipſum. Utrū autē augmentatio ha-
beat aliquā continuitatem: talis inquiſitio eſt: vt viſu3 fuit
ī q̄one de augmētato: ⁊ forte videbit̄ ſup̄ 8m. ¶ Ad aliā Ad 8m
auctoritatē Ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato cum dicit q̄ con-
gelatio aliq̄n eſt tota ſimul. ⁊ ī 8° huius: vbi dicit q̄ alteratio T.c. 32
ſit multoties velox. Intelligēdū q̄ aliquid ſimul coagu- Altera
lari vel congelari vel vñr alterari poteſt intelligi duplr̄. tionē ſil̄
Vno mō q̄ in eodē inſtanti acquirat ⁊ recipiat oēs par- fieri itel
tes ſeu oēs gradus illius q̄litatis ad quos alteratur: ⁊ vt ligit̄ 2r°.
q̄ aliqd̄ calefactibile ſimul in vno inſtāti accipiat omnes
gradus caliditatis: ⁊ hoc ē īpoſſibile: nec ſic itellexit Ari-
ſto. nec Cōmē. Alio° pōt itelligi aliqd̄ ſimul alterari vel
coagulari vel ꝯgelari ita q̄ in eodē iſtanti oēs partes q̄-
titatiue illius alterabilis incipiant recipe q̄titatē ab ipo
alterante: ⁊ nō vna pars p̄or tēpore q̄3 alia. ⁊ hoc ē bene
poſſibile ⁊ neceſſarium. Cū enim aliqd̄ alterans eſt ꝓ-
pinquatū alicui alterabili. quātūcūq̄ illud alterabile ha-
beat p̄tem q̄titatiuā minorem alia p̄te in infinitū: tñ non
op3 q̄ p̄us tēpore pars minor incipiat alterari q̄3 maior
⁊ adhuc p̄us tempore pars minor: ⁊ ſic in īfinitū ſicut ali-
qui imaginabātur: ſic enim ſequeret̄ q̄ omne qd̄ alterat̄
alterabat̄ per totū tempus eternū p̄us qd̄ eſt ridiculum: ⁊
vt p3 ad ſenſum. immo poteſt ꝯtingere q̄ virtus illius alte-
rantis obtinet ſup aliqd̄ alterabile quantum ad omnes
eius partes. ⁊ ſic non p̄us tempore imprimit vni q̄3 alte-
rius: ſ3 omnibus ſimul ⁊ in iſtanti p̄mo ſue appropinqua-
tionis quelibet pars incipit recipere actum ab illo alte-
rante: poſt illud tamē iſtās acq̄ritur ſucceſſiue pars poſt
partē ⁊ in tēpore. ⁊ ſic alteratio eſt ī tempore. Quod au-
tem hec ſit intētio Ariſto. p3 inſpicienti l̄ram. dicit enim
in de ſenſu ⁊ ſenſato ſic. Contingit aūt aliquod totum ſi- Epilo
mul alterari ⁊ non diuidi prius velut aquam totam ſi- gatio.
mul congelari ⁊c̄. Et in iſto 8° ſic dicit. nō enim ſi īfinitū
partibile qd̄ alterat̄ ꝓpter hoc alteratio ſ3 velox ſit mul-
toties ſicut congelatio. ¶ Dicemus ergo quaſi recolli-
gendo q̄ alteratio aliq̄n ſit ſimul: nō qd̄ ly ſimul dicat p̄-
uationem p̄oritatis ⁊ poſterioritatis in generatione gra-
duum vel partiū qualitatis. immo vna pars p̄us tēpore. ge-
neratur q̄3 altera. ſed dicit p̄uationē p̄oritatis ⁊ poſterio-
ritatis tēporalis in receptione q̄titatis in p̄tibus q̄tita-
tiuis ipſius alterabilis: ⁊ ē ſenſus q̄ vna pars q̄titatiua
alterabilis non neceſſario p̄us tempore recipit vnam q̄3
aliā: ⁊ ideo nō poteſt ex hoc concludi tempus minimū.
¶ Qd̄ autē dicit Cōmen. in 8° huius. qd̄ in trāſmutatio- Media
nibus que ſunt in qualitate eſt dare p̄mum naturalr̄. In- iter t̄mi
telligendū eſt qd̄ media inter terminos alterationis du- nos alte
plicia ſunt. quedā ſunt differētia ſm ſpeciem: ſicut inter rationis
album ⁊ nigrū media ſunt fuſcū ⁊ rubeū ⁊ pallidū: que- ſunt du
dam autē ſunt media differētia ſm magis ⁊ minus ī ea- plicia.
dem ſpecie. Si igitur fiat mutatio de albo ī nigrū bene
contigit ibi dare p̄mum ſm ſpeciem. verbi gratia. palli-
dum. ſed accipiendo media in motu ſ3 qd̄ differunt ſm
magis ⁊ minus in eadē ſpecie. ſicut non eſt dare primā
partē motus. Et qd̄ hec ſit intētio Cōmentatoris patet

inſpicienti cōmentū. Dicit enim ſic. dicamus igitur q̄ p̄mum eē naturaliter in omnibus trāſmutationibus que ſunt in q̄litate manifeſtū eſt. In coloribus enim bene apparet q̄ inter colores ſunt media finita naturaliter. ⁊ intelligo hic per mediū nō illud qđ diuerſificatur ſm magis ⁊ minus ſed ſm formam ⁊ qualitatē: quoniam pallidum non differt ab albo ſm magis ⁊ minus ſed ſm q̄litatem: ⁊ ſi non eēt eiuſdem ſpecie ⁊c. ℭ Ad aliam auctoritatem Ariſtote. in de ſenſu ⁊ ſenſato. Dicendum q̄ ipſe ibi loquitur de ſenſibilibus permanētibus ſicut eſt albedo ⁊ nigredo ⁊ hm̄oi. quantum ad hoc q̄ cōcedit in eis minimum ſeparabile. Sed motus non eſt ſenſibile permanens ſed ſucceſſiuum. ⁊ ſimiliter tempus eſt quid ſucceſſiuum. quare non eſt ad ꝓpoſitum. quare ⁊c.

ℭ Quoniā autem tempus metrum eſt motus: ⁊ eius quod mouet̄. mēſurāt aūt motum in determinando quendā motū q mēſurabit totum ſicut longitudinē cubitum in determinādo aliquā magnitudinē que remittitur totū ⁊ eſt motui in tēpore eē menſurari tempore ⁊ ipſum eſſe ipſius ⁊c. Textu commen. cxiiij. Queſtio. xxiiij.

A Queritur hic breuiter. Utrum tempus menſuret motū ſm q̄ quātus eſt. ℭ Arguit̄ primo q̄ nō: q2 ſi ſic cū3 quātitas motus non ſit alia a quātitate temporis: tunc tēpus mēſuraret ſeipſum: qđ eſt inconueniens. ℭ Item qđ mēſuratur motu non menſurat motū. ſic enim idē ſe ipſum menſuraret qđ eſt falſum. Sed tēpus menſurat̄ motu ſm Ariſto. in lr̄a. quare ⁊c. ℭ Ite3 menſura deb3 eſſe notior mēſurato: vt p3. 10. metaphy. Sed tēpus nō eſt notius motu: cū3 motus ſit ſubiectū temporis. ⁊ ſubiectum eſt notius accidente. Unde ⁊ in diffinitione tēporis ponitur motus: qđ nō eſſet niſi motus eēt notior tēpore: q2 omnis diffinitio eſt ex notioribus. quare ⁊c.

B ℭ Oppoſitum dicit Ariſto. hic.

Ad queſtionem breuiter dico q̄ tēpus mēſurat motū ſ3 q̄ quātus ē. q2 menſura eſt vnigenea menſurato: ⁊ hoc p3 i. 10. meta. ⁊ habita eſt a Cōmē. bis in iſto cap̄. Sed motus nō eſt vnigeneus tp̄i niſi ſm q̄ q̄tus eſt. Nam q̄tu3 ad perfectionem diminuta3 eſt in gn̄e qualitatis aut vbi: ⁊ ſic non eſt vnigeneus tēpori: aut in gn̄e quantitatis ꝑmanētis q̄tu3 ad augmētationē: ⁊ nō eſt ꝓprie vnigeneus tēporis cū tēpus ſit ſucceſſiuu3: ergo relinquitur q̄ motus ꝓprie mēſuratur tēpore ſm q̄ q̄tus q̄titate ſucceſſiua. ℭ Sed intelligēdu3 q̄ tēpus mēſurat motū per ſe vt dicit Cōmē. ⁊ ecōuerſo: differēter tn̄. Nāq3 tp̄s mēſurat motū per ſe vt dicit Cōmen. motus aūt mēſurat tempus per accidēs qđ forte ſic eſt intelligēdū: q̄ frequētius ⁊ i maiori pte tēpus mēſurat motū q̄3 ecōuerſo: frequētius enim cōtingit q̄ q̄titas tp̄is aliq̄ replicabilis ſit notior q̄litate aliqua tuta motus q̄3 ecōuerſo. ⁊ ſic tūc tp̄s mēſurat motū. Unī ſi qs ignorat q̄tus ſit mot⁹ ambulationis vſq3 ad romā notificabit̄ ei p tēpus notū aliquoties ſumptum: vt pote p diē dicēdo q̄ ſit cētum dieꝝ vel hm̄oi. Rarius autē ⁊ in minori parte cōtigit tēpus mēſurari motu. Et hoc ſic accidit. Cū enim alicui ignotū eſt tempus alicuius mot⁹ ⁊ ei notum eſt aliqđ ſpatiu3 ptranſibile motu: tunc ſic per replicationē illius ſpatij ptranſiti notificabitur ei tēpus illud. verbi gratia. ſi alicui eſſet ignotū tēpus menſurans motū calefactionis: ⁊ ſit ei notū milliare ptranſitū: tūc dicetur q̄ tanto tēpore ſit calefactio quo duo milliaria fuerint pertranſita vel fuiſſent in illo tēpore. ⁊ ſic per ipſum motum notificabitur ei tempus. Et hoc accidit aliquando hominibus q dormiuerunt. volētes. n. ſcire vel cognoſcere q̄to tēpore dormiuerunt: conſiderant per q̄tū ſpatium ſol motus eſſet. ⁊ ſm hoc iudicant de q̄titate tēporis in quo dormiuerūt. Si enim inceperint dormire in meridie ⁊ in fine ſue dormitionis videāt i occidēte ſolē: tūc cognoſcunt ſe dormiuiſſe per longum tēpus. ⁊ ſic in ſimilibus. ℭ Ulterius notandum ſm Commen. q̄ tēpus aliter mēſurat motū primū ⁊ aliter alios mot⁹. mēſurat. n. motū primum ſicut forma in re. i. ſicut forma exiſtens in eadem re in qua eſt ipſe motus primus. ſ. in primo mobili: ⁊ loquitur de tēpore p̄mo ⁊ p̄ncipaliter dicto: ſed menſurat alios motus ſicut numerus: ⁊ ſicut menſura extrinſeca. ℭ Q3 autē tēpus mēſuret motum ſm q̄ motus ē q̄tus. hoc plane docet Cōmē. commē. 32. vbi dicit ſic. Et cum cōſideratū fuerit de mēſuratione motus a tpe apparebit q̄ nō mēſurat rē motā ſm q̄ mota ſimplr̄. vbi gratia. ſ. aut q̄tū aut equale aut aliud modoꝝ eēndi: ſ3 ſ3 hoc motus eſt in predicamento paſſionis. ſ. motus ſ3 q̄ motus: ſed ſm quātitatē accidentē motui. Uerum eſt q̄ in aliquibus cōmentis litera eſt ibi icorrecta. S3 q̄ hec ſit intentio Cōmen. patet in eodem cōmēto vbi ſic dicitur: tempus menſurat ens ſm q̄ motum aut quieſcens non ſimplr̄: ſed ſm q̄titatem accidente3 motui ⁊ qeti. ℭ Et eſt hic intelligendum ne oporteat de hoc fieri queſtione3 q̄ ipſe motus primus q̄tū ad ſuam totalitatem non mēſuratur: quapropter illud ſolū menſuratur tēpore: quod excedit̄ ipſo vt docet Ariſto. in litera. Modo conſtat q̄ motus eternus non exceditur a tēpore. quare ⁊c.

Tēpus diuerſimode mēſurat motus.

Cō. 119.

Ad rationes. Ad p̄ma3 dico q̄ tēpus vno mō ſumptū mēſurat ipſu3 tēp⁹ alio mō ſumptū: aliq̄ enim pars tēporis que eſt tempus ⁊ ē nota mēſurat tēpus maioris q̄titatis qđ erat ignotū. vt dies mēſurat ſeptimanā ⁊ ſeptimana menſem: ⁊ ſic de ſimilibus: ⁊ hoc nō ē incōueniēs. ℭ Ad aliā p3 ex dictis. ℭ Ad aliud dicēdum q̄ tēpus nō eſt paſſio ipſius q̄titatis ipſius motus. imo eſt eſſentialiter q̄titas ipſius motus vt dictū eſt. eſt aūt notius vt menſurat ſeipſo vt menſurato: ⁊ cū3 dicitur q̄ tempus eſt paſſio motus: ⁊ paſſio motus eſt notior ipſo tēpore: dico q̄ tēpus eſt paſſio motus q eſt pfectio diminuta cuius vna pꝫ giatur poſt aliā partē: eſt. n. quantitas fluēs vel ipſe fluxus cōtinuus huius pfectionis aliquo mō. S3 ſi ſumat̄ mot⁹ pro ipſo fluxu ſic tēpus nō eſt eius paſſio: imo eſt ipſummet tēpus.

ℭ Quoniam aūt tempus eſt mēſuratio erit ⁊ quietis metrum ſm accidens. omnis. n. quies in tempore eſt ⁊c. Textu cōmenti. cxviij. Queſtio. xxv.

A Hic queritur. Utrum tempus ſit menſura quetis. ℭ Arguitur primo q̄ nō quia nō entis non dicitur eſſe mēſura realis ſed ipſa quies eſt non ens cū3 ſit p̄uatio motus: ⁊ tempus eſt menſura realis. ergo ⁊c.

ℭ Oppoſitum vult Ariſto. in litera.

Dicendum q̄ qes mēſurat̄ tpe qđ p3 rōne Ariſto. in lr̄a. nā quies eſt p̄uatio motus in ſubiecto aptu nato moueri: non enim oē imobile quieſcit: ſed p̄uatū motu. aptū autem natum moueri: ⁊ ſic patet q̄ quies eſt p̄uatio ⁊c. talis aūt priuatio mēſurat̄ tempore: que. ſ. eſt p̄uatio alicuius menſurati tēpore. q̄re ⁊c. ℭ Modus autem ſm quem quies menſuratur tempore talis eſt contingit enim q̄ cum aliquod mobile quieſcit ſimul exiſtente quiete illa eſt motus in alio mobili: ⁊ ille

alius

alius motus menſuratur tēpore aliquo: ⁊ ſic illa ques mē
ſuratur tpe que ſimul cū illo motu exiſtit. vnde quies mē
Quies menſurat͛ tpe p accidēs. ſuratur tēpore per accidēs inq̄tū motus aliquis qui eſt
dum quies eſt mēſuratur tpe: ⁊ tantā q̄ntitatem intelligi-
mus eſſe quietis q̄nta q̄ntitas motus: quo exiſtēte eſt illa
quies: vt ſi quieſcente aliquo mobili aliud mobile moue
tur in tribus horis dicim⁹ illud mobile quieuiſſe tribus
Obtio. horis ſic ſtante ⁊ in alijs. ℂ Sed obijcies. eodem mō poſ
ſet dici ꝙ linea vel albedo mēſuratur tēpore: quia ipſa al
Rᵒ. bedo vel linea eſt dum motus aliq̄s eſt in tēpore menſu
ratus: ⁊ ſic albedo ⁊ linea mēſuratur tēpore. Dico ꝙ nō
eſt ſimile: q: linea vel albedo nō eſt priuatio alicuius mē
ſurabilis a tēpore: nec ſubiectū exiſtens in linea vel albe
dine: nec eſt in potētia ad aliquid oppoſitū eis menſura-
Quies ē priuatio bile tēpore: quies vō eſt priuatio alicuius menſurabilis
tempore: ⁊ ſubiectū quieſcens eſt in potentia ad aliquid
quod eſt menſurabile tempore. ſ. ad motum. quare ⁊c.

Ad rationem patet ex dictis: quies enim non eſt omnino nō ens: ſed nō ens i ſubiecto vt dictum eſt. Si autē eſſet pure nō ens vt chimera vel h⁹ non menſuraretur tempore.

ℂ Mutatio aūt omnis a natura remotiua eſt: in tēpore aūt omnia fiunt ⁊ corrumpū- tur ⁊c. Textu cō. cxxxviij. Queſtio. xxvj.

A Ueritur hic vtꝝ motus ſit cauſa per ſe corru
ptionis. ℂ Arguit͛ ꝙ non: q: ſi motus eſſet
per ſe cauſa corruptionis, hoc eſſet pro tan-
to: q: mobile dū mouetur recedit ab aliqua
diſpoſitione quā ꝑus habebat ita ꝙ aliqua
diſpoſitio corrūpitur in mobili dū mouet͛. Sed propter
hoc non eſt dicēdū ꝙ motus ſit cauſa ꝑ ſe corruptionis
q: ſicut mobile dum mouet͛ in tpe corrūpitur aliq̄ diſpo
ſitio que ꝑus erat: ſic mobile dū mouetur acq̄ritur in ipo
aliqua diſpoſitio quam ꝑus non habebat: ⁊ ſic pari rōne
motus eſſet ꝑ ſe cauſa gnōnis ſicut corruptionis: cui⁹ op
poſitū vult Ariſto. hic. q̄re ⁊c. ℂ Itē generatio nō ē per
ſe cā corruptionis. hec videtur vera ꝑ ſe: q: vnū oppoſi
torū nō videtur eſſe ꝑ ſe cā reſpectu alterius. gnātio au-
tē ⁊ corruptio opponūtur. mō ipſe motus eſt gnātio ſʒ
Cō. 4. Cōmen. in 3ᵒ huius. vbi dicit. ꝙ motus eſt gnātio vnius
partis ⁊c. ℂ Itē illud quod magis eſſentialiter hʒ habi-
tudinē ad illud qđ gnātur q̄ʒ ad aliquid qđ corrumpit͛
videtur magis eſſe cauſa gnōnis q̄ʒ corruptionis. hec vi
detur manifeſta. Sed motus magis eēntialē habet habi
tudinē ad aliqđ qđ gnātur q̄ʒ ad illud qđ corrumpit͛. mo
tus enim dicitur eē idē eſſentialiter cū termino ad quē: ⁊
T. cō. 9. vt pʒ i 5ᵒ huius ⁊ 3ᵒ. ⁊ nō cū termino a quo: modo imo
T. cō. 4. bili dum mouet͛ gnātur terminus ad quē: vt manifeſtū
eſt: ⁊ terminus a quo corrumpitur. quare ⁊c.
ℂ Oppoſitū arguit͛ per Ariſto. in litera. Dicit enim ꝙ de
ſtructionū mutatio per ſe eſt gnātionis ⁊ ipſius eē eſt ſʒ
accidens. Et idem dicit Cōmen. ibidem.

B **Ad queſtionē** intelligendū ꝙ ſicut pluries aſſumptū eſt i mot⁹ vno mō
Motus cap͛ 2ᵒ. accipit͛ pro forma cuius vna pars gnātur poſt aliam do
nec perficiatur ⁊ ſic eſt in tribus gnībus. ſ. q̄ntitatis qua
litatis ⁊ vbi. Alio mō ſumit͛ pro trāſmutatione cōiūcta
Cō. 9. cū tēpore. vt dicit Cōmē. in 5ᵒ huius. i. pro receptione cō
tinua ſucceſſiua ipſius perfectionis. Et in iſta tranſmuta
tione cōiūcta cū tēpore. i. receptione ꝑfectionis cū ſucceſ
ſione cōtinua ē duo cōſiderare. ſ. ipſā receptionē: ⁊ q̄ntū
ad hoc eſt in genere paſſionis: ⁊ ipſam ſucceſſionem cōti
nuam ſeu fluxū cōtinuū: ⁊ quantū ad hoc eſt q̄ntitas. ſ.
tempus vt dictū fuit prius. Modo queſtio iſta nō intel
ligitur de motu vltimis duobus modis. ſ. pro receptiōe
perfectionis ⁊ pro fluxu: ſed pro ꝑfectione recepta i mo
bili a motore. ℂ Et dicitur cōiter ad queſtionē ꝙ mot⁹ 2ᵒ Rᵒⁿᵉ pᵒ
poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo ſʒ ſe. Alio mō
ſm ꝙ eſt inſtrumētum alicuius agētus intēdētis aliquā
formā in mobili producere. ⁊ ꝑmo quidē mō motus eſt
cauſa corruptionis vt dicitur. Nam eo ipſo ꝙ aliqđ mo
uetur recipiēdo aliquā ꝑfectionē quā ꝑus nō habebat:
corrūpit͛ in mobili diſpoſitio aliq̄ quam ꝑus habebat. ſ.
terminus a quo qui cōtrarius eſt ipſi motui aliquo mo
do. Vnde ⁊ Ariſto. dicit: mutatio aūt omnis a natura re
motiua eſt. ℂ Et ſi queratur in quo gnē cauſe ſe hʒ ipſe
motus qui eſt forma recepta ad ipſam corruptionē: dici
poteſt ꝙ ſe habet in gnē cauſe finalis aliqualiter. Nā ad
hoc ipſum agēs corrūpit vnam formā vt inducat aliam.
Aliter poteſt dici ꝙ ſe habet in gnē efficiētis propinquè:
vt caliditas recepta in aqua dum caleſit deſtruit frigiditatē
que ibi erat. ſimiliter autem ⁊ in alijs: Corruptiua enim T. c. 62
ſunt adinuicē cōtraria ſʒ Ariſ. in 5ᵒ huius ⁊ ꝑ ⁊ 2ᵒ de gnā T. c. 54 ⁊ 2ᵒ.
tione. Si vō ꝯſideretur motus 2ᵒᵒ. ſ. prout eſt inſtrumē T. c 24
tum agentis intēdētis aliquē finē: ſic poteſt eſſe quodā-
modo cauſa generationis alicui⁹ forme vel actus in mo
bili vel in aliquo alio: ⁊ ſic eſt per accidens cauſa genera-
tionis: cum eſſe inſtrumentū alicuius agentis intenden-
tis aliquā aliā formā accidat ei aliquo modo.

Ad primam rationem dico: ꝙ pro tanto motus dicitur eſſe cauſa corruptionis: q: C
mobile dum mouet͛ eo ipſo qđ mouet͛. ſ. per ipſummet
motū remouetur a diſpoſitione quam habebat. Sed q̄-
uis dum mobile mouetur aliqua forma acq̄ratur in ipſo
⁊ generatur. tamen ipſe motus nō ē cauſa illius forme:
imo eſt ipſamet forma. Si autem per ipſum motum pro
ueniat ipſi mobili aliq̄ alia forma: ſicut per motum loca-
lem dicitur in aliquo fieri caliditas hoc cauſatur per acci
dens nō omnino ꝑ ſe. Similiter cum aliquid alterat͛ reci
piēdo aliquā qualitatē per iſtam qualitatē ꝓprie ⁊ ꝑ ſe
non gnātur aliqua alia forma: ſed ſi hoc cōtingat: hoc eſt
ſm accidens: ⁊ ideo nō eſt ſimile de generatione ⁊ corru
ptione q̄ʒtum ad hoc. ℂ Ad aliam cum dicitur genera-
tio ⁊c. poteſt dici ꝙ verū eſt ꝙ generatio non ē cauſa cor
ruptionis illius eiuſdē cuius eſt gnātio: ſed gnātio vnius
rei: vel vna res gnāta bñ eſt cauſa corruptionis alterius: Gnō eſt cā corruptionis ſui ꝯrij.
⁊ ideo cum motus ſit gnātio alicuius ꝑfectionis. vel ali
qua perfectio gnāta non eſt cauſa corruptionis illius ⁊
eiuſdē ꝑfectionis: ſed eſt cauſa corruptionis alterius. ſ.
ſui contrarij. Corruptiua enim ſunt ſibiinuicē ꝯtraria: vt
vult Ariſto. ponemus igit͛ ꝙ ignis calefaciat aquā ⁊ ei⁹
frigiditatē corrūpat. Quero vtrum ſola caliditas que ē
i igne corrumpat frigiditatē aque: aut caliditas recepta
in ipſa aqua. Si diceret͛ ꝙ caliditas exiſtēs in ipſo igne
imediate omnino corrumpat frigiditatē que cauſatur in
aqua. hoc nō videt͛: q: caliditas que eſt in igne non ē con
traria frigiditati que ē in aqua: contraria enim nata ſunt
fieri circa idē ſubiectū: ſed nō conſtat ꝙ caliditas que eſt in
igne nō eſt nata eē in aqua: nec vnq̄ʒ recipitur in aqua. ⁊
ſic vnum contrarioꝝ nunq̄ʒ corrumperet reliquū. Si au
tem dicatur ꝙ caliditas recepta in aqua corrumpit frigi
ditatē preexiſtētē in ea. cum huiuſmodi caliditas ſit mo-
tus pro forma: ſequitur ꝙ motus ē cauſa corruptionis: de
hoc bñ conſidera. ℂ Ad aliā cū dicit͛. illud quod magis
eſſentiale ⁊c. pōt negari. nā forma ſubſtantialis rei gene
rabilis hʒ eēntialē cōparationē ad id qđ gnātur: cū ipſa
ſit illud qđ ꝑmo gnātur: q̄ʒ ad illud qđ primo corrumpi
tur: ⁊ tñ ipſa forma ſubſtātialis non eſt cauſa gnātionis
ſaltem actiua. imo ipſiꝰ generationis: nō valet illa ratio.
Ex hoc autē ꝙ motus eſt cauſa corruptionis per ſe: tem
pus aūt eſt numerus ipſius motus: ſeqtur ꝙ illud quod

propꝛie eſt in tempoꝛe aliquo modo coꝛrumpitur in tempoꝛe. Et quia eterna ſm ꝙ huiuſmodi nō coꝛrumpunt. ideo ipſa eterna ſm ꝙ eterna ſunt non ſunt in tēpoꝛe ſm doctrinam Ariſto. in litera: quare ꝛc.

¶ Dignum aūt conſideratione quomodo tempus ſe hʒ ad animam: ꝛ propter quid in omni videt ee tēpus: ꝛ in terra: ꝛ in mari: ꝛ in celo: aut qꝛ motus paſſio quedam eſt: vel habitus nūerus exiſtēs. hec aūt mouētur oīa: in loco enim omnia ſunt: tēpus aūt ꝛ motus ſimul ſunt ꝛ ſm potētiā: ꝛ ſʒ actum. Textu. cō. cxxx. Queſtio. xxvij.

A Te.c.4. Jc queritur vtrū tēpus ſit extra animā humanam. ¶ Arguit pmo ꝙ ſic: qꝛ qđ eſt in pᵈicamento eſt ens extra aīam: vt videt velle Ariſto. in 6ᵒ metaphy. Sed tēpus eſt ens in pᵈicamēto vt vult Ariſto. in predicamētis. ergo ꝛc. ¶ Jtem ſi tempus haberet eſſe ab aīa tunc eſſet de conſideratione logici: logicus enī ꝯſiderat entia rōnis vt cōmuniter dicitur: ſed hoc falſum eſt. qꝛ ipſuʒ temp⁹ pertinet ad Phm naturalem. ergo ꝛc. ¶ Jtem ſi ſic tunc in diffinitione eius deberet poni anima. Nam ſicut in diffinitionibus rerum naturaliū ponitur materia ꝛ in diffi-
Cō.3. nitione reruʒ diuinaruʒ ponitur deus vt vult Cōmen. 6. metaphyſice: ſic in diffinitionibus entium ab anima debet poni anima: eum cauſa per ſe ꝓpria debeat poni i diffinitione cauſati. ¶ Jtem illa paſſio non eſt ab anima noſtra cuius ſubiectum propꝛium non eſt ab anima noſtra: hec eſt manifeſta. Sed ſubiectum propꝛium tempoꝛis non eſt ab anima: ſed preter animā humanaʒ: motus. n. pꝛimus qui eſt ſubiectum tempoꝛis ſaltem pꝛimo ꝛ pncipaliter dicti non eſt ab anima noſtra: imo ſufficiēter eſt ab intelligentia ꝛ ab ipſo mobili pꝛimo. ergo ꝛc.

Cō.131. Oppoſitum arguitur auctoꝛitate Cōmē. vult enim ꝙ tēpus nō hʒ eſſe pfectuʒ ꝛ actu niſi per animā numerantem pꝛius ꝛ poſterius in motu. ¶ Jtē diſcretio continui manente eius continuitate non eſt niſi ab anima: qꝛ ſi eſſet extra animā tūc vnum ꝛ idem ſimul eſſet continuū ꝛ diſcretum realiter: quod ē abſurdum. Sed tempus eſt diſcretio partiū motus que realiter ſunt ſibi adinuicem continue. ergo ꝛc.

B Dimiſſis omnibus alijs opinionibus dico ſm intētionem Cōmē. ꝙ tempus ē compoſitum ex q̄ʒtitate cōtinua ꝛ q̄ʒtitate diſcreta: non ſic intelligendo: ꝙ tēpus ſit aliquod vnum ens per ſe vnū compoſitum ex iſtis duabus quantitatibus tanq̄ʒ ex partib⁹ eſſentialibus ꝛ per ſe: hoc enim eſſe impoſſibile manifeſtū eſt cuilibet parū exercitato: qꝛ ens per ſe vnum non cōſtituitur ex diuerſis ſpeciebus eiuſdē predicamenti: ſed ſic ꝙ hoc nomen tēpus ſignificat duo entia: quoꝛum vnum eſt ſicut materia. qꝛ aliquā ſimilitudinē ꝛ conuenientiā
Tēpus ſigt duo habet cum materia. ꝛ aliud eſt quaſi forma qꝛ habet aliquam ſimilitudinē ꝛ conuenientiaʒ cū ipſa forma. Vnde ſiquis vtatur hac diſtinctione ꝙ tempus poteſt cōſiderari quantum ad ſuam materiam vel quātū ad ſuā formā: non eſt intelligendum ꝙ hec ſit diſtinctio totius eſſentie illius in ſuas partes eſſentiales. ſed eſt diſtinctio nominis in ſua ſignificata equoce aut ſm analogiam ipoꝛtata. ¶ Significatū autē tempoꝛis quod eſt ſicut materia reſpectu alterius eſt ipſe fluxus continuus: cuius vna pars eſt pꝛioꝛ ꝛ alia poſterioꝛ: ꝛ per ꝯñs vna pars nō eſt alia. ſed vna ē extra aliam: ꝛ ſunt apte nate numerari ꝛ diſtingui p animam. Significatū autēʒ tempoꝛis qđ eſt ſicut forma eſt ipſa actualis diſcretio hmōi partium ſeu diuiſio. ¶ Si quis aūt querat propter quid ille fluxus cōtinuus dicit ſicut materia reſpectu diſcretionis ꝛ diuiſionis actualis cauſa pōt eſſe: qꝛ ſicut materia quodāmodo pꝛioꝛ eſt hac forma generationis via: ſic ipſe fluxus continuus eſt aliquo modo pꝛioꝛ ipſa diſcretione ꝛ diſtinctione actuali. Et ſicut hec materia hū poteſt eē ſine hac foꝛma ꝛ non ecōuerſo. ſic fluxus cōtinuus pōt eſſe ſine actuali diſcretiōe aut diuiſione ſuaꝝ partiū. Sed ipſa diuiſio actualis ꝛ diſcretio nō pōt eſſe niſi ſit ipſe fluxus continuus: cui⁹ vna pars eſt extra aliam. ꝓpter hos igitur ꝛ huiuſmodi cauſas vnū iſtoꝝ entiū ſignificatoꝝ hoc nomine tempus eſt ſicut materia reſpectu alterius. ꝛ reliquū eſt ſicut forma. ¶ Jtē ſi linea q̄ eſt continua diuidat ꝛ fiat diſcreta, manifeſtū ē tūc ꝙ partes linee ſe habebūt ſicut materia ꝛ ſubiectum reſpectu ipſius diſcretionis ſeu diuiſionis: ꝛ ideo ſimilr cū fluxus continuus diuiditur ꝛ diſcernūtur ptes ipſius: ipſe fluxus ꝛ partes eius ſe deberēt habere ad modum materie: ꝛ diſcretio ad modū foꝛme. fluxus. n. continuus ſilis eſt quodāmō linee. ꝛ diſcretio eius ſeu diuiſio diuiſioni linee. ¶ Q. aūt hoc nomē tēpus iſta duo entia ſignificet hoc ꝓbari non oʒ nec poteſt niſi per vſum ꝛ cōſuetudinem illoꝝ qui expꝛimūt conceptum mentis h̄ nomine tempus. inueniuntur enim alique propoſitiones q̄ non poſſunt propꝛie eſſe vere niſi hoc nomen tēpus accipiatur vno iſtoꝝ modoꝝ: ꝛ alie alio modo. Et propter inaduertētiam huius diſtinctionis aut debiti modi intelligēdi eam inueniunt aliqui ſolēnes viri negaſſe Cōmē. qui tamen in alijs dictis ipſum Cōmentatoꝛem approbant ꝛ ſequūtur. melius aūt ꝛ decentius puto iſto modo intelligere diſtinctionē premiſſam ꝛ ſm eam concoꝛdare verba Ariſt. ꝛ Cōmen. q̄ʒ in pꝛeiudicium Ariſt. ꝛ Cōmen. vnā partem ſolū ponere. ¶ Vlterius accipio ꝙ cē causatū ab aliquo agēte per ſe: ē in illo agente per ſe quodāmodo in potētia actiua: ꝛ hoc nihil aliud eſt q̄ʒ ipſum agēs per ſe habere potētiam actiuā ſui effectus ſicut foꝛmam eē in materia in potētia nihil aliud ē realr q̄ʒ ipſaʒ materiā habere potētiā receptiuā foꝛme. Et ꝓpter hoc dicit Ariſto. in. 2. de gñatione ꝙ foꝛme omniū ſunt in terminis id eſt in coꝛpoꝛibus celeſtib⁹ in qbus eſt termin⁹ totius machine coꝛpoꝛalis: ꝛ hoc pro tanto veruʒ eſt: qꝛ coꝛpoꝛa celeſtia ſunt pmo agētia coꝛpoꝛea omniū iſtoꝛuʒ inferioꝝ. Et Cōmē. in 12ᵒ metaphy. dicit ꝙ omne extrahens aliquid de potētia ad actū: neceſſe eſt vt in eo ſit aliquo mō illud qđ agēs extrahit. Agens aūt verū ſm Ariſto. eſt illud qđ extrahit illud qđ erat in potētia ad actū: vt dicit ibi Cōmē. i eodē 12ᵒ ꝛ propter hoc dicit idē Cōmen. in 12ᵒ ꝙ foꝛme iſtoꝛum inferioꝛum habēt eſſe i potentia in motoꝛibus coꝛpoꝛum celeſtium. Cōceptus aūt intellectuales quos hʒ aīa humana de rebus ſenſibilib⁹ cāti ſunt a rebus intelligibilib⁹ mediantibus phātaſmatibus earūdē: vt pʒ in. 3. de aīa. ꝛ in multis alijs locis. Et ideo ſeqtur ꝙ ipſi ſunt ī reb⁹ quodāmodo in potētia actiua. Qualiter aūt ꝛ a quo alio agēte fiant actu intellecte poſtq̄ʒ erant in potentia habet inquiri in. 3. de anima. ꝛ ſicut ipſi conceptus cauſati ſunt a rebus ſic eoꝛum diſcretio ꝛ diſtinctio eſt ab ipſis rebus quodammodo. T.c.49 Cō.18. Cō.18. t.cō.30 agēs hʒ poᵃᵐ ſui effect⁹.

Tunc dico ad queſtionē tria. pmo ꝙ tēpus q̄ʒtū ad illud qđ ſignificatur hoc nōie tēpus ſicut materiale eſt actu preter aīaʒ. ¶ 2ᵒ dico ꝙ ipſʒ tempus: qđ eſt foꝛmale ſignificatum huius nominis tēpus nō eſt actu preter animā ſed ab anima. ¶ Tertio dico ꝙ iſtud idē ſignificatū eſt extra animā in potētia. Pᵐ. 2ᵐ. Scdᵐ Tertiū.

¶ Pꝛimum probatur faciliter: qꝛ fluxus continuus quo mobile fluit de vna parte perfectionis ad aliam eſt actu preter animam. hoc eſt manifeſtuʒ: nam ſi nullus homo Rō pᵐ̄ cōnis.

intelligeret

intelligeret adhuc celum flueret de vno vbi ad aliud vbi:
ꝛ illud qd caleſit flueret actu de vna parte caliditatis ad
aliaꝫ. Sed huiuſmodi eſt tempus illo primo modo ſum
ptum. ſ. ſignificatū temporis quod ſe habet vt materia ꝛ
reſpectu alterius vt dictū eſt. quare ꝛc̃. Et illud tempus
eſt numerus: id eſt res numerata: que eſt prius ꝛ poſteri⁹
in motu: de iſto loquitur pluries Ariſto. in litera. Et pro
batur ſatis bene per tertiaꝫ rationem ſuperius inductā.
cum enim ſubiectum propriuꝫ ipſius fluxus. ſcilicet mo
bile habens in ſe aliquam perfectionem diminutam: cu
ius pars generat̃ poſt partem non ſit ab anima: ſed pre
ter animā: ſequit̃ ꝙ etiam ipſe fluxus non ſit ab anima
noſtra. ꝛ ſic etiam non eſt aliqd ens actu: qd eſt inconue
Fʒ^a. niens: q: ſic non eſſet in ꝑdicamento. A ut eſt ens actu ex
tra animam: ꝛ hoc eſt qd volumus. ¶ Scdo dico ꝙ tē
pus ſcdo modo dictū. ſciꝫ qd eſt ſignificatū h⁹ nominis
tempus ſe hñs ad modū forme reſpectu alterius non ē
ens actu preter animam: ſed ab anima. Et hoc aliq pro
T.c.131 bant ratione Ariſto. in lr̃a q̃ talis eſt ſm literaꝫ noſtrā.
Rō 2. Si impoſſibile eſt eſſe numerans: impoſſibile ē numera
bile eſſe: ꝛ ſi impoſſibile eſt numerabile eē: impoſſibile ē
numerū eē: q: numerus vel eſt quo nūeramus vel ē nu
merabile. ergo a primo ad vltimū: ſi impoſſibile ē nume
rans eſſe impoſſibile eſt numeꝝ eſſe: ſed ſi impoſſibile ē
numeꝝ eſſe: impoſſibile eſt eē tēpus: q: tēpus eſt nūerus
vt dictū ē prius. ergo ſi impoſſibile eſt numerans eē ipoſ
ſibile eſt tēpus eſſe: ſꝫ nihil ē numerus niſi anima vel ani
me intellectus ergo ſi impoſſibile eſt animam vel intelle
ctū eē impoſſibile eſt tēpus eſſe: ꝛ ſi hoc eſſe tēpus depē
Impu. det ab anima. ¶ Sꝫ ſine dubio hec ratio non videt̃ eē de
monſtratiua. bñ enim ſeqtur. ꝙ ſi impoſſibile eſt nūerās
eē impoſſibile ē numerabile eſſe. ſꝫ non ſeqtur. ſi nūerās
nō eſt numerabile nō ē: ſicut bñ ſeqtur. Si impoſſibile ē
eē videntē impoſſibile eſt eſſe viſibile. non tamē ſequitur
ſi non eſt videns non eſt viſibile: nullo enim actu vidente
adhuc color eſſet viſibilis: ꝛ ſic cū ipſum tēpus ſit nume
rus id eſt res numerabilis, non ſeqtur ſi anima nō eſt: tē
pus non eſt. ¶ Itē conſtat ꝙ ſi impoſſibile eſt vidētē eſſe
impoſſibile eſt viſibile eē: ꝛ tamen non oportet ꝙ viſibi
le ſit ab ipſo vidēte: ſimiliter ꝛ in propoſito. Si impoſſi
bile eſt animam eē impoſſibile eſt tēpus eē: ſed nō valet
ergo tpˢ ē ab anima. Unde diceret̃ ꝙ Ariſto. non vtit̃
illa ratione niſi vt ꝓbabili ꝛ diſputatiua: non vt demon
Alia rō ſtratiua. ¶ Sed ratio Cōmē. q̃ etiam ē ratio Ariſto. ſꝫ
Cō.131 literā Cōmē. eſt efficacior ꝛ ē talis. cōmē. 54. Cū nume
rans non fuerit numerare nō erit. ꝛ exponit. d. cū res nu
merans que eſt anima non fuerit: tūc numerare quod ē
actio numerātis non erit. ꝛ cū actio numerātis non erit
manifeſtū eſt ꝙ nūerus nō erit. Nā nūerus aut eſt nume
ratū: aut ē actio numerātis i nūeratore vt dicit. d. reſpectu
nūerati vt obiecti. Et accipit vlterius ꝙ manifeſtū eſt ꝙ
nūerus non ē nūeratū: ex quo contingit ꝙ ē actio nume
rātis i nūatore loqtur de numero q ē diſcretio actualis
eius qd realiter eſt continuū. Iſta enim diſcretio actualis
eius qd realiter ē continuū non ē niſi actio vel per actio
nem alicuius numerantis. Sed certū eſt ꝙ ſi numerans
non ſit actio eius nō erit: ergo ſi nūerans nō ſit numer⁹
non erit: ſꝫ numerans illud ſupple qd eſt realr̃ continuū
non ē niſi anima vel anime intellect⁹: igit̃ ſi anima vel in
tellect⁹ non eſt: nūerus nō erit: ꝛ cuꝫ numerus non fuerit
non erit tēpus: qd pꝫ. q: ipſum tempus quo ad formale
ſignificatū eſt diſcretio ꝛ diuiſio actualis prioris ꝛ poſte
rioris in motu: ergo ſi anima non ſit nō erit tēpus. ꝛ hec
eſt ratio quam intēdit Cōmen. ꝛ eam attribuit Ari. Poſ
ſet tñ breuiter formari ratio ſic. nūerus entis qd realiter
extra animā eſt ꝯtinuū: ille dico numerus non ē actu ex
tra animam: ſic enim idem eſſet ſimul continuū ꝛ actu di
ſcretū: qd eſt manifeſtū impoſſibile. Sed tempus qꝫtuꝫ
ad formale eſt numerus alicui⁹ entis: qd realiter ē extra
animam actu cōtinuū. ſ. fluxus continui. hoc enim intel
ligimus ꝑ tēpus ſm vnam ſignificationē ipſius. ergo ꝛc̃.
Et ſic patet ſcda concluſio. ¶ Tertiū oſtenditur. ſ. ꝙ tē Rō 3^a 2.
pus hoc modo dictū quodāmodo eſt in re extra animaꝫ
in potētia: q: effectus cuiuſlibet per ſe agētis ē quodam
modo in potētia in illo agente vt ſupponebat̃: ſed ipſuꝫ
tempus ſic ſumptū ē effect⁹ alicuius rei extra animaꝫ exi
ſtētis. ſciꝫ ipſius prioris ꝛ poſterioris in fluxu. eſt enim
tempus aut ipſa comprehēſio ipſius prioris ꝛ compre
hēſio poſterioris: ergo his comprehenſionibus prius ꝛ po Alia itel
ſterius cognoſcūtur ſeorſum ꝛ diuiſim: aut aliquid con ligit ꝯti
ſequēs huiuſmodi comprehēſiones diſtinctas. nec ē mi nuū di
rum ꝙ aliquid ſit realr̃ continuū extra animam: ꝛ tamē ſcrete.
anima intelligat ei⁹ partes ſeorſum ꝛ diuiſim intellectio
nibus diſtinctis ꝛ diuiſis: non cōtinuis adinuicē. hoc. n.
plane Ariſto. intendit in 3° de anima. capitulo indiuiſibi
lium quid: igitur intelligentia ꝛc̃. Et quilibet experitur T.c.21
in ſeipſo non obſtante ꝙ linea ſit in ſe realiter vna ꝛ con
tinua. tamē ipſe poteſt intelligere ſeorſum ꝛ diuiſim par
tes eius. ꝛ ideo dixit Ariſtote. ibidem. Seorſum autem
vtrūqꝫ intelligēs dimidiorum diuidit ꝛ tēpus ſimul tūc.
Iſta igitur diſtinctio ꝛ diuiſio actualis comprehēſionuꝫ:
quibus anima comprehendit prius ꝛ poſterius fluxus
ſeorſum ꝛ diuiſim dicit̃ tempus. Et hoc ē formale ſignifi
catū huius nominis tempus vt dicebat̃ prius: igitur ma
nifeſtum eſt ꝙ huiuſmodi tēpus eſt extra animam in po
tētia: eo ꝙ ipſa comprehēſio intellectualis ſic diuiſa ꝛ di
ſcreta eſt effect⁹ quodāmodo ipſi⁹ rei ſic concepte: vt pꝫ
ex dictis. Quomodo autem diuerſimode res mediante
fundamento ſuo agit intellectionē ſuam ꝛ itellect⁹ agēs: Alia rō
videndum eſt in tertio de anima: ſed non hic. ¶ Pōt etiā ꝯclu.
probari ratione quam innuit Cōmēta. q: niſi tempus ha Cō.131
beret eē extra animam in potētia eſſet quid fictū: vt chi
mera aut hircoceruus: quod ē incōueniens. Et propter
hoc dicit Cōmēta. ꝙ eē tēporis extra animam ſiue extra
mentem eſt in potētia propter ſubiectū. i. obiectū ꝓpriū.
ſcilicet propter motum: ſed eē eius in anima eſt eſſe eius
actu. ſciꝫ quando anima egerit illam actionem in ſubie
cto preparato ad recipiendum eā. ſciꝫ actionē q̃ ē nume
rus: ꝛ in fine cōmēti: cum dicit ꝙ ſi anima non fuerit nō
erit tēpus in actu. pri⁹ enim ꝛ poſterius numerata in po
tētia ſunt tēpus in potētia. ipſa vō numerata in actu ſūt
tempus in actu. Et q: ſupple nō ſunt actu numerata ni
ſi per animam: ideo ꝛc̃. Qz autem iſta ſit intentio Cōmē
ta. patet in multis eius verbis in iſto capitulo primo. in
ſcdo cōmē. hui⁹ capituli. dicit eē tēporis ꝛ motus nō eſt Cō.88.
completum: actu extra animam: ſꝫ eē eorū completur ex D
actione anime: ꝛ eo ꝙ ē extra animam ex eis. Et de tem
pore qdem ſatis paꝫ ex ꝑdictis qualiter eſt intelligēdū
de motu vō multi dubitant. q: qualitercūqꝫ ſumat̃ mo
tus ſiue pro ꝑfectione fluēte ſiue pro ipſo cōtinuo fluxu
videtur eē ens actu extra animaꝫ. ¶ Et breuiter dico ad Motus
ꝑſens ꝙ motus quantū ad ſimultatē partiū non eſt actu ſi ē actu
extra animam: ſed ſolū in anima actu. Et ſic eſt intelligē ex aiꝫ
dum de motu ꝙ ſit per animam. qꝫuis enim partes ipſi⁹
motus ſibiinuicē ſuccedant in re extra animaꝫ: tamē ani
ma pōt intelligere ipſuꝫ totū ſimul ꝛ indiuiſibilr̃. ¶ Itē Cō.88.
in. 2. cōmento dicit ꝙ Ariſto. voluit ſignificare ꝙ tēp⁹
non habet eſſe extra animam intelligendo vt dictum eſt.
¶ Itē in 15° cōmen. dicit ꝙ temp⁹ eſt numerare nume Cō.102
rum motus: numerare autē motuꝫ actio ē anime. ¶ Itē
in principio. 22. commenti dicit: ꝙ tempus eſt numer⁹ Cō.108
mot⁹ ſm ꝙ mens accipit ipſuꝫ. vt habēs partes priores

⁊ poſteriores. Ipſa itaq̃ diſcretio acceptionum prioris ⁊
poſterioris eſt ipſum formale tẽpus. ¶ Preterea in cō-
Cō.119 mento. 23. dicit ꝙ nihil de tpe eſt extra aīam niſi motus:
⁊ ſubdit ꝙ tẽpus nō fit niſi quādo mens diuidit motuȝ
in prius ⁊ poſterius. Si ergo omnia hec verba Cōmē
tatoris poſſunt rationabiliter verificari per diſtinctionē
ſupra poſitam modus intelligēdi eā multo honeſtius eſt
ſic ponere q̃ȝ irreuerenter tot vba tanti philoſophi ne-
gare. Scio enim ⁊ certus ſum ꝙ nullus expoſitoꝝ Ari-
ſto. adeo ꝓfunde ⁊ ſubtiliter habuit mētē Ariſto. vt iſte.
Dubitatio p̄ª. ¶ Dubitationes autem occurrūt cōtra hanc poſitionē.
Primo, q̄ ſm iſtam poſitionē videtur ꝙ tẽpus mēſuret
motū ſm ꝙ eſt ens in anima ⁊ nō ſm entitatē ſuaȝ extra
animam: qḋ eſt ridiculū: qḋ ſic ſequi videtur. Naȝ tẽpus
menſurat ipſum motū ſm ꝙ eſt quid reale diſtinctū ab
ipſo motu ⁊ quidditatiue: ⁊ non ſm ꝙ eſt ideȝ cum ipſo
motu vt dicūt. Si igitur tempus extra animā nō eſt niſi
motus ipſe vt vult Cōmen. ⁊ ſolum eſt diſtinctum ſȝ eē
quidditatiue ab ipſo motu ſm eē in anima vt videt' vel-
le. videt' ꝙ tẽpus prout ē ens extra animā non mēſurat
ipſum motū: ⁊ ſic aut omnino non menſurat motuȝ aut
mēſurat ipſum ſm eē qḋ habet in anima. quoꝝ vtrunq̃
2ª eſt abſurdū. quare ⁊c̃. ¶ Item ſm iſtam poſitioneȝ ſeq
tur ꝙ tẽpus ſm ſuū eſſe reale non eſt paſſio motus nec i
motu vt in ſubiecto: nihil eniȝ eſt paſſio ſuiipſius: nec in
ſeipſo vt in ſubiecto. tempus aūt ſm illud ꝙ ipſum ē rea
3ª liter non eſt niſi motus vt dictum eſt. quare ⁊c. ¶ Itē ſȝ
iſtam poſitionem ſequitur ꝙ multa tẽpora equalia: quo
rum vnū non eſt pars alterius ſint ſimul: contingit enim
ꝙ diuerſi homines ſimul numerēt prius ⁊ poſterius ipſi
us motus: ⁊ eorum numerationes poſſunt eſſe equales
⁊ ſimul entes: ⁊ vna non eſt pars alterius. vt manifeſtuȝ
eſt: ⁊ ſic plura tempora ſimul erūt: quoꝝ vnū non ē pars
T.c.90 alterius qḋ videt' eſſe contra Ariſto. in lr̃a. ¶ Item con
4ª tra hoc qḋ dicit Cōmē. 22° cōmēto. ꝙ tẽpus non fit niſi
quando mens diuidit motū in prius ⁊ poſterius. Pono
ꝙ nullus diuidat actualiter primum motum in prius ⁊
poſterius niſi vnº homo tm̄. Et pono vlterius ꝙ omnes
hoīes currant. quero ſi ille ceſſet diuidere motum: vtruȝ
curſus ipſoꝝ hominū adhuc mēſuretur tempore aut nō
ſi ſic: hoc eſt incōueniēs: q̄ poſt q̃ȝ iſte ceſſat diuidere mo
tum: ⁊ nullus alius ipſum diuidit: ergo non eſt motus in
actu: ⁊ ſic nō mēſurat motus illos. Si dicatur ꝙ tūc tem
pus nō mēſurat actu curſus. ⁊ tamē prius menſurabat
.ſ. cū ille in mente ſua diuidebat motum: hoc eſt oīno ab
ſurdū: q̄ per defectū illius diuiſionis nihil innouatur aut
abijcit' circa motū ꝓmū: ⁊ circa curſus. ergo ⁊c̃. ¶ Et ſi
qs diceret ꝙ ipſi curſus non mēſurarent' tpe in actu ſed
tpe in potētia: cōtra hoc eſt: q̄ cū tps ipſuȝ in potētia nō
ſit niſi motus: ſeqtur ꝙ motus mēſurabit ſeipſum: qḋ ē
5ª incōueniēs. ¶ Item mirant' multū de hoc qḋ Cōmē. di-
cit ꝙ tẽpus eſt ens in actu: ꝑ hoc ꝙ anima agit hāc actio
nem. ſ. numeꝝ in ſubiecto ꝑparato. Actio enim imanēs
in aīa non ꝑtingit ad motū primū: nec ad eius partes: tūꝰ
ergo actio aīe ſit imanens in ipſa anima vt manifeſtū eſt
in ꝑpoſitorio non recipitur in ipſo motu nec in eius par
6ª tibus ſm eē realis exiſtie. ¶ Itē ſm iſtam pōnem ſeqtur
ꝙ quilibet pōt facere diē eſſe tẽpus in actu vel nō i actu
vel omnia alia: q̄ omnia ſunt incōueniētia. Propter hoc
igit' ⁊ ſimilia q̄ ad hoc adducūtur. Dixerūt aliqui ſe non
intelligere Cōmen. ⁊ poſuerunt ꝙ tps q̃ȝtuȝ ad nullū eē
ſe ſibi debitū depēdet ab anima nr̃a. Sed ſine dubio om
nia iſta facilr̃ ſoluunt' viſis ⁊ itellectis predictis. ſalua tn̄
reuerētia illius vel illoꝝ q in iſtis ſunt ligati.
Re' ad p̄ mum. ¶ Ad p̄m dum breuiter dōm ꝙ tps hm̄ menſurat motū ſȝ
q̄ ipm̄ tps ē ens extra animā: ⁊ cū dicit' ꝙ tẽpus nō mē

ſurat motū: niſi ſȝ ꝙ differt quidditatiue a motu. hoc ne
go: imo ipſum tps qḋ mēſurat ipſum motū proprie ē idē
Cō.133 eēntialiter cū motu vt prius dictū fuit. Et Ariſt. teſtat' in
litera dicēdo. extra. n. metrū nihil aliud eē videt' qḋ mē
ſuratur: ſȝ aūt multa metra totū. quaſi dicat totū menſu
ratū nihil aliḋ eſt q̃ȝ multa metra. i. q̃ȝ multe mēſure. Et
hoc aperte dicit Cōmē. ibidē mēſura in quolibet non ē
extra genꝰ mēſurati: ſȝ totū mēſuratū ē plures mēſure.
Verbi grã. Ipſum vnū non eſt aliud a nūero: ſȝ nūerus ē
plures vnitates. Et cū dicit'. ergo idē mēſurat ſeipſuȝ. h
ē ſolutū prius pluries ⁊ ibi recurras. Nihil enim in con-
ueniēs ē ꝙ motꝰ ſm vnā ſui partē notā mēſurat aliquā
notā q̃ȝtitatē motus ignotā notificādo numerū partiuȝ
T.c.118 eius. Et hoc videt' velle Ariſt. in litera in ꝑncipio illius
capituli. Qm̄ aūt tẽpus metrū motus: dicit enim ſic. mē
ſurat enim motū. ſupple ipſum tempus in determinādo
quēdam motū: id eſt in eēndo determinate quēdā motū
notū quo mēſurabit totū ſicut longitudinē cubitus inde
terminando aliquā magnitudinē: que remetitur totū. h
igitur modo tps menſurat motū: q̄ accipit' aliqua pars
determinata motus que ē eſſentialiter tempus: ſȝ differt
ſm rationē vt dies aut hora: ⁊ illa pars aliquoties ſum-
pta reddit qualitatē illius totius motus: ⁊ ſic multa me
Ad 2m tra totū ſm Ariſto. ¶ Ad aliud dubium dico ꝙ tempꝰ
quantū ad ſuam entitatē extra animam non ē paſſio mo
tus niſi ſumatur motus pro ipſa ꝑfectione diminuta vl'
Tps nō ē paſſio motꝰ. pro receptione eius que eſt paſſio. His aūtē modis ſum
pto motu tẽpus hm̄ ē paſſio motus. ſ. q̃ȝtitas ſucceſſiua
⁊ fluxus eoꝝ. Sȝ ſi capiatur motus pro fluxu continuo
ſic ſine dubio tẽpus non eſt eius paſſio ſed eſt idem eſſen
tialiter cū eo differens ſolū ſm rationē: modo prius di-
cto. Iſte enim fluxus dicitur motus vt eſt qdam actꝰ mo
bilis a motore: ⁊ dicitur tempus inquātū habet partes:
quarū vna eſt prior ⁊ alia poſterior ⁊ ſunt numerabiles
adinuicē. Unde tempus ſm diffinitionē in qua non ē du-
bitatio. vt dicit Cōmen. eſt numeratum prioris ⁊ poſte-
rioris exiſtētiū in motibꝰ: autem numeratum non ē ali-
ud niſi pars prior ⁊ pars poſterior ipſius fluxus: vt ſunt
apte nate numerari ⁊ diſtincte accipi.
Ad 3m ¶ Ad aliud dico breuiter ad ꝑſens ꝙ ſi loquamur de tē-
pore pro ſuo formali ſignificato huius nominis tempus
exponēdo modo ꝑdicto. ſ. pro numeratione ⁊ diſtinctio-
Tēpa plā pñt eē ſimul. ne prioris ⁊ poſterioris: ſic nihil eſt inconueniens multa ⁊
plurima tempora eē ſimul: quorū vnū non eſt pars alte-
rius. Si vō recipiat' tẽpus pro materialis ſignificato. ſ.
ꝓ ipſo fluxu ſic videbit' poſt: vtrū poſſint: ⁊ q̄modo plu-
Ad 4m ra alia tpa ſimul eē ſm Ariſto. ⁊ Cōmentatorem. ¶ Ad
aliud dico breuiter ꝙ ſi multi homines currūt curſus eo
rum ꝓprie mēſurantur tpe qḋ eſt pars vel q̃ȝtitas conti-
nua ſucceſſiua. ſ. fluxus continuus. Et cū dicitur. hoc mo
do tẽpus eſt idē qḋ motus: ⁊ ſic tandeȝ motus menſura
bit motū: dōm ꝙ hoc nullū eſt inconueniēs: dūmodo in
telligat' vt oȝ intelligi: ⁊ h̄ explanatū ē prius ſufficienter.
Et eſt aduertēdū ꝙ illi qui inducūt iſtas obiectiones con
tra Cōmē. bñ concedunt ꝙ tempus non mēſurat motuȝ
niſi ſm q̃ȝtitatē ipſius motus. Et cū inſtat' eis: ergo cū tē
pus ſit q̃ȝtitas motꝰ vt ipſi ēt cōcedūt: ſeqtur ꝙ tps mē
ſuret tps. dicūt ꝙ hoc nullū eſt incōueniens: diuerſimode
tn̄ ſumit' tps vt mēſurat ⁊ vt mēſurat'. Et ſimiliter dico
ꝙ motꝰ q eſt fluxus cōtinuꝰ menſurat motuȝ aliter ⁊ alr̃
Ad 5m ſumpto motu modo ꝑdicto ¶ Ad aliā cū dicit' ꝙ mira
bile eſt qḋ dicit Cōmen. animā agere tps in ſubiecto ꝑpa
rato ⁊c̃. dico ꝙ hic eſt deceptio ex equocatione hꝰ nomi-
Subm capit' 2r nis ſubm. Nam ſubm qñq̃ ſumit' pro mā cui aliqḋ ineſt
vel inheret qñq̃ pro obiecto qḋ terminat aliquā opatio
nem vel actū alicuius potentie cognoſcitiue. Et ꝙ p̄mo
modo

modo ſumat̃ notũ ẽ omnibꝰ: ꝛ ꝙ ſumat̃ 2° modo notũ:
t.c.144 eſt ex litera Ariſto. in 2° de anĩa. cap̄ de ſenſu cõi in prin-
cipio: vbi dicit ſic. Unuſquiſq; q̄dem igitur ſenſus ſubiecti
ſenſibilis ẽ ꝛ diſcernit ſubiecti ſenſibilis differẽtias: mani-
feſtũ aũt eſt ꝙ ibi accipit̃ ſubiectũ ꝓ obiecto. Sic põt di-
ci in propoſito: ꝙ Commentator intelligit ſic: anima agit
iſtam actionem in ſubiecto .i. reſpectu obiecti preparati
ad recipiendũ eam .i. ad terminandũ iſtaꝫ actionẽ: ꝛ hoc
eſt veriſſimũ. anima enim non exercet iſtaꝫ operationem
ſcilꝫ intelligere aliq̄d diſcrete ꝛ diuiſim niſi reſpectu obie-
cti ꝑparati .i. apti nati ſic intelligi .ſ. q: hꝫ partes diuerſas
quarũ vna eſt extra aliam. nõ igit̃ eſt intẽtio Cõmẽtatoris
ꝙ anĩa agit iſtam actionẽ .i. nũatiõnẽ prioris ꝛ poſterio-
ris in ſubiecto preparato: ita ꝙ ipſa actio recipiat̃ in ipſo
motu ꝛ ipm motũ informet. Quis eniꝫ hoc poſſet credẽ
fuiſſe ſniam tanti Phi: ꝛ q ita profunde nouit ſbaꝫ ꝛ opa-
tionem intell'ꝰ ſpeculatiui: verecũdum eſt aſſerẽ hoc fuiſ-
ſe intentionem eiꝰ: ſed modo ꝓdicto: ꝛ iſto modo loquen-
Com. 8 di vtit̃ Cõmentator in prohemio de anima. vbi dicit ꝙ in-
tellectus facit vniuerſalitatem in rebꝰ .i. reſpectu reruꝫ:
ita ꝙ ipſe res intellecte terminãt actum intell'ꝰ vniuerſa-
liter intelligẽtis: non aũt ſic ꝙ ipſe vniuerſalitas recipia-
Dubio. tur in rebus ſubiectiue: ꝛ inexiſtat eiſdem. ¶ Item ſi q̄s
faceret vim in ṽbo: q: dicit in ſubiecto apto nato ad reci-
piendũ iſtaꝫ actionẽ. In hoc enim videt̃ excludere iſtam
expoſitionẽ ꝙ accipiat ſubiectũ ꝓ obiecto: eo ꝙ obiectũ
non eſt natuꝫ recipere actionem intell'ꝰ ſpeculatiui: ꝛ ſic
Rꝰ capit ſubiectũ pro materia in q̄. Dici poteſt ſicut diximꝰ.
ꝙ ſic eſt intelligendũ: ꝑparato ad recipiendũ eam .i. apto
nato ad terminandũ iſtam actionẽ. Uel aliter poſſumus
exponere ṽba Cõmentatoris ꝙ anima agit iſtã actioneꝫ
in ſubiecto ꝑparato ꝛc. i. intellectu poſſibili iformato ſpẽ
intelligibili ipſiꝰ prioris ꝛ poſterioris: ꝛ hoc eſt veꝝ. Nã:
ſicut intellectio lapidis non fit in intellectu niſi ſit diſpoſi-
tus ſpẽ intelligibili ipſiꝰ lapidis. vt concedũt q̄ſi oẽs. In-
tellectu antẽ diſpoſito ꝛ informato ſpecie intelligibili la-
pidis fit eius intellectio. vt hꝫ videri in 3° de aĩa. ſic hec
actio .ſ. cõprehẽſio prioris ꝛ poſterioris diuiſim ꝛ ſeorſũ
fit in intellectu poſſibili diſpoſito ſpeciebꝰ intelligibilibꝰ
iſtoꝝ cognoſcibiliũ: ꝛ hoc non eſt inconueniẽs vt puto.
Ad 6m ¶ Ad aliam dubitationẽ cũ dicit̃ ꝙ quilibet poſſet facẽ
diez ꝛc. Dico ꝙ q̄libet homo exercitatꝰ in ph̃ia poteſt in-
telligere diem diſtinguẽdo prius ꝛ poſteriꝰ ipſius: ꝛ hoc
eſt facẽ nũationem prioris ꝛ poſterioris in motu exiſtiuꝫ
que ſi intelligant̃ ꝑ tp̄s nullũ inconueniẽs eſt: ꝙ quilꝫ in-
telligẽs poteſt facẽ diem eẽ tp̄s in actu .i. quid numeratũ
in actu: ꝛ ſꝫ non faciat diem eẽ fluxũ i actu: imo ſine opõne
noſtri intell'ꝰ eẽt fluxus actu: ſed non eſt nũatus ex aiam
niſi in potẽtia modo prius dicto: ꝛ ſic manifeſtũ eſt ꝙ ſꝫ
intẽtionem Cõmentatoris tp̄s aliquo modo eſt extra ani-
mam in actu ꝛ aliquo modo non eſt extra animaꝫ: niſi in
potẽtia actiua: ꝛ in anima eſt actu formalr̃ aliquo modo
homo igit̃ intelligẽs facit diem eẽ tp̄s in actu: non ꝙ nul-
lo modo eẽt tp̄s actu ſine intelligere hũano: imo actualr̃
eſſet tp̄s qd̄ eſt fluxus continuꝰ: ſed non eẽt tp̄s actu .i. nu-
meratum ꝛ diſcretum ꝛ diſcontinuatũ actu niſi ſm aiaꝫ
ꝛ ſic facit dicere eſſe tempus actu .i. diſcretum actu .ſ. di-
ſcrete diſcontinuatis intellectionibus intellectus.

ſ **Ad primam** rationẽ pꝫ ex ꝓdictis: ſꝫ enim con-
tingit ꝙ tp̄s pro aliquo ſuo ſignifi-
cato eẽ ens ꝑter animã ſm opiõnẽ eoꝝ: ꝛ ſꝫ alio modo
replica. poteſt eẽ ab anima. Sed obijceret aliq̄s: q: vnũqͦdq; ma-
gis eſt ponendũ i ꝑdicamento per ſuũ formale q̄ꝫ per ſuũ m̃ale
cuꝫ forma ſit nobilior ꝛ magis ens q̄ꝫ materia. Si igitur
tp̄s q̄ꝫtum ad formale eſt q̄ꝺditas diſcreta: ꝛ q̄ꝫtũ ad ſuũ
materiale eſt q̄ꝫtitas ꝯtinua magis dꝫ ponere in gñe q̄ꝫti-
tatis diſcrete q̄ꝫ cõtinue. Ad hoc poteſt dici ꝙ ſi aliquod Rõ
vnum ens cõpoſituꝫ eſt per ſe ex materia ꝛ forma magis
eſt in gñe per ſuam formã q̄ꝫ per ſuam materiã: ſic autẽ
non eſt in propoſito: ſed ſolũ eſt ibi materia ſm ſimilitu-
dinem quandam: ꝛ ſimilr̃ forma ꝛ non eſt quid cõpoſitũ
ex eis per ſe vnũ. Item poteſt dici ꝙ vnũqͦdq; magis de-
bet reponi i predicamẽto per ſuum formale ꝛc. ſi ambo 081.83
ſint entia realia extra aiam actu: ſꝫ non eſt ſic hic. Utruꝫ
autem entia que ſunt in intellectu noſtro ſint in predica-
mento hoc inquiſito eſt: ſed non hic. ¶ Ad aliam dico
ꝙ ſi diffiniat̃ ibi tp̄s pro formali ſignificato huius nomi-
nis tp̄s bene dꝫ ibi accipi anima vt dicat̃ ꝙ tp̄s eſt nume-
ratio vel nũs prioris ꝛ poſterioris exiſtentiũ in motu fa-
cto ab anima cognoſcẽte iſta ſeorſum ꝛ diuiſim: nec intel-
ligo ꝙ anima humana cõprehẽdẽs prius ꝛ poſteriꝰ di-
uiſim ꝛ ſeorſum faciat ꝙ ipꝫ prius ꝛ poſterius ſint realr̃
extra animam diuiſa ꝛ diſcontinuata: quẽadmodũ diui-
dens lignũ facit ipm eẽ diſcontinuatũ ꝛ diſcretũ: ſed facit
ipm eẽ diſcontinuatũ ꝛ diſcretum ſm cõſiderationẽ: ita
ſcilꝫ ꝙ conſideratio prioris non eſt continua oĩno cũ con-
ſideratione poſterioris: ſed diuiſa ꝛ diſcreta: ꝛ ſic aĩa fa-
cit tp̄s ſm Cõmentatoꝝ. Et per hoc poſſunt remoueri mĺ-
te dubitationes ſiue obiectiones ex falſis imaginationi-
bus procedentes. ¶ Ad aliam patet ex dictis. Contigit
enim tp̄s vno modo eẽ ab aĩa: ſed alio modo non.

Ad rationem in oppoſitum pꝫ per ꝓdicta: ꝯ-
tingit enim ꝙ ipm tp̄s q̄ꝫtuꝫ ad
aliquod ſuũ ſignificatũ eſt ab anima: ꝛ hoc eſt veꝝ: tp̄ꝰ
eni qd̄ eſt diſcretio ꝛ numeratio prioris ꝛ poſterioris exi-
ſtentium in motu eſt actu ab anima: ꝛ eſt extra animã i
potentia inq̄ꝫtum ipm prius ꝛ poſterius habẽt potẽtiaꝫ
motiuaꝫ intellectus ad ſui intellectionẽ diſcretã quo mo-
do. ¶ Sed querũt aliq̄ vtrũ illa potẽtia ſit potẽtia eẽn-
tialis vel accidẽtalis. Et breuiter poteſt dici ꝙ neutra il-
larum eſt. Illa enim diſtinctio eſt intelligẽda de potentia
receptiua ſicut eſt potẽtia mobilis ad motũ vel ſubiectũ
ad formaꝫ. Sed illa potẽtia de qua loq̄mur non eſt potẽ-
tia paſſiua ſꝫ magis actiua: eo modo quo obiectũ hꝫ po-
tẽtiã actiuã in itellectu. Uel ẽ dĩm ꝙ eſt poᵃ eẽntialis ꝛ
indiget ad hoc ꝙ ſit in actu aliquo alio motore .ſ. intelle-
ctu: qui de potentia intellectu facit actu intellecto. vt ha- t.c.118
betur ex 3° de anima. Queſtio. xxviij. A

Onſequẽter querit̃. Utrum tp̄s ſit vnũ nu-
mero apud oĩa tẽporalia. ¶ Arguit̃ ꝑmo
ꝙ nõ: q: vnum accidẽs numero nõ eſt in di-
uerſis ſubiectis numero. hec eſt manifeſta.
Sed tp̄s eſt accidẽs tẽporalibus: non eni di-
cuntur tẽporalia niſi a tẽpore eis accidẽte. vt videt̃ ma-
nifeſtũ. ergo ꝛc. ¶ Item multiplicato vno relatiuo ꝑ mĺ-
tiplicat̃ ꝛ reliquũ. in ꝑdicamentis. Sed menſura ꝛ mẽſuratum
ſunt relatiua: ꝛ tẽpus eſt menſura. ¶ Iteꝫ ſicut ſe habet
locus ad locata: ſic tẽpus ad temporalia. per conuenien-
tem ſimilitudinẽ. Sed non eſt vnus locus numero diuꝫ
locatoꝝ. vt manifeſtũ eſt ex hoc. 4. quare ꝛc.
¶ Oppoᵐ videt̃ velle Ari. in lr̃a: ꝛ cõiter dĩ ꝙ vnũ eſt tp̄s t.c.130
nũo in celo ꝛ in terra ꝛ in mari: ꝛ vĺr in oibꝰ tp̄alibus. B

Ad queſtionem dicũt aliqui ſimpliciter ꝛ in-
diſtincte ꝙ ipꝫ tp̄s eſt vnũ
nũo in oibus tẽporalibus: q: primus motus qui eſt ſub-
iectũ propriuꝫ tp̄is non eſt niſi vnũ nũo. vt notũ eſt. Sꝫ Opi. ꝓ°.
iſtud ſalua pace ſic dicentiũ eſt cõntra Ariſto. ꝛ Cõmẽ'a-
torem plane in lr̃a. Querit enim Ariſto. ꝑpter qd̄ in oi- t.c.130
videtur eẽ tp̄s ꝛ in terra ꝛ in mari ꝛ in celo: ꝛ ſic reſpon- Impu.
detur q: motꝰ eſt paſſio quedã vel habitus nũs exiſtẽs
hec aũt oĩa mobilia. Ex hoc ergo ꝙ omnia iſta ſunt mo-
bilia: vult habere ꝙ in omnibus iſtis eſt tempus: ꝛ quia

tempus eſt nũs motus: hoc autem non ſequitur niſi tem-
pus eſſet in quolibet iſtoꝝ motuũ vel eſſet motus cuiuſ-
libet iſtoꝝ. Unde ſm Ariſto. tẽpus eſt in quolibet iſtoꝝ
motuũ: ⁊ cum motus non ſit vnus numero ſimpliciter ⁊
omnino: nec ipſum tẽpus poteſt eſſe ſimpliciter vnum nu-
mero: ⁊ hec etiam eſt aperte intentio Cõmentatoris ſup
Cõ.130 iſtam particulam: dicit enim Cõmentator ſic incepit ſolue-
re ſecundam queſtionẽ ⁊ dicit. Dicamus igitur ꝙ tẽpus
exiſtit in terra ⁊ in mari ⁊ in celo: q: eſt accidẽs motui ⁊
forma eius cum ſit nũs illius: quoniam nũs eſt accidens
numerati: ⁊ cum tẽpus ſit numerus rerum mobilium: ⁊ nũs
inuenitur in numerato: ⁊ omnia iſta celum ⁊ terra ⁊ mare
habent naturaliter moueri: neceſſe eſt vt tẽpus inueni-
tur in eis. Sed q: auctoritates poſſunt diuerſimode glo-
ſari ⁊ exponi. ideo dico aliter ad queſtionem.

¶ Ad cuius euidentiam premitto aliqua quaſi conceſſa ⁊
per ſe manifeſta. ¶ Primo ꝙ nihil menſuratur aliq̃ q̃ti-
tate ſucceſſiua niſi ipſum ſit quãtũ ⁊ ſucceſſiuũ vel q̃titas
ſucceſſiua: ſicut nihil mẽſuratur magnitudine niſi ipſum
ſit magnum. ¶ Secundo ſuppono ꝙ vnuſquiſq; iſtorum
motuum inferiorum proprie dictorum menſuratur tẽpo-
re: ⁊ hoc oẽs ↄcedunt. ¶ Tertio accipio ꝙ nihil eſt q̃tũ
ſucceſſiuũ niſi per quantitatem ſucceſſiuam inexiſtentẽ: ſi-
cut nihil eſt albũ niſi per albedinem ſibi inherentẽ: non. n.
aliquid dicitur quantũ ex eo ꝙ efficiat q̃ñtitatẽ: quẽad-
modum dicitur viſum: q: agit viſionem vt dicitur. vnde ſo-
lum relinquitur aliquid dici quantum ex eo ꝙ habet ĩ ſe
quantitatem. ¶ Quarto accipio ꝙ nulla eſt quantitas cõ-
tinua ſucceſſiua niſi tẽpus, vt habeẽ ex p̃ntis. ¶ Ex his
arguo ſic: omne qð menſuratur tẽpore eſt quantitas ſuc-
ceſſiua vel quantum ſuccedens: hoc patet per primã ſup-
poſitionem: ſed oĩs motus proprie dictus iſtorum inferio-
rum mẽſuratur tẽpore. vt dicit 2ª ſuppoſitio. ergo omnis
motus proprie dictus vel eſt quantitas ſucceſſiua vel q̃-
tum ſuccedens vel habens in ſe quantitatem ſucceſſiuã:
ſed quantitas ſucceſſiua continua eſt tẽpus. vt dicit q̃rta
ſuppoſitio. ergo oĩs motus proprie dictus vel eſt temp⁹
vel quantum ſuccedens. Si aũt ſit tẽpus: tunc cum plures
⁊ diuerſi ſunt motus numero: plura vtiq; ⁊ nũo diuerſa
tẽpora erunt. Si vero detur ꝙ oĩs motus iſtorum inferioꝝ
eſt quantum ſucceſſiuũ: ⁊ nihil eſt quantum ſucceſſiuũ ni-
ſi per quantitatem ſucceſſiuam ſibi inexiſtentẽ ſiue inherẽ-
tem: ſequitur ꝙ oĩs motus ꝓprie dictus habet in ſe q̃ti-
tatem ſucceſſiuam ſibi inherentẽ: oĩs aũt talis quantitas
eſt tẽpus vt ſuppoſitũ eſt. ergo oĩs motus proprie dict⁹
habet in ſe tẽpus: ⁊ ſic idẽ qð prius. ¶ Item nihil eſt eq̃-
le quantitati ſucceſſiue niſi ſit quãtitas ſucceſſiua aut ha-
bens quantitatẽ ſucceſſiuam ſibi inherentẽ: hec eſt manife-
ſta: vt puto proprium enim eſt quantitati ſm eam eq̃le ⁊ ĩ-
equale dici: vt dicitur in p̃ntis. Sed oĩs motus ꝓprie di-
ctus iſtorũ inferioꝝ eſt equalis alicui tẽpori qð eſt quan-
titas ſucceſſiua. vt etiam manifeſtũ eſt ⁊ conceſſum. ergo
oĩs talis motus aut eſt quantitas ſucceſſiua: aut habet
in ſe quantitatem ſucceſſiuam ſibi inexiſtentẽ: ⁊ ſic idẽ qð
prius. ¶ Item omne mobile dum mouetur cõtinue fluit
ab vno in aliud. nihil enim fluit continue niſi per fluxũ ſi-
bi inherentẽ: ſicut nihil eſt albũ niſi per albedinẽ. ergo oẽ
mobile dũ mouetur habet fluxum continuũ ſibi inherẽ-
tem: modo iſte fluxus continuus eſt quãtitas ſucceſſiua.
vt videtur manifeſtum: nihil enim eſt per ſe ⁊ proprie cõ-
tinuũ niſi quãtitas vel quantũ. ergo iſte fluxus continu⁹
vel eſt quantitas vel eſt quantum: ⁊ ſi quantitas habetur
propoſitum. Et ſi detur ꝙ ſit quid quantũ continuũ con-
tinuitate ſucceſſiua: neceſſe eſt ꝙ habeat in ſe quantitatẽ
ſucceſſiuam: nihil enim eſt quantũ ſucceſſiuũ niſi ꝑ q̃ti-
tatem ſucceſſiuam ſibi inexiſtentẽ: ⁊ ſic idẽ qð prius. Et

puto ꝙ ad hanc intentionem dicit Cõmẽtator in iſto. 4. Cõ.99.
quodlibet prius ⁊ poſterius in motu ſint idem ſubiecto
cum ipſo motu: tamen differunt ſm quidditatem. Et ſub-
dit ad propoſitum: motus enim eſt in quantitate. verum
ẽ pro ipſo fluxu forme vel vbi. Et propter hec omnia di-
co ꝙ tempus non eſt vniuerſaliter ⁊ omnino vnũ nume-
ro in omnibus temporalibus: ſed aliud ⁊ aliud numero
in diuerſis que actu mouentur. Sed eſt intelligendũ ſm ꝫ Rⁿᵒ.
Cõmentatorem in iſto capitulo: q: tempus non eodẽ or- Cõ.118
dine inuenitur in iſtis motis ſcilicet ĩ p̃mo mobili: ⁊ ĩ alijs
motis: quoniam primo inuenitur in celo: ⁊ inuenitur in
alijs motis ſecundo: propter hoc ꝙ inuenitur in celo ⁊ ĩ-
uenitur in quieſcente propter hoc ꝙ inuenitur in moto.
Et parum poſt addit: ⁊ quod eſt ex iſtis rebus motum ĩ
potentia ⁊ eſt quieſcens tempus inuenitur in eo in potẽ-
tia ⁊ quando aliquid eſt motum in actu tempus inueni-
tur in eo actu. Dicerem ergo ꝙ tempus primo ⁊ princi-
paliter dictum eſt vnum ⁊ idem numero reſpectu oĩum Concl'o
temporalium. ſicut motus primus ſcilicet primi mobilis eſt
vnus ⁊ idem reſpectu omnium mobilium: ⁊ de iſto tem-
pore intelligitur ꝙ non poſſunt eſſe plura tempora equa-
lia ſimul: quorum vnum nõ eſt pars alterius: vt duo dies
⁊ duo menſes ⁊ huiuſmodi. Sed tempus ſecundario di- Concl'o
ctum non eſt verum ⁊ idem numero apud omnia. immo
multiplicatur ſm numerum eorum que actu mouentur
⁊ talia bene poſſunt eſſe ſimul plura ⁊ equalia: quorum
vnum non eſt pars alterius. hoc tamen etiam verum eſt
ꝙ in quolibet iſtorum temporꝫ ſunt partes que ſibijnui-
cem ſuccedunt ⁊ non poſſunt eſſe ſimul: ſed tamen cõpa-
rato vno motu ad aliũ motum numero ſimul ẽ tẽpus exi-
ſtens in vno cum tempore exiſtente in alio. vt tempus ꝙ
eſt in motu ſortis ſimul eſt cum tempore qð eſt in motu
platonis: ſimiliter autem ⁊ in alijs huiuſmodi. ¶ Et cõ-
firmatur poſitio. Conſtat enim ꝙ tempus exiſtens in pri-
mo motu menſurat omnes motus iſtoꝝ inferioꝝ mobi-
lium ſaltem vt menſura extrinſeca: ⁊ ſic ſolent exponere
ꝙ tempus eſt in oĩbus vt menſura extrinſeca in mẽſura-
to: modo nunq̃ aliqua quantitas extrinſeca eſſet menſu-
ra alicuius menſurabilis niſi in illo menſurabili accipe-
retur aliq̃ quantitas equalis illi menſure extriſece: vt vl-
na nũq̃ menſuraret pannũ niſi ĩ ipſo panno eſſet aliqua
q̃titas eq̃lis vlne cui applicaretur vlna ⁊ aſſiſteret. Sil'r
tempus exiſtẽs in primo motu vt hora vel dies nũq̃ mẽ-
ſuraret aliquem iſtoꝝ inferiorum motuũ: niſi in iſto mo-
tu inueniretur aliqua quantitas equalis illi tempori cuĩ
applicaretẽ vel aſſiſteret tempus: ⁊ illa quantitas non eſt
niſi tempus. vt manifeſtum eſt inducendo in oĩbus. Non
enim iſti motus inferiores menſuranẽ tempore ratione
quantitatis permanentis: ſed ratione quantitatis ſucceſ-
ſiue continue: ⁊ hoc eſt tp̃s. ¶ Item conſtat ꝙ iſti mot⁹
inferiores non menſuranẽ tempore niſi ſm ꝙ q̃ti: ⁊ ni-
hil eſt q̃tum niſi ſm q̃titatem ſibi inexiſtentem: ⁊ tũc q̃-
ratur de illa q̃titate ⁊ inuenieẽ ꝙ non eſt aliqua alia q̃ti-
tas a tempore: nec linea: nec ſuperficies: nec loc⁹: nec nu-
merus: nec oratio. qua relinquitur ꝙ ſit tempus. Tem-
pus igitur primo ⁊ principaliter dictũ eſt vnum numero
omnium temporalium: ⁊ iſtud eſt qð conſeq̃tur vnũ mo-
tum ſcilicet primum motum tanq̃ ſubiectũ qð in ſua diffi-
nitione ponitur. Alios autem motus cõſequitur vel re-
ſpicit tanq̃ menſura extrinſeca. ⁊ ideo nõ ſemper opor-
tet ꝙ ipſum multiplicetur ſm multiplicationem illorũ.
Sed tempus ſecundario ⁊ per poſterius dictũ bene eſt
in quolibet motu tanq̃ in ſubiecto ⁊ multiplicatur nũa-
liter ſm multiplicationem mobilium dum mouentur.
¶ Qr autẽ tempus debeat dici ſecundum prius ⁊ poſte-
rius ſuppoſito ꝙ conſeq̃tur quelibet motum: huius plene

teſtatur Cōmentator in cōmento penultimo. his verbis. ¶ Et aliquis poteſt querere: qm̄ nos videmus φ pma mē ſura in rebus mēſuratis ē duobus modis. Aut mēſura que dicitur vniuoce cuꝫ mēſuratio in illo genere. Aut pn cipaliter ⁊ ſcḋario. Motus igitur tēporis cum p̄ tēpore menſuratē omnia alicuius eſt illoꝝ duoꝝ modoꝝ. Dicemus igit̄ φ ſi tēpus cōſequeretur oēm motuꝫ: tūc pmū tēpus cū alijs tēporibus diceretur pncipaliſr .ſ. φ menſurat: queadmodū motus queꝫ ſeqtur dicitur cum alijs principaliſr. Si autem tēpus totum ſeqtur motū corporis rotūdi: tunc p̄ tēpus erit dictū cum tēpore alio quod menſurat vniuoce: ſicut eſt diſpoſitio in vnitate cuꝫ nūo: hoc enim poſito tēpus non meſuraret niſi tēpus qḋ eſt i primo motu: ⁊ totum illud dicit̄ vniuoce cuꝫ quoꝫ parte mēſurante. vt dies ⁊ ānus dicūtur tēpus vniuoce. Sꝫ φ tēpus conſeqtur oēm motū cōtinuū: ita φ in oi mobilium mouetur motu cōtinuo eſt aliquod tēpus ſubiectiue, vt probatū eſt ſuperius: ⁊ videtur eē intētio Ari. ⁊ Cōmentatoris in iſto. 4. ſi bene inſpiciatur. Sed non multū inniſor illis auctoritatibus: qꝛ diuerſi diuerſimode poſſunt exponere eas. Ille vō rationes quas induxi faciunt me credere tēpus non eſſe vnum numero penitus. Proteſtor tamen ſi per me vel per alium viderem earuꝫ ſolutionem ſufficientem tenerem aliam viam.

Rationes in principio adducte ſunt pro me ſpecialiter p̄ ⁊ 3ᵃ. Sicut enim res nō dicitur vbicate niſi per vbi extrīſecū in eis ſubiectiue: ſic nec videtur proprie dici tēporales niſi per tēpus extrīſecū in eis acta vel po:ⁿ ⁊ hoc ꝯfirmat primā rōnem. Et ſicut ē vnus locus cōis oium locatoꝝ ⁊ pncipalis .ſ. ſphera vltima
T.c.14 qua oia corpora cōtinent: ⁊ plura ſunt loca ſpecialia ⁊ ꝓpria. vt pꝫ in iſtō. 4. ſicut non eſt remotū φ tēpus p̄ ⁊ pncipaliter dictum ſit vnū ⁊ cōe oium tēporaliū: ⁊ tn̄ tēpus propriū vtriqꝫ ſit aliud ⁊ aliud nūo. Sed 2ᵃ ratio plus cōcludere nitit̄ quā dꝫ: cum eniꝫ dī multiplicato ⁊c̄. poteſt dici φ verum eſt q̄ꝫtuꝫ ad reſpectus qbus mēſura ⁊ mēſuratū ſe reſpiciunt. Sed illud qḋ eſt mēſura poteſt eſſe vnū ſm ſe qḋ mēſurat plura mēſurabilia: ſicut vna vlna menſurat plures pānos: ſic ēt vnū tpꝰ p̄ ⁊ pncipaliſr dcm̄ eſt vnū ſm ſe ⁊ eſt mēſura oium alioꝝ tēpoꝝ. Sed q̄ꝫtū ad reſpectus quibus refert̄ ad diuerſa mēſurata aliqualiter diuerſificatur: vt ſba patris manēs vna diuerſis reſpectibus dicitur referri ad diuerſos filios.

¶ Expliciūt queſtiones Joānis de Jāduno ſuꝑ 4ᵐ librum deˀ Auditu phico.

¶ Incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper 5ᵐ.

Tranſmutatur aūt trāſmutās oē. Aliquod qdē ſm accidēs vt cuꝫ dicimus muſicum ambulare: qm̄ cui accidit muſicū eē hoc ambulat: hoc aūt in aliqd hmōi mutari: ⁊ ſimplr̄ dicitur mutari quecunque ſm partes ⁊c.

Textu commenti primi. Queſtio .j.

A
Co.11. Queritur hic primo. Vtrum illud qḋ eſt coniunctum mouenti per ſe ſit mouens per accidens. ¶ Arguitur primo quod non: quia ſi ſic eſſet ſeqretur φ idē ſimul eēt mouēs ⁊ motū qḋ videt̄ impoſſe: qꝛ mouēs eſt ens actu: ⁊ motū eſt ens in potentia. actus aūt ⁊ potentia ſunt dīe vel de oppoſite ſecundum Commentatorem in pohemio de anima: ⁊ in nono metaphyſice dicit quod actus ⁊ potētia ſunt cōtraria relatiue idest oppoſita relatiue: ⁊ talia non inſunt ſimul eidē. Et pbatur ꝯſitia: qꝛ in aiali anima eſt per ſe motor ⁊ corpus motum vt dicit Cōmentator i Co.28.
8ᵒ huius: ⁊ hētur ſatis in de motibus animaliū: ⁊ ipſuꝫ corpus eſt coniūctum anime. vt patet ex 2ᵒ de anima. Si T.c.10
igitur illud qḋ eſt coniunctū motori per ſe eēt mouens ⁊ per accidens tunc corpus eſſet moues ⁊ motuꝫ: quod eſt impoſſibile. ¶ Item ſi illud quod eſt coniūctum mouenti per ſe eſſet mouens per accidēs: tunc infinita eēnt mouentia reſpectu vnius motus: quod videtur irrationabile. ⁊ patet conſequētia. qꝛ infinita poſſunt eſſe coniuncta vni per ſe mouenti. Unde Ariſ. dicit in. 2. huius: φ infinita vni accidūt. quare ⁊c̄. ¶ Item illud quod non facit T.c.50
aliquid ad motum non videt̄ eſſe mouens per accidēs: mouens enim habet agere motum. Sed aliqd eſt coniūctum motori per ſe qḋ non facit aliquid ad ipſum motū per accidens: vt muſica coniuncta cum arte edificatoria nihil facit ad domificationem: ſimilr̄ autem ⁊ in alijs.

¶ Oppoᵐ Ariſto. vult in lra: ⁊ ſimilr̄ Cōmentator.

Dicendum breuiter φ illud quod eſt coniunctū per accidens cum per ſe mouente ſi B
cut forma ſubiecto: vel ſicut forma in eodem ſubiecto in quo eſt per ſe mouens illud eſt mouens per accidens aliquo modo: qḋ ſic probant aliqui: quādocūqꝫ ex aliqbus rōp̄.
ſit vnum nūo per accidens. ſi vnuꝫ eſt mouēs per ſe ⁊ reliquum per accidens: hec recipit̄ pro manifeſta. Sed cū aliquid coniūgitur motori per ſe tāqꝫ ſubiecto: vel eſt in eodem ſubiecto in quo eſt ipſum mouens per ſe: tunc ex ipſis ſit vnum nūo ſaltem per accidens: vt ſi albedo ē cōiuncta caliditati in eodem ſubiecto: ex iſtis ſit vnum nūo per accidens: qꝛ non ſunt diſtīcta loco ⁊ ſubiecto. Similiter autem ⁊ in alijs. quare ⁊c̄. Itēꝫ hoc poſſet probari rō 2ᵃ
ſic: ſicut ſe habet illud qḋ eſt per accidens coniunctū mobili per ſe ad moueri: ſic illud qḋ eſt accidentaliter cōiunctum per ſe motori ſe habet ad mouere per conueniētē ſimilitudinem. Sed omne quod eſt accidentaliter cōiunctum mobili quod per ſe mouetur mouetur per accidēs vt manifeſtum eſt. motis enim nobis mouentur oīa q̄ ſunt in nobis. ſimiliter autem ⁊ in alijs. Non enim intelligibile eſt φ corpus animalis aut quodcūqꝫ aliud trāſferatur de vno loco ad aliuꝫ: quin oia accidentia que ſunt in ipſo transferentur ſaltem per accidens. quare ⁊c̄.

Ad primum patet ex dictis: corpus enim quod mouetur ab aīa non eſt coniūctuꝫ anime ſicut forme ſubiecto: immo econuerſo: nec eſt in eodem ſubiecto cum ipſa anima: immo eſt ipſum ſubiectuꝫ vt patet in. 2. de anima. quare ⁊c̄. Uel dicatur φ nō eſt inconueniens idem eſſe mouens per ſe ⁊ motum per accidēs. hec .n. nō ſunt oppoſita. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliam concedo φ eſſet infinita .i. innumerabilia vel cum difficultate numerabilia mouentia accidentaliter ordinata nulluꝫ eſt incōueniens: ſed in eſſentialiter ordinatis bene eſt inconueniens. ¶ Ad aliam dōm φ omne quod eſt cōiunctum motori per ſe facit aliquid ad motuꝫ vel per ſe vel per accidens. Et ideꝫ omne tale eſt mouēs vel per ſe vel per accidens ſicut muſica coniuncta domificatori: lꝫ non faciat ad domificationem per ſe tamen facit ad eam per accidens: qꝛ .ſ. per domificatorem: cui accidit ⁊ que ei accidit: ſimiliter autem ⁊ in alijs. quare ⁊c̄.

¶ Quoniā aūt oīs mutatio eſt a quodam in quid dā: manifeſtat ⁊ vtiqꝫ nomē: poſt aliō enim aliqd ⁊ aliud quideꝫ prius: aliud aūt monſtrat poſterius. mutabit mutans quadrifarie: aut .n. ex ſubiecto in ſubiectuꝫ aut ex ſubiecto in non ſubiectū: aut ex nō ſub-

iecto in ſubiectũ:aut ex nõ ſubiecto in non
ſubiectũ ⁊c. Textu com. viij. Queſtio.ij.

A Ic poteſt queri vtruʒ gñõ ſit motus. ❡ Ar
guitur ꝓmo ꝙ ſic. Quia illud eſt motus cui
cõpetit diffõ motus. Sʒ ipſi gñoni debet dif
T.c.6. finitio motus:qꝛ motus ẽ actus entis i po°
ſm ꝙ hõ. vt dicit Ariſto. in 3° huius. mõ ge
neratio eſt actus entis in potẽtia ſm ꝙ hõ. eſt enim act⁹
T.c.6. gñabilis ſm ꝙ gñabile vt ipſe dicit in. 3. huius. ergo ⁊c.
❡ Item ois tranſmutatio in qua eſt prius ⁊ poſterius ẽ
T.c.30 motus:hec eſt nota in. 6. huius. Sed gñõ eſt hõ:qꝛ dicit
T.c.59 Ariſto. in. 6. huius:ꝙ omne qõ gñatur prius gñabatur:
⁊ ſic in gñone eſt prius ⁊ poſterius. ergo ⁊c. ❡ Itẽ ois illa
tranſmutatio eſt motus:cuius ſubiectũ eſt ens in actu:iſ
recipitur pro manifeſto. Sed ſbm gñonis eſt ens actu. ꝓ
batio:qꝛ dicit Ariſto. in. 5. huius:ꝙ idẽ eſt ſubiectũ mo
T.c.15 tus ⁊ termini motus. Sed ſbm alterationis eſt ens actu.
T.c.33 primo de gñone:⁊ gñatio eſt terminus alterationis vt di
Cõ.62 cit Cõmentator in ꝓ huius. ergo ⁊c. ❡ Item difficilius:
ois tranſmutatio ſʒ quã acqritur forma diuiſibilis ⁊ ſu
ſcipiens magis ⁊ minus ẽ motus. hec videt̃ manifeſta.
Nam per mutationẽ que non eſt motus oꝛ acqri forma
indiuiſibilis que non recipiat magis nec minus ſicut cõi
ter dĩ. ❡ Et ꝯfirmatur:qꝛ talis trãſmutatio per quã acq
ritur forma recipiẽs magis ⁊ min⁹ eſt in tꝑe:qꝛ nõ ſimul
acqritur ſm magis ⁊ minus:ſed prius acqritur pars im
Lcõ.30 perfectior:⁊ ois trãſmutatio tẽporalis ꝯcedit̃ eẽ mot⁹.
vt pʒ in. 6. huius. ergo habeo iſtam ꝓpõneʒ ꝙ ois tranſ
mutatio qua acqritur forma diuiſibilis ſm magis ⁊ mi
nus eſt mot⁹. Sed aliq̃ gñõ eſt hõ. Nam per gñonẽ acq
rit̃ forma elemẽti:ꝛ immo ipſa elemẽta ſunt ꝑ gñabilia, vt
Cõ.67. cõiter dĩ ſup ꝑm ⁊ 2m de gñone ⁊ corruptione:modo for
me ſbales elemẽtorũ recipiũt magis ⁊ min⁹ ſm Cõmẽ
tatorem plane in. 3. celi ⁊ mũdi. ❡ Item ois trãſmutatio
ſucceſſiua eſt motus, vt oẽs ꝯcedũt. Sed gñõ eſt trãſmu
T.cõ.7 tatio ſucceſſiua. ꝓbatio:qꝛ gñõ eſt trãſmutatio de non eẽ
T.c.23 ad eſſe ſʒ Ariſto. i iſto. 5. ⁊ ꝑ de gñone:⁊. 8. hui⁹. aut er
T.c.62 go mã qua trãſmutatur de non eẽ ad eſſe in eodẽ iſtanti
eſt ſub eẽ ⁊ non eẽ:aut in alio ⁊ in alio inſtanti. nõ i eodẽ
qꝛ ſic ꝯdictoria eẽnt ſimul in eodẽ:qõ eſt impoſe. Si dica
tur ꝙ in alio ⁊ in alio inſtãti materia eſt ſub eẽ ⁊ ſub nõ
eſſe:tũc opʒ ꝙ inter illa duo inſtãtia eſt tꝑs mediũ, vt pʒ
T.cõ.2. in. 6. huius:⁊ in illo tẽpore medio trãſit mã de non eẽ ad
eſſe:⁊ huiuſmodi trãſmutatio non eſt niſi gñone ſic gene
ratio eſt ſucceſſiua ⁊ temporalis. quare ⁊c.
❡ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. hic ⁊ idẽ vult
Cõmentator ꝙ generatio non eſt motus.

B Dimiſſis aliis opinionib⁹:dico ad pñs diſtinguen
motus do de motu:ꝙ motus accipi poteſt dupli
capr 2r citer. Uno° cõiter pro ąc̃ũq; trãſmutatione ſucceſſiua:et
hoc modo credo ꝙ Ariſto. accipit i. 3. huius:cũ diffinit
Com.6 motum eẽ actũ entis in po° ſm ꝙ huius:⁊ cũ dixit et Cõ
mẽ. ꝙ mot⁹ eſt gñõ vnius hui⁹ partis poſt aliã parteʒ il
lius pfectionis ad quã tẽdit motus donec pficiat̃ ⁊ ſit in
actu. Alio° ſumit̃ motus magis ſtricte per trãſmutatõeʒ
per quã non variat̃ nomen:nec diffinitio trãſmutati:ſed
manet idẽ noie ⁊ diffinitione ſub vtroq; termino. Et ad
ponendũ hanc diſtinctionẽ coactus ſuʒ propter concor
diam dictoꝝ Auerro. cũ dictis Ariſto. vt poſt videbit̃.

2.p°. Tunc ad queſtionem dico qõ ſi ſumat̃ gñõ ꝓ trãſmuta
tione facta in ſba qua ecĩbitur forma ſbalis de po° mãe ſic
2 2°. aliq̃ talis gñõ bñ eſt motus ꝑ° ſumẽdo motũ. Scdõ dico
Rõ ꝑ ꝙ nulla talis gñõ eſt motus 2° accipiẽdo motuʒ. ❡ Pri
mum probat̃ ratione q̃dam prius adducta. Ois trãſmu
tatio qua acqritur forma recipiẽs magis ⁊ min⁹ ⁊ pars
poſt partẽ eſt mot⁹ ꝑ° ſumẽdo. hec ẽ euidẽs: Sʒ gñatio
aliqua. ſ. gñatio forme ſbalis elemẽti eſt hõ. Nam forme
ſbales elẽtoꝝ recipiũt magis ⁊ min⁹ vt expreſſe docet Cõ
mẽtator in. 3. celi ⁊ mũdi. cõmẽ. 67. ⁊ aliter nõ poſſent
remanere in miſto ſicut oñdit ibidẽ. De B aũt ſiet alſa qõ
ſpãlis ſi deus voluerit. Scio bñ ꝙ iſta ratio eſt inſolubi fore ſba
lis tenẽdo viã Cõmentatoris ⁊ dicta eius. Qꝛ aũt forme lis ſuſci
ſbales elẽtoꝝ poſſint intẽdi ⁊ ſuſcipere magis:⁊ p ꝯñs piũt ma
remitti ⁊ ſuſcipere minus, ꝓbat Cõmẽtator. qꝛ ꝯſtat ꝙ q̃ gis ⁊ mi
litas ꝯñs formã ſbalẽ elemẽti remittit̃. modo dicit Cõ nus.
mentator ꝙ ſi q̃litas remittit̃ ita. ſ. qõ aliq̃ pars q̃litatis
amittat̃ ⁊ remaneat forma pfectatũc erit poſe ꝙ forma
ſeparet̃ totalr a q̃litate:qꝛ idẽ eſt iudiciũ de toto ⁊ parte.
Unde qua rõne ignis poſſet amittere aliq̃ partẽ calidi
tatis remanẽte eius forma ſbali i eẽ pfecto:eadẽ ratione
poſſet amittẽ totaʒ caliditatẽ remanente ipſa forma ſba
li cõpleta:qõ eſt impoſe oino. Qualiter aũt iſta ratio va
leat:⁊ qualr ſoluũtur difficultates ꝯtra iſtã põnem alibi
perſcrutandũ eſt. ſ. ſup ꝑmũ de gñone ⁊ corruptione.
Sufficit ãt ad pñs mihi dicẽ ꝙ gñatio ſbalis forme ele
menti eſt motus ſumẽdo motũ cõiter pro trãſmutatiõe
ſucceſſiua:nec puto ꝙ Ariſto. hoc negaret. ꝙ aũt itẽtio gñõ eſt
Ariſto. fuit gñationẽ aliquã eẽ motuʒ diuiſibilẽ ⁊ conti mot⁹ di
nuũ bñ apparet. 7. huius. capitulo de cõparatione mo uiſibilis
tuũ. vbi poſtquã oſtẽderat qualiter cõparatio eſt in alte
rationibus ⁊ motibus localibus dicit diſtincte qualiter
gñationes cõparentur adinuicẽ ſm velocius ⁊ eque ve
lox. cuʒ eniʒ velox ⁊ velocius diffiniant̃ tꝑe: vt pʒ ibidẽ
⁊. 6. huius:certuʒ eſt ꝙ tranſmutatio inſtantanea non eſt
velocior nec eque velox:q̃re nec vna gñatio eſt eq̃lis ve
lox alteri ⁊ velocior nec ẽ eſt gñationeʒ eẽ tranſmutatio
nem in tẽpore. ❡ Et ꝯfirmatur qꝛ ſi in gñatione eẽt ſolũ
ſucceſſio ⁊ veloci⁹ ⁊ tardius ratione alterationis ꝓceden
tis vt aliq̃ fingunt. Tũc cuʒ Ariſt. oñdiſſet qualr ẽ cõpa
ratio in alteratiõe ſupflue repeteret qualr eſt cõparatio
in gñationibus:⁊ hoc nõ cõpetit Ariſt. qui fuit ſume bre
uiloquij: ꝓcipue qꝛ dicit Linco. ꝑ poſterio. Motus qdẽ
pħoꝝ eſt ponere vba q̃ magis ſunt ad reʒ ptinentia ad
imitationẽ nãe que non facit pluribus inſtrumẽtis q̃ po
teſt vno. Si qs tamẽ recalcitrãdo dicat ꝙ plures aucto
ritates Ari. ſunt in ꝯriũ. ſ. ꝙ gñõ nõ ſit mot⁹:⁊ hoc expſ
ſe demrat in iſto. 5. Dico ꝑ ꝙ veritas nõ determinatur ꝑ
multitudinẽ maiorẽ vel minorẽ. 2. dico ꝙ forte illud fuit
pro tãto:qꝛ aliq̃ errauerũt dĩo gñonẽ eẽ motuʒ oino cõ
ſimilr ſicut ſunt alij motus. ſ. in ſbto vno nũo ſicut po
ſuerũt Emꝑ. ⁊ Anaxagoras:⁊ ideo voluit Ariſto. oñde
re gñationẽ non eẽ motũ illo modo:⁊ hoc frequẽter oñ
vt remoueret errores illoꝝ. Sed nullus errauit dĩo gño
neʒ non eẽ motũ ꝑ° ſ:immo forte oẽs ꝯcedebant illã eẽ mo
tuʒ ꝑ°:⁊ idcirco nõ fuit nece probare:nec toties illud re
petiuit:⁊ in hoc additamẽto delectabar cum laude dei.
❡ De. 2. tamẽ dico ꝙ nulla gñõ forme ſbalis ẽ mot⁹ 2° rõ 2ᵉ cõ
. ſ. accipiẽdo motuʒ pro tranſmutatione in q̃ manet ideʒ cluſio.
nomen ⁊ eadẽ diffinitio tranſmutati ſub vtroq; termio:
ita ꝙ non pditur nomen nec diffinitio. Et hoc bñ proba
tur ſic. Illa trãſmutatio cuius ſubiectũ eſt ens in pura po
tentia non eſt motus iſto modo:ſed gñõ forme ſbalis eſt
hõ. ergo ⁊c. Maior propoſitio eſt vera:qꝛ ens in poten
tia non manet vnũ ⁊ ideʒ ſimplr ſm nomẽ ⁊ diffinitionẽ
:cum nomẽ ⁊ diffinitio proprie ſumãtur ab actu. ens enĩ
in pura potentia non eſt actus nec eſt ens actu. vt mani
feſtum eſt. q̃re ⁊c. Minor hẽtur ab Ariſto. ꝑ huius:⁊ in ꝑ T.c.8.
de gñone:⁊ oẽs ꝯcedũt. Et puto ꝙ Ariſto. intendit iſtã
rationẽ in lrã. Arguit eniʒ ſic:ſi gñõ eẽt motus:tũc illud
qõ gñatur moueretur:ſed hoc eſt falſum. ergo ⁊ ꝑmũ:

conſequētia videt̃ manifeſta:ꝛ ꝓbatur falſitas ꝯñtis:q:
ens in potētia pura nō mouet̃. hoc recipit̃ vt manifeſtuȝ
ens enī in potētia pura non manet vnum nūo poſitiue
ꝛ ſm actum ſub vtroq; termino trāſmutationis. ꝛ ideo
non mouet̃ tali motu: ſed illud qd̄ gñatur. i. gñoni ſubij
citur eſt ens in potētia pura: ſbm enim gñonis eſt illd̄ idē
qd̄ eſt ſbm forme ſbalis que gñatur ſeu acqritur p gñonē
nunc autē ſbm forme ſbalis ſm q̄ eſt ſbm̄ eſt ens i pura
Com.4 potentia. vt dicit Cōmentator ſup 2ᵐ de aīa. ergo ſubie
ctuȝ gñonis eſt ens in pura potētia receptiua ſm ſe. ergo
illud qd̄ gñatur. i. qd̄ gñoni ſubijcitur nō mouet̃ iſto mo
do. Et confirmat̃ ratio Ariſto. exponēdo magis intētio-
nem eius. nā cuȝ Ariſto. dixit q̄ ſi gñatio eēt motus: ſic
illud qd̄ gñatur mouet̃: aut ipſe intelligit per illud qd̄ ge
neratur illud qd̄ gñoni ſubijcit̃: aut illud qd̄ terminat ge
nerationē: non eſt dōm q̄ intelligat illud qd̄ terminat ge-
nerationem: ſicut enim illud qd̄ per alteratione acqritur
T.c.10 ſeu terminat alteratione non alterat̃. ſ. q̄litas ſenſibilis.
vt pȝ i iſto 5ᵒ. tamē alteratio eſt motus verus ſic nō ſeq̄
retur q̄ ſi gñō eſſet motus q̄ illud qd̄ terminat gñonem
iſtam moueret̃. ¶ Preterea. Ipſe vult q̄ illud qd̄ gñat̃ ē
nō ens. hoc aūt nō eēt veꝝ de illo qd̄ terminat gñonem.
Nā ſiue cōpoſitū terminat gñonē ſiue forma ſiue vtrūq;
iſtoꝝ: iconſtat q̄ illud qd̄ terminat gñonē eſt ens actu vel
eſt actus. ergo nō accipit illud qd̄ gñatur pro eo qd̄ gño
nem terminat: q̄re relinq̄tur q̄ accipit illud qd̄ gñat̃ p eo
quod gñoni ſubijcit̃: de iſto enim veꝝ eſt dicere q̄ non ē
ens. ſ. actu de ſe ſm q̄ ſubijcitur gñoni: imo totalr̃ oppo
ſitū eſt ei qd̄ eſt actu. i. totalr̃ diuerſum ab ente actu ſm
ſuam eēntiam: materia enī prima nō eſt quid nec quale
nec q̄ꝫtum neq; aliquid alioꝝ quibus diuerſum eſt ens:
T.cō.8 vt ipſe dicit in 7ᵒ metaphy. Et ſic ipſa non manet eadem
ſm actum ſub vtroq; termino gñonis: ergo nō mouet̃
motu per quē non mutat̃ nomen: nec diffō proprē ſub
cuius vtroq; termino manet idē ens actu: ꝛ de tali motu
loqtur Ariſto. vbicūq; dicit q̄ motus non eſt ad ſbaȝ ꝛ
q̄ motus non eſt niſi ad res triū generū. ſ. qualitatis q̄ꝫti
tatis ꝛ vbi. nam ſm tales res cōtigit fieri trāſmutationē
ſubiecto manēte ſubiecto eodē nūo ſm actuȝ ꝛ eodē no
mine ꝛ diffinitione. quare ꝛc̄. Et iſta videtur eſſe intentio
Com.7 Cōmētatoris ſuper iſtam partem. dicit enī ſic: q: igitur
in duobus extremitatibus iſtius motu. ſ. generationis
ꝛ corruptionis exiſtētis in ſba non eſt aliqd idē demōſtrati
diſpoſitum per motū a principio eius vſq; ad finē: dicit
ergo impoſſibile eſt vt gñō ſit motus ſupple in quo ma-
net eadē diffinitio ꝛ idem nomen trāſmutati ſm eundeȝ
actuȝ: tamen nō ſeqtur ex hoc quin gñatio ſit mot⁹ put
motus dicit quācūq; tranſmutationem ſucceſſiuam.

¶ Ad rationes dico q̄ quedam bene ꝯcludūt ge
nerationem eē motuȝ aliquo᷒. ſ.
prout motus eſt trāſmutatio ſucceſſiua: niſi q̄ tertia pec
cat per equocationē. Cum enim dr̄ q̄ idē ē ſbm ꝛc̄. Veꝛ
eſt de termino p̄mo eēntiali ꝛ itriſſeco: ſȝ de termīo me
diato ꝛ non eēntiali: nō opȝ. modo dico q̄ gñatio non eſt
terminus alterationis imediatus ꝛ eēntialis: ſed media
tus ꝛ extra eēntiam alterationis ꝛ eē genus eius. termi-
nus aūt imediatus alterationis ꝛ eēntialis eſt q̄litas qua
diſponit̃ mā ad formā gñatam. ꝛ ideo nō opȝ q̄ oīno ſit
idem ſbm gñonis ꝛ alteratiōis p̄cedētis. ¶ Quarta vo
ratio videt̃ inſolubilr̃ ꝯcludere q̄ gñō elemēti eſt mot⁹
. ſ. trāſmutatio ſucceſſiua ſuppoſito eo qd̄ dicit Cōmētā
tor. ſ. q̄ forma ſubalis elemēti recipiat magis ꝛ minus.
Gñatio ſube eſt mo⁹ ſuc ceſſiuus ¶ Verum eſt q̄ aliq dicūt gñonē ſbe nullo modo eē mo
tum ſucceſſiuū: ſed mutationē inſtātaneā oīno p ſe loq̄n
do: ꝛ ſi eſt ibi ſucceſſio: hoc ſolum eēt ſm q̄litates p̄cedē
tes. Et quod dicit Cōmentator formas ſbales elemento
rum recipere magis ꝛ minus. Dicūt aliqui q̄ ipſe nō di-
cit hoc ex intētione nec per modū determinationis: ſȝ p̄-
ter intētionem ꝛ exercitatiue. Sed ſalua pace coruȝ. hoc
eſt falſum oīno: imo Cōmētator apertē ꝛ ex intētione ꝯ
Auicēnam dicit q̄ forme elemētorum remanēt in miſto
non quidē ſm ſuas vltimas pfectiones: ſed refracte ꝛ re
miſſe: ꝛ ſicut remittūtur qualitates elemētoꝝ ſic ꝛ forme
vt ipſe oſtēdit ibidē. Alij vo dicūt q̄ Cōmētator ſimplr̃
errauit ꝛ cōtradixit in hoc Ariſto. ꝛ ſibi in iſto loco. Sed
hoc eſt valde oneroſum ꝛ intolerabile dicē de tāto Pho
precipue q: iſti qui ſic imponūt Cōmentatori ꝯtradictio
nem quaſi in oibus alijs ipſum approbāt ꝛ tenent ipſuȝ
tanq̄ȝ meliorē Cōmentatorē Ariſto. ꝛ ſubtiliorē inter om
nes: ꝛ ſi ipſi non dicerent: hoc tamē ſine dubio ita eſt. Et
hoc reliquo expertis ꝛ amatorib⁹ phice veritatis. ¶ Ad
vltimā cum dicitur q̄ ois tranſmutatio ꝛc̄. Concedatur.
Et cum dr̄ q̄ materia hȝ eſſe ꝛ non eē i eodē inſtanti vel
in alio ꝛc̄. Ariſto. ſoluit iſtam dubitationē in 8ᵒ huius: ꝛ et T.cō.6
intendit ibi q̄ cuȝ aliqd gñatur quacūq; gñone. illd̄ fuit
non ens in tēpore precedēte: ꝛ in vltimo inſtanti illius tē
poris eſt ens: ꝛ nō eſt accipere vltimū in quo illud qd̄ ge
neratur fuit nō ens: ſed eſt bene p̄ᵐ inſtās in quo eſt ens.
Vbi gra. cum ex aere gñatur ignis in toto tēpore p̄ceden
te ipſe ignis fuit non ens: ꝛ in vltimo inſtanti illius tēpo
ris fuit ens: nec eſt dare vltimū inſtās in quo ignis ſit non
ens. q: ſi eſſet dare vltimū inſtans in quo ignis fuit non
ens: aut in illo eodē eēt ens: ꝛ ſic ſimul eēt ens ꝛ nō ens:
aut in alio eodē inſtanti eſſet ens: ꝛ ſic erit tēpus mediuȝ
in quo nec erit ens nec non ens quod eſt impoſſibile. Et
hoc intendit Ariſto. in 8ᵒ hui⁹: manifeſtuȝ eſt autē q̄ ni
ſi aliquis faciat tēporis diuidens ſignū ꝛc̄. Silr̃ autem in
telligēdum eſt q̄ cum aliquid corrūpitur in aliquo tēpo
re fuit ens: ꝛ in vltimo inſtanti illius tēporis eſt non ens: ꝛ
nec eſt aſſignare vltimū inſtans i quo fuit ens ꝓpter ean
dem rationeȝ. ꝛ ideo illa ratio imaginat̃ falſum impoſſe.
Inſtās enī cōe qd̄ copulat tēpus in quo res gñatur fuit
non ens. Ad illud in quo ē ens dȝ eſſe poſterioris paſſio
nis. vt dicit Ariſto. ibi. i. q̄ in illo inſtanti res ſe habet ſi
cut i tēpore poſteriori: ita q̄ ſi in tēpore poſteriori ſit ens
vt contingit in generatione: tunc in illo inſtanti res p̄mo
erit ens: ꝛ ſi in tēpore poſteriori non ens vt in corruptio
ne: tunc in illo inſtanti primo erit non ens.

¶ Si igitur predicamēta diuiſa ſunt ſubſtā
tia: ꝛ qualitate: ꝛ vbi: ꝛ qñ: ꝛ ad aliqd quā-
titate: ꝛ facere: ꝛ pati: neceſſe ē tres eē mo
tus quātitatis: ꝛ qualitatis ꝛ ſm locū ꝛc. A

Textu commenti. ix. Queſtio. iij.

Commentator mouet hic vnaȝ dubitationē.
Utrum motus ſit in tribus gñibus. ſ. q̄litate
q̄ꝫtitate ꝛ vbi. ¶ Et arguit̃ q̄ nō. q: illd̄ qd̄
eſt in p̄nto paſſionis non eſt in illis trib⁹ ge
neribus: hec eſt manifeſta: q: p̄nta ſunt im-
permiſta: vt pȝ in primo poſterioꝝ. Sed motus eſt in ge
nere paſſionis: vt allegat Cōmentator ex predicamētis:
ꝛ iſtam obiectionem mouet etiam in. 3. huius. q̄re ꝛc̄.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. Com.4

De hoc autem Cōmentator narrat quaſdā opinio
nes. Aliqui enī dixerūt q̄ motus poteſt cō Opi.pᵃ
ſiderari duplr̃. Uno modo ſm qd̄ mot⁹ eſt. Alio modo
q̄ꝫtum ad eius receptionē. Et p̄ modo eſt in tribus gene
ribus. Scdō modo eſt i gñe paſſionis. ¶ Sed ꝯtra hoc Impu.
obijcit Cōmentator: ꝛ dicit qd̄ iſti nō bene dixerūt: q: re
ceptio rei eſt potentia ad rem: ꝛ potētia ad rem aliquaȝ
eſt de genere illius rei: ſicut potētia ad ſubſtātiā eſt quoq;

modo in p̄nto ſubſtantie. ⁊ ſilr potentia ad quantitatem
⁊ ad alia p̄nta: ita q̄ potentia ad vnū q̄dq̄ p̄ntuȝ eſt in ge
nere illius p̄nti quod eſt in actu: ⁊ ideo iſti non bene dixe
runt ponendo receptionem motus eſſe in p̄nto paſſionis
opi. 2ª ⁊ motum in alijs generibus. ¶ Alij vero aliter dixerūt et
dixerunt preciſe q̄ motus eſt in genere paſſionis ⁊ nō i
genere qualitatis nec q̄ntitatis nec vbi: q̄r videbatur eis
q̄ ſola qualitas quieſcens eſſet genus: ⁊ ſilr ſolum vbi
quieſcens eſt vnū genus: ⁊ ſilr ſola quātitas quieſcens ſi
militer eſt genus per ſe: ⁊ ,ipoſſibile eſt q̄ motus ſit ſpēs
quieſcentis: ⁊ ideo voluerūt q̄ q̄litas mota vel ſm̄ quā
eſt motus nō ſit in genere qualitatis: nec ſimilr quātitas
ſm̄ quā eſt motus nec vbi ſilr: vnde ſm̄ eos motus p̄ci-
Impu. ſe eſt in genere paſſionis. ¶ Sed contra iſtos arguit Cō-
mentator: q̄r mediuȝ magis conuenit cuȝ extremis quaȝ
vnum extremū cum alio. Motus aūt eſt mediū inter ter
minum ad quē ⁊ potentiam ad ip̄m terminū: ⁊ ideo ma-
gis conuenit cū termino ad quē eſt: q̄ȝ potentia ad ter-
minum conueniat cū ipſo termino. Sed potentia ad ter-
minum ad quē eſt motus: eſt in illo genere in quo eſt ipſe
terminus. Potentia eniȝ ad vnūq̄dq̄ p̄ntum eſt in illo ge
nere p̄nti quod eſt in actu vt potentia ad ſubſtantiam eſt
quoq̄modo in p̄nto ſubſtātie. ⁊ ſilr potentia ad quantuȝ
⁊ ad alia p̄nta. ergo multo fortius motus qui eſt mediuȝ
inter potētiam ⁊ actū debet eſſe de genere illius terminis
q̄m omne mediū inter potentiā ⁊ actū que ſunt i aliquo
genere: neceſſario eſt de gn̄e actus qui eſt cōplemētuȝ: ſȝ
differt magis ⁊ minus. Ire eniȝ ad calorem eſt calor quo
quomodo: ⁊ ſilr ire ad frigus. Iſtam rationē intēdit Cō-
B mentator: vt patet inſpicienti: quāuis nō ponat expreſſe
Opi. 3ª que h̄ ſcripſi. ¶ Iſtis itaq̄ opinionibus reprobatis Cō-
mentator ponit ſuam ſniaȝ: ⁊ dicit q̄ motus poteſt conſi
derari q̄ntum ad ſuam materiā vel q̄ntum ad ſuā formā.
Et primo modo. ſ. q̄ntum ad ſuam materiā eſt de gn̄e ei⁹.
ad q̄d eſt motus: ſm̄ aūt ſuam formā que eſt tranſmuta
tio coniūcta cum tēpore eſt in p̄nto paſſionis: ⁊ per hoc
concordarentur v̄ba Ariſto. ¶ Sed in iſtis v̄bis Com-
mentatoris ſunt multe difficultates ⁊ dubitationes qua
rum declarationes non inuenio multum cōes fuiſſe vſq̄
Dubitatio p̄ª. nunc. Una q̄dem dubitatio eſt de eo q̄d Cōmētator dicit
q̄ receptio rei idez eſt q̄d potētia ad rē. hoc vtiq̄ videt̄
falſum: q̄r ſi potentia ad aliquā rē eſſet receptio illi⁹ rei
tunc omne q̄d eſt in potentia: vel habet potētiaȝ ad aliq̄
rem: reciperet illam rē ⁊ haberet receptionē illius rei: et
hoc videtur manifeſte falſuȝ. Nam calefactibile anteq̄
calefieret habebat potētiam ad caliditatē: ⁊ tamē nō re-
cipiebat caliditatē: ⁊ ſilr materia q̄ eſt ſub forma terre:
habet potētiam ad formā ignis: ⁊ tamē nondum recipit
ipſam. quare ⁊c. ¶ Alia dubitatio eſt de hoc q̄ dicit q̄d
Scda po⁹ ad aliq̄d eſt in eodem gn̄e cum ipſo. Contra poten-
tia materie ad formā ſbalem eſt ad aliq̄d: vt dicit Cōmen
Cō. 70. tator in primo hui⁹. ⁊ ipſa forma ſbalis eſt in gn̄e ſbe: vt
Tertia. patet ibidē: ergo male dicit Cōmē. ¶ Alia dubitatio eſt
de hoc q̄d dicit Cōmentator q̄ motus poteſt conſiderari
dupl̄r. ſ. q̄ntum ad ſuā materiā ⁊ q̄ntum ad formam. Cō
tra nullus actus videt̄ eſſe cōpoſit⁹ ex mā ⁊ forma: vt ca
pitur. 7. meta. ⁊ in li. 6. principioȝ. q̄r forma eſt ſimpli-
cis eēntie: forma aūt ⁊ actus ſunt idē. ergo nullus actus
eſt cōpoſitus ex mā ⁊ forma: ſed motus eſt q̄daȝ act⁹: vt
patet per eius diniffinitionē poſitaȝ in. 3. huius. ergo ⁊c.
T. c. 6. ¶ Ad primum iſtoȝ poteſt reſponderi q̄ cū dicit Cōmē
Ad p̄m tator q̄ receptio rei eſt potētia ad rē: ipſe non accipit ibi
receptionē p̄ actu recipiēdi ſicut accipiebat in obiectio
ne ſed pro ipſo receptiuo. Iſtud aūt receptiuū rei ē potē
tia ad ipſam reȝ: accipiēdo potentiā pro ſubiecto poten-
te. Eſt ergo intellectus v̄boȝ Cōmentatoris q̄ receptio
rei eſt potentia ad reȝ. i. ſb̄m receptiuū alicui⁹ eſt ſubiectū
potens illud recipere: ⁊ hoc eſt manifeſtum per ſe.
¶ Et per hoc ad aliud. cū eniȝ dicit Cōmentator q̄ poten Ad 2m.
tia ad aliq̄d eſt in eodeȝ p̄nto cū illo termino: nō accipit
ſibi potētiā pro reſpectu nec pro q̄litate naturali in qua
imediate fundat̄ reſpectus ſed pro ſubiecto potēte. Iſtō
aūt ſubiectū potēs eſt in eodē genere cuȝ actu aliq̄ mo-
do. ¶ Circa q̄d conſiderandū eſt q̄ aliquid intelligitur ēē in p̄di
eſſe in p̄nto dupliciter. Uno modo ſicut p̄dicabile quod camēto
ordinatur ſȝ ſub ⁊ ſupra: vel ad latus: ſicut genus ⁊ ſpe itellr 2r
cies ⁊ differentia vel indiuiduū: ⁊ hoc modo ſubiectum
potens recipere aliquē actū non eſt in eodē p̄nto in quo
eſt ille actus: ſubiectū eniȝ q̄d poteſt recipere caliditateȝ
non eſt in genere qualitatis iſto modo: vt manifeſtū eſt.
Alio modo dicitur aliquid genere tanquaȝ principiuȝ il
lius generis vt materia ⁊ forma ſubſtantialis dicunt̄ eſſe
in genere ſubſtantie: ⁊ iſto modo ſubiectū receptiuum q̄
litatis poteſt dici eſſe in genere qualitatis: ſimiliter autē
⁊ in alijs accidentibus. Conſtat enim q̄ ſubiectū potens
recipere aliq̄d accidens eſt principiū illius accidentis tan
quā materia in qua: ⁊ ſic intelligendū eſt dictū Cōmenta
toris in hoc loco. Poteſt etiam dici q̄ potentia ad aliquē
actum eſt in illo genere in quo eſt ille actus: ſicut ordina-
tum in fineȝ eſt in ipſo fine. Actus eniȝ eſt finis potētie: T. c. 15
vt patet in. 9. metaphy. ⁊ vnus modus eſſendi ineſt eſſe t. cō. 23
in fine: vt dicitur in. 4. huius. potētia ergo ad aliquid eſt poª eſt i
in eodem genere cum illo: ſicut ordinatum in finem eſt in eodem
ſuo fine. de hoc ſpecialiter verum eſt de potētia que eſt gn̄e cuȝ
qualitas ordinata ad aliquid recipiendum. Eſt tamē ad actu ſuo
uertendum q̄ aliter materia ⁊ forma ſunt i genere ſub
ſtantie ſicut principia: ⁊ aliter ſubiectuȝ potens recipere
aliq̄d accidens eſt in genere illius accidentis tanq̄ȝ prin-
cipium. Nam materia ⁊ forma ſunt in predicamēto ſub
ſtantie tanq̄ȝ principia que ſunt partes eēntiales ſubſtan
tie cōpoſite: ſed ſubiectum non eſt pars eēntialis ipſi⁹ ac
cidentis, ſed ſolum eſt materia in qua. Conſiderādū etiā
diligenter q̄ quāuis Cōmētator arguat motū qui eſt for
ma fluens eſſe i genere termini ad quē per hoc q̄ ſubie
ctum potens recipere ipſum terminum eſt i illo genere
vt expoſitum eſt: tamen aliter ip̄m ſubiectū potens eſt in ſb̄m ē in
illo genere: ⁊ aliter motus ipſe. Subiectum eniȝ q̄d po eodem
teſt recipere terminuȝ motus ſic eſt in illo genere: ſicut i gn̄e cuȝ
quo eſt motus tanq̄ȝ principiū q̄d eſt in alio genere tāq̄ȝ termio
predicabile per ſe ordinatū in illo genere: vt calefactibi motus.
le. puta ligna vel lapis eſt per ſe in predicamēto ſubſtan
tie tanq̄ȝ ſpecies aut genus: ſed ipſa forma fluens nō eſt
per ſe in aliquo genere alio ab illo in quo eſt termin⁹ mo
tus: vt caliditas fluens ipſa non eſt per ſe in aliquo gene Com. 9
re alio q̄ȝ q̄litatis: imo eſt quoddā ſuppoſitū caliditatis. Com. 4
ſilr autez ⁊ in alijs ſuo modo. Caliditas eni fluens que
precedit terminuȝ calefactionis: non differt a caliditate
que terminat motuȝ niſi ſicut minus perfectuȝ ⁊ magis
perfectuȝ: vt tangit hic Cōmentator ⁊. 3. huius.
¶ Ad aliaȝ dubitationē dico ſicut mihi videtur: q̄ nō eſt Ad 3m
intentio Cōmentatoris q̄ motus poſſit conſiderari q̄ntū
ad ſuaȝ formā vel q̄ntuȝ ad ſuā materiā: pro tāto q̄ ipſe
motus ſit quoddā ens vnū cōpoſitū ex illis duobus p̄n
cipijs per ſe: ſed intelligitur q̄ hoc nomen motus ſignifi
cat illa duo equiuoce vel analogice: quoȝ vnum eſt ſicut
materia vel ad modū materie quoquo mō. ſ. forma que
fluit ⁊ alterum ad modū forme. ſ. fluxus forme. Dicit̄ āt motus
iſte fluxus ſe hēre ad modū forme reſpectu forme fluen duo ſi-
tis. ⁊ illa forma ad modū māe: q̄r ſicut hec forma ſbalis gnificat
nūquā poteſt eē ſine materia. ⁊ tamē hec materia poteſt
eſſe ſine hac forma idiuiduali: ſicut fluxus forme nūquaȝ
eſt ſine illa forma: ſȝ forma que eſt fluēs pōt eſſe ſine flu

tur vt cōuenit terminato motu: cū enim terminat⁹ eſt mo
tus ceſſauit fluxus: ⁊ tamē remanet forma que fuit fluēs
ſed cuius vna pars fuit generata poſt aliā partem. Dice
rem ergo ſaluo meliori iudicio ꝙ cum diſtīguit̄ de mo
tu: ꝙ poteſt accipi q̄ꝫtum ad ſuam materiā vel q̄ꝫtum ad
ſuam formam: iſta diſtinctio non eſt totius eſſentialis in
ſuas partes eēntiales: ſed eſt diſtinctio vocis in ſignifica
ta: quoꝝ vnū eſt ad modū materie ⁊ aliud ad modū for/
mot⁹ de me ratione ꝑdicta: ⁊ forte iſta eſt diſtinctio in ſignificata
q̄ p̄ ꝑus analogice importata. Si quis aūt querat de quo iſtoꝝ
dicatur. per prius dicit̄ motus. forte dōm eſt ꝙ ſm̄ famoſitatē ⁊
impoſitionem motus per ꝑus dicit fluxū cōtinuū: ſz ſm̄ veri
tatem ⁊ naturaꝫ rei p̄ prius dicit̄ de forma que fluit. Sꝫ
ratio huius poteſt eē: q: ſm̄ impōnem ⁊ conſuetudinē
nomen per prius dicit̄ de illo qð eſt nobis notius: modo
iſte flux⁹ eſt aliquo modo nobis notior q̄ꝫ ipſa forma ſal
tem q̄ꝫtum ad ſuam dn̄tiaꝫ a termino ad quē. Not⁹ .n.
eſt ꝙ fluxus differt a termino ad quē q̄ꝫ forma fluens: q:
certum eſt ꝙ fluxus deficit adueniēte termino ad quem.
¶ Sed dubium eſt. Utrum forma fluēs remaneat: ⁊ ſic
fluxus forme notior eſt ſaltē q̄ꝫtuꝫ ad terminū ad quē: q̄ꝫ
ſit forma. ꝓpter qð nomē mot⁹: qð impoſitū fuit alicui
tanq̄ꝫ differēti a termino ad quē: per prius impoſitū fuit
fluxui forme: ſed ſm̄ nāꝫ rei eſt ecōuerſo. ſ. ꝙ forma que
fluit per prius eſt mot⁹: q: ſm̄ ordinē nāe rei nomen p̄⁹
debetur ei qð ē verius ens ⁊ ꝑfectius inter ſignificata il/
lius nominis: vt hꝫ videri ſuper. 5. metaphy. ſed ipſa for
ma eſt verioris ⁊ ꝑfectioris entitatis q̄ꝫ ſit fluxus forme:
fluxus enim eſt qd ſucceſſiuū ⁊ ipſa forma eſt res perma
nens: vel ſaltē non eſt eēntialiter quid ſucceſſiuū. q̄re ⁊c̄.
formale ¶ Eſt aūt vlterius intelligēdum ꝙ formale ipſius mot⁹
motus qð eſt tranſmutatio coniūcta cum tēpore poteſt conſide
ꝯſidera rari q̄ꝫtum ad duo. ſ. q̄ꝫtum ad ipſam tranſmutationē ⁊
tur 2ᵒ. q̄ꝫtum ad tēpus ipm̄ cum quo eſt coniūcta. Et q̄ꝫtū ad
primum credo ꝙ eſt in gn̄e paſſionis. Nam hꝰ tranſmu
tatio que eſt coniūcta cum tēpore nihil eſt aliud quā re/
ceptio ꝑfectionis in ipſo mobili: ſicut etiam tranſmutari
eſt recipere aliquam ꝑfectioneꝫ vel actum: ⁊ hꝰ receptio
eſt formaliter paſſio. vnde ⁊ v̄tus paſſiua dicitur virtus
receptiua ſm̄ oēs: ⁊ ſic intellexit Cōmentator ꝙ mot⁹ ſꝫ
ſuam formam eſt in gn̄e paſſionis. Sed ſi cōſideret̄
q̄ꝫtū ad ipſum tēpus cui coniūcta eſt receptio: ſic eſt i ge
nere q̄ꝫtitatis: ⁊ hꝰ tēpus non puto eſſe aliud niſi fluxum
continuū: quo ipſum mobile dicit̄ fluere de vno ad aliud
continue: lꝫ ſm̄ aliam ⁊ aliam rationē vocetur temp⁹ ⁊
motus: vt viſum fuit in. 4. huius. Quare aūt traſmuta/
tio ipſa cum tēpore coniūcta ſit paſſio: hoc poteſt proba
ri. q: illud eſt paſſio ſm̄ qð aliquid denoīatur patiēs:
ſed ſꝫ hꝰ trāmutationē ſubiecti denoiat̄ patiēs ſcilꝫ trā
ſmutatū: vt viſuꝫ eſt: q̄re ⁊c. Hec igitur ſint aggregata ꝺ
iſto dubio difficili: ⁊ de v̄bis Cōmentatoris que multis
ſunt obſcura: ⁊ a paucis declarata vel nullis. q̄re ⁊c̄.

¶ Secūdū ſubſtātiam autē non eſt mot⁹ ꝓ
pter nullū entiū ſubſtātie contrarium eſſe.
Textu. cōmen. x. Queſtio. iiij.

T.c.50 Queritur. hic Utrum in ſubſtantia ſit contra
rietas: ⁊ hoc eſt querere. vtruꝫ vna ſubſtātia
ſit cōtraria alteri ſubſtāne. ¶ Arguit̄ ꝑmo
ꝙ ſic. Quia actiuū ⁊ paſſiuū ſunt ꝯtraria. p̄
de gn̄one. ⁊ i de ſenſu ⁊ ſenſato. Sed vna ſb
ſtantia eſt actiua ⁊ alia paſſiua. vt manifeſtū eſt. ignis. n.
eſt actiu⁹ ⁊ omnia alia elemēta ſūt paſſiua reſpectu ipſi⁹.
T.c.20 quare ⁊c. ¶ Iteꝫ omne qð corrūpitur hꝫ cōtrariū ꝑmo
celi Sed aliq̄ ſubſtantie corrūpuntur vt nāles ſubſtā
tie. vt patet ex ꝑmo de gn̄one. quare ⁊c. ¶ Item in vno
quoqꝫ genere eſt vna prima cōtrarietas. vt habet̄ in pri
mo huius: ⁊ 10ᵒ metaphy. Sed ſubſtantia eſt vnū gen⁹ T.c.55
vt patet in ꝑntis. ergo ⁊c̄. ¶ Item principia ſunt contra
ria. vt patet in primo huius: ſed principia ſunt ſubſtātie T.c.42
vt patet ibidē. quare ⁊c̄. ¶ Item contrarietas effectuꝫ
videtur arguere cōtrarietatē cauſarū. Sed effectus ſba/
ruꝫ ſunt contrarij. ſ. qualitates actiue ⁊ paſſiue vt calidi
tas ⁊ frigiditas. quare ⁊c̄. ¶ Item ignis aqua ſunt cōtra T.c.24
ria. 2ᵒ de generatione. Sed iſta ſunt ſubſtantie. vt manife
ſtum eſt. ¶ Item oēs forme recipiēs magis ⁊ minus hꝫ
cōtrariū: hec videt̄ hēri in 5ᵒ huius. vbi dicit Ari. ꝙ ma
gis ⁊ min⁹ eſt ex permiſtione contrarij. Sꝫ aliq̄ ſubſtan T.c.22
tie recipiunt magis ⁊ minus. ſ. forme ſbales elemētoꝝ
ſm̄ Cōmentatorē in 3ᵒ celi ⁊ mūdi. quare ⁊c̄. Cō.67.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſtote. in iſto capi/
tulo ⁊ in predicamētis.

De queſtione eſt intelligendum ꝙ ſicut narrat B
Cōmētator: Alexander poſuit
ꝙ ſubſtātia cōpoſita nō habet contrariū ꝓprie ⁊ ꝑmo: ⁊ Opi. 3ᵃ
ſic intelligit Ariſto. hic. Sed ſubſtantia ſimplex q̄ eſt for
ma bene habet contrariū: ⁊ ſic intellexit Ariſto. in ꝑmo Cō. 10.
huius ⁊ in primo de gn̄one. Sed hoc non videt̄ placere
Cōmentatori: q: ſm̄ hoc ratio Ariſto. non probaret niſi
ꝙ ad ſubſtantiam cōpoſitam non ſit motus: ſed non pro ipogna/
baret ꝙ ad ſimplicē ſubſtantiaꝫ non ſit motus: dico que tio.
eſt forma: ⁊ ſic ratio Ariſto. non eſſet vāa: ſed forte h̄ cō/
cederet Alexāder. ¶ Alij dicunt aliter ⁊ dicūt ꝙ in ſba/
per ſe non eſt contrarietas: qð ſic probāt. Si i ſubſtātia Opi. 2ᵃ
eſſet contrarietas: tūc ad ſubſtātiaꝫ eſſet motus: iſtā con
ſequētiam ſupponūt ſed conſequēs eſt inconueniens vt
accipiunt pro manifeſto ab Ariſto. in lr̄a. Sed iſtud non
placet Cōmentatori q̄ꝫtum ad iſtaꝫ rationē: q: lꝫ bene ſe Impu.
queretur ꝙ ſi in ſubſtātia non eſt cōtrarietas q: in ea vel
ad eam non ſit motus: tamē non ſeqtur ꝙ ſi ſubſtātia eſt
contrarietas ꝙ ad eam ſit motus: imo dicit Cōmentator
ꝙ quocūqꝫ ſubſtantie poſite fuerint cōtrarie: non ſeqtur
vt in eis ſit motus: q: ſi ponātur contrarie ſm̄ formas
non erit in eis motus: q: ſubiectū earū eſt ens in potētia.
Et ſi eēnt contrarie ſm̄ vtrūqꝫ. ſ. ſm̄ mām ⁊ ſm̄ formaꝫ
non erit in eis trāſmutatio nedū motus. Et hoc vltimū
ſic apparet: q: cuꝫ inter aliquos eſt tranſmutatio oportet
ꝙ habeant vnū ſubiectū cōe qð exiſtēs ſub vno ſit in po
tentia ad aliud: modo ſi ſubſtantie ſunt contrarie ſm̄ for
mas ⁊ ſm̄ materias nullū erit vnū ſubiectū cōe: q: vnū
cōtrarioꝝ nō eſt ſubiectū alterius: nec recipit ipſū. vt ma
nifeſtū eſt per ſe: ⁊ propter hoc dicit Ariſto. in primo hu
ius: ꝙ diſcordia non cōducit concordiā nec facit aliqd ex T.c.51
ea. quare ⁊c̄. Et propter hoc aliqui dicūt ⁊ probabiliter: Opi. 3ᵃ
ꝙ in ſubſtantia non eſt contrietas: q: ꝯtrarietas eſt ma T.c.14
xima diſtantia. vt habet̄ i 10ᵒ metaphy. ſed i ſubſtātijs
non eſt maxima diſtantia: q: maxima diſtantia non eſt ni
ſi reſpectu maioris ⁊ minoris diſtantie: modo in ſubſtā/
tijs non eſt maior ⁊ minor diſtantia: ſaltē in eadē ſpecie:
q: ſubſtātia non recipit magis ⁊ minus vt ſupponūt. Sꝫ Impu.
hec ratio non eſt firma: q: Cōmentator vult ꝙ forme ele
mentoꝝ bene recipiūt magis ⁊ minus. Et forte maxima
diſtantia que pertinet ad contrarietatem proprie dictam
non exigit maiorem ⁊ minorem diſtantiam in eadē ſpe/
cie: ſed in diuerſis ſpeciebus: ita ꝙ forma magis ⁊ min⁹
diſtans ab vno extremorum ſit diuerſaruꝫ ſpecierum: et C
hoc bene eſt in ſubſtantijs. naꝫ forma aeris minus diſtat
a forma ignis q̄ꝫ forma aque: ⁊ ſic de alijs: quare non va
let ratio. ¶ Et ideo aliter dicit Cōmentator ⁊ videt̄ itel/
ligere talem diſtinctionē: ꝙ ſubſtantie poſſunt conſide/ Opi.
rari dupliciter. Uno modo ſm̄ ſe. Alio modo ſm̄ earuꝫ auct.
qualitates: ⁊ p̄⁹ dicit ꝙ ſubſtantie non ſunt ꝯtrarie. ſ. per ꝯ ꝑma.

ſeipſas: ⁊ loqtur de cõtrarietate ꝓpriiſſime dicta: que eſt
repugnantia duaꝝ formarum poſitaꝝ ſub eodẽ gñe exi
ſtentiumq; ⁊ in eodẽ ſubiecto viciſſim exiſtere potentiuȝ.
rõ pclu. tali enim contrarietate non ſunt ſubſtantie ſibiinuicẽ cõ
trarie per ſe. Sed hoc ipſe non multũ probat: ⁊ forte ra
tio eſt ad hoc: q2 talia cõtraria debẽt ſibiinuicẽ ſuccedẽ i
ſubiecto vno ⁊ eodẽ ſm actum. hoc aũt repugnat ſubſtã
tiis. Cõſtat enim q forte ſubſtantiales elemẽtoꝝ de qui
bus magis videt non ſuccedũt ſibiinuicẽ i ſubiecto vno
⁊ eodẽ ſm actum: q2 ſubiectũ cuiuſlibet forme ſubſtãtia
Com. 4 lis primũ ⁊ pncipalr ſm qd eſt ſubiectũ nõ eſt ens actu
Zria ha ſed ens in potẽtia. vt docet Cõmentator i 2° de anĩa. Qz
bẽt idez autem contraria ꝓpriiſſime dicta debeant hẽre ſubiectũ
ſubm. vnum ⁊ eidẽ ſm actum: hoc poteſt declarari: q2 certuȝ ẽ
q contraria volunt hẽre ſubiectum vnũ ⁊ eidez. ergo ꝓ
priiſſime contraria debẽt hẽre ſubiectũ propriiſſime vnũ
⁊ idẽ: qd non eſſet niſi eẽt vnum ⁊ eidẽ ſm actũ. Et p cõ
ſimilem rationẽ poſſet probari q ad ſubſtantiam non ẽ
motus propriiſſime dictus ſub quo ſubiectũ manet idẽ
nomine ⁊ diffinitione: q2 conſtat q motus requirit ſub
iectum vnũ ⁊ idẽ ſub vtroq; termino. ergo motus pro
priiſſime dictus requirit ſubiectuȝ veriſſime vnuȝ: ⁊ idẽ
eſt illud qd eſt vnum ſm vnaȝ formam ⁊ actu indiuidua
lem. Subiectum enim vnum priuatiue ſicut materia pri
ma non eſt propriiſſime vnũ ſicut nec eſt propriiſſime ens
vt pȝ in 2° de anima. ergo motus propriiſſime dictus re
quirit ſubiectum vnum actu indiuiduale. Et ꝯſtat q ſub
iectum tranſmutationis ſubſtantialis. i. tranſmutatio
nis que eſt ad formam ſubſtantialem vel ad eius ꝑuatio
nẽ non eſt ens actu ⁊ vnum ſimplr. quare ⁊c. Non tamẽ
negandum eſt propter hoc: q ad ſubſtantiam non fit mo
tus large ſumẽdo motũ pro quacũq; trãſmutatione ſuc
ꝯ 2°. ceſſiua ⁊ continua. vt dcm̃ fuit ꝑus. ¶ Scdõ dicẽt Com
mentator q ipſe ſubſtantie bñ ſunt ſibiinuicẽ ꝯtrarie ſȝ
ſuas qualitates: ⁊ dicit q ipſe erat letus in hoc. ſ. q oc
currit ſibi dicẽ ſm iſtaȝ diſtinctionẽ. Qz aũt ſubſtãtie ſint
contrarie ſm ſuas qualitates: hoc ipſe non probant: q2
ſatis ẽ manifeſtũ: q2 ꝯſtat q ignis ẽ calidus ⁊ ſicc9: ⁊ aq
eſt frigida ⁊ humida: ⁊ aer eſt calidus ⁊ humidus ⁊ ter
ra frigida ⁊ ſicca: ⁊ ſic inter iſtas ſubſtãtias ſimplices eſt
contrarietas ſm ſuas vltimas q̃litates ſicut inter extre
ma: ſubſtantie aũt miſte ſunt contrarie ſm ſuas q̃litates
ſicut media ſunt contraria mediis. vt ipſe docet in ꝓ celi
Cõt 10. ⁊ mũdi. ¶ Notãdũ eſt ſm Cõmentatorẽ hic qd q̃litates
Quali iſte tangibiles ſm quas elemẽta habẽt contrarietatẽ nõ
tates tã ſunt forme ſubſtantiales elemẽtoꝝ: q2 impoſſibile eſt vt
gibiles aliquid fit in vno de vno ꝯ̃trario ⁊ in alio de alio. cum igit̃
nõ ſunt calor fit in homine de ꝯ̃trario qualitatis impoſſibile ẽ q in
foẽ ſba ipſo igne fit de ꝯ̃trario ſubſtantie: forma autẽ ſubſtantialis
les ele ignis eſt ſubſtantia. ⁊ ideo impoſſibile eſt q calor ſit for
mẽtoꝝ. ma ſubſtantialis ignis. Verũ tamen eſt q ipſe calor eſt ꝓ
D pinquus ſubſtantie ignis. Eſt enim accidẽs proprie con
ſequẽs formã ſubſtantialẽ eius: ⁊ dico calor in ſũmo. Et
ideo accipitur loco dñe ignis: in miſtis aũt eſt remotius
a ſubſtantia. vt dicit Cõmetator. ¶ Si quis autẽ teneret
Nota. opinionẽ Alexandri. ſ. q ſbe ſunt contrarie ſm formas
ſubſtãtie, dico que ſunt elemẽta. ſ. ignis aqua aer ⁊ terra.
Forte non eẽt magnuȝ incõueniẽs: q2 iſte forme ſunt ma
xime diſtantes adinuicẽ in eodẽ gñe ⁊ in ſubiecto aliquo
modo eodẽ. ſ. in materia: lȝ nõ i ſubiecto eodẽ ſm actũ: ⁊
⁊ cum hoc iſte forme cõmiſcẽtur adinuicẽ refracte ⁊ re
miſſe ſm Cõmentatorẽ: qd non videtur competẽ niſi cõ
trariis aliquo modo. Verum tamẽ eſt q non poſſunt eẽ
ita proprie contrarie ſicut q̃litates: q2 nõ habẽt ſubiectuȝ
ita proprie vnũ ⁊ idẽ: ⁊ etiam q2 cõtraria propriiſſime ſunt
actiua immediate: modo iſte forme nõ agũt immediate. nõ. n.

agunt niſi precedẽtibus actionibus ſuarum q̃litatuȝ ali
quo modo ſm cõem doctrinam. ⁊ ideo nõ ſunt ita ve cõ
trarie ſicut q̃litates ꝑme tangibiles. Qz tamẽ nullo mo
do ſint cõtrarie nõ video eẽ demonſtratũ. Et ſi dicatur q
ratio Ariſtotelis aſſumit ipſas nõ eẽ cõtrarias: poſſet di
ci ſm Cõmentatorẽ: q illa ratio eſt famoſa ſolum. i. ꝓba
bilis ⁊ nõ demõſtratiua: cuius etiam ſignũ eſt: q2 non vi
detur vſr verum q motus nullo° ſit ad illud qd non ha
bet cõtrarium: q2 motus circularis ẽ veriſſimus mot9.
vt pȝ in 8° hui9: ⁊ tamẽ nõ eſt ad cõtrarium proprie vt ẽt
dicitur in 8° huius. Et ideo illa ratio Ariſtotelis: que ꝓ T.c.73.
bat ad ſubſtantiam nõ eẽ motum per hoc q in ea non eſt T.c.73
contrarietas non videtur demõſtratiua ſimpliciter: ſȝ ra
tio quam ſuperius induxit eſt demõſtratiua. vt dicit Cõ Obiec.
mẽtator. ¶ Sed aliqui obiiciunt contra Alexanduȝ 1 q.
Ariſto. dicit in de ſenſu ⁊ ſenſato q ignis nõ agit neq; pa
titur ſȝ q ignis: neq; aqua ſcdm̃ q aqua: ſed inquãtũ ha
bent cõtrarietatẽ adiuicẽ. ergo vult aperte q ignis ſcdȝ
q ignis non cõtrariat̃ aque ſcdȝ q aqua: neq; ecõuerſo.
modo ſi ignis eſſet cõtrarius aque ſcdm̃ ſuã formam ⁊ ec
ecõuerſo. tũc iſta eſſent cõtraria ſcdm̃ q h9. qd eni debe
tur alicui per ſuaȝ formam debetur ei ſcdȝ q h9. vt pȝ in
primo poſteriorum. ¶ Adhoc reſpõdet Alexãder mul
tuȝ ſuptiliter vt mihi videtur: ⁊ dicit q quãuis ꝯcedere Rñ°
tur q ignis ꝯtrariaretur aque per ſuam formã tamẽ ad
huc non ſeqtur q cõtrariet̃ ei ſm q ignis id eſt per ſe ⁊
primo omnino: q2 ignis nõ ſolum includit in ſua ſubſtan
tia ipſam formam eius: quecũq; ſit illa: ſed etiaȝ materiã
⁊ ſimiliter aqua: nũc aũt ipſa materia nulli eſt contraria.
Et ideo ignis ſm q ignis. i. ſm ſe totũ nõ eſt cõtrarius
aque ſm ſe totam: nec ecõuerſo. vt manifeſtuȝ eſt p ſe: ⁊
ideo non valet obiectio. Utrum aũt Alexander intellexe
rit q̃litates primas eſſe formas ſubſtantiales elemẽtoruȝ
de hoc eſt alibi perſcrutandũ. ſ. ſuper librũ de ſenſu ⁊ ſen
ſato. caplõ de ſapore. cõmuniter eni attribuitur ei qd ſic.
Sed ego non credo qd iſta vnquã fuerit eius intẽtio: nec
habetur ex v̄bis eius ibi nec alibi. ipſe enim ſub cõditio
ne loquẽs dicit ſic. Si igitur aque eſſe eſt in frigiditate: ⁊
eſſe ignis in caliditate: quare non cõtrarius ignis aq̃ ſm
q ignis ⁊c. quaſi dicat: ſi ponatur qd frigidas ſit forma
ſubſtantialis dãs eſſe ipſi aque: ⁊ caliditas ſit forma ſub
ſtantialis dans eſſe igni: quare non erũt iſta ſibi contraria
ſm qd h9: nũq̃ȝ tñ abſolute aſſerit qd ita ſit. vt manifeſtũ
eſt inſpiciẽti. Et in hac expõne Alexandri letus fuit mul
tum. Verecũdum enim ẽ tãto phõ ⁊ ſic ſubtili ſicut fuit
Alexander attribuere talẽ errorem manifeſtuȝ qd q̃litas
ſit ſubſtantia. hec enim ꝓpõ eſt immediata: nulla q̃litas eſt
ſubſtantia. vt pȝ ex primo poſte. ſed omnis caliditas ẽ q̃
litas. vt manifeſtũ eſt. ergo nulla caliditas eſt ſubã. Sed
omnis forma ſbalis eſt ſubſtantia. vt manifeſtum eſt ſm
Ariſtotelem in multis locis. ergo nulla forma ſbalis eſt
caliditas: nec econuerſo. ⁊ ſimiliter dico de frigiditate in
aliis. Qz aũt iſtam rationem ignorauerit Alexander nõ
credo: q̃uis q̃ſi omnes loquẽtes de iſta materia vſq; nũc
dixerint iſtam fuiſſe eius opinionẽ: ſed non plus de hoc.
¶ Notandũ aũt vlterius qd cõtrarietas aliquando acci
pitur cõiter pro oppõne que eſt inter priuationẽ ⁊ habi
tum ⁊ pro oppõne que eſt inter magis perfectũ ⁊ min9
perfectum: ⁊ ſic bene eſt contrarietas inter ſubſtãtias ⁊
inter principia ſbarum. vt patuit in primo huius.

Ad primam rationẽ poteſt dici qd bñ contigit
ſubſtantias eẽ cõtrarias ſm ſuas q̃ A
litates: non aũt ſm ſeipſas primo. ¶ Similr ad aliam:
ſufficit enim adhoc vt ſubſtantia ſit corruptibilis qd ha
beat contrarium ſm ſuas diſpõnes proprias. ſ. ſm ſuas
naturales q̃litates quas reqrit in materia. ¶ Ad aliã be
ne non

ne concludit ꝙ inter ſubſtantias eſt contrarietas que eſt oppoſitio iter magis perfectū ⁊ minus perfectū. ¶ Ad aliā pōt dici ꝙ ꝑncipia ſubſtantie per ſe ⁊ ꝑncipalia ſunt ſubſtātie: ſʒ ꝑncipiū ſubſtātie per accidēs ⁊ diſpoſitiue nō opʒ ꝙ ſit ſubſtātia. Priuatio aūt eſt ꝑncipium ſubſtātie nō ꝑ ſe ⁊ ꝑmo: ſed ſolū diſpoſitiuū vel ꝑ accidens aliquo modo. vt oſtēſuʒ fuit in ꝑmo huius. ¶ Ad aliud poteſt dici ꝙ ad cōtrarietatē effectuū non requirit᷑ cōtrarietas cauſarū: ſed ſufficit ꝙ ſint diuerſe ⁊ diſperate: ⁊ ſic eſt hic. ¶ Ad aliā pʒ ex dictis: ignis enī ʒ ⁊ aqua ſunt cōtraria ſm̄ ſuas qualitates: ſed non ſm̄ ſuas eſſentias ſaltem veriſſima cōtrarietate. ¶ Ad aliam pōt negari maior: lumen enīʒ recipit magis ⁊ minus: vt manifeſtū ē: ⁊ tamē non habet contrarium proprie dictū. ſed priuatiue oppo-
T.c.70 ſituʒ. ſ. tenebrā. vt dicit᷑ in 2° de anima. Et cū dicit᷑ ꝙ magis ⁊ minus prouenit ex ꝑmiſtione contrarij. verū eſt in habētibus cōtrarium. ſʒ non eſt vniuerſaliter verū: imo magis ⁊ minus pōt eē ex maiori vel minori diſpōne ſubiecti ad talē q̄litatē vel formā: vel ex maiori aut minori virtute agētis vel ex aliqua alia cauſa. ideo ⁊c̄.

¶ Neqʒ iam eſt in ad aliqd: contingit enim altero mutāte verū eſſe alterum nihil mutans: quare ſm̄ accñs motus hoꝝ eſt. ⁊c.

Textu commenti. x. Queſtio. v.

A Onſequēter querit᷑. Utꝛ relatio poſſit attribui alicui de nouo nulla trāſmutatiōe facta in ipſo. ¶ Arguit᷑ primo ꝙ nō. Quia ſicut ē de qualitate: ſic videt᷑ eē de relatione per cōuenientē ſimilitudinē: ſed qualitas nō poteſt attribui alicui de nouo niſi aliqua tranſmutatio facta ſit in ipſo, vt manifeſtū eſt: ⁊ oēs concedunt. ergo ⁊c̄. ¶ Itē nullū ens reale poteſt attribui alicui nulla trāſmutatiōe facta. in hoc enim vidētur differre entia rationis ⁊ entia realia: q: entia rōnis. ſcilʒ cōceptus itellectus poſſunt attribui aliquibus nulla trāſmutatione facta in ipſis. vt lapis pōt eſſe intellēs nulla tranſmutatione facta ipſo lapide. Sed entia realia nō videntur de nouo attribui aliquibus niſi fiant alique tranſmutatiōes in ipſis. Relatio autem eſt ens reale ꝑter animam humanā: ⁊ dato ꝙ nullꝰ homo intelligeret: adhuc vnus homo eēt pater alterius ⁊ alterius filius: ⁊ non poſſet eē pater niſi ſm̄ paternitatem. ſimiliter aūt ⁊ in alijs multis. quare ⁊c. ¶ Item omne qō aliter ſe habet nūc q̄ʒ prius videt᷑ eſſe trāſmutatū. hec videtur manifeſta in 6° huius. Sed omne illud quod
t.cō.37 nūc refertur aliqua relatione reali ⁊ prius non referebatur ſe habet aliter nūc q̄ʒ prius: ſi enim penitus ⁊ eodem modo ſe haberet nūc. ſi prius: tunc ſicut prius non erat relatū ſic nūc non eſt relatū: ⁊ ſic eſſet relatū ⁊ non eēt relatum ſimul: quod eſt impoſſibile. quare ⁊c̄.

T.c.10 **Oppoſitum** arguitur auctoritate Ariſto. in iſto 5°. ꝓbat. n. ꝙ ad relationem nō eſt motus ꝑ hoc ꝙ aliqd refert᷑ ad alterū ad qō prius nō referebat: refert᷑ dico ipſo non mutato: ſʒ mutato aliq̄ altero: ⁊ hoc dicit his verbis. Contingit enim altero mutāte verū eē alterū nihil mutās. Et confirmatur ratio ſic ſʒ expoſitores: in quocūqʒ gn̄e eſt motus nihil illius generis inuenitur in aliquod de nouo abſqʒ eius mutatiōe: ſʒ contingit verū eē aliquid dici relatiue ad alterum altero mutato: ipſo tamē non mutato. quare ⁊c̄.

B **De queſtione** eſt intelligēdum ſicut communiter dicitur: ⁊ accipit᷑ ex 5° meta-
t.cō.20 phyſi. ꝙ duplex eſt relatio. Quedā enīʒ ē relatio realis:
Relatio ⁊ q̄daʒ ē relatio ſm̄ rōnē ſeu intellectū. Relatio quideʒ
ē duplex realis eſt illa que habet eſſe extra animam preter operationeʒ noſtri intellectus vt paternitas ⁊ filiatio ⁊ alie huiuſmodi relationes multe. Relatio quidem rationis eſt que non habet eſſe extra animam actu: ſed habet eē per actum, intellectus noſtri ſicut cōmuniter exemplificatur de idētitate qua aliquid dicitur idem ſibiipſi. Iſta enim identitas non poteſt eſſe relatio realis ſcilicet que ſit extra animam realiter differens a ſuo fundamēto. Nam ſi identitas: qua ſor. eſt idē ſibiipſi: eſſet relatio realis differens eſſentialiter ⁊ realiter a ſubſtantia ſortis preter omnem actum intellectus: ſic eſſet proceſſus in infinitum i entibus actu exiſtētibus extra animam: quod reputatur impoſſibile. Probo conſequētiam: q: ſi illa identitas eſt relatio realis preter animam: cum vnumquodqʒ ſit idem ſibiipſi neceſſe erit ꝙ ipſa idētitas ſit eadem ſibiipſi ⁊ ꝑ idētitatem realem: ⁊ illa ſimiliter identitas eſt eadē ſibiipſi per aliam idētitatē: ⁊ ſic in infinituʒ. Non enim ē aliqua ratio quare aliqua res ſit eadē ſibiipſi per idētitateʒ realiter ⁊ non alia. quare ⁊c. Identitas ergo qua aliquid dicitur idē ſibiipſi ſm̄ cōmuneʒ doctrinam: non ē relatio realis exiſtens actu extra animam ⁊ realr̄ diuerſa a ſuo fundamēto: ſʒ ē relatio ſm̄ intellm̄. Nam intellectus pōt intelligere aliquid non eē diuerſum a ſe ipſo: ⁊ ſic vtitur vno: vt duobus inquantuʒ intelligit ipſum vt nō diuerſum: ⁊ vt illud a quo non ē diuerſum ⁊ ſic conſtituit relationem idētitatis. Utrum autē hoc ſit omnino veruʒ. ſ. ꝙ idētitas que res extra animaʒ exiſtēs nullo modo ſit res extra animam bona ſpeculatio eſt: ſʒ ad pñs non, dico determinando ſʒ narrando. ¶ Ulterius ꝑ intelligendo m ē ꝙ relatiua diuerſa diuerſimode referūtur adinuicē. Que- Relatia diuerſimode referūtur adinuiceʒ
dam. n. referuntur ꝑ diuerſas relationes exiſtētes in eis: ita ꝙ i ſubſtātia vtriuſqʒ extremi fundatur relatio. vt pater ⁊ filius. dominus ⁊ ſeruus. duplū ⁊ dimidiū. ⁊ multa talia. Quedam vō referūtur non per diuerſas relatiōes exiſtētes in eis: ita ꝙ relatio nō fundatur i ſub̄a vtriuſqʒ extremi: ſed in vno extremorum: ⁊ aliud extremorū nō refert᷑ ad alterū: niſi q: alterum refert᷑ ad ipſum. ſicut dicet Ariſto. i 5° metaphy: de itellectu ⁊ itelligibili: ⁊ ſimi- T.c.10
liter de ſenſu ⁊ ſenſibili. ſenſibile enim actu ſenſatum nō refertur ad ſenſum actu ſentiētē: niſi quia actu ſenſus ſentiens refert᷑ ad ſenſatum: ⁊ ſic ſenſatio qua ſenſibile dicit᷑ ſenſatum: nō ē alia a ſenſatione qua ſenſus actu ſentiēs dicitur: ⁊ illa ſenſatio ē in ſenſu ſubiectiue: non autē i ſenſibili extra animā. ſic relatio qua ſenſatū dicit᷑ ad ſentiēs non ē alia a relatione qua ſenſus dicit᷑ ad ſenſatū: ⁊ eſt in ipſo ſenſu ſubiectiue: non aūt in ſenſibili. ⁊ hāc puto eſſe intētionē Ariſt. in 5° metaph. capitulo de ad aliquid.

¶ Ulterius conſiderandum eſt ꝙ relatio pōt attribui ali- Relō attribuit᷑ alicui dupl'r.
cui dupliciter. Uno modo tanq̄ʒ ſubiecto. Alio mō tāq̄ʒ termino non tanq̄ʒ ſubiecto: ⁊ hoc ē rationabile: q: ipſa relatio eſt reſpectus quidam ad aliud vt ad terminuʒ: ⁊ ideo hoc habet ſpeciale inter accidētia ꝙ poſſit attribui alicui tanq̄ʒ termino: qō non eſt eius ſubiectū. ¶ Iteʒ intelligēdum eſt ꝙ duplex ē trāſmutatio. Quedam eſt trāſmutatio ꝓprie dicta. ſ. tranſmutatio diuiſibilis ⁊ ſucceſ- Tranſmutatº ē duplex.
ſiua. Alia ē trāſmutatio indiuiſibilis ⁊ inſtātanea: ⁊ iſta dicitur improprie dicta. vt habetur in 6° huius.

Tunc dicunt aliqui ad q̄ſtionē ꝙ nulla relatio realis pōt attribui alicui de nouo niſi aliqua trāſmutatio facta ſit in ipſo ſaltē trāſmutatio indiuiſibilis. 2° dicūt qō bene pōt attribui relatio realis alicui de nouo ſine tranſmutatione ꝓprie dicta ⁊ ſucceſſiua. ¶ Primū ꝓbant rōne ꝑus inducta: q: omne qō ſe habet nunc aliter q̄ʒ ꝑus eſt tranſmutatū. hoc eſt per ſe manifeſtū. Sʒ omne cui nūc attribuit᷑ aliqua relatio de nouo ⁊ nō ꝑus aliter ſe habet nūc q̄ʒ priꝰ: q: dic᷑ qō ſi eodē mō ſe hēret nunc vt prius ⁊ nullo mō aliter: nūc ſicut 1ª Opi. ꝑº.

prius ſe nō habebat ad aliud ſic nūc non ſe hȝ ad aliud: ⁊
ſic ſicut prius nō attribuebaꝛ ei relatio, ſic nunc nō attri
buiꝛ ei relatio. quare ⁊c. ❡ Tunc oſidiꝛ 2ᵐ: qꝛ ſi ſoꝛ. nūc
eſt albus ⁊ cras gñatur aliquis albus: tunc ſoꝛ. erit ſilis
illi albo: cū prius nō eēt ſimilis ⁊ nulla vera tranſmutatio
.ſ. ſucceſſiua facta eſt in ſorte. Cōſtat aūt ꝙ ſimilitudo eſt
Impu. quedā relatio. quare ⁊c. ❡ Sed iſtud nō videꝛ ſufficere
ad intētionē Ariſt. qꝛ Ariſto. vult ꝓbare ꝙ ad relationē
per ſe nō ē motus: ex eo ꝙ relatio pōt attribui alicui nul
la tranſmutatione ſucceſſiua facta in eo. Si autē poſſet
probari ꝙ ad relationē non eſt motus per hoc ꝙ relatio
pōt attribui alicui nulla tranſmutatione ſucceſſiua facta
in eo. ſimiliter poſſet probari ꝙ ad qualitatē non eſt mo
tus: qꝛ certū eſt ꝙ aliqua qualitas pōt attribui alicui de
nouo nulla mutatione diuiſibili ſucceſſiua facta in ipſo:
ſicut pſente corpore luminoſo aer illuminatus eſt de no
uo nullo motu diuiſibili facto in ipſo: ⁊ ſic cōcluderet ꝙ
ad qualitatē non ē motus: qḋ eſt oino incōueniēs. Ergo
vel opȝ dicere ꝙ vel ratio Ariſto. non valet: vel ꝙ ad qli
tatē non eſt motus ſicut nec ad relationē: vel ꝙ Ari. in
telligit ꝙ relatio pōt acquiri in aliquo de nouo nulla pe
nitus trāſmutatione facta in ipſo. ſ. nec trāſmutatione di
D uiſibili nec indiuiſibili. ❡ Et ideo dico aliquātulū aliter:
2 pᵒ. ⁊ dico primo ꝙ relatio realis non pōt eē in aliquo de no
uo tanq̄ȝ in ſubiecto. niſi aliqua tranſmutatio facta ſit in
ipſo. Et hoc probo rōne prius dicta q̄ videtur iſolubilis.
2. tñ dico ꝙ relatio bñ poteſt alicui attribui tāq̄ȝ termi
2 2ᵒ no nulla penitus tranſmutatione facta in ipſo: ⁊ hoc pōt
declarari inducēdo in aliquibus relationibus: qꝛ conſtat
ꝙ eſſe dextrū eſt eſſe relatū. modo aliqḋ pōt dici dextrū
nūc quod prius nō erat dextruȝ nulla tranſmutatione fa
cta in ipſo: vt ſi colūna nūc eſt ad ſiniſtruȝ alicuius homi
nis: ipſo homine mutato aliqualiter ⁊ colūna penit⁹ non
mutata: verum erit dicere ipſum eſſe dextrū. ⁊ ecōuerſo
Similiter pōt contingere ꝙ aliquis color nunc eſt viſus
ab aliquo ⁊ prius nō erat viſus nulla mutatione facta in
ipſo colore: ⁊ tamē eſſe viſum ⁊ vniuerſaliter eē cognitū
vel eſt eſſe relatū vel nō eſt ſine aliqua relatione. q̄re ⁊c.
❡ Et eſt conſiderandū ꝙ in hoc differt relatio a qualita
te ⁊ quantitate: ⁊ ab alijs accidentibus abſolutis: qꝛ nū
q̄ȝ aliqua quātitas attribuiꝛ alicui de nouo qualitercūq̄ȝ
niſi aliqua trāſmutatio facta ſit in ipſo. Certum enim eſt
ꝙ nulla qualitas attribuitur alicui de nouo tanq̄ȝ ſubie
cto niſi aliqualꝛ ſit tranſmutatū. Qualitas enim non at
tribuitur alicui de nouo tanq̄ȝ termino ſine trāſmutatio
ne: qꝛ ipſa non eſt accidens reſpectiuū per ſe ⁊ eſſentiali
ter. ⁊ ideo nō attribuitur alicui ſolum tanq̄ȝ termino. Si
quis autē dicat ꝙ relatio realis poteſt attribui alicui de
nouo tanq̄ȝ ſubiecto nulla penitus tranſmutatione facta
in ipſo reali. Iuſtū eſt vt hoc probet cum nō ſit per ſe no
tum: ⁊ ſoluat rationem in cōtrariū: que non apparēt mi
hi ad pſens. ❡ Ad rationes pȝ ex dictis.

❡ Neqȝ agentis aut patiētis. Neq̄ȝ ois qui
mouetur aut mouētis: qꝛ nō eſt motus mo
tus: nec generationis generatio: neqȝ ois
mutationis mutatio. Textu. cō. x. Qō. vj.

A Conſequēter queritur. Utrū motus accipiat
eſſe per motum. ❡ Arguitur ꝙ qḋ ſic. Qꝛ
omne nouū accipit eſſe per motuȝ. Sȝ aliqs
eſt motus nouus vt viſuȝ eſt. q̄re ⁊c. Maioꝛ
appet: qꝛ ꝯſtat qḋ aliqua noua accipiūt eſſe
per motū. ⁊ non videtur eē ratio quare aliqḋ nouū acci
piat eſſe per motū ⁊ aliud ſine motu ergo omne nouū ac
cipit eē per motū. ❡ Itē cū aliqua ſunt eadem eſſentialꝛ
ſi vnū accipit eſſe ꝑ motū ⁊ alterum hec videtur manife
ſta. Sȝ motus ⁊ terminus motus ſunt vnū ⁊ idē eēntiali
ter. vt ꝯcediꝛ quaſi ab omnibus: ⁊ terminus motus acci
pit eſſe ꝑ motū vt viſum eſt. ergo ⁊c. ❡ Iteȝ omne qḋ de
pendet ab efficiente accipit eē per motuȝ. Nam efficiens
eſt ꝑncipium. vnde motus ſm Ariſto. in 2ᵒ huius ⁊ 5ᵒ. T.c.29
metaph. Sed motus dependet ab aliquo efficiente. ſ. ab T.cō.2
ipſo motore. quare ⁊c. ❡ Iteȝ niſi motus exiret in eſſe ꝑ
motum: tunc motus per viam nature poſſet deduci ex ni
hilo: quod eſt impoſſibile ſm confeſſionem omniuȝ phi
loſophoꝛuȝ. In hoc igitur oēs conueniūt qui locuti ſue
runt de natura qḋ ex nihilo nihil ſit. primo huius. ꝯña ꝓ T.c.34
batur: qꝛ pro alio nō negatur aliquid fieri ex nihilo niſi
quia ſit per motuȝ cui oportet aliquid ſubijci. vt videtur
ex primo huius. Si igitur motus poſſet produci in eſſe
non per motum: tunc non maneret ratio: quare non poſ
ſet produci ex nihilo. quare ⁊c.
❡ Oppoſitū arguiꝛ auctoritate Ariſt. vult eni qḋ motus
nō eſt motus: nec tanq̄ȝ ſubti nec tanq̄ȝ termini: omne āt
qḋ ꝓduciꝛ in eſſe ꝑ motū eſt terminus mot⁹. q̄re ⁊c.
Ad queſtionem dico breuiter: qḋ mot⁹ ꝑ ſe B
nō ꝓduciꝛ ꝑ motū: ita qḋ ſit 2 Rᵉⁿ.
per ſe terminus motus. Et hoc ꝓbat Ariſt. in lrā multis
rōnibus. Sed ad pſens: qꝛ rōnes eius viſe fuerūt in lite
ra: adiūgo quaſdam alias. Prima eſt hec. terminus ꝑ ſe Rō pᵃ.
cuiuſcūq̄ȝ motus oȝ eſſe aliquid permanens. ſ. qḋ poſſit
exiſtere totū ſimul: in hoc enim differt motus a termino
motus: qꝛ motus eſt aliqḋ ſucceſſiuū: qḋ non pōt exiſte
re totū ſimul: ſed vna parte exiſtēte alia ē in potētia. Sȝ
terminus motus eſt ens ꝑmanēs. i. qḋ natum eſt exiſtere
ſimul: ſed nullus motus eſt ens ꝑmanēs: imo ſucceſſiuū
vt manifeſtū eſt. q̄re ⁊c. ❡ Itē ſi motus eſſet ꝑ ſe termi Rō 2ᵒ
nus motus ſequereꝛ qḋ eſſent infinite ſpēs motuū: qḋ vi
detur oino impoſſibile. Sicut nō ſunt infinite ſpēs entiū.
Et ꝓbaꝛ ꝯña: qꝛ ſi aliquis motus eēt ad motū vt ad ꝑ ſe
terminū: aut eēt ad motum eiuſdem ſpē cum ipſo: aut alte
rius ſpēi. non eſt dicēdum qḋ motus ſit ad alium motū
eiuſdem ſpēi: vt ad per ſe terminum. Ridiculum enim eſ
ſet dicere qḋ dealbatio ſit ad dealbationem vt ad ꝑ ſe ter
minum: qꝛ ſimiliter illa dealbatio eſſet ad dealbationeȝ
⁊ illa ad aliā. ⁊ ſic in infinitum. Et nunq̄ȝ aliquis mot⁹ ceſ
ſaret manente ſuo ſubiecto qḋ incipit mouere: imo ſemp
poſt motū ſequeretur motus eiuſdē ſpēi in infinitū. Et
hoc ſpecialiter abſurdū eſſet de motu magnitudinis: qꝛ
ſm hoc res nāles nunq̄ȝ ꝑducerētur ad ꝑfectam quanti
tatē per augmentationē: poſtq̄ȝ ſemp augmentatio eſſet
poſt augmētationē in infinitum: nō eſt ergo poſſibile qḋ
motus ꝑ ſe terminetur ad motuȝ eiuſdē ſpeciei: quare re
linquitur qḋ terminaꝛ ad motuȝ alterius ſpeciei. Et tūc
q̄ritur de illo motu terminante. Utrū terminetur ad mo
tum eiuſdē ſpēi aut alterius. Si eiuſdeȝ inconueniēs: vt
ꝓbatū. ſi alterius reuerteꝛ q̄ſtio vt prius: ⁊ ſic in infinitum
⁊ ſic oportebit eē ſpēs infinitas motuū: qḋ ē abſurdū. q̄
re ⁊c. ❡ Itē hoc poſſet ꝓbari ſic. ſi motus eēt ad motuȝ Rō 3ᵒ
tanq̄ȝ ad ꝑ ſe terminū. ſeqtur qḋ aliquid ſimul tēderet ad
duo ꝯ̄ria ſm actū: qḋ videꝛ ipoſſibile olno: ⁊ ꝓbaꝛ ꝯña
ſupponēdo aliqua. Primo qḋ ſi motus ē ad motū vt ad
terminū per ſe nō erit ad quecunq̄ȝ motum: ſed ad motū
quē non contingit ſimul eſſe cū eo. ſ. ad motū ſibi oppoſi
tum vt dealbatio ſi eſt ad motū vt ad per ſe terminū: nō
erit ad quēcūq̄ȝ motū indifferēter ſed ad denigrationeȝ.
❡ Ridiculū eniȝ eēt dicere qḋ dealbatio per ſe eēt ad ca
lefactionē tanq̄ȝ ad terminū ad quē. qꝛ terminus ad quē
non eſt ſimul cū motu qui eſt ad terminū per ſe: modo cale
factio pōt ſimul eē cuȝ dealbatione: ⁊ idō non eſt rōnabile
vt dealbatio ſit ad calefactionē vt ad per ſe terminum ⁊ ⁊

eadē ratio eſt de quolibet alio motu qui non opponit̄ de albationi. Relinqtur ergo ꝙ dealbatio eſſet ad denigrationē vt ad terminū. Similr̄ aūt ꝛ de alijs. Secundo ſupponēdū eſt ꝙ ꝑ totū tēpus mobile mouetur ad illud ꝙ eſt per ſe terminus motus. ꝛ hoc ē manifeſtū eſt per ſe. Tunc arguatur ſic. ponatur ꝙ aliquid dealbatur ſi denigratio eſt ꝑ ſe terminus dealbationis: tūc ſimul dum dealbatur mouet̄ ad denigrationē. Conſtat aūt ꝙ illud qḋ dealbat̄ mouet̄ ad albedinē. ergo ſimul mouet̄ ad albedinem ꝛ denigrationē: ſꝫ illud qḋ actu mouetur ꝛ tēdit ad denigrationē mouetur ad nigredinē. qꝛ denigratio eſt nigredo ſaltē imperfecta ꝛ tēdit ad nigredinē ꝫ perfectam ergo ſimul illud qḋ dealbatur mouetur ad albedinem ꝛ ad nigredinē: quod eſt impoſſibile manifeſtū. ſimilr̄ autē ꝛ in alijs. Illud eniꝫ qḋ ſanabitur mouebitur ſimul ad ſanitatē ꝛ ad egritudinē modo ꝑdicto. ❡ Itē ſeqtur aliud incōueniēs ꝙ ſimul aliquid recedit ab aliquo ꝛ tēdit ad illud idē. Nam illud qḋ dealbatur recedit a nigredine ꝛ tēdit ad denigrationē. qꝛ denigratio ipſa ē ad nigredinē. quare ſimul aliquid recedit a nigredine ꝛ tēdit ad nigredinē: qḋ videtur incōueniens. nullus enim motus per ſe ē ab eodē in idē niſi motus localis circularis. vt pꝫ ex

T.c.73 8° huius. quare ꝛc̄. ❡ Et tamē intelligēduꝫ ꝙ motus po-

Motus teſt terminari ad motū ꝑ accidēs. qꝛ contingit ꝙ termi-

teriatur nato aliquo motu in ſubiecto in eodē inſtanti incipit aliꝰ

ad mo- motus in iſto ſubiecto: vt aliquo ſanato contingit ipſum

tuꝫ ꝑ ac- incipere ambulare: ſimilr̄ aūt ꝛ in alijs. Sꝫ iſtud accidit

cidēs. qꝛ terminato aliquo motu pōt indifferēter quicūqꝫ alius motus incipere in illo ſubiecto loquēdo de motibꝰ quibus illud ſubm natū eſt moueri: vt terminata ſanatione pōt indifferēter incipi curſus aut calefactio aut quicūqꝫ alius terminus aut ꝑ ſe motus determinati dꝫ eſſe aliud

Rō 4ª determinatū ꝛ vnū. q̄re ꝛc. ❡ Itē cōcluſio probatur ſic. nullus motus continuus pōt deficere anteq̄ꝫ ꝑueniat ad ſuum per ſe terminū. qꝛ ſi deficeret tunc nō eſſet ꝯtinuꝰ. Nunc aūt in iſtis inferioribus mobilibus quilibet motꝰ pōt deficere anteq̄ꝫ incipiat alius motus: cōtingit .n. ſubiectū qeſcere ſub forma ſm quā ē motus anteq̄ꝫ incipiat alius motus. Verbi grā. ſi aliqd dealbatur contingit ipſꝫ qeſcere ſub albedine anteq̄ꝫ incipiat moueri illo motu: q̄re ꝛc. ꝛ hec ratio bn̄ habetur ex verbis Ariſto.

C **Ad primam** rōnē in ꝯtrū cum dicit̄. oē nouū ꝛc̄. Dico ꝙ ſic eſt intelligēdū. oē nouū accipit eſſe ꝑ motum ꝑcedente aliquo motu vel in ſubiecto illius noui: vel in aliquo alio: ita ꝙ illud nouū vel eſt terminus motus ꝑcedētis ꝑ ſe vel conſeqnitur terminū ꝑ ſe illius motus. ſꝫ non opꝫ vl̄r ꝙ omne nouuꝫ incipiat eē per motum cuius illud nouū ſit ꝑ ſe terminꝰ. q̄re ꝛc̄. ❡ Ad aliam cū dicit̄. quēdocunqꝫ aliqua ſunt eadeꝫ ꝛc̄. Verū eſt ſi oino ſunt eadē. mō motus ꝛ terminus motꝰ lꝫ ſint eadē eēntialr̄ ſm ſpēm loquēdo de motu pro actu fluēte: tamē differūt ſm magis ꝑfectum ꝛ minus ꝑfectū: ꝛ iō nō ſunt penitus eēntialr̄ eadē. ꝛ forte non ſunt eadeꝫ ſm numerū: ſꝫ de hoc inquiretur poſt. Sufficit aūt ad ꝑſens ꝙ non oino ſunt eēntialr̄ idē: ꝛ iō vnū eoꝝ pōt acqri ꝑ motū ꝛ aliud nō tanq̄ꝫ ꝑ ſe terminus motus. ❡ Alr̄

alia Rᵒ diceret aliqui ꝙ motus qui eſt forma fluēs bn̄ eſt idem eēntialr̄ cū termino motus. ꝛ iſte motus bn̄ accipit eſſe ꝑ motū: ſꝫ motus pro fluxu forme nō ē idē eēntialr̄ cuꝫ termino motus. q̄re ꝛc̄. ſed prima ſolutio minor eſt. ❡ Ad aliā cū dicit̄: omne qḋ depēdet: dicunt aliqui ꝙ verū eſt ſi depēdet ab efficiēte ſicut ꝑ ſe effectus ipſius efficiētis. ſꝫ ſi ꝑ accidēs nō opꝫ: modo dūt nullus motꝰ bꝫ efficiēs ꝑ ſe: ſꝫ ſolum ꝑ accidēs inquantū ꝑ ipſum motum efficiens facit aliquid ꝑ ſe. Sed iſtud eſt bn̄ dubium ꝛ forte ē impoſſibile ꝙ motus nulloᶜ ſit ab agēte ꝑ ſe: de hoc aūt videbit̄ alᵃ ſi deus voluerit. ❡ Aliter tn̄ pōt dici cū dicitur. oē qḋ ē ab agēte ꝛc̄. Verū eſt ſi ſit ꝑncipalr̄ intentuꝫ ab agēte: ſed ſi eſt intētum ſecundario ab agente: ꝛ ex ꝯſequēti ſolum non oportet ꝙ accipiat eē per motuꝫ: cuius ſit per ſe terminus: modo ipſe motus non eſt aliquid ꝑ ſe ꝛ principaliter intētum ab agente vt motus eſt: ſed eſt intētus ſecundario ꝛ ex conſequēti inquantū non poteſt producere actum ꝑfectū quē principaliter intēdit niſi ꝑcedēte motu aliquo modo. Et ideo nō opꝫ ꝙ motus lꝫ ſit ab agēte tanq̄ꝫ eius effectus ꝑ ſe aliquo modo ꝛ nō pure ꝑ accidēs accipiat eē per motum: vt per ſe terminus motꝰ. q̄re nō valet. ❡ Ad aliam cū dicit̄. ꝙ tūc motus poſſet fieri ex nihilo ꝛc̄. nego ꝯſequētiam. Et cū probat̄. qꝛ ꝑ aliud nō conuincit̄ aliquid fieri ex nihilo: niſi qꝛ ſit ꝑ motū: pōt dici ꝙ verū ē: qꝛ ſit per motuꝫ vel tanq̄ꝫ per ſe terminus motus vel tanq̄ꝫ concomitans motuꝫ ꝛ ꝑſupponēs ipſum aliquo mō q̄uis aūt motus nouus nō ꝯcedatur eē terminus ꝑ ſe motꝰ: tn̄ nunq̄ꝫ cōtingit motꝰ nouus: niſi ꝑcedēte aliquo motu alio ſm phīam. ꝛ iō nō poterit fieri ex nihilo. ❡ Alr̄ poſſet dici ꝙ nō ſolū cōuincit̄ aliqd fieri ex nihilo ꝑ hoc qḋ ſit ꝑ motū: ſꝫ ꝑ hoc ꝙ opꝫ ipſuꝫ prius fuiſſe poſſibile fieri. Nō .n. ſit impoſſibile fieri. mō non potuiſſet fuiſſe poſe fieri: niſi ꝑcedēte potētia receptiua ſui eē: ꝛ illa potētia receptiua nō potuit eē in nō ente neqꝫ in agēte: ſꝫ ſolū in ſubiecto: ꝛ iō impoſſibile eſt aliquid factū eē de nouo: niſi ꝑexiſtēte aliquo ſubiecto ſm Phm̄: ꝛ de hoc aūt habitū fuit in primo. alia Rᵒ

Queſtio. vij.

A Conſequēter q̄ritur. Utrū in quātitate ſit cōtrarietas. ❡ Arguit̄ ꝑmo ꝙ nō. qꝛ in quibuſcūqꝫ nō ē maxima diſtātia in illis nō eſt ꝯrietas. vt pꝫ ex. 10. metaphy. Sꝫ in q̄ꝫtitatibꝰ nō ē maxima diſtātia: qꝛ nō ē in eis minimū: ꝯ̄ cū continuū ſit diuiſibile in infinitū. nec maximuꝫ cum in numeris ſit augmētatio in infinitū. vt pꝫ in. 3. huiꝰ. q̄ ꝛc̄. ❡ Itē ſi ſic tūc quātitas reciperet magis ꝛ minus: quod ē falſum. vt pꝫ in ꝑdicamētis. ꝛ pbat̄ ꝯn̄a. qꝛ magis ꝛ minus prouenit ex ꝑmiſtione ꝯrij. vt pꝫ in iſto. 5. quare ꝛc̄. ❡ Itē ꝯria ſunt adinuicē corruptibilia. vt pꝫ in primo de gn̄atione. Sꝫ vna quātitas non eſt corruptiua alterꝰ vt manifeſtū eſt ad ſenſum. Nā vnū corpus poſitū iuxta alterū non corrumpit ipſuꝫ. ꝛ Cōmē. dicit in. 4. huiꝰ ꝙ q̄ꝫtitates nō ſunt actiue neqꝫ paſſiue: ſaltē ꝑ ſe. quare ꝛc. ❡ Itē in ꝑdicamētis dicit Ariſto. ꝙ quantitati nihil ē cōtrarium. q̄re ꝛc. ❡ Itē difficilius. ſi in quātitate eēt ꝯrietas: aut eēt inter quātitates diuerſaꝝ ſpērū: aut iter q̄ꝫtitates eiuſdē ſpēi. ꝑ conuenientē ꝛ ſufficiētē diuiſionē. non inter q̄ꝫtitates diuerſaꝝ ſpērū: qꝛ iſte ſunt bn̄ in eodē ſubiecto ſimul vt linea ſuperficies corpꝰ. ❡ Preterea Ab vna iſtaꝝ nō ſit motꝰ ad aliā vt manifeſtū ē. nec eſt dicēdū ꝙ inter q̄ntitates eiuſdē ſpēi: qꝛ ꝯtraria debent differre ſꝫ ſpēm. vt pꝫ ex. 10. metaphyſice. ꝛ 5°. quare ꝛc.

T.c.14

T.c.68

T.c.6.

Cō.84.

T.c.14
T.c.18

❡ Oppoſitū vult Ariſto. in iſto. 5. Et aliter non eēt motꝰ ad quātitatē ſicut nec ad ſubam. quare ꝛc.

Ad euidentiam q̄onis ē intelligēduꝫ. ꝙ ſicut cōiter dicit̄ quātitas pōt conſiderari dupl̄r. Unoᶜ ſm ſe. Alio mō ſm ꝙ ē alicuius nature determinate vt hoīs aut cuiuſcūqꝫ alterius ſubſtantie nālis. ❡ Itē conſideranduꝫ ē ꝙ ꝯrietas multipliciter inuenit̄ accipi in phīa. Vno mō accipitur cōiter ꝛ quaſi improprie pro oppōne q̄ ē inter priuationē ꝛ habituꝫ. ꝛ hoc modo accipit Ariſto. in primo huius: ſicut oſtēſum fuit ibi. Alioᶜ dicit̄ cōtrarietas oppoſitio q̄ ē inter duas formas diuerſas ſpē eiuſdeꝫ gn̄is maxime diſtantes ſub illo gn̄e: quarum vna imediate agit ad corruptionē alterius ꝛ ecōuerſo. vt caliditas ꝛ frigiditas ꝛ humiditas ꝛ ſiccitas. ꝛ iſta dicitur ꝯrietas propriiſſime dicta. Alioᶜ

B Quātitas cōſiderat̄ 2ʳ ꝯrietas capitur multiplr.

ſumitur ꝯtrarietas pro incõpoſſibilitate duarũ formarũ eiuſdẽ ſpẽi: quarum vna eſt pfectior aliquo modo q̃ʒ altera: vt dicimus ꝙ albedo minus intẽſa eſt cõtraria albedini fortiori. ſilr aũt ⁊ in alijs multis. Et hoc modo põt dici ꝯtrarietas minus proprie dicta lʒ ſit propria contrarietas reſpectu illius pmo mõ dicte que eſt inter priuationẽ ⁊ habitũ. Et hoc mõ loqtur Ariſto. de ꝯ̃trietate in de cauſis lõgitudinis ⁊ breuitatis vite. vbi dicit ꝙ ſupabũdans ꝯtrariatur diminuto: vt maior flãma accidit minori. ⁊ hõ

T.c.19

ẽt modo loqtur Ariſt. in iſto. 5° in illo caplõ. quoniã aũt neqʒ ſubſtãtie: in illa particula: q̃ autem in eadem ſpẽ mutatio. vbi dicit plane ꝙ magis ⁊ minus q̃ ſunt in eadẽ ſpẽ ſunt contraria aliquo modo. Uñ dicit. in minus enim vadens in cõtrariũ dicet mutare. Poſſet etiam vocari cõtrarietas repugnãtia duarum formarũ ſuccedẽtiũ in eodeʒ ſubiecto in potẽtia: ⁊ ſic forme ſubſtãtiales poſſunt dici ꝯtrarie: ⁊ hec poſſet dici ꝯ̃rietas magis proprie q̃ʒ pdicta que ẽ inter formas vnius ſpẽi. ¶ Qꝫ autẽ inter formas

Forme ſbales ſũt ꝯ̃rie.

ſubſtãtiales materiales ſit ꝯtrarietas aliquo modo probatuʒ fuit ſupra: ⁊ põt probari rõne probabili: qꝛ ſicut forme ſubſtãtialis ignis ⁊ aque naturalr ſunt priores ipſis q̃litatibus ſuis caliditate ⁊ frigiditate vt oẽs concedunt: ita rõnabile videt ꝙ repugnãtia forme ſubſtãtialis ignis ad formam ſubſtantialẽ aque ſit prior naturalr q̃ʒ repugnantia caliditatis ad frigiditatẽ: nõ enim pro alio principalr vidẽtur adinuicem repugnare caliditas ⁊ frigiditas: niſi qꝛ forme quas conſequunt ſibiĩnuicẽ repugnãt: prior ergo eſt repugnantia iſtarum formaꝝ ſubſtãtialiuʒ q̃ʒ ſuarũ qualitatuʒ dico naturaliter: ⁊ ſic nõ eſt penitꝰ eadem repugnantia formarũ ſubſtãtialiũ ⁊ qualitatuʒ: ſed alia: cũ nihil ſit prius nãliter ſeipſo. Omnis aũt repugnãtia eoꝝ que poſſunt ſuccedere in eodẽ ſubiecto eſt oppoſitio: ⁊ omnis oppoſitio vel ẽ ꝯtrarietas vel contradictio vel priuatiua oppoſitio vel relatiua. vt ſatis pꝫ ex predicamẽtis: ⁊ ex. 10. metaphy. Cõſtat aũt ꝙ vna forma ſubſtantialis nõ opponit alteri vt priuatio habitui, pprie: ꝗ cũ priuatio ſit p ſe nõ ens: nec relatiue cũ ſint entia abſoluta: nec ꝯ̃dictorie cũ vtraqʒ ſit ens poſitiuũ: ⁊ vnum cõtradictoriorũ eſt pure nõ ens. ergo relinquitur ꝙ vna forma ſubſtãlis opponitur alteri contrarie. Iſtaʒ aũt rationẽ pono vt pbabilẽ. qꝛ nõ eſt demõſtratũ ꝙ repugnantia omnis aliquoꝝ ſibiĩnuicẽ ſuccedẽtiũ in vno ſubiecto ſit oppoſitio. Sed forte hoc oʒ recipi pro manifeſto: ⁊ nõ ẽ demonſtratũ ꝙ repugnantia formarũ neceſſario precedat vniuerſaliter repugnãtiaʒ qualitatum ſuaruʒ. ſed ⁊ forte hoc eſt principium bñ diſpoſitis ſm intellectum.

¶ His viſis põt rñderi ad qõnẽ. Primo ꝙ inter q̃ʒtitates nõ eſt ꝯ̃rietas improprie dicta: q̃

ꝯ 1°. ẽ inter priuationẽ ⁊ habitũ oppoſitio: qꝛ ꝯſtat ꝙ vna quãtitas non ẽ pprie priuatio alterius. q̃re ⁊c. Scdo põt dici

ꝯ 2°. ꝙ inter quantitates nulla eſt ꝯ̃rietas ppriiſſime dicta: qꝛ non ſunt per ſe actiue adinuicẽ nec paſſiue vt manifeſtũ eſt ad ſenſum. Nam vt dicebat arguẽdo vnũ corpus approprinquatũ alteri nõ corrũpit ipſum: nec vna ſuperficies aliã corrũpit per ſe: nec linea lineã. Silr aũt ⁊ in alijs. quare ⁊c. Tertio põt dici ꝙ inter quantitates bñ eſt con

ꝯ 3°. trarietas minus pprie dicta que ẽ impoſſibilitas duarũ formarũ eiuſdẽ ſpẽi. Quarum vna eſt pfectior alia. Conſtat enim ꝙ linea ſm ſuam eẽntiam ẽ diuiſibilis in lineas minores. Et linea minor eſt minus pfecta q̃ʒ linea maior cuius eſt pars: ſicut vlr omnis pars quantitatiua eſt imperfectior ſuo toto. Et linea maior ⁊ minor nõ poſſũt ſimꝉ ineſſe eidẽ ſubiecto ſm idẽ. quare ⁊c. Quarto dicẽdum

ꝯ 4°. ꝙ inter quãtitates ſm ꝙ ſunt alicuius nature eſt ꝯtrarietas ppinquior vere cõtrarietati q̃ʒ inter quantitates ſm ſe: qꝛ due forme maxime diſtantes abinuicẽ: quaruʒ vna ſuccedit alteri in eodẽ ſubiecto magis ppinque ſunt vere cõtrarietati q̃ʒ q̃ non maxime diſtant: ſed due quãtitates ſm ꝙ ſunt in natura determinata ſunt maxime diſtantes verbi grã. Aliqua eſt quantitas hominis ita magna ſub qua maior nõ põt ſaluari nã hominis. Et aliqua ita parua ſub q̃ minori non põt ſaluari nã hominis. Et iſte due maxime diſtant abinuicẽ in natura hũana ⁊ poſt minimam quantitatẽ nata ẽ ſuccedere maxima. Sʒ inter duas quãtitates ſm ſe ſumptas nõ ẽ maxima diſtantia. ſ. q̃ ſit inter maximũ ⁊ minimum. verbi gratia. Inter duas lineas nõ eſt maxima diſtantia: qꝛ nulla eſt linea minima ſm ſecũ ſit diuiſibilis in infinitũ. Similr aũt ⁊ in alijs q̃ʒtitatibus cõtinuis. Et ſilr non eſt maxima diſtantia inter duos numeros. qꝛ nullus ẽ numerus maximus quo nõ poſſit eſſe maior: cũ numerus creſcat infinitum. vt patet

D õ.97 In q̃ʒtĩte ſm ſe, ñ eſt ꝯ̃rietas.

in 3° huius. ¶ Et ideo cõiter ſolet dici ad queſtionẽ iſtã ꝙ in quãtitate ſm ſe nõ eſt cõtrarietas: ſed in quantitate ſm ꝙ eſt coniũcta forme naturali: vel ſm ꝙ eſt quãtitas forme naturalis bñ eſt contrarietas: qḋ tamẽ credo ſic eſſe intelligẽdum vt in quantitate ſm ꝙ eſt coniuncta formis naturalibus ſit cõtrietas non ppriiſſime dicta: quia tales due quãtitates alicuius nature: q̃rum vna eſt maxima ⁊ alia minima non ſunt ſibiĩnuicẽ per ſe corruptiue: vt linea minima ſub qua nata eſt eſſe forma humana nõ eſt p ſe corruptiua linee maxime nec econuerſo. Silr ãt ⁊ de alijs quãtitatibus ⁊ naturis. Sed pro tanto dicitur eſſe cõtrarietas in q̃ʒtitate ſm ꝙ eſt coniuncta cũ formis naturalibus. q: cũ ipſa vt ſic eſt ꝯtrarietas propinquior pfecte cõtrarietati q̃ʒ in ipſa ſm ſe ⁊ abſolute vt declaratum ẽ. Nec intelligo etiã ꝙ i q̃ʒtitate ſm ſe ⁊ ſm ſuã eẽntiam nullo modo ſit ꝯtrietas. q: circũſcriptis per intel

In q̃ʒtitẽ ſʒ ſe eſt aliq̃° ꝯ̃rietas.

lectum omnibus formis nãlibus adhuc linea maior eẽt perfectior aliquo mõ q̃ʒ linea minor: ſicut totuʒ eſt perfectius ſua parte. ⁊ ſic in eẽntia linee adhuc eſſet contrarietas q̃ poteſt eẽ inter formam magis pfectam ⁊ minus pfectã eiuſdẽ ſpẽi: imaginor ergo ꝙ circũſcriptis per intellectum omnibus formis naturalibus adhuc eẽntia linee realiter eſſet diuiſibilis in infinitũ. ⁊ non eẽt diuiſibilis niſi in lineas vt omnes concedũt ſm Ariſto. i 6° huius. ⁊ i libro de lineis indiuiſibilibus. ergo cũ vnũquodqʒ ſit cõpoſitum ex illis in q̃ diuiditur. ſeqtur ꝙ linea ſm ſuaʒ eſſentiam ſit cõpoſita ex lineis. Et cum omne totũ ſit maius ſua parte: ſeqtur ꝙ linea ſm ſuam eẽntiam ſit maior alia linea. ⁊ p ꝯſequens pfectior aliq̃liter ⁊ alia minor ⁊ minus perfecta. ⁊ ſic inter eas eſt contrarietas talis que dicta eſt. ¶ Et ſi qs diceret ꝙ linea maior nullo modo ẽ

Obtio.

perfectior q̃ʒ linea minor: niſi ſm ꝙ eſt coniuncta forme naturali ⁊ ratione qua eſt ei coniũcta: hoc non eſt veruʒ.

Rñ°.

qꝛ circũſcriptis omnibus virtutibꝰ naturalibus adhuc linea maior haberet plures ptes eiuſdẽ q̃ʒtitatis q̃ʒ linea minor. Et cõſtat ꝙ vnaq̃qʒ illarũ partium quas haberet linea maior vltra minoreʒ eſſet q̃dam pfectio ⁊ forma

Linea maior ẽ pfectior linea minori.

in ſe. ⁊ ſic linea maior circũſcriptis virtutibus naturalibus hẽret plures pfectiones q̃ʒ minor. quare aliq̃liter eſſet pfectior. ⁊ ſic idẽ qḋ prius. ſ. ꝙ i quãtitate ſm ſe. i. ſʒ ſuam eẽntiam eſt aliq̃ cõtrarietas: bñ tamen concederem ꝙ nunq̃ʒ aliqḋ ſubiectũ trãſmutaretur de lõgitudine ſeu linea minori ad maiorem. nec econuerſo. niſi per virtutes naturales actiuas ⁊ paſſiuas: tñ hoc non obſtãte adhuc diuiſio longitudinis. ſ. linee naturalr ẽ prior omni virtute naturali aliquo modo prioritatis. Quãtitas. n. prior eſt q̃litate. vt dicit Boetius in pdicamẽtis. ⁊ Cõmẽta. in de ſubſtantia orbis. dicit ꝙ primũ rerũ exiſtẽtiũ in hoc ſubiecto ſunt tres dimẽſiones q̃ dicũtur corpus. Et ſic naturaliter añ oẽm virtutẽ nãlem ipſa linea hẽt ptes q̃ʒtitati quas ſine qbus non eſt eius eẽntia. ⁊ per ꝯñs eſſet in linea

maius

maius ⁊ minus. ſiqdẽ oẽ totũ eſt maius ſua pte: ⁊ ſi magis ⁊ minus: ergo pfectius ⁊ minꝰ pfectũ. q̄re ⁊c̄.

L **Ad rationes** pꝫ p diſtinctionẽ poſitam: ⁊ tu applica ad ſolutionem. ℭ Et ad vltimã credo eſſe dicẽdum ꝙ cõtrarietas que eſt in quantitate eſt inter q̄ntitates que ſunt eiuſdẽ ſpeciei modo priꝰ dicto. Et cum dicitur ꝙ cõtraria differunt ſpecie: verum eſt contraria propꝛijſſima: ⁊ perfectiſſima contrarietate. Sed non oportet ꝙ contraria omnia ſint diuerſa ſpecie: ⁊ hoc ſignificauit Ariſto. in 5° metaphyſi. capitulo de diuerſo ſpecie: vbi ſic loquitur. Et ꝯtraria diuerſa ſunt ſpecie aut omnia aut dicta primum: ⁊ eſt verum pro vltima parte. ſcilicet ꝙ contraria dicta primum id eſt principaliter ſunt diuerſa ſpecie.

A Queſtio. viij.

Conſequenter queri ſolet. Utrum ad quantitatem poſſet eſſe motus. Sꝫ q2 de hoc dictũ eſt in tractatu de augmento: ideo hic nõ ſcribo. Sed cui fuerit cure videat illud opus. ℭ Et conſequẽter queritur. vtrũ in loco ſit contrarietas. ℭ Arguitur primo ꝙ non. q2 ſi in loco eẽt contrarietas maxime videretur eſſe inter locum ſurſum ⁊ locum deorſum. hec eſt manifeſta. q2 iſta loca ſunt maxime diuerſa ſicut grauia ⁊ leuia. Sed inter locũ ſurſum ⁊ locũ deorſum non eſt cõtrarietas: qḋ probatur dupliciter. Primo. q2 ꝯtrarietas eſt maxima diſtantia. vt pꝫ 10° metaphy. ſed inter locũ ſurſum ⁊ locũ deorſũ non ẽ maxima diſtantia. q2 locus ſurſum eſt ipſum ꝯcauũ celi. ⁊ locus deorſum eſt mediũ mũdi. vt pꝫ i primo metheororum. ⁊. 4. huiꝰ. mõ concauũ celi non maxime diſtat a medio mũdi: imo plus diſtat vna pars cõcaui celi a parte celi ei diametralr oppoſita q̄ꝫ a medio mũdi vt manifeſtũ eſt p ſe. q̄re ⁊c̄. ℭ Itẽ ꝯtraria poſſunt ſibiĩuicẽ ſuccedere in eodẽ ſubiecto. vt pꝫ. 10. metaphy. Sꝫ locus ſurſũ ⁊ locus deorſum nõ poſſunt ſibiĩuicẽ ſuccedere in eodẽ ſubiecto: locus enim ſurſum ꝑprie eſt virtus ꝯſeruatiua leuiũ: ⁊ locus deorſum eſt virtus conſeruatiua grauiũ. Uirtus aũt ꝯſeruatiua leuiũ non eſt ꝑprie niſi in celo. Et virtus ꝯſeruatiua grauiũ in cẽtro. Ũñ cũ cẽtrum nũq̄ꝫ fiat celũ nec econuerſo: manifeſtũ eſſe videtur ꝙ iſte virtutes nunq̄ꝫ ſuccedũt in vno ⁊ eodẽ ſubto. q̄re ⁊c. ℭ Item ꝯtrarioꝝ vnũ eſt corruptiuũ alterius. vt pꝫ in primo de gñatione ⁊. 2. ſꝫ locus ſurſum non ẽ corruptio loci deorſum nec ecõuerſo. q2 locus ſurſum eſt virtus ꝯſeruatiua leuiũ: ⁊ eſt in ꝯcauo celi. Locus aũt deorſum ẽ virtus cõſeruatiua grauiũ ⁊ eſt in centro. vt dꝫ in. 4. huius mõ iſte virtutes nunq̄ꝫ ſunt ſibiĩuicem appropinquate: ⁊ ideo vna non agit ad corruptionẽ alterius: cũ agẽs ⁊ paſſũ debeat eſſe ſimul. vt patet ex. 7. huius.

Utrꝫ i loco ſit ꝯtrarietas.

T. c. 14

T. c. 14

T. c. 50

T. cõ. 8

T. cõ. 5.

T. c. 11

T. c. 18

B **Dicendum** ℭ Oppoſitum vult Ariſto. in litera ꝙ in loco naturali qui eſt virtꝰ cõſeruatiua loci hñ eſt contrarietas aliquo modo. q2 omnes due forme exiſtẽtes ſub eodem gñe ⁊ diuerſe ſm ſpeciẽ ⁊ maxime diſtantes ſub illo gñe habent aliqualiter ꝯtrarietatẽ. hec videtur manifeſta. ſed locus ſurſum ⁊ locus deorſum ſunt hꝰ. ſunt eñi in eodẽ gñe. ſ. ſub loco ⁊ differunt ſpecie: ſicut graue ſimpliciter ⁊ leue ſimplr differũt ſpecie ⁊ maxime diſtant abinuicẽ ſm materiam ⁊ virtutem. Nã ſurſum ſimpliciter eſt virtus cõſeruatiua leuis ſimplr. Et deorſum ſimplr eſt virtꝰ cõſeruatiua grauis ſimplr. Unde ſicut grauitas ⁊ leuitas maxime in gñe virtutis motiue ſm locum diſtant: ſic ſurſũ ſimplr ⁊ deorſum ſimplr maxime diſtant in gñe loci. ℭ Et eſt conſiderandum ꝙ ſm Cõmen. in. 8. metaphy. illo caꝑ. eſt ãt ſba qḋ ſubijcitur. Cõtrarietas pmo ⁊ eſſentialiter inuenit̃ in eis q̄ opponũtur in loco: ⁊ ideo accepta eſt diſtãtia in diffinitione contrarioꝝ. ſ. q2 diſtantia proprie dicitur de locis ⁊ ex conſequẽti de formis repugnantibus. ℭ Et notandum ꝙ lꝫ contrarietas primo ⁊ eſſentialiter inueniat̃ in loco: tamẽ ſm Cõmen. in primo celi ⁊ mundi. inuenire cõtrarietatẽ in motu locali eſt magis occultũ q̄ꝫ i alteratione: ⁊ eſſet bene vidẽdũ qualiter h̄ Cõmẽtator intelligit. Forſan intelligit de motu locali circulari.

Cõ. 4.

Cõ. 86.

C **Ad primam** rationẽꝫ dicẽdũ ꝙ inter vbi ſurſũ ⁊ vbi deorſum nõ eſt maxima diſtãtia quantitatiua: maxima dico ſimpliciter ⁊ omnino: ſꝫ inter ea eſt maxima diſtantia virtutũ conſeruatiuarum. plus enim differt virtus conſeruatiua grauiũ q̄ ẽ locus deorſum a virtute conſeruatiua leuiũ q̄ eſt locus ſurſũ: q̄ꝫ diſtant abinuicẽ virtutes due in duabus partibus orbis ſibi oppoſitis: ⁊ hoc ſufficit. ℭ Ad aliam cũ dicit̃ ꝯtraria poſſunt ſibiĩuicẽ ſuccedere ⁊c̄. poſſet dici ꝙ ꝯtraria poſſunt conſiderari duplr. Uno modo rõne q̄ cõtraria ſunt: ⁊ ſic nõ repugnat eis ſibiĩuicẽ ſuccedere in eodẽ ſubiecto. Alio modo ſm ꝙ ſunt in talibus naturis determinatis. ⁊ ſic põt eſſe ꝙ non ſuccedãt ſibiĩuicẽ in eodẽ ſubiecto. Aut dicat̃ ꝙ q̄uis locus ſurſum ⁊ locus deorſũ nõ ſuccedãt ſibi in eodẽ ſm ſeꝫ tñ ſm ſuos effectus. ſ. vbi ſurſum ⁊ vbi deorſum hñ ſuccedũt ſibi in eodem ſubiecto. ℭ Ad aliud poteſt dici ꝙ lꝫ virtus conſeruatiua leuiũ que eſt locus ſurſũ nõ agat imediate ad corruptionẽ loci deorſũ: tñ poſſibile ẽ ꝙ agat ad hoc mediate. ſ. mediantibus corporibus intermedijs. ſ. inter ipſum celũ ⁊ ipſũ locũ grauiũ: hñ tñ verũ eſt ꝙ nunq̄ꝫ virtus conſeruatiua grauiũ que eſt locus deorſum corrũpit virtutem conſeruatiuam leuiũ exiſtẽtem in concauo celi: cum ipſum celũ non ſit alterabile ab iſtis inferioribus. vt ſatis pꝫ i pmo celi ⁊ mũdi. nec oportet ꝙ vtr vnũ cõtrarioꝝ ſit corruptiuum alterius ⁊ econuerſo: lꝫ hoc ſit in iſtis inferioribus contrarijs que cõmunicant in vna materia.

T. c. 20 ꝯtrarioꝝ vnũ nõ ſp corrũpit alterum.

ℭ **Que aũt eſt in eadem ſpecie mutatio in magis ⁊ minus alteratio eſt ⁊c. Textu cõmenti. xix.**

Queſtio. ix.

A Conſequẽter q̄ritur. Utrũ magis perfectum ⁊ minus pfectũ in formis ad quã eſt motus ſint diuerſa ſm ſpẽꝫ. ℭ Arguit̃ primo ꝙ ſic q2 contraria differũt ſm ſpẽꝫ. vt videt̃ velle Ariſto. in. 10. metaphy. Sed magis pfectũ ⁊ minus perfectũ in talibus formis vident̃ eẽ contraria. qḋ probat̃. q2 motus nõ eſt niſi a contrario in cõtrariũ ſaltẽ in iſtis inferioribus: ſed contingit aliquid moueri a minus pfecto ad magis perfectum: vt a minus calido ad magis calidũ. ⁊ ſic de ceteris. quare ⁊c̄. ℭ Itẽ extrema ⁊ mediũ differũt ſm ſpẽm vt albedo ⁊ rubedo. ⁊ ſic ḋ alijs. Sed nõ differũt niſi ſm magis ⁊ minus. mediũ enim hꝫ actu vtrũq̄ꝫ extremoꝝ nõ in ſuis vltimis perfectionibus vt dicit Cõmẽ. in pmo huius. ergo mediũ hꝫ in ſe vtrũq̄ꝫ extremoꝝ remiſſum ⁊ hꝫ minorẽ perfectionẽ. quare ⁊c. ℭ Itẽ illa differũt ſpẽ quoꝝ vnũ eſt corruptiuũ alteriꝰ. hec videt̃ manifeſta. q2 ea q̄ ſunt eiuſdem ſpẽi non videtur eſſe ſibiĩuicem corruptiua: modo magis calidũ corrumpit minus calidũ. vt maior flãma corrũpit minorem ſm Ariſt. in de cauſis lõgitudinis ⁊ breuitatis vite: ⁊ in de reſpiratione. quare ⁊c̄. ℭ Itẽ magis differunt magis albũ ⁊ minus album: q̄ꝫ duo alba eque perfecta. hoc eſt manifeſtũ. Sed duo alba eque perfecta differũt numero vt manifeſtũ eſt per ſe. ergo magis albũ ⁊ minus album differũt plus q̄ꝫ numero: ſed non poſſunt plus differre q̄ꝫ numero niſi differãt ſpecie vt certum eſt q̄re. ⁊c. ℭ Oppoſitũ arguit̃ auctoritate Ariſt. hic. vult eñi ꝙ magis ⁊ minus ſunt in eodẽ ſpẽ: ⁊ hoc etiam eſt cõe dictũ ꝙ magis ⁊ minus non diuerſificant ſpeciem.

T. c. 19

Cõ. 56.

2 p^m. B **Ad queſtionem** pōt dici breuiter q̄ magis p
fectum ⁊ minus perfectum
in forma ſm quaȝ eſt motus nō differūt proprie ſm ſpe
cieȝ. Et hoc aliqui ſic probāt. Si huiuſmodi magis ⁊ mi
nus differunt ſpecie nullus motus poſſet eē vnus nume
ro ſimpliciter: qđ eſt omnino incōueniēs. ⁊ ꝯtra Ariſto.
T.c.34 in iſto. 5. ⁊ apparet ꝯña. q2 ſemper in alio ⁊ in alio inſtā
ti tēporis mēſurā͞tis motū ad formaȝ aliquid acquiritur
Motus qd eſt. illius forme perfectius ⁊ minus perfectum: motus eniȝ
eſt gñatio vnius partis poſt aliam partē illius perfectio
nis ad quam tēdit motus donec perficiatur ⁊ ſit in actu.
vt docet Cōmē. in. 3. huius. ⁊ conſtat q̄ pars que acqri
Com. 4 tur in inſtāti priori eſt minus perfecta q̄ȝ que acqritur in
inſtanti ſequēti: vt cum aliquid caleſit prius acqritur ca
liditas minus ꝑfecta: ⁊ poſtea magis perfecta. ſimplr au
tem ⁊ in alijs motib9 ſuo modo. Si igiť hmōi forme dif
ferūt ſm ſpēm: tūc nullus motus eſt ſm formā vnā ſpē.
Ad hoc aūt q̄ motus ſit vnus numero reqritur q̄ ſit ſȝ
formam vnam ſpē ad minus: lȝ forte nō ſit neceſſariuȝ q̄
ſit ſm formam vnā numero: ſcȝ. q̄ forma ſm quaȝ eſt
motus ſit vna numero ꝑ totū tempus. De hoc autē vide
Rō xl. bitur in ſequētib9. quare ⁊c. ¶ Item poteſt ſic probari
cōcluſio. Si albedo ꝑfectior ⁊ minus ꝑfecta eſſent diuer
ſe ſm ſpēm: tūc nō magis differrēt albedo ⁊ nigredo q̄ȝ
albedo ꝑfectior ⁊ minus ꝑfecta: quod videť abſurdū. ⁊
pȝ ꝯña. q2 albedo ⁊ nigredo per ſe ſoluȝ non differūt niſi
ſm ſpēm. Si ergo albedo perfectior ⁊ minus perfecta
differūt ſpē: tūc nō pl9 differrēt albedo ⁊ nigredo q̄ȝ albe
do perfectior ⁊ imperfectior. ¶ Sed forte hec ratio non
eſt demōſtratiua: q2 diceretur q̄ nihil prohibet differētiū
ſm ſpēm quedā magis eſſe diuerſa q̄ȝ alia vt homo ⁊ mu
ſca differūt ſm ſpēm: ⁊ ſimiliter homo ⁊ ſimia differunt
ſic ſm ſpēm: ⁊ tamē homo ⁊ muſca plus differūt q̄ȝ hō
⁊ ſimia: niſi q̄ forte homo ⁊ muſca nō plus differūt quā
tum ad ſubſtātias ⁊ per ſe q̄ȝ homo ⁊ ſimia: ſed quātum
ad diſpōnes ſunt magis diſſimilia. Homo autem ⁊ ſymia
Alia rō magis ſimilia: ſed nō magis eadē ſm ſe. ¶ Itē poſſet ſic
argui. Si magis perfectū ⁊ minus perfectū in forma ſm
quam eſt motus differrēt ſpē: tūc ſubſtantie ſimlr haberēt
magis ⁊ minus ſicut accidentales forme: qđ eſt improba
bile. Et patet ꝯña. q2 certū eſt q̄ in ſubſtātijs eſt magis
perfectū ⁊ minus perfectū in diuerſis ſpēbus. Una eniȝ
T.c.18 ſubſtantia eſt ꝑfectior alia. vt pȝ ex primo de generatiōe.
Si igitur forma accidētalis ſm quam eſt motus non ha
beret magis ꝑfectū ⁊ minus ꝑfectū niſi in diuerſis ſpē
bus. tūc nō aliter reciperet accidēs magis ⁊ min9 q̄ȝ ſub
ſtātie: qđ cū ſit improbabile: q2 ſubſtātia non recipit ma
Alia rō gis ⁊ minus ſalteȝ ſubſtātia mixti. ideo ⁊c. ¶ Itē poſſet
duci ad aliud improbabile: q̄ ſi magis ⁊ minus in forma
ſm quā eſt motus differūt ſm ſpēm: tūc eſſent infinite
ſpēs ſaltē ſucceſſiue in eodē ſubiecto. qđ eſt abſurduȝ. ⁊
probať ꝯña. q2 certū eſt q̄ in tēpore mēſurāte motū pro
prie dictū ſunt infinita inſtantia: ⁊ in vnoquoq; illoꝝ acq
ritur alia pars illius forme ſm quā eſt mot9: ita q̄ pars
que acquiritur in inſtāti poſteriori eſt perfectior parte q̄
fuit acquiſita in inſtanti ꝑcedente. verbi gratia. Cum ali
quid caleſit in aliquo tempore in quolibet inſtanti illius
tp̄is acquiritur aliquid vel aliqua pars caliditatis ⁊ ſem
per perfectior pars eſt illa que acqritur in inſtāti ſeqnti.
T.c.15 cū igitur ſint infinita inſtātia in illo tēpore. vt pȝ ex 6° hu
ius. infinite ꝑtes caliditatis acqrerenť in ſubiecto in illo
tēpore. ⁊ ſic ſi magis ⁊ minus ſunt diuerſa ſm ſpeciem
i tali forma. ſequiť q̄ erūt ſpēs infinite ſm ſucceſſionē:
quod videtur impoſſibile omnino. ¶ Et confirmatur.
Spēs in vniūſo q2 ſm aliquos omnes ſpēs que poſſunt eſſe in vniuerſo
ſunt actualiter in ipſo. Et hec videť eſſe intētio Lincoñ.
ſuper p̄mo poſterioꝝ vbi dicit q̄ veriſimile eſt oēs ſpēs poſſibiles
vniuerſi in qualibet hora manere. Aliter enim vniuerſi actualr
tas entium quandoq; eſſet diminuta. Aliter ēt ſpēs ille in ipſo
non plus pertinerent ad perfectionē vniuerſi q̄ȝ ſua indi
uidua. Si igiť in aliquo ſubiecto poſſent eſſe ſpecies in
finite neceſſario videreť qđ ſpecies infinite ſimul eſſent:
quod eſt manifeſtum impoſſibile.

Ad primam rationē dico q̄ maior ē vera de con C
trarijs contrarietate propria ⁊ per
fecta: ſed de cōtrarijs ꝯtrarietate diminuta ⁊ imperfecta
nō eſt vera: ⁊ ſic eſt hic. quare ⁊c. ¶ Ad aliam cum dici
tur. medium ⁊ extrema ⁊c. Intelligēdum eſt hic q̄ de me
dio ſunt due opiniones. Una eſt qđ mediuȝ inter duo ex Opi. p^a.
trema eſt compoſitū ex eſſentijs extremoꝝ remiſſis ⁊ re
fractis: vt rubedo ex eēntia albedinis ⁊ nigredinis. ſimi
liter aūt ⁊ in alijs. ⁊ loquimur de medijs fixis: que. ſcȝ. hñt
eſſe fixa in ſubiectis. Et tūc iſti dicerent qđ ipſum mediū Mediū
differt ab altero extremoꝝ ſȝ ratione alterius quod inclu ē cōpo^m
ditur in eius eſſentia. verbi gratia. rubedo differt a nigre ex eſſen
dine ratiōe albedinis: ⁊ ab albedine ratione nigredinis. tijs ex
ſimilr aūt ⁊ in alijs. ⁊ ſic nō differt ſolū ſm magis ⁊ mi tremoꝝ.
nus Uerꝝ eſt tamē qđ ſm iſtam viam mediū quātum ad
id qđ includit de altero extremo non differt ab illo extre
mo niſi ſm magis ⁊ minus: vt rubedo q̄ȝtuȝ ad illud qđ
includit de albedine non differt ab albedine niſi ſm ma
gis ⁊ minus. ſȝ ratione alterius partis differt per ſe albe
dine. ſcȝ. rōne nigredinis. ¶ Sed iſta opinio videtur diffi Impro
cilis. q2 ſm hoc mediuȝ non erit quid vnū per ſe cum ex batio.
duabus formis non fiat vnū ens ꝑ ſe. ¶ Itē forma ois ē
ſimplicis eſſentie. vt vult Auctor. 6. ꝑncipioꝝ. rubedo
aūt eſt quedam forma. ⁊ ſimilr de alijs h9. q̄re ⁊c. ¶ Et Opi. 2^a
ideo dicūt alij aliter. ⁊ dicūt qđ mediū ipſum non eſt eēn
tialiter cōpoſitū ex extremis fractis: imo ē forma ita ſim
plex in eēntia ſicut ſunt forme extreme: tamē habet quo
dāmodo virtutē vtriuſq; extremoꝝ. Et ſic intelligūt Cō
mētatorē cū dicit qđ in medio ſunt extrema i actu. i. i vir Mediū
tute q̄dam actiua: q2 ipſum mediū pōt agere actionem ē forma
ſimilē actioni vtriuſq; extremi: vt tepidū habet aliqualr ſimplex
calefacere frigidum ⁊ aliq̄liter frigefacere calidum. ⁊ ſic
de ceteris. ⁊ ſic non differt ab extremis ſolū ſm magis ⁊
minus: que ſunt ꝑfectiones accidētales eiuſdē forme: ſed
differt ab eis per ſe ⁊ ſm ſuam eſſentiaȝ. Et forte non eſt
remotum quin ſubiectum forme medie habeat in ſe for
mas extremas actu nō in ſuis vltimis ꝑfectionibus ſed
refractas ⁊ remiſſas: ⁊ ille ſunt ſicut diſpoſitiones ſubie
cti ad formam mediaȝ conſequētes: q̄ tamē forma media
eſſentialiter differt ab vtroq; extremorū ⁊ primo. ⁊ ideo
nō valet illa ratio. ¶ Ad aliā cū dicitur. illa quoꝝ vnum Magis
non ē corruptiuū alterius ⁊c. Pōt dici q̄ verum ē ſi vnū calȝ cor
ſit per ſe corruptiuū alterius: ſȝ ſi per accidēs non eſt ne rumpit
ceſſe. modo diceretur q̄ caliditas maioris flāme non cor min9 ca
rumpit ꝑ ſe caliditatē minoris flamme. Sed per accidēs lidum.
hoc modo. quia flāma eſt ſpiritus ſicci ardor: ſm Ariſt.
in primo meteoroꝝ. Ille autem ſpiritus cuius ardor eſt
flāma debet habere aliquam humiditatē aeream ⁊ ſubti
lem: ⁊ ſine humiditate tali non pōt ꝯſeruari talis flāma.
Conſtat autē cū maior flāma appropinquatur minori q̄
caliditas maioris flāme conſumit illud humiduȝ ex quo
deberet ⁊ poſſet cōſeruari flāma minor: ⁊ ſic per accidēs
corrūpit ipſam minorem flāmam ⁊ eius caliditatem: ſed
non per ſe: ideo ⁊c. ¶ Ad aliaȝ dicēdum q̄ albedo perfe
ctior ⁊ minus ꝑfecta non plus differunt per ſe ⁊ eſſentia
liter q̄ȝ due albedines eiuſdem gradus: ſed bene ſunt mi
nus ſimiles quadam accidentali ſimilitudine: ⁊ due albe
dines eiuſdē gradus vel equaliter intēſe ⁊ perfecte ſunt
ſimiliores accidētali ſimilitudine q̄ȝ due albedines: quo
rum

rum vna eſt pfectioꝛaliasſed per ſe non ſunt magis eedē
ódinuicē ꝙ̄ ille. quare non valet ratio.

¶ Unus autē motus dicit̄ multipliciter ꝛc.

A Textu cōmenti. xxxi. Queſtio. x.

Ueritur hic. Utrum foꝛma ſm quā eſt mot⁹
ſit vna numero a pncipio motus vſq ad ter
minum. verbi gratia. Cum aliquid caleſit ca
liditas ſit vna numero a pncipio calefactio
nis vſq ad terminū. ꝛ ſic de ſilibus. ¶ Ar
guitur pmo ꝙ non. qꝛ illud qḋ eſt in continuo fluxu non
manet vnū numero hec videtur manifeſta. Sꝫ foꝛma ſꝫ
quam eſt motus eſt in continuo fluxu. vt etiā manifeſtū
eſt ſm omnes. quare ꝛc.

¶ Oppoſitū arguitur. qꝛ ſi talis foꝛma non maneret vna
numero: tūc talis motus non eſſet vnus numero. ꝛ patet
ꝯña: qꝛ motus ſm veriorē acceptionē eſt foꝛma fluens. vt
Cō. 4. vult Cōmentatoꝛ in. 3. huius. quare ꝛc.

B **Ad queſtionem** eſt intelligēdum ꝙ de gradi
bus foꝛme ſm quā ē motus
Opi. pᵃ ſunt diuerſe opiniones. ¶ Quidā enim dicunt ꝙ illi gra
dus nō ſunt idē eēntialiter cū ipſa foꝛma nec eiuſdē ſpēi
imo ſunt diuerſi eſſentialiter ab ipſa foꝛma. verbi gratia.
cum aliquid caleſit gradus caliditatis ſuccedētes in ſubo
non ſunt caliditates: ſed ſunt accidentia quedā diuerſa a
caliditate eēntialr. Similr autē ꝛ in alijs ſuo modo. Et
iſti dicunt ꝙ eſſentia foꝛme manet eadem numero per to
tum tēpus motus ꝛ gradus ſunt diuerſi: ꝛ vno adueniē
te corrūpit̄ pcedēs. ꝛ dicūt iſti ꝙ ad eēntiam foꝛme non
eſt motus: imo eēntia foꝛme acqritur in pmo inſtanti ap
propinquationis alterātis ad alterabile. ſꝫ gradus acqui
ritur p motū vel extra ſub tali gradu. verbi gratia. Eēn
tia caliditatis in inſtāti pmo quo calefaciēs eſt appropin
quatum calefactibili: ꝛ deinde acquiruntur diuerſi gra
dus caliditatis ſucceſſiue vnus poſt aliū: ita qḋ caliditas
in nullo tēpoꝛe manet ſub eodē gradu: ſed ſemper acqui
rit aliū ꝛ aliū vſquequo motus terminetur: ꝛ adueniēte
poſterioꝛi gradu deficit pcedēs: foꝛma tamen manet vna
Foꝛma ſm quā ē mot⁹ manet vna p tē p⁹ totū mot⁹. ꝛ eadē numero per totum tēpus motus vt dicūt. Qꝫ aūt
foꝛma ſm quam eſt motus maneat vna numero p totū
tēpus motus continui hoc probant ratione pꝛius inducta:
qꝛ aliter motus nullus eēt vnus numero: qḋ eſt inconue
niēs. qꝛ omne ens ē vnū numero aliqualiter ſm Boetiū
in de vnitate ꝛ vno. Apparet ꝯña. qꝛ motus vel ē foꝛma
fluens ſm veriorē opinionem vel eſt fluxus foꝛme ſm ſa
Cō. 4. moſioꝛē opinionē. vt dicit Cōmen. in. 3. huius. Et ſi qdē
motus ſit foꝛma fluēs. ſic manifeſtū eſt: ꝙ ſi non ē foꝛma
vna numero: ſic nō erit motus vnus numero. Si vō mo
tus ſit fluxus foꝛme: ſic adhuc videtur ſequi. ꝙ ſi non eſt
vna foꝛma nō erit vnus motus. Nam fluxus vnus nume
ro non ē niſi foꝛme vnius numero. Foꝛmarum eni diuer
Gradus foꝛe nō manet idē i tpe motus. T. c. 73 ſarum numero nō pōt eē vnus fluxus numero vt videtur
manifeſtū. qre ꝛc. Qꝫ aūt gradus foꝛme ſit alius ꝛ alius
ꝛ nō idē ſimplr probāt ſic. qꝛ ſi foꝛma maneret vna nume
ro ꝛ ſub eodē gradu tūc ſubiectū motus qeſceret dū mo
ueret̄: qḋ ē impoſſibile. Et probat̄ ꝯña. qꝛ illud quieſcit
qḋ ſe habꝫ eodē modo nūc ſicut ꝛ pꝛius: vt pꝫ i. 6. hui⁹.
modo illud qḋ mouet̄ ſe haberet in tēpoꝛe motus eodē
modo nūc. vt pꝛius: poſtq̄ꝫ haberet eādē foꝛmā ꝛ ſub eo
dem gradu. qre ꝛc. Qꝫ aūt gradus foꝛme ſit alius ab ipſa
foꝛma: hoc probat̄. qꝛ illa nō ſunt idē numero quoꝝ vnū
manet idē vnū in numero ꝛ aliud nō: ſꝫ ſic ſe hn̄t gradus
Improbaᵒ opinionis. foꝛme ꝛ foꝛma. vt pꝫ ex dictis. ¶ Sed ſine dubio iſta po
ſitio nō videt̄ eē omnino vera quātū ad id qḋ ponitur de
gradibus foꝛme ad quam ē motus. ſ. ꝙ ipſi gradus ſunt
alij eēntialr ab ipſa foꝛma. verbi gratia. ꝙ gradus calidi
tatis qui acqruntur in diuerſis inſtantibus tēpoꝛis men
ſurantis motū calefationis: ſint penitus alij eſſentialiter
ab ipſa caliditate. hoc videtur multum impoſſibile. qꝛ ſi
gradus caliditatis non eēt caliditas: ſed aliquid aliud eſ
ſentialiter a caliditate: tūc calefactio magis deberet dici
terminari ad aliquid aliud q̄ꝫ ad caliditatē: quod eſt om
nino ridiculū. Et probat̄ ꝯña. qꝛ ſm iſtam poſitionē cale
factio vel terminatur ad gradū aliquē caliditatis vel ad
caliditatem vt eſt ſub tali gradu: ita. ſ. ꝙ talis gradus ca
liditatis vel eſt terminus calefactionis vel eſt foꝛmale in
termino calefactionis: omnis aūt motus magis ē ad ter
minū ſuū ꝛ ad foꝛmale i ſuo termino q̄ꝫ ad aliquid aliud
vt manifeſtum eſt vnicuiq ſani capitis. ergo calefactio
magis eſt ad aliquid aliud a caliditate q̄ꝫ ad caliditatem:
ꝛ magis dꝫ dnominari ab aliquo alio q̄ꝫ a caliditate: qḋ
eſt omnino abſurdum. Et ſimiliter eſt itelligēdū de quo
cunq alio motu ad foꝛmam. ¶ Itē ſi gradus caliditatis
non eſt eſſentialiter caliditas: ſed aliquid aliud ſm ſpēm
a caliditate. Queritur vtrū huiuſmodi gradus ſit quid
abſolutū: aut ſit relatio ſeu reſpectus. Si diceretur ꝙ eſt
relatio vel reſpectus hoc videt̄ eē multū irrationabile:
qꝛ ſm hoc calefactio magis eſſet ad relationē q̄ꝫ ad cali
ditatē: cum terminus eius vel foꝛmale in termino eēt re
latio: vnūquodq aūt magis dꝫ denominari a ſuo foꝛma
li q̄ꝫ a ſuo materiali. Si autē diceretur ꝙ ipſe gradus ca
liditatis eſt ens abſolutū. Queritur i quo genere ſit: ꝛ nō
inuenitur eſſe rationabile ꝙ ſit in alio genere niſi in gene
re qualitatis. vt pꝫ inducēti in omnibus. Si autem huiuſ
modi gradus caliditatis ē qualitas: queritur in qua ſpē
qualitatis: ꝛ non ē rationabile ꝙ ſit in pꝛia ſpē nec in ſe
cunda nec in quarta: vt quilibet intelligens proprietates
iſtarum ſpērum concederet. ergo relinquit̄ ꝙ in tertia ſpē
qualitatis. Aut igitur qualitas pꝛīa aut ſecūda. Non eſt
dicēdum ꝙ ſit qualitas ſcđa: qꝛ qualitates ſcđe non inue
niuntur niſi in mixtis. vt vult Cōmen. in ſcđo de anima. ꝛ
habetur 4ᵒ meteoꝛoꝝ. ergo gradus caliditatis eſt qua Cō. 97.
litas pꝛima tāgibilis: ꝛ cum non ſit frigiditas nec humi
ditas nec ſiccitas: vt manifeſtū eſt. relinquit̄ ꝙ ſit calidi
tas. ſilr aūt eſt de alijs ſuo modo. ¶ Item ſi gradus foꝛ
me eēt aliud ab ipſa foꝛma: tūc diſſimilitudo non poſſet
fundari imediate in duabus qualitatibus eiuſdē ſpēi. vt
ſup duas caliditates eiuſdē ſpēi non poſſet fundari diſſi
militudo: qḋ videtur inconueniens: qꝛ pꝛopꝛium eſt qua
litatis ſm eam ſimile ꝛ diſſimile dici. vt docet Ariſto. in
pdicamētis. ꝛ pꝫ ꝯña. qꝛ diſſimilitudo nō fundat̄ in qua
litatibus eiuſdē ſpēi niſi ratione diuerſoꝝ graduum. Si
enim eēnt equales gradus eēnt ſimiles adinuicem vt ma C
nifeſtū eſt. ergo ſi gradus eſſent alij eſſentialiter a calidi
tate: tūc diſſimilitudo nō fundaretur imediate ſup quali
tates eiuſdē ſpēi: qḋ eſt inconueniens. ergo ꝛc. ¶ Et pro Opi. 2ᵃ
pter iſta ꝛ ſimilia dicūt alij ꝙ gradus foꝛme ad quam eſt
motus ſunt idē eēntialr cū ipſa foꝛma: ita ꝙ diuerſi gra
d⁹ caliditatis nō ſunt aliud eēntialiter q̄ꝫ diuerſe calidita
tes: ſilr aūt ꝛ in alijs. ꝛ iſti ſunt bipartiti q̄ꝫtū ad q̄ſtionē
propoſitam. ¶ Quidā enim iſtoꝝ dicūt ꝙ nullus iſtoꝝ Gradus mot⁹ nō manet vn⁹ p totū motū
graduū manet vnus numero p totum motū: nec adueniē
te vltimo gradu terminā te motū manent pcedentes: ſed
ſemper vno adueniente alter coꝛruptus eſt: ꝛ adueniēte
vltimo oēs pcedētes coꝛrupti ſunt. verbi gratia. cum ali
quid caleſit non manet aliqua pars caliditatis eadē nu
mero a pncipio vſq ad terminū. imo adueniēte poſterio Rō. pᵃ.
ri parte pars pꝛoꝛ ē coꝛrupta. ꝛ ſilr in alijs ſuo mō. ¶ Et
hoc ipſi probāt multipliciter. Pꝛimo ſic. ſicut ſe hꝫ illud
qḋ locālr mouet̄ ad vbi pcedēs terminum motus loca
lis: ſic ſe habet illud qḋ mouetur ad foꝛmā ad partes foꝛ
me pcedētes terminū motus ad foꝛmā. hec videt̄ mani

feſta per cõuenientẽ ſimilitudinẽ: ⁊ ſpecialiter de motu al-
terationis. Sed in illo qḋ localiter mouetur non manet
aliqḋ vbi vnũ ⁊ idem numero per totuꝫ tẽpus mẽſurãs
motum: ſed ſemper eſt in alio ⁊ alio vbi: ſicut ſemper in
L. cõ. 74 trat aliuꝫ ⁊ aliuꝫ locum. vt pꝫ i 6° huius. ergo ſimiliter
id qḋ mouetur ad formam non habet aliqᷓ partẽ forme
ſm quam mouetur eadẽ numero: ⁊ remanẽte in toto tẽ
Rõ 2° pore motus. ℭ Item ſi aliqua pars forme talis maneret
eadẽ numero. tunc vna ⁊ eadẽ forma eſſet in eodem ſub
iecto ſimul: ⁊ ſm idem: ſm eſſe magis perfectuꝫ ⁊ minꝰ
pfectum: quod videtur abſurdũ. ⁊ probatur ꝯña. qꝛ ſem
per pars forme poſterior eſt perfectior ꝑcedẽte: cum ſub
iectum ſit magis diſpoſitũ poſterius qꝫ prius ꝓpter ma
iorem remiſſionẽ contrarij. Si igitur pars precedens re
maneret eadẽ numero cũ ſequẽte: tũc ſequeretur ꝙ vna
forma ſimul eẽt in eodẽ ſubiecto ſub eſſe magis perfecto
Rõ 3° ⁊ minus perfecto. quare ⁊c̃. ℭ Itẽ ſi pars forme ꝑcedẽs
maneret adueniẽte poſteriori. Aut iſte partes fierẽt vna
forma numero: aut remanerẽt diuerſe numero. Sed nõ
eſt dicẽdum ꝙ fiant vna forma numero: q2 illa non ſunt
vnum numero que gñantur diuerſis gñatiõibus. hoc vi
detur manifeſtum. Sed iſte partes gñantur diuerſis ge-
nerationibus: cum fiãt in diuerſis inſtantibus. quare ⁊c̃.
Si autem dicatur ꝙ iſte partes remanent diuerſe nume
ro: hoc videtur omnino incõueniẽs: qꝛ accidẽtia abſolu-
ta diuerſa numero ⁊ eiuſdem ſpeciei nõ poſſunt ſimul eſ
ſe in eodẽ ſubiecto ⁊ ſm eandẽ parteꝫ. vt pꝫ ex 5° meta.
Iſte aũt partes oẽs erunt eiuſdẽ ſpẽi ⁊ in eodẽ ſubiecto ⁊
Rõ 4° eadẽ parte. quare ⁊c̃. ℭ Iteꝫ ſi illõ qḋ mouetur ſub aliqᷓ
forma maneret ſub aliqua parte illius forme eadẽ nume
ro p aliquod tẽpus. ſeqᷓtur ꝙ ſimul dum moueref quie-
ſceret: qḋ eſt impoſſibile ſm idẽ. Et probaf ꝯña. nã illud
dicimus qeſcere quod in alio ⁊ in alio inſtãti manet ſub
T. c. 73 eadẽ forma numero. vt vult Ariſto. in 6° huius. q̃re ⁊c̃.
Rõ 5°. ℭ Itẽ ſi forma ſm quã eſt motus maneret vna numero
per totuꝫ tẽpus: ſeqᷓretur ꝙ forma q̃ inueniref i mobili
terminato motu eẽt vigoris infiniti: qḋ videtur impoſſi-
bile oĩo. Et probaf ꝯña. ſupponẽdo aliqua. Primo ꝙ i
Tc. 15 quolibet tpe ſunt infinita iſtãtia: ⁊ hoc habetur ex. 6. hu
ius. Scḋo ꝙ in quolibet inſtãti tẽporis mẽſurãtis motũ
ad formam acqritur aliqḋ illius forme: ſicut in quolibet
inſtanti tẽporis mẽſurãtis motum localẽ ipſum mobi-
T. c. 74 le aqrit ⁊ recipit aliqḋ vbi. vt pꝫ in. 6. huiꝰ. Tertio ꝙ ps
forme que acqritur in inſtanti poſteriori eſt perfectior qꝫ
illa que acquiritur in inſtanti priori: vt pars caliditatis
q̃ acqritur in poſteriori inſtanti ẽ perfectior ⁊ maioris vi
goris qꝫ pars q̃ fuit acquiſita in inſtanti ꝑcedente: ⁊ hoc
pꝫ. qꝛ ſemꝑ in inſtanti poſteriori plus remotũ ẽ de cõtra
rio qꝫ in ꝑcedẽti. ⁊ p ꝯñs ſubiectum eſt melius diſpoſitũ
ad illam formaꝫ q̃ intẽditur. ⁊ ſic recipit eã pfectiorẽ. vt
cum ignis alterat aquã corrũpẽdo eius frigiditatẽ: ſem-
per in inſtanti poſteriori plus eſt debilitata frigiditas qꝫ
prius. ⁊ ſic aqua calidior ẽ. Illud enim eſt albius quod ẽ
nigro impmiſtius. vt Ariſto dicit in. 3. top. ⁊ habetur ex
iſto 5°. Et ſilr illud eſt calidius quod ẽ frigido impermi
ſtius. ℭ Tũc arguitur. illa forma q̃ includit partes infini-
tas. quarũ vna eſt maioris vigoris qꝫ alia ⁊ pfectioris: vi
detur eẽ vigoris infiniti. hec videtur eẽ manifeſta. Sꝫ ca
liditas terminata calefactione includit partes infinitas.
qꝛ qua ratione aliq̃ de partibus ꝑcedẽtibus manent ea-
dem numero adueniẽte termino: eadẽ ratione ⁊ omnes
alie: ſꝫ ille fuerunt infinite cum inſtãtia fuerunt infinita: ⁊
in quolibet inſtanti acquiſita fuit caliditas noua ⁊ p no
uas caliditatis. ergo illa caliditas ẽ ex caliditatibus infini-
tis: ⁊ vna illarum eſt pfectior alia. vt probatum eſt. ergo
illa caliditas erit vigoris infiniti: quod eſt abſurdum: ⁊
contra Cõmentatorẽ in 8° huius. ⁊ ſcḋo celi ⁊ mũdi. ⁊ in Cõ. 34.
tractatu de ſubſtantia orbis. quare ⁊c̃. Et idem videf ſe
qui ſi gradus poſterior eſſet eque perfectus cum priore:
qꝛ ſaltem totuꝫ aggregatum ex priore ⁊ poſteriore erit p D
fectius ⁊ vigoroſius qꝫ gradus precedens. Iſtis rationi-
bus ⁊ ſimilibus mouẽtur aliqui ad credẽdum ꝙ forma
ſm quam eſt motus non manet eadem numero a princi
pio motus vſqꝫ ad terminum. ℭ Alij vo dicunt contra Opi. 3°
rium: ⁊ dicũt aliqui ꝙ omnes partes caliditatis q̃ acqui
runtur in inſtãtibus temporis mẽſurãtis calefactionem
manent eadẽ numero adueniẽte termino calefactionis:
ſimiliter autem ⁊ in alijs motibus ſm formã: ita ꝙ pars
caliditatis ꝑcedẽs non corrumpitur adueniẽte priori ſed
manet. Et hoc ipſi probant. primo ſic. partes rei perma Rõ p°
nẽtis. i. non ſucceſſiue per ſe debent manere perfecta illa
re ⁊ exiſtẽte in actu: vel ſalteꝫ non oportet neceſſario eas
corrumpi: ſed partes forme ꝑcedentes terminum motꝰ
ſunt partes pfectionis ad quam tẽdit motus donec perfi
ciatur ⁊ fit in actu: ſm. Cõmenta. in. 3. huius vbi plane di Cõ. 4.
cit ꝙ motus vno modo eſt gñatio vnius partis poſt aliã
partem illius perfectionis. Et conſtat ꝙ pfectio ad quaꝫ
tẽdit motus eſt res permanẽs: ita ꝙ non eſt per ſe ⁊ eſſẽ
tialiter ens ſucceſſiuum: vt etiam manifeſtum ẽ. ergo hu
ius partes poſſunt manere illa pfectione acquiſita ⁊ exi
ſtẽte in actu: ⁊ non oportet eas eẽ corruptas cum huiuſ
modi pfectio eſt in actu. ℭ Et ſi quis inſtet contra iſtam Obiio.
ratione ꝙ terminus oꝫ eẽ indiuiſibilis: pfectio autem ad
quam tẽdit motus ẽ terminus motus. ergo oꝫ eẽ indiui-
ſibilis. ⁊ ſic ille partes non ſunt partes illius pfectionis.
quare non valet illa ratio. Diceret ꝙ illa pfectio ad quã R°.
tẽdit motus non ẽ terminus motus ſm ſe totã: ſꝫ ratio-
ne ſue partis vltime: ⁊ illa bñ ẽ idiuiſibilis: ſꝫ ſm ſe totã
non ẽ indiuiſibilis: immo habꝫ partes quarum vna gña
tur poſt aliaꝫ donec ſit completa: ⁊ omnes ille partes re
manẽt terminato motu. quare ⁊c̃. ℭ Itẽ alia ratio eſt ad Rõ 2°.
idẽ ſatis difficilis ſupponẽdo ꝙ oẽ corruptum quod na
tum ẽ manere aliquo toto tempore incepit primo nõ eẽ
in aliquo inſtanti ante qḋ non erat ens tale illa non entita
te quam accipit p corruptionẽ: ſicut etiam omne tale ge
neratum incepit pmo eẽ in aliquo inſtanti añ quod non
fuit ens illa entitate. vt pꝫ. 8. huius. Scḋo ſuppono ꝙ q̃
libet pars illius pfectionis nata ẽ durare aliquo toto tem
pore. qꝛ oẽs ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſpecialiſſime: ⁊ cõſtat ꝙ vna
ipſarum nata eſt manere. ſ. illa q̃ terminat motuꝫ. Et ad
quãlibꝫ ipſarum põt terminari motus. ℭ Tunc argui-
tur. ſi pars forme acqſita in aliquo inſtanti ante terminuꝫ
motus eſt corrupta adueniẽte illa parte ⁊ non manet ea
dem numero: aut fuit corrupta in illo eodẽ inſtãti, in quo
fuit gñata: aut in alio inſtanti. Non eſt dicẽdum ꝙ in eo-
dem inſtanti. qꝛ ſic ſimul eẽt ⁊ non eẽt: quod ẽ oppoſitũ
prime dignitatis. Si dicatur ꝙ in quodã alio inſtanti in
cepit non eẽ: tũc cum inter duo inſtantia ſemꝑ ſit tempꝰ
mediũ, vt pꝫ in. 6. huius, ⁊ in quolibet tẽpore eſt inſtãs.
Queritur vtrũ illa pars forme ſit ens in toto illo tẽpore Rõ 3°
medio: aut non ens. Si manet ens p totũ illud tẽpus me
dium habetur propoſitum: qꝛ cũ in illo tẽpore medio fi-
at motus ſm formã illã: oꝫ ꝙ in quolibet inſtanti illius
tẽporis acqratur aliq̃ pars illius forme. ⁊ ſic illa pars de
qua loqmur erit ſimul cũ omnibus illis partibꝰ: ⁊ eadeꝫ
ratione poterit eẽ ſimul cuꝫ omnibus alijs ſequẽtibus. ſi
aũt illa pars forme poneretur eẽ non ens in toto illo tẽ-
pore medio. ſeqᷓretur ꝙ illud inſtãs qḋ ponebaf pmũ in
ſtans nõ entitatis illius partis non ẽ pm inſtãs ſue nõ en-
titatis: qꝛ in tẽpore illo medio ſunt inſtantia ꝑcedẽtia in
quoruꝫ quolibet eẽt nõ ens. ⁊ ſic illud qḋ ponebaf iſtãs
in quo illa pars fuit nõ ens: nõ erit pmũ inſtans vt dictũ
eſt: quod

Rõ 3ᵉ eſt:qꝺ eſt ꝯdictio manifeſta. quare ꝛc. ¶ Itẽ ſi partes for
me precedẽtes terminũ motus non manerẽt adueniente
termino motus:tũc exiſtẽs in ſubiecto terminato motu
non hẽret partes ſimul exiſtẽtes. quaꝝ vna poſſet corrũ/
pi remanẽte alia:ſed hoc eſt falſum. quare ⁊ pͥᵐ. Falſitas
conſequẽtie patet. qꝛ ponamus ꝙ ex aere gñetur aq̃ ꝛ ita
ꝙ acquiratur frigiditas aque in materia aeris: ⁊ iteꝝ ignis
agat in illam aquã:manifeſtũ eſt ꝙ non corrũpet ſtatim
totam illam frigiditatẽ:imo corrupta vna parte frigidi
tatis exiſtẽtis in aqua in qua tota agit ignis:adhuc rema
nebit aliqua frigiditas in illa eadem parte aque. ⁊ conſe
quentia videtur eſſe euidẽs:poſtq̃ꝫ enim partes frigidita
tis precedẽtes generationẽ aque ⁊ frigiditatis aque nõ
remanerent adueniente termino illius frigefactionis:vi/
deret̃ neſcio ꝙ illa frigiditas nullas partes haberet qua/
rum vna poſſet corrumpi altera remanẽte. ¶ Et confir/
matur ratio. ponamus ꝙ ignis appropinquet̃ aque gña/
te ex aere: ⁊ accipiamus illam partẽ aque in quaꝫ totam
agit ipſe ignis. Quero vtrũ in pͦ inſtãti quo ille ignis ap
propinq̃tus eſt illi parti aque deſtruat̃ tota frigiditas il/
lius partis aque aut non: ſed pars aliq̃ alia remanente.
Si diceret̃ primo modo hoc videtur abſurdum. Nam ſi
i illo inſtãti deſtrueret̃ tota frigiditas illiᵘ ptis aque tũc
in illo eodeꝫ inſtãti illa pars eẽt calida in ſũmo caliditate
ignis preſente agẽte in ipſam:⁊ ſic in materia illius par/
tis aque fieret forma ſubſtãtialis ignis non precedẽte ali
qua alteratione ꝯtinua:qꝺ videt̃ impoſſibile ſꝫ Cõmẽ.
Cõ.62. in primo huius. vbi vult ꝙ gño neceſſario eſt terminᵘ al
terationis. quare ꝛc. Si ꝟo concedatur ꝙ ipſe ignis ap/
propinquatus parti aque in quã totã ſimul incipit agere
non corrũpit totam eius frigiditatẽ ſimul. ſ. in primo in
ſtanti ſue appinq̃tionis:ſed aliquã partẽ corrumpit alia
remanente:tũc illa frigiditas habebat partes ſimul exi/
ſtentes:⁊ ille non videnẽ alie eẽt niſi que fuerint acquiſi/
te in tẽpore ꝑcedẽte terminum motus illius infrigidatio
nis. ¶ Et confirmat̃ ratio. qꝛ cum actio ignis in aquaꝫ
ſit noua:oportet ꝙ in aliquo inſtãti primo inceperit cor
rũpere frigiditatẽ ⁊ inducẽ caliditatẽ:⁊ ſic idẽ qꝺ prius.
Obtio ¶ Sed diceret cauillator ꝙ q̃uis partes forme precedẽ
tes terminũ motus non maneant aduenĩẽte termino ad
queſitũ i iſtãti i quo terminat̃ motus acq̃ſite ſunt partes
cõſimiles illis:⁊ ſic iteꝝ iſta forma poteſt corrũpi ſucceſ
ſolutio. ſiue. Sed iſtud non videt̃ ſufficiens:qꝛ non eſt ratio q̃re
oporteat partes precedẽtes corrũpi:⁊ ſimiles in termio
motus gñantur. ¶ Item eadẽ inconueniẽtia ſequerẽtur
que alij dicebant ſequi ſi partes precedentes remanerẽt
ſcilꝫ ꝙ forma illa poſſet vigoris infiniti:⁊ ꝙ eẽnt ſimul i eo
dem ſꝫm eſſe magis perfectum ⁊ minus perfectum. vt pꝫ
confideranti. ⁊ ſic ille rationes eorum non valebant ad
propoſitum. Si quis igitur propter iſtas rationes ⁊ con
ſimiles vellet tenere iſtam viam:tunc poſſet reſponde/
ad rõnes 2ᵉ opio nis ſed ſba aſſi gnate. re ad rationes alterius opinionis.

Ad primam diceret̃. ꝙ non eſt ſimile de diuerſis
vbi ⁊ diuerſis partibus forme. Nã
vbi non ſolũ cauſatur a motore mouẽte localiter:ſꝫ depẽ
det aliqualiter a loco circũſcribẽte mobili. vbi enim ſꝫm
Auctorem ſex principiorũ eſt circũſcriptio corporis ex
Ubi qd ſit. loci circũſcriptione procedens:⁊ qꝛ non eſt vnus locᵘ nu
mero quẽ occupat mobile per totuꝫ tẽpus motus:imo
in alio ⁊ in alio inſtanti eſt in alio ⁊ in alio ſpatio ſibi eq̃/
li. vt patet in. 6. huius. ideo non manet ideꝫ vbi per totũ
tempus motus:ſed forma ſꝫm quã eſt motus ſufficienter
eſt ab ipſo alterante quod manet vnuꝫ ⁊ idem nũo:⁊ iõ
forma poteſt manere vna nũo per totum tẽpus motus.
quare ꝛc. Uel diceretur ꝙ bene poteſt manere vnũ ⁊ idẽ
vbi per aliquod tempus motus localis. ſ. illud vbi quod
non habet contrarietatẽ ad vbi terminans motũ. ¶ Et vbi ꝺpẽ det a lo co i fieri tantum
ſi dicatur ꝙ mobile non eſt in eodẽ loco per aliqꝺ tẽpus
duꝫ mouetur localiter:cõcedo: ſed non ſeq̃tur ꝙ nõ ma
neat in eodem vbi:qꝛ ipſum vbi non depẽdet a loco niſi
in fieri ⁊ nõ in conſeruari. Unde cum mobile receſſit ab
aliquo non eſt remotum quin remaneat vbi: qꝺ proceſ/
ſit ex circunſcriptione illius loci:quõ modo non adueniat
vbi contrarium ⁊ corruptiuũ. verbi gratia. dum aliquid
mouetur in loco aeris vnum illoꝝ vbi. que acquiruntur
non videtur eẽ contrariũ alteri vbi:⁊ ideo adueniẽte po/
ſteriori poteſt remanere precedens:dato ꝙ mobile ſit in Ad 2ᵐ.
alio loco q̃ꝫ prius. ¶ Ad aliã rationẽ cũ dicitur: qꝛ tunc
eadem forma ſimul eſſet ꝛc. dico ꝙ aliquã formam eẽ in
aliquo ſubiecto ſub eẽ minus perfecto poteſt intelligi du
pliciter. Uno modo ꝙ ipſum eẽ minus perfectũ ſit cũ pri
uatione eſſe ꝑfectioris: ⁊ hoc bene eſt impoſſibile cũ eſſe
perfectiori:qꝛ priuatio ⁊ habitus non ſunt ſimul i eodẽ
ſubiecto ſꝫm idẽ. Alio modo poteſt intelligi ꝙ ipſum eẽ
minus perfectũ non ſit cũ priuatione eẽ ꝑfectioris: ⁊ ſic
nullũ eſt ipoſſibile. ſic aũt eſt in propoſito. q̃re ꝛc. Uel di/ alia Rᵒ.
ceretur ꝙ oẽs illi gradus ſunt eque perfecti cõparati ad/
inuicẽ:lꝫ ex eis ꝯſtituat̃ vnũ perfectius quolꝫ illoꝝ. ſꝫ ſe
ꝙ autẽ vnus illoꝝ graduũ non ſit ꝑfectior alio videt̃. qꝛ
tunc differẽt ſꝫm ſpẽm cũ differẽt per ſe:niſi dicat̃ ꝙ illa
diuerſitas perfectionis eſt accidẽtalis:⁊ eo. ſ. ꝙ ſubiectum
poſterioris eſt magis diſpoſitũ q̃ꝫ prioris. ¶ Ad aliã poſ Ad 3ᵐ
ſet dici ꝙ ille partes remanerẽt aliquo modo diuerſe nu
meroſita ꝙ non ſunt penitus vna forma nũo. Et cũ dici/
tur. ꝙ nunc duo accidentia ꝛc. Poteſt dici ꝙ duo accidẽ
tia abſoluta eiuſdẽ ſpeciei ⁊ eque perfecta. vt quoꝝ vnũ duo ac
non eſt diſpoſitio ad alterũ non poſſunt ſimul eẽ in eodẽ cidentia
ſubiecto. vt due albedines eq̃liter intenſe ⁊ perfecte: ſed eiuſdem
ſi vnũ ſit magis ꝑfectum ⁊ alterũ minus perfectũ ⁊ vnũ ſpẽi pñt
ſit diſpoſitio quodãmodo ad alterũ:non eſt incõueniens eẽ in eo
talia duo ſimul eſſe i eodẽ ſubiecto. ⁊ ſic eſt i propoſito. dẽ ſbto.
Nam ſemper pars forme que prius acq̃ritur eſt minus
perfecta:⁊ pars que poſterius acq̃ritur eſt magis perfe/
cta:⁊ precedẽs diſponit aliq̃liter ad ſequẽtem:⁊ ideo poſ
ſunt bene eẽ ſimul i eodẽ ſubiecto. Et ſi teneretur ꝙ oẽs alia Rᵒ.
illi gradus ſunt eque perfecti cõparati adinuicẽ: tũc poſ
ſet aliter reſponderi:qꝛ illud eſt verũ de accidẽtibus ꝑ ſe
ineriſtẽtibus ſubiecto a principio vel ab eterno:ſꝫ de ac/
cidẽtibus aduentitijs que adueniunt ſubiecto poſt ſuum
eſſe cõpletum nullũ eſt inconueniẽs ꝙ plura talia ſint ſi/
mul in vno ſubiecto. Uel poſſet teneri qꝺ oẽs ille partes
conſtituũt vnũ nũo. Et cũ dicitur qꝺ gñant̃ diuerſis gña
tionibus:qꝛ in diuerſis inſtãtibus. Dõꝫ qꝺ hoc non ſuffi
cit ad diuerſas gñationes:⁊ ſꝫ req̃ritur diuerſitas ſubiecti Ad 4ᵐ.
vel interruptio tranſmutationis. ¶ Ad aliam neganda
eſt conſeq̃ntia. Et cũ dõ qꝺ illud dicitur q̃eſcere ꝛc. Dico
ꝙ mobile manere ſub eadẽ forma per aliqꝺ tps contin/ mobile
git dupliciter. Uno modo ꝙ nullã aliam partẽ illius for/ 2ᵉ mãet
me acq̃rat ⁊ ſic q̃eſceret. Alio modo ꝙ ſimul manẽs ſub ſb eadẽ
illa parte forme acquirat aliam partẽ forme vel alias: et forma.
ſic non oportet ꝙ q̃eſcat. qꝛ non oĩno ſe hꝫ nũc ⁊ priᵘs eo
dem modo. ⁊ ſic eſt in propoſito. Nam ſemp in alio ⁊ in
alio inſtanti tẽporis menſurantis motũ ad formã ipſum
mobile acq̃rit aliam ⁊ aliã partẽ forme:nõ tñ manet per
aliqꝺ tẽpus ſub aliqua parte illius forme ꝑciſe. q̃re ꝛc.
¶ Ad aliã neganda eſt conſeq̃ntia. Et cũ dicitur. Illa for Ad 5ᵐ.
ma q̃ habet partes infinitas ꝛc. Dico ꝙ veꝝ eẽt ſi ille par
tes eẽnt in ipſo actu ſimpliciter:ſꝫ ſi ſunt in poᵃ: nõ opor/
tet. ſic aũt eſt in ꝓpoſito. Nam adueniẽte termino ad quẽ
ille partes nõ ſunt in illa forma ſimplr̃ in actu:ſꝫ in potẽ
tia aliquo mõ. Et eſt ſĩle ſicut de linea. nã i linea ſunt par
tes infinite eiuſdẽ proportionis:⁊ non ſeq̃tur ꝓpter hoc

ꝙ linea ſit infinita ſimplr̄ ſm̄ extẽſionem. Et intelligo il
las partes nõ eẽ in ipſa forma vel in ſb̄to in actu ſimplici
ter: qꝛ q̈libet earum eſt ſic impfecta ꝙ ſb̄m non poſſet eẽ
ſub aliq ipſaꝝ ſeorſum ⁊ diuiſim ab alijs. vnde ſicut in
corpore nat orali ſunt partes q̈ꝫtitatiue excellentis par
uitatis: que ſeorſum ⁊ diuiſim nõ poſſent exiſtere ſub for
ma totiua: ſed reſoluerenť in cõtinens ſi ſepararenť a to
to vt dcm̄ eſt in primo: ⁊ iſtaꝝ partium infinitas non ar
guit magnitudinem infinitam in actu, vt manifeſtum eſt.
conſimiliter eſt in propoſito ſuo modo.

Ad rationem adductaꝫ in pn̄ᶜ cum dr̄. illud qḋ cõſiſtit in ꝯtinuo fluxu ⁊c̃. Uer
eſt: nõ ẽ vnũ ⁊ idẽ nũo: ita ꝙ nihil acgratur in tpe illo: ſꝫ
poteſt manere vnum ⁊ idẽ nũo acgrendo aliud ⁊ aliud:
⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. Nam pars forme precedẽs nõ manet
ſic eadem nũo ꝙ nihil acgratur i mobili: imo ſemper ac
quiritur aliud ⁊ aliud durante motu: ⁊ ideo nõ valet. hec
autem ad pñs dicta ſunt per modum inquiſitiõis tãq̃ꝫ pro
babilia. Sed quid ſit tenendũ de queſtione non omnino
certitudinaliter mihi apparet ad preſens.

℄ Eſt autẽ qui quidẽ ex contrario ei qui eſt in contrarium non contrarius ⁊c. Tex. commenti. xlvij. Queſtio. xj.

A Conſequẽter q̈ri poteſt circa caplm̄ de ꝯtra
rietate motuũ. Et ꝑmo q̈ratur. Utrũ mot⁹
qui ſunt ex contrarijs terminis ſint ꝯtrarij.
℄ Arguiť ꝑ ꝙ ſic. Quia motus eandẽ vidẽ
tur hẽre habitudinẽ ad terminũ ad quem
ad terminum a quo ⁊ eꝫ. Sed motus qui ſunt ad cõtra
rios terminos ſunt ꝯ̃rij ſm̄ Ariſt. in lr̃a. ergo ⁊c̃. ℄ Itẽ
illi motus qui nõ poſſunt eẽ ſimul i eodẽ ſb̄to ſunt cõtra
rij. hec videtur manifeſta: ſꝫ motus qui ſunt ex terminis
contrarijs nõ poſſunt eẽ ſimul in eodẽ ſubiecto: vt mani
feſtum eſt. Non enim contingit aliqd ſimul moueri ex ſa
nitate ⁊ ex egritudine, ſimilr̄ autem ⁊ in alijs. quare ⁊c.
℄ Item motus qui ſunt ad terminos cõtrarios ſunt cõ
T.c.48 trarij: ſm̄ Ariſto. in litera. Sed qui ſicut ex contrarijs
terminis ſunt ad terminos contrarios vt ſanatio que eſt
ex egritudine eſt ad ſanitatem: ⁊ egrotatio que eſt ex ſa
nitate eſt ad egritudinem. quare ⁊c.
℄ Oppoſitum vult Ariſto. in litera.

T.c.47 B **Ad queſtionem** poſſunt breuiť dici tria. Pri
mo ꝙ motus qui ſunt ad ter
minos contrarios ſunt ꝯ̃rij. Scḋo ꝙ nõ oẽs motus q in
ꝯnes 3ᵉ cipiunt a terminis ꝯtrarijs ſunt ꝯ̃rij. Tertio ꝙ contingit
aliquos tales motus eẽ contrarios. ℄ Primuꝫ oñdiť. qꝛ
contrarietas motuũ dꝫ ſumi ex ꝯ̃rietate illoꝝ cum qbus
Rõ. pᵉ. illi motus ſunt idẽ eẽntialiter. hec eſt manifeſta per ſe: ſꝫ
motus qui ſunt ad terminos ꝯ̃rios ſunt idem eẽntialiter
cum illis terminis. vt pꝫ ex 3ᵒ huius. ergo ⁊c. Uel poteſt
argui ſic. Illi motus ſunt ꝯ̃rij qui ſunt idẽ eẽntialiter cuꝫ
cõtrarijs. hec eſt manifeſta. Sed motus qui ſunt ad ter
minos ꝯ̃rios ſunt idem eẽntialr̄ cum ꝯtrarijs: qꝛ ſunt idẽ
eẽntialiter cum illis terminis vt dictũ eſt. ergo ⁊c. ℄ Itẽ
T.c.49 Ariſto. ſic ꝓbat. mot⁹ ad albedinẽ aut ꝯ̃riatur motui ad
nigredinem aut motui qui eſt a nigredine per ſufficiẽteꝫ
diuiſionem: ſed non eſt ꝯtrarios motui qui eſt a nigredi:
qꝛ ſic idem eẽt contrariũ ſibijſi cum idem motus qui eſt
ad albedinẽ incipiat a nigredine. q̃re relinqtur ꝙ motus
qui eſt ad albedinẽ eſt contrarius illi motui qui eſt ad ni
gredinem: ⁊ ſimile eſt iudiciuꝫ de alijs motibus q ſunt ad
Rõ 2ᵉ contrarios terminos. quare ⁊c. ℄ Scḋm declarať. qꝛ il
li motus qui ſunt ad idem ſm̄ ſpẽm nõ ſunt ꝯtrarij. hec
eſt manifeſta: ſed motus qui incipiunt a contrarijs termi
nis aliquando terminantur ad idem ſm̄ ſpẽm: ſicut mo
tus qui incipit ab albo poteſt terminari ad nigredinem:
ita motus qui incipit a rubeo poteſt terminari ad nigre
dinem. Et ſimiliter motus qui incipit a nigro ⁊ ab albo
poteſt etiam terminari ad rubedinem. Et motus qui in
cipit a caliditate poteſt terminari ad tepiditatem: ⁊ mo
tus qui incipit a frigiditate ſimiliter. quare ⁊c. ℄ Tertiũ Rõ. 3ᵉ
apparet qꝛ illi motus qui ſunt ad terminos contrarios
ſunt contrarij ſm̄ ꝙ ꝓbatum eſt prius. Sed mot⁹ q inci
piunt a contrarijs terminis aliquãdo terminantur ad cõ
trarios terminos: vt motus qui incipit a ſanitate. ſ. egri
tudo terminať ad egritudinẽ. ⁊ mot⁹ qui incipit ab egri
tudine. ſ. ſanatio terminať ad ſanitatẽ. q̃re ⁊c. Sꝫ notan
dum ꝙ q̈ꝫuis aliqñ motus qui incipiunt a ꝯ̃rijs ſunt cõ
trarij: tamẽ ꝯtrarietas eoꝝ non ꝓuenit ex terminis a qui
bus ſed ex terminis ad quos ratione preinducta.

Ad primam rationem dḋm ꝙ non eſt eadem ha
bitudo motus ad terminum a quo
⁊ ad terminũ ad quẽ: qꝛ motus eſt eiuſdem eẽntie cũ ter
mino ad quẽ ſꝫ non cuꝫ termino a quo. vt pꝫ i. 3. ℄ Ad
ſcḋam poteſt negari maior: qꝛ duo indiuidua eiuſdẽ ſpe
ciei abſoluta ⁊ equaliter perfecta nõ poſſunt ſimul eẽ: vt
due albedines: ⁊ tamẽ nullã hñt contrarietatem adinui
cem. ⁊ ideo non valet. ℄ Ad 3ᵘᵐ patet ex predictis.

℄ Quoniã aũt motui non ſolũ videtur eſſe motus cõtrarius ſed ⁊ qes: determinãdũ eſt. ſimpliciter quidẽ ꝯtrarius eſt mot⁹ motui. opponitur autẽ ⁊ quies. priuatio enim eſt. Textu commenti. liij. Queſtio. xij.

A Conſequẽter queriť vtrũ qes ſit ꝯtraria mo
tui. Videť ꝙ non. qꝛ tũc vnum ⁊ idẽ contra
T.c.17 riaretur pluribus: qḋ videť inconueniẽs: vt
pateт ex. 10. meta. Et ꝓbatur ꝯñtia. qꝛ vnus
T.c.14 motus eſt contrarius alteri. ergo ſi motus ẽ
T.c.53 contrarius qeti ſeqtur qḋ dcm̄ eſt. ℄ Item vtrũq; cõtra
riorum ẽ aliqḋ poſitiuũ: vt patet ex. 10. metaph. ſed qes
non eſt aliqḋ poſitiuum: qꝛ qes eſt priuatio motus: vt pꝫ
in iſto. 5. ℄ Item ſi ſic tunc oẽ qḋ quieſcit aliquãdo mo
uetur: qḋ videtur impoſſibile: qꝛ intellectus qeſcit. ⁊ ta
T.c.32 mẽ intellectus nunq̃ꝫ moueť: qꝛ oẽ qḋ moueť eſt corp⁹:
T.cõ.4. vt pꝫ in. 6. huius. ⁊ intellectus nõ eſt corpus: vt pꝫ. 3. de
T.c.32 anima. Qꝛ aũt intellectus qeſcat, probať. qꝛ ſe hꝫ nũc eo
dem mõ ſicut ⁊ prius: ⁊ hoc ẽ qeſcere: vt hẽtur ex. 6. hu
ius: ⁊ probať ꝯñs. qꝛ ꝯ̃ria nata ſunt fieri circa idẽ: vt pꝫ
in ꝑdicamentis: ſi igiť motus ⁊ quies eſſent cõtraria: tũc
omne quod qeſcit aliquando moueretur. q̃re ⁊c̃.
T.c.53 ℄ Oppoſitum vult Ariſto.
B
ꝯ̃rietas **Et intelligendum** ꝙ contrarietas vno mo
capit 2ᵉ do accipiť large ⁊ impro
prie pro oppõne inter priuationẽ ⁊ habituꝫ. Alio modo
proprie pro repugnãtia duaꝝ formarum eiuſdẽ gñis ſuc
cedentium in eodẽ ſubiecto. Primo modo qes cõtraria
tur motui: qꝛ priuatio contrariať habitui hoc modo cõ
trarietatis: ſed quies eſt priuatio motus cũ ſit negatio
motus ſubiecto apto nato. quare ⁊c. 2ᵒ modo qes non
t.cõ.17 contrariatur motui: quia ſicut dicebatur vtrũq; contra
riorũ debet eſſe aliqḋ poſitiuũ: vt ſatis patet ex. 10. me
taphy. ſed qes non eſt quid poſitiuum. q̃re ⁊c.

Ad primam rõnem dico ꝙ vnum non eſt ꝯ̃riũ
vnũ põt nisi vni eodẽ modo ꝯ̃rietatis: ⁊ pre
plibus cipue ꝯ̃rietate ꝓprie ⁊ perfectiſſima: ſed diuerſis modis
ꝯ̃rietas nihil eſt inconueniens. vnũ eſt ꝯ̃riũ multis: vt vnum ex
tremũ contrariatur alteri ꝯ̃rietate perfecta ⁊ ꝯ̃riať me
dio ꝯ̃rietate diminuta. Et ſilr̄ motus cõtrariať motui cõ
trarietate proprie dicta. ſed contrariatur qeti extenſo no

mine cõtrarietatis ad oppõnem priuationis ⁊ habit⁹.q̃
re ⁊c. ¶ Ad aliam pꝫ ex dictis. ¶ Ad aliã põt dici ꝙ in
tellect⁹ ꝓprie nõ q̃eſcit. Et cũ dicit ꝙ illud q̃eſcit qd eo
intellꝰ nõ q̃eſcit. dẽ modo ⁊c. verũ eſt ſi ſit aptum natũ moueri: ſꝫ ſi nõ ſit
aptum natuꝫ moueri nõ opꝫ: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito: q: intel
lectus habẽs ſciam aliquam p aliqd tps bñ ſe hꝫ eodem
modo ſicut prius ſꝫ nõ ſufficit hoc ad h ꝙ q̃eſcat ſꝫ regri
tur ꝙ ſit aptus nat⁹ moueri: ⁊ ſic dꝫ intelligi ꝙ illud mo
bile q̃eſcit ⁊ eodẽ modo ſe hꝫ nũc ⁊ vi ꝑus. Uerum eſt ta
intellꝰ mouet motu ſpũali men ꝙ q̃uis intellꝰ nõ moueat motu corporali qui dici
tur motus ꝓprie dictus: nihilominus mouet motu ſpũa
li qui eſt mutatio indiuiſibilis ⁊ inſtãtanea: ⁊ hoc nullũ
eſt incõueniens. vt pꝫ in. 3. de aia. cap illo. videt aũt ſenſi
T.c.28 bile ex po° exñte ſenſitiuo ⁊c. Intellꝰ itaqꝫ nõ mouet mo
tu qui eſt actus imperfecti: in cui⁹ ſubito cũ vnũ ꝯtrario
rum acqritur alterũ abijcitur: ſed bene mouetur motu
qui eſt actus perfecti ⁊ eſt receptio pfectionis ſine abie
ctione contrarij preſentis ⁊c. Queſtio.xiij.

A Conſequẽter qri poteſt. Utrũ q̃es q̃ eſt i ter
mino ad quẽ ſit pfectio mot⁹. ¶ Arguit
pmo ꝙ nõ. q: ꝑuatio motus nõ eſt eius pfe
ctio: hec ẽ manifeſta: ſꝫ q̃es i termio ad quẽ
eſt ꝑuatio mot⁹. q̃re ⁊c. ¶ Item illud non
eſt pfectio motus quo adueniẽte ceſſat motus: hec videt
manifeſta: q: nihil deficit adueniẽte ſua pfectiõe: imo tũc
habet eẽ pfectũ. Sed adueniẽte q̃ete in termino ad quẽ
ceſſat motus: vt manifeſtum eſt. q̃re ⁊c. ¶ Item qd eſt p
fectio mobilis non eſt perfectio motus cum diuerſoꝝ nõ
ſit vna perfectio. Sed quies in termino ad quẽ eſt perfe
ctio mobilis: aliter enim non denominaretur quieſcens
a quiete in termino ad quem. quare ⁊c.
T.c.54 ¶ Oppo^m arguit auctoritate Ariſto. ⁊ arguit rõne. Illud
quo adepto motus eſt pfectus videt eſſe pfectio motus:
hec videt manifeſta: ſed adepta quiete que eſt in termino
ad quem motus eſt completus ⁊ perfectus. q̃re ⁊c.

B Ad euidentiam qõnis eſt intelligẽdũ breuiť: ꝙ ſic dcm̃ fuit ꝑus aucte. Cõ
mot⁹ cõſideraṫ dupľr mẽtatoris motus põt ꝯſiderari dupľr. Uno modo q̃ẽtuꝫ
ad ſuam mãꝫ: ⁊ ſic eſt de gñe eius ad qd tẽdit mot⁹. ſ. for
ma impfecta tẽdens ad cõplementũ. Alio° poteſt accipi
motus q̃ẽtum ad ſuã formã: ⁊ ſic eſt trãſmutatio ꝯiũcta
q̃es i termio ad quẽ ꝯſideraṫ 2^r cum tpe. i. cũ fluxu ꝯtinuo. ¶ Ulteri⁹ accipiẽdũ ẽ ꝙ q̃es
in termio ad quẽ poteſt ꝯſiderari dupľr. Uno° põt accipi
pro illo eẽ qd daṫ mobili a forma ad quã eſt motus ꝑut
illud eſſe durat p aliqd tps. Alio° per q̃etẽ in termino ad
quẽ poteſt intelligi negatio fluxus p̃cedẽtis in ipſo mobi
li: cum. n. termin⁹ eſt motus conſtat ꝙ amplius mobile
non fluit ꝯtinue ad vlteriorem partẽ illius forme.

2^{pe}. Tunc poteſt dici ad qõnem ꝙ ſi accipit mot⁹ p forma impfecta q̃ fluit ad com
plemẽtũ: ⁊ ſumať q̃es p°. ſ. pro illo eſſe qd datur mobili
a forma terminãte motũ: ꝑut illud eẽ durat per aliqd tẽ
pus: ſic q̃es eſt pfectio motus: q: illud ad qd aliqd natu
raliter ordinat vt in ſuũ finẽ videt eẽ pfectio ipſi⁹ aliquo
modo: hoc eſt euidẽs: ſꝫ motus qui eſt for° diminuta ten
dens ad pfectionẽ ordinat ad h⁹ q̃etẽ. ſ. ad eẽ qd datur
mobili per formã terminantẽ motũ. Ad hoc. n. finaliter
aliqd caleſit vt ſit calĩm p aliqd tpe: ⁊ hoc eſt q̃eſcerẽ ſub
caliditate. ſ. eẽ calĩm per aliqd tpe: ⁊ dico p aliqd tps: q: ſi
aliqd ſolũ eẽt calĩm in inſtãti nõ eẽt q̃es. Imaginabimur
ergo ſic. ꝙ cũ aliqd caleſit ꝑus recipit aliquã caliditatem
diminutam ⁊ impfectam q̃ ordinať ad hoc ꝙ recipiat ca
liditatem pfectaꝫ ſicut diſpõ ordinať ad cõplemẽtũ ⁊ ad
hoc ꝙ ipm̃ calefactibile exiſtat calĩm p aliqd tps: ⁊ hoc
2^{a}. ẽ q̃eſcere ſub caliditate: ⁊ ſimiľr aũt ⁊ i alijs. ergo ⁊c. ¶ Se
cũdo dico ꝙ ſi accipiat mot⁹ 2^{co}. ſ. pro trãſmutatiõe cõ
iuncta cũ tpe. i. cũ fluxu ꝯtinuo: ⁊ ſumať 2° modo q̃es. ſ.
pro negatione talis fluxus: ſic quies non eſt pfectio mo
tus. Et hoc facile eſt videre: q: vnum oppoſitoꝝ non eſt
perfectio alterius. hec videt manifeſta: ſꝫ negatio ſeu de
fectus fluxus p̃cedẽtis opponiť ipſi fluxui vel priuatiue
vel ꝯtradictorie. q̃re ⁊c. ¶ 3^{co} põt dici ꝙ quies pmo mõ 3^a
dicta nõ eſt ꝓprie pfectio motus qui eſt fluxus forme: q:
iſta q̃ete adueniẽte ceſſat fluxus. cum eniꝫ mobile exiſtit
actu per aliqd tps ſub aliqua forma terminãte motũ tũc
amplius nõ fluit: ⁊ ſic tale exiſtere non ẽ pfectio illi⁹ flu
xus: nihil. n. deſinit eẽ adueniẽte ſua pfectione: ſicut ẽ tã
gebatur arguendo. ¶ 4° poteſt dici ꝙ quies 2° mõ dicta 4^a.
. ſ. que eſt negatio fluxus precedẽtis terminum mot⁹ non
eſt per ſe ⁊ ꝓprie pfectio motus qui eſt forma fluens: q:
omnis pfectio ꝓprie dicta. ſ. eſt aliqd poſitiuũ. ſ. actus et
forma: ſed h⁹ quies non eſt qd poſitiuum per ſe. q̃re ⁊c.
poteſt tamẽ eſſe perfectio ipſius motus quodãmodo p
accidens inq̃ẽtum eſt coniuncta cũ ipſo eſſe forme in mo
bili: Ex dictis autem poteſt haberi vna ratio ſatis bona
ad ꝓbandum: ꝙ pars forme precedens terminum mot⁹
non eſt corrupta adueniente termino motus: nihil enim
eſt corruptum adueniente ſua perfectione: cum igiť q̃es
in termino ad quẽ ſit perfectio motus qui ẽ forma fluẽs
videtur ꝙ h⁹ forma non debet eſſe corrupta: adueniente
termino motus ⁊ quiete in ipſo termino.

Ad primas duas rationes pꝫ ex dictis per diſtin ctionem poſitam. ¶ Ad 3^m dico ꝙ
ideꝫ poteſt eſſe pfectio diuerſoꝝ diuerſimode ⁊ nõ vnico
modo. Dicetur ergo ꝙ quies i termino ad quem eſt pfe
ctio mobilis tãq̃ perfectibilis pricipalis: ⁊ eſt perfectio
motus tãq̃ diſpoſitionis et p̃parationis ordinate ad h⁹
q̃es eſt pfectio mot⁹ et mobilis quietem. ¶ Ad hoc enim mobile recipit formaꝫ imper
fectam ante terminum motus vt tãdem quieſcat ſub for
ma perfectioni. Et ſi quies diuerſimode ẽ perfectio mo
tus ⁊ mobilis: ⁊ hoc nullum eſt incõueniẽs: ſicut forma
ſubſtantialis eſt perfectio materie prime tanq̃ principa
lis perfectibilis: ⁊ eſt perfectio dimenſionum tãq̃ diſpo
ſitionum ipſius materie ad formam. quare ⁊c.

¶ Habet autem dubitationem. Textu commenti.lxj. Queſtio. xiiij. A

Queritur hic. Utrũ corruptũ poſſit regñari
vnũ ⁊ idẽ nũo. ¶ Arguit ꝙ ſic. q: illa ſũt
vnum nũo: quoꝝ cauſe ſunt eedẽ nũo. Sꝫ
alicuius generati ⁊ corrupti cauſe ſunt eedẽ
numero: vt celum ⁊ materia prima: que ſũt
cauſe omnium ſubſtantiarum generabilium ⁊ corrupti
bilium. quare ⁊c. ¶ Item agens omnipotens poteſt ipꝫ
corruptum regenerare vnum ⁊ idem numero: hec vide
tur manifeſta: aliter enim non eſſet omnipotens. Sed ali
quod agens eſt omnipotens. ſ. deus: vt dicunt omnes le
ges. quare ⁊c. ¶ Item ſanitas eadem numero eſt in ma
ne ⁊ in meridie. ergo corruptum redit idem numero: an
tecedens eſt manifeſtum: quia poſſibile eſt ꝙ aliquis cõ
tinue ſit ſanus a mane vſq; ad meridiem. cõſequẽtia pro
batur: quia ſanitas que fuit in mane neceſſario eſt corru
pta anteq̃ veniat meridies: ſi enim ſanitas que fuit i ma
ne poſſet manere ſine corruptione vſq; ad meridiem pa
ri ratione ſanitas illa poſſet manere ſine corruptine vſq;
ad noctem: ⁊ a nocte pari ratione vſq; ad diluculũ ⁊ ſic
in infinitum: quod eſt inconueniens: quia nihil contingit T.c.35
corruptibilium vnum numero permanere: vt dicit Ari.
in. 2. de anima. ergo neceſſario oportet ꝙ ſanitas que eſt
in mane corrupta ſit ante meridiem: ⁊ ſic cum ſit eadem
ſanitas numero in mane ⁊ in meridie. videť ꝙ corruptũ
poſſet redire vnum ⁊ idem numero.

T.cõ.1 ¶ Oppoſitũ videtur velle Ariſto. in litera. ⁊ in.2. de ge
t.cõ.70 neratione. dicit ꝙ quorũ ſubſtantia eſt corruptibilis nõ
redeunt eadem numero.

B
Opi.pᵃ De queſtione illa dixerũt quidam aſtronomi/ ꝙ corruptũ aliquando regenera
bitur vnum ⁊ idem in nũo: imo vniuerſaliter omnia q̃
nunc ſunt poſtq̃ fuerũt corrupta iterum regñabũtur ea
dem nũo: ita ꝙ tu qui nunc audis lectionem in hoc loco
aliquando in futuro poſtq̃ fueris corruptus audies ean
dem lectionem in hoc eodẽ loco: ⁊ ſic de omnibus alijs
entibus corruptibilibus. Et hoc ipſi ꝓbauerũt ſuppone
do aliqua. Primo ꝙ omnia que fuerunt in hoc mũdo re
ducuntur ad corpora celeſtia tanq̃ ad ſuas cauſas pri/
mas corporeas neceſſario ꝓducentes ea. 2° ꝙ omnia cor
pora celeſtia ſunt eterna ⁊ ſimiliter motus eoꝝ: ⁊ hec ha/
bentur ex naturali ph̃ia: ⁊ precipue in.8. huius. vnde ſe/
quitur ꝙ quecũq; aſpectum nũc habẽt corpora celeſtia
adinuicem ⁊ ad locũ generationis: eundem iterum habe
bunt alias in futuro: ⁊ ſimiliter cauſabunt illa eadẽ que
nunc cauſant: ⁊ conſeruabunt omnia illa eadem que nũc
reuolũo conſeruant. Et dicũt ſapientes aſtronomi ꝙ talis reuolu
gñalis tio per quã oĩa corpora celeſtia redibũt ad eoſdem aſpe
fiet in 36 ctus quos nũc habent complet in.36. millibus anno/
millibꝰ rũ. Poſſet ergo ratio eoꝝ ſic formari. redeũtibus omni
annorũ bus eiſdem cauſis neceſſarijs ⁊ per ſe redeũt idẽ effectus:
ſed cauſe que nũc ꝓducunt iſta inferiora ⁊ conſeruãt re
dibunt eedem. ſ. corpora celeſtia ⁊ eorum aſpectus ad ſe/
inuicem ⁊ ad locum generationis. quare ⁊c. imo ſm iſtã
poſitionem non ſolum q̃dlibet indiuiduũ redibit vnũ ⁊
idem nũo ſemel: nec bis: imo infinities: q: infinities redi
bit aſpectus corporum celeſtium ꝓducentiũ iſtud indiui
duum ⁊ eius cauſas proprias. ¶ Et ſi dicatur ad iſtã ra
tionem ꝙ bene redibũt cauſe remote ⁊ vniuerſales iſto
rum indiuiduoꝝ: ſed cauſe ꝓprie ⁊ ꝓxime non redibunt
eedem. Contra hoc eſt: q: ipſe cauſe ꝓxime cauſantur ab
ipſis cauſis remotis. Unde cum ipſe cauſe remote redi/
bunt eedem. ſ. corpora celeſtia ⁊ eoꝝ aſpectus ⁊ lumina
ſequitur ꝙ cauſe ꝓpinque iſtoꝝ reuertentur. Et ſi quera
tur ab iſtis quare nullus nr̃m memoratur ſe fuiſſe prius:
cum tamen infinities fuerit prius: ipſi reſpondent ꝙ hoc
contingit propter longitudinem temporis in quo fuit nõ
ens: aut in quo non conſiderauit ſe fuiſſe. ⁊ iſtud bene eſt
rationabile: q: videmus in tempore vite alicuius homi/
nis ꝙ aliquando non reminiſcitur eius q̃d prius vidit et
nouit propter longitudinem temporis in quo dimiſit cõ/
ſiderare. ¶ Sed aliqui obijciunt contra iſtos: q: poſſibi
le eſt ꝙ homo dum viuit cognoſcat ſe fuiſſe in aliquo tẽ
pore precedente: vt ego cognoſco me fuiſſe in decimo an
no ante iſtud inſtans: cum ergo omnia regñabuntur ea/
dem nũo que prius: neceſſe eſt ꝙ iſta cognitio qua cogno/
ſco nũc me fuiſſe in ãno decimo precedente hoc inſtãs re
generetur eadem nũo in fine illius totius temporis: ⁊ ſic
iterum cognoſcam me fuiſſe i anno illo decimo. ⁊ ego de
beo aliquando cognoſcere me fuiſſe in anno decimo pre
cedẽte inſtans a quo incipit reuolutio. 36. mille annoꝝ.
Et ipſi non haberent hoc pro inconuenienti: imo conce/
derent ꝙ ſiquis cognoſcit nunc ſe fuiſſe in anno decimo
precedẽte hoc inſtans alias ⁊ infinities hoc idem cogno
ſcet. Et alias infinities hoc idem cognouit. Concederẽt
ergo iſti ꝙ ſor. qui fuit in inſtãti a quo incepit reuolutio
36. mille annoꝝ: ſic cognouit ſe fuiſſe in decimo ãno ꝑce
dente illud inſtans: ipſe idem cõpleta alia reuolutione co
gnoſcet ſe fuiſſe in illo ãno decimo eodem in quo priꝰ co
gnouerat ſe fuiſſe. Et ſi dicat aliquis ꝙ non cognoſcit ſe/
fuiſſe in anno decimo ꝑcedente inſtãs a quo incepit reuo
lutio. 36. mille annoꝝ. Dicet ei ꝙ hoc eſt pro tanto: q:

ipſe non cognouit ſe fuiſſe in illo anno: non enim neceſſa
rium eſt ꝙ homo ſemper cognoſcat ſe fuiſſe quãdo fuit E
vt dormiens non cognouit ſe fuiſſe in tempore preceden
te ſomnum: lʒ fuerit in illo tempore: ⁊ ideo illa inſtantia
parum videtur valere. ¶ Iſta tamẽ poſitio lʒ ſit multũ iprobaᵒ
probabilis contrariatur ſnie Ariſto. principis ph̃orum ⁊ opionis
aliorum ſequẽtium ipm. Nam ſicut allegabatur arguen
do: ipſe dixit in.2. de generatione i fine. ꝙ illa quoꝝ ſub
ſtantia eſt corruptibilis non reiterant̃ eadem nũo: ⁊ i iſto
capl'o videtur hẽre pro inconuenienti ꝙ aliquid corruptũ
generetur iteꝝ ⁊ idem nũo. ¶ Et ideo tenẽdo ſniam Ari. 2ᵃ Reᵒ
dĩm eſt ꝙ nullum corruptũ poteſt regenerari idem nũo
ſimpliciter. ꝓbatur. q: illa non ſunt vnum nũo ſimplici/
ter: quorum eẽ non eſt indiuiſum. hoc eſt euidens: q: ra
tio vnius ſumit̃ ab indiuiſione ſm Ariſto. in.5. metaph. T.c.11
Sed eſſe eius q̃d aliquando fuit ⁊ poſtea eſt corruptum:
⁊ eſſe eius q̃d eſt generatũ poſt corruptionem non eſt in
diuiſum: imo eſt diuiſum per non eſſe intermediũ. Corru
ptio enim eſt trãſmutatio de eẽ ad non eẽ: vt pʒ ex.5. T.c.7.
huius. vnde ſi illud q̃d nũc eſt ens poſtea corrũpatur opʒ
ꝙ in materia eius ſit non eẽ eius. Unde ſi iterũ genere
tur aliqd ex illa materia manifeſtum eſt ꝙ eẽ illius gene/
rati eſt diuiſum ab illo eſſe ꝙ preceſſit. diuiſum dico ꝑ nõ
eſſe mediũ. quare ⁊c. ¶ Et ꝓbatur ex alio ſupponẽdo ꝙ rõ 2ᵃ.
corruptum eſſe cuiuſlʒ ſubſtantie corrupte eſt in aliquo
inſtanti. ſ. in quo primo verum eſt dicẽ illam ſubſtantiam
non eẽ: ⁊ ſilr eſſe gñatum eſſe cuiuſlʒ ſubſtãtie gñate eſt
in aliquo inſtanti in quo primo illa ſubſtantia eſt ens. et
hec habent̃ ex.8. huius. ⁊ ſunt q̃ſi manifeſta per ſe homi T.c.6.
nibus peꝝ exercitatis in ſcia naturali. Si igitur aliq̃ ſub
ſtantia que prius fuit ens ⁊ poſtea corrupta regñetur ea
dẽ nũo. Accipiat̃ inſtans in q̃ primo eſt non ens. ⁊ quera
tur vtꝝ in illo eodem inſtanti regñata ſit aut i alio ⁊ alio
inſtanti. ſi in eodem inſtanti in quo primo eſt nõ ens: ipſa
ſit gñata: tunc cum gñatum ſit ens, ſeqtur ꝙ in eodẽ inſtã
ti ſit ens ⁊ nõ ens. ⁊ per cõſequẽs idẽ nũo ſimul eſt ens ⁊
non ens: q̃d eſt cõtra primam dignitatẽ. Si v̊o inſtans in
quo eſt gñata ſit aliud ab illo in quo primo fuit non ens:
tunc inter illa duo inſtantia eſt tp̃s mediũ: vt pʒ ex.6. hu T.c.3
ius. Et tũc queratur vtrũ illa ſubſtãtia in toto illo tp̃e ſit
ens aut in toto nõ ens: aut in toto ſit ens ⁊ nõ ens: aut in
vna parte illius temporis ſit ens ⁊ in alia non ens. nõ po
teſt pluribus modis imaginari: ſed quocũq; iſtoꝝ dato ſe
quitur ꝯtradictio. Nam ſi in toto tp̃e iſto medio ſit ens,
ergo in quolibet inſtanti illius tp̃is eſt ens: ⁊ ſic illud in/
ſtãs ſequẽs illud tempus non erat primum inſtans in q̃
fuit ens: cuius oppoſitum ponebatur. Si in tempore il/
lo toto eſt non ens: ⁊ tamen poſtea regeneratur: tunc ite
rum poterit eſſe corruptũ ſicut prius ⁊ eẽ nõ ens in ali/
quo tempore ſequente. Omnis autem corrupti eſt aliqđ
inſtans primum ſui non eſſe. ⁊ ſic illud regeneratum poſt
ſui regenerationem iterum incipit non eſſe in aliquo pri
mo inſtanti: vnde illud inſtans in quo ponebatur primo
non eſſe nõ erit primum inſtans in quo fuit non ens q̃d
eſt contradictio. Si autem dicatur ꝙ in vna parte illius
medij temporis eſt ens ⁊ in alia nõ ens adhuc redit idem
q̃d prius: q: q̃libet pars illius temporis eſt poſt illud in
ſtans in quo ponebat̃ primo non eſſe: ⁊ precedit illud in
ſtãs in quo primo ponebatur eẽ. ⁊ ſic ſi in aliqua parte il
lius temporis eſt nõ ens: tũc in illo inſtanti non erat pri
mo non ens q̃d precedebat illud tempus. Et ſi in aliqua
parte illius temporis eſt ens: tũc inſtans ſeq̃ns illud tem/
pus fuit ꝑᵐ inſtãs ſui eſſe: cuius oppoᵐ ponebat̃. ¶ Sʒ
aliquis cauillaret ꝙ illud corruptũ q̃d in aliquo inſtan/
ti primo fuit non ens in toto tp̃e ſequẽte eſt nõ ens. ſ. i tẽ Poſitio
pore medio inter inſtans primum ſui non eſſe. ⁊ inſtans

primum ſui eē: ⁊ non ſeqtur ex hoc quin in illo inſtāti pri
mo fuerit non ens. ¶ Contra hoc obijciendū eſt ꝙ poſt
Jmpu. ꝗ̄ illud corruptuz iteꝝ gñatum eſt poſſibile eſt ipm iteꝝ
corrūpi: ⁊ ſic erit aliqḋ primū inſtans ſui non eē: ⁊ tamē
illud gñatum poſitum idem nūo cuz illo corrupto. ⁊ ſic
illud iſtans qḋ ponebatur primū inſtans ſui non eē ꝛ non
erit primū inſtans ſui non eſſe: q2. ſ. erit aliqḋ iſtās ſeq̄ns
qḋ erit primū inſtans ſui non eē. Et confirmatur. q2 ſi ſic
poſtꝗ̄ corruptus eſt ⁊ poſtꝗ̄ factus eſt nō ens in aliquo
primo inſtanti iterum gñatur idem nūo: eadem ratione
ipſe alias fuit prius gñatus poſtꝗ̄ ipſe erat corruptꝰ: ⁊ ſic
nunꝗ̄ eſt dare primum iſtans ſui non eē nec primum in/
ſtans ſui eē: q2 quocūqꝫ inſtāti dato in quo eſt hꝰ ens fuit
aliqḋ inſtans prius in quo fuit. primum aūt eſt anteꝗ̄ ni
hil eſt: ⁊ ſimiliter quocūqꝫ inſtanti dato in quo ſit nō ens
prius fuit ad inſtans in quo fuit non ens: vt patet cōſide/
Rō 3ª. ranti. ꝗre ⁊c̄. ¶ Iterum ꝓbatur alia ratione ꝑncipalis q2
ſi corruptum poſſet regenerari idem nūo: tunc vnius : et
eiuſdem nūo poſſent eſſe plures ⁊ diuerſe gñationes: qḋ
eſt impoſſibile. ⁊ ꝓbatur ꝯſequētia. q2 cōſtat ꝙ omnino
corruptum aliquando prius fuit gñatum anteꝗ̄ corrum.
peretur vel ſaltem aliqḋ corruptū aliquando prius fuit
gñatum anteꝗ̄ corrūperetur. Si ergo aliqḋ corruptum
aliquando gñetur idem nūo poſt ſui corruptionem: tunc
vnius rei ſm nūm erunt plures gñationes. nā gñationes
ille ſunt diuerſe q̄ fiunt i diuerſis inſtātibus vt manifeſtū
eſt per ſe. Iſte aūt fiunt in diuerſis inſtantibus. Una qdē
vniꝰ rei ante ſui corruptionez ⁊ alia poſt corruptionē. ¶ Sed di
non pñt ceret cauillator ꝙ vnius rei bñ poſſunt eſſe plures gñatio/
eē plēs nes non ſimul: ſed ſucceſſiue: ⁊ ſic contingeret hic. ¶ Cō
gñones tra hoc eſt: q2 per gñationem res primo accipit eē: vt ma
nifeſtum eſt per ſe. Si ergo vnius rei plures ſunt gñatio
nes ſucceſſiue: tunc vna res pluries accipit primo eē i ꝙ
eſt impoſſibile: q2 qḋ per ſuperabundantiaz dicitur vni
ſoli competit. Ex omnibus his manifeſtū videtur ꝙ im
poſſibile eſt aliquid corruptum regenerari. idem in nūo
⁊ prima ratio forte eſt efficatior inter omnes.
¶ Conſiderandū tamē qḋ lz ſic dicerēt philoſophi: tamen
ſm fidē noſtram debemus dicēre ita ꝯfiteor ⁊ aſſero ſim
pliciter ꝙ homo poſtꝗ̄ fuerit corruptꝰ vel mortuꝰ iterū
redibit idem nūo ſimplr: ſed hoc nō erit per regeneratio/
hō idez nem ⁊ per agens naturale: ⁊ ſic procedunt rationes phō
nūo re/ rum: ſed per reſurrectionem aut per iterationem vel per
ſurget. aliquam hꝰ viam preternaturalem ⁊ ab agente vniuer/
ſali: quod eſt cauſator omnium nullo preſuppoſito ſubie
cto: ⁊ hoc non improbant rationes adducte.

Ad rationem

D Ad rationem aſtronomoꝝ dōm breuiter ꝙ lz
corpora celeſtia ſm ſuas ſubſtā
tias redeant eadem nūo: tamē aſpectus ipſoꝝ nō redeūt
ĩ idez nūo: ſed diuerſi nūo. ⁊ lumina que faciunt i iſtis in
ferioribus in diuerſis tēporibus non ſunt eadem nūo: lu
men enim qḋ heri fuit gñatum in aere a ſole non eſt idez
nūo cum lumine qḋ hodie generat̄. ⁊ ſic de ceteris. Cum
celeſtia ergo corpora celeſtia non agant in iſta inferiora niſi per
agūt i in ſua lumina: lumen enim celeſte diuerſimode figuratū ve
feriora hit ad nos omnes virtutes orbis: vt dicit albertus ſuper
ꝑ lumia de ſomno: ⁊ ideo iſta generabilia non redeūt eadem nūo
ſua tm̄. omnino ſimplr. Bene tamē concederet Phs vt credo ꝙ
in fine illius magne reuolutionis. ſ. cum oīa corpora cele
ſtia redierint ad eoſdem aſpectꝰ quos nūc habēt adinui
cem ⁊ ad terraz: tūc generabūtur indiuidua valde ſimilia
indiuiduis que nūc ſunt intantū forte ſimilia: ꝙ ſi indiui
dua: q̄ nūc ſunt eēnt tūc ſimul cū illis que tūc erūt ſenſus
non poſſet aut nō facile eēt diſtinguere inter illa: vt ſi nūc
gñatur homo magis claudus criſpus niger lōgus in fine
illius reuolutionis gñabitur homo magis claudus ⁊ lō
gus ⁊ criſpus ⁊ ſic de ceteris ſuo modo. ¶ Et eſt recte ſi
mile ſicut quolibet anno ſolari germinant̄ herbe recte cō
ſimiles illis que fuerūt in anno precedente ⁊ flores ⁊ fo/
lia plantarum: ⁊ ſimiliter de multis animalibus habēti/
bus tempus determinatum ab vna gñatione ad aliam: ⁊
ad hoc nullum video ſequi inconueniens ſuppoſitis pri
cipijs philoſophorum ſcilz ꝙ iſta inferiora ſaltem natu/
ralia entia que non fiunt a voluntate humana cauſentur
a corporibus celeſtibus: ⁊ ꝙ corpora celeſtia ſint eterna
⁊ motus eorum. Et forte iſta fuit intentio illoꝝ aſtrolo/
gorum quibus attribuitur opinio prenarrata.

Ad rationes

Ad rationes Ad primā cū dicit̄ quoꝝ cāe ⁊c̄. B
Aliqui dixerūt ꝙ verum eſt ſi cauſe
propinque ſint omnino eedez nūo: ſed ſi cauſe remote ⁊
cōes non oportet: ⁊ ſic eſt hic. Nam materia prima nō ē
cauſa propria ⁊ propinq̄ alicuius ſubſtantie cōpoſite: ſed
materia diſpoſita: ⁊ ipm celum non eſt cauſa propria ali
cuius iſtoꝝ ſed generatum aliqḋ determinantū : vnde in
ſcḋo huius dictum eſt ꝙ homo generat hominem ex ma T.c.26
teria ⁊ ſole. ¶ Sed iſtud nō videt̄ ſufficere: q2 poſſibile
eſt ꝙ cauſe ꝓprie ⁊ imediate alicuius cauſati redeant ea
dem nūo: ⁊ tamē illud non regenerabitur idez nūo. Uer
bi gratia. ponamus ꝙ aliquis lapis frigidus frigefaciat
aliquid vt manum vel lignū: ⁊ remoueatur manus ab il
lo lapide quouſqꝫ corrupta ſit illa friditas. Deīde ille la/
pis nūo appropinquetur manui ⁊ eam frigefaciat ſibi re/
dibūt cauſe eedem nūo propinque ⁊ imediate : ⁊ tamen
frigiditas non erit eadem nūo: niſi concedat̄ ꝙ gñatuz et
corruptum ſunt vnum nūo. ¶ Et ideo dicendū eſt ꝙ ad idētitas
identitatem nūalem alicuius generati cū aliquo non ſuf/ nūalis
ficit ꝙ cauſe redeant eedem nūo: ſed requiritur ꝙ tēpus gñati
vel iſtans generationis ſit vnum ⁊ idem: ⁊ ꝙ eſſe vnū nō exigit
ſit diuiſum ab alio per non eſſe medium: ⁊ ſic non eſt i ꝓ idētita
poſito. iſtans enim non eſt vnꝗ̄ vnum ⁊ idem in alia et tē tpis.
alia parte tēporis. Inſtans dico ſm eē: lz inſtans ſm ſub
ſtantiam ſit vnum numero: vt viſuz fuit in 4°. ¶ Ad aliā
cum dicitur. agentis ⁊c̄. poteſt negari quia agens omni/
potens non poteſt niſi poſſibilia: non eniz poteſt impoſ/
ſibile fieri. ſed corruptum regenerari idem numero non
eſt poſſibile: vt patuit: ⁊ ideo non ſequitur ꝙ agens om/
nipotēs hꝰ poſſet facē. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ aliqḋ agēs oīpotēs
eſſe omnipotēs poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ non pōt
poſſit omnino tā poſſibilia quā impoſſibilia: ⁊ ſic maior oīa facē
eſſet vera: ⁊ minor falſa. Alio modo ꝙ poſſit omnia poſ
ſibilia ſolū: ⁊ ſic maior eſt falſa ⁊ minor vera. quare ⁊c̄.
¶ Ad aliaz poteſt concedi antecedens: ⁊ neganda eſt cō
ſequētia. Et cū probatur: q2 ſanitas que fuit in mane ⁊c̄.
iſtam nego: ⁊ cū probatur vlterius: q2 ſi ſanitas que fuit
in mane duret vſqꝫ ad meridiē eadez ratione poterit du
rare vſqꝫ ad noctem: ⁊ ſic in infinitum: dico ꝙ nō ſeqtur
q2 poſſibile eſt ꝙ agens corruptiuū ſanitatis ſit non ap/
propinq̄tum a mane vſqꝫ ad meridiem ⁊ non erit nō ap/
propinq̄tum per totū tempus infinitum : ſed aliquando
eſt proximum ⁊ corrūpet ſanitatem: quā prius non cor/
rumpebat. ſicut lz ſol in aliquo tempore noctis nō ſit ap
propinq̄tum ad illuminandum hemiſperiū: nō tamē ſeq
tur ꝙ ſit non appropinq̄tum per totū tēpus ſeq̄ns: ⁊ ſilr
in propoſito ſuo modo. Dicemus ergo ꝙ ſanitas poteſt
manere ſaltem ſm aliquam partem ſui vel ſuaꝝ diſpoſi
tionum eadem numero: per aliqḋ totum tempus : nō ta
men ſequitur ex hoc ꝙ poſſit manere in eternum ſicut la
pis poteſt manere neqꝫ durior neqꝫ mollior : ſed habens
duritiem eandem ⁊ eodē gradu vt dicit Phs in 8° huiꝰ. T.c.23
Et tamē non ſequitur ꝙ eius durities eadem nūo ꝑma
neat in eternum: quāuis hoc agere poſſet deus ſupremus
qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Explicit qõnes Joannis de Jāduno ſuper 5m libru de
Auditu phy. Incipiunt qõnes eiuſdem ſuper textum.

J autē cōtinuū eſt ꝛ qd̄ tangitur
ꝛ ꝯñr ſicut diffinitum eſt prius.
Cōtinua qdeȝ quoꝝ vltima ſunt
vnū:que vero tāgunt quoꝝ vlti/
ma ſunt ſimul:ꝯñter aūt quoꝝ nihil eſt me
diū ꝓximi generis impoſſe eſt ex indiuiſi/
bilibus eē aliqd cōtinuū:vt lineā eē ex pū
A ctis ꝛc. Tex. cōmen. primi. Queſtio. j.

Jrca iſtum 6m librum poteſt queri.
Utrum continuuȝ ſit compo/
ſitum ex indiuiſibilibus. ¶ Arguitur
primo ꝙ ſic. qꝛ ſicut ſe hȝ vnitas ad nu-
merum ſic punctus ad lineam per con
uenientem ſimilitudinē. Sed nūs eſt cō
poſitus ex vnitatibus: vt manifeſtū eſt
per diffinitionem nūi: qꝛ nūs eſt multi/
T.c.4. tudo ex vnitatibus aggregata: vt habet in arithmetica
Boetij. ꝛ Ariſto. dicit in. 10. metaphyſi. ꝙ nūs eſt multi
tudo mēſurata vno: non aūt menſurat vno niſi qꝛ vnitas
eſt eius principiū intrinſecum. q̄re ꝛc. ¶ Itē vnumqd̄qꝫ
cōponit ex illis que ponitur in ſua diffōne: hec videtur
T.c.13 manifeſta: qꝛ diffinitio ē ſermo qdditatis ꝛ eēntie: vt dic
Cōmentator in. 7. metaphy. Sed pūctus ponit in diffō
ne linee: vt pȝ in primo geometrie. Linea enim eſt longi/
tudo ſine latitudine cuius extremitates ſunt duo pūcta.
quare ꝛc. ¶ Item vnūqd̄qꝫ compoſitū eſt ex illis ex qui
bus eſt ſua ſubſtantia: hec eſt manifeſta. Sed ſubſtantia
linee eſt ex predictis: vt dicit Ariſto. in primo poſterioꝝ.
capitulo de per ſe. quare ꝛc. ¶ Item vnūqd̄qꝫ compoſi
T.c.66 tum eſt ex illis in que reſoluitur. hoc habet in primo hu
ius. ꝛ in primo de gn̄atione. Sed linea reſoluit in pun/
cta. probatio. qꝛ poſſibile eſt lineam eſſe vndiqꝫ diuiſaȝ.
Nam qua ratione poteſt eſſe diuiſa ſm̄ vnū ſignuȝ: eadē
ratione ſm̄ aliud: ꝛ ſic de ſingulis. ergo poteſt eſſe diuiſa
vndiqꝫ. Ponat ergo ꝙ ſit diuiſa vndiqꝫ. aut poſt aliaȝ di
uiſionē nihil remanebit aut remanebit pūctus aut linea
aut ſuperficies aut corpus: ſȝ non eſt dd̄m ꝙ poſt illaȝ di
uiſioneȝ remaneat linea nec ſuperficies nec corpus: qꝛ ſic
non eſſet vndiqꝫ diuiſa: ꝛ ponebatur vndiqꝫ diuiſa. nec ē
dd̄m ꝙ remaneat nihil: qꝛ ſic linea eſſet compoſita ex ni/
hilo: qd̄ eſt impoſſibile. quare ꝛc. ¶ Itē aliqui ſic argūt
ſupponūt ꝙ ſicut virtus naturalis determinata eſt ad ma
ximum in qd̄ poteſt: ſic eſt determinata ad minimū in qd̄
T.c.116 non poteſt. ꝛ hoc allegant ex primo celi ꝛ mundi. Uerbi
gratia. virtus per quam quis poteſt leuare pōdera ſicut
determinata eſt ad maximum in qd̄ poteſt: ſic etiā ad mi
nimum in qd̄ non poteſt. Ponatur ergo ꝙ virtus alicu/
ius per quam poteſt leuare pondera ſit determinata ad
centum libras tanq̄ȝ ad maximuȝ in qd̄ poteſt: tūc ad mi
nimum in quod non poteſt vel eſt minus ipſo centum vl'
equale vel maius. Non eſt dicendum ꝙ ſit minus: qꝛ qui
T.c.116 cūqꝫ poteſt leuare centum libras: poteſt leuare omne illd̄
quod includitur in centum: vt dicit Ariſto. in primo celi
ꝛ mundi. Nec eſt dicendum qd̄ illud ſit equale ipſi cētū:
quia tunc qua ratione illa virtus poteſt ſuper centum ea
dem ratione poteſt ſuper illud equale. Si vero dicatur
quod illud minimuȝ in qd̄ non pōt illa virtus ſit maius
quā centum: vel q̄ȝ centum libre: tunc autem excedit i ali
quo indiuiſibili: aut in aliquo diuiſibili. Si in aliquo indi
uiſibili habetur propoſitum. ſ. qd̄ illud quantum eſt com
poſitum ex illo indiuiſibili. Nam vnūquodqꝫ compoſi/
tum eſt ex illo per quod excedit alterum ſm̄ quātitateȝ.
Si dicatur ꝙ excedit in aliquo diuiſibili tunc ab illo di/
uiſibili remoueatur aliqua pars: ꝛ queratur an illa vir/
tus poſſit in reſiduum: aut non. Si ſic. ergo centum non
erat maximum in quod poterat illa virtus: quia conſtat
ꝙ totum aggregatum ex centuȝ ꝛ ex illo ſuperaddito ē
maius quā centum: cum omne totum ſit maius ſua par/
te. Si dicatur ꝙ non poteſt in illud reſiduum. ergo illud
quod ponebatur minimum in quod non poterat illa vir
tus non erat minimuȝ: qꝛ illud reſiduum eſt minus quā
erat totum compoſitū ex centum ꝛ ex illo toto diuiſibi/
li. Uerbi gratia. ponamus ſicut dicebatur ꝙ ſoꝛ. poſſit le
uare centuȝ ꝛ non vltra. ꝛ tunc accipiatur illud minimū
quod non poteſt leuare: ꝛ ſit centuȝ ꝛ vna libra: ita ꝙ ex
cedat in illa libra: tunc ſi ipſa libra eſt quid indiuiſibile.
ſequitur propoſitū et dicebatur: quare omne quod red/
dit aliquid maius alio eſt: pars quantitatiua totius: ꝛ et ſic
indiuiſibile eſt pars quātitatiua aut alicuius totius con/
tinui. Si vō libra ſit aliquid diuiſibile: tunc ſi ab ipſa re/
moueat vna pars: adhuc illud quod remanebit erit ma
ius quā centum libre: ꝛ vocetur illud remanens centum
ꝛ dimidia libra. Tunc queratur vtrum ſoꝛ. poteſt leuare
illud reſiduum ſcilȝ centum ꝛ dimidiam libram. aut nō.
Si ſic. ergo cum centum ꝛ dimidia libra ſit maius quaȝ
centum libre: ſequitur ꝙ centuȝ libre non erat maximū
in quod poterat: cuius oppoſitum ponebatur. Si dicat
ꝙ non poteſt: tunc cum centum ꝛ dimidia libra ſit min9
quā centum ꝛ vna libra: ſequitur ꝙ centum ꝛ vna libra
non erat minimum in quod non poteſt ipſe ſoꝛ. cui9 op
poſitum ponebatur. quare ꝛc.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. hic vbi demō
ſtrat ꝙ continuum non eſt compoſitum ex diuiſibilibus
ꝛ idem vult Commentator.

Ad euidentiam qõnis conſiderādū eſt ꝙ du B
plex eſt cōpoſitio quātum ad cōpō eſt
propoſitum ſpectat. Una eſt ex partibus eſſentialibus: duplex.
ꝛ hec dicitur compoſitio eſſentialis. Alia eſt ex partib9
quantitatiuis: ꝛ hec dicitur compoſitio quantitatiua: et
iſtas duas Ariſto. tetigit in primo phyſicorum. vbi dixit T.c.35
ad cognitionem perfectam compoſiti oportet cognoſce
re ex quibus ꝛ quantis ſit compoſitum. ꝛ eſt in illo capi
tulo. ſicut autem philoſophi dicūt. ¶ Differunt aūt par Partes
tes eſſentiales a partibus quātitatiuis quantum ſpectat eſſentia
ad preſens multipliciter: primo quia partes eſſentiales les ꝛ q̄ȝ
non ſunt eiuſdem rationis inter ſe nec cum toto penitus titatiue
quia vna pars eſſentialis eſt potentia vel ens in po/ dñt.
tentia aliquo modo ꝛ alia eſt actus: vt manifeſtuȝ eſt de
materia ꝛ forma: que ſunt proprie partes eēntiales ſub/
ſtantie compoſite: vt patet ex. 7. metaphy. partes vō q̄ȝ T.cō.7.
titatiue ſunt eiuſdem rationis ſaltem in aliquibus com/
poſitis: ita ꝙ vna earum non eſt proprie actus nec perfe
ctio alterius: ſed ambe ſunt in toto in potentia: ſicut par/
tes quantitatiue aque ſunt eiuſdem nature: qꝛ quelibȝ eſt
aqua. ſimiliter autem ꝛ in alijs homogeneis. ¶ Iteꝝ ē
alia differentia ꝛ cōmunior: qꝛ partes quantitatiue non
ſunt in eodem loco: ſed in diuerſis locis aliquo modo: ita
ſcilicet ꝙ vna eſt extra aliam: vt caput ꝛ manus ꝛ huiuſ/
modi partes. Sed partes eſſentiales proprie ſunt in eo/
dem loco vel ſaltē non in alio loco: nec vna eſt extra aliā
ſm̄ ſitum vt materia ꝛ forma ſunt in ſimul in eodeȝ loco
vel non in alio ꝛ alio loco. ¶ Iteruȝ ex hoc ſequitur alia
differentia ꝙ totum compoſitū ex diuerſis partibus q̄ȝti
tatiuis eſt in maiori loco q̄ȝ ſua pars: vt totū corpus ho/
minis eſt in maiori loco q̄ȝ caput: ſilr aūt ꝛ in alijs. Sed
totū cōpoſitū ex diuerſis partib9 eēntialib9 nō eſt in ma/
iori loco q̄ȝ vna ſuaꝝ partiū. ¶ Iterum alia differētia eſt.

q̄ꝛ vna pars q̄titatiua in aliquibus compoſitis bñ poteſt
remanere corrupta alia ⁊ econuerſo. vt vna pars quan/
titatiua aque poteſt remanere corrupta alia. Sed in com
poſitione eēntiali ꝓpria nõ quelibet pars poteſt rema/
nere ſeparata ab alia. Nam ſeparatio forme materialis
a materia eſt ſua corruptio vt dicitur in ꝑmo phy. ⁊ Cõ
linea ab mētator tãgit in de ſubſtãtia orbis. ❡ Ulterius ꝯſiderā/
ſoluta ⁊ dum q̄ differt linea ſm ſuam eēntiā abſolute ⁊ linea ter
terminata minata. Nā eēntia linee abſolute eſt dimēſio qua aliq̄d
drñt. extēditur ſm lõgitu⁊ nõ ſm latū nec ꝓfundū. Uñ dici
tur q̄ linea eſt lõgitudo ſine latitudie: non ſm ſubſiſtētiā
q̄ꝛ ſemꝑ linea eſt cõiuncta ſm eē ſubſiſtētie cū latitudie
.ſ. in eodē ſubiecto: ſꝫ ſm eēntiam. ſ. q̄ eēntia linee ē alia
ab eēntia ſuꝑficiei ſeu latitudinis. linea vo terminata eſt
quoddam aggregatum ex eēntia linee ⁊ terminis: ſicut ho
mo albus eſt quoddam aggregatum ex eēntia hoīs ⁊ albe
E dine. ❡ Ulterius ſupponēdū eſt q̄ pūctus eſt quid indi
uiſibile ſm quantitatē. ⁊ hoc habetur in primo Euclidis
vbi dicitur q̄ punctus eſt cuius pars non eſt.

Tunc ad queſtionem poſſunt dici tria.
ꝓp°. Primo q̄ linea nul
lo modo eſt cõpoſita ex pūctis tãq̄ ex partibus quãtita/
ꝯ 2°. tiuis. Scḋo q̄ eēntia linee ſm ſe nõ eſt cõpoſita ex pūctis
tãq̄ ex partibus eēntialibus ſeu cõpoſitione eēntiali. Ter/
ꝯ 3°. tio q̄ linea terminata eſt cõpoſita ex pūctis quadam cõ
poſitione ſimili cõpoſitioni eēntiali. ❡ Primum demõſtat
Ariſto. in lra ſupponēdo q̄ oēs partes quãtitatiue ex q̄/
T. c. 2. bus ꝯſtituitur magnitudo alicuius ꝯtinui aut ſunt ſibiin
uicē ꝯtinue aut ꝯtigue: aut ꝯñter ſe hñtes. pluribus enim
Rõ. pᵉ. modis nõ põt contingere q̄ ex aliquibus partibus ꝯſti/
tuatur aliquod totū maioris quãtitatis ꝯtinue. Et hoc
aliqui ꝯfirmãt ſic: omnis extēſio vel eſt ſine interruptio/
ne ⁊ diſcretione partiū: ⁊ ſic ē ꝯtinuatio. vel eſt cū inter
ruptione ſeu diſcretione aliqua partium: ⁊ hoc dupliciter.
Aut inter illas partes nullum eſt mediū: ⁊ ſic eſt ꝯtigua/
tio ſeu ꝯtactus. Aut nõ eſt medium eiuſdē gñis ſed alte
rius gñis: ſic eſt ꝯñtia ſiue ꝯñter ſe hēre. Sed linea nõ po
teſt eē compoſita ex pūctis vt ex partibus quantitatiuis
ita q̄ ipſa pūcta ſint ꝯtinua vel contigua: nec ꝯñter ſe ha
bētia. primo q̄ non poſſunt eē ꝯtinua facile eſt videre: q̄ꝛ
Ultimū continua ſunt illa quoꝝ vltimum eſt vnum: vt dicitur in
predicamētis: ſꝫ duoꝝ punctorum vltimum nõ eſt vnū:
q̄ꝛ hñs vltimū eſt diuiſibile in vltimum: ⁊ id cuius eſt vl
timum. ſi ergo pūctus hēret vltimum: tūc pūctus eēt di
uiſibilis ſm quãtitatē qḋ eſt ꝯtra ſuppoſitionē. Nec poſ
ſunt eē cõtigua: quia contigua ſunt illa quorum vltima
ſunt ſimul: pūctorum autē vltima ſimul eē non poſſunt:
quia nõ habēt vltima ratione ꝓdicta. ſ. quia habēs vlti/
mum diuiſibile eſt in vltimū ⁊ magnitudinē cuius ē vl
timum: pūctus autē nullam hꝫ magnitudinē. ❡ Itē ꝯfir
matur: quia omnia ꝯtigua ſunt ſe tangētia. Si igitur pū/
ctus eēt ꝯtiguus pūcto in cõpoſitione linee ꝯtinue. aut to
tus pūctus tangeret totum punctum. aut pars tangeret
partē: aut pars totum. nõ duobus modis vltimis: q̄ꝛ pū/
ctus nõ hꝫ partē. nec primo modo: q̄ꝛ cum totū tãgit to
tum nõ reſultat aliquod maius vno illoꝝ tangētiū cum
ſint in equali loco: ſed totum quãtitatiuum oꝫ eē maius
q̄libet ſua parte quãtitatiua per ſe ſumpta. q̄re ⁊c̄. Nec
poteſt ꝯñter ſe hēre: q̄ꝛ inter ꝯñter ſe hñtia nullū eſt me
dium eiuſdē gñis: ſꝫ inter quecūq̄ duo pūcta eſt mediū
oportet q̄ inter ea ſit medium eiuſdē gñis. Nam ſi inter
aliqua duo pūcta eſt aliquod medium quo diſtãt abinui/
cē: neceē eſt q̄ inter ea ſit linea media, cum nulla diſtantia
ſit ſine linea: ⁊ in qualibet linea ſunt pūcta aliter nõ eēt con
Obiec tio. tinua: ⁊ ſic ſemꝑ inter duo pūcta diſtãtia eſt aliqḋ mediū
eiuſdē gñis. ſ. pūctus. ❡ Sed aliquis cauillaret hic: q̄ꝛ ad

hoc vt aliqua ſint ꝯñter ſe habētia bñ oportet q̄ inter ea
non ſit mediū eiuſdē gñis in actu: ſꝫ nõ requirit q̄ non
ſit medium in potētia: immo poteſt eē mediū eiuſdē gñis
in potētia ſicut due domus inter quas nõ eſt domus me
dia actu: bñ ſunt ꝯñter ſe hñtes nõ obſtante q̄ inter eas
ſit domus in potētia. modo verū eſt q̄ inter q̄libet duo
pūcta diſtantia eſt aliquod medium eiuſdē gñis. ſ. pūctū
ſed illud eſt pūctum in potētia nõ in actu: ⁊ hoc nõ vide
tur impedire ipſa ꝯñter ſe hñtia. ❡ Ad hoc dõm q̄ ali/ Rᵒ
quid dupliciter eſt in potētia inter aliqua vt ad ꝓpoſitū ſpe/
ctat. Uno modo in potētia remota. Alio modo in potē/
tia ꝓpinqua actu. modo bñ verū eſt q̄ inter ꝯñter ſe ha
bētia poteſt eē medium eiuſdē gñis in potētia remota: ⁊
ꝑcipue in potētia paſſiua materie: ſꝫ inter ꝯñter ſe habē/
tia non oꝫ eē medium eiuſdē gñis in potētia ꝓpinq̄ ⁊ ꝑ
modum habitus ꝓpinqui ad actum: ſic autē ē de pūctis
in linea: ſunt enim in linea in potentia ꝓpinqua actu ⁊ ꝑ
ſolam diuiſionē ſiūt in actu terminãtia lineam ⁊ diſtiguē
tia. Uel dicatur q̄ inter duo pūcta linee diſtantia abinui/
cem nõ ſunt pūcta in actu terminantia: ſꝫ bñ ſunt ibi pū/
cta actu ꝯtinua: q̄ꝛ linea ē actu ꝯtinua. Et iſtud ſufficit ad
impediēdum ꝯñter ſe hēre. q̄re ⁊c. ⁊ ſic pꝫ pᵃ ꝯ. ❡ Tunc
oñditur 2ᵃ ꝯ ⁊ ꝓbatur ab aliq̄bus ſic: nulla forma ē vna
cõpoſita ex partibus diuerſaꝝ rõnū. ſꝫ allegat ex. 7. me Rõ 2ᵉ ꝯ
taphy. ⁊ ex li. 6. principioꝝ: ſꝫ eēntia linee eſt q̄dam vna nis
forma. eſt enim vna ſpēs ſpālıſſima quãtitatis. ſ. lõgitu/
do. ergo nõ eſt cõpoſita ex partibus diuerſaꝝ rõnū: nec
per ꝯñs cõpoſitione eēntiali. ❡ Sed aliqui dubitãt hic: Dubiū.
ponatur q̄ linea diuidat in pūcto: manifeſtum eſt q̄ ſta
tim poſt diuiſionē linee erūt duo pūcta. Aut ergo illa duo
pūcta primo exiſtebãt ante diuiſionē linee aut nõ: ſi ꝑexi
ſtebant. ergo pūctus erat imediatus pūcto. ❡ Et confir/
matur ꝑ quoddam verbum Cõmentatoris ſuꝑ ꝑᵐ de gñone.
vbi dicit. q̄ diuiſio facta in vno ſigno tollit potētiā ad di
uiſionē in ſigno ꝓpinquo. ergo vult q̄ ſignū eſt ꝓpiquū
⁊ imediatum ſigno. aliter enim diuiſio facta ſuꝑ aliqḋ ſignū Com. 8
non tolleret potētiam ad diuiſionem in ſigno ꝓpinquo.
❡ Et ſi dicatur q̄ illa duo pūcta non ꝑexiſtebãt. ergo pun/
ctus ſuꝑ qḋ ſit diuiſio diuidit in illa duo pūcta noua: qḋ
eſt abſurdū. ❡ Dõm breuiter q̄ illa duo pūcta non ꝑexi
ſtebant in actu: ſꝫ ſiūt ꝑ diuiſionē: ⁊ pūctus ꝑexiſtēs cõti
nuans corrūpit ⁊ non diuidit in illa duo pūcta. Et qḋ
dicit Cõmētator intelligēdum eſt in ſigno ꝓpinquo: verū Rᵒ
ex gñato ꝑ diuiſionē: ſuꝑ illud enim ſignum cū ſit termi
nans non ſit diuiſio: ⁊ illud vocat ſignū ꝓpinquū: q̄ꝛ ꝓpi
quū eſt alteri ſigno terminãti. ❡ Tūc ꝓcedatur vlterius
ſi linea eēt cõpoſita ex pūctis tãq̄ ex partibus eēntialibus
oporteret q̄ in ꝯpõne linee eſſet aliqḋ alterius rationis ab
ipſis pūctis. ſ. lõgitudo que eſt qḋ diuiſibile. Uel illud q̄
aliqḋ eſt diuiſibile. pūctus enim nec eſt diuiſibilis nec id
quo aliqḋ eſt diuiſibile ⁊ ſic linea eēt cõpoſita ex partibus
diuerſaꝝ rõnum qḋ eſt impoſſibile vt dcm̄ eſt. q̄re ⁊c. ❡ Itē
poteſt ſic argui: ſi eēntia linee hēret partes eēntiales q̄li/
bet illaꝝ partiū deberet eē id quo aliqḋ ē diuiſibile. Nã
linea ꝑ eſt id quo aliqḋ eſt lõgum: ſꝫ pūctus nõ eſt aliqḋ
quo aliqḋ ſit diuiſibile formaliter: vt manifeſtū eſt vnicuiq̄
q̄re ⁊c. ❡ Tūc põt oñdi 3ᵃ ꝯ: q̄ꝛ illḋ qḋ eſt cõpoſitū ex ali
quibus diuerſaꝝ rõnū eſt cõpoſitū ex illis ꝯpõne eēntiali.
hec videt manifeſta ex dictis: ſꝫ linea terminata eſt cõpo Rõ 3ᵉ ꝯ
ſita ex eēntia linee ⁊ pūctis tãq̄ ex aliq̄bus diuerſarū rõ nis.
num. Cõſtat. n. q̄ linea terminata eſt quoddam aggregatū
ex eēntia linee ⁊ terminis terminãtibus ipſam: ⁊ ipſi termi
ni nõ ſunt aliud niſi pūcta: ⁊ ſic eſt ꝯpoſita ex eēntia linee
⁊ pūctis: ⁊ manifeſtū eſt q̄ eēntia linee eſt alterius rõnis
a pūctis. ⁊ cꝫ. Nam eēntia linee vel diuiſibilis eſt vel ē id q̄
aliqḋ eſt diuiſibile: ⁊ pūctus nec eſt diuiſibilis nec id quo

aliquid eſt diuiſibile.q̃re ⁊c̃.¶ Et eſt notandū ꝙ iſta cō
poſitio non eſt ꝓpꝛijſſime cōpoſitio eēntialis: qꝛ vnū cō
poſitum cōpōne eēntiali non dꝫ hēre niſi vnam formam
vltimam:⁊ ipſa linea terminata hꝫ plura terminātia que
ſe habent aliqualr̄ ad modū forme.ſicut enim per formā
cōpoſitum diſtinguit̄ ab alio,ſic per pūctum terminantē
linea diſtinguit̄ ab alia:⁊ ſicut extra formā ſpecificaꝫ rei
non eſt aliqd de eēntia ꝓpꝛia:⁊ illius rei:ſic extra pūcta
terminantia nihil eſt de illa linea terminata: imo tota q̃ꝫ
titas linee eſt infra puncta terminantia.q̃re ⁊c̃.Diſſimile
tamen eſt in alio:qꝛ forma ſubſtantialis inherens eſt ex
tenſa per accidens extēſione linee cui inheret:⁊ cuius eſt
forma:ſed punctus terminans nullo modo eſt extenſus
extenſione linee:⁊ ſic nō eſt vere ⁊ ꝓpꝛijſſime forma:ſꝫ
ſe habet ad modum forme:vt dictum eſt. ¶ Notanduꝫ
eſt propter cauillationes ꝙ linea terminata non dicit ni
hi aliquam formā per ſe ⁊ ſimplr̄ vnam:ſicut eniꝫ ſupfi
cies terminat̄ per lineam:⁊ ſuperficies terminata nō ē
quid vnum ſimplr̄:ſic linea terminatur per pūctum:vn
de linea terminata non eſt ens ita perfecte vnum per ſe ſi
cut eēntia linee ſm̄ ſe que ſoluꝫ eſt lōgitudo: que aliquid
eſt extenſum ſm̄ lōgū:nā linea enim terminata inquātuꝫ
terminata habet in ſe aliqd̄ qđ non habet linea inq̃ꝫtū lō
gitudo abſolute.Et q̃ꝫuis non poſſit itelligi linea ſine ter
T.c.11 mino:vt dicit Ariſto.in.2.meta.ſm̄ eādem allegationeꝫ:
non oportet tamē quin alia res ſit punctus ab ipſa linea
ſine lōgitudine.Sicut materia pꝛima nō itelligit̄ ſine for
T.c.69 ma:vt dicit̄ in pꝛimo huius.⁊.7.metaph.Et tamē mā pꝫ
T.c.35 realiter eſt alia natura a forma:vt patet ibidem.

D **Ad rationes** Ad pꝛimā cū dicit̄ ſicut ſe habet
vnitas ⁊c̃.poteſt dici ꝙ ſimile eſt
in hoc ꝙ ſicut vnitas eſt principium numeri ſic pūctus ē
principium linee quoquo modo.Sed in alio eſt diſſimi
le:qꝛ vnitas poteſt ſe hēre ad vnitatē aliquo modo cōue
nienti ad ꝯſtituēdum nūm.ſ.cōſequēter:vt vnitas ſoꝛ.po
teſt ſe hēre ꝯſequēter ad vnitatē platōis.⁊ ſic de alijs mł
tis.Sed pūctus nō poteſt ſe hēre ꝯſequēter ad pūctū:vt
dictuꝫ eſt.q̃re ⁊c.¶ Sed iſtud nō videtur ſufficere:qꝛ iter
duas q̃ꝫtitates continuas diſtantes abinuicē neceē eſt eſſe
q̃ꝫtitatem mediam:⁊ ſic due q̃ꝫtitates ꝯtinue diſtātes ab
inuicem per aliqđ medium nō poſſunt eē ꝯñter ſe habē
tes:nec ſilr̄ vnitates illarum poſſunt eſſe ꝯñter ſe haben
tes:qꝛ ſemp inter tales duas vnitates duoꝝ cōtinuoꝝ di
ſtantes abinuicē eſt vnitas media. ⁊ ſic vnus nūs quanti
tatum ꝯtinuarum nō poteſt ꝯſtitui ex vnitatibus ſe hñti
alia R° bus ꝯñter vt videt̄.¶ Et ideo aliter dicūt aliq ꝙ nūs nō
eſt cōpoſitus ex vnitatibus nec tanq̃ꝫ ex partibus q̃ꝫtita
tiuis nec tāq̃ꝫ ex partibus eēntialibus:ſed vnitates ſunt
principium materiale diſpoſitiuū totale reſpectu numeri
alia R° ⁊ quelibet vnitas eſt diſpoſitio partialis ad nūm recipiē
dum.¶ Aliter poteſt dici ꝙ differentia eſt inter q̃ꝫtitatē
diſcretam ⁊ cōtinuā:qꝛ ſbm q̃ꝫtitatis cōtinue nō debet eē
actu diuiſuꝫ ⁊ diſcretum:⁊ ideo oportet ꝙ partes eiꝰ vł
ſint ꝯtinue vel ꝯtigue vel ꝯñter ſe hñtes:ſꝫ ſubiectū q̃ꝫti
tatis diſcrete dꝫ eē actu diuiſum:⁊ nō oportet ꝙ vnitates
ſint cōtinue nec ꝯtigue nec ꝯñter ſe hñtes ad cōſtitutionē
numeri.¶ Ad aliam poteſt negari maioꝛ:qꝛ diffō bñ ac
cipit pꝛincipia extrinſeca.ſ.finem ⁊ efficiēs ſi ſit ꝑfectiſſi
ma diffinitio.⁊ ideo nō oportet ꝙ oīa que ponūtur i diffi
nitione rei ſint partes eius ex qbus cōponit̄.Uel dico ꝙ
vera eſt maioꝛ de diffinitione ꝓpꝛia:ſꝫ de diffinitione lar
ge dicta que eſt deſcriptio nō oportet ⁊ ſic eſt hic.Iſta.n.
eſt deſcriptio linee ⁊ nō vera diffō.Uel dico ꝙ bñ eſt diffō
linee terminate:⁊ hec eſt cōpoſita ex pūctis:vt ꝯceſſuꝫ ē.
Qualr̄ autē h̄ diffō ꝯueniat linee circulari que nō habet
pūcta terminātia diſtincta vidēdum eſt a mathematicis

¶ Ad aliam ꝑ idē.vł dicat̄ ꝙ Ariſto.nō dicit ſcām linee
eē ex pūctis niſi exēplificādo.De exēplis aūt non ſeqtur
verificatio ſꝫ manifeſtatio:vt dicit Cōmētatoꝛ i.2.d' ani
ma.¶ Ad aliam nego minorē. ⁊ ad pꝛobationē cum di Cō.67
citur ꝙ linea eſt vndiq̃ꝫ diuiſibilis ⁊c̃.Dico ꝙ hoc pōt in
telligi dupl̄r.vt hꝫ videri ſup pꝛimū de gñone. Vno mo
do ꝙ linea hꝫ potētiaꝫ ad diuiſionē vndiq̃ꝫ ⁊ in īfinitum
tāq̃ꝫ ad actum ꝑfectū.qui poteſt exiſtē totus ſimul ⁊ nō
eſt admiſtus potētie ad vlterioꝛeꝫ partē eius:⁊ ſic eſt fal
ſum.Alio modo ꝙ hēat potētiam ad diuiſionē infinitaꝫ
vt ad actum impfectum ⁊ pmiſtum potētie: qui nō pōt
exiſtē totus ſimul:ſꝫ vna parte exite eſt potētia ad aliaꝫ
ſicut dies ⁊ agon:vt exēplificat Ari.in.3.huius. ⁊ ſic linea
bñ eſt diuiſibilis i īfinituꝫ.Et cū dꝫ ponat̄ ergo ꝙ ſit vn T.c.60
diq̃ꝫ diuiſa ⁊c̃.Dico ꝙ nō eſt poſſibile ꝙ ſit vndiq̃ꝫ diuiſa
diuiſione cōpleta ⁊ terminata:ſꝫ diuiſione ſucceſſiua ita
ꝙ vna diuiſione facta alia ſit in potētia ⁊ ſic in īfinitū:⁊
ſic ſemp remanet aliqd̄ diuidēduꝫ propter ꝙ nō ꝑuenit̄
ad indiuiſibilia.¶ Ad aliā dicūt breuiter aliqui ꝙ illa ra
tio ſupponit vnum ſimplr̄ falſum ⁊ impoſſibile.ſ.ꝙ vtꝰ
nālis ſit determinata ad minimū in qđ nō poteſt. hoc eni vtꝰ nāl
falſum eſt:qꝛ q̃ꝫuis ſit determinata ad maximū in qđ po nō ē de
teſt:⁊ h̄ bñ dicit Ariſto.in pꝫ celi ⁊ mun.tamē nō eſt dare teriata
minimū in qđ nō poteſt:nec hoc dicit Ariſto.ibi nec Cō ad mini
mentatoꝛ:vt pꝫ in ſpiciēti. Vnde illa ratio lꝫ ab aliqbꝰ re mum.
putet̄ difficilis ⁊ valde ſophiſtica:tamē nō ē veꝝ:hꝫ qꝛ ipa
eſt peccās in mā manifeſte. Et ſi qs arguat ꝙ qlꝫ vtꝰ nā
lis eſt determinata ad minimū.poteſt dici ꝙ veꝝ ē ad mi
nimuꝫ in quo poteſt ſubſiſtere ſeoꝛſum:ſed ad minimuꝫ
in quo non poteſt agere non oportet ꝙ ſit determinatū:
imo quocūq̃ꝫ paruo dato in qđ nō poteſt ē dare minꝰ.
¶ Aliter pōt dici ꝙ illud in quo minimū in qđ nō poteſt
excedit maximū i qđ pōt bñ eſt diuiſibile:ſic ꝙ hꝫ partē
extra partē:ſꝫ nō ē diuiſibile q̃ꝫtū ad auferibilitatē: ita.ſ.
ꝙ vna pars eius poſſit auferri alia remanente:imo ſi au
fert̄ nečio aufert̄ tota ſimul:ſꝫ ita ꝑ ipſa auferibilitas ſiue
potētia ſuſcipiēdi auferibilitatē eſt determinata ad mini
mum quod diuiſim poſſit auferri.Et in illo minimo ē ex
ceſſus quem queris. Queſtio. .ij.

C On ſequēter pōt queri vtrū punctum ſit in
linea.¶ Arguit̄ ꝙ non.qꝛ vnū oppoſitoꝝ
nō ē i alio.Sed pūctū eſt oppoᵐ linee:qꝛ pū A
ctum eſt indiuiſibile ⁊ linea eſt diuiſibilis.q̃
re ⁊c.¶ Itē ſi pūctum eēt in linea:aut ēt i ea
ſicut pars in ſuo toto:aut ſicut accñs i ſuo ſbto:aut ſicut
forma in materia.plibus enim modis nō videt̄ rationa
biliter pūctum poſſe eē in ea.nō enim eſt in ea ſicut i ſuo
efficiēte nec ſicut in ſuo fine:imo magis pūctum eſt finis
linee vt videt̄ cum ſit eius terminus:nec eſt in ea ſicut i
ſuo loco:qꝛ locus eſt eq̄lis locato.4.huius. nec ſicut ge
nus in ſpē nec eꝯ.cum pūctus nō ꝑdicetur eēntialiter de
linea nec eꝯ:nec ſicut pars in toto:qꝛ ſic linea cōponeret̄ T.c.49
ex pūctis.nec ſicut totum in parte:qꝛ oē totum eſt maiꝰ
ſua parte ⁊ diuiſibile in ſuas partes:nec ſicut accidēs in
ſubiecto:qꝛ vnū accidēs nō eſt ſubiectū alterius:⁊ linea
eſt accidēs ſicut ⁊ punctus.nec ſicut forma in materia: qꝛ
forma diuidit̄ diuiſione illius cuius eſt forma ꝑcipue foꝛ
ma inherēs ſicut eſt pūctus.q̃re nullo modo videt̄ ꝙ pū
ctus ſit in linea.Et ꝯfirmatur ꝙ pūctus non ſit in linea ſi
cut forma linee:qꝛ vnius rei debet eē vna forma ꝓpꝛia
⁊ ſpecifica.⁊ vnius linee ſunt plura pūcta vt manifeſtuꝫ
eſt:qꝛ plures termini.q̃re ⁊c̃.¶ Item ſicut ſe habet linea
ad ſuperficiē:ſic pūctus ad lineam:per cōueniēteꝫ ſilitu
dinem.Sed linea nō eſt ſuperficie cum ſint diuerſe ſpe
cies quātitatis:vt patet in pꝛedicamentis. ⁊ vna ſpecies
alicuius generis non eſt in alia ſpecie eiuſdem generis:
vt patet

vt patet inducendo.ergo ⁊c.

T.c.1. Cõ.2.
¶ Oppoſitum arguitur per Ariſto.in iſto 6°.vult igitur ꝙ punctus eſt vltimum linee.vltimum autem eſt in illo cuius eſt vltimum.quare ⁊c.

B 2ᵉ Rᵉⁱᵒ
Ad queſtionem põt dici breuiter ꝙ in omni linea ē aliquo mõ punctus: qđ põt ꝓbari q2 in oī terminato eſt terminus terminans ipſuz:ſed oīs linea ē terminata.ergo ⁊c. maior apparet. q2 ſicut nihil ē album niſi ꝑ albedinē exiſtētē in illo:ſic nihil ē terminatuz niſi ꝑ terminū exiſtētē in eo. ¶ Et ꝯfirmat̃.q2 terminus quo terminat̃ aliqđ ꝗ̃tū.aut eſt in ipſo quanto aut in alio.ſi in illo habet̃ propoſitum:ſi in alio queritur de illo alio vtrum ſit terminatum aut interminatuz.non eſt dicendum ꝙ ſit interminatum: q2 nullum

T.c.36
quantum eſt interminatum.vt pꝫ ex pͥmo celi.Si eſt terminatum:aut eius terminus eſt in ipſo:aut in alio. Si in ipſo eadem ratione ſtandum fuit in primo:ſi in alio queratur de illo alio ſicut prius.⁊ ſic procederetur in infinitum.Aut oportet concedere ꝙ omne terminatuz habet in ſe aliquo mõ terminum terminantē ipſum:⁊ ſic pꝫ maior ⁊ minor apparet:q2 nulla eſt magnitudo ſimpl̃r īfinita.ſ.ꝓuata vel carens terminis.vt demonſtratū eſt in primo celi ⁊ mūdi.q̃re ⁊c. ¶ Sed eſt ꝯſiderandū ꝙ cū q̃dā ſit linea recta:⁊ q̃dā circularis:vt pꝫ in pͥmo Euclidis.

Linea q̃ mõ terminat̃ ꝑ pūctū
Aliter linea recta terminat̃ per punctū.⁊ aliter linea circularis.Nā linea recta ſic terminat̃ per pūctū ꝙ ē aliqđ punctū in ea qđ nõ ꝯtinuat ptē eius cū aliqua alia parte eiuſdē linee recte vt manifeſtū eſt q̃ſi ad ſenſuz.ſed qđlibet pūctū linee circularis ꝯtinuat vnā ptem linee circularis cū alia parte eiuſdē linee:⁊ ſic qđlibet punctū exiſtēs in ea eſt principiū vnius partis ⁊ terminus alteri⁹.vnuz ⁊ idē ſubiecto:differens rõne ſeu mõ.dicit̃ nī linea circularis terminata pro tanto:q2 in vltima ſupficie corporis circularis eſt ſignare lineā in qua ē punctus nõ ꝯtinuans eā cū alia linea ſuperiori:ſicut in vltimo ⁊ maximo orbe linea exñs in vltima ſupficie ꝯuexa eſt terminata:ꝓpter hoc ꝙ in ipſa pūcta exñtia nõ ꝯtinuāt eā cū alia linea ſuperiori.Et ꝑ oppoſitū de linea que ꝯtinuat ptes ſupficiei cõcaue.Uel pro alio intelligit̃ linea circularis eſſe terminata per pūctū:q2 quelibet diſtātia ab vno puncto linee circularis ad aliū pūctū eſt finita:qđ nõ eſſet ſi linea circularis eſſet infinita:vt patet in primo celi ⁊ mundi.

C
Ad primam rõnem cū dicit̃.vnum oppoſito ꝑ ⁊ cetera.Ueruz eſt vt oppoſita ſunt. Et cū dicit̃ ꝙ punctū ⁊ linea ſunt oppoſita:falſuz eſt. Et ad ꝓbatione cum dicit̃ ⁊c.Dõm eſt ꝙ lꝫ diuiſibilitas ⁊ idiuiſibilitas opponant̃:tñ illud qđ eſt diuiſibile ⁊ id qđ eſt indiuiſibile nõ opponunt̃:ſicͭ lꝫ albedo ⁊ nigredo ſint ꝯ̃ria:tñ nõ opꝫ ꝙ illud qđ ſubijcit̃ albedini ſit ꝯtrariū ei qđ ſubijcit̃ nigredini.

Obiectio
¶ Sꝫ aliqs iſtaret: q2 certū ē ꝙ pūctū habet in ſe idiuiſibilitatē. Tunc arguit̃.in quocunq3 eſt pūctus in illo exiſtit illud quod exiſtit in puncto:ſicut in quocūq3 eſt ſupficies in illo eſt illud qđ exiſtit in ſuperficie.Et pūctus per ſe eſt in linea ⁊ in ipſo puncto eſt indiuiſibilitas.ergo ī linea eſt idiuiſibilitas ſed linea eſt diuiſibilis:ergo diuiſibilitas ⁊ indiuiſibilitas ſunt ſimul in linea:qđ videtur impoſſibile.

Rᵒ
¶ Poſſet hic dici ꝙ nihil eſt incõueniēs:ꝙ in linea ſit diuiſibilitas ⁊ indiuiſibilitas ſimul ſꝫm diuerſa. In ipſa ergo eſt idiuiſiblitas rõne ſui termini:cū terminus neceſſario ſit indiuiſibilis:ſed diuiſibilitas eſt in ea ratione ſue ꝗ̃titatis.Uel dicatur ꝙ pūctus nõ eſt in linea ſicut accidens in ſubiecto ꝓprie.nec ſicut vera forma in materia:ſꝫ ſolum ad modum ⁊ ſimilitudinem forme:vt prius declaratū eſt.Et iõ non opꝫ ꝙ illud qđ eſt in puncto ſit in linea.quare non valet. ¶ Ad aliā pꝫ ex dictis.punctus enī eſt in linea non ſicut accñs in ſuo per ſe ſubiecto:nec ſicut ꝓpͥa forma in formato:ſed ſꝫm quandaz ſimilitudinē ad formā vt oſtenſum eſt prius.Sed queres quid eſt ſubiectum proprium ipſius:

Subiectū puncti
poteſt dici ꝙ eſt ſubā q̄ eſt ſubiecta linee:non quidem rõne qua eſt quanta ⁊ linea:ſed ratione qua eſt nata terminari. ¶ Ad aliam poteſt dici ꝙ linea non eſt in ſupficie ſicut forma eēntialis ipſius ⁊ ſpecifica:ſicut bene probat argumentū:ſed tamen eſt in ea ad modū forme inquantum terminat eam:⁊ hoc ſufficit ad ꝓpoſitū. ¶ Qualiter aūt puncta ſint vbiq3 in linea ⁊ quomodo non: declarandū eſt ſuper primum de generatione. Queſtio. iiij.

A
Conſequēter põt queri vtruz punctus ſit aliqđ ens poſitiuū. ¶ Arguit̃ pͥmo ꝙ non: q2 omne ens poſitiuū vł eſt ſenſibile vel intelligibile:vt pꝫ in.3.de aīa:Sꝫ pūct⁹ nõ ē qđ ſenſibile:q2 idiuiſibile non ſentit̃ vt probat Ariſto.in de ſenſu ⁊ ſenſato in fine:pūctus autē eſt indiuiſibile:nec intelligibile:quia intellectus noſter nihil intelligit eorum que exterius niſi cum ſenſu.vt dicit Ariſtote.in de ſenſu ⁊ ſenſato. T.c.37

¶ Et confirmatur.q2 intellectus nihil intelligit ſine phantaſmate.3° de anima. punctus autem non habet phnataſma cum ſit indiuiſibilis:⁊ per conſequens inſenſibilis:phantaſma autem eſt ſimilitudo rei ſenſibilis:vt patet 3° de anima.⁊ in.2.quare ⁊c. T.c.30

¶ Item quod intelligitur per priuationem non videtur eſſe quid poſitiuum.Ens enim poſitiuum non debet cognoſci.per priuationem ſed per ſeipſum:nunc autem ipſe punctus intelligitur per priuationem vt dicit Ariſto.in.3.de anima illo capitulo. Indiuiſibilium quidem igitur intelligentia.vbi ſic dicit. Punctus autem ⁊ omnis diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile priuatione monſtratur. quare ⁊c. T.c.30 T.c.25

¶ Item ſicut eſt de vnitate ita eſt de puncto ꝑ conuenientem ſimilitudinē.cum vtrūq3 ſit quid indiuiſibile ſimpliciter.Sed ipſa vnitas non eſt aliquid poſitiuum cum ſit quedam indiuiſio.Unum enim eſt ens indiuiſum vt habetur ex 5° metaphy.⁊ per conſequens vnitas eſt indiuiſio per locum a coniugatis. T.c.18

¶ Itē ſi pūct⁹ eſſet aliquid poſitiuum aut eſt aliquid prius ꝗ̃ linea aut poſterius.per ſufficientē diuiſionem.non eſt dicēdū qđ ſit aliquid prius ꝗ̃ linea vł ꝗ̃ corporeitas: quia hec contradiceret Cõmē.in ſuo tractatu de ſuba orbis. vbi dicit ꝙ dimēſio eſt prima res exiſtēs in pͥa materia. hec ſunt eius verba.primum enim rerum exiſtētium in hoc ſubiecto:⁊ loquitur de prima materia.Sunt tres dimēſiones que dicuntur corpus:quare nõ eſt dicēdum ꝙ pūctus ſit aliquid poſitiuū quod prius ſit in materia ꝗ̃ dimenſio nec poteſt eſſe poſterius.quia cum pūctus ſit principiū linee neceſſe ē ꝙ ſit prius ipſa linea. ⁊ cum ipſa linea ſit prior alijs dimēſionibus. quare ſimpliciter ſequitur qđ punctus ſit prius omni dimenſione.quare ⁊c.

¶ Oppoſitum arguitur.q2 nihil pure priuatiuū ponit̃ in diffinitione entis poſitiui. Punctus autem ponit̃ in diffinitione linee.vt dicit Ariſto.in primo poſterioꝝ.ḡ ⁊c.

B Opinio prima
Aliqui viſi ſunt intelligere ꝙ pūctus ⁊ vnitas nõ ſunt entia poſitiua ſed ſoluz ſunt quedam priuationes.punctus enim terminans eſt priuatio continuationis linee terminate cum alia linea. ⁊ pūctus continuans eſt priuatio diuiſionis linee. tandiu enim linea eſt continua ꝗ̃diu eſt indiuiſa.⁊ cum eſt diuiſa corrūpitur punctus continuans:quod non videtur eſſe niſi q2 punctus continuans eſt priuatio diuiſionis actualis. Similiter dicunt qđ vnitas nihil aliud eſt niſi priuatio diuiſionis non habens poſitionem in continuo. ¶ Sed iſta nõ videntur bene dicta.

Improbatio
¶ Primo de vnitate quia menſura alicuius poſitiui nõ videtur eſſe pura priuatio. hoc videtur ſatis manifeſtum.ſed vnitas eſt menſura nume-

T.cō.2. ri intriſeca. vt vult Ariſt. in. 10. metaphyſice. ⁊ numerus
eſt quid poſitiuū cum ſit ſpecies q̄titatis vt patet in pre/
dicamētis. quare ⁊c. ¶ De puncto ſimiliter nō bene di/
cunt. quia illud quod habet poſitionem in cōtinuo vide/
tur eē quid poſitiuū ⁊ nō pura priuatio. hec recipitur ꝑ
Poſitio manifeſta. ſed pūctus eſt hꝯ. In hoc enim differt pūctus
capitur ab vnitate. ¶ Item illud quod eſt terminus ⁊ principiū
multipl̄r entis poſitiui non eſt pura priuatio. ſed punctus eſt hu/
iuſmodi vt omnes concedunt. quare ⁊c. ¶ Sed quali/
ter pūctus habet poſitionem in cōtinuo non eſt ſatis ma
nifeſtum. Ad huius euidentiam conſiderandum q̄ poſi
tio q̄tum ſpectat ad propoſitum multipliciter accipi/
tur. Uno modo accipitur poſitio pro ordine partium in
toto in habitudine ad locum: vel pro quodam modo
eſſendi fundato in iſto ordine: ⁊ hoc modo poſitio eſt
vnum predicamentum. vt habet videri in predicamen/
tis. Alio modo accipitur poſitio ꝑ ſignificabilitate ſeu
ſenſibilitate partium quantitatiuarū in ſuo toto: ⁊ hoc
modo pertinēt ad quātitatem cōtinuam. ⁊ iſtis duobus
modis punctus non habet poſitionem: cum nullas par/
tes habeat ſm quantitatem. Alio modo dicitur poſitio
ipſa exiſtētia alicuius indiuiſibilis inter duas lineas con/
tiguas vel inter duas partes linee determinate: ⁊ ſic pun
ctus habet poſitionem. Nam punctus continuans duas
partes linee: eſt inter illas duas lineas ſine medio ⁊ non
alibi: pūctus autem terminans eſt inter duas lineas con/
tiguas adinuicem ⁊ non alibi. ⁊ hoc in illis corporibus
que habēt aliquid extra ſe. Et ſic patet qualiter punctus
habet poſitionem in cōtinuo. ⁊ in hoc differt punctus ab
vnitate: q: ipſa vnitas a qua aliquid dicitur vnū non eſt
determinate inter duas partes linee quecunq̄ ſint: dicꝰ
C ſm q̄ vnitas. ¶ Dicēdum eſt igitur ad queſtionem ſm
ō R^{us} viam cōmuniorem: q̄ pūctus eſt aliquid poſitiuū aliquo
Pūctꝰ ē modo. Ad quod cōſiderādum eſt q̄ duplex eſt pūctus
duplex. ſicut dicitur cōmuniter. ſ. pūctus terminās ⁊ pūctus cō/
tinuans. Pūctus terminans eſt quoddam indiuiſibile vl/
tra quod nihil eſt de illa linea. ⁊ citra quod eſt totū quic/
quid eſt de illa linea. ⁊ ſuper illud indiuiſibile fundatur
relatio quedam. ſ. termini ad terminatum vt cōmuniter
dicitur. Et ad iſtius termini actualem exiſtētiam neceſſa
rio requiritur priuatio continuationis linee: cum alia li/
nea ⁊ ſine iſta priuatione nō bene poteſt itelligi ille termi
nus actu. q̄uis enim habitus ſit notior ipſa priuatione
oppoſita: tū nihil prohibet priuationem vnius habitꝰ. ſ.
habitus multo notioris eſſe notiorem. ſaltē quo ad nos
Cō.27. quodam alio habitu vel ente poſitiuo: vt Commē. inuit
in. 8. huiꝰ ſuper illo capitulo. Mouētiū igitur ⁊ eorum
que mouētur: ⁊ ſic cōtingit in propoſito. Cōtinuitas igiť
vel quātitas cōtinua eſt aliquid notius ⁊ manifeſtius q̄
ſit illud indiuiſibile quod diciť punctus: ⁊ priuationem
ipſius cōtinuitatis neceſſario cōcomitatur hꝯ pūctus ter
T.c.25 minās: ⁊ ideo pūctus notificatur per priuationem conti
nuitatis. ⁊ hoc bene docuit Ariſtote. in. 3. de anima. illo
capitulo. Indiuiſibilium quidem igiť ⁊c. vbi ſic loquitur
punctus aūt ⁊ omnis diuiſio. ⁊ ſubſtantie indiuiſibile pri
uationem monſtratur ⁊c. imaginabimur ergo ſm iſtam
viam q̄ hoc nomē pūctꝰ ſignificat aliquod ens poſitiuū
quod eſt terminus linee. Ratio tamē itelligēdi ⁊ ſignifi/
cādi huiꝰ termini ſumitur a quadam priuatione. ſ. a pri/
Pūctus uatiōe cōtinuitatis linee terminate cū alia linea. ¶ Pun
cōtinuās ctus vero cōtinuās eſt quoddam idiuiſibile exiſtēs inter
duas partes linee ſibiinuicem cōtinuas ſine diſtantia me
dia: ⁊ ad huiuſmodi pūctum neceſſario requiritur priua/
tio diuiſionis actualis ipſius linee. Si enim linea q̄ nunc
eſt cōtinua diuidatur actualiter: tūc corrūpiť pūctus con
tinuās ⁊ fiūt loco eius duo puncta terminantia: ⁊ hmōi
pūctus licet ſm ſe ſit aliqd poſitiuū vt dicit: tamen noti
ficať ⁊ intelligiť per priuationem diuiſionis linee: que
quodammodo notior eſt ipſo. ⁊ iſte punctus communi/
ter diciť eſſe pūctus in potētia: q: non terminat actu line
am: ſed ipſa exiſtēte linea quam continuat cum alia linea
nō eſt actu terminata ⁊ diuiſa ab alia linea: ſed ſolum in
potentia. De vnitate autem quid ipſa eſſentialiter ſit ma
gis inquirēdum eſt ſuper 4^m metaphyſice.

Ad rationes Ad primam poteſt dici q̄ pūctus D
bene eſt aliquid ſenſibile: non qui
dē ſenſu exteriori per ſe: ſed ſenſu interiori. ſ. virtute co
gitatiua. Iſta enim virtus bene cognoſcit aliquas inten
tiones nō ſenſatas. i. proprietates idiuiduales. quas non
cognoſcit ſenſus particularis ⁊ exterior: vt habet vide
ri ſup 3^m ⁊ 2^m de anima. ⁊ ſpecialiter a Commē. ꝑ hoc
ſufficit ad hoc q̄ ſit intelligibile. Vnde Commē. dicit in Cō.33.
3^c de anima. q̄ comprehenſibilia humana diuiduntur in
comprehenſibilia: quorum principium eſt ſenſus. ⁊ com
prehenſibilia: quorum principium eſt cogitatiua idest
comprehenſibilia que cognoſcūtur ſenſu particulari: ⁊
ea que cognoſcuntur virtute cogitatiua. Uel poteſt dici
q̄ pūctus eſt aliquid ſenſibile per accidens ſenſu particu
lari: quia accidentaliter coniunctus eſt alicui per ſe ſen
ſibili: ⁊ ſtatim cognoſcitur ſine magno diſcurſu cogita
ta linea diuiſa ab alia linea ⁊ hoc ſufficit. ¶ Et cum dici
tur. indiuiſibile non eſt ſenſibile. poteſt dici quod verum
eſt de ſenſibili per ſe ſubſiſtente: ⁊ de iſto probat Ariſtu.
in de ſenſu. ſed indiuiſibile inherens alicui ⁊ exiſtens in
aliquo ſubiecto poteſt ſentiri vel per ſe: ſicut vnitas eſt
per ſe ſenſibilis aliquo modo vt vult Ariſtote. in ſecūdo
de anima. vel per accidens: ſicut pūctus vt dicitur. Et for T.c.24
te non eſſet magnum inconueniens dicere quod ſicut vni
tas que eſt principium numeri dicitur eſſe ſenſibilis ali
quo modo ſicut ſenſibile commune: ſic etiam punctus
cum ſit principium linee ſit per ſe ſenſibilis aliquo modo
¶ Ad aliam cum dicitur. illud quod intelligitur ⁊c. iſta
poteſt negari. quia quamuis priuatio alicui habitus non
ſit notior illo habitu nec ducat in eius cognitionem ſed
econuerſo: tamen priuatio alicuius habitus bene eſt pri
us nota aliquo alio poſitiuo: ⁊ ſic ducit aliqualiter in eiꝰ
habitus notitiam vel illius habitus vel poſitiui. ⁊ iſto
modo notificantur nobis ſubſtantie ſeparate ſcilicet per
abnegationem materie que eſt in iſtis tranſmutationibꝰ:
⁊ per abnegationes conditionum conſequentium mate
riam. ſ. generationis ⁊ corruptionis ⁊ extenſionis ⁊ hꝯ:
vt ſciť ex 8° huiꝰ: ⁊ 12^c metaphyſice. ¶ Ad aliā pōt di
ci q̄ imo vnitas eſt qd poſitiuū ſm ſe: tamen ſignificatur
⁊ intelligiť ſub priuatiōe. ⁊ differt a puncto modo predi
cto. nec ſeqť. ſi vnū eſt ens idiuiſum q̄ vnitas ſit ſola indi
uiſio: ſed q̄ ſit vnitas idiuiſa. Qualiter aūt differt vnitas
nūeralis ab vnitate ſpecifica ⁊ eſſentiali alibi dictum eſt.
¶ Et ſi inſtes. vnū diciť ab indiuiſiōe: ſed vnū diciť ab
vnitate. ergo vnitas eſt idiuiſio. Dico q̄ vnū nō ſolum di
ciť vnū ab idiuiſiōe: licet idiuiſio ſit modꝰ a quo ſumitur
itellectꝰ vnius. ſed cum hoc dicitur vnum ab aliquo po
ſitiuo ſubſtrato illi idiuiſioni. hoc autem alibi magis de
claratum eſt. ¶ Ad aliam poteſt dici q̄ pūctꝰ eſt aliquo
modo prior q̄ linea ſaltem ordine generationis vel ordi
ne ſimili: q: imperfectior eſt q̄ linea ſicut linea q̄ ſuper
ficies. Et qd̄ Commētator dicit q̄ prius ⁊c. poteſt dici
q̄ ipſe itelligit de formis diuiſibilibꝰ ⁊ extenſibilibꝰ. om
niū enim illaꝝ prima eſt dimenſioita q̄ dimenſiones que
dicūtur corpꝰ Commēta. comparat ad alias formas na
tas extēdi in materia: ⁊ reſpectu iſtarū ipſa corporeitas
prior eſt quoquo modo: pūctꝰ autem non eſt aliq forma
extenſa nec extenſibilis nec per ſe nec per accidēs: ſic qd̄

habeat vnam partem extra aliam: vt albedo exiſtens in
ſuperficie. Si autem dicat̃ diuiſibilis per accidẽs: q2 eſt
cõiũctus cum aliquo diuiſibili aliquo modo coniunctio
Cõ.21. nis vt videtur innuere Cõmẽ. in .3. de anima. capitulo. In
diuiſibilium quidem igitur itelligentia. hoc eſt multum
A improprie ⁊ nihil ad propoſitum. Queſtio. iiij.

Onſequẽter queri poteſt. Utrũ duo corpo-
ra poſſint ſe tãgere ſm totum. ¶ Arguitur
T.c.89 primo ꝙ ſic. quia in vero miſto quilibet pars
eſt miſta. primo de generatione. Sed hoc
nõ cõtigeret niſi vnũ corp9 totũ poſſet tangi
ab alio ⁊ ecõuerſo. Nam recipiat̃ aliqua pars terre cõ-
currẽs ad miſtionẽ. Aut illa tota tangit̃ a pte ignis aut
nõ tota. Si ſic, habet̃ propoſitũ. ſi nõ. ergo non quelibet
pars miſti erit miſta ex omnibus elementis. quare ⁊c̃.
T.c.2. ¶ Oppoſitum arguit̃ breuiter auctoritate Ariſto.
T.c.47 Dicendum primo ꝙ impoſſibile eſt vnũ totũ cor-
pus tãgere aliud totũ corp9: qđ faci-
liter probatur: q2 ſi hoc cõtigeret: tũc duo corpora eẽnt
ſimul in eodẽ loco: qđ eſt impoſſibile. vt patet .4. huius.
⁊ patet cõſequẽtia: q2 ſi duo corpora ſe cõtingũt ſm ſe to-
tam: aut inſunt in vno ⁊ eodẽ loco ⁊ ſic habetur propoſi-
tũ: aut in diuerſis ita ꝙ vnum illoꝝ eſt in vno loco ⁊ alte-
rũ in altero: ⁊ ſic ſequit̃ ꝙ iter partes exteriores vnius ⁊
partes alteri9 eſt ſpatiũ mediũ: ⁊ ſic ille partes nõ ſe tan-
gũt: ⁊ per cõſequẽs totũ nõ tãgit totum. ¶ Et hoc faci-
le eſt videre de ſcriptis ad ſenſum duobus corporibus:
quorũ vnuz ſit in alio loco ab altero. ¶ Iterum ad hoc
ꝙ aliqua corpora ſint duo neceſſe eſt ꝙ claudãtur ⁊ ter-
minẽtur diuerſis ſuperficiebus: q2 quodlibet illoruz debet
eẽ vnũ in ſe: vnũ aũt eſt in ſe idiuiſum ⁊ diuiſum ab alio.
Et cõſtat ꝙ aliqđ corp9 non poteſt eſſe diuiſum actu ab
alio niſi ſuperficies eius ſit diſtincta a ſuperficie alteri9.
ſed ſi aliqđ totũ corpus tãgeret aliud totũ: tũc non eſſent
clauſa vel terminata diuerſis ſuperficiebus: ſed vna ſo-
la ſuperficie: ita ꝙ vnica ſuperficies includeret ambo il-
la tota. detur enim ꝙ extra ſuperficiem vnius eſſet ali-
qđ de altero: tũc certũ eſt ꝙ illud extra exiſtẽs non tange-
ret partes exteriores iter quas ⁊ ipſum eſſet diſtãtia me-
dia. Ultima enim tãgẽtiũ debẽt eſſe ſimul: ita ꝙ inter ea
nullum ſit medium nec plenum nec vacuum vt manife-
T.c.22 ſtũ eſt in .5. hui9. q̃re ⁊c̃. ¶ 2° dico breuiter ꝙ ſi duo cor-
pora ſe tãgerẽt ſm totũ nõ cõſtitueret̃ ex eis aliquid ma-
ius vno illorũ: ⁊ hoc patet ex dictis: q2 illud quod eſt ma-
ius altero eſt in maiori loco: ſiquidem locus proprius eſt
T.c.49 equalis locato .4. huius. Sed totũ conſtitutũ ex duobus
corporib9 ſe tãgẽtib9 ſm totũ nõ eſt in maiori loco q̃ al-
terũ illoꝝ: vt pꝫ ex dictis. quare ⁊c̃. ¶ Item ad hoc ꝙ ex
aliquibus partibus cõſtituat̃ aliqđ maius ſm q̃titatem
oportet ꝙ vnũ illoꝝ ſit extra alteꝝ. hoc enim eſt de ratio-
ne partium quantitatiuarum ꝙ vna ſit extra aliam. Sed
ſi duo corpora ſe tangerent ſm totum: vnum illorum nõ
eſſet extra alterum: immo nihil vnius illorum eſſet extra
alterum: quia quicquid eſſet extra vnum illorum illud
non eſſet immediatum cuilibet parti alterius: ⁊ ſic nõ to-
tum tangeret totum. quare ⁊c̃.

B Ratio in oppoſitum tangit vnam bonam difficulta-
tẽ que magis debet diſcuti ſup primũ de ge-
neratione. Et aliqui dicũt ad iſtam dubitationẽ ꝙ cum
Quõ ele- particule elemẽtorũ ſint ſibiinuicẽ appropinq̃te ad gene-
menta rationem miſti. vna illarum tangit aliam tranſmutando
ſint in ipſam ⁊ corrũpẽdo excellentias: ⁊ in illo tempore altera-
miſto tionis ille particule habẽt dimẽſiones diſtãtes ſe tangen-
tes ſm vltima. Et cũ materia fuerit ſufficiẽter diſpoſita
ad formam miſti recipiẽdam: tũc corrũpẽtur forme ele-
mẽtorum ⁊ dimẽſiones eorũ ⁊ generabunt̃ noue dimen-
ſiones ſimul cum forma miſti proportionales precedẽ-
tib9: ⁊ ſic nõ oportebit ꝙ dimẽſio vnius penetret dimen-
ſionẽ alteri9. ¶ Sed ſine dubio iſtud nullo modo ſuffi- Impu-
cit. Primo quia iſti ſupponunt duo multũ dubia: ⁊ forte gnatio
impoſſibilia. ſ. ꝙ eſſentie dimẽſionũ preexiſtentes in par- reſpon9.
tibus elemẽtorũ corrumpunt̃ cuz forma miſti generat̃.
Secũduz eſt: ꝙ etiam forme ſubſtãtiales elementorum
corrũpunt̃ totaliter: quoꝝ vtrũq3 videt̃ eſſe cõtra Com-
mẽ. plane. Uult enim Commẽ. in tractatu de ſubſtantia
orbis: ꝙ dimẽſio iterminata. i. eſſentia dimenſionis eſt coe- Cõ.67.
terna materie prime. ⁊ i. 3. celi ⁊ mũdi: vult ꝙ forme ſub-
ſtãtiales elemẽtoꝝ remaneant in miſtis: licz refracte ſeu re-
miſſe: ſicut ⁊ eorum qualitates: ⁊ de hoc alias inquiret̃ Queli-
ſi deus voluerit. ¶ Et ideo dico aliter ad preſens cum di- bet pars
citur ꝙ quelibet pars miſti ẽ miſta. Dico ꝙ hoc poteſt miſti eſt
itelligi dupliciter. Uno modo qđ quelibet pars q̃titati- miſta
ua miſti ſit miſta ex elemẽtis ꝑexiſtẽtibus ſeorſum ⁊ di-
uiſim: ⁊ hoc nõ cõcederẽ. Alio modo ꝙ quelibet ſit mi-
ſta vel ex eis ꝑexiſtẽtibus: vel ex eis de nouo generatis ꝑ
actiões ipſorũ elemẽtoꝝ ꝑexiſtẽtiũ: ⁊ ſic eſt ſm veritatẽ.
Nã particula ignis appropinquata particule terre tranſ-
mutat eã calefaciẽdo ⁊ rarificãdo: ⁊ quãtum dat ei de ca-
liditate: dat ⁊ tãtum de forma ſubſtãtiali ignis. ⁊ ſic dico
de particula aeris ⁊ aque ⁊ econuerſo. Ita quod quelibꝫ
particula cuiuſlibet elemẽti conueniens ad cõmiſtionem
trãſmutatur ab aliqua particula cuiuſlibet alterius ele-
mẽti recipiẽdo formam ſubſtantialem ab ea: ⁊ ſic queli-
bet pars miſti eſt miſta. Et ex hoc non ſequitur quod ali-
qđ totũ corpus tangit aliud totum corpus.

¶ Eiuſdẽ autẽ rationis eſt ⁊ magnitudinez ⁊ tempus ⁊ motũ ex indiuiſibilibus cõpo ni ⁊c. Textu commen. iiij. Queſtio. v.

Onſequẽter queritur. Utruz magnitudo ⁊ B
motus ſunt eiuſdem rõnis quãtum ad com-
poni vel nõ cõponi ex idiuiſibilibus. ¶ Ar-
guit̃ primo ꝙ nõ. Quia illa quoꝝ vnũ eſt ꝑ-
manẽs ⁊ aliud ſucceſſiuum nõ ſunt eiuſdez
rõnis. hec eſt manifeſta: Sed magnitudo eſt ens perma-
nẽs: ⁊ motus eſt quid ſucceſſiuũ vt manifeſtũ eſt q̃re ⁊c.
¶ Item illa non ſunt eiuſdẽ rõnis quoꝝ vnũ diuerſifica-
tur altero nõ diuerſificato: ſꝫ hec eſt manifeſta. Sed motus
⁊ magnitudo ſunt hꝫ: quia ſuper eandẽ magnitudinem
contingit veloci9 ⁊ tardius moueri: vt manifeſtum eſt ad
ſenſum. quare ⁊c. ¶ Et ſi dicas ad iſta duo ꝙ magnitu-
do ⁊ motus ſm ſe non ſunt eiuſdem rationis: ſed quan-
tum ad hoc ꝙ eſt componi vel non componi ex indiuiſi-
bilibus. Contra. proprietates ſequuntur naturas vt ma-
nifeſtum eſt: modo componi vel non componi ex indiui-
ſibilibus ſunt quedaz proprietates magnitudinis ⁊ mo-
tus. Si ergo magnitudo ⁊ motus ſm ſuas eſſentias non
ſunt eiuſdem rationis: videt̃ quod non ſunt eiuſdẽ ratio-
nis quo ad iſtas proprietates. quare ⁊c.
¶ Oppoſitum demonſtrat Ariſto. in litera.
Dicendum ꝙ magnitudo ⁊ motus ſunt eiuſdez cõcluſio
rationis q̃tum ad componi vel non
componi ex indiuiſibilib9 ſic intelligendo qđ ſi vnum eſt
compoſitũ ex indiuiſibilib9: ⁊ alterum. Et ſi vnum non
eſt compoſitum ex indiuiſibilib9: nec alteruz: ita ꝙ ſunt
eiuſdem rationis ſm quandam proportionem ⁊ ꝯſequẽ-
tiam: vt ſi magnitudo ſup quã eſt mot9 cõpoſita ex indi-
uiſibilibus equalibus nũero illis ex quib9 componitur
motus. Uerbi gratia. ſi ſit magnitudo ſuper quã eſt mo-
tus a.b.c. cõpoſita ex trib9 indiuiſibilib9. ⁊ mot9 qui per-
tranſit hanc magnitudinẽ ſit d.e.f. ita ꝙ d. correſpondet
ipſi a. ⁊ ſic de alijs. Tũc arguitur. pars mot9 correſpon-

dēs parti magnitudinis idiuiſibili aut eſt motus aut mo
mētū.ſ.idiuiſibile exiſtēs in mobili. Si dicatur φ ſit mo
tus ſequit̄ φ ſuper indiuiſibile aliquid mouet̄. Nam oē
illō mouet̄ in quo eſt motus: hoc eſt manifeſtum. ſi igit̄
pars motus per quā mobile ꝑtrāſit ſit mot⁹: tūc ſequit̄
φ indiuiſibile pertrāſit per motū: ita φ mobile ꝑtranſit
indiuiſibile: qδ eſt ipoſſibile: vt demōſtratū eſt prius. Si
autē illa pars motus ſit momētū ſiue motū eē eadem
rōne pars mot⁹ correſpōdens alteri parti magnitudinis
erit momētū ⁊ nō motus: ⁊ ſic mot⁹ erit ꝯpoſitus ex mo
mētis q̄ ſunt indiuiſibilia motus ſicut punctus eſt indi
uiſibile linee. quare ⁊c. Et cōfirmatur ratio: q₂ ſicut per
totum motū pertranſitur tota magnitudo: ita pars ma
gnitudinis pertranſitur per partē motus: ⁊ ſic queratur
de illa parte motus q̄ correſpondet indiuiſibili parti ma
gnitudinis, vt prius. ¶ Notādū tñ φ magnitudo ⁊ mo
tus nō ſunt eiuſdē rationis ſm ſpeciē ſpecialiſſimā quā
tū ad cōponi vel non componi ex indiuiſibilibus: ſicut
Partes mot⁹ ⁊ magni tudidis nō ſunt eiuſdem rationis — nō ſunt eiuſdē rationis ſm ſpeciē ſpecialiſſimā quātum
ad cōponi ex diuiſibilib⁹: q₂ cōpoſitiones diuerſificant̄
ſm diuerſitatem partium ex quibus ſunt. Conſtat autez
φ partes magnitudinis ſunt alterius rationis ſm ſpēm
ſpecialiſſimam a partibus motus: ergo compoſitio hec
⁊ illa eſt alterius rationis: ⁊ ſimiliter compoſitio ⁊ nō cō
poſitio ex indiuiſibilibus eſt alterius rationis ſm ſpeciez
ſpecialiſſimam. Sed pro tanto dicitur φ ſunt eiuſdē ra
tionis: quantum ad hoc: q₂ ex vno iſtorum ratione neceſ
ſaria conuincitur alterum: vt patet ex dictis.

¶ Et per hoc ad rationes patet ſolutio.

¶ Si igit̄ preſentis motus neceſſe ē moueri ꝑ aliquā partē ⁊c. Tex.cō.v. Queſtio.vj.

A COnſequēter queri poteſt. Utrū₃ ſup indiui
ſibile poſſit fieri motus. ¶ Arguit̄ qδ ſic.
Quia ſuper illud poteſt fieri motus cui po
teſt aliquid applicari ſucceſſiue: hoc videtur
manifeſtum per ſe. Sed ipſi indiuiſibili po
teſt aliqδ applicari mobile ſucceſſiue: vt ſignato aliquo
pūcto i linea ipſu₃ mobile poteſt eū applicari ſucceſſiue:
ita φ vna pars prius ei applicabitur q̄₃ alia vt manifeſtū
eſt ad ſenſum. ergo ⁊c.

¶ Oppoſitum vult Ariſto.

ꝯ R^{us} Dicendum breuiter φ ſup indiuiſibile ꝑ ſe omni
no non poteſt fieri motus ꝓprie di
T.c.7. ctus. Et hoc demōſtrat Ariſto. in lr̄a ſufficiēter: q₂ ſi ali
quid moueretur ſuper indiuiſibile per ſe: ſequeretur vel
φ ſimul eſſet moueri ⁊ motū eſſe: vel φ indiuiſibile eſſet
diuiſibile: que ſunt impoſſibilia. ⁊ ꝓbatur ꝯña: q₂ pona
tur φ aliquid moueatur ſuper idiuiſibile. ſ.a. oportet ne
ceſſario φ illud mobile habeat in ſe motū: ſicut enim ni
hil eſt album ſine albedine: ſic nihil mouetur ſine motu.
aut ergo ſimul mouetur per a. ⁊ motu₃ eſt: aut nō ſimul.
ſi non ſimul ſed poſterius motum eſt q̄₃ mouebat̄: ſequi
tur φ.a. ſit diuiſibile: quia dum erat in ipſo moueri non
quieſcebat in.a.ſ. quiete precedente motū: hoc eſt mani
feſtum neq₃ tranſierat totum ipſu₃ a. quia iam nō moue
retur per a. nihil enim mouet̄ per ſpatiū per quod iā per
trāſiuit: op₃ igit̄ φ medio mō ſe h₃.ſ. φ cu₃ mouet̄ ꝑ a.
partem eius ꝑtranſiuit ⁊ in parte eius adhuc ſit ſequit̄.
ergo φ a. ſit diuiſibile. Si vō dicatur φ ſimul mouet̄: ⁊
motum eſt: hoc eſt impoſſibile: q₂ manifeſtū eſt ex ſucceſ
ſione temporis: qδ nulla duo inſtātia tpis poſſunt ſimul
eſſe ſicut tēpus cū inſtanti eſt oīno ſimul. quare ⁊c.

Motus pōt fieri ꝑ accñs ¶ Intelligēdū tñ qδ ſupra idiuiſibile pt fieri mot⁹ ꝑ accñs
inq̄₃tū ſpm idiuiſibile aliqliter eſt ꝯiūctū diuiſibili ſuper
qδ ſit motus per ſe: ⁊ hoc mō ꝓcedebat ratio que addu
cebatur: non enim partes mobilis applicātur indiuiſibi
li per ſe ſed per accidens inquantum eſt coniūctum ma
gnitudini cui applicantur partes mobilis. ſup indiuiſibile

¶ Si igit̄ neceſſe eſt qδ mouet̄ vnde ⁊ vbi non ſimul moueri ⁊ motum eſſe ⁊c. Textu commenti.vij. Queſtio.vij.

COnſequēter poteſt queri. Utrum moueri ⁊ A
motū eſſe poſſunt eē ſimul. ¶ Arguit̄ pri
mo φ ſic. Quia mot⁹ pōt eſſe totus ſimul:
ergo moueri ⁊ motum eſſe poſſunt eſſe ſi
mul. Antecedēs probatur auctoritate Ari.
in de ſenſu ⁊ ſenſato vbi dicit quod contingit aliquid to
tum ſimul alterari. Conſtat autem φ alterari eſt quidam
motus: ⁊ ꝯſequētia videt̄ ſatis manifeſta. Nam qua ra
tione totus motus pōt eſſe ſimul: ⁊ motus cum mutatio
ne poteſt eſſe ſimul. ¶ Item illuminatio eſt quidam mo
tus ⁊ illuminatū eſſe eſt motū eſſe: ſed illuminatio eſt ſi
mul cū illuminato eſſe vt manifeſtū eſt. quare ⁊c.

¶ Oppoſitum ſupponit Ariſto. in litera. ꝯ R^o.

Dicendum φ moueri ꝓprie nō eſt ſimul cū mo
tū eſſe intelligēdo ꝑ eſſe ſimul eſſe in
eodē inſtāti: ⁊ hoc ꝓbat̄ breuiter. Quia ſi ita eſſet ſeque
retur φ aliquid ſimul moueret̄ ⁊ nō moueret̄ qδ eſt cō
tra primā dignitatē. ꝯña ꝓbat̄: q₂ dū aliquid mutatū eſt
ad aliqδ non mouet̄ ad aliud q₂ iam habet illud: ⁊ ad ha
bitum non eſt motus: habitibus enim ꝓſentibus in ma
teria ceſſat motus: mō du₃ in aliquo eſt moueri illud mo
uet̄. Si ḡ ſimul eſſet moueri ⁊ motū eē: tūc ſi aliqd mo
ueret̄ ⁊ nō moueret̄ ſm idē: quare ⁊c. ¶ Itē illud quod
mouetur dum mouet̄ nō habet perfecte illud ad qδ mo
uet̄: q₂ ſic fruſtra moueret̄. ⁊ motus eſt actus entis in po
tētia ſm φ h⁹. Sed dum aliquid mutatū eſt tunc habet
perfecte.i. actu illud qδ mutatū eſt: ꝯ dūmodo ſit mutatū
mutato eē terminā te motū. ḡ ſi aliqd ſimul moueret̄ ad
aliqd ⁊ motū eēt ad illud: tūc hēret ꝑfecte ⁊ in actu ⁊ nō
hēret: vnū ⁊ idē: qδ eſt ipoſe. q̄re ⁊c. ¶ Itē illa non ſunt ſi
mul: q̄rū vnū eſt in tpe ⁊ aliud in inſtanti: hoc eſt manife
Moueri ⁊ motū eē ſūt hñ ſimul ꝓuatiue ſtum: q₂ tps ⁊ inſtās nō ſunt ſimul: ſed moueri eſt in tpe
⁊ motū eſſe eſt in inſtanti: vt manifeſtum eſt. q̄re ⁊c. Sed
aduertēdū φ q̄uis moueri ⁊ motū eſſe nō ſunt poſitiue
ſimul ⁊ in eodē inſtāti: tñ hñ ſunt ſimul ꝓuatiue.ſ. per pri
uationē medij: q₂ inter moueri ⁊ motū eſſe non eſt aliqδ
medium: ſicut inter tempus ⁊ inſtans terminans non eſt
aliquod medium: ſed hoc non eſt proprie eſſe ſimul.

Ad primam nego antecedens. Et ad ꝓbationez B
cu₃ dicitur φ contingit aliquod to
tu₃ ⁊c. Dico φ hoc dictum pōt dupl'r intelligi. Uno mo
referēdo ly ſimul. ad qualitatē ſm quā aliquid alterat̄: Alteratio alicuius ſm totū ſil.
vt ſit ſenſus φ contingit aliqδ totū alterabile ſimul alte
rari.i. non prius tempore acquirit vna₃ ꝑtem qualitatis
q̄₃ aliam: ſed oēs ſimul: ⁊ hoc eſt impoſſibile in omnibus
alterationibus quibus acquirit̄ qualitas habens contra
riū ⁊ ſuſtinens magis ⁊ minus: ſemꝑ vna pars talis q̄litatis
pri⁹ tempore acquirit̄ q̄₃ alia. Alio modo pōt intelligi re
ferēdo ly ſil. ad partes q̄ntitatiuas ipſius alterabilis: vt
ſit ſenſus: φ ꝯtingit aliqδ totū ſimul alterari.i. cōtingit
aliqδ totū q̄tum ad omnes ſuas partes quantitatiuas ſi
mul recipere qualitatē ab agente: ita qδ vna non recipiat
pri⁹ tēpore q̄₃ alia ⁊ hoc mō eſt verū: ⁊ intellectus Ariſt.
Uerbi gratia. Cum ignis eſt appropinquatus aque: l₃ aq̄
ſit diuiſibilis in infinitum: ⁊ quacūq₃ parte data ſit dare
minorē: tñ non op₃ φ pars minor per prius tpe incipiat
alterari ab alia q̄₃ alia. ⁊ adhuc alia minor prius tpe qua₃
alia: ⁊ ſic in infinitum. q₂ tūc nunq̄₃ incepiſſet alteratio d̄
nouo. immo ſemꝑ fuiſſet: ſed eſt deuenire ad aliquā par

tē aque

tem aque ita paruam ꝙ ignis obtinet ſupra eã totam: ⁊
illa tota ſimul quantum ad omnes ſuas partes quantita
tiuas incipit alterari ab igneitate quod in eodem inſtanti
in quo vna illarũ incipit ⁊ alia. Et hoc ſignificat Ariſto.
ibidem vbi dicit qꝺ contingit aliquod totum ſimul alte
rari: ⁊ non dimidium pri⁹. velut aquam totã ſimul cõge
lari. ⁊ in hoc differt alteratio ꝓpria a motu locali quãtuꝫ
ad ſpatium quod pertranſitur: quia ſemper mobile qꝺ
mouetur localiter prius tẽpore pertranſit ſpatiũ minus
ꝗꝫ maius. Unde ⁊ Ariſto. dicit ibi ꝙ loci mutatiões rõ
nabiliter ad medium prius attingũt. ⁊ hec eſt expoſitio.
Alter ibidẽ: vt pꝫ inſpicienti. Sic igitur alterari non eſt
motus totus ſimul quantũ ad omnes partes forme que
acquiritur: licꝫ ſimul incipiant in oib⁹ partib⁹ alicuius al/
terabilis. quare ⁊c. ¶ Ad aliam dicitur cõmuniter ꝙ il
Illumi/ luminatio non eſt mot⁹ ꝓprie dictus ſed ſolum ſm mo
natõ nõ duꝫ ſignificandi: nec realiter differt ab illuminato eſſe. idõ
ẽ mot⁹ poteſt eſſe ſimul cum illuminato eſſe. quare ⁊c.

¶ Quoniã autem omnis motus in tẽpore
ẽ ⁊ i omni tempore poſſibile ẽ moueri. oẽ
aũt qꝺ mouet̃ cõuenit ⁊ velocius moueri
A ⁊ tardius ⁊c. Tex. cõ. xv. Queſtio. viij.

Queritur hic vtruꝫ omne qꝺ mouet̃ contin
gat velocius ⁊ tardius moueri. ¶ Et argui
tur primo qꝺ non. Quia qꝺ mouetur maxi
ma velocitate nõ cõtingit velocius moueri:
qꝛ ſic maximo eſſet maius in eodem genere:
t.c.133 qꝺ eſt impoſſibile: ſed aliqꝺ mobile mouet̃ maxima ve
T.c.75 locitate. ſ. primũ mobile: vt pꝫ in 4° huius ⁊ 8° ⁊ propter
hoc primus motus eſt menſura omniũ aliorũ. quare ⁊c.
¶ Item illud mobile qꝺ nõ cõtingit magis ⁊ minus eſſe
diſpoſitum: ⁊ qꝺ mouetur a motore intranſmutabili nõ
contingit velocius ⁊ tardius moueri: hoc videtur mani
feſtum. ꝙ enim aliquid velocius ⁊ tardius moueatur ꝗꝫ
prius hoc non eſt niſi qꝛ ipſum mobile magis ẽ diſpoſitũ
ad ipſum motũ ꝗꝫ prius: vel qꝛ mouens eſt fortificatum
plus quã prius per aliquam tranſmutationem. Sed ali
qꝺ mobile eſt qꝺ nunꝗꝫ eſt magis diſpoſitũ ad motũ ꝗꝫ
prius. ſ. celũ: ⁊ mouet̃ a motore non trãſmutabili nec p
8° phy. ſe nec per accidẽs: vt patet ex 8° hui⁹. ⁊ pmo ⁊. 2. celi ⁊
T.c.45 mundi. quare ⁊c. ¶ Item ſi omne qꝺ mouetur continge
ret velocius ⁊ tardius moueri: tunc oportet motorem
Cõ.79. eſſe vigoris infiniti: quod videtur impoſſibile ſm Com/
men. in. 8. huius. ⁊. 2. celi mundi. ⁊ probatur conſequẽ
tia: qꝛ ſi omne mobile contingit veloci⁹ moueri: ſequit̃
ꝙ mobile poteſt velocitare in ĩfinitũ: hoc eſt manifeſtuꝫ.
⁊ ſi mobile poteſt velocitare in infinitũ: ſequit̃ ꝙ motor
poteſt velocitare in infinitũ. Talis autem motor videtur
eſſe vigoris infiniti vt manifeſtũ eſt: qꝛ motor finitus non
velocitat nec poteſt velocitare in infinitũ. quare ⁊c.
¶ Oppoſitum dicit Ariſto. in litera: omne autem qꝺ mo
uetur contingit veloci⁹ moueri aut tardius. Et propter
hoc intendit probare ꝙ tempus dimiditur in infinitũ ſi/
B cut ⁊ magnitudo: vt patet inſpicienti literam.

Ad queſtionem poteſt dici per quãdã diſtin/
ctionẽ quã innuit Cõmen. hic
qꝺ mobile poteſt conſiderari dupliciter. Uno mõ mobi/
Cõ.15. le ſm ꝙ eſt mobile. Alio mõ ſm ꝙ eſt tale mobile natu
Mobi/ re determinate: vt celũ vel ignis ⁊ hꝫ: ⁊ ſilr mot⁹ poteſt
le ꝯſide cõſiderari rõne qua mot⁹ abſolute ⁊ rõne q̃ talis mot⁹
rat̃ du/ determinatus: puta primi mobilis ⁊ circularis ⁊ hꝫ.
plr 1° ¶ Tũc diceret̃ ad queſtionem ꝙ omne mobile ſm ꝙ eſt
2° mobile poteſt veloci⁹ moueri aut tardius. ¶ 2° ꝙ aliqꝺ
mobile vt tale mobile ⁊ vt mouet̃ a tali motore non po
teſt velocius moueri: ⁊ hoc ſignat Cõmẽ. in his verbis.

Sed queraſ de hac ꝓpoſitione dicẽte ꝙ omne motum
poteſt moueri motu velociori ſuo motu. Naꝫ declaratũ
eſt ꝙ mot⁹ corporũ naturaliũ determinatus eſt in veloci
tate ⁊ tarditate: ⁊ celum impoſſibile eſt vt ſit velocius:
ergo propoſitio que ponitur hic poſſibilis eſt impoſſibi
lis. ¶ Ad hoc autem dicatur ꝙ omne motum ſm ꝙ eſt
motuꝫ eſt poſſibile vt moueatur motu velociori ſuo mo
tu ſm ꝙ eſt motus: Quod ſic intelligo: ꝙ omni mobili
ratione qua mobile eſt: non repugnat moueri motu ve/
lociori ſuo motu. Et hoc probat Cõmen. ſtatim dicens
ſic. Et cauſa eſt in hoc quoniam motus eſt de continuo
⁊ velocitas in motu eſt ſimilis diuiſibilitati in continuo.
Quemadmodum diuiſibilitas procedit in infinitum in
continuo: ſic velocitas in motu: qm̃ ſi velocitas ſumere
tur in motu ſm ꝙ eſt motus: eſſet poſſibile ꝙ motus fie
ret in inſtanti. Et hec vltima conſequentia non eſt oino
clara: ſed forte declarabit̃ poſt. Sic igitur patet primum
ſcilꝫ ꝙ mobili vt mobile eſt nõ repugnat velocius moue
ri ꝗꝫ moueat̃. ſcdm pꝫ ex rõnibus iductis in ꝑncipio ſpe
cialiter: qꝛ pmuꝫ mobile rõne qua tale mobile habet ma
ximam velocitatem: ⁊ maximo non poteſt eſſe maius in
illo genere: quare ⁊c. ¶ Sed aliqui dubitant ſatis rõna/ C
biliter cõtra iſtam determinationẽ ⁊ arguunt ſic. Omne Dubi⁹
qꝺ eſt impoſſibile mobili vnde mobile repugnat ei: hec
videt̃ ſatis manifeſta: Sed omni mobili vnde mobile eſt
impoſſibile moueri motu velociori motu pmo: ergo oi
mobili ſm ꝙ mobile repugnat moueri velociori motu p
mo. Probat̃ minoris. accipiat̃ mobile quodcũꝗꝫ tu vo
lueris: aut illi mobili ſm ꝙ eſt mobile poſſibile ẽ moue
ri motu velociori ꝗꝫ ſit motus prim⁹: aut nõ eſt ei poſſibi
le ſm ꝙ mobile. ſi non eſt ei poſſibile ſꝫ ꝙ mobile. ergo
eſt ei impoſſe ſm ꝙ mobile: per regulam modaliuꝫ. ſi eſt
ei poſſibile rõne qua mobile moueri motu velociori mo
tu primo. Aut aliquando mouebit̃ illo motu velociori:
aut nunꝗꝫ. Si nunꝗꝫ. ergo illa potentia quã habet ad il/
lũ motũ velociorẽ erit ocioſa per totũ tẽpus eternũ in to
ta natura mobilis vt mobile: qꝺ videt̃ abſurdũ. Si ali/
quando mouebit̃ motu velociori ꝗꝫ ſit mot⁹ pmi mobi
lis: hoc ſilr eſt abſurdũ: qꝛ velocitas pmi mot⁹ eſt perfe/
ctiſſima velocitas qua nunꝗꝫ erit perfectior. Et pretera
quis motor faciet illã velocitatẽ. ¶ Itẽ illud eſt ipoſſibi/
le qꝺ nunꝗꝫ eſt nec fuit nec erit: ſicut illud eſt neceſſarium
quod ſemper fuit ⁊ eſt ⁊ erit ſemper vt habetur ſatis ex
primo celi ⁊ mũdi. Sed hoc nunꝗꝫ fuit nec eſt nec erit in
aliquo mobili ꝙ moueatur motu velociori motu primi
mobilis vt omnes concedunt, quare ⁊c. ¶ Itẽ dubitat̃
ſic: omne quod non repugnat mobili vnde mobile ineſt t.c.121
alicui mobili: ſicut oẽ quod non repugnat homini: vnde
aial ineſt ⁊ inuenitur in aliquo animali. ſi ergo moueri
velocius pmo mobili nõ repugnat mobili vnde mobile:
hoc debet ineſſe alicui mobili: hoc autem falſum eſt. ergo
⁊ primũ. ¶ Itẽ ſi ſic intelligeretur propoſitio Ariſtote/
lis, tũc Ariſtoteles nõ ſufficiẽter demonſtraret intentuꝫ.
Uult eniꝫ oſtendere ꝙ tẽpus eſt diuiſibile in infinitum ſi
cut ⁊ magnitudo: ita ꝙ quocũꝗꝫ tẽpore dato eſt dare ali
quod tẽpus minus: Et hoc ſic in omni tẽpore contingit
aliquid moueri: ⁊ omne quod mouetur cõtingit veloci⁹
moueri: ergo in quocũꝗꝫ tẽpore aliqꝺ moueatur in illo
contingit velocius moueri. Uelocius autẽ in minori tem
pore pertranſit equale ſpatiũ: ergo quocũꝗꝫ tempore da/
to eſt aliquod tẽpus min⁹. Modo diceret aduerſarius
qui ſuſtineret eſſe aliqꝺ tẽpus idiuiſibile: qꝺ in tẽpore il
lo bene poteſt moueri aliquid: ſꝫ nõ eſt poſſibile ꝙ aliqꝺ
moueatur velocius illo mobili quod mouet̃ in tempore
illo: qꝛ hoc repugnat mobili vñ tale: ſꝫ nõ repugnat mo
bili vnde mobile: nec poteſt poni ineẽ aliqꝺ mobile mo.

accidens eſt tranſmutabile tranſmutatione per ſe vel lo/
caliter vel alio modo. Sequitur ꝙ omne tranſmutabile
eſt diuiſibile: ꝙ autem omne tranſmutabile trāſmutatio
ne per accidens ſit tranſmutabile tranſmutatione p ſe h
videtur inducendo. Aer enim qui eſt illuminabilis ē mo
bilis localiter ꝛ calefactibilis. Similr̄ materia rei gene/
rate que ſubijcitur generationi indiuiſibili ineſt aliquo
modo alterabilis ſaltem vna cum forma p̄cedēte: ꝛ hoc
ſufficit. ſic igitur Ariſto. bn̄ demonſtrauit concluſionem
E quā intēdit. ¶ Sed hic remanēt due difficultates. Una
Dubit° eſt quare iſte tranſmutationes que ſunt termini trāſmu
tationum .ſ. tranſmutationes indiuiſibiles dicuntur trāſ
mutationes per accidens intantum ꝙ non opꝫ ꝓpoſitio
nē demonſtratiuam continere illud qđ trāſmutatur trāſ
mutationib⁹. vt dicit Cōmē. hoc enim non vr̄ manifeſtū.
¶ Alia dubitatio eſt multum difficilis contra demōſtra-
tionē Ariſto. Quāuis enim ↄcederet ꝙ oē qđ trāſmuta
tur hꝫ partē de termio a quo ꝛ partē de termino ad quē:
tn̄ videt̄ ꝙ illa ꝓpō aſſumpta in demonſtratione nō ē vā
.ſ. ꝙ ipſum mobile non pōt hr̄e iſtas partes ſm idē ſui: ꝛ
imo videt̄ ꝙ aliqđ alterabile ſimul ꝛ ſꝫ eādē ſui partē hꝫ
terminū a quo ꝛ terminū ad quē. Verbi grā. cū ignis ca/
lefacit aquā eſt aliqua ps aque q̄ tota ſimul caleſit ꝛ non
eſt aliq̄ pars p̄us calefacta p̄us tp̄e q̄ȝ alia: vt docet Ari.
in de ſenſu: ꝛ p̄us dictū eſt ꝙ iſta pars ſimul ſm quālibet
ſui partē hꝫ ptē de termino a quo ꝛ partē de termino ad
quē: ꝛ ſic per iſtā demrāationē nō ↄuincet̄ de omni eo qđ
alterat̄: qđ neceſſario hꝫ partē ꝛ ptēreo ꝙ poterit ſm idē ſui
ſimul hr̄e aliqđ de termino a quo ꝛ aliquid de termino
ad quē: nec eſt incōueniēs: ꝙ ↄ̄ria ſunt ſimul in eodē ſm
idē ſui: remiſſa tn̄ ꝛ refracta: ꝛ ſic erit in illo alterabili qđ
totū ſimul alterabit̄: illa .n. ps aq̄ q̄ tota ſil̄ calefiet pote/
rit hr̄e ſimul: ꝛ ſm idē caliditatē remiſſam ꝛ frigiditatē
remiſſam: ꝛ ſic non valebit ibi rō Ariſto. vt vr̄.
Rn̄ ad p̄mum ¶ Ad p̄mā forte dōm qđ per trāſmutationē per ſe intelli
gitur tranſmutatio ſucceſſiua ꝛ continua: ꝛ ideo iſta trāſ
Tranſ/mutatiō per ſe mutatio dr̄ p ſe trāſmutatio que p ſe hꝫ ſucceſſionem cō/
tinuā: ꝛ talis eſt tranſmutatio q̄ ē ſm formā hn̄tem lati/
tudinē: ꝛ dico hr̄e latitudinē q̄ hꝫ multitudinē ſuppoſito
rum vel graduū eiuſdē ſpēi ſpāliſſime differētiū ſm ma/
gis ꝑfectū ꝛ minus ꝑfectū: vt caliditas ꝛ frigiditas ꝛ hꝫ
q̄litates que intenduntur ꝛ remittunt̄. Sed tranſmutatio/
Tranſ/mutatiō ꝑ accn̄s illa que nō hꝫ per ſe talē ſucceſſionem ↄtinuā: ſed ſolum
ꝑ accn̄s rōne trāſmutationis p̄cedētis dr̄ tranſmutatio ꝑ
accn̄s: ꝛ talis eſt trāſmutatio que eſt ſm formā nō hn̄tē
latitudinē. Et vlr̄ omnis tranſmutatio inter cuius termi
nos nō eſt aliqđ mediū: ſicut ē gn̄atio ꝛ corruptio ꝛ illūi/
natio ꝛ hꝫ vt cōiter aſſerit̄: ꝛ ſic intelligit̄ dcm̄ Cōmen/
Ad 2ᵐ Rn̄° tatoris. ¶ Ad 2ᵐ dubiū dicūt aliq qđ impoſſe ē aliqđ al/
terabile ſil̄ ꝛ ſm idē ſui hr̄e aliquid de termino a quo ꝛ
aliqđ de termino ad quē ipſius alterationis: ſed hoc ne/
ceſſario ē ſꝫ diuerſa ſui. Et hoc videt̄ intelligere Ariſto.
hic: ꝛ illud vr̄ velle Cōmētator plane in octauo huius in
illo caplo. rōnabilr̄ aūt intēdētib⁹. vbi ſic loquit̄ r illō ex
quo tranſmutat̄ ꝛ ad qđ tranſmutet̄ ſunt oppoſita neceſ
ſario: ꝛ vtrūqꝫ eoꝝ eſt in pte tranſmutabili alia ab illa in
qua eſt reliquū: ꝛ hoc ē cōe oī tranſmutationi. Uult ergo
Cōmētator qđ terminus a quo eſt in vna ꝑte trāſmutatit
ꝛ terminus ad quē ē in alia. ¶ Sꝫ mihi videt̄ qđ hoc nō
Impu/gnatio eſt oīno clarū: ꝛ imo in alteratione videt̄ poſſibile eē qđ ter
minus a quo ꝛ terminus ad quē ſint ſil̄ in alterabili ꝛ ſꝫ
idē ſui: ſicut dicebat̄ in dubitatione cum ignis calefacit
aquā. Cōſtat eni qđ ignis dominat̄ ꝛ obtinet ſup aliquā
partē aque tn̄ ꝛ illā totā ſil̄ calefacit .i. nō pri⁹ tp̄e vnam
partē q̄ȝ aliā: ꝛ imo i eodē īſtāti i quo vna incipit calefieri ꝛ
alia: ꝛ in eodē tp̄e in quo vna caleſit ꝛ alia: ſicut in eodeꝫ
tp̄e in quo mouet̄ vna pars continua motu locali ꝛ alia.
¶ Intelligamus ergo illā ptē aque que ſimul tota cale/
ſit igne p̄ſente: ꝛ accipiat̄ aliq̄ pars illius ptis: aut in illa
eſt ſola caliditas: ꝛ aut ſola friditas: ꝛ aut ꝓbl eſt ſimul calidi/
tas ꝛ frigiditas ſm eſſe remiſſa. ſi diceret̄ qđ in illa ꝑte
eēt friditas ꝛ nihil caliditatis: tūc illa ps eſt ſub termino
a quo ipſius calefactionis: ꝛ ꝑ ↄn̄s illa nō caleſit in tēpo/
re illo: ſed ponebat̄ qđ tota aq̄ cuius ē illa ps ſimul cale
fiebat mō p̄dicto: ꝛ ſic ſeq̄t̄ contradictio: ꝛ ſeq̄t̄ qđ aliqđ
totū mouet̄ ſimul ſm oēs ſuas ꝑtes: ꝛ tn̄ ſm aliquā ſui
ꝑtē q̄ſcit. Illud enim dicimus quieſcē qđ in aliquo tp̄e
eſt ſub aliqua forma non accipiēs aliquā aliā ptē. Si āt
dicatur qđ illa pars ſit ſolū ſub caliditate ꝛ nihil penitus
hꝫ de friditate: tūc ipſa ſolū eſt ſub termino ad quē: ꝛ ſic
nō mouet̄ cuius oppoſitū ponebat̄. ¶ Sed aliq̄s poſſet Obiec°
hic cauillare dicēdo qđ cum ignis approp̄inquatus ē ali/
cui parti aque in quā totā pōt ſimul agere: iſta tota pars
per aliqđ tp̄s ē frida ſolū: ꝛ nullo modo calida: ſꝫ fridi/
tas eius in tēpore aliquo poſt primum inſtans appropin
quationis remittit̄ ꝛ corrūpit̄ ↄtinue: ꝛ cū friditas tota
fuerit corrupta: tūc ſtatim iducit̄ caliditas i ſubō p̄uato fri
giditate: ſed tunc in tp̄e ſequente illa pars aque eſt ſolum
calida nihil hn̄s friditatis: ꝛ continue acq̄rit̄ aliqua ps ca
liditatis poſt partē quouſqꝫ ſit perfecta caliditas: ꝛ in
toto illo tp̄e quedam alia pars hꝫ terminum a quo .ſ. fri
giditatē. ¶ Sed iſta cauillatio ↄcederet propoſitū. Nam Rn̄°
ſi iſta pars aque in quam totā ponit̄ ſimul agere ignis in 5
quodā tp̄e: ꝛ dum ignis eam trāſmutat ꝛ cōcedit̄ habere
ſolam frigiditatem. ergo non habet partem de termino a
quo ꝛ partem de termino ad quē: ꝛ ſic illa non conclude
retur eſſe diuiſibilis per illud medium: ꝛ hoc eſt quod vo
lumus. ¶ Propter qđ dico aliter ad preſens ſaluo melio Alia rn̄ſio ad ſe cundū.
ri iudicio: ꝛ ↄcedo qđ iſta ꝓpoſitio: mobile nō pōt ſimul
eſſe ſub termino a quo ꝛ ſub termino ad quē ſm idē ſui.
non eſt vā niſi in motu locali: ſed tranſmutabile dū alte
rat̄ ſimul hꝫ aliqđ de termio a quo: ꝛ aliquid de termio
ad quē ſm idē ſui. vt ꝓbatū ē. Un̄ puto qđ rō Ariſto. di Quod mouet̄ localit̄ ē diſibi/le.
recte ꝛ immediate non probat hic niſi illud quod moue
tur localiter ſit diuiſibile: de iſto eniꝫ verum ē qđ oē mo
uetur nō hꝫ ſimul ſm idem ſui aliquid de loco a quo mo
uet̄ ꝛ aliqđ de loco ad quē mouet̄: qꝛ in intelligibile ē qđ
aliquod vnum ꝛ idem ꝛ ſm idem ſimul ſit in diuerſis lo
cis. Un̄ opꝫ qđ ſꝫ aliqđ ſui ſit in parte loci a quo moue
tur: ꝛ ſm aliud ſit in parte loci ad quē mouet̄: primū .n.
eſt aſſignare mobili locum ꝓximū illi loco i quo erat an
teq̄ȝ moueret̄: locū dico ꝓximū qui non eſt aliquid illius
loci in quo p̄us erat: lꝫ non ſit aliq̄s locus ꝓximus q ſit
aliqđ illius loci in quo erat: qꝛ diuiſibilis eſt in infinituꝫ.
Sic igit̄ demrātio Ariſto. directe ꝛ imediate on̄dit illud
qđ localr̄ mouetur eſſe diuiſibile nō indiuiſibile. Sed qꝛ
omne qđ mouet̄ aliquo alio motu ꝓprie dicto eſt mobi
le localiter. vt ſatis manifeſtum eſt ex 8° huius: qꝛ motus T. c. 55
localis eſt p̄mus motuum: ꝛ iō ex ↄn̄ti habet̄ ex iſta demō
ſtratione qđ omne quod mouetur proprie eſt diuiſibile.
Et vlterius: qꝛ omne quod tranſmutatur tranſmutatiōe
per accn̄s trāſmutatur trāſmutatiōe ꝑ ſe: ꝛ ideo ex hoc vl
terius ſcit̄ qđ vlr̄ ſe habet de eo qđ trāſmutat̄ qualicūqꝫ
tranſmutatione. Et loquuntur Ariſto. ꝛ Commentator
de tranſmutatiōibus ꝛ tranſmutabilib⁹ exn̄tib⁹ ex̄ aīam Cō. 37.
ſenſibilib⁹ aliquo mō. Ad illā auctoritatē Cōmētatoris
in octauo huius: ꝛ cū ipſe dicit qđ illō ex quo trāmutat̄ ali
qđ ē in ꝑte trāſmutati alia ab illa i q̄ eſt aliō qđ tranſmu
tat̄ ipt dici qđ veꝝ ē in illis trāſmutationib⁹ i qb⁹ ipꝫ trāſ
mutās nō obtinet ſil̄ ſup̄ totū alterabile. vbi grā. cū vnus
ꝑuus ignis appropīq̄t⁹ ē alicui magne aq̄: tunc caliditas
recipit̄ i vna ꝑte aq̄ alia ab illa in q̄ eſt friditas. p̄us eniꝫ

alterat vnam partem in quam agit: cum illa alteratur: alie magis diſtantes nondum alterantur: ſed cum perfecta eſt alteratio prioris ꝛ generata eſt caliditas ſufficientis vigoris tunc illa pars alterata alterat aliam partem: ꝛ ſic conſequenter quādiu durat virtus: ſed cū ipſuz alterans obtinet ꝛ dominatur ſuper totum alterabile: tunc ſimul ꝛ ſm idem ſui ipſum alterabile habet terminuz a quo ꝛ terminum ad quem: remiſſe tamen ꝛ imperfecte: quoniam ſic non videtur inconueniens contraria ſimul eſſe quare non eſt contra dicta. ℭ Aliter poſſem exponere illam auctoritatem. ℭ Ad cuius euidentiam eſt intelligendum qꝺ quantūcūqꝫ aliquod alterabile ſimul tempore alteretur ab alterante: tamen: qꝛ quodlibet alterabile eſt diuiſibile: oportet ꝙ vna pars eius ſit propinquior alteranti qꝫ alia: ꝛ licet in tali alterabili toto ſit vterqꝫ terminus aliquo modo: tamē in parte propinquiori ipſi alteranti eſt perfectior forma alterantis quā in parte remotiori: ꝛ in parte remotiori eſt fortior qualitas alterāti quā in alia. Verbi gratia. Accipiatur aqua que ſimul alteratur ab igne quāuis in parte eius qualibet ſimul ſint caliditas ꝛ frigiditas remiſſe dum alteratur: tamen in parte propinquiori ipſi igni eſt caliditas perfectior qꝫ in remotiori. Agens enim corporeum fortius agit in illud quod eſt ſibi propinquius. vt manifeſtum eſt ad ſenſuz: ꝛ in parte remotiori fortior ꝛ minus remiſſa ē frigiditas. Et ſic intelligendum eſt dictum Commētatoris ꝙ terminus a quo quantum ad gradum ſuum perfectiorem eſt in parte tranſmutati alia ab illa in qua eſt terminus ad quem quantum ad gradum ſuum perfectiorem. Termin⁹ eniz ad quē quātum ad gradū ſuū perfectiorē eſt in pte tranſmutati que ꝓpinquior eſt alteranti. Sed terminus a quo quantū ad ſuum gradum perfectiorē ē in parte remotiori ab alterāte. Et in hac expoſitione letatus ſum cuz laude dei. Sic dictum ſit ad qōnez de qua parū inueniebam ab alijs ordinatum: ſꝫ hoc erit initium inquiſitionis. ℭ Et eſt aduertēdū ꝙ qꝫuis indiuiſibile non poſſit moueri per ſe ſolitarie, vt bn̄ ꝓbat Ariſt. tamē bn̄ poteſt moueri p accidēs. ſ. inquantū eſt in aliquo ſubiecto quod mouet. vt punctus in linea aut vnitas in vno.

Forma alterātis perfectior eſt i proxima alterāti parte qꝫ remota.

Indiuiſibile pt moueri p accñs

Et ſic procedit pmū argumētū. ℭ Ad aliud dicenduz breuiter vt mihi vr ꝙ Ariſto. hic loquitur de tranſmutationibus ꝛ tranſmutabilibus realibus ꝛ ſenſibilibus: non autē de ſpūalibus ꝛ indiuiſibilibus. Intellectus autez ꝛ eius trāſmutationes vel mutationes nō ſunt ſenſibiles: nec per ſe: nec per accidentia inherētia eis. Intellectus enim nec eſt calidus: nec frigidus: nec humidus: nec ſiccus: nec p ſe nec per accidens: nec aliqua alia ſenſibili qualitate informatus nec in aliquo ſenſibili per ſe: vt ſcit ex 3° de anima. quare ꝛc.

T.c.6. ℭ Ad aliam dicendum ꝙ bn̄ cōtingit i diuiſibile moueri p accidēs: qꝛ p accidēs competit ei ꝙ ſit in alio ꝛ i alio loco. ſ. inqꝫtū illud in q̄ exiſtit ē in alio ꝛ in alio loco: ſed nō ſequitur ꝙ moueret per ſe ꝛ ſm ſe. quare ꝛc.

ℭ In quo autē primo mutatuz eſt quod mutatū eſt: neceſſe eſt athomū eſſe: dico autē primū ꝛc. Textu cō. xliiij. Qō. xiiij.

A Queriť hic. Utrum illud in quo aliquid primo mutatū eſt ſit indiuiſibile. ℭ Arguiť ꝙ nō. Quia illud qꝺ eſt mēſura alicuius diuiſibilis: nō debꝫ eſſe qd idiuiſibile preciſe ſi ſit mēſura alicuius diuiſibilis continui. nullum enim cōtinuū cōponiť ex indiuiſibilib⁹: nec mēſura

T.c.1. tur indiuiſibilib⁹. vt vult Ariſto. in iſto 6°. Sꝫ illud in q̄ aliquid ꝓ mutatū eſt: eſt mēſura alicuius diuiſibilis continui. ꝓbatio huius. Nam illud in quo aliqd pmo mutatum eſt: eſt menſura illius ad quod aliquid primo mutatū eſt. vt manifeſtū eſt: ex iſto ſexto modo illud ad qꝺ aliqd pmo mutatū eſt bn̄ eſt diuiſibile: ꝛ cōtingit enim aliqd pmo mutatū eē ad quantitatē cōtinuā. aliter nullus eſſet motus ad qꝫtitatez continuam. Omnis autem quantitas cōtinua eſt diuiſibilis. vt pꝫ in iſto ſexto. quare ꝛc. T.c.44

ℭ Oppoſitū arguitur auctoritate Ariſt. in litera. T.c.22 ꝛ 𝔎ⁿᵉ

Dicendum breuiter ꝙ illud temp⁹ i quo aliquid pmo mutatū eſt: eſt idiuiſibile: ꝛ intelligiť illud in quo aliqd pmo mutatū eſt in quo non ē mutatum ratione vnius partis ſolum: ꝛ hoc probat Ariſto. in litera ſic illud i quo aliquid primo mutatū eſt: eſt diuiſibile ꝛ habet partes: tunc aut in qualibet parte mobile tranſmutať aut in vtraqꝫ mobile tranſmutatum ē: aut in vna tranſmutať ꝛ in alia tranſmutatum ē. Si dicať ꝙ in vtraqꝫ parte tranſmutatur in toto ꝛ ponebať mutatū eē in illo. ergo ſimul mutať ꝛ mutatū eſt. Si aūt dcať ꝙ in vtraqꝫ parte mutatum eſt: ſequitur ꝙ non pmo mutabatur in toto: qꝛ p̄s eſt pꝰ toto. Vn̄ qꝺ mutatuz ē in parte alicuius pus mutatū ē qꝫ qꝺ mutatū ē in toto: ꝛ ſic eſſet aliqd prius ipſo primo: quod eſt impoſſibile. Si autez dicať ꝙ in vna pte mutať ꝛ in alia mutatū ē: tūc nō mutatū eſt primo in toto vt ſupponebať. q̄re ꝛc. ℭ Ex hoc autez Ariſto. cōcludit ꝙ omne quod gn̄atū eſt in inſtanti generatū eſt: ꝛ ſimiliter quod corruptū eſt. qꝛ gn̄atum eſſe eſt terminus alterationis precedentis: idem autem ē terminare motum ꝛ mutatū eē. ꝛ ideo oꝫ ꝙ ſit in inſtanti: ꝛ ſimiliter corruptū eē: ꝛ hoc verū eſt de corrupto eē rei que hꝫ eē diuiſibile ꝙ eius corruptū eē oꝫ eſſe indiuiſibile: ſed inſtans ſm eē: non opꝫ forte ꝙ eius corruptū eē ſit in inſtanti primo vt dicebatur in 4° huius.

Ad rationem in cōtrarium concedo maiorē ſi ſit mēſura diuiſibilis ſm ꝙ diuiſibile eſt mēſura alicuius cōtinui non ſm ꝙ eſt diuiſibile nō oꝫ: ꝛ ſic eſt hic. Nā qꝫtitas ſm ſe nō terminat motū: ſꝫ ſm ꝙ eſt ꝯiūcta forme nāli ꝛ qꝫtū ad aliqꝺ eē ꝑfectū vel imperfectū ꝛ illud ē indiuiſibile vt cōiter dr̄. Uel dicatur ꝙ lꝫ qꝫtitas que eſt terminus motus ſit diuiſibilis ſm ſe: tn̄ qꝫtū ad ſui receptionē immobili eſt indiuiſibilis: ita. ſ. ꝙ nō pus tpe recipiť vna ps qꝫ alia: ſꝫ tota ſimul: ꝛ iō receptio iſta eſt in indiuiſibili. ſ. in inſtanti. quare ꝛc.

ℭ Secundum igitur finē mutationis quod pmum dr̄ exiſtit ꝛ eſt: contingit eni perfici mutationē ꝛ eſt mutatiōis finis qꝺ oſtēſum eſt indiuiſibile eſſe ꝓpter id ꝙ finis ē: quod ſm principium omnino non eſt: non enim principium eſt mutationis ꝛc. Textu commenti. xlvj. Queſtio. xv. A

Conſequenter queriť. Utrum in motu ſit pmū mutatum eē a parte ante. ℭ Arguitur ꝙ ſic. Quia cuiuſlibet cōtinui finiti opꝫ eſſe duo vltima ſicut ē in linea: ꝛ ſupficie ꝛ hꝫ. Sꝫ aliquis motus eſt quoddā cōtinuū finitū: vt manifeſtū eſt in iſtis inferiorib⁹ motib⁹ q incipiunt poſtqꝫ mobile qeſcebat ꝛ terminanť: ita ꝙ mobile quieſcit. g̃ ꝛc. ℭ Itē ſicut ſe hꝫ tps finitū ad inſtās ſic motus finit⁹ ad mutatū eē p cōuenietē ſilitudinē. Sed cuiuſlibet tpis finiti ſūt duo inſtātia. ſ. pmū ꝛ vltimū. vt pꝫ in 4° huius. g̃ cuiuſlibet motus finiti debēt eē duo mutata eſſe. Unū pmū ꝛ aliud vltimū. q̄re ꝛc. ℭ Itē ſi motus nō hr̄et pmū mutatū eē a pte an̄ ſequereť ꝙ eēt iterminat⁹ a pte an̄: ꝛ p ꝯn̄s infinitus: qꝺ eſt impoſſe. vt pꝫ ad ſenſuz. Et pꝫ ꝯn̄tia: qꝛ motus nō terminať a pte an̄ niſi p pmū mutatum eſſe: ſicut tempus non terminatur niſi p inſtans. T.c.91

¶ Oppoſitum determinat Ariſtoteles in litera.

Iſta queſtio eſt bene dubitabilis: ſed dimiſſis verbis aliorum que non euacuant difficultatem queſtionis: dico premittendo quaſdam di/

Motus capitur tripl'r ſtinctiones prius poſitas. Una eſt diſtinctio famoſa: quia poteſt motus accipi pro perfectione diminuta que fluit ꝛ hoc modo eſt in tribus generibus. vt viſum fuit ſup̃s. Alio modo accipitur pro fluxu continuo quo mobile dicitur fluere de vna parte perfectionis ad aliam: ꝛ ſic eſt ĩ genere quantitatis per ſeruẽ puto. Alio modo accipitur motus pro receptione huius perfectionis coniuncta cũ iſto fluxu: ꝛ ſic eſt de genere paſſionis. De primis duob⁹ ſignificatis eſt magis dubitatio: ꝛ viſo de eis ſatis apparebit de tertio: quia receptio perfectionis currit curſu il lorum quantum ad propoſitum. ¶ Alia diſtinctio eſt ꝙ motus aliquando accipitur proprie pro mutatione diuiſibili ꝛ temporali: ꝛ de hoc queritur hic. Aliquando ſumitur improprie ꝑ mutatione indiuiſibili. vt cũ dicim⁹

B ꝙ ſenſus eſt motus a ſenſibili ꝛ huiuſmodi.

ꝯ p̃ma ¶ Tunc dico ad queſtionẽ. primo ꝙ ſi accipiatur motus pro fluxu continuo, ſic non eſt in ipſo primum mutatum: ē intelligẽdo per primum mutatum eē primam partem illius fluxus continui: ſicut videtur Ariſto. intelligẽ: ꝛ h̃ eſt facile videre: quia in illo quod eſt diuiſibile in infinitũ non eſt pars prima. hec manifeſta: ſed quodlibet cõtinuũ eſt diuiſibile in infinitum. Unde iſte fluxus continuus qui dicitur motus ſecundum famoſiorem acceptionem eſt diuiſibilis in infinitũ: ſicut ꝛ tempus menſurans ipſum

T.c.33 vt patet i iſto 6°. quare ꝛc. ¶ Scdo dico ꝙ ſi accipiatur

ꝯ ſcda motus pro perfectione diminuta que fluit ſic eſt diſtinguẽdum: quia iſta perfectio vel eſt quantitas ſicut in motu augmentationis: ꝛ tunc non eſt dubium ꝙ non eſt ibi prima pars: quia quantitas continua eſt diuiſibilis in infinitas partes eiuſdem proportionis. vt probatum fuit prius: ꝛ in infinitis non eſt aliquod primum. vt manife-

T.c.15. ſtũ eſt: ꝛ h̃r ſcdo metaphyſi. Vel iſta perfectio eſt ipſũ vbi ſiue locus: ꝛ ſic non eſt ibi accipẽ primum vt cõmuniter dicitur: quia ipſum vbi eſt diuiſibile in infinitũ ſicut ꝛ locus. ſ. ſuperficies. Unde mobile quod mouetur per aliquod ſpatium ſp̃ prius tempore pertranſit ſpatiũ minus ꝙ̃ maius: ꝛ prius tempore ē in loco minori ꝙ̃ in maiori. ¶ Conſiderandum tamẽ eſt ꝙ dum aliquod mobile mouetur quod prius quieſcebat bene eſt aſſignare p̃m̃ locum in quẽ mouetur: loquẽdo de primo loco qui nõ ē aliqua pars illius loci in quo quieſcebat: ſed non eſt dare

Nõ dat̃ p̃ª ps loci a quo re primam partẽ loci in quo ſeparatur: immo quacunq; parte illius loci data eſt dare priorẽ a qua recedit mobile dum mouetur: ꝛ ſimiliter in illo loco primo qui non ē aliquid illius loci prioris ĩ quo quieſcebat nõ eſt aſſignare primam partem in qua primo recipiatur vel ingrediatur prima pars mobilis: quia tales partes ſunt infinite ꝛ h̃ põt manifeſtari deſcriptiõe ſenſibili. Sit enim a. mobile quod locatur. ꝛ b. ſit locus in quo quieſcit. Dico ꝙ eſt bñ accipẽ aliquẽ locũ immediatũ ipſi b. qui quidẽ locus nõ eſt aliquid ipſi⁹ b. ꝛ ſit ille locus c. vt hic b. c. tunc cũ a. mouebit̃ de b. in c. non erit accipẽ primã partẽ ipſius b. quã p̃ dimiſerat ipſum mobile: nec erit accipẽ primam partẽ ipſius c. quam primo intret ipſũ mobile vl̃ pars eius: q: h̃ꝫ partes ſunt infinite ꝛ in motu locali non eſt accipere primam partem ipſius vbi a parte principij. Si autẽ perfectio diminuta que fluit ſit aliqua qualitas ſenſibilis vt caliditas aut huiuſmodi: tunc eſt magna difficultas an ſit aliqua prima pars illius quam recipiat primo mobile: ꝛ loquor de parte qualitatis q̃ dicit̃ grad⁹ eius: non enim de parte qualitatiua quam h̃ꝫ ſm̃ extenſionẽ ſubiecti: quia de iſta non eſt dubium ꝙ non eſt dare primam: cum qualitas ſit diuiſibilis in infinitum ſicut ꝛ magnitudo quã informat. De parte ergo q̃ eſt gradus q̃litatis ꝛ forte eſt ſuppoſitũ eius. vt prius tãgebat̃. ē dubium difficile vtrũ ſit aliqua prima in mobili. Uerbi gr̃a cum aliquid caleſcit vtrũ fuerit aliquis primus gradus caliditatis receptus in mobili. Qui quidẽ gradus ſit perfectiſſimus ꝛ poſt ipſum ſequunt̃ alij perfectiores: ꝛ dicit̃ cõiter q̃ non eſt aliquis gradus huius qualitatis imꝑfectiſſimus: immo eſt ꝓceſſus in infinitum in talib⁹ gradibus. Cuius ratio poteſt eē: quia quantacunq; ſit aliqua pars ipſius alterabilis que tota ſimul incipit recipẽ caliditatem: tamẽ vna pars illius partis eſt propinquior ipſi alteranti ꝙ̃ alia: ꝛ hoc in infinitum: medietas enĩ illi⁹

Agẽs ꝑfectius agit in paſſum ꝓpiquũ partis eſt propinquior alterãti ꝙ̃ ipſa tota: ꝛ adhuc medietas ꝓpinquior ꝙ̃ tota medietas: ꝛ ſic in infinitũ. nunc autẽ agẽs corporeũ ꝑfectius agit in illud quod ē ſibi propinquius ꝙ̃ in remotius vt videm⁹: q: quamuis corpus luminoſum ſit ſimul illuminans omnes partes medij alicuius ſcilicet in primo inſtanti ſue appropinquationis: tamen ſine dubio ꝑfectius illũinat̃ pars propinquior ꝙ̃ remotior. Similiter cum ignis appropinquat̃ aque agit in aquã calefaciendo quãuis in illo inſtanti quo ſufficienter eſt appropinquatus alicui parti aque: incipiat q̃libet pars recipere caliditatem ꝛ habet aliquẽ gradum caliditatis: ꝛ tñ pars propinquior ipſi igni perfectiorem caliditatẽ h̃ꝫ ꝙ̃ ps remotior: ꝛ ps remotior h̃ꝫ minus perfectã ꝛ ſic eſt ibi infinitas quedam graduũ ſimul exiſtẽtium in diuerſis partibus quantitatiuis illius aque. ¶ Conſide-

Lumẽ ꝛ q̃litates ſenſibiles differenter agunt randũ tñ ꝙ in hoc eſt differentia quedam inter lumen ꝛ alias qualitates ſenſibiles ſm̃ quas eſt alteratio: quia q̃s ꝓpinquior corpori luminoſo v' cãdele ꝛ h̃ꝫ: poſt q̃ in inſtanti recipit lumẽ non magis ſit luminoſa in ꝓceſſu tp̃is ꝙ̃ prius: dũmõ maneat in equali diſtantia ad corp⁹ luminoſum: ꝛ luminoſum corp⁹ maneat eq̃l'r luminoſum: vt ſi candela manẽs eque luminoſa ſtet iuxta aliquam ptẽ aeris per vnam horam in eadem ꝓpinquitate: iſta pars nõ erit magis luminata ĩ fine hore ꝙ̃ fuit in p̃ncipio: ſed in alijs qualitatibus eſt ecõtrario. Nam eadẽ ps ipſius alterabilis cũ eſt eque propinqua alteranti inuenitur calidior in fine alicuius temporis ꝙ̃ prius in principio: dato ꝙ alterans maneat eque forte vel forte minus forte: ꝛ ita ꝙ in illa parte gñatur vnus gradus illius qualitatis poſt alium. Et huius diuerſitatis forte ratio eſt: q: lumini non eſt aliquod contrarium poſitiuum. Caliditati autẽ bene eſt contrarium: ꝛ ſimiliter in ſimilibus.

C Qualitas ē determinata ¶ Et eſt notandũ ꝙ ſm̃ iſtã poſitionẽ quodã modo eſt ſimile de qualitate ſm̃ quam ē alteratio: ꝛ de q̃ntitate continua. Nam ſicut cuiuſlibet ſpeciei quantitatis continue permanentis eſt aliquod indiuiduum maximũ quo nõ ē aliqđ maius: nec põt eē ex parte nature. Uel aliqua ſuperficies eſt ita magna ꝙ nõ poteſt eē maior: ſicut vltima ſuperficies conuexa celi: ꝛ ſimil'r de linea ꝛ corporeitate. vt tactum fuit in. 3. ꝛ tñ nulla iſtarũ eſt determinata ad vltimum totaliter: immo qualibet q̃titate continua data in

Caliditas ē determinata ĩ gdus exiſtente minor põt dari. Simil'r caliditas eſt determinata ad gradũ ꝑfectiſſimum ſimpl'r quo non põt eſſe perfectior ex parte nature: ſicut eſt caliditas ignis puri ꝛ nõ ē determinata ad gradum imperfectiſſimum ſimpl'r: immo quocunq; gradu caliditatis dato imperfecto eſt dare imperfectiorẽ ſaltẽ in toto dum aliquid preciſe caleſit accidẽtal'r. vt dctñ eſt: ꝛ ſimil'r eſt de alijs qualitatibus ſꝫ q̃s

In motũ inuenitur p̃mũ mutatũ eſſe eſt alteratio proprie dcã: ꝛ hec opinio cõis bene eſt apparens: nec dico ad p̃ns aliquid contra eam.

¶ Sꝫ aduertẽdũ eſt vlterius: ꝙ iꝫ in motu nõ ſit dare p̃m̃ mutatũ eē a pte añi intelligẽdo ꝑ p̃m̃ mutatũ eē ptẽ mot⁹ ſm̃ quã aliqđ mouet̃: tñ ſi per p̃mũ mutatũ eſſe intelli

gatur indiuiſibile a quo initiatur motus ſic non eſt inconueniens in motu qui eſt fluxus forme eſſe primum mutatum eſſe:aliter enim iſte fluxus non poſſet intelligi nouus et terminatus a parte ante niſi fuiſſet aliquod indiuiſibile ante quod nihil fuit de illo: et poſt quod eſt totus ille fluxus et illud indiuiſibile correſpondet primo inſtanti temporis menſurantis illum fluxum finitum: ſed non poteſt proprie eſſe mutatū eſſe illius motus:q2 ante ipſuȝ nihil fuit ipſius motus quod non eſt in mutato eſſe nihilominus tamē illud eſt primuȝ mobile a quo initiatur mot9.
Et puto q͂ hoc intelligit Commentator in octauo huius
Cõ.21. ſuper illud capitulum. Principium autem conſiderationis. vbi dicit ſic. Sed prima pars in actu motuum qui ſiunt ſiue fuerit tranſmutatio in loco aut in qualitate aut in quantitate fit ſubito.i.in inſtanti non in tempore. et ſi non:tunc ante tranſmutationem inueniretur tranſmutatio: et non eēt tranſmutatio noua omnino. Uult ergo plane Commentator q͂ in motu nouo fuit prima pars et illa fit in inſtanti. ſed non intelligit primam partem quantitatiuam ipſius fluxus:quia hoc expreſſe ꝯdiceret Ariſt. et veritati. Nec poteſt intelligere primam partem illius perfectiōis q̄ gñatur pars poſt partē:q2 ſine dubio hoc non poſſet eſſe verum in agmentatione per quam acquiritur aliqua quantitas cōtinua: et tamen ipſe vult q͂ hoc eſt in omni noua tranſmutatione. Vnde non videtur relinqui q͂ ipſe intelligat aliud per illam primam partem niſi primum indiuiſibile a quo initiatur motus et huiuſmodi indiuiſibile poteſt vocari pars prima inquantū ſe habet quodammodo ad modum forme: et hoc forte innuit Commentator in ſuis verbis: vbi dicit prima pars in actu id eſt prima pars que ſe habet ad modū actus et forme. ſicut enim res nō eſt anteq̄ forma ſit: et ſtatim forma adueniente res hȝ eſſe:ſic ante illud indiuiſibile non erat ille motus ſic ſtatim poſt illud indiuiſibile ſequitur motus. Quod ſi quis melius intelligat placet mihi.

Ad rationes pȝ ex dictis. Omnes enim concludunt q͂ in motibus aliquib9 ē p͂mum indiuiſibile a quo initiat᷑ motus: et illud nō ē pars motus ſicut inſtans non eſt pars temporis. ¶ Et quod accipitur in 3a ratiōe q͂ motus nō terminatur niſi p mutatum eſſe. dicendum q͂ verum eſt a parte poſt: ſȝ a parte ante bñ terminatur per aliquod quod non eſt mutatū eē ꝓprie reſpectu illius mot9:ſed eſt indiuiſibile ante qd nihil erat actu de illo motu. Sȝ remanet hoc dubium q͂ ſicut flux9 forme ſubſternit᷑ forma vel ſaltē fluxus a quo initiatur motus ſubijcitur indiuiſibile forme. ſ. ſine gradu perfectiōi. Forte dicendum q͂ verum eſt de indiuiſibile forme quod poſſet per ſe ſubſiſtere:ſed in iſto continentur infinita que ſic poſſent p͂ ſe exiſtere ſine alijs: quēadmodū de partibus quantitatiuis dicebatur.

¶ Quoniā autem omne quod mouet᷑ in tēpore mouetur ex quodā in quiddā. Textu commenti. lxxiiij. Qõ.xvi.

A Queritur hic. Utrum illud qd mouet᷑ localiter dum mouet᷑ ſit in aliquo loco eodeȝ per aliquod totuȝ tp̄s. ¶ Et arguit᷑ qd ſic. Quia illud quod in aliquo toto tp̄e non mutat totum locuȝ videtur in tēpore illo eē in eodeȝ loco: hoc videtur euidēs. Sed aliquid dum mouetur nō
T.c.76 mutat locū totū ſicut quod mouetur localiter circulariter. vt dicit᷑ in.8o huius. quare etc. ¶ Itē ſicut illud quod alteratur ſe habet ad qualitateȝ: ſic illud quod mouetur localiter ſe habet ad locum. per conuenientem ſimilitudinem. Sed illud quod alteratur dum alteratur eſt in eodem tempore ſub eadem qualitate. Uerbi gratia, duȝ aliquid caleſit per totum tempus calefactionis manet ſub gradu vel parte caliditatis quam habuit in primo inſtanti temporis menſurantis iſtam alterationem. Si enim ille gradus corrumperetur:aut erit corruptus in aduentu termini ad quem:quod eſt falſum:q2 eſſet vel fuiſſet corrumpēs quod non eſt:nec ipſuȝ alterabile q2 caleſit: nec ipſum calefaciēs:quia iſtud generauit illum gradum: et ſic idem et ſm idem eſſet cauſa contrariorū. ſ. generationis et corruptionis eiuſdē. Nec eſt dicendum qd ille gradus corrūpat ſeipſuȝ. hoc enī ſtatim eēt ridiculū. q̄re etc. ¶ Preterea in motu augmentationis mobile dum augmentatur in aliquo toto tempore manet ſub eadem quātitate. ridiculum enim eſſet dicere q͂ dum aliquod augetur quantitas que preexiſtebat in ipſo corrumpatur: vel quantitas quam acquiſiuit in tempore augmentationis corrumpatur adueniente termino augmentationis quare ſimiliter in motu locali debet contingere:q2 mobile p aliquod tempus maneat in eodē loco dum mouet᷑.
¶ Oppoſitum vult Ariſt. hic.

Dicendum p͂mo q͂ illud quod mouetur localiter dum mouetur nō habet eſſe in aliquo loco per aliquod totum tēpus:ſed in quocūq͂ ſpatio ſibi equali eſt ſolum in inſtanti duȝ mouet᷑ continue. B 2a ꝯ͂c[?]
Et hoc breuiter probatur ratione Ariſto. in litera. quia ſi hoc eēt ſequeretur q͂ ſimul quieſceret et moueret᷑: qd eſt impoſſibile. Et probatur conſequentia: quia illud dicit᷑ q[ui]eſcere quod eodē modo ſe hȝ nunc vt prius. Modo in quolibet tempore eſt prius et poſterius vt patuit. ergo in tēpore illo eodem modo ſe habebit quantum ad locum nunc ſicut prius: et ſic quieſcet: et ponit᷑ moueri in tempore iſto continue. Et p conſequens in quolibet eiuſdem parte. ergo ſimul mouebitur et quieſcet. Et eadē ratione dicendum q͂ illud quod alteratur dum alteratur non habet aliquam partē qualitatis: que acquiritur in aliquo tempore ſine acquiſitione alicuius alterius partis:immo in quolibet inſtāti acquirit aliā et aliā partem. Sed vtrum prima pars remaneat adueniente ſcd̄a bene eſt dubiū: et de hoc fuit prius aliquid tactum. Similiter autem intelligo de motu ad quantitatem ſuo modo.

Ad primam rationem cum dicitur. illud qd non mutat locum etc. Uerum eſt ſi totū C nullo modo mutat locum et cum dicitur q͂ corpus circulare quod mouetur localiter totum non mutat locū. Dico q͂ veruȝ eſt qd ipſum totum non mutat locuȝ ſm ſubiectum:ſed bñ mutat locum ſm formam. Et partes eius mutāt locum et ſm ſubiectum et ſm formam. Et poteſt intelligi mobile totum mutare locum ſm ſubiectū quādo ipſum totum mobile in vno tempore vel in vno inſtāti eſt in aliquo loco totaliter diuerſo ab illo in quo prius erat: ita qd nihil illius mobilis prius erat in illo loco: et ſic cum animal procedit localiter manifeſtum eſt qd menſuratione motus ē in aliquo loco in quo nihil eius erat ante ipſum motum:ſed erat totaliter diuerſus locus. mobile autē quod mouetur circulariter non inuenitur in vno tempore: vel in vno inſtanti in aliquo loco in quo nihil erat prius de ipſo:immo in quocunq͂ loco inuenit᷑ in aliquo tempore:in illo eodē prius erat aliquid ipſius. Sed tamē mutat locū ſm formam:q2 partes eius mutant locum ſm ſubiectum et ſm formam: et hoc eſt ipſum totū mutare locum ſm formam. Q2 autē partes eius mutēt locū ſm ſubiectū patet:quia pars in vno tēpore inuenitur in vno loco in quo prius non erat nec ſm ſe totā nec ſm aliquid ſui:ſicut ſol cum eſt in oriēte ſupponit᷑ tali parti terre cui nō ſupponebatur cum erat in occidente et huiuſmodi. Et forte hoc eſt ipſum partem mutare locū ſm ſubiectū mutare aūt locum ſcd̄m formam eſt habere ali

Mutare locuȝ ſm formam

Mutare locuȝ ſm ſbm

quam proprietatem ⁊ diſtantiam reſpectu alicuius par/
tis: circa quod reuoluitur mobile. ℭ Ad aliam rationez
dico ꝙ alterabile bene habet eandem qualitatē in aliquo
tempore dum alteratur: ſed non habet eaȝ preciſe ⁊ ſine
acquiſitione alterius: q2 ſic quieſceret: ſed continue acqui
rit aliam ⁊ aliam ⁊ acq̄ſita poſteriori remanet prior. vt
cōiter imaginantur plures. Uel ſi dicatur ꝙ adueniente
parte poſteriori deficit prior: tunc diceret ꝙ prior corrū-
pit ab illa que aduenit in tempore ſequente illud inſtans
in quo gñabit: illa enim eſt perfectior ꝙ̄ȝ precedens: ⁊ ha
bet quandam cōtrarietatē ad eā ſicut excellens ad dimi/
nutū. ℭ Sȝ de quantitate nō eſt bñ manifeſtuȝ qualr̄ cor
rumpat. Sed de hoc non plus ad preſens.

ℭ Explicitunt queſtiones Joannis de Janduno ſuper ſex/
tum de Auditu phyſico.

ℭ Incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper ſeptimum.

Omne qđ mouet̄ neceſſe eſt ab ali
quo moueri. Si qdē igit̄ i ſeipſo
non habet pꝛicipiū motus mani/
feſtū eſt ꝙ ab altero mouetur ⁊c.

Textu commen. j. Qō. j.

A Queritur hic ꝓ. Utrū aliqd mo/
uea tur a ſeipſo. ℭ Ar/
guit̄ ꝙ qđ ſic. Quia qđ mouet̄ a pn° in/
trinſeco mouetur a ſeipſo. Hec vr̄ mani
feſta. Sȝ aliqd mouet̄ a pncipio intrin/
ſeco: q2 nā eſt pn̄m intrinſecū: multa aūt
mouentur nāl'r. vt pȝ in iſta ſcia. ḡ ⁊c.
ℭ Itē qđ intelligit ſeipȝ mouet̄ a ſeipſo:
Te.c.2. quia intelligere eſt moueri ab intelligibili. vt patet. 3. de
T.c.15 anima. Sed aliquid intelligit ſeipm. ſ. q̄libet ſuba immā/
lis ⁊ pcipue pma: q2 vt hȝ ex. 3. de aia: in ſepatis enī a mā
idē ē intelligēs ⁊ qđ intelligit. q̄re ⁊c. ℭ Itē oē qđ moue
tur ⁊ nō mouet̄ ab alio mouet̄ a ſeipſo. Sȝ pmū mouēs
mouet̄ ⁊ nō mouet̄ ab alio: hoc pbat̄ ꝓ: q2 pmū mouēs
mouet̄: q2 qđ ē intrinſecū mobili mouet̄. hoc eſt manife
ſtū. Uñ motis nobis mouētur oia q̄ ſunt in nobis. ſȝ mo
tor pmus eſt intriſecus ꝓ mobili. Aliter enim pm⁹ mot⁹
nō eēt nālis: q2 hec ē diſpō cāe agētis i reb⁹ nālis. ſ. quod
Cō.1. eſt in re. vt Cōmē. dicit ſup 5m metaph. caplo de pn°. ḡ p
Cō.33. m⁹ motor cū ſit agēs motū. In ſepatis. n. a mā idē ē mo
uēs ſm finē ⁊ ſȝ agēs. vt vult Cōmē. in 12°. ḡ ipſe pm⁹
motor eſt intrinſecus mobili: ⁊ ſic mouet̄ ad motū mobi
lis. Qȝ aūt nō moueat̄ ab alio manifeſtū ē: q2 ſic nō eēt ꝓ
mus motor: ⁊ ſic eēt pm⁹ motor ⁊ nō pm⁹ motor. ḡ ⁊c.
ℭ Oppoſitū Ariſt. vult in litera: ⁊ ſimiliter Cōmētator.
volunt enim ꝙ oē qđ mouet̄ ab alio mouet̄: quod autē
mouet̄ ab alio non mouet̄ a ſeipſo: niſi diceret̄ ꝙ aliqd
eſt aliud a ſeipſo: quod eſt impoſſibile.

B Ad euidentiam q̄onis eſt intelligēdū pmo: ꝙ
aliqd moueri a ſeipſo pōt in
ꝙ pma telligi dupl'r. Uno mō p ſe ꝓ. Alio mō p ſe nō ꝓ. ℭ Et ſic
ſecunda dico ad q̄onē duo. Primo ꝙ nihil mouet̄ a ſeipſo p ſe ꝓ.
Scđo ꝙ aliquid bñ mouet̄ a ſeipo: lȝ nō ꝓ. ℭ Primum
oñdit̄ p demonſtrationē Ariſt. in litera. Ad cuius intel/
Oē qđ lectū p̄ſupponēda ſunt aliqua. Primo ꝙ oē qđ mouet̄ ē
mouet̄ ē diuiſibile: ⁊ loquimur de motu ꝓprie dicto q eſt act⁹ im
diuiſibi/ perfectus cū potētia ⁊ fluxus cōtinue ad cōplemētum: ⁊
le hoc pȝ ex 6° hui⁹: vbi demrātū ē ꝙ oē ꝙ mouet̄ ē corp⁹
T.c.32 Illā autē demrātionē ad p̄ñs non reſumo pp breuitatē.
Secūdo ſuppono: ꝙ nihil prohibet conditionalē ſeu ꝓ/
poſitionem hypotheticam eſſe veram: cuius antecedens
eſt ſimpliciter impoſſibile: vt ſi aſinus volat aſinus habȝ Condi-
alas: ⁊ hoc eſt manifeſtū cuilibet ſani capitis. ℭ Et addo tionalis
hoc ſm Commētatorem: q2 cum aliqua conditionalis ſeu eſt q̄ñq3
hypothetica eſt vera quantūcunq3 eius antecedēs ſit im- vā cu⁹
poſſibile omne illud eſt falſum: ex quib⁹ ſequitur deſtru añs eſt
ctio ⁊ falſificatio illius hypothetice. Verbi gratia. Si di falſum
ceremus ꝙ aliquod volanle eſt per ſe retētibile in aere:
ex hoc ſequeretur iſtam eē falſam: ſi aſinus volat aſinus
habȝ alas: vt exemplificat Commētator. Unde oportet
iudicare illud eſſe falſum. ſ. ꝙ aliquod volatile ſit per ſe
retētibile in aere. Similiter ſi quis poneret ꝙ omne ani
mal eſt quadrupes naturaliter: ex hoc ſequitur ꝙ hec ſit
falſa. ſi aliquis eſt homo naturaliter: ſolum habet duos
pedes: ⁊ tamē hec conditionalis eſt vera ⁊ neceſſaria. Et
ideo iudicandum eſſet illud eſſe ſimpliciter falſum. ſcȝ ꝙ
omne animal eſt quadrupes. Similiter autez ⁊ in alijs.
ℭ 3° accipio ꝙ cū aliqua diſpoſitio ĭheret̄ alicui ſubiecto
per ſe primo: non oportet eam remouere ab ipſo ſi remo
ueat̄ a quocūq3 alio. Verbi gratia. riſibilitas ineſt homi
ni primo ⁊ conſtat ꝙ non remouet̄ ab homine: per hoc
ꝙ remouet̄ ab aſino. ſimiliter āt ⁊ in alijs. ℭ. 4° accipio
ꝙ ſi pars alicuius mobilis quieſceret quodcūq3 ſit illud
ipſum totum non moueret̄ p ſe primo. ita ꝙ lȝ in aliqui
bus mobilibus impoſſibile ſit partē quieſcē ſicut in cor/
pore celeſti: tamē hec conditionalis eſt vera. Si alicuius
mobilis pars quieſcat: illud mobile non mouetur a ſeip
ſo primo. ⁊ hoc probatur: q2 ſi pars alicui⁹ mobilis quie
ſceret: ⁊ illud mobile moueret̄ tūc nō moueret̄ niſi rōe
ptis. ſ. ratione illius partis que non quieſceret: quod aūt
ineſt alicui ratione vnius partis: ⁊ non alterius nō ineſt
ei primo. vt pȝ ex primo poſteriorum: ⁊ manifeſtū ē cui
libet intelligēti. ℭ Et pōt confirmari: q2 nihil pōt alicui
perfectius ineſſe ꝙ̄ȝ p ſe ⁊ primo. Si igitur aliquid inexi/
ſtens alicui rōne partis vnius ⁊ non ratione alterius in/
eſſet p ſe ⁊ primo: tunc ita pfecte ineſſet ei ſicut ſi ineſſet
ſm oēs partes. quod ē abſurdum. ℭ His ꝑintellectis de Rōꝑ ꝗ
monſtratio Ariſto. pōt dupliciter formari. Primo oſten nis.
ſiue: ſic omnne illud quod quieſcēt ſi aliquod alterum qe
ſceret mouetur ab alio vel nō mouetur a ſeipſo p ſe ⁊ ꝓ/
mo. hec pȝ ex 3° ſuppoſitiōe: ſȝ omne quod mouetur qe
ſceret ſi quoddam aliud quieſceret: ita ſcȝ ꝙ nō moueret̄
p ſe ⁊ primo. hoc pȝ ex alijs tribus ſuppoſitionibus pre
miſſis. ergo ⁊c̄. ℭ Itez poteſt formari inducendo ad im/
poſſibile. ſi aliquid moueretur a ſeipſo p ſe ⁊ primo: tūc
non oportēt ꝙ ſi pars eius quieſcēt ⁊ ipſuȝ quieſcē, id eſt
non moueri per ſe ⁊ primo: ſed hoc eſt falſum ergo ⁊ ꝓ/
mum. falſitas conſequētis eſt manifeſta ex ſuppoſitione
quarta: ⁊ conſequētia manifeſta eſt ex 3a: q2 cum aliqua
diſpoſitio ⁊c̄. ℭ Itē poteſt formari oſtēſiue ſic: illud ē fal
ſum ⁊ impoſſibile ex quo ſeq̄retur deſtructio hypotheti
ce vere ⁊ neceſſarie. hoc patet ex adducto in ſcđa ſuppo
ſitione. ſȝ ſi aliquid moueretur a ſeipſo primo ſequeretur
ex hoc falſitas conditionalis que ſimpliciter eſt neceſſa/
ria ⁊ vā ſcȝ huius conditionalis ſi cuiuſcūq3 mobilis pe
quieſcat illud mobile non mouetur p ſe ⁊ primo. Qȝ au/
tem hec ſi vera probatum eſt ſm quartam hypotheſim:
ſed ꝙ ſequitur eius deſtructio manifeſtum eſt ex tertia
ſuppoſitione. ℭ His autē ſuppoſitionibus intellectis ⁊
ſic formata demonſtratione Ariſto. faciliter ſoluuntur q̄ C
dam obiectiones quas aliqui induxerunt contra verba
Ariſtotelis. Dicit enim Ariſtoteles. ꝙ parte quieſcente
quieſcit totum: ⁊ cui obijcit Galienus. vt recitat Comen/ Obtio
tator qui dicit: ⁊ imo poſſibile eſt totum moueri per ſe da ꝓ°.
to ꝙ vna eius pars quieſcat. Naȝ vna parte mobilis qe Cō.1.
ſcente adhuc alie poſſunt moueri: ⁊ ſic illud mobile dici

Oble/ tur moueri ratione partis ⁊ per ſe. ¶ Item videtur Ari
ctio 2ª ſto. ſupponere vnum falſuȝ. ſ. ꝙ cuiuſlibet mobilis pars
poſſet quieſcere. Hoc autem eſt falſum pro corporibus
celeſtibus que neceſſario mouentur ⁊ ſm ſe totum ⁊ ſm
Ad pᵐ partes. ¶ Ad primum patet ex dictis. Nam per ſe acci/
pitur dupliciter. Uno modo prout diſtinguitur cōtra pu
re per accidens: ⁊ ſic illud quod ineſt ratione partis bene
ineſt per ſe. Alio modo accipitur per ſe proprie pro eo ꝙ
eſt primo: ⁊ ſic illud quod ineſt vni parti ⁊ non alteri nō
ineſt ei primo. ſic autem intellexit Ariſto. ꝙ ſi alicuius mo
Ad 2ᵐ bilis pars quieſcat totum quieſcit: id eſt non mouetur p̄
mo: ⁊ ſic iſte non intellexit ſermonem Ariſto. ¶ Ad aliud
etiam ſolutum eſt. Nam ⁊ licet in aliquibus mobilibus
partes non poſſint quieſcere. ſ. i perpetuis: tamē hec con
ditionalis eſt vera. ſi talis mobilis pars quieſceret totuȝ
non moueretur primo. vt dictuȝ eſt: ⁊ ſic ſine dubio intel
lexit Ariſt. non enim dixit ponatur pars illius mobilis quie
ſceret: ſed dixit parte quieſcente quieſcit totum: ⁊ hic ſer
mo habet vim conditionalis. Nam vt dicunt grammati
ci ablatiuus abſolutus poteſt exponi per ſi vel dum vel
quia ita ꝙ ſenſus eſt ſi pars quieſceret in quocūq; mobili;
quieſceret totum modo predicto. quare ⁊c̄. ¶ Item Cō
Corpis mentator ponit aliam ſolutionem ad iſtaȝ rationē: qꝺ ps
ps conſi corporis celeſtis poteſt conſiderari dupliciter. Uno mo
deratur do inquantum eſt corpus: ⁊ ſic non eſt ei impoſſibile nec
dupl'r repugnat ei quieſcere: q: tunc omni corpori repugnaret
quieſcere. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt
tale corpus. i. nec graue nec leue. ⁊ ſic impoſſibile eſt ipſi
quieſcere. ⁊ ideo Ariſto. ponit illud qꝺ eſt poſſibile ſm
D ꝙ eſt poſſibile: non ſm ꝙ impoſſibile: q: cōſtat de corpe
ſm ꝙ eſt corpus ꝙ eſt mobile ⁊ non de corpore ſm ꝙ eſt
Dubiuᵐ talis nature determinate. ¶ Sed contra hec eſt dubita/
tio fortis: q: propoſitio reddit' impoſſibilis ſimpl'r nō ſo
lū qñ p̄teritū repugnat obiecto ratione generis: ſed cum
repugnat rōne dīe ſpecifice. vt iſta eſt ſimpl'r impoſſibi/
lis. hō eſt irrōnalis: q: irrōnale repugnat homini ratiōe
differētie ſpecifice: licȝ nō repugnat rōne qua aīal. Et ſi po
neret' ꝙ hō eſſet irrōnalis ſequit' incōueniens. ſ. ꝙ oppo
ſita ſimul erūt in eodē. Et ſic diceretur in ꝓpoſito ꝙ par
ti corporis celeſtis repugnat quieſcere ratione differen/
tie ꝓprie: ⁊ ideo eſt impoſſibile ſimpl'r ipſam qeſcē ⁊ nō
Rᵒ dȝ poni in eē. ¶ Et forte adhuc pōt ſaluari illa ſolo Con
mētatoris: nō enim intēdit Cōmētator ꝙ cuȝ aliquid eſt
impoſſibile rōne dīe ſpecifice ⁊ poſſibile ratiōe generis
ꝙ illud deberet poni in eſſe ſine omni inconueniente cōſe
quēte: ſed intēdit ꝙ ſi ponit' in eſſe ex eo ſolo poſito in eē
nō ſequitur impoſſibile. vt ſi ponat' qꝺ ſit irrōnalis rōne
qua animal ex hoc ſolo nō ſequitur aliquod impoſſibile
ſed ſi ſequeret' erit ꝓpter qdā aliud. Silr cum in omni
mobili ſit partē quieſcere idem ꝙ corpus ex hoc ꝙ pone
ret' quieſcere rōne qua corpus nō ſequit' aliquod impoſ
ſibile. Unde relinquit' ꝙ impoſſibile ſequēs. ſ. ꝙ illō non
ſit p̄mo motū ex ſe: ⁊ ſic p̄mu motū: ſequitur ex eo ꝙ po
nit' moueri p ſe: ⁊ p̄mu ex ſe cum eo ꝙ ps eius poſſit qe
ſceret: ⁊ ſic ſequit' ꝙ adhuc ſunt incompoſſibilia. Sȝ ſi il
lud non eſt niſi fuga teneat' p̄ma ſolutio que eſt veriſſima
Obiecᵒ ¶ Obuiauerūt tamē quidam poſteriores expoſitores ſa
tis ſubtiliter, vt mihi videt'. Nam p illā rōnē ꝓbaret' nō
ſoluȝ ꝙ nihil moueret' a ſe p̄mo. Sȝ ꝙ nihil pōt moueri
primo arguēdo ſic. Illud quod quieſcēt ſi aliquod alteꝝ
quieſcēt non moueretur per ſe ⁊ primo. Sȝ omne quod
mouetur quieſceret ſi quoddam alteruȝ non moueret'.
quare ⁊c̄. Maior pȝ per illam ſuppoſitionē cum aliqua
diſpō ⁊c̄. Et minor apparet. Nam omne quod mouetur
hȝ partes: ⁊ ſi pars quieſceret totuȝ quieſceret. ergo ⁊c̄.
¶ Item per tertiam ſuppōnē ꝓbaret' ꝙ triangulus non
habet tres. Primo q: ſi non haberet tres remoueretur a
triangulo ſi remoueatur a quodam altero. ſ. a figura. vt
dicitur primo poſteriorum. Similiter probaretur ꝙ riſi/
bilitas non ineſt hoi primo: q: remoueretur ab homine.
Si remoueret' ab aliquo alio. ſ. ſi remoueret' ab animali
que omnia ſunt inconuenientia manifeſta. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad
iſta ⁊ ad omnia igit' eſt reſpondendū cōſimiliter. Ad qꝺ Solutō
eſt conſiderandū ꝙ iſta tertia ſuppoſitio ſic debet intelli/
gi. Cum aliqua diſpoſitio ineſt alicui ſubiecto primo nō
ſequit' eā remoueri ab illo per remotionē ab alio: dum
modo iſtud aliud ſit extraneum ⁊ diuerſum ab alio reſpe
ctu illius diſpōnis. vt homini reſpectu riſibilitatis eſt ex
traneus aſinus. Et iō ſi riſibilitas remouet' ab aſino non
ſequitur eam ab homine remoueri: ſed ſi illud aliud non
ſit extraneum ſubiecto reſpectu illius diſpoſitionis: tunc
p remotionē ab illo aliu remouet' a ſubiecto p̄ſicut pȝ i
exemplis obiectionū. Modo dico ꝙ ei qꝺ mouet' abſo/
lute non eſt extraneum habere partes reſpectu huius qꝺ
eſt moueri: imo hoc eſt ei neceſſariū: cuȝ omne quod mo
uetur ſit diuiſibile: ſed ei qꝺ ponit' moueri per ſe ⁊ p̄mo
a ſeipſo extrāneum eſt omnino habere partes. Qꝺ ſic pȝ:
q: ſi aliqd habēs ptes moueat ſeipſum p ſe ⁊ primo: tūc
quelibet pars ſeipſam mouebit per ſe: ⁊ ſic vnū ⁊ idem ſi
mul ⁊ ſm idē erit mouēs ⁊ motū ſm eundem motuȝ: ⁊ c
vlterius erit in actu ⁊ in potētia ſimul ⁊ ſm idem ⁊ reſpe/
ctu eiuſdē. vt deducit Ariſt in 8º huius: que omnino ſūt
impoſſibilia manifeſte. Unde manifeſtum eſt ꝙ pars eſt
quoddam extraneuȝ ei quod mouet' per ſe ⁊ primo a ſe
ipſo. Propter quod ſi aliqd moueret' a ſeipſo ⁊ per ſe pri
mo: nō deberet remoueri ab eo per remotionem eius a p
te. Sed vt dicebat' pars nō eſt quid extraneū ab eo quod
mouet' reſpectu huius quod eſt moueri: immo ē ei neceſ
ſariū ⁊ per ſe. Et ꝓpter hoc ſi moueri poneret' remone
ri a parte eius quod primo mouet' tūc ſequeret' illud nō
moueri p̄mo: ⁊ ideo nō valet illa obiectio. ¶ Per idem
ad alias duas inſtantias. Aliquibus tn̄ non placet iſta re
ſponſio: q: ſm hoc melius ⁊ breuius ꝓbaſſet Ariſto. nihil
moueri a ſeipſo p̄pter hoc. ſ. ꝙ idem ⁊ ſm idē eſſet i actu
⁊ in potentia. Et forte concedendū eſt hoc: ſed iſtam de/
monſtratiōem poſuit in octauo huius. Uel dicat' ꝙ ſi riſibi
le remoueret' ab aīali nō remoueret' ſȝ ꝙ ē aliud ab hoie
ſed ſm ꝙ idē. Sciendum tn̄ ꝙ nō eſt aliquid primū mo
tum per negationē cuiuſlibet p̄oris moti: ſed p̄mum p ſe
⁊ ſeorſum ſubſiſtens bn̄ eſt. ⁊ eſt aduertenduȝ ꝙ ſi bn̄ cō
ſideretur aliquid moueri a ſe primo: implicat contradi/
ctionē: q: ex hoc ipſo quod ponit' moueri, ſequitur ipſuȝ T.c.32
habere partes. vt pȝ ex. 6. huius: ⁊ ex hoc ꝙ ponit' ipſū E
moueri a ſeipſū per ſe ⁊ primo: ſequitur ipſum nō habe
re partes, vt oſtenſum eſt: ⁊ ſic includit contradictoria.
Utrū aūt demſtratio Ariſto. ſit demonſtratio propter qd
vel q: dubitatio eſt ⁊ videbit' ſtatim poſt. 2ᵐ

Ad primam rationē: cū dicit' illud qꝺ mouetur a p̄ncipio intrinſeco ⁊c. poteſt dici
ꝙ tale bn̄ mouetur a ſe non primo: ſed ratione partium:
ita ꝙ vna pars eius eſt mouēs ⁊ alia eſt mota: ⁊ hoc bn̄ ē
poſſibile. Et iſta pōt eē ſecunda concluſio poſitionis cuȝ
eius rōne, vt ſic arguatur. Illō cuius vna pars mouet ⁊
alia mouet', mouet ſeipſuȝ per ſe ratiōe partiū per ſe nō
p̄mo. hec ē manifeſta. Sȝ in aliquo mobili, ita eſt ꝙ vna
pars eius eſt per ſe mouēs ⁊ alia p ſe mota: vt in anima
li anima eſt per ſe mouens: ⁊ corpus eſt p ſe motū. ḡ ⁊c.
¶ Ad aliā dico ꝙ non eſt ad ꝓpoſitum: q: nos loqmur
de motu qui differt realiter a ſubſtantia mobilis ⁊ ꝺ mo
tu qui eſt a corpore vel a virtute in corpore. vt Commen
tator dicit in. 8. huius: i omni eniȝ tali motu mouēs ⁊ mo
tum ſunt diuerſa: vel ſm eſſe, ſ. ꝙ eſſe vnius non eſt eſſe
alterius:

ulterius:vel ſm diffinitionē quidditatiuam vt in anima
libus que ſunt hic. vt dicit Cōmē. 18ᵒ huius. modo intel
ligē quo ſubſtantia ſeparata ens actu de ſe intelligit ſe ip
ſam non eſt huiuſmodi motus cōtinuus que eſt actus
imperfectus cum tēdentia ad vlterius complemētum:nec
eſt motus eſſentialiť diſtinctus a ſubſtantia mobilis:ſed
ſolum eſt motus equiuoce quantum ad modum noſtrū
ſignificandi aut intelligēdi. ¶ Ad aliam cum dicit. om
ne quod mouetur ꝛc. Iſtam cōcedo ꝛ nego minorē quā
tum ad primam partē eius. Et cum probatur. quia pri
mus motor eſt intrinſecus primo mobili. Dico ꝙ nō eſt
ei intrinſecum ſm ſubſtantiam ꝛ eſſentiā. ſ. ꝙ eſſe eius ſit
idē quod eſſe mobilis:ſed ſolum eſt intrinſecus ei ſm ap
propriationē nature. ſ. ꝙ natus eſt mouē tale mobile im
mediate ꝛ non aliud: ꝛ tali velocitate ꝛ nō alia. ꝛ vno mo
tu continuo non pluribus:ꝛ tale intrinſecum pōt eſſe ſm
ſe. quare non valꝫ ratio ꝛc. Q. ö. ij.

A Hunc quero. Utrum illa demonſtratio Ari
ſto. ſit demonſtratio propter quid vel quia.
¶ Arguitur primo quod demōſtratio pro
pter quid auctoritate ſancti Thome.
¶ Oppoſitum arguiť auctoritate Cōmen.
Cō.2. Auerrois. qui dicit ꝙ hec demōſtratio eſt de gñe demſa
tionū q̃ dicunť ſigna. ꝛ tales ſunt demōſtrationes. quia.

Ad queſtionem eſt intelligendū ꝙ ſanctus
Thomas qui in omnibus
aut pluribus in quibus potuit conatus fuit cōtradicere
Cōmētatori dicit ꝙ illa demōſtratio Ariſto. eſt propter
quid demōſtratio. ¶ Ad cuius euidētiam eſt intelligen
dum ꝙ mouē ſeipſum nihil aliud eſt q̃ȝ ſibiipſi eſſe cauſa
motus:ꝛ vt melius ſit ad propoſitum ꝛ euidentius:mo
moueri ueri a ſeipſo primo nihil eſt aliud quā ſibiipſi eſſe cauſaȝ
a ſeipſo eius quod eſt moueri. Ex quo ſequiť ꝙ illud idē quod
eſt cauſa quare aliquod mobile non eſt ſibiipſi cauſa mo
tus eſt cauſa ꝙ non mouetur a ſeipſo:modo vlterius ac
cipit ꝙ illud quod eſt ſibiipſi cauſa alicuius dȝ eſſe primo
tale:vel opȝ ꝙ illud ei primo conueniat:vt ignis qui primo
eſt calidus eſt ſibiipſi cauſa caliditatis. Ex quo vult habē
vt puto ꝙ illud quod ē cauſa quare alicui mobili non in
ſit primo moueri:eſt etiam cauſa quare illud mobile nō
ſit ſibiipſi cauſa motus:ꝛ p conſequēs quare nō moueať
a ſeipſo primo:eo ꝙ iſta duo vltima eadē ſunt realiť vt ſup
poſitum eſt. Modo vlterius ipſe ſupponit ꝙ omne mo
bile habȝ partes. ꝛ hoc habetur ex. 6. huiꝰ. ꝛ ſemꝑ mo
T.c.32 tus totius depēdet ex motibꝰ partium. ꝛ diuidiť in eas
vt patȝ ex. 6. huius. Hoc autē vltimum. ſ. ꝙ motus totiꝰ
T.c.33 depēdet ex motibꝰ partium eſt cauſa quare motus non
debetur ipſi mobili primo. ꝛ ꝑ conſequēs. hec eſt cauſa q̃
re ipſum mobile nō eſt ſibi cauſa motus:ꝛ vlteriꝰ eſt cau
ſa quare non mouetur a ſeipſo primo ꝑ ſuppoſitionē ꝑmiſ
ſam. Concludit igitur iſte homo ꝙ Ariſt. oſtēdit cauſaȝ
Noᵐ quare nullū mobile mouet ſeipſm vel nō moueť a ſeipſo.
q2 non pōt eſſe mobile cuius motꝰ non dependeat ex mo
tibꝰ ſuarum partium. vnde iſta eſſet demonſtratio propť
quid ſm eum:illud cuius motus dependet ex motibus
ſuarum partium non moueť a ſeipſo. Sed omnis mobi
lis motꝰ depēdet ex motibus ſuarum partium. g̃ ꝛc. Et
hoc quod eſt motus totius depēdet ex motibus partiuȝ
erit mediū cauſale demōſtratiuū huius accidentis:quod
eſt nō moueri a ſeipſo primo. Et dicit ꝙ eſt ſimile vt ſi oñ
dereť ꝙ nullū diuiſibile eſt primū ens. ꝑ hoc ꝙ eſſe cuiuſ
libet diuiſibilis depēdet ex partibus. Unde innuit ꝙ eſſe
B rei diuiſibilis dependet ex partibus eſt cauſa ei huius. ſ.
ꝙ non ſit primum ens. ¶ Sed re vera ſalua reuerentia
huius hominis ipſe inaniter laborat contra Cōmentato
rem ſicut ꝛ in omnibꝰ alijs philoſophicis in quibꝰ ei obij
cit. Quāuis enim iſta eſſet demonſtratio ꝑ quid quā ipſe
inducit:tamē Ariſto. in lrã non vtitur illa demonſtratio Perſpi
ne ſed longe alia. ¶ Ad ꝓbādū enim ꝙ omne qđ moueť cuū qui
ab alio moueť:aut ꝙ nihil moueť a ſeipſo primo qđ idē dē eſt ꝗ̃
eſt:non innititur huic medio ꝙ motus cuiuſlibet totius efficacit
dependet ex motibus ſuarū partium:vt manifeſtū eſt in beatus
tueti lrãm ꝑ totum:ſed innititur huic medio ꝙ parte q̃e thomas
ſcēte. ſ. ſi quid q̃eſceret totū non moueret primo. ꝛ ſic non in male
bñ ſe hēt ille homo in hoc. Et ſi q̃s dicat ꝙ motū totius dictum
dependē ex motibꝰ partium eſt cauſa i hoc ꝙ ſi pars q̃e auerro
ſceret totū q̃eſceret. Ex hoc habeo propoſitum. ſ. ꝙ iſta im im
ſunt diuerſa:ꝛ ꝙ non eſt eadē demonſtratio q̃ innitur et pingat
fundatur ſuꝑ ambo hec. ¶ Et ideo dico breuiť ſm Con
mētatorem ꝙ iſta demonſtratio non eſt demonſtratio ꝓ
pter quid:q2 omnis demōſtratio propter quid eſt ꝑ cau
ſam eius qđ concludiť. primo poſteriorū:ſed iſta demon
ſtratio nō ꝓcedit ꝑ cām eius qđ demōſtrať in ea. vt pȝ in
ſpicienti:ꝺemōſtrat enim Ariſto. ꝙ omne qđ mouetur ab
alio moueť per hoc ꝙ ſi pars quieſceret totuȝ q̃eſceret:
hoc aūt. ſ. ꝙ ſi pars q̃eſceret totum quieſceret nō eſt cau
ſa quare aliquid moueť ab alio:nec etiā eſt cā ꝓpria qua
re nihil moueť a ſeipſo primo. vnde manifeſtum eſt ꝙ iſta
non eſt demōſtratio ꝓpter quid. Ex hoc relinquiť ꝙ ſit
demonſtratio q̃a:cuȝ omnis demonſtratio ſit ꝓpter qd:
vel q̃a. primo poſteriorum:tales autē demōſtrationes vo
cat Cōmētator demonſtrationes per ſigna. quare ꝛc.

Ad auctoritatem ſcti Thome. dico qđ ipſe vide g̃
forte non itellexit demon tiadeuȝ
ſtrationē Ariſto. eſſe demōſtrationē propter quid prout i pñti lo
Ariſto. eam format in lrã. Sed q2 ex dictis Ariſto. pōt co. q. 4.
accipi cauſa illius accidētis mō ꝑdicto:motꝰ enim ꝑtiuȝ
eſt cauſa motus totius ꝛ cauſa quare toti nō ineſt moue
ri a ſeipſo primo. Sed Cōmētator intelligit illā eē demon
ſtrationē a ſigno ſm illū modū ſm quē Ariſto. ponit eaȝ
in litera. ¶ Et ſi dicas ꝙ immo intentio Thome eſt ꝙ il
la demonſtratio prout iacet in litera eſt demōſtratio ꝑꝑ
quid. Dico ꝙ ego nō credo ei in hoc:ſicut nec in alijs con
cluſionibus philoſophicis in quibꝰ contradicit Cōmen
tatori:ſed magis credēdum eſt Cōmentatori in illis que
debēt ꝓbari demōſtratione:ꝛ hoc dictum ſit. Q2 aūt hec
demonſtratio non ſit demonſtratio ꝓpter quid ſic eſt vi
dere. Cum enim aliqua affirmatio eſt cauſa alicuius nega
tionis:non oportet vniuerſaliter ꝙ affirmatio oppoſita
illi negationi ſit cauſa negatiōis illius affirmationis. ver
bi gratia. aliquid eſſe rōnale bene eſt cauſa quare non ſit
hinnibile:ſed eē hinnibile non eſt cauſa huius negatiōis
ſcilȝ nō eſſe ratiōale. Unde ſi argueretur ſic. omne qđ eſt
rationale nō eſt hinibile:ſed omnis homo eſt rationalis.
ergo nullus homo eſt hinibilis. eēt demōſtratio per cau
ſam. Sed ſi argueret ſic. Nullum hinnibile eſt rationale
ſed omnis equus eſt hinibilis. ergo nullus equus eſt ra
tionalis:nō eſſet demonſtratio per cauſam:ſed ꝑ ſignuȝ:
ſimiliter eſt in ꝓpoſito. Q2 enim aliqua paſſio inſit alicui
ſubiecto primo hoc eſt bene cauſa. quare non remoueret
ab eo per remotionē a q̊cunq3 alio:ſed nō opȝ ꝙ ecōuer
ſo affirmatio ſit cauſa negationis. ſ. paſſionem remoue
ri ab ipſo ſubiecto ꝑ remotionē ab alio ſit cā quare non
inſit illi ſubiecto primo. Unde ſi argueret ſic. hō eſt riſibi
lis primo. ergo ab hoīe nō remoueret riſibile ꝑ remotio
nē ab alio. hec eſſet demſtatio per cām:ſed ſi diceret econ
uerſo:riſibile remoueť a ſorte per remotionē ab aliquo
alio. ergo riſibile nō ineſt primo ſorti:nō eſſet per cauſam
ſed ꝑ ſignū. Et ſic eſt in terminis Ariſt. ꝙ enim moueri re
moueret a toto ſi remoueret a ꝑtibꝰ nō eſt ve cā quare
moueri nō inſit pͦ ipſi toti:ꝗuis ſi primo ineſſet toti hꝰ hꝰ
eēt cauſa:quare nō remoueretur ab eo ꝑ remotionē ab

ipſa parte: ⁊ ſic non eſt demonſtratio propter quid.

¶ Sed ſi quod mouetur primum ſm̄ locuꝫ ⁊ corporalem motū eſt neceſſe tāgi ⁊ cōtinuum eſſe mouēti: ſicut videmus in oībus hoc contingere: erit enī ex oībus vnū ipſm
A **oē aut ɔtinuū eē ⁊c. Textu cō. viij. Nō. iiij.**

Queritur hic. Utrum ex omnib⁹ mobilibus poſſit fieri vnum continuū. ¶ Arguit̃ primo ꝙ non. Quia ex illis non pōt fieri vnum continuuꝫ: quorum vnum eſt corruptibile: ⁊ aliud eſt eternum: hec eſt manifeſta. Sed aliqua mobilia ſunt corruptibilia: vt iſta inferiora: quia habēt materiam qua aliquid pōt eſſe ⁊ non eſſe. Aliqua vō ſunt ꝑpetua vt corpora celeſtia. vt pꝫ in Cōmen. primo celi ⁊ mundi quare ⁊c. ¶ Itē ex contrarijs nō fit vnum continuū: vt ex albo ⁊ nigro nō fit vnum. Sꝫ aliqua mo-
T. c. 8. bilia ſunt contraria adinuicē: vt ignis: aqua: aer: ⁊ terra. ergo ⁊c. ¶ Itē continuū eſt cuius mot⁹ eſt vn⁹. 5. metaphyſi. Sed ex omnibus mobilib⁹ non poteſt fieri vnum habēs vnum motum: quia vel ille motus eſſet circularis: ⁊ ſic periret motus rectus: quod eſt incōueniēs. vel eſſet motus rectus: ⁊ ſic nihil moueretur circulariť. ergo ⁊c. ¶ Item illud eſt impoſſibile quod nunꝗ̄ fuit nec eſt nec erit. hec eſt euidens: ſicut neceſſariuꝫ eſt quod ſemꝑ fuit ⁊ eſt ⁊ erit ſemper. Sed nunꝗ̄ hoc fuit nec eſt nec erit ꝙ ex omnibus mobilibus fiat continuū. quia tunc aliquando moueretur vno motu: quod eſt ridiculum. quare ⁊c.

¶ Oppoſitū videť velle Ariſt. in lr̃a. loquēs enim de mobilibus corporalibus dicit ſic. Erit enim ex omnib⁹ ipſm totū vnū aut continuū. hic igitur contingēs accipiať ⁊c.

B
Eſt aliquis pᵘˢ motor **Ad queſtionem** eſt conſiderandum ꝙ intentio Ariſto. in capitulo preſenti eſt demonſtrare ꝙ eſt aliquis primus motor: ita ꝙ non eſt ꝓceſſus in infinitum in ipſis mouentibus. Et pōt ratio ſic abbreuiari. Si ꝓcederetur in infinitum in mouentib⁹: ita ꝙ hoc mobile moueret̃ ab aliquo motore: ⁊ ille motor ab alio mouente: ⁊ ſic in infinitum: ſequeretur ꝙ motus infinitus poſſet eſſe in tēpore finito: ſed hoc ē impoſſibile manifeſte. Et ꝓbatur conſeq̄ntia. ſupponendo duo per ſe manifeſta. Primo ꝙ poſſibile eſt aliquod mobile moueri in tēpore finito. vt a. mobile pōt moueri in vna hora. Scḋo ſupponēdum eſt ꝙ cum aliqḋ mobile moueť a motore: ſimul moueť motor ⁊ mobile: vt ſi baculus moueť a manu: ſimul moueť man⁹ ⁊ baculus: ⁊ ſimiľr aūt ⁊ in alijs. Si ergo aliqḋ mobile moueť ab aliquo motore in determinato tꝑe: ⁊ motor eius moueť in eodē tēpore: ⁊ ſimiľr motor illi⁹ motoris in eodem tēpore mouebiť. ⁊ ſimiľr de omnib⁹ illis motoribus ⁊ mobilibus: ita ꝙ a. mouebitur ab ipſo b. ⁊ b a c. ⁊ c. a d. ⁊ hoc in illo tꝑe in quo mouetur a. ⁊ ille motus omnium illorum mobilium eſt infinitus: cum illa mobilia ⁊ mouentia ponantur infinita. ⁊ ſic ſequitur incōueniēs ꝓdictū. ſ. ꝙ motus infinit⁹ eſt in tēpore finito: qḋ eſt impoſſibile.

¶ Sed aliquis poſſet reſpondē huic rationi ꝙ motū infinitū alteri⁹ ⁊ alteri⁹ mobilis eſſe in vno tēpore finito nō eſt incōueniens. ⁊ hoc bū̄ ſequitur ex illa poſitione: ſ eſſet aūt incōueniens motū infinitū vni⁹ ⁊ eiuſdē mobilis eſſe in tꝑe finito: ⁊ hoc nō ſequiť ex iſto poſito. Et Ariſto. fortificando rōnē dicit ꝙ accipiať ex oībus mouētib⁹ ⁊ mobilib⁹ fieri vnū cōtinuū: ⁊ tūc habebiť incōueniens manifeſtū. ſ. qḋ mot⁹ infinit⁹ vni⁹ ⁊ eiuſdē mobilis erit i tꝑe finito.

C
Opio pͣ ¶ Contra hoc igiť inſurgit qō ꝓpoſita. Utrū ex oīb⁹ mouentibus ⁊ mobilib⁹ poſſit fieri vnū ɔtinuum: ⁊ eſt multum dubitabile ⁊ difficile: ⁊ qḋ de hoc ſit aſſerēdum. Dixerunt aūt quidā ꝙ non fuit intētio Ariſto. ex oībus mouētib⁹ ⁊ mobilib⁹ poſſe fieri vnum ſm̄ rei nām ⁊ vitatem: ita. ſ. ꝙ aliquādo ſit factū aliqḋ vnū continuū ex omnib⁹ eis: ſed intelligit ꝙ h̄ eſt min⁹ īpoſſibile ꝗ̄ motū īfinituꝫ eſſe in tꝑe finito: ⁊ ita ꝙ motū infinitum eſſe in tꝑe finito ē maius īpoſſibile ꝗ̄ ex omnibus illis fieri vnū ɔtinuum: ⁊ ꝙ motus menſurať tꝑe: ⁊ ſic fieri mot⁹ infinitus fieret in tempore finito. ſequitur ꝙ motus infinitus eſſet finitus: ⁊ ſic vlterius ſequiť ꝙ eſſet finit⁹ ⁊ non finit⁹: qḋ eſt manifeſti⁹ impoſſibile ꝗ̄ ex omnib⁹ mouētib⁹ ⁊ mobilibus fieri vnū. Modo regula eſt ꝙ ex min⁹ impoſſibili nō ſequtur maius īpoſſibile: ⁊ iō illud īpoſſibile nō videť ſeq ex hoc ꝙ poniť ex oīb⁹ illis fieri vnuꝫ: ſed ſequⁱť ex hoc ꝙ poniť eſſe ꝓceſſum infinituꝫ mouētib⁹ ⁊ mobilibus: vel ſaltē ꝓncipali⁹ ſequiť ex hoc ꝗ̄ ex illo. ¶ Sꝫ iſtud lꝫ ſit ſubtiliter dictū: tamē non placet alijs: ⁊ forte nō ſufficit: Improbatio.
quia in ſyllogiſmo ducēte ad īpoſſibile oꝫ accipi falſum: ꝙ poniť ab aduerſario cum aliquo vero manifeſto ⁊ ɔceſſo: vel ſaltē demōſtrato vel demonſtrando. vt pꝫ i primo priorū. Cum igiť in illo ſyllō Ariſt. ducēte ad impoſſibile accipiať vnum falſum ab aduerſario. ſ. ꝙ nulluꝫ ſit pᵐᵘᵐ mouēs ⁊ ſit ꝓceſſus in infinitū. reliquū qḋ aſſumiť debꝫ eſſe verū: ⁊ nō īpoſſibile vt videť. ¶ Et iō dicunt alij aliť: Alia opinio.
⁊ dicūt ꝙ Ariſto. accipit ibi cōtinū pro contiguo: ſicut ⁊ i ꝑmo meteoroꝝ accipit cum dicit: eſt autē ex neceſſitate cōtinu⁹ iſte mūdus lationib⁹ ſuperiorib⁹: ⁊ vt omnis virtus guberneť inde. ¶ Hoc autē manifeſtū eſt non eſſe ad ꝓpoſitum. quia ſi poneret̃ ſolū ex omnib⁹ mouētib⁹ ⁊ mobilib⁹ fieri vnū cōtiguū ⁊ non vnū cōtinuū: ⁊ tunc cū hoc ſtaret ꝙ illa mouētia ⁊ mobilia eſſent plura ⁊ diuerſa. ⁊ ſic tot⁹ ille mot⁹ eſſet alterius ⁊ alteri⁹ mobilis. Et nō eſt incōueniēs motum īfinituꝫ eſſe in tēpore finito: dūmodo ſit alteri⁹ ⁊ alteri⁹ mobilis vnde ⁊ in litera dicit Ariſto. ꝙ ſic quidē videť demōſtrari ꝓpoſitū: non autē demonſtrať. ſ. niſi ponať ꝙ ſit motus īfinit⁹ vn⁹ i tēpore finito. Reprobatio.
¶ Et ideo alij dicūt aliť ꝙ iſta mobilia ⁊ mouentia poſſunt cōſiderari dupľr. Uno modo ſꝫ qḋ ſunt quāta ⁊ cōtinua. Alio mō quātū ad ꝓprias naturas ⁊ determinatas ſibi quib⁹ ſunt talia. Primo qdē mō eſt poſſibile ex omnib⁹ mobilib⁹ fieri vnum cōtinuū: ⁊ nō repugnat eis inquātum ſunt quāta qḋ bene ſunt vel fiant vnum continuū: ⁊ qa tunc repugnat omnibus quātis ſeu corporeis: ⁊ ſic intellexit Ariſto. Scḋo tū̄ modo. ſ. rōne naturarū ſpecialiū nō eſt poſſibile: ⁊ hoc mō ꝓbant rationes inducte. Opio 3ͣ
¶ Et iſtam ſolutionē ponit ſanctus Thomas in iſtis verbis. Sed dicēdū qḋ alio mō accipiť cōtingens ⁊ poſſibile cū demōſtrať aliqd de gn̄e ⁊ cum demonſtrať de ſpē: qꝛ cū agitur de ſpē: oꝫ accipi vt īpoſſibile oē illud cui repugnat vel gen⁹ vel dīa ſpē: ⁊ ex quib⁹ rō ſpēi conſtituiť: ⁊ cum vero agiť de gn̄e accipitur vt ɔtingens oē illud cui non repugnat ratio generis: lꝫ ei nō repugnat dīa conſtituens ſpēm: ſicut ſi loqueretur de aiali poſſem accipe vt contingens qḋ oē aial ē alatū: ⁊ ſi deſcēderē ad cōſiderationē hoīs īpoſſibile eſſet hoc aial eē alatuꝫ. Quia igitur Ariſto. loquiť hic de mobilib⁹ ⁊ mouentib⁹ nōdū applicando ad determinata mobilia: ⁊ oē aūt cōtinuū vel contiguum indifferenť ſe hēt ad rōnē mouentis ⁊ mobilis: ⁊ iō accipit vt contingens: qḋ oīa mobilia ſint cōtinua adinuicem: qḋ tamē īpoſſibile eſt ſi mobilia cōſidereret̃ ſm̄ ſuas naturas determinatas. ¶ Cōſimilē ſolutioneꝫ aūt dabat Improbatio.
Cōmentator in ꝓcedenti capͦ ad obiectionē qua dicebatur qḋ in aliquib⁹ mobilib⁹ pars nō pōt quieſcere. Ad h̄ enī dicit Cōmentator qḋ pars alicuius mobilis pōt conſiderari dupľr. Vno mō inquātū eſt corpus. Alio mō īquātum ad nām determinatā talis mobilis vt celi aut ignis. Et ꝑmo modo pōt pars cuiuſlibet mobilis quieſcere vľ

nō repugnat

non repugnat. Secundo autez modo bene repugnat ei.

Obĵo

¶ Contra hanc autem ſolutionem obijcit iſte expoſitor au ctoritate Auicen. q2 propoſitio eſt ſimpliciter impoſſibi lis quando predicatum repugnat ſubiecto ratione diffe rentie ſpecifice: licet non repugnet ei ratione generis. verbi gratia. hec eſt ſimpliciter impoſſibilis: homo eſt irratio nalis: q2 repugnat homini ratione forme proprie: licet non repugnet ei ratione qua animal. modo ergo cũ parti ali cuius mobilis repugnet quieſcere ratiõe proprie nãe eſt ei ĩpoſſibile ſimpliciter: q̃ꝫuis ex nã cõi generis ei non eſt impoſſibile ⁊ non repugnet. Et iſtam obiectionẽ iſte ex poſitor non ſoluit. hec autẽ obiectio eſt ſimiliter contra eum: q2 ipſis mobilibus repugnat ratiõe naturarum pro priarum fieri vnum continuũ: q̃ꝫuis ex parte qua mobi lia ſunt: vel corpora vel quãta non repugnat eis: ⁊ ſic pro

Friuola ẽ aſſimu latio.

poſitio eſt ſimpliciter impoſſibilis: dicens ꝙ ex omnibus mobilibus fiat vnum. Et ſic ex eius dictis deſtruitur iſta reſponſio quã aſſignat: ⁊ ẽ mirabile quare ille homo nõ ſoluit iſtã dubitationẽ: cum ſit ꝯtra eiꝰ reſpõſionẽ mani feſte: ⁊ forte magis placuit ei apparenter contradicere ⁊ obijcere Cõmẽtatori q̃ꝫ ſoluere dubitationẽ que eſt con tra ſuam poſitionẽ quã ſoluẽdo ſuſtineret dictũ Cõmẽta toris. ¶ Itẽ illa reſpõſio non videt̃ ſufficiẽs. q2 ſi omnia mobilia poſſent fieri vnum continuũ ratione qua quan ta vel corpora vel mobilia: ita ꝙ rõne qua corpora ſunt haberent potentiã ad hoc qđ ex ipſis fieret vnum conti nuũ: tunc illa potẽtia eſſet ocioſa per totum tẽpus eter num: q2 nunq̃ꝫ ex his fieret vnũ continuũ: ⁊ ſic nunq̃ꝫ ex ipſis reduceretur ad actum illa potentia: quaſi eſſet ocio ſa in eternũ: qđ eſt ĩpoſſibile: ſicut habet̃ ex multis locis in phĩs Ariſto. quare ⁊c. ¶ Et confirmat̃. q2 põa ad cõ tinuitatẽ quã tu ponis in omnibꝰ mobilibꝰ: aut eſt apta nata attingẽ ſuum finẽ. ſ. ipſam continuitatẽ in omnibus mobilibꝰ aut non. Si ſic ergo illa potẽtia eſt inaniter. q2 nunq̃ꝫ attingit illud finẽ in omnibus mobilibꝰ: cum nun quã oĩa mobilia ſint vel fiant continua ſiue vnũ. Si non eſt nata attigere illum finẽ in omnibꝰ mobilibꝰ: ergo nõ dꝫ poni in eſſe ꝙ omnia mobilia ſint vnum continuũ vt manifeſtum eſt: ⁊ ſic ſemꝑ ſequit̃ incõueniẽs vt videtur. ¶ Quãtamẽ verũ eſt ꝙ mobilibꝰ vt mobilia ſunt vel vt

D

corpora ſunt non repugnat fieri vnum continuũ: q2 om

Hec ẽ in tẽtio h. thome vñ pꝫ ꝙ hic au thor ina nit ꝯ cũ nititur.

nis repugnãtia ꝓprie eſt rõne alicuiꝰ oppoſitionis: nunc autẽ mobilitas ⁊ corporeitas nullã hẽt oppõnem ad con tinuitatẽ vt manifeſtũ eſt: ⁊ ideo ipſis mobilibꝰ vnde mo bilia ſunt: vel vnde ſunt corpora nõ repugnat per ſe fieri vnum cõtinuũ. Sꝫ non ſequit̃ ex hoc ꝙ habeãt aliquã põam poſitiuã ſm ꝙ mobilia ſunt vel corpora ad h qđ fiant aliquod vnũ continuũ. Et eſt ſil'e. Cõſtat eniꝫ ꝙ ma teria pma nullã hẽt potẽtiam ad quantitatẽ ĩfinitam. vt demonſtratũ fuit in tertio huiꝰ. ⁊ tamẽ ipſi cõpoſito mã

T.c.60

li rõne materie ⁊ ꝑ mãm non repugnat habere magnitu dinẽ infinitam: q2 ipſa materia de ſe nullam habꝫ oppo ſitionẽ ad magnitudinẽ infinitam. vnde cuꝫ omnis repu gnãtia directe ⁊ per ſe ſit ratione alicuius oppoſitiõis vt ſuppono: videt̃ ꝙ ipſi compoſito rõne mãe nõ repugnat magnitudo infinita: ſil'r eſt in ꝓpoſito. quare ⁊c. ¶ Ve

Solutõ obĵctõis

rũ eſt ꝙ aliqui nitunt̃ ſoluẽ illam obiectionẽ: cuꝫ dicitur quãdo pdicatũ repugnat ſubiecto rõne differẽtie ꝓprie. Propoſitio eſt ſimpl'r ĩpoſſibilis. dicunt ꝙ veruꝫ eſt ſic ſimpliciter intelligendo. i. rõne principalioris partis. q2 ipſa differẽtia eſt pncipalior gñe. Sed non eſt ſimpliciter impoſſibis. i. vniuerſaliter rõne omniuꝫ que ſunt in ipſo ſubiecto: imo põt remanẽ poſſibilis ratione alicuiꝰ alte rius: hoiem igit̃ eſſe irrationalem: hoc eſt ſimpliciter im poſſibile: i. rõne pncipalioris: qđ eſt in ipſo hoie: ſed non ſimpliciter. i. totaliter: ⁊ rõne omniũ que ſunt in. homie:

ſimo eſt poſſibile rõne qua aĩal. ¶ Sed iſtud non vꝫ ſecu rum. q2 ſi homo rõne qua animal hẽt potẽtiam ad eſſen dum irrõnale vt hinnibile. ſequit̃ ꝙ iſta potentia ſit ocio ſa per totum tẽpus eternũ: q2 nunq̃ꝫ homo eſt hinibilis rõne qua aĩal. ⁊ ſic illa potẽtia erit fruſtra. q2 fruſtra eſt qđ eſt aptum natũ attingẽ aliquem finẽ: ⁊ non attingi. 2. phyſicorũ. actus aũt eſt finis potentie. ¶ Item ſi homo in eo ꝙ animal habet potentiã ad eſſe hinnibile vel irra tionale: tunc ſi poneret̃ irrationalis ĩquantũ aĩal: nullum ſequit̃ ĩconueniens: poſſibile enim poſito in eſſe nullũ ſe quitur ĩpoſſibile. pmo priorũ. Sed iſtud eſt falſum. q2 ſi homo in eo ꝙ aĩal eſſet irratiõalis: cum homo in eo qđ hõ ſit rõnalis: tũc ſimul in eadeꝫ materia. ſ. in corpore ho minis eſſet aĩa rationalis ⁊ aĩa irratonalis: ⁊ hꝰ talis: qđ reputat̃ impoſſibile: vel ĩ eodẽ corpore. ſ. humano eẽt anima quã conſequit̃ riſibile: ⁊ anima quaꝫ ꝯſequit̃ hin nibile: quod quidẽ eſt impoſſibile. ſ. ſi poneretur ꝙ hõ ĩ eo ꝙ aĩal eſſet hinibilis. ¶ Et ꝑꝑ hec oĩa mihi videt̃ du biũ dcm̃ Ariſt. in hac parte. põt tñ exponi ſm duos mo dos. Unꝰ modus eſt ꝙ ipſe non dicat hoc ſm opionẽ ⁊ ĩ tẽtionẽ ꝓpriã. q2 hoc eſt ĩpoſſibile ſꝫ nãm rei: ſed ipſe ac cipit hoc ſm opinionẽ ⁊ expoſitionẽ illorũ cum qbꝰ ipſe arguit ibidem. ſ. qui dicerẽt ꝙ nõ ſit aliqđ pmũ mouens.

Repro batio. Nõ hẽt põeꝫ po ſitiuam ad h. vi de tho miſtas. T.c. 62

¶ Ad hanc enim poſitionẽ ſequit̃ neceſſario qđ ex omni bus mobilibꝰ poſſet fieri vnũ continuum: qđ ſic eſt vide re. Si ꝓcederet in ĩfinitum in mouentibꝰ ⁊ mobilibꝰ: ita ꝙ omne mouens moueret̃ ab alio in ĩfinitum: mouens nullũ eſſet ĩmobile: hoc eſt manifeſtũ: ⁊ ſi nulluꝫ eſſet mo uẽs ĩmobile nullum eẽt mobile perpetuũ. Detur eñi ꝙ ſit mobile ꝑpetuũ: oportet ꝙ moueat̃ a motore immobi li: cũ motor qui mouet̃ non moueat mobile ꝑpetuũ. vt pꝫ in. 8. huius. ſi igit̃ nullũ eſſet mouẽs ĩmobile: ⁊ ſi nul lum eẽt mobile ꝑpetuum: tunc ipſum celum eẽt eiuſdeꝫ nature cum aliq̃ iſtorũ ĩferiorum: cum omne corruptibi le ſit de natura alicuius iſtorũ inferioruꝫ: modo ſi celum eẽt eiuſdẽ nãe cum aliquo iſtorũ inferiorũ: multo fortius iſta elementa inferiora eſſent eiuſdem nature adinuicem: q2 magis differt celum ab iſtis ĩferioribꝰ elemẽtis q̃ꝫ ele mẽta adinuicẽ: ſicut motus circularis ꝑpetuus extra ma gis differt a motu recto q̃ꝫ duo motꝰ recti: quorũ nullus eſt ꝑpetuus: differunt abinuicẽ. ergo iſta inferiora eſſent eiuſdẽ nãe adinuicem cum celo. Ex talibus aũt põt fieri vnũ continuuꝫ: vt manifeſtũ eſt: ſicut ex duabus aquis ⁊ hꝰ. ergo ad illam poſitionẽ. ſ. ꝙ in ĩfinitum ꝓcedatur in mouentibus ⁊ mobilibus: neceſſario ſequit̃ ꝙ ex omni bus illis poteſt fieri vnũ continuũ: Et ideo Ariſt. arguẽs contra illã poſitionẽ accipit illud tanq̃ꝫ cõceſſum: ⁊ ex h cũ aliquo aſſumpto deducit ad ĩpoſſibile manifeſtum. ſ. ad hoc ꝙ motus infinitus vnius ⁊ eiuſdẽ mobilis poſſit eſſe in tempore finito: ⁊ hoc eſt bene cõueniens: ꝙ cũ ali quis arguit contra aliquã poſitionẽ ad deſtruendũ eam accipiat illa que oportet concedũ tenendo illam poſitio nem: ſm hoc igit̃ ꝯdictio erit diſputatiua nõ demõſtrati ua ſimpliciter: ⁊ hic eſt vnꝰ modus. ¶ Alius modus ẽ. Ad eius euidentiam conſiderandũ ꝙ cũ aliqua ꝓpoſi tio hypothetica eſt vera ⁊ neceſſaria: licet eius aña ſit ĩpoſ ſibile: oportet concedere illud eſſe falſum: ex quo ſequit̃ deſtructio illius cõditionalis: vt declaratũ fuit prius. ⁊ ſic etiã cũ aliqua conditionalis ſit impoſſibilis: opꝫ illud in dicere eſſe falſum: ex quo ſequit̃ illaꝫ hypotheticã eẽ ve ram. verbi gratia. iſta hypothetica eſt falſa impoſſibilis cum hoc ꝙ ſuum antecedẽs eſt impoſſibile, ſi homo eſt aſinꝰ homo eſt riſibilis. Unde omne illđ ad qđ ſequitur eſſe eam veraꝫ dꝫ iudicari eſſe impoſſibile, ſicut ſi dicere tur ꝙ omne aĩal eſt riſibile, tũc ſequitur ꝙ ſi homo eſſet aſinus ꝙ ipſe eſſet riſibilis, ⁊ idõ opꝫ illud eẽ ĩpoſſibile. ſ.

Condi tõalẽ ve rã vl' fal ſam qđ ſequit̃.

ꝙ omne animal ſit riſibile. modo iſta hypothetica eſt falſa ⁊ impoſſibilis cum hoc ꝙ ſuum antecedēs eſt impoſſibile. ſ. ſi ex omnibus mobilibus fieret vnum continuū: tunc motus infinit⁹ fieret in tempore finito. hoc enim nō ſequitur: ſicut non ſequiť ſi homo eſſet aſinus ꝙ ipſe eēt riſibilis: ⁊ hoc manifeſtum eſt parum etiam exercitatis in philoſophia Ariſto. ⁊ ideo opꝫ illud iudicare eſſe falſum ⁊ īpoſſibile. ex quo ſequitur huiuſmodi conditionalem eſſe veraꝫ: modo ſine dubio ſi eſſet proceſſus in infinitum in mouentibus ⁊ mobilibus: neceſſario ſequitur
f iſtam eſſe veram: ꝙ ſi ex omnibus mobilib⁹ fieret vnum continuum: tunc motus infinitus fieret in tēpore finito: vt manifeſtum eſt conſideranti ꝑdictā deductionē Ariſ.
2ᵃ Rᵒⁿᵉ ¶ Dicem⁹ igitur non eſſe intētionem Ariſto. ꝙ ex omnibus mobilibus poſſit fieri vnum continuū: nec contingit hoc ponē in eſſe ſimpliciť ⁊ abſolute: ſed ꝙ ſi hoc poneretur adhuc ex eo non ſequitur ꝙ motus infinitus fieret in tēpore finito: ſed ſequitur ex alio poſito ab aduerſario. ſ. ex eo qḋ ponitur eſſe infinita mouētia ⁊ mobilia. Argueretur ergo quaſi ſic colligendo demonſtrationem Ariſto. Si procederet in infinitum in mobilibus ⁊ mouentibus: tunc ſequiť ꝙ ſi omnia eſſent continua ꝙ motus infinitus poſſet fieri in tēpore finito: ita ꝙ ſequiť iſtā hypotheticam eſſe veram: ſi ex omnibus mobilibus fiat vnum continuum: tunc motus infinitus fiet in tempore finito. ſed hoc eſt falſum impoſſibile. Naꝫ q̄ꝫcūq; poneret per impoſſibile ꝙ ex oībus mobilib⁹ fieret vnuꝫ: nō deberet inde ſequi ꝙ motus infinit⁹ fieret in tēpore finito. ergo ⁊ illud eſt impoſſibile. ſ. ꝙ mouētia ⁊ mobilia ꝓcedant in infinitum. ergo ⁊c. Et iſtos duos modos exponēdi lr̄am Ariſto. in hac parte conſidera diligenter: ⁊ ſi ſint ſufficiētes redde gratias deo ſupremo. ſi non: inq̄re meliores: quia mihi nō apparēt meliores ad ꝑſens.

¶ Rōnes ꝓcedūt viis ſuis viſis ꝑdictis: ⁊ tu ↄſidera ꝑ te.

¶ Primū autem mouēs non ſicut quod eſt cuius cauſa: ſed vnde eſt principiū motus eſt ſimul cū eo qḋ mouetur. Simul autē dico: quia nihil ipſorū medium eſt mot⁹ ⁊c.

A Textu cōmenti. ix. Queſtio. iiij.

Sic q̄ritur ꝑmo. Utꝝ in motu locali mouēs ſit ſimul cum moto. ¶ Ar guiť ꝑmo ꝙ nō. q2 remouēs ꝓhibens mouet graue in actu. vt vult huic Ari. Sꝫ ipſum remouēs ꝓhibēs nō eſt ſimul cū graui ꝑ totū motū: vt manifeſtū eſt ad ſenſum. cū. n. aliquis remouet colūnaꝫ detinētē lapidē ſurſum ⁊ graue mouet deorſum: illud remouēs nō eſt ſimul cū graui ꝑ totū motū. ergo ⁊c. ¶ Item motores corporū celeſtium mouēt ipſa corpora celeſtia. Sꝫ illi nō ſunt ſimul cū corporib⁹ celeſtib⁹. q2 illa dicuntur eē ſimul que ſunt in eodē loco. 5. huius. Intelligētia
T.c.22
autē mouēs celum nō eſt in loco cū ſit ſine magnitudine.
T.c.79
vt pꝫ ex iſto. 8. q̄re ⁊c. ¶ Itē celū mouet omnia iſta infe
T.c.76
riora q̄ mouētur localiť. vt pꝫ ex iſto. 8. ⁊ ipſuꝫ nō eſt ſimul cum eis: cum elemēta ſint inter media. ergo ⁊c.

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. Item ratione
T.c.37
quia cauſa ⁊ cauſatuꝫ ſunt ſimul. 2. huius. ⁊. 5. metaph.
T.c.3.
ſed mouēs eſt cauſa moti. g̊ ⁊c.

Ad queſtionem eſt intelligendum ꝙ ſicut dicit Ariſt. in lr̄a. Eoruꝫ que
Aliqua mouentur localiter duo h⁹modis
mouētur localr̄ q̄dam mouētur a ſe ſic intelligēdo ꝙ habēt vnā partē mouētē ⁊ aliā motā vt aīalia animā ⁊ corpus ꝺm Cōmētatorē hic. Alia v̊o mouenť ab alio: ita. ſ. ꝙ motor non eſt intrinſecus moto vt forma ſubiecto: ⁊ hoc eſt quatuor modis: ꝺm ꝙ ſunť q̄tuor motus locales ab extrinſeco motore. Unus eſt pulſio: alius tractus: ali⁹ vectio: ali⁹ vertigo. Pulſio quidē eſt motus quo aliqḋ Pulſio
corpus mouet aliud corp⁹ a ſe ad aliud: ita qḋ ibi ipſum mouens. ſ. pellens eſt ſicut terminus a quo ⁊ habꝫ duas ſpēs: ꝺm Ariſto. in lr̄a. ſ. īpulſionē ⁊ expulſionē. Impulſio quidē eſt cū mouēs ei qḋ mouet nō deficit. i. cū ipſuꝫ Impulſio.
mouēs qḋ īcipit talē motum concomitatur mobile per totum tēpus motus: ſicut aliquis manu ſua elongat aliqḋ a ſe ſemꝑ tangēdo ipm. Expulſio v̊o ꝓprie diciť cum expellēs deficit. i. cum expellēs non concomitať mobile ſiue expulſum ꝑ totum tēpus mot⁹: ita ꝙ moueať cum Expulſio
eo: vt cum aliquis proijcit lapidē vel emittit ſputum vel aerē quē inſpirauerat ita ꝙ ſputio ⁊ expiratio ſunt quedam expulſiones. Tractus v̊o eſt motus quo aliqḋ corpus Tract⁹
mouet aliud corpus ad ſe vel ad alterum q̄ſi ad ſe: ita ꝙ in tali motu mouens eſt quaſi terminus ad quē in quantum appropinquat mobile ad ſeipſum vel ad alterū quaſi ad ſe. Trahēs enim aliqñ eſt naturale: ita ꝙ non voluntariū: ⁊ hoc ſemꝑ mouet ad ſe cum trahit. aliqñ v̊o eſt voluntariū: ⁊ tunc aliquādo mouet ad ſe ⁊ aliquādo vtitur alio tanq̄ꝫ ſeipſo. ⁊ ſic trahit ad ipſum vt innuit cōmētator. Uertigo autē eſt motus compoſit⁹ ex expulſio vertigo
ne ⁊ tractu: illud eni quod mouet motu illius vertiginis pellit aliquid ipſius mobilis ⁊ aliqḋ trahit: vt forte cum aliqs vertit rotam qua trahiť aqua de puteo: vbi. n. pars ſuperior rote trahitur ⁊ alia pars inferior ad man⁹ pellitur. Sed vectio eſt ꝓpriē cū aliquid moueť ad motum Uectio.
alteri⁹: qḋ quidem alterū pellitur vel trahiť vel vertigine duciť: vt quis trahat nauē ⁊ aliquid ſit contentum in illa naui: tunc illud diciť vehi: ⁊ ſi quis proijceret vas in quo contineť vinū: tunc illud vinū vehiť: ⁊ ſi quis vertit rotā ⁊ homo inſideret ſuꝑ illam: tunc ille vehitur. vnde
B
Ariſt. dicit ꝙ illud qḋ vehiť non moueť ꝺm ſe ſed ꝺm accidens. In eo eniꝫ qḋ eſt in eo qḋ moueť aut ſuper illud qḋ moueť: mouetur ipſuꝫ qḋ vehitur: ⁊ ſubdit ꝙ vehēs moueť: aut pulſum aut tractū aut v̊tigine ductuꝫ. ¶ Sꝫ Dubit⁹
hic eſt vnū dubiū: q2 ſi aliqḋ aīal mouet ſeipſuꝫ ut equ⁹ vel aſin⁹ aut hmōi qḋcūq; illud qḋ ſedet ſuꝑ ipſum vehitur: vt homo ſedens ſuper equū ambulanteꝫ vehitur ab ipſo equo: ⁊ tn̄ equ⁹ non pellitur neq; trahitur nec vertigine ducitur: cum omnes iſti motus ſint motus ab alio. vt dicit in lr̄a. ⁊ animal moueť a ſe. vt etiaꝫ pꝫ in. 8. g̊ falſum videť dicere Ariſto. quādo dicit ꝙ vehens moueť. T.c.39.
Forte dicendū ꝙ iſ animal vehens ꝺm ſe totū nō mouetur pulſu nec tractu: tamen aliqua pars ipſi⁹ vel aliquę partes mouenť pulſu aut tractu. vnde i. 3. de aīa. dicit ꝙ T.c.55
omnia pulſu ⁊ tractu mouenť ſupple aīalia vel ordinatius mot⁹ proceſſiui. vnde vna pars eſt pellēs ⁊ alia pellitur. ⁊ vna trahens ⁊ alia trahiť aliquo modo vt hꝫ videri ibidē: mot⁹ enim cordis eſt compoſitus ex motu dilatationis ⁊ motu conſtrictionis: ⁊ in motu dilatatiōis aliq̄ pars pelliť ⁊ elongať a medio pariete cordis: ⁊ in motu cōſtrictōis ille partes exteriores attrahunť ad ipſum medium parietē cordis. Et ſic intelligendi ſunt iſti motus.

¶ Ulterius ↄſiderandū ꝙ mouens eſt duplex. ſ. mouens mouēs eſt duplex.
remotum ⁊ mouens ꝓpinquū. Mouēs ꝓpinquū eſt inter qḋ ⁊ mobile: non eſt aliud mouens vt manus mouēs baculū lapidem vel aerem ſine motore itermedio. Mouens v̊o remotū eſt inter quod ⁊ ipſum mobile eſt aliud mouens ꝓpinquius mobili, vt cum manus mouet baculum, ⁊ baculus lapidem ⁊ manus eſt mouens remotuꝫ. ſimiliter autem ⁊ in alijs hmōi. ¶ Item intelligendū ꝙ Eē ſimꝉ quō itelligit.
aliqua intelliguntur eſſe ſimul dupliciter. Uno modo ſimul tempore. Alio modo ſimul ꝺm locum. Et adhuc ſimul ꝺm locum poteſt intelligi dupliciter. Uno modo poſitiue. ſ. ꝙ ſit ſimul in eodem loco ꝓpinquo vt anima ſimul eſt

mul eſt cum corporeitere vniuerſalit forma inherẽs cũ ſuo
ſubiecto. Alio modo quaſi ꝓuatiue: ⁊ ſic dicit̃ eſſe ſimul
cum alio quod eſt ei contiguũ: ita ꝙ inter ipſa non eſt me
dium aliquod neqȝ plenũ neqȝ vacuũ.

C ȝ p° **Tunc dico** ad queſtionem tria. Primo quod mo
uens actu ⁊ motum actu ſunt ſimul
tẽpore. Quod ſic probo. Illa quorũ eſt vnus actus qui
non poteſt eſſe niſi exiſtẽte vtroqȝ illorum ſunt ſimul tem
pore: ſed mouẽtis actu ⁊ moti eſt vnus actus qui non po
teſt eſſe niſi ſit mouẽs ⁊ mobile. ergo ⁊c. maior eſt mani
feſta. poſtq̃ȝ enim aliquorum eſt vnus actus in vno tẽpo
re exiſtẽs vel in inſtanti: ⁊ ille nõ poteſt eſſe niſi ſit vtrũqȝ
illorum: oportet ꝙ vtrũque illorum ſit in eodẽ tempo
re cum alio vel in eodem inſtanti: ⁊ ſic ſunt ſimul. Et mi
nor apparet. Nam mouentis actu ⁊ moti eſt vnus act⁹
T.c.18 ſcilicȝ motus. vt patet in tertio phyſico. ⁊ iſte actus ſiue
ſit in tempore vt motus continuus ſiue ſit in inſtãti: vt in
diuiſibilis mutatio non poteſt eſſe niſi ſit mouens actu ⁊
motum actu: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligenti: mo
tus enim non ſolum eſt motus a motore ⁊ conſeruatur:
ſed ſimiliter motus eſt actus mobilis: ideo non poteſt eẽ
niſi ſit mouens ⁊ motum. ergo mouẽs ⁊ motũ ſunt in il
lo tempore vel in inſtanti in quo eſt motus. ergo ſunt ſi
mul tempore. Uel formetur ratio ſic ⁊ melius. Illa que
ſunt in eodem tempore vel in inſtanti ſunt ſimul tempo
re. hec eſt manifeſta: ſed mouens ⁊ motum ſm̃ actũ ſunt
huiuſmodi. Cum enim motus vnus ſit in vno tẽpore vel
in inſtanti: ⁊ motus non poteſt eſſe niſi ſit mouens ⁊ mo
bile: manifeſtum eſt ꝙ in eodem tempore vel in inſtanti
in quo eſt motus ⁊ mouẽs ⁊ mobile. ergo ⁊c. ¶ Itẽ aut
mouens ⁊ mobile ſunt ſimul: aut mouens eſt in aliquo
tẽpore in quo nõ eſt mobile: aut econuerſo. Si primo modo
dicatur, hoc eſt quod volo. Si dicatur ſecundo modo. ſ.
ꝙ mouens actu eſt in aliquo tẽpore in quo non eſt mobi
le: ſequitur ꝙ motus ſit ſine mobili: quod eſt impoſſibi
le: quia non poteſt eſſe mouens actu niſi ſit motus: ⁊ ſe
quitur neceſſario ꝙ motus eſſet ſine mobili: q̃d eſt impoſ
ſibile: quia motus eſt actus mobilis: inquantũ mobile ⁊
ȝ 2ª huiuſmõi. ergo ⁊c. ¶ Scḋo dico ꝙ mouẽs ⁊ mobile propi
quũ non vniuerſaliter ſunt ſimul ſm̃ locũ ſecũdo modo
eſſendi ſimul. ſ. ꝙ ſit in vno loco proprio: q: duo corpora
T.c.9. non poſſunt ſimul eſſe in eodẽ loco. 4. hui⁹. Sed mouẽs
propinquũ ⁊ motũ aliquando ſunt duo corpora: vt mani
ȝ 3ª feſtũ eſt ad ſenſum. quare ⁊c. Tertio dico ꝙ oẽ mouẽs ꝓ
pinquum eſt ſimul cũ mobili tertio modo ſimultatis. Di
co in motu locali. quia oẽ quod mouet̃ localr̃ vel moue
tur ab alio vel a ſeipſo: ſed in mobilib⁹ talib⁹ mouens ꝓ
pinquũ eſt ſimul cum moto iſto modo. ergo ⁊c. Maior
patet per diuiſionẽ ſufficientẽ. Et minor apparet. primo
quidem ꝙ in motu quo aliquid mouetur a ſeipſo mouẽs
ſit ſimul cũ moto manifeſtum eſt: quia ibi tale mouẽs eſt
anima ⁊ motũ eſt corpus ſm̃ Cõmentatorẽ: anima autem
ſimul eſt ineorporeita ꝙ nullũ eſt mediũ inter ipſa neqȝ
plenum neqȝ vacuũ. Et vt magis vniuerſaliter dicam⁹.
In omni moto ex ſe mouẽs eſt intrinſecũ aliquo modo:
q̃d nõ eſſet ſi inter ipſa eſſet aliquod mediũ ſiue plenũ
ſiue vacuum. In iſtis autẽ motibus mouens eſt ſimul cũ
moto ſcilicet ipulſione ⁊ tractione ⁊c. nõ enim aliquid in
pelleret aliud a ſe ad aliud niſi eſſet ei appropinquatũ ⁊
tangens ipſum aliquo modo. Dico tamẽ pellens propin
quũ. ſimiliter in tractu: nunq̃ȝ enĩ aliquid moueret aliud
ad ſe vel ad aliud quaſi ad ſe tanq̃ȝ mouẽs propinquum
niſi eſſet contiguũ: vt hõ per manũ ſuam non traheret ali
quid ad ſe niſi manus aliquo modo tangeret ipſum: ⁊ ſic in
motu pulſionis ⁊ tractionis mouens propinquum ſimul
eſt cũ moto. Uertigo autẽ cõpoſita eſt ex iſtis duobus.

Unde idẽ iudiciũ eſt de ea ⁊ de iſtis quantum ad hoc. Ue
ctio autẽ eſt motus quo aliquid mouetur per accidẽs. ſ.
ad motũ alterius: quod quidẽ alterum mouetur vel pul
ſione vel tractione vel vertigine. Unde ſi in illis motum
eſt ſimul cũ mouente ⁊ econuerſo: ⁊ in iſto. quare ⁊c. De
mouente autẽ remoto dicunt aliqui ꝙ vniuerſalit nõ eſt
ſimul cũ moto: q: int̃ ipſum ⁊ motũ eſt aliquod medium.
⁊ ſi hoc intelligit̃ de mouente remoto corpore: tunc eſt
verum ꝙ inter ipſum ⁊ ſuũ mobile bñ eſt corpus medium
vt inter celum ⁊ terrã ⁊ huiuſmodi. Si vero intelligit̃ de
mouẽte remoto incorporeo: tunc ſine dubio inter ipſum
⁊ mobile non eſt propter aliquod corpus mediũ: q: cor
pus non eſt mediũ niſi inter corpora cũ ſolis corpora oc
cupẽt locũ: ſed bene etiã inter ipſum ꝑmũ mouens remo
tũ incorporeũ ⁊ ſuũ motũ eſt ali⁹ motor medi⁹ qui eſt ꝓ
pinquior in natura ipſi mobili q̃ȝ ſit mouens remotũ.

Circa dicta ſunt dubitationes quedam. Primo D
eſt de motu proiectionis que eſt que Dub^m p^m
dam ſpecies pulſiõis. ſ. expulſio: q: ibi manifeſte videtur
ꝙ mouẽs ⁊ motũ non ſunt ſimul: q: cũ homo proijcit la
pidẽ manu ſua vel cũ aliquo inſtrumẽto: vt cũ arcu ꝓij
cit ſagittã: aut alio huiuſmodi: manifeſtũ eſt ꝙ ipſum ꝓij
ciens nõ eſt ſimul cũ mobili proiecto niſi ſolũ ante ꝑnci
piũ mot⁹: nõ enĩ inſequit̃ ipſum proiectũ vſqȝ ad finẽ mo
tus vt patet ad ſenſum. quare ⁊c. ¶ Item ſenſibiliter ap
paret ꝙ quidam lapis qui dicit̃ magnes attrahit ferrum
de longinqua diſtantia: ⁊ nõ eſt ibi ſimul lapis cũ ferro. T.c.iij
quare ⁊c. ¶ Itẽ aliud eſt dubiũ. q: Ariſt. in ſcḋo de ani
ma. in capitulo de tangibili oſtẽdit ꝙ inter duo corpora
ſolida id eſt firma ⁊ fixa exiſtẽtia in aere vel in aq̃: oportet
eſſe neceſſario aerem mediũ aut aquam. Ponam⁹ igit̃ q̃d
homo manibus ſuis attrahit ad ſe aliq̃d aliud corp⁹: vt
lapidẽ aut nauẽ: oportet inter illa corpora eſſe aerem medium:
⁊ ſic nõ ſunt ſimul: q: cũ illa ſolum dicant̃ ſimul eſſe quorum
nullũ eſt mediũ nec plenũ nec vacuũ vt dictũ eſt. Nec eſt
dicẽdũ ꝙ ille aer intercept⁹ inter man⁹ ⁊ nauem vel lapi
dẽ vel lignũ ſit trahẽs propinquũ ipſi⁹ lapidis aut ligni.
Ridiculũ enĩ videret̃ eſſe: ꝙ ita paruum corp⁹ ⁊ inſenſibi
le vel quaſi traheret vnũ ita magnum corpus ⁊ tam gra
ue ſicut eſt lapis aut ferrũ aut lignum. ergo videtur ꝙ in
motu tractus mouens non eſt ſimul cum moto.

¶ Ad primũ iſtorũ dico breuiter ꝙ in motu ꝓiectionis lȝ R^o ad
ꝑ^m proijciens vt manus aut arcus non ſit ſimul cũ moto ꝑmum
proiecto: tñ mouens propinquũ ſemꝑ eſt ibi ſimul: ⁊ quia
motus ꝓiectõis ſm̃ Ariſto. 8. hui⁹. ſit hoc modo quod T.c.85
ipſum ꝑ^m proijciẽs vt arcus aut man⁹ mouet ipm̃ proiectũ:
⁊ ſimul cum eo mouet aliq̃ȝ partẽ mediȷ. ſ. aeris vel aq̃:
⁊ illa ſic mota tenet virtutẽ mouendi ceſſante primo proij
ciente. In corporib⁹ enim talib⁹ interminatis. ſ. in aere ⁊
aqua poteſt cõtingẽ ꝙ recipiãt virtutẽ mouendi poſtq̃ȝ
fuerint mota ceſſante motu ꝑmi. vt dicit ibi Ariſto. ⁊ Cõ
mẽtator: ⁊ tũc illa pars ſic habẽs virtutẽ mouẽdi adhuc
mouet lapidẽ ⁊ quandam aliam partẽ ⁊ cũ hoc dando illi
alteri parti virtutẽ mouendi: ⁊ illa mouet lapidẽ: ⁊ cum
hoc quandam aliã partẽ. ⁊ ſic conſeq̃nter. Et ſemꝑ pars
poſterior recipit virtutẽ mouendi debiliorem q̃ȝ prior: ⁊
ſic tandẽ peruenit̃ ad partem aeris q̃ mouet̃ a ꝑcedente:
ſed nullã habet virtutẽ mouẽdi proiectũ nec aliã partem:
⁊ tũc ceſſat motus ꝓiectionis: ⁊ lapis ſm̃ nãm ſuã deſcẽ
dit deorſum. ⁊ ſic patet ꝙ in motu ꝓiectiõis mouẽs ꝓpin
quũ eſt ſiſ cũ moto. Mouẽs võ ꝑ^m. ſ. ꝑ^m ꝓijciens nõ eſt ſi
mul per totũ illũ motũ: ⁊ de iſto dicit Cõmẽtator ꝙ ip
ſum mouẽs mouet proiectũ non q: tangit: ſed q: tetigit.
Et quãuis aer ſit vnigeneũ corpus: ⁊ ſimilr̃ aqua: tamen
non eſt impoſſibile ꝙ vna pars recipiat ꝑus aliquã virtutem
mouendi q̃ȝ alia: ⁊ per illã virtutẽ receptã mouebit aliã.

ꝛ ſic ſemp vſqꝫ ad aliquam partē que. recipiet virtutem
ita debilem ꝙ non dabit alteri virtutē mouendi: ſed ſo/
lum mouebit illam. Utrum autem iſte motus proiectio
nis ſit cōtinuus: bona difficultas eſt: ſed habet locum in
.8. huius. ꝛ hic non. Et etiā bene eſt difficile quid ſit illa
virtus motiua quam retinet pars aeris ceſſante primo
Ad 2ᵐ Attractio ē duplex. proijciente. ꝛ ſic de alijs: ꝛ de hoc alibi. ℂ Ad aliud di/
cit Commentator: qḋ attractio dicitur dupliciter. Que/
dam enim eſt attractio in qua trahens mouetur cum ip
ſo tractoꝛ: hec eſt attractio vera de qua Ariſto. hic loq/
tur ꝛ in iſta ſemper opoꝛtet ꝙ trahēs propinquum ſit ſi/
mul cum tracto. Alia eſt attractio equiuoce vel impro/
prie dicta in qua ipſum trahens cum trahit non mouet
motu locali: ſed quieſcit: vt magnes attrahit ferrum: ꝛ
hec quidē attractio nō eſt proprie attractio de qua Ariſ.
ſto. loquitur. Nam attractio eſt motus ab alio ꝛ nō a ſe
Ferruꝫ mouet ſeipſ̄ꝫ ad magnetem. modo cum magnes trahit ferrum ipſum ferrum quodā
modo mouet ſeipſum ad magnetē. vt dicit Cōmē. quod
ipſe declarat. quia ferrum non mouetur ad magnetē ni/
ſi acquiſiuerit ab ipſa aliquam qualitatē quam non ha/
bebat prius. ꝛ huius ſignum eſt: quia cum magnes fri/
catur ab allio non mouetur ferruꝫ ad ipſum: ꝑ hoc non
videtur eſſe propter aliud: niſi qꝛ per ipſam fricationem
impedit ab alteratione aeris. Et ſignū eſt: qꝛ ferruꝫ non
mouetur ad magnetē: niſi fuerit in aliqua debita diſtan/
tia non nimis magna. Et hec omnia ſignificant ꝙ lapis
confert virtutē ferro aliquā qua mouet ſeipſum ad ma/
gnetē: ꝛ ſic ille mot⁹ non proprie eſt ab alio corpore loca
liter mouēte ipſum īmediate: ꝛ idē reſumit Cōmēta. in
Cō. 85. .8. huius. quare non valet illa inſtātia. ℂ Tertium vero
Ad 3ᵐ eſt mihi difficile aliquantulū: ſed mihi fere ſufficit id mo
uiſſe poſteriores inquiſitiones inueniāt. Diceret aliquis
qḋ ille aer qui eſt medius inter duo corpora ſolida quo/
rū vnum trahit alterū vel pellit: ille dico eſt aer trahens
propinquū illius corpoꝛis: aut etiam pellēs ipſum. Et tu
dicis: hoc eſt ridiculū: ꝙ tam paruuꝫ corpus moueat ita
magnū corpus ſicut eſt ferrū aut lignū: diceret ꝙ huiuſ/
modi corpus quāuis ſit paruum q̄ntitate: tamen eſt ma
gnū ſm virtutē cū motū eſt ab alio fortis v̄tutis. Et hoc
eſt vidē in motu terre: vbi ſm Ariſto. in. 3. meteoꝛoꝛuꝫ.
ſpirit⁹ intercept⁹ infra terraꝫ paru⁹ exiſtēs reſpectu terre
mouet vnā magnā partē terre ꝛ multuꝫ grauē. ꝛ ſimilr
de alijs coꝛpoꝛib⁹ ſubtilib⁹. ℂ Aliter dicūt aliq ꝙ intē
tio Ariſto. fuit inter mouēs ꝛ mobile non eſſe aliqḋ me
diū notabilis ꝛ manifeſte q̄ntitatis: tū bene cōcederet
ibi eſſe mediū imediatū ꝛ inſenſibile quaſi propter par
uitatē aut cū difficultate ſenſibile. ℂ Aliter dici poteſt ꝛ
forte melius: ꝙ int̄ mouēs ꝓpinquū ꝛ ipſum motū non
eſt mediū per ſe ꝛ neceſſario requiſituꝫ ad motuꝫ: ſed ta
mē poteſt ibi eſſe mediū quod nō eſt neceſſario requiſi/
tū ex parte mot⁹: ſed concurrit propt̄ aliam cām. ſ. quia
duo corpora in aere ꝛ aqua non poſſunt nō eē humecta/
ta i ſuis extremitatib⁹ humiditate aerea aut aquea. ꝛ ſic
neceſſario intercipit̄ inter ea aliqua portio aeris aut aq̄
vt ibi dicit Ariſto. ſed hoc nō exigit̄ p ſe ad motuꝫ: ita. ſ.
ꝙ ſine ipſa non fieret mot⁹: imo ſine tali medio eque bn̄
fieret mot⁹ localis. Et forte iſta eſt v̄a ſolutio.

ℰ **Ad primam** rationē dico ꝙ remouens prohi/
bēs nō eſt tā ꝓpinquū mot⁹ totius
grauis aut leuis: ſed cū prohibēs eſt remotū: tunc ipſuꝫ
graue diuidit mediū ꝛ mouet: ꝛ ipſum mediū motū mo
uet graue: ꝛ illud ſimul eſt cū. grauis: ſimilit̄ autem i leui.
Utrū autē graue moueat ſeipſuꝫ per ſe ꝑ accidēs: ꝛ nullo
T. c. 11 modo p ſe ingrediū eſt in. 8. hui⁹. ℂ Ad aliā dico ꝙ mo
tores corpoꝝ celeſtiū nō ſunt ſimul cū ipſis corpoꝛibus
celeſtib⁹ iſto mō ſimultatis. ſ. ꝙ ſint in eodē loco proprio
cū eis: ſicut bn̄ arguebat̄. Sed ſunt ſimul ſic ꝙ inter eos
ꝛ corpoꝛa celeſtia nō eſt aliqḋ mediū q̄ diſtēt ab eis nec
plenū nec vacuū: ꝛ ſic intelligit̄. ℂ Ad aliā dico ꝙ celuꝫ
non mouet iſta inferioꝛa niſi ſicut mouēs remotū ꝛ non
vt propinquū ꝛ proprium: ideo non eſt contra dicta.

ℂ At vō neqꝫ alterati neqꝫ alterātis nullū
eſt mediū: hoc autem ex inductione mani
feſtū. in oībus eni accidit ſimul eſſe alterās
quod vltimū eſt ꝛ primū quod alterat̄ ꝛc. A

Textu commenti. xj. Queſtio. v.

COnſequēter querit̄. Utrū alterans ſit ſimul
cū alterato. ℂ Arguit̄ p° ꝙ non: qꝛ ſol alte/
rat iſta inferioꝛa ad calidītatē ꝛ ſiccitateꝫ vt T. c. 37
manifeſtū eſt: ꝛ tū iſte ſol nō ē ſimt̄ cuꝫ ipſis T. 5 b.
īferioꝛib⁹. quare ꝛc. ℂ Itē ſenſibile alterat
ſenſum. vt pꝫ. 2. de anima. Senſibile eni mouet ſenſuꝫ ꝛ
nō mouet ipſum motu locali neqꝫ motu augmētationis
aut diminutionis neqꝫ motu gn̄ationis ꝛ corruptionis.
ergo relinquitur ꝙ motu alterationis. Sed ſenſibile non
eſt ſimul cū ſenſu vt manifeſtū eſt: color enim cū videtur T. c. 111
nō ē ſimul cum viſu nec tangibile cuꝫ tactu cū ſemper ſit
ibi mediū extraneū inter tangibile ꝛ tactū ſm Ariſt. 12°
de aīa. ergo ꝛc. ℂ Iteꝫ imaginatio vni⁹ hominis alterat
corpus alterius vt videt̄ manifeſtū per faſcinatiōes qui
bus vnus hō alterat corpus alteri⁹ ꝛ tranſmutat imagi/
nationē ſuā ad aliquā malā diſpoſitionē. vt dicitur de q̄
buſdā vetulis maleficis: ſed imaginatio vnius non eſt ſi/
mul cū corpoꝛe alterius vt manifeſtū eſt. ergo ꝛc.
ℂ Oppoſitum arguitur auctoꝛitate Ariſto. in litera. Altrans eſt duplex.

Intelligendum breuiter ꝙ de alterāte diſtin
guendum eſt quēadmoduꝫ
diſtinguit̄ de mouente localiter. ſ. ꝙ eſt alterans propin
quū inter qḋ ꝛ ipſū alterabile nō ē aliqd aliud alterās: ꝛ
Alteratio ē duplex. eſt alterans remotū inter qḋ ꝛ ſuū alterabile eſt aliqḋ al
terans. Intelligendū eſt etiā ꝙ duplex eſt alteratio. Vna
eſt que ē permutatio de vna qualitate ad aliam qualita/
tē cōtrariā: ita ꝙ nō ſolū acquiritur aliqua qualitas in al
terabili: ſed etiā remouet̄ vel abijcit̄ qualitas cōtraria in
exiſtens in eo: vt cū ignis calefacit aquā: ꝛ ſic in ſilib⁹: ꝛ
hec vocat̄ alteratio ꝓprie dicta. Alia eſt que eſt mutatio
ad aliquā q̄litatē ſine abiectione ꝯtrarij p̄exiſtentis in paſ
ſo: vt corpus luminoſuꝫ p̄ſente diaphano ipſuꝫ alterat il
luminando non tū abijcit aliquā qualitatē p̄exiſtēteꝫ con
trariā: qꝛ lumini nihil ē contrariuꝫ ꝓprie: ꝛ cōſilis altera
tio cōtingit i oībus v̄tutib⁹ aīe cognoſcitiuis: aīe dico hu T. c. 57
mane: ſic pꝫ ex. 2. ꝛ. 3. de aīa. ꝛ dī alteratio iꝓprie dicta T. c. 27
q̄ eſt ſalus ꝛ perfectio. Primā etiā vocāt aliqui alteratio B
nē corruptiuā. Secundā vero perfectiuā ꝛ bene. 2 p°
ℂ Tūc dicendū ꝙ alterās remotū nō eſt ſimul cum altera
to: qꝛ inter ea eſt aliqḋ mediū: qḋ patet cum ignis calefa Scḋa
cit parietē mediāte aere. Secundo dico ꝙ alterans ꝓpin
quū eſt ſimul cū alterato p̄mo mō ſimultatis ꝙ inter ea
nō eſt mediū aliqḋ nec plenuꝫ nec vacuū. Et hoc probat
Ariſto. in litera hac rōne. Omnis alteratio vel eſt altera
tio ſenſus vel alteratio alicuius rei alterius q̄ non habet
ſenſum. Alteratio aūt que ſit in alijs rebus eſt ſimilis al/
terationi ſenſus: cū omnis alteratio ſiat ſm qualitates
ſenſibiles: vt ipſe ſupponit ꝛ poſt declarabitur. Sed alte
rans ꝓpinquū in alteratione ſenſus eſt ſimul cuꝫ altera/
to: qḋ pꝫ: qꝛ ſenſibile imutat mediū ꝛ mediū imutatū i/
mutat ſenſum. vnde cū ipſum ſit ſimul cuꝫ ſenſu. i. conti/
guū ei ſequit̄ intentū. verbi gratia. coloꝛ imutat aerem ꝛ
aer imutatus imutat oculum. ſimiliter autē ꝛ in alijs. ſit
ergo ratio talis. Omnis alteratio vel eſt alteratio ſenſus
vel alicuius

vel alicuius alterius rei carentis ſenſu. Sed in alteratione ſenſus ⁊ in alteratione alterius rei ⁊ alterans propinquum eſt ſimul cuꝫ alterato. In alteratione quidem ſm ſenſum: quia ſenſibile alterat medium ⁊ ipſum medium alteratum alterat ſenſum in alijs alterationibus ⁊ ſimiliter: quia omnis alteratio eſt ſimilis alteratiōi ſenſus: cuꝫ omnis alteratio fiat ſm qualitates ſenſibiles a quibus ſenſus alteratur. Sic poteſt ordinari ratio Ariſt. ¶ Itē hoc pōt probari aliter. ponamus ꝙ ignis alteret aquaꝫ: ita ꝙ ipſa aqua ſit immediatum alteratum inter quod ⁊ igne non ſit aliquod medium alterabile ab igne nec aliquid aliud alterans. ¶ Tunc quero vtrum ignis ſit ſimul cum aqua: ita ꝙ intˀ vltimaꝫ ſupficiem aque ⁊ vltimam ſupficiem ignis non ſit aliquod mediū: aut ſit ibi aliquod medium. Si primo modo habetur propoſitum: qꝛ idem oꝫ eſſe iudicium de quocūq alterante propinquo ⁊ alterabili. Si ſit aliquod mediū aut illud eſt plenum aut vacuū. Nō eſt dicēdum ꝙ ſit vacuū: qꝛ impoſſibile eſt eſſe vacuum vt demonſtratum eſt in q̄rto phyſicorum. Si dicatur qd̄ illud medium eſt plenum aliquo corpore ſenſibili. Aut illud medium: eſt de natura ignis aut aque ⁊ aut de natura alicuius alterius corporis nālis. Non eſt de natura ignis: qꝛ tunc eſſet propinquus alterans q̄ꝫ ille ignis qui ponebatur alterans propinquum. ⁊ ſic eſſet alterans propinquū ⁊ non propinquuꝫ: nec de nā aque: qꝛ ſic illa aq̄ intermedia eſſet ꝓpinquius alteratū q̄ꝫ illa que ponebaꝛ propinqua. Si vo diceretꝛ qd̄ illud corpus intermedium eſſet aliquod aliud corpus naturale: aut eſſet corpus ſimplex aut miſtuꝫ: ⁊ quodcūq illorum demonſtretur oporteret ꝙ illud prius pateretꝛ ab igne q̄ꝫ ipſa aqua que diſtaret ab igne: ⁊ ſic illa non eſſet propinquū alteratū ab igne: cuiꝰ oppoſitū ponebaꝛ. ¶ Et ſi qs diceret ꝙ illud intermediuꝫ nihil omnino patitur ab igne: ⁊ tamen ignis agit in aquā illo exiſtēte intermedio: tunc quantumcūq ignis diſtaret ab aqua ꝑ aliqd̄ mediuꝫ poſſet agere in ipſam: cuiꝰ oppoſitum pꝫ ad ſenſum: non eſſet eniꝫ aliqua ratio quare ignis poſſet agē in aquā exiſtēte tali medio nihil paſſo: qn eadem ratione poſſet agē in ipſam exiſtēte quātūcūqꝫ magno corpore intˀ ignē ⁊ aquā. Cauſa enim ꝓpter quā ignis pōt agē in aquaꝫ mediante aliquo corpore paruo ⁊ nō mediāte magno non eſt niſi qꝛ illud paruū corpus pōt pati ab igne ⁊ non magnū corpꝰ: vn̄ ſi poſſet ignis agē in aquā mediāte paruo corpore penitus nihil paſſo ab igne eadē rōe poſſet agē in aquā mediante corpe magno penitꝰ nihil paſſo: ⁊ h̄ eſt manifeſtū ipoſe.

Ad primum dicēdum ꝙ ſol nō eſt propinquum alterans iſta iferiora: ſed alterat ea mediantibus orbibus inferioribus ⁊ elementis inferioribus: nec opꝫ ꝙ orbes intermedij caleſiant a ſole. vt dicit Alexā. ſup ꝑmū meteororum: ſed ſufficit ꝙ alitˀ trāſmutētur ab ipſo. ſ. ꝙ recipiant lumē ab ipſo: ⁊ hec non eſt alteratio corruptiua: qꝛ talē non recipiunt corꝑa celeſtia. ꝑmo celi ⁊ mundi. ſed ſolū alterationē ꝑfectiuam. nec ē neceſſarium ꝙ ſemꝑ medium inter mouēs ⁊ motū moueaꝛ illo eodē motu quo moueꝛ vltimum motū: vt videmus ꝙ cum vrinale nouū ⁊ clarū exponiꝛ radijs ſolis: ⁊ poniꝛ ſtupa ad partē poſteriorē incendiꝛ ſtupa ⁊ iſlāmatur mediante vrinali: ⁊ tn̄ ipſum vrinale nō inflāmaꝛ: ſed alitˀ trāſmutaꝛ. ſ. qꝛ illuminaꝛ ⁊ reflectitur ibi lumē: ⁊ ſic in multis alijs. ¶ Ad aliā dico ꝙ ſenſibile nō alterat ſenſum ſicut alterans propinquū. ¶ Sed alterās propīquū eſt ipſum mediū alteratum. ¶ Ad aliā de imaginatione ꝯſiderandū ꝙ imaginatio in actu aliquādo facit aliquam alterationē in corpore ipſius imaginantis: ſicut ſenſibiliter apparet: cum aliquis fortiter imaginatur venerea: ſit quedā calefactio circa mēbra genitalia intantum qd̄ aliquādo moueꝛ mēbruꝫ virile ⁊ erigiꝛ ſine imperio rōnis vt etiā tangit Ariſto. in. 3. de aīa. capitulo de mouēte autē. ⁊ hoc eſt ꝓ tanto: qꝛ ſpēs rei delectabilis quodammodo hēt virtutem rei delectabilis. ⁊ ſimilˀr de triſtabili: vt Ariſto. docet in de cauſis motus animaliuꝫ: imaginatio igitur facta ī actu ꝑ ſpēꝫ rei delectabilis ꝓciſe ſi ſit fortis imaginatio ⁊ diu continuata: ⁊ corpus ſit diſpoſitum ſufficiēter inducit aliquā diſpoſitionē in ipſo corpore imaginantis: puta caliditatē vel frigiditatem vel huiuſmodi: ⁊ ibi alterans hn̄ eſt ſimul cum alterato ꝓpinquo: qꝛ puto ꝙ talis alteratio ſit ꝑ hunc modū: qꝛ ſpiritus exiſtētes in organo imaginatiue virtutis alterantur ab actu ipſius imaginationis habēte quodāmō virtutē ipſius rei que imaginaꝛ: ⁊ illi ſpūs calefacti calefaciunt alios vel alias partes corporis quouſq perueniꝛ ad illa mēbra. Et forte per conſimilē modū contingit ꝙ mulier imaginans leproſum in actu coitus coīncipit leproſuꝫ: qꝛ tūc ipſa fortiter timet concipe leproſuꝫ: ⁊ ſpiritꝰ retrahunꝛ ad interiora: ⁊ congreganꝛ: ⁊ caliditate ſua exceſſiua calefaciunt ſemē: ⁊ ſic diſponiꝛ ad leprā. Sic igitur aut ſimili modo contingit ꝙ imaginatio alicuiꝰ facit aliquā alterationem in corpore imaginantis. ¶ Sed vtrum imaginatio vniꝰ hēt tranſmutare ⁊ alterare corpus alterius difficile eſt. Dicunt tamē aliqui ꝙ ſic: ⁊ attribuiꝛ Auic. qd̄ probatur experimento ſic. qꝛ quedam mulier imaginabaꝛ camelum cadē in foueā ⁊ ipſe cecidit in illā. ⁊ ita dicunt cōtingē in multis alijs. vnde dicunt de quibuſdā vetulis maleficis ꝙ reſpicientes puerū ⁊ imaginātes ipſum interficiunt aut faciunt infirmari manifeſte. Sed hoc nō hn̄ videꝛ poſſibile. qꝛ ſi imaginatio alicuius tranſmutaret corpus alterius: aut ipſa aliqd ageret in mediū: qd̄ eſt inter corpus imaginātis ⁊ alterū corpus: aut nihil. Si diceretur ꝙ ageret aliqd in ipm mediū extriſecum: hoc non videꝛ eſſe niſi per ſpūs emiſſos ab organo imaginatōis ad exterius. nō eſt aūt veriſimile hn̄ ꝙ ſpūs deſeruiētes imaginationi vel etiaꝫ alij ſpūs exn̄tes in corpore imaginantis poſſint ꝓtēdi ⁊ diffundi ꝑ totū ſpatiū ⁊ hēre tantam virtutem alteratiuā vt obtineāt ſupra corpus alteriꝰ animalis. Si aūt diceretꝛ qd̄ ipſa imaginatio agit in corpus alienū nihil agēdo prius penitus in medium, tunc quantūcūq diſtet illud aliud corpus: imaginatio poterit agere in ipſum: vt ſi qs imaginaretꝛ aliqd exiſtens rome poſſet agē in illud: quod videꝛ abſurdū. Et adhuc dato qd̄ imaginatio vnius ageret in corpus alterius ꝑ ſpūs emiſſos ⁊ tranſmutantes aerē intermediuꝫ: non habeꝛ ex hoc ꝙ alterans nō ſit ſimul cum alterato: imo cōtrariū. De hoc autē nō multum certus ſum qd eſt tenēdum. ¶ Q. autē diciꝛ de experimēto illo pōt dici ꝙ ſi hoc contigit h̄ fuit a caſu ⁊ nō ꝑ ſe cauſatum ab imaginatione: ⁊ eſt ſimile ſicut aliquo imaginānte coruſcationeꝫ vel tonitruuꝫ: ⁊ ipſe putaret hoc eſſe cauſatū ab imaginatione ſua: hoc enim ridiculū videreꝛ. ¶ Q. aūt diciꝛ de vetulis faſcinantibus infantes: pōt dici ꝙ ſi hoc eſt nō eſt ꝓpter imaginationē ꝓpriē ⁊ ꝑ ſe: ſed hoc forte contingit per iſtum moduꝫ: qꝛ in corporibus talium vetularum ſunt quidam humores corrupti ⁊ venenoſi: ex qbus reſoluunꝛ qdam fumi ſubtiles quaſi per totum corpus. Sed qꝛ oculus eſt pars corporis multum poroſa vt diciꝛ vt anatomia. ideo ſpālˀr illi fumi exeunt per oculos magis. vnde cum illa vetula diu ⁊ fortiter aſpicꝛ faciem pueri illi fumi ſubtiles perueniunt ad faciē ipſam pueri ⁊ ad puerum mediāte aere: ⁊ attrahunꝛ a puero per iſpirationē cum aere: ⁊ iſti peruenientes ad iteriora iducūt aliquā malam qualitateꝫ: ⁊ ſic iterficiunt vel infirmant puerū paſſibilem exn̄tem. Diceretur ergo ꝙ hoc nō facꝛ imagiatio per ſe ⁊ ꝓpe: ſed forte concomitaꝛ per accn̄s actus imaginādi. quod ſi imagi

Margin notes (left column): Mediū nō ſemꝑ moueꝛ motu vl̄ ī mi mo ti.

Margin notes (right column): Imagiatio fortis aliat cōpus — modꝰ alteratōis per imagiatōem — imagiatio mulieris cūt maiū cōceptuꝫ. — D Opio — Improbatio. — Reſpꝰ ad ratiōes opionis. — Faſcinatio puerorꝫ vid̄ alibertuꝫ magnuꝫ ī li. 2pp̄ hēſionū c. 3. tracta. ſ. et in alijs locis.

natio p ſe concederet̃ hoc facẽ modo p̃dicto ꝛ adhuc alte
rans propinquũ ſimul eſſet cũ alterato: ꝛ ſic nihil contra
poſitũ. Qꝛ tamẽ imaginatio ſit cauſa multaruꝫ alteratio
num in corpore imaginãtis: hoc non eſt impoſſibile vt ta
ctũ eſt. Et hui⁹ ratio põt capi ex illis qui vocant̃ Amor
chereos. A deo enim fortit ꝛ continue imaginantur rem
amatã ꝛ concupiſcũt ꝙ ipſi incidunt in egritudines ma-
gnas ꝛ cũ difficultate ſanari poſſunt niſi hẽant qd̃ ꝯcupi-
ſcũt: qd̃ nõ contingeret niſi in eoꝝ corporib⁹ alteratio fie-
ret ab imaginatione in actu: de hoc ego bene poſſem nar
rare aliquas hiſtorias de iſta mã: ſed eas dimitto propt̃
breuitatẽ: ꝛ qꝛ non ſum h̃ poeta. ꝛ ſic de iſto.

¶ Quoniã aũt que alterant̃ ꝛc. T. cõ. xiiij.

¶ Aliorum enim maxime ſi aliquis intelli
gat in figuris ꝛ in formis ꝛ hitudinibus ꝛ
horũ remotiõibus ꝛ acceptionibus videt̃
ꝙ eſt alteratiõis: nõ eſt aũt: neqꝫ in his ꝛc.
Textu commenti. xv. Queſtio. vj.

A Queritur hic p̃mo. Utrum alteratio ſit ad q̃-
litates de quarta ſpecie qualitatis. ¶ Ar-
guitur primo ꝙ ſic. quia ad quãcũqꝫ quali-
tatẽ eſt tranſmutatio: ad illam eſt alteratio
Nam alteratio non eſt aliud niſi tranſmu-
tatio ad qualitatẽ. 5. hui⁹. ꝛ in p̃dicamẽtis. Sed ad qua-
litatẽ de quarta ſpecie eſt tranſmutatio. vt patet ad ſen-
ſum. Cera enim figure circularis tranſit ad figuram qua
drangularẽ ꝛ econuerſo. ¶ Itẽ omnis tranſmutatio aut
eſt gñatio vel corruptio vel augmentatio vel diminutio
vel motus localis vel alteratio. hec eſt ſufficiens diuiſio-
ſcd̃m Ariſt. Sed tranſmutatio ad qualitatem de quarta
ſpẽ qualitatis non eſt gñatio nec corruptio vt manifeſtũ
eſt: nec augmẽtatio nec diminutio: quia iſte ſunt ad quan
titatem. Quãtitas autẽ non eſt qualitas nec econuerſo:
nec motus localis: quia iſte eſt ad vbi: ꝛ qualitas non eſt
vbi: vt manifeſtum eſt. ergo relinquitur ꝙ eſt alteratio.
¶ Item tranſmutatio ad qualitates ſenſibiles eſt altera-
tio ſm̃ Ari. hic. Sꝫ qualitas de quarta ſpẽ q̃litatis eſt q̃-
litas ſenſibilis. figura. n. eſt in q̃rta ſpẽ q̃litatis: ꝛ figura
eſt vnum de ꝑ ſe ſenſibilib⁹. vt pꝫ in. 2. de anima. q̃re ꝛc.
T. c. 24 ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. ꝛ Cõmenta.
in litera.

Quãta ſpẽs q̃litatis Ad queſtionem eſt intelligẽdum ꝙ q̃rta ſpe
cies qualitatis eſt forma ꝛ
circa hoc aliquid cõſtãs figura ſm̃ Ariſt. in p̃dicamẽtis:
ſed hec duo ꝓut ſunt q̃rta ſpẽs q̃litatis nõ differũt abin-
uicẽ eẽntialr̃ ꝛ q̃ditatiue: ſed ſm̃ rõnẽ ꝛ modũ. Nã vna
ꝛ eadẽ q̃litas. ſ. circulatio vel triangularitas dicit̃ forma
p comparationem ad interiora p̃cipue p comparationẽ.
ad formã rei ſubſtãtialẽ quã conſequit̃. ꝛ dr̃ figura p cõ
parationẽ ad exteriora ſicut cõiter dr̃. ¶ Aliã differẽtiam
aſſignat Robertus ſup p̃dicamẽta. Ad cui⁹ intellectum
eſt conſiderãdum ꝙ quarta ſpẽs qualitatis in hoc differt
Spẽs q̃litatis in q̃ fundãtur. ab oibus alijs ſpẽbus: qꝛ ipſa fundatur per ſe ꝛ imediate
ſup quãtitatẽ. Unde ꝛ Cõmẽ. vocat eã q̃litatẽ in quanti-
tate. Alie võ q̃litates vel non nẽcio fundant̃ ſup quanti-
tatẽ vel nõ directe ꝛ ꝑ ſe reſpiciunt quãtitatẽ. Prima. n.
ſpẽs qualitatis põt eẽ in aliquo nõ quãto. ſicut oẽs habi
tus intellectuales q ponunt̃ in p̃ma ſpẽ qualitatis ſunt
in intellectu q eſt ſine magnitudine. vt pꝫ in. 3. de aĩa. Se
T. c. 6. cũda võ ſpẽs q̃litatis. ſ. naturalis potẽtia ꝛ impotẽtia cõ
ſequit̃ formã ſubſtãtialẽ rei nãlis vel ipſam mãm. Ter-
tia autẽ ſpẽs. ſ. q̃litatis ſenſibilis que eſt proprium ſenſi-
bile alicui⁹ ſenſus vt calor aut frigus ꝛ huiuſmodi: lꝫ nõ
ſint niſi in ſubſtãtijs corporalib⁹ ꝛ magnitudinẽ habenti

bus. vt ſatis pꝫ ex li° de ſenſu ꝛ ſenſato: tñ nõ ita directe
ꝛ ꝑ ſe reſpiciũt ipſaꝫ quãtitatẽ ſicut figure que ſunt in q̃r
ta ſpẽ. Cuius ſignũ eſt: qꝛ iſte qualitates caliditas ꝛ fri-
ditas ꝛ hmõi magis poſſunt itelligi ſine q̃ntitate q̃ꝫ circu
latio ꝛ triangulatio ꝛ rectitudo ꝛ curuitas ꝛ hmõi. Dic̃- Qualitas fundat̃ i q̃ntitate.
ergo iſte Robertus ꝙ aliqua qualitas fundat̃ in q̃ntitate
duplr̃. Uno mõ i ipſa tota ſubã q̃ntitatis. Alio mõ in ter
minis ipſius vel in q̃ntitate rõne ſue terminationis. Pri-
mo modo eſt forma ſic rectitudo curuitas ꝛ hmõi: q ſũt
in tota ſubã quãtitatis. Secũdo vero modo magis eſt fi
gura: ꝛ ideo dicit̃ ꝙ figura eſt que termino vel terminis
claudit̃: ſicut circulatio fundatur in corpore terminato
vna ſupficie vel linea: ꝛ triangularitas in corpore ſic ter-
minato vel ſupficie ſic terminata. ꝛ ſimiliter in alijs. B

His viſis dicunt̃ ad q̃õnẽ duo. Primo ꝙ ad q̃li- ꝯ p°
tates q̃ ſunt in q̃rta ſpecie q̃litatis nõ Scd̃a
eſt alteratio p ſe ꝛ proprie dicta. Secũdo dicit̃ ꝙ ad eas
eſt alteratio p accidẽs ꝛ improprie dicta. ¶ Primum ꝓ
batur p̃mo rõnib⁹ Ariſt. in lr̃a. Prima rõ eius eſt. omnis
qualitas ad quã eſt alteratio denominat ipm ſubm: ſꝫ q̃-
litates de q̃rta ſpẽ nõ denomiat ſubꝫ. ergo ꝛc. maior pꝫ
inducẽdo. caliditas eni ad quaꝫ eſt alteratio. ſ. calefactio
denoiat ipm calidũ: ꝛ frigiditas frigidũ: ꝛ albedo albuꝫ.
ꝛ ſilr̃ de alijs. Et minor apparet: nes enim vel aurũ non dr̃
figura puta triãgulus vel quadrangulus vel circulus: ꝛ Dubio
ſic de ceteris. g̃ ꝛc. ¶ Sed ꝯ iſtã rõnẽ eſt dubiũ: qꝛ lꝫ iſte
q̃litates de q̃rta ſpẽ in abſtracto nõ denoiant ſua ſubiã
tñ in concreto bene denoiant ea: q̃uis non dicat̃ eſt figu-
ra tñ dr̃ figuratũ vt triãgulatũ vel quadrangulatum. ſilr̃
ſũt ꝛ in alijs. Mõ ad hoc ꝙ ad aliquam qualitatem ſit al
teratio non requirit̃ nec conſeqtur ꝙ ipſa denoiet ſubm
in abſtracto: ſed in cõcreto: nõ enim bene diceret̃ lignum
eſt caliditas ſed calidũ vel frigidũ. Diceret̃ ergo ad rõnẽ
Ariſt. cum dicit̃. oĩs qualitas ꝛc. Verũ eſt in abſtracto: Solõ
ſed in concreto vt dcm̃ eſt: ꝛ hoc hñ ſufficit. ¶ Aliq vo
lunt ſoluẽ efficaciã huius rõnis per iſtum modũ: dicunt
enim ꝙ aliqua q̃litas põt denominare ſubm duplr̃. Uno
modo ꝑ modum paſſionis dependẽtis ab agẽte: vt cum
dicit̃ es eſt calefactũ vel frigefactũ. ibi ly frigefactũ. dicit
frigiditatẽ vt eſt recepta in ſubo ab agente frigefaciente.
Alio modo qualitas põt denominare ſubiectum magis
abſolute ꝛ ꝑ modum q̃lificantis ꝛ non vt ab agẽte indu
cta: vt calidum ꝛ albũ ꝛ huiuſmodi: que dicunt qualita-
tes p modũ informãtis ꝛ q̃lificãtis ſua ſubiecta abſolute
ideſt nõ per modũ paſſionis: nec vt ſunt inducte ab agen
te: ꝛ p̃mo modo q̃litatis de q̃rta ſpecie denoiant ſua ſub
iecta: vt cum dicim⁹ es eſt figuratũ vel triangulatuꝫ aut
hmõi ꝛ non ſcd̃o modo. Dicerent g̃ ꝙ q̃litas ad quaꝫ eſt
alteratio debet denoiare ſubm non ſoluꝫ per modũ paſ-
ſionis inducte ab agẽte: ſed abſolute ꝑ modũ q̃lificantis
Qualitas aũt de q̃rta ſpecie non ſic denoiat ſua ſuba: ſꝫ
ſub modo paſſionis vt ab agẽte eſt vt dictuꝫ eſt. Hoc ãt Improbatio.
nõ videt̃ oino ſufficiens: qꝛ iſte q̃litates de q̃rta ſpecie nõ
ſolũ denominãt ſubiecta illo modo quo iſti dicunt: ſed ꝑ
moduꝫ vel ſub modo paſſionis vt inducte eſt ab agente:
ſed ꝛ alio modo. ſ. abſolute per modũ q̃lificãtis ꝛ in for
mãtis ſubiectuꝫ: ꝛ ita bene ſicut ꝛ alie q̃litates. Non enim
ſolum es dicit̃ triangulatũ. ſed dicit̃ triangulare: ꝛ nõ ſo-
lum dicitur circulatum ſed circulare: ꝛ ſimiliter linea nõ
ſolum dicitur curuata ſed curua: ꝛ non ſolum dicitur re
ctificata ſed recta. ſimilr̃ aũt ꝛ in alijs. Et hec indubitan
ter ſunt denomiationes quib⁹ ſubiecta denoiant̃ ab iſtis
qualitatibus non per modum paſſionis inducte ab agẽ-
te: ſed abſolute ꝛ per modũ q̃lificãtis: ſicut ꝛ in alijs cõti
git. Et ſic nõ videt̃ ſufficere niſi forte diceretur ꝙ lꝫ i lin
gua latina ſint huiuſmodi denominationes vſitate: tñ in

idiomate greco forte non ſunt vſitate: nec eſt remotū, aliquem modum loquendi eſſe famoſum ⁊ cōſuetū i vno idiomate ⁊ non i alio: vt patet per Cōmētatorem in pn̄cipio huius capituli. ſic igitur nos dicamus. Et hoc forte ſignauit Cōmentator: cum dixit iſtam rationem eſſe probabilē: q: innititur modo denominationis ⁊ ſignificationis iſtarū qualitatū. ¶ Itē probat Ariſto. alia ratione: q: nihil alteratur cū accipit ſuam perfectionem propriā

T.c.16

Alteratio enim preſupponit qḋ ipſum alterabile ſit ens actu ⁊ perfectum in ſua nāra: in hoc alteratio differt ab ipſa generatione. Sed cum aliquid accipit figurā ꝓpriā in rebus habētibus formas ꝓprias accipit ſuam ꝑfectionem ꝓpriā ſimul vt dum aīal accipit ſuā formā ſbalem accipit ſuā ꝓpriā figurā: ⁊ ſilr planta. Cuius ratio eſt: q: inter oīa accidentia propria figura maxime ⁊ proprijſſime videt conſequi formā ſubalem in aīalibus ⁊ plātis ⁊ iō diuerſitas ſpecifica i ipſis nullo certiori indicio per poſteriora accipit q̄ʒ per figurarum diuerſitatē. In rebꝰ aūt artificialibꝰ ſilr multis figura ꝓpria eſt eoꝝ eſſentialis perfectio ſm ꝙ ſunt in talibus ſpēbus: ideo nihil proprie alterat accipiēdo figurā ꝓpriā. ergo ⁊c. Et iſta rō videtur ſpāliter concludere de illis q̄litatibus: que ſunt ꝓprie figure aliq̄rū ſpērum. Sic autē nō eſt de q̄litatibus ſenſibilibꝰ ꝓprijs: vt eſt calor ⁊ frigus ⁊ hꝰ: nō eni ſimul dum aliquid accipit perfectionem ꝓpriā ſolū tūc accipit caliditatē aut frigiditatē aut hꝰ: imo pōt aliquid accipere caliditatē anteq̄ʒ accipiat formā ignis. ſimilr autē ⁊ in alijs. Simul aūt dum accipiat formā ſubalem hoīs accipit figurā: ⁊ nō prius nec poſterius. figurā dico propriā. Sed eſt attēdēdū ꝙ in rebus hn̄tibus figuras proprias ſicut ſunt animalia ⁊ plāte ſimul: dū aliquid accipit formā ſubſtantialē propriā accipit ⁊ figurā ꝓpriā illius ſpeciei: ſed in aliquibus rebus inanimatis que non habent figuras ꝓprias: nō opʒ ꝙ dum accipit figurā ꝓpriā aliq̄ʒ, ꝙ accipiat formā ſubſtātialē nouā. pōt enim aq̄ manēs aq̄ accipere aliquā figurā quā prius nō hēbat, ⁊ ſilr aer: iſta enim corpora figurātur ſm figurā continentis vt ſatis pʒ in 4° meteoroꝝ. Et ideo dicūtur itermīnata: ⁊ ſilr cera ⁊ hꝰ mollia multa: ⁊ ideo rō videtur eē q̄ſi pticularis niſi vlterius adiungatur ꝙ ſimile eſt iudicium de vna figura ⁊ de alijs. ¶ Tūc ondit 2ᵐ ad illud enī eſt alteratio per accidēs: cuius acceptio ⁊ remotio cōſequit alterationē ꝓprie dictā. hec videt māifeſta. Sed acceptio figure ⁊ remotio conſeqtur alterationē proprie dictā: cū enim caleſit ⁊ rarificat: cōtingit ꝙ accipit aliā figurā q̄ʒ prius ſicut ſenſibilr videmus. Cum aliquod lignū prius exiſtens rectum ſi ponatur ad ignem cōtingit ꝙ incuruatur: ⁊ maxime manifeſtū eſt in pergameno: qḋ cū ſuper caleſit incuruatur: ſilr autē ⁊ in alijs multis: ⁊ cum aliquid infrigidatur inſpiſſatur ⁊ ingroſſatur ⁊ accipit aliā figurā ⁊ minorem. q̄re ⁊c. ¶ Et eſt intelligendum ꝓpter obiectiones ꝙ duplex eſt alteratio quātum ſpectat ad ꝓpoſitum. Quedā eſt alteratio proprie: ⁊ eſt cum aliquod ſubiectū continue acquirit ptem poſt ptem ⁊ vel gradum poſt gradum alicuius q̄litatis: ⁊ hec ſm modum cōmunem loquēdi dicitur alteratio proprie dicta pro tāto: q: magis conſuetum eſt ⁊ vſitatum hoc nomē alteratio accipi pro tali trāſmutatione: eo ꝙ frequētius contingit rebus ⁊ eſt notior. contingit enim frequētius res permutari de calido in frigidū. ⁊ econuerſo. ⁊ de humido in ſiccū q̄ʒ accipere de nouo figurā propriā. Nomē autē dicitur accipi proprie cum ſumitur pro illo qḋ eſt magis notum ⁊ conſuetū vt dicebatur in. 4. huius. ⁊ talis alteratio non eſt ad q̄litates de q̄rta ſpecie q̄litatis tāq̄ʒ ad terminos ꝓprios ⁊ per ſe: ⁊ ſi fuerit: hoc eſt per accidēs. Alia ē alteratio magis large dcā que eſt acquiſitio cuiuſcūq̄ q̄litatis de nouo que non erat in ſubiecto. ⁊ hec alteratio bene eſt ad quartam ſpeciem qualitatis: ⁊ hoc probant rationes in principio queſtionis inducte.

Rō ſcḋe ꝯclōnis

C Altera tio ē du plex.

¶ Ad tertium dico ꝙ alteratio proprie non eſt niſi ad qualitates ſenſibiles que ſunt ſenſibilia propria. Quantitas autem non eſt ſenſibile propium ſed cōmune: vt habet videri in ſecundo de anima. Et quod Ariſto. dicit in primo de generatione ꝙ alteratio eſt permutatio de vna q̄litate ad aliam remanente eodem ſubiecto. Uerum eſt ꝑ ſe vel per accidens: vel proprie vel improprie.

¶ Manifeſtū eſt aūt quia quod eſt alterationis nō eſt in his q̄ fiunt: neq̄ʒ. n. habitibus. habitus enī ⁊c. T. cō. xvij. Qō. vij.

A

Onſequenter queritur vtrū ad qualitates de prima ſpecie qualitatis ſit alteratio.

¶ Arguitur primo ꝙ ſic: q: ad quācūq̄ qualitatem eſt tranſmutatio: ad illam eſt alteratio: cum alteratio ſit tranſmutatio de vna qualitate ad aliam vt patet in quinto huius. ⁊ in primo de generatione. Sed ad qualitates de prima ſpecie eſt tranſmutatio, vt manifeſtum eſt. ⁊ probatur. quia cōtingit aliquam qualitatem de prima ſpecie qualitatis fieri in ſubiecto de nouo: ſicut ſanitatem in corpore ⁊ ſcientiam in anima: hoc autem non poteſt contingere ſine tranſmutatione. ergo ⁊c. ¶ Item ad omnē illam qualitatem eſt alteratio que acquiritur in aliquo cum abiectione contrarij. hec recipitur pro manifeſta. Sed qualitas de prima ſpecie qualitatis acquiritur cum abiectione contrarij: quia contingit ꝙ aliquis habens habitum falſum ⁊ erroneum reducitur ad ſcientiam que eſt verus habitus: ⁊ tunc ſibi oportet ipſum habitum falſum corrumpi: vt manifeſtum eſt. Similiter contingit ꝙ aliquis habens habitum vitioſum reducatur ad virtutem: ſicut aliquis illiberalis reducitur ad liberalitatem: vel econuerſo: ⁊ ſibi oportet illum malum habitum corrumpi. ergo ⁊c. ¶ Item ſi in anima intellectiua eſt alteratio neceſſe eſt eſſe ad primam ſpeciem qualitatis: ſed in anima intellectiua eſt alteratio. ergo ⁊c. Maior probatur. quia ſi intellectus alteratur non videtur alterari: niſi ad habitum intellectualem: vt patet cuilibet intelligenti: habitꝰ autem intellectualis eſt in prima ſpecie qualitatis: vt ēt conceditur: ⁊ habetur ex predicamentis. Et minor probatur. quia conſtat qḋ intellectus mouetur ab intelligibili mediante phantaſmate: vt habetur in tertio de anima. aut ergo mouetur motu locali quod eſt impoſſibile quia tali motu non mouetur niſi corpus vl̄ res in corpore. Intellectus autem non eſt corpus nec res in corpore: vt patet ex. 3. de anima. Aut mouetur motu generatiōis ⁊ corruptionis quod eſt impoſſibile: quia intellectus eſt perpetuus: vt patet in ſcḋo de anima. Aut motu augmētationis ⁊ diminutionis: quod eſt impoſſibile: quia nihil augmētatur aut diminuitur niſi corpꝰ aut res in corpore: ergo relinquitur ꝙ intellectus mouetur a phātaſmatibus motu alterationis: quare ⁊c. ¶ Item ad albedinē ⁊ nigredinem eſt alteratio: vt manifeſtum eſt: ſed albedo ⁊ nigredo ſunt de prima ſpecie qualitatis: quare ⁊c.

T.c.18

T.c.23

T.c.30

T.cō.6.

T.c.21

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. ⁊ Cōmētatoris in iſto capitulo.

Ad queſtionem eſt intelligendum qḋ qualitates de pma ſpecie q̄litatis ſunt habitus ⁊ diſpōnes. habitus aūt quidā ſunt corporis, vt ſanitas ⁊ egritudo ⁊ pulchritudo ⁊ turpido ⁊ huiuſmodi. Et qdā ſūt habitꝰ anime: ⁊ iſti ſunt duplices: q: quidā ſunt in pte anime intellectiue: ⁊ iſti dicuntur habi-

B pria ſpecies q̄litatis.

tus intellectuales ⁊ ſunt quinq; ſm Ariſto.in.6.ethi.ſ.
intellectus ſapiētia ſcientia prudētia ⁊ ars. Alij aūt ſunt
habitus in parte oppoſita ſiue i appetitu ⁊ iſti dicuntur
morales:⁊ ſunt oēs vtutes morales:ſicut fortitudo. ma/
gnanimitas. liberalitas. magnificētia. mãſuetudo. ⁊ alie
virtutes de qbus tractat Ariſt. in lib. ethi. Ulterius me/
morādū ē q duplex ē alteratio:vt pri⁹ dictū eſt.

ɔclō .p° **Tunc dico** ad qōnem. Primo q ad habitus cor/
porīs non eſt alteratio proprie dicta
per ſe ⁊ proprie. Quod ſic probat Ariſto. Nam ad illa q̄
T.c.10 ſunt ad aliquid nō eſt alteratio proprie ⁊ per ſe:vt pȝ ex
.5. huius. Sed iſti habitus corporis ſunt ad aliquid ſicut
obiectō ſanitas ⁊ egritudo ⁊ pulchritudo ⁊c. ¶ Sed contra iſtā
rōnem ſtatim pōt dubitari:qꝛ eſſentie predicamētoꝝ ſūt
impmiſte:vt dicitur in primo poſte. cū igitur iſte qua/
R° litates ſint i prima ſpecie qualitatis quō ſunt ad aliqd?
¶ Ad hoc dicit̄ cōiter q iſte qualitates poſſunt conſide
rari dupliciter. Uno modo q̄ȝtum ad ſuas eſſentias:⁊ ſic
ſunt in genere qualitatis non relōnis. Alio modo pñt
cōſiderari q̄ȝtū ad aliquas proprietates ɔſequētes eas:
⁊ ſic ſunt ad aliquid:ſicut ipſam ſanitatē cōſequitur quē
Impro dam reſpectus ad bñ operandū opera nālia:⁊ ſimilr̄ de
batio. alijs ſuo mō. ¶ Sed iſtud nō ſufficit:qꝛ ſi iſte qualitates
pro tanto eſſent ad aliquid:⁊ ad eas non eſſet motus: qꝛ
in ipſis fundant̄ q̄dā relationes:⁊ ſic ſunt ad aliqd q̄ȝtū
ad ꝓprietates ɔſites eas. tūc ſilr̄ ad qualitates de 3ª ſpē
qualitatis non eſſet alteratio:ſicut ad caliditatem frigidi/
tatem ⁊ hꝰ. Nam vnaqueq; iſtaꝝ qualitatū eſt ꝑncipium
actiuū vel paſſiuū:⁊ hoc eſt eſſe ad aliqd ſm ꝓprietatem
ɔſitem:etiā quelibȝ taliū eſt ɔtraria alteri:⁊ contrarietas
alia R° eſt quedā relatio:vt manifeſtū eſt. ergo ⁊c. Et ideo dōm
eſt aliter. Ad cuius euidentiā cōſiderādū eſt q iſti habi/
tus corporis q̄ȝuis ſm eſſentias ſuas ſint entia abſoluta
⁊ nō ad aliqd:tñ cōſequuntur imediate quaſdā relatiōes
⁊ fundant̄ in ipſis relatiōibus:ſicut in diſpoſitionibus ⁊
ꝑparationibus ſine quibus non poſſunt eſſe. Uerbi grā.
ſanitas cōſequitur imediate cōmenſurationem ſeu ꝓpor
tionē debitā calidoꝝ frigidoꝝ humidoꝝ ⁊ ſiccoꝝ adiuſ
tē ⁊ ad continēs. ſ. aerem ſm Cōmētatorē:vel totum cor
pus ſm alios:⁊ fundat̄ in ea tanq̄ȝ in diſpōne ſeu prepa/
ratione corporis ſine qua nō pōt eſſe ſanū. Silr̄ pulchri/
tudo in quadaȝ proportione membroꝝ adinuicem cum
debito colore correſpondente ⁊ habitudine ad diſpōneȝ
laudabiliſſimā aīalis. Similr̄ autē:⁊ in alijs ſuo modo:⁊
qꝛ iſte qualitates imediate conſequunt̄ hmōi relationes:⁊
ideo ad eas nō ē alteratio ꝓprie dicta ⁊ per ſe ſicut neq;
ad relationes illas. Erit ergo ratio Ariſto. ſic intelligen/
da. Ad illud quod eſt ad aliquid vel ſm eſſentiā vel ſm
Altera cōſecutionē imediatam ⁊ neceſſariam non eſt motus ꝓ/
tio ē ad prie dictus ⁊ per ſe: ſed iſti habitus corporis ſunt hꝰ:vt
habitus manifeſtū eſt ex dictis. ergo ⁊c. Et eſt attēdendū q lȝ al
corpus. teratio proprie dicta non ſit per ſe ad iſtas q̄litates. ſ. ad
ꝑ accñs habitus corporis:eſt tamen ad eas alteratio quodā mō
per accidens. Nam acceptio ⁊ remotio ſanitatis cōſequi
tur alterationē ꝓprie dictam. Uerbi gratia calefactionē
ɔclō 2° aut frigefactionē:⁊ alias hmōi:vt manifeſtum eſt per ex/
perientiā:vt ſciunt medici. ¶ 2° dicendū q ad habitus
qui ſunt i parte appetitiua. ſ. ad virtutes morales non eſt
alteratio ꝓprie dicta per ſe primo:qꝛ nihil alteratur dū
accipit perfectionē propriam. Sed virtus ꝓpria eſt ꝑfe/
ctio propria:ergo nihil alteratur dum accipit propriam
T.c.18 virtutem:⁊ ſic ſm virtutem propriam non eſt alteratio.
Maior ꝓbat̄:qꝛ motus non eſt ad illud vel ſm illud qd
eſt indiuiſibile:⁊ dico motus proprie dictus qui eſt cōti/
nuus:ſed omnis propria perfectio inq̄ȝtum hmōi ē indi/
uiſibilis:ſicut caliditas in ſommo ſȝ qd eſt ꝓpria ꝑfectio
ignis. ſ. q̄ȝtum ad gradum perfectiſſimum eſt indiuiſibi/
lis. Silr̄ autem ⁊ i alijs. Et minorem declarat Philoſo/
phus i litera, qꝛ vnumquodq; tunc maxime perfectum
eſt cum attingit propriam virtutem. hoc manifeſtuȝ eſt.
hoc autem non eſſet niſi virtus propria vniuſcuiuſq; eſ/
ſet perfectio propria ipſius. Ex quo apparet q virt⁹ mo
ralis eſt propria perfectio ipſius appetitus. ¶ Itē vnum
quodq; tunc eſt maxime ſm nām cum habet propriā vir
tutem hoc eſt manifeſtum. hoc autē non eſſet niſi virtus
eſſet propria perfectio illius cuius eſt propria virtus. er/
go ⁊c. ¶ Sed aliquis dubitaret hic contra illam propo/ Dubit°.
ſitionem Ariſto. vnumquodq; tunc maxime perfectū
eſt cum attingit propriam virtutem:qꝛ ſi hoc eſſet verū:
ſequitur q virtus eſſet maxima perfectio illius cuius eſt
virtus. nihil enim eſt maxime perfectum formaliter niſi
per maximam perfectionem:ſed tunc conſequēs eſt fal
ſum:quia tunc virtus humana eēt felicitas humana:cū
nihil ſit maxima perfectio ⁊ nobiliſſima hoīs niſi felici/
tas:vt pȝ in primo ethico. quare ⁊c. ¶ Ad hoc poteſt re R°
ſponderi q aliqd eſſe maxime perfectum poteſt intelligi
dupliciter. Uno modo ſm actum. Alio modo ſm potē
tiam propinquiſſimam. Primo modo non eſt verum qꝛ
vnumqdq; ⁊c. ſed ſcdo modo bene. Cū enim aliquid ha
bet virtutem propriam eſt in potentia propinqſſima ad
actuȝ qui eſt eius maxima ꝑfectio:⁊ hoc ſufficit. ¶ Et ē Altera
aduertēdū q lȝ ad ipſas virtutes morales non ſit per ſe tio ē ad
alteratio proprie dicta:tamen ad eas eſt alteratio quodā/ vtutes
modo per accidens. Nam ad acceptionem virtutis mo morales
ralis in appetitu ſenſitiuo:requirit̄ aut totalis remotio ꝑ accñs
paſſionum ſm ſtoicos:aut ſaltem moderatio ſeu modifi
catio earum ſm Ariſt. hoc autē declarādū eſt in ſcīa mo
rali. ſ. in ſcdo ethi. Mō dicunt aliqui q iſta remotio paſ
ſionuȝ vel earū modificatio eſt quedaȝ alteratio: ad ipſas
enim paſſiones cū ſint in appetitu ſenſitiuo:qui eſt in or
gano corporali:eſt alteratio:vt dicunt. Sed ſine dubio ſi
intelligatur q i appetitu ſenſitiuo ſit alteratio ꝓprie dcā
⁊ per ſe ad paſſiones illas hoc eſt falſum: qꝛ ſicut ſenſus
mouet̄ a ſenſibili in iſtanti ⁊ nō motu ꝓprie dicto:vt pȝ i
2. de aīa. ⁊ omnes concedunt. ſic appetitus in iſtanti mo
uetur ab appetibili cognito ſub rōne boni vel mali: ⁊ ta
lis mutatio appetitus a bono vel malo cognito vocatur
paſſio:vt habet̄ ab Euſtratio in. 2. ethi. vbi dicit. q paſ
ſio eſt motus in appetitu partibili ſub phātaſia boni vl̄
mali:⁊ iō non credo q remotio paſſionum aut modifica
tio eaꝝ que requirit̄ ad acceptionē virtutis ſit alteratio
ꝓprie dicta:ſed improprie:ſicut ⁊ alie imutationes potē
tiarū anime a ſuis obiectis:bene tamen verum eſt q iſta
moderatio paſſionū poteſt bene conſequi aliquaȝ altera
tionē corporis ꝓprie dictā. Cūȝ enim aliqs moderate ca
lidus eſt ⁊ non exceſſiue preciſe in corde ⁊ circa cor: tunc
ipſe magis moderate iraſcitur:⁊ ſi quis eſt multuȝ excel
lēter ſupcalefactus a corde aut a ſanguine:difficile aut im
poſſibile eſt ipſuȝ moderare irā. Unū hoīes cholerici ſūt
magis iraſcibiles et iracūdi ceteris. Unū ſi in hoīe chole
rico debet refrenari ⁊ moderari ira neceſſe eſt ei⁹ corp⁹
fieri. ſ. min⁹ calīn aliqualr̄:⁊ ꝓpter hoc bonū eſt chole
ricis abſtinere a cibarijs. acute caliditatis ex qbus gene
ratur ſanguis multum calidus et ſpiritus. Similiter ſi
quis habet corpus multū exiccatū interi⁹ difficile ē ipm
moderare appetere potuȝ et fieri temperatuȝ ſeu ſobri
um. Unde ſi iſta paſſio debet moderari:neceſſe eſt corp⁹
fieri minus ſiccum:⁊ ſimilr̄ i ceteris. Moderatio igitur
paſſionū (q̄ ſi frequēter fiat cōſequit̄ acceptionē vtutū)
requirit et preſupponit aliquam alterationem propriam
propter quod poſſumus dicere qd acceptio vtutis quo
dammodo conſequitur alterationē corporis mediate vl

?3° T.c.19 dictum eſt. ¶ Tertio dicẽdũ ꝙ ad habitus intellectuales non eſt alteratio per ſe ꝛ ꝓprie qḋ Ariſto. dupliciter oſtẽdit in lr̃a. Primo: qꝛ ad illud qḋ eſt ad aliquid nõ eſt per ſe alteratio ꝛ vniuerſaliter neqꝫ mot⁹: vt patet ex. 5. huius. Nunc aũt ſcia eſt ad aliqḋ: ꝛ hoc ipſe accipit in litera dicens. Sciens eniꝫ ad aliquid maxime dicit᷑. ¶ Et
D Dubiũ tunc dubitatur: ſicut prius quõ ſcientia cuꝫ ſit in genere qualitatis poteſt eſſe ad aliquid cum coordinationes predicamentorum non ſint permiſte ſm Ariſto. Et dicunt
R° aliqui ꝙ ſcientia ſm ſuam eſſentiam non eſt ad aliquid: ſed ſm ſuam proprietateꝫ cõſequẽtẽ que eſt cõformitas:
Alia reſponſio. ſcientia enim eſt habitus verus. i. conformis ſcibili. ꝛ ſimiliter habitus intellectualis eſt cõformis intelligibili. Sed hoc non ſufficit ſicut arguebatur prius: ꝛ ideo dicendum ꝙ lꝫ ſcia ſm ſuam eſſentiam ſit ens abſolutum ꝛ in genere qualitatis: tñ conſequit᷑ ꝛ preſupponit relationẽ quandam ſine qua nõ põt accipi nec conſeruari in intellectu. ſ. habitudinẽ phãtaſmatis: ſeu cognitionis ad intellm̃ poſſibilem: ita ꝙ habitus intellectualis alicui⁹ rei non poteſt eſſe niſi in intellectu: niſi pñte eius phantaſmate ꝛ intellectu agente: ꝛ ſtatiꝫ cũ phãtaſma terminatũ rei intelligibilis eſt in virtute phãtaſtica. i. in virtute cogitatiua ꝓpria homini ſit in inſtãti ſine omni motu continuo habitus intellectualis in intellectu. Et hoc ſignauit Ariſto. in litera vbi dicit. ſm nullam eniꝫ potẽtiã motus ſupple motu cõtinuo ꝛ tẽporali factũ eſt in nobis ꝙ ſcientie. ſ. itellectualis habitus rei ſcibilis: iſꝫ cũ extiterit. i. pñs fuerit quoddã. ſ. phãtaſma ſeu cognitio phãtaſtica ipſius rei ſcibilis ꝛ hoc eſt qḋ innuit cuꝫ ſubdit: ex eis enim que ſm ptẽ experientiã accipimus vniuerſalem ſciam. Experiẽtiã autẽ que ſm parte vocat cognitionẽ indiuiſibileꝫ ſeu particularem ipſius rei ſcibilis qua habita ſtatim ſit i intellectu habit⁹ vniuerſalr̃ repreſentans ipſam rem ſcibilẽ: qꝛ igitur ſcientia cõſequit᷑ immediate talẽ habitudinẽ phãtaſmatis ad intellectũ: vñ non eſt ad eam alteratio ꝓprie dicta: ſicut enim ad habitudinem non eſt motus proprie dict⁹ per ſe ꝛ ꝓprie immediate: ſic nec ad illud qḋ cõſequitur habitudinẽ.
T.c.20 ¶ Aliam rõnẽ ponit Ariſto. talem. aĩa intellectiua hũana accipit ſciam ſeu ſapiam ꝛ prudentiã in quietatione ꝛ reſidentia: hoc autẽ nõ eſſet ſi ad iſtos habitus eſſet motus vel alteratio ꝓprie dicta. ergo ꝛc. maiorẽ propoſitionẽ ponit Ariſt. in iſtis verbis. In quietari enim
E ꝛ reſidentia ſit ſapiens ꝛ prudens. ¶ Et ad hui⁹ maioreꝫ
Paſſiones impediunt cognitionem. intellm̃ cõſiderandũ eſt ꝙ a pncipio natiuitatis hoĩs vſqꝫ ad aliqḋ tempus poſterius: ſunt in humano corpore multi motus corporales. ſ. fluxus humoꝝ ꝛ ſpũum: ꝛ ẽt multe paſſiones. i. inclinationes appetit⁹ ſenſitiui ad quedam delectabilia ꝓſequenda. ſ. ad cibos ꝛ venereas. ꝛ iſti motus corporales exceſſiui quibus humiditates fluunt in organis virtutum ſenſitiuarũ impediunt verũ iudiciũ de ſenſibilibus ꝛ retentionem ſpẽrum. Similr̃ aũt vehementes paſſiones vt ira ꝛ concupiſcẽtia ꝛ hꝫ inclinationes quibus inclinat᷑ homo ad opera inhoneſta ipediunt verum iudiciũ tam de agibilibus qꝫ de ſpeculabilib⁹: ita ꝙ corpore ſic diſpoſito aĩa intellectiua nõ bene põt iudicare de ſpeculabilibus neqꝫ de agibilibus. Sed iſta perturbatio motuũ corporaliũ ꝛ paſſionũ aliqñ in poſteruꝫ ſedatur vel per nãm vel per bonã cõſuetudinem. Per naturam quidem qꝛ humiduꝫ ſuperfluũ paulatim reſoluit᷑ a calore nãli corporis continentis: ꝛ ſic remittitur mot⁹ ꝛ fluxus humidi qui impediebat ordinatã cogitationeꝫ ꝛ retentionẽ imaginum. Per laudabilem auteꝫ conſuetudinẽ qua homo frequentat bonas electiones: ſequendo doctrinam bonam ꝛ rõnem bonoꝝ: mitigant᷑ paſſionum vehemẽtie ꝛ moderantur. ꝛ hoc voluit Ariſto. ſignare i iſto ſuo verbo breuitcũ dixit. In quietari. n. a motib⁹ corporalibus ꝛ reſidentia a vehementijs paſſionum ſit anima ſapiens ꝛ prudens: ꝛ Cõmentator dicit ibi bona verba exponendo illud verbum Ariſto. Statur autẽ ꝛ pauſatur ꝛc. Dicit ibi Cõmẽtator ꝙ Ariſto. intendit per naturam etatem: ꝛ per alias res cõſuetudinẽ ꝛ exercitiuꝫ. Exercitiũ enim largitur nature hominis preparationem que non eſſet ante ꝛ non eſſet remotum: vt virtus moralis operetur i hoc ꝛ maxime caſtitas: ꝛ ſic pꝫ maior. ſ. ꝙ anima accipit ꝛc. ꝛ minor apparet. Si enim ſcientia acquiretur per alterationem proprie dictam ꝛ temporaleꝫ tunc non ſtatim eſſet in intellectu remotis impedimẽtis ſ. motibus corporalibus ꝛ paſſionibus: imo neceſſe eẽt tempore ad eius generationem: ſicut remotis impedimẽtis que impediunt ignem a calefaciendo aquam non ſtatim ſit aqua perfecte calida: ſed indiget tempore eo ꝙ caliditas per alterationem nata eſt acquiri: ſimiliter autem ꝛ in alijs. ¶ Sed aliquis poſſet hic dubitare rõnabiliter objectõ contra maiorẽ ꝓpoſitionẽ. Non enim videtur verum ꝙ intellectus ſtatim accipiat prudentiã ꝛ ſapiam quietatis motibus corporalib⁹ ꝛ ſedatis paſſionibus: imo poſſibile eſt ꝛ frequenter contingit ꝙ homo eſt bñ diſpoſit⁹ ſm corpus nec habet in ſuo corpore motus exceſſiuos: neqꝫ etiaꝫ paſſiones nimium vehementes: ꝛ tamẽ nõ eſt ſciẽs neqꝫ prudens: vt pꝫ in multis popularibus hoĩb⁹ ꝛ in litteratis. R° Cõ.20. ¶ Ad hoc põt dici ſicut innuit Cõmẽtator. ꝙ iſta ratio non eſt niſi ꝓbabilis: ꝛ non oĩno neceſſaria. Videt᷑ autẽ hec ratio ꝓcedere ſuppoſita opĩone platonis: q poſuit ꝙ aĩa a pncipio ſemꝑ habet ſciam rerũ ſm habitũ: ita ꝙ creator creat eam perfectã oĩbus habitibus ſciaꝝ. ſed in pueritia impeditur a recta cõſideratione per multiplices ꝛ exceſſiuos motus ꝛ vehementes paſſiões: ꝛ que cũ ſedantur ꝛ quietant᷑ cõſiderat aĩa ea de qbus habꝫ habitus a pncipio: ꝛ ſic ſequit᷑ ꝙ ad ſciam non eſt alteratio cuꝫ ipſa preexiſtat in aĩa ante ſedationẽ paſſionũ ꝛ q̃etationẽ motuũ: ſicut etiã ſi aliquis hñs ſciam dormiat ꝛ ꝑ vaporẽ ſomni impediat᷑ a cõſideratiõe ꝛ iterũ poſtea conſideret: non dicimus ipſum alterari ad ſciam: vt Ariſto. exẽplificat. Et iſtud ſignauit Cõmẽtator ibidem cũ dixit ꝛ intẽdit ꝙ ſcia eſt a pueritia in actu ſupple ſm platonẽ. Sꝫ accñtia appetibilia ꝛ vniuerſalr̃ humor ꝛ vt dixit plato impediunt puerum: ꝛ ideo aſſimilauit ipſuꝫ dormienti ꝛ infirmo ꝛ ebrio. Eſt igitur hec ratio ꝓbabilis eo ꝙ ꝓcedit ex aliquo dicto platonis ꝛ autoritate iꝫ non oĩno ſit neceſſaria. Iſte enim fuit modus Ariſto. ꝙ ipſe vſus fuit aliqñ opinionibus alioꝝ ad probandũ ſuam intẽtionem anteqꝫ eas improbaſſet: ſicut patet ſcientibus libros eius. Uel poſſet maior ꝓbationis Ariſto. conditionari ꝛ gloſari ſic. aĩa humana preſentibus ei phantaſmatibus ꝛ facta quietatione ꝛ reſidentia ſit ſapiens ꝛ prudẽs in inſtanti: quod nõ eſſet ꝛc. Et ſic ratio eſſet quaſi demõſtratiua. Nam ſi ſcientia fieret per alterationem proprie dictaꝫ ꝛ continuam: tunc ſedatis paſſionibus ꝛ quietatis motib⁹ corporalibus ꝛ phantaſmatibus preſentibus non ſtatim ꝛ in inſtanti acciperetur ſciẽtia: ſꝫ ſucceſſiue ꝛ continue pars poſt partem ſicut igne exiente calefactibile ꝛ remotis alienis impedimentis: calefactibile non ſtatim accipit completam caliditatem ſed ſucceſſiue ꝛ continue parteꝫ caliditatis poſt partem. ſimiliter autem ꝛ in alijs.

Ad primam rationẽ patet ex dictis: ꝛ concludit. n. ꝙ ad hꝫ qualitates eſt alteratio aliquo modo ſed non per ſe ꝛ ꝓprie. ¶ Similr̃ ad ſecũdaꝫ F dico ꝙ ad alterationem proprie dictam non ſufficit acceptio vel acquiſitio vnius qualitatis cum abiectione contrarij: ſꝫ requirit᷑ ꝙ illa qualitas ſit partibilis ita ꝙ vna pars eius continue poſſet acquiri poſt aliam donec perficiatur ꝛ ſit in actu: ꝙ ſi deficiat non eſt alteratio proprie

dicta de qua loquimur. Qualiter autem virtus moralis
generetur in appetitu ſenſitiuo. Utrū tota ſimul aut ꝑs
poſt partem bona inquiſitio eſt: ſed magis habet locum
i ſecūdo ethi. Ex his tamē que dicta ſunt hic videtur cō
ſequi: ꝙ non acquiritur continue pars virtutis poſt par
tem: qꝛ ſic eſſet vera ⁊ propria alteratio niſi qḋ aliqui di/
cunt ꝙ ad hoc requiritur aliud. ſ. qḋ qualitas ſit ſenſibi
lis que acquiritur ⁊ ſubm ſit per eam ſenſibile. Sed pu
to ꝙ ad alterationem proprie dictam bene ſufficeret con
tinua acquiſitio vnius partis poſt aliam partē illius q̄li
tatis ad quam eſt alteratio. ibi enim eſſet verus motus.
¶ Ad aliam dico ꝙ intellectꝰ bene alteratur ab intelligi
bilibus: ſed nō alteratione proprie dicta. ſ. cōtinua ⁊ ſuc
ceſſiua: ſed improprie dicta alteratione que eſt indiuiſibi
lis numeratio ad perfectionē ad quā erat i potētia: quam
quidē ꝑfectionē accipit totā ſimul ⁊ nō cōtinue vnā par
tem poſt aliam partē: ⁊ ideo nō eſt cōtra dicta. quare ⁊c.

A ¶ Sic ⁊ circa motū. Tex. cō. xxix. Q̄ō. viii.

Queritur circa iſtḋ capitulū. Utrū genus ſit
in vna natura. Et qꝛ difficultas huiꝰ q̄ōnis
ſp̄aliter prouenit ex idētitate vel diuerſitate
Q̄ō forme generis ad formā ſpēi. Ideo queram
ſub iſta forma. ¶ Utrum forma generis ſit
eadē eſſentialiter ſm ſuā ſubiem cum forma ſpeciei aut
diuerſa: ⁊ precipue in generibus aut ſpēbus de predica
mēto ſub̄e. Uerbi gr̄a. Utrū ſoꝛ. per eandē formā ſub̄alē
ſit homo ⁊ aial. aut per aliā ⁊ aliā realiter ⁊ ſm ſe. ſimilr
aūt ⁊ in alijs. In antiquis codicibꝰ ſic legiť: hanc aūt que
ſtionē queras iter ſophiſmata: ⁊ ſic iſta queſtio ſoluē hic
annectitur gr̄a doctrine. ¶ Uidetur ꝑmo ꝙ ſit eadē: qꝛ
ſi forma ſub̄alis generis eſſet alia realiter a forma ſub̄a
li ſpēi ſequiť qḋ genus non predicať eſſentialr de ſpē pre
dicatione dicente hoc eſt hoc: ſed hoc eſt falſuꝫ ſm oēs.
Dicimus enim homo eſt aial ⁊ corpus ⁊ ſub̄a. ⁊ ꝓbatur
cōſequētia. qꝛ pars eſſentialis non predicať de ſuo toto
Cō. 21. predicatiōe dicēte hoc eſt hoc. Unde ⁊ Cōmētator dicit
in. 7. meta. qḋ dicere qḋ aial eſt aia eſt falſum: ⁊ ipſuꝫ eē
aiatū eſt verū: mō ſi forma generis ē diuerſa a forma ſpe
ciei tūc genus erit pars ſpē: ⁊ cū ipſum pertineat ad ſub̄aꝫ
⁊ eſſentiā ſpēi: ⁊ non erit tota eius eſſentia. ergo ⁊c.

Oppoſitum arguiť. Ille forme ſūt diuerſe: quarū vna eſt realiter prioꝛ alia. Ideꝫ
enim non eſt realiter prius ſeipſo: vt manifeſtum eſt: ſed
forma generis eſt prioꝛ realiter forma ſpeciei. Nam dicit
Ariſto. in de gn̄one animaliū. qḋ embryo prius viuit vi
ta plante q̄ꝫ vita aialis. ⁊ vita aialis prius quaꝫ vita hoīs.
ergo cū non viuat niſi habeat aiam: prius hꝫ aiam vege/
tatiuam q̄ꝫ ſenſitiuā: ⁊ ſenſitiuam prius q̄ꝫ intellectiuam.

B De iſta queſtione fuerunt ⁊ ſunt opiones multū diuerſe. Sꝫ ad pre
ſens ꝓpter breuitatē ſic procedā. Primo ꝓbabo illā ꝑ/
tem q̄ eſt mihi ꝓbabilioꝛ. 2. congregabo difficultates q̄
ſunt cōtra illā: quarū quedā ſunt demonſtratiōes alioꝝ.
2 R^ne . 3° ſoluā illas difficultates ſm poſſe meū. Primo quidē
ꝓbo rōnibꝰ ⁊ auctoꝛitatibꝰ qḋ forma generis eſt diuerſa
realr ⁊ ſꝫ ſe a forᵃ ſpēi ⁊ econuerſo: vt forma aialis a for/
ma hoīs: ⁊ forma corpis a forma aialis, ⁊ ſic de ſimilibꝰ
p^m ꝑſup poſitū. ¶ Pro ꝑma rōne ſuppono tria. ꝑmū eſt. omne qḋ ineſt ho
mini per formā qua eſt aial ineſt homini ſm qḋ eſt aial
⁊ hec lꝫ ſit manifeſta cuilibet intelligenti ⁊ bene diſpoſi/
to: tamē ꝓpter iuuenes ⁊ inexercitatos pōt ꝓbari: ſic il
lud qḋ ineſt homini per formā qua eſt aial ineſt per ſe, qꝛ
forma que eſt aial pertinet ad ſub̄aꝫ ⁊ eēntiā hominis.
Aut ergo ineſt homini ſm qḋ hō primo vel ſm qḋ aial
ꝑmo. Si diceret qḋ illud qḋ ineſt homi per formā qua
aial inſit homini ſꝫ qḋ homo ꝑmo: ita qḋ ꝑmo iſit homi
ni: hoc eſt falſum: qꝛ ſenſus ineſt homini per formaꝫ qua
eſt animal ⁊ non ineſt homini ſm ꝙ homo ita ꝙ primo:
qꝛ tunc ineſſet oibus alijs per naturaꝫ hominis: quod ē
impoſſe. ergo relinquitur alteꝝ mēbꝛū. ſ. ꝙ illud qḋ ineſt
homini per formam qua eſt aial inſit ei ſm ꝙ aial: ita ꝙ
aiali primo. ¶ Et confirmatur iſta ꝓpoſitio remouendo
quandaꝫ cauillationem. ¶ Ad hoc enim ꝙ aliquid inſit
homini ſm ꝙ eſt aial: aut ſufficit ꝙ inſit ipſi homini per
formam qua eſt aial. aut requiritur ꝙ inſit ipſi homini ꝑ
formam qua eſt aial cum virtute ſenſitiua: a qua ſumitur
nomē ⁊ intellectus aialis: per diuiſionem ſufficientē. Si
dicatur primo modo habeo propoſitum meum. Si dice
tur ſecūdo modo hoc eſſet incōueniens qꝛ illa virtus a q̄/
ſumitur cōceptus aialis ineſt homini ſꝫ ꝙ aial. puta ſen/
ſus: vt dicit Ariſto. in de ſenſu ⁊ ſenſato. prope principiū
⁊ non ineſt ei per quandaꝫ aliam virtutem: qꝛ tunc eſſet
queſtio de illa ⁊ iretur in infinitum. Relinquitur ergo
ꝙ illud ineſt homini ſm ꝙ aial: quod ineſt homini per
formaꝫ qua eſt aial. ¶ Item ſi diceretur illo modo ꝙ ſi
aliquid debet ineſſe homini ſꝫ ꝙ eſt aial oportet ꝙ inſit
ei ſꝫ ſe ⁊ per formaꝫ aialis ⁊ per virtuteꝫ aialis. hoc non
ſtat: quia illud quod ineſt alicui per aliquod medium nō
ineſt illi primo ⁊ per ſe. modo illa virtus eſt quoddā ac
cidens vt conceditur ab oibus. ergo quod ineſt aiali per
illaꝫ virtutē non ineſt ei ſimpliciter prio: nec ſilr ineſt ho
mini ſꝫ ꝙ aial prio. ¶ Secūdo ſuppono ꝙ omne quod
ineſt homini ſm ꝙ aial ineſt oī aiali: ⁊ hoc quaſi concedi 2^m ꝑſup poſituꝫ
tur ab oibus: ſicut illḋ quod repugnat homini ſꝫ ꝙ ani
mal repugnat omni aiali. ¶ Tertio accipio qḋ ſi eſſet ea
deꝫ forᵃ ſub̄alis que dat eſſe hoīeꝫ ⁊ eſſe aial. hoc non po 3^m ꝑſup poſituꝫ.
teſt eſſe ſꝫ diuerſos modos: ſed oportet ꝙ hoc ſit ſꝫ eun
dē modum. vel non ſꝫ aliuꝫ ⁊ alium modum. Nā ſi vna
forma ſubſtantialis daret eſſe hoīeꝫ ⁊ eſſe aial ſꝫ alium ⁊
alium modum. quero de illis modis. Aut illi modi ſunt
ſub̄e aut accidentia. per ſufficientē diuiſionem. Si dicere
tur ꝙ ſunt ſub̄e. aut materia aut compoſituꝫ. aut forme:
nō ē dicendū ꝙ ſint materia. quia materia non dat eē for
maliter ratione materie vel per materiā. nec ſilr cōpoſi/
tuꝫ. Ridiculū enim eſſet dicere ꝙ eadem forma daret eſſe
hoīeꝫ ⁊ eſſe aial ratione diuerſorum cōpoſitorum forma
liter. Si vero dicitur ꝙ illi modi ſunt forme ſubſtātiales
diuerſe: tunc vna forma dat eſſe hoīeꝫ ⁊ eē aial ſꝫ diuer/
ſas formas ſubſtantiales: quod eſt ridiculū: melius enim
eſſet ſtatim concedere ꝙ diuerſe forme ſubſtantiales da/
rent iſta eſſe. Si quis autē diceret qḋ illi modi ſunt que
daꝫ accidentia. hoc eſt inconueniens: qꝛ tunc forma ſub
ſtantialis daret eſſe ſubſtantiale ſꝫ accidens ⁊ ratione ac/
cidentis formaliter. eſſe eni hominem eſt eſſe ſubſtantia/
le: ⁊ ſimiliter eſſe aial. Et ſequitur qḋ iſta eſſent acciden/
talia: quia illud eſſe quod datur per aliquod accidens
formaliter eſt eſſe accidētale. Et ſi quis cauillaret qḋ vna
⁊ eadeꝫ forma ſubſtātialis indiuiſibilis ſm ſubſtantiam
dat eſſe homineꝫ ⁊ eſſe animal ſm diuerſos modos que
ſunt accidentia: non tamē principaliter dat eſſe homineꝫ
⁊ eē animal ꝑ illos modos: ſed diſpoſitiue ita qḋ illi mo
di ſunt diſpoſitiones: per quarum vnaꝫ dat eſſe hoīem:
⁊ per aliam dat eſſe animal. Iſtud non ſufficit intellectui
quia eſſe homineꝫ ⁊ eſſe animal eſt vnuꝫ eſſe ſubſtantia/
le ⁊ indiuiſum realiter vt dicunt iſti: ⁊ ideo quicquid eſt
diſpoſitio ad vnum ⁊ ad alterum: nec eſt poſſibile ꝙ ali/
qua diſpoſitio diſponat ad eſſe hominem ⁊ non ad eſſe
animal nec econuerſo. poſtq̄ꝫ ſunt vnum eſſe ſubſtantia/
le indiuiſum. Vnde non eſt aliqua ratio: quare illa for/
ma daret eſſe homineꝫ ſecundum vnuꝫ iſtoꝝ modorum obiectio
⁊ non ſm alium. Sed cauillabis qḋ eſſe hominem ⁊ eſſe

R° animal ſꝫ ſint vnū eſſe ſubſtātiales realiter tñ differūt ſꝫ rōnē: ꝛ iō forma poterit dare vnū iſtoꝝ eē ſm vnum modum ꝛ aliud ſm aliū modū. Hoc iterum nihil eſt: quia ante oēm cōceptū noſtrū opꝫ ꝙ forma hoīs det eſſe hominem ꝛ eſſe animal: ꝛ ideo differētia conceptus vel rationis nihil facit ad hoc ꝙ forma illa det eſſe hoīem ſm vnum modum ꝛ animal ſm alium diſtincte. Remanet igitur illa propoſitio vera. ſ. ꝙ ſi eadē eſt forma ſubſtālis q̄ dat eſſe hominē: ꝛ que dat eſſe aial hoc non eſt per diuerſos modos ꝙ ſi quis hoc fingeret queratur de illis modis per quorum vnū dat eſſe hominem proprie ꝛ ꝑ aliū dat eſſe animal: ꝛ quomodo ſint priores iſtis eſſe aut poſteriores ꝛ ſemp habebit incōueniēs cōtra ſic fingētem.

Arg° ¶ His ſuppoſitis ſi quis aſſerat eandē eē formam ſubſtalē qua hō eſt hō ꝛ qua aial eſt aial. Arguam ei ſic. oē quod ineſt homini ꝑ formam qua eſt aial ineſt hoī ſm ꝙ aial: ꝑ primā ſuppōnē: ꝛ ꝑ ꝯñs ineſt oī aiali ꝑ ſecūdam. Sꝫ omne qḋ ineſt homini ꝑ formā qua ē homo ineſt ei per formā qua ē aial: ꝑ ſuppōnē aduerſarij. qui ꝯcedit ꝙ eadē ē forma ꝑ quam aliquid ē homo ꝛ aial. ergo omne quod ineſt homini ꝑ formam qua ē homo ineſt homini ſm ꝙ aial: ꝛ ꝑ ꝯñs omni aiali. Tunc ſumo iſtam ꝯñē. omne qḋ ineſt homini ꝑ formā qua ē homo ineſt omni aiali: ſꝫ riſibile ineſt homini ꝑ formam qua eſt homo: cum inſit ei primo. ergo riſibile ineſt omni aiali: ꝛ ſic ineſt aſino: qḋ ē impoſſibile. ergo aliqḋ ꝑmiſſorū: ꝛ nō aliud niſi illud qḋ cōcedit aduerſarius. ſ. ꝙ eadē eſt forma que dat eē hominē ꝛ eē aial. ergo illud ē impoſſe ex quo ſeqtur impoſſe: vt pꝫ ex primo prioꝝ.

R° ¶ Sꝫ cauillabit quis dicēdo ad maiorē: illō qḋ ineſt hoī ꝑ formam qua ē aial ineſt hoī ſm quod ē aial. Verū ē ſi ineſt hoī ꝑ formā qua ē aial vt per illam ē animal: ſꝫ ſi alio modo non opꝫ. Et ad minorē: cū dicitur ꝙ oē quod ineſt hoī per formā qua ē aial. Uerum ē ſꝫ nō illo modo quo homo ꝑ formā eſt aial ſꝫ alio modo: riſibile enim ineſt hoī per formam qua eſt aial: non vt per illam eſt aial: ſꝫ vt ꝑ illam ē homo.

impug° ¶ Cōtra hoc eſt. 3. ſuppoſitio: quia ſi eadē ē forma q̄ dat hoī eſſe hoīem ꝛ eē aial hoc nō pōt eē ſm diuerſos modos: vt ꝓbatū ē: immo hoc nectio ē ſm eundē modū vel non ſm alium ꝛ aliū modū vñ non ē ad propoſitū ibi reduplicare vt ꝑ illam ē aial vel vt per illam eſt homo: quia iſta non ſunt diuerſa: vt patet diligēter cōſideranti. Et hec eſt prima rō quā ſiquis vult ſoluere: rogo vt dicat ad ꝓpōnes ꝛ ad formam rōnis ne euaſio apparēs putetur eſſe vera ſolo. ¶ Itē aliam rōnē adiungo cuius fere virtus ē eadē cū priori. Illud cui aliquod accñs reale ineſt tali modo reali quo non ineſt forme hoīs ꝓprie nec forme aſini: ꝛ ſic de ceteris formis ſpecierū nec oībus ſimul: illud dico ē realiter diuerſum ab oībus iſtis proprijs formis. hanc recipio pro manifeſta. Si enim aliqd eēt idem penitus realiter ꝛ eſſentialr cum alio ꝛ ec̄ꝯ. Oē accñs reale qḋ ineſt vni illorū aliquo reali mō oꝫ ineſſe alteri: ſꝫ aliqḋ accñs reale ineſt forme aialis tali mō quo non ineſt forme hoīs nec aſini: ꝛ ſic de ceteris nec oībus iſtis ſimul. vbi gra. Senſus ineſt forme aialis primo ꝛ per ſe: ꝛ hoc ſuppono ad pñs ꝛ non ineſt forme hoīs primo: quia ſic ineſt oībus alijs per formā hoīs ſꝫ regulā Ariſto. In ꝑ poſte. nec forme aſini ꝑmo ꝓpter idē nec oībus iſtis: quia ſic ineſſet cuilibet: ineēt ꝑ ꝑ oēs iſtas formas iſtis: qḋ eſt ridiculū. ergo forma aialis eſt diuerſa a formis

Nota ꝓprijs ſuarū ſpērū. Et idē itelligo de q̄libet gñe ꝛ ſpēbus

obiectō eius ꝑ ſe ꝛ proprijs. ¶ Sꝫ aliqs cauillaret ꝙ ꝑſeitas ꝛ

R° primitas non ſunt modi ineēndi reales: ſꝫ ſm rationē ſolum: ꝛ iō nō valet rō. Hoc ē friuolū: quia ille ē modus realis q eēt ꝑter oēm opationē noſtri intellꝰ hoc ē manifeſtū: ſꝫ circūſcripto ope noſtri intellectꝰ adhuc riſibilitas ineſſet hoī primo ꝛ ꝑ ſe: ꝛ hēre tres triāgulos ꝑ. accñs enim ineſſe ſubiectꝭ vt hic loquimur: eſt ipm ineſſe nō ꝑ alterum ꝛ alteri ipſum: vt pꝫ ex ꝑmo poſte. ꝙ ſine dubio contingeret hoīe nō itelligēte. ¶ Preterea Si ꝑſeitas ꝛ ꝑmitas quibus accidens reale dicit̄ ineſſe ſubō ꝑ ſe primo eſſent ſolum entia rōnis eēnt ficta ſicut ꝯcludit Cōmētator de tēpore i. 4. phy. hoc aūt ē abſurdū. ¶ Preterea. Si humanꝰ intellectus faceret triāgulū hoc eſt prior: ita ꝙ hec paſſio nō ineſſet ſubō ſuo ꝑmo niſi ꝑ intellectū: quęritur qs ē ille intellꝰ: vel practicus an ſpeculatiuus. non ſpeculatiuus: quia opatio eius nō trāſit in rem exteriorē: ꝛ ſic ꝑmo hoc. ſ. hēre tres nō eēt in triāgulo: qḋ ē ridiculū. Si dicas ꝙ ē itellectus practicus: vel ꝑ artē aut per prudētiā. ꝛ ſi per artem ꝑ quam artē mecanicā: ꝛ eſt deriſio in hoc dicendo. ¶ Itē ad hoc vt aliqḋ accñs inſit ſubō primo ſufficit ꝙ illud ſubm inq̄ātū illud hꝫ cām ꝓpriā illius accñtis ī ſua ſubā: vt pꝫ ꝑ Lincon. in ꝑ poſte. Modo circūſcripto omni ope noſtri intellꝰ adhuc ſubm aliqḋ hēret i ſe cāꝫ ꝑcliſam ſeu ꝓpriā ſui ꝓprij accñtis: vt manifeſtū ē. ergo ꝛc. ꝛ hec ſit ſcḋa rō. ¶ Itē arguo rōne antiq. Iſte forme non ſunt eadē forma eēntialiter: quarū vna remanet alia corrupta: hec ē euidens: ſed remota forma ſpecifica ſpecialiſſima remanet aliqua forma gñalis: qḋ probo: quia remanet idē accñs numero determinatum. Uerbi gra. Ponamus ꝙ hō viuēs habeat cicatricē: nō ē dubiū ꝙ corpus mortuū hēbit cicatricē: ꝛ ſi qdē illa cicatrix eſt eadem numero cū ꝑcedēte: neceſſe ē ꝙ maneat aliq̄ forma ſubſtalis eadē numero cū ꝑcedēte. Nā in iſtis gñabilibus ꝛ corruptibilibus ſubm accñtis determinati eſt corpus compoſitum ex mā ꝛ forma ſm intētionē Cōmētatoris i ꝑncipio ſcḋi de aīa. ꝛ eiuſdē numero accñtis terminati vult eē vnū numero ſubm cōpoſitū ex mā ꝛ forma. ergo manet ibi eadē forma numero. ¶ Si qs aūt dicat ꝙ nō ē cicatrix eadē numero cū cicatrice priori tūc q̄rit̄ qd gñauit illā ſcḋā cicatricē. Et aliqd rñdēt ꝙ virtus celi extrīſeca i cōtinēte. Sꝫ hoc eſt deriſoriū: quia ſi iſtud ſufficeret tunc eſſet facile aſſignare cauſas oīum accñtiū nālium: quia ſtatim poſſet rñderi querēti cām agētem ꝙ ē virtus celi ꝛ nō oporteret q̄rere cās agētes ꝓprias: qḋ ē ꝯ Ariſto. ꝛ Cōmētatorē i ꝑmo phy. ꝛ in. 2. Aliqui vō rñdent ꝙ generās qḋ generauit cadauer aut formā ſubſtalē imediate ꝯſequētē aiam hoīs in mā generauit cicatricē in illo corpore ſuſtinētes ſup illud dictū Cōmētatoris: ꝙ generās formā dat omnia cōſequentia ad formā. Sed hoc non poteſt ſufficere. bene enim verum eſt ꝙ gñans qḋ dat formā dat omnia accidētia per ſe ꝛ neceſſario conſequentia illam formam vt generās ignē gñat leuitatē ꝛ caliditatē. Et generans hominē gñat riſibilitatē. ꝛ ſilr in ſimilibus. Sꝫ non eſt neceſſe ꝙ generans formā det omnia accidētia que poſſunt ineſſe forme ſequētis: ꝛ que non per ſe cōſequūtur illam formam: vt generans hominem nō ſemper gñat criſpum aut curuū: aut hmōi modo cicatrix nō eſt per ſe accidens cōſequens formam per ſe cadaueris aūt formam que conſequitur in mā poſt animā: quia ſic ineſſet omni tali forme: qḋ ē falſum: multa enim cadauera ſunt ſine cicatricibus: ꝛ ideo fatuū videtur ꝙ illud generās generat cicatricē qḋ gñauit illā formā. ¶ Preterea. Sicut omnem cicatricē precedit vulnus: ita aliam ꝛ aliā cicatricē numero debet ꝑcedere aliud ꝛ aliud vulnus numero. ſi ergo poſt cicatricem corporis viui generabitur alia cicatrix numero i mortuo: oporteret igitur ꝑcedere aliud vulnus: ꝛ quid agit illud vulnus difficile eſt dicere etiam ſi fingendi licentia detur. ¶ Item virtus illius generantis quod corrumpit hoīem ꝛ generat cadauer nō eſt maior nec magis ordinata in opando q̄ꝫ virtus que erat in homine viuente hoc eſt bñ manifeſtum: tñ multotiēs virtus que erat in homine viuente non potuit facere cicatri

Cō.97.

Cō.4.

Gñans formaz non dat oīa accidētia q̄ pñt ineſſe illi forme

cem reuniendo partes corporis niſi cu3 adiutorio artis: immo tale ⁊ tm̄ volnus eſt aliqn̄ ꝙ ſi dimitteret̄ nature moreretur homo. qūo ergo eſt veriſimile ꝙ illud quod corrūpit homine3 ⁊ generat cadauer ita faciat cicatrice3.
℄ Querit̄ hic pro ſolatio. quis ferrauit equū mortuu3. hoc eſt dicere quis illa noua foramina fecit: alia vō ab illis que ſunt in pede viuo forte fuit vnus faber ſpūalis vel illud agens qd̄ agit oia imediate vel h9 truffa eſt. Remanet igitur vt videtur eadē numero forma ſubālis que prius ⁊ ſic erant plures forme ſubſtātiales in corpore viuo. quare ⁊c. ℄ Item adduco vnam rōnem quā tangit Albertus ſuper 4m meteo. cuius ſolutionem non perficit ad plenum. Si eſſet eadē forma ſubālis aialis vt aial ⁊ vt miſtum eſt ſtatim cum aial eſſet mortuū eſſet potrefactum: cuius oppoſitum videtur ad ſenſum. Et probo ꝯñam: quia putrefactio eſt propria corruptio miſti: quia
D
Auctoritates
Ariſto.
qb9 probat̄ genus hr̄e aliā formam a forma ſpeciei
miſtum ſm ꝙ miſtu3 non poteſt eſſe corruptum ſimplr niſi ſit putrefactū. ergo ſi aiali mortuo ſtatim corruptū ē miſtum qd̄ erat in aiali tunc ſtati3 eſt putrefactū: qd̄ eſt abſurdū. Qr̄ ſi hec ratio eſt demōſtratiua bonū eſt. ſi nō peto ꝙ eius ſolutio manifeſtetur ſm intentionem Ari.
℄ Hec ſit 4a rō ꝑncipalis: tūc adducam auctoritates ꝓ iſta parte. Prima auctoritas eſt Ariſt. in. 2. metaphy. cao. d̄ ſtatu. in p̄dicamētis. vbi ipſe volēs oñdere ꝙ nō eſt ꝓceſſus in infinitū in cauſis formalibus ꝓbat ꝙ non eſt ꝓceſſus in infinitū in p̄dicamētis in quid eſſentialr̄ ordinatis que ſunt ptes diffōnis. Et in hoc manifeſte dat itelligere
T.c.10
ꝙ multitudo p̄dicatoꝝ in quid eſſentialr̄ ordinatoꝝ ē ſ3 multitudinē formarū. ℄ Item Ariſto. in. 7. metaphy. ca
T.c.42
pitulo illo. nūc aūt inq̄rtū. in analetycis de diffōne oñdit cām vnitatis diffinitionis compoſite ex genere ⁊ differētia: ⁊ videt̄ eſſe cauſa quā ipſe aſſignat: q2 inter omnes partes talis diffōnis ſola vltima ſ. vltima differentia habet rōnem forme ⁊ actus vltimi: ⁊ oēs p̄cedentes ſunt in potentia ad eam: ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Cōmentator ibidem. Et intēdit p hoc ꝙ genus in re nō exiſtit in actu ſicut materia: ⁊ ꝙ illud qd̄ eſt in actu eſt differētia vltima: modo ſi forma generis eſſet eadem cum forma ſpēi: tūc genus
Antipophora.
non eſſet in potētia reſpectu differētie que eſt forma ſpeciei: ⁊ ipſu3 genus in re eſſet in actu ſicut ⁊ dīa. ℄ Siqs autem dicat vt quidam fingūt ꝙ Ariſto. loquitur ibi de diffinitione pro cōceptu explicito diffiniti compoſito ex conceptu generis ⁊ conceptu differentie. hoc non eſt verū. primo hoc eſt cōtra Cōmētatorē in ꝑncipio capli. vbi dicit: quomō differēter logicus ⁊ phūs ꝑmus ꝯſiderant d̄ diffōne. logicus enim conſiderat de diffōne ſm ꝙ eſt inſtrumentum qd̄ ducit intellm̄ ad intelligere quidditates rerū. Phūs aūt ꝑmus ſm ꝙ ſignat quidditates rerum.
℄ Item ſi Ariſt. ibi loquit̄ de diffōne pro conceptu non haberet dicere ꝙ hmōi diffō ſit vnu3 ens ſimpliciter. ⁊ ꝑ ſe: quia ex diuerſis actibus: quorū vnu3 non eſt de eſſentia alterius non conſtituitur vnum per ſe. Iſti autem cōceptus ſine dubio ſont diuerſis actos. quare ⁊c. ℄ Item Ariſto. loquens de genere qd̄ eſt pars illius diffinitionis dicit ꝙ ipſum genus non eſt preter generis ſpecies. aut ſi quidem vt eſt materia ante eſt. modo ſi ipſe loqueret̄ de genere pro conceptu generali iſtud non eſſet verum: q2 hmōi conceptus bene eſt ſine conceptibus ſpecieru3: cum ergo poſſet intelligi ſm ſe abſq3 qualibet ſua ſpecie nec conceptus ille eſt ſicut materia ad conceptum differentie valde improprie ⁊ ſm ſimilitudinem: ⁊ unde relinquitur quod ipſe loquitur ibi de genere pro re q̄ ponit̄ in diffinitione: ⁊ hoc etiam apparet manifeſte intelligenti inſpicienti verba Cōmentatoris ibidem. Dicit enim ibi ſicut allegatum eſt Intendit per hoc ꝙ genus non exiſtit in re i actu ⁊c. ecce. n. in re ⁊ nō i intellectu. ℄ Preterea.

Ariſto. loquitur ibi de illis partibus diffinitionis que p̄dicantur eſſentialiter de ſpecie diffinita: ſicut ⁊ ipſa diffinitio predicat̄ eſſentialr̄ de diffinito: modo conceptus intellectuales generis nō p̄dicant̄ eſſentialiter de ſpecie. quare ⁊c. Uult ergo Ariſto. ꝙ in hmōi diffinitione ipſu3 genus qd̄ eſt res eſt in potētia reſpectu differētie: ⁊ differētia ens actu vel actus: ⁊ hoc plane dicit Cōmentator ibidem in ꝑncipio capituli ſic: ⁊ cauſa in hoc eſt. ſ. ꝙ diffinitio eſt quid vnū: quia vltima differentia in diffōnibus eſt differētia que cōtinet formam per quā eſt vnu3 actu ⁊ ens in acto. Differētie autē que ſunt ante vltimam differentiam ſunt exiſtes in diffinito potentia: modo vnu3 ⁊ idem non eſt in potētia ad ſeipſum: ergo ⁊c. Sed aliqui ſophiſticant qd̄ Ariſto. accipit ibi genus vt ſtat ſub modo cōmoni potentiali. Hoc autē nihil eſt: quia ſicut ex diuerſis modis eſſendi non ſit vnum per ſe: ſic ex re vt ſtat ſub vno modo non ſit vnom ex ea vt ſtat ſub alio modo. verbi grā. ex aiali. vt ſtat ſub ſenſu non ſit vnum cū ſeipſo vt ſtat ſub ratiocinari: quod eſt modus differētie: ſimiliter autē ⁊ in alijs. Unde ſi bene inſpiciatur nullo modo verus eſt ſermo Ariſt. ſimplr ⁊ ꝓprie niſi accipiendo genus pro ipſa re: ⁊ ſilr̄ dīntiam ita qd̄ res importata noie generis ē in potētia ad forma3 quā ſignificat. p3 ergo intētione3 fuiſſe Ariſt. ꝙ genus h3 aliā formā a forma ſpēi.
℄ Auctoritates Auerrois ſunt ſatis multe. ꝑmo i prio phy. dicit. ꝙ diffinitio eſt quoddā vniuerſum diſtinctum E
per elementa ex qb9 componit̄ ſpēs ⁊ ſunt genus ⁊ dīa. Auctes
Uolt igit̄ ꝙ ſpēs eſt compoſita ex genere ⁊ dīntia: qd̄ nō Aoer-
eſſet ſi forma generis eſſet eadē cum forma ſpēi. Nec va roīs.
let ſi quis dicat ꝙ ipſe loquit̄ ibi de ſpecie pro conceptu Cō. 5.
intellectuali: ita ꝙ intelligat conceptu3 ſpēi eſſe compoſitum ex conceptu generis ⁊ conceptu differētie: quia ipſe loquit̄ ibi de ſpecie que diffinit̄ per genus ⁊ dīntia3 ⁊ q̄ ſignificatur nomine ſpeciei ꝑmo. Conſtat aūt ꝙ ſpēs pro conceptu non diffinit̄: ſic ꝙ genus ⁊ differentia predicētur eſſentialiter ⁊ in quid de ipſo ꝯcepto. Conceptus. n. hominis non eſt aial rōnale: ⁊ cōceptus circoli na3 eſt figura. ⁊ hoc bū p3 per exemplū qd̄ ſubiungit̄: ⁊ eſt enī exēplu3 de ſpecie pro re. ℄ Itē oſtenſum eſt alibi ꝙ ꝯcept9 ſpēi nō diffinitiuus eſt ſimplex nō cōpoſitus ꝓprie ex conceptu generis ⁊ differentie: vult igitur Cōmētator ꝙ ſpecies realiter eſt cōpoſita ex genere ⁊ differētia. Et hoc ē ſignauit Porphyrius in libro de vlib9. vbi dicit. ꝙ ſicut ſtatua cōpoſita ex ere tanq̄ ex mā: ⁊ ex figura tanquā ex forma: ſic homo eſt compoſitus ex aiali tāq̄ ex materia ⁊ ex rōnali tāq̄ ex forma. ℄ Alia auctoritas Commēta Cō.17.
toris eſt in erroribus metaphy. vbi dicit. ꝙ materia prima recipit formā vlēm: ⁊ poſt mediante forma vniuerſali recipit formas alias vſq3 ad indiuiduales: ⁊ tales aūt forme non ſūt vna forma eēntialiter: quarū vna recipit materia mediāte alia: q2 nihil recipit ſe nec eſt cauſa alicui9 in recipiēdo ſe: vt dicit Cōmētator in. 2. de aīa. capo de viſibili. ℄ Item paruum poſt hec verba dicit Cōmē. ꝙ ge Cō.67.
nus eſt vnum in vna forma media inter actum ⁊ potentiam medium aūt ē aliud eēntialr̄ ab vtroq3 extremo: ⁊ ꝑ potētiam intēdit mām primam ⁊ ꝑ actum dīntia3 ⁊ forma3 ſpecificam: ꝗ ⁊c. ℄ Itē cōmētator in. 3. metaph. Cō.10.
dicit ꝙ impoſſe ē aliqd̄ p̄dicari p̄dicatione gñis de rebus habētibus formas diuerſas que non cōmunicant in vna forma numero. Illa autē forma vna numero in qua cōicant ſpēs d̄ quibus p̄dicatur genus non vr̄ eē niſi forma gñis: ⁊ q̄ ē vna numero priuatiue eo ꝙ nō h3 in eēntia ſua multitudinē formarū indiuidualiū a qbus eſt ꝓprie multitudo numeralis: ⁊ ſ3 ē in potētia ad eas, q2 nolli formarū ſpecificaꝝ ꝯuēit. ℄ Itē in. 5. meta. cao d̄ ſulſo. dicit Commē. ꝙ aīa ē forma i. ētē actu. h̄ āt nō eēt niſi corp9 in quo Cō.15.

eſt aīa haberet aliaꝫ formaꝫ ſubālem ab aīa. Et huic con
Cō.22. iungēdū ē qḋ dicit in. 4. celi ꝛ mundi. ꝙ lapis componi-
tur ex grauitate ꝛ materia prima ꝛ econuerſo de anima-
libus que cōponuntur ex corpore ꝛ anima. Modo ſi ip-
ſum corpus ex quo cōponitur aīal nullam aliam formaꝫ
ſubālem haberet preter aīamꝫ quomodo eēt ecōtrario ḋ
cōpoſitione aīalis ex corpore ꝛ aīa: ꝛ de cōpoſitione lapi
dis ex grauitate ꝛ mā. prima nullo vtiqꝫ modo eſſet con-
trario. Neceſſe igitur eſt ſꝫ Cōmētatorem ꝙ in aīali eſt
forma alia preter aīamꝫ ꝛ maximeꝫ qꝛ ipſe vult in. 8. hu⁹
Cō.28. ꝙ aīal eſt diuiſibile in motorē actu. ſ. aīam ꝛ mobile actu
. ſ. corpus ꝛ ꝓpter hoc mouet ſeipſum: graue aūt in aīa
tum non mouet ſeipſuꝫ licet ſit diuiſibile in formā ꝛ ma
teriamꝫ qꝛ vt dicit mā ꝑma ꝓprie nō mouet. Si igit̄ cor
pus qḋ eſt pars aīalis nō eſſet alia ſubā preter mām que
eſt motor in aīali ipſum vtiqꝫ aīal non plus diuideret in
motū actu ꝙ̄ꝫ lapis aut hmōi inaīatūꝫ qḋ eſt cōtra Cōmē
tatorē planeꝫ vult ḡ Cōmētator ꝙ in aīali eſt alius actus
ſubſtātialis preter ipſam aīam per quē quidē actū ſubā-
lem corpus hꝫ ꝙ ſit ens actu aliquo mō ꝛ mobile actu
ꝛ ſic tm̄ habet ab eo qḋ nō eſt icōueniens i eadē ſubā eē
plures formas ſubāles. Sed aliqui extorte ꝛ impertinē-
ter exponunt verba Cōmētatoris per corpus ꝛ aīam in
telligi diuerſas ꝑtes q̄ꝫtitatiuas aīalisꝫ quarū vna eſt mo
uens. ſ. cor. aut ꝓportionaleꝫ qꝛ in eo eſt ꝑncipalr̄ vir⁹ mo
tiua ꝛ alia pars ē mota. ſ. reſiduū corporis in quo eſt po
tentia ordinata ad recipiendū motum. hoc ſine dubio eſt
cōtrariū verbis ꝛ ſnīe Cōmētatoris in multis locis in. 8.
phy. ꝑ ca⁹ mouentiū igit̄ ꝛ eoꝝ que mouent̄. dicit ſic. nul
Cō.28. lus enim dubitat ꝙ aīal mouet̄ ab aīa ꝛ ꝙ aīa eſt motor
ꝛ corpus eſt motū. Sꝫ latet de exītia motoris: hoc q̄ō
eſt diſtinct⁹ a mobili. Modo ſi per aīam intelligeret par-
tem aliquā quātitatiuā: vt cor aut hꝫ non eēt verum qḋ
dicitꝫ qꝛ in illibꝫ manifeſtū eſt qḋ vna pars q̄ꝫtitatiua cor-
poris eſt extra aliā ꝛ ꝙ vna nō eſt aliaꝫ ꝫ ſint ꝯiuncte ſm
cōtinuitatē vel cōtiguatiunē ꝛ ꝯtactū. ¶ Itē parum poſt
in eodē Cōmēto dicit Cōmētatur ſic. Motorē eni in aīa
libus eſſe diſtinctū a moto per diffinitionem eſt manifeſtum
per ſe. Sed ignotuꝫ eſt vtrū diſtinguat̄ aut non diſtingua
tur in eſſe ꝛ modo ſi mutor ꝑmus intrinſecus in aīalib⁹ eſ
ſet pars q̄ꝫtitatiua: tunc non eſſet ignotū hoc vtrum mo
tor ſit diſtinctus in eſſeꝫ qꝛ manifeſtū eſt ꝙ vna ꝑs q̄ꝫtita-
tiua corporis lꝫ ſit cōtinua alteriꝫ tamē vna non eſt alia: ꝛ
eſſe vni⁹ nō eſt eſſe alterius. ¶ Itē euidētius pꝫ in alio cō
mento ſuper illaꝫ partē: ampli⁹ q̄ō ꝛ cōtinuū vbi ſic lo-
quitur Cōmētator. motor enim dꝫ eē diſtinctus a motor
aut ſm diffōneꝫ ꝛ eſſe ſimul ſicut in alijs que mouent̄ in
Cō.30. extrinſeco: aut ſm diffōneꝫ tm̄ ſicut in hn̄tibus aīas: aīa
igitur que eſt motor in eis diſtinguit̄ a corpore qḋ ē mo
tuꝫ ſm diffōnem: lꝫ non diſtingat̄ ſm eſſe. ſ. qꝛ impoſſibi
le eſt corpus eſſe ſine aīa ꝛ aīaꝫ ſine corpore niſi equiuo-
ce ꝛ ex qbus verbis manifeſtū eſt ꝙ Cōmētator nō intelli-
git per aīam ipſum cor aīalis in quo ꝑmo ꝛ ꝑncipalr̄ eſt
aīaꝫ qꝛ ipm̄ cor hn̄ pōt eſſe ſine alijs partibus eū ſit ꝑus tē
pore formatuꝫ ante alias ꝑtes vt ſcitur ex de generatione
aīaliūꝫ ſꝫ intelligit ipſaꝫ formā corporis aīalis: q̄ eſt ꝑm̄
ꝑmū mouens intrinſecū: vt etiā pꝫ ex. 3. de aīa. ꝛ demon
ſtratū eſt in de motib⁹ aīalium. ¶ Iteꝫ Cōmētator in. 5.
metaphy. cap⁹ de ꝑte. dicit ſic. Illa ex qbus cōponuntur
Cō.31. diffōnes ſignantes q̄dditates cuiuſlibet rei dicunt ꝑtes
diffiniti ꝛ diffūmiāꝫ ꝛ ideo gen⁹ dicit̄ pars forme: ꝛ ideo
dicit̄ ꝙ genus eſt pars formaꝝ ſpērum. Forma eniꝫ ſpe
ciei diuidit̄ in genus ꝛ dr̄ntiaꝫ. ſ. in formā que cōcipitur
cōceptu gn̄ali ꝛ confuſo ꝛ formā que cōcipit̄ cōceptu de
terminato ꝛ ꝓpriore ꝛ iſti ꝯceptus accidunt formis: ꝛ iō
dicit Cōmētator ibidem ꝙ eſſe genus ꝛ dr̄ntiam eſt acci-
dens quod accidit eis. ¶ Iſtis rationibus ꝛ auctoritati-
tibus poterit aliquis ſuſtentari in iſta poſitione. f
¶ Nunc reſtat videre dubitationes contra ꝑdictā pōnem. dub⁹
Prima dubitatio pōt eſſe ſi in vno idiuiduo eēnt plures
forme ſubāles: tūc illud indiuiduum non eſſet ens per ſe
vnū: qḋ eſt incōueniēs. Et pꝫ ꝯña. qꝛ q̄libet illaruꝫ forma
rū daret ei eē ꝛ vnū eē. q̄re ꝛc̄. Et cōfirmet̄: qꝛ ſic dicēdo
vnū ens ꝯcederet̄ eſſe plura entia cū ꝯcedat̄ hēre plures
formas ſubāles. ¶ Itē ſi ſic tūc gn̄o indiuidui ſubē eſſet Ar 2°
alteratio cū eēt circa ſubīm ens actu ꝑ formā ꝑcedenteꝫ.
¶ Itē ſi eſſet alia forma ſubālis ꝑ quā ſor. eſt hō ꝛ aīal ꝛ Ar 3°
viuēs: tūc gn̄o ſortis nō eſſet vna eo ꝙ ibi acqrerent̄ plu-
res forme ſubāles. ¶ Itē ſm illaꝫ pōnē tūc in gn̄one nō Ar 4°
fieret reſolutio vſqꝫ ad mām primaꝫ cū ponat̄ remanere
aliqua forma ſubālis eadē numero q̄ ꝑus. ſ. forma ſubē
ꝛ corporis: hoc aūt videt̄ eſſe incōueniēs. q̄re ꝛc̄. ¶ Iteꝫ Ar 5°
aīa videt̄ eſſe actus corporis ꝛc̄. hoc aūt nō eſſet ſi in cor
pore cui⁹ actus eſt aīa eſſet alia forma ſubālisꝫ qꝛ illa alia
forma eēt actus prior aīa. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē oīs forma vnita Ar 6°
materie mediātib⁹ dimēſionib⁹ dat eſſe corp⁹ ꝓut corp⁹
eſt gen⁹ aīalis: hec videt̄ manifeſta: ſꝫ forma aīalis eſt for
ma vnita mā̄e mediātib⁹ dimēſionib⁹ vt vult Cōmētator
in de ſubſtantia orbis. ergo forma aīalis dat eſſe corpus:
quare nō opꝫ eſſe aliā formā qua hō ſit aīal ꝛ qua ſit cor
pus ꝛ ſilr̄ de alijs. ¶ Iteꝫ ſi forma qua hō eſt corpus eſt Ar 7°.
diuerſa a forma que eſt ſubāeꝫ aut eſt diuerſa numero aut
ſpē aut genere: ꝑ ſufficientē diuiſionē in ꝓpoſito. Sed nō
eſt dōm ꝑmū: qꝛ ſic corp⁹ ꝛ ſubā q̄ dn̄r de hoīe eſſent di-
uerſa numero: qḋ eſt abſurdū. Nec eſt diuerſa ſpēꝫ qꝛ tūc
iſte forme deberēt ꝯuenire in aliquo vno genere ſicut for
ma hoīs ꝛ aſini que ſunt diuerſe ſm ſpēm: mō nun eſt ꝯa
re genus in quo ꝯueniūtꝫ qꝛ cū ſubā ſit gen⁹ gn̄aliſſimum
nō eſt aliqḋ genusꝫ qꝛ taliū vnū nō ꝯtinet̄ ſub alio: etiā ſi
eſſent diuerſe ſm gen⁹ tūc eēnt in diuerſis ꝑdicamentis:
quod eſt falſuꝫ. ¶ Itē ſi forma gn̄alis maneret corrupta Ar 8°.
forma ſpecifica: vt dicit̄ in 3ᵃ rōne: tūc vnū indiuiduū eēt Ar 9°
ſub diuerſis ſpēbus qḋ videt̄ impoſſe. Et pꝫ ꝯña. qꝛ ipm̄ Aucto-
corpus vnū ꝛ idē indiuiduū numero qḋ ꝑus fuit ſub ſpē ritates
hoīs ponit̄ poſtea eſſe ſub ſpē cadaueris: qḋ eſt abſurdū Ariſto.
Si ſic tunc forma ꝓpria ſpeciei eſſet accn̄sꝫ qꝛ aduenit en ꝙ n̄ ſint
ti actu ꝛc̄. ¶ Auctoritates ſunt multe q̄ vident̄ ꝯdicere plures
huic pōni. Prima Ariſto. dicit in. 2. poſte. ꝙ equocatiōes forme
latēt in vlib⁹: qḋ pro alio nō videt̄ niſi qꝛ forma generis ſubāles
eſt eadē cū forma ſpērū ꝛ nō vna nā ſm ſe. ¶ Itē ſi gen⁹ in vno
eſt qd vnū ꝑter oēs formas ſpērū tūc in genere fieret cō indiui-
parationesꝫ qḋ eſt cōtra Ariſto. i. 7. phy. Et ꝓbat̄ ꝯña. duu.
qꝛ pro alio nō negat̄ fieri cōparationeꝫ in genere: niſi qꝛ T. c. 3 r
gen⁹ nō eſt qd vnū in diuerſis ſpēb⁹. Illud aūt i quo aliq̄
cōparant̄ dꝫ eſſe vnū in illis. Si ḡ gen⁹ eſt qd vnū ꝑ vnā
formā realr̄ diuerſaꝫ ab vīb⁹ formis ꝓprijs ſpērū fieret
vtiqꝫ in ipſo ꝛ eēt cōparatio ſpērū. ¶ Itē in. 7. meta. ca⁹
nūc aūt inq̄ꝫtū in maletycis ꝛc̄. Dicit Ariſto. ꝙ gen⁹ non
eſt ꝑter gn̄is ſpēs. ¶ Itē parū poſt in eodē ca⁹ dicit ꝙ in
ſubā nō eſt ordo: q̄liter eni opꝫ itelligere: hꝫ qdeꝫ ꝑus illḋ
vō poſterius. hꝫ aūt ꝯtingeret ſi forma generis eēt ꝑor q̄ꝫ
forma ſpēi vl̄ eꝫ. ſicut tenet poſitio ꝑdicta. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē
gen⁹ diuidit̄ p dr̄ias: vt vult Ariſt. i. 2. poſte. ꝛ. 5. meta.
ꝛ Cōmē. in. 5. meta. hoc aūt non eēt ſi genus eēt aliud ab
ipſis dr̄ntijs: ſicut etiā mā non diuidit̄ per formas: qꝛ eſt
aliud ab eis. ¶ Itē ſi genus eēt in vna ſpēꝫ ita deberet eē
in oīb⁹ ꝛ ſīc pꝫ ex ꝑma rōne hui⁹ pōnis: mō nō eſt ſic in oī-
bus ſpēbusꝫ qꝛ forme ſpērū ſunt alie a formis gn̄alibus.
ꝓbo per Cōmētatorē in. 4. celi ꝛ mūdi vbi dicit̄ ꝙ lapis
componitur ex grauitate ꝛ mā ꝑma. ꝛ ſic vult ꝙ i lapide Cō.22.
non eſt alia forma ſubālis preter grauitatem ꝛ preter for
mam ſubſtātialem quā conſequit̄ grauitas. Unde in la-

pide eſt forma ſub̃e ꝛ corporis ꝛ nõ eſt diuerſa realiter a forma propria lapidis vt videt̃. ꝛ ad idem valet qð dicit

Cõ.71.

in 4 phy. cap° de vacuo. ꝙ in elementis motor eſt in potẽtia ꝛ motor in actu cum ſint cõpoſita ex mã prima ꝛ formis ſimplicib⁹: ꝛ motor ẽ forma ꝛ res mota eſt mã. Uidetur igitur ꝙ in iſtis ſpeciebus. ſ. elementis vt igne terra ꝛ h⁹ ꝙ forma ſpecifica non eſt alia a forma generali. q̃re nec in alijs. ℭ Preterea. In idẽ vadit ꝙ dicit i. 5. me

Cõ.15.

taph. ꝙ aĩa eſt forma in ente ꝛ in actu ꝛ econuerſo de formis ſimpliciũ. ergo vult ꝙ forme ſimpliciũ non ſint forme in ente actu: qð ↄtingeret ſi i ipſis forme ſpecifice eſſet aliud a forma generali q̃ eſſet forma in ente actu. ſ. in compoſito ex mã ꝛ forma gñali. ℭ Itẽ. 2. de aĩa vult ꝙ ſubm forme ſubalis nõ eſt ens actu niſi per formã illam. ℭ Item in tractatu de ſuba orbis Cõmẽtator habet pro inconuenienti ꝙ aliqua forma ſubalis in mã precedat dimenſiones: q̃ illa eſſet incorruptibilis: vt dicit: ꝛ multa alia inconueniẽtia adducit contra hoc. Modo ſm iſtam poſitionẽ videt̃ ꝙ forma ſub̃e precedat dimẽſiones ꝛ eſt incorruptibilis. ꝛ ſilr forma corporis: qð ẽ genus animalis. ℭ Item in eodem dicit ꝙ impoſſe ẽ vnũ ſubm habere niſi vnam formã. ℭ Item Ariſto. in primo phy. dicit

A

ꝙ mã prima eſt illud in quo ſi aliquid corrumpit̃ abibit vltimum: qð non eſſet ſi in morte aĩalis remanent eadem forma ſubalis. ſ. forma corporis aut aliqua alia ſicut aſſerebatur tertia rõne poſitionis. ℭ Item ſm iſtã poſitionem aĩa vegetatiua ꝛ ſenſitiua ꝛ cogitatiua i hoĩe vt hinnibilis in equo ſunt diuerſe aĩe. Et ſilr vnũ aĩatum habꝫ plures aĩas: qð videt̃ eſſe cõtra Ariſto. in ꝑ de aĩa. ca° de errorib⁹. ꝛ in. 2. cap° potentiarũ aũt aĩe ibi enim vult ꝙ ſic figura poſterior ↄtinet priorem in potentia vt tetragonus ↄtinet trigonũ: ꝛ pentagonus cõtinet tetragonum: ꝛ ſic aĩa poſterior continet priorẽ in potentia vt ſenſitiua vegetatiuam ꝛ intellectiua ſenſitiuam. Modo ſi iſte eẽnt diuerſe ſub̃e aĩe: tũc poſterior nõ contineret precedẽtẽ in potẽtia. quare ꝛc̃. ℭ Propter ſolones diuiſ iſtaꝝ rõnũ ꝛ auctoritatũ cõſiderande ſunt aliqua fundamẽta. Primo cõſiderandũ eſt ꝙ ponẽtes iſtã põnem recte ipſam intelligẽtes nõ ponũt ꝙ forma gñalis ſit talis forma per quã aliqd ſine foĩa perfectiori poſſit eẽ ens actu ſimplr. Forma enim qua aliqd eſt aĩal non eſt talis forma ꝑ quam aliqd poſſit eſſe ens in actu ſimplr preter oẽm aliam formã ꝑfectiorẽ: īmo eſt quedã forma imꝑfecta ꝛ potẽtialis que nũq̃ põt eſſe in mã niſi ſit ibi aliqua forma ſpecificans ꝛ determinãs eam ad ſpẽm determinatã. Sicut igitur mã prima q̃uis ſit alia nã realiter ab oĩ forma vt demonſtratũ eſt in ꝑ phy. ꝛ hoc cõcedunt oẽs: non tñ põt exiſtere ſeparata ab oĩ forma ſimul ſic forma aĩalis vnde aĩal eſt licet realiter ſit alia forma ꝓpria hoĩs vnde hõ: ꝛ ſilr ab alijs formis nũq̃ ẽ actu ſeꝑata ab oĩ forma ſpecifica ꝛ ꝓpria. nunq̃ enim eſt aliqð aĩal qð nec ſit hõ nec aſinus nec h⁹. Et ideo dicit̃ cõiter ꝛ accipit̃ in. 4. topi. ꝙ nihil eſt in genere qð nõ ſit in aliqua ei⁹ ſpẽ. Nũq̃ enim forma aĩalis eſſet in mã niſi ſequat̃ alia forma perfectior dãs eſſe ſpecificũ: īmo ſemp relinquit̃ in mã potentia ad formã perfectiorẽ: ꝛ ſic ipſa eſt potẽtialis ꝛ diminuta reſpectu forme ſpecifice: q̃uis in ſeipſa ſit qdam actus dans eſſe mã. Et hoc pulchre ſignauit Lincoñ. in ꝑ poſterioꝝ. ca° de ꝑ ſe. vbi dicit ꝙ gen⁹ ẽ cũ ſpẽi ſicut forma mãlis vl̃ ſic mã formalis. ꝛ hunc ſermonem dicit aĩa ſe confirmaturum rõne ꝛ auc̃te. Eſt aũt vtriuſq; hoꝝ vnũ aliquo mõ: genus enim quãtũ ad ſuã formã eſt ſic forma mãlis: pro tanto q̃ ei⁹ forma ẽ imꝑfecta ꝛ diminuta reſpectu forme vltime ſpecifice, ꝛ diſponit mãm ad receptionẽ forme vltime. Unde mediãte ipſa mã recipit formã ſpecificã: vt dicit Cõmẽ. põt ẽt dici mã foĩalis ꝓ tanto q̃ nõ eſt ſola mã nec ſola

Nihil põt eſſe ens actu ꝑ formã gñalem ſine for⁹ ꝑfectiore

forma cõis: ſed totum compoſitum ex mã ꝛ forma cõi: quare reſpectu mãe eſt aliquis act⁹ ꝛ forma: lꝫ reſpectu forme ſpecifice magis habet rõnẽ diſpõnis ſubalis. Per hoc ſoluitur quedã oppoſitio que poſſet hic fieri: cũ enim forma aĩalis vnde aĩal ſit forma perfectior ꝛ nobilior q̃ forma propria cuiuſcunq; elementi: vt ignis aut aer aut hmõi. ꝛ tamen forma elementi det eſſe ſimplr abſq; alia forma perfectiori neceſſario cõſequente in eadem materia. videtur ꝙ ſimiliter forma aĩalis multo forti⁹ debet dare eſſe ſimpliciciter preter omnem aliam formã ſubalẽ perfectiorem conſequẽtẽ in corpore. Dicendũ ꝙ non eſt verum: q̃ quantũcunq; forma aĩalis vnde aĩal ſit ſimplr perfectior ꝛ nobilior q̃ forma ignis: ipſa tamen de ſui natura eſt ſicut preparatio ꝛ diſpoſitio ad aliam formam perfectiorem ꝛ indeterminata ad diuerſas formas proprias: ꝛ nulli cõtrariatur nec ſm ſe nec ſm ſuas diſpoſitiones proprias: ſic autẽ non eſt de forma ignis aut aeris aut hmõi. quare ꝛc. ℭ Ulterius eſt attendẽdũ ꝙ multum refert aliquid vniri enti quod eſt in potentia ꝛ vniri enti quod eſt in potentia ſm quod in potentia. Nam vnumquodq; accidens terminatum in iſtis generationibus ꝛ corruptionibus vnitur compoſito ex mã ꝛ forma ſꝫ Cõmentatorem in. 2. de aĩa. ꝛ per cõſequens vnitur aliquo modo mãe que eſt de ſe ens in potẽtia: ita ꝙ materia non ſit principalis ratio recipiendi hoc modo accidens. vnde non valeret iſtud argumẽtum: caliditas adueniens ligno vel lapidi neceſſario aduenit materie prime que eſt in potentia de ſe: mã enim non eſt in compoſito niſi in potẽtia vt uult Cõmẽtator in. 2. de aĩa. i. ꝙ in compoſito ipſa nõ eſt ens actu de ſe. ergo caliditas eſt forma ſubalis: q̃ caliditas adueniens ligno ꝛ eius mãe non vnitur ipſi mãe ſm ꝙ eſt in potentia pura: ita ꝙ ipſa ſuba materie ſit ꝑncipalis ratio recipiẽdi caliditatem ꝛ ſubſtandi caliditati. Silr dico econuerſo ad ꝓpoſitũ ꝙ multum differt aliq̃ formã vniri ei qð eſt ens actu ꝛ vniri ei ſꝫ ꝙ eſt ens actu. poteſt enim aliqua forma ſubalis perfectior vniri materie habenti formam aliquã ſubalem minus ꝑfectã: ꝛ ſic vnietur enti in actu: ſed non ſm qð ens i actu: ita. ſ. ꝙ illa forma preexiſtens ſit ꝑncipale receptiuũ vel ſubm illius forme ſed recipiet formã illam rõne qua eſt ens in pura potentia de ſe ꝛ ſubm primũ. Non enim putandũ eſt ꝙ cum aliqua materia recipit formã ꝛ forma perficit mãm quod ipſa materia fiat eſſentialiter illa forma ꝛ natura materie fiat natura forme: īmmo remanet ipſa ſuba mãe: que q̃tum eſt de ſe eſt ens pure potentia ꝛ non actus: vñ Cõmentator ſicut ſtatim allegabatur dicit in. 2. de anima. ꝙ materia non eſt in cõpoſito niſi in potẽtia. i. niſi cum ens in potẽtia q̃tum eſt de ſe: bene tamen verum eſt ꝙ materia eſt actu in compoſito: componẽdo ly actu cum eſſe in compoſito: ſed ipſa in compoſito non eſt ens actu componendo ly actu cum ly ens: īmo eſt ens potentia. Si. n. materia exiſtens in cõpoſito eſſet eſſentialiter ipſe actus ſeu forma tunc cõpoſitũ nõ haberet diuerſas partes eẽntiales poſtq̃ mã eſſet eadẽ res cũ forma ꝛ ecõuerſo: ꝛ ſic compoſitũ non eſſet compoſitum: qð eſt impoſſibile. Cũ igitur in compoſito remaneat eſſentia materie diuerſa a forma: poteſt aliquid aduenire compoſito ꝛ in ipſo recipi rõne materie ꝑncipaliter ꝛ non rõne forme niſi diſpoſitiue: ita ꝙ compoſitum ſubijciatur alicui ꝑncipaliter ſm mãm ꝛ diſpoſitiue ſm formã precedentẽ: ꝛ hoc eſt multum tenendum: q̃ per hoc faciliter tolluntur argumẽta que aliqui putant demonſtrationes contra pluritatem formarũ prius poſitam. ℭ Cõſiderãdũ etiam vlteri⁹ qð ſm iſtam poſitionem talis eſt ordo ꝛ pluralitas formarũ in vno indiuiduo: nam ſunt plures forme ſubales ordinate realiter ſm ſuas ſubas diuerſe: ita ꝙ vna nõ eſt alia

Oppoſitio

R°.

Duplr vnir̃ aliqð enti in pot°.

Cõ.4.

Cõ.78.

Uniri ẽti actu ꝛ vniri eidẽ ſm ꝙ ẽ ens actu differunt.

Cõ.78.

Ordo formaꝝ ſbalium in vno ſuppoſito.

nullam

nullam tñ ɔ̄rietatē hñtes inter: ſed vna eſt ꝓpter aliam ſicut diſpoſitio ⁊ ꝓparatio ſubiti ad eam. Uerbi grã. i ſorte eſt vna forma ſubãlis imꝑfectiſſima ⁊ potẽtialis ⁊ propinquiſſima mãe que dat eſſe ſubſtãtiam actu ⁊ eam cõſequitur iſta proprietas vel accidens que eſt actu ſubſiſtere: a qua proprietate dicitur accipi cõceptus ɔfuſus ſubſtãtie. Alia eſt forma qua ſoꝛ. eſt corpus: ⁊ iſtam cõſequitur hoc accidẽs: qḋ ē ſubſtare trine dimẽſioni. Ulterius eſt alia forma per quam eſt aiatum: ⁊ eam conſequitur virtus nutritiua. ⁊ deinde alia per quam eſt aial: ⁊ iſtam conſequitur virtus ſenſitiua: qua aial dicit̃ aial ſḿ noiationẽ. poſtmodū eſt alia forma per quã eſt homo: ⁊ iſtã cõſequit̃ ratiocinatiuū aut aliqḋ h⁹ alterū. ⁊ poſt iſtam formã ſubãlẽ ſpecificam ſoꝛte nõ eſt aliqua alia forma ſubſtantialis perfectioꝛ ⁊ oẽs alie ſunt accidentia. ¶ Et ob hoc dicit̃ ꝙ ſpẽs eſt tota ſubã indiuiduoꝝ. Et Ari. dicit in. 2. Poſter. ꝙ i eadẽ ſpecie ſunt multe differẽtie: ſꝫ nõ ſḿ ſubſtãtiam neqꝫ per ſe. eẽnt autem i eadem ſpecie multe differẽtie ſḿ ſubãm ⁊ per ſe: ſi qḋlibet idiuiduū haberet formã ſubãlem ꝓpriam ſuperadditã forme ſpẽi. ¶ De hoc autẽ eſt alibi ɔſiderãdum. ſ. in qõne de principio idiuiduatiõis. Et ſoꝛte iter formam qua ſoꝛtes ē corpus ⁊ iter illam qua eſt aiatum bene eſt media forma. ſ. qua eſt miſtum. Omne enim aiatum eſt miſtum: ſed non cõuertitur. Unde ſi miſtum predicatur eſſentialiter ⁊ in quid de ſoꝛte nõ eſt remotum quin ſit genus aliud a ꝓdictis: ⁊ ſoꝛte eſt accidẽs eius ꝓpriũ vel aliqḋ h⁹. ¶ Sed quicqḋ ſit ð hoc opoꝛtet eẽ tot formas ſubãles diuerſas in ſoꝛte quot ſunt ꝓdicata in quid ordinata in linea predicabili que ꝓdicantur de ipſo eẽntialiter ⁊ in quid. ¶ Eſt autem vlterius ɔſiderãdum ꝙ ſicut videtur velle Auic. in. 5. ſue metaph. cap̄ de aſſignãda differẽtia iter genus ⁊ materiã. Genus põt accipi dupl'r. Uno modo pro compoſito ex materia ⁊ forma cõmuni que ptinet ad eẽntiam ſpecieꝝ. Alio modo pro compoſito forma vltima ſpecifica ⁊ oĩbus ſubſtãtijs ꝓcedẽtibus: ſub ratione forme generalis. Uerbi gratia. aial põt mihi dicere totum cõpoſitum ex mã ⁊ forma cõmuni oĩbus aialibus. ſ. aĩa ſenſitiua: vel põt accipi pro toto compoſito ex forma ſpecifica cum oĩbus formis prioꝛibus ⁊ materia prima. Et ꝑmo quidẽ modo gen⁹ ē quodã modo mã ſpẽi. Et 2° modo eſt tota eẽntia ſpẽi: ſignificata tñ ⁊ intellecta ſub rõne cõi ⁊ generali. Sicut enim ponẽtes eẽ vnam formã ſubãlẽ ſpẽi ⁊ oĩuꝫ generũ ſuoꝝ. dicũt ꝙ nomẽ generis ſignificat totum cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: ſub rõne tñ cõi ſumpta a modo vel ꝟtute cõi: ſic ponẽdo formas diuerſas põt poni rõnabiliter ꝙ ipſum nomẽ generis ſignificat totũ cõpoſitum ex forma ſpecifica ⁊ oĩbus ſubſtãtijs prioꝛibus ſub rõne tñ accepta a forma cõi vel a ꝟtute ɔ̄iite formã cõmunẽ. Ubi gratia. aial ſignat cõpoſitũ ex forma ſpecifica ſub rõne ſumpta ab aĩa ſenſitiua vel a ſenſu: ⁊ nõ ſignificat aliquã formam ſpecificã ſub ꝓpria rõne. ⁊ ideo nõ oꝫ ſignificare ipſas ſpẽs: ⁊ hoc etiã modo genus nõ ē quid vnum in diuerſis ſpeciebus quãtũ ad formam vltimam: q2 forma ſpecifica nõ eſt vna diuerſarũ ſpẽrũ, ſed plures. Hoc igit̃ totũ cõpoſitũ ex forma vltima ſiue ſpecifica: ⁊ oĩbus ꝓcedẽtibus eſt ꝓdicabile in quid de multis ſpeciebꝰ ⁊ multis cõpoſitis nõ exiſtẽs realiter ab eis aliud: ⁊ qḋ cõiter noiatur gen⁹. Et de genere primo modo dicto loquitur Lincoñ. in ꝑmo Poſter. caplo de ꝑ ſe. auctoꝛitate preallegata: q2 ḋ illud genus vel eſt forma materialis ſpẽi ⁊c. De iſto etiã itelligẽdo ꝙ ipſe dicit ibidẽ ꝙ quidditas ſpẽi eẽntialiter ⁊ nõ per accidẽs egreditur a quidditate generis ⁊ differẽtie. ſ. ſicut compoſitũ a ſuis partibus eſſentialibus. His preintellectis tentandum eſt ſoluere dubitationes ſuperius adductas.

Numerus formaꝝ ſubſtantialiũ in vno ſuppoſito

Gen⁹ accipitur dupl'r.

Ad primam dico breuiter: ꝙ ſi quelibet illarũ formaꝝ gñalium deret eẽ ſimpliciter per ſe ⁊ ſeoꝛſũ ſine omni alia forma ꝑfectioꝛi: tũc idiuiduum nõ eẽt ens vnum per ſe: Sed nõ eſt ita vt ꝓmiſſum fuit: p2 iuſtimo oẽs forme gñales ꝓcedẽtes formam ſpecificam ſunt potẽtiales ⁊ imꝑfecte reſpectu forme vltime. Ipſa aũt forma vltima que eſt actus ꝑfectus dat eẽ actu ⁊ eẽ vnum toti ꝓcedẽti, quare nõ valet. Et qḋ dicit̃ ɔfirmãdo. vnũ ens erit plura entia: ⁊ hic põt dici ꝙ nõ ſequitur: q2 ipm idiuiduũ nõ eſt qlibet illaꝝ formaꝝ: nec ē qḋlibet illoꝝ cõpoſitoꝝ cõiũ: ſed eſt ɔſtitutũ ex oĩb⁹ illis: ⁊ nõ eſt icõueniẽs vnũ ens eẽ cõpoſitũ ex multis ⁊ pluribus entibus dũmodo ſint adinuicem ꝑ ſe oꝛdinata: ſicut ens in potẽtia ad actũ: ſicut eſt in ꝓpoſito. q̃re nõ valet. ¶ Per idem ad 2ᵐ. ſi in generatione indiuidui ſubijceretur ens actu ratione qua ens actu ⁊ per vnam formã indiuidualem: tũc eſſet alteratio: ſed nõ eſt ita. immo illud ens actu ſubijcitur generatiõi ſubſtantiali ratiõe partis potentialis que eſt in eo principaliter ⁊ ſimiliter ipſi forme generate. Et in iſtis ſolutionibus gauiſus eſt animus meus cum laude dei. ¶ Ad aliã dico ꝙ immo generatio indiuidui vt ſoꝛ. bene eſt vna: q2 non eſt niſi vna forma ſubſtãtialis ꝓpria ipſius: ſed ipſam generationem illius forme bene precederẽt quedam alie aliquo modo prioꝛitatis. vnde dico ꝙ ſi per gñationẽ ſoꝛtis intelligũtur oẽs tranſmutatiões a qbus acquirit̃ ſuba ſoꝛtis nulli eſt mihi incõueniẽs iſtas nõ eẽ vnam gñationem penitus indiuiſam. ſed ſi per gñationẽ ſoꝛtis itelligatur trãſmutatio qua acquirit̃ forma ꝓpria ſubãlis ſoꝛtis: ſic vtiqꝫ eſt gñatio vna ⁊ indiuiſa. ¶ Ad aliam dico ꝙ in gñatiõe ⁊ corruptione fieri reſolutionẽ vſqꝫ ad materiã ꝑmã põt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ nihil remaneat in corrupto idem numero cũ eo qḋ fuit ꝓus: ⁊ hoc eſt impoſſibile ſḿ Cõmen. qui ponit dimẽſiones ĩtrĩ ſꝫ ſe remanere eaſdẽ numero in materia corrupti ⁊ gñati: vt patet in de ſuba oꝛbis. Alio modo põt itelligi ꝙ fiat reſolutio vſqꝫ ad materiã ꝑmã. ita ꝙ de ꝓcedẽtibus nil remaneat tãꝙ̃ ſubiectũ ꝑncipale forme que acqritur: ⁊ hoc modo verũ eſt ꝙ fit reſolutio vſqꝫ ad mãm ꝑmam. ⁊ hoc ſignat Ari. in ꝑ̄ de gñatione. cap̄ de alteratiõe. vbi dicit ꝙ cum trãſmutat̃ hoc totũ in hoc totum nullo ſenſibili ⁊ nullo ente actu remanẽte vt ſubo eodẽ: tũc eſt gñatio. Nõ igit̃ vult Ariſt. ꝙ in corruptione cum aliqd corrũpit̃ ⁊ aliud generat̃ fiat reſolutio vſqꝫ ad materiã primã: ita ꝙ oĩa ꝓcedentia corrũpant̃ ꝓter materiã primã Sed ꝙ nihil remanet tãꝙ̃ ꝑncipale ſubiectum eius qḋ gñatur niſi ipſa ꝑma materia: ⁊ ſic poſſumus dicere ꝙ cum viuus moꝛitur reſoluit̃ in corpus cõpoſitũ ex mã ⁊ forma corpꝛeitatĩ: illḋ cõpoſitũ nõ eſt illud in qḋ fit reſolutio ꝑncipaliter niſi rõne materie prime que eſt ens pure potẽtiale: ſicut etiã non fuit ſubiectũ gñationis viuentis ꝑncipaliter niſi ratione materie prime. ¶ Ad aliam cum dicit̃ aĩa eſt actus primus ⁊c. põt dici ꝙ aĩa eſt actus ꝑmus nõ ſimpliciter: ſed in gñatione actuum qui ſunt ꝓpꝛij aiato: põt autẽ act⁹ alius cõis prioꝛ eſſe ipſa aĩa. ¶ Aliter poſſet dici ꝙ cum dicit̃ aĩa eſt actus ꝑmus corpis: ꝙ ibi accipit̃ corpus ꝓ toto cõpoſito ex materia ⁊ forma corpꝛalitꝫ: ⁊ q̃uis in iſto cõpoſito ſit qdã actus prioꝛ aĩa: tamẽ ille actus eſt pars eẽntialis illius cõpoſiti ⁊ non ſuperadditus illi compoſito. aĩa ꝟo eſt actus ꝑmus ſuperadditus illi compoſito vl' eductus de potẽtia illi⁹ cõpoſiti ⁊ nõ pars eẽntialis illi⁹ compoſiti. ſ. corpis abſolute: l3 ſit pars eẽntialis corpis aiati. Et vt ſit ad vnum dicere: aĩa eſt actus ꝑmus corpꝛis ſicut ſui ꝑmi ꝑfectibilis nõ ſicut pars eſſentialis ſui toti⁹. quare ⁊c. ¶ Ad aliam dico ꝙ nego maioꝛem: immo añ illam formã qua hõ eſt corpus eſt alia forma ſubãlis que

Rñſio ad rõnes ſubſignatas

Ad 2ᵐ

Ad 3ᵐ

Ad 4ᵐ

Reſolutio ad mãꝫ ꝑᵐᵃᵐ fit duplex

Ad 5ᵐ

Ad 6ᵐ

eſt ſubſtantia: nec eſt aliqua neceſſitas ꝙ oīs forma vnita
materie mediātib⁹ dimēſionibus ſit illa forma per quã
eſt corpus. Dicam igit̄ ꝙ alia eſt forma ſubſtātie vt̄ ſub
ſtātie: ⁊ alia corpis vnde corpus. ⁊ tamē vtraqȝ ineſt ma
terie mediātib⁹ dimenſionibus. Sed differunt quia for
ma ſubē cōſequitur p̄mo ⁊ imediate hoc qđ eſt ſubſiſte
re: ⁊ formam que eſt corpus cōſequitur corporeitas. Di
cerēt autē nōnulli ꝙ eadem eſt forma qua hō eſt ſubſtan
tia ⁊ qua corpus: quia ſubſtantia nō eſt gen⁹ ſuperius ad
corp⁹ imo ſubſtātia que eſt genus eſt idem qđ ſubſtan
tia corpalis. ſubſtātia aūt in cōmuni ad ſubēm corporeā
⁊ incorporeā non eſt genus niſi ſm analogum ⁊ nō vni⁹
rōnis vniuoce: ⁊ ſic oporteret dicere qđ ſubē in corpore
non ſunt in p̄dicamento directe niſi forte ſicut principia
⁊ quaſi per reductionē: ſed de hoc nō determio ad p̄ſens.
¶ Ad aliam pōt dici ꝙ forma ſubē ⁊ forma corpis ſunt
Ad 7m forme diuerſe ſm ſpēm. Sed diuerſa ſm ſpēm multipli
diuerſa citer dicūtur ſm. Ariſt. in. 5. metaph. cap̄ de diuerſa ſpe
ſm ſpēz cie. Uno modo dicuntur aliqua diuerſa ſpecie que ſunt fi
dicunt̄ nales vltime ſpēs: quarum diffinitiones ſunt diuerſe: vt
mltiplr hō ⁊ equus ⁊ talia bene ꝯueniūt i vno genere. Alio mo
do dicūtur diuerſa ſpecie quecūqȝ in eodē genere exiſtia
habēt ſupple per ſe: ⁊ hoc modo iſte forme ſunt diuerſe
ſpecie: q: ſunt in eodem genere ſicut p̄ncipia: ſed non ſunt
diuerſa ſpecie tanqȝ vltime ⁊ finales ſpēs: quarū diffini
tiones ſunt diuerſe: ⁊ que recipiunt p̄dicationē generis
vniuoce. ¶ Ad aliā cum dicit̄ ꝙ vnū indiuiduū ⁊c. pōt
dici ꝙ nō eſt verū: q: ꝓprie loquēdo nihil eſt indiuiduum
ſpēi niſi per formam indiuiſibilē vltimā pfectā: ⁊ vnum
indiuiduū per vnā talem formā: nō ipm qđ fuit ſub vna
⁊ qđ poſtea eſt ſub alia forma nō eſt vnum per aliquam
vnā formam vltimā ⁊ pfectā: ſed per vnā formam gene
ralē ⁊ potētialē indifferētē ad multas. quare ⁊c. ¶ Ali
ter pōt dici ⁊ bene: q: per ſpēm pōt intelligi duo quantū
Ad 8m ſpectat ad ꝓpoſitū. Uno modo ſpēs dicit mihi quoddā
Spēs di p̄dicabile in quid qđ eſt tota ſubā indiuidui. Alio modo
cit duo ſpēs dicit formā ſeu actū. Modo vnū indiuiduū nunqȝ
pōt eſſe ſub diuerſis ſpēbus. p̄mo modo ſumēdo ſpēm.
Sed 2° modo poſſibile eſt vnū ſingulare ⁊ vnū numero
ſucceſſiue eſſe ſub diuerſis formis. Corpus igit̄ vnū ſin
gulare erit ſub diuerſis formis ſucceſſiue: ſed neutra iſta
rū erit p̄dicabile in quid de illo dicēs totam eius ſubam.
⁊ ideo iſta ratio parū valet. ¶ Ad aliam cum dicitur ꝙ
Ad 9m tunc forma propria ſpeciei eſt accidens: dico qđ non ſe
quitur. Et cum probatur. quia adueniat enti actu: dico
ꝙ licȝ adueniat ei qđ eſt actu: nō tamen aduenit ei ſm qđ
eſt actu: ita ꝙ prima ⁊ principalis ratio recipiendi ipſam
formam ſpecificam ſubſtātialē ⁊ propriā ſit ipſa forma
p̄cedēs: immo ipſa eēntia materie prime que remanet in
illo compoſito. Et iſtam ſolutionē capio ex verbis Com
mē. in. 2. de anima. vbi allegat̄ iſta regula ꝙ ſubiectū for
Cō. 4°. me ſubalis nō eſt aliqd actu ſm ꝙ eſt ſubiectū ipſius for
me: ita ꝙ per naturam per quam eſt ſubiectū p̄ncipaliter
nō eſt aliqđ ens actu: nō tn̄ negat quin per aliam naturā
poſſet eē ens actu: immo hoc ē neceſſariū: nā qđ habet hic cō
cedere: cum ipſe ponat formā miſti aduenire materie ha
bēti formas ſubales elemētoꝝ: vt patet in. 3. celi ⁊ mūdi.
Cō. 67. ¶ Item pōt dici ꝙ ſubiectū forme ſubalis nō eſt aliquid
ens actu. verū eſt actu perfecto ⁊ vltimato: ſed pōt eſſe
ens actu impfecto ⁊ potētiali: quo mediāte ſaltem vt di
ſpōne recipit actū ſpecificū. ⁊ hoc ſonat cum eo qđ dicit
in erroribus metaphy. vt allegatum eſt prius. ſ. ꝙ mate
ria p̄ma recipiat formas vleās ⁊ mediātibus formis vni
uerſalib⁹ recipit formas alias ⁊c. ¶ Et iſte ſunt ſolutio
nes ſufficiētes: vt puto: licȝ multi nō ꝯſiderātes totam intē
tionem Cōmē. multum ſuſtentētur ſup iſta actoritate.

¶ Modo eſt dicendum ad auctoritates que vident̄ iſtā J
poſitionem reddere improbabilem. ¶ Ad primam cum Ad au
dicit Ariſt. ꝙ equiuocationes latent in vniuerſalib⁹. Di ctorita
co ꝙ hoc eſt verum: non ꝙ forma generis nō ſit vna ſm tes ari
ſe in diuerſis ſpeciebus: ⁊ alia realiter a formis propter ſtotelis
ſpecierū. Sed pro tanto q: diuerſitas ſpecierum ſiue for
maꝝ propriarū ſpecificarum aliqualiter occultatur ⁊
latet propter vnitatem ipſius forme cōmunis ratiōe cu
ius ſignificantur ⁊ intelligūtur ipſe ſpēs: ita ꝙ propter
vnitatem illius forme ⁊ proprietatis eius putantur om
nes ſpēs ſolū habere vnam formam ⁊ vnam naturam ⁊
nō diuerſas: ⁊ ſic in vlibus precipue in generibus latent
equiuocationes: ⁊ nō vident̄ eſſe equiuocationes .i. diuer
ſitates ſpecieꝝ cū ſint. Et ad idē exponēdū eſt illud ariſt.
in. 7. phyſi. ꝙ iuxta latent multa: nō q: forma generis ſit T.c.31
realiter ipſe forme ſpecieꝝ nō diuerſa ab eis ſm ſe. Sed
q: ꝓpter vnitatē ⁊ indifferētiā illius forme cōmunis in
qua ꝯueniūt oēs ſpēs putātur nō habere diuerſitatē p
ſe in naturis: ⁊ ſic latet ⁊ occultatur earū multitudo in
xta vnitatē generalis forme: vt q: omnes ſpecies anima
lis ꝯueniūt in aīa ſenſitiua que eſt vna de ſe: putātur ipſe
ſpecies aīalis eſſe vna natura inter ſe: ⁊ nō ſic appet: nec
manifeſta eſt earū diuerſitas ſicut ſi nō cōuenirent in ali
quo vno cōmuni. vnde ſi bene diligēter ꝯſideret̄ inueni
tur ꝙ auctoritas eſt recte pro iſta poſitiōe. Illam tamen
lr̄am ſeptimi phyſic. ⁊ ſignat hec ratio. exponit Cōmen.
lōge aliter ad aliam ſniam quā cōmuniter exponatur ⁊c
ſm eius expōnem in nullo eſt ꝯtra poſitionē iſtā: ſed illā
expōnē ptermitto ꝓpter breuitatē: ⁊ q: non eſt indigens:
ſed bonū eſt vt tu videas eam. ¶ Ad aliam auctoritatē
cum dicit Ariſt. in 7° phyſic. ꝙ in genere nō fiūt compa
ratiōes: pōt dici. ꝙ hoc nō eſt pro tāto: q: ipm genus nul
lo modo ſit vnū in diuerſis ſpēbus: ſed q: nō eſt vnū ſm
ſpēm ſpālīſſimam: ſed ſm vnitatē gnālē ⁊ potētialē. Ad
ꝓpriā aūt cōparationē reqrit̄ vnitas ſpecifica eorū que
cōparātur ſm magis ⁊ minus ⁊ equale. Nam forma nō
recipit magis ⁊ minus ꝓprie niſi illa que eadē ſm ſpeciē
ſaluat̄ ſub gradu pfectiori ⁊ minus pfecto. ¶ Item pōt
dici ꝙ Ariſt. accipit ibi gen⁹ put dicit totū cōpoſitum ex
forma vltima que nō eſt vna in diuerſis ſpēbus ⁊ oibus
p̄cedētibus ptinētibus ad eēntiam ſpeciei. In iſto autem
cōpoſito nō fiunt cōparatiōes. ꝓpter hoc forma vltima
nō eſt qđ vnū ſm ſe: ſed diuerſa in diuerſis ſpēbus. Uel
dōm eſt ꝙ pro tāto nō fit cōparatio in genere: q: licȝ ſit
vnū ſm ſe in diuerſis ſpēbus: tn̄ forma generis nō eſt ea
dem eēntialiter cū formis ꝓprijs ſpērū: immo diuerſa.
Ad hoc aūt ꝙ aliq̄ duo ꝓprie cōparētur ſm magis ⁊ mi
nus ⁊ equale requirit̄ ꝙ ſit vnum ſm ſe in illis: ⁊ ſit idē
cū formis ꝓprijs illoꝝ: vt in duobus albis albedo eſt ea
dem ſm ſe. ſpēs enim vna natura vult eē ſm Themiſtiū
in ꝓhemio de aīa. ⁊ cum hoc ipſa albedo eſt eadē eſſen
tialiter cum forma huius albi ⁊ illius: nec eſt alia albedo
realiter in hoc albo ab illa qua eſt hoc album. Modo
qȝuis aīal ſit vnū ſm ſe in hoīe ⁊ aſino vnitate gnāli: tn̄
forma ⁊ nā aīalis: vnde aīal nō eſt eadē eēntialr̄ cum for
ma ꝓpria hoīs nec eſt forma ꝓpria aſini. vnde nō eſt verū
dicere ꝙ hō per id ꝙ eſt hō ſit magis animal aut minus
animal aut equaliter animal qȝ aſinus nec cum aſino: q:
homo per id qđ eſt hō formaliter non eſt aīal. ⁊ ideo nec
magis nec minus nec equalr̄ eſt animal per id qđ eſt hō.
Sed hoc album per id idem quo formaliter eſt album eſt
albius alio min⁹ albo. ſ. p albedinē. Silr̄ autē ⁊ in alijs F
que ꝓprie cōparantur. ⁊ in hac ſolutiōe gaudebit gaudens
animus meus cum laude dei. ¶ Ad aliam cum Ariſt. di
cit ꝙ nihil eſt genus ⁊c. Dico ꝙ ipſemet ſtatim ſoluit cū
ſubdit: aut ſi qđ ē eſt in materia: aut eſt bene. itaqȝ verum
eſt ꝙ

eſt ꝙ genus qḋ eſt cõpoſitũ ex materia ⁊ forma generali ſolũ:aut nihil eſt aut eſt vt materia:⁊ hoc eſt verum pro parte vltima,eſt enim vt materia inquantum eſt in potẽ tia ad formam vltimam. ¶ Item põt dici ꝙ ſic intelligit Philoſophus genus non eẽ ꝑter generis ſpẽs.ſ.ſm ſub ſiſtẽtiam ſeparatum a ſpẽbus:ſicut poſuit Plato aut ſe quebatur ad eius poſitionẽ. Sic enim ex gñe ⁊ differen tia non fieret vnum per ſe ⁊ ſimpliciter in diuerſis:qꝛ ex diuerſis ſubſtantijs per ſe ſubſiſtẽtibus non fit quid vnũ ineſſe. Et ideo dixit Ariſto. Volẽs oſtẽdere modum vni tatis diffinitionis compoſite ex gñe ⁊ differẽtia ꝙ genus non eſt ꝑter generis ſpẽs.ſ.per ſe ſubſiſtẽs ſeorſum a for mis ſpecierum:⁊ ſi eſt ꝑter generis ſpẽs.ſ.eẽntialiter di uerſum a formis proprijs ſpeierum:tunc eſt vt materia ⁊ ſic propoſitio Ariſto. veriſſima eſt. Et iſta forte fuit au ctoritas qua Lincoñ. propoſuit confirmare illud ſuum dictum ꝙ genus eſt materia formalis vel forma materia lis:vt expoſitum fuit prius. ¶ Ad aliud cum dicitur ꝙ in ſubſtantia non eſt ordo poſſum dicere multipliciter. Uno modo ꝙ hoc verum eſt in ſubſtantia q̄ ẽ actus vlti mus ſpei diffinite. Iſte enim act⁹ vltimus non ẽ diuiſibi lis in duo. Quorũ vnuz ſit prius ⁊ alius poſterius.⁊ ſic in ipſo non eſt ordo qui eſt inter prius ⁊ poſterius. Sed non vult dicẽ phs ꝙ nullo modo ſit ordo iter partes ſub ſtantie diffinitiõ:hoc ẽ manifeſte falſum. Oẽs enim conce dũt ꝙ genus ẽ pri⁹ in diffinitione q̄ȝ differẽtia. ¶ Itẽ põt dici ꝙ in ſubſtãtia non ẽ ordo partiũ ꝑ ſe ⁊ ſeorſuȝ ſub ſiſtẽ potẽtiũ ſicut ſor.⁊ pla.ꝑ ſe ſubſiſtũt:qꝛ ex talibus di uerſis non ſit vnum ens ꝑ ſe:ſȝ bñ eſt ordo inter ea ſicut inter actũ ⁊ potẽtiam.⁊ hoc non intẽdit Ariſtu. negare. ¶ Ad aliaȝ põt dici ꝙ genus diuiditur per differẽtias.i. diuerſa eẽ ⁊ diuerſa recipit a differẽtijs nõ pro tanto qꝛ forma ipſius ſit idẽ cum formis differentiaruȝ proprijs. Uel dicatur ꝙ illud eſt verum de gñe pro toto compoſi to ex vltima differẽtia ⁊ omnibus ꝑcedẽtibus ptinẽtib⁹ ad ſubſtantiam ſpeciei ſignificato ⁊ intellecto ſub ratio ne gñali. Iſtud enim compoſitum ꝑdicatur de multis cõ poſitis ⁊ diuiditur in ea. Sȝ ſi ſumatur genus pro com poſito ex materia ⁊ forma potẽtiali:ſolum hoc non diui dit in ſpẽs niſi ſic ꝙ diuerſa eẽ recipit a diuerſis formis proprijs ſpẽrũ. ¶ Ad aliã dico ꝙ multũ fuit mihi diffi cilis auctoritas illa quomodo lapis cõponitur ex forma ſimplici ⁊ materia prima:tñ põt ſic exponi qḋ lapis põt conſiderari dupl̄r.⁊ ſic eſt intelligendũ de alijs grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inaiatis. Uno modu põt accipi quantũ ad ſuam totam ſubſtam:⁊ ſic nõ eſt ſolũ cõpoſitus ex vna forma ⁊ mã. ¶ Sȝ hȝ formas ſubſtantiales plures ordinatas:ꝑ quaruȝ primam ẽ ſubſtantia:⁊ ꝑ aliam ẽ corpus:⁊ ꝑ ali am lapis. Alio modo põt conſiderari lapis inquantum eſt ſubiectum mobile motu locali recto:⁊ ſic in ipſo non ſunt niſi duo principia motus.ſ.materia et forma:vt ipſe vel in 4° phyſic.⁊ res mouens eſt forma ⁊ res mota eſt materia:ita ꝙ in ipſo non poſſunt diſtingui due ſubſtan tie:quaruȝ vna ſit in actu mobilis ꝓprie motu recto ⁊ alia ꝓprie mouẽs:quia ſic moueret ſeipſȝ ꝓprio motu ſi cut aial. Quãuis igitur in lapide ꝑter formaȝ ꝓpriã qua eſt lapis ſit forma qua eſt ſubſtantia ⁊ forma qua eſt cor pus:tñ hoc accidit ei ſm ꝙ eſt mobilis motu recto:qꝛ ſi nõ haberet niſi vnam formã.ſ.formã qua lapis eſt ⁊ ma teriã corpalẽ adhuc moueret motu locali recto. Ecõtra rio eſt autẽ de aiali.nam ad hoc ꝙ moueat ſeipſuȝ motu locali ꝓgreſſiuo aut alio tali motu non recto:neceſſe ẽ ꝙ ſit cõpoſitũ ex aia:⁊ quadaȝ alia ſubã actu per quam eſt actu mobile tali motu. Nec eſt dicenduȝ ꝙ aial ſit cõpo ſituȝ ex corpore ⁊ aia:accipiẽdo corpus ⁊ aiaȝ pro diuer ſis ptibus quãtitatiuis aialis. hoc enim nõ eſt intẽtio Cõ mẽtatoris ſicẽ oſtẽſum fuit ꝑus ⁊ alias ꝓbabit deo dãte. ¶ Per idem ad aliã auctoritatẽ de 4° Phyſic.⁊ ad illam de 5° Metaph. forme eniȝ ſimplicium ꝓut ipſa ſimpli cia ſunt mobilia motibus rectis non ſunt forme in ente actu:imo ipſa corpora elemẽtalia ſic ſumpta ſunt cõpoſi ta ex formis ſimplicibus ⁊ materia prima. ¶ Ad aliam patet ex dictis. verũ enim eſt ꝙ ſubiectuȝ ſubalis forme nõ eſt aliqḋ ens actu per illã materiã per quaȝ eſt ſubm:⁊ hoc eſt qḋ dicit Cõmen. ibidẽ.⁊ addit ſm ꝙ eſt ſubm forme ſubalis bene põt eſſe ens actu per aliquã aliam na turaȝ ſupadditã.ſ.per aliquã formã ſubſtãtialẽ ꝑcedẽtẽ qua mediãte tãq̄ȝ ꝑparationẽ recipit aliã formã ſubſtan tialẽ:⁊ hoc nullũ eſt incõueniẽs:nõ eñi recipit illã formã ſubſtãtialẽ ꝑncipaliter rõne forme ꝑcedẽtis:ſed ratione ſue eſſentie que eſt ens in potẽtia pure receptiua. ¶ Ad aliã põt dici ꝙ Commẽ. habet pro incõueniẽti ꝙ aliqua forma ſpecifica aut indiuidualis ſit in mã ante dimenſio nes:⁊ ꝙ ſit eterna ⁊ incorruptibilis:ſed de forma cõi ⁊ gñali nõ eſt incõueniẽs ipſam eſſe eterne materie ſi nullȝ habet ꝯriũ:nec ſm ſe nec ſȝ ſuas diſpõnes. Modo ſi eẽt idem iudiciũ de dimẽſione interminata ⁊ de dimẽſione terminata:cũ dimẽſio terminata ꝑſupponat formaȝ ſpe cificam ⁊ indiuidualẽ:ſic etiã dimẽſio interminata taleȝ formam ꝑſupponeret:⁊ ſic illa forma determinata ⁊ ſpe cifica eſſet incorporalis:qḋ eſt ipoſſibile. Qȝ autem iſta ſit intẽtio Cõmẽ. manifeſtum eſt inſpiciẽti verba eius. dicit enim ſic. vnde putauit Auic. ꝙ diſpoſitio trium dimẽſio num in materia ſimpl̄r non terminataꝝ eſt diſpoſitio di mẽſionum terminataꝝ. Quapropter dixit neceſſario pri mam formam exiſtere in materia anteq̄ȝ dimẽſiones exi ſtãt in ea. patet igit ſm recitationẽ Cõmẽ. ſicut dimenſio nes terminate termino ꝓprio alicuius ſpẽi ꝑſupponunt formam ſubalem ſpecificam illius ſpẽi:ſic ⁊ dimenſiões iterminate ꝑſupponũt eam:⁊ ſic ſeqtur neceſſario talem formã eſſe incorruptibilẽ ſicut habet determinari ibidẽ ⁊ ſic illud dictũ in nullo eſt ꝯtra nos. Nam ſi concedim⁹ formã aliquã coeternã eſſe materie.ſ.formaȝ ſube ⁊ for mam corpis nõ dicimus iſtas eſſe formas ſpecificas nec indiuiduales:ſȝ formas gñales ⁊ potentiales:qbus nihil eſt ꝯriũ. quare ⁊c. ¶ Ad aliã cũ dr ꝙ vnũ ſubm ⁊c. dico ꝙ Commẽ. ſic itelligit ꝙ vnũ ſubm ⁊c. ſi illa forma eſſet de eẽntia materie ſm ꝙ eſt materia:⁊ hoc eſt veriſſimũ. Si enim materia ſm ꝙ eſt materia hẽt aliquam formã ſubalẽ de ſui eſſentia:tunc recipet aliam rõnẽ illi⁹ forme:⁊ per ꝯñs rõne qua ens actu ſimpl̄r.⁊ ſic oĩs forma que recipet eſſet accidẽtalis.⁊ ꝓpter hoc vult ibi concludere Cõmẽ. ꝙ materia nũ habet aliquã formã ſubſtãtialeȝ de ſui eſſentia:ſicut patet inſpiciẽti. hec igit cõditionalis eſt vera. ꝙ ſi materia ꝑma haberet aliquã formã de ſui eſſen tia nõ recipet aliam ſubalem:qꝛ vnũ ſubiectũ impoſſibi le eſt hẽe niſi vnã formã ſubalem:qꝛ oẽs alie recipentur in materia ſm ꝙ eſt ens actu. ¶ Et ad iſtã intẽtioneȝ di cit ideȝ Cõmẽ. in ꝑmo Phyſi. ꝙ ſi materia prima ſȝ ꝙ eſt materia ꝑma hẽt aliquam formã ſibi ꝓpriam ⁊ de ſui eẽntia quãtũcunq̄ȝ illa eẽt diminuta ⁊ imꝑfecta nullam aliam formã ſubalẽ reciperet:⁊ gñatio eſſet alteratio:qḋ eſt ipoſſibile. ergo ipoſſibile eſt dico ꝙ materia habeat aliquã formã que ſit ſua eſſentia vel de ſua eſſentia ſm ꝙ materia. Sed nõ vult negare Cõmẽ. ꝙ materia ꝑma nõ poſſit hẽe plures formas ſubales ordinatas:quaꝝ tñ nul la eſt de eius eſſentia ſm ꝙ materia:imo ſibi ꝯdiceret in multis locis alijs:vt pȝ ſciẽtib⁹ cõmẽta ſua. ponit.n. for mas ſubales elemẽtoꝝ refractas remanere in mixto: vt pȝ in 3. celi.⁊ ꝙ mã ꝑma ꝑ recipit formas vles ⁊ mediã tibus ⁊ formis vlibus recipit formas alias vſq̄ȝ ad indiui ſibiles vt ꝑus allegabatur. quare ⁊c. Et in iſta ſolutione

Cõ. 63°

Cõ. 67°

gaudebat animus meus cum dei laude. ¶ Ad aliam pꝫ
ex dictis in ſolutione quinte. ſ. rationis ꝛ niſi ſit reſolutio
in materiam primam: ita ꝙ ipſa ſola remaneat tāqꝫ ſub-
Aīa ve- iectum principale forme generate vt dicebatur. ¶ Ad
getatiua aliam concedo ꝙ anima ſenſitiua cogitatiua ꝛ vegetati-
q̄ ſūt di- ua ſunt diuerſe anime ſm̄ ſuas ſubſtantias ꝛ non ſolum
uerſe aīe ſm̄ ſuas potentias ſeu virtutes: ꝛ concedo potētiam ve-
getatiuā ꝛ ſenſitiuā ꝛ cogitatiuā ꝛ intellectiuā pertinere
ad diuerſas ſubſtātias aīe. Verū eſt tamen ꝙ ſemꝑ vna
iſtaꝝ ꝓſupponit aliaꝫ. ſ. ꝑfectior minus ꝑfectā. vt ſenſiti-
ua vegitatiuā. ꝛ hec eſt intētio Ariſt. in 2ͤ de aīa. nō eniꝫ
dicit Ariſt. ꝙ aīa poſterior icludit poſē, ſed ꝙ aīatꝫ ꝑfe-
ctius includit minus perfectū: at in ſenſitiuo eſt vegetati-
uū potētia. i. ſicut pars potētialis ꝛ imperfecta reſpectu
ſenſitiui. ꝛ ſilr ſenſitiuū in itellectiuo quoquomodo. ꝛ ꝙ
hec ſit intētio Ariſt. pꝫ ibidē. dicit eniꝫ ſic. ſilr autē ſe
hn̄t ei ꝙ de figuris ꝛ que ſm̄ aīam ſunt. ſ. quātū ad pre-
ſuppōnē. Semꝑ enim in eo qđ eſt cōius eſt in potētia qđ
pri⁹ eſt in figuris ꝛ inaiatis. Ecce qđ dicit in aīatis ꝛ nō
dicit in aīalibus. ꝛ ſubdit vt in tetragono qđlibet trigo-
nū eſt ꝛ in ſenſitiuo vegetatiuū. volo igit ꝙ aīatū aīa ſen
ſitiua includit vegetatiuū in potētia. i. ſicut ens in poten
tia in ipſo: qꝛ imꝑfectum eſt reſpectu eius vt plures di-
ctū eſt. Et ſi vis referre ad aīas. dicēdo ꝙ aīa prior eſt in
poſteriori potētia: hoc bn̄ veꝝ eſt: ſicut ordinatū in fineꝫ
T.c.23 eſt in ſuo fine. hic aūt eſt vnus modus eēndi: vt pꝫ in 4ͦ
huius. aīa igitur vegetatiua ꝛ eius potētia ē in ſenſitiua
nō ſicut in ſubō ꝙ ſit ſubm̄ potentie vegetatiue: ſed ſicut
in fine ad quē ordinat̃ ſicut minus ꝑfectū ad ꝑfectius: ꝛ
vna ani- ſilr ſenſitiua ꝛ eius potētia intellectiua tāqꝫ in ſuo fine: ꝛ
ma eſt ꝑ- hoc bn̄ ſignauit Ari. in lra cū dicit. qbuſcūqꝫ. n. ineſt ra-
paratio tiocinatio corꝛuptibiliū his ꝛ reliqͣ oīa. ſ. relique oēs aīe. con
ad aliaꝫ cedo igitur aīaꝫ vegetatiuā ſenſitiuā ꝛ itellectiuā tres eē
ſubās ordinatas: ita ꝙ vegetatiua eſt ſicut preparatio ad
ſenſitiuā: ꝛ ſenſitiua ad cogitatiuā: ꝛ cogitatiua ad intel-
lectiuā: ꝛ hoc nō puto icōueniēs. Et qđ vī ꝙ Ari. i erro
rib⁹ de aīa habet pro impoſſibili ꝙ plures ſunt aīe i vno
aīato: ſine dubio veꝝ eſt plures diuerſe ſm̄ ſpēꝫ ſpāliſſi-
mā ꝛ diſtincte loco ꝛ ſubō: ſicut ſequebat̃ ad poſitioneꝫ
ꝯ quos ipſe ibidē arguit. Dicebāt. n. qdā ꝙ aīa ē harmo
nia. i. ꝓportio cōmiſtionis. Et Ari. ꝯcludit ꝙ cum in di-
uerſis ꝑtib⁹ loco diſtinctis ſint diuerſe ꝓportiones etiaꝫ
ſm̄ ſpēm ſpāliſſimā. Alia. n. eſt cōplexio carnis ꝛ alia oſ
ſis: ideo ſequebat̃ ſic aīas eē diuerſas: qđ eſt ipoſſibile.
Nos vō non ponim⁹ iſtas aīas diuerſas ſicut formas vl-
timas ſpāliſſimas nec loco ꝛ ſubō diſtinctas: ſed in omni
ꝑte corꝑis aīati eſt ſubā aīe vegetatiue ꝛ ſenſitiue ordina
R ta modo ꝑdicto. Et ideo in nullo auctēs Ariſt. ſunt ꝯtra
obiecti- iſtā poſitionē ſi bene iſpiciat̃. ¶ Scio tn̄ ꝙ dn̄s alb. ſup
ones. d. 3ᵐ de aīa. i ſua vltima diſgreſſione multū i dignāter loqͣ̄
Alberti ꝯtra iſtā poſitionē: ꝛ ſuſtentatores eius in ꝑ caplō de aīa.
magni de erroribus i vltima diſgreſſione ꝛ dure reꝑhēdit eos:
Rō pͣ Sed ſine dubio rōnes eius qbus ꝯuincit putatiue huius
poſitionis falſitatē nō videnť in totū ſubāles ꝛ excellen-
tes ꝙ in eis debeat gl̄iari. Vna eniꝫ de ſuis rōnibus eſt:
querim⁹ qđ ſit vniens iſtas ſubſtantias in corpore vno: ꝛ
qcqđ ſit illud hoc eē eſt aliud ab iſtis: ꝛ potius ſubſtan-
Rͤ tia ꝛ actus corꝑis qꝫ iſta tertia. Opꝫ eni vnius ꝑfecti ſm̄
ſubſtātiā vnā eē ꝑfectionē. ¶ Et huic rn̄deo breuiter qđ
vniēs iſtas formas in corꝑe vno, vniens dico effectiue ē
ipſum generans educēs eas de potētia mͣe: i formaliter
autē vnite ſunt corpori ſeipſis: ſicut ꝛ quelibet alia for-
ma ſeipa formalr̃ eſt vnita materie: ſunt tn̄ ordinate ad-
Rō 2ͣ inuicem modo ꝑdicto: ꝛ ideo debilis eſt hec ratio. Scđa
eius ratio eſt ꝙ ſeparatoꝝ ſm̄ ſubāꝫ vnū per intellectuꝫ
nō ē in alio: ꝛ ſic vegetatiuū ꝑ intellectū non erit in ſenſiti
uo neqꝫ ſenſitiuū in intellectiuo. ¶ Hec autem ratio faci- Rͤ
lis ē: qꝛ ſeparatorum ſm̄ ſubſtantiam: quorum vnum nō
ē pars ſubſtantie alterius: ꝛ vnum ꝑ intellectum non eſt in
alio: vt ſunt aſinus ꝛ homo. Sꝫ ſeparatoꝝ. i. diuerſorꝫ
ſm̄ ſubſtantiam: quorum vnum eſt pars alterius: vnum
per intellectum bn̄ ē in alio. nūc aūt ipſum ſenſitiuum eſt
pars ſubē vegetatiue: ꝛ vegetatiuū ſenſitiui. verum eſt tn̄
ꝙ anima vegetatiua non eſt pars ſenſitiue: neqꝫ ſenſitiua
rationalis ꝓprie homini. ꝛ iđ bn̄ velle ꝙ anima ſenſitiua
nō includit vegetatiuā in ſuo itellectu rationali: nec eꝯͣ
nec rōnalis ſenſitiuā: hn̄t tn̄ iſte forme ordinē adinuiceꝫ:
ꝛ vna quodāmodo depēdet ab alia: ſicut ordinatum in fi
ne hꝫ eē a ſuo fine. ¶ Addit tn̄ vlterius ꝙ ſi ſenſitiua eſt Rō 3ͣ
diſpoſitio ad rōnalem: aut eſt diſpoſitio vltimata: aut nō
vltimata. ſi vltimata tūc ſemꝑ ad ipaꝫ ſequitur rōnale: ꝛ
ſic omne ſenſibile erit rōnale: ſicut oē rariſſimū eſt ignis.
Si aūt nō eſt vltimata: tunc opꝫ ꝙ aliqđ additū ei faciat
eā vltimatā: ꝛ ſic aliqđ erit iter ſenſibile ꝛ rōnale: qđ vlti
maret ſenſibile: qđ iteꝝ abſurdū ē vt dicit. ¶ Et iteꝝ oīs Rō 4ͣ
diſpoſitio eſt aliqđ de gn̄e accidētium vt aſſeritur.
¶ Ad pᵐ iſtoꝝ dico ꝙ aīa ſenſitiua nō eſt vltimata diſpoſi Rͤ ad 3ᵐ
tio ad rōnale: ſed ꝑter hāc requirit̃ diſpoſitio accidētalis
ꝓpria homini: vt ꝓpria cōplexio quam aīa ꝓpria hoīs re
quirit in corpore: ꝛ ſic inter ſenſitiuā ꝛ rōnalē non eſt ali-
qua diſpoſitio ſubālis vltimās ſenſitiuā. ¶ Qꝛ aūt ipſe Ad 4ᵐ
dicit ꝙ oīs diſpoſitio eſt de gn̄e accidētium dico ſalua pa-
ce ſua ꝙ hoc eſt falſum: nec ꝓbat hoc rōne nec auctorita
te. Forma. n. ſpecifica ꝛ vltima intantū diuerſa eſt a natu-
ra materie prime ꝙ nā non pōt ꝑuenire ab ipſa mā ꝑma
ad taiē formā niſi ꝑparet̃ formis ſubālibus impꝑfectis ꝛ
potētialibus q quodāmodo ꝯueniūt cuꝫ mā ꝛ quodam
modo cū forma vltima. Cōueniūt. n. cū mā ꝑma inquātū
ſunt potētiales ꝛ impꝑfecte: ꝛ ad aliud ordinate: ꝛ cōueni-
unt cū forma vltima iquātū dant aliqđ eē ꝛ diſtingūt cō-
poſitū ab aliquo alio. forma eni ſubē diſtinguit cōpoſitū
a mā prima q de ſe formalr̃ nō eſt aliqđ ens actu: ꝛ ſic de
ceteris ſuo modo. ¶ Preterea. Cōmē. Auer. iꝑ phyſi. di- Cō. 63ͦ
cit ꝙ qdā ſūt trāſmutatiōes i diſpōnib⁹ ſubſtantialibus.
qbus mutat̃ nomē ꝛ diffinitio. Et idem dicit in tractatu
de ſubā orbis. quare igit̃ dicemus nō oēm diſpōnem eē Rō 5ͣ
de genere accidentis: ꝛ ¶ Vlterius accipit ꝙ iſte ſubē hn̄t Rͤ
vnionē ſm̄ actū: ꝛ querit que ſit cā iſtius vnionis: ꝛ bre-
uiter dico ꝙ ſi loquit̃ de actu ſecūdo que ē opatio ſic ha
bēt diuerſitatē. actus enim vegetatiue ē nutrire: ꝛ actus
ſenſitiue eſt ſentire: ꝛ ſic de ceteris. Si vō loquit̃ de actu
ꝑmo. dico ꝙ iſte tres ſubē nō ſunt vnite adinuicē: nec ad
ſubiectū ꝑ aliquē actū aliuꝫ ab oībus ipſis: ſed quelibet
earū ꝑ ſeipſam ē vnita materie: ita tn̄ ꝙ vna diſponit ad
aliam: vt ſepe dictum ē prius. videt̃ aūt ꝙ ipſe loquit̃ de
vnione actuum ſecūdo: ꝛ ergo querit de vnione actionū: ꝛ
actio videtur dicere actū 2ᵐ. Et tunc manifeſtum ē cuili
bet intelligēti qđ ē dōmiqꝫ iſte ſubē non habēt vnionē
actionū: ita ꝙ actio vnius ſit actio alterius. Manifeſtuꝫ
eni eſt ꝙ actio vegetatiue nō eſt actio ſenſitiue: nec actio
ſenſitiue ē actio rationalis. Iſte tn̄ actiones ſunt ꝑ ſe or-
dinate adinuicē ꝛ ſunt vnite in vna ſubſtātia cōpoſita ꝑ ꝑ
vltimā ꝛ ꝑfectiſſimā que ē finis oīum aliaꝝ: ſicut etiam
ipſe forme ſūt vnite in vno ſubiecto ꝓpter vltimam for
mam ſpecificam. De ordine autē gn̄ationis iſtarum for-
maꝝ an in eodē inſtāti generētur: an vna poſt aliam ſm̄
tēpus. Et vtrum ꝑ primam rationē huius poſitionis cō
cluderetur celum hēre diuerſas formas ſubſtantiales ꝛ
ſpēm de genere accidētis eē cōpoſitam ex formis diuer-
ſis indiget conſideratione diligenti. ¶ Et ſi quis diceret
oēs iſtas formas ſimul generari: ꝛ ꝯcederet celū habere
plures formas ſubſtātiales ꝛ ſubiectum alterius rōnis a
materia

materia prima ſubiecta priuationi. ¶ Et concederet ſpeciē de gñe acci‑lētis eē conſtitutam ex diuerſis principijs: quoꝝ vnum eſt in potētia reſpectu alterius quā forte cō tracta nullam diceret dignitatē. ¶ Sed hic volo finem facere vſquequo de noſtris ſocijs aut contēporaneis qui ſunt alterius opinionis ſoluerint noſtras rōnes: ⁊ poſitionem ṗdictā dignū dicūt improbare. Oꝫ ſi nullus eoꝝ rationes illas aut poſitionem illam improbare voluerit ſignum erit ꝙ ex illis demōſtrationibus ɔuicti ſunt acge ſcere veritati: ⁊ hoc eſt quod volumus.

1 Ad rationem in principio queſtiōis adductā. Dico breuiter ꝙ ſi accipiatur genus pro cōpoſito ex materia ⁊ forma generali: ſic nō predicatur in quid ⁊ in recto de ſpecie ſed in obliquo: ⁊ hoc modo accipit Porphyrius cum dixit hoiem eſſe cōpoſitum ex aiali ⁊ rationali. Si vō accipias genus pro cōpoſito ex forma vltima ⁊ oībus ṗcedētibus ptinētibus ad eſſe vnius ſpeciei ſub rōne tamē ſumpta a forma cōmuni vel a modo eēndi ɔſequēte formā cōmunē: ſic bñ ṗdicaṫ de ſpecie in recto ⁊ in quid: ⁊ hoc modo debet intelligi. hec aūt diſtinctio lꝫ non oino ſit cōſueta ⁊ famoſa: tñ credo ꝙ nulli dignitati repugnat: imo conſonat veritati. Et ambo iſta ſignificata cōprehēdit Ari. in 3° ſignificato.

T.c.33 generis 5° Meta. caṗ de genere. vbi dicit ꝙ aliud vō materia cuius enim differētia ⁊ qualitas eſt hoc eſt falſum ꝙ dicimus mām. Genus enim primo modo dictū eſt materia ſpēi ſm rem lꝫ nō oino primā. Et genus 2° modo dictū eſt materia ſpēi ſm rationē inquantū cōceptus alicuius ſpēi compoſitus eſt cōceptu generali ⁊ conceptu differētie. ¶ Siquis vō nō acceptet iſtam diſtinctionem iuſtum eſt vt eam remoueat rōne demonſtratiua: ⁊ nō p verba blaſphemie aut deriſionis: ſicut cōſueuerūt aliqui qui reputāt fictitia oia illa que nō ſunt eis cōſueta: qꝛuis non poſſint ea rationibus debilitare.

¶ Expliciūt qōnes Joannis de Jāduno ſuper ſeptimū librum Ariſtotelis de phyſico auditu. Incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper octauum.

¶ Vtrū autē factus ſit aliquādo motus cū nō eſſet prius ⁊ corrūpiṫ iterū ſic ꝙ moueri nihil ſit ⁊c. Tex.cō.j. Queſtio. j.

A Circa iſtum octauum ṗ poteſt queri. Utrum queſtio de eternitate mot⁹ pertineat ad Philoſophum nālem. ¶ Arguitur ṗ ꝙ nō: quia ꝓblema de quo neutro modo opinatur non pertinet ad naturalem. Sed iſta queſtio eſt problema de quo neutro modo opinamur: vt patet per Phm in primo Topicoꝝ quare ⁊c. ¶ Item ille effectus non pertinet ad naturalē: cuius cauſa non pertinet ad naturalem. ſiquidem eiuſdem ſcientie eſt conſiderare cauſam ⁊ eius effectum, vt patet ex primo Poſteriorum: Sed cauſa motus eterni nō pertinet ad phum naturalē: quia illa cauſa eſt ſubſtan

T.c.86 tia ſeparata a materia: vt patet in iſto octauo: ⁊ talis per

T.c.41 tinet ad phm primum: vt patet in 12° Metaph. q̄re ⁊c. ¶ Item illa queſtio nō pertinet ad naturalem de qua nō poteſt haberi aliqua certitudo. hec eſt manifeſta: qꝛ ſcientia eſt habitus certus: vt patet ex ṗmo Poſterioꝝ: Sed de iſta queſtio non poteſt haberi certitudo: quia dependet a volūtate primi motoris. quare ⁊c.

2 R° ¶ Oppoſitum arguiṫ auctoritate Ari. in hac parte.

Dicendum ꝙ iſta queſtio pertinet ad Phum naturalem. Quod ſic ꝓbaṫ: queſtio de paſſiōe naturali que per naturalia ṗncipia terminari poteſt pertinet ad naturalē. hec eſt manifeſta ex primo Poſterioꝝ: Sed hec eſt huiuſmodi. motus enī eſt paſſio naturalis: ⁊ ſiliter eius eternitas vt manifeſtū eſt: qꝛ motus eſt a natura: cum natura ſit principiū motus ⁊ quietis ⁊c. ⁊ pōt terminari per principia naturalia. ſ. per principia ipſius motus. ſ. mobile ⁊ mouēs vt ſunt debito modo ɔſiderata: vt pꝫ per Phm in iſto. 8. ⁊ videbitur poſt. ¶ Sed notādum ꝙ nō eſt ſimile de entitate motus ⁊ de eius eternitate. Nam de eſſe motus abſolute manifeſtū eſt ⁊ nō eſt dubiū bñ diſpoſitis. ⁊ ideo nō oportet de ipſius eſſe inquiri nec demonſtrādo ipſū eſſe motū ṗcipuet: qꝛ nō docetur neqꝫ addiſciṫ niſi illud qō cum ṗmo concipitur apparet nobis dubium: vel apparet falſū. vt dicit Lincon. in ṗmo Poſteř. ꝓpe principiū. Eternitas autem ipſius motus nō ſic eſt manifeſta: imo magis eſt dubium ⁊ occultū an ipſe ſit eternus. ⁊ aliqui phoꝝ putauerunt ipſum incepiſſe poſtq̄ꝫ non fuerat. ergo ⁊c.

Ad primam rationem poteſt negari maior: quia poteſt eſſe ꝙ de aliquo problemate de quo neutro modo opinamur ſed habemus cognitionem perfectam: ⁊ ſic pertinebit ad ſciētiam naturalē vel ad aliam: vt de hoc queſito. An triāgulus habet tres angulos ⁊c. non opinamur aliquā partem ſed ſcimus. quare ⁊c. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ de iſto ꝓblemate neutro modo opinamur per rationes logicas: quia ad vtranqꝫ partē ſunt rationes logice eque fortes: ſed per rationes naturales bene opinamur vnam partē. ſ. affirmatiuam. Vel dicaṫ ꝙ problema de quo neutro modo opinamur ꝓpter defectū rationū ad vtrāqꝫ partem non pertinet ad phum naturalem: vt vtrum aſtra ſint paria vel imparia. Sed ſi neutro modo opinamur ꝓpter magnā difficultatem: ſic pōt ptinere ad ſciētiā: ⁊ ſic de iſto. Et poteſt dici vlterius ꝙ hoc dicit Ari. exēplificādo. De exēplo autē non requiritur verificatio ſed manifeſtatio, vt dicit Commētator in. 2. de aia. quare ⁊c. ¶ Ad aliā nego minorē: Cō.67°

⁊ cum dicitur ꝙ cauſa ꝑpetui motus eſt ſubſtātia ſeparata que pertinet ⁊c. Dico ꝙ ſubſtātia imaterialis poteſt conſiderari dupliciter. per Cōmen. in primo huius. ⁊. 2. Uno modo quātum ad ſuū eſſe abſolute. ⁊ ſic ptinet ad naturalē. nullus enim Phs pōt demonſtrare ſubſtātias abſtractas eē niſi naturalis: vt ipſe dicit ibidē. Alio modo quātum ad quidditatem ſuam: ⁊ ſic pertinet ad metaphyſicum ⁊ nō ad phm naturalē. vt dicit Commē. t. 2. huius. ¶ Item ſubſtātie ſeparate poſſunt conſiderari vt motores ſunt ⁊ cauſe agētes. ⁊ ſic bene pertinēt ad phm naturalē. Alio modo vt ſunt cauſe formales ⁊ finales: ⁊ ſic eas cōſiderat primus Phs: vt dicit Cōmentator i 12° Sub̄a imālis ɔſideraṫ a phyſi. Cō.83° Cō.22°

Metaph. ¶ Supponit enim primus phs pro conſtanti Cō.51.

tanq̄ꝫ demōſtratum a philoſopho naturali ꝙ eſt aliquod ens imateriale. ⁊ declaratur ꝙ iſtud eſt antecedens ſubſtātiam ſenſibilem: ⁊ ꝙ eſt eius principiū ſm formam ⁊ ſm finem. Et quāuis primus motor ſit idē realiter motor ⁊ forma exēplariter ⁊ finis: tamē differt ſm rationē. A quo autem ſumatur huiuſmodi differentia rationis: vtrū ex aliqua diuerſitate ex parte rei ⁊ quomodo: multa difficultas eſt: ſed pertinet ad primum philoſophum ⁊ non hic. ¶ Ad aliam dico ꝙ immo poteſt haberi certa cognitio de iſto queſito per principia per ſe nota vt videbitur poſt. Et cū probatur: quia de eo qō eſt a voluntate nō eſt certitudo: pōt dici ꝙ verum eſt ſi eſt a voluntate mutabili: cuius ſcilicet deſiderium ſequatur intellectum: qui quādoqꝫ intelligit ⁊ quandoqꝫ non. Sed ſi eſt a voluntate immutabili cuius deſiderium ſequitur intellectum ſeparatum exiſtētem non oportet eſſe incertum: ⁊ ſic eſt in propoſito. Uolūtas enim ṗmi motoris eſt immutabilis ſicut ⁊ ſua ſubſtantia. quare ⁊c. Et de eis que ſunt a voluntate mutabili: dūmodo ſint ſemꝑ aut in plu

ribus nihil prohibet eſſe certitudinem aliquam: lz nõ ſit ita perfecta vt de rebus eternis omnino. quare ⁊c.

¶ Cõſiderãdũ igiť de hoc quõ ſe habet: ꝑopere eni eſt non ſolũ ad nature conſiderationẽ ſcire veritatẽ: ſed ad ſcientiam de principio primo. Tex. cõ. iij. Queſtio. ij.

A Onſequẽter queritur. Utrum conſideratio perpetuitatis motus ſit neceſſaria ad intelligẽdũ primũ principiũ eſſe. ¶ Arguiť primo ꝙ nõ. qꝛ illõ nõ eſt neceſſarium ad aliqd ſine quo illud põt eſſe. hoc eſt manifeſtum
T. c. 6. 5. Metaph. Sed inveſtigatio primi principij poteſt fieri ſine conſideratione perpetuitatis motus. qδ apparet dupliciter. ¶ Primo auctoritate Auicen. in. 8. ſue metaph. vbi iqδirit principiũ primũ eſſe nullã faciẽs mentionem de perpetuitate motus. ¶ Item ex hoc ꝙ aĩa entia cauſata fuerũt facta de novo ⁊ ex nihilo arguitur potẽtia infinita cuius eſt reductio de infinita diſtantia que eſt inter ens ⁊ nihil: ⁊ huiuſmodi potẽtia infinita eſt primũ principium. ergo ⁊c. ¶ Item cõſideratio finiti nõ videtur eſſe neceſſaria ad cõſiderationez infiniti ſeu inveſtigationem: quia inter mediũ ⁊ illud quod inquiriť per mediũ oz eẽ ꝓportio. finiti autẽ ad infinitũ nulla eſt proportio. Nunc
aũt mot⁹ eſt finitus cũ oĩs mot⁹ ſit ex quodã i quoddã.
T. c. 45 primũ aũt principiũ eſt ĩfinitũ: vt pz in. 8. iſto. quare ⁊c. ¶ Item conſideratio motus non videtur eſſe neceſſaria ad illud quod eſt omnino ſine motu. Sed primus motor eſt omnino ſine motu: vt patet i iſto. 8. eſt enim omnino immobilis ⁊ per ſe ⁊ per accidens. ¶ Item ſi ſicut nũc motus pertinet ad metaphyſicum cum ipſe habet conſide-
T. c. 71 rare primum principium: vt patet in 12° metaphyſice. cõſequens autem eſt falſum: quia idez nõ pertinet ad phm naturalem ⁊ ad metaphyſicum ⁊ iaz motus pertinet ad phm naturalem: vt patet in. 2. huius. quare ⁊c.

Oppoſitum arguitur auctoritate Ari. hic. videtur enim velle ꝙ iſta q̃ſtio de perpetuitate motus eſt neceſſaria ad ſcientiam de primo princi-
Cõ. 3°. pio. ⁊ idem dicit Cõmẽtator apertius. dicit enim ꝙ divinos accipit prima principia eſſe a naturali: ⁊ nullã viam habet ad demõſtrandum principium motus niſi accipiat ipſum pro cõſtanti a naturali. Et quod exiſtimavit Auicẽ. quod divinus debet conſiderare vel demonſtrare primum principium eſſe: falſum eſt. Et via eius quam finxit ſe tenuiſſe ⁊ qua vſus eſt in libro ſuo. Et ſimiliter Algaçel ſequẽs ipſum fuit via tenuis: ⁊ non eſt demonſtra-
Cõ. 83° tiua aliquo modo. Et in primo huius dicit qδ Auicẽna peccavit maxime cuz dixit qδ primus philoſophus demonſtrat primum principium eſſe ⁊ proceſſit in hoc in ſuo libro ⁊ in ſua ſciẽtia divina per viam quam exiſtimavit eſſe neceſſariam ⁊ eſſentialẽ in illa ſcientia. Et peccavit in hoc peccato manifeſto: certior enim ſermonum quibus vſus eſt in hoc non pertranſit ordinem ſermonum probabilium. Et in ſcδo dicit Commentator. primus autem motor impoſſibile eſt: vt declaretur niſi per ſignum natu-
Cõ. 21. rale. Uia autem qua proceſſit Auic. in ꝓbando primum principiũ eſt via loquentiũ: ⁊ ſermo eius ſemꝑ invenitur medius inter peripateticos ⁊ loquentes. per peripateticos aũt intelligit demõſtratores: ⁊ loquentes forte vocat illos qui aſſerũt ſic eſſe ſine omni ratione ſufficienti: vbi etiam non eſt evidentia alicuius dignitatis.

B **De queſtione** eſt intelligẽdũ ꝙ Auicẽ. in. 8. ſue metaphyſice nititur demonſtrare primũ principiũ eẽ ꝑ ratiocinationem in qua nõ vtitur ipſo motu eterno tanq̃ medio. Et videtur ratio eius talis eſſe. per primum principium ipſe intelligit ens ex ſe: ⁊ ſupponit vt manifeſtũ eſt ꝙ multa ſunt entia que habent Opinio
eſſe ab alio. ¶ Tunc argueretur qꝛ demonſtrato aliquo auicẽne
ente qδ habet eſſe ab alio queritur de illo alio an ſit ens ex ſe. i. nõ ab alio aut ab alio. ſi ens ex ſe habetur propoſitum. ſi ens ab alio queriť de illo alio: ⁊ ſic de 3° ⁊ revertitur in infinitum. Uel oportet ꝙ concedatur eẽ aliquod ens ex ſe ⁊ hoc vocat primũ principiũ qδ eſt deus. quare ⁊c. Iſtam tamẽ rationẽ non ponit omnino i hoc ordine ⁊ ſub hac forma: ſed ſic põt colligi propter brevitatez ⁊ breviloquiuz. hunc autem proceſſum dicũt aliqui eſſe per viam poſſibilis ⁊ neceſſarij pro tanto forte: quia ipſe accipit in eodẽ caplo. ꝙ omne ens tãtum eſt poſſibile nõ eſſe de ſe: ⁊ ipſum primum eſt omnino neceſſarium eſſe: vnde in fine illius capli dicit ſic. Omnis res excepto primo eſt poſtq̃ nõ fuit ens quantuz eſt in ſe. Et in ſequenti caplo dicit qδ ſtabilitum eſt aliquid quod eſt neceſſario
eẽ. quare ⁊c. Et forte hec eſt vna via de quo Cõmen. di- prima
cit in oĩbus auctoritatibus ꝑallegatis. ¶ Dicũt tñ aliqui Improopponẽtes ꝯtra iſtum ꝓceſſum ꝙ nõ eſt ſufficiẽs: qꝛ ſup- batio
ponit nõ eẽ ꝓceſſum in infinitũ in cauſis ⁊ hoc nondum ipſe demõſtrauit. ⁊ ideo nõ valet. Et indubitãter iſti pretẽdũt vel ſe eſſe mẽdaces: vel nõ vidiſſe librũ Auicẽ. quia ipſe in iſto eodẽ caplo multũ pulchre ꝓbat ꝙ nõ ſit proceſſus in ĩfinitũ in cauſis finalibus ⁊ formalibus: ⁊ incipit caplm ſic. Qδ finite ſint cauſe iam patuit ibi ⁊c. verũ eſt tamen ꝙ in ꝑmo libro ipſe fecerat quãdã ratiocinationez ad ꝓbãdũ aliquid eſſe neceſſariuz ſimpliciter: in qua ſupponebat nõ eſſe ꝓceſſum in infinitum in cauſis: qꝛ ali-
bi demõſtrauerat aut demõſtrare ꝓponebat. ¶ Item ali- ſecũda
ter dicũt aliq iſtam viam eſſe inſufficientẽ: qꝛ ipſe accipit Impro-
ibi ens ex ſe ꝑ ꝑvationẽ cauſe efficientis. Et multa entia batio.
ſunt entia ex ſe iſto modo. ſ. per privationẽ cauſe efficientis. Primum autem principiũ eſt vnũ ens. ⁊ ideo iſta via nõ ducit ad ꝑmũ ꝑncipiũ ſimpliciter. ¶ Sz in hoc etiaz videnť iſti deficere ab intẽtione Auicẽ. Non enim apparet ibidẽ ex ſuis verbis qδ ipſe intelligat ens ex ſe illud qδ caret cauſa agẽte. imo per ens ex ſe magis videtur intelligere illud qδ a nulla cauſa depẽdet omnino. ⁊ iδ iſti
nõ ſatis improbant illam viam ꝑ iſtaz. ¶ Sz fortaſſis in- Tertia
ſufficiẽtia illius rationis ex hoc cõvincitur: qꝛ ꝑ primuz Impro
principium ſi ſufficiẽter intelligitur oz intelligi ens oĩno batio.
imobile ⁊ ſeparatum ab omni magnitudine ⁊ cauſa oĩ- C
um entiũ alioꝝ. Et hoc nõ habetur ꝑ illam ratiocinatio-
nẽ. quare nõ ẽ ſufficiẽs. ¶ Dicẽdum ẽ breviter ꝙ cõſide- ꝯ R.
ratio ꝑpetuitatis mot⁹ ẽ neceſſaria ad intelligendum primũ ꝑncipiũ eẽ. ⁊ hoc aliqui ꝓbant ſic. Illud ꝑ qδ convincitur eẽ aliquis motor eternus ⁊ immobilis oĩo ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidẽs ſine omni magnitudine ⁊ cauſa oĩum aliorum ẽ neceſſariũ ad inveſtigationẽ ꝑmi principij: hec eſt manifeſta ꝑ ſe: Sz ꝑ motum eternum ⁊ continuoz cõvincitur
talis motor: vt pz in iſto. 8. quare ⁊c. Sed hec ratio non Mediũ
bñ concludit intẽtum: lz ſit vera concluſio. Nam ad hoc neceſſariũ
ꝙ aliquod medium iudicetur eẽ neceſſarium ad demon- q̃le oz eẽ
ſtrationẽ alicuius ꝯcluſionis: nõ ſufficit ꝙ ꝑ illud mediũ illa cõcluſio demõſtretur: ſz requiritur ꝙ per nihil aliud poſſit demõſtrari: ⁊ ſine illo: qꝛ neceſſariũ ẽ illud ſine quo
non: vt pz in. 5. metaph. caplo de neceſſario. Nunc autez T. cõ. 6.
ipſi in iſta ratione non oſtẽdunt ꝙ ꝑ aliquod aliud q̃z ꝑ motum circularẽ nõ cõvincitur tale ens: ⁊ iδ nõ ſufficit
oĩno. ¶ Propter qδ aliter põt arguit ad ꝓpoſitũ ſic. Illδ Rõ con
eſt neceſſariũ ad inveſtigationẽ ꝑmi ꝑncipij ꝑ qδ convin- cluſiõis
ciť eẽ ens eternũ imobile oĩno ⁊ icorporeũ ⁊ cauſa aliorum entiũ ⁊ ſine quo nõ põt tale ens inveſtigari. hec ẽ evidẽs: Sed motus primus eternus ⁊ ꝯtinu⁹ ⁊ vniformis eſt hꝰ. Nã cum mot⁹ neccio ſit a motore vt manifeſtũ ẽ ꝑ ſe. ꝑmus motus debet eẽ a primo motore. ⁊ motus eternus ab

nus ab eterno motore. ꝛ mot⁹ ↄtinuus ꝛ vniformis ha/
bet eē a motore eodē modo vel non diuerſimode ſe hñte
ad mobile: ꝛ ſic eſt imobile oino: qꝛ oīs motor qui moue
tur diuerſimode ſe hꝫ ad mobile in pricipio motus: ꝛ in
fine ſm aliquē modū. dꝫ igitur pmus motor eē imobilis
oino: ꝛ per ↄñs dꝫ eſſe ſine magnitudine: qꝛ ſi eſſet in ma/
gnitudine necio moueret vel per ſe vel per accidēs. Cor/
pus enim nō mouet niſi moueaƭ aut pus aut ſimul cum
T.c.86 mouet. ¶ Itē ꝙ ipſe pmus motor ſit ſeparatus a magni
tudine Ari. demonſtrat in fine. 8. huius ex perpetuitate
Primuꝫ pricipiū probaƭ eē ſolo motu ꝑpetuo. motus. Sed demonſtratio illa videbitur poſt ꝛ difficul/
tates que contra eam ſunt. Sufficit autē ad preſens ſci/
re qđ ex motu perpetuo neceſſario conuincitur eſſe pri/
mum principium. Et ꝙ non poſſit inueſtigari per aliqđ
aliud non eſt omnino facile probare tamen ſic poteſt ꝓ/
bari ad preſens. Nam ſi motor primus inquireretur per
aliquid aliud tanq̄ꝫ per mediuꝫ q̄ꝫ per motū eternū: illud
aliud aut eſt ſuba aut accidēs: ſed nō pōt inueſtigari per
eē alicuius ſubſtātie. ꝓbatio: qꝛ aut inueſtigareƭ per eſſe
ſube gñabilis ꝛ corruptibilis imediate: aut per eſſe ſube
eterne. nō per eſſe gñabilis ꝛ corruptibilis: qꝛ per iſtā nō
ꝓbatur imediate eſſe niſi gñans ꝛ materia. gñans aūt po
teſt eſſe corpus ꝛ trāſmutabile que repugnāt pmo pnci
pio: nec pōt inueſtigari per eē ſube eterne imediate: quia
ſubſtātia eterna nō eſt manifeſta eſſe niſi per motuꝫ eter
nū: nec eſt manifeſtū ſubm ſempiternū eſſe depēdentem
ab aliquo alio: ꝛ idigere aliquo alio ad ſui perpetuitatē.
Et ideo ex eius ꝑmanētia non eſt ponere aliqđ aliud per
manēs. vt dicit Cōmē. 12° metaph. cōmē. 30°. igiƭ ꝑ eē
ſubſtātie nō ↄuinciƭ pmū pn^m eſſe ſine motu. Nec ē dicē/
dū ꝙ per aliqđ aliud accidēs conuincaƭ: qꝛ illud accñs
aut eſſet ꝑpetuū aut gñatum ꝛ corruptibile. nō ſcđo mo
do: qꝛ per eē talis accidētis nō ↄcluditur imediate niſi cau
ſa trāſmutabilis que qñqꝫ mouet qñqꝫ non. nec eſt mani
feſtum ꝙ tale accidēs qđ qñqꝫ eſt quandoqꝫ non depen/
deat imediate ab ente eterno. Si dicaƭ ꝙ ꝑ accidēs eter
num: illud accidēs eſt ꝑmanēs aut ſucceſſiuū: nō accidēs
ꝑmanens ſicut eſt dimēſio aut aliqđ h⁹. qꝛ eſſe talis acci/
dētis nō eſt manifeſtū depēdere niſi ſubiecto ꝑpetuo. pri/
mū aūt pn^m nō debet eē principiū alicuius accñtis cuꝫ ſit
ſine magnitudine que eſt ſubiectū p^m accidētiū ſenſibiliū
ſm Cōmē. in de ſubſtātia orbis. ġ ꝑ eſſe accidens ſempi/
terni ꝛ ſenſibilis ꝛ ꝑmanentis non conuincitur p^m pnci
piū eē. Si autem dicatur ꝙ cōuincitur eē per eē acciden
tis ꝑpetui ſucceſſiui: nullū aliud eſt hui⁹ niſi motus ꝛ tē/
pus. tēpus aūt nō pōt imediate ducere in notitiaꝫ moto
ris pmi niſi mediāte motu eterno: eo ꝙ tēpus eſt paſſio
T.c.130 motus: vt pꝫ in. 4. Phyſic. ergo ꝛc. ¶ Patet igiƭ ex iſta
diuiſione ꝙ tale ens. ſ. eternum imobile oino ſeparatū a
magnitudine cōuinciƭ per eē motus eterni ꝛ nō per eſſe
alicuius alterius cauſati entis. ¶ Itē per ipm ↄuincitur
ꝙ ſit cauſa alioꝝ entiū: qꝛ ſicut mot⁹ ad motū ſic motor
ad motorē. ſic aūt prim⁹ motus eſt cauſa alioꝝ motuū:
T.cō.1. vꝫ pꝫ ī iſto 8° ergo ꝛ primus motor eſt cauſa omniū alio
rū motoꝝ: ꝛ per ↄñs mobiliū ꝛ motuū ꝛ formaꝝ ſaltez
cauſa remota. ¶ Sed in quo gñe cauſe ſe habet primuꝫ
pn^m ad alia entia ꝛ p̄cipue ad entia eterna. Alia difficul/
tas eſt ꝛ magna: ſed de hoc al's. Sufficit aūt nūc eē mon
ſtratuꝫ ꝙ ꝑ motum eternum ꝛ non ꝑ aliquod aliud ens
pōt ↄuinci ſufficiēter primū pn^m eē: intelligendo ꝑ princi
piū primū ens eternū imobile oino ꝑ ſe ꝛ ꝑ accidēs ſine
omni corporeitate ꝛ magnitudine ꝛ cauſaꝫ ceteroꝝ enti/
um. ¶ Uia aūt qua inceſſit Auic. ad ꝓbādū primā cām
Contra Auicennam. eē ꝑ ens ex alio ꝛ ens ex ſe: paruā ꝛ debilem notitiaꝫ dat
de primo principio reſpectu huius rōcinationis pmiſſe
que colligiƭ ex verbis Ariſt. Et propter hoc Cōmen. di/
cit illa viam Auic. eſſe tenuem ꝛ non omnino eē demon
ſtratiuā ſupple ſufficiēter ad cognoſcendas conditiones
primi principij: modo quantum ad hoc non tranſcendit
ordinē ſermonū ꝓbabiliū: qꝛ a. ſ. non largiƭ congnitioneꝫ
ſufficientē de primo pncipio: nō ꝙ ꝓpōnes in qb⁹ ſuſten
taƭ ſint ſolū ꝓbabiles: imo ſine dubio videtur eē neceſſa
rie. necāriū. n. eſt nō eē cāe īfinitas: ꝛ neceſſariū eſt ſi eſt
ens ex alio ꝙ ſit aliqđ ens ex ſe: ꝛ ē necārius p^m pn^m ꝛ ipe
ſolū eſſe ex ſe ꝑ ꝑuationē vel negationē cauſe oīs. Conſi/
derādū etiā ꝙ ex illa ↄne quā demōſtrat Auicē. forte cō
cludi pñt oēs alie ↄditiōes pmi pncipij: quas Ariſt. inq
rit per motus ↄditiones. ¶ Ex hoc. n. ꝙ eſt aliqđ ens ex
ſe. i. nō depēdēs ab aliqua cā in quocūqꝫ gñe cauſe: nec̄io
ſeqtur ꝙ nō moueƭ: qꝛ ſi moueretur ab aliquo motore ꝑ
ſe: ille motor eēt ſimplr ens nobili⁹ ꝛ ꝑfectius. vel ſaltez
neceſſe eēt eſſe aliquē motorē nobiliorē illo. omni. n. mo
bili eſt aliqđ ens nobilius ſimplr ꝛ perfectius: ꝛ per ↄñs
aliqđ eſſet cā finalis illi⁹ entis: qꝛ ſemp in eſſentialr ordi
natis ꝑfectius habet rōnē finis ad minus ꝑfectuꝫ: ꝛ ſic il/
lud ens depēderet a cā finali: ſed ponebaƭ a nulla cauſa
depēdē. ergo ꝛc. Itē ſequitur ꝙ illud ens ſit oino ſine ma
gnitudine: qꝛ ſi hēret magnitudinē tūc eēt mobile: qđ eſt
īpoſſibile. Et patet ↄñtia: qꝛ omne corpus eſt mobile: vt
ſatis manifeſtuꝫ eſt. Et vlterius oporteret illud ens eſſe
cauſa oium alioꝝ: ꝛ nunc iſtud ens eſſet ꝑfectius alijs oī
bus: qꝛ dectur ꝙ aliquid eſt ꝑfectius eo: tūc aliqđ eſt cau/
ſa eius ſaltē vt finis. Sed ꝓpoſitiones iſtius deductionis
nō omnino ſunt per ſe note: nec forte bene poſſent ꝓbari
niſi reducēdo ad motum perpetuum.

Ad primam rōneꝫ pꝫ ex dictis. Nam per rōnem D
Auicē. nō ↄuinciƭ pn^m p^m ſufficien/
ter notificādo ipm: vt pꝫ ex dictis. Sed qđ additur ꝙ ex
nouitate oiuꝫ entium ꝛc. dico ꝙ oia entia eē noua. i. ince
piſſe eē poſtq̄ꝫ non erāt: nō pōt eē pn^m phyſicū ad demon
ſtrādū iſtā ↄnem: qꝛ hoc nec eſt per ſe notū: nec pōt con/
cludi ex ſenſibus: nec ex aliquo ↄcluſo ex ſenſibilib⁹: im
mo oēs qui de nā locuti ſunt, ↄuenerūt in ↄ̄rio huius. Di
cētes ꝙ ex nihilo nihil fit. vt dicit Ariſt. in p̊ hui⁹. Dico
etiam vlterius ꝙ ſi ↄcederētur oia entia cauſata fuiſſe fa
cta ꝛ ꝓducta ex nihilo. i. poſt nihil: adhuc ꝑ hoc nō ↄuin
cereƭ eē aliqua cauſa itrāſmutabilis: nam agēs itrāſmu/
tabile oino nō cauſat imediate aliquē effectū de nouo ſi
ne aliqua trāſmutatione p̄cedēte dico ſm phiam ꝛ vide
biƭ poſt. Uer ſi eſt igiƭ ꝙ ſi oia entia cauſata eſſent noua
indigerēt aliq̄ innouāte: ſed nō ſeqtur ex hoc. ġ illud pmū
pn^m eſt oino itrāſmutabile. ¶ Ad aliā rōnē cum dꝫ conſi
deratio finiti ꝛc. dico ꝙ eſt verꝫ ſi omni modo ſit finituꝫ:
mō motus pmus q̄uis ſit finit⁹ ſm velocitatē: eſt tñ infi
nitus ſm durationē: vt ꝓbatū eſt hic. ꝛ hoc ſufficit ad in
ueſtigādū motorē īfinitū ſm durationē. Utrū aūt ſufficit
ad ingrēdum motorem vigoris īfiniti: videbiƭ poſt ſi de
us voluerit. ¶ Ad aliam cum dꝫ ↄſideratio mot⁹ ꝛc. Di
co ꝙ aliqđ eē ſine motu pōt intelligi duplr. Vno mō ꝙ   Aliqđ eſt ſine motu duplr.
nō habet in ſe motū nec habet habitudinē ad ipm motū
ſicut cauſa ꝛ pn^m. ꝛ ſic eēt maior vā: ꝛ minor falſa. Alio
modo qꝛ non ſit ſubiectū motus: nec per ſe nec per acci
dēs. Et tamē habet habitudinē ad motū. ꝛ ſic maior eſt
falſa: ꝛ minor vera. ¶ Ad aliam pōt dici ꝙ nō ſeqtur ꝙ
motus ꝑtineat ad metaphyſicū. Et cum ꝓbatur: qꝛ pmū
pncipiuꝫ ꝑtinet ad metaphyſicū. ergo illud per qđ inue
ſtigatur: dico ſicut prius ꝙ primuꝫ principiū quātum ad
ſuam quidditatē: ꝛ inq̄ꝫtum eſt cauſa ſm formam ꝛ ſm
finem bene conſideratur a metaphyſico ꝛ non naturali.
Sed quātum ad eſſe abſolute conſideratur ꝛ demonſtra
tur ab ipſo naturali: ꝛ phs primus accipit ipm eē a phi/
loſopho naturali pro ↄſtāti. vt docet Cōmētator in 12°

A metaph. ⁊ prius allegabatur. quare ⁊c. Queſtio. iiij.

Conſequēter queritur. Utrū motus ſit eternꝰ. ¶ Arguit̄ pmo ꝙ non. q2 ois trāſmutatio q̄ eſt inter terminos finitos eſt finita ⁊ nō eterna. Hec ē manifeſta. Sz ois tranſmutatio eſt inter terminos finitos: q2 ois tranſ
T.c.42 mutatio eſt inter cōtraria: vt pz in pmo huiꝰ. ⁊ ꝯria ſunt finita. quare ⁊c. Et ꝯfirmat̄. q2 ois trāſmutatio que habet terminum eſt terminata: ⁊ p ꝯñs finita ⁊ nō ꝑpetua: ſed ois motus habet terminos. Naz omne quod mouetur mouetur ex quodam in quoddam. ſ. ex aliquo termino in aliquē terminū. ḡ ⁊c. ¶ Itē ſicut in minori mundo ſic oz eſſe in maiori mūdo. ꝑ conueniētem ſimilitudinez. Sed in minori mūdo. ſ. in animali ꝑfecto incipit motus poſtq̄ȝ nō erat: vt pz. cū animal ſurgit de ſomno. incipit enim moueri cuz prius nō moueretur vt videtur ad ſenſum. ergo ⁊ in maiori mūdo. ſ. in toto vniuerſo. ſic eſt ꝙ motus in ipſo incipere potuit poſtq̄ȝ nō erat. ¶ Item ſi motus fuiſſet ab eterno tūc īfinita eēnt ꝑtrāſita: q2 ante iſtam reuolutionem fuit alia reuolutio: ⁊ ante illam fuiſſet alia: ⁊ ante aliam alia ⁊ ſic in īfinitum. ⁊ ſic vnaqueqȝ earum fuerat ꝑtrāſita. quare ⁊c. ¶ Itē ſi motus eēt eternus tūc eēt aliquid maius infinito: qḋ eſt impoſſibile: vt pz in. 3. huius. ⁊ probat̄ ꝯñtia: q2 reuolutiōes lune ſunt
T.c.49 plures q̄ȝ reuolutiones ſolis cū luna reuoluat̄ qlibet mēſe in ſuo circulo ⁊ ſol ſemel ī anno. ¶ Itē ſi ſic tūc eſſent actu īfinita entia ſimul: qḋ videt̄ īpoſſibile ex huiꝰ 3° ⁊
T.c.68 ꝓbat̄ ꝯñtia: q2 ſi motꝰ fuit ab eterno ⁊ mūdus. ſz Ariſ. hic. ⁊ ſi mūdus fuit ab eterno ſemꝑ fuit ſpēs humana in aliquo ſuoꝝ ſuppoſitoꝝ vel aliqbus: q2 totū nō eſt perfectū ſine ſuis partibus eēntialibus: ⁊ ſic oportuit īfinitos hoīes ꝑcedere: quia nullus eoꝝ potuit eē ab eterno cum oēs ſint corruptibiles. ⁊ ſic vlterius cū qlibet hō habuerit ſuū itellectū: ⁊ itellectus qlibet remanet poſt mortem
T.c.22 cū ſeparētur ab alijs: ſicut perpetuū a corruptibili. 2. de aīa. ſic ſeqtur ꝙ nūc pñtialiter ſunt infiniti itellectꝰ. ergo ⁊c. ¶ Item qḋ eſt ꝓductū ab alio nō eſt eternū: ſed motus eſt ꝓductus ab alio. ergo ⁊c. maior probat̄. q2 qḋ eſt ꝓductū ab alio accipit eē poſt nō eſſe: q2 nō pōt ſimul eſſe ⁊ nō eē. ergo opz ꝙ accipiat eē poſt nō eſſe: ⁊ nullū tale eſt eternū q2 eternū eſt ſemꝑ. ¶ Et ꝯfirmatur. q2 qḋ ab alio accipit eē de ſe pōt nō eſſe: aliter eni non accipet eſſe ab alio. qḋ aūt de ſe pōt nō eſſe eſt corruptibile: ⁊ nullum
T.c.20 corruptibile pōt ꝑpetuari: vt habet̄ primo celi ⁊ mūdi. ⁊ ſic pz maior. Et minor pz. nam motus eſt ꝓductus a mouēte. ¶ Itē nō diceret̄ motus eē eternus: niſi q2 eſt ꝓductus a volūtate impmutabili. hec eſt manifeſta ſm Ari. Sz ꝓpter iſtā cām nō pōt dici eternꝰ: q2 qḋ reꝑit̄ in volūtate pmutabili poteſt reꝑiri in voluntate impmutabili. Sed volūtas pmutabilis pōt incipe motū nulla pmutatione facta in ipſa. poſſū z. n. velle ire ad ſcholas poſt triduū ⁊ ire in 3ª die me nō mutato in volūtate. ḡ ſilr voluntas eterna potuit velle ab eterno nūc incipe motū ⁊ ipm motum nūc incipere ipſa nō mutata. quare ⁊c.

Oppoſitum arguit̄ auctate Ari. hic. ⁊ Cōmē. q2 ꝓbāt motū eē eternū. Et arguitur rōne. Quia cauſa eterna ſufficiēs ad ſuū effectū ⁊ ad ipm determinata ⁊ nihil expectās in futurū agit ſuū effectuz ab eterno: Sz pmus motor ē huiꝰ. eſt enim cauſa eterna ⁊ ſufficiēs cū nulla ſit diminutio in ipſo ⁊ cauſa determinata. Quia ſi ipſa eſt indeterminata eēt in potētia ⁊ non in actu puro vl' purus actus qḋ eſt abſurdū: ⁊ nihil expectat in futurum cum ſit oipotēs. ergo ⁊c.

3 rn^a B Ad iſtam q̄onē dicit Ari. ⁊ Cōmē. ꝙ motꝰ eſt eternus. Ad cuius proba
T.c.4. tionem ſupponit Ariſto. ꝙ motus eſt actus mobilis hoc aūt eſt per ſe notū ⁊ ab oībus ꝯceſſuz. ⁊ iſtā diffinitionez motus: vt dicit Cōmē. nō induxit ad ꝓbādum potētiā eē ante actū: q2 hoc nō eſt ꝓpriū motui ſm ꝙ eſt motꝰ: ſed facto nouo ſm ꝙ eſt factū nouū. ſ. vt potētia ⁊ poſſe moueri ꝑcedat ipm tēpus. Sz induxit iſtam diffōnē motus ad declarādū ꝙ motꝰ eſt in moto: q2m ois ꝑfectio neceſſe eſt vt ſit in re que ꝑficitur ⁊ motus eſt endelechia mobilis. Ex hoc tamē ꝙ motus eſt in moto cōſequitur ꝙ ipz motum ſiue mobile ſit prius motu. Naz illud in quo aliquid eſt prius ē eo quod eſt in eo aliquo modo. Unde ⁊ T.c.52
Ariſto. dicit in primo huius. ꝙ ſubiectum prius ē predicato. i. accidēte exiſtēte in ipſo. mobile igitur prius ē ipſo motu. ¶ Sed dicit vlterius Cōmē. multuȝ ſubtiliter ꝙ mobile ꝑcedere motū ſm tēpus ꝯtingit duobus modis. Mobile precedit motū tpe.
Quorum vnus eſt vt illud in quo eſt potentia tēpore ꝑcedens motum idē numero ſit poſt motum actu vt ꝯtingit cum aīal mouet̄ motu ambulationis qḋ ꝑus non ambulabat. Potētia eniȝ tpe ꝑcedēs motuȝ ambulatiōis ꝑfuit ī illo aīali eodē nūero qḋ ꝑus nō ambulauit. Alio modo ꝯtingit ꝙ mobile ꝑcedat motū: ſic ꝙ poª prior motu non ē in illo eodē actu ente qḋ poſtea mouet̄ ſm actū: ſed in mā ex qua gñabat̄ ipm motū: ſicut ꝯtingit cum ignis generatus ē. ſtatim. n. incipit moueri poſtq̄ȝ non mouebatur. ⁊ potētia ad hūc motū ꝑceſſit ipm motū ſm tēpus: ſz in illo eodē igne qui tūc mouetur. Nō enim fuit tēpus aliqḋ in quo iſte ignis exiſtēs actu ignis nō moueret̄ ſurſum: remoto impedimēto. ſz potētia ad hunc motuȝ tpe prior eo: ꝙ ꝑceſſit in mā ex qua gñabat̄ ille ignis puta aq̄ vl' oleum vl' lignū vl' aliquod hꝰ taliū. Propter qd autez hoc ꝯtingat ꝙ in ipſo igne ſm actū remoto impedimēto potētia ad motū nō ꝑcedit tpe ipm motū. ſed ſtatim cum gñatus eſt incipit moueri niſi aliqd ꝓhibeat. alibi ꝑſcrutādū ē. ſ. in. 4. celi ⁊ mūdi. ⁊ forte dicet̄ poſt. Tm̄ autē ad T.cō.5.
ꝓñs ſufficit ꝙ vlr mobile eſt prius ipſo motu vl' ſm tpus vl' ſm naturā. Unde ⁊ Ariſ. ꝯcludit in fine huius particule: quare ꝑus opz eē cōbuſtibile q̄ȝ cōbuſtū ⁊ cōbuſtū q̄ȝ cōburi. ¶ Ex hoc ꝓcedit Ari. quaſi ſic. Si motus incepit eē poſtq̄ȝ nulluȝ erat motus. hoc opz eē altero iſtorū modoꝝ: aut ꝙ mobilia ſunt facta aut ꝙ ſunt eterna. ꝑ diuiſionē ſufficiētē. ſi qdē dicatur ꝙ mobilia ſunt facta: tunc cum mobile ſit ꝑus ipſo ſuo motu: vt dicebat̄ neceſſe eſt factionē ipſius mobilis ꝑcedere illū motū. Conſtat aūt ꝙ factio mobilis: vl' eſt qdam motus vl' conſequitur motum. ⁊ ſic ante motū primū erit alius motus ꝑori qḋ ē ipoſſe ꝑ ſe. ¶ Si qs aūt diceret ꝙ factio primi mobilis fuit pmus motꝰ ante quē nō ꝑceſſit aliqs alius motꝰ. Cōtra hꝰ ē: quia factio ſiue gñatio ſubē nō pōt eē pmꝰ motꝰ q2 nec̄io ꝑcedit motꝰ localis: vt pz in ſequētibꝰ huiꝰ libri. ꝑcipue q2 ipſa gñatio ꝓpe dicta nō eſt motꝰ: ſz terminus alteratiōis motꝰ: vt ſatis habet̄ ex ꝯ huiꝰ. Alteratio aūt nō pōt eē pmus motꝰ vt oēs cōcedūt. ¶ Et ſi aliqs dicat ꝙ factio ipſiꝰ mobilis nō fuit motꝰ nec terminus motꝰ: q2 nō fuit gñatio nec factio vniuoce dicta cuȝ gñatiōibꝰ ⁊ factiōibꝰ que nōe apparētꝰ: ſz ſolū factio equoce dcā q̄ eſt creatio ex nihilo. Contra iſtud nō arguo aliter: niſi q2 Creatio
non pōt talis ꝓductio ꝓbari nec manifeſtari per aliq̄ ap non pōt
parētia ſenſui nec mediate nec imediate: nec hꝰ ꝓductio ꝓbari.
rerū ꝯtingit freq̄nter nec vt in pluribꝰ. Et ideo phi nāles ⁊ vlr phi ꝓcedētes ſm humanū meªm nō viderunt hꝰ ꝓductionē. Un̄ ſicut Ari. dicit in ꝑ huiꝰ. Oēs qui locuti ſunt T.c.33
de nā ꝯuenīūt in hꝰ ꝙ ex nihilo nihil fit. hñt aūt tenentes iſtā ꝓductionē ignotā phis ꝯcedē ꝙ factiōes ⁊ ꝓductiones ſunt equoce termino exñte vniuoco. Terra. n. creata ⁊ terra gñata ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. Silr aūt ⁊ in alijs rebus gñabilibus ⁊ corruptibilibꝰ ſi fuerūt create ex nihilo. Neſciuerūt ergo Ariſ. ⁊ Cōmē. ꝙ motꝰ primꝰ

incepit

inceperit eſſe de nouo: τ cuȝ hoc ipſum mobile fuerit factū. Si vero dicatur ꝙ τ mot⁹ incepit τ mouens τ mo
T.c.7. bile vel mouentia τ mobilia ſunt ab eterno. Contra hoc primo loquitur Ariſt. ꝙ hoc eſt irrationabile τ ab inſcientibus dictū. Sed qꝛ iſtud non ſufficit: ideo procedit vlterius ratione. ſi enim fuerit mouens τ mobile motu nō exiſtente: τ poſtea inceperit motus: oportuit ipſum mobile quieſcere prius. quies enim eſt priuatio mot⁹ in ſubiecto apto nato moueri: priuatio autem alicuius habit⁹ non poteſt eſſe in ſubiecto apto nato ad illum habitū niſi ab aliqua cauſa: oportuit igitur preexiſtere aliquā cauſam illius quietis in illo mobili: τ illa cauſa manēte maneret quies in ipſo: τ ſic oportuit illam cauſa quietis remoueri anteq̄ȝ inciperet motus. Remotio autē illi⁹ cāe quietis de nouo vel fuit quidā motus vel ſequebat̄ motū: τ ſic iteꝝ redit in idē qḋ prius. ſ. ꝙ an̄ motū ꝑmū ē aliq̇s mot⁹: qḋ eſt impoſſe: qꝛ ſic ꝑm⁹ mot⁹ nō eēt ꝑm⁹ mo
Obiec° t⁹ cū ꝑ^m ſit an̄ qḋ nihil ē. ¶ Sȝ aliq̇s cauillaret hic dicēdo ꝙ mouēs ē duplex: qḋdā ē mouēs ꝑ nāȝ: τ aliō ē mouens ſm intellēm τ voluntatem. Et differunt iſta. qꝛ mouens ſm nām ſoluȝmō mouet ſm cognitionē τ appetituȝ aialē: ſicut ignis calefacit ſine cognitione τ appetitu aiali. Mouēs aūt ꝑ intellectū τ volūtatē mouet ꝑ cognitionē τ appetitū alicuius finis. ſ. aut ſuiipſius vt in ſepa
Cō.33. ratis mā. vt dicit Cōmē. in 12° metaph: aut alicui⁹ alteri⁹, vt i gn̄alib⁹ τ corruptibilib⁹. ¶ Itē mouens ꝑ nām ꝓpe τ ꝑ ſe nō facit niſi vnū: ꝑcipue i ſubo vno τ eodē nūo τ eodē mō diſpoſito. mouēs vō ꝑ intellēm τ voluntatem pōt facere ꝯ̄ria: vt medicus per ſuā medicinā facere pōt ſanitatē τ egritudinē. ¶ Tunc diceret cauillator ꝙ mouens ſm nām vnū τ idē exn̄s nō mouet nūc. cū prius nō moueret. niſi remoueat̄ prius cā q̇etis ꝑexn̄s i mobili: ſȝ mouens ꝑ rōnē τ intellēm vnū τ idē pōt eē cā mot⁹ τ quietis ſucceſſiue abſq; remotione alicuius cauſe q̇etis.
T.c.8. ¶ Iſtā cauillationē remouet Ariſ. i litera. Quia aut hȝ
R° mouēs τ mobile q̄ ponūtur eterna ſemꝑ fuerūt ſibiīuicē ꝑpinq̄ τ ſufficiēter diſpoſita ad mouere τ moueri: aut nō. Si qdē dicat̄ tcū ābo iſta ſꝑ fuerūt ſibiīuicē ꝑpinq̄ τ hoc quidē in diſpoſitione in qua natum eſt mouē vnū. alteꝝ aūt i diſpōne in q̄ natū eſt moueri: tūc q̄ rōne qua nūc mouet τ illō mouet̄ eadē rōne ab eterno. Si vō dicat̄ 2° mō. ſ. ꝙ nō ſꝑ erāt ꝑpinqua ſufficiēter: aut ꝙ mouēs non habuit diſpōnē q̄ natū ē mouere: aut ꝙ mobile non habuit diſpoſitionē qua natū eſt moueri: tunc oportuit iſta apꝓpinquari vel diſpōnē acquiri i altero eorū vel i ambobus: τ hoc ē impoſſe ſine motu τ ſic idē qḋ prius. Et ꝯfirmat Ari. valde ſubtilr. qꝛ relō nō pōt de no
T.c.9. uo eē actu in aliq̄ niſi aliq̄ trāſmutatiōe facta in ipſo aut in altero. vt ſi aliqḋ nūc eſt duplū qḋ pri⁹ nō erat duplū: tūc opȝ ꝙ aliq̄ trāſmutatio facta ſit in ipſo aut in altero aut in vtroq;. Si igitur hoc qdem eſt mouēs ſm actū: τ prius nō erat mouēs. τ hȝ motū ſȝ actū: τ prius nō erat motū: τ cū mouēs actu τ motū ſint i capl̄o ad aliqd. vt dicit Cōmētator: i neceſſe eſt aliquā trāſmutationē ꝑcedere iſtā que ponebat̄ ꝑma qḋ eſt ipoſſe. Et hec qdē eſt ꝑma rō Ariſt.
Cō.9. cota τ ꝑfecta. Sȝ vlterius Cōmētator ꝯfirmat iſtā rōnē ꝯ loq̄ntes ſue legis. mouēs. n. per virtutē rōnalē τ volūtatē non incipit mouere poſt quietē: niſi qꝛ nunc appetit actu aliquid qḋ prius nō appetebat eo mō quo nūc appetit: τ hȝ eſt manifeſtū cuilibet itelligēti. Si ḡ ꝑm⁹ motor
L. ꝑ virtutē rōnalē incepit motū poſt quietē: neceſſe fuit ꝙ appeteret mouere cū prius nō appetebat: τ hoc non pōt cōtingere niſi aliqua tranſmutatione facta in ipſo vel in altero: τ ſic idē qḋ prius. ¶ Preterea. Si ꝑm⁹ motor nūc incipit mouere τ nō ꝑ⁹ mouebat: aut eternalr voluit mouere: aut nō voluit mouere. Si nō voluit eternalr moueret τ nūc vult mouē: tūc aliq̄ inouatio facta ē in ipſo: τ quod eſt impoſſibile: qꝛ ſic non eſſet ꝑmus motor. Si ab eterno voluit mouē: tūc ipſe cū ſua volūtate mouēdi ſit per ſe τ imediate cā mot⁹: opȝ ꝙ ab eterno fuerit mot⁹: ſiq̇dē cauſa ꝑ ſe τ imediata ſimul ē cū ſuo cauſato vel cauſa exiſtēte ē ſuū cāt̄ū. ¶ Sȝ dices ꝙ ipſe primus motor ab eterno habuit iſtā voluntatē: qḋ nūc inciperet motum τ nō ꝑus: τ ſic nulla innouatio facta eſt in eo: qꝛ ſicut nūc vult incipē motū ſic ab eterno voluit nunc incipere motum. Sȝ iſtud non eſt ad ꝓpoſitum: qꝛ non quero an primꝰ motor ab eterno voluit mouere nūc: ſȝ abſolute vtrū ab eterno voluit mouē vel nō. opȝ. n. alteꝝ iſtoꝝ concedere. cū ſit diuiſio ſm ꝯtradictionē. Et ſi dicas abſolute ꝙ ab eterno voluit mouere: tūc ab eterno mouit vt prius τ ſi nō ab eterno voluit mouere τ vult mouere: tūc eſt diuerſificatus τ innouatus, quod eſt impoſſe. quare τc. Remotio vel iactatio obiectionē

¶ Alia quidē rō ꝑncipalis Ariſt. ſumit̄ ex ꝑteritis: τ ſupponit ibi duo. Primū ē ꝙ prius τ poſterius nō ſūt tꝑe nō exn̄te. Aliō eſt ꝙ q̇ḋlibet nūc eſt mediū iter duo tēpora τ ſimul eſt ꝑn^m vni⁹ tꝑis. ſ. futuri τ finis ſeu terminus alterius. ſ. ꝑteriti. Tūc arguit. Si tꝑs eſt eternū motus eſt eternus: hec ꝯn̄tia ſtatim appet: qꝛ tꝑs aut eſt ipſe mot⁹ aut accn̄s ꝑ ſeipſius mot⁹. ſ. numerus ei⁹. vt ſingſitū eſt in 4° hui⁹: τ q̇dcūq; eoꝝ ſit. manifeſtū ē: ꝙ ſi tꝑs eſt eternum: τ motus ē etern⁹. Nā ꝑ ſe accidens nō eſt ſine ſuo ſubio ſed tꝑs ē eternū. hoc ꝓbat̄ duplr. Primo quia gn̄atū eſt quod nūc eſt τ prius nō fuit. ſi ergo tēpus eſt generatū: tūc verū eſt dicere qḋ ipſū tꝑs eſt τ prius non fuit: Prius aūt τ poſterius nō fuit ſine tꝑe. vt manifeſtuȝ eſt ꝑ ſe: ḡ tꝑs fuit anteq̄ȝ fuit generatū: τ dō anteq̄ȝ fuit: qḋ eſt ipoſſe. ¶ Sȝ aliqui cauillant ꝯ Ariſt. qḋ cū dr̄: nō eē tꝑis prius fuit q̄ȝ erus eſſe: ibi lȝ prius dicit [illegible] tēporis imaginati. nō aūt diām tꝑis vē: vt cū dr̄. extra celum nihil eſt. ibi lȝ extra. dicit differentiaȝ loci imaginatā non verā. hoc nō valet: qꝛ illa cōcluſio eſt falſa. Ad cuius intellectū neceſſariū ē itelligi falſum τ impoſſibile, hanc habeo ꝑ manifeſta: ſed tēpus eē generatū de nouo nō pōt intelligi niſi imagineť: aut intelligat̄ falſuȝ τ impoſſibile. ſ. tēpus fuiſſe ante ꝑmū tēpus: qꝛ omnis generati nō eē prius ē tꝑe ſuo eē. Nec eſt ſimile de eo ꝙ dr̄. extra celū nihil ē: qꝛ non eſt ſenſus ꝙ non eſſe alicuius ſit extra celū: ſed qḋ nullū ens eſt quod non includatur in celo. Vnde Ariſt. dicit ꝙ oīa alia ſunt in celo: τ celum autē nō amplius eſt in alio. Ad hoc ergo qḋ intelligat̄ magnitudinē mundi eſſe finitā nō eſt neceſſariū intelligere aliquā differētiam loci eſſe extra celū: ſed ad intelligēdum tēpus eē finitum τ factuȝ: neceſſariū eſt itelligere aut imaginari tempus fuiſſe ante ꝑmum tēpus. ergo τc. ¶ Itē ſi tēpus eſt finitū: τ opȝ qḋ hoc ſit per inſtās ſiue nunc: nihil enim eſt ipſius tēporis niſi nūc. Mō ex hoc arguitur. ſi tēpus eſt finitū τ incepit eē omnino: ſequit̄ qḋ fuit aliqḋ nūc ꝙ fuit ꝑncipiuȝ tēporis futuri τ non fuit terminus tēporis ꝑteriti. ſ. illḋ primū nūc a quo ponitur tēpus incipere. hoc aūt eſt impoſſibile ꝑ ſcdam ſuppōnē. ḡ τ ꝑmū. Sȝ aliqui ſophiſticāt hic qꝛ inſtās ſꝑ cōparatur ad tēpus ſicut punctus ad lineā. Cōſtat aūt ꝙ in linea aliquis pūct⁹ pōt eē ꝑn^m ꝯtra ꝙ nō terminus. vt manifeſtū eſt de linea recta in q̄ vnus pūct⁹ ſic eſt terminus linee: ꝙ nō eſt ꝑn^m alicui⁹ alterius partis illius linee. aliter enim non eſſet linea recta finita quare τc. hoc nō valet: qꝛ tēpus ꝑmo τ ꝑncipalr cōſeq̄t̄ motū ꝑmū. vt pȝ ex 4° huius. τ oēs cōcedūt. Primus autem motus eſt motus circularis, vt demonſtratū ē i iſto octauo. τ mot⁹ circularis eſt in magnitudine circulari: vt notū ē. ḡ inſtās in tꝑe aſſimilat̄ pūcto in linea circulari: ſic aūt i linea circulari q̄libȝ pūct⁹ ē ꝑn^m τ finis diuerſaꝝ ꝑtiū eiuſdē linee: vt manifeſtū ē ꝑ ſe. ḡ ſimilr inſtās

Remotio obiectionis

L. ſcḋa rō Ariſto. T.c.10

Tꝑs eſt eternus

Obiec°

t.c.130 T.c.75 Inſtans temporis aſſimilat pūcto i linea circulari

Et cōfirmatur ex hoc ratio. Nam ſicut ſe habet punct⁹
in linea circulari ad partes linee circularis: ſic ſe h3 mu/
tatum eē in motu circulari ad partes motus circularis:
⁊ ipſum nunc in primo tempore ad partes eius. per con-
uenientē ſimilitudinē: ⁊ tu cape ſub hac minorē cōuenien
Remotio obiectionis facile tē. ¶ Sʒ ſophiſticabis φ non eſt ſimile: qꝛ punctus in li
nea circulari eſt aliquid permanens: ſed inſtans non eſt
permanens neqꝫ fixum: hoc nihil eſt: qꝛ ex eo φ punctus
in linea eſt permanēs: bene habetur φ ipſe poteſt bis ſu/
mi vel accipi manēs idē ⁊ vnus numero ſub vtraqꝫ acce
ptione: ⁊ ex hoc φ ipſum inſtans non eſt ſtans ſed ſtuēs:
bene ſequitur φ non poteſt bis accipi: ita. ſ. φ ſic vnum ⁊
idem numero maneat ſub vtraqꝫ acceptiōe. Sed ex hoc
non habetur quin ipſum inſtans vniuerſaliter ſit termi/
nus ⁊ ꝑn^m ⁊ finis quēadmodum punctus in linea circu/
Cō. 11. lari ē termin⁹ ⁊ initium vl'r. q̄re ⁊c. ¶ Itē Cōmē. arguit
ſic: aut ip̄m inſtās ē aliqd demr̄atū. i. qḋ poteſt exiſtere ſi
ne motu: aut non eſt demr̄atū: ita. ſ. φ non pōt exiſtere ſi
ne motu. Si diceret' qḋ ip̄m inſtās eſt aliqd demōſtratū
⁊ ꝑmanēs: ita φ pōt exiſtere ſine motu: hoc ſine dubio ē
deſtruere nām tp̄is ⁊ motus. Nā inſtās dr̄ q̄ſi non ſtans
Un̄ ſi ponatur iſtās ꝑmanēs ⁊ qeſcēs, remouet' nā inſtā
tis: ⁊ ꝑ ꝯñs nā tp̄is ⁊ motus. Si vō inſtās nō pōt eē ſine
motu: tūc neceſſ̄ium an̄ ip̄m erat mot⁹: ⁊ poſt ipſū erit mo
tus: ⁊ ſic hr̄ ꝑpoſitū: ⁊ ipſe nō declarat iſtā ꝯſeq̄ntiā: q̄uis
ſit occulta multis. Sʒ forte ſic intelligēda ē: qꝛ poſtq̄ȝ in
ſtās nō pōt eē in aliq̄ ſine motu: neceſſarioꝫ in quocunqꝫ
ſbo ē inſtās φ illud moueat'. Oē. n. in quo ē motus mo
T. c. 46 uetur: ⁊ oē qḋ mouet' ꝑus mouebat'. vt p3 in. 6. h⁹. ḡ oē
in quo eſt inſtans prius mouebatur. q̄re ⁊c. ¶ Itē aliqs
pōt ſic inquirere de inſtanti eū inſtans ſit ꝑncipium ⁊ ter
min⁹ tp̄is vtrū hoc ineſt inſtāti ꝑ ſe: aut pure ꝑ accidēs.
Si ꝑ ſe: igit' cōpetit omni inſtāti: ⁊ ſic illud qḋ prius. Si
pure per accñs hoc videt' oīo irrōnabile: qꝛ oē ꝑn^m ⁊ ter
minus tp̄is cōpetit oīb⁹ inſtātibus exceptis duob⁹ ſi ali
qua excipiant'. Ridiculuȝ aūt vr̄ φ diſpō que ineſt alicui
enti pure per accñs: ⁊ nullo mō per ſe inſit oībus ſuppo
ſitis illius ſpēi p̄ter q̄ȝ duobus. hoc enim vr̄ in alijs reb⁹
nec pōt demōſtrari ſic eē in inſtātib⁹. quare vr̄ fictitium
D ſic ponē. ¶ Iſtis qdē rōnib⁹ fuit Ari. coactus ⁊ ſu⁹ Cō/
Motus erit ꝑpetu⁹ a pꝛte poſt mētator ponē motū nō incepiſſe poſtq̄ȝ oīno non fuerat.
Et ſil'r ꝑbat' φ nō deficiet ſic qḋ moueri nihil ſit. i. φ con
tingat nihil moueri in poſterū. ſi. n. motus oīo deficeret.
ſequit' φ poſt vltimū motū eēt aliqs motus qḋ eſt impoſſi
bile. Et ꝑbat' ꝯñtia: qꝛ ſi motus deficit aut mobile rema
net eternū aut corrūpit': ⁊ ſi remanet eternum: ⁊ ſil'r mo
uēs. hoc eſt irrōnabile: ſicut prius dicebat' ⁊ probatur.
Nam ſi mot⁹ mouēs ⁊ mobile manēt eterna: ⁊ tm̄ ceſſat
motus: neceſſario ē fieri aliquā cām quietis in mobili: pri/
uatio enī nō ē de nouo in ſbo. habitus enim ē ex aliq̄ cā
noua. Illa igit' cā cuȝ ſit gn̄ata eſt corruptibilis: ⁊ oē cor
ruptibile corrumpet'. vt hr̄ ex primo celi. ḡ illa cā iteruȝ
corrumpet': ⁊ eius corruptio nō eſt ſine motu. ḡ poſt mo
T. c. 109 tum poſtremū erit motus. ¶ Itē ſi mouēs ꝑmū eſt eter/
nū: ⁊ ſil'r ꝑmū mobile: ⁊ tm̄ mot⁹ deficeret: aut ipſū mouēs
ꝑ^m ē oīno eiuſdē diſpōnis ad mouēdū ſicut erat ꝑus ⁊ ſil'r
mobile ipſum eſt eiuſdē diſpōnis ad moueri aut nō: ſi ſic
nō eſt rō quare prius mouebat ⁊ non poſteri⁹. imo neceſ̄io
mouebit: qꝛ poſita cā per ſe ꝑpinqua ⁊ immediata oꝫ ē
huius cauſa opꝫ eē eius cāatū. Si vō dicat' φ non ſūt
eiuſdē diſpōnis: hoc quidē ad mouere: hoc aūt ad moue
ri: tunc opꝫ vel φ ꝑmum mouēs ſit inouatū qḋ eſt impoſſi
bile: vel φ ꝑmū mobile ſit alteratū aliq̄ alteratione corru
ptiua. nunq̄ȝ enim cōtingit φ aliqḋ mobile qḋ ꝑus erat
aptuȝ ⁊ idoneuȝ moueri ab aliquo motore: poſtea ſit ine
ptū ⁊ indiſpoſitū ad moueri niſi per aliquā alterationeȝ
factā in ipſo, vt manifeſtū ē cuilibet itelligēti: ⁊ ſic ꝑ^m mo
bile erit alteratū aliqua alteratione corruptiua. ſ. ꝑ quam
corrupta erit diſpoſitio eius quam habebat ad recipiē/
dū motū: φ eſt oīno impoīe qꝛ celū nō ē alterabile altera
tione corruptiua. vt p3 ex ꝑmo celi ⁊ mondi. Siquis aūt T. c. 20
diceret φ ipſum ꝑmū mobile corrūperet': tūc ſequeret' ſi
cut ꝑus: φ poſt vltimū motū erit alius mot⁹. Nā i reb⁹
corruptibilib⁹ corruptio mobilis non neceſ̄io eſt ſimul cū
defectu motus. poteſt. n. manere calefactibile poſtq̄ȝ non
amplius calefit: ⁊ aīal poſtq̄ȝ nō mouet' motu ꝑceſſiuo.
ſic igitur poſt vltimū motū erit alius motus: qḋ ē impoīe.
¶ Itē ſi ꝑmū mobile poneret' corrūpi hoc ē impoīe ma Primū mobile
nifeſtū: qꝛ corp⁹ nō corrūpit' imediate niſi a corpe: quod eſt incor
igitur eēt corpus illḋ qḋ corrūperet imediate ſpheraȝ vl ruptibi/
timā que eſt ꝑmū mobile ⁊ nō eēt aſſignare rōnabiliter. le
quare ⁊c. Et cōfirmat cōmētator φ ꝑmū mobile non ſit
corruptibile: qꝛ ſi eēt corruptibile hr̄et corrūpēs: ⁊ opor
teret illud eē corpus. vt videtur ſupponere Cōmētator.
tunc ergo illud corrumpēs vel eſt corruptibile vel incor
ruptibile. Si incorruptibile: tunc eſt ꝑus illo corpore qḋ
ponebat' ꝑmū mobile: qꝛ ſemꝑ ꝑpetuū prius ē corrupti/
bili. Si vō ſit corruptibile: tūc eſt aliqd corrūpēs ꝑmum
ipſum: ⁊ querat' de illo corrūpēte vt prius: ⁊ reuertit' qḋ
aut opꝫ concedē φ ꝑmū mobile eſt incorruptibile: ⁊ con
ſtat multo fortius de ꝑmo mouēte: ⁊ ſic argueret' φ ꝑmū
mouens ſemꝑ mouebit: ⁊ ꝑmoꝫ mobile ſꝑ mouebit': vt
prius deducebat'. quare ⁊c. Et eſt aduertendū φ oēs iſte
rōnes ſpāl'r ⁊ principal'r ꝑbāt eternitatē primi motus.
φ enim ante ꝑmū motū ſit alius mot⁹ hoc ſpāl'r ē incōue
niens pro ꝑmo motu ꝑmi mobilis: ⁊ ideo rō ꝑbans mo
tū nō incepiſſet deducēdo ad iſtud incōueniēs φ ante ꝑ^m
motū eēt alius mot⁹ ſpāl'r ⁊ ꝑncipal'r cōuincit eternita/
tem motus ꝑmi. Qḋ ēt dr̄ φ ſi mouēs ⁊ mobile ſunt ab
eterno motus nō potuit incipē oīno ꝑncipal'r ⁊ ſpāl'r h3
veritatē de primo mouēte ⁊ ꝑ mobili. Et in illis h3 maxi
me locū deductio Ariſto. ⁊ remotio cauillationis quam
ipſe ponit in l'ra de mouētib⁹ ꝑ nām ⁊ intell'm. ¶ Scḋa
ēt rō ꝑncipalis ſpāl'r ⁊ ꝑncipal'r ⁊ ſimpl'r ꝑbat motū ꝑ/
mum eē eternuȝ: qꝛ ſoſtētat' ſup eternitatē tp̄is ⁊ cōſtat
φ tempus ꝑ ⁊ ꝑncipal'r ꝯſeq̄' motū ꝑmū. vt patuit in. 4.
huius. quare ⁊c. Et iō voluit Cōmētator φ Ariſto. hic
intēdit ꝑbare eternitatē mot⁹ ꝑmi ſupple principal'r ⁊
nō eternitatē mot⁹ ſʒ genus niſi forte ex ꝯñti. ¶ Itē ad
ꝑncipale. oīs effect⁹ nouus ē poſterior cā eterna: ita. ſ. φ
aliquod tp̄s ꝑceſſit in quo nouus effectus nō fuit: hec p3
inducēdo: ⁊ ꝑbat' φ ad nouitatē effect⁹ non ſufficit φ cā
eterna ꝑcedat ipſum ſm̄ nām vel ꝑfectionē. Naȝ ſi celū
eſſet perpetuū adhuc de⁹ ꝑcederet ipſuȝ ſʒ nām ſine ꝑfe
ctione. vt manifeſtū eſt per ſe cū celū nō eēt nouum: ⁊ ſic
p3 maior. Sʒ motus celi nō eſt poſteri⁹ tp̄e ipſo motore
vt manifeſtū eſt: niſi ſm̄ tp̄s aliquod vno exñte mot⁹ non
erit q̄re ⁊c. ¶ Soluēdū eſt negādo maiorē per inſtantiā
ꝑpoſitā. Sil'r poſſet dici qḋ mot⁹ celi ſm̄ ſe totum nō ē
inter ꝯrīa: ſʒ ptes vt mot⁹ ab oriēte in occidēs ē quoddā
mō inter ꝯrīa ſolū. ¶ Eſt ēt cōſiderādū qḋ lʒ Ariſ. ⁊ Cō E
mē. ſic dicūt motū ſꝑ fuiſſe ⁊ fore. vt oñſuȝ eſt: tn̄ dico qḋ Motus
ſm̄ fidē ⁊ veritatē: ⁊ hoc ſimpl'r determio ⁊ indubitāter ſm̄ fidē
ꝯfiteor qḋ mot⁹ icepit eē ⁊ terminabit': ⁊ nō ſolō mot⁹ icepit ⁊
habuit initiū eēndi: ſʒ ēt oīa alia entia ab ipſo ꝑ ꝑn^m qḋ ē termina
deus fuerūt facta: poſtq̄ȝ nō erant nō qdē factiōe proprie bitur
dicta ⁊ vniuoca cū factionib⁹ que nūc ꝯtingūt. ſ. ꝑ trans
mutationē ⁊ motū: ſʒ factiōe oīno equoce dicta ſine mo
tu ⁊ trāſmutatiōe ſine ſbo ꝑexñte: ⁊ ſic añ ꝑ^m motū nō
fuit aliqs motus: qꝛ ꝑductio ipſius mobilis nō fuit mo/
tus. vt frequēter ſumit': nec ſequēs motū: nec hūit ſubȝ
prius nec illi potētie ꝑductiue ꝑſupponit' aliqua potētia

receptiua: ⁊ ideo ratio Ariſto. non procedit. Motus eti/
am terminabitur ⁊ remanebit motor ⁊ mobile in eternū
propter hoc ꝙ ipſum mouens primom mouet per volū
tatem: ⁊ ideo poteſt deſtruere motum ſine omni innoua
tione ſui ⁊ mobilis. ❡ Iſtam autē concluſionem non pro
bo ratione demonſtratiua: ſicut nec alias quas fide tene/
mus: ⁊ quas credendo mouemur: nec puto ꝙ ſit poſſibi
le homini demonſtrare eam ex principijs ſenſibilibus vł
aſſumptis ex ſenſibilibus. Ratio etiam de tēpore ſoluiť:
q: fuit inſtans quod ſic fuit principium temporis ꝙ non
finis: ⁊ inſtans quod non erit initium alterius temporis
ſubſequentis. ❡ Et cum dicitur contra hoc ꝙ inſtās cō
paratur ad tempus ſicut ponctus ad lineam circularem.
verum eſt imꝑfectam: ſicut eſt ſemicirculus aut aliq̄ hu/
iuſmodi: ſ; non ſicut punctus ad lineā circularē ꝑfectaꝫ.
Et quod dicit Cōmentator qꝺ inſtans non poteſt eſſe in
aliquo ſine motu: veꝝ eſt inſtās mediū inter duo prima
inſtantia: ſ; duo ꝑma aliud habēt. Et cū dicit ꝙ diſpō q̄
ineſt pore p accidēs inſit oib⁹ indiuiduis illius ſpeī ꝑter
duob⁹ i hoc eſt impoſſe: ⁊ dico ꝙ nihil ē impoſſe apꝺ deū
oipotēt ē: ⁊ multa apparēt hoībus impoſſia que ſunt poſ
ſibilia ſm deum ſummum ⁊ bñdictum. quare ⁊c.

5 **Ad primam** rōnē cū dī oīs trāſmotatio ⁊c. ⁊ cū
dī ꝙ oīs trāſmutatio eſt īter ꝯria:
Veꝝ eſt ꝑter motū circularē vt dicūt aliqui. Sed motus
circularis nō ē inter ꝯria: imo eſt ab eodē in idē ⁊ idē nō
eſt ſibijpſi ꝯriū. ❡ Ad aliā cū dī ꝙ oīs tranſmutatio que
hꝫ terminū ⁊c. veꝝ eſt terminata ⁊ finita ſm terminos ⁊
non ſm tēpus. ⁊ ſic pōt eē eterna: ſicut dicunt. ❡ Aliter
pōt dici ꝙ oīs tranſmotatio hñs terminū eſt terminata.
Verum eſt vt hꝫ terminū: ⁊ cū dicitur ꝙ oīs trāſmuta Motus circolaris eſt infinitus
tio hꝫ terminū: verū eſt vel ſm ſe totā vł ſm partē: ⁊ ſic
ē finita ſm partē. quelibet. n. circulatio eſt finita: tamē to
tus motus circolaris nō hꝫ vnicū terminū: ſed infinitos
ſucceſſiue: ⁊ ideo ſm ſe totuꝫ non eſt finitus ſ; infinitus.
Qualr autē ⁊ pp qˀd motus circolaris ē infinitus ⁊ cō
tinuus. rectus aūt nō: inferius appebit dō dante. ❡ Ad
aliā cuꝫ dī ſicut eſt in minori mundo ⁊c. dico ꝙ ſimile eſt
in hoc ꝙ ſicut in minori mūdo eſt aliquod mouēs ⁊ mo
bile aliqꝺ: ſic in maiori mundo. ⁊ ſicut in maiori mondo
ꝑmū mouēs ē cā oīuꝫ motuū quoquo mō ſic in aīali ipa
aīa ē ꝑncipiū ⁊ cauſa oium motuū ꝓpriorꝫ ipſi aīato. vt
Ariſt. docet in 2° de aīa: ſed diſſimile eſt in alio: q: in ma/
iori mundo motor eſt perpetuus: i minori aūt mūdo nō
eſt perpetuus. Itē in aīali motor eſt mobilis ſaltē per ac
cidens: in vniuerſo autem motor eſt immobilis oino. Et
ad minorē dico per interemptionē. nunquam. n. incipit
moueri de nouo nollo motu ꝑcedēte in ipſo nec in alio.
Et cū dicitur ꝙ cū aīal ſurgit de ſomno ibi incipi motus
in aīali nollo motu ꝑcedente. Dico ꝙ lꝫ nō ꝓcedat ibi ali
quis motus exterior ſaltē manifeſtus: tamē ꝑcedit aliqˀs
motus interius in corpore aīalis. ſ. a calore nāli vel a cō/
tinēte. Si. n. animal dormiēs dꝫ expergefieri naturaliter
opꝫ ꝙ calor naturalis corporis reſoluat ⁊ conſumat hu/
miditatē facientē ſomnum: ⁊ ꝙ ſpiritus mittāť ab iterio
ribus ad exteriora: ⁊ hec oīa ſunt motus quidē: ⁊ ſic illū
motū ꝑcedit alius motus. ❡ Itē ſi aīal in vigilia penitus
quieſcat a moto locali: ⁊ poſtea incipit moueri opꝫ ꝙ ꝑ/
cedat aliquis motus in ipſo ſaltē ꝙ appetat moueri cuꝫ
ꝑus ſi appetebat: ⁊ hꝰ appetit⁹ nou⁹ reduciť ad aliquam
factam tranſmotationē in corpore a cōtinēte. ſ. ab aere ⁊
a celo. Et h̄ ſignificauit Ariſto. in lrā: cū dixit nihil igiť ꝓ
hibet. magis aūt fortaſſe neccīum eſt in corpe multos fie/
ri motus a cōtinēte. hoꝝ autē quoſdā intellm aut appeti
tum mouere: illū autē totū iaꝫ aīal moueť. Et propter h̄
dicit ibi commētator ꝙ duplex eſt alteratio que non ceſ/
ſat animal moueri: quarū vna eſt a continente. ſ. ab aere
⁊ aq̄ ⁊ celo. Alia eſt a calore nāli. nunq̄;. n. ceſſat actio ca/
loris nālis ⁊ cuꝫ ceſſat tunc eſt mors vt dicit. Sic igitur
imagināť Ariſto. ꝙ ipſum cōtinēs in quo viuit aīal immu
tatum a corpore celeſti tranſmutat corpore animalis. Et
iſtoꝝ motuū qdā perueniunt quodāmodo ad intellectuꝫ
faciētes ipſum iudicare aliqꝺ eē bonū ⁊ ꝓſequēdum:
aut malū ⁊ fugiēdum: ⁊ tūc appetitus appetit illud ꝓſeq
aut fugere: ⁊ moueť animal niſi aliqd ꝓhibeat. vbi grā.
cum cōtinēs eſt valde exceſſiue calidū ꝓpter preſentiam
ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ calefaciētium: ⁊ tunc contingit corpus
animalis exceſſiue calefieri ⁊ exiccari: ⁊ tunc aīa iudicat
potum frigidū eſſe bonū ⁊ iuuamētū: ⁊ appetitus appe/
tit illud: ⁊ mouet animal ad hoc: ⁊ ſimilr in alijs ſuo mō
non tamē dico ꝙ a talib⁹ intellect⁹. neceſſiteť ad iudican
dum: ⁊ voluntas ad volēdū. Et de hoc ingreť poſt. Sic
igitur pꝫ ꝙ illa ratio q̄uis ſit multū apparēs: tn̄ ſuppo/
nit falſum. quare nō valet. ❡ Ad aliā cuꝫ dī. infinita ⁊c.
Dico ꝙ nō valet: q: pertrāſitus eſt de extremo ad extre
mum. modo nulla circulationū ad quas ꝑueniť ē extre
ma ſimplr: imo poſt quālibet ſequiť alia: q: non eſt ratio
quare motus circularis magis termināť ad vnū vbi ma
gis q̄ ad aliud. vnde ſicut in linea circulari quilibet pun/
ctus eſt terminus vnius partis linee ⁊ initiū alterius: ſic
in motu circulari vbi eſt natum eſſe initiuꝫ vnius partis
motus ⁊ termin⁹ alterios: ⁊ ideo nolla ratio nālis ē q̄re
motus circularis termineť ad vnū vbi: ⁊ ab illo non inci
piat circulatio: ſed termineť dius motus: ⁊ pꝫ enīꝫ ꝙ ad
omne vbi termineť: qꝺ eſt ipoſſe: aut ad nullum oīno ter
mineť. ⁊ ſic eſt eternus. Et iſtam rōnem tetigit Ariſt. in
iſto octauo capſo. ꝙ aūt lationū circulariter. Et Cōmēta T.c.75
tor dicit ibi: ꝙ illa cauſa non ſolū dat eſſe poſſibile ꝙ mo
tus circularis ſit ꝑpetuus: ſed etiā dat eſſe neceſſarium.
quare ⁊c. ❡ Ad aliam cuꝫ dī: ꝙ eſſet aliqd maius infini
to: ⁊ ergo ꝯſtiā. Et cū ꝓbať. Similr circulatōes ſolis ⁊c.
ibi dico ꝙ circulatiōes ſolis ⁊ lune pñt cōparari ad totuꝫ
temp⁹: ⁊ ſic nō ſunt plures vnius q̄ alterius: q: oēs ſunt
infinite: vel poſſunt comparari ad aliqꝺ tēpus determina
tum vt ad cētū annos aut ad aliqꝺ hꝰ qꝺcūq;: ⁊ ſic bene
verum eſt ꝙ plures ſunt circulatiōes lune q̄ ſolis i ſuis
ꝓprijs circulis. quare nō valet. ❡ Ad aliam dicunt aliq
ꝙ nō eſt incōueniens infinitā eſſe actu multitudinē in re
bus imaterialib⁹ accidētaliter ordinatis: cuiuſmodi ſunt
intellectus hominū qui fuerūt vſq; nunc. Sed hoc nihil
eſt: q: cum in rebus materialib⁹ nō poſſint eſſe ſimol infi
nita ſm actum diſtincta ab inuicē ſm eſſe: multo minus
hoc eſt impoſſibile in rebus imālibus. Nam res imāles
ſunt magis ꝓpique nature forme: ⁊ res māles materie:
multo aūt plus magis actualis īfinitas repugnat forme
q̄ materie, vt manifeſtū eſt cuilibet intelligēti. Nam fini
tas ꝓuenit ex forma ⁊ infinitas ex mā. vt pꝫ in. 3. huius.
quare ⁊c. Et ideo diceret Ariſto. ⁊ Cōmētator ꝙ intelle T.c.63 & 72.
ctus imālis ⁊ abſtractus nō eſt plurificatus numeralr:
ſ; eſt vnus vt hꝫ videri. 3. de anima. Scōm fideꝫ aūt ⁊ ve
ritatē dico ꝙ hoīes infiniti non ꝑceſſerint: ſed fuit ꝑmus
homo antequaꝫ nullus alios ꝑceſſit: quare rō falſum ſup
ponit. Et ſi queras quis generauit primū hoīeꝫ: dico ꝙ
nō fuit generatus aliquo hoīe: ſed fuit creatus vel factus
vel format⁹ a creatore qui oīa creauit. ſ. deo. ❡ Ad aliaꝫ
cum dī ꝙ productum ⁊c. dicunt aliqui ꝙ verum eſt ſi ē
cauſatuꝫ ab aliquo vt aliqd ab agente. Si autem eſt cau
ſatum ab aliquo ſolom tanq̄ a fine non oportet: ⁊ ſic eſt
de motu eterno vt dicunt: motor enim eternus nō eſt cā
motus niſi in genere cauſe finalis. Sed hoc eſt multū dif
ficile: ⁊ ideo de hoc fiet queſtio ſpecialis. Utrum ſcilicet
motus eternus dependeat a motore tanq̄ ab efficiente.

Ad aliam cum dicit utrum non demonſtretur motus eē eternus τc. dico ꝙ poteſt concedi. Et cum dicitur ꝙ illa non eſt cauſa: falſuꝫ eſt. Et ad ꝓbationē dico breuiter ad preſens ꝙ agens per voluntatē ꝑmutabilem non agit aliq̄d de nouo immediate niſi aliqua permutatio facta ſit in ipſo: τ ſi ego nunc volo cras ire ad ſcholas τ cras nolo ire ad ſcholas: iſte actus volendi nō eſt vnus τ idem oio formaliter τ lꝫ ſit vnus quodammodo radicaliter τ materiliter. Aliud enim eſt formaliter velle cras ire ad ſcholas τ velle nunc ire ad ſcholas. Sed cras igiť ire ad ſcholas eſt aliud formaliter ab eo ꝙ eſt nūc ire ad ſcholas: τ iō nō valet illō exēplū. De hoc ēt q: difficile eſt τ ſubtile volo q̄ōnē ſpecialē facere. τ ſic de iſto. Queſtio. iiij.

A Queritur hic gr̃a vltime rōnis. Utrum motor eternus intrāſmutabilis q̄ mouet ꝑ intellectum τ voluntatē poſſit imediate cauſare motū nouuꝫ nulla tranſmutatiōe ꝓcedente. ¶ Arguiť ꝓmo ꝙ ſic. Quia talis motor eſt omnipotēs ꝙ non eēt niſi poſſet τc.

Oppoſitum arguiť: q: ſicut ſe hꝫ voluntas noua ad motū eternū: ſic ſe hꝫ volūtas eterna ad motū nouū: ꝑ cōueniētē ſilitudinē. Sed voluntas noua nō pōt facē motū eternū: vt manifeſtum ē. ġ voluntas eterna non poteſt facere motū nouuꝫ.

2ᵃ p̃ᵗᵉ Ad queſtionem dicūt Ariſt. τ ſuꝰ Cōmen. ꝙ motor eternꝰ ē oio itrāſmutabilis ꝑ ſe τ ꝑ accn̄s: ꝙ quātūcūq; agat ꝑ volūtatē nō ꝑt agē imediate motum nouum. ſ. nullo motu ꝓcedente. Et ratio Ariſto. patuit prius. nam ſi huiuſmodi motor ageret immediate motuꝫ nouum nullo motu ꝓcedente: aut ipſum mobile eēt factum: aut eternum. ſi nouum τ factū tunc factio eius ꝓcedit eius mutum. ſicut. n. mobile ꝓcedit motū: ſic factio mobilis ſi ipſuꝫ mobile fiat ꝓcedit factionē motus: τ ſic ante illū motū fuit alius motus. Et ſi dicať ꝙ ab agēte ſeῖꝑ fuit ipſū mobile nō factione que ē motꝰ vel trāſmutatio vel cū motu τ trāſmutatione: ſed factiōe equoca q̄ ē creatio ſine oī motu τ trāſmutatōe τ ſine ſubo ꝑiacēte ſeu ꝓſuppoſito. Iſtud nō voluit Ariſt. q: ſm̄ h̄ potētie actiue nō correſpōderet poᵃ paſſiua aliq̄ cū ois poᵃ paſſiua ſit i aliq̄ ſubo. Iterū ſi ipm mobile incepit eē: aut ꝑus potuit eē: aut non potuit. ſi potuit eē de ſe illa potētia fuit in nihilo: q: nec in agente ſuiū: q: potētia receptiua eē alicuiꝰ rei nō ē i agēte q̄ō agit illā rē: vt manifeſtū eſt cuilibet intelligēti. ġ potētia receptiua ipſius mobilis fuit in aliq̄ ſubo ꝑexn̄te. Si v̄o diceret ꝙ ipſum mobile nō potuit eē q̄ꝫtū de ſe eſt: tūc fuit ipoſſe eē τ nullū tale icepit eē. q̄re τc. Et ſi dicať ꝙ mouēs fuit eternū: τ ſiliť mobile. ꝯ hoc eſt rō Ari. q̄ ſupius iducebať: τ reſumas eā ſi placet. rō Ariſt. de relatiuis optime hꝫ h̄ locū: τ tu ꝯſidera eā ꝑ te. q̄re τc. ¶ Item arguiť breuiter ſic: ſi talis motor incipit mouē de nouo: aut aliquid aliud imediate agit de nouo: aut ipſe ab eterno voluit mouē aut non voluit mouere ab eterno: hec diuiſio ſm̄ ꝯdictioneꝫ. Si ab eterno voluit mouere: ġ ab eterno mouit: q: eiꝰ volūtas q̄ vult mouē eſt imediata τ ꝑ ſe cā ipſius motus. τ tali cā poſita neċio poniť cauſatū. Si dicať ꝙ nō voluit moueř ꝓus τ nūc vult mouere: neċio fcā ē innouatio τ tranſmutatio in ipſa volūtate eiꝰ. Nō. n. eſt intelligibile q̄ō voluntas nūc velit mouē τ ꝓus nō voluit mouē niſi mutatio facta ſit de nō velle ad velle. Mō ponebať oino τ totaliter

Obiecᵒ intranſmutabile. ġ τc. ¶ Sꝫ aliqui cauillant hic ꝙ ipſe ꝓmus motor ab eterno voluit mouere in iſto tꝑe determinato τ incipē motū in iſto nūc: τ iō cū icepit motū in illo nūc τ voluit incipē motū in illu nūc: nulla mutatio facta eſt in ſua volūtate: τ exēplificāt ſic: aliq̄s pōt velle ire ad ſcholas poſt triduuꝫ τ i ſine tridui velle ire ad ſcholas: τ ſic cū ibit ad ſcholas nō erit volūtas inouata ꝑciſe ſi cōtinuaret actū volēdi. Sꝫ hoc nō ſufficit intentioni: q: ſic dicēdo n̄ r̄ndeť ad iterrogationē. n̄. n. q̄ro an ille motor ab eterno voluit mouē in iſto tēpore vel incipē motum i iſto nūc. Sꝫ vtꝝ ab eterno voluit mouē: τ ſi ſic. ergo ab eterno mouit: aut eꝯ. Si nō ab eterno voluit mouere: τ nūc vult mouere. ġ iſta volitio eſt noua in eo: q̄ō ē ipoſſe: τ nec valꝫ exēplū eoꝝ. Siquis vult ire ad ſcholas poſt triduū τ i ſine tridui vult ire ad ſcholas nō ē eadē volitio formaliter ſꝫ ſolū mal̄r. Prius. n. veruꝫ erat dicere ꝙ ipſe volebat ire ad ſcolas i futuro: τ nūc vult ire ad ſcholas vel i cipere in p̄nti nunc. Sicut igitur ire ad ſcholas in futuro τ ire ad ſcholas in p̄nti: non eſt idē volibile formal̄r: ſed diuerſum vt manifeſtū ē cuilibet: ſic indubitāter nō ē idē actꝰ volēdi formal̄r hic τ ille. τ iō illud exēpluꝫ nihil vꝫ. — Repro/batio

¶ Itē dimittamꝰ q̄rere de inceptiōe motꝰ τ queramꝰ de ipſo nunc vtrū ab eterno voluit ꝓducē iſtud nunc aut in aliquo nūc determinato dico imediate. Si ab eterno voluit abſolute ꝓducere illō nūc: q̄re ab eterno nō ꝓduxit: cū ſua volūtas actualis ſit ſufficiēs cū oī q̄ō vult faceret: vt dicūt. Si āt voluit ab eterno ꝓducere illō nūc i determinato nunc: queritur vtrum in eodeꝫ nunc aut in alio. Si in eodē hoc eſt abſurdum. nihil. n. produciť nec eſt in ſeipſu per ſe. Si in alio nunc queriť de illo alio: τ ſic in infinitū. q̄re τc. ¶ Itē ſi primꝰ motor nūc incipit mouē τ prius non mouebat vel aliquid ꝓducē q̄ō ꝓus non ꝓduxit aut ab eterno ipſe fuit eiuſdē diſpōnis ſicut eſt nunc cuꝫ actu ꝓduxit: aut nō. Si ſic. ġ q̄ rōe nūc ꝓducit ab eterno ꝓduxit: τ ſic nō de nouo. Si nō. ġ oꝫ aliquā trāſmutationē eē factam in ipſo: ſed hoc eſt ipoſſe: q: poniť oio intrāſmutabilis. ġ τc. ¶ Itē deꝰ ſemper eſt τ eternal̄r fecit q̄ō melius ē τ poſſibile: hoc eſt manifeſtū. Sꝫ melius ē mouere q̄ꝫ nō mouere: vt manifeſtum eſt. Et ꝓbatur: q: vel mouere eſt melius q̄ꝫ non mouere: vel econuerſo. ſ. ꝙ nō mouere eſt melius ſimpl̄r: vel ambo ſunt equalis bonitatis. Si ꝓmo mō habeo ꝓpoſitū. Si ſcd̄o mō incōueniēs eſt: q: cū mō deus moueat nō faceret q̄ō melius ē. nec. 3ᵒ modo: q: eē ſꝑ eſt melius q̄ꝫ non eſſe ſibi oppoſituꝫ: τ iō mouere eſt melius q̄ꝫ non mouere. Et cōſtat ꝙ ſꝑ fuit ei poſſibile mouere τ nūq̄ꝫ impoſſibile fuit moueri vel motum eſſe: q: ſi aliquando fuiſſet impoſſibile nūq̄ꝫ fuiſſet. ġ ab eterno debuit mouē. ¶ Itē Cōmētator arguit ſupponēdo fundamēta duo ꝑ ſe nota que nullus pōt negare ſm̄ rōnē interiorē. vt dicit. vnū eſt. ꝙ ꝓmus motor ē oino intrāſmutabilis: τ h̄ cōcedebant ei loquētes ſue legis cū qbꝰ ipſe diſputat. Aliud ē q̄ō agēs ꝑ volūtatē nō poſt ponit ſm̄ durationē ſuū effectū: niſi ꝑꝑ defectū alicuius alterius. ſ. q̄ō eſt neċium ad eſſe vel ad melius eē illiꝰ effectus: ſiue illud aliud ſit tꝑs vel aliq̄ō aliud q̄ōcūq;: q̄ō ſi eſt in eiꝰ ꝑtāte. mō ipſe motor ꝓmus eternꝰ nō hꝫ poſtponere ſibi motū vel mouēdum ꝑꝑ defectū eius ꝙ nō ſit in eius ꝑtāte, vt dicūt. ġ non oꝫ poſtponi motus ſm̄ durationē ipſi primo motori. — Cō. 15.

¶ Sꝫ dicunt aliqui ꝙ ipſe deus voluit facere motum τ totū mūdū de nouo ꝑꝑ ſeipſum ſcilicet ad h̄ vt ſua ſufficiētia manifeſtareť i hoc: q: oibꝰ aliis nō exn̄tibus ipſe in ſeipſo oēm ſufficiētiā beatitudinis habuit τ virtutis ad rerū productionem: τ hoc ſine dubio non eſt niſi perſuaſio rhetorica nullaꝫ ceritudineꝫ inducēs. Nam ſine motu τ mundi nouitate poteſt hominibus per rationem demonſtratiuam cōſtare ꝙ ipſe deꝰ eſt ſibiipſi efficiens ſic ꝙ a nullo alio dependet tanquaꝫ a cā ꝓncipali in quocunq; gn̄ere: τ ꝙ ipſe eſt ꝓmꝰ τ nobiliſſima cauſa omnium alioꝝ entium ſm̄ aliquē modū. vnde τ Ariſto. dicit in ꝓhemio metaph. ꝙ totalr̄ optimuꝫ eorum que in natura deus ē. τ in. 12ᵒ dicit q̄ō ab ipſo dependet celum τ tota natura. ¶ Et preterea ſicut ipſe poniť — Opinio — Repro/batio — T. c. 38

ſupta nām produxiſſe omnia de nouo:ſic poteſt poni qḋ
ipſe potuit hominibus manifeſtare ſuam ſufficientiam:
⁊ hoc notificare ꝙ ipſe poſſet eſſe ſine omnibus entibus
quāuis ab eterno omnia cauſauerit:⁊ ſic nulla eſt neceſſi
tas poſtponendi ſibi ſuum proprium effectū. vnde cum
ſimpliciter melius fuerit ipſum mūdum fuiſſe ab eterno
⁊ hoc fuerit poſſibile ipſi primo principio:⁊ nō repugna
uerit ipſi mundo:⁊ per nouitatem mundi nullum appa
rens ſaluatur quod non poſſit ſaluari ſine tali nouitate:
Opinio rationabilius videtur:immo fortaſſis neceſſarium ipſuz
fuiſſe eternum quam nouum ⁊c̄. Sed aliqui profundius
perſcrutantes de ſecreto diuine voluntatis:dicunt quod
ipſe produxit mūdū de nouo, vt manifeſtaret ꝙ ipſe fuit
Improbatio. ſolus alijs non exiſtib⁹ quod non potuiſſet fuiſſe ſcīri niſi
fuiſſꝫ ſine oib⁹ alijs. Sꝫ hoc nō ſufficit:qꝛ p mundi noui
tatē aut manifeſtauit ſe fuiſſe prius in aliquo tꝑe ſine oib⁹
alijs:aut manifeſtauit ſe fuiſſe ⁊ eſſe priorē ſm nām. Nō
ꝑ mō:qꝛ tꝑs nō pōt eē ſine oi motu. vt manifeſtū ē oi itel
lectui:nec mot⁹ ſine mobili. Unde p mūdi nouitatē nō
manifeſtauit ſe i aliq̄ tꝑe fuiſſe ſine oib⁹ entib⁹:qꝛ in tꝑe
illo neceſſariuꝫ eſt fuiſſe motū ⁊ mobile. Si diceret̄ ſcḋo
mō.ſ.ꝙ p talē nouam mundi ꝓductionē manifeſtauit ſe
fuiſſe priorē ſꝫ nāꝫ:ita bn̄ manifeſtauiſſet hoc cauſando
eternaliter ipm̄ mūdū ⁊ ſuā cāſitatē notificādo: qꝛ ꝯſtat
ꝙ cā p ſe ꝑor eſt nā q̄ꝫ cauſatū:q̄uis ſit ſimul̄ duratione
⁊c̄. Sꝫ aliqs poſſet rōnabilr̄ opponere:qꝛ ꝑmus motor
ſic potuit producē hanc reuolutionē hodiernam nō ꝑce
dētib⁹ alijs:⁊ ſic hꝫ ꝙ de nouo potuit incipē motū:⁊ ſic
nouū potuit ꝑcedē reuolutiones ꝑcedētes:⁊ h̄ vr̄ incon
ueniēs:qꝛ ſeq̄r ꝙ ipſe reuolutiones eēnt eēntialr̄ ordina
te:qḋ vr̄ irrōnabile:tū qꝛ idiuidua eiuſdē ſpēi nō ſūt eēn
tialr̄ ordinata:tū qꝛ in eēntialr̄ ordinatis eēt ꝓceſſus i in
finitū:⁊ forte dōm ꝙ ad h̄ qḋ nec̄ia ſint eēntialr̄ ordinata
nō ſufficit qḋ ad eē vnius eoꝝ fuerit nec̄iū alteꝝ ꝑceſſiſſe:
ſꝫ ꝙ ad eē vni⁹ nec̄e ſit eē alteri⁹ ſil̄. v.g. ad eē ſortis nec̄iū
eſt ꝑfuiſſe īfinitos hoīes:ita. l. ꝙ ſol vel celū nō potuiſſ ꝑ
gn̄are ſortē niſi ꝑcedēte aliquo hoīe:nec illum niſi ꝑcedē
te alio in infinitū:⁊ tn̄ iſti hoīes nō dr̄ eēntialr̄ ordinati.
¶ Sꝫ adhuc remanet dubitatio:qꝛ impoſſe ē reuolutio
nē eternā non ꝑceſſiſſe hodiernā. igitur nec̄ium ē eā ꝑceſ
B.c.75. ſiſſe. Sꝫ oīa nec̄ia ſunt p ſe. ꝑ poſterioꝝ. ⁊ iſto 8° ⁊ i. 12.
T.c.39. metaph̄. igitur iſte reuolutiōes ſūt p ſe ordiāte:⁊ p ꝯñs
eēntialr̄. ¶ Dōm ꝙ aliq̄ eē eēntialr̄ ordinata non ſufficit
ꝙ vnū p ſe ꝑcedēt reliquū:ſꝫ eēt:qꝛ nec̄io ſil̄ ſunt. Alij di
cerēt ꝙ reuolutiōes ſunt eēntialr̄ ordinate:nec ē incōue
niēs in eēntialr̄ ordinatis ſucceſſiuis procedē in infinituꝫ
ſꝫ in ꝑmanētib⁹:nec iſte reuolutiones ſunt idiuidua eiuſ
Cō.15. dē ſpēi proprie:ſꝫ partes quātitatiue vni⁹ toti⁹ ꝯtinui .ſ.
mot⁹ circularis celi. Sꝫ h̄ ꝯdicēt Cōmētatori i iſto 8° ⁊
iō dicatur ꝑmo mō. ¶ Itē Cōmētator inuit talē rationē.
voluntas noua nō ꝓducit effectū niſi nouū. igit̄ volūtas
āntiq̄ nō ꝓducit niſi antiquū. Et ꝯfirmat̄ ꝑ puritas ob
ſtruere intellm̄ ꝑ ſuaſionib⁹ nō neceſſarijs:ꝗ ipꝫ. n. ꝑ ꝑn̄m
fuiſſe alijs nō exn̄tib⁹ nō pōt itelligi niſi altero iſtorū mo
doꝝ:aut ꝙ ipſe fuit:qꝛ alia nō erāt:ita ꝙ nō eē alioꝝ fuit
cā eē ei⁹ vt ſi diceremus qḋ ſole nō pn̄te dies nō eſt:⁊ hoc
eſt abſurdū:qꝛ nō eē alioꝝ nō fuit cā eē:vt manifeſtuꝫ eſt:
aut ipſe fuit alijs nō exn̄tibus. i. qḋ in aliquo tꝑe fuit duꝫ
alia nō fuerūt:⁊ hoc ēt ē remotuꝫ:aut fuit alijs nō exn̄ti
bus. i. qḋ alia nō erant:nec fuerūt ſibi eā eē:imo oībus
alijs fuit cā eē ⁊ ꝑ⁹ n. ī eis:⁊ h̄ idubitāter pꝫ hoīb⁹ ⁊ oī
b⁹ intelligētib⁹ manife ͫ eē ſine nouitate mot⁹. vn̄ Ariſt.
⁊ alij ph̄i q̄ poſuerūt motū eē ꝑpetuū ⁊ nondū bn̄ ſciue
runt ipm̄ ꝑmū ꝑn̄m qḋ eſt de⁹ eē nō exn̄tib⁹ alijs:ſic intel
ligēdo qḋ alia nō ſunt ei:nec fuerunt cā eēndi, ⁊ ipſum eſt
nā ⁊ dignitate pri⁹ oīb⁹ alijs, qꝛ alia nō erāt, ita qḋ nō eē
alioꝝ fuit q̄reꝛe. ¶ Itē arguit̄ rōne quadam quā ponit
Albert⁹ ſup 12ᵐ metaph̄. Nūq̄ꝫ eēntia aliq̄ deſtruit̄ actu
ſuo eēntiali. hāc recipit ꝑ manifeſta:ſicut lux nūq̄ꝫ deſti
tuit̄ a lucere ⁊ h⁹:ſꝫ mouere ē actus eēntialis ꝑmi mot⁹.
Probatio:qꝛ aut ꝑm⁹ motor mouet p ſuā eēntiā. aut per
aliqḋ accn̄s. Si ꝑ mō. ḡ mouēt ē ei⁹ act⁹ eēntialis. Si 2°
mō h̄ eēt ipoſſe:qꝛ ſic mouēs p accn̄s ⁊ nullū tale eſt ꝑᵐ
mouēs:qꝛ p accn̄s nō eſt nālr̄ prius ipſo p ſe. vt pꝫ in iſto
octauo. quare relinq̄t ꝙ eſt mouēs p eēntiā ſuā ⁊ ſic ei⁹
act⁹ eēntialis eſt mouere:q̄re nūq̄ꝫ deſtituit̄ ipſo mouer̄.
¶ Sꝫ ꝯ hāc rōnē mouet q̄ſdā obiectiōes ⁊ ſoluit. Primo
dicēt aliqs ꝙ ſꝫ hoc ꝑm⁹ motor nō pōt non mouē:⁊ ſic
eſt coactus ad mouēdū quod eſt abſurdū. Rn̄dit h̄ ⁊ bn̄
ꝙ nō ſeq̄r:qꝛ coactū ē violētū. Violētū aūt eſt cuius ꝑnᵐ
eſt ab ex̄. vt pꝫ in. 3. ethicoꝝ. mō ipſi ꝑ motori non eſt ali
quod ꝑnⁿ extrinſecum mouēdi ſicut nec eēndi:⁊ ideo nō
mouet violēter nec cogit̄ ad mouēdū. Sꝫ dices vit erius
ſaltē ipſe erit obligat⁹ ad mouēdū ⁊ non mouebit libere
qꝛ nō poterit nō mouere. Dicit ꝙ hoc nihil eſt penit⁹:qꝛ
liberū eſt quod eſt ſui ipſi⁹ grā. vt pꝫ in primo politice. mō
ipſe prim⁹ motor mouet grā ſui ipſius ꝑncipalr̄:⁊ cōnume
rare eni bonitates ſuas p eēntiam ſumme libertatis ē:⁊
h̄ facit ꝑm⁹ motor ꝑpetuo ſuo motu. Et iō dī ꝙ ſp ē i op
tima ſua diſpōne ⁊ ſm ſeipſū:⁊ cuꝫ ſeipſum ſp itelligat ⁊
amet in quo ē dilectio ꝑfectiſſima. vt dī in. 12. metaph̄.
Cō.39. ⁊ in comparatiōe ad alia eēntia:q bus ꝑpetuo ſuas bon
tates cōicat p motū. vn̄ ⁊ Cōmē. dicit ſup 2ᵐ celi ⁊ mūdi
Cō.66. ꝙ oē qḋ ē pp ſe primaria intētiōe eſt pp aliud ſcḋa inten
tione:vel hꝫ actionē pp aliud ſcḋaria intētione niſi eēt il
lic aliq̄ nā nō inata ad largiēdum vt dicit:ſic igitur diceret
Cōmē. ⁊ Ariſt. Sꝫ dico ſm fidē ⁊ v̄itatē ⁊ h̄ indubitāter
Primus pn̄m potuit incipe motū ſine preuia mutatione. aſſero ⁊ firmiter ꝯfiteor ꝙ ꝑᵐ ꝑnᵐ qḋ eſt deus ſupremus
potuit incipē motum de nouo p ſuam voluntatē ⁊ ꝓdu
cere de nouo ipm̄ mobile. ⁊ alia entia ſine omni tranſmu
tatione ꝑcedēte:nec h⁹ ꝯcluſionis pono aliquā rōnez de
monſtratiuam:ſed eam ſola fide teneo ſicut ⁊ alia multa.

Ad rationes in ꝯtrariū. ¶ Ad ꝑmā dcm̄ ē in ꝑce
dēti q̄ōne ꝙ ipm̄ mobile fuit ꝓdu
ctū a primo reꝝ ꝑn° nō qdē per motū ⁊ ex ſubo:ſed ſine
motu ⁊ ſine ſubo. Et cū dī ꝙ potētie actiue ⁊c̄. Ueruꝫ ē
potētie actiue agētis ꝑticularis qḋ nō eſt cā toti⁹ entis:ſꝫ
po° actiue agētis:vel qḋ ē ꝑ° cā toti⁹ entis non opꝫ corrn̄
dere potentiā paſſiuā in aliq̄ ſubo:⁊ ſic eſt de po° diuina.
¶ Ad aliā dico ꝙ mobile nō potuit eē po° paſſiua mōe.
Sꝫ qꝛ ſibi nō repugnabat eē:⁊ cū h̄ potuit eē po° actiua
agētis ꝑmi. ¶ Ad aliā dico ꝙ prim⁹ motor ab eterno vo
luit mouere in tꝑe determinato ⁊ incipē motū in nūc. Et
cū dī vlteri⁹:vtrū abſolute voluit mouere ab eterno. Di
co ꝙ ſic:nec ſeq̄r ex hoc. ḡ ab eterno mouit. Et cū dī qḋ
cā ⁊c̄. Ueꝝ ē in cauſis nālibus:ſꝫ in volūtarijs non opꝫ.
¶ Ad aliā ſilr̄. nam ab eterno fuit eiuſdē ⁊ non alterius
diſpōnis:nec tn̄ ab eterno mouit ſicut non mouet:⁊ qꝛ eſt
agēs p volūtatē. ¶ Ad aliā dico:qḋ lꝫ abſolute loquēdo
meli⁹ eēt mūdū ⁊ motū eē q̄ꝫ nō eē:tn̄ pp aliq̄ꝫ cām meli⁹
eſt ipm̄ nō fuiſſe ſp q̄ꝫ ſp fuiſſe:ſꝫ q̄ ſit illa cā. Dico qḋ ego
neſcio iſtam cām ſufficiētē:niſi illa cā ſit ipſemet deus q
eſt oium cā:⁊ ſi eſt aliq̄ ſpālis ⁊ ꝓpa cā natiuitatis mūdi
pp quā meli⁹ fuit ipꝫ eſſe nouū q̄ꝫ eternū iſtā ſcit de⁹ ipſe:
⁊ forte qdā alij hn̄tes intellꝫ magis eleuatū:ſꝫ ego igno
ro eā ad pn̄s ſicut ⁊ multoꝝ effectuū nāliū cās neſcio ꝙ q
b⁹ tn̄ mihi ꝯſtat qḋ hn̄t eē i reꝝ nā. ¶ Ad aliā p idē. diui
ſio. n. Cōmē. ē ſufficiēs ꝺ agēte p volūtatē mutabilē:ſed
agēs p volūtatē imutabilē q̄ pōt poſtponē ſuū effectū nō
pp defectū alicui⁹ qḋ nō ſit in ſua ptāte:nec pp aliquam
aliā cāꝫ:ſꝫ pp ſeipꝫ. Un̄ nouitas mot⁹ ⁊ mūdi nō reducit
ad aliquā nouitatē ꝑmi ꝑncipij qḋ ē de⁹ q ē cā ꝓpinq̄

immediata. ¶ Ad rõnẽ Alberti: dico ꝙ eẽntia que agit ꝑ nãm ⁊ non ꝑ voluntatẽ nũꝗ̃ deſtituitur a ſuo actu eẽntiali: ſꝫ ſi agit ꝑ volũtatẽ bñ deſtituitur: ⁊ ſic eſt in propoſito. Primus enim motor mouet per voluntatẽ: ideo aliquando non mouebat vel non eternaliter mouebit. Et ſi dicas ꝙ illud quod debetur alicui per ſuam eẽntiam debetur ei per ſe: ⁊ per cõſequẽs ſemper. Modo ipſi pͥmo motori debetur moueri per ſui eſſentiã: qꝛ per voluntatem ſuam ⁊ ſua volũtas eſt idẽ qđ ſua ſubſtantia. Dñm ꝙ verũ eẽt in rebus naturalibus: ſꝫ in volũtarijs nõ ſic: ⁊ ſic eſt in propoſito. quare ⁊c.

¶ Queſtio. v.

A **C**Onſequẽter querit. Utrũ mot⁹ etern⁹ dependeat a mouente ſicut ab agente ſeu efficiẽte. ¶ Et arguit ꝓ ꝙ nõ: qꝛ ſi ita eẽt ſequeret ꝙ oẽ mouẽs eẽt agẽs: ⁊ hoc eſt inconueniens
T.c.44. ſm Ariſtote. in primo de gñatione. ca. de tactu. vbi vult ꝙ omne agens eſt mouens: ſꝫ non econuerſo. Et probatur cõſequẽtia: qꝛ ꝙ omne mouẽs ſit agẽs: hoc non hꝫ inſtantiam niſi pro motore ſeparato a materia. Iſte. n. dicit mouẽs ⁊ nõ agẽs: ⁊ iſte motor eſt q cauſat motũ eternũ. vt pꝫ ĩ iſto 8°. Si ꝗ̃ mot⁹ etern⁹ eẽt a mouẽte ſicut ab agẽte: ſeqꝛ ꝙ dcm̃ ẽ. ſ. ꝙ oẽ mouẽs eẽt agẽs
T.c.50 ꝗ̃re ⁊c. ¶ Itẽ agẽs dꝫ eẽ ꝯ̃riũ ei in qđ agit. vt pꝫ in ꝓ đ generatione: ſꝫ motor a quo eãt mot⁹ etern⁹ nõ hꝫ ꝯ̃rietatẽ ad mobile vt manifeſtũ eſt cuilibẽt intelligẽti: nec eꝫ. ergo ⁊c. ¶ Itẽ nihil fit ab agẽte niſi ꝑ motũ ꝓcedẽtẽ: hec vꝛ manifeſta inducẽdo in agẽtibus. Sꝫ mot⁹ etern⁹ non põt fieri ꝑ motũ ꝓcedẽtẽ: qꝛ añ pͥmũ motũ eternũ nullus eſt alicui⁹ mot⁹ pꝛ. ꝗ̃ ⁊c. ¶ Itẽ ſi fieret: tũc mot⁹ etern⁹ nõ eẽt nãlis: qđ ẽ ĩpoſſe. Et pbaꝛ ꝯ̃ñtia. qꝛ motor a quo cauſaꝛ mot⁹ etern⁹ eſt ſepat⁹ a mobili. vt patet ĩ iſto. 8°. ⁊ ſic
T.c.86 ſi ſit agẽs iſtũ motũ: tũc iſte mot⁹ erit ab agẽte extrĩſeco ⁊ nõ intrinſeco: talis aũt mot⁹ nõ vꝛ eẽ nãlis: qꝛ nã ẽ pͥncipium intrinſecũ. vt pꝫ in 2° huius. quare ⁊c.
T.c.3.

Oppoſitum arguit: qꝛ oẽ qđ reducit aliqđ đ potẽtia ad actũ agit in ipm: hec vꝛ mani
Cõ.18. feſta ꝑ rõnẽ agẽtis quã ponit Cõmẽ. in. 12. metaph. Sꝫ motor qui mouet motu eterno reducit aliqđ de potẽtia ad actum. ſ. mobile. vt manifeſtũ eſt. Ipſum enim mobile vt mobile ẽ nõ ẽ niſi in potẽtia receptiua reſpectu mo
T.c.21 tus: ⁊ tale non dicit ad actum ſe. vt pꝫ ex 9° metaphy. ꝗ̃ relinquitur ꝙ a mouẽte. quare ⁊c.

B **De iſto dixerunt** aliq ꝙ mot⁹ eternus nõ ẽ a motore tãꝗ̃ ab agẽte: ⁊ hoc
Opinio ꝓbaꝛ ꝑ vnã talẽ rõnẽ q̃ ẽt credit demrari đ ſubſtantia eterna
Rõ opinionis. ꝙ ipſa nõ ſit cauſata ab agẽte. Et ẽ ratio quaſi talis. Si ſubſtantia eterna depẽderet ab aliq̃ agẽte ipſa de ſe poſſet eſſe. ſi. n. ipſa de ſe nõ poſſet eẽ: tũc eẽt impoſſi: ⁊ ſi de ſe põt
T.c.17 eẽ: ⁊ põt eẽ nõ eẽ: qꝛ eadẽ eſt po⁹ ꝯ̃dictiõis. 9. metaph. Sed tale qđ de ſe põt nõ eẽ eſt corruptibile ⁊ a nullo põt ꝑpe
T.c.102. tuari. vt pꝫ ex pͥmo celi ⁊ mũdi: ⁊ ſic ſubſtantia eterna non eẽt eterna oĩno. Siſr arguũt de motu eterno. ſi. n. ipſe mot⁹ etern⁹ depẽdẽt ab agẽte: tũc de ſe poſſet eẽ: ⁊ ꝑ ꝯ̃ñs nõ eẽ ⁊ ſic idẽ qđ ꝓus. Et iđ dicũt ꝙ mot⁹ etern⁹ ñ ẽ a motore tãꝗ̃ ab efficiẽte: ꝓ imo vel dicũt ꝙ actio ⁊ paſſio ⁊ motus nõ hñt agẽs ꝑ ſe: ⁊ dicũt hoc eẽ demrſatũ ab Ariſto. in. 5.
Improbatio huius. ¶ Sꝫ mihi vꝛ ſalua reuerẽtia ſic dicẽtiũ ꝙ ipſi dicũt ꝯ̃ Cõmẽ. ⁊ ꝯ̃ vitatẽ. Cõtra Cõmẽ. dicũt manifeſte: qđ Cõmẽ. vult in. 12. metaph. ꝙ in ſepatis a mã idẽ eſt cauſa mouẽs ſm agẽs ⁊ ſm finẽ. cõmẽ. 34. ibi in Cõmẽ. loquẽs de mouẽte ſepato dicit ſic: ⁊ eſt mouẽs: qꝛ agit motum: ⁊ qꝛ finis mot⁹. ⁊ in cõmẽ. 36. dicit ſic: ĩtelligẽtie vo abſtracte ĩ eo ꝙ ſũt abſtracte ſunt pͥn⁹ eoꝝ quoꝝ ſũt pͥncipia duob⁹ modis: ſꝫ ꝙ ſunt mouẽtes: ⁊ ſꝫ ꝙ ſunt fines: idẽ hꝫ in tractatu de ſubſtantia orbis ex intentione. Et eſt ẽt ꝯ̃ rationẽ: qꝛ oĩ potẽtie paſſiue corrñdet potẽtia actiua. vt

T.c.17 pꝫ ex quinto metaph. Sꝫ conſtat ꝙ mobile quod mouetur motu eterno eſt in po⁹ paſſiua ad motũ eternũ. ergo dꝫ eẽ potẽtia aliq̃ actiua ipſi⁹ mot⁹: ⁊ illa nõ eſt niſi potentia motoris. vt manifeſtum eſt: qꝛ mobile nõ habꝫ potentiam actiuã ipſi⁹ vt ꝯ̃cedit. ꝗ̃ ⁊c. ¶ Et ſi qs dicat ꝙ ma- Inſtantia ĩmo
ior eſt vꝛa in potẽtia paſſiua remota ab actu: ſꝫ de potẽtia tio
cõiũcta actui nõ dꝫ ꝙ ei correſpondeat actiua ⁊ paſſiua hoc nihil eſt: qꝛ potẽtia paſſiua coniuncta actui aut ſeipſa reducit ad actũ: aut reducit ad actũ ab aliqua alia potẽtia. Et primum ꝯ̃cedit eẽ impoſſe. ꝗ̃ relinquit 2ᵐ: ⁊ iſta potẽtia nõ eſt niſi potẽtia actiua. vt manifeſtũ eſt. q̃re ⁊c. ¶ Preterea. Quãuis mobile ꝙ mouet motu eterno nõ ſit ĩ potẽtia remota actu reſpectu toti⁹ mot⁹ ſimul: ita. ſ. Mobile eter-
ꝙ ſiſ ſit ꝓuatũ toto motu: tñ ipꝫ mobile hñs vnã ptẽ mo nũ eſt in
t⁹ ꝯ̃tinui ꝑpetui. ſ. vnã circulationẽ ẽ ĩ potẽtia. ĩ. in poten po⁹ re-
tia ꝓuata actu ⁊ remota ab actu reſpectu alteri⁹: ⁊ exiſtẽs ſpectu ꝑ
ſub illa altera eſt in potẽtia remota ab actu reſpectu alte- tiũ motus
rius: ⁊ ſic de oibus: vt ſol dũ actu mouet circulatiõe hodierna eſt in po⁹ remota ab actu ad circulationẽ craſtinã ⁊ cũ mouebit in circulatione craſtina erit in po⁹ remota ab actu ad aliã ⁊ ſic ĩ ĩfinitũ: ⁊ anteꝗ̃ moueret iſta circulatione ſeu reuolutione hodierna fuit in potẽtia remota ab actu reᵘ eius ⁊ ſic de oibus. vñ ipꝫ mobile qđ mouet motu eterno eſt in po⁹ remota ab actu reſpectu toti⁹ motus nõ ſiſ: ſꝫ ſucceſſiue. vt pꝫ ꝯ̃ſideranti. ⁊ iđ neċio idiget potẽtia actiua. cũ. n. reſpcũ cuiuſꝫ circulatiõis ſit aut fuerit in po⁹ remota ab actu: dꝫ ꝙ ad quãſꝫ circulationẽ ſuccẽſſiue reducat ab aliq̃ po⁹ ⁊ nõ niſi a potẽtia motoris. ꝗ̃
re ⁊c. ¶ Sꝫ ẽ ꝯ̃ſiderãdũ ꝙ duplex ẽ agẽs: vt hꝫ in ſcđo đ Agẽs ẽ duplex
aia. qđdã. n. ẽ agẽs remouẽs ꝯ̃riũ: quod ꝓfuit ĩ paſſo: vt T.c.57
cum agit ignis in aquã remouẽdo friditatẽ. ſiſr autẽ ⁊ in alijs hꝫ: ⁊ tale dꝫ eẽ ꝯ̃riũ aliq̃ſr ipſi paſſo ⁊ cõicare in ipo in mã cũ ipo. Aliud eſt agẽs qđ nõ corrũpit ꝯ̃riũ: ſꝫ ſolũ ĩducit aliquẽ actũ ad quẽ ſubm erat ĩ po⁹ receptiua: ſicut dicim⁹ ꝙ corp⁹ luminoſum pñte diaphano agit ĩ ipm: ⁊ ſiſr ſenſibile in ſenſum. Mõ dico ꝙ mot⁹ etern⁹ non ẽ a motore tãꝗ̃ ab agẽte pͥmo mõ: ſed ſcđo mõ.

Ad rationem alteri⁹ opinionis cũ dꝛ illđ qđ depẽdet ab aliq̃ agẽte đ ſe pt eẽ ⁊c. C
Dico ꝙ aliqđ de ſe poſſe eẽ: põt itelligi duplr q̃ꝫtũ ad propoſitũ. Uno° ꝙ ĩ eẽntia ſua hꝫ aliquã ꝑtem q̃ ſit ĩ po⁹ ad ei⁹ eẽ ⁊ hꝫ mõ cõpoſitũ ex pͥ⁹ mã ⁊ for⁹ ſubali ſpecifica đ ſe põt eẽ. Alio° intelſr aliqđ eẽ in po⁹ ad eẽ: nõ qꝛ in ſua eẽntia ſit aliq̃ ps hñs po⁹ ad eius eẽ: ſꝫ qꝛ eſt ĩ aliq̃ ꝓpͦ ſubo qđ hꝫ po⁹ᵐ ad eẽ illi⁹: ⁊ hꝫ mõ põt dici ꝙ forã ſubalis pt eẽ: qꝛ ipſa ẽ in ſubo qđ hꝫ potẽtiã ad eẽ ei⁹. Mõ cũ dicit qđ eẽ cauſatũ ab agẽte ⁊c. verũ ẽ altero iſtorum modoꝝ. Et cũ dicĩ qđ illud qđ de ſe põt eẽ: põt nõ eẽ. Põt dici qđ verũ ẽ ſi de ſe põt eẽ ꝓ mõ: ſꝫ ſi ſcđo mõ nõ dꝫ. mõ ipſe motus etern⁹ pt eẽ 2° mõ. ſ. qꝛ eſt ĩ ſubo ꝓpͦ qđ hꝫ potẽtiã ad ipm ⁊ ad ei⁹ eẽ: ⁊ nõ ꝓt de ſe eẽ ꝑ ꝑte ſue eẽntie: ⁊ iđ nõ põt de ſe nõ eẽ: nec ſequitur inconueniẽs qđ dicebaꝛ. Sꝫ ſi aliq̃ ſubſtantia eterna cauſaret ab agẽte opoꝛtẽt qđ iſta ſubſtantia compoſita hẽret partẽ eẽntie ſue eẽ ꝑ quam eẽt in potentia ad eſſe: ⁊ etiã ad non eẽ: ⁊ ſic eẽt corrupptibilis ⁊ ei⁹ forma eẽt corruptibilis: quare nõ poſſet ꝑpetuari ab aliquo. ¶ Aliter põt reſpõderi ꝙ aliq de ſe poſſe nõ eſſe pt De ſe poſſe nõ
duplr itelligi. Uno° qꝛ hꝫ a mã partẽ q̃ eſt in potẽtia ad eẽ itelli
ei⁹ nõ eſſe: ⁊ ad formã oppoſitã ſicut iſte ſube inferiores gitur du
cõpoſite. ⁊ nullũ tale pt ꝑpetuari. Aliꝰ pt itelligi ꝙ aliqđ plicit.
de ſe poteſt non eẽ pro tanto: qꝛ quantum eſt ex pte ſua circunſcripto quocunꝗ̃ alio modo ſꝑ haberet eſſe: nec etiã ex parte ſui ſubiecti põt eſſe: ⁊ tale nihil prohibet ꝑpetuari ſi depẽdet immediate ab eterno agente: ⁊ ſic eſt de motu celi. Modo cũ dicitur omne quod producitur ab agente de ſe poteſt non eſſe verum eſt altero iſtorum

De ſe poſſe eẽ itelligiẽ duplr

modorum. ſed non eſt neceſſe ꝙ primo modo. Uel diceꝰ ꝙ motus celi bñ põt nõ eẽ ſm quãlibet ſui partẽ ſucceſſiue: ſcilicet non ſimul: ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ dependeat ab agẽte: perpetuatur autẽ ꝑ hoc ꝙ vna parte deficiẽte ſuccedit alia: vt circolationem hodiernam ſuccedit craſtina ⁊ ſic ſemper: nec perpetuatur ſm ſuas partes: ita ꝙ alia pars perpetuetur vel omnes modo ꝑdicto. ℂ Et tu dubitabis: quia licet motus non habet de ſua eſſentia partem que habet potentiam ad ſuũ eſſe: eo ꝙ eſt actus ſimpler: tamẽ ipſum motum. ſ. compoſitũ ex mobili ⁊ motu habet partem que eſt in potentia ad ipſum motum. ſ. ipſum mobile: ⁊ ſic compoſitum iſtud poteſt nõ eſſe: ⁊ ꝑ cõſequẽs non põt ꝑpetuari: ſicut nec ſuba cõpoſita: ⁊ ex q̄ ſeqꝛ ꝙ motꝰ nõ põt ꝑpetuari: q: ſic ꝑpetuaret cõpoſitũ. Forte diceret ꝙ hoc nõ eſt ſile: q: ipſuz mobile ſubiectũ motui nõ facit qd vnũ per ſe cõz motu ſicut mã ⁊ forma ſunt vnũ in eẽ per ſermõ cũ dr ꝙ illõ non põt ꝑpetuari qõ partem hz per quam ẽ i poᵃ ad eẽ. intelligendum eſt ſi ex illa pte cũ alia fiat ens vnũ ꝑ ſe. Vel pt alr dici cũ dicitur. Oẽ quod depẽdet ab agẽte de ſe põt eẽ. veꝝ ẽ vl poᵃ cõiuncta cũ actu: vel poᵃ remota ab actu. Et cum dĩ ꝙ oẽ de ſe põt eẽ: de ſe põt nõ eẽ. Veꝝ ẽ ſi ſit potens eẽ poᵃ remota ab actu. Sz ſi ẽ potẽs eẽ poᵃ ꝯiũcta actu non opz mõ diceret ꝙ motꝰ eternꝰ ꝺ ſe poteſt eẽ poᵃ cõiũcta actu ſz nõ poᵃ remota ab actu tota ſiũ: vt dicebaꝰ ꝑus. nũq̄z. n. eſt ſiꝰ celũ ſine oibꝰ ptibꝰ motus. Sz ſic dicẽdo remanet dubiũ: q: ſilr poſſet aliqs dicẽ ꝙ aliq̄ ſuba eterna eſt ab agẽte: ⁊ ꝙ ipſa de ſe eſt de poᵃ ad eẽ coniuncta actui: ⁊ ſic nõ pt ñ eẽ ⁊ põt ꝑpetuari. ℂ Ideo alr dicũt aliq ꝙ motꝰ celi bene poteſt eſſe: ⁊ põt ẽt nõ eſſe q̄ztũ ẽ ex pte ſui ⁊ vel q̄ztũ ẽ ex pte mobilis vñ corpꝰ vel vñ mobile: ſz ex parte motoris nõ põt nõ eẽ: ⁊ ideo abſolute nõ pt nõ eẽ ꝑpter qõ non põt poni nõ eẽ. vnde nõ ſequiꝛ aliqõ incõueniẽs ſi ꝑpetuaꝛ: ſz ſi ſuba cauſata ab agẽte ꝑpetuareꝛ: ⁊ ipſa eẽt potẽs nõ eẽ abſolute: q: ſuba nõ depẽdet ab agẽte i conſeruari ⁊ in eẽ: ſz ſolũ i fieri. poterit ḡ poni nõ eẽ: ⁊ ſic ſil erit ⁊ nõ erit cũ ponaꝛ eterna. Et adhuc diceret aliqs ꝙ ſicut motꝰ depẽdet a motore ⁊ in fieri ⁊ in eẽ: q: ſuũ fieri eſt ſuũ eẽ: ſic ſilr ſuba eterna depẽdet ab agẽte ſuo in eẽ ⁊ in conſeruari: ⁊ ideo nõ oz poni nõ eẽ q̄zuis ex parte ſua ſit aliqualr potẽs nõ eẽ. Et ſic oia que dicerẽt ad iſtã rõnẽ tenẽdo motũ eternũ eẽ ab agẽte: dicerenꝛ ad eandẽ tenẽdo ſubam eternã eẽ ab agẽte: ⁊ ſi illa rõ valet ſbi: valet ẽt hic vt vĩ. Forte 2ᵃ ſolõ eſt oibꝰ alijs verior ⁊ efficacior ⁊ forte eſt ĩpertigẽs. i. nõ põt frãgi neq̄z ledi. Cuz. n. dĩ ꝙ illõ qõ põt eẽ põt nõ eẽ: q: eadẽ potẽtia ẽ ꝯtradictionis. Veꝝ eſt de poᵃ ꝯtradictiõnis remota ab actu: ſz de poᵃ ꝯiũcta actui nõ eſt veꝝ. vt videmꝰ ꝙ celum põt eẽ q̄ztũ ⁊ nõ põt eẽ nõ q̄ztũ: ⁊ ſilr de multis alijs: ⁊ mõ ipſe motꝰ eternꝰ põt eẽ poᵃ ꝯiũcta actui ⁊ nõ remota ab actu oĩno. Et ſi dicas eodẽ mõ teneret ille q teneret ſubam eternã cauſari ab agẽte: ⁊ ſic illa rõ nõ demrat ſubaz eternã non hẽe efficiẽã: ⁊ ego ad pñs nõ reputo illã rõnẽ demõſtratiuã: nec vnq̄z vidi Cõmẽtatorẽ hoc dicere: lz aliq attribuãt ei: z hñ tñ dicit. 12. metaphy. ꝙ ſube poſſs de ſe eẽ ⁊ nõ eẽ nõ pt ꝑpetuari: ⁊ hoc veꝝ eſt de ſuba que eſt poſſibilis poᵃ remota ab actu. talis. n. ſuba eſt ſimplr poſſibilis nõ eẽ. vñ põt poni nõ eẽ: ⁊ ſic ſi eẽt ꝑpetua ſeqꝛ ꝙ ſil poſſent eſſe ⁊ nõ eẽ: ſz motꝰ lz ſit poſſibilis ꝺ ſe poᵃ ſupple ꝯiũcta actui qui eſt in ipſo mobili: ⁊ põt ẽt nõ eẽ ſm ptes ſuas ſucceſſiue: ⁊ cũ hoc põt ab alio ꝑpetuari: ⁊ cã etiã in hoc eſt vt dicit: quia eẽ hz ab alio. ſ. a motore: ⁊ q eſt motor eternus ⁊ itrãſmutabilis ꝑ ſe ⁊ per accidẽs: ideo ꝑpetuaꝛ motꝰ. ſuba vero q̄ de ſe eſt poſſibilis eẽ ⁊ nõ eẽ nõ depẽdet immediate ab aliquo intrãſmutabili: ſed ab aliquo tranſmutabili qõ q̄ñq̄z eſt in debita diſpõne ad cauſandũ ⁊ ꝯſeruandum ipſam ſubaz q̄ñq̄z nõ. Cõſiderandũ igitur diligenter circa iſtud: ꝙ cã q̄re motꝰ qui ẽ poſſs quoquõ mõ poteſt aliq̄ñ ꝑpetuari nõ ẽ illa quã aliqui aſſignant ⁊ attribuunt ꝯᵗᵒʳⁱ. ſ. q: poᵃ ad eẽ eiꝰ nõ eſt in eiꝰ ſubã: ſz in aliquo alio. ſ. in ſubo ſuo. ſi. n. hoc eẽt cã ꝑpetuitatis: tũc ſilr forᵃ ſubalis ſiue gñeꝛ ꝑ ſe ſiue ꝑ accñs poſſet ꝑpetuari i mã, quia poᵃ ad ipſam nõ ẽ in eiꝰ ſubã: ſz in mã: imo cõſilius eſt q̄ ꝑdicta eſt. ſ. q: eſt imediate a motore itrãſmutabili: ⁊ oĩno ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑ accñs: vt ibi tãgit Cõmẽ. Remãet ergo ꝑdicta cõclo. ſ. ꝙ motus depẽdet a motore ſicut ab agẽte.

Obiecº

Rº

Opinio

Ad rationes

Ad rationes priores. ℂ Ad ꝑmã dõm ꝙ nõ oẽ mouẽs ẽ agẽs corruptiuũ: ⁊ alteratiuũ alteratiõe ꝑpe dicta: ⁊ h̃ mõ accipit ibi Ariſt. Sz oẽ mouẽs hñ eſt agẽs ꝑfectũ. ſ. qõ reducit aliqd de poᵃ ad actũ. Et dico de mouẽte imediato: iter ꝙ. ſ. ⁊ mobile ẽ aliqs motor mediꝰ: ⁊ qõ dico ꝑꝑ ꝑmũ ꝑnᵐ qõ forte ẽ aliquo mõ mouẽs vt finis ⁊ nõ vt agẽs. Sz motor appropriatus mobili ꝑ agit ipm motũ ꝑᵐ. Et ſi hoc verum eſt: tũc põt ẽt ſaluari dcm̃ Ariſt. ꝙ non oẽ mouẽs eſt agẽs. h̃. n. veꝝ eſt de mouente ꝑ ꝙ nõ eſt appropriatum alicui mobili immediate: ſicut vĩ ſentire Cõmẽ. in iſto octauo. ⁊ in 12. metaph. ⁊ in de ſuba orbis. ſz de h̃ videbiꝛ in poſterꝰ. ℂ Per idẽ ad aliã veꝝ eſt ꝙ agẽs corruptiuũ oz eẽ ꝯiũ paſſo ⁊ ꝯuenire in mã cũ ipſo: ſz nõ oz de agẽte ꝑfectiuo ſolum. Ad aliud cũ dr nihil ⁊c. veꝝ eſt ab agẽte quod agit de nouo. Sz ab agẽte qõ eternalr agit hñ põt aliqd effici nõ ꝑ motũ ꝑcedentẽ tpe ipz factũ: ⁊ iſtud vĩ ſentire Cõmẽtator in ſuo tractatu de ſuba orbis. vbi dicit ꝙ qõdã agẽs ꝑcedit ſuũ actũ nã ⁊ nõ tpe. ℂ Ad aliã dico breuiter ꝙ motor abſtractꝰ ẽ in mobili: nõ qdẽ ſubiectiue: ſz ſz appropriationẽ: ⁊ hoc ſufficit ad nãlitatez motus. Et ad hoc q̄zuis mouẽs agẽs motũ eternũ nõ ſit intrinſecũ mobili ſm eẽ: tñ ꝑnᵐ ꝑceptiuũ ipſius motꝰ hñ eſt intrinſecũ mobili vel nõ extrinſecũ: ⁊ hoc vĩ ſufficẽ ad motũ nãlẽ. ℂ Itẽ aliq ſic iſtãt. oẽ qõ eſt ab alio effectiue prius ẽ nõ ens q̄z ſit ens: ſz motus eternus non ꝑus ẽ non ens q̄z ſit ens. ḡ ⁊c. Ad h̃ rñdẽt aliq: ꝙ lz motus eternus nõ ſit ꝑꝰ tpe nõ ens q̄z ens: tñ prius nãlr eſt nõ ens q̄z ens: ⁊ h̃ ſufficit vt dicũt. Sz hoc nihil eſt: q: eẽ ⁊ ens nãlr ⁊ ſm nãm prius eſt q̄z nõ eẽ ⁊ nõ ens oĩno. Aliter dicũt aliqui ꝙ ad hoc ꝙ aliqd depẽdeat ab alio ⁊ tãq̄z ab efficiente vel agẽte: nõ opz ꝙ priꝰ ſit nõ ens q̄z ens: ſz ſufficit ꝙ ipſum nõ eẽt ſi quoddã aliud nõ eẽt qõ extrahit ipſum de potẽtia ad actũ: ⁊ ſic eſt de motu eterno. Uel dicẽdum ꝙ q̄uuis motus eternus non ſit prius tempore nõ ens ſm totum q̄z ens ſit. ſ. ꝙ mobile in aliquo tẽpore priuatum ſit motu eterno toto, tamẽ ſm partes ſibi ſuccedẽtes hñ tamẽ prius tẽpore eſt non ens actu, q̄z ens actu. Cum enim mobile actu reuoluiꝛ vna reuolutione eſt in potẽtia ad aliaz reuolutionẽ ⁊ illa alia ad aliã: ſz nõdũ eſt in actu ſimplr ⁊ ſic ſufficit motum prius non eſſe q̄z eſſe.

Rº
D

Obiecº
Rº

ℂ Contraria autẽ his non eſt difficile ſoluere. Textu cõmen. xvj. Qõ. vj.

Queritur hic. vtrum celum agat in intellm ⁊ voluntatẽ hois. ℂ Arguiꝛ primo ꝙ ſic: q: aſtrologi iudicãt ⁊ ꝑdicunt de illis que fiunt ab intellectu ⁊ voluntate humana: vt aliqs pugnabit ꝯ aliũ vel conducet vxorem: ⁊ hmõi. Sz hoc non poſſent facẽ niſi corpora celeſtia agerẽt in intellectũ ⁊ voluntatẽ. Nã ꝑ aliam viam nõ iudicãt ⁊ ꝑdicunt de talibus niſi per aſpectus corporũ celeſtiũ quos credũt mouẽ intellectũ ⁊ volũtatẽ ad actꝰ ſuos q̄re ⁊c. ℂ Itẽ illud qõ facit iudicare aliquid eẽ bonũ vel malum ⁊ illud appetẽ vel fugere: videtur agere in intellectum ⁊ volũtatẽ: hoc eſt manifeſtũ. Sed celum facit ali

A

quid iudicare bonū ⁊ ꝓſequēdū vel malū ⁊ fugiendum:
⁊ per ꝯñs appetere illud:quādo eni ſol eſt preſens vel ꝓ
pinquus nobis ⁊ calefacit noſtra corpora: tunc iudica
mus non eē bonom:ſed malū nos calefieri ab igne ⁊ illū
fugimos:cum autem ſol eſt moltum diſtans ⁊ facit frig⁹
tunc iudicam⁹ bonū eſſe calefieri nos ab igne: ⁊ iſtud ap
petimus ⁊ proſequimur: ⁊ ſic in moltis alijs huioſmodi
qoare ⁊c. ℂ Item quod agit in corpus aliqood agit in
formam corporis ⁊ in virtutis conſeqoentes eam. hoc
ſatis eſt apparens:cum forma ⁊ virtus ſint eoꝛ cuius ſūt
forma ⁊ virtus. Sed celum agit in corpus humanum:cu
ius forma eſt anima intellectiua ⁊ virtutes eius ſunt intel
lectus ⁊ voluntas. quare ⁊c. ℂ Item primū in quolibet
T.c.4. gñe eſt cauſa oiom alioꝝ.2.metaph. Sed motatio celi ē
prima mutatio.ğ ipſa ē cauſa oium mutationum intellꝯ
⁊ voluntatis:qood non eſſet ſi nō agēt in intellm ⁊ volū
tatē. ℂ Itē in ſomnis aliquādo cōtingit vere intelligē. vt
pꝫ p Ariſt in de ſomno ⁊ vigilia: ⁊ explentia docet. h aūt
non contingeret niſi celuꝫ agēt aliquid in aiam intellecti
uā. Si.n.nōra qoo cārenſ tales intelligētie ⁊ ꝓphīe ō fu
turis? ℂ Itē argoiſ auctātib⁹ Ariſt.dicit.in.in ꝓ mete^m
ꝙ iſte mondus ex neceſſitate contiguus eſt lationibus ſu
perioꝛibus vt omnis eius virtus gubernetur inde: ⁊ con
ſtat ꝙ intellꝯ ⁊ volūtates ſūt q̄dā ṽtutes hoīs q eſt ī iſto
t.c.150 mūdo īferiori. q̄re ⁊c̄. ℂ Itē in.2.de aia.dicit ꝙ volūtas
augeſ ad p̄ſens.i.incitaſ ad agēdū ſꝫ p̄ñtis hore diſpōnē
Diſpō autē hore p̄ñtis reducíſ ad corp⁹ celeſte ſicut ad
cām vt oēs cōcedūt: ⁊ ſubdit ibidē phs. vñ ele.ſ. hoībus
ſemꝑ ſapere altera ꝑſtāt. q.d. corpora celeſtia.ſ. dant ho
minibus ſapere.i.intelligē altera.i.alia ⁊ alia ſm diuer
ſos aſpectus aſtroꝝ. Et paꝝ poſt dicit ꝙ talis eſt intellꝯ
in terrenis hoībus qualē ducit pr̄ viroꝝ deoꝝq.i.ſol: vt
T.c.20 exponiſ ibidē. Et iteꝝ in iſto octauo dicit Ariſt. ſic. nihil
igitur ꝓhibet. magis aūt fortaſſis nec̄ium eſt in corpore
moltos motus fieri a cōtinente. hoꝝ aūt quoſdā appeti
tum ⁊ intellectum mouere. quare ⁊c̄.

Oppoſitum arguiſ: qꝛ ſi ſic eēnt ſic actiōes nr̄e
q̄s opamur per intellm ⁊ volūtatē
nō eēnt meritorie:nec digne laude ⁊ honore vel vitupioꝛ
qood eſt abſurdum: vt pꝫ.3.ethicoꝝ. ⁊ ꝓbaſ ꝯñs: qꝛ illa
que facimos a nec̄itati ab alio nō ſunt meritoria nec deme
ritoria: vt manifeſtū eſt. Si qs.n. coactus ⁊ violenter⁹ ab
alio pcutiat aliū manu mota p aliū nō eſt puniēdus: vel
ſi coact⁹ ab alio exhibeat parētib⁹ honorē nō eſt laudan
dus: ⁊ ſic de ſilib⁹. mō ſi celū agēt in intellm ⁊ volūtatem
nr̄am: tūc cū celū nec̄io agat oē qđ agit: nos nec̄io agere
mus ea que ageremus: ⁊ non poſſemus nō agere ea.

B
2 ꝯ^lo **De q̄one** eſt intelligēdū ꝙ aliqoi dñt ⁊ quaſi cōiter
aſſeriſ abſolute: ꝙ celuꝫ nullo mō per ſe
agit in intellm ⁊ voluntatē nr̄aꝫ: ⁊ ꝓbaſ duab⁹ rōnibus.
Prima eſt: nullū corporeū agit in incorporeū. hec recipiſ
p ṽa ⁊ manifeſta: ſꝫ celum eſt aliqood corpeū: vt manife
T.c.19 ſtum ē: ⁊ intellꝯ eſt qđ icorporeū: vt pꝫ ex.3.de aia. ğ ⁊c.
t.6.⁊.4 ℂ Itē ſi celū agēt in itellectuꝫ: aut ageret in ipſam ſpēm
intelligibilē vel actū intelligendi vel vtrunqꝫ: hec diuiſio
eſt manifeſta: ſed non agit in aliqđ iſtoꝝ nec ambo. ꝓba
tio: qꝛ oē qđ celū per ſe agit eſt quid indiuiduū corpeū ⁊
mālē: ſꝫ ſpēs intelligibilis ⁊ itelligētie ſunt actiōes vſes
Impro- ⁊ abſtracte. vt pꝫ de aia. ğ ⁊c. ℂ Sꝫ qcqd ſit de ꝯne iſta.
bato rō Iſte tñ rōnes nō vidētur eē efficaces: qꝛ p eādē rationē.
nom probareſ ꝙ nolla ſubā mālis ageret aliqđ i intellum no
ſtrum per ſe: qꝛ ſi nullū corpeū p ſe agit in incorpeuꝫ: ſed
ois ſubā mālis eſt ens corporeū ſicut ⁊ celū. Et iteꝝ ſubā
mālis ſi ageret in intellm: aut ageret ſpēm intelligibileꝫ
aut intellectionē: quoꝝ neutrū videreſ ſm illā ſcōam rō
nē: qꝛ ſpēs intelligibilis ⁊ intelligentie ſunt act⁹ abſtracti
⁊ vniuerſales ⁊ tales act⁹ nō ſiūt p ſe ab agēte corpeo ⁊
mālī: vt iſti videnſ cōcedere: qꝛ.ſ. oē qđ celum agit ſit qđ
indiuiduū ⁊ mālē: ⁊ nō videſ eē ꝓpter aliud: niſi qꝛ ipm
celuꝫ eſt qđ corporeū ⁊ idiuiduū: q̄re idē diceref ō qualꝫ
ſubā mālī: ⁊ ſic nulla ſubā mālis erit per ſe actiua io in
tellectū: qđ tñ eſt falſuꝫ manifeſtū: qꝛ oē per ſe intellectū
eſt per ſe actiuum in intellm aliquo mō: ſicut per ſe ſenſi
bile eſt per ſe actiuum in ſenſuꝫ: vt pꝫ ex ſcia de aia. Mō
ſolū mālis eſt qđ p ſe intelligibile cum ſit p ſe ſolū ⁊ ens
quare ⁊c̄. Et p idē videtur ꝙ concluſio quā ponſt.ſ. ꝙ
celū nihil p ſe agit in intellm noſtrū nō ē oīno vera: quia
omne per ſe intelligibile eſt per ſe actioom in intellm: vt
dictum ē. Sꝫ ipſum celum ē p ſe intelligibile. vt pꝫ: qꝛ oia
eſt per ſe ens ⁊ ſubſtantia ē p ſe ſcibile. quare ⁊c̄. ℂ Pro C
pter qđ aliter pōt dici ad q̄nē ꝙ celū nō agit p ſe in intel cōclo
lectū noſtrum: ſic intelligēdo ꝙ p ſe faciat intellm noſtꝝ
iudicare aliqđ nec̄io eē bonū ⁊ ꝓſeqoēdū vel malū ⁊ fu
giēdū: nec ſilr agit in volūtatē nr̄am per ſe ſic ꝙ faciat ip
ſam volūtatē nec̄io aliqđ velle vel nolle. Et hoc probare
tur rōne ſꝑus inducta: qꝛ ſi ſic eēt actiones noſtre nō eēnt
laudande nec vituperande: cui⁹ oppoſitū volt Ariſto. in
.3.ethicoꝝ ⁊ in moltis alijs locis. ⁊ h̄ ēt tenēt oēs leges.
Et pꝫ ꝯñs ſicut ſꝑus declarabiſ. Sꝫ cōſiderādū ꝙ q̄uis Corpa
celū non ſic p ſe agat in intellm ⁊ voluntatē ꝙ neceſſitet celeſtia
iſtas virtutes ad ſuos actus: ſic enīꝫ periret libertas hu agunt i
mana q̄ dicitur eē nobiliſſima conditio voluntatis hūa aialia
ne: tñ corpora celeſtia multas tranſmutationes faciunt in
cōtinēte in q̄ viuūt aialia ⁊ in corpoꝛib⁹ ēt aialium: ⁊ ad
iſtas tranſmutationes aliquoties ꝯſequiſ iodiciū intel
lectus de bono ꝓſequēdo: vel malo fugiēdo: ⁊ ſimilr de
clinatio volūtatis ad ꝓſequēdū vel fugiēduꝫ. ṽ.g. cuꝫ ſol
⁊ alia aſtra calefaciūt excellenter ⁊ exceſſiue iſta inferio
ra ⁊ corpus hūanū exiccāt imoderate: cōtingit ꝙ intelle
ctus humanus iudicat bonū eē remouere iſtū exceſſuꝫ.
⁊ nō pōt remoueri niſi p aſſumptionē alicuius frigidi: ⁊
ideo iudicat bonum eē accipē aliquod frigidū ⁊ ꝓſequē
dum: ⁊ volūtas tunc inclinat in illud. Silr aūt de moltis
alijs tranſmutationibus quas agunt corpa celeſtia. Et h̄
plane docuit Ariſt. in lr̄a pallegata: nihil.n. ꝓhibet ma T.c.20
gis aut fortaſſis neceſſariū ē in corpe ſupple aialis mol
tos fieri mot⁹ a cōtinēte.ſ. ab aere ⁊ celo. hoꝝ aūt q̄ſdam
intellectum ⁊ appetitū mouere: nūq̄ꝫ tñ ve dꝫ neceſſita
tur intellect⁹ ad iudicādum ⁊ affirmandū hoc eē bonum
vel malū p quācūqꝫ trāſmutationē factā i corpe. nec vo
luntas ad volendū: immo ſꝑ remanet in intellꝯ libertas
ad iudicādū aliquid ⁊ volūtati ad volendū aliqoid vel
ad nolēdū illud ⁊ hoc reſpectu ordinatoꝝ in finē. ṽ.gr̄a.
quātūcūqꝫ corpus humanū ſit exceſſiue infrigidatū: dū
mō remaneant ṽtutes diſtinctiue vel iudicatiue: adhuc
nō neceſſario iudicat intellectus ꝙ bonū ſit remouē illuꝫ
exceſſum frigiditatis: imo pōt nō iudicare illud vel iudi
care oppoſitū nec voluntas nec̄io vult illud.ſ. remouere
frigus illud exceſſiuū ⁊ mortificatiuum: imo pt velle ſu
ſtinere illud: ſic aūt eſt in alijs. Et pꝑ hoc dicit ptoleme⁹ Vir pru
ꝙ vir ſapiēs dominabiſ aſtris inq̄ꝫtum per ſuum intelle dēs dñā
cum poteſt iudicare aliquid eē bonum ⁊ faciēduꝫ ad cu bitur :
ius oppoſitum inclinant corpora celeſtia quātū eſt de ſe. aſtris
Et idē ēt vnus dixit verſificator ſatis curialr. Fac tibi for
tunam, feſtina frangē lunā: Sic ꝯ fatuꝫ faciet te cura bea
tum. Conſiderandum tñ eſt ꝙ q̄uis hꝫ tranſmutationes
nō neceſſitēt intellectum ad iudicādū: nec volūtatē ad vo
lēdum. vt tenet ois doctrina: tñ indubitāter multi regūt
opera ſue vite: ſm inclinationes factas a corporibus ſu
perioꝛibus in generatione hoīs: ⁊ poſt eios generationē
⁊ ſi aliqui inueniunſ facere contraria eorom ad que icli
nanſ per actionē corpoꝝ celeſtium: iſti ſunt quaſi pauci

respectu

reſpectu aliorum: q enim aliquis habēs a figura celeſti vehemētē inclinationē ad irām ꝛ luxuriā ſit manſuetus ꝛ tēperatus pfecte: hoc eſt multū difficile ꝛ quaſi rarum lȝ ſit poſſibile. Similiter autē ꝛ in alijs hꝫ. Alia vō irrōnalia. ſ. q̄ non hñt intellectum nec habitum intellectiuuȝ neceſſario ſequuntur trāſmutationes receptas a corporibus celeſtibus ꝛ non habēt libertatem faciēdi cōtrariū: propter qḋ dicitur q in actionibus q̄s agūt magis aguntur q̄ᶻ agant: qꝛ non habent dominiuȝ ſui actus vt tangitur in ſcḋo huius. ꝛ in. 3. ethicorum.

Ad rationes tunc eſt dicēduȝ. Ad primā cū dr̄ q aſtrologi ꝛc. Dico q aſtrologi nō iudicāt de his que fiunt ab intellectu humano tanqueȝ ſit neceſſariū talia cōtingere: nec actiones corporū celeſtiuȝ quibus diſponūtur ꝛ inclinātur hoīes ad aliq̄ proſequenda vel fugienda: ꝛ illas inclinationes ꝛ diſpoſitiones proſequūtur in multis: ꝛ iō nō valet ꝯtradictio. ℭ Ad aliud dico q corpora celeſtia nō faciūt intellectui apparere aliqḋ eē bonū ꝛ ita q neceſſario iudicet illud eē bonuȝ ꝛ vel eē malum: ſed diſponunt ad tale iudiciū modo predicto. Semp enim tñ remanet intellectui libertas iudicandi de ordinatis ad finē ꝛ voluntati libertas eligendi. De hoc tñ magis ē cōſiderādum. 3. ethic̄. ꝛ cui virtuti iſtarū magis ſit attribuēda libertas actionis. ℭ Ad aliud cū dicit̄ qḋ agit in corpus ꝛc̄. Ar̄. diceret ꝯcedēdo maiorē loquēdo de forma pficiēte ſubm ꝛ dāte eē formalr̄: ſȝ ſi ſit forma ſm aliū modū. ſ. intriſecus operās ꝛ appropriata nō vnita corpori ſm eē nō opꝫ. ꝛ ſic diceret̄ de aīa intellectiua: vt declaratū eſt in 3° de aīa. Uel dicat̄ q maior ꝓpoſitio hꝫ veritatē de forma educta de potētia mãe ꝛ de eius virtutibus: ſed forma q̄ nō ē educta de potētia materie ꝛ hꝫ virtutes non organicas non opꝫ q agens in corpus agat in ipſam. Sic aūt eſt de aīa intellectiua humana ſm fideȝ ꝛ veritatē: lȝ Ar̄. ꝛ Cōmē. neſciuerūt h̄. quare ꝛc̄. ℭ Ad aliā dicūt aliqui q mutatio celi nō ē prima niſi reſpectu mutationum corporaliū: non aūt abſtractaꝝ ſiue intellectualium. Unde mutatio celi non hꝫ per ſe ordinē ad mutationē intellectus ꝛ voluntatis. Sȝ hoc eſt difficile: quia certum eſt q primū principiuȝ ē per ſe cā mutationis intellectus ꝛ volūtatis ꝛ non eſt cā niſi mediante motu celi ſm phōs. Unde relīqtur q motus celi ſit cā per ſe iſtaꝝ mutationū: nō tñ ſeqtur ex hoc q neccio eueniat: qꝛ neceſſitas ꝛ cōtingētia effectus non cōſideratur ex cā remota: ſȝ ex cā ꝓpinqua: q̄ ſi non ē impedibilis effectus ē neceſſarius: ore ſi ē impedibilis nō erit neceſſarius. ℭ Ad aliaȝ cū dr̄. in ſomnis fiūt vere intelligētie: pōt dici q verū ē: ſȝ ibi nō eſt neceſſitatus itellectus ad iudicādū aliquid eſſe bonū vel malū: nec volūtas ad volēdum. Qualiter auteȝ he vere intelligētie fiūt ꝛ ꝓphetie vidēdū ē in de ſomno ꝛ vigilia. Ad hoc enim facit paucitas motuū exterioꝝ ꝛ bonitas virtutis imaginatiue ꝛ ſubtilitas ſpūum ꝛ aſpectus celeſtis. Sȝ nō plus de hoc ad pñs. ℭ Ad aliā dico q Ar̄. intelligit de virtutibus mālibus q oēs gubernentur a corporib⁹ celeſtib⁹. Intellectus aūt ꝛ volūtas ſunt virtutes imãles. quare ꝛc̄. Uel dicatur q voluntas ꝛ intellectus regūtur a celo ſm q celū diſponit corpora humana ꝛ facit in eis inclinationes ad operādum: nō tamē neceſſitando ad iudicādum ꝛ volēdum vt dictuȝ ē. Omnes aūt alie auctoritates ſunt verba quorūdam aliorum qui poſuerūt ſenſum ꝛ intellectum eē ideȝ. vt pꝫ i 2° de aīa. ꝛ ideo non ſunt ad propoſitū: qꝛ etiaȝ Ariſto. improbat illam opinionē ibidem. quare nō valēt.

Mutatio celi nō eſt p° mutatō

ℭ Principium aūt cōſiderationis. T.c.xxi.

ℭ Neq; enim augeri: neqȝ diminui poſſe eſt continue. Textu. cō. xxiiij. Queſtio. vij.

Q Ueritur hic. Utrū augmētatio ſit motus cōtinuus ꝛ lo quor de augmētatione ꝓprie dicta q̄ contingit rebus viuētibus. ℭ Arguit̄ primo q ſic. qꝛ motus q eſt ad terminū cōtinuum eſt cōtinuus, cum motus ſit idē ſm eſſentiaȝ cū termino ad quē: vt pꝫ in 5° ꝛ 3° huius. Sȝ augmētatio eſt ad terminū cōtinuum. ſ. ad quātitatē continuam. q̄re ꝛc̄. ℭ Itē ille motus eſt cōtinuus qui eſt diuiſibilis in īfinitū. hec eſt manifeſta. Nā diuidi in infinitū ſoli cōtinuo debet̄: vt pꝫ ex 3° hui⁹. Sȝ augmētatio eſt hꝫ. Eſt aūt de ſpē termini ad quē. terminus āt ad quē ē q̄ᶻtitas ꝯtinua. ſ. magnitudo: hec aūt eſt diuiſibilis in infinitum. quare ꝛc̄. ℭ Iteȝ motus extēſus extēſione tēporali eſt cōtinuus: hoc eſt verum: ſed augmētatio eſt huiuſmodi: cōtingit enim aliquid augeri per aliquod totum tempus: vt manifeſtum eſſe videtur. ergo. ꝛc̄. A T.c.31 T.c.4 T.c.69

ℭ Oppoſitū arguit̄ auctē Ar̄. in iſto cap̄ ꝛ auctē Cōmen. expreſſiue: vult. n. q augmētatio nō ē mot⁹ cōtinuus. Cō.23

De queſtione eſt intelligēdū q ſicut Ar̄. tāgit in lr̄a. qdā dixerunt, q oīa continue mouētur: ꝛ videbātur ſic intelligere: q omne qḋ mouetur motu ꝑpetuo mouetur illo motu: lȝ nō ſit manifeſtum ad ſenſum: imo videtur ad ſenſuȝ q aliqua q̄eſcāt: ꝛ ex hoc ſequitur q augmētatio eēt motus cōtinuus cōtinuitate que eſt ꝑpetuitas durationis: ſȝ hoc ē omnino incōueniēs: qꝛ cōtradicit ſenſui. Senſus enim bñ diſpoſitus ꝛ medio ſentiēdi bñ diſpoſito ꝛ debita exiſtēte ꝓpinquitate ſenſibilis ad ſenſum, iudicat aliqḋ q̄eſcere: qḋ prius mouebatur localr̄. vt pꝫ in lapide cū ad terram peruenit: ꝛ hoc ſatis eſt ad illius opinionis improbationē. Experimētum enim ſermonū verarū eſt vt cōcordēt rebus ſenſatis ſm Cōmēta. hic. Et Ariſt. dicit q q̄rere rationē dimittēdo ſenſum, eſt infirmitas ꝛ debilitas intellect⁹ nō potētis ſoluere ſophiſticam rationē contradicentem ſenſui: eſt tñ hoc cōtra nature diffinitionē que dicitur qḋ ē principiū ꝛ cauſa mouēdi ꝛ quieſcendi. ℭ Alij vō dixerunt ecōuerſo: qḋ augmētatio nullo modo eſt motus cōtinuus. Nō. n. eſt motus ꝯtinuus cōtinuitate q̄ eſt perpetuitas: qꝛ ipſa eſt inter ꝯtraria. ſ. de q̄ᶻtitate imꝑfecta ad ꝑfectam: nullus aūt talis motus eſt ſimplr̄ continuus: vt Ar̄. demōſtrat in iſto. 8. nec ē continuus, ita qḋ ſit ſine interruptione quietis medie. Nam ad augmentationem requiritur qḋ calor naturalis animati ſit ita fortis qḋ poſſit ꝯuertere de nutrimēto plus q̄ᶻ fuerit diſſolutū: hoc autē non ſemper poteſt facere calor naturalis: ꝛ imo aliq̄ñ ē ita debilis q nō ſufficit forte ad reſtaurādū diſſolutū. ℭ Itē nō eſt cōtinuus eo q extēdatur extenſione tēporali: qꝛ ſit motus ſimul ſicut cauatio lapidis ꝑ caſum vltie gutte: ſicut videtur velle Ar̄. in litera. Sed iſti ēt deficiunt. qꝛ omnis motus ꝓprie dictus, put diſtiguit̄ a mutatione in diuiſibili dꝫ eē continuus aliq̄liter, vt manifeſtum eſt ex 5° huius. ſed augmētatio eſt hꝫ motus ꝓprie dictus. quare ꝛc̄. ℭ Ad rationē ipſorum dico breuiter q lȝ calor naturalis aīati nō ſemꝑ ſit ſufficiēter fortis: ꝛ tñ pōt eē fortis per aliquod totū tēpus fortitudine ſufficiēte ad extēdendum cōtinue ipſum augmētabile. nec iſtud probat̄ eē impoſſibile. ℭ Et ideo dico breuiter aliter ad q̄ōnē ſicut innuebatur ſtatim q augmētationē eē motū cōtinuū pōt intelligi triplr̄. Uno modo q ſit ꝑpetuus ſimplr̄ ꝛ vnus numero. Continuitas. n. mot⁹ accipit̄ vno mō ꝓ ꝑpetuitate ipſi⁹ ꝛ idētitate nūerali. vt pꝫ in iſto. 8. Alio mō pōt ītelligi q augmētatio ſit motus ꝯtinu⁹ a ꝓ prin° vſq; ad vltimū terminū: ita. ſ. qḋ aliqḋ augmētabile continue augmētet̄ ſine q̄etis iterruptiōe ꝑ totū tp̄s a cui⁹ pn° incepit augeri, ꝛ itermio ceſſabit augmentari. vbi gr̄a. Si puer q prius non augebat̄ in pn° vnius anni incipiat accipere B p°opi. Cō.22. T.c.22 2°opi. T.c.23 T.c.23 T.c.5. C Augmētatio intelligit̄ cōtinua triplr̄

quantitatē ⁊ in fine illius anni acquiſiuerit illam quātita
tem poſſet aliquis putare ꝙ neceſſario in toto illo anno
ↄtinue augmētabaṭ ſine qete media. ⁊ ſic ꝑ totū inc⁹ter
mio ceſſat acqrere ſuā q̄ātitatē: ⁊ ēt hec q̄ātitas ꝑꝑ breui
loquiū pōt vocari ↄtinuitas totalis. Alio ꝑt itelligi ꝙ au
gmētatio ſit mot⁹ ↄtinu⁹ ita ꝙ ꝑ aliqḋ totuȝ tp̄s duret ſi
ne qetis interuētu. ⁊ hec pōt vocari ↄtinuitas ꝑtialis.
3p°. ¶ Tūc dico ad q̄ōnē tria. Primo ꝙ augmētatio non ē mo
tus ↄtinuus ꝑ mō. ſ. ↄtinuitate q̄ eſt ꝑpetuitas: qȝ ſi ſic eē
ſet: tūc res augmētabiles non eēnt determinate ad maxi
mam q̄ātitatē ſed hoc eſt falſum. q̄re ⁊c. Falſitas ↄſequē
T.c.4 tis apparet ꝑ Ariſt. in 2° de anima. vbi dicit ꝙ oiuȝ natu
ra ↄſtantiū ⁊c̄. Eſt. n. aliqua q̄ātitas ita magna ꝙ ſub ma
iori nō poſſet ſeruari: ⁊ ſic de oibus alijs. Et h̄ demōſtra
tum fuit in ꝑ h⁹. ⁊ ↄña eſt euidēs. Si. n. motus augmēta
tionis eēt ꝑpetu⁹: tūc ꝑ ipſum augmētabile ducaṭ ad ma
iorem magnitudinē: tūc q̄cūq3 magnitudine data adhuc
moueret ad maiorē: ⁊ ſic nō eēt determinatū ad maximū
⁊ qȝ maximū eſt illud quo nō ē mai⁹. q̄re ⁊c. Et h̄ ēt pōt
probari ꝑ rōnē ꝑius adductā: qȝ nullus mot⁹ q̄ ē de ↄ̄rio
eſt ↄtinuus ⁊ vnus numero. Opȝ. n. ꝙ mobile cū ꝑuenit
ad vnuȝ ↄ̄rioꝝ quieſcat ſub illo anteq̄3 incipiat redire ad
aliud ↄ̄rioꝝ: vt ſi aliqḋ mobile ꝑueniat de nigredine ad
albedinē: opȝ ipſum qeſcere ſub albedine anteq̄3 vadat
ad nigredinē: vt Ariſt. ſubtilr̄ demōſtrat in lr̄a inferius.
Sȝ dimitto ꝑꝑ breuitatem. Talis aūt motus nō eſt vn⁹.
numero ↄtinuus inter cui⁹ ꝑtes ē qes media: hēmus er
go iſtā ꝑpōnē ꝙ nullus motus qui ē iter ↄ̄ria eſt ↄtinuus
⁊ vnus numero. Sȝ augmētatio eſt h⁹. eſt. n. de magnitu
dine imꝑfecta ad ꝑfectā: ⁊ hec hn̄t aliqualr̄ ↄ̄rietatem. q̄
re ⁊c. Et ad hāc intētionē dixit hic Cōmē. ꝙ nō ē hic mo
Cō.23. tus ↄtinuus i veritate niſi motus localis q̄ ē velociſſim⁹
motuū. ¶ 2° dico ꝙ augmētatio non eſt ↄtinua 2° modo
3 2° ↄtinuitatis. ſ. ↄtinuitate totali: cū. n. aliqd incipit augeri
ſm aliquā q̄ātitatē in ꝑn° alicui⁹ tēporis: ⁊ in termino alī
cuius tēporis acquiſita eſt illa q̄ātitas: nō eſt neceſſe ꝙ in
q̄libet ꝑte illius tp̄is fuerit acquiſita aliq̄ particula illius
q̄ātitatis: vt ſi in fine vnius anni aliqd inuenitur maioris
q̄ātitatis digitalis q̄3 fuit in ꝑn° mō opȝ ꝙ in q̄libet ꝑte il
lius anni acqſiuerit aliquā parteȝ illi⁹ q̄ātitatis digitalis:
qȝ forte aliqua particula ē in qua non acqritur aliq̄ parti
cula illius q̄ātitatis: ⁊ cō huius pōt eſſe debilitas caloris
nālis nō potētis extēdere vel ↄuertere nutrimētū: vel ꝑt
eē defectus nutrimēti reqſiti ad augmētationē: ⁊ h̄ intel
lexit Cōmē. in. 3. hui⁹. ⁊ in iſto. 8. vt pateȝ inſpiciēti vba
Cō.7. eius. In. 3. qdē huius ſic loqtur motus augmētationis ⁊
alterationis ſunt plures mot⁹. nō. n. poſſumus dicere ꝙ
augmētū ſit vno motu de initio augmēti vſq3 ad fineȝ: ⁊
impoſſibile ē vt i toto tp̄e augmēti ſit motus. Cū enī nō
cōprehēdatur a ſenſu mot⁹. igitur augmētū de initio mo
tus ad finē cōponitur ex pluribus motib⁹ ⁊ pluribus qe
tibus. Et paucis interpoſitis ſubdit Cōmētator: qḋ ſi alī
quid augeṭ in anno ſm q̄ātitatē digitalē: remotū ē vt ille
digitus diuidaṭ ꝑ ꝑtes omnes illius anni: qm̄ minimum
tp̄s ſenſibile nō hꝫet ex eo ꝑtē ſenſibilē. ¶ Itē aliaȝ cauſā
illius diſcōtinuatiōis videṭ hic dare Cōmētator. ¶ Ad
cui⁹ euidētiā ↄſiderādū ꝙ ad augmētationeȝ reqritur vt
mā nutrimēti trāſmutetur ad formā ſubālē augēdi: ⁊ ſic
ad augmētationē neceſſaria eſt gn̄atio. vt verbi gr̄a. Si
caro dicitṛ augmētari opȝ ꝙ in mā nutrimēti gn̄etur for
ma carnis. Ulterius videṭ ſupponere Cōmēta. ꝙ anteq̄3
generetur caro maior carne minima opȝ gn̄ari carnē mi
nimam: ⁊ hoc eſt manifeſtū ꝑ ſe. Et ſupponit etiā ꝙ gn̄a
tio minime carnis ſit inſtāti. Ex quo opȝ cum inſtās non
T.c.57 cōtinuetur inſtāti. vt pȝ i. 6. hui⁹. ⁊ 4° manifeſtū ē ꝙ ille
T.c.122 gn̄ationes carnium minimarū non continuantur adinui

cem. Unde videṭ intēdere Cōmētator ꝙ augmētatio nō
oīno ſit cōtinua ſaltē q̄ātū ad gn̄ationem que requiriṭ ad
augmētationē: ⁊ hoc etiā videṭ intēdere Ariſt. in litera.
Uult. n. ꝙ lȝ q̄ātitas q̄ acqritur ꝑ augmētationē ſit diuiſi
bilis in infinitū: tn̄ eſt deuenire ad aliquā partē que tota
ſimul acqritur: ⁊ nō vna pars eius prius tp̄e q̄3 alia: vt in
augmētatione carnis deueniṭ ad carnē minimā q̄ tota ſi
mul acqritur ⁊ gn̄atur: ⁊ non vna pars eius prius tp̄e q̄3
alia: ⁊ exēplificat de cauatione lapidis ab vltima gutta.
vt pȝ iſpiciēti lr̄aȝ ⁊ cōmētū. ¶ 3° dico ꝙ augmētatio 3 3°.
bn̄ pōt eſſe cōtinua 3° mō ↄtinuitatis. ſ. ꝙ ꝑ aliqḋ tp̄s du
rat ſine quiete media. Qḋ probo. qȝ aliter augmentatio
nō eēt verus motus prout diſtinguiṭ ↄ̄ mutationē inſtā
taneam: qḋ eſt oīno icōueniēs. ⁊ ↄ̄ Ariſt. aꝑte in. 5. hui⁹ T.c.7.
vbi diuidit motū ꝑprie dictū in tres. ſ. in alteratione ⁊ loci
mutationē: ⁊ augmētū ⁊ diminutionē. Dicā ergo ꝙ aug
mētatio bn̄ pōt eē ↄtinua q̄dā ↄtinuitate partiali: vt a. ſ. ꝙ
durat ꝑ al'qḋ tp̄s ſine quietis interuētu. Cū. n. forma ſub
ſtātialis rei q̄ augeṭ vt caro gn̄ata ē in mā nutrimēti: tūc
in tp̄e ↄ̄ite illud inſtās gn̄ationis pōt nālis calor viuētis
extēdere illud totū cōpoſituȝ ex carne gn̄ata ⁊ carne ꝑeri
ſtēte: ⁊ extēdere dico extenſione totius aliqḋ tp̄s q̄tuis for
te illud ſit modicū ⁊ paruū. Et hec extēſio cōtinua eſt au
gmētatio proprie ꝑut diſtinguiṭ ab alijs motibus ⁊ mu
tationibus. De hoc aūt plenius habeṭ i q̄ōne de augmen
to quā ordinaui ⁊ cōicaui: vbi ēt declaratus ē modus ſȝ
quē ſit augmētatio: ⁊ probatū eſt ipſum nō fieri in inſtan
ti: ⁊ multa neceſſario ad hāc ſpeculationeȝ: qḋ ſi tu vide
ris: puto ꝙ te nō penitebit. ¶ Itē Ariſt. dicit in ꝑ de gn̄a T.c.25
tione. qḋ augeṭ neceſſario moueṭ localr̄: qḋ non eēt niſi
ipſa augmētatio aliquā ↄtinuitatē hꝫet. ¶ Sed ↄ̄ iſtoȝ vl Obtio.
timam videṭ eē auctoritas Cōmē. in iſto loco. dicit enim Cō.23.
iſta verba. Et cuȝ ita ſit ſicut narrauim⁹ bn̄ apparet ꝙ di
ctum Alfarabij in ꝑn° ſui libri de entib⁹ trāſmutabilib⁹.
. ſ. qḋ in diffōne motus virtualr̄ apparet ↄtinuatio eſt ſer
mo nō verus: ſȝ nō apparet niſi in motib⁹ localib⁹ ide q
bus dicitṛ hoc nomē motus ꝑncipalr̄. In alijs autē moti
bus in qbuſdā poſſibile ē: vt appareat cōtinuo. ſ. vt ꝑtes
eoꝝ inueniāṭ non diſtincte abinuicē: ⁊ in qbuſdā nō appa
ret hoc: qȝ partes illoꝝ nō inueniunṭ ſm hunc modū. er
go vī velle qḋ augmētatio nō eſt cōtinua aliquo modo.
¶ Ad hoc poſſet aliqs rn̄dere dādo auctoritatē pro au R°
ctoritate: qȝ ipſemet Cōmen. dicit in. 3. hui⁹ exꝑſſe. qḋ ex Cō.7.
diffōne motus apparet ↄtinuatio mot⁹: motus. n. qn̄ qe
ſcit erit ꝑfectio eius qḋ eſt i actu. Propter qḋ dicūt aliq
qḋ Cōmē. ſibiipſi ↄ̄dicit in iſta mā. Sed hoc abſit a no
bis dicere de ipſo: quē putem⁹ meliorē ꝑhoꝝ poſt Ari
ſto. Dicā ergo qḋ intētio Cōmē. nō ē qḋ augmētatio nul
lo mō ſit ↄtinua: ſed qḋ nō eſt cōtinua ab initio quo aug
mētabile incipit augeri poſtq̄3 nō augmētabatur vſq3 ad
finē. Et hoc manifeſte ſonant verba ei⁹ ſuperius inducta
. ſ. in motibus localibus de qbus dicitṛ hoc nomen mo
tus ꝑncipalr̄. Sed i motibus circularibus corpoꝝ cele
ſtiū ē ↄtinuitas ſȝ iſtū modū. ſ. qḋ a ꝑn° circulatiōis vſq3
ad fineȝ eius mobile ſemꝑ continue moueṭ. Silr̄ ignis
hic exn̄s ſi nō ꝑhibeatur poſtq̄3 incepit aſcēdere ſemper
aſcēdit ⁊ cōtinue moueṭ vſq3 ad finē: ⁊ ſic nulla ē ↄtra
dictio in verbis Cōmētatoris ſubtiliter intellectis. Poſ
ſumus ēt dicere qḋ Cōmentator intelligit augmētationē
nō eē ↄtinuā quantū ad gn̄ationē que ſūcedit ei mō pre
dicto qḋ in ſe nullā cōtinuitatē hꝫ. Et in iſta manifeſta cō
cordia gaudeat animus meus cū laude dei.

Omnes rōnes in ꝑn° q̄ōnis adductas ↄcedo. ꝑbāt
eni motū eſſe ↄtinuū aliq̄ ↄtinuitate. ſ. par
tiali vt ꝑus expoſitū eſt: ſȝ nō ꝑbāt ipſum eē cōtinuū. ſ.
ꝑpetuū ⁊ ſine termio: nec ↄtinuitate totali. ſ. ab initio vſq3
ad vltimū

od vltimū terminū.iō ꝛc. ¶ Ad auctē Ari.dico ꝙ ipſe intelligit augmētationē non eſſe continuā.i.infinitaꝫ a parte ante ꝛ a pte poſt vt aliqui poſuerunt:imo vult eaꝫ eē finitā a parte āte:qꝛ fuit aliqḋ iſtās tpis an̄ qḋ h̄ augmētabile nō augebat:ꝛ eſt accipe aliquā q̄ntitatē ita paruā qua minor nō acqrit actu ꝛ ſeorſū ꝛ finitā a pte poſt qꝛ puenit ad inſtās tpis vltra qḋ nō augmētat h̄ augmētabile ꝛ ad q̄ntitatē pfectiſſimā ꝛ poleꝫ:auctas ēt Cōmētatoris nō eſt ꝯ poſitionē vt manifeſtū eſt ex dictis.

¶ Similiter autē ꝛ in alteratione qualibet. Non eni ſi partibile in infinitū eſt quod alteratur:propter hoc ꝛ alteratio ꝛc. Textu cōmēti.xxiij. Queſtio.viij.

A Verit hic. Vtrū alteratio ſit diuiſibilis in infinitū. ¶ Arguit p̄ ꝙ ſic.qꝛ qḋ ē act⁹ alicuius diuiſibilis in infinitū eſt diuiſibile in infinitū. Siqdē actus diuidit diuiſione ei⁹ cui⁹ eſt actus:dūmō ſit actus ꝫ dās eē. Sed alteratio eſt actus alic⁹ diuiſibilis i infinitū.ſ.alterabilis:qḋ eſt diuiſibile in infinitū. Oē.n.qḋ mouet ꝛ p ꝯn̄s qḋ alterat
T.c.32 eſt corp⁹:vt demōſtratū ē in.6.hui⁹:ꝛ oē corp⁹ eſt diuiſi
T.c.3 bile i infinitū.6.hui⁹.q̄re ꝛc. ¶ Itē mot⁹ vere ꝯtinuus ē
T.c.3 diuiſibilis in infinitū.6.huius.ſed alteratio eſt h̄ɱ:vt pꝫ ibidem.ergo ꝛc. ¶ Itē ois motus ad formā ſuſcipiētem magis ꝛ minus videt diuidi in infinitū:qꝛ talis forma hꝫ gradus infinitos ſibiīnuicē ſuccedentes:ſꝫ alteratio proprie dicta eſt h̄ɱ:vt calefactio ꝛ frigidatio.q̄re ꝛc.
¶ Oppoſitū arguit auctoritate Ariſt.in iſto.8.qui vult ꝙ
T.c.23 alteratio multoties ſit velox:ꝛ exponitur.i.tota ſimul.ꝛ idē dicit in de ſenſu.ꝯtingit enim aliquod totum ſimul alterari:quod non eēt ſi diuideretur in infinitum.

Ad queſtionem eſt hic intelligēdū ꝙ ſicut tāgit hic Ariſt.quidā putauerunt ꝙ omnia ppetuo ꝛ ꝯtinue mouerent.ꝛ videbant intelligere ſic:ꝙ oē qḋ mouet aliquo motu p̄⁹ ſemp mouebat ꝛ poſt ſemp mouebit illo motu:ex quo ſequebatur alterationē quālibet eē ppetuā ꝛ infinitā. Cōtra hoc loquitur Ariſt.hic dicēs ꝙ nō eſt vex:non.n.eſt neceſſariū ſi illud qḋ alterat eſt diuiſibile in infinitū:ꝙ pp hoc alteratio ſit infinita:ſed velox ſit multoties. Itē motus q eſt ad ꝯriū non eſt ppetuus ſicut dicebat prius:ꝛ hoc de
T.c.23 monſtrat Ariſto.in lra. Modo alteratio ē de ꝯrio ad ꝯriū:vt cū aliquid ſanat mutat in ſanitatē ꝛ i aliud nullum p ſe.quare ꝛc. Itēꝫ videmus ſenſibilr̄ ꝙ lapis nō ſit durior neqꝫ mollior:ſꝫ manet ſub eodē gradu molliciei ꝛ duriciei aliquo tpe cū prius mollificabat aut indurabat vel poſterius.ḡ nō diceret ꝯtinuo.i.ppetuo alterari:ſꝫ ē
B icōueniēs multū ꝛ manifeſtis ambigere. ¶ Propter qḋ dico alr̄ ad q̄ōnē. Ad cui⁹ euidētiā ꝯſiderandū ꝙ alterabile cū ſit corp⁹ ē diuiſibile in infinitū:ꝛ h̄ ſupponēduꝫ ē
T.c.32 i.6.hui⁹ ꝛ ex libro de lineis idiuiſibilib⁹. Alteri⁹ itelligē
Altratio ca'2'. dū ꝙ alteratio pōt accipi dupl'r. Uno mō pro q̄litate fluētec⁹ vna pars gn̄atur poſt aliā quouſqꝫ pficiat. Alio° p fluxu ꝯtinuo quo ipſuꝫ alterabile fluit de vna pte ad aliā. ¶ Item ꝯſiderandū eſt ꝙ alterationē eſſe diuiſibilē in infinitum pōt intelligi dupl'r. Uno° q̄ntum ad ptes ipſi⁹ alterabilis ſic.ſ.ꝙ pars minor ipſi⁹ alterabilis prius tpe recipiat formam ab alterāte q̄ꝫ pars maior. ¶ Itēꝫ ꝙ alterationis ſint ptes iſinite pōt intelligi de alteratione p q̄litate fluēte ꝛ pro fluxu q̄litatꝫ. ¶ Tūc dico ad q̄ſtionēꝫ tria.
5 p°. Primo ꝙ alteratio q̄ eſt q̄litas fluēs eſt diuiſibilis in infinitū:qḋ ſic pbo.illi⁹ forme ſunt ptes iſinite cuius aliqua pars acqritur in quolibet iſtāti alicuius tpis:ꝛ ſꝫ illius q̄litatis ſm quā eſt alteratio aliq̄ pars recipit in q̄libꝫ iſtāti tēporis.q̄re ꝛc.maior eſt nota. Cuꝫ.n.cuiuſlibet tēporis ſint inſtātia infinita.vt pꝫ in 6° h⁹ neceſſario alic⁹ qualita T.c.76
tis ſunt ptes infinite:cuius q̄litatis aliqua ps acqritur i quolibet inſtāti alicuius tpis:ꝛ minor ēt ꝯceditur. Nam cuꝫ aliquid continue alterat in aliquo tēpore ipſum alterabile in quolibet iſtāti illius tēporis recipit aliqueꝫ partem illius qualitatis ſucceſſiue. Alteratio.n.pprie dicta Altratio
eſt gn̄one vnius partis poſt aliā partē illius qualitatis ad gd eſt
quā tendit alteratio donec pficiat ꝛ ſit in actu,vt pꝫ p
Cōmē.3° hui⁹. Vtrū aūt iſtaꝝ partiū prior remaneat ad Cō.7.
ueniēte poſteriori aut corrūpatur:ita ꝙ hec pars ſit ſuppoſita:h̄ dubiū eſt ꝛ viſum fuit in.5.intellige ꝙ nō ſunt in actu diſtinctionis:ſed bn̄ ſunt i actu pſentialitatis. Sciēdū tn̄ ē ꝙ ſicut illud qḋ mouet cōtinue localiter in quolibet inſtāti tēporis in quo ꝯtinue mouetur non eſt i ſpacio ſibi equali niſi in potētia.vt pꝫ in iſto 8°. Sic dū aliqd continue alterat in quolibet inſtāti tēporis in quo continue alterat nō eſt ſub gradu forme vel ſub pte forme niſi in potētia. Cū aūt terminatus eſt motus:tūc ē actu ſub
aliq̄ pte q̄litatis illi⁹.vt pꝫ in 6°. ¶ Et p hoc pꝫ ſolo ad il Obiio
lud qḋ poſſet dici:poſſet.n.aliquis dicere qḋ in infinitis nō eſt vltimū:ꝛ in iſtis gradibus vel ptibus forme deuenitur ad vltimū:cum alteratio termināt.ergo ꝛc. Dicen R°.
dum ꝙ in infinitis ſm ꝙ infinita ſunt non eſt p̄m̄ nec vltimū:mō ptes q̄litatis que ſunt in po° in alterato:dū continuo alterat ſunt in potētia iſinite:ꝛ iō in ipſis non ē accipere p̄mā nec vltimā:ſed ptes que ſunt in actu non ſūt iſinite:ꝛ iō in ipſis eſt accipe vltimā aliquo mōdo. Et ſile eſt ſicut de linea recta finita i qua ſunt iſinita puncta continuātia ꝛ in eis non eſt p̄m̄ nec vltimū. Sed vtrū ſit dare primā partē illius qualitatis multū eſt dubiū:de hoc autem hꝫ videri in.6.vbi q̄ritur an in motu ſit p̄m̄ mutatuꝫ eē a parte ante. ¶ Scḋo dico qḋ alteratio q̄ eſt fluxus q̄ 2 2°
litatis ꝯtinuus eſt diuiſibilis i infinitū in ſuas partes:ꝛ qa oē ꝯtinuū eſt diuiſibile in iſinitū.vt pꝫ.6.hui⁹.talis autē
fluxus ē ꝯtinuus vt manifeſtū eſt.q̄re ꝛc. ¶ Tertio dico T.c.3
qḋ alteratio non ē diuiſibilis in infinitū ſm ptes alterabi 2 3°.
les ſic intelligēdo qḋ ſemp prius tpe vna pars.ſ.minor recipiat q̄litatē agētis q̄ꝫ pars maior. Qḋ ſic probant aliq̄ qꝛ ſi ſic eſſet:tūc ois alteratio eſſet infinita a pte an̄ ꝛ nūq̄ꝫ incepiſſet:ſed hoc eſt manifeſtū impoſſe:ſenſibilr̄.n.apparet qḋ ignis incipit calefacere aquā cū prius non calefaceret eā:ꝛ hoc non indiget pbatione apud aliquē idoneum pbantē.ſed ꝯn̄a pbat.qꝛ ipſuꝫ alterabile cū ſit corpus ꝯtinuū eſt diuiſibile in iſinitū in partes:quaruꝫ vna eſt minor alia.i.qḋ q̄cūqꝫ parte data ꝯtingit dare minorē ꝛ illa minorē:ꝛ ſic ſemp.hoc aūt pꝫ in demōſtratis i 6°. Si igit ſemp eſſet neceſſe cū aliqḋ dꝫ alterari qḋ ps minor alterabilis prius tpe alteretur q̄ꝫ maior.adhuc pars illius tpis minoris.ꝛ ſic ſemp:tūc in infinitū eſſet temp⁹ alterationis qḋ eſt ipoſſibile.verbi gr̄a. Sit aliqḋ alterabile decē pedū. Si dicas qḋ prius tēpore neceſſe eſt alterari mediū illius q̄ꝫ totū:ꝛ adhuc prius tēpore medium illius mediū:ꝛ ſic ſemp.ꝛ tūc nunq̄ꝫ perueniet ad partē q̄ ſit accipe minorē dico exiſtem in toto.ſeq̄tur qḋ nūq̄ꝫ perueniet ad finē illius alterationis. ¶ Sed rō forte adhuc non ſufficit:qꝛ videret eodē mō pcedere de motu locali ad probādū qḋ mobile non ſemp prius tēpore ptrāſit partem minorē ſpatij q̄ꝫ maiorē. Et tn̄ dicit Ariſt. qḋ ratiōnabiliter nāqꝫ loci mutationes in medio prius attigūt:ꝛ idē Rō 3' 2.
habetur ex 6° huius. ¶ Et ideo pōt adduci alia ratio q̄ tangebatur prius. Nam illud alterabile dꝫ ſimul totuꝫ alterari modo p̄ppoſito ſuper quod totum obtinet ipſuꝫ alterans.hec videtur manifeſta:ſꝫ eſt accipe aliquā pteꝫ ſup quā totam ſimul obtinet ipſum alterans:vt cū ignis obtinet ſup aliquā totā partē aque.ergo ꝛc. Et ſi hoc nō

ſufficit adducatur aliasqꝫ iſta pars debet ſimul tota alte-
alia rō. rari ſub qua minori nō pōt ſaluari q̃litas ſenſibilis: ſeor-
ſum diuiſim: hec eſt euidens: ſed aliqua pars alterabilis
eſt ita parua ſub qua minori non pōt ſaluari qualitas ad
quā eſt alteratio: ſaluari dico ſeorſum ꝛ diuiſim: quelibꝫ
enim forma naturalis eſt determinata ad minimū: vt pꝫ
t.cō.36 pmo huius. ergo ꝛc. maior ꝓpoſitio eſt manifeſta: ſi enim
ſit aliq̄ pars aque ita parua ꝙ ſub minori nō pōt ſeruare
caliditas: tūc igne approximato ſufficiēter aut illa tota ſi
mul recipit caliditatē: aut vna ps eius prius tpe quam to
tuꝫ. Si pmo mō: habet ꝓpoſitū. Si 2° mō. ergo cū pars
ſit minor toto in minori poterat ſeruari caliditas: cuius
oppoſitum ponebať. ꝛ ſic pꝫ maior: minor aūt ſupponiť
ex p huius. Et hec quidē rō forte eſt demōſtratiua. Non
ergo putandū eſt alterationē eſſe diuiſibilē in infinitū ſm
partes alterabilis. Sic intelligendo ꝙ ſemꝑ pars minor
prius alterať q̄ꝫ maior: ꝗ: imo pueniť ad aliquā ptē altera
bilis ita paruam ꝙ vna pars eius ſimul cū alia ꝛ nō pus
tpe incipit recipe ab agēte. Et hec eſt plane intētio Ariſt.
totuꝫ ſiť alterať. in iſto loco vbi ſic dicit. Nō.n. ſi in īfinitū diuiſibile ē qđ
alteratur ꝑ ꝑ hoc alteratio ſupple eſt ꝑpetua: ſed velox ſit
multotiens. i. ſimul modo pmiſſo. hoc idē ipſe intellexit in
de ſenſu ꝛ ſenſato vbi ſic dicit. ꝯtingit enim ſimul ꝛ nō di
midiuꝫ alterari velut aquā totā ſimul coagulari. Simul
itaqꝫ contingit alterari ꝓpter vnionē pꝛioꝛitatis ꝛ poſte
rioritatis tpalis in partibus alterabilis: non vna pus tpe
incipiat alterari q̄ꝫ alia: ꝛ hoc eſt qđ ſubdit: ꝛ nō dimidiū
pus: nō tñ ſic ſimul ꝯtigit alterari ꝙ oēs gradus aut par
tes qualitatis ſimul acqrantur: ita ꝙ ly ſimul. dicat pua-
tionem ſucceſſionis vnius ptis ad aliā: ꝗ: imo neceſſario oꝫ
ꝙ vna pars ſucceдat alteri: vel non eēt alteratio ꝓprie di
cta: nec motus verus: ſed motus indiuiſibilis. imaginor
ḡ ꝙ cum alterans appropinquat alterabili eſt accipe ali-
quam partē illius alterabilis ita paruā ꝙ in minori non
poſſet ſaluari q̄litas inducēda ſeorſum ꝛ diuiſim: ꝛ tunc
ipſum agēs obtinet ſup totā illā partem: ꝛ in illa tota ſi-
mul: ꝛ nō pus tpe in vna eius parte q̄ꝫ in alia incipit eſſe
forma illa ꝛ recipiť: poſtmodū illa eadē pars trāſmutať
vlterius ad gradū perfectiorē ſiue prior remanet ſiue nō.
Pꝫ igitur ꝙ alteratio nō eſt diuiſibilis in infinitū ſm par
tes alterabilis diuiſibilis dico in infinituꝫ in partes ſuc-
Motus hꝫ du-plices partes. ceſſiuas: quarū vna tēpore ſit prior alia. ¶ Conſiderādū
eſt diligēter ꝙ ſicut tāgit Cōmē. in 4° hui⁹. cōmēto. 100.
Motus hꝫ duplices partes. quaſdā enim hꝫ ptes q̄ ſūt
ſimul: ita ꝙ vna exiſtē eſt alia: ſicut cum aliqđ cōtinuum
mouetť: vna pars motus q̄ eſt in vna parte illius cōtinui
ſimul eſt cū illa parte mot⁹ que eſt in alia: ꝛ ſm hoc diciť
T.c.8 in 5° metaphy. ꝙ ꝯtinuū eſt illud cuius motus ē vnus. i.
indiuiſibilis ſm tēpus. Alias aūt partes ſuccedentes: q̄
rum. ſ. vna eſt prior tpe ꝛ alia poſterior: modo non inten
do negare quin alteratio ſit diuiſibilis in infinitū ſm diui
Alťatio ē diſibiľ ſionem partiuꝫ alterabilis: diuiſibilis dico in ptes que ſi-
mul ſunt: imo hoc eſt neceſſariuꝫ. aliter totum alterabile
nō alteraret. Sed volo dicere vt pluries expoſui ꝙ nō ē
diuiſibilis in partes ſuccedētes: ita ꝙ vna pars alterabi-
lis pus tpe recipiat q̄ꝫ alia: ꝛ pars illius q̄ꝫ illa tota. ꝛ ſic
in infinitū: imo deuenitur ad partē que tota ſimul incipit
alterari: ꝛ non dimidium tempore prius.

L Omnes rationes in pncipio q̄ōnis adductas conce
do ſm ꝙ ꝓcedūt. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad p-
mam cū diciť ꝙ eſt actus ꝛc. iſta rō bene cōcludit altera
tionē diuidi in infinitū in ptes q̄ ſunt ſimul ꝛ in potentia
ſm diuiſionē mobilis in infinituꝫ in ptes in potētia. Sed
ꝙ ſit diuiſibilis in infinitū ſm diuiſionē partium mobilis
in partes ſuccedentes nō ꝯcludit. ¶ Ad aliaꝫ cum diciť
motus vere ꝯtinuus ꝛc. Concedo ꝙ eſt diuiſibilis in infi
nitū ſm partes ſuas ꝓprias: ſꝫ non rōne partiū mobilis
eo. ſ. ꝙ vna pars neceſſario pus tpe alteretur q̄ꝫ alia. Sꝫ hoc
bene ꝯtingeret aliqñ. ſ. cuꝫ vna pars ſit melius diſpoſita
ad calefactionē q̄ꝫ alia. verbi grā. Cum vna pars ligni eſt
melius diſpoſita ad calefactionē q̄ꝫ alia: tunc pus tpe alte
ratur q̄ꝫ illa: ſed hoc nō eſt neceſſarium in oibus. ¶ Ad illaꝫ
cū dꝫ ille motus q eſt ad formā ꝛc. Concedo ꝙ talis mo
tus eſt diuiſibilis in īfinitū ſm partes ſuas in potētia: ꝗ ta
lis. n. forma hꝫ gradus īfinitos in po°. vt dꝫ. ꝛ probatū ē
prius: ꝛ diuiſibilitas hec ꝯceſſa eſt in pōne: ſed nō ſeqtur
ꝙ diuidatur in īfinitū ſm partes mobilis ſibi ſuccedētes
in recipiēdo q̄litatē: ſic. ſ. ꝙ ſemꝑ ps minor p⁹ tpe recipi
at formā ſeu q̄litatē q̄ꝫ maior: ꝛ hāc diſiōnē ſm ꝯtactuꝫ
agētis: ꝙ ꝑ tāto verū eſt: ꝗ ipꝫ alterās nō pus tpe tāgit
partē minorē q̄ꝫ maiorē: dico vltimo deueniet ad taleꝫ
partē quā totā ſimul tāgit ei iprimendo ſuā qualitatē vt A
ſepedictū eſt. ¶ Auctoritas Ariſt. nō eſt ꝯtra dicta: ſicut
pꝫ inſpicienti poſitionē: ꝛ hec eſt bona ſup multas.

¶ Mouentiū igiť ꝛ eorū que mouenť ꝛc.
Quodcunqꝫ eni ipſum a ſeipſo mouetur
natura moueť vt quodlibet animaliuꝫ: mo
veť enim ipſum animal a ſeipſo ꝛc. Textu
cōmenti. xxvij. Queſtio. ix

Q Ueritur hic pmo. Utrū aial moueat ſeipſū. A
¶ Arguitur p̄ ꝙ nō. ꝗ illud ꝙ moueť a pn
cipio extriſeco nō mouet ſeipm: qđ eni mo
uet ſeipm moueť a pn° itriſeco. vt vult Ari.
hic. Sed aial mouetur ab extrinſeco pn°: ꝗ
mouetur ab appetibili. vt pꝫ 3° de aia. vt puta a nutrimē t.cō.50
to aut aliqđ h⁹: ꝛ iſtud eſt extriſecuꝫ. q̄re ꝛc. ¶ Itē ſi ani
mal moueret ſeipſum: tūc idē ſimul eſſet in actu ꝛ i potē
tia reſpectu eiuſdē: qđ videť impoſſibile: cū illa ſint val
de oppoſita. vt vult Cōmē. in prohemio de aia. ꝛ Ariſt. Cō.6.
hꝫ pro impoſſibili i iſto 8°. ꝛ pꝫ ꝯñā. ꝗ mouēs eſt i actu T.c.32
vt pꝫ i. 3. hui⁹. ſemp eni eſtimabiť ſpēs aliqua mouēs: T.c.18
qđ aūt mouetur eſt in po° cū motus ſit actus entis in po
tentia ſm ꝙ h⁹. 3° hui⁹. ergo ꝛc. ¶ Itē ſi ſic eēt: tūc ani T.c.6
mal eēt diuiſibile in duas partes: quarū vna eſſet per ſe
mouēs ꝛ alia ꝑ ſe mota: ꝛ hoc ꝓꝫ p Ari. in iſto. 8. hoc T.c.41
enim mō ꝛ non alio pōt aliqd mouere ſeipſum. Sꝫ illud
eſt impoſſibile. probatio: ꝗ aut ille ptes eſſent eēntiales. ſ.
mā ꝛ forma: ita. ſ. ꝙ forma eēt mouēs ꝛ mā mota: aut eſ
ſent partes q̄ꝫtitatiue. non p̄ mō: ꝗ ſic graue inaiatū mo
ueret ſeipſum cū ſit diuiſibile in māꝫ ꝛ formā: ꝛ hoc ē ꝯ.
Ariſt. hic. vbi dicit ꝙ mouere ſeipſum propriū eſt aiato
rum: ꝛ adhuc mā nō pōt eſſe ꝙ moueať: ꝗ qđ moueť ē
ens actu. 5. huius. mā aūt quātuꝫ eſt de ſe eſt in pura po T.c.8
tētia. nec ſiľr forma mouet: ꝗ mouēs eſt ens actu vt cōi
ter diciť. forma aūt nō eſt ens actu cū ſit act⁹. quare ꝛc.
Nec eſt dicēduꝫ qđ iſte ſint partes q̄ꝫtitatiue: ꝗ ſimiliter
graue in actu moueret ſe cū hēat diuerſas partes q̄ꝫtita
tiuas: ꝛ adhuc oēs partes quantitatiue aialis ſunt eiuſdē
rōnis cum ſint eiuſdē forme. ſ. aie. ergo non eſt ratio q̄re
vna ſit mouēs ꝛ alia ſit mota. quare ꝛc.
¶ Oppoſitū arguiť auctē Ariſto. ꝛ Cōmen. in litera.

Dicendum breuiter qđ animal mouet ſeipſum: qđ
ꝓbať rōne Ariſt. in lra. Nam oē qđ B
hꝫ duas partes: quarū vna eſt per ſe mouēs ꝛ alia per ſe
mota mouet ſeipm. hoc eni mō pōt aliquid per ſe moue
re ſeipſum ꝛ nō aliter. vt demōſtrat Ariſt. in iſto. 8° i il- T.c.41
lo capitulo. neceſſe igiť ē omne qđ mouetur: ſed animal
eſt h⁹. In declinatione aūt huius minoris ꝓpoſitionis ē
hīi difficultas. Dicūt. n. aliqui qđ ille partes aialis: qua
rum vna eſt per ſe mouēs: ꝛ alia per ſe mota nō ſunt aia

ꝛ corpus

⁊ corpus ꝓpter rõnem ꝑus inductã.tũ qꝛ aĩa eſt actus ⁊ nõ ens actu:mouere aũt debetur enti actu ⁊ non actu:
poſiti o. ſed ſcḋm eī vt aſſerũt:tum qꝛ corpus qḋ eſt altera pars eſſentialis aĩalis eſt pꝛima que eſt ens de ſe pura potẽtia:⁊
T.c.8. iſta nõ eſt per ſe ſubm alicuius motus ꝑ vt hꝫ in quinto.
¶ Dicũt ergo iſti ꝙ ille partes aĩalis:quaꝝ vna ẽ mouẽs
Partes ⁊ alia mota ſunt partes quantitatiue:quarũ vna eſt cõpo
motiue. ſita ex corpore ⁊ aĩa.eſt.n.in corpore aĩalis vna pars.ſ.in medio corporis vel cordis q̃ eſt inter dextrũ ⁊ ſiniſtrũ:⁊ ante ⁊ retro ⁊ ſurſum ⁊ deorſũ.⁊ in hac parte ꝑncipalr ẽ virtus motiua:⁊ iſtã dicũt eſſe ꝑm mouens in aĩali:⁊ alie partes ſunt mote ꝑ calorẽ ⁊ ſpũs qui mittũtur eis ab iſta
Impꝛo/ parte.¶ Sed ſine dubio iſta eſt ꝯ Commẽta.plane i iſto
batio. 8° vbi vult ꝙ mouẽs in aĩalibus eſt aĩa ⁊ ipſum corpus ẽ
Cõ.7. motũ:nec põt dici ꝙ per aĩam Cõmẽ.intelligat iſtã ptem qñtitatiuã.ſ.mediũ parietẽ cordis in quo ꝑncipalr eſt virtus motiua:⁊ per corpus alias ptes intelligat.hec.n.
Cõ.28. nõ eſt intẽtio Cõmẽ.vt pꝫ inſpicienti verba eius in iſto cõ° vbi ſic loqtur.nullus enim dubitat qḋ aĩal moueť ab aĩa ⁊ ꝙ aĩa eſt motor ⁊ corpus eſt motũ:ſed latet quõ eſt diſtinctus eꝫ.in eis q̃ moueť ab extrinſeco.ſ.qꝛ in iſtis apparet manifeſte ꝙ motor eſt diſtinctus a moto.Et paucis interpoſitis ſubdit Cõmẽ.Et eſt intelligendũ hic poſitionem in eẽ non diſtõnẽ in diffõne.Motorẽ eni in aĩalibus eẽ diſtinctũ a moto ſcḋm diffõnẽ manifeſtũ eſt per ſe.
Sed ignotũ eſt vtrũ diſtinguať vel nõ diſtinguať in eſſe mõ ſi ꝑ aĩam intelligeret partem q̃ititatiuã nõ eẽt veꝝ ꝙ dicit.qꝛ notũ eſt qḋ vna pars q̃titatiua aĩalis eſt diſtincta ab alia i eſſe:⁊ ta qḋ eẽ vnius nõ eſt eẽ alterius vt manife
Cõ.30. ſtum ẽ ꝑ ſe.¶ Itẽ in alio cõmẽto ſup illã partẽ. ampli⁹ quõ ꝯtinuũ.dicit Cõmẽ.ſic.motor enim oꝫ eẽ diſtinctus a moto:aut ſcḋm diffõnẽ ⁊ eẽ ſimul ſicut illa q̃ mouenť ab extrinſeco:aut ſcḋm diffõnẽ tm̃ ſicut in brutibus aĩas. Aĩa enim q̃ eſt motor in eis diſtinguiť a corpore:qḋ eſt motũ ſcḋm diffõnẽ:ılꝫ non diſtinguať ſcḋm eẽ.ſ.ꝙ impoſſibile eſt corpus eſſe ſine aĩa ⁊ aĩaꝫ ſine corpore niſi equoce.ex quibus verbis manifeſtũ eſt Cõmentatorẽ intelligere qḋ aĩa eſt motor corporis.aĩa dico que eſt forma ⁊ actus ipſius. hec enim eſt de qua ꝓprie verũ eſt ipſam non diſtingui a corpore ſcḋm eẽ:ſicut ⁊ alie forme mãles nõ ſunt diſtincte
T.c.12 ſcḋm eẽ a ſuis ſubis.vt hꝫ in.2.phi⁹.¶ Iteꝫ iſta ẽ intentio
T.c.37 Cõmẽtatoris in.2.de aĩa.cap.illo.quare ꝑmũ de alimento.vbi oſtẽdit ex intẽtiõe aĩaꝫ eẽ cãꝫ corpis viuẽtis ſicut vñ ꝑncipiũ mot⁹:⁊ ꝑ cãm vñ ꝑncipiũ motus ſemꝑ ꝯſueuit intelligere cãm mouẽtẽ ⁊ efficientẽ motũ.vt pꝫ.2.phi
T.c.29 ſicos.⁊ in 2° de gñatione.⁊ ꝑ meta ⁊ ibi dicit Cõmen.hec verba.cũ declarauit aĩam eẽ cauſã ſcḋm formã ⁊ ſcḋm finẽ. Declarauit eã eſſe cauſam mouẽtẽ ſcḋm oẽs modos mot⁹ ſiue veros ſiue exiſtimatos oĩs mot⁹.Ecce ſi itelligis latinum ꝙ aĩa eſt cã mouẽs.attñ loquitur de aĩa q̃ eſt cauſa ſcḋm formã ⁊ finẽ.ſ.q̃ eſt actus ꝑmus corporis.Vñ pꝫ qḋ iſti ꝯdicũt Ariſt.⁊ Cõmẽtatori.¶ Sꝫ dico vlterius qḋ ipſi ꝯdicũt rõni euidenti.Et arguiť ſic.Illud ẽ ꝑmũ ſubiectũ alicui⁹ accñtis cui ineſt illud accñs non per aliqḋ alteruꝫ ꝑncipalr:⁊ cuicũqꝫ ineſt ineſt ꝑ ipſum.hãc hꝫo ab Ariſt.ꝑ poſt.in cap.de acceptione vlis.Sꝫ ipſi aĩe aĩalis ineſt virtus motiua motu localĩ nõ ꝑ aliqḋ alteꝝ ꝑncipaliter.⁊ cuicũqꝫ ineſt illa virtus ineſt ꝑ nãꝫ aĩe ꝑncipalr.Si eni illa ṽtus ineſt corpori aĩalis ⁊ cõpoſito h̃ eſt rõne aĩe ꝑncipalr:vt oẽs ꝯcedũt.ꝗ aĩa hꝫ per ſe:⁊ ꝑ ipſam ṽtutẽ motiuã ſcḋm locũ:⁊ tale eſt ꝑncipiũ intriſecũ mouẽs ipſi⁹ aĩalis:vt manifeſtũ ẽ cuilibꝫ intelligẽti.ꝗ ⁊c.¶ Itẽ ſi illa pars q̃titatiua aĩalis cõpoſita ex corpore ⁊ aĩa eẽt ꝑmum ⁊ ꝑncipale mouẽs intrinſecũ ipſius aĩalis vel aliaruꝫ partiũ:tunc ſeqtur ꝙ mã ꝑma eſſet per ſe motiua:ꝙ ẽ omnino abſurdũ:⁊ dico ꝑ ſe.i.per ſuĩ nãm.pꝛobo ꝯñam.qñcũqꝫ

aliqḋ accidẽs debetur alicui ſubo cõpoſito per ſe ⁊ pꝛimo:opꝫ ꝙ conueniat cuilibet eius parti ꝑ ſe:iꝫ non ꝑ iſtã recipio pro manifeſto ⁊ alſ eã pꝛobaui:remoui quaſdaꝫ qõnes tactas contra eã.ſ.in qõne de gñatione forme ſubſtantialis.Si igiť totũ ex mã pꝛima ⁊ ipſa aĩa eſt per ſe ⁊ ꝑmo motiuũ aĩalis:tunc cũ ipſa mã ꝑma ſit pars huius cõpoſiti neceſſario ſequereť ꝙ mã pꝛima eſſet per ſe motiua:qḋ eſt abſurdũ:qꝛ ſemꝑ exiſtimabitur ſpẽs aliq̃ mouens.ꝫ.hoĩs ergo relinqtur ꝙ illa pars q̃titatiua non
ſit ꝑm⁹ mouẽs intrinſecum ipſius aĩalis.vñ non relinqť aliud niſi ipſa aĩa.⁊ hoc mihi videtur eẽ tenẽdũ pro conſtanti.aĩal igiť ſic eſt intelligẽduꝫ eſſe mouẽs ſeipſum.qꝛ cõpoſitũ eſt ex duabus partibus:quarũ vna eſt ꝑ ſe mouens.ſ.aĩa:⁊ reliqua per ſe mobilis.ſ.corpus. T.c.18 Aĩa eſt motiua aĩalis.

Ad pꝛimam rõnẽ cũ dicit.illud qḋ mouetur ⁊c. C
Dico ꝙ verũ eſt ſi ſic moueatur ab extrinſeco mouẽte ꝙ nullo mõ ab intrinſeco.Et cũ dicit ꝙ aĩal moueť ab extrinſeco.Põt dici ꝙ veruꝫ eſt tanq̃ꝫ a mouẽte remoto.ſ.ab appetibili ⁊ ꝯtinẽte:ſed ab intrinſeco ꝑm⁹ mouetur vt a motore ꝓpinquo:⁊ h̃ ſufficit.¶ Cõ
ſiderandum tñ ꝙ ipſum aĩal nõ ita ꝓpꝛie ⁊ ꝑfecte mouet ſeipſum:ſicut celũ:qꝛ celũ moueť a motore q non moueť ab extrinſeco aliquo.Aĩal aũt mouetur a motore q mouetur ab extriſeco.ſ.ab aliquo appetibili motu ipꝛopꝛie dicto:⁊ ab ipſo ꝯtinẽte bñ mouetur motu pꝛopꝛie dicto ſaltẽ per accñs.vt docet Ari.in iſto 8°.qꝛ ⁊c.¶ Ad aliũ dico ꝙ idẽ eſſe in actu ⁊ in potentia reſpectu eiuſdẽ ⁊ ſcḋm idẽ ſiũ ⁊ ſilr:eſt ipoſſibile:ſed rõne diuerſoꝝ bñ eſt poſſibile.⁊ ſic eſt in ꝓpoſito.Naꝫ ipſum aĩal eſt in actu reſpectu motus rõne aĩe ⁊ eſt in potentia reſpectu corporis:⁊ hec ſunt diuerſa.q̃re ⁊c.¶ Notandum tñ ꝙ alr cõponiť graue inaĩatũ vt lapis ex forma ⁊ mã:⁊ aliter aĩal ex corpore ⁊ aĩa.naꝫ lapis ſic cõponiť ex mã ⁊ forma ꝙ in ipſa mã lapidis non eſt aliq̃ virtus lapidis ſeu inclinatio ſufficiens ad aliũ motũ a motu ad quẽ grauitas ipm inclinat: q̃uis.ſ.in ipſa mã lapidis ſit aliqd leuitatis rõne ignis ⁊ aeris:tñ eſt adeo diminutũ ꝙ non ſufficit ad mouendum ſurſum.¶ Sꝫ in ipſo corpore aĩalis bñ ẽ virtus ſiue inclinatio nãlis ad aliũ motũ ab illo quo moueť ab aĩa.ſ.grauitas elemẽti dñantis in ipſo q̃ bñ ſufficeret ad mouẽdũ ipſum corpus deorſum ſi ſibiipſi relinqretur.Cũ igiť dicit Cõmẽ.lapidẽ eſſe cõpoſitũ ex grauitate ⁊ mã pꝛima: ſicut per grauitatẽ non intelligit ipſaꝫ eẽntiã mãe pꝛime: qm̃ preter formaꝫ lapidis pꝛopꝛiã ſunt in ipſo forme ſubſtãtiales elẽtoꝝ ⁊ forma gñalis:ſed intelligit taleꝫ mãm que nullã hꝫ inclinationem ſufficiẽtem ad aliuꝫ motum. In aĩali ẽ duplex virtus motiua
¶ Ad aliã dico ꝙ partes aĩalis quarũ vna eſt mouẽs ⁊ alia mota ſunt aĩa ⁊ corp⁹.Et cũ diciť de aĩa ꝙ nõ poteſt eſſe mouẽs:qꝛ mouẽs debꝫ eſſe ens actu.Dico hic ꝙ ens Ens actu ca' 2°
actu põt accipi dupl̃r q̃tũ ad ꝓpoſitũ ſpectat.Vno mõ accipiť ens actu pro ente ꝑ ſe ſubſiſtẽte:⁊ qḋ nõ vniť alteri ſcḋm eẽ:⁊ de h̃ nõ eſt dubiũ quin illo mõ dicať ens actu. Alio mõ ꝓut diſtinguitur ꝯtra ens qḋ eſt pure potentia paſſiua:ita vt dicať ens actu eſſe ens:qḋ nõ eſt pure potẽtia paſſiua.⁊ ſic forma etiã põt dici ens actu.Et hoc volet Ariſt.i 2° de aĩa.cãp de diffõne aĩe.vbi dicit ꝙ ens ⁊ vnũ Cõ.7. Foĩa dẽ ens actu
cum multiplr dicatur ꝙ ꝓpꝛie eſt:⁊ eſt actus:qḋ non eſſet ſi actus nullo mõ eſſet ens actu.vñ dico ꝙ forma ⁊ actus põt dici ⁊ diciť ens actu ꝓut ens actu diſtinguitur cõtra ens qḋ eſt pura potẽtia:non quidẽ ens actu ꝑ parteꝫ ſui ſicut cõpoſitũ:ſed ens actu.ſ.ſeipſo ⁊ non alia forma:⁊ modo cũ diciť ꝙ mouẽs oꝫ eſſe ens actu per ſe ſubſiſtens:ſicut ſuppoſitũ ẽ dico ꝙ nõ opꝫ.Si aũt accipiať ens actu ꝓut diſtinguiť ꝯ ens pure potẽtia h̃ eſt verũ.Et h̃ modo forma eſt ens actu:qꝛ ipſa non eſt ens pure potẽtia:ſicut nec ens in pure potẽtia eſt actus:⁊ ideo forma bñ põt eẽ

per ſe mouēs.ſ.per ſui nām:⁊ ſic intelligit A ꝛ.vt manifeſtum eſt inſpicienti. Dicit enim. ſemp eſtimabitur aliqua ſpēs mouēs.ſpēs aūt ⁊ forma ſunt idē.⁊ in 2ᵒ de gñatio
T.c.5 ne.dicit Ar.ſic.māe.n.pati ⁊ moueri:mouere aūt ⁊ facere ſunt alterius potētie.ſ.forme:vt oēs exponūt. Bñ tamen verū eſt ꝙ forma nālis non mouet vt motor per ſe ſubſiſtēs:qꝛ nec ipſa per ſe ſubſiſtit:ſed mouet ꝑ ſui nām ꝑexiſtēs tñ in alio.nec eſt remotū quin aliqd conueniat alicui ꝑ ſe ꝑmo:⁊ non ꝯuenit ei niſi exñti in aliquo alio: vt triāgulus h꞉ tres angulos ⁊c.⁊ tñ hoc nō h꞉ ꝑ ſe ſub
Aīa eſt cē pᵒ ꝑ ſe mo uēs aīal ſiſtens:qꝛ nec per ſe ſubſiſtit ſed in alio. Cōcedo igr̄ aīaꝫ eſſe eāꝫ ꝑmā ꝑ ſe intrinſecā mouētē ipſum aīal. ¶ Et qḋ dicit Cōmē.in.4.celi.ꝙ in aīalibꝰ mouēs ⁊ motū ſunt diſtincta ſm pōnem:aīa aūt non eſt diſtincta a corpore ſm poſitionē. Dicēdū ꝙ ipſe itelligit de ꝑmo mouēte corporeo non de mouente ſimplr̄ ꝑ intrinſeco:eſt enim in aīali qdaꝫ pars qītitatiua que ē pᵐ mouēs corporeū diſtincta quodāmodo ſm pōnem ⁊ ſm diſpōnem accidētalem ab alijs ꝑtibus:⁊ hoc nō inuenit̄ in lapide. nec in alijs grauibus ⁊ leuibꝰ inaīatis:quoꝝ ꝑtes ſunt eiuſdeꝫ diſpōnis
Corpus aīal h꞉ aliā formā ſbalē ab aīa naturalr̄:⁊ iō vna nō ē ibi mouēs pᵐ magis qꝫ alia. ¶ Qꝫ aūt addit̄ de mā ꝙ nō poſſit eē mota ꝑ ſe:difficilis eſt: tñ dico breuiter ad pñs ꝙ corpus qḋ ē pars eēntialis animalis diſtincta eēntialr̄ ab ipſa aīa non eſt ipſa mā prima ſine oī actu ſubali:imo eſt quoddam ens actu compoſitum ex mā ꝑma ⁊ forma ſine actu ſubſtātiali alia ab aīa realr̄ ꝑ cuius actualitatē pōt ſubijci motui ⁊ in hoc differt cōpoſitio aīalis ex corpore ⁊ aīa a compoſitione lapidis ex mā ⁊ forma. vt dicit Cōmē.in 4ᵒ celi. Lapis.n.ſuple inquātū eſt quoddā mobile motu recto componitur ex mā ⁊ forma ꝑma:eꝫ de aīalibꝰ que cōponuntur ex corpore ⁊ aīa:mō ſine dubio ſi corpus ex quo cōponit̄ aīal non hēret aliquā formā ſubalē ꝑter aīam:tūc in nullo eēt ſic eꝫ hic ⁊ ibi.nā ſicut corpꝰ aīalis h꞉ diſpōnes proprias acꝫntales ſic ⁊ mā lapidis. Concedo ergo in aīali eē aliaꝫ formā ſubalē ꝑter aīam ſpecificā quā ꝯſeqtur virtus motiua. ¶ Et tu dices ergo ꝯcedis gradus formarum ⁊ pluralitatē in eodē indiuiduo:certe dico ꝙ hoc eſt verum ⁊c aliās probaui ſeorſum ⁊ dixi ad ea q̄ in ꝯtrariuꝫ huic obijciunt̄:⁊ puto iſtā fuiſſe intētionē Ar.⁊ Cōmētatoris vt ibidē patuit:⁊ imo illa poſitio aliqñ fuit famoſa apud oēs antiquiores:ſed poſt tp̄s Alberti ⁊ Thome aliquātuluꝫ facta eſt improbabilis ꝓpter eorūꝫ famoſitateꝫ:⁊ ꝓpter quaſdeꝫ rōnes eorum ſuꝑficiales:quas ipſi adduxerunt contra iſtā poſitionē. Et forte iteruꝫ reuertet̄ ꝓbabilitas eius cum viſa fuerit efficacia rationū eius ⁊ debilitas rationum ipſam improbantium. Queſtio.x.

A Onſequēter q̄ritur. Utruꝫ motus aīalis ſit nālis. ¶ Argr̄ ꝑ ꝙ non.qꝛ motus volūtarius nō ē nālis. Sꝫ motus aīalis ē hꝫ.ḡ ⁊c. maior pꝫ.qꝛ motus nālis eſt ab appetitu nāli:volūtarius aūt ab appetitu aīali. Iſti autē appetitus ex oppoſito diſtinguunt̄ ſm Cōmē.in ꝑmo ⁊
Cō.81. .2.huius.⁊ minor apparet.nā motus aīalis ē ꝑ cognitio
Cō.49. nem ⁊ deſideriū.vt pꝫ.3.de aīa ⁊ de motibꝰ animalium.
T.c.44 ¶ Itē motus q eſt a pnᵒ extrinſeco nō ē nālis:cū motus
⁊ cō.48 nālis ſit a natura:⁊ nā ē pnᵐ intriſecū.2ᵒ huius. Sed mo
T.cō.3 tus aīalis eſt ab extrinſeco pnᵒ.ſ.ab appetibil.vt pꝫ 3ᵒ de
T.c.44 anima.⁊ a ꝯtinēte.vt habet̄ in iſto 8ᵒ.ergo ⁊c. ¶ Itē mo
T.cō.8 tus ꝯ nālem inclinationē mobilis non eſt nālis.h eſt euidens ex ꝑmo celi ⁊ mūdi.⁊ 4ᵒ. Sꝫ motus aīalis ē hꝫ.ani
T.c.22 mal enim qñqꝫ mouet̄ ſurſum.⁊ hoc eſt ꝯtra nāleꝫ inclinationē corporis cum ſit graue.ergo ⁊c. ¶ Itē motꝰ nā
T.c.38 lis eſt ad vnam differētiaꝫ poſitionis.vt pꝫ in.2.de aīa.⁊
T.c.22 4ᵒ celi. Sꝫ motus animalis eſt ad plures vt ad ſurſum ⁊ deorſum:ante ⁊ retro:dextrum ⁊ ſiniſtrum.

¶ Oppoſitū vult Ar.in lr̄a. Et arguitur rōne.qꝛ oīs res naturalis habet motum naturalē vt manifeſtum eſt.animal aūt eſt huiuſmodi cū ſit res nālis.ergo ⁊c. t.cō.27

Ad queſtionem eſt intelligēdū ꝙ motꝰ nālis ꝯſiderat̄ dupl'r.vnoᵒ ꝓut diſtinguit̄ ꝯ violētū.ſ.vt dicat̄ motus nālis motus oīs qui nō eſt violētus. Alioᵒ accipit̄ motus nālis ꝓut diſtiguit̄ ꝯ volūtariū ſeu appetitiuum:⁊ hec diſtinctio eſt famoſa ſatis:⁊ colligit̄ ex dictis A ꝛ. Nā i ꝑmo celi capit motū nālem:vt diſtinguit̄ ꝯ violētū vt manifeſtū eſt inſpicienti ibidē ⁊ ſilr̄ in.3.huius.accipit nām vt diſtinguit̄ ꝯ violētum. Sed motū nālem vt diſtinguit̄ ꝯtra volūtariū accipit in pnᵒ ſcḋi huius.vbi dicit ꝙ eorum q̄ ſunt:alia ſunt a nā:alia vo ꝑ alias cauſas ⁊ intendit ꝑ cauſas alias voluntatem vel caſum:vt Cōmē dicit.ergo eē a volūtate diſtiguitur ꝯtra eē a natura ⁊ eꝫ.⁊ ꝑ ꝯſequēs moueri a volūtate diſtinguitur ꝯtra moueri a natura.ꝑ ꝯuenietē ſimilitudinem. ¶ Tunc dico ad qōneꝫ duo.ꝑ ꝙ motus aīalis non ē nālis ꝓut nāle diſtinguit̄ ꝯ volūtariuꝫ:qꝛ ille motꝰ q eſt ꝑ cognitionē ⁊ deſideriū exñtia in eo qḋ mouet̄:⁊ē volūtarius.hoc enim itelligimus ꝑ motū volūtariū gñaliter. Sꝫ motus aīalis eſt ꝑ cognitionē ⁊ deſideriū exiſtētis in aīali.vt pꝫ in.3.de aīa.vbi dicit̄ videtur aūt hec mouentia appetitus ⁊ intelligentia practica.⁊ alibi dicit parum poſt. Oino qdē igit̄ ſit appetitiuū aīal ſit ſuſpiuus motiuū.ḡ ⁊c. ¶ 2ᵒ dico ꝙ motꝰ aīalis eſt nālis ſm ꝙ nāle diſtinguit̄ ꝯ violētū:⁊ hec demōſtrat Cōmē.i iſto cap ſic. Oē qḋ mouet̄ a pnᵒ qḋ eſt in eo mouet̄ ꝑ nāꝫ.hoc pꝫ ꝑ diffinitionē nāe in qua poſituꝫ eſt pnᵐ mouendi ⁊ quieſcendi in eo in quo ē ⁊ diffō ꝯuertitur cū diffinito. vt pꝫ. Sed qḋ mouetur ꝑ nāꝫ mouet̄ naturalr̄. h ē manifeſtū qꝛ qḋ mouet̄ a pnᵒ qḋ eſt in eo mouet̄ nālr̄:⁊ ſic pꝫ maior.ſed minor ei ꝓbatur:qꝛ qḋ mouet̄ a ſe mouet̄ a pnᵒ quod ē in eo:hoc eſt manifeſtū:ſed aīal mouetur ex ſe vt manifeſtū eſt.ergo mouet̄ a pnᵒ qḋ eſt i eo:⁊ ſic ſequitur ꝙ mouetur nāliter.⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ motꝰ eius eſt nālis.⁊ hāc rationē quaſi totā ponit Cōmē.lꝫ non eodē ordine.⁊ dicit ꝙ ipſa habet̄ ex potētia ſermonū Ar.q̄re ⁊c. ¶ Sed notandū ꝙ corpus aīalis duplicē h꞉ diſpoſitionē q̄ꝫtum ad pñs ſpectat.eſt enim graue ex nā elemēti ꝑdominātis in ipſo.ſ.terre q̄ debet̄ proprie miſto.vt pꝫ.2.de gñatione.hꝫ ēt diſpōnem ꝓpriaꝫ q appropriatur aīe motiue ſm locū.ſ.talē figurā ⁊ talē ꝯiūctionē partiū ⁊ mollitiē ⁊ inflexibilitatē.⁊ hec que requntur ad motū localē:ſicut pōt videri in partibus ꝯtinuis ad motū aīalium:contingit aūt vbi dicit Cōmē.ꝙ aīa mouet corpus ad illā differētiā pōnis ad quā inclinat̄ corpus ꝑ nām elnti predominantis in ipſo:vt aīa mouet corpus deorſum:⁊ tūc nālitas ꝯiūget̄ in eo ex motore ⁊ moto:vt dicit Cōmētator. Aliqñ contingit ꝙ aīa mouet corpus ad vbi ad cuꝰ contrarium h꞉ corpus nālē inclinationē.vt cū aīal ſaltat ſurſum. Et tūc ille motus corpis ab aīa erit nō nālis ſaltem ipſi corpi vt graue eſt:lꝫ forte ſit nālis ei vt ē ſubīm aīe.i. vt diſpoſitū eſt ad talē motum recipiendum ab aīa:quicquid tñ ſit de motu ſurſū:certū ē ꝙ motus aīalis ꝓceſſiuus q nō ē recte ad ſurſuꝫ:nec oino deorſuꝫ ſꝫ q̄ſi mouet̄ meᵒ mōꝫ:cū ſit nālis ipſi corpi aīalis inq̄ꝫtū eſt diſpoſitiuū aīe motiue:vnuſqſqꝫ.n.actus in poᵒ exñte ⁊ ꝓpria materia aptꝰ natꝰ eſt fieri:ſicut dicit Ar.in.2.de aīa. Ex dictis enīꝫ ꝯcludit Cōmē.q̄ſi correlarie ꝙ ſi inueniat̄ aliqḋ motū exceſſiue ꝑ formā pnᵐ i eo:ita ꝙ i corpe nō ē aliqḋ pnᵐ motiuū ꝯriū aīe:tūc illḋ motū erit motū nāliter ⁊ ſimpliciter.ſ.ꝑ aīam ⁊ corpꝰ:vt declaratū eſt de corpe celi.

B Motus nālr̄ capr̄ dupl'r.
T.c.8.⁊12.
T.c.3
T.cō.1.
ꝯ pᵒ.
T.c.48
ꝯ 2ᵒ
Cō.27
Diſpoſitio corporis aīal ē duplex.
T.c.69
Cō.27.
T.c.26
Cō.27.

Ad primam rōneꝫ pꝫ ex diſtōne poſita in ſolōne qōnis. ¶ Ad 2ᵐ cū dicitur motus a pnᵒ extrinſeco ⁊c. Uerum eſt ſi eſt imediate a principio

extrinſeco: ſed ſi mediate ab intrinſeco pōt eſſe nālis: ⁊ ſic eſt hic. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad aliā pꝫ ꝑ dicta. cū dicit᷑ motus q̄ eſt ꝯ nālē inclinationē. Uerū eſt vt ſic. ⁊ cū dicit᷑ ꝙ motus aīalis ab aīa eſt ꝯ nālē iclinationē mobilis. Dico ꝙ aliq̄ñ eſt ꝯ nālē iclinationē mobilis vt graue eſt: tñ nō ſemꝑ eſt ꝯ naturalē inclinationē corporis vt diſpoſitum ⁊ appropriatum ſubm aīe motiue ſm̄ locū vt dictuꝫ eſt.
¶ Ad vltimum patet ex dictis.

¶ Et nāqꝫ ipſa a ſeipſis ponere ipoſſibile ē. animalis eni hoc eſt ⁊ animatoꝝ propriū. Textu cōmen. xxix. Queſtio. xi.

A Conſequēter q̄ritur. Utrū graue inaiatū moueat ſeipm: vt lapis aut terra ⁊ hꝰ oīa. Et ſimilr itelligit᷑ de leui inaiato: vt ignis ⁊ aer.
¶ Arguit᷑ ꝙ ꝙ ſic. q: illō ꝙ mouet᷑ nālr a ſeipſo mouet᷑. graue inaiatū mouet᷑ nāliter: ergo ⁊c. Maior ꝓbat᷑. qe ꝙ mouet᷑ nāliter mouet᷑ a pn° intrinſeco: cū natura ſit pn° intriſecū: ⁊ qō mouet᷑ a pncipio intrinſeco mouet᷑ a ſeipſo. ergo qō mouetur naturaliter mouetur a ſeipſo. ⁊ ꝑ ꝯñs mouet ſeipſum. Et minor ꝯceditur ab oībus: lapis enim nāliter deſcēdit deorſū: ⁊ naturalr omne graue mouetur deorſum: ⁊ leue ſurſum:
T. cō. 6. vt pꝫ. 4. celi ⁊ mundi. ⁊ pmo meteoroꝝ. ¶ Itē illud qō diuidit᷑ in partē mouentē ⁊ partē motā mouet ſeipm. vt
T. c. 28 pꝫ in iſto 8°. Sed graue inaiatū eſt hꝰ. diuidit᷑. n. in māꝫ ⁊ formā: ⁊ forma eſt mouēs ⁊ mā res mota. vt dicit Cō-
Cō. 71. mētator in 4° huius. ¶ Et ſi dicas ad hoc ꝙ mā grauis nō pōt eē illud qō ꝑ ſe mouet᷑ deorſū. q: qō mouet᷑ dꝫ eē ens actu: ⁊ ipſa mā grauis non dꝫ eē ens actu: ꝯ h̄ eſt: q2 aīal dicit᷑ mouere ſeipſum: eo ꝙ diuidit᷑ in corpus ⁊ i animam: qō eſt ꝑs aīalis diſtincta ꝯ aīam ⁊ nō eſt aliqō ens diſtinctū ꝑter aīam vt cōiter dr̄. ergo ſilr i ꝓpoſito: q̄uis mā que eſt pars lapidis nō ſit ens actu ꝑter formaꝫ eius ſubalē poterit tñ eē per ſe mota: ſicut aīa eſt ꝑ ſe mouēs nō obſtāte ꝙ ipſa ſit actꝰ. Sic forma lapidis poterit eſſe per ſe mouēs vt videt᷑. ¶ Itē lapis deſcendens deorſum remoto detinente: aut mouet᷑ a ſeipſo: aut ab alio ꝑ ſufficientem diuiſionē. nō ab alio: q: aut mouetur a generante: aut a remouēte prohibēs: aut a medio moto. puta ab aere in quo mouet᷑. Nō a gñante: q: ꝯtigit ꝙ cū lapis deſcēdit deorſum ⁊ gñans qō gñauit ipſum eſt corruptū: ⁊ tale nō mouet: q: ſemꝑ exiſtimabit᷑ ipēs aliqua mouens.
T. c. 18 3° huius. Nec a remouēte ꝓhibēs: q: mouēs ꝓpinquuꝫ dꝫ ſil eē cū moto qō mouet: ⁊ nō remouēs prohibēs non eſt ibi ſimul cū lapide: immo diſtāt abinuicē per aerem medium vt vi ad ſenſum. Nec ē dicēduꝫ ꝙ mouet᷑ a medio moto: q: ipm mediū non mouet᷑ in tali motu: niſi ab ipſo graui: ita ꝙ graue mouet mediū: ⁊ nō corpꝰ nō mouet niſi prius moueat᷑. ḡ lapis ꝑus nālr moueret᷑ q̄ꝫ mediū: ⁊ ſic motꝰ medij eſt nāliter poſterior motu lapidis. cā aūt nō eſt nāliter poſterior cāto ſuo. ḡ mediū per ſui motum nō cauſat motū grauis. relinq̄tur ḡ ꝙ motꝰ grauis ē ab ipſo graui tāq̄ꝫ ab imediato mouēte: ⁊ ſic graue mouet ſeipꝫ.
¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. vult eni hic ꝙ graue inanimatum non mouet ſeipſum. ⁊ idē dicit Cōmentator: ⁊ omnes alij expoſitores fere.

B **Ad intellectum** q̄ōnis conſiderandū ē ꝙ motus. vt hꝫ in 3° huꝰ. ē actus entis in po° ſm̄ ꝙ hꝰ. Et hanc diffōnē inq̄ſiuit Ariſt. i 3°
T. cō. 6. huius. aliqd aūt eſſe in po° ad aliquam actioneꝫ cōtingit
Cō. 31. duplr. vt docet Cōmē. in iſto cap. Uno mō aliquid eſt in
Aliqd ē i po° ad actionē duplr. potētia ad aliquā actionē: ita ꝙ ille actus nō ſtatim conſequitur formā aut materiā illꝰ ſubiecti: ⁊ remoto quocunq̄ ipedimēto: vt aqua eſt in potētia ad motū ⁊ ad vbi ſurſum: ſic ꝙ vbi ſurſum nō ſtatim cōſeq̄tur formā aque remoto quocūq̄ impedimēto extriſeco: immo nullo exñte extrinſeco impedimēto poſſibile eſt ipſam aquaꝫ nō moueri ſurſum. Silr autē ⁊ in alijs multis. Et hec potentia vocatur ſpāliter potētia eſſentialis ſm̄ Cōmentatorem. Alio mō aliqō ſubiectū eſt in potētia ad aliqueꝫ actū: ſic ꝙ lꝫ careat illo actu: tñ iſte actus ſtatim ꝯſeq̄tur formaꝫ illius ſubiecti: niſi aliqō extrinſecū prohibeat: aut niſi aliquod deficiat: ⁊ illa potētia dicit᷑ accñtalis. Prima q̄deꝫ potentia dicitur eēntialis forte pro tanto: q: ſubiecto habenti talē potētiam deficit actuꝫ: ⁊ forma quā ꝯſequitur actus ad quē cōſequitur illa potentia: vt ipſi aque q̄ꝫdiu eſt aqua deficit forma quam cōſeq̄tur motus ſurſum: vel co q̄ꝫdiu eſt aqua nō trāſmutata ab aliquo extriſeco. Secūda vō potētia dicitur accñtalis pro tāto: q: ſubm hñs illam potētiam nō caret forma in eēntia ſua quaꝫ ſtatim ꝯſequitur talis motus: ſed ꝑuatur illo actu per aliqō ipedimētū ſibi accidēs. ¶ Ad propoſitū ergo ſpecialius de ſcēdēdo poſſumus dicere ꝙ ad motuꝫ grauis qui eſt deſcendere ad vbi deorſuꝫ duplex eſt potētia. ſ. potētia eēntialis ⁊ potentia accidentalis. Potentia quidem eſſentialis ad hunc motum eſt illa que eſt in aliquo ſubiecto cui deficit eēntia quam cōſequitur ille motus: ⁊ vt ignis eſt in potētia eēntiali ad motū deorſum. q: caret eſſentia ⁊ forma ⁊ virtute quā ꝯſequitur ille motus. ſ. grauitate: imo ēt hꝫ formam oppoſitā: puta leuitatē: ⁊ eꝫ de terra ⁊ aq̄ ad motū ſurſum: ⁊ iſta potētia eſſentialis ad motū ſurſū exiſtit in mā ex qua gñatur ipſum graue. ſ. aere: aut igne: aut aliquo hꝰ corpore leui. Potētia aūt accidētalis ad illum motū eſt qui ē in ſubō hñte actu illaꝫ formā ⁊ virtutem quā cōſeq̄tur talis motus: eſt tñ ꝑuatum illo motu ꝑ aliqō impedimētū extrinſecū vt lapis ſurſuꝫ detētus ꝑ colūnam. Silr in alijs hꝰ: ⁊ illa priuatio eſt violenta ipſi lapidi: ⁊ nō ſeq̄tur eius ꝓpriam nāam: ⁊ vt nām ipſius ignis cōſequitur priuatio motus deorſuꝫ ſi nature ꝓprie relinquatur. Et vt ſit ad vnū dicere: potētia eēntialis ē in ſubiecto qō nō ſolū eſt potentia ad motū: ſed ad aliquā eēntiam que eſt pn° illius motus. Potentia autē accidentalis ē in ſubiecto qō non amplius eſt in potētia ad eēntiaꝫ aliquam req̄ſitam ad illū motum. ¶ Tunc ergo cum q̄ritur vtrū graue inanimatū moueat ſeipſum. Reſpondet᷑ ꝙ ipſum graue nō mouet ſeipſum de potētia eēntiali ad actum: ſed immo ipſuꝫ generans qō gñat graue eſt illud qō agit talē motū ad quē erat potētia eēntialis. Cuius probatio eſt hec. Illud qō dat formā alicuius rei dat omnia accidētia ꝑ ſe cōſequētia formā illā: hec recipit᷑ pro manifeſta. Illud eniꝫ qō dat formā hominis dat riſibilitateꝫ ⁊ perceptibilitatē diſcipline que cōſeq̄tur formam illaꝫ. Similiter ⁊ in alijs: ſed ipſum generās graue dat formā grauis. h̄ eſt manifeſtū: ⁊ motus aūt grauis deorſuꝫ eſt accidens ſtatim cōſequēs ipſam formā grauis niſi aliquid ipediat. igit᷑ ipſū generās dat ⁊ efficit talē motū grauis.
¶ Et cōfirmatur iſta ratio. q: illud qō reducit potētiam eēntialē ad actū ad quē eſt illa potētia mouet illud qō ē in tali potētia hec eſt manifeſta: ſed generās reducit potentiam eſſentialē ad actum que q̄dem potentia eſſentialis erat ad motū grauis. Illa enim potētia preexiſtebat i illa materia ex qua gñatur graue: vt ſi graue generatur ex aere potētia eſſentialis ad motū illū quo mouet᷑ ipſū graue preexiſtebat in ipſo aere. Similr aūt ⁊ in alijs. Cōſtat autē ꝙ generās eſt illud qō reducit graue de potentia eſſentiali ad actum. ¶ Hanc aūt concluſionem concedo cū Ariſt. ⁊ Cōmētatore: ⁊ cū alijs expoſitoribꝰ Ariſ. Sed vtrū ipſum generās ſit cauſa actiua imediata illꝰ motus aut forma ipſius moti vel virtus eius. hoc eſt bene dubium: ⁊ de hoc ſiet queſtio ſpālis. cōcederem igit᷑ ꝙ frigidū cōdenſans facit aquaꝫ ex aere: ⁊ illud idem ē

Po° eēntialis.

Po° accidētal.

Po° ad motū g̃uis eſt duplex.

ꝯ R°.

cauſa agens illum motum quo aqua deſcendit deorſuz.
Sed vtruz ſit cauſa agēs omnino imediata aut ipſa gra/
C uitas aque generate. dubium eſt ⁊ inquiret̄ poſt. ¶ Si
De mo/ aūt queritur de motu grauis in actu prout ad ipſum eſt
tu grauis potētia accidētalis. verbi gratia. Cum lapis eſt ſurſum ⁊
deorſuz remoto prohibente deſcendit deorſum. Utrū tūc ipſuz
opi' p'. graue moueat ſeipſum. de hoc eſt magna difficultas ⁊ di
ẽ R'. uerſitas inter doctores. Et dicūt plurimi ⁊ quaſi omnes
ꝙ hꝰ graue ſm actum exiſtens in potentia accidētali ad
vbi deorſum nō mouet ſeipſum per ſe: ſed ſoluz per acci
dens: quod probāt. Si moueret ſeipſuz per ſe: tūc opor
teret ꝙ eſſet diuiſibile per ſe: ⁊ in partē per ſe mouentem
T.c.28 ⁊ in partē per ſe motā: ſm Ariſto. in iſto. 8. hoc autez ē
impoſſibile: ſicut pz in litera. Naz ille partes aut eēnt par
tes quātitatiue ipſius grauis aut partes eēntiales. p ſuf/
ficiētē diuiſionē. Non partes quātitatiue: q: partes quā/
titatiue ⁊ ſm qualitatem ſunt vnius diſpōnis ⁊ virtutis.
Unde nulla eſt ratio: quare vna eēt mouēs per ſe: ⁊ alia
per ſe mota. Nec partes eſſentiales: q: dēs partes eſſen/
tiales ſunt forma ⁊ materia prima: mā aūt prima nō po/
teſt eſſe p ſe mota: cū ſit ens in pura potētia: ⁊ nullaz reſi
ſtentiam hz ad mouēs. Semp enim dz eē reſiſtētia. vt ac
T.c.71 cipit Cōmē. 4. huius. ergo ipſum graue nō mouet ſeipm
per ſe. Tūc arguitur vlterius. cōſtat ꝙ graue in actu ſur/
ſum exiſtēs remoto detinēte mouetur deorſuz: aut ergo
mouetur a gñante: aut a remouēte prohibēs. nō a gñan/
te nec a remouēte prohibēs: q: cōtingit ꝙ dum lapis de
ſcēdit deorſuz ipm gñans qđ gñauit lapidē ē corruptū: ⁊
ſic nō mouet. Et ſilr illō qđ remouit ꝓhibēs pt eē corru/
ptum dum lapis mouetur deorſum. ergo nulluz iſtoruz
mouet ipſuz graue. quare relinqtur ꝙ ipſummet mouet
ſeipſum. non per ſe: vt probatū ē. ergo per accidēs. Et ſi
quis concederet eis ꝙ ipſum mediuz eſt illud qđ mouet
graue: tūc haberent intētum: q: ipſum mediū nō mouet
graue: niſi q: ꝑus mouetur a graui. ⁊ ſic iteruz graue mo
uet ſeipſuz p accidēs. Modus autē ſm quē contingit eſt
iſte. ipſuz graue remoto detinēte mouet mediū: puta ipz
aerē aut aquā a qua continetur. ⁊ ideo neceſſario ipz gra
ue mouet̄ moto medio. Et exēplificant ſm Cōmen. i 4°
celi ⁊ mūdi. homo exñs in naui ⁊ mouēs ipſam nauē mo
uet ſeipſum: ⁊ hoc per accidēs. ſic in propoſito ſuo mo
do. ⁊ dicūt iſtam eē intentionē Ariſto. ⁊ Cōmētatoris in
iſto 8° ⁊. 3. ⁊. 4. celi ⁊ mūdi. ¶ Et ſi dicatur iſtis ꝙ cauſa
Obtio per accidēs reducit̄ ad cauſaz per ſe. vt ſatis pz ex 2° hu
T.c.66 ius. ſi ergo ipſum graue facit ⁊ cauſat ſuum motū per ac
cidēs: oportz hꝰ i motu eē cām aliquaz per ſe. ⁊ remanet
q̄ſtio de iſta cauſa q̄ ſit. Et ipſi poſſent reſpondere ꝙ cāz
R°. per accidēs reduci ad cām per ſe: pōt intelligi dupliciter.
Uno mō ꝙ illa cā per ſe ſit p ſe cauſa illiꝰ eiuſdē effectꝰ.
Cuius cā eſt illa cauſa per accidēs: ⁊ ħ nō eſt verū: fortu
na enim ⁊ caſus ſunt cauſe p accñs. vt patuit in 2° huius.
⁊ non reducūtur ad cauſas per ſe q̄ ſint cauſe p ſe illoruz
T.c.52 effectuū: qui ſunt a cauſa ⁊ a fortuna. Alio modo pōt itel
ligi ꝙ cauſa que eſt cauſa per accidens reducitur ad cām
per ſe que eſt cā illius effectus vel alicuius alterius effe/
ctus quē concomitatur effectus illius cauſe per accidēs.
q hoc eſt verū. Modo ipſum graue qđ eſt cauſa per acci/
dens ſui motus bñ reducit̄ ad cāz per ſe que eſt cā alicu
ius alterius effectus. ipz eni graue eſt p ſe cā motus me
dij ⁊ ipſum motū medij cōſequitur motus grauis. ¶ Et
poſſet obijci ⁊ forte inſolubiliter: q: mī lz cauſa p accidēs
que eſt caſus aut fortuna non reducat̄ ad aliquaz cām p
ſe illius effectus: tñ alia cauſa accidētalis alicuiꝰ effectus
p ſe reduceret̄ in aliquā cāz per ſe: hmiꝰ autē fides eſt ex
inductione. Aperiēs. n. feneſtram que eſt cauſa p accidēs
illuminationis reducitur ad cām per ſe agētem lumē. ſ.
ad corpus luminoſum. ſilr ſi muſicus edificat per accñs
reducit̄ necīu ad edificationē que eſt per ſe cā agens ⁊c.
Et dicūt vlterius: q: cum hoc ꝙ ipſum graue ſit in potē
tia accidētali ſolum ad talem motū: nullo modo indiget
mouente quod per ſe ſit cauſa ipſius motus. Sz ſufficit
motor vel cauſa per accidens modo predicto. Dicunt er
go iſti ꝙ graue actu per ſe mouet medium: ⁊ medium aūt
motum mouet ipſum graue: non quidem per ſe: ſed p ac
cidēs: ſi enim medium per ſui motum p ſe moueret̄ gra
ue cum ipſum graue ſit cauſa per ſe motus: mouet enim
medium eſſentialiter per Commentatorez in ſcđo celi ⁊
mundi. ſequitur neceſſario ꝙ graue moueret ſeipſum de
orſum per ſe: quia quicquid ē cauſa cauſe per ſe eſt cauſa
cauſati: tūc igitur ipſum graue cū ſit per ſe cauſa motus
aeris. Si motus aeris eſt per ſe cauſa motus grauis: ne/
ceſſe eſt ꝙ ipſuz graue ſit per ſe cauſa ſui motꝰ: qđ iſti ha
bent pro impoſſibili. nullam ergo cauſam p ſe motꝰ gra/
uis in actu dicūt eſſe querendam. eo ꝙ ſit ſolum in potē
tia accidētali ad talē motum. ¶ Sed iſtud mihi multuz Impro/
videtur difficile: q: omnis effectus per ſe intentus ab ali baꝰ pme
quo ⁊ per ſe receptus in aliqua potentia per ſe ordinata opinio.
ad ipſum indiget aliquo agente p ſe. Sed deſcenſus gra
uis in actu ad vbi deorſum eſt quidam effectus per ſe in
tentus a natura ipſius grauis hoc videtur manifeſtum.
Et probat̄. q: conſtat ꝙ ipſum graue actu exiſtēs ſurſum
nāliter mouet̄ ⁊ appetit ⁊ intendit vbi deorſum cū ſit eiꝰ
ꝑfectio ⁊ complementum ſm Ariſt. in iſto capl'o vbi di T.c.32
cit ꝙ graui eē eſt alicubi eſſe ⁊ ſurſum: ⁊ cū aūt non poſſit
fieri in vbi deorſuz ſine deſcēſu: vt manifeſtū eſt: oportet
ꝙ p ſe intēdat ⁊ appetat naturaliter deſcēdere deorſum.
Deſcēſus itaqz grauis in actu eſt quidā effectus p ſe in/
tentus ab aliqua natura: ⁊ cū hoc recipit̄ in aliq̄ potētia
per ſe. i. per ſui eēntiam ordinatam ad ipſum: q: certū eſt
ꝙ ipſum graue actu habet potētiaz receptiuā illius mo
tus. Aliter eniz reciperetur: impoſſibile recipiꝫ cū ille po
tentia nō ordinetur ad receptionez illius motꝰ p aliquod
aliud: relinqtur ꝙ per ſe ordinat̄ ad illius receptionem.
Quare aūt dicitur potentia accidētalis dictuz eſt prius ⁊
videbitur poſt. ergo ille motus indiget agente per ſe. De
tur enim ꝙ non depēdeat ab aliquo per ſe agente: non eſ
ſet per ſe intentus. Si dicatur ꝙ ſit per ſe intētū ab ipſo
graui per ſuam potētiam receptiuam ⁊ aptitudinē natu/
ralem: tūc cū omni per ſe potētie receptiue correſpōdeat
actiuam: oportet ei aſſignare aliquam potētiaz actiuā. er
go motus grauis in actu indiget agēte per ſe: cuiꝰ oppo/
ſitum dicebatur ab iſtis. ¶ Itē quando aliqua ſunt eiuſ/
dem ſpeciei ſpecialiſſime. ſi vnum illorum neceſſario in
diget agente per ſe: ⁊ reliquum. Hanc recipio pro mani/
feſta: ſz motus grauis ſi mouetur de potētia eſſentiali ad
actū: ⁊ motus eius cuz mouetur de potentia accidentali
ſunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime: cum ſint ad vnum vbi ſz
ſpeciem: ⁊ motus grauis de potētia eēntiali indiget mo/
uente per ſe vt conceditur. ergo ⁊ alius. ¶ Item omnis
effectus qui non eſt caſualis ⁊ fortuitus eſt per ſe intētus
ab aliquo. Hec videtur manifeſta ex. 2. phyſicorum. Sz T.c.48
deſcenſus grauis in actu non ē caſualis nec fortuitus vt
omnes concedūt. immo eſt naturalis. ergo per ſe eſt intē
tus. ⁊ per conſequens indiget agente per ſe. ¶ Item for
tius: omnis motus qui eſt a natura ē ab aliquo principio
per ſe: ſz omnis motus naturalis ē a natura. ergo ⁊c. ma
ior eſt manifeſta. q: natura eſt per ſe principiū ⁊ cauſa. vt
patet in. 2. huius. ergo omnis motus q eſt a natura ē ab T.cō. 3
aliquo ꝑncipio p ſe. minor etiam patet. Naz eodē modo
motus naturalis qdē eſt a natura. ergo ſeqtur ꝯcluſio. ſ.
ꝙ omnis motus nālis eſt ab aliquo per ſe ꝑncipio. Sed
deſcenſus grauis in actu eſt motus naturalis ⁊ vt oēs
concedūt.

concedūt.ergo ⁊c.Iſte deſcēſus eſt ab aliquo per ſe prin
cipio.aut ergo a pn° per ſe actiuo aut paſſiuo aut vtroq̄.
Si p̄ ⁊ 3m habeo ꝓpoſitū.ſi 2° adhuc habeo ꝓpoſitū.
Nā pn° p ſe paſſiuo correſpondet actiuū pnm p ſe ⁊ econ
T.cō.17 uerſo:vt oēs cōfitētur:⁊ habetur in.5.metaph.caplo de
poteſtate.Si ergo deſcenſus grauis ſm actū indiget pn
cipio per ſe paſſiuo ſeu receptiuo:nec̄io ⁊ indiget pn° per
ſe actiuo ⁊ hoc eſt qd̄ volumꝰ.Et hanc rationem reputo
D Opi.2a demōſtratiuam.non eſt ergo bene dcm̄ q̄ graue in actu
īdigeat ſolū agēte motū eius per accidēs ⁊ nullo modo
per ſe.¶Alij aūt dicunt aliter ⁊ ponūt q̄ ipſum graue i
actu quando eſt in potētia accidentali ad motum deorſū
non habet in ſe aliquā virtutē actiuam ſui motus:ſz vir
tus actiua huius motus grauis deorſū eſt virtus ipſius
loci naturalis grauis.ſ.loci deorſum.Primū ꝓbāt:quia
nihil agit in illud qd̄ eſt indiſtinctū ab eo ſm ſubſtātiam.
hanc habent pro vera.Sed hoc contingeret ſi ipſum gra
ue ageret ſuū motum deorſum per aliquā virtutē exiſten
tem in eo.Nam illa virtus agēs non poſſet eē in vna par
te ipſius grauis determinata ⁊ alia ab illa parte in qua re
cipitur motus:ideo q̄ oēs partes q̄titatiue ipſius gra
uis:ſunt eiuſdē rationis ⁊ nature:vnde non eſt ratio qua
re vna pars habeat virtutē actiuam ſui motus:⁊ alia pars
habeat virtutē receptiuam.⁊ ſic relinquitur q̄ illa virtus
agens motum grauis ageret ipm̄ in illa eadē parte gra
uis in qua eēt vel reciperet:⁊ ſic agens non eſſet diſtinctū
a ſubiecto et recipiente:quod eſt inconueniēs.¶Scdm̄
etiam ꝓbatur per hoc q2 motꝰ grauis quanto ꝓpinquior
eſt centro tanto fortior eſt ⁊ velocior:quod nō videt̄ cō
tingere ꝓpter maiorem grauitatē:ſed ſolum ex virtute
loci cui ꝓpinquus ſit ipm̄ graue.Sic igit̄ ipm̄ graue nō
mouet ſeipſum nec eſt de nūo eorum que mouētur ab in
trinſeco:ſed ab extrinſeco.ſ.a virtute loci naturalis.⁊ di
cunt q̄ ille motus collocatur ſub illo motu ab extrīſeco
T.cō.10 qui vocatur tractus:de quo loquitur Ariſto.in.7.huius,
ita q̄ virtutes ipſius loci naturalis ipſius grauis trahūt
graue ad ſe ⁊ facit ipm̄ deſcendere deorſum.ipm̄ aūt gra
E ue ſic motum ⁊ attractum mouet medium in quo eſt di
uidendo ipm̄:⁊ pro tanto dicitur mouere ſeipſum:vt di
cunt.ſ.q2 mouēdo aliud per ſe mouet ſe per accidēs.Et
Opi.3a hanc ſniam attribuunt Ariſto.⁊ Cōmentatori.¶Alijs
vo non placet iſta via:imo ipſam dicunt eſſe cōtra Phm̄.
⁊ Commentatorem in multis locis.Contra Ariſto.pro
tanto quia vbi ipſe inquiſiuit ex intentione cauſam mo
T.c.29 tus talis.ſ.in iſto.8.⁊ in.4.celi.nunq̄ inuenit̄ dixiſſe iſtā
cauſam.ſ.virtutem naturalem ipſius loci naturalis:vt
manifeſtum eſt conſideranti per totum.Item Ariſto.in
T.c.30 4.celi ⁊ mundi aſſignat differentiā inter grauia ⁊ leuia:
⁊ alia quedam mobilia ſicut ſanabile ⁊ augmentabile:
quia huiuſmodi.ſ.graue ⁊ leue videntur habere in ſeip
ſis principiū tranſmutationis.hec autem non:ſed ab ex
tra ⁊ non eſt intelligendū principiū paſſiuū ſolum:quia ī
hoc non differunt grauia ⁊ leuia ab alijs.¶Item ſi vir
tus naturalis loci eſſet cauſa effectiua motus grauis ſe
quitur ſi ponerentur plures mūdi q̄ graue ſm nām ſuā
haberet tantam conuenientiam cū medio alterius mun
di:ſicut cū medio huius mūdi.ex hoc non ſeqtur q̄ gra
ue equalr̄ motum moueretur ad mediū alterius mūdi
ſicut ad medium huius mundi:imo propter propinqui
tatem eius ad medium mūdi huius:ipm̄ citius mouebi
tur ad mediū huius mūdi q̄ȝ ad medium alterius mun
di:quod eſt remotius ab eo.virtus enī quecunq̄ tracti
ua ⁊ actiua naturali actione ceteris paribꝰ efficacius agit
in propinquū quā in remotum.⁊ hoc etiam concedunt
iſti:vt patet in ſua ratione ſecūde concluſionis prius po
ſite:ipſū ergo graue non equaliter moueretur ad mediū

alterius mundi:ſicut ad mediū huius mūdi:quod eſt cō
tra Ariſto.ibidē aperte.⁊ contra Cōmentatorē qui vo
lunt q̄ propinqtas aut remotio nihil facit ad hoc q̄ gra
ue moueatur ad mediū huius mundi vel alterius.Sed
diuerſitas motuū iſtoꝝ non eſt niſi per diuerſitatem ſua
rum formarū ſubſtantialiū.¶Itē mouēs propinquū T.c.11
debet eſſe ſimul cū moto ⁊ econuerſo:vt patet.7.huiꝰ.⁊
qm̄ virtus naturalis loci deorſū non apparet ſimul cū
graui exiſtente in loco ſurſū.ergo ⁊c.Forte dicet̄ ad iſtud
⁊ ad preſens q̄ ſi eſſet alius mūdus graue illius mūdi nō
moueretur actu ad mediū huius mūdi propter elonga
tionē motoꝝ:nec iſtud intēdit Ariſto.ſed intēdit q̄ gra
ue illius mūdi eſſet natū moueri ad mediū huius mūdi:
⁊ hoc bene ſequeret̄ cū eſſet eiuſdē rationis cū graui hu
ius mūdi:hoc aūt eſſet irrationabile q̄ graue illius mun
di eſſet natū naturaliter moueri ad mediū iſtius mūdi:q2
ſic ſequeretur q̄ eſſet natū naturaliter moueri ad circūfe
rentiā ſui mūdi:cū non poſſet peruenire ad mediū illius
mūdi niſi pertranſeūdo circūferentiā ſui mūdi:qd̄ aūt
naturaliter eſt mobile ad aliquē terminū eſt naturaliter
mobile ad mediū ſine quo nō poteſt peruenire ad termi
num:cū mediū ſit illud in quo prius tranſmutans tranſ
mutat q̄ȝ extremū.¶Et eſt conſiderādū qd̄ iſti dicunt ⁊
multū ſubtiliter:q̄ ſi virtus loci trahens graue eēt cauſa
motus eius:tūc demonſtratio Ariſto.hic ⁊ i primo celi.
nullā haberet efficaciā.Nam dato q̄ hꝰ virtus tracti
ua eſſet in loco terre:illa virtus determinata eſſet ⁊ finita
⁊ ad determinatā diſtantiā poſſet mouere ⁊ non vltra.ſ.
ad concauū orbis lune:qd̄ maxime eſt locꝰ ſurſum ⁊ di
ſtans ab eo maxime accedēdo ad motū grauiū ⁊ leuium.
vel ad vltimā circūferentiā huius mūdi:dato igitur q̄
eſſet alius mūdus nulla cauſa eſſet q̄ graue huius mūdi F
moueret̄ niſi ad mediū huius mūdi:q2 virtus tractiua i
loco terre alterius mūdi in nullo poſſet attingere ad gra
ue huiꝰ mūdi:cū ſit iſta virtus limitata his qui ad deter graue ⁊
minatā diſtantiā mouent ⁊ non vltra:tūc non poſſet ter leue mo
ram huius mūdi illuc trahere.Sed ſupponendo q̄ gra uētur a
ue mouet̄ ad mediū ratione ſue forme intrīſece.ſic ratio formis
Ariſto.eſt demonſtratiua omnino:q2 ratione illiꝰ forme tā ſbalibꝰ.
tā conuenientiā hēret in natura cū medio alterius mun
di:q̄ ſm Phm̄ ponit̄ eſſe eiuſdē ſpēi cū medio huiꝰ mū
di:ſicut habet cū medio illiꝰ mūdi.Seqtur nec̄io:ſi plu
res eēnt mūdi eiuſdē ſpēi ⁊ graue aliqd̄ huius mūdi eēt
extra centrū magis faceret ſe ī ſuo mediū huius mundi
q̄ȝ alterius.Ex quo poteſt euidēter concludi q̄ Ariſ.ſup
ponit graue ⁊ leue moueri a ſuis formis ſubſtantialibus
actiue.¶Item arguit̄ auctoritatibus Commētatoris:p
auctoritate eius in.7.huiꝰ.cap̄ illo.qm̄ autē motus.vbi T.c.10
dicit q̄ cū attrahēs non mouet̄ cū attracto non eſt attra
ctio i rei veritate:de qua loqtur Phs ibidē:ſed equoce.
cū ergo ſm iſtos motus grauis eſt a virtute nāli ipſiꝰ lo
ci attrahēte ipm̄:⁊ q̄ attrahēs nō mouet̄ cū attracto.ſ.ipſo
graui.ſeqtur qd̄ motus grauis non eſt motus tractu de
quo loqtur ibi Phs.Et conſtat q̄ motus grauis non cō
tinetur ſub aliq̄ ſpē motus ibi enūata.ſ.pulſū vertiginē
aut vectionē ⁊ non plures ſunt ſpēs motus eoꝝ que mo
uentur ab alio:ſeqtur q̄ graue nō eſt de nūo eoꝝ que mo
uentur ab alio.Omne aūt quod mouet̄ aut mouetur ex
ſe aut ab alio:vt ibidem habet̄:ergo reliquitur q̄ graue
mouetur a ſe.⁊ hec ſunt verba Cōmētatoris.Attractio
in qua attrahens eſt q̄eſcēs ⁊ attractū non eſt motū non
eſt attractio in rei veritate.⁊ parū poſt oſtēdit q̄ iſte mo
dus motionū ſi dicat̄ attractio non intēdebat̄ ab Ariſto.
in hoc noīe attractio:⁊ cū collocet̄ in eis que mouētur ex
ſe:⁊ non debet intelligi q̄ mouet̄ ex ſe ſolū paſſiue:⁊ quo
niam quodcūq̄ motum paſſiue mouetur ab aliquo prin

ciplo intrinſeco.ergo intelligit qͦ ille motus continetur
ſub illis que mouentur ex ſe actiue. ❡ Item Cōmentator
Cō.21. in.4.celi.dicit qͦ in corporibus ſimplicibus idez eſt mo
uens et motū⁊ differunt ſolum ſm modū. Et dicit etiā
qͦ lapis mouet ſe inquantum actu grauis: cū igitur ſit actu
grauis per eius formā intrinſecam:⁊ non per motū ali
quē aut tractum ab alio receptū neqꝫ per virtutē loci ſe
quitur qͦ mouet ſe per ſuam formā. ❡ Itē dicit ibi qͦ
forma eius mouet inquantū eſt forma:ſed manifeſtū eſt qͦ for
ma grauis non eſt aliquis motus vel tractus recept⁹ ab
aliquo neqꝫ virtus nālis ſui loci. ❡ Itez in eodē comen.
paulo poſt dicit ꝙ ille motus.ſ.lapidis deorſum non eſt
motus primus:neqꝫ eēntialis a motore extrinſeco:ſed a
forma moti:ſed forma ipſius moti.ſ.lapidis non eſt tra
ctus aliquis. ❡ Item per exemplū Cōmentatoris mani
feſtū eſt hanc fuiſſe eius intentionem.ſ.ꝙ graue per ſuā
virtutē mouet ſeipm. Exemplificat enim de hoīe mo
uente nauē:⁊ p hoc mouente ſe. Conſtat aūt ꝙ homo in
naui exiſtēs mouet nauē per ſuā virtutē actiuā ⁊ non ſo
lū per aliquē motū receptū ab alio. Si eni homo exiſtēs
in naui moueret nauē per hoc ꝙ aliqs extra nauē trahe
ret ipſum hoiem: ad cuius tractuz ſeqtur motus nauis:
nullus deberet dicē ꝙ hō ille exiſtēs in naui eēntialr mo
ueret nauē:ſed alius ſup terram trahēs ipſum eēntialiter
moueret nauē. Si igit iſtud exēplum Cōmenta. declāt
ſuum ꝓpoſitū opꝫ ꝙ graue p ſuā virtutē actiuā moueat
mediū. ❡ Item hoc pꝫ ex alio dicto Cōmenta. dicit enī
ꝙ homo nō mouet ſe accn̄talr:niſi qꝛ mouet nauē eſſen
tialiter.ergo cū graue moueat ſe accn̄talr ſm cōmenta.
necē eſt ꝙ moueat aerem eēntialr:ſꝫ non moueret aerez
eēntialiter:niſi ſolū moueret ipm per motum quendam ab
alio receptū:ſicut nec baculus mouet lapidē eēntialiter:
ſed per accidēs.ſ.p motum ipſius manus.ſ.per motum
ab hoie receptū. ❡ Item vna expſſa auctoritas Cōmen
tatoris eſt in.4.celi ⁊ mundi.vbi dicit.ꝙ ꝙdam habent
Cō.241 pn̄m transmutationis ꝙ mouet ea nō ab extriſeco vt gra
ue ⁊ leue.⁊ ꝙdam hn̄t pn̄m transmutationis ab extrinſe
co non ab intrinſeco:vt ſanabile.i.tranſmutabile ad ſani
tatem:⁊ certū eſt ꝙ ipſe loquitur de pn̄o actiuo:qm̄ ſana
6 bile habet principiū paſſiuū intrinſecū ſicut ⁊ graue. Ex
omnibus his auctoritatibus manifeſtū eſt ꝙ contra Cō
mentatorē eſt graue ſm actum moueri a virtute natura
li locita ꝙ non habeat in ſe pncipiū aliud actiuū ſui mo
tus. ❡ Ad rationē iſtoꝝ cū dicūt ꝙ nihil agit in illud qͦ
ad rōes 2ᵉ opi. indiſtinctum eſt ab ipſo ſm ſbm:iſtam negat Cōmētator
in multis locis in.4.celi ⁊ mūdi.vbi Cōmētator loquēs
de motu grauiū ⁊ leuium vult ꝙ in eis mouens ⁊ motū
ſint idē ſm potētiam vel ſm ſpēm:vt habet alia litera:⁊
etiam ſm modū. Et in.3.dicit ꝙ lꝫ i lapide motor ſit idē
cum moto:tamē nō eodē modo manet. Item dicit ꝙ for
Cō.30. ma grauis mouet ipm inquantum eſt forma ⁊ mouet inq
tum eſt in materia. Et ꝯſtat ꝙ ibi mouēs ⁊ motū nō ſunt
diſtantia a ſeipſo loco ⁊ ſubiecto.⁊ ſic in multis alijs. Itē
poſſet inſtari per multas alias auctoritates: ſed pertran
ſeo:qꝛ hec ſufficiūt quantum ad hoc. ❡ Ad rationē 2ᵉ ꝯnis
iſtoꝝ cum ipſi dicūt ꝙ cauſa maioris velocitatis motus
grauis ꝓpe cētrū qꝫ longius non eſt niſi virtutis loci cui
propinquis eſt ipm graue:iſta poteſt negari:qm̄ ſi ſic eēt
ſequitur ꝙ mot⁹ duorum corpoꝝ eiuſdē leuitatis:quo
rum vnū incepit deſcendere a ſphera ignis ⁊ aliud iuxta
terram eſſēt equalis velocitatis per equale ſpatium in ſi
ne motus:cuius contrariū eſt manifeſtū. Et ſi diceretur
qͦ multitudo partiū aeris in ſequētiū motum corpus
ab altiori loco ſit cauſa maioris velocitatis:tunc virtus
loci vel propinquitas ad eum non eſt eius cauſa:⁊ ſic re
cederetur a priori dicto. Si autem queritur que ſit eius
cauſa cum propinquitas loci non ſit eius cauſa. Forte di
cendum ſm aliquos ꝙ hoc cōtingit propter ſciſſurā plu
rium partium aeris in ſequentium in fine qꝫ prius. Ex hꝰ b
enim vt dicunt ipſum graue acquirit quandam velocita
tem accidentalem maiorem qꝫ prius.

His viſis reſtat dicere ad qōnem propoſitā quā opinio
do queritur vtrum graue inanimatum autho.
moueat ſeipm de potētia accidētali ad actū. Et credo ꝙ
probabiliter poſſet dici ꝙ hꝫ graue eſt per ſe motiuū ſui 3ᵉ xᵐ
ipſius:⁊ qͦ ſic probo. Omne illud qͦ habet in ſe p ſui na
turam potentiam actiuā ſui motus ⁊ potētiam per ſe re
ceptiuam illius eſt per ſe motiuuz ſuipſius. Sed graue
inanimatuz actu exiſtens graue eſt hꝫ.quare ⁊c. maiorē
propoſitionem accipio pro manifeſta:ſicut enī illud qͦ
eſt diuiſibile i partem per ſe mouentem ⁊ partem per ſe
motam eſt per ſe motiuū ſuipſius:vt omnes cōcedunt:
⁊ habetur ab Ariſto.in iſto.8.ſic illud qͦ per ſui nām T.c.27
habet per ſe potētiam ſeu virtutē per ſe actiuam ſui mo
tus ⁊ potētiam per ſe receptiuam eius eſt motiuū per ſe
ſuipſius:nec video cauſam aliquaz diuerſitatis rationa
bilez. Et declaro minorem. Cum enim motus ipſi⁹ gra
uis per ſe indigeat aliqua cauſa per ſe actiua ſui mot⁹:vt
probatum eſt ſuperius. Quero quid ſit hꝫ cauſa p ſe acti
ua propinqua. Neceſſe enim eſt dicere ꝙ iſta cauſa ſit na
turalis grauitas ipſius grauis vel virtus loci naturalis:
vel motus ipſius medij vel virt⁹ gn̄antis:aut remouēs
prohibens:ſed nō poteſt eſſe remouens prohibens nec
ipm gn̄ans:qꝛ contingit vtrūqꝫ iſtoꝝ non eſſe:cum gra
ue actu deſcendit.vel non eſſet imediata ⁊ contingua ipſi
graui. Mouens autem propinquū ⁊ imediatum vult ſi
mul eſſe cū moto:ita ꝙ inter ea non ſit aliqͦ mediū nec
plenum nec vacuū:vt demonſtratum eſt in.7.nec virtus T.c.11
loci naturalis poteſt eſſe illud principiū actiuū ꝓpinquū:
vt probatum eſt prius. ❡ Nec motus medij poteſt eſſe
principium per ſe actiuum illius motus:quod probatur Motus
multipliciter. Primo quia ipm graue actu exiſtēs in po medij ſi
tentia accidentali nō indiget motore extrinſeco per ſe vt eſt pn̄m
omnes concedunt:⁊ etiam qui tenent partem oppoſitam. actiuū
❡ Item cauſa per ſe nō eſt poſterior naturaliter ipſo cau motus
ſato:vt manifeſtū eſt cuilibet intelligēti:⁊ habet in pntis grauis.
⁊ in primo poſteriorū. Nunc autem motus medij eſt po
ſterior naturaliter:cū conſequatur motum grauis mo
uentis ipm mediuz:corpus enim nō mouet aliud corp⁹
motu locali imediate:niſi prius naturaliter moueatur:ſi
cut videmus ꝙ celum qͦ mouet ſpheram ignis pri⁹ na
turalr mouet ſilr aūt ⁊ ſilr in alijs. Quāuis eni poſſi
bile ſit qͦ aliqͦ corpus actu quieſcēs a motu locali mo
ueat localr aliud corpus mediāte aliquo alio corpore al
terato ab ipſo:vt magnes trahit ferrū per hoc qͦ alterat
medium:⁊ mediū alteratum alterat ferrū dando ei aliqͦ
virtutem qua mouet ſe ad magnetē:vt docet Cōmenta.
in ꝓ.7.⁊ 8.huius. Tamen non videtur poſſibile aliquod 7ᵒ phy.
corpus non motum prius motu locali mouere imediate Cō.10.
aliud corpus localiter:quō enim manus moueret bacu
lū motu locali:niſi prius naturaliter moueretur man⁹:⁊
⁊ quomodo chorda arcus moueret ſagittam niſi prius
chorda moueretur:⁊ ergo ſilr ipꝫ graue ſm actū nō mo
ueret ipm medium localiter:niſi prius naturalr moue
retur. Motus igitur grauis eſt prior naturaliter motu
ipſius medij:⁊ effectus aūt cauſe agentis per ſe non vide
tur eſſe prior nālr ipſa ſua per ſe cauſa. ❡ Itez cum duo
motus ſe cōcomitantur:quoꝝ vnus eſt naturalis ⁊ ali⁹
eſt violentus ⁊ preter naturam. rationabilius videtur
ꝙ mot⁹ naturalis ſit cauſa violēti:aut nō naturalis quaz
ecōuerſo.ſicut motus celi ⁊ motus ignis cum ſua ſphera
ſe cōcomitant:⁊ motus celi qui eſt nālis eſt cauſa actiua

motus nãlis ipſius ignis quo pter nãm ꝓpriã mouet cir
culariter:vt oñditur in p̄ meteo. cū ergo mot⁹ ipſius gra
uis ſit nãlis ad deorſum:et vt oēs ↄſtentur ꝫ mot⁹ aeris quo
mouet deorſum nō ſit nãlis ipſi aeri:vt etiam manifeſtū
eſt, rōnabilius videt ꝙ motus grauis ſit cū motus aeris
q̄ ep̄. Relinquitur ergo ꝙ nullū aliud eſt pnm actiuū per ſe
immediatū motus grauis niſi eius grauitas. Cū ergo per
Graue ſui nãm habeat grauitatē ſequitur ꝙ per ſui nãm bꝫ potē
bꝫ potm tiam actiuā ſui motus. ¶ Q aūt bꝫ poam per ſe recepti
receptiuaꝫ uam ſui motus. hoc pꝫ:qꝛ oī potētie per ſe actiue corriſ
motus. det potētia per ſe paſſiua:vt ſatis pꝫ ex. 5. metaph. cū igi
tur ipm̄ graue habeat vtutē per ſe actiuā ſui mot⁹ opor
T.c.17 tet eē potētiaꝫ receptiuā per ſe illius. Et ↄſtat illam non
eſſe in alio niſi in ipſo graui. nihil enim recipit motū gra
uis niſi ipm̄ graue. ergo graue bꝫ in ſeipſo potētiam per
ſe receptiuā ſui motus ꝛ illā potm bꝫ per ſui nãm:p quid
enim aliud hēret eam non eſt dare ꝛ ſi fingēdi detur licen
tia. Et confirmat:qꝛ certū eſt ꝙ graue ſm actū p ſui nãm
habet aptitudinem ad recipiēdum vbi deorſuꝫ. ergo per
ſui nãm bꝫ potētiaꝫ ſeu aptitudinē ad recipiēdum motū
cuius termin⁹ eſt vbi deorſum. Sicut enim ab eadē vtu
te actiua eſt motus ꝛ terminus motus:vt vult Cōmēta.
in. 2. celi ꝛ mun. ſic eadē eſt potētia receptiua mot⁹ ꝛ ter
mini motus. ſic igit manifeſtū eſt ꝙ graue bꝫ potētiaꝫ p
ſe actiuā motus ſui ꝛ potm ēt per ſe receptiuam:et vtrūqꝫ
bꝫ per ſui nãm quare ergo non eēt motiuū ſuiipſius per
ſe: ¶ Item arguit ſic. Omne illud qd̓ nãlr eſt motiuum
ſuiipſius per ſui nãm eſt motiuū ſuiipſius: hoc eſt manife
ſtum: ſed ipm̄ graue ſm actū eſt nãlr motiuū ſuiipſius vt
oēs concedūt. Cum enim non ſit motiuū ſuiipſius p vio
lentiam:ꝛ tñ mouet ſeipm̄ vt conceditur: Relinquitur ꝙ na
turalr eſt motiuū ſuiipſius. ergo per ſui nãm eſt ſuiipſi⁹
motiuū:ſed per ſe ꝛ p ſui nãꝫ ſunt idē. ergo ſequitur ꝯ̄ pn
cipalis. ſ. ꝙ actus graue eſt per ſe motiuū ſuiipſi⁹. ¶ Sꝫ
conſiderandū ꝙ q̄uis actu graue ſit per ſe motiuū ſuip
ſius:tamē non mouet ſeipm̄ de poe eēntiali ad actum:qꝛ
qd̓ non eſt in poe eēntiali ad actū:non mouet ſeipꝫ de po
tētia eēntiali ad actū:hoc eſt manifeſtuꝫ. Sed graue ſm
actum exñs in potētia accñtali non eſt in poe eēntiali. Di
I co eo modo quo graue in potētia eēntiali lꝫ aliquo mo
do poſſet dici eē i potētia eēntiali:vt videbit poſt. ¶ Cō
dubitao tra hanc poſitionē ſunt dubitationes non pauce. Primo
enim iſta poſitio videt eē contra Ariſto. in iſto. 8. in illo
cap̄. Mouētium qdem igit ꝛ eoꝝ que mouent. vbi dicit
T.c.27 aperte ſic. Et nãm ipſam a ſeipſis differre impoſe eſt:ꝛ et
loquitur ibi de graui ꝛ leui inaīato. Uitale enim hoc ꝛ pro
priuꝫ aīatoꝝ eſt:ꝛ hoc ꝓbat multis rōnibus:vt patet ibi
dem. ¶ Itēꝫ in ſeqnti cap̄. Sed accidit ꝛ hic ab aliq̄ mo
T.c.31 ueri v̓ſus finē loquēs de grauibus ꝛ leuibus inaīatis:et
dicit ſic. Quod qdem igit nihil hoꝝ vel ipm̄ ſeipm̄ mo
uet manifeſtū eſt. Sed poteſt motus eē pnm nō mouendi
nec faciēdi:ſed patiendi. cuius oppom dicebat. ¶ Item
dicētes q̄ꝫ multe Cōmentatoris videnī eē contra iſtaꝫ po
Auer. ſitionē. Primo qꝛ dicit Cōmentator in. 3. celi. cōmē. 28.
ꝙ declaratū eſt de elemētis ꝙ nō enūmerant inter ea que
mouent ex ſe cū non mouent i loco niſi a gñante. ¶ Et
in eodē cōmento v̓ſus finē dicit ſic. lapis enim nō mouet
ſe eēntialiter:ꝛ cū ita ſit ꝛ oē qd̓ mouet ſe accñtalr neceſ
ſe eſt vt moueat ſe:qꝛ eēntialiter vel nãliter mouet aliud
motum a ſe. vbi gra. homo non mouet ſe accñtalr in na
ui:niſi qꝛ mouet nauē eēntialr ꝛ ↄtingit ſic lapis igit nō
mouet eēntialiter niſi aerē in quo eſt ꝛ mouet ſe:qꝛ ſeq
tur motū aeris:ſicut de hoīe cū naue. ¶ Item dicit Com
mentator qd̓ potētia p̄cedēs hūc motū. ſ. grauis ꝛ leuis
in actu:nō eſt i motu niſi violēte. Ex quo manifeſte vult
qd̓ graue ſm actū non eſt in potētia ad motū deorſum ni
ſi per violētiā. qd̓ aūt ineſt alicui p violētiam non ineſt ei
nãlr neqꝫ per ſe:vt ē manifeſtū. ergo ipm̄ graue ſm actū
non bꝫ p ſe potm receptiuā motus deorſuꝫ:cuius oppom
dicebat in pōne. ¶ Item in eodē. 4. celi dicit Cōmenta.
hec v̓ba. Et qꝛ mouēs ꝛ motū eēntialr ſunt relatiua ne
ceſſe eſt vt ſint duo ſm pōnē:ꝛ qꝛ motor ꝛ motū i lapide
ſunt idē ſm pōnē ꝛ duo ſm modū neceē eſt vt nō ſint rela K
tiua niſi accñtalr:ꝛ qd̓ motor in eis eēntialr ſit gñans et
motū gñatū. Et ex oibus iſtis v̓bis ꝛ alijs ↄſimilibus vi
detur qd̓ iſta poſitio q̄ dicit ipm̄ graue eē per ſe motiuū rōnes ꝯ
ſuiipſius eſt falſa ꝛ ꝯ̄ Cōmenta. manifeſte. ¶ Item argui pōnem,
tur per rōnes:qꝛ illud qd̓ nō eſt in poe eēntiali ad aliquē autho.
actū nō indiget agēte per ſe mouēte ad illū actū:ſꝫ graue Cō.21.
actu, nō eſt in potētia eēntiali ad vbi deorſuꝫ:ſꝫ in poten
tia accñtali:vt oēs ↄcedūt ꝛ ſmo eſt ↄceſſuꝫ. g̃ ꝛc. ¶ Itē
ſi graue eēt per ſe motiuū ſuiipſius:tūc nō indigeret me
dio i ſui motu:ſed hoc eſt falſuꝫ:vt pꝫ ex. 4. phy. ꝛ Com T.c.17
mentator dicit in. 3. celi ꝛ mūdi. qd̓ ſi auferret mediū i iſtis Cō.28.
ita qd̓ per vacuū eēt non eēt poſe in eis vt mouerētur ꝛc Cō.28
idē dicit in 3o celi ꝛ mū. Aer igit ꝛ aqua ſunt nec̄ia in mo
tu lapidis:ꝛ hoc eſt illud qd̓ ꝓpoſuim⁹ declarare. ¶ Itē
ſi graue inaīatum eſt motiuū ſuiipſius per ſe:tūc idem et
ſm idē ſimul erit actiuū ꝛ paſſiuū reſpectu eiuſdē:ꝛ qd̓ vi
detur impoſe. vt pꝫ in iſto. 8. ꝛ ꝓbatur ↄña. qꝛ motiuū T.c.38
ſuiipſius eſt actiuū ſui motus ꝛ receptiuū eiuſdē:modo
hoc nō poterit eē ſm diuerſa:qꝛ illa diuerſa aut eēnt mã
ꝛ forma:ita qd̓ rōne mãe vel ſm mãm reciperet motū ꝛ
ſm formam ageret ipm̄:aut eēnt diuerſe partes q̄titati
ue. non p̄ modo:qꝛ mã ipſius grauis eſt mã pa que nō po
teſt eē receptiua motus ꝓprie dicti:vt habet in. 5. hui⁹.
ꝛ ideꝫ vult Cōmentator in iſto. 8. ergo ipſa mã non eſt il T.c.8
lud rōne cuius graue recipit ſuū motū:ꝛ ſic relinquitur qd̓
recipit ipm̄ ſm formā:ꝛ conſtat qd̓ agit ipm̄ ſm ſuā for
maꝫ ſbalē pncipaliter:ꝛ ſic erit actiuū ꝛ paſſiuū ſm idꝫ
idē ꝛ reſpectu eiuſdē effectus qd̓ videt oino abſurduꝫ. q̃
re ꝛc. ¶ Item ſi graue eēt ſuiipſius per ſe motiuū:tūc ꝓ
batio Ariſto. qua voluit cōuincere aliquē eſſe motorem
imobilē nullā efficaciā hēret:qd̓ eſt valde inconueniens.
ꝛ pꝫ ↄña:qꝛ illa ratio Ariſt. pncipalr ſuſtentat ſuper eo
qd̓ oē qd̓ mouet ab alio mouet. Et qꝛ nō ꝓcedit in infini
tum in mouētibus ꝛ in mobilibus opꝫ deuenire ad mo
torē qui nō mouet. Poſſet ergo dici ad hāc rōnē qd̓ nō
ↄcludit:qꝛ q̄uis nō ꝓcedat in infinitū i mouētib⁹ ꝛ mo
bilibus:tñ nō opꝫ deuenire ad motorē qui nō mouet:ꝛ
imo peruenit ad motorē qui mouet:nō quidē ab alio ſꝫ L
a ſeipſo ſicut graue remoto detinēte mouet a ſeipſo:ꝛ ſic
videt qd̓ rō Arꝫ. nō valeret oino qd̓ ē fatuū ↄcedē. qua
re ꝛc. ¶ Ad pm iſtoꝝ dico breuit qd̓ Arꝫ. nō itēdit nega riſio ad
re niſi qd̓ ipm̄ graue inaīatū mouet ſeipm̄ p ſe de poe eēn obiectiōes
tiali ad actū:nō aūt dicere vult qd̓ nō ſit p ſe motiuū ſui ꝯ pōneꝫ
ipſius de potentia accñtali:ꝛ hoc mō pono ipm̄ mouere autho.
ſeipm̄ p ſe. i. p ſui nãm. Cū ergo dicit Arꝫ. qd̓ hoc eſt vitale
. ſ. mouere ſeipm̄ localr ꝛ eſt ꝓpriū aīatoꝝ. Uerꝫ ē mo
uere ſeipm̄ de potētia eēntiali ad actū:ipm̄. n. aīal bꝫ po
tentiā eēntialē ad talē motū:eo ꝙ ipſi aīali dū eſt animal
actu poteſt deficere aliq̄ eēntia nec̄ia reqſita in ipſo ad ta
lē motū. ſ. ſpēs ipſi⁹ appetibilis:pp qd̓ oꝫ moueri:ꝛ act⁹
mouēdi qui eſt pnm ꝓpinquū talis motus ꝓceſſiui:vt ha
bet videri. 3. de aīa. ꝛ in de motib⁹ aīaliuꝫ. Sed graue in
animatū vt lapis ꝛ h⁹ nō ſic eſt in potētia eēntiali ad ſuū
motū:qꝛ nulla potētia que ſit nata eē in ipſo ꝛ reqſita ad
talē motū ꝛ p̄ſuppoſita ad talē motū deficit eidē:imo in ſe
bꝫ oēm eēnm quā natū eſt hēre ꝙ dꝫ eē pnm p ſe talis mo
tus:ꝛ ideo nō eſt in potētia eēntiali ad h⁹ motū:eo mo
do quo ſimul aīal eſt in potentia eēntiali:quare non mo
uet ſeipꝫ de poe eēntiali tali mō:ꝛ ſic intelligēduꝫ eſt dictū

Ariſto. ¶ Ad auctoritatē ſequētē dico ꝙ ipſe intelligit
& loquitur de graui in potētia eēntiali. Illud enim ſine du
bio non hꝫ in ſe pn^m actiuū motus deorſum quādiu eſt gra
ue in potētia eēntiali: ſed ſolū hꝫ pn^m paſſiuū in ſe ad reci
piendū formam quā conſequitur talis motus. vbi gratia.
Aer quādiu eſt aer eſt graue in potētia eēntiali & ad motuꝫ
deorſum: & tūc non hꝫ pn^m actiuū motus deorſuꝫ: ſꝫ pn^m
receptiuū forme grauis quā conſequitur ille motus. ſ. ma
teriam: & hꝫ bene potētiam receptiuaꝫ illius motus: que
Com.4 quidem potētia tēpore ꝓcedit ipm motuꝫ ſm Cōmenta
Cō.32. torem in iſto .8. ꝓpe pn^m. Et in iſto etiam cap̄ vbi vult ꝙ
potentia tēpore precedēs motū grauis aut leuis eſt in il
lo ex quo gn̄atum fuit graue aut leue. Sꝫ actu graue be
ne poteſt hēre pn^m per ſe actiuū ſui deſcēſus & per ſe pn^m
receptiuū modo prius dicto. Nec iſtud intēdit Ariſt. vt
puto negare. Uerum enī eſt ꝙ actu graue nō indiget mo
tore per ſe extrinſeco. & hoc plane dicit Cōmētator i iſto
Cō.32. cap̄ vbi loquitur ſic. potētia enim ad motū quā cōtingit in
ueniri in corpore ſimplici quādo impedit in tp̄e ſue gn̄a
tiōis qui moueat ad ſuū locū nālem ab aliquo impedimē
to quādo gn̄atur i loco extrinſeco. aut qn̄ ipſū erit a ſuo
loco nāli ab aliquo extrahente: nō idiget ad hoc ꝙ exeat
in actum motore extrinſeco eēntialiter cum ſit potētia ac
cidentalis: ſed non negat ipſum indigere motore intrinſe
co vt dcm̄ eſt prius. Per idem ad auctēs Cōmentatoris
cum ipſe dicit in .3. celi & mūn. qd̄ declaratum eſt de ele
mentis ꝙ nō mouent: dico ꝙ ipſe intēdit ea non mouere
ſeipſa de potētia eēntiali ad actum: ſꝫ ex tali potentia mo
uetur a gn̄ante: & hoc eſt qd̄ ſubdit cū non mouent in lo
cō niſi a gn̄ante. hoc enī non poteſt intelligi de motu gra
uis actu exiſtētis in potētia accidētali: qꝛ contingit cū ta
le graue mouet gn̄ans qd̄ eſt corruptū. Relinquit ꝙ ipſe
intelligit de illo motu cui correſpōdet potētia eēntialis.
¶ Ad aliam cū dicitur ꝙ lapis non mouet ſe eēntialr̄ di
cō ꝙ veruꝫ eſt de potētia eēntiali modo ꝓſuppoſito & ex
poſito: ſed bn̄ mouet ſeipm per ſui nām de potētia acci
dentali: & ſimul dum mouet ſeipm de potētia accidentali
mouet aliqd aliud de potētia eēntiali. ſ. mediū in q̄ moue
tur ſimul dico tēpore. Et hoc eſt qd̄ vult dicere Cōmēta
tor in v̄bis ſequētibus: cū dicit. Et dē qd̄ ſe mouet acci
taliter. i. de potētia accidētali: nec eē eſt vt moueret ſe qꝛ eſ
ſentialr̄ mouet aliqd motū a ſe. i. ita ꝙ ſimul mouet eēn
tialiter aliqd aliud a ſe: ita ꝙ ly. qꝛ. ibi dicit cōcomitātiā
& non ꝓprie cauſalitatē. motus enim medij non eſt ꝓprie
& per ſe cauſa motus grauis per mediuꝫ deſcēdentis ſed
magis econuerſo. motus grauis oꝫ eē cauſa motus me
dij: vt prius dcm̄ eſt. Quod igitur cōcludit Cōmentator
ꝙ lapis non mouet eēntialiter niſi aerē. Uerū eſt de potē
tia eēntiali & mouet ſe: qꝛ ſeqꝛ motū aeris. i. mouet ſe ta
li motu ꝙ cōcomitat motū aeris. Ut ſi aliqs velit dicere
ꝙ lapis mouet ſe: qꝛ mouet aerē. i. ꝙ ipſe motus aeris ſit
cauſa actiua motus lapidis. Tūc querat an ipſe motus
aeris ſit per ſe cauſa deſcenſus lapidis aut pure per acci
dens. Si dicat ꝙ eſt cauſa per ſe actiua: tūc arguit. q̄cqd
eſt per ſe cauſa cauſe eſt ꝑ ſe cauſa cāti. hec eſt manifeſta
cuilꝫ intelligēti: ſed ipm graue eſt per ſe cauſa actiua mo
tus talis vt conceditur. lapis enim mouet aereꝫ eēntialr̄. ſi
igit motus aeris eſt per ſe cauſa motus grauis: & ſequitur
vlterius ꝙ ipm graue ſit per ſe actiuū ſui motus grauis
& ſic graue hꝫ per ſe potētiam actiuā ſui motus: & illa ne
ceſſario reqrit potētiam per ſe receptiuā ipſius: que nō
poteſt eē niſi in ipſomet graui: vt manifeſtū eſt. igit actu
graue hꝫ potētiam per ſe actiuā & potētiā ꝑ ſe receptiuā
ſui motus & vtriqꝫ ineſt ipſi graui per eius nām: igr̄ reli
quitur ꝓpoſitū pricipale. ſ. ꝙ graue ſit ꝑ ſe motiuū ſui ip
ſius. Si aūt diceret ꝙ motus aeris eſt cauſa actiua mot⁹
grauis ſolū per accñs: & hoc eſt ipoſſꝫ: qꝛ ſola per ſe ſunt
neceſſaria & oia ſūt per ſe: vt vult Ariſto. & Lincon. ſup pmū
poſte. illo cap̄. Si igitur demrātiua ſcia eſt ex neceſſarijs.
Et idē hētur ex multis alijs auctēbus Ariſto. vt oſtēſum
fuit in ꝓ huius. modo conſtat ꝙ mot⁹ medij factus a gra
ui deſcēdēte: ſicut eſt actiu⁹ motus grauis: ita neceſſario
eſt eſſe actiu⁹. nunqꝫ enīꝫ contingit ꝙ graue moueat me
dium quin illud motuꝫ moueat ipm graue ſuppoſito ꝙ
ipm qnqꝫ moueat actiue: vt manifeſtū eſt cuilꝫ itelligēti.
Sic hoc non ꝯueniret ipſi motui aeris ſolū per accidēs.
ſed per ſe. ſ. ꝙ eēt actiu⁹ talis motus. ¶ Itēꝫ ſi ſic dicatur
ſequitur ꝙ motus medij eſt cauſa actiua motus grauis ſo
lum per accidēs. Querit quid eſt illud accñs: & forte nō
poterit aſſignari & ſi fingēdi detur licētia. ¶ Item omne
per accidēs cōtingit non eē. 8. huius. & .10. metaph. Si T.c.36
ergo motus aeris in quo graue deſcēdit eēt cauſa actiua T.c.26
illius motus pure per accñs: tūc contingeret illud nō eē
actiuū illius motus: & ſic graue deſcenderet in medio: & et
tamē non moueret actiue ab ipſo medio qd̄ hētur ꝓ
impoſſibili ſm iſtos. Relinquitur ergo ꝙ ſi motus medij
ſit cauſa motus ipſius grauis actiua. ſ. deſcēdentis deor
ſuꝫ per mediū: ꝙ ſit cauſa actiua per ſe illius: & ſic redit ꝓ
poſitū principale vt deducebat ſtatim. ſ. ꝙ graue eſt mo
tiuū ſui ipſius per ſe. ¶ Ad aliud dcm̄ Cōmentatoris ꝙ
potētiam ꝓcedēs hꝫ motū non eſt i moto niſi violēte &c.
Dico ꝙ ad hoc vt aliqd ſit in potētia ꝓprie ad aliquē mo
tum requiritur ꝙ ſit priuatū illo motu: & qd̄ habeat aptitu
dinem ad recipiēdum illū. & iſtud eſt manifeſtū de poten
tia ꝓcedēte actuꝫ. Tūc dico qd̄ potētia ꝓcedēs hūc motū
non eſt in moto niſi violēter: ſine dubio veꝝ eſt de po^a quātū
ad priuationē illius motus. nō enīꝫ eſt priuatū illo motu
dū eſt ſurſum niſi per aliqd̄ detinēs ꝙ ipm ꝓter ſuam na
turalē inclinationeꝫ detinet ſurſum vt colūna aut aliquid
taliū. Sed quātū ad aptitudinē recipiēdi talē motū non
eſt in ipſo moto per violētiam: imo per ſui nāꝫ hꝫ aptitu
dinē ad talē motū recipiēdum inquātum eſt in potētia ad
vbi deorſum. ¶ Ad aliam auctēcuꝫ dr̄ qd̄ mouēs & mo
tum eēntialr̄ ſunt diſtincta ſm poſitionē: Conſiderandū
qd̄ iſtud dcm̄ non poteſt vlter eē veꝝ de omni ꝑ ſe moto
re & moto: certū enīꝫ eſt qd̄ motor celi ē eius motor ꝑ ſe:
& tamē celū & ſuus motor non ſunt duo ſm pōnē: cū mo
tor celi nō hꝫ aliquā poſitionē aliam: eo qd̄ eſt ſeparat⁹ a
magnitudine ſm ſubſiſtētiam: vt pꝫ ex iſto .8. ¶ Itē aīa
aialis eſt pn^m per ſe motiuū ipſius: vt ꝓbatū eſt pri⁹: & oſtē
ſum eſt hanc eē intētionē Cōmētatoris. & tamē aīa & cor
pus non ſunt duo ſm poſitionē vt oēs concedūt. loqndo
de aīa que eſt actus corporis. Et ſic manifeſtū ē qd̄ illa ꝓ
poſitio non eſt intelligēda vlter: ſꝫ eſt intelligēda de ꝑ ſe
motore corporeo qd̄ mouet ex potētia eēntiali. Iſte enīꝫ
motor & ſuuꝫ motū ſunt relatiua rōne alicuius contra
rietatis: vt non poſſint ſimul in eodē loco ſimplr̄ eſſe: & vt
ignis gn̄ans ignē ex aqua eſt aliquo^o contrarius ipſi aque
& econuerſo ſm diſpōnes: & ideo opꝫ qd̄ ſint duo ſꝫ poſi
tionē. Silr̄ pars quātitatiua corporis in qua ꝓncipalr̄ eſt
virt⁹ motiua. ſ. media pars cordis: vt cōiter dīcꝫ quādā
contrarietatē ſm diſpōnes ad alias partes q̄ eſt mouens
corporeū qd̄ mouet alias partes motu locali: & eſt diuer
ſa ſm poſitioneꝫ ab alijs partib⁹ corporis. Silr̄ ē in quo
libet alio motore qui eſt corp⁹ & q mouet de potētia eēn
tiali pri⁹ expoſita: ſꝫ de motore qui nō mouet de po^a eēn
tiali illo modo pri⁹ dicto nō opꝫ qd̄ ipſe & ſuū motū ſint
duo ſm pōnē. graue aūt in actu nō mouet ſeipꝫ de potē
tia eēntiali. ſ. ita qd̄ ei deficit aliq̄ eēntialis po^a q̄ ſit pn^m il
lius mot⁹: iō non eſt ꝯ dicta. Et qd̄ hec ſit intētio Cōmē.
pꝫ inſpicīēti ſequētia: vbi dicit: & qd̄ motor in eis eſſentia
liter ſit gn̄ans: qd̄ non eſt veꝝ niſi de motore ex potentia

eēntiali: vt ꝓus dicebat. ꝗ ſic apparet ꝙ auctore Ariſto. ⁊ Cōmen. non ꝯdicūt illi pōni viſa diligēter itentione eoꝝ.

M Ad rationes ſeq̄ntes. ❡ Ad ꝑmam cū dī. Illō qō non eſt i potētia eēntiali ⁊c. dico ꝙ potētia eēntialis accipiť multipl'r. Uno^c pro potentia exiſtēte in ipſo ſbō cui deficit aliq̄ eēntia req̄ſita ad illum motū: ⁊ cū hoc ilud ſbm h3 aliquā formē contrariā illi forme quā ſeq̄tur talis motus. vbi gra. aqua eſt in potētia eſſentiali ad vbi ſurſum hoc modo: q2 ſibi deficit aliqua eēntia req̄ſita ad talē motū: ⁊ h3 formā ꝯtrariā illi forme quā ſeq̄tur motus ſurſum. ſ. grauitatē contrariam leuitati. Alio modo dicit potētia eēntialis potētia q̄cūq3 exiſtēs in ſubiecto aliquo cui deficit eēntia aliqua req̄ſita ad illum actū: q̄muis non h3 actū aliquē cōtrariū illi actui qui ſibi deficit: vt ſenſitiuū cū non h3 ſpēm ſenſibilis eſt in potētia eēntiali ad ſentire: eo qō deficit ei aliq̄ eēntia req̄ſita ex parte ipſi^9 ad actū ſentiendi. ſ. forma ſenſibilis: q̄muis nō h3 aliquā formā contrariā alteri forme quam cōſeq̄tur ſentire. Alio modo dicit potētia eēntialis quecūq3 potētia que per ſuā eēntiam ordinať ad aliquem actū vt ad ſuū per ſe finem: q̄uis ſbto illius potentie non deficiat aliqua eēntia req̄ſita ad illū actū vt ꝑn^m illius: nec h3 formā ꝯtrariā alteri forme. Et ꝙ iſto modo ſumať potētia eēntialis ꝓbo ſic. q2 cōſtat ꝙ oi motori per ſe corrñdet potētia eēntialis in ſuo per ſe mobili: ⁊ h̄ oēs concedūt. motor aūt celi eſt motor per ſe ipſi^9 corporis celeſtis: vt etiam oēs ꝯcedunt. ergo op3 ꝙ ipm celū ſit i potētia eēntiali ad h^9 motū: ſed manifeſtū eſt ꝙ ipm celū non eſt in potētia eēntiali ad motū celi: ita ꝙ non careret aliqua eēntia que ſit per ſe ꝑn^m talis motus quē natū ſit habere: ⁊ imo ipſum corpus celeſte de ſe eſt ſūme diſpoſitū ad motū ſuū circularem. nec indiget recipere a motore aliquā diſpōnem: aut formā que p̄cedat illū motū: nec h3 etiam aliquā formā contrariā alteri forme quam conſeq̄tur motus circularis. Q̄ualr igitur eſt in potētia eēntiali ad talē motū niſi q2 habet potētiam que per ſui eēntiam ordinatur ad receptionē talis motus. potentia ergo eēntialis ad actū aliquē poteſt dici ois po^a que per ſuam eēntiam ordinať ad actū illū. Et per oppo^m diceretur potētia eē accidētalis ad aliquem actū accidentalr q̄ per eēntiam ſuā non ordinať ad illū actum ſed ad alium vt ſi diceremus ꝙ potētia ad caliditatē in ſūmo eſt potentia ad raritatem: iſta eſt potētia accidētalis: ergo iſta potentia per ſuam eēntiam nō ordinať ad actū talē. ſ. ad raritatem: ſed ad caliditatē quā comitať raritas aut leuitas modo cum dicitur in rōne: ꝙ non eſt in potentia eēntiali ⁊c. Uerum eſt ꝙ nullo modo eſt i potētia eēntiali ⁊c. Et cū dicitur. ꝙ actu graue non eſt in potētia eēntiali ad motū deorſum. Uerū eſt duobus primis modis: ſed 3° bene ē in potentia eēntiali. ⁊ hoc bene ſufficit ad hoc ꝙ requirit virtutem per ſe actiuam talis motus: ſed ſi ſic eēt in potētia accidētali ad talē motū ꝙ nullo modo hēret aptitudinem per ſe ordinatam ad illū. veru3 eſt ꝙ nō indigeret ꝑ ſe motore. ❡ Ite3 aliter poſſumus dicere: cū dī illud qō non eſt in potētia eēntiali ⁊c. veꝝ eſt ꝙ nō indiget motore per ſe extrinſeco ꝓpinquo. Sed bñ poteſt indigere motore per ſe intrinſeco qui ſit per ſe cauſa elicitiua taľ act^9 vt intellꝰ hñs in ſe habitū ſcie non eſt in potētia eēntiali ad ſpeculari. ſaltē primis duobus modis. ſ. ꝑn^m intellect^9 potentie eēntialis: ⁊ tamē bñ eſt aſſignare ꝑn^m per ſe elicitiuum talis actus ſpeculandi in ipſo intellectu: ⁊ qcq̄d ſit illud ſiue ſit intellꝰ agens ſiue habitus ſcie: ſiue ſpēs intelligibilis: vt concedit maior pars phantiū3 hu^9 tpis. Sic in ꝓpoſito q̄uis actu graue ſurſum extrīo nō ſit i po^a eēntiali ad motū deorſum illis duob^9 modis qui dicti ſunt: ⁊ ideo ad motū eius non req̄ritur mouens per ſe extrinſe/

po^a eēn/cialis capiť multis modis. (margin)

alia R° (margin)

cum ꝓpinquū ⁊ ꝓpriū: tamē bñ req̄riť ꝑn^m per ſe actiuū illius motus intrinſecū: ⁊ ideo nō eſt ꝯtra dcā. ❡ Ad aliam cū dicit. ꝙ tūc nō indigeret in motu ſuo medio dico ꝙ i motiuius ratio eſt: q2 ad oēm motū cōtinuū ⁊ ſucceſſiuū neč̄ia eſt reſiſtētia alicuius mobilis ad motorem: vt dicit Cōmentator in. 4. hui^9. modo q̄uis actu graue h3 potētiam per ſe receptiuā ſui motus: nō tñ h3 aliq̄3 reſiſtētiam ad ipm motorē: mobile enim ꝓprie nō reſiſtit motori niſi per alteꝝ iſtoꝝ: aut q2 h3 nālem inclinationē ad oppo^m: vt corpus aialis h3 nālem inclinationē ad motum deorſum: ⁊ per hanc reſiſtit mouēti ſurſum vt anie: aut q2 h3 aliquā formam ꝯriam forme ad quā eſt motus aut q2 h3 vbi oppo^m illi vbi: vel diuerſum ab illo in quo motor intēdit ipm ponere: ⁊ ad aliud vbi nālem h3 aptitudinem: ſicut ſol extrīo in vbi oriētis: h3 vbi opo^m ad vbi occidentis: ⁊ h3 aptitudinē nālē3 ad vnūq̄dq3 iſtoꝝ vbi: ⁊ nunc ip3 actu graue non h3 aliam virtutem vel aptitudinem nālem ad vbi oppo^m illi ad qō mouet. Cum eni moueatur ad vbi deorſum ꝓpter qō neč̄iu3 eſt mediū qō h3 talem reſiſtētiam rōne cuius ſit ſucceſſio in illo motu. vnde ſi eēt vacuū in ipſo nullo modo fieret motus grauis ſ. ciatiꝰ: vt dicit Ariſto. in. 4. hui^9. ⁊ fuit declaratū ſup^9. Et ſi dicas ꝙ ad oēm motum neč̄ia eſt reſiſtētia mobilis ad motorē: mobilis dico qō mouet illo motu: dico ꝙ nō verum eſt niſi in motu quo aliq̄d mouetur de potētia eſſentiali ad aliquē actum loquēdo de potētia eēntiali ſm duos primos modos. Sed ſi ſit motus de potentia accidentali nō eſt neč̄e ꝙ ipm mobile reſiſtat motori: ſ3 ſufficit ꝙ aliquid aliud reſiſtat ei: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. Ipſū .n. medium in quo ſit motus grauis. ſ. aer aut aqua reſiſtit. ipſi motori: in q̄ꝫtum vnūq̄dq3 iſtoꝝ h3 nālem inclinationem ad aliud vbi q̄3 ad vbi deorſum ſimpl'r: ad qō mouetur per qō mouet actu graue ſimpl'r: ⁊ ſimil'r ař ꝺ leui ſuo modo. ❡ Ad aliam cū dicit. ꝙ tūc idē ſm idē ⁊c. dico ꝙ iſta ratio breuiter eēt contra viā cōem ſicut ꝯtra viā p̄dictam. ſi enim contingeret eē impoſſibile ꝙ idē ⁊ ſm idē ſimul h3 potētiam per ſe actiuā ⁊ ꝑ ſe receptiuā eiuſdē. Silr erit impoſſibile ꝙ idē ſimul ⁊ ſm idē h3 potentia3 actiuam per accn̄s: ⁊ potētiam per accn̄s receptiuā eiuſdem: q2 ſi potētia per ſe actiua ⁊ potētia per ſe receptiua eiuſdē ſunt oppoſita ſibi: ⁊ ſil'r potētia actiua per accn̄s ⁊ potētia receptiua per accidēs eiuſdē erūt oppoſita: ⁊ ſic ipſum graue non hēbit potētia3 actiuā per accidēs ⁊ potentiā receptiuam per accidēs ſui motus: q̄re non mouebit ſeipm per accidēs: cuius oppo^m concediť cōiter. Unde ſoluent ipſi iſtam rōne3 pro quāto eſt ꝯtra eos: ⁊ ego ſolua3 eā pro quāto ē contra me. dico tñ ꝓpter iuniores qō ſm Cōmē. non eſt incōueniēs vnū3 ⁊ idē ſimul ⁊ ſm eandē partē eēntialē ſui. ſ. ſm forma3 ſbalē ſua3 hēre potētiam actiuā ⁊ potētiam paſſiuā ſiue receptiuā ꝑ ſe eiuſdem alio ⁊ alio modo ſ3 eodē mō bñ eēt ipoſſibile. Modo dico ꝙ actu graue per ſuā formā h3 v̄tutē actiuā ſui motus: ⁊ inq̄ꝫtū ē forma ⁊ per ea3 h3 virtutē receptiuā ſui motus inq̄ꝫtū eſt in materia: ⁊ hec eſt intētio Cōmētatoris plane in. 3. celi ⁊ mū. cōmē. 28. vbi ſic dicit. lapis. n. mouet ſe inq̄ꝫtum eſt grauis in actu: ⁊ mouet inq̄ꝫtū eſt in potētia inferius. Et cauſa i hoc quod inueniť vno modo in actu: ⁊ alio modo in potētia eſt: q2 cōponiť ex materia ⁊ forma. forma igiť ei^9 mouet inq̄ꝫtū eſt forma: ⁊ mouet ſm ꝙ eſt in materia. Intelligit ergo Cōmēta. ꝙ ipm graue per ſuam formā ſm qō ſua forma ei^9 ꝓpria h3 virtutē actiuā ſui mot^9. ſ. grauitatē ⁊ per eandē forma3 ſm qō eſt in mā ꝑ^a illius grauis h3 potētiam receptiuā illius motus. ſ. potētiam ad inferi^9. Et hoc eſt qō dicit Cōmētator ibidē paucis interpoſitis: mō eni3 lapis eſt mot^9 niſi ſm qō eſt in potētia ad inferi^9 ⁊ eſt motor ſm qō ē gra

Cō. 71. (margin)

Cō. 71. Nō oē mobile reſiſtit ſuo motori. (margin)

nis. Per idẽ poteſt dici ad vnũ argumẽtum cõe: q idem
ſimul ⁊ ẜm idẽ erit in actu ⁊ in potẽtia reſpectu eiuſdez.
Verũ ẽ ſed non rõne eiuſdẽ ⁊ eodẽ modo ſed alio ⁊ alio
modo: ⁊ hoc non eſt incõueniens. Nam ipm graue p ſuã
formã ẜm q eſt eius forma eſt in actu v̄tuali reſpectu ſui
motus ⁊ per eandẽ formaʒ ẜm quã eſt in materia erit in
potẽtia receptiua ipſius. ¶ Et eſt cõſiderandũ diligenter
propter ſolõnes quorũdam ſophiſticationum q po^a acti/
ua duplex eſt q̃ʒtum ſpectat ad ꝓpoſitũ. Quedã eſt potẽ
tia actiua cuius effectus eſt eiuſdem ſpẽi cuʒ cauſa, vt ca/
liditas efficit caliditatẽ ⁊ frigiditas frigiditatẽ: ſilr autẽ ⁊
in alijs: ⁊ talis potẽtia actiua nũq̃ʒ eſt in eodẽ ſimul ⁊ ẜʒ
idem cũ potẽtia receptiua ſibi correſpõdẽte. Nũq̃ʒ.n. aliqd
habet caliditatẽ actu ſibi inherẽtem ⁊ potẽtiam recepti/
uam caliditatis ſimul ⁊ ẜm idẽ: potẽtiam dico remotam
ab actu. Alia eſt potẽtia actiua vt potẽtia actiua que non
eſt eiuſdẽ ſpẽi cuʒ ſuo effectu: vt potẽtia augmẽtatiua nõ
eſt eiuſdẽ ſpẽi cum augmẽtatione: ⁊ ſilr grauitas non eſt
eiuſdẽ ſpẽi cũ motu deorſum: ⁊ talis potẽtia actiua bene
poteſt ſimul eẽ in eodẽ ſubiecto cuʒ potentia receptiua ⁊
ẜm eandẽ partẽ principalr lʒ nõ oino eodẽ modo, ſic autẽ
eſt in ꝓpoſito. ¶ Conſiderandũ tamẽ etiaʒ ẜm Cõmẽta/
Cõ.28. torem in .2. celi ⁊ mun. q grauitas non agit motuʒ ipſius
grauis niſi cum graue eſt extra mediuʒ: nec tamẽ ſeqtur
q eẽ extra mediũ ſit cauſa agẽs principalr hꝰ motus, ſed
eſt diſpoſitio agẽtis: ⁊ hoc decepit Themiſtium vt dicit
Cõmentator ibidẽ. ¶ Ad aliam cũ dicitur. q ratio Aꝛ.
ad ꝓbandũ motorẽ primũ eſſe imobilẽ non valeret: dico
q imo valet neċio ſi recte intelligat. Ad cuius intellectũ
eſt conſiderãdũ q oẽ qđ mouet de potẽtia accidentali po
ſterius eſt aliquo motore quo mouet aut mouit de potẽ/
tia eẽntiali: ſicut actu graue qđ ſeipſuʒ mouet de potẽtia
accidentali poſterius eſt ſuo gñante qđ mouit de poten/
tia eẽntiali. Silr aũt ⁊ in alijs ſuo modo. Nunc autẽ mo
uens de potẽtia eẽntiali neċio eſt diſtinctum a mobili qđ
mouetur ex potẽtia eẽntiali. Si ergo nõ ꝓcedatur i in/
finituʒ in motoribus ⁊ mobilibus opʒ puenire ad aliquẽ
motorẽ qui non mouetur: hoc eſt manifeſtũ: aut igit̃ ille
motor nullo modo mouet̃ aut pſe mouetur a ſeipſo. Si
nullo modo mouetur habetur intẽtũ. Si mouet̃ a ſeipſo
⁊ mouet ſeipſum: aut mouet ſe de potẽtia eẽntiali aut ac
cidentali. Si de potẽtia eẽntiali: tunc opʒ q in ipſo mo/
tor ſit diſtinctus a moto: tũc queritur de illo motore, aut
mouetur, aut nõ. Si nõ, habetur intẽtũ. Si mouetur, tũc
quero vtrũ moueatur de potentia eẽntiali aut accidenta
li. Si de eẽntiali, tunc ſicut priꝰ reuertitur queſtio de ſuo
motore: ⁊ ſic in infinitũ. Si autem dicatur qđ iſte motor
mouet ſe de potentia accidentali tũc iſte motor eſt poſte
rior alio motore qui mouet de potentia eẽntiali: ⁊ tũc q̃/
ratur de illo motore aut mouetur aut non. Si non, habe
tur intẽtũ. ſi mouetur aut mouetur a ſe aut ab alio. Si a
ſeipſo aut de potentia eẽntiali aut accidẽtali: ⁊ vt ſic ſem
per reuertitur queſtio vt prius: aut opʒ deuenire ad mo
torẽ qui nullo modo mouetur. Sic ergo valet ineuitabi
lis rõ Ariſt. q̃uis ꝯcedatur q graue ſit motiuũ ſuijpſiꝰ
per ſui naturam. In hac aũt rõne gaudebat animꝰ meus
cum laude dei: ⁊ cum grat͛ijs ad illum qui eam incepit.

n **Ad rationes** in pn^o q̃onis adducte non ꝯcludũt
contra hanc põneʒ: ſed q defectꝰ
ſit in eis pʒ diligẽter iſpiciẽti ṗdicta. Hec ſunt que de iſta
difficili q̃one potui ꝯgregare: ⁊ q ſiqs põnem quã ſcripſi
non acceptet iuſtũ eſt vt eam demõſtratione improbet: ⁊ ra
tiones pro ea ſoluat. Aliter eniʒ nõ eſt ei credendũ. Sciãt
ẽt poſteriores veritatis plus quaʒ famoſitatis in animis
amici q hanc põnem nõ oino ꝓbaui ex inuẽtione mea: ſʒ
ex traditionibus cuiuſdam doctoris theologi quẽ inter
meos cõtemporaneos puto vnuʒ de ſubtilibus expoſito
ribus Cõmentatoris ⁊ Ariſto. addidi tñ aliq̃ ad ordina/
tam huius põnis declarationẽ ⁊ cõfirmationẽ q̃ ab alijs
non ſuſcepi niſi ab Ariſt. ⁊ Cõmentatore: que ⁊ ſi ꝓba/
bilia ſunt ⁊ vera teneantur: ſi autẽ non, remoueant̃ ratio
nibus demonſtratiuis. Et ſic tandẽ huius difficillimi pro
blematis veritas apparebit. Queſtio. xij. A

COnſequens qđ eſt. Utrũ gñans qđ gñat gra
ue ſit pn^m actiuũ imediatuʒ motus ipſiꝰ gra
uis deorſũ generatur. ¶ Et arguitur ṗ q ſic. q̃a
pn^m actiuũ imediatuʒ illius motus deorſuʒ
aut eſt ipſuʒ gñans: aut v̄tus ipſiꝰ grauis q
generat̃ ⁊ mouet̃ illo motu. per ſufficiẽtem diuiſioneʒ.
Sed nõ eſt dđm q v̄tus grauis deorſũ gñatur ⁊ mouetur ta
li motu ſit pn^m actiuũ talis motus imediatũ. ſ. grauitas fa
cta a gñante: q̃ tũc ſimul haberet pn^m actiuũ ⁊ pn^m rece
ptiuũ illius motꝰ: ⁊ cũ.n. moueat illo modo ⁊ recipiat ipm
opʒ q habeat po^em receptiuã eius. Si igit̃ cũ hoc habe/
ret v̄tutem actiuã illius motꝰ ſeqtur qđ dcm̃ eſt. ergo re
linqtur q gñans ſit imediatũ pn^m actiuũ talis motus.

Oppoſitum arguitur: q̃ motuʒ nãlis vnius ẜm
ſpẽm debet eẽ ab vno motore ime
diato ⁊ ꝓpinquo ẜm ſpẽʒ hec videtur manifeſta. Sʒ mo
tus ipſius grauis cũ ipſuʒ graue iaʒ eſt generatuʒ: ⁊ eius
motus nãlis cũ generat̃ eſt vnus ẜm ſpecieʒ. ſ. motus ad
vbi deorſum: vt manifeſtũ eſt. ergo dʒ eſſe a motore ꝓpi
quo ⁊ imediato vno ẜm ſpẽm. Cõſtat aũt q gñans nõ ẽ
ꝓpinquũ ⁊ imediatũ principiũ actiuuʒ motꝰ actu grauis
cũ iaʒ eſt generatũ vt lapidis deſcẽdentis deorſuʒ: q̃ cuʒ
eſt talis motus cõtingit generans nõ eſſe aut nõ eẽ ꝓpin
quũ: ⁊ iterũ graue ẜm hoc actu nõ moueret ſeipm. ergo
ſilr duʒ ipſum graue generatur generans non eſt princi/
pium actiuum imediatum illius motus.

Ad queſtionem poteſt dici ad pſis q ipm ge B
nerans qđ gñat ipſuʒ graue ʒ R^{no}.
nõ eſt imediatũ pn^m actiuũ illius motus deorſuʒ quo mo
uetur graue dũ generat̃: ⁊ hoc poteſt ꝓbari ſic. a motore
ꝓpinquo ⁊ imediate dʒ ꝓcedere motuʒ imediatꝰ: nõ alio
mediante: hanc recipio ꝑ manifeſta. ⁊ hoc eni videmꝰ in
ṗ motu q ipſe ꝓcedit immediate effectiue a p̄io motore
nl̃lo alio mediãte q p̄ius efficiat̃. Silr a caliditate ꝓce
dit calefactio nullo alio mediante: qđ prius efficiat̃ cali/
dũ ab eo. Sed dũ graue generat̃ ⁊ deſcẽdit deorſuʒ deſcẽ
ſus eiꝰ nõ ꝓcedit ab ipſo gñante ſine medio: imo mediã
te forma ⁊ virtute eius: ⁊ hoc eſt manifeſtũ: vt oẽs cõce
dũt. ergo motꝰ nõ eſt a gñante tãq̃ʒ a motore ꝓpinquo ⁊
imediato. Et hec eſt intentio Cõmentatoris: ⁊ eius ratio
in. 3. celi ⁊ mũdi. vbi ſic loqtur Cõmentator. Queadmo Cõ.24.
dũ igitur cetera accidẽtia exñtia in re gñata nõ exñt in ea
niſi a gñante: tñ mediãte forma gñati: que ſit a forma ge
nerante: ita eſt de hoc motu. Uerbi grã. q cũ elementuʒ
ſit ignis ſtatiʒ in p^a parte eius in qua eſt igneitas ab igne
gñante exiſtunt oĩa accidentia ignis ẜm qđ ignis eſt. Et
vnus eoꝝ eſt motus ad ſuperius. q̃ ẜm q in parte ge/
nerata exiſtet de parte leui ẜm hoc exiſtet in ea de motu
leuis corporis: ⁊ de alijs accidentibus proprijs: ſed tñ
q̃ nõ exiſtũt a generante niſi mediante generato. Et mo/
tus p̄io ⁊ eſſentialiter ſit a motore nullo alio mediante:
⁊ ꝓpter hoc ille motus non eſt primus neq̧ eſſentialis a
motore extrinſeco ſed a forma moti. Et ideo habet pro/
prium ille motus: vt per euʒ moueatur res per ſe cũ ali/
quid non ipedierit ipſum per violẽtiã. ſ. cũ impedita ge
uerit ẜm iſtuʒ modũ aſſimilat̃ ei qđ moueat̃ per ſe. vult
ergo Cõmentator q ipm gñans nõ eſt imediatũ pn^m acti
uũ illiꝰ motus: ſʒ ꝓpiquus eſt forma grauis. Et q hec ſit
intẽtio Cõmẽtatoris manifeſtũ eſt ꝑ illud qđ ꝯcludit: iđ.

habet ꝓpꝛium ille motus vt per euȝ moueat̃ res per ſe:
aut enim intelligit ꝙ graue mouet̃ iſto motu per ſe acti-
ue aut paſſiue ſolū. Si actiue habeo ꝓpoſitū. Si paſſiue
ſolū hoc eſt ipoſſibile:ergo tūc hoc non eēt ꝓpꝛiū huic mo
tui. Nam in alio motu mouent̃ coꝛpoꝛa mota per ſe paſ
ſiue:vt in multis alterationibus nālibus q̄bus alterabi-
lia alterantur per ſe paſſiue ⁊ in oībus motibus celeſti-
bus q̄bus coꝛpoꝛa celeſtia mouent̃ per ſe paſſiue. Et cō
firmant̃ per q̄dam dctā eius i eodē cōmento paꝝ poſt
v̄ba ꝑinducta vbi dicit ſicne q̄ȝ etiam nūatur inter ea q̄
mouent̃ ab extrinſeco. loq̄tur de graui dūȝ mouet̃ a ge
nerante. q̄a non mouet̃ hoc motu ab extrinſeco ſine me
dio. Vult ergo Cōmētatoꝛ ꝙ hoc motu mouet̃ graue
ab extrīſeco p mediū:e p ħ nō dī moueri illo motu ſim-
pliciter ab extrinſeco:aut ergo intelligit̃ p mediū actiuū
illius motus aut p mediū receptiuū. Si per mediū acti
uū illius motus hētur intentū. ſ. ꝙ gn̄ans non eſt imedia
tū ꝑn̄m actiuū illius motus. Si per mediuȝ receptiuum:
tunc ſimilr̃ poſſet dici ꝙ materia nō nūatur inter ea que
mouētur motu gn̄ationis ab extrinſeco:q̄a non ſubijcit̃
gn̄ationi ꝓpꝛie dicte niſi mediantibus pꝛius inductis di-
ſpoſitionibus a gn̄ante:⁊ ſic non mouetur motu gn̄atio
nis ab extrinſeco:i qḋ tn̄ eſt inconueniēs cōcedē:q: ipſuȝ
gn̄ans eſt extrinſecū ſm eē a materia gn̄atā lȝ aliq̄ modo
ſit intrinſecū foꝛte ſm cōtiguationē aut ſm continuatio
nē quādam:vt ꝓbatū eſt in queſtione de itrīſicitate agē-
tis naturalis. videt̃ ergo eē intētio Cōmentatoris qḋ ge
nerāns:non eſt imediatum ꝑncipiū actiuū ipſi⁹ mot⁹ gra
uis cū gn̄atur:ſed ꝓpinquū ꝑncipiū actiuū ē foꝛma ipſi⁹
grauis. Similr̃ aūt ⁊ de leui ſuo modo. Poſſet etiā ꝓba
ri per rationē adductaȝ ꝑus ad hanc partē. ſ. q̄a motus
vtriuſq̄ȝ grauis cū ſit idē ſpē dȝ eſſe a motoꝛe vno ſpē ime
diate:⁊ deducat̃ vt pꝛius. huic eniȝ rōni innitunt̃ rāq̄ȝ de
monſtratiue:ꝛimaginabit̃ ergo ſm iſtā viā ꝙ cū ignis ge
nerat ignē ex oleo ꝑus efficit leuitatē ignis in mā olei et
mediante illa leuitate rāq̄ȝ mediante agēte ꝓpinquo effi
citur motus ad ſuperius:⁊ quanto ꝑfectioꝛ fuerit oīno
leuitas tāto ſiet magis ſurſum. ⁊ cū fuerit oīno cōpleta le
uitas cōplebitur vbi ſurſuȝ:niſi aliqḋ detineat violenter.
Similr̃ aūt ⁊ de graui ſuo modo. Et ex hoc aliq̄ conclu
dūt ſatis ſubtiliter ꝙ gn̄atio ignis pōt incipi in ſphera ae
ris:ſed non cōpleri:q̄a cōpleta eſt cū eſt ſurſuȝ ſimpliciter
⁊ hic eſt locus ignis non aerie:vt patet. 4. celi. Ratio in
oppoſitum ſoluta eſt in queſtione precedente.

Ad dicta aūt et ſic intēdētibus ſic ꝯtigēt
eadē hec. Si v̄o ab eo qḋ mouet̃. mouetur
omne qḋ mouet̃ aut hoc reb⁹ inerit ſed ſȝ
accidēs:quare mouet quod quidē mouet̃
non tamen ꝓpter id quod mouetur ipſum
ſemper aut non ſȝ per ſe. pꝛimū quidē igit̃
ſi ſm accidēs nō:nō neceſſe eſt mouere qḋ
mouet̃. ſi autem hoc eſt. manifeſtum eſt ꝙ
contigit aliquando nihil moueri eoꝝ que
ſunt ⁊c. Textu. cōmen. xxxvj. Qō. xiij.

A Hic poteſt queri. Utrum ſit aliqḋ mouens pe
nitus imobile. Et arguit̃ pꝛimo ꝙ nō. q:
ab vno ⁊ eodē imobili non ꝓcedūt imedia-
T.c.53 te diuerſa. hoc hētur in. 2. de gn̄atione. ⁊ in
iſto. 8. Sed a pꝛimo motoꝛe ꝓcedūt imedia
te diuerſa. ſ. diuerſe circulationes:vt pȝ ex. 12. metaph.
T.c.53 ⁊ Cōmētatoꝛ dicit ꝙ ꝑ̄m mouens mouet hoc motū ſine
medio:⁊ loq̄tur de pꝛimo motu qui eſt circularis ꝯpoſi
tus ex diuerſis circulationibus ſuccedētibus. ergo ꝑmū
mouēs de quo maxime videtur nō eſt omnino itrāſmu
tabile. Item omne efficiens eſt aliquo modo mobile:
finis enim mouet agens:vt habet̃ ex. 2. metaphy. ſed pꝛi
mus motoꝛ ē cauſa efficiens ipſius pꝛimi motus ſm Cō T.cō.8.
mentatoꝛem. 12. metaphy. vbi vult ꝙ in ſeparatis a ma-
teria idem eſt efficiens ⁊ finis ⁊c. Item omne ꝙ intel
ligit ⁊ appetit eſt mobile:intellectus eniȝ mouetur ab in-
telligibili ⁊ voluntas ab appetibili. 3. de anima. ſȝ pꝛimū T.c.54
mouēs itelligit ⁊ appetit:vt pȝ. 12. metaph. ḡ ⁊c. Itē T.c.51
illud qḋ eſt intrinſecū mobili eſt mobile:motis enim no
bis mouentur omnia que ſunt in nobis. Sed pꝛim⁹ mo
toꝛ eſt intrinſecus mobili pꝛimo aliter enim motus pꝛi-
mus non videretur eſſe naturalis:ergo ⁊c.
Oppoſitum arguit̃ auctoritate Ariſto. in iſto caplo. T.c.36
Ad queſtionem eſt dōm breuiter qḋ pꝛim⁹ B
motoꝛ eſt oīno imobilis mo [illegible]
tu ꝓpꝛie dicto. Et ꝓbatur multipliciter. Pꝛimo:q:ſi pꝛi
mus motoꝛ mouet̃ motu ꝓpꝛie dicto aut moueretur a
ſe aut ab alio p ſufficiētem diuiſionē. non ab alio:quia ſic
non eſſet motoꝛ pꝛimus:imo illud aliud a quo moueret̃:
mouens eniȝ eſt pꝛius moto. Si aūt a ſeipſo aut mouere
tur ex potētia eēntiali ad actum:aut ex potētia accidēta
li. non aūt ex potētia eſſentiali:q:oē qḋ mouet̃ mouetur
ab alio:vt oſtenſum eſt pꝛius. Si autē ex potētia accidē
tali tunc eēt aliqḋ mouens pꝛius eo. Omne enim qḋ mo
uetur de potētia accidētali ad actuȝ eſt poſterius aliquo
mouente qḋ mouet aut mouit de potētia eſſentiali:ſicut
graue actu exiſtens ſurſum ⁊ deſcēdens deoꝛſum eſt po-
ſterius ſuo gn̄ante qḋ mouet de potētia eēntiali ad actū:
⁊ ſic pꝛim⁹ motoꝛ nō eſſet pꝛimus qḋ eſt impoſſibile. q̄-
re ⁊c. Iteȝ ſi oē mouēs moueretur:aut hoc ineēt ipſis
mouentibus per accidēs. ſ. qḋ non mouerēt niſi mouerē
tur:aut hoc deberetur eis per ſe. Non eſt dōm qḋ p ac-
cidens:q:a per accidēs non eſt necium:imo cōtingit ipm
non eē:⁊ ſic contingeret mouēnō moueri. Sed nō mo
uet niſi moueatur vt tu ponis:ergo dicis ꝙ oē mouēs mo
uetur. ergo cōtingeret oīno non eē motū:qḋ eſt impoſſi
bile q: motus eſt perpetuus:vt pꝛius pꝛobatū eſt. Si
autē dicatur qḋ oē mouēs mouetur:⁊ hoc cōuenit ei per
ſe. Tūc arguitur. aut mouetur eadē ſpē mot⁹ qua mouet,
aut alia. non eſt dōm ꝙ eadē ſpē motus:q: irrationabile
eēt dicē ꝙ oē docēs doceretur:⁊ ꝙ oē ſanās ſanaret̃ ſm
eandē ſpēȝ ſanatiōis qua ſanat. ſilr aūt ⁊ i alijs. Si vero
dicatur qḋ oē mouēs neċio mouetur:alia tn̄ ſpē mot⁹ q̄ȝ
illa qua mouet:ſeq̄retur qḋ nihil mouebitur aliquo mo-
tu quin oportea t eſſe aliqḋ mouēs qḋ mouet illo motu ⁊
mouetur ⁊ eodē. v̄bi gr̄a. non poterit aliquis ſanari:q:
opoꝛteat eē aliqḋ ſanās qḋ ſanat̃ ſȝ illā ſanationē:ſimilr̃
aūt ⁊ in alijs. Et ad huius declarationē accipio ꝑ̄ qḋ ſpēs
motuuȝ ſunt finite. 2° ꝙ ſemp cū aliquid mouet̃ a pluri
bus motoꝛibus ordinatis aliquo motu magis mouetur
a pꝛioꝛi q̄ȝ a poſterioꝛi:vt dicit in litera. ⁊ videtur ēt ex li-
bꝛo de cauſis. Ponat̃ ergo qḋ aliquis ſanetur ab opthal
mia ⁊ ſanans moueatur quadā alia ſpē motus queċūq̄
ſit illa:⁊ pȝ qḋ moueatur ab aliquo alio motoꝛe qḋ moue
tur. Et tunc q̄rit̃ de illo ſcḋo motoꝛe vtruȝ moueat̃ mo
tu illo ſanationis quo mouet̃ mobile aut alio motu. Si
illo motu hētur ꝓpoſitū. ſ. qḋ nihil mouetur motu ſana-
tiōis ab ophthalmia quin ſanatur illa ſanatione. Nam il-
lud 2m mouēs a quo mouetur illud qḋ imediate ponit̃
ſanare magis mouet illo motu q̄ȝ ꝓpinquū ſanans:vt pȝ
ex ſcḋa ſuppoſitione. Si v̄o dicatur qḋ illud mouēs ſcḋo
acceptū non mouetur illo motu. ſ. ſanatiōis ab ophthal-
mia ſȝ alio motu:tūc q̄rit̃ de motoꝛe eius. Utꝝ moueat̃
illo motu aut alio Si illo motu hētur ꝓpoſitum. Si alio

querit̃ de motore ꝙ mouet illo motu. Et ſic cũ ſpecies
motuũ non ſint infinite vt ſuppoſitũ eſt tandem diſtribu-
tis oĩbus ſpẽbus motuũ ipſis motoꝛibus deueniet̃ ad h̃
qð aliqð mouẽs ad ꝓpinquũ mouẽs mouebit̃ illo motu
ſanationis: ⁊ ſic cũ mouẽs ſuperius magis moueat q̃ ꝓ-
pinquũ neceẽ eſt ꝙ cum aliqd ſanat̃ ab opthalmia: ꝙ ſit
aliqð mouẽs illo motu ſanationis ꝙ etiã mouet̃ illo eo-
dẽ motu. ſ. ꝙ ſanat̃ ab ophtalmia: qð ẽ valde deriſoriũ:
ſimiliṫ aũt ⁊ in alijs motibus. vbi gr̃a. ponamus ꝙ aliqs
diſcat grãmaticã: tu ponis ꝙ doctoꝛ qui mouet illo mo-
tu mouet̃ quadam alia ſpẽ motus: tũc querã de motore
qui mouet illum doctorẽ grãmatice. Vt doceat grãmati-
cam aut moueat̃ quodã alio motu. Si primo modo ha-
beo ꝓpoſitũ. ſ. ꝙ cum aliqs docet in grãmatica opꝫ ꝙ do-
ceatur in grãmatica ab aliquo: qui docet̃ in ipſa grãma-
tica: qð eſt abſurdũ. Si vͦo mouẽs mouet̃ alio motu ſm
ſpẽm: tũc quero de eius motore: vt prius ⁊ ſic cũ nõ ſint
infinite ſpẽs motuũ: opꝫ ꝙ cũ oẽs ſpẽs diſtribute ⁊ aſſi-
gnate fuerint motoribus ꝙ reuertat̃ ad hoc ꝙ aliqð mo-
uens moueat̃ illo motu. ſ. ꝙ doceat̃ in grãmatica: ⁊ con-
ſtat ꝙ illud mouẽs ad qð ſic peruenit̃ magis mouet illo
motu ꝓpoſito q̃ alia mouẽtia poſterioꝛa ergo nũq̃ aliqs
docebit grãmaticam niſi ſit aliqð mouẽs docens grãma-
ticam qð addiſcat grãmaticã: qð eſt impoſſibile: qꝛ addi-
ſcere eſt ſm ignorantiã: ⁊ docere eſt ſꝫ ſciam: vt dicit Cõ-
mẽtatoꝛ. ergo impoſſibile ẽ qð oẽ mouẽs per ſe moueat
ita tamẽ qð moueat̃ alio motu ſꝫ ſpẽz ab illo motu quo
mouet, nec eodẽ: vt ꝓbatũ eſt. ergo nõ eſt dõm qð oẽ mo-
uẽs moueat̃ neccio: nec per accidẽs: vt ꝓbatũ eſt: g̃ nullo
modo verũ ẽ qð oẽ mouens moueat̃. ergo opꝫ eẽ aliqð
mouens, imobile. In hac aũt ratione multũ notãda ſunt
vͣba Ariſto. Sumit enĩ iſtam diuiſionẽ. qð ſi oẽ mouẽs
moueret̃ aut hoc cõpetit rebus per ſe aut per accidẽs. ⁊
poſtea ſumit qð accidẽtia nõ ſunt neccia ſed ꝯtingit nõ eẽ.
In quibus vͣbis manifeſtũ eſt Ariſto. intẽdere qð omne
per accidẽs qð diſtinguit̃ cõtra per ſe poteſt nõ eẽ ⁊ ſic nl̃-
luz eſt pure per accidens qð eſt neccium: ꝗcunq̃ tñ oppo-
ſitum cõiter dicitur: per ſe enĩ ⁊ per accidẽs: qð quidem
per accidẽs ꝯtingit nõ eẽ: ſufficiẽter diuidũt oẽ qð ineſt
alicui: ita. ſ. qð oẽ qð cõpetit alicui vel cõpetit ei per ſe vl̃
per accidẽs tali pro accñtalitate qð ꝯtigit nõ eẽ. Conſtat
aũt qð illud qð debet̃ alicui neccio nõ debet̃ ei per accñs:
ſic qð ꝯtingat nõ eſſe. ergo oẽ qð ineſt alicui neccio ineſt ei
per ſe aliquo modo perſeitatis ⁊ non pure per accidens.
In hoc aũt manifeſto teſtimonio Ariſto. gauiſus ſuz cõ-
tra illos qui pueriliter aſſerũt aliq̃ eẽ pure per accidẽs
in exiſtẽtia aliqbus: ⁊ nullo modo per ſe: ⁊ tamẽ neceſſa-
rio inſunt eis. De hoc aũt aliq̃ dixi in primo huius. ⁊ for-
te alis dicã ſeorſum, ſi deus voluerit. ¶ Itẽ arguit̃ ad ꝓn-
cipale. quãdocũq̃ aliqd eſt cõpoſitũ ex duobus quorum
vtrũq̃ exiſtit p ſe: ⁊ alteꝝ eoꝝ fuerit ſeparatũ a reliquo:
neceẽ eſt vt reliquũ ſit ſeparatũ. vbi gr̃a. ſi terra ⁊ aqua
ſunt in miſto ⁊ vtrũq̃ eoꝝ p ſe. ſ. ꝙ neutrũ eoꝝ eſt neceſ-
ſariũ in eſſe alterius: ⁊ aqua fuerit ſeparata a terra in ali-
quo loco: neceẽ eſt vt terra ſit ſeparata ab aqua in aliquo
loco. Similiṫ ſi eſt aliqð cõpoſitũ ex motore ⁊ moto: vt
manifeſtũ eſt: ⁊ inuenitur aliqð motũ ſeparatũ a mouen-
te. ſ. aliqð motũ qð non mouet aliqd aliud: aliter enĩ ꝓ-
cederetur in infinitũ: vt dicit Cõmẽtatoꝛ: ſicut forte ter-
ra mouetur ab alijs elemẽtis ⁊ non mouet aliqð aliud in-
ferius ea in ſitu aut ꝑfectione: ⁊ ipſum primũ mouẽs eſt
aliquid per ſe exiſtẽs: vt ſupponit̃. ergo oportet eẽ aliqð
Cõ. 37. mouens ſeparatũ a moto. ſ. ꝙ non moueret̃. Et iſtam ra-
Motus tionẽ ponit Cõmẽtatoꝛ ex vͣbis Ariſto. vt patet inſpiciẽ-
capitur ti l̃ram ⁊ cõmentũ. ¶ Sed intelligẽdũ eſt qð motus acci-
dupl̃r. pitur dupl̃r. Uno modo. proprie pro trãſmutatione ſm
quem aliqd ſe hꝫ aliter nũc q̃ prius: ⁊ hoc modo intelli-
git Ariſto. pᵐ motorẽ nõ moueri nec per ſe nec per acci-
dens: ⁊ hoc etiam ꝓbatur eo ꝙ demõſtrat in conſequẽti-
bus. ſ. ꝙ primũ mouẽs non eſt corpus nec vͥtus in corpo-
re. Alio modo accipit̃ motus improprie ⁊ cõiter pro q̃-
cũq̃ operatione rei ſiue operatio illa ſit diuerſa a ſ̃ba: ſi-
ue non ſit diuerſa realiter a ſ̃bã operãte. ⁊ hoc modo pᵐ
principium motus. ſ. deus ipſe poteſt dici moueri: qꝛ. ſ.
habet operationẽ imanentẽ. ſ. intelligere ⁊ amare ſeipſum
que tñ operationes ſunt idẽ eẽntialiter cum ipſa ſubſtã-
tia diuina: qꝛ qcqd eſt in deo eſt ipſe deus: vt habet vide-
ri 12ᵒ metaph. ⁊ forte hoc modo intellexit Ariſto. ⁊ pla-
to ipſum pᵐ mouẽs moueri a ſeipſo: ⁊ nõ primo modo.

Ad primam rõnem cũ dicit̃. ab vno imobili ⁊c. C
poteſt dici ꝙ veꝝ eſt diuerſa actu di-
uiſa ⁊ diſtincta abinuicẽ: ſed ab vno imobili poſſunt ꝓce-
dere diuerſa quoꝝ vnũ non eſt alteꝝ: nõ tñ diuerſa actu
⁊ diſtincta abinuicẽ ſꝫ cõtinua ſibiĩuicẽ ſicut ptes alicu-
ius totius: modo ſic eſt in ꝓpoſito. nam circulationes di-
uerſe. ſ. quaꝝ vna nõ eſt alia ꝓcedũt a primo motore imo-
bili imediate. ſ. non mediante aliquo alio motore: ſꝫ non
ſunt diſtincte nec diuiſe abinuicẽ actu: imo ſunt partes
vnius totiꝰ motus ꝯtinui quaꝝ vna ſuccedit alteri conti-
nue: vt pꝫ ex iſto. 8. ¶ Ad aliud poteſt dici ꝙ agens ali-
quẽ effectũ ꝓpter finem acq̃rẽdũ hñ mouet̃ ab illo mo-
tu qui differt a ſua ſ̃ba: ſꝫ non moueat̃ ab illo motu cõti-
nuo ⁊ diuiſibili: ſed agẽs qð agit ꝓpter cõſeruationẽ ſue
perfectionis ⁊ non ꝓpter acq̃ſitionẽ alicuius qð ei defi-
ciat: non opꝫ ꝙ moueat̃ a fine motu ꝓprie dicto a motu
q ſit trãſmutatio differẽs a ſua ſ̃ba: ſꝫ ſufficit ꝙ itelligat
ipſũ finẽ ⁊ appetat. ⁊ iſta non ſunt motꝰ ꝓprie ⁊ vere dicti
vt dicit̃ cõmuniter: hoc autẽ modo motores corpoꝝ cele-
ſtium mouẽt: vt docet Cõmentatoꝛ. 10. metaph. mouet
enim ꝓpter ſe ꝓmaria intẽtione: licꝫ ſcðaria intẽtione mo-
ueãt ꝓpt gñonẽ iſtoꝝ iferioꝝ: ⁊ ideo nõ opꝫ ꝙ moueã-
tur ab aliquo fine ⁊ motu proprie dicto. ¶ Ad aliã patet
ex dictis. qð eni intelligit itellectione differẽte a ſua ſ̃ba
aliq̃liter mouet̃ de vno intelligibili in aliud: vt pꝫ i 3ᵒ de
anima. ſed ꝙ intelligit intellectione eterna que eſt idẽ qð
ſua ſ̃ba nõ mouet̃ niſi valde improꝑe ⁊ trãſumptiue: et itrĩſecũ
ſic eſt in ꝓpoſito. ¶ Ad aliã dico ꝙ aliqd eẽ intrinſecum mobili
mobili poteſt itelligi dupl̃r. Unoᵒ ſm ſubſiſtẽtiã ⁊ eſſe vt ẽ aliqd
forma ſ̃balis. Alioᵒ ſꝫ appropriationẽ vͥtutis. ⁊ hoc mo- dupl̃r.
do dicitur aliqd eẽ intrinſecũ mobili eo ꝙ hꝫ de ſui natu-
ra mouere tale mobile ⁊ nõ aliud: ⁊ tãta velocitate ⁊ non
maiori nec minori. Primo modo veꝝ eſt ꝙ illud qð eſt in-
trinſecũ mobili mouet̃ ſaltẽ per accñs. Sed 2ᵒᵐ nõ opor-
tet ⁊ ſic eſt hic. naz motoꝛ corporis celeſtis eſt ei intrinſe-
cum ſm appropriationẽ pͣdicto modo. Utruz aũt pᵐ di-
no pᵐ. ſ. deus ſit illo modo intrinſecũ mobili ⁊ imediate
efficiat motum primum aut alius motoꝛ appropriatus
alia queſtio eſt ⁊ videndum poſt.

¶ Et iterum conſideras in principia mouen- tiũ eſſe quidẽ igitur quedã eorũ que ſunt q̃ aliquando quidem mouentur. Textu cõ- menti. l.

Queſtio. xiiij.

HIc poteſt queri vtrũ motores corpoꝝ cele- A
ſtiũ moueant̃ per accñs. ¶ Arguit̃ primo
ꝙ nõ: qꝛ nullus motoꝛ qui mouetur per ac-
cidẽs mouet motu eterno hãc accipit Ariſt.
in litera. Sed quilibet motoꝛ corporis cele-
ſtis mouet motu eterno: vt ẽt vult Ariſto. Nam omnis
motus celeſtis eſt eternus: vt patet ex primo celi ⁊ mũ. ⁊ T. c. 18
motꝰ eternꝰ eſt a motore eterno ⁊ eternaliṫ mouẽte. g̃ ⁊c.

¶ Oppoſitũ.

T.c.32 ¶ Oppoſitũ arguit̃ auctẽ Ariſ. in lr̃a. videt̃ enim velle ꝙ quedã mouẽtiũ ꝑncipioꝝ que ſunt in celo mouentur per accidẽs. ⁊ idem dicit Cõmẽ. ⁊ expoſitores.

T.c.50 **Ad q̄õnem** intelligẽdũ eſt ꝙ Ariſt. diſtinguit de eo ꝙ mouet̃ ꝑ accidẽs. Aliqd enim mouet̃ per accidẽs a ſeipſo ⁊ aliqd mouetur ꝑ accidens ab altero. ⁊ hãc diſtinctionẽ ponit in his verbis. Non eſt aũt idẽ mouere ſ₃ accidẽs a ſeipſo. ab altero .n. eoꝛũ ineſt qḋ ⁊ eoꝝ que i celo q̄buſdã ꝑncipijs. quecũqȝ plures ferunt̃ motus altero aũt coꝛruptibilibus ſoliſ. Hanc aũt diſtinctionẽ q̄dam ſic itellexerũt: ꝙ illud dr̃ moueri ꝑ accidẽs a ſeipſo quod mouetur ꝑ accidens illo eodem motu quo mouet ip̄m mobile in quo eſt: vt aĩa aĩalis qḋ eſt hic mouetur illo eodẽ motu quo mouet ip̄m coꝛpus. ſ. motu locali proceſſiuo. ſ₃ aliqd intelligitur moueri per accidẽs ab altero quando ſuũ mobile mouetur quodam alio motu ab illo quo mouet ipſum motoꝛ propinqu⁹: ⁊ quẽ quidẽ motum facit aliquis alius motoꝛ: ſicut nauta exiſtens in naui mouet nauẽ ꝑtranſeundo aquam ſicut ab vno litoꝛe ad aliud littus ⁊ cum hoc ipſa nauis impetu aque mouet̃ inferius vbi fluit aqua: tũc etiam ipſa nauis mouet̃ ab altero ꝑ accidens. Uidelicet. q2 nauis mouet̃ quodã motu quẽ nõ facit nauta. ſ. ad inferius. Tũc

Duplr mouet̃ aliqd ꝑ accidẽs.

B cõcluſio

dicũt ꝙ nullus motoꝛ coꝛꝑis celeſtis mouet̃ ꝑ accidens primo modo. ſ. a ſeipſo: ita ꝙ moueat̃ illo eodem motu quo mouet̃ ſuũ mobile. ⁊ hoc probat ratio p̄ius inducta. Et ꝓbat̃ aliter: q2 motoꝛ qui eſt ſeparatus ſ₃ eẽ a ſuo mobili nõ mouet̃ ꝑ accidẽs illo motu quo mouet ſuũ mobile. hec recipit̃ pro manifeſta: ſ₃ motoꝛ cuiuſlibet oꝛbis celeſtis eſt h⁹: vt ꝓbat̃ ex his que tradita ſunt in iſto .8. ergo ⁊c. ¶ Scḋm ꝓbãtq2 motoꝛ cuiuſlibet mobilis mouet̃ quodã alio motu ab illo quẽ dat ei ſuus ꝓprius motoꝛ. mouet̃ ꝑ accidẽs ab alio. ſ. ab illo motoꝛe a quo eſt ille alius motus: ſicut nauta mouet̃ ꝑ accidẽs ab aqua deferẽte nauẽ in qua ẽ nauta: ſed q̄ḋlibet coꝛpus celeſte aliud a primo mobili mouet̃ quodam alio motu propoꝛ: q̄ḋlibet enim mouetur motu diurno ab oꝛiẽte in occidẽs ab ip̄o ꝑmo motoꝛe qui mouet ꝑmũ mobile hoc motu. ⁊ alia mobilia ſequũtur vt dr̃ in aſtronomia. ⁊ Cõmẽ. accipit hic. ergo ⁊c. ¶ S₃ cõſiderandũ eſt ꝙ iſta vltima cõcluſio. ſ. ꝙ motoꝛ oꝛbis iferioꝛis mouet̃ ꝑ accidẽs ab alio põt intelligi duplr̃. Uno modo ꝙ ille motus recipiat̃ ab ipſo motoꝛe ⁊ vniat̃ ei ſ̃m eſſe accidentalr̃: ita ꝙ ꝑ illum motũ trãſferat̃ accidẽtalr̃ de vno vbi ad aliud vbi: ſicut cũ nauta eſt in naui delata ꝑ aquam fluentẽ inferius: ipſe nauta recipit in ſe ſubiectiue accidẽtalr̃ motũ ad iferius ita ꝙ ꝑ illũ motũ transfert̃ accidẽtalr̃ ad aliquod vbi. Alio modo poteſt intelligi ꝙ h⁹ motoꝛ moueat̃ ꝑ accidẽs ab alio: nõ ſic ꝙ ille motus recipiatur in eo ſubiectiue ⁊ ꝑ illum trãſferat̃ accidẽtaliter de vno vbi ad aliud vbi. ſed q̄ḋ ille motus attribuit̃ ei rõne alterius cui approprĩat̃ in moto. Et ꝑmo iſtoꝝ modoꝝ nõ videt̃ bene poſſibile ꝙ motoꝛ oꝛbis iferioꝛis moueat̃ per accidẽs ab alio: q2 illḋ qḋ eſt incoꝛpoꝛeũ oĩo ⁊ indiuiſibile nõ trãſfert̃ ꝑ accidens de nouo vbi ad aliud: nec accidentaliter recipit in ſe motũ ſicut actum infoꝛmãtem ip̄m. S₃ quilibet motoꝛ celeſtis eſt h⁹ vt dicitur cõiter. ⁊ Cõmẽ. plane dicit hic: quia motoꝛ in coꝛꝑibus celeſtibus nõ ↄſtituit̃ ineſſe per ſubiectũ ſuũ. i. per ſuũ mobile. ergo ⁊c. ¶ Itẽ cũ aliqua duo ſunt penit⁹ ſeparata abinuicẽ ſ̃m ſubſiſtentiam: ⁊ vnum nõ eſt ↄtinuũ nec ↄtiguũ alteri: nõ eſt neceſſarium vnum illoꝝ moueri motu alterius ita ꝙ in ſe recipiat motũ ſimilem motui illius. Si enim nauta exiſtẽs in naui nullo modo eẽt cõtiguus ipſi naui: nec alicuius eius parti quã tũc aqua fluerer ad aliqḋ vbi iferius: non opoꝛteret nautã moueri ad tale vbi. nũc autẽ q̄libet motoꝛ celeſtis

Motoꝛ oꝛbis q̄ modo mouet̃ ꝑ accñs

Cõ.51.

eſt ſeparat⁹ ſ̃m eſſe a ſuo mobili: vt vult Ariſt. ⁊ Cõmẽ. expꝛeſſius. ⁊ nullam continuitatẽ vel cõtiguitatẽ habet ad ipſum cum ſit ſine magnitudine vt hic demõſtratur. ergo non eſt neceſſe ipſum recipere in ſe accidẽtaliter talẽ motũ qualem ipſum coꝛpus celeſte recipit ab aliquo motoꝛe. vnde q̄uis ſol moueat̃ a motoꝛe p̄imo cõtinue ab oꝛiẽte in occidẽte: nõ opoꝛtet ꝙ eius motoꝛ propꝛius accidẽtaliter moueat̃ eodẽ motu: ⁊ ꝙ transferatur accidẽtaliter de oꝛiẽte in occidẽtem recipiẽdo in ſe talia vbi accidẽtaliter. Si aũt intelligit̃ hui⁹ motoꝛẽ moueri ꝑ accidens 2° modo. ſ. ꝙ ratione alterius ei attribuatur talis motus ſic poteſt tolerari: quia cũ talis motoꝛ ſit appꝛopꝛiatus tali mobili: ⁊ mobile moueatur tali motu ꝑ accidẽs. ſ. ab aliquo alio motoꝛe. motoꝛ eius ꝓpꝛius põt dicẽ moueri ꝑ accidẽs illo mõ. Et hoc eſt oĩo impꝛopꝛie ⁊ equiuoce moueri per accidẽs: vt innuit Cõm. hic. ¶ S₃ aliqs poſſet rõnabiliter dubitare hic ↄtra iſtud vltimũ. Nam ſi motoꝛ appꝛopꝛiatus oꝛbi iferioꝛi dr̃ moueri ꝑ accidẽs: nõ q2 in ſe recipiat motũ: ſed q2 ſuũ mobile appꝛopꝛiatũ mouet̃ ab aliquo alio: tũc ſimiliter h̄mõi motoꝛ ꝓpꝛius poterit dici quãtus aut lucidus aut ꝑſpicuus ꝑ accidẽs: q2 ſuũ mobile ẽ quãtũ ⁊ lucidũ ⁊ ꝑſpicuũ. ſ. oꝛbis quẽ mouet. hoc aũt videt̃ oĩo eſſe abſurdũ. ergo ⁊ ꝑmũ. ¶ Ad hoc foꝛte dr̃m ꝙ nõ eſt ſile: q2 motus ꝓpꝛi⁹ ipſi⁹ oꝛbis inferioꝛis eſt effectus ipſi⁹ mobilis ⁊ mot⁹ diurn⁹ eſt eiuſdẽ generis ꝓpinq̄ cum motu ꝓpꝛio: cũ vterq̄ ſit mot⁹ circularis etern⁹. Sed alia accñtia ipſius mobilis. ſ. quantitas ⁊ ꝑſpicuitas ⁊ lux ⁊ hui⁹ non cauſat̃ actiue ab ipſo motoꝛe imobili vt cõiter tenet̃ ⁊c. idõ q̄uis ipſi motoꝛi attribuat̃ moueri per accidẽs rõne mobilis: non ꝓ͂ hoc ei attribuet̃ eẽ quãtũ ⁊ eẽ lucidũ. Sic igit̃ intelligemus v̄ba Ari. ꝙ alicui motoꝛi nõ debet̃ moueri per accidẽs a ſeipſo. i. ꝙ in ſeipſo recipit motũ ꝑ accñs: ⁊ tñ alicui motoꝛi debet̃ moueri per accidens ab altero. i. rõne alterius cui eſt appꝛopꝛiatus motoꝛ. ſ. motoꝛi cuiuſlibet cuius mobile mouet̃ aliq̄ alio motu ab eo quẽ facit motoꝛ propꝛius. ¶ Et ſi querat̃ quõ illḋ qḋ ſeparatũ eſt ab aliquo ſ₃ eẽ ⁊ nõ eſt eius effect⁹ denoiat ipſum. Dicẽdum ꝙ nõ põt denoiatione ꝑmo ⁊ ꝑncipalr̃ dicta. Sed ſ̃m ſilitudinem põt: ⁊ ſic eſt hic. ¶ Sed adhuc circa hoc queret aliquis rõnabiliter cũ nullus motoꝛ celeſtiũ ſic moueatur per accidẽs ꝙ ei inhereat mot⁹ ⁊ ꝙ ſubijciat̃ motui: quare magis attribuit̃ moueri ꝑ accñs rõne mobilis illi motoꝛi cuius mobile mouet̃ alio motu q̄̃ illi motoꝛi cuius mobile nõ mouet̃ alio motu. Et ad hoc videt̃ reſpõdere Cõmẽ. ꝙ cauſa in hoc eſt: q2 ille motoꝛ cui⁹ mobile mouet̃ motu alteri⁹ mobilis eſt minus nobilis ⁊ minus ꝑfectus q̄̃ ille cuius mobile nullo alio motu mouet̃: ⁊ rõne ſue minoꝛis ꝑfectionis attribuit̃ ei aliqualr̃ conditio motoꝝ g̃nabilium ⁊ coꝛruptibiliũ que mouent̃ per accidẽs: lȝ equoce dicatur moueri per accidẽs hic ⁊ ibi: vt dicit Cõmẽ. illi autẽ motoꝛi cuius mobili non accidit moueri aliquo alio motu non attribuit̃ moueri rõne mobilis ꝓpter maioꝛẽ eius ꝑfectionẽ ⁊ velocitatẽ. Et hoc videtur Cõmẽ. intẽdere in his verbis. Et iſta diſpoſitio eſt diminutio in motoꝛe coꝛpoꝛis celeſtis cui accidit vt ſuũ motũ moueatur ab alio. ⁊ ideo perfectioꝛ mouẽtium eſt mouens motu diurno cui non accidit hoc.

£ Dubiũ

R°

Ad rationem ꝑmã dico ꝙ bene ↄtigit motoꝛẽ celeſtẽ nõ moueri ꝑ accñs illo mõ ꝙ in ſe recipiat ſ̃m motũ ꝑ quẽ trãſferat̃ accidẽtalr̃ de vno vbi ad aliud. hoc .n. nõ debet̃ niſi motoꝛi qui eſt ↄiũct⁹ mobili ſ₃ eſſe ſicut eſt aĩa aĩalis: ſed nõ ꝓbat ipſũ nõ moueri per accidẽs: alio mõ. ſ. rõne alterius: puta mobilis ꝓpꝛij. ⁊ hoc mõ itellexit Ariſ. ⁊ Cõmẽ. Foꝛte dr̃m aliter ad q̄õnẽ ꝙ Ari. in illo loco nõdũ ꝓbauerat ꝙ mo

toꝛes celi ſunt ſine magnitudine: ꝛ ideo loquitur hic de il lis ac ſi eſſent in magnitudine. Et eſt aduertēdū ꝙ cū di cimus aīam aīalis hic exiſtentis moueri a ſeipſa per acci dens nō accipimus per accidēs prout diſtinguitur ꝯtra per ſe per ſui naturam. tale enim per accidens nō eſt ne ceſſarium. anima aūt neceſſario eſt mobilis ad motuꝫ coꝛ poris. Sed accipimus per accidens prout diſtinguitur contra ſolitarium ꝛ ſeparatum.

¶ At vō alijs faciētibꝰ pꝛīcipiū ꝛc. T.c.liiij.

¶ Tribꝰ āt exiſtibus motibꝰ alio qdem ſm magnitudinē: alio ſꝫ paſſionem: ꝛ quodā alio ſm locū quem vocamus loci mutatio nē. hūc aūt neceſſarium eſt eſſe primuꝫ ꝛc. Textu cōm. lv. Queſtio. xv.

A Queritur hic. Utrum motus localis ſit pꝛioꝛ omnibus alijs motibus. ¶ Et arguitur pꝛi mo ꝙ nō. Quia ſicut ſe habet terminus ad terminū ſiue motus ad motum per conueni entēꝫ ſimilitudinem: qꝛ motus eſt eiuſdem eſſentie cum termino ad quē eſt: ſed terminus generatio nis pꝛioꝛ eſt termino motus localis. Nam terminus ge nerationis eſt ſubſtā. terminus aūt motꝰ localis eſt vbi. Sꝫ ꝯſtat ꝙ ſubſtā pꝛioꝛ eſt omni vbi cum ſit accidens: ꝛ ſubſtā

T.c.4 pꝛioꝛ ſit ipſo accidente. 7° metaph. ergo ꝛc.

¶ Oppoſitum arguit̄ auctē Ariſ. in lr̄a. vbi plane vult ꝙ motus localis eſt pꝛioꝛ alijs motibus.

Gñatio capitur dupl̄r. Ad qōnem aliqua ſunt intelligēda. ¶ Pꝛimo eſt ꝯſiderādū ꝙ gñatio dupl̄r accipit̄ ſi cut cōiter dī in 2° ꝛ in. 3. huius. Uno mō pꝛopꝛie pꝛo edu ctione forme ſubālis de poᵃ materie. Alio mō ipꝛoꝑe pꝛo

Pꝛioꝛi tas tri plex. trāſmutatiōe ꝑcedēte in mā ꝑ quam trāſmutationē ꝑce dētem mā diſponit̄ ad receptionē forme ſubālis. ¶ Itēꝫ ꝯſiderādū eſt ꝙ aliqd eſſe pꝛius alio itelligit̄ tripl̄r quā

T.c.55 tum ſpectat ad ꝓpoſitū ſꝫ Ariſt. in lr̄a. Vno mō dicitur pꝛius illud quo nō exiſtēte nō eſſent alia. illud vō ſine re liqs. vt aīali nō exn̄te nō eſſet hō: ſed aīal pōt eē i aliquo ſine hoīe. ꝛ iſte modus pt̄ vocari poꝛitas ſm ꝯñaꝫ: eo ꝙ a tali pꝛioꝛi nō ꝯuertit̄ ꝯñia. Alio mō aliqd eſt pꝛius tpe .ſ. qō fuit aut erit i aliq tpe pꝛos q̄ꝫ fuerit reliquus. 3° mo do dicit̄ pꝛius ſm ſubām .ſ. ſm ꝑfectionē ꝛ nobilitatem ¶ Item eſt intelligendū ꝙ motꝰ localis ꝛ alij motus poſ

Motus cōparāt̄ dupl̄r. ſunt dupliciter comparari adinuicem. Uno modo ſm ꝙ ſunt in vno ꝛ eodē ſubiecto. Alio modo ſm ꝙ inuenion tur in diuerſis ſubiectis: vt motꝰ localis in coꝛpoꝛe cele ſti. ꝛ alij motus in alijs .ſ. in iſtis inferioꝛibus.

B ꝯ pꝛimo ¶ Tūc dicēda ſunt ad qōnē multa. ¶ Pꝛimo ꝙ ſi motus localis ꝛ alij motꝰ cōparātur adinuicē ꝓut ſunt in diuer ſis mobilibꝰ .ſ. vt motus localis eſt in celeſtibꝰ: ꝛ alij mo tus ſunt in iſtis iferioꝛibus: ſic pꝛioꝛ eſt motꝰ localis: pꝛi mo mō poꝛitatis ſm ꝯñiā. ꝛ hoc nihil eſt aliud dicere ni ſi ꝙ motus celi pꝛioꝛ eſt iſtis motibus hoc mō poꝛitatis. hoc aūt facile eſt videre: qꝛ ille motus quo non exn̄te alij nō eēnt ꝛ ipſe pōt eē ſine reliqs eſt pꝛioꝛ eis hoc mō ſm ꝯñiā. Sed ſi nō exiſteret motus celi nō eēnt alij motus: ꝛ ipſe motus celeſtis pōt eē non exiſtibus alijs: ita qō alij nō ſunt cauſa ipſius ꝑncipalis. ꝛ hoc ſupponit̄ ad pꝛeſens. quare ꝛc. ¶ Scḋo dōm ꝙ ſi cōparet̄ motus localis ad

ꝯ ſcḋa alios motꝰ ꝓut ſunt in diuerſis ſubis ſic motꝰ localis eſt pꝛioꝛ tpe alijs motibꝰ: qꝛ ille motus eſt pꝛioꝛ tpe qui eꝫ ſo lū ꝯtingit eſſe ꝑpetuū vnū numero. ſed ſolū motū localē ꝯtingit eſſe eternū vnū numero. ḡ ꝛc. Maioꝛ apparet: qꝛ eternū ſeu ꝑpetuū eſt pꝛius tpe nō eterno vt manifeſtum eſt. ꝛ minoꝛ ſupponit̄ ad pꝛeſens. qꝛ Ari. eaꝫ diffuſe demō ſtrat in lr̄a ꝓbādo ꝙ nullus alioꝝ motuuꝫ ab ipſo motu

locali pōt eſſe perpetuus ſimpliciter: ꝛ ꝙ ipſe motus lo calis circularis pōt eſſe continuus perpetuus, ergo ꝛc.

¶ Tertio dicendum ꝙ ſi comparetur motus localis ad alios motus ꝓut inuenitur in eodem ſubiecto ſeu mobi li: ſic motus localis eſt pꝛioꝛ ſm perfectionem alijs moti bus ꝓꝑe dictis. Quod ꝓbatur. qꝛ qō eſt poſterius via generationis eſt pꝛius perfectiōis via. hec ſupponitur ꝓ manifeſta: Sed motus localis in vno ꝛ eodē mobili eſt poſterioꝛ via gñonis. pꝛius. n. tpe aīal gñat̄ ꝛ poſtea auget̄ ꝛ alterat̄. auget̄ dico ad q̄ꝫtitatē debitā ꝛ poſtea mouet̄ motu locali ꝓceſſiuo. quare ꝛc. Itē iſte motꝰ eſt ꝑfectioꝛ ꝑ quē res mota nō coꝛrūpit̄ nec diſponit̄ ad coꝛruptio nē q̄ꝫ ille ꝑ quē res mobilis coꝛrūpit̄ aut appꝛopinquat coꝛruptioni. hec eſt manifeſta: ſꝫ ꝑ motū localeꝫ illud qō mouet̄ nō coꝛrūpit̄ neqꝫ diſponit̄ ad coꝛruptionē q̄ꝫtū cūqꝫ foꝛtiter moueat̄ motu locali: vt pꝫ i coꝛpoꝛe celeſti: qō maxime mouet̄ motu locali: ꝛ tn̄ eſt coꝛruptibile: vt pꝫ ꝑ celi ꝛ mū. Sꝫ per alios motꝰ res mota coꝛrūpitur aut diſponit̄ ad coꝛruptionē. tn̄ eni pōt aqua caleſieri ꝙ T.c.20 ipſa coꝛrūpit̄: ꝛ tn̄ poſſet aer augeri per rarefactionē ꝙ coꝛrūpit̄. Sꝫ coꝛpꝰ celeſte ꝙ ꝓpꝛijſſime mouetur local̄r nūqꝫ pōt tātū moueri ꝙ coꝛrūpat̄ aut magis fiat pꝛopin Motus quū coꝛruptiuū. Et ꝓꝑ hoc alij motꝰ cōit̄ dicūtur motus ad foꝛ ad formā ꝓ tāto qꝛ per eos diſponit̄ res ad receptionē mam. ꝛ coꝛruptionē forme ſubālis de qua ꝑncipal̄r dī forma. motꝰ aūt localis nō dꝛ motꝰ ad formā: qꝛ per ipm nō acq rit̄ neqꝫ coꝛrūpit̄ forma ſbālis in mobili qō mouet̄ illo Gñatio moto ſm nām. ſed dꝛ motꝰ ad vbi. Alias rōnes adducit eſt pfe Ari. in lr̄a: ꝛ videat cui placet. ¶ Cōſiderandū aūt eſt qō ctioꝛ mo quāuis motꝰ localis in vno ꝛ eodē mobili ſit poꝛ ſm ꝑfe tu locali ctionē alijs motibꝰ ꝓꝑe dictis: tn̄ nō eſt pꝛius ſm ꝑfectio nē gñatiōe ꝓpꝛie dicta q̄ eſt eductio forme ſubālis anima lis de potētia materie: imo illa gñatio videtur eē ſimpli citer ꝑfectioꝛ ꝛ nobilioꝛ trāſmutatio ſaltē ex ꝑte termini ad quē: cum ſubā ſit ſimpl̄r nobilioꝛ ſuis accidētibus vt dicit Cōmētatoꝛ in 2° de aīa. verſus pꝛincipium.

¶ Et ex hoc patet ad rōnem quid dicēdum ſit. Cō. 1.

¶ Qō qdē loci mutatio pꝛīa ſit māifeſtū ex his eſt: Que āt loci mutatio ꝑma ē nūc de mōſtratū eſt: ſil̄r āt ꝛ ꝙ nūc ꝛ pꝛius ſuppoſi tū ē ꝙ ꝯtigit quēdā motū eē ꝯtinuū ꝛ ꝑpe tuū ꝛc. Tex. cōmē. lxj. Queſtio. xvj.

A Queritur hic. Utrū trāſmutatiōes alie a mo tu locali poſſint eſſe ꝑpetue. ¶ Arguit̄ pꝛi mo ꝙ ſic: qꝛ oēs ſpēs poſſunt eē eterne: i qꝛ vlīa ſunt eterna: vt vult Ariſt. ꝑmo Poſter. Et Lincon. dicit ibi ꝙ veriſimile ē oēs ſpēs in oī hoꝛa manere. Aliter .n. vniuerſitas entiū: qꝛ qꝫ eſſet diminuta: qō videt̄ inꝯueniēs: ſed ille tranſmotationes a motu locali ſunt quedā ſpēs .ſ. alteratio aut augmenta tio ꝛ generatio: vt patet in. 3. ꝛ. 5. huius.

¶ Oppoſitum arguitur auctē Ariſt. in iſto caplō: T.c.62

Ad qōnem dico breuiter ſm Ariſ. ꝙ nulla trāſ ꝯ ſcḋa. mutatio ꝑter localē pōt eē ꝑpetua ea dem numero ꝑmanēs vna ꝛ cōtinua. Et hoc ꝓbatur ra tione Ariſ. qꝛ nulla trāſmutatio que eſt inter oppoſita ē ꝑpetua ꝛ infinita. Sed oīs trāſmutatio alia a motu loca li eſt inter oppoſita. ergo ꝛc. Maioꝛ ꝓpoſitio recipit̄ pꝛo manifeſta. ſicut enīꝫ magnitudo que inter duo pūcta eſt nō eſt infinita ſimpl̄r: ſic trāſmutatio que ē inter duo op poſita nō eſt īfinita: ꝛ imo finita ꝛ terminata. Nā illa oppo ſita ſunt termini illiꝰ mutationis: ꝛ omne hn̄s terminos eſt terminatū. ꝛ minoꝛ pꝫ inducēdo. nā alteratio eſt inter ꝯtrias q̄litates: vt dealbatio inter albedinē ꝛ nigredinem. ꝛ augmētatio

ꝛ augmentatio iter q̄ꝫtitatē diminutā ꝛ q̄ꝫtitatē pfectā:q̄
q̄dāmō opponunt̄ circa idē ſubm. ꝛ gñatio ꝛ corruptio
iter ens ꝛ nō ens aliq̄ mō. generatio eniꝫ de nō ente actu
eſt ad ens actu. corruptio vero ab ente actu ad non ens
actu:vt patet in p̄ huius. ğ ꝛc. ❡ Sed eſt cōſiderandum
Cō.62. ſm Cōmē. hic ꝙ aliquis poſſet imaginari alias tranſmu
tatiōes eſſe cōtinuas. Alio mō nō ꝙ vnum mobile ſemp
ꝛ cōtinue moueatur aliq̄ vno motuum talium vt ꝙ cōti
nue dealbetur aut continue calefiat ſm q̄ꝺ vnum mobile
ꝯtinue ꝛ ſucceſſiue mouetur motib⁹ cōtrarijs ſine quie
te media vt q̄ꝺ vnū mobile p̄ moueat̄ de albedine ad ni
gredinē, ꝛ 2° de nigredine ad albedinem ſine quiete me
dia. Siſr aūt ꝛ de augmēto ꝛ diminutiōe:ꝛ de generatio
ne ꝛ corruptiōe. Sed h̄ remouet Ariſt. p̄ rōne cōi de al
teratione ꝛ augmētatiōe ꝛ diminutiōe ſupponēdo duo.
Primū eſt ꝙ mot⁹ illi ſunt ꝯ̈rij qui ſunt ad ꝯ̈ria. vt mot⁹
ad albedinē ei qui eſt ad nigredinē. ſiſr aūt ꝛ in alijs. 2° ꝙ
illud q̄ꝺ nūc mouet̄ aliq̄ motu ꝛ prius non mouebat̄ illo
motu:ꝛ tñ etiā q̄ſcebat q̄ete oppoſita illi motui dūmo
do ille mot⁹ qui nūc mouet̄ non ſit pars alicuius motus
vni⁹:ſꝫ diuerſus ſm ſpēꝫ ab alio motu. ❡ Ex hoc ſic pōt
argui:ſi aliq̄d ꝯtinue moueret̄ motib⁹ ꝯtinuis ꝛ ꝑpetuis.
v.g. ꝙ p̄mus mouet̄ de albedine ad nigredinē et poſtea
ꝯtinue de nigredine ad albedinē:ꝛ ſeq̄tur q̄ꝺ aliq̄d ſimul
moueret motib⁹ ꝯ̈rijs. aut ꝙ mot⁹ intercept⁹ quiete eēt
ꝯtinuus:q̄rū vtrūq̄ꝫ eſt manifeſtū ipoſſibile. ꝛ ꝓbat̄ ꝯñia:
q̄ ponamus ꝙ aliq̄d moueat̄ de albedine in nigredinē:
ꝛ iteꝝ de nigredine in albedinē. Quero cū mouebat̄ ab
albedine in nigredinē. vtrū mouebat̄ etiā a nigredine in
albedinē aut nō. ſi ſic, ğ ſiſ mouebat̄ motib⁹ ꝯ̈rijs:q̄ꝛ poſi
tū eſt ꝙ mot⁹ ſunt ꝯ̈rij qui ſunt ad ꝯ̈ria. ſi nō. ğ aliq̄ñ quie
ſcebat quiete oppoſita illi motui. 2°. ſ. qui eſt de nigredie
ad albedinē. q̄es aūt oppoſita motui qui eſt de nigredine
ad albedinē nō eſt niſi q̄es in nigredine:q̄ꝛ q̄es in termi
T.c.20 no aliq̄ eſt oppoſita motui:vt pꝫ. 5. huius. ğ illud mobile
aliq̄ñ q̄euit in nigredine. talis aūt mot⁹ nō pōt eē ꝯtinu⁹:
q̄ꝛ itercept⁹ q̄ete oppoſita alicui ſuaꝝ ptiū. h̄ aūt manife
ſtū eſt cuilibet itelligēti. ❡ Itē alr pōt declarari ꝯña ſup
ponēdo ꝙ mobile a p̄ncipio mot⁹ mouet̄ ad illud ad q̄ꝺ
tēdit ſine q̄ete media vt ſi graue mouetur ad vbi deorſuꝫ
.ſ. ſpatio .100. milliarioꝝ:nō ſolū cū eſt ꝓpe terrā mouet̄
vbi deorſuꝫ:ſed ēt ꝓpe p̄n^m illi⁹ mot⁹, veꝝ fuit dicere ipꝫ
moueri ad vbi deorſum. Si ğ aliq̄ꝺ mobile q̄ꝺ mouetur
B d̄ albedine in nigredinē ꝯtinue ſine q̄ete media tēdit de ni
T.c.49 gredine in albedinē:tūc dū mouetur de nigredine in albe
Gñatio dinē:mouetur ēt d̄ albedine in nigredinē:ꝛ ſic ſiſ mouet̄
non pōt motib⁹ ꝯ̈rijs:q̄ꝛ mot⁹ ꝯ̈rij ſunt q̄ ſunt ad ꝯ̈rios terios. vt
ſuccede demū eſt. 5. huī⁹. Deinde ꝓbat Ari. ꝙ nō pt gñatio ſucce
re corru dē corruptiōi oppoſite imediate ꝛ ꝯtinue. v.g. corruptio
ptioni. ignis gñatiōi ignis:ꝛ ſic in alijs:q̄ꝛ mutatiōes ille ſūt op
poſite:vt manifeſtū ē ex. 5. ꝛ oppoſita nō ſunt ſiſ vt ēt ma
nifeſtū eſt. ğ gñatio ꝛ corruptio nō ſunt ſiſ:ꝛ tūc ſupplen
dū eſt ꝙ cū vtraq̄ꝫ ſint in iſtanti nō pñt eſſe in eodē inſtātī
q̄ꝛ ſic eſſent ſiſ. relinq̄tur ğ q̄ꝺ ſi ſint in alio ꝛ alio iſtātī:ꝛ
cuꝫ inter q̄libet duo inſtātia ſit tp̄s mediū. ğ inter gñatio
nē ꝛ corruptionē erit tp̄s mediū in quo mobile nō ſubij
ciet̄ ꝓpe gñationi nec corruptioni. tales aūt trāſmutatio
nes nō ſunt ſibiīuicē ꝯtinue inter quas eſt tp̄s mediuꝫ.
pꝫ ğ ex his ꝙ nulla trāſmutatio alia a motu locali eſt per
petuo ꝯtinua eadē ſm numeꝝ:ſed bñ pōt eſſe ſub identi
tate ſpecifica:vt pꝫ ex p̄ ꝛ 2° de gñatiōe. Et hoc ꝓbat ra
tio in p̄ncipio inducta. nec Ariſ. intēdebat hoc negare.

❡ Q̄ꝺ aūt ꝯtigat eſſe q̄ꝺdā infinitū vnū eē
ꝯtinuū ꝛ hic eſt circularis:dicem⁹ nūc ꝛc.
Textu. cōmēti. lxiiij. Queſtio. xvij.

Q Ueritur hic. Utrū mot⁹ reflexus poſſit eē ꝯti
nuus:ꝛ intelligo per motū reflexū illū motū
quo aliq̄ꝺ mobile mouet̄ ab vno termino ad
aliū terminū:ꝛ iteꝝ ab illo termino ad p̄mū.
Uerbi grā. Si lapis mouetur d̄ vbi deorſum
ad vbi ſurſum:ꝛ iteꝝ de ſurſum ad deorſum. ſiſr aūt ꝛ in
alijs. ❡ Arguitur p̄ q̄ꝺ ille mot⁹ poſſit eē ꝯtinu⁹:q̄ꝛ niſi
talis motus eſſet cōtinuus:tūc actu graue exñs ſurſum
nō ꝓhibitū ab aliq̄ detinēte q̄ſceret ſurſum:q̄ꝺ eſt ipoſſe
oino. Et ꝓbat̄ ꝯña. ponamus ꝙ lapis ꝓijciatur ſurſum
ꝛ a ſurſum iteꝝ deſcendat in deorſum. Quero vtrū inter
iſtos motus ſit quies aliqua vel non. Si nō. ğ eſt motus
cōtinuus. Si eſt ibi quies:tūc ſequitur q̄ꝺ graue exiſtens
ſurſum in aere ꝛ a nullo ꝓhibitum nō moueretur ad vbi
deorſum:q̄ꝛ q̄ꝺ eēt ibi ꝓhibēs aut detinens nō apparet.
❡ Itē ſi talis motus nō poſſit eſſe cōtinuus:ſed eēt nec̄lo
q̄es media iter partes ei⁹:ſeq̄tur q̄ꝺ ſi faba ꝓiecta ſurſū
obuiaret lapidi molari deſcēdēti deorſuꝫ:ꝙ ipſe lapis mo
laris q̄ſceret:q̄ꝺ eſt plane ipoſſibile ꝛ ꝯtra ſenſū. Et ꝓba
tur ꝯña. q̄ꝛ cōſtat q̄ꝺ faba cū obuiauerit lapidi molari ꝛ
poſtea reflectitur. Si ğ ante illā reflexionē ſit quies me
dia nec̄io:tūc i tp̄e illi⁹ q̄etis aut mola mouebit̄ aut nō.
ſi nō mouebitur. ğ q̄ſcet cū ſit nata moueri:ſi mouebit̄.
ğ mouebit fabā:q̄ꝛ ī intelligibile ē ꝙ corp⁹ adeo graue
ſupponebat̄ fabe ꝛ obtinebat ſup eā q̄n moueat eā:ꝛ ſic
i tp̄e illo faba mouebit̄ ꝛ q̄ſcet:q̄ꝺ eſt ipoſſibile. q̄re ꝛc.
❡ Itē ſi mot⁹ reflex⁹ nō eēt ꝯtinuus, tunc motus reflex⁹
eēt ſine motore:ꝙ eſt ipoſſe:ꝓbo ꝯñaꝫ. ponat̄ ꝙ pila ꝓij
ciat̄ deorſum ꝯſtat ꝙ reflectet̄ ſurſuꝫ. aut ğ mouebit̄ ab
ipſa terra aut ab aere ꝯtinēte ipſam, aut a p̄ ꝓijciēte. nō vꝫ
eē aliud mouēs niſi q̄s fingat. Nō eſt dōꝫ ꝙ a p̄ ꝓijcien
te:q̄ꝛ iā mot⁹ eius ceſſauit per quietē quā tu dicis ibi in
tercipi. Et ꝓbat̄:q̄ꝛ ipm p̄mū ꝓijciēs nō ē ſimul cū pila:
mouēs aūt ꝓpinquū dꝫ eē ſimul cū moto 7° huius. Nec
ē dōm ꝙ moueat̄ a terra:q̄ꝛ pari rōne terra moueret pi T.c.10
lam cū ponat̄ pila ſup eā ſine ꝓiectione:q̄ꝺ falſum eſt:vt
pꝫ ad ſenſum:ſicut nec ipſe aer ꝯtinens pilā:q̄ꝛ pari rōne
moueret eam ſi nō ꝓijceret̄ ad terrā ſi ſine ꝓiectione ibi
poneretur. q̄ꝺ ē falſum:vt pꝫ ſenſibiliter. ergo ꝛc.
❡ Oppoſitū arguit̄ auctoritate Ariſ. ꝛ Cōmen. ꝛ oium
expoſitoꝝ qui cōmuniter ꝛ ꝯcorditer volūt ꝙ motus re
flexus non poteſt eſſe continuus.

Ad q̄ōnē eſt intelligēdū quod mot⁹ reflexus dupl'r
contingit. Vno° q̄ꝺ ipm mobile reflecta B
tur quaſi ex ſui nā a termino quo ad terminū ad quem: Motus
ita ꝙ nō reflectat̄ ipetu alicui⁹ fortioris mobilis obuiā reflexus
te:ſicut cum lapis mouet̄ ſurſū in aere nulli obuiat niſi cōtingit
aericum ꝑuenerit ad aliq̄ꝺ vbi ſurſum poſtea reuertitur dupl'r
quaſi a ſui nā:non per ipetus alicuius mobilis fortioris.
Alio mō ꝯtingit ꝙ ipm mobile reflectat̄ ꝓpter impetū
vehemētem alicuius mobilis fortioris cui obuiat p̄us q̄ꝫ
ꝑueniat ad vbi ad q̄ꝺ terminat mot⁹ eiuſdē:ſi non obuia
ret illi mobili:ſicut in ꝓiectiōe fabe aut lapilli cui obuia
uit lapis molaris d̄ſcēdēs. poſſibile. n. eēt ꝙ h⁹ lapis ob
uiaret alicui mobili:ſiue fabe:ſiue ſagitte anteq̄ꝫ ipſa ſa
gitta ꝓijceret̄ ad vbi ad q̄ꝺ terminaret̄ mot⁹ eius:ita ꝙ
ſi nō obuiaret lapidi molari adhuc moueret̄ magis ſupe
rius. ❡ Ulterius eſt ꝯſiderandū q̄ꝺ ſicut habet̄ 5° meta.
illud q̄ꝺ eſt vnū de numero eſt vnū ſpecie:ſꝫ nō ecōuerſo.
ğ ad hoc ꝙ mot⁹ ſit vnus numero req̄rit̄ ꝙ ſit vnus ſpē T.c.12
mot⁹. ğ vnus ſpē dꝫ eſſe in terminuꝫ vnum ſm ſpēm:vt
pꝫ ex 5° huius. ❡ Ulteri⁹ ſupponēdū ꝙ ꝯ̈ria nō ſūt vnū T.c.31
ſm ſpēꝫ ſꝫ diuerſa. ꝛ hoc ſatis pꝫ 10° metaph. q̄ꝛ ꝯ̈rietas T.c.14
eſt diuerſitas per ſe ꝛ ſm formam:vt pꝫ ibidem. diuerſi
tas autem per ſe ꝛ ſm formam ē diuerſitas ſm ſpēm:vt
habetur ex. 2. Poſterioꝝ. ꝛ. 10. metaphyſicē.

 T.c.25

3 R^m. ¶ Tūc dico ad qōnē ꝙ motus reflexus non pōt eē ꝯtinuus ſimplr: qꝛ mot⁹ qui nō eſt vnus ſm ſpēm nō eſt vnus ſꝫ numero: nō ē ſimplr ꝯtinuus. per pᵃᵐ ſuppōnē: ſed mot⁹ reflexus nō eſt vnus numero cū nō ſit vnus ſm ſpeciem: qꝛ mot⁹ vnus ſpecie eſt ad terminū vnum ſpecie. per 2ᵃᵐ ſuppōnē. mot⁹ aūt reflexus nō eſt ad terminū vnum ſm ſpēꝫ: qꝛ ꝯria nō ſunt vnū ſpecie. per 3ᵃᵐ ſuppōnē. motus aūt reflexus eſt ad ꝯria. Nā in omni motu reflexo locali mobile qḋ ꝑus mouebať ad ſurſuꝫ poſtea mouetʳ ad deorſum: aut eꝯ. vel mobile qḋ mouebať ad dextrū poſtea mouetur ad ſiniſtrum: vel eꝯ. ⁊ ſic de alijs diꝯs pōnis vt manifeſtū eſt cuilibet. Iſte autē dīe pōnis ſunt ꝯīe vt ēt notū eſt. qre ⁊c. Et iſta ratio cōis eſt ad oēm motū localē reflexū: ſiue mobile reflectať per ſeipm: ſiue impetu corporis mobilis ſibi obuiātis forme: ſiue per ipetū fortioris mobilis reflectať. ¶ Itē ꝓbať rōne cōi quaſi ad oēꝫ motū reflexū: ſiue ſit motus localis q̄ mobile reflectatur per ſeipm: ſiue alius mot⁹ vt alteratio aut augmentatio: ſupponēdo ſicut ſupponebať ꝑus: ꝙ mobile qḋ ꝯtinue tēdit ab aliq̄ termino ad aliquē terminuꝫ dꝛ moueri in illū terminū ad quē ꝯtinue ꝑuenitꝛ nō ſolū vˢ ſus finē motus: ſed ⁊ ꝑnᵒ ēt. ſi. n. lapis incipit deſcēdē a ꝑnᶜ cētum leucaꝝ aeris ſuprius ⁊ ꝯtinue deſcēdit deorſum nō ſolū veꝝ eſt ipm ad vbi deorſum moueri quando eſt ꝓpe terram: ſed etiam cum erat iuxta principium ipſius motus. Nō eniꝫ eſt ratio quare diceretur moueri ad vbi ad quod cōtinue tendit in vna parte tēporis plus q̄ꝫ in alia. ¶ Tunc arguitur vt prius arguebať. ſi motus reflexus eſſet continu⁹: ſeqtur ꝙ vnū mobile ſimul mouebit motib⁹ ꝯrijs. qḋ relīqtur pro impoſſibili. Et probatur ꝯn̄s. ponam⁹ ꝙ mobile moueatur a deorſum iteꝝ ad ſurſum ⁊ tandē a ſurſum in deorſum ꝯtinue ſine quiete media: tūc per totū tēpus illius mot⁹ mouebať ad vbi deorſum: per ſuppoſitionē. ſed ꝯſtat ꝙ mouebatur ad vbi ſurſuꝫ aliqñ. ſ. anteq̄ꝫ reflecteretť. ğ tūc ſimul mouebať ad vbi ſurſuꝫ ⁊ vbi deorſum. ⁊ iſti mot⁹ ſunt ꝯrij ſicut ⁊ ſui termini. ğ ⁊c.

Alia rō ¶ Itē arguiť alia rōne que ſic pōt formari. Ille motus ꝑ quē mobile adeſt alicui termino ⁊ abeſt eidem: ſiue accedit ad aliquē terminū ⁊ recedit ab eodeꝫ eſt interceptus quiete media: ⁊ per ꝯn̄s nō eſt ꝯtinuus: ſꝫ per motū reflexū hoc ꝯtingit. quare ⁊c. maior ꝓpoſitio declarať. cū. n. mobile per aliquē motuꝫ adeſt alicui termino ⁊ abeſt. ab eodē hoc nō pōt eē in eodē inſtāti: qꝛ ille ſunt ſuppōnes oppoſite. ğ in alio ⁊ alio inſtāti adeſt ⁊ abeſt. ſed īter qlibet duo inſtātia eſt tēpus mediū. ğ erit aliqḋ tēpus mediū in quo mobile dum accedit ad illū terminū nec recedit ab illo ſm actū. ⁊ in tpe illo nečio quieſcit: qꝛ illud qḋ eſt in aliq̄ per aliqḋ totū tēpus ſilr ſe h̄ns quieſcit: ⁊ vt pꝫ

T. c. 63 in. 6. hui⁹. ⁊ ſic pꝫ maior. ⁊ minorē ſupponit Ariſt. tāq̄ꝫ notā. ſ. ꝙ per motū reflexuꝫ mobile adeſt alicui termino ⁊ recedit ab illo: ita ꝙ vtať vno termino pro duob⁹. ſ. vt

Dbtio termino ad quē ſm actū ⁊ vt termino a quo. ¶ Sed illa minor videť dubitabilis. poſſet. n. aliqs dicere ꝙ ſic mobile qḋ ꝯtinue moueť ab vno termino ad aliū terminum nō adeſt alicui ſigno itermedio nec abeſt niſi in poᵃ ⁊ non actu: vt dicit Ariſt. in lr̄a. ſic qḋ mobile reflectiť nō accedit ad terminū reflexionis: nec ab illo recedit niſi in poᵃ. Verbi grā. cuꝫ lapis moueť a deorſuꝫ in ſurſuꝫ ⁊ ad vbi ſurſum reflectiť deorſum non eſt i illo vbi ſurſum niſi i

R° poᵃ: ⁊ ſic nō. pꝫ ꝙ ibi quieſcat. ¶ Dicēdum ꝙ nō eſt ſile de eo qḋ moueť cuꝫ reflexione ⁊ de eo qḋ nō reflectitur. Nā cū lapis ꝓiect⁹ ꝑuenit ad vbi ſurſuꝫ a quo reflectiť: mō veriori terminať ibi mot⁹ q̄ꝫ in aliq̄ vbi ꝑcedente. ibi enim ſic terminať mot⁹ ꝙ lapis vlterius non ꝓcedit ſurſum: ſed in nullo ꝑcedētiū ſignoꝝ ſic terminabať motus. Qñ vlteri⁹ ꝓcedit. ğ veriori mō terminať mot⁹ ad illud vbi a quo reflectiť lapis q̄ꝫ ad aliqḋ ꝑcedētiuꝫ. ſed in qlibet ꝑcedētiū terminabať mot⁹ in poᵃ: qꝛ ibi poterat terminari motus. ğ in illo vbi ad qḋ vltimo ꝑuenit motus terminať mot⁹ veriori modo q̄ꝫ in poᵃ: qḋ nō eēt niſi aliq̄liter terminareť ibi motus ſm actum. Silr̄ verius ⁊ ꝑfectius incipit ibi motus deorſum q̄ꝫ in aliquo poſteriorū vbi: qꝛ ibi ſic incipit motus deorſum ꝙ mobile illud non ꝑus mouebať deorſum ſed ſurſum. ſ. anteq̄ꝫ ꝑueniret ad illud vbi. in nullo aūt ſubſequentiū vbi ſic incipit motus deorſum qn ꝑus lapis moueretť deorſum. ğ ꝑfectiori modo incipit motus ab illo vbi q̄ꝫ ab aliq̄ alio poſterioꝝ: qꝛ ī quolibet poſterioꝝ incepit motus in potētia: qꝛ ibi poſſet incepiſſe motus. ğ ab illo vbi reflexionis incipit motus in actu. pꝫ ergo ꝙ mobile adeſt actu ipſi termino re- £

flexionis ⁊ in actu abeſt ab ipſo: qḋ nō pōt eſſe in eodem inſtanti: ſed in alio ⁊ alio. ⁊ ſic idem qḋ prius.

Ad primam rōnem dicit aliq̄ ꝙ ipm ꝓiciēs eſt cā illi⁹ quietis ⁊ dtinet ipſum graue ſurſuꝫ. qḋ ꝓbāt qꝛ quādo aliqua duo nečio ſe ꝯſequunť qcqd eſt cā vnius eſt nečia cā alterius: Sꝫ motus grauis ſurſum ⁊ quies ſic ſe h̄nt ꝙ quies nečio ꝯſequiť illū motū. Vñ ꝓiciēs erit cā etiā illius quietis. Sꝫ hoc non ſufficit: quia cum graue moueť ſurſum ꝯtingit ꝙ ꝓiciēs eſt corruptū anteq̄ꝫ ceſſet moueri graue: corruptū aūt eſt nō ens: ⁊ nō ens non detinet graue ſurſuꝫ. Et ſi dicas ꝙ illa pars aeris que moueť ſimul cū lapide ad vbi ſurſum ad qḋ ceſſat iſte mot⁹ detinet ipm graue ſurſuꝫ per aliqḋ tēpus. queriť ꝑ quā cām detinet ipm. cū. n. ipe aer ſit valde facilr̄ diuiſibilis ⁊ ceſſibilis nō videť rōnabile ꝙ poſſit ipedire deſcēſuꝫ grauis: ⁊ ꝑcipue cū graue eſt ꝓiectuꝫ ſurſum. Forte dōm qḋ illa pars aeris que ſilr̄ cum graui venit ſurſū per violētiā detinet per aliqḋ tēpus vtutem mouēdi alias partes: q̄uis dſecerit eē vtus mouēdi grauē ⁊ in toto tpe illo detinet graue ſurſum. ⁊ cū defecerit illa vtus: tūc graue mouebit eā ⁊ ſeipm. Que autē ſit illa vtus: ⁊ quare tātuꝫ tpe durat ⁊ nō per maius nec per minus tpe durat: ⁊ a quo corrūpať. reſtat dclarādū.

Ad pᵐ.

Ad 2ᵐ. ¶ Ad aliud dicūt aliq̄ ꝙ ſi lapis molaris deſcēdit deorſum ⁊ faba ꝓiciať ſurſuꝫ in directū lapidi nunq̄ꝫ faba poterit attingere molarē: imo quieſcet in aere anteq̄ꝫ ꝑ ſuū motuꝫ attingat lapidē: ⁊ tūc poſtea reflectiť: ⁊ ſic nō faceret molarem qeſcere. Sꝫ hoc nullo mō ſufficit: qꝛ ꝯſtat ꝙ faba poterit ita fortiter moueri ſurſum ab aliq̄ ꝓiciēte ꝙ niſi obuiaſſet molari fuiſſet vlterius mota ſurſuꝫ. Queritur ğ qd ipediat ipam moueri ſurſuꝫ in tpe illo in quo poniť qeſcere ante ꝯtactū molaris. nō eſt dōm ꝙ molaris ipaꝫ imediate impediat: qꝛ ſicut mouēs ꝓpinquū ⁊ imediatū dꝫ eē ſil̄ cū moto ſic ꝓpinquū quietās dꝫ eſſe ſimul cum qeſcente. Preterea. Si ipſe molaris impedit eā imediate in tempore illo quare non impediebat eam prius: nō eſt ratio ſufficiens: nec eſt dicendum ꝙ aer intermedius impediat eam: quia ille aer medius aut quieſcit ſurſum aut mouetur deorſum. ſi quieſcit: tunc nulla ratio eſt quare impedit fabam quo adhuc ferreť ſurſum niſi eſſet molaris. Si aūt moueť deorſum ipetu molaris tūc mouebit fabā obuiāteꝫ in aere que non pōt ei reſiſtē. ſi moueť ſurſum: tūc etiā faba mouebiť ſurſuꝫ in tpe illo: ⁊ ponebať qeſcere in tpe illo. ğ ſimul mouebiť ⁊ qeſcet: qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Sꝫ forte tu dicis ꝙ ille aer itermedius iter fabaꝫ ⁊ molarē moueť deorſum in tpe i quo faba qeſcit a ſuo motu ipedit fabā a motu ſurſuꝫ: nec tñ pōt eaꝫ mouere deorſuꝫ: qꝛ nō ſufficiēter obtinet ſup eā. ſicut ſiqs vellet mouere colūnā mediāte vgula debili mota nō poſſet eaꝫ mouere. Hoc iteꝝ lꝫ ſit apparēs non ſatiſfacit dubitationi. Nā ſi loco fabe ꝓiciať ſagitta per arcū forte obuians molari nečio attingit ipm: ⁊ tūc ipa ſignū erit: qꝛ faciet ſonū

in eius

in eius percussionem et sic redit difficultas qualiter quiescat nisi faciat molarem quiescere. ℂ Sed cavillabis quod non attingit immediate: quia Philosophus probat in 2° de anima quod impossibile est duo corpora se adinvicem tangere in aqua vel aere: sed oportet esse

T.c.113

Alia solutio aerem medium vel aquam. Contra proiciatur sagitta acuta ferrea contra lignum magnum descendens. constat quod ingredietur

Ad 2m in ipsum et sic eam attinget sufficienter et tunc reflectetur ad inferius et sic idem quod prius. ℂ Dicitur hic ultimo quod illud mobile nullo tempore quiescet, tamen erit motus reflexus: sed movetur per accidens ex violentia illius gravis descendentis cui obviabit et non sui propria natura. Dictum autem Arist. et sue demonstrationes debent intelligi de per se. scilicet de illo quod per suam naturam reflectitur. Illud enim est quod actu adest et abest respectu eiusdem signi. Sed illud quod reflectitur impetu alterius cui obviavit non sic adest et abest actu. Et cum dicitur, quod sic movebitur motibus contrariis: dicendum quod non sequitur. et cum probatur quia illud quod continue tendit ad aliquem terminum movetur ad ipsum

Idem movetur motibus contrariis a principio motus usque ad finem: potest dici quod verum est si continue tendit ad illum terminum per eandem virtutem vel per diversas virtutes: quarum una sit sua propria virtus et alia sit virtus alterius. Sed si tendit continue ad unum terminum per diversas virtutes aliorum a se non oportet. et sic est hic. Nam illud proiectum superius quod obviavit alicui fortiori facienti ipsum sine aere medio moveri deorsum movetur per diversas virtutes extraneas vel extrinsecas. scilicet virtute proicientis quantum ad priorem motum. vel virtute obviantis quo ad posteriorem motum quare non valet: et ideo non oportet quod simul moveatur motibus contrariis. Vel dicendum quod movetur motibus contrariis per accidens. et hoc non habetur pro inconvenienti. ℂ Alia ratio Arist. bene proberet quod ille motus reflexus non est simpliciter unus. scilicet quia est ad contrarios terminos: sed non procederet quod necessario sit ibi

Inter partes motus reflexi violenter non mediat quies quies media inter eius partes. ℂ Aliter diceret aliquis ad illam instantiam de faba et huiusmodi. scilicet quod in proiectis quibus obviaret aliquod movens fortius quod bene est ibi motus continuus sine interruptione quietis medie. Et ille due rationes Arist. que sic probant quod inter partes motus reflexi necessario est quies media: procedunt de motu naturali ut esset motus animalis aut alicuius huiusmodi. Et forte de motu cuius una pars esset naturalis et alia violenta: ut

T.c.12 si lapis proiectus sursum iterum redeat virtute propria: sed de motu pure violento non probant: quia de tali non sic est necesse probare: cum manifestum sit quod non potest esse perpetuus simpliciter. ut patet in 8° celi. modo cum faba obviabit molari: ipsa non movetur illa velocitate qua movetur naturaliter: immo contra naturam suam. Licet enim grave movetur deorsum naturaliter: tamen non omne grave movetur deorsum naturaliter quacunque velocitate. sed determinat grave determinata velocitate. Cum ergo dicitur quod continue tendit etc. verum est continue si tendit ex se vel partim ex se et partim ex alio: sed si pure violenter et ab alio non oportet. et sic est hic. ℂ Ad aliud cum dicitur quod reflexum adest et abest etc. verum est si sic de se movetur vel partim naturaliter et partim violenter. Sed sine dubio una de rationibus Arist. videtur inevitabiliter probare quod omnis talis motus est distinctus quiete aut quod unum mobile simul movebitur motibus contrariis. Arguit enim sic. Omne quod nunc movetur aliquo motu et prius erat et non movebatur motu illo, quiescebat ab illo motu. hec est manifesta. Ponamus enim quod faba proiecta sursum obviet molari descendenti. manifestum est quod cum descendit movetur deorsum: et prius non movebatur deorsum aut reflexive. ergo quiescebat quiete opposita motui deorsum: sed quies opposita motui deorsum non est nisi quies in ubi sursum. ergo aliquando quiescebat in ubi sursum. Et si dicas quod antequam reflecteretur deorsum ergo simul movebatur ad sursum et deorsum: quod est impossibile. hic dicitur quod prius movebatur contrariis motibus per accidens: sed non per se. Vel dicendum. et forte melius cum dicitur. Omne quod nunc movetur etc. Verum est si non impediebatur a quiete opposita illi motui per aliquod preveniens et obtinens: sed si impediatur non oportet et sic est hic. impeditur enim a quiescendo per aliquod violentans et obtinens supra ipsum. et sic non quiescebat. Et ista sunt probabiliora que mihi apparent de isto problemate. ℂ Quod autem dicitur quod contrarii motus possunt simul esse per accidens hoc non sufficit: quia nunquam contraria contrarietate perfecta sunt simul eidem et secundum idem: quod enim esset aliquod simul calidissimum et frigidissimum per accidens: hoc est derisorium. similiter contraria nunquam possunt simul inesse eidem per accidens: ita quod unum sit in ultima sua perfectione et reliquum cum ipso. quod enim aliquid esset calidissimum et frigidissimum quantumcunque per accidens: absurdum est omnino. hoc autem sequeretur in proposito. Nam motus ad ubi sursum et ad ubi deorsum sunt contrarii contrarietate perfecta ut videtur manifestum. quare etc. ℂ Ad aliud potest dici quod cum pila proicitur sursum ad terram vehementer et cum ipsa proicitur aer contra suam naturalem inclinationem: tunc aliqua pars aeris deorsum mota levitate sua redit ad superius et secum movet ipsam pilam tanquam movens propinquum cuius signum est: quia quanto fortius proicitur et percutit ad terram tanto altius resilit: quod non videtur esse nisi quia aer fortius et vehementius reascendit sursum. Ad 3m

ℂ Quod autem lationum circularis prima sit. Textu commenti. lxxv. Questio. xviij.

Queritur hic. Utrum motus circularis possit esse infinitus et perpetuus. ℂ Arguitur primo quod non. Quia motus consequitur magnitudinem: quantum ad divisionem: ut patet in 6° huius: Sed magnitudo circularis non est infinita primo celi: ergo etc. ℂ Item ille motus non est perpetuus et continuus per quem mobile pertransit pluries per eadem signa. Hanc videtur ponere Ari. in litera. et propter hoc dicit motum reflexum non esse unum et continuum: quia ipsum mobile pluries transit per eadem signa: ut si aliquid movetur super magnitudinem rectam ab a. in b. et iterum a. b. in a. manifestum est quod pluries pertransibit eadem signa. scilicet intermedia inter a. et b. Sed per motum circularem ipsum mobile pluries transit eadem signa ut si aliquid moveretur super circulum ab a. in b. iterum redeundo ad a. contingit quod iterum per eadem signa movetur ab a. in b. et redibit in a. et sic pluries per eadem signa ut patet in descriptione sensibili. ℂ Item si motus circularis esset infinitus: tunc in magnitudine finita esset virtus infinita: quod videtur esse impossibile ex isto 8°. et probatur consequentia: quia cum motus sit actus entis in potentia: ut patet in 3° huius. oportet quod ipsum mobile sit in potentia receptivus motus: et sic si motus sit infinitus potentia erit infinita. Omnis autem magnitudo est finita: ut primo celi. A T.c.39 T.c.79 T.co.6. T.c.46

ℂ Oppositum arguitur auctoritate Arist. in litera. B

Ad questionem dico breviter quod motus circularis potest esse continuus et perpetuus. Et hoc potest probari demonstratione Arist. in litera. Quia ille motus potest esse perpetuus cuius terminus a quo non est actu et per se distinctus a termino ad quem: Sed ipsius motus circularis terminus a quo non est per se diversus a termino ad quem: nec econverso. ergo etc. maior propositio patet: quia in motu finito et deficiente terminus a quo est diversus a termino ad quem: et econverso. Nam si non esset diversus: tunc qua ratione incepit moveri a termino a quo eadem ratione incepisset moveri a termino ad quem: et sic non cessaret ibi quies. ergo si debet aliquis cessare motus naturalis ad aliquem terminum ille terminus debet esse actu diversus a termino a quo: et per oppositum motus ille non debet cessare cuius terminus ad quem non est diversus per se simpliciter a termino a quo. ℂ Et confirmatur. nam postquam terminus ad quem alicuius motus non est per se et naturaliter diversus a termino a quo. qua ratione motus incepit a termino a quo eadem ratione incipiet a termino ad quem. Et sic non determinabitur: ut patet. ergo maior et minor apparet. Nam sicut in linea circulari principium non est ℞m T.c.76

actu diuerſum a fine: immo q̄libet punctus eſt principiū ꝛ terminos vt manifeſtū eſt ad ſenſum: ſic in motu circulari terminus ad quem non eſt diſtinctus per ſe ꝛ ſimplr̄ a termino a quo: eſt enim motus circularis ꝓprie ab eodē
Cō.76 in idem. idē aūt nō eſt per ſe diuiſuȝ a ſeipſo. ¶ Et eſt conſiderādū hic ꝙ ſm̄ Cōmē. illa ratio Ariſ. nō ſoluȝ tangit cauſam: quare eſt poſſibile motū circularē eſſe ꝑpetuum ſed etiam ꝙ ſit neceſſariū: qḋ ſic pōt intelligi. Si eni motus circularis terminaret̄, oporteret ꝙ terminaretur ad aliqḋ vbi determinatū: ſed nō opȝ terminari ad aliquod vbi determinatū: ergo cum q̄libet vbi qḋ acq̄ritur in mobili circolari per ſuū motū ſit ei naturale: nulla eſt ratio quare magis termineẜ ad vbi vnū q̄ȝ ad aliḋ. E cōtrario de motu recto, nā motus nālis rectus eſt ad vbi naturale ipſi mobili: ꝛ incipit ab vbi innaturali: ꝛ ideo cum puenit ad ip̄m vbi naturale quieſcit ſub eo. Uel pōt iſta neceſſitas ſic intelligi vt tāgebaẜ: q2 in omni motu terminato neceſſe eſt ꝙ terminus ad quē ſit actu diſtinctus a termino a quo: ꝛ ecōuerſo: ſed in toto motu circulari terminos a quo ꝛ terminus ad quem nō ſunt ſimplr̄ ꝛ actu diuerſi: q2 ſunt vnū ꝛ idē. vt circulatio ſolis que incipit ab oriēte ꝛ iterato redit ad oriēs. Silr̄ aūt ꝛ in alijs. Q̄ȝlibet enim vbi neceſſariuȝ eſt eſſe terminus a quo ꝛ terminus ad quē ipſius circolationis. quare ꝛc. ¶ Itē aliq̄ ſic arguūt. Nihil incipit a ſuo termino: nec terminaẜ a ſuo ꝑncipio. ꝛ nihil incipit de nouo moueri i termio ad quē ſui motus: nec deficit vel ceſſat moueri a termino a quo ſui motus: ſed mobile circulare ſemper eſt in termio ſui motus ad quē: ꝛ ſemp eſt in termio ſui mot⁹ a quo. Nā q̄libet vbi ſignatū vnū numero eſt terminus alicui⁹ ad quē: ꝛ ꝑo̅ a quo alterius circulationis: ꝛ vnū vbi ſȝ ſpeciē eſt terminus a quo ꝛ terminus ad quē eiuſdē circolationis. ḡ mobile qḋ circulariter moueẜ ſm̄ nām nō incipit de nouo moueri poſtq̄ȝ penit⁹ nō mouebaẜ: nec vnq̄ȝ deficit a motu: ita ꝙ amplī⁹ non moueaẜ. ḡ mot⁹ circularis eſt ꝑpetuus. Et forte illā demſ̄ationē Ari. itellexit in his vbi: ꝛ ꝛ vt ſemp ſit in principio ꝛ fine: nunq̄ȝ eſt enim ſemp in ꝑncipio vnius circulationis ꝛ in fine alterius: ꝛ nunq̄ȝ eſt in ꝑncipio anteq̄ȝ nō fuerit mot⁹ vel anteq̄ȝ mo-

Circulatio prior nō ē eadē cum poſteriori

bile quieuerit: nec vnq̄ȝ in fine poſtq̄ȝ nullus erit motus vel poſtq̄ȝ mobile quieſcit: ꝛ ſic mot⁹ circularis ē perpetu⁹. Ulteri⁹ ꝯſiderandū eſt ꝙ in toto motu circulari perpetuo circulatio ꝑor non eſt eadē numero ſimplr̄ ꝛ i actu cū poſteriori: nec diuerſa nomero ꝓpͤ ſimplr̄: qḋ ſic pȝ. Nam illa ꝓpͤ ſimplr̄ nō ſunt vnū numero quoꝝ vnum deficit adueniēte alio: ſed circulatio ꝑor deficit adueniente poſteriori. vt manifeſtuȝ. eſt quare ꝛc. Itē non ſunt diuerſe numero ſimplr̄ ꝛ ꝓpͤ: ergo ille que ſunt cōtinue ꝛ nō diſtincte actu nō ſunt actu diuerſa numero. ꝑtes enim alicuius linee eiuſdē q̄ȝdiu ſunt ꝯtinue non ſunt ꝓprie diuerſe numero: vt vult Cōmē. in 4° huius. ſed circulatio prior eſt ꝯtinua poſteriori. ſunt. n. copulate ad eūdem terminū cōem: ſic ꝙ vnū ꝛ ideȝ vbi ad qḋ terminaẜ circolatio prior eſt illud a quo ſine medio incipit poſterior. ḡ nō ſunt actu ꝛ ſimplr̄ diuerſe numero ex̄ aiam. Qualr̄ aūt ſunt numerate in po° ꝛ qualr̄ tempus ꝙ eſt numer⁹ huiꝰ circolationū ſit ex̄ aiam: ꝛ q̄n nō: viſum eſt in. 4. huius.

Obiec° T.c.11 R°

¶ Et ſi dicaẜ ꝙ vnūq̄ḋq̄ȝ cōparatum alteri vel eſt idem numero cum eo vel diuerſum: vt vult Ari. in 10° meta. Dōm eſt ꝙ veꝝ eſt ꝙ vnū ens cōparatū alteri enti: vel ē idem cum eo vel diuerſum: ſed circulatio prior non eſt ens ſimul actu extra aiam cum poſteriori. ergo ꝛc.

E

Ad primam rationē dicēdum ꝙ motus ſequitur magnitudinē q̄ȝtum ad finitatē extēſionis vel infinitatem. vnde in magnitudine finita nō poteſt eſſe motus infinitus extēſiue. ꝛ ſimiliter infinitas durationis motus requirit infinitatem durationem magnitudinis. Si ergo arguitur ſic. Si motus circularis eſſet infinitus: tūc magnitudo circularis eēt infinita. Uerum eſt infinita ſm̄ durationem: ꝛ hoc bn̄ eſt poſſibile: lȝ non ſit infinita ſm̄ extēſionē permanentem. Et ſi dicatur ſic. motus in magnitudine eſt finitus. veꝝ eſt ſi eſt in magnitudie finita ſȝ durationē. Aliter nō oporteret ꝙ eēt finitus ſm̄ durationeȝ. ¶ Itē ſi arguiẜ ſic. ſi mot⁹ circa magnitudineȝ finitā eſt finitus: ꝛ motus circularis circa magnitudinē finitam. ergo ꝛc. Dico ad maiorem qḋ motus

Argu̅ R°

circa magnitudinē finitam eſt finitus. verū de motu per quē illa magnitudo finita pertranſitur finities. vnde quelibet circulatio eſt finita per quam ſit reditus de eodem in idem circa aliqḋ finitū: ſed motus per quem magnitudo finita ꝑtranſitur infinities non eſt finitus duratione. Uel aliter motus circa magnitudinē finitam eſt finitus. verū eſt ſm̄ velocitatē. Nam in determinato tēpore ꝛ finito pertranſitur quelibet tota magnitudo finita: ſed nō opȝ ꝙ ſit īfinitus ſm̄ durationem totalē. ¶ Ad aliaȝ cū dicit̄. motus per quē mobile pluries ꝑtranſit ꝛc. Ueruȝ eſt ſi hoc fuit anteq̄ȝ ꝑuenerit ab eodē in ideȝ ſicut ꝯtingit in motu reflexo. ibi eni mobile ꝑtrāſit pluries eadeȝ ſigna. hoc eſt prius q̄ȝ redierit ab eodem in idem. Sed in motu circulari non eſt ſic. ſi enim mobile pertranſit pluries hoc eſt poſtq̄ȝ redierit ab eodē in idē. cum enim mobile motum fuerit ab a. in a. per media b. c. d. pōt iterum mouere ab a. in a. per eadē media ꝛ eodē ordine partium ſeruato. in motu aūt recto procedēdo ab eodē in idē nō ſeruaẜ ideȝ ordo partiū: immo pars mobilis que in priori parte motus erat propinquior termino ad queȝ. in 2ª parte motus eſt remotior ab illo: vt pȝ ad ſenſuȝ. ¶ Ad aliam dico qḋ in magnitudine finita poteſt eſſe potentia infinita ſm̄ durationem: licet non ſm̄ vigorem: vt videbitur in conſequentibus. Iteȝ in magnitudiue finita poteſt eſſe potentia infinita: lȝ non potentia actiua ſm̄ aliquos hoc aūt ſufficit ad hoc vt in magnitudine finita ſit mot⁹ īfinitus: ergo magnitudo que moueẜ ꝑpetuo nō habet niſi potētiā receptiuā motus: nō aūt potētiā actiuā ſibi inherētem ſm̄ Ariſt. ꝛ Cōmētatorem in iſto 8°. quare ꝛc.

¶ Quod aūt neceē hoc ipartibile eē nec hēre magnitudinē dicem⁹ ꝑmū de priorib⁹ ipſo opponētes ꝛc. Tex. cō. lxxviij. Qō. xix.

Queritur hic. Utrū mouēs finitū poſſit mouere ꝑ tēpus infinitū. ¶ Arguiẜ primo ꝙ ſic. Quia corp⁹ celeſte eſt finitū: vt pȝ ex primo celi ꝛ mūdi: Sȝ ip̄ȝ corp⁹ celeſte mouet iſta inferiora ꝑ tēpus īfinitū: vt pȝ ex 2° de gnātione. ꝛ in iſto 8°. ergo ꝛc. ¶ Item omne mouēs qḋ eſt i magnitudine finita eſt finitū. hoc eſt euidēs: Sȝ mouēs qḋ mouet per tēpus īfinitū eſt in magnitudine finita. ꝓbatio: q2 agēs nāle dȝ eē īſtrinſecū paſſo: vt vult Cōmē. in 5° metapl̄ß. capl̄o de principio. ſed mouens qḋ mouet per tēpus infinitum eſt agēs naturale vt manifeſtum eſt. nullū enim agēs violētum mouet per tēpus infinitū: vt pȝ ex primo celi. ¶ Itē mouēs quod pōt ſemp eē poteſt ſemp mouere. hec videtur manifeſta. Sed aliqḋ mouēs finitum poteſt ſemp eē ſicut pȝ de celo: ipſum enim celū eſt mouēs finitū: ꝛ poteſt ſemp eſſe: cum ſit ingenerabile ꝛ incorruptibile. primo celi. ergo ꝛc̄.

A
T.c.46
T.c.53
T.c.55
T.cō.1.
T.c.12

¶ Oppoſituȝ vult Ariſto. ꝛ Cōmentator.

Ad queſtionem dicēdum eſt breuiter ꝙ mouēs finitum nō poteſt mouere per tēpus infinitum. Ad qḋ demōſtrāduȝ ſupponēda ſunt aliqua ¶ Primo ſupponēdum eſt ꝙ cum aliquod mouēs mouet aliquod mobile ꝑ aliqḋ ſpatiuȝ in aliquo

T.c.20 ? R°

tēpore

tēpore. pars mouētis mouet in minori tēpore partē mo
bilis ꝑ partē ſpatij. Uerbi gratia. ſi. 10. homines trahūt
lignū. 10. pedū per ſpatium. 10. ſtadioꝝ in decē momē
tis. manifeſtū eſt ꝙ vnus homo moueret lignum vnius
pedis per vnū ſtadiū in minori tpe ꝙ̄ i decem momētis:
in ꝗbus mouebatur totum mobile. ſiliter aūt ⁊ in alijs.
ſemp enim pars mobilis in minori tēpore ꝑtranſit partē
magnitudinis ꝙ̄ totum mobile. ¶ Scḋo ſupponendum
eſt qḋ omne finitum per ablationē alicuius finiti aliquo-
ties facta cōſumitur. ⁊ hoc ꝓz in ꝓmo huius. Et oē totū
T.c.37 ꝯſtitutū ex partibus finitis eſt finitum: vt habeẜ ex ꝓmo
T.c.76 huius. ¶ Tūc pōt demōſtratio formari ſic. Si mouēs fi
rō ꝯnis nitū vel terminatū moueret ꝑ tempus infinitum: tūc ſeq
tur ꝙ tps infinitum eēt finitum: qḋ eſt manifeſtū impoſſi
bile. ⁊ ꝓbaẜ ꝯſequentia. Ponamus ꝙ mouens qḋ poniẜ
mouere ꝑ tēpus infinituz ſit a. ⁊ b. ſit mobile: ⁊ tempus
infinituz ſit c. Tūc ſubtrahaẜ aliqua pars motoris: ⁊ ſit d.
⁊ aliqua pars mobilis: ⁊ ſit e. manifeſtū eſt per ꝓmā ſup
poſitionē ꝙ d. mouebiẜ e. in minori tpe ꝙ̄ ſit tēpus c. Ul
terius ſubtrahaẜ quedā alia pars mouentis ⁊ addaẜ ad
priorē. ſ. ad d. ⁊ ꝗdam alia pars mobilis ⁊ addatur ipſi e.
tūc argueẜ ſm ꝓportionē qua addiẜ ad mouens ⁊ mobi
le addiẜ ad tēpus: ſed ſubtrahēdo ab a. ⁊ addendo ipſi d.
reſultat aliqḋ finitū totum. ⁊ ſiliter ſubtrahendo ab ipſo
d. ⁊ addēdo ad c. reſultat aliqḋ finitū: ꝗa qḋlibet finitum
per ablationē finiti cōſumitur: vt dicit ſcḋa ſuppoſitio: ⁊
qḋ reſultat ex finitis vel terminatis partibus eſt finitum:
vt dicit 3ᵃ. ergo ſiliter addendo ad tēpus motus reſultat
tps finitum ſiue terminatum. ſed illud tēpus qḋ reſultat
eſt illud tps in quo totum mouens mouebat vel equale
ei: ſicut totuz qḋ reſultat ex additione partiū motoris eſt
ipſe motor totus vel ei equale: ⁊ totū qḋ reſultat ex addi
tione partiuz mobili eſt totū mobile vel equale ei. ergo il
lud tēpus in quo mouet totū mouens, eſt finitū vel equa
le finito: ⁊ ſi eſt equale finito eſt finitum: ⁊ ponebaẜ infini
tum. ergo eſt finitū ⁊ infinitū: qḋ eſt impoſſibile. Uel pōt
breuiter deduci ſic. ſm ꝓportionē qua ſubtrahiẜ a moto
re ⁊ mobili ſubtrahiẜ a tēpore: ſed ſubtrahēdo a motore
finito vel terminato aliqḋ finitum tandez cōſumitur per
ſuppoſitiōez. ⁊ ſiliter ſubtrahēdo a tēpore i quo ille mo
tor mouet illud mobile: tādē totum cōſumiẜ: ſed omne
qḋ cōſumitur per ablationē finiti eſt finitū vt manifeſtuz
eſt per ſe. infinitū enim nō conſumiẜ per ablationē finiti.
ergo illud tēpus erat finitū. ⁊ ſic idem qḋ prius. ⁊ hec eſt
demonſtratio Ariſt. in lra. ¶ Itē poſſet ſic argui. Sicut
ſe habet mouens ad partes mouētis: ⁊ mobile ad partes
mobilis: ⁊ ſic tēpus in quo totum mouēs mouet ad par
tes tēporis: in quibus mouet ꝑtes motoris: ⁊ in quibus
mouentur partes mobilis. Nam vnicuiꝗ parti motoris
⁊ mobilis correſpondet aliqua pars tēporis: cum pars
nō poſſit mouere in equali tēpore cum toto referēdo ad
partē vel ad determinatum ſignum ſpatij ſup qḋ ſit mo
tus ſiliter ſe habet motus. Semꝑ enim pars mobilis in
minori tēpore ꝑtranſit aliquam ꝑtē ſpatij ꝙ̄ totum mo
bile. Et ſiliter pars motoris in minori tēpore facit ꝑtran
ſire partē mobilis per partem ſpatij ꝙ̄ totum tempꝰ. mi
nus aūt tempꝰ eſt pars maioris temporis: ⁊ ſic vnicuiꝗ
parti motoris ⁊ mobilis correſpondet aliqua pars tēpo
ris in quo totus motor mouet totum mobile. ſicut ergo
ſe habet totus motor ad partes motoris ⁊ totū mobi-
le ad partes mobilis: ſic totum tēpus ad partes tēporis.
Sed conſtat ꝙ totus motor conſtituiẜ ex partibꝰ moto
ris: ⁊ totū mobile ex partibꝰ mobilis. ergo totum tēpus
conſtituitur ex partibus tēporis in quibus partes moto
ris mouēt partes mobilis. Sed vlterius totum mouens
finitum cōſtituitur ex ꝑtibꝰ finitis ſibi equalibus. ⁊ ſiliẜ
totum mobile. ergo totum tēpus cōſtituitur ex partibus
in ꝗbus totus motor mouet totum mobile: ex partibus
dico finitis ſibiīuicē equalibus: ſed qḋ conſtituiẜ ex ꝑti
bus finitis ē finitum. ergo totū tēpus in quo mouet mo
tor finitus eſt finitū ⁊ non finitum. Et breuiter ſuſtētatur
hec ratio ſup hoc qḋ cuz mouēs finitum mouet aliquod
mobile per aliqḋ tēpus: vnicuiꝗ ꝑti motoris ⁊ mobilis
corrñdet aliqua pars illiꝰ tpis in qua parte tēporis pars
motoris mouet partē mobilis in ꝑtem ſpatij: vt ꝓz ex ꝓꝛi
ma ſuppōne: ⁊ equali parti motoris ⁊ mobilis equalis
pars tēporis. Cum igiẜ in motore finito nō ſint ꝑtes infi
nite ſibiīuicē equales manifeſtum eſt ꝙ in tpe illo i quo
mouet nō ſunt partes īfinite ſibiīuicē equales. Sz hoc
ꝯtingeret ſi eēt infinitū vt manifeſtū eſt. ergo ⁊c. ¶ Cōtra
ꝓᵐ deductionē eſt vnum dubiū: ꝗa ibi ſupponitur qḋ a Obōio
motore finito poſſit ſubtrahi vel auferri pars aliqua: ⁊
iterum alia apponi priori hoc aūt non eſt verum vtꝗ
a corpore celeſti quod ē mouēs finitū nihil pōt ſubtrahi:
vt ſatis ꝓz ex ꝓceli. Ad hoc diceret Cōmē. qḋ ꝗuis a to Rᵒ.
to celo nō poſſit aliqd ſubtrahi. tñ hec cōditionalis ē ve
ra: qḋ ſi a celo aliqua pars auferaẜ pars ipſa in minori tē
pore mouebit aut mouebitur per determinatū ſignū ꝙ̄
ipm totum celum: ⁊ hoc eſt manifeſtum. nihil enim ꝓhi
bet ꝯditionalē eſſe verā: ⁊ cuius antecedēs fuit impoſſi
bile: vt dictum fuit ꝓus. Sed ex quo ſeqtur conditiona-
lē que vera eſt eſſe falſam: ⁊ eſt falſum impoſſibile. modo
ſi mouēs finitum moueret per tēpꝰ infinitum ille condi
tionalis non poſſet eſſe vera: vt patet ex dictis. detur eñi
qḋ pars illius moueret in minori tēpore: ſcilz in parte il-
lius totius tēporis. ſequetur, qḋ illud totum tēpus ſit fi-
nitum vt deducebatur prius.

Ad primam rōnem cum dē qḋ corpus celeſte eſt C
finituz ⁊c. ꝓpter ſolutionē iſtius rō-
nis eſt intelligēduz ꝙ ſm Ariſ. in 6ᵒ huius. tēpus morꝰ T.c.39
ſiue duratio in motu locali accipitur dupliẜ. Uno modo Tēpus
ſm ꝑtes mobilis. Alio modo ſz ꝑtes magnitudinis ſup motus
quā ſit motus. ſm partes mobilis attēdiẜ duratio morꝰ capitur
ꝗa manifeſtū eſt qḋ prius vna pars mobilis ꝑtrāſit aliqḋ dupliẜ
ſpatij ſignū vel aliquaz partē ſpatij ꝙ̄ totum mobile. Ex
ꝑte aūt magnitudinis qua totū mobile ꝓus tpe ꝑtranſit
vnā partē magnitudinis ꝙ̄ totam magnitudinē. Modo
cum dicit Ari. ꝙ mouēs finitū nō pōt mouere per tēpus
īfinitū itelligit hic accipiēdo tēpus motus ex ꝑte partiuz
magnitudinis. ⁊ hoc ꝓz ex ſuo proceſſu: ꝗa ipſe accipit ī
ſua demrātione ꝙ pars mouētis mouet ꝑtez mobilis in
minori tpe ꝙ̄ totū mobile: qḋ nō eſſet verū ſi acciperẜ tē-
pus motus ſm ꝑtes magnitudinis que ꝑtranſiẜ īmo ſz
hoc in equali tpe pars mouētis mouet partē mobilis: ſi
cut totū mouēs mouet totū mobile. eadē enim eſt ꝓpor
tio ꝑtis motoris ad partē mobilis que eſt totius ad totū
cōparādo ad totā magnitudinē: vt habeẜ ex 7ᵒ huiꝰ. Et
ſi accipiaẜ tēpus motus ex ꝑte partiū mobilis: ſic eſt ve-
ruz qḋ dicit. nam vt ſepe dictuz eſt pars mobilis priꝰ tpe
ꝑtrāſit ꝑtem magnitudinis ꝙ̄ totū mobile. Sic aūt acci-
piēdo tēpus morꝰ īpoſſibile eſt ꝙ mouēs finitū moueat
per tēpus īfinitū: ꝗa per tēpus īfinitū nō moueẜ niſi mo
bile īfinitū loquēdo de īfinitate ꝓueniēte ex ꝑte partium
mobilis: vt manifeſtū eſt. modo ꝯſtat ꝙ mouēs finitum
nō pōt mouere mobile infinitū: cū vtus motoris ſemper
ſit maior ꝙ̄ mobilis. Cū ergo dicit ꝙ celū qḋ eſt mouēs
finitū moueret per tēpus infinitū. Dōm ꝙ non mouet ꝑ
tēpus īfinitū. qḋ qdē tēpus accipiaẜ ſm ꝑtes mobilis ce
leſtis: ꝗa ipm non eſt infinitū ſed finitū. ⁊ ideo nō eſt ꝯtra
Ariſt. ¶ Sed ꝯtra iſtā ſolutionē rōnabiliẜ dubitaẜ: quia Obiecᵒ.
Ariſt. nō ꝓbat hic iſtā ꝓpoſitionē niſi ad demōſtrādū iſte
rius ꝙ ꝓmᵐ mouēs nō eſt i magnitudine. Et ibi ſic arguit

mouēs qđ mouet per tēpus infinitū eſt mouēs infinitū.
hoc demōſtraſ hic. ſed motor pmus mouet p tēpus in/
finitū. ergo nō eſt finite virtutis. Vlterius deduciſ ſicut
videbitur poſterius. ¶ Tunc dubitatur. eo modo debet
Ari. hic demōſtrare qđ motor finitus nō mouet per tem
pus infinitū quō accipit inferius qđ motor pmus mouet
per tēpus infinitū. Aliter enim ſuppōes ſue non eēnt bo
ne: immo eſſet fallacia accidentis aut equiuocationis: ſed
ipſe nō ſupponit inferi⁹ ꝙ pmū mouēs moueat per tem
pus infinitū infinitate cōtingente ex partibus ipſius mo
bilis: vt manifeſtum eſt: quia nullū mobile eſt infinitum
T.c.56 vt pz ex 3° huius. ⁊ primo celi. ſed infinitate proueniēte
T.c.46 ex reiteratione motus ab eodē in idem. hoc enim modo
motus eſt īfinitus vt prius patuit. ergo hic nō intēdit qđ
motor finitus nō mouet per tp̄s īfinitū ſumēdo tempus
R° ad ſm partes mobilis. ¶ Ad hoc dicūt aliq ⁊ ſatis ſubtili/
obiectio ter vt videtur mihi. ꝙ q̄uis pmus motor nō moueat mo
nem. bile īfinituz: nec per tēpus īfinitum put tempus motus
conſideratur ſm partes mobilis: tñ ſi eſſet mobile infini
tū ipſe primus motor hēret ipſum mouere: Et ex hoc ſe/
quitur ꝙ nō debet eſſe finitus: quia mouens finitum non
poſſet mouere mobile infinitum ſi eēt: cum motor debe/
at eſſe maioris v̓tutis q̄z mobile. nihil aūt eſt maioris vir
tutis īfinito ſi eſſet. Q2 aūt pmū mouēs deberet mouere
Primus mobile infinitū ſi eſſet pbāt ſic. Nam primus motor eſt
mouēs per ſe ⁊ pma cauſa motus: ⁊ p ſe ⁊ pma cauſa īfinitatis
mouet motus: vt manifeſtū eſt: cauſa aūt per ſe debet referri ad
mobile effectū per ſe: vt habeſ ex 2° huius. Vñ ipſe motor pm⁹
infinitū debet eſſe cā īfinitatis motus que per ſe cōpetit ipſi mo/
T.c.33 tui. īfinitas autem motus qua motus per ſe eſſet īfinitus
eſſet ex partibus ipſi⁹ mobilis ſi mobile eſſet īfinitū. Cū
enim ipm mobile ſit per ſe ſubiectū motus manifeſtū ē
qđ infinitas que accidit motui ex parte mobilis magis p
ſe cōpetit ipſi motui q̄z infinitas que cōpetit ex partibus
magnitudinis. vnde ſi eſſet mobile īfinituz oporteret qđ
motor pmus qui eſt pmo ⁊ per ſe cauſa motus ⁊ infinita
tis motus eēt cauſa illius īfinitatis quam habet motus
ex ptib⁹ mobilis: ita ꝙ moueret mobile īfinitū ſi eēt. Ex
hoc aūt ſeqtur vt dicebaſ ꝙ ipſe pmus motor ſit v̓tutis
īfinite. ⁊ ex hoc ꝯcluditur vlterius qđ non ſit aliqua ma
Impro gnitudine vt deduceſ in ꝯſequētibus. ¶ Sz ſine dubio
batio. q̄uis iſtud ſit ſatis ſubtiliter dictū: tñ nō videſ bene eſſe
reſpon. ad intētionē Ari. Nam Ari. in illa demōſtratione in qua
oſtēdit motorē pmū nō eē i magnitudine debet ſuppone
re ꝙ ipſe mouet per tēpus īfinitū: eo modo quo demon
ſtrauit motum eſſe infinitū: i p̄cedētibus: vt pz inſpicienti
ſuā demōſtrationē. non enim pbauit motū eſſe infinitū ⁊
ppetuū: niſi vt illud ſupponeret in illa demōſtratione: ſz
ipſe demōſtrauerat motū eſſe infinitū ſm circulationem
nō ſm infinitatē mobilis: vt etiā iam manifeſtū eſt. Et ꝙ
dicūt iſti qđ infinitas ex parte partiū eſt illa que compe/
tit motui per ſe. dico ꝙ nō eſt verum ſimplr: q2 hec īfini
tas nō eſt poſſibilis: cum īpoſſibile ſit hoc modo mobile
eſſe ſimplr infinitū: immo ſolum motui poſſibilis ē infini
tas ſm circulationē et reiterationē motus ab eodem in
idem. ⁊ ideo videtur remanere dubitatio. ¶ Propter qđ
alia R° aliq dicūt aliter. dicūt enim ꝙ intētio Ari. eſt hec. ꝙ mo
uēs finitum nō pōt mouere per tēpus infinitū tanq̄z pri/
ma cauſa infinitatis ſeu ppetuitatis motus. ⁊ ſm hoc nō
valet inſtantia de celo. celū enim mouet per tēpus infini
tū nō tanq̄z pma cauſa īfinitatis motus: quia non mouet
niſi motū ab aliquo alio. ⁊ ideo nō pōt eē pma cauſa mo/
Repro/ tus: ⁊ de tali intelligit Ari. vt dicunt. ¶ Sed iſtud non vi
batio detur ſufficere: q2 demonſtratio Ari. videtur eſſe cōis ad
omne mouēs finitum: ſiue ſit pma cauſa mot⁹: ſiue non.
Suſtētaſ. n. ſup iſtā ppōem: ꝙ cum mouens finitū mo/

uet aliqđ mobile per tēpus aliqđ, pars mouētis in mino
ri tp̄e mouet partē mobilis per determinatū ſignum ma
gnitudinis: ſiue ſpatij in quo vel circa qđ ſit motus. ⁊ h
videtur eſſe verū de quocūq̄ mouēte finito qualitercūq̄
moueat. ¶ Et ideo alij dicūt aliter. ⁊ dicunt qđ intentio
Ariſt. eſt hec. ꝙ mouens finitū nō mouet per tempus in alia R°
finitū motu vno numero. modo ipm celū nō mouet ali/
qđ iſtorum inferiorum per tēpus infinitū motu vno nu/
mero: quia vnitas numeralis motus requirit vnitatem
numeralem mobilis: vt pz in 5° huius. ſed nullum iſtoꝝ T.c.64
īferiorum mouet vnum numero per tēpus īfinitū: vt pz T.c.34
2° de aīa. ⁊ 2° de generatione. ſi aūt celū mouet iſta īferio T.c.64
ra per tp̄s īfinitū hoc eſt motu vno ſm ſpēm vel ſm ge/ Repro
nus. ⁊ ideo īſtātia nō valet. ¶ Sed adhuc iſtud nō vide/ batio
tur eſſe ſm intentionē Ari. nō demōſtratio Ari. ita bene
probat de motu vno ſm ſpēm ꝙ motor finit⁹ nō moueat
per tp̄s īfinitū ſicut de motu vno numero: vt pz ꝯſideran
ti demrātionē illā. Et poſſet ſic argui. Illud tp̄s ē finitum
qđ reſultat ex plurib⁹ finitis equalib⁹. hec eſt manifeſta
cuilibet itelligēti. ſed tp̄s in quo mouet mouēs finitū re/
ſultat ex ptibus finitis equalib⁹: qđ ſic apparet. nam vni
cuiq̄ parti motoris ⁊ mobilis corrñdet aliqua pars tp̄is
in qua mouet per ſignū magnitudinis determinatum: vt
dictū eſt ṗus ⁊ ptib⁹ equalib⁹ motoris ⁊ mobilis corrñ/
dēt partes tp̄is equales. Cū ergo partes mouentis finiti
inuicez equales ſint finite: ⁊ ſilr partes mobilis: ſequitur
ꝙ partes tēporis in quo mouet mouēs finitū ſibiinuicez
equales ſint finite: ⁊ ſic tēpus in quo mouet mouēs fini/
tū ē finitū: ſiue moueat motu vno numero: ſiue vno ſpē. R° Au
¶ Propter qđ forte redeūdū eſt ad ſolutionez priorem. thoris
Dicēdo ꝙ Ariſt. intēdit hic demrāre ꝙ mouēs finitū nō
mouet per tp̄s īfinitū: put tp̄s motus attēdiſ ſz partes
mobilis modo p̄declarato. Ex hoc aūt debemus elicere
ꝙ etiā mouēs finitū nō pōt mouere per ſe ⁊ pmo per tē/
pus īfinitū ſm circulationē ⁊ reiterationē mobilis. Naz
ſi mouēs finitū moueret per tp̄s īfinitū ſm circulationē
ſeu reiterationē tanq̄z per ſe ⁊ pmo: ⁊ cā motus īfiniti tūc
deberet poſſe mouere mobile īfinitū ſi eſſet. Ex quo eniz
eſſet cā pma īfinitatis motus deberet eſſe cā illius infini
tatis ſeu durationis īfinite que p ſe cōpeteret motui: mo
do ſi mobile eēt īfinitū: tūc ipſi motui per ſe deberet infi/
nitas ex pte partiū mobilis. quaꝝ vna ṗus tp̄e ptrāſiret
determinatā ptem ſpatij q̄z totuz. ⁊ ſic ſi īpoſſibile ē mo
uēs finitū mouere per tp̄s infinitū put tēpus ſumiſ ſm
partes mobilis: īpoſſibile eſt ipſum mouere per tp̄s infi
nitū ſm circulationē. ⁊ hoc erit vtile ad demrātionez il
lam per quā cōuinciſ ꝙ motor pmus non eſt in magnitu
dine: q2 ꝯſtat ꝙ ipſe mouet per tp̄s infinituz ſm circula
tionē. ¶ Q2 ſi hoc nō ſufficit inqre melius: q2 nō poſſum
plus ad pñs. ¶ Ad aliam cuz dr̄. omne qđ eſt i magnitu Ad 2m
dine finita ⁊c. verū eſt ſi ſit in ea ſicut forma dans eē ma/
terie: ſz ſi ſit in ea ſicut motor appropiat⁹ mobili appropia
to: non opz ꝙ ſit finitū. ſic autē ē de motore qui mouet
per tp̄s īfinitū. nō. n. eſt forma dans eē mãe: nec eſt in ma
gnitudine finita ſicut forma in ſubo ⁊ ꝯſtituta in eſſe per
ſubm: ſed ſolū ſicut motor in mobili appropiato: vt vide Ad 3m
biſ poſt. quare ⁊c. ¶ Ad aliā cū dr̄. mouēs qđ pōt ſemp
eē ⁊c. pōt ꝯcedi ꝙ celum poteſt ſemp mouere ſz circula
tionē: nō ſicut pma cā ppetuitatis mot⁹ circularis: quia
mouet motū. quare nō valet ⁊c. Queraſ cōplemētū hu/
ius qōnis in qōne extraordinaria de īfinitate vigoris dei
que ſic incipit. Difficultas eſt non parua.

¶ Q2 aūt infinita oio magnitudine non ꝯti
gat infinitam eſſe potētiam ex his manife
ſtū eſt ⁊c. Textu cō. lxxix. Qō. xx.

Cōſequēter

A Onſequēter queritur. Utrum virtus infini ta poſſit eē in magnitudine finita. ¶ Argui tur ꝙ ſic: q2 in celo eſt virtus īfinita mouēs
T.c.86 iſta inferiora. vt pꝫ i iſto 8°. ⁊ i ſcđo đe gñā
T.c.60 tione. Sꝫ celum eſt finite magnitudinis. vt
T.c.46 pꝫ in primo celi. g̃ ⁊c. ¶ Itē in quocunqꝫ eſt potētia fini ta illud eſt gñabile ⁊ corruptibile. Sꝫ celum nō eſt gñabi le ⁊ corruptibile. ergo in ipſo non eſt potētia finita qua re relinquitur ꝙ in ipſo eſt potētia infinita. aut ꝙ nullaꝫ habꝫ potētiam. ⁊ hoc ē abſurdum cū ſit prima cauſa cor poreа huiꝰ totiꝰ mūdi īferioris: a qua oīs virtꝰ hꝰ mundi gubernať: vt pꝫ in p̄ meteoroꝝ. g̃ ⁊c. maior ꝑpoſitio eſt manifeſta. qđ eni hꝫ potētiam finitā hꝫ opationeꝫ fini tam eo ꝙ opatio eſt a virtute imediate. Et qđ hꝫ opatio nē finitā eſt gñabile ⁊ corruptibile: vt pꝫ 4° meteoroꝝ. ⁊ minor pꝫ p̄ celi ⁊ mūdi. Itē i quocūqꝫ ē motus infinitus in illo eſt potētia infinita: ſꝫ in magnitudine finita eſt mo tus infinitus. ſ. in celo. g̃ ⁊c. maior pꝫ: q2 motꝰ ē actus en
T.c.6 tis in potētia ſm ꝙ hūiꝰ in 3° huiꝰ. g̃ motus infinitus req
T.c.86 rit potētiam infinitaꝫ in illo in quo eſt: ⁊ minor pꝫ ex iſto
T.c.8. 8°. ⁊ p̄mo ⁊ ſcđo celi ⁊ mundi. quare ⁊c.
¶ Oppoſitūꝫ arguitur auctoritate Ariſt. h̄ ⁊ ſimiliter au ctoritate Commenta. qui volunt ꝙ in magnitudine fini ta non poteſt eſſe potentia infinita.

Rᵒ **Ad queſtionem** dico breuiter ꝙ potētia infi nita. i. potētia q̄ ē p̄ͤ cā ꝑpe tuitatis motus nō pōt exiſtē in magnitudie finita. Ad cu ius demōſtratione ſūt aliqua ſupponēda. Primo ſupponē dū ē ꝙ maior potētia facit motū equalē cū minori poten tia in minori tꝑe. Verbi grā. Si duo hoīes trahūt vnam nauē ꝑ vnū ſtadium in vna hora. quatuor hoīes trahunt illā nauē ꝑ vnum ſtadiūꝫ in medietate vnius hore vel in alio tꝑe minori q̄ʒ ſit vna hora: ⁊ ſilr̄ eſt in quolibet alio motu: ⁊ hoc ē manifeſtū ꝑ ſe. 2° ſupponēdū eſt ꝙ nulluꝫ mouēs pōt mouē in non tēpore. loquēdo de motu ꝓprie dicto: cū oīs talis motus ſit ſucceſſiuus ⁊ cōtinuꝰ. Tunc poſſꝫ ſic argui. ſi i magnitudie finita eēt potētia mouēs in finita. ſ. q̄ eēt prima cauſa infinitatis motꝰ: tunc ipſa mo ueret in nō tꝑe: ſꝫ hoc ē ipoſſe ꝑ ſcđam ſuppoſitionē. Pro batio ꝯñe. ſi ſit potētia infinita in magnitudine finita: aut mouebit in tꝑe: aut in nō tꝑe ꝑ ſufficiētē diuiſionē. Si di ceretur ꝙ mouēt in tēpore: tunc capiatur aliq̄ potētia fi nita. oportebit ꝙ illa potentia finita moueat i maiori tꝑe ꝑ primam ſuppoſitionē. Si autē vlterius ad illam poten tiam finitā addať alia potētia finita: tunc mouebit in mi nori tꝑe q̄ʒ p̄ma potētia finita: q2 addēdo ad potētiam di minuitur de tꝑe. Ulteriꝰ autē accipiať alia poᵃ finita ⁊ ad datur aliꝫ. adhuc mouebit in minori tꝑe. ⁊ ſic addēdo fi nitā potētiā tādē ꝑueniet ad potētiā aliquaꝫ finitam que mouebit in tēpore equali illi tēpori in quo mouebit poᵃ infinita: quod ē impoſſe. ꝑ primā ſuppoſitionē que dicit ꝙ ſꝑ maior potētia exiſtēs in magnitudine mouet in mi nori tꝑe: ⁊ pōt declarari iſta rō exēplificādo in potētijs fi nitis. Ponamus ꝙ q̄ttuor hoīes virtute ſua trahūt vnaꝫ nauē ꝑ vnum ſtadium in quatuor horis: ⁊ duo hoīes tra hant nauē in octo horis: tunc ſi inueniet aliqua virtus q̄ in tantuꝫ excedat virtutē duoꝝ hoīuꝫ q̄ʒtū octo excedūt q̄ttuor: manifeſtū eſt ꝙ illi mouebūt nauē in quatuor ho ris. ⁊ ſilr̄ in ꝓpoſito. Si v̇tus infinita exīs in magnitudi ne moueat aliqđ mobile in aliquo determinato tꝑe vt q̄ tuor horis: accipiatur aliq̄ virtus finita q̄ moueat aliqđ mobile in octo horis: ⁊ tūc ſi inueniať aliqua virtꝰ finita que in eadē ꝑportione excedat illā virtutē finitā in q̄ ꝓ portiōe quatuor ⁊ octo excedūt quatuor ⁊ duo: tūc certū eſt ꝙ illa v̇tus finita poterat mouē in. 24. horis: quia ſꝫ ꝑportionē qua additď ad virtutē diminuiť a tꝑe. ⁊ ſilr̄ eſt

in quacūqꝫ ꝑportione. ſ. ꝙ tꝑa ſic ſe hꝫ in quo mouet vna B
illaꝝ virtutū ad tēpus in quo mouet alia. Sic igitur vir tus finita mouebit in equali tꝑe cum virtute infinita: qđ eſt ipoſſe. ergo relinquiť ꝙ illa virtus moueret in nō tꝑe qđ eſt ipoſſe. ¶ Sꝫ vna dubitatio eſt hic: quā mouet Cō
mētator: ⁊ expoſitor accepit ab eo. Nā ꝑ iſtam rōnē non Dubiᵗ
ſolū videreť ꝯcludi ꝙ poᵃ infinita nō eſt in magnitudine: ſꝫ ēt ꝙ nulla ē poᵃ vel virtꝰ infinita mouēs: q2 ſi eēt aliq̄ potētia infinita mouēs illa moueret in nō tꝑe vt deductū eſt: qđ eſt impoſſe: vt prius. Ad hoc rñdēt expoſitores la
tini p̄mittēdo ꝙ nulla poᵃ que eſt in magnitudine mouet Rᵒ
quaſi intellectus. ꝓbatū. n. eſt in 3° de aīa: ꝙ intellectus nō eſt virtus alicuiꝰ magnitudinis. Oīs aūt poᵃ q̄ non ē in magnitudine mouet ꝑ intelľm. Sic enim ꝓbat Ariſt. celū moueri a ſuo motore i. 12. meta. Eſt autē dīa inter
agēs ꝑ intelľm: ⁊ agēs nāle: q2 actio agētis nālis ꝑpor T.c.40 Agēs p intelľm et nāle differunt
tionatur nāe eius: ⁊ tantū agit q̄ʒtū agere pōt vt tanta eſt calefactio q̄ʒtus eſt calor: ſed actio agētis ꝑ intelľm non opꝫ ꝙ ꝑportioneť nāe ipſius: ita ꝙ tātū agat q̄ʒtū agere pōt. nō. n. edificator tātū edificet q̄ʒtū pōt edificare: ſed q̄ʒ tum exigit rō forme cōcepte. Sic igiť ſi eēt aliqua virtus infinita exñs in magnitudine ſeqtur ꝙ motꝰ ex ipſa ꝓce dēs eēt ſm proportionē nāe eiꝰ: ita ꝙ moueret q̄ʒtū mo uere poſſet: ⁊ ſic ꝓcedit rō Ari. Sꝫ ſi ſit virtꝰ īfinita nō in magnitudine motꝰ ꝓcedēs ab ipſa: nō ꝓcedit ab ipſa ſꝫ proportionē eius ita ꝙ non mouet ꝗuт pōt mouē: ſꝫ ſm ꝙ conuenit fini ⁊ nāe ſubiti. Eſt aūt cōſiderandū vt dicūt
ꝙ nihil mouetur niſi magnitudinē habēs vt probatuꝫ ē. Nihil
in 6° huius. Vñ velocitas motus eſt effectꝰ receptꝰ a mo mouet͂
tore in aliquo hñte magnitudinē. Manifeſtū aūt eſt ꝙ ni niſi hñs
hil hñs magnitudinē pōt recipē effectū ꝑportionalē v̇tu magni-
ti q̄ nō eſt i magnitudie: q2 oīa nā corpea cōparať ad nāꝫ tudineꝫ
incorpoream ſicut quoddam ꝑticulare ad abſtractum ⁊ T.c.32
ad vle. Uñ nō pōt cōcludi ſi virtus infinita nō ſit i magni tudine ꝙ ex ea ſequať in aliquo velocitas infinita q̄ ē effe ctus ꝑportionis tali poᵉ: ſꝫ nihil ꝓhibet i aliqua magni tudine recipi effectū v̇tutis q̄ ē in magnitudine: q2 cū po tior eſt effectu. Uñ ſi aliq̄ virtꝰ īfinita eēt in magnitudine ſeqť ꝙ effectꝰ ei correſpōdēs eēt in magnitudine. ſ. velocitas īfinita: ⁊ h̄ ē ipoſſe. g̃ ⁊ p̄ᵐ. ⁊ hec ſūt v̇ba ſci Thome i ſua expōne huiꝰ loci: in qđ manifeſte ꝓbabat ꝙ eſt aliquod mouēs infinitū ſine magnitudine qđ pōt q̄ʒtū ē de ſe mo uere in nō tꝑe: ſꝫ qđ nō mouet i tꝑe h̄ ꝑuenit ex defectu ſubiti qđ nō ē natū ſuſcipē talē effectū. ¶ Sꝫ iſtud nulloᵒ
ſatiſfacit dubitationi: q2 ſiue mouēs infinitū ſit mouēs ꝑ Contra
intelľm ſiue nō: oꝫ qđ moueat in aliq̄ tꝑe determinato: ⁊ pōnē b.
illiꝰ tꝑis erit aliq̄ ꝑpōtio ad tꝑa i q̄ mouet v̇tꝰ aliq̄ finita: thome
⁊ tūc ſi ſumať q̄dā alia v̇tꝰ finita hñs eādē ꝑportionē ad illā v̇tutē finitā ſicut tꝑa hꝫ ad tꝑa: neſcio mouē poterit in eq̄li tꝑe cū poᵃ īfinita: qđ ē ipoſſe ſic ꝑut: ⁊ maior. n. poᵃ ſꝑ mouet i minori tꝑe: ⁊ ꝯſtat qđ poᵃ īfinita ē maior q̄ʒ finita ¶ Itē cuilꝫ poᵃ actiue dꝫ correſpōdē aliq̄ poᵃ paſſiua: vt pꝫ
qnto meta. Si igiť aliqđ mouēs īfinitū qđ mouet ꝑ intel
lectū hꝫ v̇tutē actiuā velocitatis īfinite: ita qđ q̄ʒtū ē de ſe T.c.17
pōt agē motū i nō tꝑe: oꝫ qđ illi poᵉ correſpōdeat aliq̄ poᵃ re ceptiua i mobili: qđ ē ipoſſe. ¶ Itē nālis phs non dꝫ ali qd ponē qđ nō appeat ad ſenſum: aut qđ nō poſſit ex aliq bus appetētibꝰ ad ſenſū iueſtigari aut pōi. Experimētū. n. ſmonū v̇oꝝ eſt vt ꝯcordēt rebꝰ ſenſatis: vt dicit Cōmē. i
iſto 8°. nūc aūt nihil appet nob̄ ad ſēſū ex q̄ me'' vl' ime'' T.c.22
poſſit cōuici qđ aliqs motor ſit vigoris īfiniti: ⁊ qđ poſſit mouē in nō tꝑe: cū oīs reuolutio ⁊ oīs motꝰ ſit i determi nato tꝑe ⁊ hēat velocitatē determinatā. q̄r ⁊c. De h̄ tñ po terit fieri qđ ſpālis. Ampliꝰ cū gl'ꝫ motor celeſtis ſit v̇tꝰ nō i magnitudie ſeqť ſꝫ dcā hꝰ hoīs ꝙ orbes īferiores nō ſūt nati recipē tātā velocitatē quāta nati ſunt facē ſui

motoreꝝ immo quelibet illoruȝ motorum poteſt moue
re velocius. Si quidē res corporea non eſt nata recipe talē
proportionalem virtuti que non eſt in magnitudie. iſtud
autem eſt grauiſſimum inconueniens. Quod autem di
citur de agente per intellectum friuoluȝ eſt: bene quidē
verum eſt ꝙ intellectus tranſmutabilis qui non ſemper
intelligit nec omni modo quicquid poteſt intelligere: nō
ſemper agit quicquid ageret: ſicut itellectus meus. Sed
intranſmutabilis qui ſemper intelligit quicquid pōt itel
ligere ⁊ omni modo perfectiſſimo quo poteſt itelligere
ſemper agit quicquid poteſt agere ⁊ quocunqꝫ mō age
re. Nunc autem intellectus primi eſt omnino intranſmu
tabilis ſm omnes. quare ⁊c. ¶ Et ideo ad preſens dico
aliter ſm Commētatoreȝ. Et dico ꝙ ſi ponatur potētia
infinita in magnitudine neceſſario ſequitur ꝙ moueat in
non tempore ſicut probatum eſt prius: qꝛ huius potētia
erit ꝓprie infinitas: erit aſſignare tp̄s determinatū i quo
mouebit ipſa hn̄s ꝓportionē determinatā ad tp̄s in quo
mouebit virtꝰ finita vt deductū ē: iſȝ ſi potentia īfinita. i.
potētia q̄ eſt cā p̄ma infinitatis motꝰ nō eſt in magnitu
dine aliqua: tūc nō erit ꝓprie finita nec infinita: qꝛ finitū
⁊ infinitū ſolum de magnitudinibꝰ dici puētaut ſoluȝ de
eis q̄ ſunt in magnitudinibus: vt dicit Cōmētator. ⁊ ideo
nō oportebit ꝙ illa potētia faciat effectū īfinitū. ſ. motuȝ
in nō tp̄e. ¶ Et ſi dicat nūqd illa potētia mouebit in mi
nori tp̄e q̄ȝ poꝰ finita: dicat ꝙ non. Et cū dr̄ ꝙ potētia īfi
nita maior eſt q̄ȝ finita: verꝫ eſt de illis q̄ ſunt in magnitu
dine: ſed potentia que non eſt in magnitudine nō eſt ma
ior nec minor: ⁊ ideo iſta potētia infinita que eſt oino ex̄
magnitudinē nō erit potentia ꝓprie maior nec minor q̄ȝ
finita: nec tp̄s in quo ipſa mouebit hȝ ꝓportionē ad tēpꝰ
in quo mouet virtus finita: ſicut nec ipſa habebit aliqueȝ
ꝓportionē ad virtutē finitā. ꝓportio. n. ſolius eſt magni
tudinis vel eoruȝ que ſunt in magnitudie aliquo modo.

C
Si ponatur poꝰ infinita magnitudine mouet in nō tp̄e

¶ Sȝ ꝯ iſtam ſolonē ſunt difficultates alique primo qꝛ ga
magnitudo: ⁊ per ꝯñs finitū ⁊ īfinitū dupl'r debet forme
⁊ potentie motiue que ſequit formā. Uno mō magnitu
do debet forme p accñs ſm extēſionē ſui ſubiecti i quo
exiſtit: vt albedo dr̄ magna ſm extēſionē ſuphiciei in qua
eſt. Alio mō magnitudo debet forme ſm rōnē proprie p
fectionis: ita ꝙ forma pfectior ⁊ nobilior dr̄ maior: vt in
parua niue dicimus aliqñ maiorē eſſe albedinē q̄ȝ in ma
gno pariete. q̄uis igitur poꝰ ⁊ forma que non eſt in ma
gnitudine nō hȝ magnitudinem p̄ mō. ſ. p accñs ſm extē
ſionē ſui ſubiecti: tn̄ hȝ magnitudinē ſcd̄o mō: qꝛ potētia
imālis ⁊ incorporea quāto eſt remotior a mā: tāto eſt pfe
ctior. Iſtā aūt potētiā. ſ. pfectā ꝯſequit velocitas motus
qꝛ quanto aliqua potētia eſt pfectior tanto vehementius
eſt motiua. Nō ergo pōt dici vere ꝙ potētia que nō eſt i
magnitudine non eſt finita nec infinita p accñs ſm exten
ſionem ſubiecti: ꝓpter hoc non cauſet velocitateȝ in infi
nitū qd̄ eſt mouē in nō tp̄e: ſic non videtur valere ratio
Auerrois. ¶ Preterea illa rō vr̄ ꝯdicere Ari. Nā Ariſt.
in vltima demōſtratiōe huiꝰ octaui accipit ꝙ p̄mus mo
tor hȝ potētiā infinitā vt ex h̄ concludat ipſum non eſſe
i aliqua magnitudine. ergo dicere ꝙ nō habet potentiam
finitā nec īfinitā ꝯdicit Ari. ¶ Iſte aūt ſunt oppōnes ſan
cti Thome qbꝰ putat deſtruē rōnē Cōmentatoris. Et vr̄
mihi ſalua reuerētia huius hois ꝙ ꝓcedunt iſta ex malo
intellectu verboꝝ ⁊ intētionis Cōmētatoris. Ad cuꝰ eui
dentiam cōſiderādū eſt ꝙ aliquē motorem eē in magni
tudine pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝙ ſit in magnitudine
ſubiectiue. ſ. ꝙ inexiſtit vel inhereat magnitudini vel ſub
iecto hn̄ti magnitudinē: vt albedo ineſt parieti: vel ſicut
forma ſubālis ineſt materie. Alio modo poteſt intelligi
motorē eē in aliqua magnitudine appropriatiue: vt talis

Obiecꝰ prima magnitudo 2r debet forme

T. c. 86
Obiecꝰ ſecūda

Rñº ad obiec.
Motor pōt dupliciter itelligi eē in magnitudine

motor determinatꝰ mouet imediate effectiue tale mobi
le ⁊ aliō nō moueret ⁊ i tali velocitate nec in minori neqꝫ
in maiori. Et per oppoſitū motorē non eſſe in magnitu
dine pōt intelligi dupl'r. Uno modo ꝙ non ſit in magni
tudine ſubiectiue. Alio ꝙ non ſit in magnitudinē appro
priatiue nec ſubiectiue. modo cum dicit Commētator ꝙ
mouens quod nō ē in magnitudine ſubiectiue non eſt fi
nitum nec infinitū: nō intelligit de eo qd̄ nō eſt in magni
tudine ſubiectiue: qꝛ cōſtat ēt ſm eū ꝙ quelibet intelligē
tia appropriata eſt vigoris finiti: ⁊ hȝ determinatā ꝓpor
tionē ad ſuū mobile. vt ipſe dicit in 2º celi. ⁊ 12º metaph.
⁊ tn̄ nulla eoꝝ eſt in magnitudine ſubiectiue. hoc. n. repu
gnat omni nature intellectuali: ſȝ itelligit ꝙ potētia que
nō eſt in magnitudine: nec ſubiectiue: nec appropriatiue:
nec eſt finita: nec infinita ſm vigorē actiuū motꝰ: ⁊ hoc ē
veriſſimum ſm phm̄. ¶ Primū autem p̄mm motꝰ ſm eū
nullo mō ē in magnitudine nec ſubiectiue nec appropria
tiue. Subiectiue non: qꝛ eſt nā intellectualis. appropria
tiue nō: qꝛ non mouet actiue imediate aliqd̄ mobile: ⁊ imo
p̄ter p̄mū mouēs eſt qd̄ deus. Opȝ eſſe aliquem motorē
appropriatū p̄mo mobili a quo primus motor habet ve
locitatē determinatā: ⁊ ſil'r cuilibet alteri mobili celeſti.
Et h̄ ipſe plane ꝓpalauit in. 12. meta. i qōne Ioānis grā
matici vbi Cōmentator ꝙ motus celi ꝯponit. i. depēdet
ex duobus motoribꝰ: quoꝝ vnꝰ eſt finite motionis ⁊ eſt
aia exiſtēs in eo ſupple appropriatiue: ⁊ alter motionis in
finite ⁊ ē potētia que non eſt in mā ſupple nec ſubiectiue
nec appropriatiue. Uerū eſt tn̄ ꝙ circa hoc ſunt difficul
tates ⁊ dubitationes ſpāles. ſ. vtrū primꝰ motor moueat
imediate p̄mū mobile: ⁊ ideo de h̄ fiet qō ſpālis. Ad p̄ñs
aūt ſufficit mihi ꝙ intētio Cōmētatoris eſt p̄mū mouēs
nullo mō eē in magnitudine nec ſubiectiue nec approþa
tiue: ita ꝙ imediate nō agit motū alicuius mobilis nec ē
cā ꝓpria alicuius determinate velocitatis motus: nec pt̄
accipi aliqd̄ tēpus determinatū in quo moueat aliquod
mobile: qd̄ qdē tp̄s hȝ ꝓportionē determinatā ad tp̄s in
quo mouet aliq̄ virtus finita: ⁊ ideo non eſt finitꝰ nec infi
nitus in virtute actiua motꝰ ꝓp quod non ſequit ipſum
mouere in non tp̄e. Sed ſi eēt in magnitudie aliq̄ appro
priatiue vel ſubiectiue oporteret ꝙ eēt cauſa propria ali
cuius determinate velocitatis motꝰ ⁊ poſſit accipi tēpꝰ
determinatū motꝰ in quo reuolueret ſuū mobile ⁊ illud
tēpus haberet ꝓportionē determinatā ad tp̄s i quo mo
ueret virtus finita: ⁊ ſic deduceret ad incōueniēs vt p̄us:
⁊ iō illa inſtantia nō valet ꝯ Cōmētatorē ſi bn̄ intelligat.
Ad aliā cū dicit ꝙ Ariſto. aſſumit motorē p̄mū eē potē
tie infinite. Dicerē hic ꝙ motoreȝ habere potentiam in
finitam pōt intelligi dupl'r. Uno modo ꝙ habeat poten
tiam actiuam motus īfiniti imediate ſine motore appro
priato: ⁊ hoc nō cōcederē. Alio mō poteſt intelligi ꝙ ha
beat potētiam infinitam. i. cauſalitatē infinitā ſup dura
tionem ꝑpetuam ipſius motus: ⁊ hoc eſt veriſſimū. ipſa
enim eſt prima cauſa infinitatis ſeu perpetuitatis motus
⁊ videbitur poſt. ⁊ hoc ſufficit ad conuincendū ipſuȝ nō
eē in magnitudine. Erit enim demoſtratio talis. Si pri
mum mouens eſſet in magnitudine aut eſſet i magnitu
dine finita aut in magnitudine infinita. per ſufficietē diui
ſionē: ſȝ non pōt eē in magnitudine infinita: quia nulla ē
magnitudo infinita ſimpliciter: vt patet ex tertio huius.
⁊ magis ex p̄mo celi. Nec in magnitudine finita: qd̄ ſic ꝓ
bat: qꝛ in magnitudine finita nō pōt eē cā motꝰ infiniti:
hec ē demrāta hic ſiue ſit cā vt agēs ſiue vt finis. ¶ Sȝ
p̄mū mouēs ē cauſa motus infiniti. ꝓbatio huius, vel ē
cā motus finiti aut īfiniti. per ſufficiētē diuiſionē. Nō ē
dicēdum ꝙ ſit cā motus finiti: qꝛ cauſa motus finiti non
mouet per tp̄s infinitum. hec eſt demōſtrata prius. Sed

Primū p̄mm motꝰ nō ē i magnitudine

Cō. 41.

Adꝰ 2m h. tho.

T. c. 40
T. c. 46

Primū mouēs ē cā motus infiniti

primum mouens mouet per tempus infinitum: cum eni motus ſit infinitus ſm tempus vt demonſtratum eſt prius: ⁊ motus eſt a primo mouente q̃ſi ſecundo ⁊ vt prius oſtēſum eſt. Sequitur ꝙ primum mouens mouet vel eſt cauſa motus per tempus infinitum: ⁊ ſic nō eſt cauſa motus finitatis ſcȝ qḋ non habeat cauſalitatem finitam ſuper ipſum motum. quare ⁊c. Relinquitur ergo ꝙ ſit cauſa motus infinita. ſ. ꝙ habeat cauſalitatem infinitam ſuper motum: vel ſicut agens vel ſicut finis. ergo non eſt in magnitudine finita. quare ⁊c.

Tunc ad rationes. Ad pmā cū dr ꝙ in celo ē po° infinita. Pōt dici ꝙ verū ē nō que ſit pma cā vt agēs vel vt finis ppetuitatis mot⁹ ſq̄ nō mouet niſi motū ab alio. Sic aūt ē intelligēdū ꝙ in magnitudine finita nō eſt virt⁹ vel po° īfinita ſcilȝ q̄ ſit pma cā infinitatis mot⁹ vt dcm̄ eſt pus. q̄re non

Ad 2m valet. ¶ Ad aliā cū dr in quocunq; eſt potētia finita ⁊c.

T.c.79 Ad hoc dixit Alexā. ſm ꝙ recitat Cōmētator ꝙ ipſū celū bn̄ eſt corruptibile de ſe: ſȝ acqrit eternitatē a motore ſepato ⁊ ppetuo: ⁊ i h̄ aſſentit Aui. vt recitat Cōmētator i. 12. meta. q̄re ⁊c. Sȝ iſtud iprobat Cōmētator per hoc ꝙ Ariſt. demrauit in p̄ celi: ꝙ in eterno nō poteſt eē potentia ad corruptionē: ⁊ in. 12. metaph. dicit ꝙ impoſſe ē vt idē ſit poſſe eſſe ex ſe vel ex ſuba ſua. ⁊ recipiat ex alio eē neceſſarium niſi eſſe poſſibile vt nā eius trāſmutaret̄. ꝙ aūt ipſum celum ſit eternū manifeſtū ē ex h̄: q̄ꝛ recipit motū eternū: vt pȝ ex demonſtratis pri⁹. Et ex hoc vlterius concludit Cōmentator ꝙ ipſum celū nō eſt cōpoſitū ex mā ⁊ forma. ſ. q̄ ſit in potētia ad eē ⁊ nō ad eē: q̄ꝛ vñ tale eſt corruptibile ⁊ a nullo ppetuaret̄: ⁊ cōcludit ꝙ ē ſubā ſimplex ſaltē ſimplicitate q̄ ē oppoſita ꝯpoſitioni ex for° ⁊ mā que eſt in po° ad eē ⁊ ad nō eē ⁊ ſubta p̄uatiōi: ⁊ ꝙ for° ipſius nō hȝ ſubſiſtere p ipſū ⁊ ꝙ in ipſo non eſt for° mālis oino. In hoc aūt ſunt difficultates plures. Prima eſt: vtrū celū ſit gn̄abile ⁊ corruptibile. Scḋa eſt vtrum ipſum celū ſit ſuba oino ſimplex ⁊ nullo mō cōpoſita ex diuerſis naturis. dico circūſcripta intelligentia mouēte. Tertia ſuppoſito ꝙ eēt ſuba ſimplex: vtrū in ipſo differrent realr̄ eē ſimplr̄ a ſua eēntia ſicut nitit̄ ꝓbare expoſitor cōtra cōmētatorē. Sȝ due prime q̄ōnes magis ptinēt ad primū celi ⁊ mūdi: ⁊ ideo magis ptranſeo. Tertia v° queſtio magis ptinet ad 2m metaph. vbi queritur gn̄alr̄:

alia r° vtrū in reb⁹ cauſatis eēntia differat realr̄ ab eē: ⁊ iō de h̄

Ad 2m proſequor ad pñs. ¶ Et ideo dico alr̄ ad illā pōnē cū dr.

Po° ē infinita duplr̄ In quocūq; eſt potētia īfinita ⁊c. Cōmētator reſpōdit ꝙ potētia dr īfinita duplr̄. Vno mō ſm durationē. ſ. ꝙ non hȝ pn̄m durationis nec terminū. Alio mō dr potētia īfinita ſȝ qualitatē actiōis: ⁊ hoc eſt qḋ dr alio° potētia infinita ſm vigorē. ſ. ꝙ pōt facere īfinitā velocitatē: ⁊ quacūq; velocitate data poſſit velocius mouere. Et per oppoſitū potētia finita dr duplr̄. Vno mō ſm durationem ⁊ eſt potentia que durat p tp̄s determinatū. Alio mō dr potētia finita ſm qualitatē actionis ſeu ſm vigorē. ſ. potētia que pōt cauſare motū determinate velocitatis ⁊ nō maioris neq; minoris. Modo verū eſt ꝙ oē illud in quo eſt poten

Motor q̄libet ē ꝓportionatus ſuo mobili T.c.71 tia finita pmo modo eſt finitū. nō aūt ſcḋo mō. Nunc autē potētia mouēs que eſt in celo eſt finita nō ſm durationē: ſed ſm vigorē ⁊ qualitatē actionis. Quilibet eni motor appropriatus alicui orbi celeſti hȝ ad ipſum ꝓportionē determinatā ⁊ alius ad aliam. Et ſm diuerſitates iſtarum ꝓportionū diuerſificant̄ motus celeſtes in velocitate ⁊ tarditate: vt dicit Cōmētator. Et ꝓp hoc dicit Ariſto. in ſcḋo celi ⁊ mūdi. ꝙ ſi in celo eſſent plures ſtelle aut maiores ꝙ deſtrueret̄ mot⁹ aut tardaret̄: q̄ꝛ. ſ. motor nō excelleret mobile in eadē ꝓportiōe vt prius: ⁊ ideo nō opȝ ꝙ ipſum celū ſit gn̄abile ⁊ corruptibile. ⁊ dicit Cōmētator qḋ iſta eſt maxima dubitationum que accidit in hac ſciētia ⁊ eius nec determinata fuit niſi cū grandi labore ⁊ in tēpore vite ſue nō modico. ¶ Ad aliā cū dr. in q̄cūq; eſt mot⁹ Po° eſt

infinitus ⁊c. Dicēdū ꝙ duplex eſt potentia. ſ. actiua ⁊ re duplex

ceptiua: vt hr̄ 5° metaph. ⁊ Cōmentator accipit in p̄ celi. T.c.17

mō ipſum mobile bn̄ eſt in potentia paſſiua ad motus. ſ. in potētia receptiua: ſed nō in potentia actiua ſm ꝙ hō. Cōcedēdū aūt eſt ꝙ ipſū celū bene hȝ potētiā receptiuā infinitā ſuſceptiua mot⁹ vel motionis vt dicit Cōmentator: ſed non habet in ſe potentiam infinitam actiuā mot⁹ perpetui vnius numero ⁊ cōtinui. Et hoc aūt vult habē Cōmētator ꝙ ipſum celū nō eſt cōpoſitū ex mā ⁊ forma: q̄ꝛ oīs potentia forme exiſtentis in corpore ſiue ſit actiua ſiue ſit paſſiua eſt finita cū ſit diuiſibilis ſm diuiſionē corporis: ⁊ oē corpus eſt finitū ⁊ intelligit de corpore gn̄abili ⁊ corruptibili ꝙ oīs potētia exiſtēs in eo ē finita ſȝ durationē. Sȝ in corpore ꝑpetuo. ſ. celo bene eſt potentia infinita ſȝ durationē: cū ſit ingn̄abile ⁊ incorruptibile: vt demonſtratū eſt in p̄ celi ⁊ mundi. Conſiderandū ē tn̄ qḋ T.c.20

lȝ celū non ponatur habere in ſe potētiā actiuā motus Celū hȝ

perpetui vnius in numero ſimpliciter continui: bene ta potētiā

mē habet virtutē actiuā motus perpetui vnius ſȝ ſpēz. actiuam

Nam lumē celi perpetuo calefacit iſta iferiora: ſȝ non ca motus

lefactione vna numero ⁊ cōtinua. ⁊ ſilr̄ celum perpetuo eterni

mouet ſpheram igneam motu locali: vt dr̄ i. p̄ meteoꝝ ſed non eſt motus vnius numero: ſicut nec ignis ꝑpetuatur vnus numero. quare ⁊c.

Queſtio. xxi.

Gratia predictorum queritur conſequenter. A

Utrū primum mouens moueat immediate pmū mobile. ¶ Arguit̄ pmo ꝙ ſic. Quia ſi pm⁹ motor nō mouet imediate pm̄ mobile: ſȝ eēt aliu⁹ motor imediat⁹: ⁊ ſic nūs mouentium ſeparatoꝝ nō eēt ſm numeꝝ motuū celeſtiū. ⁊ pȝ hec cōſequētia. q̄ꝛ mot⁹ pmus ſaltē eēt a duobus mouētibus: ⁊ ſic plura eēnt pncipia per ſe mouentia ſeparata

q̄ꝫ motus. hoc aūt videt̄ eē cōtra Ariſto. in. 12. meta. vbi T.c.49

inquit numeꝝ ſubaꝝ ſeparataꝝ ſm numeruȝ motuū celeſtiū. q̄re ⁊c. ¶ Itē arguit̄ auctoritatib⁹ Ari. ⁊ Cōmen.

Primo Ari. dicit in. 12. metaph. iſta v̄ba. videmus autē T.c.43

pter vniuerſi ſimplicem lationē quam mouere dicim⁹ pmā ſubaȝ ⁊c. vult q̄ ꝙ pma ſuba q̄ eſt deus eēt motū ſimplicē vniuerſi aut q̄ imediate: ⁊ ſic habet̄ intentū: aut mediante aliquo alio motore: ⁊ hoc videt̄ incōueniens: q̄ꝛ ſic nō magis cauſaret motū pmi mobilis q̄ꝫ aliuȝ: cū ipſe deus ſit cā cuiuſlibet motionis: ⁊ ꝑ ꝯñs motus mediāte motore aliq̄ appropriato: q̄re ⁊c. ¶ Itē Cōmētator i. 12. metaph. cōmēto. 36. loquēs de motu ṗ. dicit ꝙ pmū mouens mouet iſtū motū ſine medio. q̄re ⁊c. ¶ Itē ipſe dicit in eodē ꝙ in ſepatis nā idē eſt efficiēs motū ⁊ finis motus: ⁊ h̄ dicit cōmēto. 33. Cōſtat aūt ꝙ deus eſt cā finalis primi mot⁹ cū ſit optimū eoꝝ q̄ in nā. g̃ eſt cā efficiēs: ſȝ nō pōt eē cā efficiens remota: q̄ꝛ ſic efficeret immediati⁹ aliqd aliud. ſ. intelligētiā appropriatā q̄ eēt cā imediate actiua vel efficiens talis motus: hoc aūt videt̄ inconueniens: q̄ꝛ ſubſtantie eterne non habent cauſam agētē: vt ipſemet dicit ibidē ⁊ in 4° celi ⁊ mundi. ¶ Itē in eodem 12° metaph. dicit Cōmētator cōmēto. 36. ꝙ intelligētie abſtracte in eo ꝙ ſunt abſtracte ſunt pricipia eoꝝ quoꝝ ſunt principia duobus modis. ſ. ſm mouens: ⁊ ſm finē: ⁊ per mouēs intelligit efficiens motū. ergo cū primum principiū ſit intelligentia abſtracta: debet eē cauſa mot⁹ non ſolum ſm ꝙ finis ſed ſicut agens. Et ſic ſequitur idē qḋ prius. ¶ Item i eodem. 12. dicit Cōmētator cōmēto 43. ꝙ illud quod dicunt quidam moderni primū ſtam eē priorem motore totius falſum eſt. Et ſubdit. quelibȝ enim ſubſtantia iſtarum ſubſtantiarum eſt principium

ſubē ſenſibilis ſm motorem ⁊ ſm finem. Et ideo dicit Ariſto. φ ſi eſſent alique ſubſtantie non mouentes eſſent ocioſe. ¶ Item in eodem 12° dicit Commentator ſic. declaratum eſt ergo in hoc tractatu φ primum principium ſubſtantie abſtracte eſt etiam ⁊ ſubſtantia ⁊ finis ⁊ forma ⁊ φ mouet vtroqꝫ modo. Deus autē eſt primum ꝑncipium ſubſtantie abſtracte vt omnes concedunt. ergo mouet vt forma ⁊ vt finis. Quod autē mouet vt forma videtur mouere vt mouens appropriatum qꝛ forma eſt propria ei cuius eſt forma. quare ⁊c.

Oppoſitum arguit auctē Commē. i ſ̄to 8°. vbi vult φ mouēs ꝑmū qḋ eſt cā prime perpetuitatis motus non eſt finitū nec infinitū ꝑ tanto qꝛ non eſt in magnitudine. mō Cōmentator non debet intelligere ipſum nō eſſe finitū nec infinitū pro tanto φ nō ſit in magnitudie ſubiectiue. Et hoc. n. nullo mō ſequit ipſum non eē finitū nec infinitū: qꝛ ſicut dicebat̄ ꝑus nulla intelligētia mouēs celū eſt in magnitudine ſubiectiue: ⁊ tñ quelibꝫ eſt finiti vigoris vt ipſe cōcedit hic ⁊ in 12° metaph. ⁊ ſcḋo celi. ergo relinquit φ Commētator intel-
8° phy. 79. ligit ipſum ꝑmū mouēs non eē in magnitudine approꝑatiue: qꝛ. ſ. nō approꝑat ad mouēdū aliquod mobile immediate. Et hoc enim neceſſario conſequitur φ nō ſit virtutis actiue finite nec infinite ad agendū motū.

2ᵃ R. B **Ad iſtam queſtionem** dimiſſis alijs opinionibus dico ad pn̄s breuiter ſm Cōmē. φ ꝑmū mouēs i. ꝑ° cā ꝑpetuitatis mot°. ſ. ꝑn^m oino ꝑ^m qḋ ē de° ſuprem° nō mouet immediate ꝑ^m mobile abſqꝫ motore aliq̄ ꝓximo ē ali° motor ꝓp° q efficit immediate motū ꝑmi mobilis. Et hoc aliqui ſic ꝓbant ꝑter illum motorē q mouet vt amatū ⁊ deſideratū: oportꝫ eē aliquod aliud mouens qḋ moueat vt amās ⁊ deſiderās: hec recipitur pro manifeſta: ſed ꝑ^m ꝑn^m qḋ ē de° bn̄dictus mouet vt amatū ⁊ deſideratū: vt dicit Ari.
T.c.36 in 12° meta. q̄re ⁊c. ¶ Itē aliq ſic arguūt. Oē qḋ immediate agit aliquē motū agit ipſum ꝑꝑ aliqḋ aliḋ nobili° eo. Sꝫ ꝑ^m ꝑn^m non pōt agē ꝑꝑ aliqḋ aliud nobilius eo. g̃ ⁊c.
T.c.62 Maior ꝓbꝫ ab Ariſt. 2° celi ⁊ mūdi. ca. de duab° qōnib° difficilibus. vbi ſic loqt̄. actio aūt ſꝑ eſt in duob° ⁊ cuius grā ſit ⁊ qḋ hōꝫ grā. Et minor eſt manifeſta ſꝫ oēs. nā de° non pōt agē ꝑꝑ aliqḋ aliud nobilius eo. totalr. n. optimū eoꝝ q̄ in nā deus ſicut dicit Ariſt. in ꝓhemio metaph. Optimo aūt nihil eſt melius ⁊ nobilius. ⁊ idē vult
T.c.39 Ariſt. in. 12. meta. q̄re ⁊c. ¶ Itē arguo ſic. Si ꝑmū ꝑn^m mouēs efficeret immediate motū ꝑmū: oporteret φ moueret in nō tꝑe: h̄ aūt eſt impoſſe ſꝫ oēs. ꝓbo ꝯñtiā. Nā ſuppono φ ipſuꝫ ꝑmū mouēs ſi mouet ꝑmū mobile immediate eſt vigoris infiniti ⁊ v̄tutis infinite: ⁊ h̄ oēs ꝯcedūt: ita φ ipm ꝑmū mouēs erit ꝑ° cā infinitatis mot°. Scḋo ſuppono ſm Ari. φ ſꝑ maior virt° extēſa i magnitudine ſubiectiue ſiue appropriatiue mouet i minori tꝑe. ¶ Tūc arguo. ſi ꝑmū mouēs mouet immediate ꝑmū mobile: aut mouet in tꝑe aut in nō tꝑe. ſi 2° mō hꝫ icōueniēs. ſi i tꝑe: tūc oꝫ φ tꝑs illḋ hēat ꝓportionē ad tꝑs in q̄ mouet aliq̄ v̄tus finita. Nā cuiuſlꝫ tꝑis finiti eſt aliq̄ ꝓportio ad aliḋ tꝑs finitū: tꝑs igit i q̄ ꝑmū mouēs reuoluit ꝑmū mobile hēbit aliquā ꝓportionē determinatā ad tꝑs in quo aliq̄ v̄tus finita mouebit. Tūc accipiat̄ aliq̄ alia virtus finita ⁊ addat̄ illi virtuti finite: manifeſtū eſt φ mouebit in minori tempore: ⁊ vlterius alia virtus finita tertia in minori tempore: ⁊ ſic ſemper addendo ad virtutem diminuetur de tempore: vnde tandem perueniretur ad hoc qḋ aliqua virtus finita mouebit in tempore equali illi tempori in quo primum mouens ponebatur mouere primum mobile, ſi enim ſit aliqua virtus finita que ſm eandem proportionem excedat aliā virtutem finitam ſm quā tēpus in quo mouet virtus finita excedit tempus in quo mouet virtus primi mouentis infinita: tunc illa virtus finita mouebit in equali tempore cum infinita: quod ē impoſſibile. ¶ Sꝫ aliquis cauillaret hic qḋ nō eſt incōueniens virtutem minorem mouere in equali tempore cum maiori virtute: qꝛ conſtat φ virtus que reuoluit celū in. 24. horis quecunqꝫ illa eſt maior ſaltem maioritate perfectionis q̄ꝫ quecūqꝫ virt° materialis ⁊ finita. Et tñ aliq̄ virtus mālis pōt moueri in. 24. horis: ſicut vnus equus poteſt trahē currum in. 24. horis: ⁊ ſic in multis alijs. g̃ maior virtus hn̄ pōt mouē in equali tꝑe cū minori ⁊ ecōuerſo. Obiec°
Dicēdū ad hoc φ lꝫ minor virt° poſſit mouere aliquod mobile in equali tꝑe cū maiori: tñ illud idē mobile quod mouet̄ a maiori virtute in aliquo tꝑe nō moueret virtus minor in equali tꝑe. dūmō maior virt° ageret ſm vltimū ſue potētie. ⁊ hoc notū eſt cuilibet intelligēti. Vñ ſi virt° infinita mouēs ꝑmū mobile reuoluit ipſuꝫ i. 24. horis ⁊ in minori non pōt ipſum reuoluē: ipoſſe eſt φ aliqua v̄t° finita moueret ipſū i. 24. horis. ¶ Sꝫ tūc iteꝝ cauillabit aliq̄s φ q̄uis ꝑ^m mouēs extēſ iſinite v̄tutis moueat primū mobile. in. 24. horis: nūq̄ꝫ tñ ſeqt̄ icōueniēs ad qḋ deducebat̄: qꝛ impoſſe ē eē aliquam v̄tutē finitā que moueat ꝑmū mobile: ⁊ ſic non ſeqt̄ φ virt° finita moueat in eq̄li tꝑe illḋ idē mobile qḋ mouet̄ ab infinita. Dōm ad h̄ φ ſi ipoſſe ē aliquā v̄tutē finitā mālem ꝑmū mobile mouē: i ſic iſta ꝯditionalis ē ipoſſ: ergo ſi aliq̄ virt° finita ⁊ mālis moueret ⁊ mouere poſſet celū φ poſſet ipſum mouere i eq̄li tꝑe cū v̄tute iſinita. vñ illḋ oꝫ iudicari ipoſſe ex quo ſeqt̄ iſtā cōditionalē q̄ falſa ē ⁊ ipoſſ eē verā. mō ſi ꝑmū mouens qḋ de ſe eſt infinite motionis moueret immediate ꝑ^m mobile in. 24. horis: tūc iſta ꝯditionalis eſſet v̄a φ ſi aliq̄ virt° finita poſſet mouere celū moueret ipſū in eq̄li tꝑe. ponamus enim qḋ aliq̄ virt° finita moueat aliqḋ mobile in. 24. horis: tūc ſi eēt aliqua virtus finita potēs mouere celum q̄ hēt eandē proportionē ad illā virtutē finitā quā ꝓportionē hꝫ. 48. ad. 24. illa poſſet mouere celum i. 24. horis qḋ eſt ipoſſe dinoſ: ⁊ ſic intelligēda ē demōſtratio Ari. vt credo. Propter has ergo rōnes ⁊ cōſimiles: vr̄ eē ꝓbabile φ ꝑmū ꝑncipium non mouet immediate primū mobile: imo neceſſe eſt eſſe motorem appropriatū qui eſt cauſa proprie velocitatis determinate primi motus ſicut ⁊ quilibet alius motus celeſtis habet velocitatē determinatā a motore appropriato. ¶ Perpetuitas autē mot° cuiuſlibet eſt ab ipſo primo ꝑn° principalr ⁊ primo: qꝛ ipſe ē omno intranſmutabilis ⁊ per ſe ⁊ per accidēs quocūqꝫ mō tranſmutationis. Et φ hec ſit intētio Cōmētatoris patet ex multis. Primo quidem in verbis primo allegatis in 12. metaphy. vbi ipſe ſoluens queſtionem Joannis grāmatici dicit ſic. Iſte motus cōponit̄ ex duob° motorib° quoꝝ vnus eſt finite motionis: ⁊ eſt anima exiſtens in eo ⁊ alter motionis infinite ⁊ eſt potentia que nō eſt in mā: ſm igitur φ mouet̄ a potētia finita mouet̄ in tēpore. Et quibuſdam interpoſitis ſubdit. Et per diuerſitatē ꝓportionis in corporib° celeſtib°. ſ. eoꝝ que eſt inter corpora eoꝝ ⁊ animas diuerſificant̄ in velocitate ⁊ tarditate ⁊ ſm hoc in quo cōueniunt. ſ. qꝛ mouentur a potentia nō i mā. habēt eternitatē motus ⁊ cōtinuitatē. Vult ergo plane Cōmētator φ motor a quo prim° mot° corporꝝ celeſtiū hꝫ eternitatē nō eſt in magnitudine. aut g̃ intēdit ipm nō eſſe in magnitudine ſubiectiue ſolum: aut intendit ipſum nullo mō eē in magnitudie nec ſubiectiue nec appropriatiue. Nō primo mō: qꝛ in h̄ nō differt mouēs a quo ē eternitas motus ab illo a quo eſt velocitas determinata: qꝛ vterqꝫ eoꝝ eſt ſine magnitudine: ita φ nō inheret magnitudini. g̃ relinquit φ 2° modo: ⁊ hoc eſt quod volumus. ¶ Itē in eodē cōmēto verſus finē dicit Commētator φ

R° (beside "Dicēdū ad hoc")
Obiec° (beside "Sꝫ tūc iteꝝ cauillabit")
R° (beside "Dōm ad h̄")
C Perpetuitas mot° eſt a primo pricipio: Cō. 41.

potētie mouētes in corporibus eternis poſſunt ſp mouē ⁊ non ſemper mouere. poſſunt enim nō ſemper mouere ſi poſuerimus illud ad quod mouetur. ſ. primum motorem eſſe receptibile tranſmutationis cuiuſcunq; modi. poſſunt autē ſemper mouere ſi poſuerimus illud ad qḋ mouetur non trāſmutabile aliquo modo: videtur ergo velle Commentator ꝙ quilibet motor approꝑatus corpori celeſti mouet ꝑ ꝑ aliqd aliud nobilius a quo eſt ꝑpetuitas mot⁹ ꝑmo. Idē intēdit in ſuo tractatu de ſubſtantia orbis. vbi dicit ſic. Et cū ꝯſiderauit in virtutib⁹ appetitiuis iſtis. ſ. mouētib⁹ corpa celeſtia vidit eas mouere ad appetibile nobilius. Primus aūt motor non mouet ꝑ ꝑ appetibile nobilius: ⁊ ideo nō eſt dicēdū ꝙ imediate moueat ꝑᵐ mobile. ℂ Itē in. 11. metaph. dicit Cōmē. loquens de Ariſt. Ex h qḋ dicit hic pꝫ. ſua intentio eſt ꝙ imediate mouens celum appetit maius bonum ſe. Sꝫ primū mouēs qḋ eſt deus nō appetit aliqḋ maius bonū cū ipſe ſit totalr optimū eoꝝ que in nā. ꝰ nō ē imediate mouens celū. Verū eſt alia cōmēta hñt ibi ſic. Et oīa iſta dixit ad declarandū ꝙ corpora celeſtia hñt appetitū ꝑ ꝑ intellectuꝫ. intentio aūt maius bonū ſpecie appetit: ꝯtingit aūt ſepe vt corpora celeſtia appetunt in hoc motu aliquod maius bonū ipſis: ⁊ cū ſint nobiliſſima entiū ſenſitiuoꝝ ⁊ melioranecelle ē ꝙ illḋ bonū qḋ appetūt ſit nobiliſſimū oīum entiū: ⁊ maxie qḋ appetit totū celū i motu diurno. Sed ꝑmo mouente qḋ eſt deus nō apparet aliqḋ mai⁹ bonuꝫ cū ipſe totalr optimū ſit eoꝝ que in nā ſunt ꝰ nō ē imediate mouēs celū. ℂ Sed ꝯ iſtud vꝫ eē vna auctas Commentatoris multū expſſa. Dicit. n. in. 12. meta. commento. 35. Et intēdebat ꝑ hūc ſermonē dr̃iaꝫ inter ꝑmū ꝑnᵐ. ⁊ alia principia abſtracta. Alia. n. videntur electa ⁊ deſiderata ꝑ ꝑ alia. ſ. ꝑn ͣ alioꝝ motuū celeſtium ꝑter motuꝫ diurnū. Qḋ aūt hūc motū facit vꝫ eē electiuū ꝑ ſe. i. deſideratū ꝑ ꝑ ſe. Et ſubdit paꝝ poſt. Eſt. n. electū ꝑ ſe ⁊ amatū oībus tale aūt eſt ꝑfectū in fine. Nā ſine dubio inter ꝑncipia abſtracta nullum vꝫ eſſe deſideratum ꝑ ꝑ ſe oīno ⁊ ꝑfectū i fine. i. ſumme ꝑfectū ⁊ nobiliſſimū niſi primū ꝑncipiū qḋ ē deus. ꝰ ipſe ē q facit motū diurnū: aut ꝰ mediate aut imediate. Si imediate hꝫ ꝑpoſituꝫ. Si mediate tūc ſilr pōt dici ꝙ illud qḋ facit alios motus. ſ. mediate eſt deſideratū ꝑ ꝑ ſe ⁊ ſic nō ē dr̃ia in hoc inter ꝑncipiū mot⁹ diurni ⁊ ꝑnᵐ alioꝝ motuꝫ. Et ad h dico breuiter ꝙ Cōmētator intelligit illā eē dr̃iam inter ꝑnᵐ remotum mot⁹ diurni ⁊ ꝑn ͣ ꝑpria alioꝝ motuū. ꝑmū. n. ꝑncipium qḋ agit. i. qḋ cāt motū diurnuꝫ ſicut finis ꝑ ꝑ quē mouet motor appropriat⁹ eſt deſideratū ꝑ ꝑ ſe ꝑmo ⁊ ꝑncipalr ⁊ eſt ꝑfectū in fine. i. in ſummo ꝑfectiōis. Et ꝙ hec ſit intentio Cōmētatoris pꝫ in eodē cōmēto paꝝ poſt vbi expōit. hic aūt primū mouēs mouet ꝑmū motū ab eo ſicut mouet amatū ꝑmū amans abſq; h ꝙ amatuꝫ moueaꝭ ⁊c. paꝝ poſt ſubdit. ꝑmū. ſ. celuꝫ moueꝭ ab illo motore ſm deſideriū vt aſſimileꝭ ei ſm ſuū poſſe ſicut amās moueꝭ vt aſſimileꝭ ſuo amato. Conſtat aūt ꝙ ipſum ꝑmū celuꝫ nō amat nec deſiderat illud ꝑmū niſi ꝑ intellectū aliqueꝫ ſibi appropriatū min⁹ mobile illo ꝑ. Ridiculū. n. eſſet dicere ꝙ ꝑma ſubā corporea primi celi amaret ⁊ deſideraret ipſuꝫ ꝑmū ꝑnᵐ. quare ⁊c. ℂ Sꝫ quereret aliqs ſi ꝑmū mouēs nō moueret ꝑmuꝫ mobile niſi vt finis: q̄re magis dꝛ mouē ꝑmū mobile ꝙ̄ alia mobilia: cū oīa illa moueat vt finis ſm intētionē Ariſto. ⁊ Cōmē. Dōm ꝙ pro tanto magis dꝛ mouere ꝑmū mobile: q: ꝑfectius intelligitur ⁊ ꝑfecti⁹ deſideraꭂ a motore appropriato ꝑmo mobili ꝙ̄ a motorib⁹ alioꝝ orbiū. ℂ Vñ ⁊ motus ꝑmi mobilis ē velocior oib⁹ alijs vt ſciunt aſtronomi. ℂ Itē ꝙ̄uis ꝑmum mouēs ſit finis oīuꝫ alioꝝ motuū: tñ eſt ꝑpinquior finis ipſius ꝑmi motus ꝙ̄ alioꝝ. Et ideo dꝛ ſm quandā excellentiam mouere primum mobile non q: moueat ipſuꝫ ſine omni alio motore appropriato.

Cõ. 36.

Inſtantia

Dubitatio

R°

Tunc dicendum ē ad rōnes ⁊ auctoritates in ꝯtrariū. ℂ Ad ꝑmaꝫ dico breuiter ꝙ Ariſt. nō intēdit iueſtigare ꝑ nūm motuū celeſtiuꝫ niſi nūm motoꝝ approꝑatoꝝ ⁊ imediatoꝝ: ꝑter q̄s oēs neceſſe ē eē vnū motorē in rōe finis gr̃a cui⁹ oēs mouēt ⁊ ab ipſo hñt ꝑpetuitateꝫ ⁊ cōtinuitatē mot⁹ vt dcm̄ eſt. ℂ Ad auctem Ari. dicendū ꝙ ꝑ tāto dicit primā ſubſtantiā mouere ſꝫ ſimplicē locutionē vniuerſi mō q: prima ſubā ſit immediate agēs illū motū. ſꝫ q: motor q facit h motum immediate quodā nobiliori ⁊ excellētiori mō intelligit ⁊ amat ipſam ꝑmā ſubam ꝙ̄ oēs alij. Et ꝑ ipſum ꝑmū motū mobile ꝑmū ⁊ ei⁹ imediat⁹ motor ꝑfecti⁹ agit aut ꝯſeruat ſilitudinē ad ꝑmā ſubam ꝙ̄ alia. ℂ Ad aliuꝫ cū dicit Cōmē. ꝙ ꝑmū mouēs mouet iſtū motū ſine medio dico ꝙ nō itelligit ſine medio motore ſꝫ ſine mobili medio: ⁊ h eſt bñ veꝝ. ℂ Ad aliā cū dꝛ ꝙ in ſeparatis a mā ⁊c. Dico ꝙ ſic eſt intelligenduꝫ ꝙ in ſeparatis a mā. Dē qḋ eſt agēs mot⁹ eſt finis mot⁹ aliq̄ mō ſꝫ nō eōꝛ ⁊ i h differunt ab ei⁹ que mouēt nos. Nā illud qḋ mouet nos ſicut agēs motū. ſ. eē finis in aīa nō eſt cā mot⁹ ſm finem gr̃a cuius: vt for⁹ balnei extra in aīa eſt agēs deſiderium ⁊ motū ⁊ nō eſt finis mot⁹: vt dicit ibi Cōmētator. Ad aliā cum dicitur ꝙ intelligētie abſtracte ⁊c. pōt ſic exponi: ꝙ intelligētie abſtracte vꝛ ſunt ꝑn ͣ eoꝝ quoꝝ ſunt ꝑn ͣ agētia duob⁹ modis. ſ. ſm mouēs ⁊ ſꝫ finē: ita ꝙ nō ſolū ſūt principia agentia illorum quoꝝ ſunt ꝑncipia agentia: ſꝫ etiam aliam cauſalitatē ſuper eam habēt. ſ. cauſalitatem finiēꝫ hoc ſufficit ad intentionem Commētatoris ibidē. ℂ Ad aliā cū dicit Cōmētator ꝙ illud quod dicunt quidam ⁊c. Iſta eſt multū difficilis ad exponēdum ⁊ intātuꝫ ꝙ aliqui dicūt Cōmētatorē ſibi eē ꝯdictoreꝫ in hac mā. Alij vō dicūt ꝙ ipſe nō dicit ex intētiōe ⁊ ꝑ modū determinationis illud quod ipſe dicit in iſto. 8. ſ. ꝙ mouēs ꝑᵐ nō eſt finitū nec infinitū: nec illud qḋ dixit in. 12 metaph. ꝙ mot⁹ celi cōponiꭂ ex duob⁹ motorib⁹. Sed iſta ſunt dicta hoīum nō intelligentiū aut nō amātiū veritatē ſermonum Cōmētatoris. ipſe. n. fuit excellētior phs poſt Ari. inter oēs poſteriores ⁊ ꝑcipuus ⁊ ſubtiliſſimus imitator Ariſto. ⁊ ideo dicere ipſum eē ſibi ꝯdictorē inhoneſtum eſt: dicere etiā ipſum nō loqui ex intentione nec ꝑ modū determinationis fictitium eſt ⁊ ſuꝑficiale ꝙ nullū ſignū apparet in eius verbis ex quibus pretēdat vel ex quo ꝑtēdat ſe loqui ſm aliam opinionem aut per modum dubitationis: vt pꝫ inſpicienti verba eius. Et ideo dico ſm meū poſſe ꝙ Cōmētator in iſtis verbis loquitur contra quoſdam errantes in phia qui poſuerūt: aut ad eoꝝ poſitionē ꝯſequebaꭂ ꝙ ꝑma ſuba. ſ. deus eſſet prior duratione ꝙ̄ motor totius: poſuerūt. n. ipſam ꝑmā ſubam q̄ eſt deus ꝑducere de nouo ꝑmam intelligentiā. ⁊ ſic oīa alia entia. contra quos loquēs cōmētator dicit. qḋ aūt dicunt qdā ꝑmā ſubſtātiā eē ꝑorē motore totius ſupple ſm durationē. falſū eſt. ſed nō intēdit negare ipſam eē ꝑorē ſm naturam ⁊ dignitatē. Qḋ aūt ſubiungit ibidē ꝙ quelibꝫ ſubſtātia ⁊c. difficilius videtur. ⁊ dico ꝙ ſic eſt intelligēdū. quelibet enim iſtaꝝ ſubſtātiaꝝ. ſ. ſeparataꝝ eſt ꝑncipiū ſube ſenſibilis ſm motionem ⁊ ſm finē. i. ſicut finis motus. Et hoc intendit cū dicit ſm motorē ⁊ ſicut finis ſubſtātie mobilis: ⁊ hoc intēdit cū dic: ⁊ ſm fineꝫ. vult ergo dicere Cōmētator ꝙ quelibet ſubſtantia ſeparata ē ſemper finis alicuius motus ſubſtantie ſenſibilis ⁊ non ſolum finis motus: ſed etiam finis ſubſtantie mote. Et idem credo ipſum intelligere in de ſubſtantia orbis vbi dicit ꝙ celum indiget virtute actiua: id eſt virtute q̄ eſt finis ſubſtantie ſue non ſolum finis motus. Et ideo

D

Cuilibꝫ ſba abſtracta eſt finis alicuius ſube ſenſibilis

dicit ibidẽ ꝙ mouens totum eſt agens totũ.i.cauſa fina
lis totius illius motus celi eſt finis totius ſubſtantie ce
li. Ex his ergo non habetur ꝙ prima ſubſtantia ſit cauſa
effectiua immediate motus primi celi:ſ ꝙ ſp eſt finis ip
ſius motus ⁊ ſubſtantie mote:quod non fuiſſet ſi fuiſſet
prior duratione motore totius. Et Commentator ſubdit
⁊ ideo dicit Ariſto. ꝙ ſi eſſent alique ſubſtantie non mo
uentes eẽnt ocioſe.i.ſi eẽnt alique ſubſtantie non cauſan
tes motum aliquo modo eſſet ocioſe. motus enim lꝫ nõ
ſit finis ſubſtãtie ſeparate:gratia cuius ⁊ principalis ⁊ to
mẽ eſt finis quo.ſ.quo conſeruat ſuam cauſalitatem ſup
entiate ſic ſi non moueret eſſet ocioſa per priuationem fi
nis gratia cuius:quod eſt inconueniens. Nõ enim eſt ali
qua natura non innata ad largiẽdum vt ipſe innuit in ſe
T.c.59 dubitatio cundo celi. ¶ Dubitãt autem aliqui de quibuſdam ver
bis que ſubdit ibi Cõmẽtator ⁊ ſunt hec. Dicamus ꝗ ꝙ
nulla forma ẽ quaſi finis cõis ⁊ vlis niſi illa ex his q̃ hñt
actionẽ cõẽꝫ.⁊ hec ẽ diſpõ forme mouẽtis primũ celum
motu diurno. vult ꝗ Cõmẽtator ꝙ forᵃ mouẽs pmũ celũ
motu diurno eſt finis cõis oium motoꝝ celeſtium ſꝫ nul
lus ẽ finis cõis oium mouẽtiũ celeſtiũ niſi pmũ qḋ ẽ deꝰ
ergo deus ẽ illa forᵃ q̃ hꝫ actionẽ cõem ⁊ q̃ mouet pmuꝫ
celũ. Uel dicaſ ꝙ nulla forma.i.nullus motor appropria
tus ẽ finis cõis ⁊ vlis niſi mouẽs primũ motu diurno:tñ
pter illã formaꝫ ⁊ pter oẽs alios motores appropriatos
eſt alia cã nobilior grã cuiꝰ moueat oẽs ⁊ ꝙ illã literam.
Mouet aũt vt amatum. ibi aũt loqr ſic:hec ſit intẽtio Cõ
Notᵒ mẽtatoris in eodẽ commento pꝫ vbi ſic dicit. Illud.n.qḋ
Deꝰ mo intelligit motor primus de primo motore ẽ cauſa manife
uet pᵐ ſta celi. aliud habeo qḋ itelligit motor ſaturni. Et ego di
celũ mo co qḋ totũ hͦ ẽ veriſſimũ ſi bñ intelligeſ. deꝰ.n.ẽ illa forᵃ.i.
tu diur ſuba ſepata que hꝫ actionẽ cõem.i.q̃ cauſat motũ cõem
no rõne ⁊ q̃ mouet pmũ celũ motu diurno rõne amati ⁊ deſide
amati rati:⁊ ꝑ cñs in rõne finis:ſꝫ nõ in rõne agẽtis immediati
⁊ appropriati. Quare aũt magis dr̃ eẽ cauſa pmi motus
q̃ȝ alioꝝ cũ ẽt ſit finis alioꝝ:⁊ q̃re dr̃ mouere pmum celũ
magis q̃ȝ aliud cũ ẽt alia moueat vt finis dictum ẽ ſupius.
Oẽs autẽ ꝓpõnes ⁊ forme que ſunt in poᵃ in mã pᵃ ſunt
in actu in pmo motore:hic vocat pᵐ motorẽ ipſiꝫ moto
rẽ appropriatũ pmo mobili:qꝛ iſte eſt pmus in ordie agẽ
tiũ. ¶ Ad aliam auctoritatẽ cũ dicit Cõmẽ. ꝙ pmũ pnᵐ
ſube abſtracte ẽ ſuba forᵃ ⁊ finis ⁊ q mouet vtroqꝫ mõ:
dicũt aliq ꝙ lꝫ vtroqꝫ modo dꝫ referri ad ſubãm ⁊ finẽ
ſꝫ nõ ad formã ita ꝙ mouet vtroqꝫ mõ.i.ſicͭ ſuba ⁊ ſicut
finis nõ ſicut finis de gñe accñtis. ¶ Alr̃ põt dici ꝙ ipm
pnᵐ ſube bñ mouet vt forᵃ:nõ qdẽ vt forᵃ ꝑficiẽs mobile
q̃ȝtũ ad eẽ nec vt forma.i.vt motor appropriatꝰ:iſꝫ vt for
ma.i.ſicut ſuba abſtracta:nõ ſicut ſuba corpea. Cõſuetu
do enim ẽ apḋ Ariſt. ⁊ alios phos ſubas abſtractas oẽs
vocare formã:nõ qdẽ ab informãdo:ſꝫ per priuationem
mãe vlr. ¶ Iteꝝ dr̃ põt exponi ſatis cõpetẽter ꝙ pmuꝫ
pnᵐ ſube mouet vt forma:⁊ vt finis.i.ſicut finis ſube mo
bilis. Et hͦ intẽdit cũ dicit vt forma ⁊ vt finis motus:⁊ hͦ
intẽdit cũ ſubdit. Et vt finis. Queſtio.xxij.

A Conſequenter queri põt. Utꝝ pᵐ mouens ſit
vigoris infiniti. ¶ Et arguiſ p̃ ꝙ ſic:qꝛ illḋ
qḋ facit aliqd ex nihilo ẽ vigoris ifiniti. Sꝫ
pmuꝫ pnᵐ qdẽ qḋ eſt pᵐ mouẽs ſimplr̃ facit
aliquid ex nihilo. quare ⁊c. maior pꝫ. Nam
ſicut ipſius entis ad nihil eſt infinita diſtãtia:ſic virtus q̃
facit aliqd ex nihilo dꝫ in infinitũ excedere virtuteꝫ que
facit aliquid ex aliquo:⁊ p cñs talis virtꝰ dꝫ eẽ infinita.
Et mior appꝫ:qꝛ qḋ agẽs agat ex aliq̃ pſuppoſito:⁊ non
poſſit agere aliqd ex nihilo hͦ ꝓuenit ex diminutiõe agẽ
tis. Cũ igiſ pmũ pnᵐ ſit ꝑfectiſſimũ nulla diminutio eſt i
T.c.39 ipſo. vt pꝫ i.12.metaphy. ſequitur ꝙ põt aliqd educere
ex nihilo. ergo ⁊c. ¶ Itẽ illud qḋ ↄſeruat aliqḋ corrupti
bile p tp̃s infinitũ dꝫ eẽ vigoris infiniti. Sꝫ pmũ mouens
eſt huiuſmodi. ꝗ ⁊c. maior appꝫ:qꝛ videmus in ṽtutibꝰ
conſeruatiuis aliquorũ corruptibiliũ ꝙ quãto aliq̃ virtꝰ
diutius cõſeruat aliqḋ corruptibile:tanto iudicatur eẽ ꝑ
fectior ⁊ vigoroſior:vt medicina aliq̃ que cõſeruaret ali
qd a putrefactione p annũ eẽt ꝑfectior illa q̃ conſeruaret
ſolũ p diẽ. Silr̃ aũt ⁊ in alijs:⁊ ſic pꝫ maior. ⁊ minor ẽt
pꝫ. Primũ.n.mouẽs ↄſeruat motũ celi per tp̃s infinitũ. T.c.41.
motꝰ aũt celi eſt corruptibilis. vt pꝫ ꝑ comme.12.meta.
ergo ⁊c. ¶ Itẽ ſi primũ mouens non eẽt vigoris infiniti:
tũc non opꝫ eẽ aliquẽ motorẽ appropriatũ primo mobi
li pter ipm pmũ motorẽ:ſꝫ hͦ eſt falſuꝫ ſm Cõmẽtatorẽ:
vt pꝫ prius. ꝓbatio ↄñtie. Nam ꝓp aliud nõ opꝫ eẽ mo
torẽ appropriatũ pmo mobili:niſi qꝛ motor primus eẽt
ṽtutis infinite. ⁊ ſic moueret in nõ tp̃e. ꝗ ⁊c. ¶ Itẽ pmũ
pncipiuꝫ eſt infinitũ ſm durationẽ. ꝗ eſt infinituꝫ ſm vi
gorẽ. Añs eſt conceſſum ⁊ manifeſtũ ſꝫ oẽs. ↄña ꝓbaſ:
qꝛ duratio primi ⁊ eius vigor eſt vnũ ⁊ idẽ:qꝛ i ipſo nul T.c.41
la eſt diuerſitas vt pꝫ ex.12.meta. quare ⁊c.

Oppoſitum arguiſ auctẽ Cõmẽ. qui vult ꝙ pri
mũ mouẽs nõ eſt finitũ nec infinitũ
ꝓprie:qꝛ nõ eſt in magnitudie. Et arguiſ rõne:qꝛ ſi pmũ
mouẽs eẽt vigoris infiniti:tũc moueret in nõ tpe:quod ẽ
impoſe. ꝓbatio ↄñtie:qꝛ ſi moueret in tpe:tunc illud tp̃s
hẽret aliquã ꝓportioneꝫ ad tẽpus in quo moueret aliqua
virtus finita. Nam cuiuſlibet tp̃is finiti eſt aliqua ꝓpor
tio ad aliud tẽpus finitum. Sꝫ ꝓportio tẽporis motꝰ ad
tẽpus motus eſt ſm ꝓportionẽ virtutis mouẽtis ad vir
tutẽ motiuã. ergo virtus infinita hẽret ꝓportionẽ deter
minatã ad virtutẽ finitã:qḋ eſt ipoſe. ꝗ pmũ mouẽs non
poſſet mouẽ in tẽpore ſi eẽt vigoris infiniti:⁊ ſic moueret
in non tẽpore. Et hec rõ ſpecialiter valeret ſi poneret pri
mum mouẽs eẽ vigoris infiniti ⁊ cum hoc moueret im
mediate primuꝫ mobile. quare ⁊c.

Ad queſtionem dico breuiter ad pñs intẽtio
nẽ Ari. ⁊ Cõmẽ. fuiſſe ꝙ pᵐ
mouẽs:qḋ ẽ cã ꝑpetuitatis motꝰ ſimplr̃ pmi nõ ẽ ꝓprie B ↄ̃clũſio
vigoris infiniti nec finiti:qḋ ſic probaſ:illud qḋ nõ eſt cã
actiua alicuiꝰ velocitatis motꝰ nõ ẽ vigoris finiti nec infi
niti. Sꝫ pmũ mouẽs mõ ꝑdicto nõ ẽ cã actiua alicuiꝰ ve
locitatis motꝰ. ꝗ ⁊c. Maior pꝫ:qꝛ ꝓprie loquẽdo vigor
motoris dicit virtutẽ actiuã alicuius velocitatis motus.
Et vigor finitus ẽ cã actiua determinate velocitatis:q̃.ſ.
virtute motor facit talẽ velocitatẽ ⁊ non aliam. Et vigor
infinitus eſt cauſa velocitatis infinite actiua:qua.ſ. ipſuꝫ
mouẽs intelligitur poſſe facẽ velocitatem infinitam exce
dẽtẽ qualꝫ velocitatẽ determinatã. Illud ergo qḋ nõ eſt
cã actiua alicuius velocitatis motus:ſꝫ ſoluꝫ mouet vel
agit vt finis:⁊ nõ vt agẽs motũ nõ eſt vigoris finiti nec in
finiti ꝓpe. Et minor pꝫ ex pcedẽtibꝰ:vbi oñſum ẽ ꝙ mo
uẽs pmũ non mouet imediate pmũ mobile tãq̃ȝ agẽs eiꝰ
motũ. de quo tñ magis videreſ. Si aũt dicatur ꝙ ipſum
primũ mouẽs efficiat motũ primuꝫ tanq̃ȝ agẽs remotũ:
tunc oporteret ꝙ ageret prius aliquẽ alium effectum im
mediatũ.ſ.intelligentiam appropriatam primo mobili.
Aut ipſuꝫ pmũ mobile:⁊ ſic ſuba eterna depẽderet a cã
agẽte:qḋ ꝓ impoſi relinquiſ a multis. Et confirmaſ:qꝛ ce
lũ nõ diceret agẽs remotũ iſtoꝝ inferiorũ niſi ageret ali
qd quod eẽt cã actiua iſtoꝝ inferiorum vt lumen aut ali
qd hꝰ. Silr̃ nõ ẽ rõnabile qḋ prima cã dicaſ agere motũ
primi mobilis ſicut agens remotuꝫ niſi ab ipſo efficeret
aliqd quod imediate ageret ipſuꝫ pmũ motum:⁊ quid
eſſet illud niſi motor appropriatus:non põt aſſignari niſi
fingaſ. Si quis aũt nõ hꝫ pro incõuenienti ꝙ prima cauſa
efficiat immediate motorem propriuꝫ primi mobilis idi

ſeret lōgā curatione: ⁊ ad preſens nolo de illo determi-
Cō.15. nare: niſi ꝙ Cōmētator videtur velle contrarium in mul
tis locis: ſpāliter. in. 12. metaph. vbi dicit: ꝙ agēs apud
Ariſto. extrahit. vel educit factum de potētia ad actum.
In talibus autem ſubſtantijs non eſt potentia, vt ſuppo-
nit. De hoc igitur eſt ſpeculatio pulchra ⁊ inquiretur ſu
per ſcōm metaph. ſi deus voluerit. Et ſi cōcederetur pri-
mum principium efficere immediate primam intelligen-
tiam. ſ. appropriatam primo mobili ⁊ mediāte ipſa effi-
cere primum motum forte adhuc nō haberetur ꝙ eſſet
vigoris infiniti quāuis primus ſit determinate velocita-
tis: q: vigor proprie dicitur virtus immediate actiua ve-
locitatis motus: ⁊ vigor infinitus proprie dicitur virtus
imediate actiue determinate velocitatis. Si ꝗs mī diceret
ꝙ immo vigor dicit quācūꝗ ꝟtutē actiuā velocitatis
mot⁹ ſiue ꝓpinquā ⁊ imediatā ſiue remotā ⁊ mediatā: ⁊
Ph̄s po- tūc ſolū cōtētio eēt de noīe: q: cōcedēdū eēt ſm hoc ipſuꝫ
nit ad primū mouēs eē finiti vigoris: ſuppoſito. ſ. ꝙ efficiat pri
ſenſum mum motū mediante ſubo ꝓprij motoris. hoc enim ſup
manife- poſito nō eēt dōm ꝙ ſit vigoris infiniti ſꝫ ph̄ianꝗ: q: ph̄s
ſta. nihil hꝫ ponere niſi qđ manifeſtū eſt ad ſenſuꝫ: vel quod
Cō.22. ꝯuincit ex manifeſtis imediate vel mediate. Vn̄ Cōmē.
dicit in iſto. 8. ꝙ ex ꝑimētū ſermonū veroꝝ eſt vt concor
dāt reb⁹ ſenſatis. ⁊ in. 3. de aīa dicit ꝙ ꝯditio necīa veris
demōſtrationib⁹ ē: vt apparētia ſenſui nō differāt ab eo qđ
videt᷑ per rōnē: ſupple nō differant ullis oppōnis ⁊ repu
gnantie: ⁊ pp hoc Ariſto. dicit in ꝗdā epiſtola ad Alexā.
ꝙ ſicut vita eſt eligibilis ſine triſtitia: ita rō ſenſata ama-
bilis. Nūc āt indubitāter ex nullo effectu apparente ad
ſenſum pōt ꝯuinci ſufficiēter ꝙ ꝑmuꝫ mouēs ſit vigoris
infiniti: ſic intelligēdo ꝙ hēat virtutē actiuaꝫ velocitatis
infinite. i. incōparabilr̄ excedēs oēm aliā velocitateꝫ: ⁊ h̄
eſt dicere ꝙ hēat virtutē actiuā ad mouēdum non in tpe.
Et hoc eſt veꝝ ſiue ponatur cauſa actiua mot⁹ remota ſi
ue ꝓpinꝗ ⁊ imediata. ois. n. motus celeſtis eſt finite ⁊ de
terminate velocitatis: ⁊ quilibꝫ motoꝝ celeſtiū hꝫ ꝓpor
tionē determinatā ad ſuū mobile: ⁊ ſꝫ diuerſitates ꝓpor
tionū motoꝝ celeſtiū ad ſua mobilia diuerſificantur mo
Cō.71. tus in velocitate ⁊ tarditate. vt dicit Cōmen. in ſcōo celi.
Nec dꝫ aliꝗs dicē qđ infinita duratio motus: arguat ꝑ^m
mouēs qui eſt ꝑma cā huius infinitatis eē vigoris infini
ti ſimplr̄: q: ad hoc ſufficit infinitas durationis cū oīmo
da trāſmutabilitate: ⁊ cū hoc ꝙ ē ens optimū gr̄a cuius
ſunt oia alia. Et hoc apparet: q: mouēs oīno infatigabi-
le ⁊ intrāſmutabile eq̄li virtute pōt mouere per mai⁹ tpꝯ
⁊ per minus tēpus: ꝙ. n. maior virt⁹ mouētis reqrat᷑ ad
mouēdū in maiori tempore ꝗꝫ in minori: hoc non eſt nec
peruenit niſi ex eo ꝙ mouēs eſt fatigabile ⁊ trāſmutabi-
le: ſicut vbi gratia. in homine reqritur maior virtus ad
hoc ꝙ ambulet ꝑ annū ꝗꝫ ad hoc ꝙ ambulet ꝑ horaꝫ: q:
homo in ambulādo fatigat᷑ ⁊ debilitat᷑. Unde ſi oīno ⁊
eodem modo ſe haberet hō in fine anni vel diei ſicut in fi
ne hore: vtiꝗ ꝑ eandē ⁊ equalē virtutē moueret ꝑ annū
aut ꝑ diem ſicut per horam. Q: ergo maior ꝟt⁹ mouēt᷑
reqrat᷑ ad mouendū in maiori tpe: hoc nō eſt ſine hoc ꝙ
mouēs ſit fatigabile ⁊ trāſmutabile. Sꝫ ꝑmum mouēs
eſt oīno infatigabile ⁊ intranſmutabile: vt ſciunt ph̄i. Et
ad hoc vt cauſet motū in tpe finito non reqrit᷑ vigor infi-
nitus. vt manifeſtū ē. ergo ad mouēdū ſiīr per tēpus infi
Epilo- nitū nō requirit᷑ īfinitas vigoris. Diceret᷑ ꝗ recolligēdo
gatio predicta. ꝙ ſi primum ꝑncipium nō agit imediate aliquē
motū nec ēt mediate: ſed ſolum eſt cauſa motus ſꝫ finē:
tūc nō eſt vigoris infiniti: nec etiam finiti proprie. Et iſtō
eſt mihi ꝓbabilius ad pñs ſm Cōmētatorē. Si vō ipſuꝫ
ꝑmum mouēs eſt cā actiua motus remota. ſ. mediāte in
telligētia appropriata: tunc non eſt vigoris finiti: nec infi
niti ꝓprie niſi vigor extēderet᷑ ad quācūꝗ virtutē actiuā.
Si aūt mouet immediate primū mobile ſicut agēs ꝑmū
motū ſine alio motore: tūc credo ꝙ opꝫ dicere ipſum eſſe
vigoris finiti ſm ph̄m. Sꝫ diom iſtorum ꝓbabilius ē
mihi ad pñs primū. ſ. ꝙ ſolum eſt cauſa motus vt finis:
nō aūt vt agēs ꝑciſe ſequēdo verba Commentatoris in
iſto 8^c. vt viſum ē ꝑus. ¶ Cōtra hoc tñ ſunt difficultates Dubita-
multe. Prima eſt: q: ſm Cōmētatorē i 12°. In ſeparatis tio ꝑma
a mā idē eſt mouēs ſm agēs ⁊ ſm finē. Conſtat autē qđ Cō.33.
primuꝫ mouens eſt ſepatum a materia. ergo non ſolum
eſt mouēs ſm finē ſed ſm agēs: qđ ē cōtra dicta. ¶ Iteꝫ
qñcūꝗ mouens ꝑ cognitionē mouet ꝓpter aliquē fineꝫ dub. 2°
eſſe illius finis in aīs mouēte eſt efficiēs motum: ſicut cū
homo mouet᷑ ab aīa ſua ꝓpter formā balnei quā cognō
ſcit ⁊ approbat: ⁊ eſſe ipſius forme balnei in aīa eſt cauſa
agēs deſideriū ⁊ motū. vt Cōmētator dicit i. 12. metaph.
ſimiliter autē videt᷑ ⁊ in alijs. Cōſtat autē ꝙ ſi nō eēt mo
tor appropriatus primū ꝑncipiū moueret in inſtāti. vt vi
detur velle Commētator. hoc aūt non eēt niſi ipſū ꝑmū
principiū eēt vigoris infiniti intēſiue. ¶ Dicēduꝫ ꝙ verū
eſt qđ eēt vigoris infiniti intēſiue. ſi moueret oīno imme
diate: ſed nō ſequitur ꝙ ſimplr̄ abſolute ſit vigoris hui⁹
motus appropriatus mobili. Si mouet pp ꝑmū tanquā
ꝓpter finē mouet ꝓpter eius cognitionē ⁊ appetituꝫ: vt
oēs cōcedūt. ⁊ habet᷑ in. 12. metaph. ergo eē ipſius ꝑmi
mouentis in anima primi celi. ſ. in intelligētia proprieta
tꝫ eē efficiens ſeu agens ipſum motū: ſed eſſe primi prin
cipij in hmōi intelligētia ⁊ ſuū eē ſimplr̄ ſunt vnū ⁊ ideꝫ
q: in ſeparatis a materia non eſt aliud eē in anima ⁊ ex
animam: immo eſt idē eē ſm Cōmēta. in. 12. metaphy.
ergo ipſum primum mouens mouet ſm ſe eff. ctiue: ꝙ ē
contra dicta. ¶ Item aliud dubium eſt: q: entia diuis vl Du°3°.
intelligentie primaria intentione agunt ꝓpter ſe. vt Com
mentator dicit ſcōo celi. Et in ſcōo hui⁹ ph̄s dicit ꝙ hec Cō.66.
eſt diſpoſitio entis neceſſarij ſimplr̄ ꝙ ei⁹ actio ē pp ipꝫ.
Conſtat aūt ꝙ quilibet motor celeſtis eſt ens diuinum ⁊
neceſſarium ſimpliciter cum ſit ſeparat⁹ a materia. ergo
primo agit motū ꝓpter ſe: ⁊ ſic non moueret ꝓpter ipſū
primum ꝑncipium vt ꝓpter finē: cuius oppoſitū dictū ē.
¶ Itē mouēs ſimplr̄ primū ꝗuis non ſit cauſa efficiens Du° 4°
infinite durationis motus: q: tamē eſt cauſa finalis eius:
ideo cōcedit᷑ eē infinitus ſm durationē. ergo ſimilr̄ ꝗuis
primum mouēs nō ſit cauſa actiua velocitatis motus: q:
tñ eſt cauſa finalis eius: ⁊ cū ſit optimū: gr̄a cuius ſunt oia
alia entia. videt᷑ qđ debet eē finitus ſm vigorem. Item ſi
primū mouēs qđ ē deus nō ē vigoris finiti nec infiniti: ⁊ cū Du° 5°
vigor ſit idem qđ virtus: ſequitur qđ primū mouēs nul-
lius eſt virtutis: q: cōſtat ipſum nō eē virtutis paſſiue cū
ſit imālis ⁊ ſine magnitudine: ⁊ actus primus ⁊ pur⁹ nō
erit ꝟtutis actiuē q: ꝟt⁹ actiua idē ē cū vigore: ⁊ ponit᷑
quod nō alicui⁹ vigoris: q: omnis vigor aut ē finit⁹ aut
infinitus: ⁊ ſic nullius eſt virtutis. hoc autē derogat no-
bilitati diuine ⁊ nefas eſt h̄ dicere de ipſo. ¶ Itē ſi ꝑmuꝫ
principiū nō eēt vigoris infiniti: tunc demōſtratio Ariſto. ꝗ Du° 6°
ipſe vtitur ad probandū ipſum non eē in magnitudine n̄
valeret: q: ipſe ſic procedit. in magnitudine finita nō pōt
eē potētia infinita: primū aūt mouēs eſt potētie infinite.
ergo ⁊c. ¶ Aut igitur intelligit qđ ꝑmū mouēs eſt potē
tie infinite ſm durationē tantū ſꝫ vigorē. Si primo modo
maior ꝓpoſitio eſt falſa: q: ī magnitudine finita. ſ. in celo
eſt virtus infinita ſm durationem. ergo relinquitur ꝙ in
telligit ipſum eſſe infinite potētie ſm vigorem.

Ad primum iſtoꝝ poteſt dici ſicut dictum fuit in queſtione precedente. Uel dice-
tur ꝙ in ſeparatis a materia idem eſt agens motum ⁊ fi-
nis propinquus ipſius motus. Sed non oportet de fine

remoto ⁊ vltimo ꝙ ſit agēs motum ſic enim concludere
tur ꝙ ipſum primum principium eēt agēs quēlibet mo/
tum celeſtē ⁊ non ſolum primum motū. ¶ Item poteſt
dici ſatis probabiliter ꝙ illud dictum Commētatoris oꝫ
intelligi ſm non repugnantiam. ſ. ꝙ in ſeparatis a mate/
ria inquantum ſunt ſeparata a materia non repugnat eē
cauſas vtroqꝫ modo: ſꝫ non opꝫ ꝙ vniuerſaliter omne ſe
Ad 2m paratum a materia ſit vtroqꝫ modo cauſa. ¶ Ad aliō cū
dicitur: quandocunqꝫ aliquod mouens ⁊c. poteſt dici ꝙ
iſta propoſitio eſt vera in illis que mouēt propter acqui
ſitionē alicuius pfectionis prius non habite: ſicut pꝫ in
exēplo quod inducebatur. ſed non eſt vera de illis q mo/
uent pp conſeruationē vel ſaluationem perfectionis ha
bite ⁊ ſic eſt hic. Motores. n. corporum celeſtiuꝫ nō mo
uent propter acquiſitionē alicuius perfectionis quā non
habuerunt: qꝛ ſunt omnino intranſmutabiles ⁊ ſine ma
gnitudine: ſed mouent propter conſeruationē pfectiōis
ſue. ſ. ſimilitudinis quam habēt ad pmuꝫ pnm in eſſendo
cauſas entium aliorum: ⁊ ideo non opꝫ ꝙ eē ipſius finis
in huiuſmodi motoribus ſit immediatum efficiēs motūs
⁊ ſic lꝫ eē primi principij in intelligentia ⁊ ſuum eē ſm ſe
eēt idē: non tamē opꝫ ꝙ ſit principium actiuū ipſius mo
tus. Ratio aūt diuerſitatis forte eſt hec: qꝛ mouētis que
mouēt propter perfectiones acquirēdas ſunt de ſe inde
terminata ad mouē ⁊ non mouere ⁊ ad diuerſos modos
mouēdi: ⁊ ideo opꝫ ꝙ determinētur ad eliciēdum motū
per appetitum ipſius finis: ⁊ ideo Ariſto. dicit in. 9. me/
taph. Quod enim appetit principalr hoc faciet ad hoc
ſpecialiter: verū eſt de motore per rationē: ſed motores
ſeparati ipſi ſunt determinati ad mouēdū ⁊ ad determi/
natum modum mouēdi: ita ꝙ mouēt de ſui natura: ſicut
lux de ſui nā lucet: ⁊ ideo non opꝫ ꝙ cognitio finis quaꝫ
habēt vel eē finis in ipſis ſit principium actiuuꝫ motus.
Uel poteſt dici ꝙ illa propoſitio eſt vera de fine propin/
quo ⁊ immediato. ſ. ꝙ eē finis in aīa eſt actiuū ipſius mo
tus: ſꝫ nō de fine remoto ⁊ immediato. Unde cum intelli
gētia appropriata ſit finis ꝓpinquus motus eē eius in ſe
ipſa eo modo quo pōt eē in ſeipſa inq̄ntum cognoſcit ſe
ipſam eſt propinquam principium actiuum motus: ſꝫ p
mum principium non eſt finis immediatus illius motus
ideo non valet. ¶ Itē pōt dici alr ſicut aliqui dicerēt con
cedēdo totā rōnē vſqꝫ ad hoc qō dicitur ꝙ eē pmi pncipij
in intelligētia propriata ⁊ eius ſm ſe eē eſt vnum ⁊ idē: qꝛ
in ſepatis a nā ⁊c. Iſtud eſt bn̄ dubiū: qꝛ p iſtam rationeꝫ
proberetur ꝙ eē dei in intellectu humano cognoſcēte de
um eſt idē qō eē dei ſm ſe ⁊ quod eſt ipſe deꝰ: qō videt
improbabile. Nā eē dei in intellectu humano cognoſcē/
te ipſum: vel eſt cognitio ſeu intellectio dei: vel aliq̄ ſpēs
repn̄tans eēntiam diuinam ⁊ vtrunqꝫ iſtorum informat
intellectum humanum ⁊ inheret ei vt ſubo. Deus autēꝫ
cū ſit ens pmum p ſe ſubſiſtens nō exiſtit in intellectu hu
mano ſubiectiue nec inheret ei. ¶ Itē ſi eē dei in intelligētia
mouēte pmum celū eſt idem oīno qō ipſe deus vel cū eē
ipſius dei ſm ſe: eadem rōne eſſe dei i itelligētia mouēte
orbē ſaturni eēt idē cuꝫ ipſo: ⁊ ſic argueret quecūqꝫ vni ⁊
eidem numero indiuiſibili penitus ſunt eadē inter ſe ſūt
eadē oīno. g eē dei in intelligētia mouente pmū celuꝫ eſt
idē cū eius eē in intelligētia mouēte ſaturnū. ⁊ hoc videt
eſſe ꝯ Cōmē. in. 12. metaph. vbi apte dicit ꝙ illud qō in
telligit motor primi celi de primo motore: aliud ē ab eo
qō itelligit de eo motor ſcdi celi. Et ſic de vno q̄qꝫ co⁊.
Et ideo dicūt aliqui ꝙ illa propoſitio male allegat. Non
enim dicit Commē. ꝙ in ſeparatis a materia idem ſit eſſe
in aīa ⁊ extra aīam: ſꝫ bn̄ dat intelligē ꝙ res ſepate a mā
non habent aliud eē in anima ⁊ aliud extra animam. ſ. in
materia: qꝛ non ſunt in materia ſicut forme mālēs: non
tamē habetur ex hoc ꝙ idē penitus ſit eē dei ſm ſe ⁊ eſſe
ſuū in intelligentia inferiori. De hoc tn̄ ad pns non dico
p modū determinationis: qꝛ magis habet locum in. 12.
metaph. vbi inquirendum eſt eq̄liter intelligentia intelli/
git primum ⁊ amat ipſum. ¶ Ad aliud cū dr̄. intelligen Ad 3m
tie primaria intententiōe agūt propter ſe. pōt dici ꝙ ve⁊
ē ſic intelligēdo ꝙ priꝰ ⁊ principaliꝰ agūt ꝓpter ſe q̄ꝫ pp
iſta inferiora. ſolum. n. agunt propter iſta inferiora ſecū/
daria intētione. Sꝫ non vult Commentator dicē ꝙ qōli/
bet ens diuinum ſolum agat propter ſe principalr: ⁊ nul/
lo modo propter aliud principalius ipſo. immo omnes
alij motores mouent principaliter gratia primi mouen/
tis. vt eius bonitas multiplicetur ſm quod eſt poſſibile Ad 4m
⁊ participetur ab alijs. ¶ Similiter ad aliud. Uerū. n.
eſt ꝙ actio entis neceſſarij ſimpliciter eſt propter ipſum
principalius q̄ꝫ propter entia gnabilia: ſꝫ non eſt propter
ipſum: ita ꝙ nullo mō propter aliqō principalius. ¶ Ad Ad 5m
aliud dico qō non eſt ſimile de infinitate durationis: ⁊ de
infinitate aut finitate vigoris: quia infinitas duratiōis de
betur alicui propter carentiam materie ſm Commenta/
torē in ſcdo celi: ⁊ ideo omne quod non habet materiam
poteſt dici ⁊ eē infinitum ſm durationē: primuꝫ autē mo
uēs nō hꝫ mām: vt ſcit ex. 12. metaph. ⁊ ideo pōt dici in T. c. 4
nitus ſm durationē. Sꝫ infinitas vigoris aut finitas debe
tur alicui ratione virtutis actiue. ⁊ iō qō nō hꝫ ꝓpe vtu/
teꝫ actiuā nō hꝫ finitatē nec infinitatē vigoris: pmū autēꝫ
mouēs nō hꝫ ꝓprie virtutē actiuā motꝰ: ſꝫ eſt cauſa nobi
liori mō. ſ. vt finis vltimꝰ gratiā cuius. ¶ Ad aliud dico Ad 6m
ꝙ vtus pōt accipi ſtricte ꝓ pnc actiuo aut receptiuo trāſ Virtus
mutationis. Alio mō cōiter pro quacunqꝫ cauſalitate p capitur
ſermō ꝙ ipm pmū pnm nō hēat virtutē pmo modo. ſ. pn duplr
cipiū actiuū aut receptiuū trāſmutationis imediate: non
hēt Ariſto. pro aliquo incōueniētī vt multi ponunt. Di
cit. n. ſic i ſcdo celi: capl̄o de duabꝰ qōnibꝰ difficilibus: ꝙ
aūt optime hn̄s nihil idiget actiōe: ⁊ alibi in eodem capi
tulo dicit. vꝫ aūt optime qdē hn̄ti optime exiſtere ꝙ hn̄ ſi
ne actiōe. Conſtat aūt qō pmū pnm qō eſt deus eſt optimū
⁊ optime hn̄s. Vn̄ Ariſto. in prohemio metaph. totali
ter aūt optimū ⁊ que i nā deꝰ. ¶ Et ſi qs dicat qō Ari.
intelligit ipſum optimū non indigē actione: qꝛ ſit in ipſo
ſubiectiue: ⁊ ſꝫ tn̄ indiget actione: que eſt ab ipſo effectiue
hoc non videt ad intētionē Ariſt. qꝛ in hoc non differret
ipſum optimū qō eſt deus ſupremꝰ ab alijs intelligētijs: ⁊
qꝛ alie intelligētie nō indigēt actione ſine dubio aut mo/
tu q recipiat in eis cū ſint imobiles: ſꝫ hn̄ indigēt actione
vel motu que eſt ab eis actiue. Si ergo Ariſto. intelligit
ibi p optimū ipſum deū ſupremū ꝓpriet ⁊ loquit de ipſo
ſm ordiam ad alia principia celeſtia. videt eē intelligendū
qō non indiget actione que ꝓcedit ab ipſo actiue. Sꝫ ſuf
ficit qō alia agant grā ipſius: ⁊ ſic concedere dicitur Ari.
ꝙ pmū nō hꝫ talē virtutē: ſꝫ ſi accipiamꝰ virtutē ꝓ cauſa/
litate quacunqꝫ ſic indubitāter ipſum primum hꝫ nobi
liſſimā virtutē. i. nobiliſſimā cauſalitatē: qꝛ eſt cā finalis
principaliſſima oīum alio⁊ entiuꝫ gratia cuius pncipalr
ſunt que ſunt: ⁊ operant quecūqꝫ operant: ⁊ hoc ꝯpetit
eius excellēti nobilitati. ¶ Aliter pōt dici ⁊ forte melius Alia rn̄
ꝙ aliqd duplr dicit potēs ⁊ habē potētiam actiuam ſm ſio.
Ariſt. 5° metaph. ca. de ptāte. Uno qdē mō aliqd dicitur Tc. 71
potēs agere ⁊ per ꝯñs habē virtutem actiuam: eo ꝙ ab Potens
ipſo immediate ꝓcedit motus: ⁊ tale opꝫ ꝙ ſit finitū vel dr̄ aliqd
infinitū: ⁊ ſic primū nō hꝫ potētiam actiuam ſeu virtutē duplr
actiuā. Alio modo dicitur aliquid potēs: ⁊ p ꝯñs hēre po
tētiā: eo ꝙ ab ipſo aliud hꝫ ptātē tranſmutandi ⁊ mouē
di: ⁊ ſic indubitanter pmū eſt potēs mouere ⁊ habet vir
tutē actiuā ⁊ talis nō eſt finita nec infinita ſm ſe. oēs enī
moueret. Alij habēt ab ipſo virtutē mouēdi aliquo mō.

⁊ hoc

Ad 2^m ꝛ hoc ſufficit. ¶ Ad aliud dico ꝙ Ariſto. intelligit pͥmū mouēs eſſe infinitum ſm durationē: ꝛ cum dicitur ꝙ in celo ꝛc. Dico ꝙ in celo non eſt virtus infinita ſꝫ duratione que ſit pͥa cauſa īfinite durationis mot⁹ ꝛ de iſto itelligit ꝙ virtus infinita ſm durationē que eſt potētia cauſa ꝑpetuitatis motus nullo modo eſt in magnitudine finita. vt dictum fuit prius. ¶ Sed aliquis hic inſtaret qꝺ ſm iſtā expoſitionem Ariſtotelis non proberet ꝑ iſtam demonſtrationē alios motores a pͥmo eſſe in magnitudine: quia ipſi non ſunt prima cauſa infinitatis motus. Ergo veritate coactus ꝛ victus vt credo: concedo illam demonſtrationē non valēnīſi ad probandū ꝙ mouēs omnino primū non eſt magnitudine. ꝛ hoc etiam ſatis innuit Cōmē. in litera. ꝛ etiam Ariſto. Sed quomodo tunc demonſtrabitur alios motores eſſe ſeparatos: ꝛ ſine magnitudine forte. demōſtrabit ex alijs propoſitionib⁹: quas Ariſto. docuit. ſ. ꝙ nullum mouēs motum mouet continue ꝑ tēpus infinitum: vt prius declaratū eſt. nūc autem motor corporis celeſtis mouet continue ꝑ infinitū tempus: vt patet ex iſto 8° ꝛ pͥmo celi. ꝛ ideo null⁹ motor celi pōt eſſe mouens motum: ſed ſi eſſet corpus: aut corp⁹ in corpore eſſet mouēs motum: quia omne corpus ē mobile: ꝛ omne quod eſt ī corpore: vt pꝫ ex 6° hui⁹. quare ꝛc.

T.c.86

T.c. 32 ¶ Itē cum mouēs omnino pͥmum moueat: ſicut intelligibile ꝛ deſiderabile: vt pꝫ in 12° metaphyſi. opꝫ eſſe aliquod mouēs quod moueat vt itelligēs ꝛ appetēs. Omne autē intelligibile eſt ſeparatū a corpore: vt ſatis habetur ex 3° de anima. ergo ꝛc. ¶ Et conſiderandum eſt diligenter vlterius ꝙ ſicut per iſtam demonſtrationem non conuincitur alios motores eſſe ſeparatos: ponēdo ꝙ primum mouēs nō ſit vigoris finiti: ita nec ponendo ipſum vigoris infiniti. Eſſet enim demonſtratio talis: mouens vigoris infiniti non eſt in magnitudine finita: ſed primum mouens eſt vigoris infiniti. quare ꝛc. Conſtat autem ꝙ nullus aliorum motorum eſt vigoris infiniti ꝛc.

T.c.36

Ad rationes.

Ad primam concederet maior: ꝛ negaretur minor ſm Ariſto. ꝛ ſm omnes phantes: vt dictum fuit in pͥmo hui⁹. Cōmunis enim conceptio omniū naturalium phyloſophorum eſt ꝙ ex nihilo nihil fit: imo ſēp oportet aliqd ſubiici ei quod fit. Et cum dicit̄ ꝙ ex diminutione agētis ꝛc. diceret Ari. ꝛ Commē. ꝙ falſum eſt. non enim ex diminutione agētis pōt facere impoſſibile fieri: imo dicē agens facere impoſſibile fieri: eſt error ꝛ deceptio. nūc autē illud cui non periſtit aliquod ſubiectum eſt impoſſibile fieri: vt manifeſtum eſt ex pͥmo hui⁹. ꝛ 7° metaph. quare ꝛc. ¶ Ad aliā cū dicit̄ illud qꝺ conſeruat ꝛc. falſum eſt: imo aliquid vigoris infiniti aut finiti: dūmodo ſit intranſmutabile pōt conſeruare aliquod corruptibile ꝑ tēpus infinitum. Et cum dicit̄ ꝙ quāto aliqua virtus diutius conſeruat aliquod corruptibile ꝛc. Dico ꝙ hoc eſt verum in virtutibus mālibus que in agēdo repatiunt̄ ꝛ debilitantur. In imālibus autē non habet locū. ꝛ huiuſmodi ſunt motores corporū celeſtiū. quare ꝛc. ¶ Aliter poſſet dici diſtinguēdo de corruptibili. Uno enim modo aliquid eſt corruptibile: ita ꝙ aliquādo corrumpet̄ totum ſimul: vt iſta inferiora corpora miſta. Alio modo aliquid eſt corruptibile ſm ſuas partes ſucceſſiue: ꝛ nō ꝙ ſimul totum aliquādo corrumpet̄. modo verum eſt ꝙ illud quod eſt corruptibile pͥmo modo nō poſſet conſeruari in eſſe vnū numero: niſi per vigorē infinitum: ſed illud qꝺ eſt corruptibile ſcꝺo modo bene conſeruat̄ in eſſe ſine vigore infinito ſimplr̄. nūc autē motus celi non eſt corruptibilis pͥmo modo. ſ. ꝙ totus ſimul aliquādo ꝯficiat: ſed ſcꝺo modo. i. ſm ei⁹ partes ſucceſſiue. Et ſic intelligēdum eſt dictum Cōmē. ꝙ motus celi eſt corruptibilis cum habeat contrarium. ſ. quietē. Uerum eſt ſm partes eius ſibiinuicem ſuccedentes. Cū enī celū mouet̄ ſm vnam circulationem caret alia que ſequet̄ ꝛ eſt aptum ad aliam: ꝛ ſic quodāmodo quieſcit. Et propter iſtam corruptibilitatē ſuaꝫ neceſſe eſt ſi debet perpetuari vnus ꝛ continuus ꝙ ſit aliquod agens perpetuū vnum numero a quo perpetuet̄: ſed nō ſic eſt de corpore celeſti. Nō enim eſt aliquod ſubiectum quod non ſit in potentia ad eſſe ſubale celi vel alicuius partis eius ꝛ careat illo eē vel ꝙ ꝑus fuerit in potentia ad aliquod eſſe ſubſtantiale celi vel partis eius. ꝛ ideo nō indiget aliquo actiuo cōſeruāte ipſum ne deficiat per corruptionem ad quā eſt in potentia. Et forte pͥor ſolutio eſt melior. ¶ Ad aliā nego ꝯñtiam. nō enim eſt neceſſe eſſe intelligentiam appropriatam pͥmo mobili pro tanto: quia pͥmum pͥncipium ſit vigoris infiniti: ſed pro tanto: quia de ſe eſt infinite virtutis ſm durationem: ita ꝙ eſt pͥma cauſa infinitatis mot⁹. Unde ſi imediate ageret motum pͥmi mobilis oporteret ꝙ moueret ipſum in nō tēpore: vt declaratum fuit prius. ¶ Ad aliam nego conſequentiam. ꝛ cum probatur: quia vigor pͥmi ꝛ eius duratio ſunt idem. Uerum eſt ſi haberet ꝑprie vigorem: ſed non eſt ita vt dictum eſt in queſtione. Uel dicat̄ ꝙ ꝛ ſi habeat vigorem aliquē bene eſt infinitus ſm vigorem: eo modo quo eſt infinit⁹ ſm durationem. Eſt autem infinitus ſm durationem ſic ꝙ eius duratio nō habeat pͥmum nec habuit pͥn^m: nec habebit terminū durationis. Et ſimiliter vigor eius eo modo quo vigorem habet eſt īfinit⁹: ſic ꝙ nō habet initium durationis: nec habebit terminum durationis: ſed nō eſt īfinit⁹ intēſiue: ſic. ſ. ꝙ poſſit agere velocitatem infinitam: vt prius dictum eſt. ſicut igit̄ duratio pͥmi eſt infinita per priuationem terminorum durationis: ſic etiam vigor eius eſt infinit⁹ per ꝑuationem terminorum durationis: ſed nō ſequit̄ ꝙ ſit infinitus in qualitate actionis modo prius dicto. Et ſic diceret Ari. ꝛ Cōmē. vt mihi videt̄. ¶ Sed ſm fidem ꝛ veritatem dico ꝙ primum principium qꝺ eſt deus: ſiue moueat imediate actiue: ſiue nō eſt infiniti vigoris ſimplr̄. Et hoc non probo aliqua rōne: quia neq̄ ſcio neq̄ puto poſſibile ſm principia naturalia: ſed ſola fide ſic aſſero ꝛ ſimpliciter ꝯfiteor. ¶ Rationes autem in contrarium ſoluuntur ꝓpter hoc ꝙ pͥmum mouens eſt mouens per intellectum ꝛ voluntatem ꝛ non de neceſſitate nature: imo etiam poſſet non mouere ꝛ ideo non oportet ꝙ moueat quātum mouere poteſt: ꝛ quia ſubiectum ſcilicet mobile non eſt poſſibile recipere illud quod ipſe deus de ſe poſſet facere ſcilꝫ velocitatem infinitam.

Primū pͥn^m eſt infiniti vigoris ſꝫ fidem.

Alia ꝛ°

Corruptibile eſt aliqd duplr̄

Queſtio. xxiij

Conſequenter querit̄. Utrum pͥmū pͥncipiū mot⁹ ſit vnum ſolum. ¶ Arguit̄ ꝙ non: quia ſi eſſet vnum ſolum hoc pꝫberet. cōuinci ex vnitate pͥmi mot⁹: quia nō videtur aliud medium ſufficiens ad hoc ꝓbandū. Sed per vnitatem pͥmi mot⁹ nō conuincit̄ pͥmū mouēs eſſe vnū: quia motus ꝓiectionis eſt vn⁹ numero cum ſit continuus. ꝛ tamē eſt a diuerſis motoribus. ſ. a diuerſis partib⁹ medij in quib⁹ mouet̄ ꝓiectum. Q2 autē motus ꝓiectionis ſit continuus, patet: quia eſt vnius mobilis numero: vt lapidis aut aliquid huiuſmodi. ꝛ eſt ad terminū vnum numero. ſ. ad vnum vbi in quo ceſſat cum ad ipſum peruenerit ꝛ eſt in tempore vno non intercepto quiete media. Cum. n. lapis aut ſagitta ꝓijcitur nulla quies media intercipitur inter partes illi⁹ motus: vt manifeſtum eſt ad ſenſum. eſt ergo continu⁹: ꝛ per conſequēs vnus numero. ꝛ tamē eſt a diuerſis mouentibus: vt etiam vult Ariſto. ergo ꝛc. ¶ Item ſi pͥmum mouens qꝺ eſt pͥmum pͥncipiū eſſet vnum ſolum: tunc mala non eſſent cauſata ab aliquo pͥmo pͥncipio: quod videt̄ impoſſi: ꝙ ſi nō eſſent

A

cauſata ab aliquo primo pncipio:tunc non eſſent ab ali quo ſcdo pncipio:cum ſcdm ꝓſupponat pmū ⁊ poſterius ꝓſupponat prius. Et probatur conſequentia:qꝛ conſtat qḋ eſt aliquod primū principiū bonorum:⁊ illud non po teſt eſſe principiū malorum:qꝛ ipſe deus qui eſt primum principium bonorum eſt totaliter optimū eorum que in natura:vt vult Ariſto. in prohemio metaphy. ⁊ ab ipſo dependet celum ⁊ tota natura. ergo illud principium nō poteſt eſſe principium malorum ⁊ ſic mala non erunt ab aliquo primo principio nec per conſequens ab aliq̄ poſte riori principio:⁊ ſic a nullo principio. qḋ ē abſurdū ⁊ im poſſibile. quare ⁊c. ¶ Item potētia pura non eſt una ſꝫ plures. ergo actus purus eſt plures. Et patet conſequen tia:quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum ⁊ reli quū potentia autem [illegible] actus purus ſunt oppoſita, ⁊ ſic patet conſequen[illegible]tur antecedens:qꝛ ma teria prima eſt ens pure po[illegible]tia. primo phyſi. ⁊ 7° me taphy. Et ſimiliter intellectus poſſibilis eſt ens pure po tentia cum nullam habeat naturam:niſi ꝙ poſſibilis eſt vocatus tertio de anima. ergo purus actus non eſt vnus ſed plures. Sed purus actus nō eſt niſi principiū primū: qꝛ nulla forma eſt liberata a potētia omnino:niſi prima ſm Cōmē. in 3° de aīa. ergo primū principiū nō ē vnum ſolū.

Cōm. 5. ¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſ. hic ⁊ i 12° me taphy. vbi dicit. vnus ergo priceps.

ē B⁹ **Dicendum** breviter qḋ ipſum primū principium quod eſt primum mouens ſm finem non eſt niſi vnum. quod probo primo ratione communi:qꝛ qḋ ſm ſuperabundantiam dicit vni ſoli conuenit:vt ac cipit Ari. in. 8. Ethico. Sed primum dicitur ſm ſupabū dantiā. quare ⁊c. ¶ Item ſi eſſent plura prima principia:aut eſſent equaliter perfecta:aut vnum eſſet perfectius ⁊ nobilius alio. nō primo modo:qꝛ tunc vnum illorū ſu perflueret in entibus:cum per vnum illorum poſſet fieri omne quod per alterū fieret niſi ponerentur eque perfe cta ⁊ nobilia. Et iterū ſic ponēdo ſequit ꝙ eſſent eiuſdē ſpeciei ⁊ numero diuerſa. Nam ſicut equale ſm quātita tem eſt idem ſm quātitatem:ſic equale ſm perfectionē eſt idem ſm perfectionem. ſpecies autē ⁊ perfectio idem ſunt. Unde que ſunt equalia ſm perfectionē neceſſario ſunt eadem ſm ſpeciē:⁊ ſic pncipia pma eſſent plura nu mero ⁊ ſpecie eadem, ⁊ talia habent materiam vt ſunt in materia:vt patet in primo celi. ⁊ ex 7° metaphyſi. ꝙ repu gnat pmo pncipio. vt patet ex iſto 8° ⁊ 12° metaphy. Nec eſt dicendū ꝙ vnū illorum ſit perfectius ⁊ dignius alio: qꝛ tunc vnum illorum. ſ. nobilius eſſet prius alio ⁊ ſic al terum eſſet poſterius:⁊ ſic nō eſſet pmū ſimpliciter:⁊ ſic eſſet pmum ⁊ non pmū:qḋ eſt impoſſibile.

Equale ſꝫ perfectionem eſt idem ſꝫ perfectionem.

Alia rō ¶ Hoc etiā ꝓbat ratione ſumpta ex vnitate motus primi. Cum enī motus primus ſit vnus ſimpliciter ⁊ continuus oportet ꝙ ſit ab vno motore propinquo ſufficiente. nō enim po teſt eſſe a pluribus motoribus diuerſis numero ⁊ conue nientibus ſpecie:ſicut tractus nauis a pluribus hoībus: qꝛ talis multitudo repugnat rebus imaterialib⁹ ſm phi loſophiā:nec eſt imediate a pluribus motoribus ſm ſpe ciē:qꝛ a diuerſis motoribus ſm ſpeciē imediate mouen tibus deberent eſſe plures motus celi. relinquit ergo ꝙ eſt ab vno motore imediate agente ipſum:⁊ multo forti us ab vno vltimo fine. Primum autem principium eſt vl timus finis aſcēdendo in conſideratione mouētium: quia magis poſſunt eſſe multe cauſe propinque eiuſdē cauſa ti q̄ꝫ remote:vt patet inducendo. quare ⁊c.

C **Ad primam** rationem poteſt negari maior:⁊ quia vnitas primi principij poteſt conuin ci alia via q̄ꝫ per vnitatē motus:vt iam pꝫ ex dictis. Uel dicendū ꝙ imo ꝑ vnitatē motus concludit vnitas primi pncipij modo ꝑdicto. Et cū dicitur ꝙ vn⁹ motus poteſt eſſe a plurib⁹ motoribus:vt patet in motu proiectionis. Pōt dici ꝙ motus dicit dupliciter vnus quantum ſpectat ad ꝓpoſitū. Uno modo ſm ſubiectum, alio modo ſm diſpo ſitionē ⁊ proprietatē:modo motus proiecti bene eſt vn⁹ ſm ſubſtantiā:vt probatū eſt. ſed nō eſt vnus ſm diſpoſi tionē:qꝛ nō ē regularis ⁊ vniformis:ſed eſt velocior in vna parte q̄ꝫ in alia:vt manifeſtū eſt ad ſenſum. Et dicit in 2° celi. Motus autē pmus eſt penitus vnus. ſ. ſm eſſen tiam ⁊ ſm diſpoſitionem:qꝛ omnino regularis ⁊ vnifor mis. ⁊ ideo oportet ꝙ ſit ab vno motore. ¶ Ad aliud di co ꝙ mala non dependent a pncipio primo bonorū niſi per accidēs ⁊ non ꝑ ſe inquantū mala ſunt: ſed pueniūt in rebus naturalibus ex neceſſitate materie q̄ eſt cauſa omis irregularitatis contingentis in iſtis inferioribus re bus naturalibus:vt dicit Alexan. ſuper ſcdm meteororum. Mala autē in opibus humanis procedunt ex corruptio ne appetitus qui aduerſatur ⁊ obuiat rationi:vt Ariſto. dicit in pmo Ethicē. ab ipſo autē pncipio pmo nō cauſan tur mala vt mala ſunt per ſe ⁊ directe:qꝛ ipſum eſt tota liter optimū eorū q̄ in nā. Cui ſit honor laus virtus pote ſtas ⁊ victoria per infinita ⁊ eterna ſecula ſeculorū. Amē.

mala vn de pue niant.

¶ Queſtiones Joānis de Janduno preclari philoſophi et ſummi Auerroiſte ſuper octo libros Ariſtotelis de phyſica auſcultatiōe Per V. P. fratrē Joannē Romberch Kyr ſpenſem recognite:a mendis ⁊ erroribus emaculate:expolite:⁊ in hanc preclarā formā reſtitute hic perfectam habent periodum.

Elia Dèlito
v. Treve

¶ Philoſophi acutiſſimi Helie Hebrei cretẽſis de primo motore: vtrũ imediate primuz mobile moueat: ſingularis queſtio hic non inutiliter ſubnectitur

Sicut dr̃ a Pħo 4° Ethicorũ. tractatu 2° qui de magnitudine ſermonẽ faciens. Puſillanim⁹ þuans ſe bonis ſibi dignis opponitur magis magnanimitati que eſt qd bonum q̃z ſupbie q̃ eſt q̃ſi q̃dã ſtultitia. magis eni p ſupbiã quis ſe dignificat q̃z ſit dign⁹. Puſillanim⁹ vo ſe laudabilib⁹ opſbus ⁊ rerũ ſpeculabiliũ vitatis inuẽtione þuatũ reddit. Optimũ itaq̧ imo oibus reb⁹ anteponẽdũ arbitror: vtqoiſq̧ verã rerũ cognitionez: maxime vo difficiliuz diuinarũq̧ indagari pro viribus annitat: rõ̃z ius id forte ſupbie aſcribẽdũ nonnullis videret: neq̧ enim adeo dandũ eſt vitio ſige ſupbus quãtũ ſi puſillanim⁹ efficiat. Humanũ enim eſt ⁊ nãle homini q̃rẽ reruz cognitionez quantũ poſe eſt. vnde pater oium pħoꝝ ⁊ maxim⁹ inq̃ſitor phyſice vitatis Ariſtoteles: imo inuentor ⁊ ei⁹ imitatorꝫ Cõmẽtator fideliſſim⁹ Auerrois mirabilis pħus 17° de aialibus. loquẽdo de opib⁹ dicunt. Coueniens eſt homini ⁊ nãle iueſtigare valde de reb⁹ in quib⁹ poſſ eſt molta inquiſitio. ⁊ hoc vel ſm diſpõnẽ rei vel ſm cõſiderãtis poſſe: ⁊ ſi id qḋ inuenit nõ ſit demõſtratiuũ: erit initiũ vel vis poſteriorib⁹. ſi autẽ demõſtratio ſit impoſſibilis tũc vtilius humane cognitionis in tali gñe eſt tale genus cognitionis: ⁊ maxime de reb⁹ arduis ⁊ diuinis: quaruz cognitio etſi ſit pauca delectabilior eſt ⁊ nobilior multa cognitione aliarũ: vt dicunt in fine. 11. ⁊ in alijs locis. vt dicebam⁹ his dieb⁹ cũ doctorib⁹ digniſſimis nobilibus dño Antonio Picimano ⁊ ⁊ dño Dñico Grimani. plena tamẽ cognitio diuinoꝝ ,pphẽrũ eſt ⁊ alioꝝ taliũ qui de fide tractãt quib⁹ maxime credẽdum eſt. pħoꝝ autez via alia eſt. ipſoꝝ eni eſt res cognoſcẽ p rõnẽ demõſtratioam vel vt poſe eſt volentes ſine rõne rõnes cõformes eſſe rebus: nõ vt melãcholici credẽtes vidẽ diuina ⁊ mirabilia vt quoſdã vidi. tales eni Galeno ⁊ medicis ſunt dimittẽdi. ego autẽ pro nũc vt imitãs pħos loquor in eorum doctrinas: ⁊ ſi in ,pbuſdã alit dõmiſit. Quare mihi viſum eſt ea circa has qõnes aggregare: q̃ peripateticorum principijs cõgrua viderent. Mouit me inſup nobilitas magnifici ⁊ gñoſi doctoris digniſſimi dñi Hieronymi Donati filij magnifici ⁊ illuſtris militis Patritij Veneti dñi Antonij qui oliz in hoc ſtudio Patauino queſtionẽ hãc publice optime diſſeruit: cuius quidem mandato queſtiones has compilare volui. Vale.

¶ Queſtio Helie Hebrei Cretenſis. De primo motore.

Ueritur queſtio difficilior qua multi dubitauerunt ⁊ opiones in ea diuerſe ſunt inuẽte. Cõſiſtit. n. in p̃ oium reꝝ pn°. Et eſt an oium rerũ p̃m pn̄m qḋ ẽ deus glioſus mouet p̃m celũ ſz efficiẽs ⁊ ſm finẽ: ſic inuenit̃ h̃ i reliqs motorib⁹ cum corporib⁹ celeſtib⁹ aliq̃ mõe vel ſit mouens tantum ſecunduz finez: ⁊ ita quod ſit alius motor appropriatus preter deum mouens p̃mũ mobile. Et hec q̃ſtio eſt valde difficilis ⁊ nobilis. Difficilis q̃dẽ pp diuerſas opiones in ipa reptas intm̃ q̧ doꝭ q̃ſi pħi ⁊ maiores eoꝝ in ipſa diuerſificati ſunt vel ſm diuerſitatẽ in opione: vel ſm diuerſitatẽ in vbis met q̃run dã: ita q̧ aliqñ vr̃ ex vbis eoꝝ q̧ non eſt ali⁹ motor p̃ corpori p̃ter p̃°° cãm. Aliqñ aũt vr̃ oppo͂ͫ ⁊ ⁊ nõ ſolũ pp coꝝ vba diuerſa i hac diffic͂ᵗᵉ repta. Verũ etiã pp fundamẽta ſup q̃ ſunt i hac ſcia ſuſtẽtati. Et idcirco latinoꝝ maiores iſeq̃ntes pncipẽ poſteriorũ Cõmẽtatorẽ Auerroim ſimplr̃ dixerũt q̧ de⁹ nõ mouet p̃ͫ corpus: ⁊ dicũt q̧ hec eſt ei⁹ opio ſuis pncipijs ꝫueniẽs. ¶ Preterea. Diffic͂ᵗᵃˢ videri põt i hac qõne cũ ſit de p̃ pn°. vt 2° meta. dicit Pħs. Diſpõ. n. itell's i aia apõ illõ qḋ eſt nã valde manifeſtũ ſilis ẽ diſpõni ocoloꝝ veſpertilõis apud lucẽ ſolis. vbi dic̃ Cõmẽ. q̧ h̃ non oñdit res abſtractas intelligẽ eſſe ipoſſ nobis: ſed difficile: ⁊ ẽt pp paucitatẽ ,ppõnũ repturũ in iſtis qõnib⁹ difficilib⁹. Nobilis aũt q̃ eſt d̃ ente nobiliſſimo: ac ẽt declaratiõis modus ſm nãm ſubti artis huius erit ſufficiẽs q̃ſi p ,ppõnes p̃mas in hac ſcias ſtatim concedendas ab hoie hñ diſpoſito nõ nihil de rerũ nã ſciẽte: cum ſciuerit q̧ demõſtratiões in oi ſcia debẽt eſſe ꝫueniẽtes nãe ſubiecti illi⁹ ſciẽtie: ⁊ eo mõ quo in illa ſcientia ꝫſideraſ vt hñ declarat Pħus p̃ Ethic̃. Et iõ viſum eſt mihi ponẽ rõnes ad vtranq̧ partẽ. Nam iſte modus eſt vtilis. Et idcirco Pħus in multis locis ponit rõnes ,pbabiles ad vtrãq̧ partẽ. Nã cũ fuerit inuẽta veritas apperebit ſolotio illarum rationum ſicut eſt de natura demõſtrationis. Et q̃ etiam in illis rõnibus eſt aliqd vitatis: ſicut dicit Cõmẽtator.

Primo igitur argr̃ ad partẽ negatiuã rõnibus multis acceptis ex vbis Auerrois ⁊ alioꝝ. Ipſe eni in ſuo ſumma ſcie diuine. particula 4° verſus finẽ hãc difficultatẽ p̃cipue ꝫſiderãs ponit hec vba. Iam declaratũ eſt ex ſmone p̃dicto qḋ nobilior horũ motorũ eſt motor celi ſtellati. Et q̧ iſte eſt cã aliorum motorũ. Et h̃ eſt qḋ iam eſt declaratũ ex illo ſermõe. Sz cũ nos ꝫſideroerim⁹ ,ppetates p̃mi. ſ. q̧ eſt vn⁹ ſimplex nõ itelligẽs de ſua eẽntia aliquã multitudinez ⁊ int actionẽ hui⁹ motoris non cõueniũt huic iſte ,ppetates: vult dicẽ q̧ p̃mũ ſimplr̃ itelligit de ſua eẽntia rẽ exiſtentẽ in ſua eẽntia nõ in alio. Nã ipſe intelligit ſuã eſſentiã tm̃ ſine relatione ⁊ ſua eẽntia nõ eſt cãtata: ⁊ in eo nõ eſt multitudo: nec pp varietatẽ itell's ⁊ itellecti: neq̧ multitudo intellectorum vt dicit Cõmẽtator cõmẽto 51°. 12. metaphy. Sz alij motores vel intelligẽtie intelligũt ſuã eſſentiaz quam hñt a p̃. Et hoc mõ intelligũt rẽ que eſt p̃ter ſuã eſſentiã aliq̃ mõ: q̃z q̃z illud qḋ itelligũt de p̃mo eſt ſua eſſentia ſic declarabit̃. Et ideo in eis repit̃ multitudo aliq̃ mõ: ⁊ relatio q̃uis itelligẽs itellect⁹ ⁊ intellm̃ in ipſis abſtractis ſunt vnuz ſicut declarabit̃. Iſte tñ modus declarationis nõ eſt oino ꝫueniẽs poſitioni: ſed vitati vt appebit. Poſtea aũt dat ipſe cãm in multitudine reptam in q̃lib; motore mõ ꝫueniẽti põni. Et dicit q̧ iſte motor de neceſſitate ab ipſo ꝫuenit magis q̃z vna forma. Nã ipſe dat formã celo ſtellato ⁊ eſſe motoris mouẽs celũ qḋ eſt poſt ipſuz ⁊ ab vno ſimplici inquãtũ ſimplici tm̃ vnũ ,puenit. Quõ g̃ ꝫuenit ab ipſo multitudo diuerſarũ rerũ q̃ diuerſificãtur in dignitate: nam motor de neceſſitate eſt nobilior q̃z forma celi: ⁊ eſſentia ex qua iſta duo ſequunt̃, hz ptes q̃ſdã nobiliores: ⁊ q̃ſdã vo min⁹ nobiles. Vult dicẽ q̧ ꝓueniũt aut ſequunt̃ ab ipſo due res diſtincte ſm dignitatẽ ⁊ agẽs agit ſimile eẽntie eius de neceſſitate illud agẽs nõ erit oino vnũ: ſed ꝫtinet in ſeipſo partes diſſimiles. Et cũ fuerit talis diſpoſitio hui⁹ eſſentie. ſ. motoris celi ſtellati de necitate erit cauſatũ hñs cãm que eſt cã ſui eſſe. Et illud pn̄ͫ eſt illud cui ꝫueniũt ille ,ppietates ⁊ ei equipollẽtes ⁊ h̃ eſt de⁹ glioſus. Nã ponẽ aliud pn̄ͫ p̃us iſto de ne-

ceſſitate eſt ſuperfluū ꝛ in nā nō eſt ſuperfluū: ſed qualis eſt ordo iſtorū principiorū ad hoc pmo vr eſſe magis ꝯueniēs qđ magis ꝓpinquū ipſi ſit itellm magis ſimplex ꝛ magis nobile. Et qꝛ nō īuenit hic motor nobilior motore toti⁹ ſequit de neceſſitate ꝙ ipſe ſit pōa res ordinata vel ꝓducta ab ipſo. ſ. pmo pn°. vr ergo ꝙ ꝓpria ſua opinio eſt hec ꝛ componat ſermo eius ſic. ab vno ſimplici ſm ꝙ ē vnū ſimplex non ꝯuenit ab ipſo multitudo: ſed p̄m ſimplr eſt vnū ſimplr. g° a pmo nō ꝯuenit multitudo. Et cum ꝯiungat huic ꝯcluſioni ꝙ a primo motore ordinat vel ꝯuenit multitudo. ſequit ꝙ pmus motor nō eſt primus ſimplr. Propoſitio aūt dicēs ꝙ ab vno inquātum vnū non ꝯuenit ab ipſo multitudo niſi vnū tm̄: declarata eſt ꝑfecte a Cōmētatore in lib. deſtructio deſtructionū quē cōpoſuit ꝯtra Algaçel. Et aliqs earum rōnū dicā. Dicit enim ibidē. ſi fuiſſet poſſe ex vna eēntia multas actiones ꝯuenire, fuiſſet poſſe aliqd fieri ſine efficiēte. nam ens ab ente producit: nō a nō ente. Et ideo ipoſſe eſt pvatū ex ſe ꝓduci. ꝛ cū efficiēs aliqd agit ꝛ extrahit illud de pōa ad actum: ꝛ extrahit illud efficiēs ſm qđ eſt in actu: erit de nečitate modus rei acte ſm modū efficiētis extrahētis illud a priuatione in eſſe. Nam ſi qđlʒ actū fieret ex quolʒ efficiēte. non autē determinato fuiſſet poſſibile res exire in actuʒ de ſe nō ꝓpter efficiēs ꝓducēs ipſas: ꝛ ſi multe ſpēs extrahunt de pōa in actuʒ ab vno efficiēte: de nečitate opʒ eſſe in ipſo aliqd qđ ſit ꝓportiōale ipſis ſpēb⁹. Nam ſi in agēte non fuiſſet niſi vn⁹ modus ex ipſis reliq modi q extrahunt extraherētur de ſe ſine efficiēte. ¶ Sed tunc ibidē ipſe dubitat ꝯtra hāc rōnē dicēs: forte aliqs diceret ꝙ cōditio agētis eſt eē in actu abſolute tm̄ nō eſſe ſm actuʒ determinatū. Et rn̄dēs huic dicit ꝙ ſi hoc eēt: ita qđlibet ꝓduceret p qđlibet efficiēs non determinatū a determinato. Et ſic entia ꝯfūderent. ¶ Preterea Eſſe abſolute .i. vle magis ē ꝓpinquū pvatiōi qꝫ eē. Et iō negant ens vle ꝛ colorē vlem dicētes ineſſe intētionū vult dicē. vt puto qꝛ oē ens in actu eſt vnuʒ numero determinatū: ſicut declaratū eſt in 7° meta. ꝛ in multis alijs locis. Et dič ꝙ vīficātes intētiōes dicunt ipſas neqꝫ eſſe neqꝫ non eē. Uult dicē ꝙ vlia que ſiunt ab itellectu aliq̄ mō nō ſunt in actu extra aīam: nec ſimplr pvata: qꝛ tunc vle eſſet figmētum: ſed ſunt extra aīam in pōa. ¶ Preterea dič ꝙ ſi ſufficeret efficiēti eē ens abſolute tm̄ itētiōes fuiſſent cauſe reruʒ. Declarat hec ꝯditionalis vt puto ſic. Nā ſi ſufficeret efficiēti agē ꝓpriā ꝛ determinatā rem vel res determinatas eē tm̄ in actu: ꝛ ꝙ nō ſit habēs ꝓprietates determinatas ꝯuenientes aliquo mō rebus actus fuiſſet poſſibile ꝙ vle qđ ſit per operationē intellꝰ qđ eſt idē: vt dicit cuʒ ente abſolute tm̄ eſſet cauſa rerū exiſtētiū extra aīam. Nam poſtqꝫ agēs non indiget mō ꝓprio ꝯuenienti effectui eſſet proportio entis in pōa vlis: qđ ſit p intellm qđ eſt ideʒ cum ente abſolute ad cātū ꝓportio entis abſolute in efficiēte in quo nō eſt modus ꝯueniēs effectui. Aut ſic declarat: qꝛ ens abſolute tm̄ nō ꝓpriū ꝛ determinatū eſt intētio vt dixi: ꝛ ſic intētio ſufficeret cauſare res. ¶ Adhuc ꝓbās iſtā ꝓpōnē dicit ꝙ nos ſcimus res eſſe diuerſas ſm diffinitionē: ꝛ ꝙ qdditatē pp diuerſitatē actionū earū. ꝛ iō ſi qđlibʒ vel qlibʒ actio ꝓduceret a qlibʒ efficiēte: nō fuiſſet poſſibilis diuerſitas in qdditatib⁹ eorū. Et ſic nō eſſet diffinitio: nec qdditas neqꝫ ſciētia. Adhuc poſuit multas rōnes ad qſitum quas hic dimitto. Propoſitio aūt dicēs ꝙ pmū eſt vnum ſimplr abſolute declarata eſt ab ipſo in dicta ſua ſummare in 12° meta. ꝛ i lib. deſtructio deſtructionū. vbi loquit de ꝓprietatib⁹. De ordine autē aliarū intelligētiarū vr etiā dubiū ſicut dicit ibideʒ. ſ. in ſua ſumma. Nam ſicut dicit neceſſe eſt intelligētiā nobiliorē eſſe priorē: ſed nobilitas in iſtis inuenit aliq̄ quatuor modo rū: aut ꝓpt velocitatē motus: aut magnitudinē corporis mobilis plus circūdantis: aut propt multitudinē ſtellarū vel magnitudinē earū: vel ꝓpter multitudinē motuum ꝛ paucitatē eorū qbus pficit motus ſtelle. Nā illud qđ indiget ad motionē ſtelle plus vno motore eſt diminutum reſpectu idigētis paucioribꝰ motoribꝰ. Nam hoc nō indiget motorib⁹ ita multis pter ipſuʒ. Et dicit hic. nam ipſe credidit ꝙ ois motus determinatus nečius ad motionē ſtelle hʒ motorē determinatuʒ. vbi grā. ſi ad motionē ſaturni requirātur qnqꝫ motus hʒ quinqꝫ motores ſʒ iſtā viā. g° dicit ꝙ motor celi ſtellati eſt nobilior alijs motoribus. Nā i ipſo inuenit nobilitas omnibus modis ſupradictis. De ordine aūt aliorū motorū dicit ꝙ nō habemus ꝓpoſitiones veras vel nečias: niſi tm̄ ꝙ vr magis cōueniēs ſicut ꝯſueuerāt expoſitores in hoc loco. i. ꝙ poſt dignitatē motoris corporis ſtellati eſt motor ſaturni. Et ſilr dōʒ eſt de alijs motib⁹. i. ꝙ ordo eorū in nobilitate eſt ſm ordinē celorū vnū poſt aliud vel ſub aliud vt declaratuʒ eſt in aſtronomia. ꝛ dat cauſam pp quā dicit nō hēre ꝓpoſitiones in hoc nečias. Nam ſm ꝓprietates qs diximꝰ pi⁹ attribuē dignitatē eis accidit ꝯdictio. Naʒ ſi poſuerimus dignitatē in motoribus ſm ſitum corporū eorum ꝛ eſſet poſitū ꝙ circūdās eſt magis circūdato qđ eſt ſibi q̄ſi forma ſicut declaratū eſt in loco ſuo: ꝛ poſtea cōſideraverimꝰ dignitatē ſm velocitatē multitudinē ꝛ paucitatē ꝛ magnitudinē ſtelle ꝛ paruitatē ſequit oppoſitum. Nā nos videmus celos magis inferiores eſſe velociores vt celū ſolis ꝛ lune: niſi dicat qs ꝙ hec velocitas eſt reſpectū magnitudinis vel diſtātie nō in ſe: vult dicē ꝙ hec corpora ſunt minora. Et iō pficiunt circulationes eorū tpe breuiori: ſed cū ꝯſiderāmꝰ magnitudinē ꝛ circulationē forte ſupiora ſunt velociora. Et iō non valʒ hec conſequentia. ſunt velociora. g° pficiunt circulationes eorū vel reuolutiones tpe minori: nec hec pficiunt circulatiōes tpe minori. g° ſunt velociores. Poſtea autē dicit ꝙ hoc vr a diſpoſitione ſolis. Nā ipſe eſt maior ꝛ hʒ pauciores mot⁹ hoīb⁹. Dicit etiā ꝙ poſſumꝰ opinari ꝙ mouēs ſolē ordinatur a motore celi ſtellati: ꝛ poſtea ordinatur vel ꝓducit a motore ſolis motor ſaturni. Et ſic ſm iſtū ordinē vſqꝫ ad motorē lune. Et dat ſignū ſup h̄ illud qđ ſemp vr de motu ſtellarū in cōparatiōe ad ſolē ꝛ a ꝯſeruatiōe eorū ppetua in velocitate ꝛ tarditate ſm diſtātias determinatas eorū: ꝛ maxie ven⁹ ꝛ mercurius. nā mot⁹ iſtorū duorū celorū ſūt eq̄les motui ſolis. Luna etiā vr qđ ꝓcedit eq̄lr apud cōiunctionē ꝛ oppōnē ꝛ apud q̄draturas. Et iō vr qđ motor ſolis eſt nobilior: ꝛ reliq celi pter pmū q̄ſi ſuūt ſolis ꝛ ſequit eū, ſicut diximꝰ. Et iō dicit vlr qđ nō habemꝰ demrationē de hoc: ꝛ ſimilē ſniam poſuit i 12° meta. com. 44. Deīde adducit difficultates accītes in hac mā ꝛ ſolutiōes earū. Primū eſt qđ ſm iſtū ordinē ꝯueniet a motore ſaturni. nō g° aīa corpis eius. i. ſua ſubā ꝛ motor celi qui eſt poſt ipm ꝛ mot⁹ corpis ei⁹ pficit p plus qꝫ vnum motorē: ꝛ illud qđ ordinat ab ipſo eſt plus qꝫ vn⁹ motor: imo ſm h̄ ſunt ſex: ꝛ vnus mot⁹ motor corpis exiſtis poſt ipm ꝛ quiqꝫ qb⁹ pficitur mot⁹ ſaturni. Sʒ ſʒ illud qđ pceſſit vr nečium ꝙ nō debēt ordinari ab iſto motore niſi tres res. Nā ipſe eſt in 3° gradu. Et eſt nečium ꝙ multitudo iuēta in actiōe ei⁹ ſeqtur multitudinē exiſtē in ſubā eius ſicut ex vna eēntia ꝯuenit vna actio tm̄. Et ad hanc rn̄dēt qđ h̄ ſeqret ſi poſuerimꝰ res ordiatas ab iſto 3° motore vniformit ꝛ ſm vnū modū ab ipſo. Sʒ nos dicimꝰ ꝙ a motore ſaturni ordināt pmarie ꝛ pncipalr tria: vnū eorum eſt motor celi exiſtētis poſt ipſuʒ ꝛ aīa celi ꝛ vn⁹ motorū quib⁹ indiget ad motum illi⁹ ſtelle. Et poſtea ordinant vel ꝓcedunt ab iſto motore tres reliqui motores ordinate. i. ſcōs a pō ꝛ terti⁹ a 2°. Scōa difficultas eſt ꝙ ſe-

q̄ret

q̄ret ſm h̄ ꝙ motores ſolis ⁊ lune ſunt multi ſꝫ multitu dinē inuētam in ſuba eorum duorum cum ſit iſtis princi pijs multitudo exiſtēs in ſuba eoꝝ ⁊ hēbit luna .v̓. gra. nouē motus ⁊ ſol ſi poſuerimꝰ ipſum ſup lunaꝫ ⁊ ſub venerē ⁊ mercuriuꝫ ſm diuerſitatē q̄ eſt in hoc int̄ aſtro nomos. Et huic r̄ndet ꝙ ſm hanc opinionē eſt neccīuꝫ ꝙ multitudo ordinata a q̄libꝫ eoꝝ eſt ſm multitudinē ſm quā diuidiť hec eēntia nō plures ⁊ iō ab vno ordinať vnū nō duo. Et impoſſibile ē vt illud cuius eſſentia diuidiť in duo ꝓuenire ab ipſo tria: nō tamē eſt neccīum ꝙ illud qꝺ ꝓuenit ab eſſentia multiplici ſit ſm nūm ſm quē diuidi tur illa eſſentia: ⁊ dat cauſam in hoc. Nam nō eſt poſſibi le ſicut poſtea declarabiť ꝙ aliquod iſtoꝝ pͥncipioꝝ ſit ſine actione. Sꝫ ꝙ actiones cuiuſlibet eoꝝ ſint ſm nūꝫ ſm quem diuidiť eſſentia illiꝰ nō eſt neccīū. Et cā huiꝰ eſt ꝙ illud qꝺ eſt ex eis magis nobile: q̄rū eſſentia diuiditur vel multiplicať actiones eiꝰ ſunt nūate ꝑ ſe. Illud aūt qꝺ eſt minꝰ nobile actiones eiꝰ ſunt pauciores multitudine exiſtēte in eſſentia eius. ⁊ vl̄r nō ſequiť ex hoc quod dici mus: ex vno nō ſit niſi vnū: ꝙ ab illo cuiꝰ ſuba diuidiť in duo ꝓueniāt duo. In lͦ aūt deſtructio deſtructionū quaꝫ cōpoſuit ꝯ Algaçel ponit talē difficultatē de mēte ipſius Algaçel cōtra hāc poſitionē. dicit enim ſic. ꝙ hec videnť fabuloſe dicta ⁊ phātaſtice. Nā ⁊ ſi cōceſſerimꝰ iſtas ſup poſitiones q̄uō tūc v̓ificabiť dictuꝫ eoꝝ. ſ. ꝙ pͥmū cauſa toꝝ q2 eſt poſſe in ſe ꝓuenit ab ipſo ſubſtātia celi ſupͥmi: ⁊ ſm ꝙ intelligit ſe prouenit ab ipſo aīa celi: ⁊ ſm ꝙ itelli git ſuā cām ꝓuenit ab ipſo alia intelligētia: ⁊ q̄uō differt iſte ſermo a ſmone dicēte cuꝫ fuerit homo poſſibilis ex ſe in telligēs ſe ⁊ ſuā cām ꝓuenit ab ipſo ſm ꝙ eſt poſſe celū. Et ſm ꝙ intelligit ſe ⁊ ſuā cauſam due alie res. Nam eē poſſibile ex ſe non diuerſificať ꝓꝑ diuerſitatē ſube poſſi bilis fuerit homo vel intelligētia vel celū: ⁊ tunc q̄rit que eſt habitudo int̄ eſſe poſſibile ex ſe ⁊ ꝓuenire celum ab ipſo ⁊ multum deridet hanc poſitionē. Dixit autē ſm ꝙ eſt poſſibile ꝓuenire ab ipſo celum: ⁊ ſm ꝙ itelligit ſe ꝓ uenire ab ipſo anima celi: q2 ipſe credidit ꝙ anima celi eſt alia a motore ſeparato ⁊ a corpore ſm opinionē Aui cē. Auerrois aūt ponit tm̄ motorē ⁊ corpus ſimplex: iō diuerſificanť in exēplis ipſorum. Cui r̄ndet Auer. ibidēꝫ dicēs. q̄uis hec opinio nō conueniat principijs phyſico rū: tamē inconueniēs quod adducē voluit Algaçel nō ſe quiť. Nam exēplum eius de homine fuiſſet verum ſi po nereť homo poſſibilis ex ſe neccīus ab alio intelligēs ſe ⁊ ſuam cauſam ꝓducēs entia ſm ſuam eſſentiam ⁊ ſm ſuā cognitionē: ſicut poſitum eſt totum hoc in ſecunda cauſa apud hāc opinionē. Nam cū fuerit ſic poſitum ſequiť ꝙ ꝓcedunt ab iſto hoīe due res: vna earuꝫ ſm ꝙ cognoſcit ſe: altera ſm ꝙ cognoſcit ſuū efficiēs. Naꝫ poſitus eſt ef ficiēs ſm cognitionē ⁊ non eſt remotum etiaꝫ dicē ſi po nereť efficiēs ſm ſuam ſubſtantiam ꝙ illud qꝺ prouenit ab ipſo eſt ſꝫ ꝙ eſt poſſibilis ex ſe aliud ab illo quod pro uenit ab ipſo ſm ꝙ eſt neccīus: ⁊ ex quo he due itētiones in ueniunť in ſua eſſentia vel in ſua ſubſtātia. Et dicit vl̄r qꝺ nō differt hoc a ſmone dicēte ſi ponereť homo i quo ſint oēs proprietates exiſtētes in pͥmo prouenirēt ab illo to tus mūdus. Nam propť proprietates exiſtētes in primo iudicamꝰ mundum eſſe ab ipſo. Et in fine dicit in abbre uiatione eiꝰ ꝙ hec eſt via modernoꝝ philoſophoꝝ ara bum ſicut Alpharabij Auicē. ⁊ alioꝝ: ⁊ putat qꝺ hec eſt via Platonis ⁊ Themiſtij: ⁊ eſt fortior via ſup quā ſu ſtentati ſunt in hac opinione. Iam valde ꝓlongaui in iſta pͥma rōne que eſt poſitio Auic. ⁊ aliorum. Nam ab iſtis dictis intelligunť multa dicta Cōmētatoris q̄ poſtea ad ducētur cōtra hanc opinionē tali modo qꝺ nō poſſet q̄s errare in expoſitione illoꝝ dictorum nec extorq̄re dicta

Cōmētatoris ꝓꝑ quorūdam opiniōes. ¶ Scd̄o arguiť auc̄te Cōmētatoris 12ͨ metaph. cōmē. 41ͦ. ſoluēdo dif ficultatē Iōānis grāmatici. vbi dič. Sꝫ q̄ret aliq̄s ſi mo uetur a potētia cuius actio eſt infinita neceſſe eſt vt mo ueat ipſum nō i tēpore ſicut contingit cum fuerit exiſtēs in ea: ⁊ diſſolutio eſt qꝺ iſte motus cōponiť: vt declaratū eſt ex duobꝰ motoribꝰ: quorum vnus eſt finite motiōis: ⁊ eſt aīa exiſtēs in coꝛꝑe: alť eſt infinite motionis ⁊ eſt pōa que nō eſt in mā. Scd̄m igitur qꝺ moueť a potētia infini ta moueť in tēpore cum dicē finitatē eſt hēre ꝓportionē determinatā ad rē motam ⁊ in ſua ſubſtātia eſt eī namq̄ admodū ſuum ſubiectū eſt eī num. ſ. in neutro eorum eſt poſſibilitas in ſubſtantia: ſed eſt poſſibilitas in ſubiecto eorum ad recipiēdum motum. In eis autē nō niſi moueꝫ tur ⁊ ꝑ diuerſitatē iſtius ꝓpōnis in corporibꝰ celeſtibꝰ. ſ. que eſt int̄ corpora eorum ⁊ animas diuerſificanť in ve locitate ⁊ tarditate: ⁊ in hoc in quo ꝯueniūt q2 mouētur a potētia nō in materia habēt eternitatē motus ⁊ cōtinua tionē motus. Ex hoc modo verum eſt dicē corpus cele ſte hēre potētiam finitam. Et clarum eſt qꝺ nō eſt intētio Auer. qꝺ celum ſit compoſituꝫ ex aīa exiſtēte in ipſo ſibi inherēs aut ex materia ⁊ forma. Nam ipſe vbiq̄ꝫ valde ſolicitat iſtam opinionē deſtruē cōtra Auic. nō itelligit ḡ per iſta aīam aut motorē qui eſt in ipſo niſi motorē ap propriatuꝫ ſibi imateriali qui aliquo modo diciť anima: ⁊ diciť eſſe in corpore ſm qꝺ ē motor appropriatꝰ: ⁊ ꝓpoꝛ tionatꝰ corpori deťminato. Motor ḡ de quo dicit nō eſſe in mā eſt motor nō exiſtēs in mā etiam appropriatiue. i. nō eſt motor appropriatus alicui corpori nec exiſtens in ipſo: ⁊ hoc nō v̓ificať de motore pͥmi mobilis. Nam ipſe et ē appropriatꝰ ſuo corpori vł mobili: ꝓpterea quomō v̓ificabiť de illo pͥmo mobili hēre has duas intentiones niſi cum poſuerimꝰ aliam ſubſtātiam ꝑorē motore eius appropriato. pꝫ ḡ qꝺ eſt alius motor ꝑter motorē appro priatū pͥmi mobilis ꝑor ipſo ⁊ eſt deꝰ: ⁊ nō eſt aliqua vis ſm quaꝫ mouet niſi ſm finē. Et hec ratio eſt valde fortis difficilis expoſitionis: ⁊ maxime apud nō itelligentes pͥn cipia Cōmētatoris in ſcīa diuina intētuꝫ qꝺ ꝓꝑ hāc ratio nē abſolute dixit Ioānes de Iādonis in 8ͨ Phyſicoꝝ. ⁊ maior pars expoſitoꝝ latinoꝝ qꝺ opinio Cōmētatoris eſt qꝺ deus nō mouet corpus determinatū: ſed ē mouēs tm̄ ſm finē: ⁊ illud qꝺ fortificat iſtaꝫ eſt natura. Cōmē. i 8ͦ Phyſicoꝝ. i ſolutiōe cuiuſdā dubitatōis: vbi dicit qꝺ mo tor i corporeꝰ nō eſt finitꝰ nec īfinitꝰ. Nā nō eſt q̄ꝫtꝰ: ⁊ iſte ſunt ꝓprietates quātitatis: in q̄bus v̓bis ſunt difficulta tes. vt pꝫ ꝑ dicta expoſitoris Thome. Nam ipſe ibidem arguit cōtra Cōmētatorē dicēs: qꝺ magnitudo finita ⁊ in finita duplr̄ debētur forme ⁊ potētie motiue. Uno mō ꝑ accn̄s ſm extēſionē ſui ſubiecti vt albedo dr̄ magna ſm extēſionē ſupficiei in qua eſt. Alio modo magnitudo de beť forme ſꝫ rationē ꝓprie ꝑfectionis: ⁊ ita qꝺ albedo ꝑfe ctior ⁊ itēſior in parua quantitate diciť eē maior albedo q̄ꝫ albedo remiſſa in magno pariete. q̄uis ḡ forma non exi ſtēs i mā nō hēt magnitudinē pͥmo modo: tamē hꝫ in ſe cūdo modo: ⁊ alia plura cōtra Cōmētatorē adduč. ⁊ qꝺ vł magis difficile eſt. Nam ipſemet dič in multis locis ꝙ ꝓportiones motoꝝ diuerſificanť ſm velocitatē ⁊ tardi tatē: ⁊ dič ipſos eē finitos. vt pꝫ i v̓bis eius. 8ͨ Phyſico rū. ⁊ 12ͨ metaph. auc̄te ꝑallegata. ⁊ pͦ celi ⁊ mūdi. cōmē to 38ͨ ⁊ 39ͨ ⁊ 71ͨ. q̄ oīa nō vidētur poſſe ſolui niſi di cēdo qꝺ pͥmꝰ nō ē finitꝰ nec īfinitꝰ: q2 nō appropriať alicui corpͥ ꝑ aliquē motū deťminatū ſicut reliq̄ itelligētie nec exiſtit in corpore: ſed eſt finis tm̄. ¶ 3ͦ arguiť. ꝑter moto rē mouētē ſm amatum ⁊ intellectum: opꝫ de neceſſitate ponē motorē amantē ⁊ intelligētē: ſed pͥmum pͥnͫ qꝺ ē deꝰ mouet ſm qꝺ eſt amatum ⁊ intellꝫ. ḡ opꝫ ponē ꝑter

verum igiť quoniam plura artificia ſeruiũt artificijs eq
tandi. Sic igitur eſt intelligendum de iſtis corporibus cũ
ſuis formis a quibus mouẽtur. Et de iſtis formis adinui
cẽ poſtea ibidem dicit tñ eſſe illic intellectus ⁊ intellĩne
⁊ perfectum ⁊ perficiẽs: queadmodũ artificia pficiũť ab
inuicem i hoc ꝙ accipiunt principia ab inuicẽ ⁊ oĩa redu
cunť ad accipiẽdum omnia ſua principia ab artificio vni
uerſali continenti ea. Et ideo videmus ꝙ ſcientia magis
ꝓpria primi dei: ſcilꝫ eſt illud quod continetur ſub prima
philoſophia: ⁊ ſciẽtia propria ꝓprius que ſunt ſub eo eſt
ſimilis ſciẽtijs particularibus que ſunt ſub prima phia.
Videtur ergo ex verbis eius expſſe ꝙ non eſt hic forma
pter formas appropriatas: appareret etiam ꝙ ſi prima for
ma nõ eſſet mouẽs ⁊ haberet actionẽ ſicut reliqui moto
res quamuis ſit illa actio magis nobilis ⁊ magis vniuer
ſalis eſſet ocioſa. vꝫ etiam ꝙ ille prim⁹ motor eſt deus. ⁊
mirum eſt de latinis quomodo intelligũt iſtam qõnem.
Nam ſi poneret hic forma non appropriata mouẽs ſm
finẽ tñ: ſicut dicunt: queſtio eſt vera ⁊ nulla indiget ſolu
tione: ⁊ quomõ verificať apud eos ꝙ nõ eſt forma quaſi
finis ⁊ vniuerſalis niſi forma habens actionẽ cõmunem:
⁊ eſt motus diurnus. Et ſi velint exponere ꝙ deus eſt ha
bens illam actionẽ mediate tñ hoc eſt falſum. nam nulla
eſt poſitio ponẽs inter primũ motorem primi mobilis ⁊
deũ aliã intelligentiam: vel ſaltẽ non apparet veriſimilis
poſitio: nec motiuũ Cõmentatoris ad hoc inducit. quare
ergo mouetur hec difficultas ſi Cõmẽtator ꝯcedit hoc. ſ.
ꝙ deus eſt mouẽs mediate ſm finẽ. Et quare negat que
ſtionem: imo verum eſt ſm hoc qđ eſt quaſi finis addita
ſuper formam ꝓpriam. ¶ Preterea. Ipſe aſſimilauit hoc
pmo pncipi ⁊ arti pncipali. Et dixit ꝙ prim⁹ pñceps ha
bet actionem determinatam nobiliſſimã tamen actionẽ
⁊ ꝙ alij ponunt ſuas actiones ſeruientes ⁊ conſequẽtes
actionem primi principis: ⁊ hoc nõ verificabitur niſi de
motore appropriato motui diurno primi corporis quẽ
conſequuntur alia corpora celeſtia ⁊ motores eorum.
¶ Preterea. Ipſe ponit hãc dubitationẽ cõtra ſe: quia iã
dixit ꝙ nõ ẽ ſubſtãtia prior motore toti⁹: q̃ quilibet eoꝝ ẽ
mouẽs ſm agens ⁊ finẽ. Hec autem dubitatio ꝓbat op
poſitum: ſcilꝫ ꝙ eſt vna ⁊ addita. vnde Commentator ſol
uit iſtã. ergo ſolutio hec vult qđ nõ eſt aliqua cõmunis
preter appropriatos. hoc patet etiam ex dictis eius in il
lo cõmento ante queſtionẽ predictam: vbi dicit: etiam eſt
intelligendum ꝙ motus aliorum orbium intendunt mo
tuꝫ orbis ſtellati: ⁊ ꝙ perfectio vniuſcuiuſqꝫ mouentiuꝫ
vnumquodqꝫ eoꝝ id eſt orbium. ſ. primorũ perficiť per
primũ motorem omnium. Et ideo omnes intẽdunt hũc
motum diurnũ qui eſt primi motoris actio ⁊ principiuꝫ
aliarum actionum. Et cum huic fuerit adiunctum illud
quod dicit cõmẽto. 52. ſententia erit magis clara.

In iſta difficultate ſic procedam. primo de
clarabiť poſitio que eſt
philoſophi ⁊ ſui excellẽtiſſimi commẽtatoris: ⁊ adducaꝫ
quaſi omnia verba eorum reperta in hac difficultate: et
declarabo ea ſm poſſe meum. Secũdo ponam quaſdaꝫ
ſuppõnes ex quibus apparebit ſolutio argumentoruꝫ ⁊
difficultatum fere omniũ accidentium in iſta queſtione.
Tertio ſoluam argumẽta. ¶ Dico ergo ꝙ cõcluſio quaꝫ
tenẽt Phs ⁊ Cõmẽtator eſt hec, ꝙ deus vel primũ princi
pium ſimpliciter entium mouet imediate primum celũ
effectiue determinatuꝫ: ſicut ⁊ reliq motores mouẽt ſua
corpora determinata: in hoc tamẽ eſt aliqua differẽtia ſi
cut poſtea declarabitur. Hec concluſio declaratur multis
modis. Primo ſi poneretur forma abſtracta por: vel alia
a forma mouẽte primũ celuꝫ eſſet fruſtra: ſed ſine aliqua
indigẽtia vel ratione cogente ad hoc ponẽdum: ſed ſine
rõne non eſt aliqđ ponẽduꝫ vel affirmãdũ eſſe. ergo ⁊c.
Minor patet. maior declarabitur cum erũt ſoluta argu
mẽta que videntur hoc probare. Scđo ſic probatur. ſi po
netur talis forma abſtracta: ſcilꝫ nõ mouẽs effectiue re
mouebitur ab illa forma ꝙ eſt maxime ꝓprium formis
abſtractis illius: ſcilꝫ mouere. erũt ergo ſine actiõe: ⁊ ſic
ocioſe vel fruſtra: ſed hoc eſt falſum. Naꝫ natura nihil fa
cit fruſtra vel ocioſum: imo patet ꝙ actio propria illis
formis ſm ꝙ ſunt abſtracte: debet maxime attribui for
me perfectiſſime ſimpliciter: ita ꝙ ei ⁊ maxime conuenit
mouere. ⁊ hec ratio eſt fortis ſup quã ſuſtẽtatus eſt phs
ad ꝓbandũ numerũ abſtractarum formaruꝫ: ⁊ maxime:
quia totus mundus eſt quaſi vnũ animal: cuius quedam
partes ordinãtur ꝓpter quaſdã: ⁊ quedã earum colligan
tur cum quibuſdã: ⁊ oẽs cũ primo. vnde nos inuenimus
Phm ⁊ Cõmẽtatorẽ 2° celi. cõmẽto 24°. ponẽtes iſtam
ꝓpoſitionẽ tanqꝫ per ſe notam ſcilꝫ ꝙ omne in quo inue
nitur melius ⁊ nobilius ſuuꝫ eſſe melius eſt vt ſit ſm diſ
poſitionem meliorẽ. Natura enim, ſicut dicit, nõ tantũ fa
cit neceſſaria ſũ: ſed etiã illud qđ eſt melius. Qꝫ autem mo
uere eſt cõueniens bonũ illis formis ꝓbatur. Naꝫ Com
mentator 2° celi. cõmẽto 17° inquit omne enim habens
actionẽ in ſe habet actionẽ in alio. Et per hoc illic voluit
Phs declarare neceſſitatẽ motus ⁊ mobilis ⁊ multitudi
nem motuũ: vide illic verba ſua maxime in tranſlatione
noua ſeu latina. Et idẽ in eodẽ ſecũdo dicit cõmẽto 21°
illud quod inuenitur ꝓpter ſe pmo intentione neceſſe eſt
vt inueniatur ꝓpter aliud ſecũda intentione: niſi illic non
eſſet natura innata ad largienduꝫ. Item cõmento 17° di
cit. in rebus autẽ diuinis eſt ecõuerſo: ſcilꝫ ꝙ actio eoruꝫ
prima intẽtione eſt ꝓpter ſuũ eſſe: ⁊ ſecunda ꝓpter aliud.
Et declarabiť adhuc magis in ꝓceſſu hoc totũ. ¶ Prete
rea. Dñs Auer. in ſua ſũma vel abbreuiatiõe. capl̃o 4° lo
quens de numero abſtractorũ dicit. ſed cum poſuerimus
ꝙ ſi aliud pncipium ex iſtis principijs preter iſta que nu
merauimus: oportet de neceſſitate ꝙ illud principiuꝫ ha
beat actionẽ aliquã ſibi determinatã vel propriaꝫ. Nam
impoſſibile eſt ꝙ ſit aliquod principiũ ex iſtis nobilibus
pncipijs ſine actione. Naꝫ ſubſtantia ignis impoſſibile ẽ
quin ab ipſa ordineť vel proueniat cõbuſtio ⁊ iſta princi
pia agũt naturalr. Uult dicere nõ voluntarie vniuoce cum
voluntate noſtra nec naturalr. i. ſine cognitione: ſed actio
eorũ ſequiť naturaꝫ ⁊ ſubſtantiam eoꝝ que natura eſt co
gnitio ſicut cõbuſtio vel eſſe cõbuſtiuum ſequiť naturaꝫ
ignis: ⁊ ſicut ſol naturalr illuminat. ¶ Iteꝫ dicit ꝙ ſi eẽt
aliqđ pncipiuꝫ ex iſtis ſine actione iam natura feciſſet ali
quid ocioſe vel fruſtra: quãuis eẽ eoꝝ pma intẽtione nõ
eſt ꝓpter eoꝝ actionẽ: ſed ſecũda intẽtiõe: ſed hoc equa
liter ſm vnam diſpoſitionẽ inuenitur in eis. ſ. ꝙ nõ inue
nitur in eis pncipiũ ocioſum. Uult dicere ꝙ nõ eſt poſſi
bile inuenire formã ex illis que nõ habeat actionẽ ꝓpriã
preter actionẽ eius in ſe: ⁊ eſt intellectio que eſt ſubſtãtia
eius que ineſt ſibi ꝓpter ſeipſa pma intentione: ſicut po
ſui ex dictis eius in ſecũdo celi. motus etiam vel mouere
eſt prima intentione per ſeipſas vt ſint meliori diſpoſitio
ne ſm quam eſſe poſſunt. ſecũda aũt vt conſeruent iſtuꝫ
munduꝫ inferiorẽ ſicut declarabiť. Poſtea dicit. Item: ⁊
ideo debemus abſolute hic dicere ꝙ numerus eoꝝ eſt fi
nitus ⁊ impoſſibile eſt eſſe pncipia non agẽtia. Et manife
ſtuꝫ eſt ꝙ ipſe intelligit hic de actione actioneꝫ aliam ab
intellectione. Nam ipſe dicit ꝙ eſſe eoꝝ nõ eſt pma inten
tione ꝓpter ſuas actiones: ⁊ hoc patet etiaꝫ ex dictis eius
⁊ intẽtione ibidẽ. ¶ Itẽ in illo loco parũpoſt inquit. ſed
motus eoꝝ eſt vnus ⁊ cõtinuus modo quo dicaꝫ. Nam
ipſa euꝫ cognoſcũt bonũ in cuius cognitione cõſiſtit eoꝝ
perfectio appetũt aſſimilari ſibi in perfectione: ⁊ hoc cũ

eſſe eorū inuenit̃ ſm meliorē diſpoſitionē que eſt poſſibi/
lis in ipſis. Et quia melius eſt ꝙ moueãt ꝗ̃ʒ vt quieſcunt.
Nam motus eſt vita aliqua rerum naturaliū ꝗ ſunt ſemꝑ
in motu: ꝛ hoc nõ eſt quia cognitio eoꝝ eſt propt̃ motū.
Naʒ ſi ſic. eēt magis nobile ꝑ ꝑ minus nobile: ſed q2 mo
tus ꝓuenit a ꝑfectione ꝛ ſequit̃ ipſaʒ ſicut combuſtio ſe
quit̃ formaʒ ignis: ꝛ ſicut nos cum ꝑuenerimus ad vlti
maʒ ꝑfectionē melius eſt nobis influē in alios vel docē ꝑ
illam ꝑfectionē alios ſm mēſuram ſibi poſſibilē: non q2
ꝑfectio noſtra ſit propter illud aliud: ita eſt in corporib9
celeſtibus cum iſtis inferiorib9. Et debes ſcire ꝙ Cōmē
tator intelligit hic ꝑ corpus celeſte aggregatuʒ ex corpo
re ꝛ ſuo motore. ¶ Iteʒ notandum ꝙ ex iſtis dictis ꝛ ex
v̊bis eius in ſecūdo celi. commēto. 17°. apparet ſolutio
quorūdam argumētorum qbus putauerunt quidā lati
norū arguē contra ipſum dicendo in multis locis: ꝙ quā
uis non agunt hic aut mouēt: tamē non ſunt fruſtra aut
ocioſa. Nam eſſe eorū non eſt propt̃ motum nec propter
inferiora: ſed propt̃ ſe ꝛ ſuas proṗas actiones que ſunt
intellectiones eorū. Et propt̃ hoc putauerūt qḋ errauit
Cōmētator cōmento ṗmo. ṗmi metaphy. Et ipſi v̊e erra
uerūt ꝛ non intellexerunt v̊ba ſua: quis enim poſteriorū
phyloſophorum equipollet eis aut poꝝ ṗter Ariſtotelē:
ſed de hoc alias magis dicam. Redeamus ad noſtrum.
¶ Itē Cōmētator 11°. metaphy. Cōmēto. 48°. dicit. nul/
la ſubſtātia abſtracta eſt que nõ monet. q2 tūc inueniret̃
in diſpōne diminuta. ꝛ pꝫ ꝙ non itelligit mediate vel ſm
finē: quia hec non eſſet tunc via numerandi iſtas ſubſtan
tias abſtractas ſm numerū motuū ſicut dicit ibidem. ꝛ
Phūs dicit ibidē: omnis natura ꝛ omnis ſubſtantia im
paſſibilis: etenim ꝑ ſe inuenit diſpōnē meliorē. vult dicē
mouē: vt patet. ¶ Itē Cōmentator i media ſua expoſitio
ne in 12° metaphy. inquit. qḋ illud quod ineſt iſtis pncī
pijs abſtractis ſm qḋ ſunt abſtracta eſt qḋ ſint mouētes.
Dicit ṗterea. 12. cōmēto. 44. Et ideo dicit Ari. qḋ ſi ali
que ſubſtātie eſſent nõ mouētes eſſent ocioſe. pꝫ ergo ex
preſſe qḋ abſtracta debēt eſſe ſm meliorē ꝛ nobiliorē di
ſpoſitionē: ſed melius eſt mouē. ꝛ ideo ſi nõ mouēt eſſent
fruſtra ſm hūc modum: ꝛ maxime ṗmus. eēt enim poſſi
bile dicē ꝙ mouē ē impꝑfectio reſpectu primi ſi ſeparata
mouerētur ſeu fatigarētur aliquo modo quādo mouent:
ſed non eſt ita. ¶ Tertio declaratur ſic. tm̄ abſtractoruʒ
ꝓprietates quorum eſſe eſt declaratū in phyſica per mo
tū declaratur in metaphyſica. Sʒ in naturalibus non eſt
declaratū niſi eſſe motoruʒ ſm ꝙ ſunt motores. ergo tm̄
ꝓprietates eoruʒ declarētur in ſciētia diuina huic appro
priata. Et ideo non loquitur in ſciētia diuina niſi de illis
quorū eſſe eſt declaratū in naturalib9 per motum: ſed lo
quitur de illis in ſciētia naturali ſm ꝙ motores: ꝛ in ſciē
tia diuina ſm ꝙ ſunt forme ꝛ fines. Et ideo ſi ſit hic fort
non mouēs: ſed eſt tm̄ cauſa ſm finē: de illa non eſt loq̄n
dum nec in ſcientia naturali. nam naturalis non habet de
hoc conſiderare nec in diuina. Nam ſciētia diuina nõ cō
ſiderat niſi de formis abſtractis: quorum eſſe accipit a na
turali. ꝛ hoc manifeſtū eſt ſciētibus aliquid de phīa Ari
ſto. ꝛ Cōmētatoris declarauit iaʒ hoc Cōmentator 12°
metaphy. cōmēto 6°. Nec aliquis pōt dicē ꝙ hoc ſuppo
nitur tanq̄ʒ ꝑ ſe notum. nam hoc eſt valde dubitabile: ꝛ
puto forte impoſſibile ſicut tu videbis: nec etiam dicē poſ
ſumus ꝙ mouēs ſm finē tm̄ non eſt corpus: cum in eter
no mouet. Naʒ hoc eſt diuino motiū: vel ſaltē nõ eſt decla
ratū ꝑ illas rationes 8° Phyſicorū. quomodo ḡ ſcitur nõ
eſſe corpus ſaltē in illo loco: ¶ Quarto arguit̃. ſi pone
ret̃ ſicut diximus, ſequeret̃ ꝙ demōſtrationes Ariſto. in
8° Phyſicorū. in hoc ꝓpoſito nõ ꝓbant illud qḋ intēdit
ꝓbare. conſequētia ꝓbatur. ſupponēdo illud qḋ eſt ꝑ ſe
notū in illo loco: ꝛ ex verbis Phi. ꝛ eſt ꝙ intentio ſua eſt de/
clarare eſſe ṗmã cauſã: ꝛ quod non eſt corpus nec virtus in
corpore ꝛ ē ꝑpetua. Modo ſi poneret̃ prima cauſa alia a
ṗmo motore effectiue: hoc nunq̄ʒ declarabitur nec decla
ratum eſt ꝑ illas demonſtrationes acceptas a motu ꝑpe
tuo niſi apud non intelligētes Ariſto. demōſtrationes in
illo loco. Et Cōmētator ibidē in exponendo v̊ba Phi ꝙ
ṗmus motor eſt in circūferētia maximi corporis dicit. ꝛ
ideo omnes leges conueniunt in hoc quoniam deus ha/
bitat in celo. Videt̃ ergo ꝙ deus eſt ṗmus motor ꝛ ꝙ de
monſtrationes Phi ꝓbant eſſe deum incorporeū: ꝛ nos
videmus ꝙ Cōmētator repꝛhēdit Auic. cōmēto vltimo.
ṗmi Phyſicorū. dicēdo ꝙ ipſe voluit declarare primum
motorē alia via pro qua declarauit hoc Phūs 8° Phyſi
corū. ſed Auicē. non declarauit alia via niſi ṗmum ṗnci
pium. ergo deus eſt primus motor imediate. nam Phūs
nõ declarauit ibidē niſi hoc: vel repꝛhēſio Cōmentatoris
nulla. ꝛ Phūs ꝛ Cōmētator in ſecūdo Phyſicoꝝ. in com
mēto. 72°. dicunt expreſſe ꝙ proprietates ṗmi motoris
ſunt ꝙ mouet ꝛ nõ mouetur: ꝛ ꝙ eſt primū omniū reꝝ.
ꝛ patet ibidē ꝙ ipſi loquūtur de motore propter quãuis
ſit etiā finis. ipſi enim loquunt̃ ibidē de cauſa motiua: ꝛ vt
diſtinguit̃ ab alijs cauſis. Q2 hec ſit opinio Phi ꝛ Com/
mētatoris declaratū eſt ex ṗdictis: ꝛ declarabitur iteruʒ
ꝑfecte adducēdo verba eorum fere omnia in hoc ꝓpoſi/
to dicta. Primo enī 12° metaph. in ſua expoſitione me/
dia ponit hec v̊ba ad lr̄am. poſtq̄ʒ illud quod dixit de or/
dine motorū in dignitate: ꝛ ꝙ moderni non habēt in hoc
demonſtrationeʒ. Dicit enī. Et ſic debem9 credē ꝙ dcm̄
eorum de ṗmo ṗncipio ꝙ nõ ſit mouēs corp9 celeſte mo
tū diurnū non habet demonſtrationē etiam. Naʒ iſti ſu/
ſtētati ſunt in hoc ꝙ hec ſubſtātia prima: quia eſt in fine
ſimplicitatis ꝛ vnitatis: ſicut declaratuʒ eſt in iſta ſciētia
ꝛ ab vno non prouenit niſi vnū: ꝛ motor celi ſm motum
diurnuʒ prouenit ab ipſo due res. Una eſt anima celi:
ꝛ alia motor celi exiſtētis poſt ipſuʒ: ꝛ motor celi: ꝛ nõ
ē ſtrenuus nec ſimplex ſimplr̄. ergo ipſe nõ eſt ṗmus. ꝛ due
medie ꝓpoſitiones ſunt falſe. nā nõ eſt illic ꝓductio nec
ꝓuentus v̊e niſi dicetur equiuoce poſtq̄ʒ iſta ṗncipia non
ſunt cauſe effectiue niſi ſm motū: id eſt quia mouet. pro
uētus autē ꝛ ꝓductio intelligitur in cauſis agentibus: id
eſt v̊e: ſed tm̄ verificatur de eis conſecutio ꝛ eſſe ſicut dici
tur ꝙ res conſequitur ꝛ eſt ꝓpter ſuam formā ꝛ inuenit̃
cū eius forma. Nota tm̄ ꝙ hec ꝯſecutio ꝛ ꝯſecutio dicta ab
ipſo Cōmētatore cōmēto. 44. 12. metaphy. vbi dicit nec
conſecutio dicitur equiuoce ſi tranſlatio ſit recta. naʒ illic
loquitur de conſecutione ſm agentē. hic autē ſm formā:
ꝛ alio modo redeamus ad eius v̊ba: ꝛ ſm hanc diſpoſi
tionē verificatur de corporibus celeſtibus qḋ ſunt entia
ꝓpter iſtas ſubſtantias inquātum ille ſubſtantie ſunt ṗn/
cipia eorū ſm motū aut motionē: ꝛ ſm formam ꝛ perfe/
ctionē. Et cum hoc ſit ita non eſt impoſſibile ꝙ a forma
ſimplici ꝑficiantur due res que ſunt due ꝑfectiões diuer
ſe in cognitione ſʒ magis ꝛ minus ꝛ magis nobile ꝛ mi
nus nobile. Et hoc ſm ꝙ eſt in natura vniuſcuiuſqʒ intel
ligē de ipſa: ꝛ ipſa in ſe eſt vna ſimplex. Nam ipſa non eſt
cauſa niſi ꝓpter cognitionē tm̄ ſcilʒ ꝙ intellectū eſt cau/
ſa intelligentis ipſum: ꝛ hoc modo dicitur de iſtis ꝙ vna
earuʒ inuenitur ꝑ aliam: ꝛ conſequitur ꝛ eſt cauſata ꝓ
pter illam. Et hoc modo dicimus ꝙ omnia corpora ce/
leſtia mouētur ſeqūētia motum diurnum primi celi. Et
hoc ꝓpter appetitum illius qḋ intelligunt de prima cau/
ſa ꝛ mouentur motus ꝓprios per illud quod intelligunt
de principijs determinatis eoruʒ: ꝛ eſt ordo particularis
apud quem mouentur ille ſtelle abſqʒ hoc ꝙ ſit multitu
do in ſubſtātia illius principij: ſcilʒ primi: quãuis multa

intelligūt ipſum. Naꝫ qđlibet eorum intelligit illud mo-
do diſtincto ⁊ cognitione diuerſa. ⁊ ſic dicimus nos ꝙ il-
lud quod intelligit celūmet de p̄io principio eſt ſm aliū
modum: ſcilicet non ſm modum quem intelligit ipſum
ſm principium: ⁊ cōſidera hoc. nam manifeſtū eſt. Uult
dicere ꝙ relique intelligētie nō intelligūt primaꝫ eo mo
do quo ipſa intelligit ſeipſam. Nam ſi ſic nulla eēt diuer
ſitas inter eas: ⁊ eſſet ſubſtantia que eſt ens propt̄ aliud
cōueniēs ſubſtātie que eſt ens ꝓpter ſe. Dicit ulterius ꝙ
illud ꝙ dicūt quod ab vno nō prouenit neqꝫ producitur
neqꝫ fit niſi vnum: ⁊ reliquos modos quibus vtuntur in
iſto loco ſi voluerunt in hoc ꝙ ex vno ſimplici nō proue
nit niſi vnum ſimplex, nihil eſſet cauſatum niſi vnuꝫ tātū
ſimplex. Nam illud qđ cōtingit in primo ⁊ in ſcđo etiam
cōtingit: ⁊ ſi intelligit ꝙ ab ipſo prouenit compoſitum. ſ.
propter vnum ſimplex vel ab vno ſimplici iam conceſſe
rūt ꝙ ab vno ſimplici prouenit multitudo. ⁊ hec oīa ſūt
falſa extranea. Naꝫ nō inuenitur illic aliqua res vel diſ-
poſitio propter quā oportet nos imaginari hec verba: ſꝫ
deduxit eos ad hoc: quia voluerūt dare itelligere vulgo
iſtas itētiones per modum cognitionis cōuenientis eis
ſm ſermones legum in eſſe entiuꝫ in prima cauſa. ⁊ ideo
omnes loquētes huius legis dicunt ꝙ concedens eter-
nitatem mūdi negat primū principiuꝫ ⁊ negat actiones: ⁊
iſti voluerunt congregare hec duo. ſ. moderni ex philoſo
phis arabum ⁊ appropinquare iſtam intentionem inten
tioni quaꝫ vulgus intelligit ⁊ imaginatur primo de prin-
cipio. vult dicere ꝙ vulgus nō intelligit mūdum hr̄e effi
ciens ponendo ipſum eternum. ⁊ quia negat efficiens ſꝫ
modum quē vulgus ponit: putatur a vulgo ꝙ negat pri
mam cauſam. ⁊ ideo dixerūt moderni ꝙ ipſe fecit vel ab
ipſo prouenit ſm ordinem poſituꝫ: quāuis crediderunt ip
ſas eſſe eternas: ⁊ quaſi poſuerūt productiōeꝫ perpetuā.
⁊ iam Cōmētator locutus ē de hoc 2° celi. cōmēto. 104.
Dicit ulterius proſequēs dictum ſuum: ⁊ in hoc glorioſi
ſūt: intātū ꝙ poſuerūt hoc modo cōſiderationis pro prin
cipio quod ꝓbare volūt primaꝫ cauſam eſſe aliam a mo
tore motū diurnuꝫ. Et cōſidera hoc: q̄ manifeſtum eſt ⁊
deus ſcit, ⁊ ſi eſſet hic ꝑncipium abſtractum non mouēs
omnino fuiſſet natura poſita ocioſa vł fruſtra: ſicut dicit
Ariſto. Nam illud qđ ineſt iſtis principijs abſtractis ſꝫ
ꝙ abſtracta ſunt: eſt ꝙ ſint mouētes ſm deſideriuꝫ. ⁊ iſti
volēdo declarare demonſtratiue primum principium ne
gauerūt ab illo maxime proprium ſibi ⁊ eſt mouere non
remāſit principiuꝫ apud eos niſi ſm formā ⁊ finem. vult
dicere ꝙ eſt valde inconueniens ꝙ alia principia ſint prin
cipia ſm motoreꝫ finem ⁊ formaꝫ ⁊ p̄mū nō poteſt mo
uere. nam ſi poteſt, moueret neceſſario: poſſibile autem i
rebus eternis eſt neceſſarium. deinde dicit Cōmētator ⁊
Ariſto. multuꝫ reprehēdit platoneꝫ: quia poſuit formas
abſtractas nō mouētes: ⁊ ſi poſuerimus qđ mouens to
tum nō eſt primuꝫ: quia eſt compoſitum: ⁊ cōceſſerimus
ꝙ ab vno nō prouenit niſi vnum ſequeretur ꝙ hoc com
poſitum productum ab ipſo productuꝫ eſt etiaꝫ propter
cōpoſituꝫ vel a compoſitore ſic in īfinitum: ⁊ nō eſſet hic
principium ſimplex. ⁊ hoc eſt incōueniēs ⁊ abſurdum ſe
quēs iſtam poſitiōem. Et propter has intētiōes vel opi
niones quas poſuerunt i iſta ſciētia intantū ꝙ crediderūt
ipſas eſſe partem ſcientie diuine. dixerunt multi conſide
rātes i hac ſciētia qđ illa eſt debilior ſcientijs alijs peripa
teticoruꝫ. ſ. ſciētia diuina ⁊ non eſt ſicut putauerunt: ſed
illud qđ de iſtis verificauit Ariſto. eſt magis firmuꝫ vel
fortius alijs demōſtrationibus factis in alijs ſcientijs: ſed
falſificauit: hoc quia poſuerūt iſti hoīes iſtas res in iſta
arte. ſed illud qđ affirmare vel credere debemus de iſtis
rebus eſt qđ motus corporū celeſtiuꝫ ſunt eterni: ⁊ qđ cu
iuſlibet motus eoꝝ eſt motor eternus mouens ipſuꝫ ſꝫ
deſideriū ⁊ mouentur ipſa apud eum: quia intelligūt per
intellectum. i. cognitionē modi intellecti verſus quē mo
uetur: ⁊ qđ eſt hic ordo vniuerſalis ⁊ intellectus: ⁊ eſt pri
mus verſus queꝫ mouetur celūmet ⁊ ordines particula
res intellecti, ⁊ ſunt illi verſus quos mouet vnūquodqꝫ
corpus. ſ. referendo ſingula ſingulis. ⁊ qđ illa oīa per ſuū
motū cōſequūtur motuꝫ primū: ⁊ qđ diſpoſitio in hoc
aſſimilatur diſpoſitiōi artis principalis ſub qua ſunt mul
te artes particulares quelibꝫ eaꝝ ſꝫ qđ eſt determinata
ab arte principali: ⁊ finis eius ordinatur ꝑ ꝑ finem artis
vniuerſalis ꝑncipalis. verbi gratia. i arte regiminis ciui-
tatis: cum reliquis artibus particularibus: quibus perfi
citur regimen ciuitatis. ⁊ hec tamen duo in hoc differūt:
quia cognitiones intellectuales ſunt priores q̄ꝫ actiones
earum: ⁊ actiones producte ab ipſis ſunt ꝓpter illas co-
gnitiones: ⁊ in regiminibus econtrario. i. cum cognitiōes
ſunt propter actiones, ſic ſilis arti vniuerſali regiminis ci
uitatis eſt ordo intellectualis vniuerſalis que intelligit
celum. vult dicere primum ⁊ ſimiles artibus particulari
bus reliquis ſunt intellectiones quas intelligunt reliqui
celi. vult dicere aggregatū ex corpore ⁊ itelligētia: ⁊ hoc
eſt qđ debet intelligi in iſta ſcientia nō plus neqꝫ minus:
⁊ ſunt iſte res ſuper quas ſunt demonſtrationes neceſſa
rie: ſicut tu vides. hec ſunt verba eius. Patet ergo expſſe
ꝙ dominus Auerrois nō tm̄ negat eoꝝ propoſitiones:
ſed etiā concluſionē. Illud autē qđ non eſt bene intellectū
hic ex verbis eius erit claruꝫ per illa que dicam in prima
ſuppōne. Et debes ſcire qđ iſte ſermo. ſ. qđ intelligētie ꝓ
ueniunt aut producūtur a primo: ⁊ qđ in illis eſt aliqua
cōpoſitio: ⁊ eſt ꝯueniēs principijs. Auicēne. Nā ipſe ponit
qđ intelligētie abſtracte ꝓpter primaꝫ ſunt poſſibiles eē
ex ſe neceſſario ab alio. Sed cōmētator multum cōtradi
cit huic opioni i multis locis: ⁊ maxie i lib° dſtructio de
ſtructionū. Naꝫ dicit ibideꝫ qđ iſte ſermo. i. poſſe ex ſe ne
ceſſario ab alio eſt ſermo malus. Nā poſſibilitas eſt pro
prietas ſiue diſpoſitio alia a re in qua eſt poſſibilitas. Il-
lud ergo quod apparet ex manifeſto huius ſermonis eſt
qđ illud qđ eſt ſub primo eſt ꝯpoſitū ex duobus. vni eoꝝ
appropriatur poſſibilitas: ⁊ aliud cui appropriatur neceſ
ſitas. ⁊ dicit preterea qđ cum dicunt qđ multitudo que ē
in ſecunda cauſa eſt per illud qđ intelligit de ſe: ⁊ qđ intel
ligit de ſua cā. Sequitur ex hoc qđ ſubſtantia huius eſt
ex duabus naturis aut ex duabus formis: ⁊ vtinam ſcirē
que earum eſt ordinata vel ꝓueniēs a prima cauſa. ⁊ que
non. Et ſequit̄ apud eos cum dixerint de ipſa qđ ē poſſis
ex ſe neceſſaria ab alio. Naꝫ natura poſſibilis neceſſaria
eſt alia a natura neceſſarij: quā accipit a neceſſario ex ſe.
Nam natura poſſibilis non pōt eſſe neceſſaria niſi natu
ra poſſibilis cōuerteret̄ in natura neceſſitatis: ⁊ ideo in
naturis neceſſarijs non inuenitur poſſibilitas. ⁊ hoc vel
ſi ſint neceſſarie ex ſe aut ab alio: ⁊ hec omnia dicta ab eis
ſunt ſophiſticatiōes ⁊ ſermones debiliores ſermonibus
loquētiū: ⁊ ſunt intentiones addite in phis ⁊: nō conueni
entes principijs phyſicoꝝ: ⁊ nullus eoꝝ habꝫ ſufficiētiā
ſermonis rhetorici: ⁊ maxie ſermonis topici. vel ꝓbabi-
lis. ⁊ ſi hoc fuiſſet ſic quelibꝫ eaꝝ formaꝝ eēt vna ſꝫ ſub
iectū multe ſꝫ diffōnē. Dicit preterea in illo libro in qōne
querēte an primus ſit ſimplex. ꝙ neceſſariū quocūqꝫ po
netur nō habet in ſe aliquaꝫ poſſibilitatem: ⁊ nō inuenit̄
aliquid habēs vnam naturaꝫ vel ꝙ ſit vnius nature: ⁊ di
ci pōt de illa natura qđ ſit poſſibilis ſm aliquid: ⁊ neceſſa-
ria ſm aliquid: quia iam declaratum eſt qđ neceſſarium
nullam habet poſſibilitatem. naꝫ poſſibile opponitur ne
ceſſario: ſed illud quod eſt poſſibile eſt qđ ſit aliquid ne-
ceſſarium ſm vnam naturam: poſſibile ſm aliam: ſicut

dicitur de corpore celeſti qđ eſt neceſſarium ſm ſubſtantiam: poſſibile ſecūdū motum in vbi. Sed inueni in dictis Cōmentatoris in dicto libro modum per quem ipſe vult moderare dicta Alpharabij ⁊ Auicē. Dicit enim qđ cū dixerunt poſſibile ex ſe non intelligunt ex hoc proprietatem additam ſupra ſubſtantiam: ſicut intelligit de poſſibili ſm veritatem vel non: vult dicere de poſſibilitate materie. nam materiale eſt vere poſſibile. dicit vlterius: ſed intelligunt ex hoc qđ ſubſtantia aut natura eius dat qđ non ſit neceſſarium niſi propter cauſam: ita ꝙ ſignificat ſubſtantiam a qua cum fuerit negata ſua cauſa nō eſt neceſſaria: id eſt ꝙ negatur neceſſitas ab ipſa: ⁊ quaſi volunt dicere ꝙ neceſſarium vel eſt neceſſarium per ſe: id eſt ꝙ ſua neceſſitas eſt in ſe vel ex ſe: vel eſt neceſſarium propter cauſam ⁊ illud quod eſt neceſſariū propter cauſam non eſt neceſſarium ex ſe: ⁊ dicit ꝙ nullus dubitat qđ iſte differentie non ſunt ſubſtantiales: id eſt diuidentes ſubſtantiam neq3 addite ſuper ſubſtantiam: ſed ſunt intentiones dicte: ſm negationem aut reuelationem ſicut dicim⁹ de aliqua re qđ eſt ens. nam non ſignificat intentionem ſibi additam extra animā. vnū etiā non ſignificat intētionē additam ſuper quidditatē ⁊ ſubſtantiam: non enim quelibet res in qua intelliguntur diſpoſitiones diuerſe neceſſario ille diſpōnes ſūt addite ſupra ſuam ſubſtantiam extra animam. ⁊ iſte eſt modus negationum vel priuationum ⁊ relationum. ⁊ ideo nō videtur multis antiqꝫ enumerare predicamentum relationis inter entia exiſtentia extra animam: ⁊ non eſt impoſſibile in vna ſubſtātia vel eſſentia eſſe negatio vel affirmatio in ſuis diſpoſitionib⁹ abſq3 hoc ꝙ ſit multitudo in ſubſtātia ⁊ eſſentia. Sed tn̄ adhuc Cōmētator dicit qđ iſte ſermo aut oratio Aui. nō eſt bonus. Nam ens quod habet cauſam in ſuo eſſe non habet ſignificatum niſi priuationem. Volo dicere ꝙ omne quod eſt ens ab alio vel per alium non habet de ſe vel ex ſua eſſentia niſi priuationē niſi natura illius ſit natura veri poſſe. et ideo diuiſio entis in neceſſariū ⁊ poſſibile nō eſt diuiſio nota cum non intelligat de poſſibili verum poſſibile. iam amor declarandi induxit me dicere iſta: qꝛ per iam dicta multa dicta oculta erunt manifeſta. Redeamus ad noſtrum. Dicit enim Commētator in ſua abbreuiatione loco prealegato poſtq̄ recitauit opinionem Auicē. vt poſui in prima ratione. Et in hoc eſt dubium. Nam cum dicimus ꝙ ab vno nō puenit niſi vnum ē verum in efficiente ſm ꝙ eſt efficiens tm̄, non ſm ꝙ eſt forma ⁊ finis. Nam forma ⁊ finis dicitur de eis agere ſimilitudinarie: ſed queſitum propoſitum in hoc ē an ſit poſſibile ꝙ ab vno ſimplici ordinat plus q̄3 vnū: ⁊ ꝙ perficiat ab ipſo plus q̄3 vnum: ⁊ ſi hoc ſit ipoſſibile queſtio erit vera. vult dicere per hoc ꝙ deus non eſt motor primi corporis: ſi hoc eſt verum queſtio eſt ſalſa. ⁊ iam locuti ſumus de hoc in alio loco. Arguamus igitur ſic. fortior ratio ad probandū iſtam cōcluſionem ſicut ibidem dicitur hec. ſ. Auicē. ſed hec eſt falſa ⁊ multum debilis: ſicut dixi de mēte Cōmētatoris. ergo hec concluſio nō eſt ponēda ſc3, ꝙ deus non ſit mouēs ſm efficiens. ſimilem hui⁹ qđ poſui ex verbis Cōmētatoris in ſua media expoſitione dicit. 12. metaphy. 44. cōmēto. dicit enim: quod autem moderni dicūt ſubſtantiam primam eſſe priorē motore toti⁹: falſum eſt. quelibet enim ſubſtantia iſtorꝫ eſt principium ſubſtantie ſenſibilis ſm motorem ⁊ ſm finē3. Et ideo dicit Ariſt. ꝙ ſi alique ſubſtantie eſſent non mouentes eſſent ocioſe. Joānes autē de iandino in ſuis q̄onibus. 8. phy. voluit extorquere hoc dictū. ⁊ dicit ꝙ Cōmētator i hoc qđ dicit priorem motore totius intelligit prioritatem tēporis: ita ꝙ Cōmētator vult cōtradicere dicentibus ꝙ intelligētie ſunt de nouo producte: ⁊ dicit ꝙ cū dixit Cōmentator ꝙ quelibet ſubſtantia iſtorꝫ eſt principium ſubſtantie ſenſibilis ſ3 motorem ⁊ ſm finē3. ꝙ intelligit cū dixit ſm ꝙ eſt mouens ſm ꝙ eſt finis motus. ⁊ intelligit cum dixit: ⁊ ſm finem ſm ꝙ eſt finis ſubſtātie ſenſibilis. ⁊ q̄3uis dictum Cōmētatoris valde eſt manifeſtum: ⁊ maxime cū3 conſideratū fuerit illud qđ poſui ex verbis illi⁹ in ſua media expoſitione. vbi dicit ꝙ iſti negauerunt a primo principio maxime propꝛiū3 ſibi: ⁊ eſt mouere: ⁊ non remanſit apud eos principium niſi ſm formā ⁊ ſm finē3 tm̄: tamē preter hec dicta volo remouere expoſitionē ei⁹ quia vere eſt expoſitio hominis non intelligentis primū. ſic Cōmētator arguit contra Auicen. Sed Aui. non poſuit itelligētias eſſe a deo de nouo productas: ſed dixit qđ deus non mouet primum corpꝰ: vt patet per eius rōnē: q̄3uis ipſe ſit cauſa finalis: ſed alia intelligētia a deo mouet illud: ergo ⁊c. nec vult Cōmētator hic remouere creationem mūdi de nouo: quia ſi ſic, quare arguit contra dicētes quod eſt ꝑor motore totius: ⁊ non arguit contradicentes ipſum eſſe priorem omnibus alijs intelligētijs ⁊ entibus. Et cum hec ratio quā ponit contra ſic opinātes ſ. ꝙ cū illic non eſt potētia neq3 agens ſit fortior cōtra credentes creationē mundi. quare ergo nō concludit primo ſequi ex dictis eoꝝ creationē eſſe de nouo, qđ ſequitur ex dictis eoꝝ: ſicut dicit Joānes, que eſt maxima ratio ꝯ dicētes ꝑductionē intelligētiarum: ⁊ tūc ratio facta etiam erit fortior: ſed dicit cōtra eos ꝙ nō eſt illic ꝑuentus neq3 conſecutio, ſed intelligēs vel intellect⁹ ⁊ intellectū: ⁊ q̄uo ſequit̄ ex rōne eoꝝ quā poſuit creatio d̄ nouo. Preterea q̄lis erit ordo ⁊ habitudo hui⁹ dicti: ⁊ cū dicto ante hoc ſi dicere volum⁹ ꝙ cōtradicit creationi: ſicut dicit Joānes, nā ipſe dicit in principio cōmēti: qm̄ iam declaratum eſt ex hoc ſermone ſub̄as eternas eſſe plures. vna ⁊ ꝙ in eis eſt prima. ſ. illa q̄ oia mouet: vult dicere primū celum. ipſe enim i oib⁹ quaſi ſuis cōmentis vocat motorē primi celi mouens totū vel oia. Dicit vlterius ⁊ ſcđa3 ⁊ tertiā ſm ordinē orbiū. ipſe ergo dicit ſub̄as eternas ⁊ nō dicit motores. ⁊ poſtea dicit ꝙ prima eoꝝ eſt mouēs totū vel oia: ⁊ ideo bn̄ p3 ꝙ opinio modernoꝝ quā recitauit eſt ꝯtra hoc de directo cui cōtradicit Cōmētator: ⁊ q̄uo ſm opionem Joānis ꝯdicit huic opioni per rōnē quā ibidē dixit ſ. ꝙ quelibet ſub̄a eoꝝ eſt pn̄m ⁊c. ⁊ maxime ſm modū ſ3 quē ipſe exponit dictā ꝓpōnē: ⁊ q̄uo dicit poſtea Cōmentator ibidē ꝙ ꝑmū pn̄m h3 actionē ⁊ reliqua que ibidem dicit cōtra iſtā opionē vide cōmētum. expoſitio āt Joannis de illa ꝓpōne Cōmētatoris eſt error. nam ipſe ponit p ly motorē ꝙ dicit Cōmētator motionē vel motū. ſcđo qꝛ hoc dictū eſt hois quaſi nō intelligentis q̄uo ille ſub̄e ſunt prin̄a ſub̄e ſenſibilis ſm principia ph̄icorū. Nā Cōmētator comēto. 6. 12. meta. dicit. declaratū igitur eſt in hac ſcia ꝙ ens nō māle qđ iam declaratū eſt eſſe mouēs ſub̄am ſenſibilē ē ſub̄a antecedēs ſub̄a3 ſenſibilem: ⁊ qđ eſt principiū eius ſm forma3 ⁊ finem ⁊c. ergo abſtracte ſunt motores ⁊ forme ⁊ fines ſub̄e ſenſibilis. Et hoc itelligit̄ d̄ oib⁹ ſb̄ſtātijs abſtractis: vt p3 illic. Preterea ſmo demonſtratiu⁹ ē per ſe ⁊ de omni. ⁊ cōmētator. 5. cōmēto. eiuſdē inquit. declaratum etiam in hoc tractatu ꝙ pn̄cipium prime ſubſtātie abſtracte etiā eſt ſub̄a ⁊ forma ⁊ finis: ⁊ qđ mouet vtroq3 mō. ꝑncipiū aūt ſub̄e abſtracte non eſt niſi deus: ⁊ dicit in media ſua expōne vt iam dixi ⁊ ſm hanc diſpoſitionem verificatur de corporibus celeſtibus ꝙ ſunt entia ꝓpter iſtas ſubſtātias in q̄3tū ille ſub̄e ſunt ꝑncipia eoꝝ ſm motionē ⁊ ſm formā ⁊ ꝑfectionē. Modus aūt declarationis huius declarabitur in q̄one ſequēti: ⁊ iam Cōmētator locutus eſt de hoc cōmēto. 37. 12. metaph̄. Et Auerrois i de ſubſtātia orbis reprehēdit dicētes qđ Ariſto. nō poſuit cauſā efficiētem niſi tm̄

mouētē. ⁊ dicit in libro quē fecit cōtra Algaçel ꝙ lis hec
qͦ fuit inter peripateticos ⁊ platonicos .ſ. an mundus
hȝ efficiēs. Naȝ ſ3 platonē ponentē mūdū productū nō
eſt dubiū ꝙ ponit cām efficiētē. ¶ Sed Ariſt. poſtq̄ȝ po
nit mūduȝ eſſe eternū quō habebit cām efficiētē ſm euȝ?
Et peripatetici rñdent ꝙ Ariſto. bene ponit cām effici
entē. ⁊ ſolutio ſtat in hoc ꝙ eſſe corpoꝝ celeſtiū conſiſtit
⁊ remanet p motū ⁊ dans motū facit motū: ⁊ cū iſta cor
pora celeſtia nō pficitur eoꝝ eſſe niſi per motuȝ. dans er
go motū eſt pficiēs corpora celeſtia. Uult dicere aliquo
modo. Dicit vlteri⁹ ꝙ iaȝ declaratū eſt apud eos ꝙ ipſe
dat vnitateȝ per quā mūdus eſt vn⁹. Uult dicere. 12. me
ta. cōmēto. 52. ⁊ in libro celi. dicit vlteri⁹ ꝙ dans vnitatē
que eſt cōditio in eſſe cōpoſiti dat partes ee qbus eſt com
poſitio. Nam cōpoſitio eſt eā eaꝝ ſicut declaratū eſt in il
lo libro. Et hec ē diſpō pmi pncipij cū toto mūdo: ⁊ ideo
inuentio eternitatis in ipſo. ſ. mūdo eſt ꝙ nō habet prin
cipium neq; fineȝ: ⁊ qꝛ non intelligunt hoc loquentes vi
detur eis difficile dicere munduȝ eternuȝ ⁊ deū eternuȝ.
Et ideo ꝓductio eterna magis verificat̃ de ipſo q̄ȝ eter
nitas. videt̃ ergo expreſſe ex dictis eius ꝙ motor mundi
eſt efficiens munduȝ. ſ. dans motuȝ ⁊ efficiēs ipſuȝ. ⁊ cer
tum eſt ꝙ ille cui appropriat̃ eſſe efficiens mūdi eſt de⁹:
ſicut Auerrois aſſerit expreſſe ibidem. ergo deus eſt mo
uens ⁊ efficiens motuȝ. ⁊ quare ſm expoſitionē Joānis
nō dicit Cōmētator ꝙ qͦlibet eoꝝ principiorū eſt cauſa
finalis motus ⁊ celi: ſed dixit ſm motorē ⁊ ſm finē ⁊ ſ3
expoſitioneȝ eius eſt: ac ſi diceret eſt cauſa finalis motus
⁊ cā finalis: ⁊ deficit tūc ly corpis celeſtis: ⁊ ſic inutiliter
repetitur cauſa finalis: ⁊ ſic eſt negatio. ⁊ eo magis ꝙ il
lud qͦ eſt cauſa finalis alicuius eſt etiā cauſa finalis ac
cidentium ꝓpriorū illius. nō ergo indigebat hoc dicere?
Preterea quō icludit ſimul oīa abſtracta in iſta ꝓpōne?
Nā ꝓpoſitio tunc ſm ſua dicta eſt quaſi equiuoca. vere
enim hec expoſitio eſt multum eetranea ⁊ phantaſtica.
¶ Itē ad pncipale. nā Cōmētator. 12. meta. cōmēto. 37.
dicit exponēs verba pħi ibideȝ dicētis. ⁊ eſt etiā illud qͦ
diligit̃ ꝓpter ſe ⁊ deſiderat̃ inter hec pncipia abſtracta:
quoꝝ vnūquōq; eſt aliqd vnū ſimplex. ⁊ elemētuȝ corpis
qͦ mouet eſt illud qͦ eſt ee eis in fine nobilitatis ⁊ ſim
plicitatis ⁊ vnitatis: ⁊ intēdebat per hūc ſermonē diſtin
guere inter pmū pn^m ⁊ alia pncipia abſtracta. Alia enim
vident̃ eē electa ⁊ deſiderata ꝓpter alia. ſ. pncipia aliorū
motuū celeſtiū. preter motū diurnū: qͦ aūt hūc motū fa
cit videt̃ eſſe electuȝ per ſe cū verſus ipſuȝ mouet̃ omne
motu velociori ⁊ maiori motib⁹ ꝓprijs vniuſcuiuſq; eoꝝ. eſt
ergo electū per ſe ⁊ amatū oibus: tale aūt eſt perfectū in
fine. Joānes aūt exponit ꝙ mouet mediate: ſꝫ hoc eſt fal
ſum. Naȝ Cōmentator dicit ꝙ principiū deſideratuȝ ꝑ
ſe iter hec pncipia quoꝝ vnūquōq; eſt elemētū corpis qͦ
mouet. ergo pn^m magis perfectū mouet corpus determi
natuȝ ſicut reliqui motores. ⁊ quare ſm ſuā opionē non
dat dr̃iaȝ inter primū ⁊ reliquos qͦ ipſe mouet tāq̄ȝ finis
reliqui aūt ſicut efficiētes: ⁊ puto ꝙ nō cōſiderauit pnci
pium huius dicti Cōmētatoris, aut dimiſit illud ex inten
tione ꝓpter amoreȝ opinionis ꝓprie. naȝ quō pħs pōit
dr̃iam inter res nō cōuenientes in vna actione. ⁊ quō veri
ficat̃ hoc qͦ dicit Commētator ꝙ verſus ipſuȝ mouetur
omne motu velociori motibus ꝓprijs vniuſcuiuſq; eoꝝ niſi
dicendo ꝙ Cōmētator ponit dr̃iam inter motoreȝ: ⁊ mo
tum pmi corporis imediate ⁊ iter reliquos motos ⁊ mo
tores. ¶ Itē pħs ⁊ Cōmētator cōmēto. 49. 12. volēdo
ꝓbare numeꝝ abſtractoꝝ nō motoꝝ: niſi quia ſube ab
ſtracte ſunt motores ſ3 eos pciſe nō plus neq; minus: ⁊ di
cit pħs. Oīs nā ⁊ oīs ſubſtātia in qua pars non exiſtit ⁊
eſt per ſe inuenit diſpoſitionē meliorem. ⁊ in alia tranſla

tiōe loco de ly i qua pars non exiſtit ponitur ipaſſibilis.
Dicit vlterius. nō igit̃ eſt alia oino niſi iſta: imo neceſſe ē
ꝙ numerus ſubſtantiaꝝ ſit iſte: qm̄ ſi alie ſint: mouebunt
igit̃ qꝛ ſunt ꝑfectio motus: ⁊ in alia tranſlatione fines lo
co de ly perfectio: ſed impoſe eſt vt alij motus ſint a ꝑdi
ctis: ⁊ in principio illi⁹ text⁹ dicit. neceſſe eſt igitur repu
tare ꝙ pncipia imobilia ⁊ ſenſibilia ſunt huius numeri.
Intētio ergo ſua eſt declarare numeꝝ ſubiaruȝ abſtracta
rū. naȝ non dixit in hoc ſermone motores ⁊ ꝙ numerus
motoꝝ ſit ſm numerū motuū vel mobiliuȝ: ſed dixit nu
merus ſubſtātiaꝝ: ⁊ dat rōneȝ ſup hoc ꝙ abſtracta ſunt
ſ3 meliorē diſpōnē: ⁊ melius aūt eſt mouere: qꝛ ſunt finis ⁊
ꝑfectio mot⁹. ergo nō inuenit̃ forma de illis: niſi mouens.
numerus ergo eoꝝ eſt ſm numerū motuū equaliter. Et
Cōmētator exponēs ibideȝ dicit. ſi aūt poſuerim⁹ ꝙ im
poſe eſt vt ſit corp⁹ celeſte qͦ nō habȝ iuuamētū i motio
ne ſtelle alicuius ⁊ poſuerim⁹ ꝙ principia mouentis im
poſſibile eſt vt ſint niſi in diſpoſitiōe meliori: vult dicere
principia abſtracta ⁊ ſi nō in ſuo dicto poneret̃ aliqd ſu
perflue. Nam non eſt dubiū ꝙ forme mouētes mouēt:
⁊ addit ꝙ non accidit eis paſſio materie: cū ſint entia ꝑ
ſe non in materia. Et eſſe eoꝝ i diſpōne meliori eſt vt ſint
mouentia neceſſe eſt vt via numerādi iſta pncipia ſit via
iſta. ſ. ex numeratione motuū ſtellarū: ⁊ cū eniȝ poſuerim⁹
ꝙ nulla ſubſtātia abſtracta eſt que non moueat: qꝛ tunc
inueniret in diſpōne diminuta. Et cum poſuerim⁹ ꝙ oīs
orbis eſt ꝓpter ſtellaȝ ⁊ ſi nō eſſet ocioſuȝ, manifeſtuȝ eſt
ꝙ via numerādi iſtas ſubſtantias eſt via numerandi mo
tuȝ ſtellarū. Et dicit ꝙ hic pħs cōfirmat hoc vlteri⁹: qm̄
neceſſe ē ſi alie ſubſtātie ſint ab iſtis ſubſtātijs vt ſint cor
pora mot⁹ celeſtia alia ab iſtis corporib⁹: qm̄ vna queq;
illaꝝ ſubſtātiaꝝ ē ꝑfectio ⁊ finis motus. Et cōcludit. im
poſe eſt igitur vt ſubſtātie mouentes ſint niſi ille que ſunt
ſ3 numerū motuū. Dictū autē Joānis in hoc dicētis ꝙ
preter iſtas formas ponitur forma mouens ſm finē tm̄.
Et pħs non intendit niſi numerū motoꝝ falſuȝ eſt. Naȝ
pħs ibidē dicit quia ⁊ ſubſtātias ⁊ principia imobilia ⁊
inſenſibilia tot rationabile exiſtimare. ⁊ parū poſt addit
imo neceſſe eſt ꝙ numerus ſubſtantiaꝝ ſit iſte: ⁊ non di
xit motoꝝ. Preterea rō pħi ē niſi contra hoc. ¶ Itē pħs
⁊ Cōmētator cōmēto. 43. dicūt oppoſitū. Nā pħs inqt.
nos autē dicimus de ſubſtantijs diuinis. principiū eniȝ
⁊ primū entiū non mouetur neq; eſſentialr̃ neq; acciden
taliter: ⁊ mouet ⁊ facit primū motuȝ etiā. verū eſt tm̄ ꝙ ī
tranſlatione hebraica ſic inuenitur. nos dicem⁹ iaȝ ex po
ſitis ⁊ determinatis ꝙ pncipiuȝ ⁊ primū oīum entiū non
mouet̃ neq; eſſentialiter neq; accidentalr̃: ⁊ ꝙ ipſuȝ mo
uet primū motū eternū ⁊ non ponitur: ⁊ facit. ⁊ dicit vlte
rius: ⁊ nos videm⁹ preter motuȝ totius ſimplicē de quo
dicimus moueri a ſubſtātia non mobili alios mot⁹ eter
nos qui ſunt erraticoꝝ. Uidet̃ expreſſe ergo ꝙ pmū pn
cipiū entium mouet p^m corpus. Joannes aūt dicit ꝙ mo
uet mediate: ⁊ hoc nihil eſt. nā nō ſoluȝ mouet p^m corp⁹
tm̄ mediate ſm hūc modū oīa. q̄re ḡ attribuit ſibi p^m tm̄: cui
rñdet Joānes ꝙ p^m ſibi tm̄ attribuit: qꝛ motor illi⁹ corpis
pmi eſt nobilior: ⁊ intelligit p^m mō ꝑfectiori reliquis: ſꝫ
hoc nihil ē. nā motus corpoꝝ celeſtiū diuȝ ſ3 motū diur
nuȝ ē vnus mot⁹: ⁊ ꝓpter vnā itentionē: q̄uis ſit aliqua
diuerſitas inter eos ſicut d̄claratuȝ eſt in multis locis: ⁊
maxie i 2° celi. cōmēto. 42. 58. 70. ⁊. 71. Et i abbreuia
tione metapħ. Et ideo ſ3 iſtū modū debem⁹ dicere ꝙ ipſe
mouet illa corpora oīa nō tm̄ p^m ſ3 iſte poſitiōeȝ. Prete
rea pħs ibidē dicit. Manifeſtū ē igit̃ ꝙ ſube ſūt ſ3 nume
rū illoꝝ. ⁊ loqͣt̃ de ſeparatis: ut pȝ expreſſe in alia tranſla
tione. Et cōmentator ibidē explicans magis dicta pħi di
cit. nos aūt poſſumus declarare bene multitudinē iſtarū

ſubaꝝ ex reb⁹ dictis ⁊ inducere ad viam qua q̄s pōt ſcire
numerū eoꝝ. ꝓncipiū autē illi⁹ ē h̄ ꝙ pri⁹ declarauim⁹. ſ.
ꝙ ꝓmū ꝓncipiū entiū ē aliqd imobile. Et ꝙ h̄ facit ꝓmū
motū eternū ⁊ diurnū. Et paꝝ poſt dicit: ſʒ nos videm⁹ i
celo plures mot⁹ ꝑter motū toti⁹ celi quem dicim⁹ fieri a
ꝓma ſuba imobili. ſ. motū ſtellaꝝ erraticaꝝ. Et miꝝ ē ſʒ
opinionē Joānis quō nūq̄ʒ attribuit neqʒ ph̄s nec Cōmē
tator motum primi corporis ſuo motori appropriato: ſed
ſemꝑ dicūt ꝙ eſt actio primi principij. Et poſtea Cōmē.
dicit. ꝙ numerus eaꝝ eſt ſm̄ numeꝝ motuū: ⁊ h̄ eſt valde
extraneū ſm̄ modernos latinoꝝ. ſ. ꝙ dicit ſemꝑ de nume
ro eaꝝ: ⁊ nūq̄ʒ loquit̄ de ꝓma ſuba: imo ponit primam i
numero eaꝝ numerādo motores: vt pʒ. ⁊ hec erit cā er/
roris in cognoſcēdo primam cauſam. ❡ Jtē Cōmētator
11. i fine cōmenti. 39. ſuper illud ph̄i. hoc. n. deus. dicit
ſm̄ hoc qd̄ ſonat hoc nomen eſt vnū eternū valde nobile
⁊ declaratū eſt rōne aliqd̄ tale eſt eſſe ⁊ eſt illud qd̄ mouet
oē. hoc igit̄ eſt deus ⁊ in noſtra trāſlatione inuenit̄. ⁊ ē il
lud qd̄ mouet totū. ❡ Jtē cōmēto. 37. dicit. icepit demō
ſtrare qd̄ intellectū eſt illud intelľm qd̄ mouet totū celū
motu diurno qui eſt maxim⁹ ⁊ velociſſim⁹ motuū. ⁊ po
ſtea in illo cōmēto dicit: ꝙ ille motor eſt in fine nobilita
tis: ⁊ in cōmento. 30. inquit. declaratū eſt ergo ſubſtantiā
eſſe eternā ⁊ ſemꝑ mouentē. Et ideo nihil ꝓdeſt ponere
ſubſtātiā eternam in qua nō ſit ꝓncipiū mouēdi. Et hoc
expreſſiue dicit ibidē ph̄s. ⁊ Cōmētator cōmēto. 38. dicit
vult declarare modū colligationis entiū trāſmutabilium
cū prima ſubſtātia. Et poſtea dicit loquēdo de motu diur
no: ⁊ q: illud qd̄ mouet ipm̄ eſt nō motū cū ſit in actu im
poſſibile eſt vt ſit ſm̄ aliā diſpōnē. Jdeſt qd̄ mouet ipſuʒ
primū motū: q: eſt actus purus ſine aliqua potētia. Et po
ſtea dicit. ꝙ prim⁹ motor mouet iſtū motū tm̄ ſine medio
Et Joānes expōit ſine corꝑe medio non ſine motore me
dio: ⁊ puto ꝙ ipſe nō exponit p primū motorē appropria
tum primo corpori: q: vidit ꝙ Auerrois dicit de ipſo ꝙ
actus purus. ⁊ in principio dixit qd̄ vult declarare modū
colligationis ⁊c. cū prima ſuba. ⁊ nō dixit cū ꝓmo moto
re. quōcūqʒ ſit expoſitio ſua eſt extranea. Nam nō eſt du
biū in illo loco ꝙ prim⁹ motor mouet corp⁹ primū ſine
corꝑe medio: ⁊ hec nō indiget ꝺclaratiōe. ꝓterea negatio
que ponitur ibidē. ſ. ſine medio negat oē mediū: vt ſciunt
logici. Preterea ph̄s ⁊ Cōmētator expreſſe. 2. celi. cōm[10]
37. hoc dicūt. ph̄s ibidē eni dicit: ⁊ cū ita ſit dignus eſt vt
motor primus ſit h⁹, cū enim primo mouet ꝓmū cauſatū
tm̄. i. primū corpus. vt pʒ ibidē ⁊ Cōmētator dicit. neceſſe
eſt vt motor ꝓmi mot⁹ ſit nō trāſmutabilis: q: motor pri
mi moti eſt prim⁹ motor ⁊ ens ſimplex eſt ꝙ mouet mo
tum ſimplex: ⁊ intelligit Cōmētator per primū motum
corpus ſupremū: ⁊ per alia mota res exñtes ſub ipſo: vt
pʒ ex verbis ei⁹. 12. metaph. 37. ⁊. 34. Jtē Cōmētator
ſcd̄o celi. cōmēto. 64. dicit. quedā acqrunt ꝓpinquitatē
ꝓmi ꝙ eſt deus pauca opatione. Et eſt orbis totū ꝯtinēs.
⁊ cōmēto. 62 declarauit hoc magis. vnde Cōmēta. Et cō
ſidera etiā cōmēto. 71. illius ſcd̄i: ⁊ ex ſolutione ſcd̄e diffi
cultatis pʒ itelligēti ꝙ primū eſt qd̄ mouet primū corp⁹.
vñ dicit. ſimiľr intelligendū eſt qd̄ vltimus orbis mouet
alios orbes. ſ. ſicut dicit̄ qd̄ nobilius mouet totū: q̄m iſta
principia prima potētia ſpūalis non diuiditur in alijs or
bibus niſi q: potētia diuidit̄ in vltimo orbe quēadmodū
potentia mouens aīal non diuiditur in alijs membris: niſi
quia ꝓmo diuidit̄ in corde. videtur ergo ꝙ īter hāc potē
tiam que imediate ꝓcedit a primo: ⁊ primū corpus nō ē
mediū. i. ꝙ nō eſt mediū inter primū ⁊ corpus ꝓmū neqʒ
corpus neqʒ intelligētia. Qd̄ aūt hec virt⁹ cauſet̄ imedia
te a primo ſimpľr cuius ꝓportio ad aliqua abſtracta eſt
ſicut ꝓportio primi principis in ciuitate cū alijs regibus

particularib⁹. pʒ per Auerroim in libro deſtructio deſtru
ctionū. nam ipſe ibidē dicit. qd̄ autē oia principia abſtra
cta ⁊ nō abſtracta ſint cauſata vel producta a prima cauſa: ⁊
⁊. i. aliquo modo. ⁊ ꝙ ꝓpter illā virtutem ꝓductā. ſ. de
qua dixit primus mūdus eſt vnus: ⁊ per illaʒ ligant̄ oēs
partes eius intm̄ qd̄ totus eſt cōueniens vni actioni ſicut
vnū aīal i quo ſunt multe virtutes ⁊ actiones ⁊ mēbra di
uerſa. nam ipſum apud ſciētes ponit̄ vnū. ꝙ autē hec po
tētia ſit cauſata a primo eſt res cōceſſa ab oib⁹. Naʒ oēs
celi apud eos. ſ. ph̄os. eſt quaſi vnū aīal. ⁊ motus diurn⁹
aſſimilat̄ motui vniuerſi aīalis. i. ſm̄ locū: ⁊ motus par
tium celi. i. alioꝝ corpoꝝ preter primū aſſimilat̄ motib⁹
ꝑticularib⁹ mēbroꝝ aīalis. Et dicit poſt paꝝ ꝙ ſi nō eēt
hec virtus nō eſſet hic ordo: ⁊ ſm̄ hoc verificat̄ ꝙ de⁹ fa
cit oia ⁊ cōſeruat ipſa. ❡ Arguo igit̄ ex dictis Cōmētato
ris ſic. Jlla potētia imediate diuidit̄ vel eſt in primo cor
pore. ſʒ illud a quo hec potētia cauſat̄ eſt deus. ergo ime
diate cauſatur a deo in iſto corpore primo: ſed hoc nō eſt
verū ponendo aliquā intelligentiā inter primā ſubſtan
tiā ⁊ primū corpus. ergo talis intelligētia nō debet poni.
Adhuc dicit aſſimilatur multum ciuitati quēadmodū ci
uitas regitur ⁊ ſuſtētat̄ per ꝓmū ꝓncipeʒ. ⁊ per ꝓncipes
ꝑticulares ſub primo: ita eſt in mūdo. ⁊ certum eſt ꝙ pri
mū hʒ actionem ſicut declaraui ⁊ ſicut apparet ex exem
plo eius. Nota tm̄ ꝙ hoc argumētū patitur cauillationes
ſi nō recte intelligat̄. naʒ diceret quis ꝓuenit a ꝓmo i pri
mo corpoꝛ ſine medio corporeo: nō tm̄ ſine medio oino:
hoc tm̄ remouet̄ cōſiderando in dictis ⁊ q: Cōmentator
aſſimilauit hoc corp⁹ cordi. ꝓpterea remouet̄ ꝯſideran
do rōnē: ꝓpter quā ponitur hec virtus. Quid aūt ſit hec
virtus nō eſt declaratū: ⁊ forte dicam poſtea. ❡ Jtē ph̄s
⁊ Cōmētator cōmento. 55. 12. metaphyſi. dicunt cōtra
Anaxagoraʒ ꝙ ipſe dixit ſermonē diminutum: q: contin
get ei ponere aliud ꝓncipium nō ſicut dicim⁹ ꝙ ꝓncipiū
mouens mouet ſm̄ perfectionē ⁊ cōplementum: vt vide
mus medicinā mouere ad ſe: mouet enim ad ſanitatē: ⁊
medicina eſt forma ſanitatis. vult dicere ꝙ ois medicina
que eſt in aīa medici mouet ad ſanitatem: ⁊ illa. ſ. forma
que eſt in aīa artificis eſt quodāmodo ſanitas: ſicut for
ma domus que eſt in aīa artificis eſt quodāmō domus: ⁊
⁊ dicit in fine cōmenti. ſi igitur ſanitas non eſſet in ſubie
cto ſicut eſt de primo principio: tunc medicina moueret
vtroqʒ modo. ſ. ſm̄ qd̄ eſt agēs motū ⁊ finis. ⁊ hoc ē ma
gis manifeſtū ex dictis eius hic q̄ʒ illud qd̄ dicit cōmen
to. 44. vt poſui. Nā illic dicit ſm̄ motorem. hic autem di
cit ſm̄ ꝙ eſt agens motū. Jdeo expoſitio Joānis illic nō
eſt vera ſm̄ qd̄ oino declarat poſitionē Cōmētatoris. etiā
ſicut diximus eſt illud qd̄ inuenit̄ in quadā ſua epiſtola
vbi dicit hec v̄ba. Alpharabius ⁊ Auic. ⁊ ſequētes eos
opinant̄ primū ꝓncipiū non mouere primū corp⁹ celeſte
⁊ putant qd̄ hoc ſequit̄ quia eſt vnū oino ⁊ in fine ſimpli
citatis: ⁊ nos ſemper hanc viam conſiderantes ſcimus ip
ſam non eſſe demonſtratiuam. naʒ ſi eſſet demonſtratiua
non fuiſſet incognita ab Ariſto. ⁊ reliquis peripateticis.
Et ideo ſi ſm̄ hoc ponunt ipſum non mouere aliquid ⁊
ſequitur ipſuʒ eſſe ocioſum ſine actione: ⁊ qd̄ ſit quedam
phantaſia vel quid phantaſticum ⁊ ſimilitudo quedam.
poſtea ponit rationem Themiſtij pro iſta poſitione ⁊ de
clarat eam ſicut iam dixi. deinde dicit qd̄ nō ſequitur per
rationē Themiſtij qd̄ primus motor non ſit mouens oino
ſicut ſequitur ſm̄ eos. Aliud autē qd̄ iſti dicūt qd̄ ab vno
nō ꝓuenit niſi vnum vanū eſt. Naʒ nō eſt aliquis prouen
tus ab aliqua cauſarū. nam a materia nihil ꝓuenit neqʒ
a forma neqʒ ab efficiente. Nam a forma ꝓuenit actio ha
bentis formā ⁊ ab efficiente ꝓuenit motus gñationis vel
trāſmutationis: vult dicere quaſi: ⁊ ideo in abſtractis nō

eſt prouentus neqꝫ habēt vere efficiēs: ſed ſicut efficiens ſenſibile qui mouet mā3 intm̄ ꝙ facit illud qḋ eſt ens in potētia eſſe ens in actu: nō qḋ facit formā: et ponit ea3 in mā3. Et qꝛ ibi nō eſt mā nō eſt efficiēs vere. nā actio agētis nō eſt niſi motus trāſmutatiōis vel gñationis: et mot⁹ reqrit ſubiectū: niſi diceret quis aliqḋ fieri ex nihilo ſicut ponūt legē: et tūc erit verū dicere abſtracta eſſe ꝓducta. Inuenit̄ tñ i eis itelligēs et itellectū: perficiēs et perfectū. Hoc eſt viſu3 mihi adducere in declaratiōe hui⁹ cōcluſionis de mente illuſtriū phoꝝ. Et declaratū eſt ex hoc iſta3 eē poſitionē Cōmētatoris ſine dubio: et maxime ſi q̄da3 eius verba exponant̄ per reliqua. na3 adducā quaſdam ſuppōnes ſeu ꝓpoſitiones: qꝛ non debent ſimplr̄ dici ſuppoſitiōes: et ex qb⁹ apparebit ſolo argumētoꝝ ꝯ iſtā ꝯnēs et per ipſas declarabunt̄ multa fundamēta ſcie diue. Declarabo āt illas ex mēte Cōm̄. et ex vbis ei⁹ ſ3 poſſe meū.

¶ Prima ſuppoſitio eſt qḋ aia celi et forma eius abſtracta et motor ſuus ſunt vnū in eſſe: diſtincta aūt ſm̄ cōſiderationem m.i. cū cōſiderata fuerint ſm̄ modos diuerſos. na3 forma abſtracta cōſiderata ſm̄ ꝙ eſt mouens vocat̄ aia. ſm̄ ſe aūt conſiderata vocat̄ intelligentia hec ſuppoſitio vel cōpoſitio: qꝛ nō oino deberēt dici ſupponēs: declarat̄ ex verbis Auerrois: et fundamētis eius: ꝙ aūt ſint aiata corpora celeſtia p3 ex vbis ei⁹ in libro deſtructio deſtructionū. vbi ſicut loquens peripateticis. Sed poſitio eorū vera eſt ꝙ motu3 ſm̄ motū circularē nō querit p ip̄m .ſ. motū localē: ſed querit motū met circulare3. ꝙ aūt eſt tale motor ei⁹ neceſſario eſt aia non nā: vult dicere ſine cognitione. na3 mot⁹ non h3 eſſe niſi in intellectu. nā non inuenitur extra animā niſi mobile vel motum: et in ipſum eſt aliqḋ mot⁹ vel aliqua pars mot⁹ non menſurata vel non mēſurabilis. Illud aūt qḋ mouet̄ ad motū ſm̄ ꝙ ē mot⁹ appetit ipſum neceſſario appetēs aūt motum cognoſcit ipſu3 neceſſario. et hec eſt vna via per quā ꝓbat̄ corpora celeſtia habere intellectū et appetitū: et ia3 p3 hoc ꝑ alias vias multas. Una eaꝝ ꝙ vnum motū ex illis corporibus mouet̄ ſm̄ mot⁹ oppoſitos ſimul. ſ. ab oriente in occidētem et ecōuerſo. Et hoc nō pōt eſſe a nā. na3 qḋ mouetur nāliter mouet̄ ſm̄ vnū motū tm̄: et ia3 pceſſit ſermo de rōnibus a qbus moti ſunt phī ꝙ celū habet intellectū: et ꝙ manifeſtior eoꝝ eſt: qꝛ declaratum eſt eis ꝙ motiōes eoꝝ ſunt intelligentie abſtracte a materia de neceſſitate nō mouent niſi iquātum ſunt intellecte et cognite: et cum ſit ita motū ab ipſis eſt intelligēs et cognoſcēs neceſſario. Apparet hoc etiā: qꝛ motus eorū ſunt neceſſario requiſiti in eſſe iſtoꝝ inferiorū et cōſeruatione ipſoru3. et non pōt hoc eſſe accidētaliter vel a caſu. Uult dicere ꝙ hoc ꝓuenit ab ordine intellectuali qui eſt cauſa in eſſe iſtoꝝ: et p3 ꝙ ipſe intelligit hic cū dixit ipſa habere intellectum ipſa eſſe aiata. nam queſtio ibidē eſt an ſint aiata. Preterea ipſe ꝓbat per hoc ipſa eſſe appetitiua: appetitus autem eſt ꝓprius anime: ſicut dicit Auerrois in epiſtola de poſſibilitate cōtinuatiōis. cap. 9°. Unde loquendo de intellectu poſſibili inquit. et iſte intellectus materialis ꝙ non hab3 aliquā forma3 aſſimilat̄ valde anime ab⁹ corpoꝝ celeſtiū. Na3 diſpoſitio vel intentio anime in ipſis nihil aliud eſt niſi appetitus ad motū cognoſcendi illam formā abſtractam per modum receptiōis. Et dicit in fine cōmēti. 41. 12. metaph. hoc etiā modo ꝓprio magis apparet corp⁹ enim celeſte animatū eſt neceſſario. Similem ſciētiā omnino ponit ſcḋo celi. cōmēto. 61. Jam enim dixit ibide3 expreſſe ꝙ celum eſt animatū et adduxit rationes ſuper hoc. Item locutus eſt de hoc. 3. cōmēto. ſcḋi celi. Ite3 dicit cōmēto. 36. 12. Et ex hoc quidē apparet hū3 hec corpora eſſe animata et ꝙ nō habēt de virtutibus aie niſi intellectum et virtute3 deſideratiuā que mouet in loco. Et in ſuo tractatu ḋ ſubſtātia orbis verſus finē dicit. Neceſſe fuit et hec virtus que neqꝫ leuis neqꝫ grauis ſit in corpore ſimplici et ipſam nō habere ſubiectū aut contrariū et vt ſic animal neceſſario nō admiſta materie: ſed aia corpori eternis ita ꝙ iſta aia non ſit abſtracta a corpore ſuo. Et cū hoc ſeparata ab ipſo inquantū illud corpus nō indiget ipſa: qꝛ eſt permanens per ſe. Uult dicere ꝙ hec aia non eſt abſtracta a corpore ſicut res que non appropriat̄ corpori. Na3 ipſa eſt mouens illud corpus. mouēs autē eſt cū moto. Nam omne motū ex ſe mouet̄ per virtute3 exiſtentē in eo ſicut dicit ibidē: ſed tamē nō iheret corpori. ſ. ꝙ ipſa anima nō exiſtit in mā mediate dimēſionibus ſicut forme mālēs. na3 tunc eſſet cōpoſitū et generabile et corruptibile. Et ideo eſt abſtracta a mā. Poſtea ibidē dicit: et cū cōſiderauit de iſtis virtutib⁹ ḋclaratū fuit ipſi appetitiuā ipſa3 eſſe virtutē de virtutib⁹ aie tm̄. Hoc etiam videt̄. na3 nos videm⁹ hec corpora celeſtia eſſe determinate magnitudinis et figure: et ꝙ mouent̄ ex ſe a partib⁹ determinatis: nō a quacūqꝫ parte nec per aliqḋ extrinſecum: tale aūt eſt vnū de neceſſitate. pp hec enim dicimus rem eſſe viuam: dixi aūt nō per aliud extrinſecū: qꝛ ferru3 mouetur ad magnetem ab extrinſeco: hoc aūt impoſſe ē in celo. ſ. moueri ad aliqḋ corpus extrinſecu3 ſeu ab aliquo corpore extrinſeco: vt p3 ſuo loco: et tale etia3 mouet̄ a quacūqꝫ parte et ſi adiungit̄ huic ꝙ ipſu3 mouet̄ ſimul ad partes oppoſitas erit hec ratio magis completa. dixi aūt ferrum moueri ab extrinſeco: qꝛ mouet̄ preſente magnete q̄ eſt qḋ extriſecū. Qḋ aūt hec ſit idē cū itelligētia abſtracta p3 per principia phī et Auerrois. Nam illa aia eſt abſtracta a mā: vt declaratū eſt in cōmēto. 36. 12. metaphy. in hoc ꝓpoſito. vbi dicit ꝙ declaratū ē in libro de aia. formas abſtractas et intellect⁹ eqꝫ propter hoc mouens eſt intellectus et hoc mouens eſt aia: ſicut dicit ibidem. ergo aia et intelligentia vel intellectus in ipſis ſunt idem et vnum. Et dicit in de ſubſtantia orbis. Et ideo videt̄ ꝙ forme corporū celeſtiū et maxime forma corporis vltimi continētis ſit quodāmodo aia. ſ. ꝓpter appetitū exiſtentē in eis. Et mouere et quodāmodo intellectus: et eſt forma ſimplex per quā aial celeſte cōponitur ex vno mouente et vno moto. Et in ſua abbreuiatione metaphyſice poſtq̄3 probauit corpora celeſtia eſſe animata dicit: et cu3 ſint animata ipſa mouent̄ pp ſenſum aut imaginationem aut per cognitionē intellectualē: ſed impoſſe eſt habere ſenſum. Nā ſenſus poſiti ſunt i aiali pp ſalutē. Et hoc corp⁹ declaratū ē ipſu3 eē eternū et ſimile ē de imaginatiua. nā ipſa data eſt aiali ꝓpter ſalutem. Preterea vbi non eſt ſenſus nō pōt eſſe imaginatiua: et ſi fuiſſet mot⁹ hui⁹ corpus ꝓpter ſenſum aut imaginatiuā mot⁹ eius nō eēt vn⁹ cōtinu⁹: vult dicere: quia vna venit poſt aliā ſ3 diuerſas imaginatiōes et ſenſationes ſm̄ poſitionē Aui. dicētis ꝙ ipſa imaginantur ſitus diuerſos quos mutant. Et ipſe ibide3 declarauit iſtā ꝯñtia3. magis et in aliis locis. Et dicit ꝯcludendo: et cū ita ſit non remanet qḋ mouet̄ niſi pp appetitū qui eſt ꝓpter cognitionē intellectualē vel a cognitione intellectuali. Et poſtea dicit: et cū declaratū eſt h̄ de eē iſtoꝝ ꝑncipioꝝ op3 cōſiderare quale eſt eſſe eoꝝ: et quo ſunt motores et quot modis ſunt principia iſtoꝝ corpoꝝ celeſtiū diuinoꝝ. et via ducens ad hoc eſt ponere hic illud qḋ declaratū eſt in ſcia de aia. nam maior pars ꝑncipioꝝ que hic ponūt̄ ſunt accepta ab illa ſcia et nulla eſt via ad cognoſcēdum hoc gen⁹ entiū ſm̄ ꝙ eſt ſibi ꝓpriū niſi poſt cognitionē illius ſcie. Et ideo ponit̄ in legib⁹ cognoſce te: et tūc cognoſces creatorē tuū. Dicam⁹ ergo qḋ iā declaratū ē in illa ſcia ꝙ forme hn̄t duplex eſſe: vnum ſenſibile aut ſimile ſenſibili: et eſt eſſe earum in mā. Dixit aūt ſimile ſenſibili: qꝛ forma ſubalis non eſt ſenſibilis ſal

tem per ſenſum exteriorē eſſe ⁊ itellectuale qḋ hñt ſ3 qḋ
abſtrahant a mã. Et ideo ſi ſit ſunt hic forme quarū eſſe
eſt ſm φ nō ſunt mãle de neceſſitate ſunt intelligentie ab
ſtracte:nam forma ſm φ forma nō h3 tertiū eſſe. eē ergo
iſtoꝝ motoꝝ eſt ſm φ ſunt intelligentie. Et dicit in libro
deſtructio deſtru. in. q. 6. φ phs pōſt φ ens nō materiale
ſua ſubſtantia eſt cognitio tm̃. nam ipſi vident φ forme
nō ſunt cognoſcētes niſi ꝓpter hoc:q̃a ſunt materiales.
Et ideo cū inuenit aliqḋ imateriale ſcitur ipſum eſſe co
gnoſcens:⁊ ad hoc habeat rōnē. nam ipſi vident formas
quãdo ſunt abſtracte in itellectu φ ſunt cognitio ⁊ intel/
lectus:⁊ φ itellectus nihil aliud eſt q̃3 forme abſtracte a
mã:⁊ cum ſit ita illud qḋ nō eſt abſtractū in fundamēto
ſue nature magis debet eē cognitio ⁊ intellectus illud qḋ
in fundamēto ſue nature eſt abſtractum. Et dicit in qōne
ſcōa. ⁊ cū verificatū3 ē apḋ eos eē iſti⁹ ſubē. v3. abſtracte
cōſiderauerūt in nã formaꝝ nãliū ⁊ inuenerunt q̃ſdam
eaꝝ ꝓpinquas ad actū ⁊ remotas a potētia: q: quedam
eaꝝ ſunt min⁹ paſſibiles q̃buſdã:⁊ qḋ ē ſignū materie pro
priū eis:⁊ inuenerūt aīa3 magis purã a mã ⁊ maxime in
tellectū. Uult dicere vt credo gñabilē ⁊ corruptibile3 vt
virt⁹ cogitatiua ſequēs formã hoīs ꝓpriã intātū φ dubi/
tauerāt de ipſo an ſit mãlis vel nō:⁊ q: viderunt formas
cognitas ex formis aīe ⁊ iuenerūt eas ſine mã ſciuerūt φ
cā cognitiōis eſt eē abſtractū a mã:⁊ cū inuenerūt itelℓm
nō eē paſſibilē cognouerūt φ cā ꝓꝑ quã nō cognoſcit for
mã nihil aliud eſt niſi q: eſt ꝑfectio q̃dã potētialis. Uult
dicere:q: eſt in mã: ſ3 q: eſt perfectio cōpleta cui non ad
miſcet potētia. Uult dicere φ nō ē in mã:⁊ ſic eſt itellect⁹
⁊ de iſtis ia3 locut⁹ eſt Cōmētator in libro de aīa. poſtea
ibide3 arguit aliter de hoc dicēs cum ipſi. ſ. phi viderunt
etia3 ordinem exiſtētē in natura. ⁊ in actiones eius ꝓce/
dens ſm ordine3 intellectualem ſimilē ordini artificiali:
ſciuerūt φ eſt hic itellect⁹ qui dedit iſtis potētijs nãlibus
hoc. ſ. φ actiōes eoꝝ ſint ſm actiōes intellect⁹: ita φ ſunt
īgenioſe:⁊ ꝓꝑ has rōnes dixerūt abſolute φ hoc ens qḋ
eſt intellectus ſimplr̃ ē dans ordinē entibus inuētum in
actiōes eoꝝ. Nã ſicut dicit Auer. 12. meta. in ſua media
expōne:modo itellectualis q inuenit in entib⁹ que ſunt ꝓ/
ter ſubſtãtiam. Uult dicere abſtractū ineſt eis ꝓꝑ ordinē
exiſtentē in ſubſtãtia ſimplici nō compoſita:q: ipſa nō eſt
in ſe itellect⁹ in actu:ſed ē intellectus ꝑ aliud ⁊ in potētia
⁊ cauſa eius eſt ordo itellectualis qui eſt in ſubſtãtia ſim
plici cui nō admiſcet materia: ſed eſt intellectus per ſe ⁊
ſua ſuba eſt in actu ⁊ eſt vere vnus ⁊ ſimplex ⁊ itellect⁹ ī
ipſo ē intellectū: ſ3 ſuba cōpoſita nō ē vere vna neq3 ſim
plex neq3 eſt per ſe intellecta: ſ3 eſt intellecta per aliud:⁊
nō intelligo hic de ſimplici illud qḋ dicit reſpectu cōpo/
ſiti ſicut dicimus elementa eē ſimplicia reſpectu miſti ex
elemētis: ſed intelligo φ i ipſo nō ſit aliq̃ multitudo ⁊ φ
eſt vnū dinon:⁊ cum ſit ita illḋ qḋ intelligit corpus celeſte
de prio ordine abſtracto a mã qui eſt cã in eternitate cor/
poris celeſtis:⁊ finis eſt cã in eſſe ordinis intellectualis in
oībus partibus mūdi:ſicut illud qḋ intelligit rex ⁊ prin
ceps de legib⁹ ⁊ regimine eſt cauſa i eē ordinis ⁊ regimi
nis in omnib⁹ partibus ciuitatis. Uult dicere in ſūma φ
illud qḋ eſt intelℓm in potētia ⁊ nō eſt in ſe ⁊ in ſua ſba in
tellectū:o3 φ ſit tale ꝓꝑ intelℓm in actu per ſe tale3: ꝯti/
nēs in ſe illum ordinē intellectualē ⁊ eſt cauſa illi⁹. Et di/
xit cōmēto. 61. 2° celi. declaratū ē in phicis φ motor cor
poꝝ celeſtiū nō eſt in materia. ⁊ declaratū eſt in libro de
aīa. φ illud qḋ eſt h9 eſt intellectus. ⁊ declaratum eſt in
prima philoſophia φ forma intelligibilis nō mouet niſi
ſm deſideriu3 qḋ ſit a ſuo intellectu. p3 etiã ex fundamē
tis Auerrois cōtra Aui. φ celum nō habet formã neq3
anima3 preter motorem abſtractum. ſ. alia a motore ab/
ſtracto. Declaratū eſt ergo celū habere intellectū ⁊ qḋ aīa
eius eſt intellectus ⁊ motor. Qḋ autē anima ipſoꝝ ⁊ intel
lectus. eſt idē cum forma eoꝝ ꝓbatur. nam ipſe Cōmen/
tator. 12. metaphy. cōmēto. 36. dicit. ſm igit φ iſta intel
lecta ſunt forme eoꝝ ſunt mouentia ſm agens:⁊ commen
to. 6. eiuſdem dicit. declaratum eſt igitur in hac ſcientia
φ ens nō materiale qḋ iam declaratum eſt eſſe mouens
ſubſtantiam ſenſibilem eſt ſubſtantia antecedens ſubſtan
tiam ſenſibilem:⁊ φ eſt ꝓncipium eius ſm formã ⁊ finē.
Et poſtea in eodē cōmēto inquit:⁊ cecidit dubitatio in
hoc qḋ principiū formale ⁊ mouens non ſunt tria nume/
ro ſed vnu3 in ſubiecto ⁊ tria in ratione. Uult dicere ſm
diuerſas conſiderationes. vt p3 ibidē per ipſum ⁊ in me
dia ſua expoſitione. 12. dicit cōcludēdo poſt hoc qḋ di/
xit de ordine. intellectuali. Et ideo non inuenitur iſta ſub
ſtantia cauſa ſubſtantie ſenſibilis ſm qḋ ē mouēs ipſam
tantū: ſed ſm qḋ eſt etiam cauſa eius ſm finem ⁊ ſm for
mam. Nam amatum ⁊ deſideratum eſt cauſa amantis ⁊
appetētis ſm iſtas tres diſpoſitiones. vult dicere qḋ in/
quãtum deſideratum eſt bonum apud quod vel propter
qḋ mouetur eſt finis:⁊ ſm hoc de cã motus eterni:⁊ eſt
motor ⁊ forma etiam quia eſt perfectio eius ⁊ actiones
eius ſunt per ipſum. actio autem rei prouenit ab ipſa pro
pter eius forma3. ⁊ hoc magis declarabitur in qōne ſecū
da. Declaratū eſt etiam per illud quod poſui quod illa dr̃
anima inquãtum. appetit ⁊ mouet. na3 iſta ſunt propria
anime:⁊ conſiderata. autem ſm ſe dicitur intelligētia. ⁊ de
bes ſcire φ ex dicto Auerro. in cōmēto. 36. duodecimi.
vbi dicit φ ſm φ ſunt forme mouēt ſm efficiēs:⁊ declara
bitur φ deus mouet effectiue. Na3 ipſe eſt forma ſine du
bio: vt dictum ē multoties: ſed debes ſcire φ ſm φ ē aīa
dicitur eē cum corpore. nam motor eſt cum moto. ⁊ om
ne quod eſt ex ſe motum mouetur per virtutē exiſtente3
in eo. Et ideo ſm iſtum modum dicitur eſſe finitum non
in tempore:⁊ ſed in actione: id eſt φ ipſe mouet corpus de
terminatū ſm motū determinatū: ita qḋ non poteſt mo
uere corpus maius neq3 motum velociorē: ſm enim iſtū
modum appropriatur corpori:⁊ dicitur eē cū ipſo quod
corpus eſt vere diuiſibile ⁊ finitum:non tamen poteſt di/
uidi ſ3 habet partem extra partem:⁊ illud eſt quod vere
dicitur eſſe finitum vel infinitum: ſm autem φ eſt intelle
ctum ⁊ deſideratum:⁊ aut ſm φ eſt in ſe conſideratū non
dicitur eē finitum neq3 infinitum eo modo quo declara/
ui. Nam ſm hoc non dicitur eē cum corpore: ſed dicitur
de ipſo ſm φ eſt intellectum ⁊ deſideratu3 quod mouet
vel eſt cauſa motus eterni per tempus infinitu3. Et vide
tur mihi φ hoc intellexit Cōmētator in tractatu de ſub/
ſtantia orbis verſus finem. vbi dicit. ⁊ cum conſiderauit
in virtutibus appetitiuis celeſtibus inuenit eas eſſe fini/
tarum potentiarum. Et patet φ ipſe non intellexit finita
tem ſm durationē: Nam hoc eſt contra fundamēta ſua.
Patet preterea φ ab illis motoribus motus ē perpetu⁹:⁊
ergo non diſtinguitur niſi per operationem intellectus:⁊
id eſt ſm diuerſas conſiderationes. Nam ipſe ibidem di/
cit:⁊ cum conſiderauit in continuationē motus eoꝝ fuit
d̄claratum φ cauſa continuationis motus earum non ē
iſta virtus qua mouentur: ſed illud quod largitur eis cō/
tinuationem eſt aliquid appetibile:⁊ quia continuatio nō
prouenit niſi a motore non moto:⁊ ſequitur qḋ iſtud mo
uens neq3 eſt corpus neq3 potentiali in corpore ⁊ qḋ eſt
intelligētia abſtracta. Patet ergo φ cauſa continuatiōis
⁊ perpetuitatis motus huius ē: quia motor nō ē corpus
neq3 admiſtus corpori aut materie:⁊ hoc inuenitur in
omnibus iſtis motoribus. Et ideo non indigemus alia
cã ſicut putauit Joānes:⁊ neq3 etiã eſt dubiu3 ſicut poſtea
declarabitur φ intellectum ⁊ deſideratu3 ſunt vnū in re

tuꝫ appetēte ⁊ mouente.i.cū virtute qua mouet̃.ergo
appetibile qḋ eſt cauſa continuationis motus non diſtin
guitur in eſſe a motore ſicut intellexit ibidem Joannes:
non ergo diſtinguit̃ niſi ſm intētionē ⁊ conſiderationeꝫ
ſicut dixit: ⁊ quod facit hoc quod dixi eſſe clarum eſt qḋ
dixit Cōmētator in illo tractatu ante hoc. Inquit enim ⁊
non eſt dicēdum ꝙ forme quibus mouent̃ corpora cele
ſtia ſint alie ab eis ad quas mouent̃ ⁊c̃. vt ibidem decla
rat: ⁊ parum poſt dicit cōcludendo.ergo nihil eſt in cor-
poribus celeſtibus per qḋ forma que eſt motus differat
ab ea ad quā eſt motus: imo ſunt eedem forme: ⁊ nō dif
ferunt niſi in diſpoſitiōe ⁊ ad ideo quiuis poteſt: vt dicit
Ariſto. qḋ intellectus ⁊ intellectum idem ſunt in corpori
bus celeſtibus. Declarat̃ preterea ex dicto eius ibidem,
vbi dicit. ⁊ cum conſiderauit de iſtis virtutibus declara-
tū fuit ipſi ipſam eſſe virtutē appetitiuam de virtutibus
anime tantū. Uult dicere ꝙ appetitus in ipſis preſuppo-
nit cognitionē.i.non eſt ſine cognitione. Et ideo intelli-
gunt etiaꝫ. Et dicit vlterius ꝙ cum ꝯſiderauit de iſtis vir
tutibus appetitiuis celeſtibus inuenit eas moueri ad ap
petibile nobiliꝰ ipſis: ⁊ declarat̃ aūt poſtea ꝙ deſideratū eſt
intellectū ⁊ ipſe ⁊ ſuū itellectuꝫ ſunt vnum. Et ideo non
poſſumus intelligere ex dicto Cōmētatoris: ꝙ differunt
in re: ⁊ maxīe qꝛ anime eorum abſtracte ſunt a materia.
abſtractuꝫ aūt a mā eſt intellectꝰ ſicut dixit. Intellectus
aūt ⁊ itellectū: de quo iam dixit eſſe ideꝫ qḋ deſideratum
ſunt vnū ⁊ idē in ipſis: ⁊ in fine dicit ꝙ illud corpus cele
ſte intelligit hanc intelligētiaꝫ. Uult dicere deſideratam
que eſt cauſa cōtinuitatis motus: ⁊ pꝫ ꝙ ipſe itelligit hic
per corpus celeſte aīam celi que ē intellectus: ſicut decla-
ratuꝫ ē. declarabit̃ aūt poſtea ꝙ intellectꝰ i abſtractis ⁊
intellectuꝫ ſunt vnūꝰ ⁊ idem. Et ſi dicta Cōmētatoris nō
intelligunt̃ ſicut dixi nullo modo verificabitur illud qḋ
poſui in declaratiōe principalis concluſionis ex v̄bis eiꝰ
in ſua media expoſitione. vbi dicit illud quod intelligunt
de principijs determinatis vel proprijs eorum: ⁊ multa
alia ibidem poſita non erunt vera ſi nō intelligētur v̄ba
Cōmētatoris ſicut dixi: ⁊ conſidera illa verba.

¶ Scḋa ꝓpoſitio ꝙ intelligens intellectus ⁊ intellm̄ ſunt
vnuꝫ ⁊ idem in quolibet abſtractoꝝ.i.ꝙ qḋlibet abſtra-
ctuꝫ intelligens intellectus ⁊ intellectū in eo ſunt idem.
In hoc tñ eſt differētia inter primū ⁊ reliquas intelligen
tias: hec ſuppoſitio eſt quaſi nota per illud qḋ iā dictum
eſt ⁊ magis declarabit̃. qḋ autē intelligēs ⁊ intellectus ⁊
itellectū in abſtractis ſunt vnum declaratū eſt ex verbis
phi ⁊ Cōmētatoris cōmēto. 39. 12. cōmēto. 51. ⁊ i libro
deſtructio deſtructionū. qōnē 3ª. in tertio mō prope finē
ſermonis icipiētis. Dico cum dicimus rem eſſe poſſibile
eſſe. Et in qōne dicente an deus ſit vnus in ſermone inci
piēte. Et cū totuꝫ hoc ipſi dicunt deū. Et in qōne querēte
an deus cōuenit cuꝫ alio aliquo in genere. in ſermone in
cipiēte. Cōpoſitio aūt que eſt inter genus ⁊ differētiaꝫ: ⁊
in multis alijs locis ibidem: ⁊ in abbreuiatione ſua meta
phyſica: ⁊ in qōne ſexta inquit. Et ſi ſit aliqḋ ſine mā in-
tellectus in ipſo eſt itellm̄: ⁊ dicit p̄terea in illo libro. Et
qꝛ p̄muꝫ.ſ. ens eſt apud oēs ſimplex. videt̃ iſti.i. Auic. ⁊
alijs difficile quō ab ipſo ꝓuenit multitudo inum̄ ꝙ idu-
cti ſunt ꝓꝑ hoc dicere ꝙ primꝰ nō mouet motum diurnū
ſꝫ a primo ꝓuenit mouēs motū diurnū: ⁊ ab iſto motore
ꝓueniūt duo: celum qḋ mouet: ⁊ motor q ē p̄ter ipſuꝫ:
⁊ hoc eſt error ſm fundamēta phicorū. nam intelligens
⁊ intellectum ſunt vnum ⁊ idem in itellectu humano ma
xime in abſtractis: ⁊ poſtea dicit qḋ cum fuit intellm̄ ex
verbis Alfarabij ⁊ Aui. ꝙ motor ſcḋs intelligit ſuā ſub
ſtantiam ⁊ intelligit ſuā cauſam: ⁊ ſm ꝙ intelligit ſe or
dinatur vel prouenit aliquid. Et ſm qḋ intelligit de ſuo-

principio prouenit ab ipſo aliud quaſi ipſe hꝫ duas for-
mas aut duas ſubas vel nāa ſicut intellexit Algaçel ex
dictis ipſorum eſt falſum. nam ſi ſic eſſet cōpoſitus plus
q̄ꝫ ex vna forma: ⁊ tūc illa forma erit vna in ſubiecto mul
ta ſm diffinitionem: ſicut eſt aīa. Et dicit in ſua abbreuia
tione metaphyſice. ꝙ hoc erit proprium intellectui ſm
qḋ ē nō māle.ſ.ꝙ intellectus ⁊ intellectum ē vnum. Et
ideo inuenit̃ hoc ī oībus abſtractis: ⁊ hoc declarauit ma
gis ibidē: ſꝫ ego accepi intētionē q̄ſi tm̄. neꝫ ſi quis vult ſci
re iſta ex loco vbi ordinate de iſtis tractāt phi erunt ſibi
ꝓbabilia. vt bñ declarat Cōmentator cōtra Algaçel in li
bro. d. d. Et dicit in libro illo in qōne querēte: an mundus
ſit effectꝰ dei ſcḋa in 3ª difficultate. ꝙ nō eſt ſuba vel quid
ditas intelligētie cauſate apud phos niſi illud qḋ intelli-
git ſuo p̄nᵒ. Et nō ſunt hic due res.ſ. vna ex iſtis q̄dditas
⁊ reliqua intētio vl' res addita ſupra quidditatē vel ſub
ſtantiā. Nam ſi fuiſſet ſic eſſet cōpoſitū ſimplex: aūt.ſ. ab
ſtractū nō eſt cōpoſitū. pꝫ ergo ꝙ intelligēs intellectus ⁊
intellm̄ ſunt vnū ⁊ ideꝫ in abſtractis. Qꝫ autēꝫ ſit dr̄ia in
hoc inter ea aliquo mō declaro declarādo p̄us ꝙ alie in
telligētie intelligunt p̄mā: hoc autē ꝓbat̃ multiplr̄: p̄mo
vniuerſali mō: ⁊ hoc declarādū ꝙ iſta abſtracta de neceſ
ſitate hñt p̄mū p̄nᵐ: ⁊ ꝙ nō ſunt oīno diſtincta ita ꝙ nō ſit
inter ea dependentia cauſe ⁊ cauſati: ⁊ hoc ſic: nam hoc
nomē.ſ. p̄nᵐ aut dicitur de eis vniuoce aut equiuoce aut
ſꝫ p̄us ⁊ poſteriꝰ qḋ vocat̃ analogie: ſꝫ nō pōt dici vniuo
ce. nam vniuoca nō ſunt multa niſi ꝓpter māꝫ: h̄ aūt ſūt
imaterialia. ⁊ falſuꝫ eſt etiam ꝙ dicat̃ de eis pure equiuo
ce: qꝛ iam declaratū eſt ipſa eſſe vnius generis ⁊ nō intel-
ligo hic per genꝰ: genꝰ diuiſuꝫ in ſpēs. ſed qḋ dr̄ vniuoce.
Nam hoc impoīe eſt in eis: ſed itelligo qḋ vniuerſale di
ctum de eis ſꝫ prius ⁊ poſterius vel quādā nām: ſicut h̄
nomē intellectꝰ ⁊ abſtractū ⁊ principiū.ſ.ꝙ vere dicit̃ de
ipſis.ſ.ꝙ ſunt p̄ncipia ⁊ motores vniꝰ entis.ſ. mūdi ⁊ ſi
nō: mūdus nō eſſet vnꝰ ⁊ colligatꝰ: ⁊ cū hoc ſit ita nō pōt
dici de ipſis hoc nomē principiū niſi ſm priꝰ ⁊ poſteriꝰ:
ſed illa a qbꝰ dicit̃ aliqḋ ſm prius ⁊ poſterius de neceſſi-
tate ſunt attributa ſꝫ ad aliqḋ qḋ eſt cauſa eē illius diſpo
ſitionis in eis. Uerbi gratia. hoc nomē caliditas dicit̃ de
rebus calidis per habitudinē ad ignem qui eſt cauſa cali
ditatis alioꝝ calidoꝝ: ⁊ ex hoc apparet qḋ eſt aliqḋ p̄mū
p̄ncipiū iſtoꝝ motoꝝ. ¶ Preterea. Nos videmꝰ iſtos mo
tores eē diuerſificatos in nobilitate ⁊ dignitate. Nā mo-
tor motus diurni nobilior eſt oībus: ſicut declaratum eſt
ſuo loco: ⁊ res autē diuerſe ī dignitate: qñ nō ſunt diuerſe
ſꝫ ſpeciē: tūc diuerſitas inuenta in eis eſt ꝓpter priorita
tē ꝗ quorūdaꝫ eoꝝ ſuꝑ alios in illa intētione vel re in que
cōueniūt. Res aūt ſic diſpoſite de neceſſitate quedā earū
ſunt cauſate a q̄buſdā ⁊ p̄mū in eis eſt cā in eſſe omniuꝫ
alioꝝ. Et ex hoc videt̃ qḋ p̄mus mouet ſꝫ efficiēs. Naꝫ
poſtq̄ꝫ abſtracta ꝯueniūt in ſuba: ſicut dictū eſt debēt cō
uenire in actiōe ſequēte ſubam. Hoc etiaꝫ pꝫ alia via ma
gis ꝓpria. Nam nos videmꝰ actiones iſtoꝝ corpoꝝ cele
ſtiū ordinatas vel productas ꝑ eoruꝫ motus ⁊ iuuant in
eſſe cuiuſlibet entis iſtoꝝ inferioꝝ ⁊ i conſeruatiōe eoruꝫ
in tm̄ qḋ nos videmus qḋ ſi aliq̄ iſtoꝝ motuū nō eſſet ⁊
corrūperet̃ eſſe rerū ⁊ ordo earū. Et iō videmus lunam
⁊ ſtellas erraticas qḋ quaſi ſeruiūt ſoli ⁊ ſequunt̃ ipſuꝫ.
tñ eꝫ nos videmus ſemp eas pergere ſm diſtantias deter
minatas.ſ. in ꝓpinquitate ⁊ remotiōe ⁊ ſm vias determi-
natas.ſ. in velocitate ⁊ tarditate ſicut declaratum eſt in
aſtronomia. Et hec actio nō ꝓuenit ab eis vel non ineſt
eis accidētaliter: ⁊ cuꝫ ſit ita ipſi de neceſſitate querunt ⁊
ꝯſequunt̃ vnū finē: ⁊ qꝛ eſſe eoꝝ nō eſt ꝓpter res inferio
res. finis ergo ille in quo ꝯueniūt eſt cāꝫ h̄ qḋ cōueniunt
⁊ cōcurrunt ⁊ adiuuant in ꝓductione cuiuſlibet inferio

tis. Nam res acta vel productã cum eſſe illius perficitur
per plus vno motore. Illud perficitur per ſe: q2 conue/
niunt illi motores in vno fine: z vniuerſaliter mũdus eſt
vnus per vnum principiũ: z ſi non vnitas inueniretur in
entibus vel in mundo per accidens: vnde quaſi manife/
ſtum eſt per ſe q mundus cõſtat ex cauſis z cauſatis. Et
z per iſtas cauſas cognouerimus primã cauſam. Et qđ
verificat hoc tutum eſt: q2 nos videmus q reliqua cor/
pora celeſtia mouentur motu diurno: z quaſi oĩa ſequũ/
tur primũ motorem z ſeruiunt ei. Declaratũ eſt ergo p
aggregata ex dictis Auerrois z fundamentis eius hinc
inde poſitis q primus eſt cauſa aliorũ motorũ: ſ3 nulla
eſt via ſm quam eſt cauſa eorum: niſi per illud qđ intelli
gunt de ipſo: ergo intelligunt primum. nam ſicut dicit di
uinus Auerrois in abbreuiatione metaphyſice: cum po
ſuerimus vnũ eorũ eſſe cauſa alterius de neceſſitate cau/
ſatum intelligit ſuam cauſam. Nam hec duo conuertun
tur in eius. ſ. q intelligit ex iſtis pncipijs aliud: illud aliđ
eſt ſibi cauſa: z illud qđ eſt cauſa illius cauſatũ intelligit
illud: z declaratur etiã hec cõcluſio per rõnem vltimam
pbantẽ cõcluſionẽ precedentem imediate. ſ. q prim9 mo
tor eſt cã aliorum. Et ideo dicit Auerrois in ſua abbreuia/
tione. reliqui motores cõueniunt cũ hoc mobili. ſ. primo
in motu eius. ergo in cognitione ei9 conueniunt. Probat
preterea alia via. quilibet eorum intelligit ſuã ſubſtantiam:
ſed nõ põt intelligere ſuã ſubſtãtiã niſi intelligẽdo illud
per qđ ſuſtentat vel cõplet ſua eſſentia: ſ3 ſua eſſentia ſu/
ſtentat aut cõplet vel exiſtit in eã per primũ. ergo intelli
git pmũ qlibet eorum. ¶ Preterea apparet hoc. nã itellect9
ſ3 q intellect9 verſat circa ens nõ circa puatũ. volo di/
cere q intellect9 nõ ẽ. eſſe intelligẽs non entia: ſed nõ eſt
aliqđ ens preter iſta entia que intelligim9. ergo itellectus
illorum cognoſcũt hec entia vel verſant circa hec. Et cum
declaratũ eſt q cognoſcũt hec entia: aut cognoſcunt ipſa
eo modo quo nos cognoſcim9 ipſa: aut mõ nobiliori: ſ3
falſum eſt q cognoſcũt illa vel cõſiſtant in cognitione eo
rũ eo modo quo noſter itellect9: q2 ſic min9 nobili pficẽ
rent z eſſent cauſata ab iſtis entibus ſicut deducit bene
Cõmẽtato. 12. meta. z in libro deſtructio deſtructionũ.
ergo cognoſcũt illa modo perfectiori z ſm eſſe nobiliori
ꝗ3 eẽ circa qđ vel ſm q cõſiſtit itell9 vel cognitio noſtra.
Nã vera cognitio eſt illa que eſt cõformis rebus. Et iđ ſi
illa cognitio ſit nobilior cognitiõe noſtra cognitio earũ
vſat circa entia ſm nobiliorẽ modũ eſſendi ꝗ3 modũ ſm
quẽ verſat noſtra cognitio: etiã eſt eſſe nobile entis. ſ. eẽ
intellectuale qđ eſt cã nobilius aũt eſſe entiũ eſt eſſe qđ
h3 in pma cã. Et ideo de9 eſt oĩa entia aliquo modo z co
gnoſcit ipſa cognoſcẽdo ſuã ſubam. reliquę aũt intelligẽ
tie intelligũt illa ſm q intelligũt de ordine exñte in primo.
intelligũt ergo pmũ: Nam reliquę intelligẽtie aſſimilant
pncipib9 pticularib9 qui ſunt ſub pmo principe. eſſe autẽ
iſtorũ principũ inꝗ3tũ ſunt pncipes pticulares eſt p illud
qđ habẽt de ordine vli quẽ bñt a pmo: z q2 entia iſtarũ
intelligẽtiarum eſt illud qđ intelligunt de ordine vniuerſali
exiſtente in pmo: ſequit q eſſentia illorum eſt illud quod in
telligunt de pmo. Vtrũ aũt intelligunt primũ ſm q ſũt
cauſate ab ipſo. ſ. an intelligunt ſe eſſe cauſatas. non eſt
hic locus huius. z forte declarabit per dicta z dicenda
hic. poſtꝗ3 aũt hoc ſic declaratũ eſt: declarabit facilr dif/
ferẽtia que eſt inter vnitatẽ intellectus itelligẽtis z itel/
lecti in prima cã: z vnitatẽ earum in reliquis itelligentijs:
z non op3 aliud facere i hoc niſi ↄgregare dcã Auerrois
in hoc z expone illud qđ eſt difficile in eis per illud quod
eſt notũ magis: z tũc erit hec ↄſideratio cõpleta: inuenio
enĩ Cõmẽtatorẽ. 12. metaphyſi. cõmẽto. 51. dicẽtẽ. z ſic
o3 eſſe in alijs intelligẽtijs abſtractis: ſed primus eſt ſim

plicior eorum. Et ideo eſt vnus ſimplr ſine aliqua multi
plicitate: nec propter alienitatẽ intellectus z intellecti:
neq3 propter multitudinẽ intellectorum. quaſi enim oſten
dit per hoc mediũ quo poſſumus ſcire differentiam in
ter vnitatẽ primi z aliorum motorũ cum dixit: neq3 ppter
alienitatẽ intellectus z intellecti ſicut magis declarabit.
Dicit etiam in libro de ſo. d. in mõ tertio queſtionis que
rẽtis an mundus ſit effectus dei. neceſſarium autẽ p aliđ
vult dicere eo modo quo ſuperius declaraui circa poſi/
tionẽ Auicẽ. intellectus intelligit in ipſo aliquam com
poſitionẽ ex cauſa z cauſatum: z ſi ſit corpus inuenitur i
eo multitudo vno modo z vnitas aliquo modo. i. vnum
in actu multum in potẽtia. z ſi ſit incorporeum intellect9
non intelligit in ipſa multitudine neq3 in actu neq3 in po
tẽtia. Sed vnitatẽ omnibus modis. Et ideo antiqui vo
cant hoc genus entiũ ſimplicia. Et cum hoc dicũt de ſi
lis entib9 q cauſa eſt ſimplicior cauſato. Et ideo dicunt
antiqui q pmus eſt ſimplicior. Nam pmus nõ intelligit
in eo cauſa z cauſatũ. Vult dicere ſed tñ eſt cauſa. Alij
aũt pmo intellect9 intelligit in eis aliquã cõpoſitionem.
Unde Cõmẽtator loquẽs de Auicẽ. ibidẽ cõplẽs ſuum
ſermonẽ inquit: z ſi intellexit per poſſibilitatẽ diſpõnem
intellectualẽ. i. vt credo per operationẽ intellectus: non
ſequitur ppter hoc q aliquis iſtorum ſit cõpoſitus ſ3 itelli
gitur in ipſo compoſitio ſ3 q eſt ex cauſa z cauſatũ. Et
debes ſcire q hoc qđ dixit: z ſi ſit corpus vſq3 i finem de
claratũ eſt ab ipſo pfecte in illo libro in ſermone incipien
te. Compoſitio autẽ que eſt inter genus z dñiam. Et po
ſtea dic loquẽs de Algaçel illud qđ ponit de mẽte phorum
. ſ. q inuenit multitudo in alijs a prima cã tantũ ẽ ſm
corruptas non cõueniẽs principijs phyſicorum. Nam nul
la eſt multitudo in illis intelligentijs apud eos. Et nõ di
ſtinguũtur apud eos p ſimplicitatẽ z multitudinẽ. Vult
dicere q nõ ẽ multitudo: ſicut ponit Algaçel in quidditã
te vl' eẽntia q per idẽ accipio in iſto loco. ſ. loquẽdo de
ſeparatis quorũ quidditas eo modo quo dicũtur habe
re qualitates: q2 ſm veritatẽ ſunt quidditates: nõ tñ con
ſtitute ex genere z differẽtia nõ diſtinguũtur ab eſſentia:
ſ3 illi diſtinguũtur per cauſam z cauſatũ: z differẽtia in
hoc q primus intelligit ſuã ſubſtãtiam z reliq motores
ſuas ſubſtãtias ẽ q pmus itellectus intelligit de ſua ſub
ſtãtia rẽ exñtẽ in ſua ſuba nõ rẽ que refert ad cãm: reliq
aũt itelligẽtie itelligũt de ſua ſuba rẽ relatam ad cãm ea
rũ. z ita igredit earum ſubſtãtias multitudo hoc modo: z
dicit poſtea in illo loco non ſequit q itellectus z intelle
ctum z oĩbus intelligẽtijs abſtractis ẽ vnũ z idẽ qđ oẽs
ſint cauſe eque ſimplices. Na3 ipſi. ſ. phi ponũt qđ hec di
ſpoſitio inuenit vel dicit ỏ intelligentijs: ſ3 magis z mi
nus. Et non inuenitur vere niſi in prima intelligentia: z
cauſa in hoc eſt qđ pmus itellectus in ſua ſubſtãtia ↄſiſtit
oĩno per ipſũ: z reliquę aũt intelligẽtie intelligunt ỏ ſuis
ſubſtãtijs qđ ipſe ↄſiſtunt per ipſũ: z ſi itellectus intelli
gens z intellectũ in quolibet illorum eſſet vnum eo modo
quo in primo eſſet ſubſtantia exiſtens p ſe cõueniens ſub
ſtantie exiſtẽtes per aliud vel intellectus nõ continuaret
eam rem itellectã. Dicit pterea in illa qõne in tertia diffi
cultate modi tertij. z differẽtia inter cauſam z cauſatum
eſt qđ prima cauſa eẽ eius oĩno eſt per ipſã: z eẽ autẽ ſcđe
p relationẽ ad primã cãm. Nam eſſe cauſata eſt ſua met
ſubſtãtia: z nõ eſt res addita ei: ſicut eſt diſpoſitio hec i
cauſatis mãlibus. verbi gratia. Color eſt res exiſtẽtes i
ſe in corpore. i. eſt res abſoluta: ipſum aũt eſſe cauſa viſio
nis eſt ſm qđ eſt relatum vel relatiuum. Viſio autem nõ
habet eſſe niſi per iſtam relationem vel ſuum eſſe conſi
ſtit in relatione. Et ideo abſtracta a materia ſunt ſub/
ſtantie de natura relatiõis vel relatiui. Et ideo referunt

cauſa

cauſe ⁊ cauſatū in formis abſtractis a materia. Et ſi hoc erit bñ intellectū omnia que dicta ſunt in hoc de mente Auerrois erūt ꝗſi intellecta: ⁊ ex hoc autē ꝙ relique in telligētie intelligunt ꝙ primo eſt cā eoꝝ. Nam ipſa intel ligūt ſubſtantias earum: ſed ſubſtantie earū ſunt de natu ra relatiuo2ū ita ꝙ ſuū eē conſtituitur per relationem: er go intelligūt rē ad quā referuntur. ¶ Preterea. Intelligūt primū ⁊ intelligūt ſe intelligere primū vel illud qḋ eſt pri mum. intelligēs aūt hoc ꝑfecte de neceſſitate intelligit ſe eſſe cauſatū a re intellecta. ergo ⁊c. ¶ Idē i ſua abbreuia tione metaphyſice. in hoc queſito dicit. primū ⁊ vere ſim plex eſt illud qḋ non indiget alia re extra ſe in cognitione ſue ſubſtantie. ⁊ vult ibidē ꝙ relique intelligētie indigēt hoc. ⁊ dicit comē. qnto tertij de anima. i ſolutione 3ᵉ dif ficultatis. opinandū eſt enim ꝙ iſtud. ſ. intellectus mate rialis ē quartū genus eſſe: quēadmodū enim ſenſibile eſſe diuiditur in formam ⁊ materiam ſic intelligibile eē diui ditur in conſimilia his duobus. ſ. in aliquod ſimile for me ⁊ in aliqḋ ſimile materie. ⁊ hoc neceſſe ē in omni intel ligētia abſtracta ꝗ̄ intelligit aliud ⁊ ſi non eēt multitudo in formis abſtractis: ⁊ iḋ declaratū ē in ꝓma phia qḋ nul la eſt forma libera a potentia ſimplr̄ niſi prima forma que nihil intelligit extra ſe: ſȝ eſſentia eius eſt qdditas eius. ille aūt forme diuerſificant̄ in qdditate ⁊ eſſentia quoquo modo: ⁊ niſi eſſet hoc genus entiū qḋ ſciuimus in ſciētia anime non poſſemus intelligere multitudinē in rebus ab ſtractis: quemadmodū ſi nō ſciremus hic naturā intell's nō poſſemus. ſcire qḋ motores abſtracti ſunt intellectus. Hoc aūt vltimū iam declarandū ē. p illud qḋ iam dixit re liquum autem ſui ſermonis declarabitur ponēdo verba eius. circa hoc in libro deſtructio deſtructionū. ⁊ in alijs locis: dicit enim in 3ᵃ qſtione verſus finē. Videtur enim ꝙ cauſa multitudinis intelligētiarum abſtractarū eſt pro pter diuerſitatē naturarū receptiuarū eoꝝ p illud qḋ intel ligūt de primo principio ⁊ p illud qḋ acquirunt ab ipſo de vnitate ꝗ̄ eſt vna actio in ſe multa vel multiplicata pro pter multitudinē recipiētiū ipſam. ſcȝ vnitatē ſicut eſt de ꝓncipe ſub quo ſunt multi duces particulares: ⁊ ante hoc in illa queſtione inquit. ⁊ nō eſt remotū qḋ ipſuȝ. ſ. primū ꝓncipiū ſit vnū in ſe: ȝſiderant̄ tn̄ de ipſo multe intentio nes ⁊ cogoſcuntur cognitiones diſtincte vel diuerſe. i. in telligitur modis diſtictis ab intelligētijs. ⁊ ſimile huic di cit ibidem multoties. ⁊ dicit in epiſtola de poſſibilitate continuationis. caplo 13ᶜ dicēs. ꝙ ſi poſuerimus ꝙ que intelligunt formas abſtractas a magnitudine non ſunt ali quo modo cum magnitudine apparebit huius contrariū in corporibus celeſtibus. Nam potētie eoꝝ quibus intel ligunt abſtracta ſunt cū magnitudine. ⁊ ante hoc dicit in illa epiſtola. nam intell's materialis: qꝛ nō habet aliquam formam formarū fuit ſimilio2 omnib⁹ reb⁹ animab⁹ co2 porum celeſtium. Nam diſpoſitio de ipſis nil aliud eſt ni ſi appetitus ad motū apud cognitionē illarū: illā formam abſtractam p modū receptionis. Et hoc totū verificatur ſicut dixi ſuperius cū conſiderata fuerit ſm qḋ ſunt. ani mata. Declaratū ē ergo ꝙ vnio intellect⁹ intellecti ⁊ intel ligētia nō eſt in omnib⁹ abſtractis vno modo. Declara tū eſt ēt ꝙ in reliqs abſtractis intelligitur i eis aliquo mō recipiēs ⁊ receptū: ⁊ potētia. nam ſm qḋ in ipſis intelligi tur recipiēs de neceſſitate intelligit̄ potētia: in primo aūt non intelligitur recipiēs ⁊ receptū niſi forte alio mō. po tētia aūt nō intelligit̄ in ipſo ⁊ bñ ȝſidera ne patiaris ȝdi ctionem in verbis. Nam reliqui motores recipiunt intel lectionē ſuam a primo. ꝑmus aūt intelligit ſe ſe rē exiſtē tem in ſe non exiſtē in alio ⁊ intelligit illam p modū rece ptionis: tn̄ in ꝓmo etiam intelligit̄ intell's. intellectū ⁊ intel telligens ſicut declaratū eſt ȝmē. 39. 12. metaphyſice. Ex iſtis patet intētio Cōmētatoris in libro ꝺ̄ anima. cū dixit. niſi eſſet hoc genus entium ⁊c. Nam nō poſſemus intel ligere multitudinē vel diuerſitatē in eis niſi ꝓpter natu ras earū receptiuas aliquo modo ſicut dictū eſt. per dicta aūt Joānis in 3ᵒ de anima non verificat̄ hoc dictū Com mē. vt ſciunt intelligentes: qꝛ ſuis multa bona dixit. debes tamē ſcire qḋ non oȝ dici potētia abſolute illa potentia ꝗ̄ intelligitur in iſtis abſtractis: neqȝ eſt ſimilis omnino po tētie intellectus noſtri: nam nō ſunt in aliqua hora vel in ſtanti in potētia vt recipiant rem vel diſpōnē: qꝛ ipſe ſunt eterne ⁊ ſi de nouo vel vere reciperent eſſent generabiles ⁊ corruptibiles. ⁊ maxime qꝛ intellectus eoꝝ eſt idē cū ſubſtantia eoꝝ. ¶ Preterea. Si ſic ꝗre non recipiūt hoc intellectū vel iſtā intellectionē ante: cū ꝓducēs ⁊ recipiēs inueniūtur ſemper ſm vnam diſpoſitionē: ⁊ ſemꝑ eſt iter illa eadem habitudo: ⁊ ipſe ſubſtantie non intelligūt hec inferiora eo modo ꝗ̄ ſunt: ⁊ ſi dicatur facta ē in eis noua potētia vel diſpoſitio hoc idē quero nūc de illa potētia: ⁊ ſic erit ꝓceſſus i infinitum. Cum igitur non eſt in eis res noua non habent vere efficiētē ſicut ē i intellectu noſtro: ſicut dicit Cōmētato2. i libro de anima. in ꝓncipio cōmēti ꝑdicti ⁊ in fine cōmē. ſcḃi. ⁊ cū nō habēt vere efficiēs nō inuenitur in eis recipiens vere neqȝ receptū. ſ. aliquo mo do. ex iſtis pȝ qḋ prima cauſa ē vere vna nullam habens compoſitionem in ſubſtantia neqȝ intellect⁹ aliquo mo do differt ab intellecto in ipſa: neqȝ habet aliquo modo potentiam neqȝ eſt aggregatū ex ſubſtātia ⁊ proprietati bus. Nā ſicut dicit Cōmē. 12. metaphyſice. cōmēto 39ᵒ omne cōpoſitū ē nouū. vult dicere ſi ſit compoſitū in ſub ſtantia. ſ. ꝙ ſit cōpoſitū ex mā ⁊ forma aut ex gñe ⁊ diffe rētia aut ſimile gñi ⁊ differētie. vbi gratia ſubſtātia ⁊ ꝓ prietates ꝑtinētes ad eēntiam que ſunt partes eēntiales eſt vere nouū ⁊ ſi ſit aggregatum ex ſubſtātia ⁊ proprieta tibus additis extra animā eēntie ē compoſitū vel cōſtitu tum ex conditione vel ȝditionato vel ex cā ⁊ cāto: ⁊ cum hoc ē vnū de neceſſitate ē cātū ſicut declaratū ē ab ipſo in libro deſtructio deſtructionū expreſſe loquēdo de pro prietatibus ⁊ ſua abbreuiatione metaphy. ⁊ aliqualiter cō mēto 51ᶜ. 12. ⁊ a fortiori ſi ſit cōſtitutū p efficiētē vel reci piētē ⁊ receptū vel cātū. Nam tunc illud aggregatuȝ nō ē prima cā ſicut optime declarat in illo libro: ſed ē actus purus ꝑfecte vnus. ſm ꝓncipia phoꝝ. dixi aūt proprie tatibus additis extra animā eēntialibus vel nō: quia quā do ſunt multe ille ꝓprietates ꝓpt diuerſas ȝſiderationes vel ꝓprietates dicte ſm negationeȝ ita quod ex illis non ſeqtur aliq̄ multitudo nō negat̄ a phis: ſicut dicit ibidem Auerrois. Utrū aūt hec potētia in abſtractis ſit diſtincta ineē ab intellectu eoꝝ aut ſm conſiderationē tm̄: ⁊ diffi cultates acceñtes nō eſt hic locus ꝓprius, ſed hoc hȝ locū in queſtione de vnitate itellect⁹ ubi eni dixi multa de hoc ⁊ quaſi ꝺ̄ oib⁹ iſtis ſuppoſitionib⁹. Debes autē ſcire qḋ ſi intelligat̄ in ꝓmo de anima ⁊ recipiēs aliquo mō intel ligitur tn̄ mō alio a mō ſm quē intelligit̄ in reliquis ab ſtractis. Nā ipſe recipiūt intellectū vel intellectionē aliq̄ modo ab ipſo ꝓ: ipſe aūt primus eſt ſibimet intellectum. ¶ Tertia propoſitio qḋ deſiderans vel appetens ⁊ deſide ratū in abſtractis ē intelligēs ⁊ intellectū. Ex iſta ſeqtur ꝙ appetens eſt idē in ipſis cum deſiderato vel appetito: hec ſuppoſitio declarata eſt p illud qḋ declaratum eſt in fine prime ſuppoſitionis: ⁊ per illud qḋ apparuit ex dictis Cōmē. ꝙ ſunt cāe ſm motorē ⁊ finē: ⁊ non eſt dubium ꝙ finis in ipſis eſt idē cum deſiderato: ſed ipſe declarat hoc ex intētione. 12. metaphyſice 36ᵒ cōmē. Et in principio iſtius cōmēti inquit. ⁊ videt̄ de iſtis principijs que ſunt in corporibus celeſtibus qḋ deſideratuȝ in eis idem eſt cū intellecto. Et iam declaraui ꝙ appetitus eoꝝ ꝓuene

nit ab intellectu ⁊ cognitione. ergo deſiderans eſt intelli
gens vel intellectus. nota tñ ꝙ inq̃ʒtum dicitur deſidera
tum. ſ. ſm illam conſiderationem videtur magis nobile
⁊ honorabilior appetente. Nã deſideratum aſſimilat̃ fini
vel eſt finis in ipſis. finis autem inq̃ʒtum finis nobilior ẽ
eis que ſunt propter finem. Et hoc valde manifeſtum ẽ
intelligentibus Cõmen. Auerrois ⁊ principia eius.

¶ Quarta ſuppoſitio q̃ motores corporũ celeſtium mo
uent ꝑ ſe. ⁊ primo ꝓpter ſe: ſecundarie aũt propter aliud
. ſ. propter exitum iſtorũ inferiorũ in actum ⁊ conſeruati
onem eorum. Iſta ſuppoſito iam poſita eſt ſuperius ⁊ de
clarauit eam Cõmẽ. 12. metaphy. cõmẽto. 36. vbi dicit
ꝙ non mouẽtur niſi q: intelligũt ex ſe q̃ perfectio ⁊ ſub
ſtantia eorum eſt in motu ⁊c. ⁊ etiam intelligunt ꝙ mo
tus eſt cauſa exitus eius q̃ eſt in potentia in illis formis
abſtractis ad actum. ſ. ad formas materiales: ⁊ declarat
ibidẽ q̃ intẽdit eum dixit in potẽtia quẽadmodum dici
mus ꝙ forme artificiales habẽt eſſe in actu in materia ⁊
in potẽtia in aia artificis. Et dicit poſtea: ſed tamẽ motus
eorum non eſt propter exitum iſtarum formarũ a poten
tia in actu non ita ꝙ illud eſt ꝑfectio prima eoꝝ ſed ita ꝙ
illud eſt conſequẽs ꝑmam ꝑfectionẽ eoꝝ. Intelligit ergo
in hoc ſermone ꝑ corpus celeſte aggregatum ex corpore
⁊ ſuo motore q̃ eſt ſicut vnum animal: mouẽtur ergo ꝑ
ſe ꝑmo vt aſſimilẽtur ꝑmo. i. vt ſint ſm meliorẽ diſpõnes
que poſſibilis eſt in natura eoꝝ: melior aũt diſpoſitio eſt
eẽ mota q̃ʒ quieſcere. Nam motus ẽ ꝑfectio viui ⁊ eſt vi
ta rerũ naturaliũ ⁊ ideo querũt motũ propter motũmet.
Nam ipſa intelligũt ex ſe ꝙ ꝑfectio eoꝝ eſt in motu ſʒ nõ
intelligo ꝙ cognitio eoꝝ ordinat̃ ꝓpter motum. Nam ſi
hoc eẽt ſic magis nobile eẽnt ꝓpter minꝰ nobile. ſicut di
cit Auerrois in ſua abbreuiatione: ſed q̃ motꝰ ꝓuenit a
ꝑfectione ⁊ cõſequtur ipſam ſicut cõbuſtio ſeqtur ignẽ. ſ.
eſſe combuſtiuũ: hoc tamen dʒ intelligi diuerſimode ab
abſtractis ⁊ in corporibꝰ eorũ. Nam prima actio abſtra
ctoꝝ eſt intellectio q̃ eſt ſubſtãtia eoꝝ. ſcõa autem actio. ſ. ſe
quẽs ſubſtãtiã eorũ ẽ mouere: ⁊ io continuat̃ ꝑfectio eorũ
per mouere. corpoꝝ autẽ celeſtium actio ꝑma ẽ recipere
motũ eternũ circularẽ. i. moueri ĩ eterno ⁊ ſemꝑ a moto
ribus eoꝝ: q̃ tamẽ ẽ ꝑncipal'r propt ſuũ eẽ. ſ. ꝓpter eter
nitatẽ motus illius corpis vt dicit Cõmẽ. 2. celi cõmen.
7°. ordinat̃ tñ corpus illud ⁊ motus ad motorẽ. Naʒ ſi
ſit abſtractũ eternũ cuiꝰ actio ẽ mouere ſemꝑ oportet eſ
ſe corpus eternũ ſemꝑ motuʒ. Et ideo dicit Cõmen. in li
bro. d. o. ꝙ motus eſt actio eoꝝ ꝓpria ꝑꝑ quẽ inuẽta ſunt.
Et ideo ſi motores eoꝝ non eẽnt non eẽt motus: ⁊ ſi mo
tus nõ eſſet actio eoꝝ ꝓpria non eẽt: ⁊ tunc ſubſtã eorũ nõ
eẽt. ꝓbat̃ ꝑterea ꝙ ꝑfectio eoꝝ eſt in motu. Nã reliq mo
tores ſunt entia vel hñt eẽ propter colligantiam quã ha
bẽt cum ꝑmo motore. ligant̃ aũt cũ ꝑmo q: ipſe dare vult
bet eorum finẽ ꝓpter quẽ inuẽta ſunt illa ꝑncipia particu
laria. ⁊ eſt ordo intellectualis inuẽtus in quibet eorũ. pri
mus aũt eſt cauſa illiꝰ ordinis ſicut ẽ de ꝑncipe ꝑmo ciui
tatis cuʒ reliquis ꝑncipibus qui ſunt ſub ipſo. ⁊ q: finis
in ipſis ẽ forma intellectus ẽ intellĩs: ⁊ non ẽ in eis ſerui
tudo addita ſuꝑ ſubſtantiam: ſunt ergo entia ꝑ illud q̃
habẽt de illo fine: ⁊ iõ verificat̃ ſicut in ſequẽti q̃õne decla
rabitur ꝙ deus ẽ efficiẽs iſta aliquo mõ: finis autẽ eorum
ẽ quaſi ſm ꝙ ſunt regẽtia particularia. i. nõ ita vniuerſa
lia ſicut ꝑmus. Nã iſte finis nihil aliud ẽ preter hoc: non
ſunt autẽ regẽtia niſi ꝑ motũ. nã mũdus non poteſt eẽ ſi
ne motu. mouẽt ergo ꝓpter ſe. Naʒ ſi ceſſabit regimẽ eo
rum ceſſabit eẽ eorum: mouẽt ergo ꝓpter ordinẽ intelle
ctualẽ quẽ habẽt a ꝑmo vt aſſimilẽtur ei cum ſint ſm me
liorem diſpoſitionẽ eoꝝ. ꝑmus aũt mouet ſm ordinẽ in
tellectualẽ vniuerſalẽ quẽ habet in ſe. Et ideo ipſe ſolus
perfecte mouet propter ſe ⁊ eſt vere finis: ſolũ ẽ ipſe mouet
ꝓpter ſe non vt aſſimilet̃ alteri niſi ſibimet. Debes autẽʒ
ſcire ꝙ non intelligo ꝑ illud q̃ dixi ſicut combuſtiuum
eẽ ſeqtur ignẽ ꝙ actio eoꝝ ſit naturalis ſine cognitione:
⁊ iã dixi de hoc aliquid. ¶ Qꝛ autẽ mouet̃ propter ꝓdu
ctionẽ iſtoꝝ inferioꝝ pʒ. Naʒ ꝑ motus iſtoꝝ ꝓducuntur
hec entia ⁊ conſeruant̃ modo ꝑfectiori: hoc nõ eſt ꝑ acci
dẽs. Nam de natura ꝑfectionis formarum ẽ eẽ agentes
vel efficiẽtes in iſto mũdo inferiori: ⁊ nos videmus eas
ſemꝑ ꝓducere iſtos effectus. ſ. eẽ iſtorũ inferioꝝ ⁊ cõſer
uationẽ iſtorum ſicut declarabitur in ſcõa q̃ſtione. Qꝛ aũt
non mouẽt propter iſta inferiora ꝑma intẽtione patet q:
actio eterni ⁊ diuini ẽ ꝓpter ſuum eẽ ⁊ ꝑpetuitatẽ ſui eſ
ſe vt declarat Cõmẽ. 2° celi. cõmẽto 17°. ⁊ hoc ẽt pʒ q:
eternum ⁊ abſtractum non ẽ ꝓpter gñabile ⁊ corruptibi
le. nam magis nobile non ordinat̃ ꝓpter minus nobile ſi
cut declarauit Cõmẽ. in multis locis: ⁊ in. 12. metaphy.
⁊ in 2° celi. ⁊ in ſua abbreuiatiõe. Et ideo dicit Cõmẽ. in
ſua abbreuiatione metaphy. ⁊ ſicut nos cũ habuerimus
vltimam ꝑfectionẽ: melius eſt nobis iſluere alijs aliquid
de illa ꝑfectione ſm ꝙ eis ẽ poſſibile recipe ð illa ꝑfectio
ne: non ꝙ ꝑfectio noſtra ſit ꝓpter illos ſic eſt diſpoſitio in
corporibus celeſtibus cum iſtis inferioribꝰ. Et dicit po
ſtea. ⁊ cũ fuerit ſic pʒ ꝙ iſta ꝑncipia. ſ. abſtracta ſunt cau
ſe huius mũdi ſenſibilis ſm formam ⁊ efficiẽs ⁊ finis. ⁊
ideo eẽ vel ꝓductio huius mundi ſenſibilis ab illis. ſ. ali
quo modo non ẽ q: ipſa. ſ. abſtracta ſunt ꝓpter iſtũ mũ
dum ſʒ ipſe ẽ ꝓpter ipſa ſicut declaratũ ẽ ex iſto ſermone.
Et cum hoc ſit ita nõ remanet ꝙ ꝓueniat ab ipſa niſi ſecũ
daria intẽtione eo modo quo dicimus ꝙ lex vel ponẽs le
gem ẽ cauſa boni hominibus dignis. nõ ꝙ ipſe acquirat
ꝑfectionẽ in ſe. videtur ergo ꝙ entia ſunt duobꝰ modis:
q̃dam ſunt vt ſeruiunt alijs vel alio q: ipſum ẽ ſinior ⁊ q̃
dam ſunt que ꝑficiunt alia ⁊ ꝑficiunt ipſa: ⁊ q: ola illa. ſ. ꝑfi
ciẽtia ſunt ꝑncipia vel principes: nos q: ſunt ꝓpter ipſa.
⁊ ſi bñ conſiderabis cõmẽ. 17. ⁊. 31. 2° celi erit tibi notũ.
Ante autẽ q̃ʒ veniam ad ſolutionẽ argumẽtorum appa
ret mihi adducẽ hoc q̃ſitum ex verbis Cõmen. in ſua ab
breuiatione metaphyſi. nam hoc ẽ valde bonum ⁊ vtile:
vt puto in hoc. ⁊ hec ſunt verba eius: primum aũt effici
ens ſʒ ꝙ de neceſſitate ẽ eternũ ſequitur, ꝙ non ſit in ma
teria: ⁊ q̃ aũt non habet formam neceſſariũ eſt ẽt. Utrum
autẽ habʒ cauſam finalẽ indiget cõſideratione. Nã ſi po
ſuerimus ipſum hẽre cauſam finalẽ erit cauſatum de ne
ceſſitate ab ipſa: nam finis ẽ nobilior efficiẽte. Uult dice
re vt puto in iſto caſu: vel vult dicere ꝙ finis ſequens mo
tum vel mutationẽ nobilior ẽ mutatione. non illo ꝙ mo
uet. ſecus ẽ de fine non ſequẽte tranſmotationẽ: ſed ẽ ens
quoddam. q: finis vt ſic nobilior ẽ illo qui mouet vt mo
uens ẽ ſicut ẽ in eternis. ſʒ de hoc dictum ẽ aliquid. ⁊ cũ
ipſe non ẽ in materia: ergo finis tñ ẽ cauſa ſui eẽ. ⁊ quia
nos iam ponimus ipſuʒ primũ efficiẽs. erit ergo cauſa fi
nis: ⁊ ſic erit cauſa ſibiipſi. hoc autẽʒ non ſeqtur in rebus
mãlibus. Nam efficiẽs ẽ cauſa finis ſm ꝙ ẽ finis: ⁊ quia
hoc ẽ impoſſibile nõ remanet niſi ꝙ ipſe ſit finis eiꝰmet
ſicut ſciẽs cuius finis in docendo ẽ influẽ bonuʒ tñ ⁊ po
nẽs leges qui ducit homines ad dignitatẽ abſq; hoc q̃
ipſe acquirat dignitateʒ: ⁊ ſic videtur etiam ꝙ prima for
ma non habet efficiẽs. Nam ſi hẽret efficiẽs non eſſet vl
tima forma. Nam ipſa eſt etiam prior in eſſe efficiente ⁊
magis remotum ẽ ꝙ ſit materialis ⁊ cum non habʒ effi
ciẽs ipſa ⁊ vltimus efficiẽs ſunt vnum in ſubiecto. Nam
ſi poſuerimus iſta duo numero ſequitur ꝙ ſit cauſata ab
efficiẽte ⁊ efficiẽs cauſatus ab ipſa inquantum ẽ habens
formaʒ ⁊ non erit ꝑmoʒ efficiẽs. o pʒ ẽt de neceſſitate ꝙ
ipſa nõ habet finẽ. Naʒ finis. i. vt puto hñs finez vel forte

finis eſt etiā formaꝫ⁊ dicit̄ de ipſo ꝙ habet formā:⁊ erit ergo forma prior ipſa ⁊ ſic nō erit illa vltima forma:⁊ cū ſit ita finis eius eſt ſua ſubſtantia:impoſſibile etiam ē ponere ꝙ finis primus ſit aliud a primo efficiēte ⁊ a prima forma. Nam pma forma vt iam declaratū eſt in iſto ſermone ⁊ vltimū efficiēs ſunt vnum in ſubiecto. ⁊ nō ē poſſibile vt iam diximus vt vltimū efficiēs habeat finē pter ſe ⁊ ſuam ſubſtantiam. Jam ergo declaratū ē ex iſto ſermone ꝙ omnia entia aſcēdunt ad cauſam vnam ⁊ ipſa ē finis ⁊ efficiēs ⁊ forma:declarabimus autē hoc via magis ppria poſtea:⁊ viam autem qua dixi hoc declarare ſimilis ē vie de quo dixit i. 12. cōmēto. 36. i exēplo balnei ⁊ aliqualiter tactum ē de hoc ⁊ magis in ſequēti tanget̄. ⁊ dixit ante hoc in iſto libro:ꝙ intelligit per vltimum efficiēs vltimū motorē. ⁊ declaratum eſt ergo ꝙ motor primus ⁊ forma ⁊ finis primus ſimpliciter ſunt vnū: ⁊ ꝙ primus eſt cauſa ſm efficiēs ⁊ ſm formam:⁊ ſꝫ finē ⁊ ꝙ finis eius eſt ſubſtantia eius ita ꝙ ipſe eſt finis eius. ponā ergo nunc ſolutiones argumentorum.

Ad primam dico. ꝙ iaꝫ declarata ē equiuocatio ⁊ falſitas illarum propoſitionuꝫ ex verbis Cōmentatoris poſitis in declaratione principalis concluſionis:⁊ ipſe pfecte declarauit in libro. d. ſ. ꝙ propoſitio dicēs ꝙ ab vno nō prouenit niſi vnum diuerſimode dicitur de agēte corporeo ⁊ nō corporeo vniuerſali. ⁊ dixit ibidē qȯ primus efficiēs abſtractus eſt efficiens abſtracte corporeus aūt eſt determinate:ab agēte autem abſtracto. i. non determinato vt dicit. ſ. qȯ nō tm̄ agit i vnū ⁊ nō in aliud:non tamē habet potētiam infinitam in vigore nec naturam īfinitā ſicut declaratur non prouenit niſi actio abſoluta:actio aūt abſoluta nō determinat̄ i quendam actū ita qȯ nō in aliud. ⁊ p hoc cōceſſit Ariſt. qȯ faciens itellectū humanū ē abſtractus a materia. ſ. qȯ eſt efficiēs omnia. ſ. itellecta. Et ideo hec propoſitio ē equiuoca:⁊ ſic dicit ibidē qȯ reſponſio ſm opinionē ſapiētie ē. ſ. Ariſto. qȯ res quorū eſſe nō completur niſi q: quedaꝫ earum ſūt colligate cum quibuſdam ſicut colligatio materie cū forma. Et colligantia partiū mūdi ſimpliciū quedam cum quibuſdā eē eoruꝫ ſequitur colligationē illoꝝ ⁊ cuꝫ ſit ita dā colligationē dat eē:⁊ q: oē colligatuꝫ colligatur per diſpoſitionē que eſt vnum. vnitas autem vel vnum p qȯ colligatur pueniꝫ de neceſſitate ab vno qȯ ē vnum p ſe exiſtēs. neceſſe ē ergo qȯ ſit hic abſtractū vnū per ſe oino exiſtēs. ab iſto autem vno puenit de neceſſitate vna diſpoſitio in ſe:hoc autē recipit̄ in entibus ſm naturas eoruꝫ ⁊ ab illa vnitate data in quolibet enti prouenit eē illius entis:⁊ omnia aſcēdūt ad primam vnitatē ſicut prouenit calidītas in quolibet enti calido a pmo calido qȯ ē ignis:⁊ p hoc credidit Ariſt. eē cōuenientiam iter eſſe ſenſibile ⁊ eſſe itellectuale:⁊ dixit. mūdus vnus puenit ab vno:⁊ qȯ vnū ē cauſa vnitatis ⁊ multitudinis mō diuerſoꝝ ppter difficultatē huius rei multi poſteriores non intelligūt iſtud ſicut diximus. ⁊ cuꝫ hoc ſit ita pꝫ qȯ eſt hic vnum ens a quo puenit vna potētia vel virtus p quam ſunt oia entia:⁊ q: ſunt multa:ergo ab vno inquātum vnū prouenit multitudo aut ordinat̄ aut quomodocūqꝫ volueris dicere:⁊ hoc ē oppoſitū illius qȯ putauit dicēs qȯ ab vno puenit vnū:⁊ cōſidera iſtum errorē quātū magnus eſt:⁊ debes cōſiderare hoc dictū Phoruꝫ an ſit demōſtratiuū vel nō in libris antiquorum:mō in libro Auicē. ⁊ aliorum qui trāſmutauerūt poſitiones Phorū in ſciētia diuina intātum qȯ facta eſt ſimilis imaginationibus extraneis. ¶ Ad 2ᵐ dico qȯ iſtam difficultatē ſoluit Cōmē. mō magis expreſſo in ſcȯ celi cōmēto. 38. ⁊ 71. ⁊ in de ſubſtātia orbis. vbi diſtinguit finitum ⁊ infinitum ſimpliciter. ſ. ſm tempus. i. qȯ actio ſua ſit eterna ſꝫ eſt infinitum in duratione vel īfinituꝫ in actione. ſ. ꝙ mouet in inſtāti:hoc ē quod dicūt moderni infinituꝫ intenſiue. ſed in tractatu de ſubſtātia orbis pficit ſolutionē huius difficultatis cum dixit. ⁊ eſt manifeſtuꝫ ꝙ ſi in corpore ꝯpoſito ex materia ⁊ forma eſſet virtus infinita in tempore ſequeretur in ipſo eſſe infinitum in ipſa actione aut paſſione:⁊ hoc eſt impoſſibile illud qȯ Ariſto. itulit ⁊c. i. q: omnis virtus in materia. ſ. omne compoſituꝫ ex materia ⁊ forma eſt receptibile tranſmutationis vel recipit trāſmutationem:⁊ ideo ſi i eterno nō trāſmutabil̄ q: ponimus ipſum ſemp mouere, erit in ipſo de neceſſitate virtus infinita in actione. ſ. intēſiue per quā reſiſtit trāſitus vel per quaꝫ nō debilitatur intātuꝫ ꝙ ceſſat actio ei⁹:q: ꝙ hō ſic compoſitum eſt gñabile ⁊ corruptibile, vt bene declarat Cōmē. in libro. d. ſ. ⁊ debilitatur etiam. ⁊ hoc videtur probare rationes Philoſophi in libro celi vbi probat ꝙ celū nō eſt gñabile ⁊ corruptibile. etiam qȯ poſſibile eſt corrūpi a nullo ppetuat̄ niſi natura eius trāſmutaretur:⁊ vt dicit in. 12. ſed hoc nō ſeqtur ſi motor nō ſit i mā:q: ex quo eſt oino intrāſmutabilis ſi mouet vel ſi poſſet mouere aliqȯ mobile per vnum diē vel vnum annuꝫ poteſt mouere illud per tēpus īfinitum. ſ. ſemp. Difficultas aūt que videtur accidere in iſta ſolutione ſoluta ē ab ipſo. 12. metaphyſice cōmēto. 41. verſus finem ſi verba ſua diligēter ꝯſiderētur. Unde hec ſolutio met ponit̄. 12. magis completa ſi bñ cōſiderentur verba eius:⁊ de hoc multa bona dicit in. 13. metaphy. i ſua media expoſitione:⁊ propter tm̄ amorē veritatis verboꝝ Cōmen. dico vlterius ꝙ hec difficultas poteſt ſolui eo modo quo iam dixi in fine prime ſuppoſitionis. Nam ibidem declaraui ꝙ duobus modis poſſumus cōſiderare motorē. v. ſm vnū modum dicitur eſſe finitus nō in tempore ſed in velocitate. ſ. ſm ꝙ dicit̄ aīa vel aſſimilat̄ aie:ſm aūt aliū modum nō dicitur eē finitus neqꝫ īfinitus ſed tm̄ dicit̄ de ipſo ꝙ ē cauſa ppetuitatis motus:⁊ vult dicere Cōmē. cuꝫ dixit ⁊ alter eſt īfinite motionis ꝙ ſm ꝙ eſt itellectum non appropriatuꝫ corpi puenit ab ipſo perpetuitas mot⁹:⁊ nō dꝫ de iſto ſic cōſiderato propter hoc ꝙ eſt potentie finite nec īfinite:ſoluit ergo hoc modo ꝙ nō ſequitur ponendo ipſum moueri a motore īfinito. ſ. cuius actio eſt īfinita ſꝫ durationē i mā̄lis exiſtēs ꝙ mouet in īſtāti. Nam iſti motores ꝯſiderātur ſm diuerſas diſpoſitiones vel intentiones. Uno mō ſm ꝙ eſt aīa:⁊ ſic actio ſua eſt determinata. i. ꝙ nō mouet ſm velocitatē infinitā. Alio autem mō ſcilicꝫ ſm ꝙ eſt itellectū ⁊ ſic nō mouet niſi inqꝫtū finis:⁊ hoc totū ſm diuerſas ꝯſiderationes:⁊ iō vt ſic nō dicit̄ finitus neqꝫ īfinitus. ſed dicitur eē cauſa qȯ motus eſt ppetuus. i. ppetuitatis motus:q̄ſi ergo reſpōdet qȯ virt⁹ mouens cū cōſiderata ſit ſm qȯ eſt efficiēs motum. ſ. ſꝫ qȯ ē anima eſt virtus finita. ſ. mouēs ſꝫ velocitatē determinatam in tpe īfinito:hec autē ppetuitas puenit ab ipſo ſm qȯ ē itellectū ⁊ finis:ſicut videt̄ i multis cōmē. 13. ⁊ magis i de ſubſtātia orbis. nam perpetuitas dꝫ magis attribui abſtracto a mā oino. i. nō attributo corpori. itellectū aūt ⁊ finis ſm qȯ talia nō ſūt attributa corpi:ergo ꝑ̄terea motor mouet in eternū propter finē:⁊ finis ergo eſt magis cauſa ppetuitatis motus. ſed ſi hoc poneret̄ eē in corpore:ſequeret̄ qȯ moueret in īſtāti vt cōpleuit i tractatu de ſubſtantia orbis vt dictū eſt. ſm autē expoſitionē Joannis. quō pōt etiā ipſe ſoluere difficultatē pfecte:⁊ quō enī intelligit hoc dictū. ſ. ſi ſit virtus īfinita i corpore:⁊ ſi intelligit īfinitam ſm durationē:⁊ quare mouebit in īſtāti:⁊ ſi in actione. ſ. intēſiue:⁊ qre nō ſeqtur hoc de abſtracto. ſed q̄ nō itellexit hoc pfecte corrūpit vel debilitauerit demonſtrationes Phi 8ᵉ phicoꝝ v de dicta ſua ⁊ videbis ⁊c. ſꝫ aūt hoc qȯ dixi ſoluit̄ hoc quomōcūqꝫ intelliget̄ ſuꝑ

dictū.s.si sit virtus immālis īfinita. Nā si itelligatur īfini ta itēsiue sicut dixi i cōmē.71.2.celi mouebit in instanti si sit in corpore vel nō. si autem intelligitur īfinita sm durationē hoc nō potest eē verum de virtute māli sicut dixi. ꝛ q2 ois virtus corporea est gñabilis ꝛ corruptibilis .i. oē sic cōpositū.s.ex mā ꝛ fo2a est gñabile ꝛ corruptibi le: ꝛ per hoc etiā soluitur difficultas accīis in dictis eius 8. Phicoꝝ. Nā ipsemet ibidē distinxit de virtute finita ꝛ infinita: ꝛ ipse dicit ibidē in sententia ꝙ impossibile est ꝙ sit aliqua potētia hoc mō.s.ꝙ motio eius sit tāte velocitatis ꝙ non īuenitur magis.i.ꝙ nō possit imaginari magis: siue sit mālis siue nō: ꝛ iō dicit in rōne vltime difficultatis ꝙ si posuerimus actionē propriā eē corporis: vult dicere si posuerim⁹ ꝙ mouere p tps infinitū esse a virtu te corporea: sequitur ꝙ insit ei potētia infinita.i. intēsiue: sꝫ si posuerimus alicuius vero corpis.i. hec potentia a qua prouenit ppetuitas motus.s. sm ꝙ est intellectū ꝛ termi nus nō sequitur ex hoc q2 illa virtus hoc mō considerata nō appropriatur corpori. Et ideo nō dicit̄ finitū neqꝫ īfinitum hoc mō ꝯsideratore debes scire ꝙ hec solutio ē similis solutioni Joannis. nisi q2 ipse dicit hec est distincta realr: ego autem sm considerationē tm̄: ꝛ est iste modus rationū probabilium que inueniūtur ad vtrāqꝫ partem. Nā rōnes Joannis qbus voluit probare ꝙ sunt distincte realiter.s. in eē ad modum loquēdi Cōmē. non seqtur ex illis nisi ꝙ sunt distincta: rōnes autē opposite oppinionis probāt ipsa non eē distincta in eē: nō ꝙ sint nō distīcta ali quo mō. Ueritas aūt est ꝙ sunt distincta sm cōsiderationem sicut dixi. sunt tñ vnū in subō.i. in eē. respōsiones au tem dicte a quibusdā latinoꝝ phātibus.s.ꝙ ēt si posue rimus istos motores posse mouere infinite velociter: tñ nō voluīt. est sermo extra phiam. Nam nulla virtus īfinita hoc mō inuenit̄ sicut declarat Cōmē. cōmēto.38.2.ce liꝗ: vt dicit, si motor nō haberet potētiam terminatā: er go neqꝫ naturā terminatā ꝛ sic erit nō ens. Nam infinitū in actu non est ens ꝛ a fortiori nec actus purus: sed forte aliquis respondebit ꝙ nō inconuenit in abstractis ꝛ non q̄ntis: sed hoc nihil est. nā infinitū siue q̄ntum vel quale vl̄ quodcūqꝫ sit eius eē est impossibile. nam aliter seqret̄ qꝺ totum est equale parti sue: hoc aūt est impossibile siue to tum sit q̄ntum siue pfectionale: ꝯña patet p has duas sup positiones.s.ꝙ medietas īfiniti est īfinitū. secūda ꝙ nullū infinitum salt ē cū imaginabitur actu existens excedit ali udcitra quas siquis vult cauillare nō curo: q2 nolo demōstrare nisi sapiētibus bn̄ dispositis. ¶ Preterea īfinitū in actu ꝛ totū ꝛ cōpletū ē sermo ꝯtradicēs sibiipsi. nā po nēdo aliqd eē totum ꝛ cōpletū opꝫ nihil eē extra ipsū: ꝛ ponēdo aūt ipsum infinitum sequit̄ ꝙ semper est aliquid extra ipsū: vt declaratū ē 3° phicoꝝ cōmē.63.ꝛ.64. nec de expositione Bur. est curādū. ¶ Preterea ponēdo rē i actu infinitā seqt̄ de necessitate ꝙ oēs eius partes sint simul ꝛ ꝙ sit cōpleta: ꝛ ideo īfinitū i actu iplicat ꝯtradictio nem: ꝛ vide qūo deducit hoc Cōmē. cōmēto.64. supradicto. ꝛ in sua sūma 3° phyſi. ꝛ nō variat̄ ratio nisi in qui busdam terminis. siue.n. totū sit q̄ntum siue nō idē conti git. ꝛ multa bona ibidē.s. libro celi dicit super hoc: ꝛ i tra ctatu de subā orbis: ꝛ maximū incōueniēs ē dicere ꝙ p. supponit volēdo demōstrare aliquid valde dubitabile ꝙ nō pōt probari vt hn̄t isti dicere: ꝛ qꝺ magis est remotum est qꝺ nō est manifestū qꝺ si ponitur hec v̄tus in corpore: ꝛ qꝺ sit ibidē volūtas: qꝺ nō dꝫ mouere in instāti: sicut nō sequitur hoc in abstracto sm eoꝝ pōnem: qūo ergo decla rabitur ꝙ primus motor nō est corpus nec virtus in cor pore sue: q̄re ꝛc. ¶ Preterea Ista abstracta ꝛ maxie pmū substātia nō excedit suā potētiam nec sua potētia excedit ei⁹ velle vel volūtatē. Nā hec ois in illo diuino sunt idē. tñ enim differūt sm ꝯsiderationē. Et ideo faciūt tātū q̄ntū ꝯsitꝫ: ꝛ faciūt totū quod voluīt sicut declaratū est suo loco Unde dixit Cōmē. in libro.d.d. qōne 2ª inquit ꝙ Arist. in q̄ busdam eius dictis in metaphy. dicit qꝺ efficiēs .s. pmū de necessitate aut virtus eius ē sicut fortitudo eius ꝛ vo luntas vel velle eius est sicut sciētia eius: aut potētia eius excedit̄ a fortitudine: ꝛ fortitudo excedit̄ a velle, ꝛ velle debilius est scīa eius. Et si q̄dā istoꝝ virtutū sunt debilio res qbusdā.i. nō ita fortes: mō erit differentia inter nos ꝛ primā cām: ꝛ sic attribuit̄ ei defectus ꝛ diminutio vt no bis: qꝺ est valde incōueniēs. vel opꝫ dicere qꝺ q̄libet ista rum virtutū est in fine pfectionis q̄ñ vult pōt. ꝛ q̄ñ pōt fa cit: ꝛ ois i fine scie.i. sciētifice. Nota tñ ꝙ multa hic dicta sūt d̄ deo metaphoce. sicut fortitudo vt declarat̄ libro ethicoꝝ. qūo aūt voluntas vel velle dicit̄ de Deo: ꝛ quis est modus sm quē dicit̄ velle declaratum ē pfecte a Cōmē. in isto p̄ libro. Adhuc aūt dictū Commē. in.12. meta. pt declarari hoc mō. Nam ipse dicit in 2° celi. in sua abbre uiatione qꝺ in isto corpe.s. celesti sunt due virtutes. Una qua mouetur: ꝛ hec forma nō diuidit̄ sꝫ diuisionē corpo ris ꝛ est infinite motionis. Scđa ē virtus declinatiōis: ꝛ ē virtus nālis sꝫ quā dicimus h̄ corpus neqꝫ graue neqꝫ leue ꝛ est finita sm magnitudinem: ꝛ dicit in sua abbreuiatione meta. loquēs de corpore celesti: ꝛ adiuuat istum motū prouenientē ab aīa. inclinatio quā hꝫ nāliter. nā non est incōpossibilitas vel repugnātia iter inclinationem huius corpis ꝛ motū eius ab aīa. Debes tñ scire qꝺ si hoc di ctum velimus dicē eē sm pōnē ppriā: opꝫ dicere ꝙ hec inclinatio nō ē sibi ꝓpter formā i mā existētē: q2 hec ē opi nio Auicē. cui ꝯdicit Auerrois 2° celi. sꝫ debemus itelli gere per istam inclinationē quādā virtutē sequētē substā celi.s. corporis q̄ est q̄dam sua ꝓprietas p quam celū redditur dispositū moueri a suo motore sm motū determi natum in velocitate ꝛ tarditate. ꝛ tunc cōple solutionē: ꝛ Et ideo nō opꝫ dicere pp hec dicta.s.12. metaph. ꝙ Cō men. loqtur sm opinionē alioꝝ. debes tñ scire ꝙ solutio Joānis nō ē in aliquo mō ꝯueniens pncipijs Auerrois. nā sicut declaraui in fine pme suppōnis causa sufficiēs in ppetuitate motus illius mobilis ē q2 motor ē imālis nō admixtus subō: ꝛ ē ergo intellc̄s. Et iō dicit multoties in de subā orbis si forme eēnt diuiduales sm diuisionē corporis motio earum eēt finita. Unde dicit ē: ꝛ infinitū v̄o in tpe ē necesse eē in corpibus celestibus ex diuersitate mo toris ꝛ moti in eis a corpibus gñabilibus ꝛ corruptibili b⁹: ꝛ ꝛ icōueniens q̄si videtur adducē auctoritates ad hoc q2 ois sua dicta declarāt istud. Unde nullus est inuētus dicē ꝙ eternitas aie celi ꝓuenit ab abstracto nisi Auicē. ꝛ eū sequētes quos multū bn̄ reprehēdit Cōmen. sꝫ ꝙ eterni tas nō prouenit ab abstracto nisi p causā aliā abstractā nemo dixit: ꝛ maxime in p̄ celi sm pōnē Cōmen. in reliquis autē motoribus forte verificabitur hoc aliquo mō sicut declarabitur in scđa difficultate. Nō tñ isto mō sm quē putabit magister Joānes. ¶ Tertium aūt argumē tum ꝛ ꝯfirmationes soluūtur p illa q̄ dicta sunt i 3ª sup positione: pꝫ ēt ꝙ p istas rōnes nō ꝓbatur nisi qꝺ desideratū ad qꝺ mouet̄ diuersificatur ab illo a quo mouet̄ mō aūt declaratū ē ipsa eē distincta in eē. ꝛ debes scire ꝙ cum ꝯsideratum ē corpus celeste tm̄ nō cum suo motore veri ficetur qꝺ mouet̄ propter nobilius ipso distinctū in esse: q̄uis sit cū ipso appropriatū sibi sicut dixi: sed si cōsidere tur sm ꝙ est aggregatū ex corpore ꝛ motore.i. aīa moue tur ad nobilius ipso.s. ad desideratū ꝙ distiguit̄ a moto re sm ꝯsiderationē nō sm esse. ¶ Ad 4m dico ꝙ intentio Phi. ꝛ Cōmē. 2° celi est sicut dicit Cōmen. i pncipio com menti.62. ꝙ res que acquirit pfectionē nobiliorem sine actione ē cuius actio ē sua subā.i. intellectus abstractus.

dicit aũt acquirit quaſi mediate vt ſit hoc cõueniẽs exem plis que adducit ibidẽ. Nam nõ dicitur vere ꝓprie acq ſitio in eis: hoc autẽ non dicit de primo tñ: ſed de omni bus principijs abſtractis: quorũ prima actio q̃ eſt intelle ctio ẽ ſubſtãtia eoꝝ. ⁊ hoc declarauit Cõmẽ. 12. celi cõ mẽto. 66. cũ hoc tñ ſtat ꝙ actio eoꝝ ſecũda ſequẽs ſuas ſubſtãtias eſt ꝓpter ꝑfectionem vel conſeruationẽ perfe ctionis eorum vt dictuʒ eſt in quarta ſuppoſitione. Nota tñ ꝙ cũ cõſiderata ſint corpora celeſtia non cõſiderando motores eorũ verificatur de ipſis ꝙ mouentur vt aſſimi lentur ꝑmo ꝑncipio ſicut dixi de aſſimilatione. Et ideo di cit Auerrois ſcðo celi. cõmẽto 4°. omnia entia nõ inten dunt ꝑ ſuas oꝑationes niſi vt aſſimilentur ꝑfecte nobili quod ẽ deus ſm ꝙ in nã eoꝝ eſt acqrere de aſſimilatiõe. ⁊ parũ poſtea dicit ibidẽ. ꝙ qdam acquirũt ꝓpinqtatẽ pri mi qd eſt deus pauca oꝑatione. ⁊ hoc eſt orbis totũ cõti nens ⁊ quedaʒ pluribus actionibus ⁊ ſunt ceteri orbes niſi voluerimus hoc totũ intelligere ſm diuerſas cõſide rationes vt dictũ eſt prius. hoc tñ qd nũc dictũ eſt videt magis. nã Cõmẽ. 12. metaphyſi. in ſua media expoſitio ne inquit. Et cũ hoc ita ſit ipſe ẽ ꝑma forma ⁊ ꝑmus mo tor ⁊ finis primus omniũ entium hoc mõ. exceſſus autẽ nobilitatis entiũ eſt ꝓpter exceſſum illoruʒ in iſto ordine ⁊ in iſto bono. ⁊ ideo exceſſus eorũ eſt ſm propinquitatẽ ⁊ remotionẽ quam hñt ad ipſum primũ: ergo celũ moue tur vt recipiat ab iſto ordine ⁊ bono vltimũ qd in natura eiꝰ eſt recipe. ⁊ ſimilr etiam reliqui celi. ⁊ dicit ante hoc. omne ens appetit iſtũ ordinẽ ſm ꝙ in natura eius ẽ reci pere de ipſo ſit animatũ vel nõ. hoc aũt dictũ Cõmen. di ctum eſt ẽt ab expoſitoribꝰ in ꝑ ethicorũ verſus ꝑncipiũ ſuper illud Phi. oĩa bonũ appetũt: ⁊ maxime ab Alber to. Debes tñ ſcire ꝙ ſm hoc nõ verificat ꝙ aĩata ⁊ inaĩa ta appetãt ⁊ intẽdũt illũ ordinẽ ⁊ illud bonũ ſm vnũ mo dũ. nã inaĩata reguntur ab intelligẽtia nõ errãte: ⁊ illũ or dinem: ⁊ regimẽ eſt qd recipiunt potẽtie actiue hñtes or dinem: ⁊ regimẽ que ſunt in oĩbus entibus ⁊ ille ſunt q̃s Phi vocant naturã. Nã videtur ꝙ oẽ ens hʒ oꝑationes ꝯdecẽtes ſm ordinẽ intellectualẽ ⁊ regimẽ eius. hoc aũt non eſt ꝑ accñs nec accidẽtaliter: nec põt eſſe hoc ꝓpter intellectum ſimilẽ intellectui noſtro ſicut dicit Cõmenta tor in libro. d. d. ⁊ hec eſt nã vlis. dicam ergo res ꝑfecte huiꝰ modi ſunt oĩa abſtracta: ⁊ maxime ꝑmũ quoꝝ ꝑfe ctio ⁊ intellectio eſt ſua ſubſtantia: nulla alia actione indi gent in acqſitione huius ꝑfectionis: neqʒ acquirũt iſtam ꝑfectionẽ mediãte aliqua actione. Ex h̃ tñ non ſeqtur ꝙ nõ mouẽt. Nam motus eſt oꝑatio ꝓueniens a ꝑfectione eorum vt iã dictũ eſt: ⁊ cũ autẽ dicũt oẽ mouẽs ſm efficiẽs aut mouet vt acquirat ꝑfectionẽ: ⁊ eſt verum cuʒ limitatio ne: ⁊ ſic cũ aũt dicunt ꝙ ꝑmus nõ mouet vt ꝯſeruet ſuã ꝑfe ctionem falſum eſt. Jã enim dictũ eſt in 4° ſuppoſitiõe ꝙ ipſe mouet vt aſſimilet ſibiipſi. hoc eſt vt ſit ſemꝑ in me liori diſpõne ſm quam eẽ põt. ipſe enim mouet ꝓpter ſe: finis enim ꝑmi efficiẽtia eſt ſua ſubſtantia ſicut poſitũ eſt de mente Cõmẽ. nobilior tñ ſm ꝙ finis ſit ſm ꝙ eſt effi ciens. hoc tñ totũ eſt ſm diuerſas ꝯſiderationes tñ: non ꝙ ſit differẽtia in eſſe. Nã primũ efficiẽs ⁊ prima forma ⁊ ꝑmus finis ſunt oĩno vnũ vt dctũ eſt. ℭ Ad rationem rabi Moyſis dico ꝙ ſiĩs ꝓpõ eſt inter ꝑmũ ⁊ reliquos motores illi ꝓportioni q̃ ẽ inter actionẽ ꝑmi ⁊ alioꝝ mo torũ. Primus. n. aſſimilatur ꝑ principi in ciuitate in q̃ exi ſtit ordo vlis: ⁊ reliqui aũt motores principibus particula ribus: ⁊ vñ actio ꝑmi eſt actio vlis. Nã oĩa corpa mouent ſm motũ diurnũ: ꝑᵐᵐ aũt corpus nõ mouet ſm alios mo tus alioꝝ corpoꝝ: illud etiã corpus ẽ maximũ ⁊ nobiliſſi mum corpoꝝ. motus ẽt huius eſt velociſſimus motuũ: ⁊ ipſe etiã mouet ꝓpter ſe tñ magis ꝓprie ⁊ verius: ⁊ hec diſ ferẽtia ſufficit. Unde nos videmus ꝙ per iſta media pro bant phi differẽtiam dignitatis iſtoꝝ. ſufficit ergo iſta in diuerſitate oꝑationuũ eorum. ℭ Ad ſextũ dico ꝙ propo ſitio dicẽs ꝙ celũ ſupremũ non hʒ ſtellã. negat a Pho ⁊ a ſuo Cõmẽ. multotiens i 12° metaphy. ⁊ i ſua abbreuia tione metaphy. ⁊ hec ſunt verba eius loquẽdo de nume ro motuũ ubi incipit. ⁊ eſt vnius celi totũ ꝯtinẽtis: ⁊ ẽ ce lum ſtellarũ fixarum. Utrũ aũt ſit celum nonũ dubitatio nem habet. Nam Ptolemeus putauit ꝙ eſt alius motus ʒodiaci ꝑter motũ diurnũ cuius reuolutio cõplet ꝑ mul ta millia annoꝝ. Alij ãt putãt ꝙ eſt ꝓpter motũ vel mo tus ꝑoritatis ⁊ poſterioritatis. nota tñ ꝙ cõmẽtũ 4°. 12. metaphy. videtur vocare iſtum motũ: motũ proceſſus ⁊ reuerſionis ſm latinã traductionẽ ſeqtur dictũ Cõmẽ. ⁊ iſte eſt hõ famoſus in alçarac de hoibꝰ terre ulte. ſ. hiſpa nie ⁊ ſequẽtes ipſum in hoc ⁊ poſuit ad hoc aſtrolabia a qua ſeqtur iſte motus: nam ipſi ꝯſiderauerũt ſolẽ vel re ditum ſolis in pũcto certo in ʒodiaco ⁊ inueniunt iſta di uerſa. Quidã tñ putãt ꝙ iſta diuerſitas eſt ꝓpter motuʒ vel motus additos celo ſolis: ⁊ qdam dicũt ꝙ hoc accidit ꝓpter errorẽ iſtrumẽtoꝝ ex quo nõ poſſunt cognoſcere hec certe ꝑ ipſa: ⁊ vĩr remotum ẽ apud me vt ſit celũ no num ſine ſtellis. nã celuʒ eſt propter ſtellas ⁊ eſt nobilior eius pars. Et ideo qñ in ipſo ſunt plures ſtelle eſt nobili or: ⁊ iam locutus eſt de hoc Ariſto. celũ aũt qd mouetur ſm velociſſimũ ⁊ maximũ motum nobilior ẽ oĩbus cor poribus celeſtibus. qñ dicat Cõmẽ. ꝙ diſpõ optima cor porea dʒ eẽ nobilioris corporis. Et ideo ꝯcludit vlterius dicẽs. Et iõ nõ videtur nobis ꝙ ſit ſine ſtellis: ⁊ ſʒ eſt apud me impoſſibile. Uñ ſemper inuenio Cõmẽ. celũ ſtellaruʒ fixaꝝ vocare celũ totũ ꝯtinẽs: ⁊ dicit in cõmẽto 48°. 12. metaphy. ⁊ cũ poſuerimus ꝙ oĩs orbis eſt ꝑꝑ ſtellã. ⁊ ſi nõ: ⁊ eẽt ocioſus: ⁊ ibidẽ dicit. ſʒ oĩs motꝰ ẽ ꝑꝑ ſtellas. Poſ ſumꝰ ẽt dicere ꝙ adhuc ſi ſit veꝝ ꝙ eſt aliud celũ ſupra ce lũ ſtellarũ ꝙ in illo celo ſunt ſtelle. ⁊ hoc innuit Cõmen. cuʒ dixit remotũ eſt apud me vt ſit celũ nonũ ſine ſtellis: ⁊ nõ dixit celum nonũ tñ: ⁊ hoc eſt tñ qd ꝓbat ſua rõe nã rõ ſua in hoc ſtat ꝙ celum ẽ ꝓpe ſtellas. ⁊ ſi nõ: ⁊ eſſet ocioſum. ꝑ hoc aũt nõ remouet celũ nonũ. ⁊ dicit in fine vt iam poſui: ⁊ iõ nõ videt ꝙ ſit ſine ſtellis. Si tñ ponere tur corpus nonũ qd mouet motu diurno tñ: ⁊ qd nõ hʒ ſtellã ⁊ dmõſtrabit: ſic oportebit dicẽ ꝙ ariſt. qui nõ vi dit in ſuo tꝑe ꝑter motũ ſtellaꝝ fixarũ. ſ. ſupra ipſuʒ: ⁊ vo luit declarari ꝙ nõ opʒ ponere aliũ celũ: ⁊ iõ nõ dʒ ponẽ aliũ motũ ꝑter iſtos: ⁊ declarauit hoc iſto mõ. ſ. ſi eẽt ali us motus eẽnt alie ſtelle. Nam celũ nõ eſt niſi ꝑꝑ ſtellam: ⁊ nõ tñ ſequitur ex hoc abſolute ꝙ celũ ſupremũ in q̃ non eſt ſtella ꝙ mouet motu diurno eſt ordinatuʒ propter ce lum ꝯtẽtuʒ in ipſo: nã cetera nõ ſunt paria. Naʒ q̃muis ẽt poneret ita. ſ. ꝙ corpꝰ ſupremũ motũ ſm motũ diurnũ nõ hʒ ſtellã: ⁊ qd eſt ſub ipſo hʒ ſtellas. ⁊ eſt nobilius ipſo inquantũ eſt ſtellatũ: nõ ſeqtur ꝙ ſit nobilius abſolute ⁊ ſimplr. Nam ſupremũ eſt nobiliꝰ inq̃tũ eſt maius: ⁊ qr mouet motu velociſſimo ⁊ reliq̃ corpora celeſtia ſequun tur ipſum: ita ꝙ ſeruiũt ei q̃ſi. ⁊ motꝰ eius nõ ꝑficit plus vno motore vt dictũ eſt: ⁊ ꝓpterea diximꝰ ꝙ motor eius eſt nobilior oĩbus ⁊ ꝑmus illoꝝ abſolute: ⁊ ꝑ hoc dʒ eẽ no bilius. quia iſte diſpoſitiones ſibi attribute arguũt in ipſo maiorẽ ꝑfectionẽ ꝑfectione inuẽta celo exiſtenti ſub ipſo ꝓpter ſtellã. ſed tũc opʒ limitare propoſitionẽ dicentem celũ eſt proter ſtellã: ⁊ hoc mõ celũ in quo eſt ſtella ẽ ꝓpter ſtellã. Jſta ſunt viſa mihi Helie de creta hebreo in iſta ar dua difficultate in q̃ nihil ſuſcepi ab aliq̃ moderno. ſunt tñ aggregata ex dictis Phi. ⁊ dñi Cõmẽ. qr ipſe videtur dicere ſentẽtias firmiores ſentẽtijs aliorum ꝑipateticorũ ꝑter Ariſ. aggregaui tñ dicta eius ⁊ ordinaui mõ quo vi

detur ꝙ quedā verba eius exponunt reliqua intētū ꝙ vi
detur nihil eſſe dictum quin ſit in actu in verbis eius vel
in potentia propinqua. ſic etiā faciam in queſtione ſeq̄n
te que multum eſt cōnexa cum iſta ⁊ eſt hec.

¶ Q. ō vtrū mūdus ſit effectus ⁊ quō eſt apud Phos.

In primo cā ⁊ pariter alia abſtracta dant mo
tū tm̄ corporib⁹ celeſtibus vel ſunt virtutes
largiētes eis pmanētiam ⁊ eē. ⁊ quis eſt iſte
modus ⁊ vīr qūo omnis entis ſunt cāta ab
ipſo deo glorioſo ſm̄ pncipia Phoꝝ. ¶ Ad
qōnē iaꝫ motā breuiter dico ꝙ profundi Phi ⁊ maiores
eoꝝ ⁊ maxime Auerrois i tractatu de ſuba orbis ⁊ in li
bro. d. d. rñdēt ꝙ primum abſtractū non tm̄ dat motum
corpori celeſti ſꝫ dat ſibi eē ⁊ pmanētiam eternam in ſua
ſuba nō eſſe qō pceſſit puatio vel non eē: qꝛ hoc ē impoſ
ſibile ſm̄ pncipia eoꝝ. ſed intelligūt ꝙ eē huius corporis
ſeqtur primū aliquo mō ſicut declarabitur. ⁊ aliquo mō
declaratū eſt in qōne de p̄ motore: nō ꝙ ſit vere ⁊ proprie
efficiēs vt dicit Cōmē. cōmēto p. 4. celi. ⁊ dicaꝫ in ſequē
tibus: ſꝫ ſicut dicimus in reliquis abſtractis ꝙ ſunt cāta
ab ipſo ⁊ ſequūtur per cognitionē. nam actio ſua non eſt
oino nālis neqꝫ voluntaria eo mō quo in nos dicitur voli
tas. ſed actio ſua ſeqtur ſubam ſuā: ſuba aūt ſua eſt cogni
tio: ⁊ illa ſunt cāta ab ipſo ſicut intellectus vel intelligens
ſm̄ ꝙ intelligēs: conſequit̄ intellm̄ ita ꝙ cātur ab intelle
cto. ⁊ dictū eſt in p̄ qōne i rñſione pme difficultatis ⁊ ali
q̄liter dictū eſt in. 12. meta. cōmēto. 52. de hoc. ſ. de mō
ſꝫ quē entia ⁊ maxime eterna ſunt cāta a p̄: ⁊ declarabit̄
hic pprie. ꝙ autē corpora celeſtia ſunt cāta ab ipſo ꝛ pba
tur. quo pbato hēbitur modus ſꝫ quē ſunt cāta. ¶ Pri
mo ſic. actio eorum propria ſeu ppria paſſio ſequens eſ
ſentias eoꝝ q̄ eſt i eis quaſi dīa vel accipitur i deſcriptio
ne eoꝝ loco dīe ⁊ eſt vita eoꝝ eſt motus eternus circula
ris. ſ. ſic moueri: remouēs autē ppriam paſſionē alicuius
remouet eēntiam illius: ꝯſeruās aūt ipſam in eterno ꝯſer
uat illā eēntiā. ſed pmus eſt cauſa ppetuitatis motus cir
cularis illoꝝ: ergo ille ē cā eſſe ⁊ pmanētie illoꝝ ⁊ cōpo
nit̄ ſm̄ ſic: ⁊ dē ꝯſeruās ppriā paſſionē alicuius ꝯſequētē
eēntiā illius ē ꝯſeruās eēntiā illius. ſed p̄m ꝯſeruat motū
circularē in corporibus celeſtibus q eſt paſſio ſequēs ſb
ſtātias eoꝝ. ḡ iſte eſt cā aliquo mō in eē ſube eoꝝ ⁊ i per
manētiam. ā remouēs eē cōbuſtū vel calidītatē iam remo
uet nām ⁊ ſubam ignis: ⁊ cōſequēter ſic eſt de reliqs mo
torib⁹ cū ſuis corpib⁹: nō tm̄ oino eo mō. Vñ dicit Auer
rois lib. d. d. in mō 2° qōne 3°. ſi mūdus eēt eternus ex
ſe ⁊ exiſtēs nō ſm̄ ꝙ mobilis: nā ois mot⁹ cōſtitut⁹ ex pri
bus ē nou⁹. i. factus nō hēret efficiēs. ſed ſi eſt eternus p
diſpōnem p quā ſemp eſt in factione vel creatione ſua: tñ
factio non hꝫ pn̄m nec finē: tunc dans vel cā iſtius factio
nis eterne magis dꝫ dici efficiēs q̄ꝫ dans vel cā factionis
noue: ⁊ ſm̄ hāc viā mūdus eſt factus a deo. ⁊ hoc nomē
factū magis ꝯuenit ei q̄ꝫ hoc nomē eternū: ſꝫ vocāt ipſuꝫ
eternū vt remoueat̄ factio. i. ipſuꝫ eē factū ex ſubiecto ⁊
in tpe ⁊ ponit puationē. ⁊ intelligit Cōmē. p mūdum cor
pora celeſtia ⁊ hoc magis declaro i alia via ponendo ver
ba Cōmē. in ſua abbreuiatiōe metaph. vbi dicit hec ver
ba: ⁊ ex hoc declaratū eſt ꝙ ipſi. ſ. motores nō ſunt moto
res tm̄ corporū celeſtiū: ſꝫ dant eis formas eoꝝ p q̄s ſūt.
qꝛ q̄ñ nos remouemus illas. ſ. intelligētias nō inuenitur
forma corpoꝝ celeſtiū ſicut q̄ñ remouet̄ itellect⁹ in actu
remouetur vltima pfectio: vel nō inuenit̄ nobis vltima
pfectio: ⁊ ſꝫ iſtū modū ſunt efficiētes illa aliquo mō. Nā
efficiens eſt qui dat ſubſtantiam rei. Et hec vel ſi ſit actio
vel actus ppetuus ei vel deſinēs: ſꝫ melius eſt eſſe ppetu
us: ⁊ ſunt ēt fines eoꝝ. Nā forme corpoꝝ celeſtiū nil aliud
ſunt niſi illud qō i telligūt de ipſis: ⁊ mouet̄ aūt ab ipſis ſꝫ
deſideriū: ſunt ergo fines eoꝝ. iſta ergo principia ponun
tur eē reſpectu huius entis ſenſibilis vtꝫ forme efficiētes
⁊ fines: ⁊ recurre ad illud qō dictum ē in quibuſdā ſuppo
ſitionibus qōnis pcedētis vbi dictuꝫ ē ꝙ eodē intelligen
tia ſm̄ diuerſas ꝯſiderationes eſt finis ⁊ forma ⁊c. Dicit
vlterius in libro. d. d. ꝙ pmum pn̄m eſt pn̄m oiuꝫ iſtoꝝ pn
cipiorum ſm̄ efficiēs ⁊ formā ⁊ finē. Nam forma ⁊ finis
ſunt idē in hoc gñe entiū: ⁊ dans autē finē dat formaꝫ ⁊ eē
ſed dans formā ē efficiēs: ⁊ vult dicere ꝙ pmus dat finē vt
iam aliquo mō declaratum ē ⁊ ipſe in illo libro declarat.
ergo ⁊c. Et hec oia declarata ſunt ab ipſo i ſua abbreuia
tione ⁊ in media expōne: ⁊ in cōmē. 12. vbi dicit: ⁊ declara
tum ē igitur in hac ſentētia ꝙ ens nō māle qō iam decla
ratum eſt eē mouēs ſubam ſenſibilē ē ſubſtātia ꝯcedēs
ſubam ſenſibilē: ⁊ qō eſt pn̄m eius ſm̄ formā ⁊ finē. ⁊ Cō
men. 5° eiuſdē inquit ꝙ pn̄m pme ſubſtātie abſtracte etiā
eſt ſube ⁊ forma ⁊ finis: ⁊ ꝙ mouet vtroqꝫ modo ⁊ cū ad
iunctum huic illud qō dictū eſt cōmēto pmo. 4. celi. ſ. vbi
dicit: res enim eterne nō hñt agēs niſi ſm̄ ſimilitudinem
neqꝫ hñt ex q̄tuor cauſis niſi formalē ⁊ finalē ⁊ ſi habue
rit aliqd q̄ſi agēs nō erit niſi inq̄ꝫtū eſt forma illius ⁊ con
ſeruās ipſum: ⁊ illud ēt quod dicit. 12. metaph. cōmēto.
44. vbi dicit. nō ē potētia vnde neqꝫ agens neqꝫ prouen
tus ⁊c. erit hoc pfecte intellectuꝫ. ¶ Scdo pbat̄ ſic con
cluſio: p̄m in omni gñe eſt cauſa oiuꝫ que ſunt ſub illo ge
nere: ſicut ignis ē cā cuiuſlibet calidi. p̄m autē in gñe vnita
tis ē primus qui ē vere vnus. ergo ē cauſa alioꝝ. Unum
corpus autē celeſte ē vnum cōpoſituꝫ ex ſuba ⁊ q̄ꝫtitate:
nam ſi nō eēt in ipſo corporeitas. ſ. dimēſiones nō eēt cor
pus vere: ⁊ dans ergo vnitatē vel ille qui eſt cauſa vnitatis
exiſtētis in ipſo dat ſuum eē ⁊ ſubſtantiā: ⁊ p̄m⁹ ergo ē cā
ſui eē. Nā ſicut dicit Cōmē. 12. metaphy. commēto vlti
mo. ꝙ deficit a traductione latina dē cōpoſitū: ⁊ vult dice
re quocūqꝫ mō cōpōnis vel ꝯſtitutionis indiget cā extrin
ſeca a qua vel p quā illud compoſituꝫ ē vnū: ⁊ ſi illud pn
cipiū ē cōpoſitū indiget alio: ⁊ erit pceſſus in infinitū. Et
ideo opꝫ ponere vnum pn̄m oio ſimplex. Tertio decla
rat̄ ſupponēdo illud qō declaratū ē in. 12. metaph. ꝙ or
do exiſtēs in exercitu ē pPter ducē primū: ⁊ niſi eſſet iſte
ordo neqꝫ exercitus neqꝫ vniuerſuꝫ eēt: hec autē corpora
celeſtia ſunt entia perfectiora q̄ſi mēbra vniuerſalis ordi
nata in eſſe totius vniuerſi ⁊ in ordine vniuerſali totius
intātum ꝙ ex omnibus entibus cōſtituitur vnum ens. ſ.
totus mūdus. ſ. ſi ſit p imaginationē q̄libet iſtorum cor
porum ſoluꝫ exiſtēs non ordinatuꝫ ad hoc vt ſit pars to
tius vniuerſi ceſſabit ſuum eē. Nam eē eoꝝ conſiſtit i or
dine. ⁊ ideo dans vel cauſa ordinis in iſtis entib⁹ dat ſub
ſtantias eoꝝ: ⁊ a primo autē eſt iſte ordo qui forte ē vnitas
exiſtens in oibus entibus ſm̄ nām eoꝝ: q̄. ſ. actio ē cauſa
vnitatis: ⁊ vno mō ⁊ multitudinis: alio mō vt dictum ē in
alis qōne: ⁊ dictū ē a Cōmē. cōmēto. vltimo metaphyſi.
Unde dicit ibidē ꝯcludēs. ⁊ hec ē cauſa ꝙ mūdus ē vn⁹
a primo: ergo ꝯuenit aliquo mō ſubſtantia iſtoꝝ: ⁊ forte
hec ē virtus ſpūalis que ē in entibus per quam mundus
ē ordinatus ⁊ vnus: ⁊ ē ſimilis ordini exñti in exercitu p
pter pncipem ſicut dictū ē: ⁊ vel forte virtus ſpūalis ē illō
qō ꝯuenit a p̄ in entibus ⁊ ē in abſtractis illud qō intel
ligunt de p̄ ꝙ ē ſuba eoꝝ. Nā ſuba vel eſſentia eorum nil
aliud eſt niſi illud qō intelligunt de p̄ in reliqs autēꝫ enti
bus ē illud qō hñt de primo ſm̄ naturas eoꝝ: nā ipſa re
cipiunt ſuū eē ab abſtractis mediātibus corporib⁹ eoꝝ: ⁊
eē autē illoꝝ corporū. ſ. celeſtiuꝫ ē a motoribus eorū aliq̄
mō vt dictū ē: nā nō ē in nā alioꝝ entiū pter abſtracta re
cipere itellectionē. ſed recipiūt eſſe qō eſt eis ppriū ⁊ hoc
apparet magis in entibus trāſmutantibus quoruꝫ cā eſt
motus: nā niſi motus ſolis ſit ſm̄ circulū obliquū nō eēt

gñatio neqꝫ corruptioꝛiſ motus ē cā in eē ⁊ cõſeruatione
iſtoꝝ inferioꝝ. Nā ab illis corpꝫibus ꝓueniūt q̄litates ꝓ
ꝓrie ⁊ figure ꝓꝓrie ⁊ ꝓportiones ⁊ mēſure ꝓprie: ſic bñ
declaꝛat Auer. i. 1 2. cõmē. 1 8. motores aūt ſūt cāe motuū.
⁊ ꝑmus ē cā oium. ſꝫ hic ē alius modus vnitatis vl' vnio-
nis: de quo dcm̄ ē in 2ª via. Declaꝛat ꝑterea nom q̄ꝛ ab
ſtracta nō dāt eē in actu corpoꝛib⁹ celeſtib⁹. ſ. eē ꝑfectio-
nale vel ꝑfectū ſicut foꝛª ꝓpria mãe. nā ſunt hec in actu ⁊
motores eoꝝ nō iherēt mãe: neqꝫ ꝓducūt de poª mãe ſi
cut ē de foꝛª mãliū: ſꝫ aliquo mō ſunt foꝛe eoꝝ a q̄bus ꝓue
niūt oēs actiones eoꝝ corpoꝝ ⁊ ſunt ꝓp motores: ita q̄
acc̃ntia ꝓpria cuiuſlibet ſunt i eis ꝑ ꝓp motores ſic mā de
terminat a foꝛª vel ab aīa ⁊ motio eoꝝ ꝓuenit ab ipſis: ⁊
ſunt ꝑfectiões illoꝝ corpoꝝ vt dcm̄ ē. qḋ. n. mouet ipſuꝫ
motu ꝓꝓrio illi ē illud qḋ largit' illi ꝑ diſpōnes ꝑ q̄s acq
rit motū ꝓꝓriuꝫ. Et iō mouēs eſt agēs orbeꝫ aliquo mō.
Uñ ⁊ dat q̄ꝛtitatē ꝓꝓriā ⁊ figurā ꝓpriā illi motui. ſ. circu
lare. a ꝑ autē ineſt eis mēſura ꝓpria vnicuiqꝫ illoꝝ corpo
rum ⁊ ꝯueniētia iter ea adinuicē in ordine ⁊ q̄ꝛtitate: ita
q̄ ex oibus ꝑfic' vn⁹ act⁹. ſ. totus mūd⁹: vt bñ dixit Cõ-
mē. i de ſubā orbis. ⁊ iō cā motoꝝ ē cā eē corpoꝝ celeſtiū
⁊ q̄libet motoꝛ ꝓprius ē cā ſui corpoꝛis. remouēs ḡ mo
tores remouet ꝑfectionē corpoꝝ celeſtiū ⁊ formas eoꝝ
q̄ꝛuis nō ſint forme mãles. remouēs aūt ꝑfectionē ⁊ foꝛ
mā rei remouet eē rei: ⁊ allegatū ē ex verbis Cõmen. i pª
rõne. debes aūt ſcire q̄ nō ꝯdicit huic illud qḋ dcm̄ ē iliª
celi ⁊ mūdi. qḋ nihil eſt poſe corrūpi: qḋ tñ perpetuet' ab
alio vel recipiat eternitatē ab alio. nā nō dicimus celū eē
poſſibile corrūpi: ⁊ nō ſeqꝛtur ex mōi ſm quē diximus ce
loꝝ eē ⁊ abſtractoꝝ cāꝛum eē a ꝑ q̄ in nā eoꝝ ſit poſſtas
ad corruptionē. Nā in nā ⁊ ſubā eoꝝ nō ē aliq̄ cā de cau/
ſis corruptiõis: q̄ꝛ ſunt ſimplicia nō recipiētia tranſmuta
tionē niſi ſm motū localē circularē ſꝫ eē eoꝝ tñ depēdet
a ꝑ q̄ꝛ ꝑmus dat eis ordinē ⁊ vnitatē ⁊c. Et ꝯſidera in h.
nā nos dicim⁹ ſi ꝑmus nō eēt nō remanerēt entia: q̄ꝛ oia
depēdēt a ꝑ modis diuerſis. mā. n. ꝑª depēdet ab ipſo: ⁊ q̄
nō põt eē ſine foꝛª oino. ⁊ ideo ꝑm efficiens foꝛªꝛ eo mō q̄
forme mãles dnr eē facte dat eē mãe nō eē abſolutū: ita
q̄ poſt ꝑuationē oino facit illā eē. Naꝫ illa ē q̄ḋdam ens
potētiale de ſe: ſꝫ dat ei eē actuale perfectionale: vel actuꝫ
ꝑfectum: eē: ⁊ ſi nō eēt h̄ actuale eſſe qḋ hꝫ a forma nō eſ
ſet mā. Nā cū remouet' foꝛª ⁊ finis rei remouebit' illa res
declïbit' aūt poſtea q̄ño forme eſtoꝝ ſunt cauſe eē mãe.
Et iō ſi oino remouebit' foꝛª oino remouebit' eē mãe: nō
qḋ in ſua ſubā eſt aliq̄ cā corruptionis: ⁊ in ipſa ſit nā po
tens recipe corruptionē: ⁊ tñ ꝑpetuat' a ꝑ: qḋ eſt ipoſe a
quo fugimus. nā ipſa in ſe ē ſimplex: ⁊ ſic dicā de corpib⁹
celeſtib⁹ q̄ ipa ſunt q̄ḋdā entia: ⁊ de nec̃itate ſui eē ſūt mo
tores eoꝝ ⁊ maxie ꝑmus ſic declaraui. Et iō remouēs eē
ꝑmi remouet eē eoꝝ: q̄ꝛ ad eē ⁊ ꝑmanētiā iſtoꝝ reqꝛunt'
nec̃io motores eoꝝ. remouēs aūt aliqḋ nec̃ie reqſitum in
eē alicui⁹ remouet eē illi⁹: nō q̄ in illoꝝ corpoꝝ ſit poſſi/
bilitas ad corruptionē. Et a ꝑ remanet illa nā eterna. naꝫ
ſimplicia ſont que nullā cām corruptionis hñt. Et iō nō
ſeqꝛtur. celū vel corpa celeſtia indigēt eē ꝑmi vel motoꝝ.
ḡ pñt in ſe corrūpi vel ſunt poſſibilia corrūpi ſm ſuas na
turas. Nā nō itelligimus ꝑ eē poſſibile corrūpi niſi hñe i
ſe nāꝫ poſſibilē recipe corruptionē: hoc impoſe ē in eis.
Dicimus ēt q̄ eſſe abſtractoꝝ ē a ꝑ. nā ipſe eſt intellectū
eoꝝ. Intelligēs aūt ſm q̄ intelligēs non ē: ſi intellectum
nō ſit. ⁊ ideo dicit Auerr. 1 2. metaph. cõmēto. 4 4. mos
autē modernoꝝ in dicēdo q̄ a tali motore prouenit talis
motoꝛ aut ſeqꝛtur aut ꝓcedit: aut talis verba nō vere itel
ligūtur de iſtis ꝑncipijs abſtractis. oia. n. iſta ſunt diſpõ/
nes ſuficietenus agētiū nō vere. tñ eniꝫ ē illic intellē ⁊
intellm ꝑficiēs ⁊ ꝑfectum. Uñ dicit q̄ ab agēte nil proue

nit niſi extrahere illud qḋ eſt in potētia ad actū: ſꝫ illic nō
eſt poª id eſt q̄ illic nō eſt ſubm. vnde neqꝫ agēs. i. niſi ſꝫ
ſimilitudineꝫ: ſicut dixit in ſua abbreuiatione metaphyſi/
ce ad iſtū propoſituꝫ ipſe. ſ. ꝑmus. eſt ēt cauſa ordinis exi
ſtentis in ipſis. eē enim iſtoꝝ eſt ſm q̄ ſunt ꝑncipia parti
cularia ſub ꝑ ꝑncipe. ſicut ēt ⁊ ordo nobiliū regentiuꝫ
exercitum in hoc ꝯſtitutoꝝ eſt ꝓpter ꝑm ducē ſm q̄ ſunt
cõſtituti: ſed q̄ abſtracta ſunt entia vel ſubē eē abſolute ē
inquãtum ſunt nobiles vel ſerui ꝯſtituti a ꝑmo. nam ipſi
ſunt ſimplices ⁊ nō inuenit' in eis eſſe modus ſm q̄ ſunt
ſerui ⁊ modus ſm queꝫ nō: q̄ꝛuis ſint entia vt inuenit' h
in cõpoſitis. i. q̄ eē abſolute ſeruoꝝ nō eſt a dño: ſed qḋ
ſunt ſerui eſt a dño. hoc autē non inuenitur in abſtractis:
niſi q̄ꝛ ſeruitudo eoꝝ eſt ordo vel intellectū qḋ itelligunt.
intellectū aūt in eis eſt idē cum intellectu ſicut dictum ē:
ſed q̄ intellectū eoꝝ eſt illud qḋ intelligunt a primo mo
dis diuerſis: ⁊ intellectū eoꝝ eſt ſua ſubā ſeruitudo eoꝝ
eſt ſua ſubā. Declaratum eſt ergo q̄ illi ſunt entia ſimplr
ſꝫ q̄ ſunt ſerui. ⁊ ideo ſi dñs nō ſit. ſ. primus illi nō ſunt: ⁊
non tamē ſunt poſſibiles corrūpi. Dico ꝯñter etiaꝫ de cõ
poſitis q̄ eē eoꝝ eſt a ꝑ. nam ipſa ſunt entia ꝓpter cõpoſi
tionem ⁊ vnitatē: ⁊ que eſt in cõpõne eoꝝ: ⁊ ꝓpter alia di/
cta ⁊ dicēda. dans aūt compõnē ⁊ vnitatē eſt primus me
diante motores ⁊ corpa celeſtia: ⁊ formas ꝓuenit ab ipſo
iſto modo: ⁊ mediāte tñ agente particulari: ⁊ ordo intelle/
ctualis quē cognoſcimus eē in ipſis prouenit ab ordine
intellectuali in ſe ſimplr. vnde dicit Phs niſi eēt mot⁹ ſo
lis i circulo obliquo nō eēt gñatio neqꝫ corruptio. Et cū
erūt hec oia bñ ꝯſiderata ſoluētur multe difficultates in
multis ſciētijs: ⁊ nō oportebit dicere omnia entia eſſe in
ꝑnto relationis: ita q̄ ſubā eoꝝ ꝯſiſtit in relatione: ⁊ nō qḋ
relatio ſit in eis addita ſubto accidens eis: ſicut narrauit
Auer. de Auic. in liª deſtructio deſtructionū. Nota tñ q̄
nō eſt ꝓprie efficiēs in rebus eternis: ſꝫ efficiēs ſm ſimili
tudinē vt dixi. vnde ſicut dicit Cõmē. in illo liª actio agē/
tis nō cõſiſtit in ꝑuatione ſm q̄ eſt ꝑuatio: q̄ꝛ ꝑuatio nō
eſt actus: neqꝫ in eē cui non ineſt ꝑuatio: ⁊ q̄ quod hꝫ eſſe
ꝑfectum in vltima eius ꝑfectione nō indiget efficiēte vel
producēte. vnde ꝯcludit q̄ tñ ꝯſiſtit in eē i tēpore in quo
ei ineſt admixta ꝑuatio ⁊ ē eē potētiale. ⁊ iō dicit q̄ mot⁹
ſemp indiget motore. Sꝫ adhuc accidit in hoc maxima
difficultas. nam Cõmētatoꝛ in. 1 2. meta. in ſolutiõe Jo
nis grāmatici dicit. in corpore quidē celeſti non eſt potē
tia vt corrūpatur: q̄ꝛ non hꝫ ꝯtrarium. ē igitur ꝑmanens
per ſe ⁊ ꝑ ſuam ſubaꝫ. Motus aūt impoſſibile ē vt ſit re
manēs ꝑ ſuam ſubām cum hꝫ ꝯtrarium. ſ. quietē. ſm igi
tur ꝑmanētiam motus opꝫ nos ponere aliā intētionē re
manētē in ſe: ⁊ e cõtrario ꝑmanētie q̄ ē in ſubſtātia. ⁊ iō non
ē in celo poſſibilitas niſi vt quieſcat. vñ concludit q̄ mo/
tus ē neceſſariū ꝑ aliud poſſibilis ex ſe: ſꝫ impoſſibile eſt
inuenire ſubām poſſibilē ex ſe neceſſariā ex alio: ⁊ q̄ꝛ illud
in quo ē potētia in ſubā neceſſe ē vt trāſmutet' eius ſubaꝛ
⁊ impoſſibile ē vt acqrat ꝑmanētiaꝫ ⁊ eternitatē ex alio
niſi nā poſſibilis trāſmutet' in nā neceſſariā. ⁊ dicit vlteri⁹.
eū. n. declaratū ē corpus eē eternū poſſibile eſt exiſtimari
q̄ non indiget in hoc eē ponē ꝑmm nobilius eoꝝ: ipſe ibi
dem declarat q̄ nec̃ium ē ponē ꝑmm nobilius ipſo ꝓpter
ꝑmanētiā ⁊ eternitatē motus oino intrāſmutabile. ⁊ nō
ponit hoc ꝓp ꝑmanentiaꝫ corpis celeſtis. ⁊ in de ſubā or/
bis vers ſue finē loquēdo d̄ motore dicit. ⁊ vt ſit aīa nō ad
mixta mãe ſꝫ aīa corpis eterni: ita q̄ iſta aīa nō ſit abſtra/
cta a corpe ſuo. ⁊ cuꝫ h̄ ſeparata ab ipſo inq̄ꝛtuꝫ illud cor
pus nō indiget ipſa: ⁊ q̄ ē ꝑmanēs ꝑ ſe ex omnibus iſtis. ḡ
videt' q̄ corpora celeſtia nō indigēt in ſuo eē ⁊ ꝑmanētiā
motoꝛib⁹ eoꝝ. ¶ Oppoſitū tñ apparet ꝑ dicta. Preterea
In fine de ſubā orbis iqt. q̄ dator ꝯtinuatiõis mot⁹ ē de,

tor mot⁹ celi: ꝛ niſi ipſe eēt deſtrueretur motus: ꝛ ſi motus ꝛ celū. celū.n. eſt p motū ſuū: ꝛ ſi motus celi deſtrueretur motus entiū inferioꝝ deſtrueret͛ ꝛ ſic mūdus. Ex quo verificat͛ ꝙ dator ꝯtinuationis motui ē dator eē omnibus alijs entibus. Et in illo tractatu ꝟſus mediū ingr. ꝛ debes ſcire ꝙ iſtud corpus celeſte nō indiget ꝟtute mouēte in loco ſemꝑ tm̄ ſꝫ largiēte virtutē in ſe ꝛ i ſua ſubā ꝑmanētiā eternā: qm̄ ꝛ ſi ſimplex ſi modo hꝫ po^{ti}ā ſe ad corruptionē tm̄ eſt finite actionis necio: qꝛ eſt finitarū dimēſionum ꝛ terminatū a ſupficie ꝯtinēte ipſum. Et omne tale cū intell's poſuerit ipſuꝫ eēnō p ſe abſq eo quod largit͛ ipſi ꝑmanētiā ꝛ eternitatē: neceſſe ē vt ita ſit de finitate ſue ꝑmanētie ſicut ē de finitate ſue actiōis: vult dicere. Et ideo dās ꝑpetuitatē actioni eius dat eternitatē ſue ꝑmanētie. Vnde ꝯcludit. Et ideo neceſſe ē in itellectu eē potētiam largiētē ipſi ꝑmanētiā eternā quēadmodū largitur ipſi motū ꝓpriū eternū ꝛ nō hoc tm̄ ſꝫ neceſſe ē hic eē virtutē que largit͛ ei motū ꝓpriū ſiue actionē q̄ ē eternitas inter ceteros mot⁹. ſ. motū localē i circuitu ꝛ figuram ꝓpriā iſti motui. ſ. ſphericā: ꝛ multa alia q̄ ponit ibidem: ꝛ in fine huius ſermonis reꝑhēdit dicētes ꝙ Ariſ. nō dicit cāꝫ agentē ſꝫ mouētē tm̄. Unde ſicut dicit ibidē. finis.n. ſignificat agens ſigtione necīa ſic motū mouens. Dicit ꝑterea ꝯtra Auicen. ꝛ Algaçel ꝙ q̄dam entia ſunt quorum dīe ſubſtātiales ſunt p motū vel motus ꝛ celū ꝛ inferiora ſunt huiuſ gnīs. ꝛ niſi mūdus eēt ſm hanc diſpoſitionē. ſ. ꝙ ſua ſubā ꝯſiſtit in motū: mūdus nō indigebit deo poſt ſuū eē. Et dicit ꝑterea ꝙ Ariſt. videt ꝙ mundus hꝫ efficiēs ꝛ dans motū in corporibus celeſtib⁹ dat eē in eiſ. Nā p motū ſuſtētatur eoꝝ eē. ¶ Preterea. Dicit ꝙ ipſe dat vnitatē p quam mūdus eſt vn⁹. dans aūt vnitatem q̄ eſt ꝯditio reqſita in eē cōpoſiti eſt dās partes ſicut declarauit ibidem. Declaratū eſt ergo ꝙ celū indiget ꝑpetuitate ꝛ ꝑmanētia ſui eē a motore ꝛ maxime a p̄. Oppoſitum tm̄ videtur ex dictis: ꝛ vtinā ſcirem veritateꝫ hui⁹. Ad hoc tm̄ dico ꝙ multum differt dicere celū hēe potentiam in ſe ꝛ in ſua ſubſtātia vel eē poſſibile ex ſe: recipiūt tm̄ ꝑpetuitatē ab alioꝝ dicere ꝙ non remanet eē celi ſine eē motoꝝ. Nam ſm p̄m modū intelligit͛ ꝙ in ipſis ē natura recipiēs corruptionē ꝛ ꝯtrarietateꝫ vel ꝙ ſint poſſibiles corrūpi ſꝫ nās eorū: ꝛ ſunt vere compoſita: ita ꝙ ille forme cōſtituūtur in eē p ſua ſubiecta: ꝛ recipiūt tamē ꝑpetuitatem ab alio: ꝛ hoc ē impoſſibile. Nam illud qd̄ ſm ſuā naturā ē poſſibile: ita ꝙ habꝫ potētiā ad corruptionem a nullo recipit ꝑpetuitatē. ꝛ hoc probāt ratiōes ꝑores: ꝛ maxime cū ſint intellecta dicta Cōmē. in locis proprijs ſm aūt aliū modū intelligit͛ ꝙ de rebus neceſſario reqſitis ad ꝑmanētiā ꝛ eē ſube celi ſunt eorū motores ꝛ maxime ꝑmus: ſicut de neceſſario reqſitis ad eſſe ꝛ ꝑmanētiam materie ē forma aliquo mō. dixi aūt aliquo mō. Ipſa enim nō ꝯſtituūtur in eē p ſuas formas ſicut cōpoſita: neq forme eorū p ipſa: neq in ipſis eſt nā recipiēs corruptionē: ꝛ p p̄m continuātur in eē. nam hoc ē impoſſibile: neq hn̄t nāꝫ recipiētē ꝯtrarietatē. ꝛ hoc probāt rationes facte in oppoſitū. ꝛ ꝯſidera bn̄ in hoc: ſed p declarationē maiorē verboꝝ Cōmē. cū dicit. ꝙ corruptio i ipſo. ſ. in ſua ſubſtātia eſt impoſſibilis ſicut quies. Et dicit eſt q̄ſtio ꝑmanēs p ſe ꝛ p ſuam ſubſtātiam: ſꝫ motus impoſſibile ē eē p ſe ꝑmanēs: qꝛ habet oppoſitū ꝛ eſt quies. Et dixit ꝙ ideo dicit Phūs ꝙ nō eſt timendū ꝙ celum quieſcat in aliq̄ hora: ꝛ nō dixit ꝙ corrumpet͛. ꝛ dicit ꝙ ſi motus celi ē eternus: ſubſtātia celi ē eterna ꝛ nō cōuertit͛: ꝛ dicit ꝙ ꝑꝑ ꝑmanētiā motus celi eſt necīum nobis ponerem aliā ꝑmanētē ex ſe: ꝛ hoc nō indigemus in ꝑmanentia ꝛ ꝯtinuitate ſubſtantie celi. Et in fine ſube orbis ingr. loq̄ndo de aīa celi. ꝛ cum hec eſt ſeparata ab ipſo indiḡtū illud corpus nō indiget ipſa: qꝛ eſt ꝑmanēs per ſe vt poſitum eſt. Dico ꝙ indigere motoribus i ꝑmanētia celi dupliciter intelligitur. Uno mō ꝯſiderato celo ſꝫ ſuā ſubſtātiam: tm̄: nō ſm ſuam actionē ſꝫ ſm motū circularē eternum q̄ eſt paſſio eius ſequēs ſubam eius. ſ. recipe motū circularē. Alio mō conſiderato eo ꝫ eius actiōe ſimil͛. Ad hūc ꝑmus modus dupl'r intelligit͛ aut ꝙ idiget dāte permanētiam ꝛ ꝑpetuitatē ſue ſube: qꝛ in ipſo ē natura recipiens corruptionē. ſ. qꝛ habet po^{tm} ad corruptionē vt dictum. ē aut qꝛ indiget ꝑpetuitate: qꝛ ſua ꝑmanētia non ē poſſibilis niſi p res indigentes alio: ſicut ē vnitas ꝛ ordo ꝛ reliqͤ diſpōnes q̄ nō inueniūtur in ipſo niſi ꝑꝑ ꝑmū. Motus ēt localis dupl'r ꝯſideratur. Uno mō ſm ꝙ eſt localis tm̄. Alio mō ſm ꝙ eſt motus localis corpis celeſtis. Iſte aūt modus diuerſimode adhuc ꝯſiderat͛ in reſpectu diuꝫ eius cāꝝum. ſ. motoris eterni itrāſmutabilis omnino ꝛ mobilis eterni cui nō ineſt po^a ad corruptioneꝫ ꝛ neceſſitatē motus localis ꝯtinui illi⁹: ꝛ vel ꝯſiderat͛ ſm ſe: nō per relationē ad oēs eius cās. ꝛ tūc dico ꝙ ſi ꝯſideret͛ celum modo 2°. i. cū ſua actione: tūc de neceſſitate ꝑmanētie ei⁹ reqrit͛ motor ꝛ maxime ꝑmus. nā ſi paſſio ꝓpria rei non eēt: vel actio eius ſequēs ſubam eius nō eſſet ſuba eius. Et iō cauſa ꝑpetuitatis motus ē cā ꝑpetuitatis ſube ꝛ ꝑmanētie eius: ſm ēt modū ſm ꝑme diuiſionis. pꝫ ꝙ indiget ꝑmanētia q̄ prouenit a p̄ ſicut declaraui. ſꝫ aūt ꝑmaꝫ partē diuiſionis pꝫ ꝙ nō indiget ꝑpetuitate: qꝛ nō hꝫ potētiā ad corruptionē neq ꝯtrariū: neq eſt cōpoſitum: neq hꝫ aliquā cām ex cauſis corruptionis. ꝛ ꝙ declāt h̄ totū eſt illud qd̄ dicit Cōmē. in ii°. d. d. q̄ōne. 10. ꝙ corp⁹ celeſte apud oēs phōs eſt necīum p aliū. i. p cauſam. nota tm̄ ꝙ nō ē poſſibile ex ſe necīum p aliud: ꝛ iam locutus ſuꝫ de h̄ in alia q̄ōne. Motus ēt localis circularis ꝯſiderat⁹ abſq eius cā ē poſſibilis: qꝛ hꝫ opp^m. ſ. qeteꝫ: ꝛ po^a ſemꝑ eſt admiſta motui: ꝛ iō ſemꝑ indiget motore. vñ q̄uis corpus celeſte de ſua nā ſit in po^a ad motū ꝛ eſt aptū ſic ab illo motore moueri: tm̄ ipſuꝫ ē de ſe ens actu: ꝛ niſi eēt motor hēet ꝑuationeꝫ motus: ꝛ iō aliquo mō reſiſtit vt Commē. trac. de vacuo. ꝛ aliquo mō nō: ꝛ eius motor non ꝑt ipſm velocius moue͛. ꝛ h̄ ineſt ei ꝑꝑ talē nām illi⁹ corpis ꝛ motoris illius. ſ. ſic moueri. Cōſiderat⁹ aūt i cōparatione ad oēs eius cās eſt necīus eternus: ita ꝙ nō ē poſſibile nō eē: ꝛ totū hoc ē claꝝ ſciētib⁹ cōmēta: ꝛ maxime. 21. meta. vbi loqtur de Ioanne grāmatico. Et cū hec ſūt bn̄ ꝯſiderata ſoluūtur multe difficultates. Nūc ē viſum mihi aggregare ex dictis Auer. illud qd̄ ē cōueniēs huic. ſ. ꝙ oīa entia depēdēt a ꝑmo. Inquit enim in ſua abbreuiatione metaph̄. poſtq̄ꝫ cōpleuit ſermoneꝫ de motorib⁹ abſtractis ꝙ abſtracta ſunt cauſe corpoꝝ celeſtiū: ꝛ eo modo quo diximus: ꝛ p̄m abſtractoꝝ eſt cā alioꝝ. elr̄nta autē ſunt de neceſſitate cauſata a motu corpoꝝ celeſtiū ꝛ hoc iam declaratū eſt in li° celi. Ibidē. n. dictū eſt ꝙ de natura motus eſt cauſare caliditatē. A dēē aūt caliditatis ſeqtur leuitas q̄ eſt forma ignis. vult dicere ſeq̄ns formam ignis vel ꝙ accipit͛ loco forme. Et dicit vlterius ꝙ ad priuationem motus ſeqtur oppoſitū. i. grauitas. ꝛ iō ignis terminatur in cōcauo corporis celeſtis. terra autē eſt in medio ꝓpter remotioneꝫ eius a motu ꝯtinentis. ſimplicia autē media que ſunt inter ignes ꝛ terrā: ſcilꝫ aer ꝛ aqua inueniūtur ſm duplicem diſpōne mīta ꝙ ſunt grauia ꝛ leuia grauia reſpectu ſupioꝝ: ꝛ leuia reſpectu inferioꝝ: ꝛ vniuerſaliter ga eſſe corpoꝝ ſimpliciū eſt ſm ꝙ ſunt contraria. Cauſa autē in cōtrarietate eorum nihil aliud eſt niſi motus corporis celeſtis. Corpus celeſte de neceſſitate eſt efficiens eoꝝ ꝛ cōſeruās. ꝛ non tm̄ hoc habet corpus celeſte reſpectu illoꝝ: ſed etiam ponitur quaſi forma eorū ꝛ ſimplicia reſpectu illius quaſi mā. Inferior enim eorū

ꝑficitur

perficiť per ſuperiꝰ ⁊ oĩa pficiũtur in fine corpis celeſtis. Et hoc iã declaratum eſt in libro celi. corpꝰ ẽt celeſte inq̃ʒ tum rotũduʒ nõ poteſt eẽ ſine corpore circa qδ reuoluiť ⁊ eſt cẽtrum. terra aũt eſt talis reſpectu celi. cuʒ aũt terra ſit reliq̃ elẽa ſunt de neceſſitate. ergo elẽa ſequũtur eẽ corporis celeſtis: ſicut ſeqtur lapides ⁊ parietes ad forꝰ domus. Et cum hoc ſit ita corpus celeſte eſt cã eẽ elẽtoꝝ ſm ↄſeruans ⁊ efficiẽs ⁊ formã ⁊ fineʒ. Debes tñ ſcire ꝙ hec declarata ſunt pfecte ab ipſo in cõmẽtis eiusꝛ maxime in dictis de celo ⁊ mũdo: ſʒ hic tñ ſupponit iſta. Et ideo nõ multũ ĩſiſtit. cura ẽt Phi nõ eſt de noĩbus. Et ideo poſtea in illo libꝰ ponit dicta q̃ſi media inter dicta ſua ⁊ Auicẽ. Ego autẽ accipiaʒ ex dictis eiꝰ qδ eſt ↄueniẽs põnibꝰ eiꝰ in cõmẽtis ſuis. vnde vlteriꝰ aſſerit ꝙ õreꝰ homogeneis ⁊ aiatis nõ indigemꝰ in aſſignatione cauſaꝝ eoꝝ niſi elẽta ⁊ motus corpoꝝ celeſtiũ: ⁊ hoc in homogeneĩs: ſʒ in aiatis opʒ ponere gñans ẽt de ſpẽ eoꝝ aut aliud loco illius. Et ideo dicit Ariſto. ꝙ ſol ⁊ hõ gñant hoiem. Nã iſta generabilia corruptibilia indigẽt q̃litatibus ꝓprijs ⁊ figuris ꝓprijs ⁊ determinatis q̃ ↄueniũt motibus diuerſis ⁊ aſpectibus corpoꝝ celeſtiũ: ⁊ hec mẽſura in oĩ ſpẽ iſtorum nõ ↄuenit niſi ab arte diuina intellectꝰ p ſe. nam iſte forme hñt eẽ multiplex ⁊ eẽ eoꝝ pfectũ eſt in abſtractis. Et maxime in p̃ ſicut declat Cõmen. in. 12. meta. ⁊ i alijs locis ↄtra Platonẽ ⁊ Themiſtiũ ⁊ Aui. ⁊ dicit in ſua abbreuiatiõe in loco pdictoꝛ q illa corpora ſunt viua dãt vitã iſtis inferiorib⁹. Nam nihil poteſt mouere mãm ad pfectionẽ aialeʒ niſi corpus aiatũ. Naʒ res attribuit alijs ſilem ſbe eius: ⁊ in dicta abbreuiatione: dicit in hoc ꝓpoſito poſt iaʒ ſupius dictaꝛ cũ hoc ſit ita ſicut narrauimꝰ ⁊ declatum eſt de corpibus celeſtibꝰ ꝙ ſunt cã in eſſe elemẽtoꝝ: ⁊ ſm quot modis ſunt cãe eoꝝ: dicamꝰ ꝙ forme elẽtoꝝ ſunt cãe ꝓpinq̃ in eẽ pme mãe cõis eis ſm formaʒ ⁊ finẽ tñ. Nam mãm pmaʒ impoſſe eſt hie cãs pter iſtas duas tñ. Nam efficiẽs ꝓducit rẽ dãdo acto vl̃ rei acte rẽ ſibi ſilem ⁊ eſt forꝰ. mã aũt pꝰ nõ hʒ formã: ideo neqʒ efficiẽs. vult dicẽ ꝙ nõ hʒ formã que ſit de ſbã vel eẽntia eius vel pars eẽntie. neqʒ hʒ aliaʒ mãm: qꝛ ipſa eſt pma. Ipſe etiam declauit cõmento p̃ q̃rti celi. qꝛ res eterne non hñt efficiẽs: niſi ſm ꝙ eſt forma eoꝝ aliquo mõ ⁊ ↄſeruãs: ⁊ de clarauit hoc ẽt cõmẽto. 92. ſcdi celi. Poſſumꝰ ẽt aliũ modo imaginari mãm eẽ cãtam. Nam hoc nomen mãe dicitur de corpore celeſti: ⁊ de ipſa mã ſm prius ⁊ poſteriꝰ: ⁊ que aũt talem hñt diſpõnem pꝰᵐ eoꝝ eſt cã alioꝝ. ſm hoc ergo erit mã corpoꝝ celeſtiũ cã in eẽ iſtius mãe. ⁊ cauſa in eſſe mãe corpis celeſtis ſunt forme eoꝝ. ſ. motores abſtracti vt declatum eſt. neceſſitas autẽ iſtius ordinis in illis intelligiť hoc mõ: qꝛ enim ſunt abſtracta ſm eẽ pfectum hñt ꝓducere vel ordinent ab ipſis alia entia: ſʒ qꝛ quedã iſtoꝝ entium forme eoꝝ non pñt eẽ ſine ſubiecto de neceſſitate eſt vel ſeqtur eſſe ſubiecti: ⁊ eſſe iſtaꝝ formaꝝ i mã ẽ ꝓpter neceſſitatem: ſʒ eſſe eoꝝ in ſe eſt ꝓpter nobilius. Naʒ eſſe eoꝝ de neceſſitate melius eſt non eſſe vel puatione eoꝝ. Et ꝓpter hoc ſoluiť dubium accñs in eſſe iſtaꝝ formarũ nam poteſt q̃s dicẽ ex quo entia hebẽt pfectius eẽ in rebus abſtractis q̃re inueniũtur ſm modũ minus nobileꝛ niſi quis dicat ꝙ finis in hoc eſt eẽ eaꝝ in mã: ⁊ ſic magis nobile erit ꝓpter minus: ſʒ nos dicamus ꝙ eſſe eaꝝ hoc modo eſt de neceſſitate aliud eſſe ⁊ eſt: qꝛ eẽ nobilius eſt priuatione: ⁊ ideo eẽ earum eſt diminutũ: eſſe aũt eaꝝ diminutum eſt magis nobile reſpectu priuationis: eſſe autẽ earum diminutũ ⁊ mãle eſt ꝓpter neceſſitatẽ: qꝛ non poſſunt eſſe ſm diſpõnem pfectiorem. vult dicẽ ſm ꝙ ſunt in actu qꝛ q̃ñ ſunt in potentia ſicut diciť: qꝛ forma artificialis eſt in potẽtia in oĩa artificia vt dictum eſt qõne pcedẽti. hñt nobilius eẽ: in actu aũt nõ poſſunt hẽe maiorẽ pfectionẽ quã iſta. ſ. eſſe mãle. ⁊ dicit vlterius ꝙ ſicut nos nobiliores ſumus docẽdo alios cum hẽmus vltimaʒ pfectionẽ ſm ꝙ eſt poſſe eis: ſic eſt diſpõ pncipioꝝ abſtractoꝝ in eẽ corpoꝝ celeſtiũ ab ipſis: ſed forme 4ᵒʳ corpoꝝ. ſ. elẽtoruʒ ſunt ꝓpter neceſſitatẽ. ſ. pp eẽ formaꝝ corpoꝝ celeſtiũ. vult dicere ſicut dcm̃ eſt: qꝛ elẽta ſunt ꝓpter corpora celeſtia in quantum ſunt rotũda. Corpora aũt ꝓpter motores eoꝝ vel forte: qꝛ de natura illoꝝ motoꝝ eſt prouenire ab ipſis alia entia. Dicit vlterius ꝙ inueniũtur ẽt in mã ꝓpter neceſſitatẽ: ⁊ q̃ñ accidit eis neceſſitas duplici mõ ſm qδ ſunt entia. aliũ modo ſʒ ꝙ ſunt in mã. Cauſa aũt iſtoꝝ neceſſitatum in eis eſt eẽ corpoꝝ celeſtiũ. nam neceſſitas in eoꝝ eẽ ẽ eſſe corpoꝝ rotũdoꝝ ⁊ in eẽ eoꝝ i mã eſt eẽ corpoꝝ celeſtiũ in ſubiecto: vt puto ſi nõ ſit error in ſcriptura: ꝙ vult dicere coꝝ dicit in ſcdo corpus circa qδ voluẽtur ⁊ eſt cẽtrum: ⁊ forte intelligit per ſcdm corpus celeſte qδ dꝛ ſubʒ reſpectu forme abſtracte non mãle: ſed illud qδ magis videtur ſm põnem ſuã eſt ꝙ neceſſitas in eẽndo entia eſt propt pfectionẽ motoꝝ. nã res abſtracte ⁊ pfecte ↄueniũt ab ipſa alia entia vt dcm̃ eſt. ⁊ cauſa in eẽ mãli eſt: qꝛ non poſſunt hẽe pfectionem nobiliorẽ iſtaꝛ: ⁊ qꝛ neceſſe eſt eẽ corpus circa qδ voluiť celũ ſeqtur vlterius dicẽs. forme ãt que ↄueniũt poſt miſtionẽ elẽtoꝝ ⁊ ↄplonez: ſicut forme vegetabiliũ ⁊ forꝰ hoĩs eſſe eoꝝ eſt ꝓpter aiam intellectiuam: ⁊ eſſe aĩe intellectiue vel rõnalis propter nobilius ſicut eſt diſpõ in corpibus celeſtibꝰ: puto qδ intelligit per hoc ſi per aiam intellectiuã intellexit abſtractaʒ a mã qδ ipſa inueniť pp ſe: ⁊ qꝛ hẽt eẽ nobile ſicut reliq̃ intelligentie cãte aliquo mõ. Et ideo dicit ꝙ eius magis ꝓpinquuʒ corpibꝰ celeſtibus ſm nobilitatẽ eſt hõ: ⁊ eſt q̃ſi medium inter eẽ eternũ ⁊ gñabile ⁊ corruptibile: ſʒ ſi itellexit per aiam intellectiuã v̓ totẽ cogitatiuã ſeq̃ns formã mãlẽ ꝓpriam hoĩs vt videť ex dictis eiꝰ cũ dixit ⁊ eẽ aĩe itellectiue vel rõnalis ẽt in mã eſt pp neceſſitatẽ: tũc intelligo p illδ qδ dixit pp nobile ſicut eſt diſpõ in corpibus celeſtibꝰ ꝙ hec aia que aliq̃ñ vocať intellꝰ eſt ꝓpter aiaʒ intellectiuã ſicut corpa celeſtia ſunt pp motores coꝝ: ſʒ magis videť mihi ꝙ hoc eſt dcm̃ Auẽpace de intellectꝰ poſſ. hũc enim librũ cõpoſuit añ cõmẽtuʒ multis ãnis. ſ. totã ſũmã phie ⁊ logice i qua pp breuitatẽ ſecutus eſt alios in multis: i- nuit tñ q̃ſi ſemp illas non eẽ firmas ſnias. Et ideo dicẽ poſtea ꝙ ꝓportio aĩe rõnalis cũ formis inferioribꝰ: ipſa ẽ ꝓportio rõnalis ad intellm̃ acq̃ſitum: ⁊ ex hoc videť ꝙ ipſe loqtur hic ſm opiõnẽ Auẽpace: ⁊ ſʒ ſm põnem ꝓpriam i qua ponit ꝙ mãlis intellꝰ eſt eternus ⁊ acq̃ſitus corruptibilis nõ verificať hoc. nõ corruptibile nõ eſt nobilius eterno ⁊ abſtracto: ⁊ forte vult dicẽ. ꝙ eẽ aĩe itellectiue ſm ꝙ eſt recipiẽs eſt ꝓpter eẽ nobilius hoĩs. ſ. vt hõ per ipſam ſit intelligẽs ⁊ nobilius ⁊ ẽt ꝓpter nãm ſuaʒ ineſt ei hoc: ſʒ eẽ ipſiꝰ ſm ſe ipſa ẽ ꝓpter ſe. illud aũt qδ dixit ſicut eſt diſpõ in corpibus celeſtibus. ſ. qbꝰ appropriantur motores ꝓpter melius ⁊ vt ſint nobiliora. cum aũt dixit hanc aiam eẽ in mã: forte vult dicẽ qδ ipſa attribuiť corpori ⁊ recipit a potẽtijs aĩe mãlis: ⁊ ſm hoc forte intellꝰ acq̃ſitus ſeu in habitu eſt nobilior aia intellectiua vt ẽ receptiua: nec eſt remotũ ꝙ ſit in aliquo abſtracto: nõ ſic p fecto aliq̃ diſpõ ꝓpe pfectionẽ hoĩs: ⁊ maxime q̃ñ hoc inuenitur in ipſo ꝓpter ſuã nãm diminutã reſpectu aliarũ intelligẽtiarũ: ⁊ forte hoc inueniť in ea ſcdaria intẽtiõe ꝓpter hoiez: pmaria aũt ꝓpter ſuã nãm: qꝛ non põt aliter eſſe ⁊ melius eſt ſic eẽ q̃ʒ nõ eſſe oĩno. Inqt vlterius. ⁊ ꝓportio ſenſitiue ad rõnaleʒ eſt ꝓportio vel habitudo materie: ⁊ ꝓportio vegetatiue ad ſenſitiuam: ⁊ ꝓportio homogenei ad vegetatiuaʒ ẽt eſt ꝓportio mãe: ⁊ ipſamet ẽ ꝓportio forme hõgenee ad elẽta. ⁊ homo eſt illud in q̃ cõiungiť eẽ ſenſibile cum eẽ intellectuali ꝓpter qδ aũt inuẽ-

nitur de aīa ſenſitiua ⁊ vegetatiua plus vna ſpē. Uidetur
enim ꝙ eē eoꝝ eſt ꝓpter perfectionē: ⁊ videt ꝙ q̄dā eorū
ſunt ꝓpter hoīem vel q̄dam ꝓpter q̄ſdā. In aliqb⁹ autē
aīalibus hoc nō videt. ⁊ ideo poſtea declarabit ꝙ q̄dam
etiam corrūpunt q̄dam per accīs ⁊ ꝓpter necītatē māe
ſicut ſcorpiones ⁊ alia venenoſa que videntur corrūpere
quedam alia que ſi nō ſint nobiliora nō ſunt minus nobi
lia: ⁊ dicit loq̄ndo de ſolicitudie ꝙ ſi inuenirētur iſte res
que proueniūt de necītate māe a quoꝝ eē accidit malum
eſſet magis malū. Nam impoſſibile eſt in eē eorū magis
hoc ⁊ exēplificat de igne cuius vtilitas eſt manifeſta: ſ; ſi
bi accidit corrūpere multas res. ⁊ ꝯcludit vlteri⁹ dicens.
Jam declaratum eſt ex iſto ſermone ꝗs eſt modus eē reruꝫ
quarū. ſam a qbuſdam: ⁊ ꝓportio quorūdam entium ad
quādaꝫ imꝑfectionē ⁊ ꝙ oēs ꝑfectiones attribuūtur ad
primam ꝑfectionē vel dicūtur ꝑ attributionē ad ipſam ⁊
de necītate eoꝝ eē eſt cāꝫ ab eē primi. Et declarat poſtea
loq̄ndo de ſolicitudine ꝙ motus corporū celeſtiū eſt con
ditio requiſita in eē cuiuſl; rei hic ꝓducte: ⁊ in ꝯſeruatione
illius: ⁊ magis apparet hoc de ſole ⁊ poſtea de luna. Nā
declaratum eſt de diſpōne ſolis ꝙ ſi eēt maior q̄; eſt: ⁊ loc⁹
eius magis ꝓpinqu⁹ ipſe corrūperet vegetabilia ⁊ aīalia
per inteſaꝫ caliditatē: ⁊ ſi fuiſſet minor vel remotior corrū
peret illa ꝓpter intēſionem friditatis: ⁊ videt hoc etiā. nā
res per quā ſol agit caliditatē ſunt motus eius vel retra
ctio radioꝝ: ⁊ multa ſunt loca que nō ſunt habitabilia ꝓ
pter nimiā caliditatē ⁊ nimiā frigiditatē. ⁊ videt ēt hoc.
Nam ſi nō hēret circulum obliquū nō eſſet hic ver neq;
eſtas neq; autūnus. Et clarū eſt ꝙ iſta tēpora ſunt neēia
in eſſe vegetabiliū. ⁊ dicit p̄terea ꝙ ſi nō eſſet motus diur
nus, non eēt dies neq; nox: ⁊ eēt medietas anni nox ⁊ me
dietas dies: ⁊ tūc res corrūperentur in die ꝓpter calidi
tatē: ⁊ in nocte ꝓpter frigiditatē: poſtea ponit actiōes lu
ne: ⁊ dicit poſtea ꝙ hec eſt diſpoſitio aliaꝝ ſtellarū ⁊ cor
porum eoꝝ. ipſe. n. ꝓcedunt ſm diſtantias determinatas
ad ſolē. Et ideo dicit Ariſto. ꝙ motus eoꝝ eſt ſm motū
ſolis: dixit aūt hoc: q: videntur ſequi motum eius ⁊ q̄rūt
quaſi aſſimilari ſibi. Et ideo debemus hoc accipere ab
aſtrologis. Et vlterius inq̄t. ſed ꝓpter nobilitatē iſtoruꝫ
corpoꝝ celeſtium ſicut multoties diximus nō videtur ꝙ
ſolicitudo vel cura eoruꝫ ſit prima itētione ꝓpter iſta ife
riora. ⁊ ſi non res eterne eēnt ꝓpter corruptibiles, ⁊ ma
gis nobile ꝓpter minus nobile: ſed ꝗa acq̄runt iſtaꝫ eq̄li
tateꝫ ⁊ ordinē in motibus eoꝝ per illud qd̄ intelligūt de
ſubſtantia principiorum eoꝝ. vult dicere. cū ſint conſide
rata inq̄ꝫtum ſunt aīata ⁊ habentia intellm̄ ſicut iam di
xi: principis autē iſtorum acq̄runt hoc a primo principio
quod eſt deus ⁊ ipſe eſt cauſa in eſſe reruꝫ ſuper terras ⁊
omnium hic exiſtētium qd̄ eſt bonum ſimplr̄ eſt ab ipſo.
Hoc eſt quod viſum eſt mihi Helie de creta hebreo ag
gregare ex dictis phōrum fideliter recitatis in hac nobi
li queſtione. Et ſi deus prolongauerit vitam ⁊ bona for
tuna ſucceſſerit dicam magis prolixe in iſtis rebus nobi
libus ⁊c. ſi quid tamen dictum ſit contrarium legi nō mi
rum eſt: q: a tm̄ intētiones phōrum ſm fundamēta eorū
dicē volui. ſcitur enim ꝙ via legis: ⁊ dei magis credit ⁊ alia
eſt a via phīca. Finis huius opuſculi. factum eſt Uenetijs
in. 1480. ſm numerum latinorum.

❡ Queſtio de eſſe ⁊ eſſentia ⁊ vno eiuſdem Hebrei.

Cum eſſez Peruſij cū d. octiſſimo comite ma
gnifico dn̄o Joāne mirādulano phō clariſſi
mo multa de eſſe ⁊ eēntia ⁊ vno diximus: q:
tamē poſitio Cōmētatoris circa hoc quoq;
modo occulta ē nullibi cōplete poſita: ideo
hec pauca aggregaui magis declarando q̄; diſputando: ⁊
maxime ꝗa cum hn̄ diſpoſitis tm̄ loq̄ndum eſt de his.

Circa id quod dicit Cōmentator cōmento. 3 [illegible]
tertij metaphyſice contra Auicēnā de vno.
Nota ꝙ Auicēna credidit vnuꝫ ſicut ⁊ ens
eſſe q̄dam accidēs reale non ſolum i p̄ntis
accidentium ſed in p̄nto ſubſtātie: ⁊ ita ꝙ vnū
ſemper ſignificat accidens realiter additum enti. Cui⁹ ra
tio eſt primo. nam ſi vnum in nūo ſeu nūo ſignificat in ac
cidenti accidēs ⁊ in ſubſtantia ſubſtantiaꝫ: tūc eēt com
poſitus ex accidētibus ⁊ ſubſtantijs: ⁊ non ingrederetur
ſub vno gn̄e: ⁊ a fortiori ſub p̄nto quātitatis. hoc aūt eſt
falſum. Preterea ſi poneretur ſignificare ſubſtantiam tūc
ſequeretur ex hoc aliud falſum. ſ. ꝙ ſubſtātia exiſtit in ac
cidentibus ex quo de aliquo accidente demonſtrato dici
tur ipſum eſſe vnum nūo. vnde concludit ꝙ eſt vnum ac
cidens dictum vniuoce de oībus decē gn̄ibus nō ſ; p̄us
⁊ poſterius: ⁊ ꝙ hoc vnum eſt vnuꝫ nūale ſeu ex quo cō
ponitur nūs: hoc confirmat ſic: ꝗa in qbuſdam manife
ſte apparet ꝙ ſignificat accidēs. vbi gr̄a. cuꝫ dicimus de
aliqua aqua eſſe vnum nūo. hoc. n. eſt accidens in aqua:
⁊ ideo aqua remanet aqua ſiue ſit diuiſa ſiue non: eo mo
do quo accidentia ſuccedunt in ſubiecto vnum poſt reli
quuꝫ preter corruptionē ſubiecti. manifeſtum eſt enim
bene diſpoſitis ꝙ cum aqua diuiditur: in quātitate tamē
in qua poteſt ſtare ei⁹ forma non corrūpitur illi: ⁊ aliqua
aqua nec gn̄atur per acq̄ſitionē noue forme ſubſtātialis
vel per corruptionē. aqua enim exiſtēs corpus homoge
neum nō determinās ſibi figuram per ſe modo declara
to in libro celi. nec organice habēs formam extēſam non
corrūpitur in tali diuiſione: ſed ille que prius fuerūt par
tes coniuncte nūc non ſunt partes. vnde per diuiſionem
vnius ſubſtantie facte ſunt due: non tamen aliqua forma q̄
non p̄fuit acq̄ritur nec corrūpitur in diuiſione: imo eadē
ps forme q̄ fuit i vnaquaq; parte aque remanet: ſepara
ta tamē ab alia: ⁊ ſimile accidit in qbuſdam aīalibus: in
quibus aīa eſt quaſi vna ſm formam nō ſ; nūm. vt dicit
Phs ⁊ Cōmentator in cōmento penultimo ⁊ vltimo pri
mi de aīa. ⁊ in 2° cōmento. 2. illic ponit ꝙ talis aīa eſt q̄
ſi vna in forma ⁊ in actu plures in potētia: ⁊ hoc manife
ſtum eſt: ſed dixi hec: ꝗa q̄dam dicunt aliter contra inten
tionem Cōmentatoris ⁊ Auic. hic: ⁊ contra veritatē no
tam. ❡ Preterea ipſe arguit vt dicit Cōmētator in dicto
cōmento: ꝗa hoc nomē vnuꝫ eſt nomē denoīatiuū ſeu cō
cretum: iſta aūt noīa ſignt ſubſtātiam ⁊ accidēs. ❡ Pre
terea ipſe arguit. ſi vnum nō dicit diſpoſitionem additam
ſubſtātie rei: tūc ideꝫ eēt dicē homo eſt vnus: ⁊ hō eſt ho
mo: vt dicit Cōmētator cōmēto. 9. decimi metaphyſice.
❡ Preterea ipſe credidit ꝙ vnum dcm̄ ſeu inuētum i oī
bus p̄ntis eſt illud qd̄ eſt pn̄m nūorum ſeu eiuſdē gn̄is: nu
merus autē eſt accidēs: ꝗa eſt de p̄nto q̄titatis. ergo vnū
ſignificat accidēs in entibus: ⁊ ideo opinatus fuit ꝙ vnū
non eſt idē cum ens ſeu nō eſt idē cum p̄ntis: ex quo enīꝫ
eſt accidēs de p̄nto quātitatis nō poſſunt eē ipſamet pre
dicamēta. vnde cōcludit ꝙ eſt accidēs cōmune omnibus
p̄ntis: de qbus oīb⁹ dicitur ſeu p̄dicatur. vn̄ ⁊ ipſe Aui
cen. putauit ꝙ multitudo que ponitur in gn̄e nūi cuꝫ di
citur ꝙ nūs eſt multitudo vnitatum. eſt vnum cum nūo
⁊ ideo dixit q̄nō multitudo poteſt eſſe genus nūi ⁊ ipſa
eſt nūs met. nam multitudo in eo ꝙ multitudo diuidit
ad talem ⁊ talē multitudinem ſicut nūs diuiditur ad ta
lia ⁊ talia numerabilia. ſ. ſenſibilia. vnde ipſe putauit qd̄
oīs multitudo eſt multitudo numeri de p̄nto quātitatis
ſicut credidit ꝙ omne vnū eſt vnum de predicamēto q̄ti
tatis: cui obijcit Cōmentator in multis locis in dicto cō
mento ⁊ in commen. 8. noni. ⁊ in media ſua expoſitiōe:
quem locuꝫ dominationi veſtre traduxi: ⁊ in alijs locis.
primo enim cōtradicit ei in hoc ꝙ ipſe credidit ꝙ omne

vnum ſignificat accidēs. 2° in hoc ꝙ credidit ꝙ oīs multi
tudo eſt multitudo de pnto quantitatis. 3° i hoc ꝙ credi
dit ꝙ vnum ſignificat accidēs ſemper. 4° in hoc ꝙ credi
dit ipſum ſignificare accidēs cōmune oībus decem pntis
qḋ dicitur vniuoce de ipſis vt ſaltē ſequitur ex dictis ei⁹:
īmo videtur ꝙ ēt vnum qḋ eſt pnᵐ nūi non dicitur vniuo
ce de oīb⁹ de quibus dicitur: imo ſm prius ꝛ poſterius
niſi ſaltē ſm magis famoſe ꝛ minus vt apparet ex diſtin
ctione vnius nūo ꝛ vt poſtea apparebit: ex quibus ſequi
tur 5ᵐ. ſ. ꝙ Auicē. male dixit in hoc qḋ credidit ꝙ vnū
qḋ ē pnᵐ nūi de pnto quātitatis de quo conſiderat arit
hmeticus eſt idem cum vno de quo conſiderat metaphy
ſicus: vnde hoc fuit cauſa ſui erroris. 6° ꝯtradicit ei in h
qḋ credidit ꝙ vnū ſit accidēs reale in entibus oīo ꝙ nō
ſit oia. hoc eni nō eſt veruꝫ ſaltē de vno qḋ eſt pnᵐ nūi de
quo ipſe errauit: ꝛ credidit eē vnuꝫ accidēs cōe vniuocū.
vnde vt innuit Cōmētator in locis pallegatis ꝛ vbi loqui
tur de ſignificatione vnius nūi multiplr dicitur. dr̄ enim
nūo nūale prius ꝛ famoſius de cōtinuo ſicut dicitur vna
linea ꝛ vna ſuꝑficies: dicitur etiaꝫ de corporibus homo
geneis q̄ continuent diſpoſitionē aliquā in eis: ꝛ iſto mo
do dicimus de aqua demonſtrata ꝙ eſt vna aliqñ. qñqꝫ
aūt dr̄ vnum de colligatis ꝛ de continuis ꝛ maxie de col
ligatis ſm nām vt manus ꝛ pes: poſterius aūt iſto dr̄ de
colligato per artē ſicut dr̄ de vna domo: dr̄ aliqñ de vno i
diuiduo ſm formaꝫ ſicut Plato ꝛ Cicero ꝛ de illo ꝙ eſt
pᵐ indiuiſibile ꝛ vlr oīa de quibus dr̄ vnum ꝯtinētur i q̄
tuor vt dicit Cōmētator primo cōmēto decimi metaphy.:
multa tamē dicta apparēt diuerſa in iſtis que oīa a ſapiē
tibus bñ intelliguntur. de his eniꝫ oībus dr̄ vnum nūo fa
moſe ꝛ vlr apud multos ſignificat has res ſꝫ ꝙ ipſe ſunt
diſtincte ab alijs ꝛ indiſtincte in ſe: ꝛ ex his abſtrahit intel
lectus intētionē vnius ſeu vnitatis que eſt oīno indiuiſibi
lis que eſt pnᵐ nūi: ex cuius multiplicatione ſit quātitas
diſcreta abſolute que eſt nūs. Iſtud aūt vnum ſicut ꝛ iſte
nūs eſt quoddā accidēs factum ſeu fabricatū per ꝯonē
intellect⁹ ꝛ iſte eſt nūs qui eſt de pnto quātitatis de quo cō
ſiderat arithmeticus. ipſe eni conſiderat de vno ſm ꝙ eſt
vnum tm̄ abſtractuꝫ a ſubiecto. vnum aūt non nūo dicit
etiam multiplr vt dictū eſt in loco ſuo. vnum aūt de quo
conſiderat metaphyſicus eſt ſynonymū enti ꝛ dictuꝫ ana
logice. de quo dicit Phs ꝛ Cōmētator ꝙ eſt idē cū ente
ꝛ non dr̄ni niſi quodāmodo: vnde ambo ſignificant vnā
nām modis tamē diuerſis. vnū eniꝫ de quo ꝯſiderat me
taphyſicus dicit ens cū priuatione diuiſibilitatis ſiue ſub
ſtantie ꝛ quidditatis: ꝛ ens aūt non dicit priuationē diuiſi
bilitatis. vnde vnum de quo conſiderat metaphyſicus di
citur analogice de decē pntis. ſ. de vno in ſubſtantia ꝛ de
vno i quātitate qḋ eſt pnᵐ nūi: ꝛ ſic de alijs pntis: vnde di
cit Cōmētator. vnum qḋ eſt pnᵐ nūorū eſt ex entibus de
quibus dr̄ hoc nomē vnum lꝫ ſit magis dignoꝫ huius. i.
hoc nomē vnum qḋ eſt analogum ad decē pnta ꝛ tanq̄
genus ipſorū non tamē vniuocoꝫ dicitur magis digne de
vno quod eſt pnᵐ nūi quātitatiui q̄ eſt aliquid decē pnto
rum de quo dicitur hoc nomē vnum analogice: qꝛ ipſuꝫ
eſt vnum oībus modis: imo magis oꝫ dici vnitas q̄ vni
tas ſiue vnum inter oīa de quibus dicitur vt dictū ē pri⁹
dicitur de primo indiuiſibili in vnoquoqꝫ gñe. quo autē
vnum qḋ eſt analogum ad decē pnta inuenitur in omni
bus pntis ꝛ qḋ non eſt accidēs additum ſubſtātijs ipſo
rum declaratum eſt a Cōmētatore in locis p̄dictis ꝛ alijs
enim vnum ꝙ eſt ſynonymū enti ſiue ens accipiēdo ens
ſeo eē pro illo qḋ eſt tanq̄ genus coī opponitur priuatio
non pro illo ꝙ dicitur in ꝓpoſitionibus de 2° adiacēte: ꝛ
etiam copula in alijs ꝓpoſitionibus ſeu hoc v̄buꝫ eſt qḋ
idē ſignificat qḋ verum. ſ. ꝙ ſicut intellꝰ intelligit illā rē
iſta eſt extra animam: ꝛ vlr eſt de ſecundis intētionib⁹ ſeu
eſt ſynonymum: non ꝙ eſt quōdam accidēs reruꝫ. ſ. ꝙ eo
rum eē in anima eſt cōueniēs ei qḋ eſt extra aiam eē: ad
ditum ſubſtantie rei. ſ. accidēs vel hec dicuntur vniuoce
de decē pntis vel analogice ſeu ſm prius ꝛ poſterius vel
omnino equiuoce. nō oīno equiuoce: qꝛ talia non habent
vnam diffōnem neqꝫ vniuoce neqꝫ ſm prius ꝛ poſterius:
neqꝫ etiam habēt ſubiectuꝫ eēntiale ſeu per ſe: nec habēt
predicata per ſe quibus diuidūtur prima diuiſione ꝛ nō
mediate vt dicitur ens aliquod eſt in potētia aliquod in
actu ꝛ ſilia: neqꝫ dicitur de eis vniuoce: ꝛ talia eniꝫ ſi eſſent
vniuoca cum alijs diſpoſitionibus quas etiam hñt eſſent
gña decē pntorum: Impoſſibile autē eſt vt ſit vnuꝫ gen⁹
vniuocum ſubſtantie ꝛ reliquis pntis cum ſint nā omni
no ꝛ totaliter diuiſe: ergo hec dicuntur analogice: ꝛ ergo
ſignificant ſubſtantias pntorum. nam iſta ſunt que dicun
tur ſeu ſignificantur ſm prius ꝛ poſterius: ꝛ vel pnta habe
rent alia pnta. ſ. ꝙ eſſe qḋ eſt accidēs in ſubſtātia eſt prius
ꝛ in alijs eſt poſterius ſicut ipſa. ſ. ꝙ eſſe in quātitate pro
portionatum eſſe in qualitate ſicut quantitas ad qualita
tem ꝛ ſilr in ſubſtantia: hoc igitur accidēs dicitur analo
gice. ſ. qḋ tale accidēs in ſubſtantia eſt habitudo eius ad
tale accidēs in quātitate ſicut eſt proportio ſubſtantie ad
quātitatem ꝛ ſilr in alijs: ꝛ ſm hoc tale accidēs i ſubſtā
tia eſt in q̄ntitate q̄ntitas: ꝛ ſic erunt iſtis pntis alia pnta
ꝛ ideꝫ etiam contingit de iſtis: ꝛ ſi ſic eēt proceſſus i infini
tuꝫ. confirmatur. ſi eēnt vniuoca ꝛ gña: ſeq̄retur qḋ ſub
ſtantia eēt pars accidētis vel accidēs pars ſubſtantie. neꝫ
iſta vel ſunt ſubſtātie vel ſunt accidētia. Et ſequeretur qḋ
ſubſtantia ꝛ accidentia non eēnt entia: ꝛ ſi dicatur qḋ iſta
ſunt vniuoca non tamē gña. nam ſunt accidētia hoc ē fal
ſum. nam res ſuperior p̄dicabilis de quibuſdaꝫ vniuoce
eſt genus ꝛ maxime quando rñdetur in qḋ: ꝛ hoc eſt no
tum. eēt igitur accidēs genus ſubſtantie ſi eſt acceſſio: ꝛ ſe
queretur qḋ accidēs eſt prius ſſia: noꝫ pᵐ qḋ eſt in re ē eſ
ſe. Et etiam ſi diceretur qḋ eſt accidēs ſeq̄ns quo eſt poſſi
bile qḋ ex nūis ita diuerſis fluat vnum accidēs vniuocū
ſiue enim ſit prius ſiue poſterius: impoſſibile eſt vnuꝫ ac
cidēs vniuocum eſſe omnibus pntis. ex diuerſis eni ſm
qḋ diuerſa oīno non prouenit vna res vniuoca p ſe. vnū
enim accidēs vnum nōꝫ aliquo modo ſequit̄ ſaltē per ſe
ſicut vnus effectus per ſe ab vno agēte aliquo mō. Alias
multas intētiones fecit Phs ꝛ Cōmentator in multis lo
cis: ꝛ vide eas. non enim vere eſt intelligibile eēntiam eſſe
non dico in potētia vel in anima ſine exiſtentia ſicut opor
tet iſtis extraneꝫ intelligētib⁹ dicere omnino. bñ eni poſ
ſibile eſt imaginari vere eēntiam eſſe in potentia ſine exi
ſtentia illius in actu ſed in potētia vere. accipiēdo autem
eſſe pro vere aliter eſt dicēdum. Ex multitudine autē ta
lis vnius analogice dicti cauſatur multitudo in vnoqꝫ
predicamētoruꝫ ſicut ex multiplicatione vnius qḋ eſt pn
cipium numeri ꝛ eſt vniuerſale cōmune de quolibet de
quo dicitur hoc nomen vnum cauſatur numerus qui eſt
de predicamento quantitatis aliquod vnum autēꝫ qḋ eſt
ſubiectum illius vnius. ſ. ſynonymum enti qḋ etiam dici
tur analogice non eſt aliud niſi decem predicamēta. ſ. res
vne que ſunt in vnoquoqꝫ predicamento note in ſuis lo
cis: ꝛ ſicut quodlibet ens per ſe eſt vnuꝫ ꝛ ecōuerſo. ꝛ idē
diuerſimode ſignificant: ita vnum verius. ꝛ prius dicitur
de primo in vnoquoqꝫ genere qḋ eſt indiuiſibile in illo ge
nere vt dictum eſt ſiue hoc ſit naturaliter vt in ſubſtantia
principium ſubſtantie. ſ. deus ꝛ in qualitate album di
citur cōmento 7° decimi. ſiue ex conſtitutione vt dictum
eſt locis ſuis. Similr ſilr eſt querere primuꝫ ens in vno
quoqꝫ genere ꝛ primuꝫ indiuiſibile in vnoquoqꝫ genere:
ſed ſm differunt in modo: quelibet aūt res cuiuſlꝫ predi

cameti eſt vna non oino indiuiſibilis niſi vnuʒ ꝙ eſt pn^m
nũi qḋ magis dʒ dici vnitas: vnum aũt tale oino indiuiſi
bile ꝙ eſt pn^m nũi non eſt in actu niſi in aia ⁊ p aiaʒ. extra
aiam autẽ eſt in potẽtia: ſic vnum eni indiuiduũ. ſ. ſubſtã
tie. vbi gratia non eſt oino indiuiſibile: ſed eſt vnum indi
uiſibile in ſua ſubſtantia in tali gñe ⁊ ipſiuʒ vt ſic eſt in po
tẽtia. ſ. a quo abſtrahit intellꝰ vnum ⁊ actu oino indiui
ſibile ꝙ eſt pn^m nũi ⁊ aliquod tale vnum in potẽtia nõ eſt
accidens illius ſubſtantie: imo eſt ipſa eadẽ ſubſtantia ac
cepta ſm indiuiſibilitateʒ ſubſtantie eius ⁊ quidditatis.
dixit autẽ aliqḋ q: non dẽ vnum in potẽtia vnitas in ipſo
non eſt accidẽs vt dicam. ⁊ ſimilr eſt in alijs pdicatis: ⁊ vnũ
in potẽtia eſt ſubiectum vnius qḋ eſt pn^m nũi: ſubiectum
. ſ. circa qḋ vel de quo dicitur: non tamẽ de ipſo verificat
qḋ eſt vnum oino indiuiſibile. ſ. oibus modis: eſt etiã ſub
iectum a quo abſtrahit intellꝰ vt dictum eſt. vnde Com
mẽtator nõ oibus modis dicit vnum eẽ idem cũ ente: ſʒ
tale vnum ſynonymum enti dictum analogice qḋ eſt indi
uiſibile in vnoquoqʒ gñe ſeu ſpẽ. ſ. indiuiſibile ſm ſuam
ſubſtantiam ⁊ quidditatẽ. i. ſm illam naturã ſm quã di
citur ens. vbi gratia. in humanitate ⁊ in aſineitate: ⁊ ſic
de alijs qḋ vnum non dicit accidẽs ſeu rẽ additã enti ſeu
ſubſtãtie illi: vʒ tñ addit priuationẽ diuiſibilitatis ſub
ſtãtie illius ſeu quidditatis. vnde tñ ens dicit cũ illa pri
uatione que priuatio non eſt res addita pter nãm illius
ſeu eẽntiam: ſʒ intellꝰ intelligit illam reʒ cum illa priuatio
ne ſeu illam reʒ vt in ea eſt illa priuatio. i. intelligit ipſam
rẽ non diuiſibilẽ illo modo ita ꝙ vnum in qͣtitate ſeu in
natura qͣtitatis idẽ eſt cum ente in qͣtitate ſeu qͣto: ⁊ et
ſimilr ens in ſubſtantia eſt vnum in ſbã: ⁊ ens in hoĩe ſeu
homo eſt vnus hõ ſeu vnum in hoĩe: ⁊ ſic de alijs. dĩnt ta
mẽ modo dicto ⁊ vlr ens ſubſtãtia ẽ vna ſbã: ⁊ ſimilr de
alijs. ſi eniʒ p ens ſbãm intelligimus gñicam p vnã ſbãm
etiam intelligimus vnã ſm genus. i. non diuiſibilem ſm
ſbãm gñiã: ſilr ſi intelligimus p ens ſbãm ſpecificã vel in
diuiduale intelligimus p vnã ſm ſpẽm vel indiuiduũ. ſ. i
diuiſibilẽ ſm ſbãʒ ſpẽi vel indiuidui: ⁊ ſilr ẽ de alijs pdicatis.
vnde tale vnum ſic ſynonymũ enti dicit Cõmẽtator non
eẽ accidẽs. certum eniʒ eſt ꝙ alijs modis vnum eſt accñs
ſeu non eſt in ſbã idẽ cum illo de quo dicitur. vt vbi gra:
vnum ſm locũ vel vnũ in ꝯtiguatione vt cũ dicimus hoc
eſt vnum ꝯtiguũ ⁊ ſilr de alijs ſilibus: vt vbi gra. vna aq̃
ſm cõtinuationẽ. ſilr vnum de pdicato qͣtitatis ſuo mõ vn
de poſtea. ſ. indiuiduũ de pdicato ſubſtantie eſt indiuiſibile
ſm formam. ſ. ꝙ non diuiditur in formis diuerſis nũo. ſ.
diuerſis idiuiduis: ſilr homo ſeu nã ⁊ ſpẽs humana eſt i
diuiſibilis in humanitate: ⁊ tñ diuiſibile ſm qͣtitatem: ⁊ et
ſilr eſt de reliquis. ſilr aũt vnum ſʒ formã. ſ. vlr non mõ
ſibi ꝯuenientia ⁊ alia de quibus dĩ vnum ſʒ indiuiſibilitatẽ
ſue ſbẽ. vnũ aũt cõe qḋ eſt pn^m nũi eſt oio indiuiſibile vt di
ctum eſt: ⁊ ideo magis vere dĩ hoc nomẽ vnũ dcm̃ ẽ ana
logice de ipſo: vnũ aũt qḋ dĩ ẟ aliqua parte aque que po
ſtea diuiditur ⁊ nõ corrũpit non dĩ vt ſic vnũ. ſ. ꝙ ẽ ſyno
nymum enti: aque ſm pҕuationẽ diuiſibilitatis ſue ſubẽ ⁊
quidditatis ſʒ talis nãe: ⁊ ideo tale eſt accidẽs q: non di
cit priuationẽ diuiſibilitatis ſue ſbẽ ſeu nãe. ſ. aq̃ ſm mo
dum ſm quẽ dĩ ens vbi gra ens aque. ſed dicit priuatio
nẽ diuiſibilitatis ſʒ qḋdaʒ accñs: vt dcm̃ eſt. vt verbi gra
ſʒ talẽ continuitatẽ vel hꝰ vnũ. Silr aũt eſt in reliquis ſi
milibus: vnum aũt qḋ eſt pn^m nũi aſſimilat vli ſm ꝙ ipſʒ
eſt non mãle. aſſimilatur aũt particulari ſm ꝙ eſt vnũ in
diuiduum in aia ⁊ ſm ꝙ accidit ei multitudo indiuiduo
rum vt nãe: ⁊ ipſum nõ eſt vna natura vniuoca in oibus
de quibus dĩ vt forma vniuoca: ⁊ forte ẽt vnũ qḋ ẽ ſyno
nymuʒ enti quodãmodo aſſimilat particulari ⁊ quodã
modo vli. ⁊ tu quere modum. ⁊ ex iſtis patet ſolutio om

nium hñ que dicta ſunt per Auicẽnam in hoc. Oia enim
quaſi procedunt ex corrupta imaginatione: quia ipſe non
diſtinxit de vno quod eſt principium nũi ⁊ de vno quod
eſt ſynonymũ enti: quod dicitur analogice: ⁊ credidit am
bo eẽ accidentia ſeu de pdicato quãtitatis. ſ. ſignificant acci
dens vt dictum eſt. id aũt quod dicit ꝙ vnum ẽ nomẽ de
nominatiuum: nihil eſt. vnde vnum in quãtitate vt dictũ
eſt: magis dʒ dici vnitas. in alijs aũt dictum eſt ꝙ ipſa nõ
ſunt oino indiuiſibilia omnibus modis: ⁊ ideo dicuntur
vnum non vnitas: dato etiam ꝙ hoc nomẽ ſit denomina
tiuum: hoc non nocet: quia eſt nomẽ artificiale acceptuʒ
ac ſi eẽt abſtractum. Id aũt quod dicit Auicẽ. contra diſ
finitionem nũi in qua ponitur multitudo. ſolutio eſt ma
nifeſta. nam iam dictũ eſt ꝙ multitudo abſolute ſumpta
vniuerſalior eſt vno nũali quod eſt principium nũi. dcm̃
enim eſt ꝙ vnum ⁊ multitudo inuenitur in vnoquoqʒ p
dicamento: ⁊ dato ꝙ eſſet vt ipſe dixit, adhuc poſſumus
imaginari nũm ac ſi ipſe eſſet ſpecies de ſpeciebus rerum
numeratarũ: ⁊ erit multitudo genus eius ⁊ aliarum re
rum multarum: ⁊ hoc nõ eſt impoſſibile per operationẽ
anime: ſed hoc accidit numero ſm ꝙ ipſe eſt actio anime
in numeratis. Id aũt quod dicit Auicẽna in quibuſdam
ſuis dictis contra diffinitionẽ vnius ⁊ multitudinis quia
vnuʒ accipitur in diffinitione multitudinis eſt nũs ⁊ vnũ
diffinitur ſeu cognoſcitur per priuationem multitudinis
in ipſo: ⁊ vnũquodqʒ igitur iſtoꝝ duoruʒ accipitur in cogni
tione ſeu diffinitione alterius: ⁊ eſt quaſi petitio pricipij:
ſolutio aũt huius apparet ex his q̃ notaui vobis de men
te Cõmentatoris in diffõne relatiuorum: ⁊ hec ſufficiunt
ad pñs: ⁊ fortaſſe ſi deus prolongauerit vitam forte ali
quando ero vobiſcũ ⁊ declarabo hec omnia demonſtra
tiue: ⁊ id quod dicit Cõmẽtator de ente ſeu de eſſe contra
Auicẽnam: ſi illa que iam dixi non ſufficiunt. Hoc aũt ꝙ
aliquis poſſit dicere cõtra hoc quomodo poſuit nũm ex
quo eſt per oparionem intellectus in pdto quãtitatis iam
ſolutum eſt in eis que notaui vobis iam ex media ſua ex
poſitione: dictum enim eſt ꝙ in predictis locis loquit de
rebus ſm ꝙ ipſe ſunt famoſe ⁊ magis note vobis non in
ſe. vnde in quãtitate ẽt ponitur pteritum tẽporis: ⁊ ipſuʒ
non eſt niſi per operationẽ intellectus. ⁊ que dicta ſunt ẟ
vno ⁊ de ente ſeu eſſe a Cõmẽtatore: ⁊ eſt ſcia Phi expreſ
ſe in 10^e metaphyſice. textu cõmẽti octaui. ⁊ maxime ſʒ
traductionẽ latinam. in arabica enim nõ ita manifeſtum
eſt: qͣuis quaſi idẽ dicunt: ⁊ vide 12^e metaphyſice. textu
cõmẽti. 19. dcm̃ Phi: qm̃ inuenitur extra ſubaʒ ⁊c. qͣuis
non ſit totalr ad propoſitum. ⁊ vide etiam de analogia
iſtorum. Cõmentum. 19^m ⁊. 20. ⁊. 21. 12. ⁊ 10. ſcdi. ⁊
intellige rationes Phi ⁊ Cõmentatoris illic hñ. ſ. in 8^e 9^e,
decimi libri ⁊ hec ſufficiunt. Illa aũt que dicunt quidã la
tini contra Cõmẽtatoreʒ in iſtis nihil ſunt ⁊ oia faciliter
franguntur intelligẽtibus diſtinctiones hoꝝ nominum
hñ ⁊ ea que inſunt vnicuiqʒ ſignationibus iſtoꝝ. Vnde ſciẽ
dum ꝙ eẽ ſʒ modũ loquẽdi Cõmẽtatoris duplr: ad ꝓpo
ſituʒ accipitur tñ. Uno^e pro eẽ qḋ idẽ eſt ꝙ ens qḋ ẽ tãqͣʒ
genus decẽ pdicatorum. Alio vo modo ſi eſt ſynonymũ vt
dictum eſt p^o ⁊c. id eſt ꝙ res differunt tñ modo quodaʒ
q: res non ꝯnotat exiſtẽtiam actualẽ vel potẽtialem eſſe
aũt ſic: ⁊ ſʒ vel actualẽ vel potentialeʒ. ⁊ diuiditur ad ſub
ſtantiam ⁊ accidẽs ⁊ in actum ⁊ potẽtiaʒ cui opponitur
priuatio: ⁊ ſm iſtum modum intelligitur queſtio Philo
ſophi primo phyſicorum. cum autem dicimus ſubſtan
tiam eẽ intelligitur ſm alium moduʒ. ſ. vt eſt ſynonymũ
vocaliter eẽt aliqua nugatio: cum autẽ dicimus ſubſtan
tia habet eſſe per ſe ſeu eſt ens per ſe exiſtens accipitur ly
eſſe ſeu ly ens per id quod eſt tanqͣʒ genus. ⁊ talis deſcri
ptio aliqualr ſʒ nõ pfecte facit cognoſcere rẽ ⁊ multe ta

les deſcriptiones ſunt in ſcientijs. Eſſe autē p° prius eſt nō vel cauſa eē 2°. ſequitur eē p° ⁊ intelligit hoc qḋ dicim⁹ ſ. ha bz eē p ſe accñs aūt bz eē ſm q̄ bz eē in alio qḋ eſt ſeu bz eē p ſe ⁊ eē aūt p vo mō dicto ɔueniunt oīa p̄ntā eē q̄r ⁊ ta le vt dcm̄ eſt ɔſtituit p opationē intell'or ⁊ talis cognitio p̄cedit cognitionē q̄dditatis rei .ſ. q̄ nō q̄rimus nāl'r p̄ce dēdo cognitionē q̄dditatis rei donec ſciam⁹ ipſam eē ex tra aīaz in actu vel po° ſicut eſt in aīa ⁊ cognitio tñ q̄d nois p̄cedit hanc ⁊ accipiēdo aūt eē 2°° ſigtū eius eſt aliud a q̄d ditate ſeu eēntia ⁊ tali mō poteſt q̄s cognoſcere q̄dditatē non dico q̄dditatē eē ⁊ ignorare eē rei 2°° accepto. cū āt intelligit p eē id qḋ intelligit p rem eſt tāq̄ȝ genus dictū ſȝ prius ⁊ poſterius ⁊ p hec ſolui poſſunt oēs difficulta tes ⁊ vnde id qḋ q̄dam dicūt p̄bando q̄ eē differt ab eſſen tia ſeu q̄ eſt exiſtētia ⁊ aliud ab iſtis duobus modis nihil eſt. dicūt eniȝ q̄ q̄ñcūq̄ ſunt aliqua duo quoꝝ vnū affir mat de aliquo a quo alterū negat illa ſunt diuerſa ⁊ ſȝ q̄d ditas dr̄ de aliquo ſcȝ de roſa nō exñte ⁊ ab ipſa tñ negat eē. ergo ⁊c. Et alias ſiles rōnes ponūt ⁊ ſȝ certe ex malo in tellectu hui⁹ rei p̄cedūt. nam q̄dditas ⁊ eēn° qḋ eſt idem q̄ res ⁊ eē q̄ eſt tāq̄ȝ genus vel eſt in actu vel in po°. vt di ctū ȝ eſt. ſi̇l'r eē vel accipit p°° vel 2° ⁊ ſi p° vel in potētia vel in actu ⁊ tūc manifeſtū ē q̄ ſi accipit eēn° in actu de q̄ cūq̄ re dr̄ ⁊ de ipſa ēt dicitur eē i actu p°. ⁊ ſi dr̄ eēn° in po tētia ſil'r ⁊ eē p°: vnde q̄dditas in actu eſt eē tale in actu ⁊ q̄dditas in po° ⁊ potētia eſt tale eē in po° p°. manifeſtū igi tur eſt q̄ non eſt alius modus eē p̄ter hos quos Cōmen. poſuit. exiſtere aūt in actu eſt q̄dditas ⁊ tale eē p° in actu ⁊ q̄dditas in potētia eſt exiſtētia ⁊ tale ēt in potētia ſi vo cari dȝ exiſtētia cum ſit in potētia ⁊ ita q̄ p illam nām ⁊ per quā eſt ens ⁊ q̄dditas ſeu eēntia p illam exiſtit ſiue i actu ſiue in potētia ⁊ non q̄ ſit hic aliqḋ accidens p qḋ res ſeu ens exiſtit: ſeu bȝ eē in actu vel potētia ſm p̄m modum. eē autē ſcḋo modo qḋ eſt p opationē intell'o q̄ differt a q̄d ditate eſt id qḋ negare poſſumus ⁊ etiam ignorare nota exiſtēte q̄dditate. id ēt qḋ dicunt q̄ q̄dditas dicitur de ro ſa nō exiſtēte vel intelligūt q̄ dicitur eē in roſa ſiue in po tentia ſiue in actu vel non ⁊ ſi intelligūt qḋ dicitur eē in ro ſa ⁊ ſic manifeſtū eſt q̄ eē 2° modo dicitur de ſpā i actu vel in potētia. ſi non. nō bñ eſt intelligibile id qḋ dicunt dici tur de roſa ⁊ de his nolo plus ad p̄ſīs prolongari magis q̄ videtur mihi q̄ hec ſufficiunt ⁊ maxime tibi.

¶ Annotatiões quedā Helie cretenſis in li bruȝ de phyſico auditu ſuper quibuſdā di ctis Cōmentatoris ⁊ alijs rebus ad decla rationē ⁊ confirmationē demonſtrationuȝ Ariſtotelis ⁊ Cōmētatoris in codeȝ libro.

Cum voluerit comes illuſtris dñs Joā nes de Lamirādula hēre aliqua que circa librum phyſicorum mihi appa rentia hoc nullo modo ne gare potui. Ipſe enim ve re eſt virtuoſiſſimus: na turaliter diſpoſitus ad re cte philoſophanduȝ: im mo iam dig̃niſſimus exi ſtit phīa ⁊ hec fuit cauſa vt aliquid d̄ eis ſcriberē. Q uāuis enim pauca breuia ⁊ forte obſcura ſint ipſe ſuo clariſſimo intellectu hec ⁊ obſcuriora intelligit. Si quis enim ex ſe intelligere poteſt: immo inuenire ⁊ alioꝝ dicta fa cillime cognoſcit. Et ideo ego Helias hebreus cretenſis volui hec aggregare. hec tamē quidē non ſunt bona niſi ſibi ⁊ eis qui ei aſſimilant qui pauci ſunt. Preſupponen do tamē multa dicta modernoꝝ ⁊ q̄ tamē omnia cla ra ſunt eis q̄ oīa debēt ordinate videri: aliter erit q̄dam confuſio: in iſtis tñ omnibus loquor vt phs non aliter: via tamē legis que firmior eſt: eſt alia ⁊c.

Circa p̄hemium vbi dicit q̄ q̄dam ſcie ſpecu latiue ſunt p̄pter exercitium ⁊c. ¶ Si textus eſt rectus ſic intelligitur q̄ q̄dam ſcie ſpecu latiue ſunt p̄pter exercitationē intell'a .ſ. vt in tellectus exercitetur ⁊ acq̄rat habilitatē in telligēdi ⁊ recte intelligēdi in ſciētijs ſpeculatiuis q̄ ſunt p̄pter ſcire ⁊ p̄fectionē intell'a tñ: vt naturalis ⁊ diuina: que ſunt de ſpēbus ⁊ rebus a natura intētis: non aūt ſic ſunt mathematice. Q uod āt ſcie mathematice ſaltē q̄dā ſint tales ⁊ qḋ ſunt quaſi tāq̄ȝ logica ⁊ maxime apud an tiquos nō hūtes logicam ſaltē cōplete declaratū eſt a plato ne in ſuo de regimine ciuitatis: ⁊ ab Auerroi in cōmento vnius libri: quem traduxi vobis de hebraico in latinum: ⁊ iam dixi de hoc in q̄ōne motus de poſſibilitate ɔtinuatio nis in fine. Itē in eodē vbi dicit. Sȝ vſus quo vtit enthy mema ⁊ inductio ⁊c. Nota qḋ dialectic⁹ vtitur inductio ne inferēdo vniuerſalē a multis vel ab omnib⁹ indiuiduis vt dictum ē in 2° prioꝝ ⁊ hoc facit p ſe ex inductione. In hac autē ſciētia non vtitur tali modo inductione. In ductio enim ingreſſum hȝ in ſciam demonſtratiua in hoc modo. v̄bi gratia. Nos videmus hūc hominē eē animal rationale ⁊ hunc. ⁊ tunc intellectus cognoſcit predicata ineſſe ſubiecto per ſe: ⁊ q̄ eſt habitudo eſſentialis ⁊ neceſ ſaria inter ſubiectum ⁊ predicatum ⁊ ⁊ facit tunc propoſi tionem vniuerſalem. ⁊ hec vniuerſalis aliquando acqui ritur ex cognitione vnius indiuidui tñ: vt aliqualiter di cit Commentator 2° huius. vbi Philoſophus dicit q̄ hi rundo facit nidum propter finem. Aliquando multoꝝ vt bene declarat Commentator ſcḋo poſteriorum. com mēto 104° ⁊ 106. vñ non acquiritur vniuerſalis in ſcia demonſtratiua per ſe ex inductione. Naȝ verificatio vni uerſalis eſt propter habitudinem eſſentialem predicati ⁊ ſubiecti: ⁊ hec dicta ſunt a Cōmētatore in libro Topico rum ⁊ in primo vel ſecundo quē non habetis traductum. Et per iam dicta patet etiā quod dicit de enthymemate ⁊ nam aliquando ex vno indiuiduo ſeu ſpē acquiritur indi uiduum vniuerſale ⁊ vt exemplificaui de hirundine. Veruȝ eſt etiaȝ q̄ inducio topica enthymema ingreſſum habēt in ſcientias demonſtratiuas non ad p̄bandum ignotum naturaliter: ſed ad declarandum notum per ſe: quod ta men indiget modicula declaratione. Sed hoc non inten dit hic Cōmentator vt intelligens intelligere poteſt.

Commento primo vbi dicit Cōmentator ſed quedam conſiderant de cauſa formali tñ ſci licet mathematice. Et quedaȝ de tribus cau ſis .ſ. de motore ⁊ fine ⁊ forma ⁊ eſt ſcientia di uina ¶ Circa hoc notandum eſt illud quod dicit Cōmentator cōmento 5° ⁊ 6° 12. metaphyſice: nā ibidem declaratum eſt q̄ metaphyſicus declarat qḋ p̄ma ſubſtantia abſtracta eſt forma finis ⁊ efficiēs ſeu motor. preterea declaratur i 12° quomodo mouet et q̄ mouet tanquā amatuȝ ⁊ deſideratum. Et videtur mihi q̄ tranſ lator errauit ⁊ accepit loco ly efficientis motore. Unde in primo ſue ſumme metaphyſice dicit q̄ id quod decla ratum eſt in ſcientia naturali ſunt due cauſe vltime tñ .ſ. materia ⁊ mouens ⁊ remanſit ſuper ipſum hic declara re cauſam finalem ⁊ formalem ⁊ efficientem. nam iaȝ po nitur q̄ differentia eſt inter motorem ⁊ efficientem: naȝ motor dat moto motum tantum. Efficiens aūt dat for

maꝫ ꝓpter quā eſt motus. Hec ſunt vba eius ⁊ vult dicē vel ꝓprie vel metaphorice. vt dixit in q̄nibus de motore ⁊ efficiēte. In iſtis aūt inferioribus vere mediāte tamē motu ⁊ agentibus ꝓprijs ꝓpinquis. In alijs autem metaphorice. vt illic dcm̄ eſt. ⁊ Cōmētator ēt illic hoc dixit aliqualr non tn̄ declarat primus Phs ſbas ſeparatas eſſe: neqꝫ pᵐ motorē eē: neqꝫ hoc eſt poſe niſi nāli ꝑ motū. nā ſbas eē ſeparatas non poſſumus ꝓbare niſi ꝑ motū eternum: vt declarat Phs 8ᵒ huius: neqꝫ ꝑ rōnes Auicē. ꝓbatur aliquo modo pᵐ motorē eē ſeparatū. imo ſi aliqd concludūt non ꝯcludūt niſi pmaꝫ cauſam eē non tn̄ eē ſeparatum ⁊ maxime apud ponētes celuꝫ eē ſimplex. non cōpoſitum ex mā ⁊ forma dante ei eē: vt eſt intētio Phi: ⁊ eſt viſus niſi dicēt quis ꝙ oē qd̄ mouet ab alio mouetꝛ ſꝫ tunc mediū eēt motus. Et vide rōnes ei⁹: neqꝫ ēt per rationē Auic. ꝓbatur pᵐ motorē eē: ⁊ maxie eo mō quo formauit ipſas Auic. nam ꝓpō dicēs. ꝙ qdlꝫ ens vel eſt neceſſarium vel poſſibile ſiue cauſatum vel non. Si intelligit ꝑ poſe verum poſe. ſ. māle ſeu ꝙ exiſtit potētialr i materia: tunc ꝓpō eſt va. Sed tunc ipſe ꝓbat hoc ð neceſſitate ꝑ motum. Nam qn̄ dicit ꝙ poſe indiget cauſa eſt ac ſi diceret idiget mouēte ſeu trāſmutabilitate ꝓducēte ipꝫ ð potētia māe ad actum: ex quo ꝑ poſſibile intelligit māle vt dcm̄ eſt. Preterea q̄ocuqꝫ ſit hoc adhuc non ꝓbauit per iſtam rationē primā cām eē: imo poteſt quis dicē ꝙ non incōuenit in qbuſdā cauſis ꝓceſſus in īfinitū. ego. n. ſum a pr̄e meo ⁊ ipſe a ſuo: ⁊ ſic in īfinitum. Et ſi intelligit per poſe vel cauſatuꝫ illud qd̄ eſt oīno ſua nā priuatū ſeu priuatiōe ⁊ ꝓducitur totalr ab agēte. i. nō ex ſubiecto tūc illa ſua ꝓpō eſt falſa: ⁊ adhuc dato ꝙ ſit va nō deducit ꝑ hoc niſi ad cām neceſſariam nō ad primaꝫ ſꝫ neceſſiam ex alio. Poſſum enim dicē ꝙ ſunt cauſe infinite neceſſie non hn̄tes pᵐ ⁊ q̄uis h̄ ē falſuꝫ: tamē Auicē. nō ꝓbauit hoc: notā tn̄ ꝙ q̄ocūqꝫ ſit hoc metaphyſicus non poteſt ꝓbare ſaltem ſbam eē ſeparatam. naꝫ nullus artifex ꝓbat pncipalem partē ſui ſubiecti. Et q̄ntum artifex ꝓbat ſuū ſbm eſt alio ab iſta. vtrum ſeparata eē poſſint demonſtrari niſi ꝑ motum q̄uis ſint iuicē cōnexe. vnde ſi eēt alia via a motu ſequeretur ꝙ aliquis artifex ꝓbaret ſeu poſſꝫ ꝓbare ſuum ſbm. ſ. metaphyſicus: vt innuit Cōmentator 12ᵒ. meta. cōmēto 5ᵒ: vnde ꝑ hoc ēt ꝙ nullus poteſt ꝓbare ſuū ſbꝫ ꝓbatur ꝙ non eſt alia via: ⁊ ſilr econuerſo. ¶ Et ad vnū rn̄deo ſimplr ꝙ nulla eſt alia via a motu vide cōmētum 22ᵐ ſcdi hui⁹. ⁊ cōmētū 5ᵐ duodecimi meta. Et lib. d. c. circa hanc mām. ¶ Ad aliam rn̄deo ꝙ nullus poteſt demonſtrare partē principalē ſui ſubiecti ⁊ maxime qꝫ ſm antiquos metaphyſica diuiditur i duas ſcias. Una eſt de ſeparatis a mā ⁊ reliqua de alijs. Quod aūt nullus artifex poteſt ꝓbare ſuū ſbm vt dcm̄ eſt pꝫ. nā ſbm formalr acceptum manifeſtum eſt ꝙ non poteſt ꝓbari in illa ſciētia a poſteriori qꝛ hoc non ꝑtinet ad illum artificē: neqꝫ a potiuqꝛ medium ꝑ qd̄ ꝓbabitur illud ſbm: vel eſt mediū cōtētum ſub illo ſubiecto formalr accepto vel ei attributū vel non. Si non: ergo non eiuſdē artificis. ſi ſic: ergo ꝓſuppoſitur ſbm formalr acceptum ſeu ſua ratio. Sed Commētator alio modo declarauit hoc in p̄ poſteriorum i cōmēto magno: vbi Phs loqtur de hoc. Et ideo metaphy. non ꝓbat deum eē ſeu primā cām oīum cauſarūꝫ: ⁊ quāuis ꝓbet ꝙ ſubſtantia abſtracta eſt pnᵐ ſubſtantie ſenſibilis: ⁊ innuit ſiget principia ſubſtantie in eo ꝙ ſubſtantia: tamē hoc facit qꝛ accipit ꝓbata a naturali vt dicit Cōmētator cōmēto 5ᵒ 6ᵒ. 12. metaphy. Et ſi dicatur qd̄ naturalis ꝓbat pᵐ motorē q ē p̄cipalis ſui ſubiecti: rn̄deo qd̄ nō eſt verū: non enīꝫ eſt pars ſubiectiua principalis ſicut entia ſeparata ſunt reſpectu entis ſimplr. Sꝫ eſt cauſa p⁹ ſui ſubiecti a poſteriori: ⁊ hoc habet attributionē ad ens mobile ſeu corpus mobile. non autē res ſic ſe habet in prima phia. nam ibidē conſideratur de ente ſm qd̄ ens: principia aūt abſtracta ſeu pn̄ᵒ prima entis in eo qd̄ ens ſunt pars ſubiectiua entis: imo pncīᵐᵃ. Intelligo autē hic per principia entis: pnᵒ ſubſtantie eterne. Et cum hoc qd̄ ſunt pars principaliſſima ſunt ēt principia nec hoc incōuenit in tali ſubiecto. nam ipſuꝫ eſt ens inq̄ꝫtum ens. vnde ⁊ hꝫ entia ſūt hoc modo imo pncīᵐᵃ ⁊ ſimpliciſſima: ⁊ maxie pᵐ ens qd̄ eſt cauſa oīum alioꝝ: ⁊ ſunt cauſe entis i eo qd̄ ens eēntialr: non in eo qd̄ mobile ſeu aliud ſilr: nō tamē ſunt cauſe totalis entis ſubiecti niſi aliqd eēt cā ſui. Ulterius nota qd̄ Cōmētator i media ſua expoſitiōe i 10ᵒ metaph̄. dicit qd̄ nullus artifex ꝓbat definitionē ſui ſubiecti quando fuerit ignotum eē. nam hoc nō poteſt ꝓbare nec ꝑ demōſtrationē ſimplr: nec a poſteriori. Simplr aūt nō qꝛ tales demonſtrationes ſunt a poſterioribus. ſ. demonſtrationes q̄ ſunt definitiones in poᵒ. Impoſſibile aūt eſt partes eē notas ⁊ totum ignotuꝫ. vult dicē. vt dixit commēto primo primi poſterioꝝ: qd̄ partes definitionis non dant definitionē: vt ignotuꝫ ꝑ ſe cognoſcitur a noto: ſicut eſt in ꝯne ex pmiſſis. Uide ibidē. nec ꝑ demonſtrationē a poſteriori qꝛ talis ſit a rebus q̄ inſunt ſubiecto. Falſuꝫ ēt eſt qd̄ ſbm ſit ignotum. ſ. an ſit: ⁊ res q̄ exiſtit i eo ſit nota eē. i. ſit nota eē in ipſo. vel ab ipſo qꝛ aliter illud nō demōſtratur: ⁊ dicit in ſūma qd̄ ſi ſbm eſt ignotum. ſ. eius eē. i. poſſibile eſt ipſum ꝓbare in illa ſcia. Sꝫ recipit ipſum eē ab alia ſcia in qua declaratum eſt ſicut metaphyſic⁹ a naturali recipit ſbm vel partē principalē ſubiecti. ſ. ſubſtantias ſeparatas eē ſeu motores ſeparatos ſeu moduꝫ eēndi eius: vt mathematicus accipit a metaphyſico. Et dicit qd̄ hoc qd̄ dixit de ſubiectis artium manifeſtū eſt. ſ. cū eē eius eſt ignotum artifex illius artis non ð̄clarat illō. Sed vtrum ſi pars illius ſubiecti ſit ignota: poteſt artifex illi⁹ artis demonſtrare. Illud dubitationē hꝫ: ⁊ dicit qd̄ impoſſibile eſt illud ꝓbare ꝑ demonſtrationem ſimplicē ex quo impoſſibile eſt hēre cauſas ex qbus conſtituit̄ cognitio eius: ⁊ ipſum eē ignotum vt dcm̄ eſt: ſꝫ ſi ſit accepta a verificatione quadam ſolū poſſibile eſt vtꝫ ſi vnum contrarium ſit notū in vna arte: ⁊ aliud ignotū: poſe eſt ꝓbare ignotum ex ꝯtrio noto in illa arte. Et hoc iaꝫ fecit Ariſto. in eē ignis. Utrū aūt hoc fieri poteſt ꝑ locū a ſilī ꝑſcrutatione indiget: qꝛ ſile eſt locus. i. topicus: ⁊ aliqn̄ in qbuſdā materijs poſe eſt eē locus demr̄atiuus. Sꝫ in hoc qd̄ dicit hic Cōmētator eſt du᷑ q̄ꝛ in 4ᵒ celi cōmēto. 32. probat Phs ⁊ Cōmēta. ignē eē: ⁊ ē pars ſubiecti q̄ eſt pars mūdi de quo illic ꝯſideratꝛ: ⁊ illa ꝓbō nō vꝫ eē a ꝯtrio nec a ſimili. Et forte dcm̄ eſt qd̄ Phs nō ꝓbat h̄ illic: vt talis artifex ſꝫ vt artifex cōis diſputādo ꝯ antiq̄s vt appꝫ ibidꝫ. Uel forte h̄ ꝓbat ꝑ locū a ſilī: vt dicit illic Cōmēta. ſicut ſi vniuerſuꝫ aq̄ ⁊c. Et forte h̄ nō eſt illic totalr igitꝛ qꝛ notū eſt de ꝑtib⁹ ignis: vt dicit illic Cōmē. De igne āt ꝯprehēdit nihil niſi preſꝫ ⁊ tn̄ ꝯſidera ⁊ ꝯple ꝑte. Id ōt qd̄ dicit Cōmē. in. 2. de aīa nō ꝯdicit huic ꝯſiderātibꝰ. Intēdit igit̄ Cōmē. in illo 1ᵒ qd̄ definito ſbti nō ꝓbat̄ eē in ſbo ſeu definito ſeu nō ꝓbat̄ eē vt diffō nec a p̄ori nec a poſteriori i illa ſcia cui⁹ ē ſbm: ⁊ ſi ſbm fuit ignotū eē: ⁊ h̄ ꝓbat̄ vt dcm̄ eſt. Si aūt ſbꝫ ē notū eē tūc non ꝓbat̄ definitio a p̄ori: ſꝫ bn̄ a poſteriori ꝓbat̄ ð definito ſeu ð ſbto. Sbm aūt non ꝓbat̄ eē nec a p̄ori nec a poſteriori in illa ſcia cuius eſt ſbm. Et h̄ itellexit Phs 10. vl 11ᵒ meta. cū dixit qd̄ ſbm ⁊ ei⁹ qd̄ qd eſt nō ē demr̄atio. Intelligēs ꝑ ſbm ſbꝫ. Et ꝑ qd̄ qd eſt diffōnē ſbti. Diuerſimode igit̄ itelligit h̄ Phs. nā ſbm nullo modo ꝓbat̄. Definitio. n. aliquo⁹ ſic. Et bn̄ ꝯſiderai h̄ qd̄ dico definitionē ꝓbari ne ꝯtigat error: qꝛ nō poſſuꝫ ad pn̄s magis ꝓlongare. Et vide commētum pᵐ. 6. metaphy. ⁊ ꝯcordia. Uide etiā in pmo po

ſterioꝝ ꝯmēto. 5 5. 2. 5 6. ꝛ in 2° cōmēto 11°. ꝛ i 12° metaphyſice cōmēto 5° ꝛ 6°. ¶ In cōmēto enī ſexti metaphyſice itelligit per ſubſtantiā deffinitionē ſubiecti cum dicit ſubiecta non habēt demonſtrationē. hoc etiam poteſt hēre aliam declarationem quam intelliges ex dictis in cōmēto libri poſterioꝝ in locis dictis. Et tu conſidera ꝛ cōple: ꝛ concordaꝛdis eniꝫ non poſſunt ſcribi. Et nota vlterius ꝙ dato ꝙ primā cām poſſit metaphyſicus ꝓbare eē, nō tamē poteſt ꝓbare ipſam eē ſeparatā: qꝛ vt ſeparata eſt pars principalis ſubiectiꝛ dato ꝙ concedaſ ꝙ prima cauſa non eſt pars principalis. Nota etiam ꝙ ſi aliqd probāt rōnes Auic. ille ꝓſupponunt motū ꝛ declarata a phyſico: vt dicit Cōmētatoꝛ in 2° metaph. quādo ꝓbat ꝓceſſum infinitū i aliquo gñe cauſe eē impoſſibile. imo vtitur demonſtrationibus phyſicis. Ipſe etiaꝫ ſupponit ibidē cauſam finalē eē: hoc aūt ꝓprie non ꝓbatur niſi per rōnes nāles: neqꝫ ꝓbauit Auicē. que eſt prima iſtaꝝ quatuoꝛ quam dicimus primā ſimplr: neqꝫ ꝙ ſit ſeparatus finis. Et ſiquis diceret primus a nullo depēdet. Corpus auteꝫ depēdet a ſuis partibus: ergo dicē poſſum ꝙ pᵐ nō depēdet ab alio tanqꝫ ab agēte. Sed non eſt ꝓbatū ꝑ hoc ipꝫ non depēdere a partibus: ꝛ vlr hoc ꝓbare non poſſumꝰ niſi motū ſupponēdo mediate vel imediate. Sꝫ dominatio tua dicebat cōtra hec. nōne decē eſt in qōnibus Philꝫ qꝛ viderunt ordinē mirabilē ꝛ ingenioſuꝫ inuētum in entibus ſciuerunt ꝙ ille qui dedit eis hūc ordinē itellectualem artificialem ē intelſs per ſe: ergo ſine via motus. probatur hoc: ꝛ dictum fuit per me ꝙ qꝛuis hētur ex hoc ꝙ eſt intelſs: ꝛ qꝛuis clarum eſt ꝙ non intelligit particulariter nec vlr: vt decē eſt alſs: tamē poſſum dicē ꝙ eſt in mā ſeu in corpore ſicut aīa nrā quaꝫ virtus cognoſcitiua ſeqtur. Sꝫ dicebatis contra hoc. Seqretur ꝙ intelſs noſter qui eſt ſeparatus a mā ſm doctrinam Cōmētatoris eſſet nobilioꝛ pᵐ. Separatū eniꝫ nobilius eſt mā hic. Ad hᵒ aūt dictum eſt qꝺ dato qꝺ ita ſit tamē hoc erit verū: ſi cetera ſint paria: ſꝫ nō ē ita i ꝓpoſito. Primū enī qꝛuis ſit māle tamē hꝫ aliās multas dignitates: ꝛ illo ſimplr nobilius eſt intellectu nr̄o: ꝛ ſi dicatur ſeqretur ſꝫ hoc qꝺ pᵐ eſſet gñabile ꝛ corruptibile: ꝛ dico qꝺ nūc tu ꝓbas per viaꝫ motus: ꝛ vlr hic nō poteſt hoc ꝓbari niſi motu ꝑvt declarū eſt in 8° niſi ſupponaſ aliqua ꝓpō iſtabilis vel forte aliqͣ alia ꝓpoſitio que eſt declarata per motum.

Circa cōmētū 2ᵐ 3ᵐ ꝛ 4ᵐ eiuſdē primi nota qꝺ Phs in pn° huius libri ponit duas qōnes ꝑter primoꝛ: ſicut etiaꝫ aſſerūt oēs greci. Vna eaꝝ eſt qꝺ debemus incipere priꝰ loqui de rebꝰ magis vlibus. naꝫ ipſe ſunt notiores minus vlibus. Alia aūt eſt qꝺ modus doctrine et inueſtigationis in rebꝰ nālibus ē ꝓcedēdo a ꝯpoſitis ſeu ſatis ad ſimplicia: nam cōpoſita ſunt notiora apud nos in hoc i cōpoſitis. Et he qōnes ſunt valde diuerſe: nā per vnam earū declaraſ de qua re nāli debemus prius loqui. An de magis vli an de minus. vbi gr̄a. an de mā ſimplr. an de aliqua mā ſcꝫ hoies ꝛ equi. Et declaruit ibideꝫ qꝺ debemus loqui de magis vlibus ſeu cōibus per cāſ qͣs poſuit ibidē Cōmētatoꝛ. Vna eaꝝ eſt qꝺ magis vlia ſūt magis nota ꝛ debemus icipere a magis notis. Alia aūt queſtio declarat modum declarationis ſcie. ſ. an ꝓceditur a cōpoſito ad ſimplex: ꝛ a priori ad poſterius: ꝛ verificauit ibidē primaꝫ partē: qꝛ cōpoſita ſunt notiora nobis. Et he qōnes ſunt multū diuerſe. Et manifeſtū eſt qꝺ hec ē intētio Ariſt. ibidē. nam ipſe ꝯcluſit his ꝛ i vna ꝯclōne terminus medius eſt qꝺ cōpoſitū eſt notiꝰ: ꝛ i alia qꝺ vle eſt notius. Et ipſe non declarauit in illo libro ꝓpoſitionē ſeu minus vle per medium vle: ſed declarauit materiam ſimplr per cōpoſituꝫ. Sed hic accidit dubitatio. nā nos debemus incipere a notiori vt dicit Phs: ꝛ dicit ꝙ hoc eſt vle: ꝛ in alia qōne dicit ꝙ poſterius eſt magis notum.

¶ Arguatur igitur ſic. Poſterius ſeu vle eſt magis notum. Et in alia qōne dicit ꝙ poſterius eſt magis notum: ergo contradictio. Et quāuis poſſumus dicē ꝙ poſteriꝰ non eſt minus vle: nam nos non accipimus poſterius determinatum. ſ. aliquod indiuiduum demonſtratum ſeu qꝺcūqꝫ poſterius: ſiue ſit homo ſiue ſit aſinus: ꝛ hoc ē qꝺ vocauit Auer. cōpoſitionē ſpecificā vel cōpoſitionē ſpeciei. ſ. ſpēi cōpoſiti. Et ſm iſtum modū non eſt minꝰ vle. Tamē propter veritatē ego rñdebo melius quāuis eſſet conceſſa propoſitio dicēs ꝙ poſterius eſt minus vle: ꝛ dico ꝙ magis ꝛ minus ſunt relatiua: ꝛ ideo cuꝫ dicimꝰ minus vel magis vle eſt minus notum ꝛ magis notum: debemus declarare reſpectu cuius eſt minus vle vel magis vle ſeu cōmune. Dico ergo ꝙ poſterius ꝛ cōpoſitum eſt magis notum ſimplici vli ſeu cōmuni in rebus naturalibus: vt cōpoſitum eſt magis notum apud nos quā materia vlis: naꝫ ex eē ꝛ tranſmutatione cōpoſiti in ſpē in qua percipimus cōpoſitum indiuiduū cognoſcimus eē pme māe. Cum hoc tamē totum ēt eſt verum ꝙ ſimplex magis vle eſt magis notuꝫ ſimplici minus vli. vbi gr̄a. Materia abſolute eſt magis nota vel facilius ꝑuenimꝰ ad cognitionē māe aſini vl' hominis nō ꝙ ipſa ſit notioꝛ hoie vel aſino q̄ ſunt compoſita: ꝛ ꝑ hoc ſoluitur cōtradictio. Nam Philoſophus dixit in vna qōne ꝙ debemus prius loqui de rebus magis vlibus ꝛ poſtea de minus vlibus. nam magis vlia ſunt nobis magis nota minus vlibus vl' faciliter deducimur in cognitionē iſtoꝝ in rebus ſimplicibus. A facilioribus autē debemus incipere: ſicut declarauit Cōmētatoꝛ in principio libri poſterioꝛum in cōmēto magno. Illic enim ponit hec vba. Et neceꝛiuꝫ eſt in ordine doctrine incipere a magis noto: ſicut neceꝛiuꝫ eſt i inuētione concluſionis. ſ. ꝙ volēdo concludere procedimus a magis noto ad minus notum: ſꝫ fuit vle apud nos notius particulari. ſ. minus vle ipſo. naꝫ vle aſſimilatur toti compoſito ꝛ particulari aſſimilatur parti. ꝛ ſicut totū compoſitum eſt magis notum apud nos parte: ita magis vle eſt magis notum apud nos minus vli ſeu determinato. Nam ipſum continet res multas proprias ſeu determinatas vel partes vel quomodocūqꝫ volueris vocare illas: ꝛ iam declarauit hoc Ariſto. declaratione ꝑfecta in libro phicī auditus: hec ſunt vba eius: ꝛ intelligendo iſta poteſt quis intelligere ea q̄ dicta ſunt. In alia autē qōne dicit qꝺ nos debemus procedē a compoſito ꝛ poſteriori ad ſimplex prius. Nam compoſitum ē magis notum nobis qꝫ ſimplex vle: ꝛ poſſibile eſt ēt ꝙ ſit notius proprio ſeu determinato: ſꝫ cognitio huius non eſt neceꝛia. hic cuꝫ ergo dixit ꝙ poſterius eſt magis notū, vult dicē ꝙ eſt magis notum qꝫ ſimplex vle: ꝛ quāuis ipſum ſit minus vle: ꝛ hoc accidit ei propter compoſitionē non quia ipſum eſt minus vle ꝛ propter cōpoſitionē: vel ſm ꝙ ipſum ē compoſitum per quam compoſitionē eſt magis notum: ꝛ dixit ꝙ debemus ꝓcedere a compoſito poſteriori ad ſimplex prius. Cum autē dixit ꝙ magis vle eſt magis notum vel facilius cognoſcitur, voluit per hoc quod eſt magis notū quā minus vle ſimplex nūqꝫ compoſitum: ꝛ hoc eſt valde manifeſtum: ſed prolongaui de hoc tm̄ quia vidi fere omnes expoſitores latinoꝛum in queſtionibus eoꝛum et expoſitionibus eē confuſos in declaratione huius ꝛ multa dixerunt: ſꝫ non peruenerunt ad intentionem Philoſophi ꝛ Cōmētatoris in illis quia non intellexerunt verba eoꝛum: ꝛ iſti errauerunt in duobus: et vnum eoꝛum eſt quia non referunt magis ꝛ minus ad rē ad quā debet referri. Aliud autē eſt ꝙ acceperūt illud quod eſt per accidēs loco illius quod eſt per ſe. putauerunt eniꝫ ꝙ minus

vle eſt magis notũ:q2 viderũt cõpoſitũ qḋ eſt minus vle:
ſi conceſſerimus hoc qḋ eſt magis notuȝ magis vl̃i. Sed
hoc accidit cõpoſito poſterio2i non ſm ꝙ eſt minus vle:
ſed q2 eſt cõpoſitũ. Et ſm hũc modũ. ſ. ſ3 ꝙ eſt cõpoſitũ
propter qḋ illud eſt magis notũ:dixit ꝙ debeam⁹ incipe
re ab ipſo:non q2 ipm̃ eſt minus vle:nam ipm̃ eẽ minus
vle ſm ꝙ ab ipſo procedim⁹ ad magis vle ineſt ei per ac
cidẽs.naȝ nos non ꝓcedim⁹ ab ipſo ad prius niſi q2 ipm̃
eſt magis notũ:⁊ hoc inuenit̃ in ipſo:q2 eſt cõpoſitũ. non
q2 eſt minus vle:⁊ ideo dicim⁹ ꝙ q̇dam res minus vles
ſunt magis note rebus magis vl̃ibus:non ſm ꝙ ſunt mi
nus vles:ſed ſm aliũ modũ. Sed debes ſcire ꝙ ſenſibile
ſeu ſenſatũ ſm ꝙ eſt ſenſatũ non eſt notũ apud nãm aliq̃
modo:⁊ vle eſt magis notũ apud nos minus vl̃i:vt gen⁹
⁊ ſpẽs:ſicut eſt apud nãm. ſ3 vle cauſalitate vt prima ma
teria ⁊ prim⁹ moto2 ſunt magis nota nãe q̃3 ſint apḋ nos
⁊ non eſt hoc ita in rebus vlibus que inueniũtur in mul
tis ſicut genus ⁊ ſpẽs ſicut dixim⁹:ſed intellectiones vel
intellecta ſenſatoꝝ ſicut intellectiones ꝯpoſitoꝝ ⁊ deſcri
ptiones eoꝝ ſunt magis note apud nos intellectionibus
ſeu intellectis reꝝ remotaꝝ a materia vel a ſenſu:⁊ ſunt
cognitiones cauſaꝝ ⁊ cauſe cauſaꝝ ⁊ econuerſo apud na
turaȝ:ſicut declarauit hoc Auerrois in ꝓn° libri poſterio
rum in cõmento magno:⁊ ideo dicẽs abſolute ꝙ minus
vle eſt magis notũ apud nos magis vl̃i errat. dicẽs etiaȝ
ꝙ ſenſatũ ſeu ſenſibile eſt magis notuȝ apud nos q̃3 intel
lectũ vl̃r errat:nã ꝓma intellecta ſunt notio2a apud nos
q̃3 ſenſata. ¶ In cõmento 5° vbi dicit. ⁊ ſuas cauſas ſ3 fi
dem. ⁊ inferius dicit. Cauſas ſuas ſm imaginatiões. No
ta ꝙ per fidẽ intelligit verificationẽ. ſ. affirmationem vel
negationẽ. per imaginationẽ aũt intelligit apprehẽſioneȝ
ſeu cognitionẽ ſimplicẽ que vocat̃ apud latinos ſimplici
um apprehẽſio. ⁊ iſte fuit modus loq̃ndi arabũ ⁊ hebreo
rum:⁊ Cõmẽtato2 iſto modo loqtur multotiens. 3. de aia
⁊ hoc ẽt intelligit̃ ex ſua intẽtione hic ⁊ maxime in ꝓnci
pio cõmenti. q̃uis eniȝ tradu ctor non recte traduxit:⁊ tñ
moderni debeant hoc intelligere ex ṽbis Cõmentatoris.
¶ In cõmento 21° vbi dicit:⁊ eẽ ei⁹ ſm albedinẽ eſt aliḋ
ab eẽ eius ſm muſicaȝ ⁊c. Nota ꝙ capit̃ hic eẽ alio mo
do ⁊ cõmento 25° alio modo. Illic eni intelligit per eẽ ſe
parationẽ ſeu per ſe ſtare:hic aũt rationẽ ſeu definitionẽ.
¶ In cõmento 36° vbi dicit. Partẽ que eſt de ſpẽ partiũ
in q̃s totũ diuidit̃ ⁊c. Nota ꝙ ex hoc concludit ꝙ p par
tes actuales intelligit minima nãlia que poſſunt exiſtere
actualiter diuiſa. ¶ In cõmento 44° in ꝓn° cõmenti vbi
dicit. Sed ꝓncipalr̃ ⁊ per ſe corrũpitur in aliqḋ termina
tum vnũ ⁊c. Nota ꝙ illud qḋ ponit̃ in 5° non cõtradicit
huic:naȝ forte ibi motio ſic abſolute cõſiderata eſt de cõ
tradictorio in contradictoriũ primo ⁊ per ſe:⁊ de vno in
vnũ. Conſideratio tamẽ ſpecialr̃ ſpẽ mutationis nõ eſt vn⁹
modus de qbus. nam gñatio ſimplr̃ eſt de non eẽ in eſſe
primo ⁊ per ſe:nam nihil aliud principalr̃ intelligitur p
generationẽ ſimplr̃:⁊ corruptio ſimplr̃ eſt de eſſe in non
eſſe:hoc tamẽ non eſt ſic ſimpliciter verũ:⁊ vide cõmen
tuȝ 8ᵐ quinti. de albatio ⁊c. ⁊ ſimilia dicũt mutũ de nigre
dine ad albedinẽ ſeu de nigro ad albũ primo ⁊ p ſe. ⁊ ra
tio eſt q2 iſte motus eſt inter res cõtrarias poſitiuas pa
ulatim acquiſitas ſeu ſucceſſiue in ſubiecto ente in actu
⁊ ideo imediate mouet̃ de albedine in nigredinẽ:⁊ econ
tra. nõ aũt ſic eſt de gñone ⁊ corruptione ſimpliciter. ⁊ vi
de cõmentũ 7ᵐ quĩti:⁊ veritas eſt ꝙ illud qḋ corrũpitur
ſeu gñatur:corrũpitur ſemper in aliqḋ vnũ determinatũ.
ſimiliter in gñatione:⁊ hoc ſemper. Quando eniȝ albuȝ
corrumpitur corrũpitur in nigrũ ſemper. nam ⁊ ſi corrũ
pitur ad rubeũ vel ad pallidũ non corrũpitur ad illa ni
ſi ſm ꝙ ſunt in aliquo modo nigra ſicut dicitur in 5° cõ

mento ſex ⁊ hic ⁊ inferius ſm illam expoſitionẽ Cõmenta
toris in qua dicit. Cum igitur propoſitio dicẽs ꝙ trãſmu
tatio eſt ⁊c. Unde primo ⁊ per ſe albuȝ corrũpitur ad ni
grum. Secũdario autem ad media que ſunt termino2u:⁊
hoc vult hic Cõmentato2. ⁊ ſic nulla eſt contradictio. po
ſitum enim ꝙ contrariuȝ primo ⁊ per ſe corrumpitur ad
contrariũ poſitiuum:vt dicit ibidem Cõmentato2 expſſe
in cõmento. 8°. adhuc veruȝ eſt ꝙ res primo ⁊ per ſe cor
rumpitur ad vnum. ¶ In cõmento 45° verſus finẽ com
menti. vbi dicit. ⁊ eſt illud in quo eſt priuatio propria illi
cõpoſitioni. id eſt non habens illaȝ cõpoſitionẽ:⁊ eſt tamẽ
aptum natũ illã habere ⁊ in eodeȝ cõmento parum poſt
vbi dicit. Sed illud in quo eſt priuatio illius compoſitio
nis ⁊c. Nota ꝙ videtur ꝙ quando ex ſimplicibus nõ al
bis fit album cõpoſitum fit ex oppoſito ſm habitũ ⁊ pri
uationem:q2 fit a ſimplicib⁹ non coloratis per cõmiſtio
nem certam ad quaȝ ſeq̃tur colo2 ſeu talis colo2:non eni
ad q̃libet commiſtionem ſequitur colo2 nec ſapo2 nec
odo2 vt dicit Cõmentato2 in quinto colliget ⁊ in alijs lo
cis. hec tamẽ non ſunt niſi in miſtis. ⁊ ideo paſſiones mi
ſti dicuntur:tamen inueniuntur in pluribus miſtis ⁊ qua
ſi i oĩbus. ¶ In cõmento quinquageſimo vbi dicit. Qḋ
principia ⁊c. non generantur ex alijs. Intellexit non con
ſtituũtur tanq̃3 ex partibus:⁊ in eodẽ cõmẽto in fine vbi
dicit. Non tranſmutabilia. Intellexit inter ſe adinuicem:
q2 priuatio nec fit forma neq3 econuerſo, neq3 generãtur
ex alijs tanq̃3 ex partibus eſſentialibus. Reliqua autẽ. ſ.
non prima conſtituuntur ex primis:⁊ ſic primo non ſunt
tranſmutabilia aliquo iſtoꝝ modo2um:ſed ſunt perma
nentia. ¶ In cõmento ſexageſimo in fine cõmenti in illa
parte in qua ponit Cõmentato2 quatuo2 rationes ad pro
bandum nihil produci ſeu fieri ex nihilo vbi dicit. Et im
poſſibile eſt vt ſit in illo cui⁹ partes ⁊c. id eſt ꝙ mo2⁹ eſt
in recipiẽte:⁊ recipiẽs remanet cum recepto. ¶ In com
mento ſeptuageſimo vbi loquitur de materia ⁊ de poten
tia materie:⁊ eſt notandũ vt puto:ꝙ per potentiaȝ due in
tentiones intelliguntur. Una eſt relatiu ſeu reſpectus rei
ad actũ. ⁊ hec intentio eſt defectus quidam ⁊ priuatio q̇
dam ſcȝ ꝙ non eſt in actu. Secunda eſt diſpoſitio ſeu ap
titudo per quam ſubiectum ſm ſuam naturam eſt aptũ
ſeu diſpoſitum:⁊ hec diſpoſitio non eſt priuatio omnino
ſed eſt quedam qualitas. ſ. de ſpecie qualitatis que dici
tur potentia naturalis:⁊ eſt illa per quã res eſt apta ſeu
diſpoſita agere vel pati:⁊ hec eſt diſpoſitio remota ſalteȝ
reſpectu compoſito2um. nam forte ipſa eſt propinqua re
ſpectu elemento2uȝ:quamuis ſine dubio in materijs ele
mento2um ſunt diſpoſitiones diuerſe ⁊ eſt vna in fun
damento materie:⁊ preter hanc ſunt diſpoſitiones pro
pinque ſm numerum ſpecierum entium:ſicut dicitur in
12° metaphyſice. Sed iſte ſunt producte in materia me
diantibus fo2mis elemẽto2um:⁊ quedam earũ median
tibus compoſitis, vt verbi gratia fo2ma panis diſponit
materiam ad recipiendũ fo2mã ſanguinis vel fo2mã hu
manã cum comeditur. Et diſpoſitio hec propinqua ſiue
accipiatur pro reſpectu ſiue pro diſpoſitione aliqua qua
litatiua eſt per ſe ad fo2mã vniuerſalem:⁊ eſt illa quã vo
cat Auerrois in libro celi ⁊ mundi:potentiã eſſentialem
ſeu per ſe:⁊ eſt per accidens ad fo2mã Platonis ⁊ Cice
ronis ⁊ ſm iſtũ modũ vocatur potentia accidentalis:⁊
ideo nõ eſt hec potentia eſſentialis in infinito tp̃e:q̃ pro
ſtea priuetur in aduentu actus. Nã nulla fo2ma ſpecifica
priuatur tempo2e infinito. ⁊ etiã iſte potentie propinque
ſunt generabiles ⁊ corruptibiles:⁊ forte he etiam ſm ꝙ
ſunt ꝓpinque vocantur per ſe. Uide in quarto huius. in
commento centeſimo vigeſimo:⁊ etiam non ſunt in ma
teria potentie infinite. Naȝ non eſt in mã quomodocũq3
accipitur

accipitur potentia niſi vna potentia propinqua cuiuſli/
bet ſpeciei ⁊ eſt reſpectu forme ſpecifice vniuerſalis. ſed
accidit huic potentie vni multiplicari cum conſideratur
reſpectu indiuiduorum: ſicut declaratuꝫ eſt aliquo mo/
do in queſtionibus meis de intellectu vbi locutus ſum
de natura vniuerſalis: non tamen dico ꝙ non ſunt diuer
ſe diſpoſitiones eiuſdem ſpeciei in diuerſis portionibus
materie. Et Auer. declarat ꝙ potentia quomodocunqꝫ
duorum modoꝝ accipiatur non eſt ſubſtantia ſeu eſſentia
materie: neqꝫ pars eſſentialis ei. Quod autem diſpoſitio ſeu
preparatio non ſit ſubſtantia eius: manifeſtum eſt ex ſua
ratione quam poſuit in ſuo ſummo libri Phyſicoꝝ. ⁊ in
media ſua expoſitione. nam poſſibilitas vel ꝑparatio in/
digent ſubiecto. ¶ Preterea. Si iſta ꝑparatio eēt ſua ſub
ſtantia: eſſet materia ſibiipſi. i. ſubiectū eius ſubſtātie. nāꝫ
potentia dicitur per relationē ad aliquid. Uult dicere: vt
puto ꝙ potētia ⁊ preparatio eſt potētia vel ꝑparatio ha
bentis potentiam. ¶ Preterea. Si ſua ſubſtātia eſſet po/
tentia: ⁊ nullo modo haberet eſſe in actu: non dico ſicut
eſſe forme vel habentis formam eſſet in potentia vt ſit
in potentia: id eſt quod eſſet aliquid hic quod eſt in potē
tia prima materia: ⁊ vt puto has rationes tetigit hic in
ſua ratione ſecūda in hoc cōmento. ⁊ ideo dixit. Non eſt
potētia neqꝫ priuatio. Et forte voluit etiam ꝙ potētia ⁊
actus ſunt de predicamēto relationis. ⁊ ideo nō eſt potē/
tia. nam potentia dicitur per relationem ad actum. Sed
debes ſcire ꝙ Auerrois nō negat niſi ſubſtantiam eiꝰ eē
potētiam eo modo quo dictum eſt. i. ꝙ ſubſtantia ſua ſit
potētia ⁊ nō ſubſtātia ſubiecto. Sed bene cōcedit ꝙ hec
diſpoſitio eſt ſubſtātialis ei per relationem ad formam
vniuerſaliter. nā natura eius eſt vt recipiat formam. Et
ideo dicit in de ſubſtantia orbis ꝙ potētia eſt differentia
ſubſtātialis materie. ⁊ ſm hoc forte potentia hic quam
habet per reſpectum ad omnes formas nō eſt accidens:
ſed eſt ſubſtantia eius. Sed nō eſt ſubſtātia eius potentia
reſpectu ſuiipſius: id eſt eo modo quo dictum eſt. ⁊ ideo
potētia quā habet reſpectu formaꝝ dicitur ꝙ eſt accidens
ei: id eſt ꝙ potētia nō eſt ſubſtantia eius reſpectu ſuiipſi/
us. cum hoc tamē cōcedimus ꝙ cuilibet forme ſpecifice
eſt diſpoſitio ſeu preparatio ꝓpria vt materia immedia/
ta ex qua fit res mediātibus diſpoſitionibus factis in ea
⁊ hec diſpoſitio inuenitur ⁊ fit ſeu ꝓducitur in materia ꝓ/
ductione vna. Sed ꝑparatio vna quam habet reſpectuꝫ
ad omnes formas eſt ſua ſubſtātia: id eſt qḋ eſt ſubiectū.
In cuius natura eſt recipere formas nō ꝙ in ipſo ſit potē
tia addita ſup ſubſtātiam eius. Et conſidera in cōmento.
26. ſecūdi. ⁊ ſm hoc nō indigemus potētia naturali vna
⁊ ſi forte cōcedere voluerimus in eſſe huius potentie na
turalis. Dico ꝙ voluit in ſuo dicto de ſubſtātia orbis qḋ
ipſa accipiatur loco differētie ſubſtātialis nō ꝙ ſit differē
tia ſubſtantialis. Et ſi intelligamus ꝙ Auer. vult ꝙ ſub
ſtantia materie nō eſt potētia: ſcilꝫ reſpectu ſubſtātie eiꝰ:
quāuis ſit in potētia reſpectu forme ſine potētia natura
li: tūc ꝓma ratio quam fecit hic eſt fortis. ſ. ꝙ ſi potentia
eſt ſubſtantia eius: tūc ſubſtātia eius corrūperetur in ad
uētu forme. nam tūc priuatur potētia. Sꝫ ſi dicemus ꝙ
hic eſt potētia naturalis: tūc hec ratio declaratur ꝙ deſe
ctꝰ iſte ſeu priuatio non eſt ſubſtantia eius. nam priuatio
corrūpitur ſeu deſinit in aduentu forme. nam nō eſt poſſi
bile dicere ꝙ potētia naturalis corrūpitur. Si hoc enim
eſſet: ita non reciperet amplius ſaltem ex illa ſpecie: ⁊ vi/
detur mihi ſm ſuam intentionē ꝙ nō eſt in ipſa potētia na
turalis: ſed ſm ſuam ſubſtantiā eſt in potētia ad formas
oēs. Nota tamē bene ꝙ potentia ad ꝓpoſituꝫ dupliciter
dicitur. Uno modo de ſubiecto potētie. Alio mō de re re
ceptibili ſeu reſpectu rei receptibilis vel forme ad actuꝫ.

Primo modo eſt ſubſtantia quedam poſſibilis ex ſe: ⁊
hec eſt ſua ſubſtantia ſeu eſſentia: ⁊ per hanc naturaꝫ eſt
in potentia ad omnes formas non per aliam: Secundo
modo autem eſt quidam reſpectus ⁊ indiget ſubiecto ⁊
deſinit eſſe cum aduenit actus: ⁊ ſm hunc 2ᵐ modū ne
gat hic Commentator ꝙ ſit de ſubſtantia eius: ſcilꝫ ꝙ po
tētia ſcḋo modo non eſt ſubſtantia eius: ſcilꝫ prime mate
rie. ⁊ pro iſtis vide que notaui in de ſubſtantia orbis de
dictis Commentatoris de potentia. Unde potentia pri/
mo modo eſt vna ſicut ⁊ materia prima: ⁊ per illam dici
tur eſſe in potētia ad omnes formas ſaltēꝫ remotas que
per illam potentialitatem apta eſt perfici a quacūqꝫ for/
ma ex formis compoſitorum aptitudine remota. minus
tamen remota vel propinqua reſpectu elementorum vt
diximus. vnde materia cognoſcitur cum forma ſm qḋ
ineſt ei natura diminuta ⁊ potentialis. vnde propter hāc
naturam accidit ſibi recipere non quod eſſentia eius cōſi
ſtat in receptione niſi ſecūdario: nō tamen dico ꝙ non ſit
naturale ſibi ⁊ quaſi ſubſtātiale recipere: immo eſt rece/
ptiua ſm ſuam naturam: nec dico ꝙ poteſt eſſe ſine for/
ma. forma enim facit ipſam eſſe in actu: non eſſe ſimplici
ter niſi per accidens: vt declaraui alibi. propinque autēꝫ: ⁊
etiam ſecūdo modo: non dico illā que dicitur ad omnes
formas ſunt tot quot ſunt ſpecies formaruꝫ: ſed iſte pro
pinque nō ſunt eterne: vt iam dictum eſt: ⁊ ſimiliter in ſe
cūdo modo. In cōmento 79°. vbi dicit. Et ex hoc appa/
ret ꝙ omne habēs materiā ē generabile ⁊ corruptibile.
nam in natura materie eſt priuatio forme ⁊c̄. Uult dice/
re ꝙ in natura materie eſt ꝙ ſit in ipſa priuatio per reſpe
ctum ad formam. ſ. ꝙ denominetur per priuationē forme
ſm ſuā naturā vel ꝙ attribuatur ei: nō qḋ in ſua natura
eſt priuatio ſimpliciter. ſ. qḋ ipſa nullo modo ſit: ⁊ qḋ na
tura eius ſit natura priuationis: ⁊ etiam materie ſm ſuā
naturā nō eſt formata in actu. i. qḋ non eſt ſua natura ſm
qḋ ipſa eſt materia natura habētis formam ſm qḋ i ipſa
eſt forma in actu: ſed cauſa gñationis ⁊ corruptionis fū/
datur ⁊ radicatur ⁊ ſm prius eſt materia ꝓpter ꝑuatio/
nē que eſt in natura materie. nam quāuis ꝯtrarietas for
marū vel qualitatū eſt cauſa gñationis ⁊ corruptionis:
tamē cauſa eſſe cōtrarioꝝ actiuū ⁊ paſſiuum eſt: quia pri
uatio eſt in natura materie ſicut dictū eſt. i. reſpectu for/
marum accidētaliū vel ſubſtātialiū. Et ſimileꝫ rationem
fecit Commentator in hoc ſecūdo in cōmēto 47°. vbi di
cit contra Auicē. immo continēs vt in pluribus eſt illud
cuius natura ē poſſibilis ⁊c. Et volo dicere qḋ hec ē pri
ma cauſa generationis. nam ſi eſſet natura materie natu
ra habētis formam in actu ſm qḋ eſt habens formaꝫ in
actu: nō reciperet formā: ⁊ etiam ſi nō eſſet priuatio ma/
teria nō recipit formam ſicut declarabitur etiam cōmen
to 81°. Et cōſidera in cōmēto 72° tertij. In commento
vltimo huius. vbi dicit Cōmētator. Sed ſicut dixit Ari.
Phs declarat ſubſtātiam materie ⁊c. Uult dicere qḋ di/
uinus declarat perfecte naturā materie. nam ipſe cōſide
rat de differētijs entis ſm quod eſt ens: ⁊ potētia ⁊ actus
ſunt differentie entis. Et ideo diuinus declarꝫ ꝑfecte na
turam materie per habitudinem ſeu reſpectū ad omnes
differētias entis. Sed naturalis declarat qḋ eſt in poten
tia reſpectu formarum materialiū. i. qḋ ipſa eſt i potētia
recipere formas: non qḋ declaret abſolute qḋ ipſa ē ens
in potētia ſꝫ qḋ potētia ⁊ actus ſunt differētie entis ſim
pliciter: ſcilꝫ qḋ nō declarat qḋ eſt in potentia ſꝫ qḋ potē
tia opponitur actui que eſt differentia entis ſimpliciter.
nam de hoc cōſiderat Phs primus, qui conſiderat de re
bus ſm qḋ ſunt entia. ⁊ cōſidera cōmētuꝫ. 21. ſecūdi. Et
forte vult dicere qḋ metaphyſicus declarat quomodo ē
vna: ⁊ quomodo habet eē: ⁊ quomodo nō: vt declaraui

hic Cōmentator cōmento 14° duodecimi metaphyſice. ⁊ illic dicit. Iſte ſermo facit intelligere ꝙ eſſe eſt eſſe materie ⁊ eſt ꝓprius huic ſcientie ⁊ nō de ſcientia naturali.

¶ Ex libro ſecundo.

Circa id quod Commentator dicit in principio huius libri. qḋ principium alterationis non eſt ab intrinſeco. ⁊ dubitatur cōmuniter de reductione aque calefacte ad ſuam frigiditatem ſimilem prime. Nota quod ex dictis Auicē. accipitur ſolutio. ⁊ pro hoc vide vltimū commentum primi de generatione. Commentator autem ⁊ Phūs aliter ſoluunt ⁊ vt eſt veritas. Verū enim eſt ꝙ principium initiatiuum alterationis eſt ab extrinſeco: aliter idem ageret contrarium: ſed tamen cum habuit principium extrinſecum etiam remiſſum ſeu debile a quo incipit alteratio completur ſeu intenditur ab extrinſeco ⁊ in hoc aſſimilatur eis que mouentur ab extrinſeco: ⁊ iſto modo nullum accidit impoſſibile: ⁊ de iſtis bene conſideres commentuꝫ. 24. quarti celi. ⁊ in. 12. ⁊ 7° metaphy. vbi loquitur de conuenientia agentis ⁊ maxime circa ſanitatem: ſed ſm quod Commentator dicit in ſecundo de anima. qḋ aqua pura non calefit ipſa remanente pura ⁊ maxime ſm ipſum: qꝛ forme elementorum non ſuſcipiunt magis ⁊ minus aliter eſt dicendum.

Circa 2^m librū cōmento 3°. vbi dicit. Subiectum huius libri eſt natura ⁊ principia naturalia ⁊c. Nota ꝙ vel vult dicere pars ſubiecti vel ratio formalis ſubiecti. ⁊ verū eſt qḋ principia naturalia: ⁊ etiam natura quoquo modo ſunt partes ſubiecti ſciētie naturalis. Dixit autem quoquo modo. Quia ſubiectū ꝓprie eſt ens mobile ſeu naturale: cuius eſſe non declaratur a naturali: ſed natura le eſt ratio eius formalis. ⁊ forte vult dicere ꝙ ſit fundamētum ſeu principiū. ¶ Itē etiam in eodē cōmento. vbi dicit. Quoniā nauis mouetur ex pricipio in ipſo: ſed nō primo ⁊c. id eſt ꝙ nauis eſt per ſe motuꝫ: tamē natura mouens eſt alia ſeparata in eſſe. ⁊ ideo mouetur ex principio in ipſa ſed nō primo. ¶ Circa illud autē quod dicit de arte medicine. Nota ꝙ per virtutē actiuam que eſt in ipſo ſeu per artē curat ſe ſm qḋ corpus egrum: ſed accidit medico curare ſe. naꝫ nec ois eger eſt medicus: immo nec omnis homo eſt aptus vt ſit medicus: ita qḋ medicus agat in ſe. hoc tamen accidit ſm partem theoricam. ⁊ hoc eſt quod dicit Commentator quia pars medicine cui accidit agere in ſuum ſubiectum eſt pars theorice non practice: id eſt per artem quam habet quam vocat theoricam ipſe agit in ſe ſm qḋ ipſi accidit eſſe corpus egrum vt dictum eſt. raro tamen vel nunq̄ȝ inuenitur qḋ aliquis medicus agat in ſe ſm parteꝫ practicam: id eſt ſm operationem manualem. ſ. phlebotomare ſe vel ſimilia: ſed tm̄ dicit per artē quā habetur que ſunt facienda: ⁊ aliquando accidit ipſum eſſe egrum. nam non omnis homo eſt medicus: ⁊ dato quod eſſet adhuc non eſt ars medicine natura: quia agit in illo in quo eſt per accidens. ¶ In commento. 19. ſecūdi libri. Nota ꝙ ex hoc qḋ dicit Cōmentator. ⁊ cōtingit dicētibus formas eſſe definire formas naturales abſtractas a materia. patet ꝙ in definitione forme naturalis ponit̄ materia. ¶ In commēto. 26. in principio cōmēti. vbi dicit. Q3 materia eſt de genere relationis. Ad declarationē hui⁹. vide illa que notaui in cōmento. 7. primi libri. ⁊ forte materia eſt de genere relationis quo ad ſuam cognitioneꝫ: quia ipſa cognoſcit̄ per analogiam ad formā. ⁊ hoc ſufficit phō ad ſuaꝫ ꝓbationē. vel forte intelligit ꝙ potentia que eſt eius differētia ſubſtantialis eſt de genere relationis. i. potētia eius ad formam: nō potētia eius in ſeipſa: quia ipſa non eſt talis potentia neq̄ȝ habet eam. ⁊ bene cōſidera illa que notaui. ¶ Item in cōmento parū poſt. vbi dicit. Ad queꝫ igitur ordinem oportet naturalē peruenire in ſcientia formaꝝ ⁊ non pertranſire illud: ſcilꝫ in ſciētia quidditatis ⁊c. Patet ꝙ naturalis cōſiderat de quidditate rerum materialiū. ⁊ ideo dicit imediate poſt hoc: non in ſciētia eius quod eſt eſſe: id eſt quia eſſe omniū formarum tam ſeparatarum q̄ȝ nō ꝓbatur a naturali: ſed quidditas materialiū tm̄ conſideratur a naturali. ¶ In commento. 47. vbi. loquitur de caſu ⁊ fortuna cōtra Auicē. circa principiū commēti. Nota ꝙ innuit hic Commentator. Sicut ſit diuiſio de effectibus: ita debet fieri de cauſis: qꝛ caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe. Et ideo Cōmentator reprehēdit Auicē. ꝙ dixit ꝙ in eis que ſunt equaliter ꝯtingētia inuenitur caſus: ⁊ ſi ſic eſſet aliqua cauſa equaliter cōtingens. Contra quod ꝓbat Cōmentator ꝙ nō datur cauſa equaliter cōtingens. Sed ad maiorem declarationē dictoꝝ Cōmentatoris in hoc commento. Nota ꝙ vt puto Cōmentator intellexit ex dictis Auicen. ꝙ eſt hic aliqua cauſa naturalis ꝑ ſe ex qua poſſunt ꝓuenire operationes ⁊ nō prouenire equaliter: ⁊ tū effectus prouenieñs ab ipſa non dicit̄ eſſe a caſu ſimpliciter ſed eſt a caſu reſpectu alicuius cauſe. nō autem reſpectu alterius cauſe: ſicut ambulatio. vbi gratia que reſpectu virtutis motiue ē a caſu vel a fortuna: ⁊ reſpectu appetitus ad motum nō ea caſu. Et fuit neceſſarium ei intelligere ita ſua verba. Nam ipſe voluit per hoc ſoluere rationem Themiſtij: ⁊ ſi nō itelligerētur ita verba illius non eēt reſponſio in ratione Themiſtij qui arguebat a virtute actiua. Et etiam Cōmētator dicit in principio commēti ꝙ cum declarabitur natura rei aduenientis a caſu declarabitur diſpoſitio cauſe: ⁊ que cauſa eſt nam cauſata ſunt notiora apud nos cauſis. Videt̄ ergo ꝙ ſi ſit hic natura vel aliqua res naturalis que ſm ſuā naturā eſt poſſibilis prouenire ⁊ nō prouenire equaliter ꝙ ſit hic cauſa actiua naturalis cuius diſpoſitio eſt huius. Et ideo concedit Auicē. eſſe huius cauſe: ſicut cōcedit eſſe huius nature cauſate. ⁊ dicit vel ſequitur ex dicto eius ꝙ hoc cauſatū in cuius natura eſt produci ⁊ non produci equaliter cum ꝓuenit a cauſa naturali cuius diſpoſitio eſt talis vel cū attribuitur ei dicitur ꝙ eſt a caſu. Et cōtra hoc arguit Cōmentator primo. Si eſſet hic aliqua res vna naturalis que eſt a caſu reſpectu vnius cauſe: ⁊ neceſſaria vel poſſibilis vt in plurib⁹ reſpectu alterius cauſe: nō erit illa res ſm ſuam naturā ꝓueniēs in paucioribus neq̄ȝ ſm plurimū neq̄ȝ neceſſario: ex quo natura eius non eſt natura neceſſarij neq̄ȝ poſſibilis vt plurimū: neq̄ȝ poſſibilis ſꝫ paucum: ex quo ipſa attribuit̄ cauſis neceſſarijs: ⁊ poſſibilitas ſm plurimū ⁊ ſm paucū. Quare ergo natura ei⁹ eſt magis nā eius que eſt ſm plurimuꝫ que ſit neceſſarij vel ſm paucum. nō eſt ergo neceſſaria ſm ſuam naturā. nam cauſe eius non ſunt neceſſarie neq̄ȝ poſſibiles: quia cauſe eius ſunt non neceſſarie. ⁊ ergo eēt hic alia natura ab his naturis. nam cū cauſe ſunt neceſſarie. i. agentes ſemper ⁊ neceſſario cauſatū eſt neceſſariū. ⁊ ſi ſm plurimum cauſatum eſt ſm plurimū ſicut eſt diſpoſitio in corporibus celeſtibus cum his iferioribus ſaltē in aliq̄bus. nam q̄ȝuis ſint agētia naturalia ſeu agūt de neceſſitate. i. nō poſſunt non agē: tamē non ſunt cauſe neceſſarie. i. non eſt neceſſarium vt ꝓueniāt effectus ex eis. nam in natura iſtorum ē poſſibilitas vt impediatur operatio eorum ſm paucum ſeu in paucioribus. ⁊ hoc ab impedientibus extrinſecis. ¶ Preterea. Cōtradicit Auicē. in hoc qḋ dicit hic eē cāꝫ naturalē. i. actiuā diſpoſitā ſeu aptam agē ⁊ nō agē equaliter: ⁊ hoc ꝑ ſe: nam ſequeret̄ ꝙ non ꝓueniat ab ipſa aliqd vl' vt ꝓueniāt ab ipſa duo contradictoria ſimul: ⁊ maxime qꝛ non inuenit̄ cā nālis. i. agens naturale qḋ ſit poſſibile

ſibilē agere per ſe ſm paucū.i.agere rem que eſt poſſibilis ſm paucum:nō duo ſm pauci tēporis : ꝛ ꝙ cauſa ꝑ ſe de ſua natura eſt nō agere hoc per ſe niſi ſm paucum, nā hoc eſt impoſſibile. Sed illud quod eſt poſſibile eſt vt ſit agēs naturale:agens per ſe ſm plurimum:ꝛ impeditur a ſua operatione naturale ſm paucū:quia eſt in ſua natura poſſibilitas vt impediatur ſm paucum a ſua operatione naturali propter impedientia vel res extrinſecas vl̄ materiā.ꝛ hoc impedimentum ſm paucum vocatur caſus.i.ꝙ effectus proueniēs ab ipſo eſt ſm paucum:nō ſicut in natura eius eſt agere ſm plurimum. Sꝫ illud qḋ eſt ſm paucum propter impedientia vel res extrinſecas vl̄ materiā dicitur ꝙ prouenit a caſu:ꝛ cauſe extrinſece nō ſunt in natura rei naturalis.ſ.que nō eſt a caſu prouenire ab eis ſunt cauſe per ſe rei prouenientes a caſu non ſꝫ ꝙ eſt a caſu.Et cōſidera i cōmēto.60.ꝛ.61.ꝛ.65.ſꝫ ē a caſu a cauſa.de cuius cōſuetudine non eſt ſm plurimum cum accidit ei impedimētum:ꝛ tamen nulla res naturalis ꝓuenit a caſu:habēs etiam cauſam naturalē per ſe ordinatā ad hoc.ꝛ ex hoc pōt quis ratiocinari ſiliter in rebus ꝓuenientibus a volūtate ſm fortunā. Sed in hoc eſt differētia aliqua.nam inuenitur vna res in ſpecie a volūtate a fortuna vel nō a fortuna. Et ſi tu intelligis hoc recte tu potes intelligere ſolutionē omniū dubitationum quas poſuīt latini cōtra rationes Auerrois. Nam maior pars earū ꝓcedit ex malo intellectu. Illud aūt qḋ dicitur ꝙ virtus motiua in loco aialis eſt apta ſeu diſpoſita agere ꝛ nō agere motū eq̄liter.ꝛ hoc per ſe. ¶ Ad hoc dico ꝙ iam declaratū eſt in 3° de aia:ꝛ in libro de motibus aialium.ꝙ motus localis in aiali pficitur in animali per virtutes aie ꝛ per corpora:ꝛ ỽtutes anime ſunt virtus imaginatiua ꝛ appetitiua. Nā imaginatio mouet potentiam appetitiuā ꝛ appetitus ſequitur imaginatū:ſicut ſeqtur abſciſio gladium:ꝛ potentia appetitiua eſt potentia receptiua:ſeu paſſiua tm̄ reſpectu volitionis:ſeu appetitiōis:ꝛ ipſa.ſ.virtus appetitiua mouet calorem naturalem ſicut declaratum eſt ibidem ꝑfecte.ꝛ ideo virtus motiua aie nō eſt virtus potens mouere ꝛ nō mouere equaliter: ſed virtus appetitiua ſm ꝙ eſt recipiēs poſſibile eſt recipere iſta duo equaliter.ꝛ ſimiliter corpora quibus perficitur iſte motus ſm ꝙ ſunt mobilia. Sed qḋ inueniatur aliqua potētia naturalis potens agere ꝛ non agere equaliter per ſe eſt impoſſibile. Et etiam virtus motiua nō eſt naturalis oīno. Nam ſequitur rationē ꝛ electionē:ꝛ in libro de anima.cōſiderabitur ꝑfecte de iſtis rebus ꝛ maxime in ſua ſomma.ꝛ in iſtis que notaui ibidem:ꝛ videtur ꝙ itētio Auerrois ꝛ ſua ratio eſt ꝙ nulla potētia actiua animalis ſeu naturalis pōt agere ꝛ nō agere equaliter. ꝛ hoc per ſe:ꝛ ꝙ volitas vel virtus appetitiua eſt potentia receptiua tm̄ reſpectu appetitus qui ſequitur cognitionē:ſicut ſequitur abſciſio gladiū.ꝛ cōſidera i cōmēto 8°. octaui libri huius. Et nota etiam qḋ nulla res naturalis ſcilꝫ non voluntaria aduenit a caſu ꝛ a cauſa naturali ꝑ ſe ordinata ad hoc:neqꝫ aliqua ſpecies producitur a natura ꝛ a caſu:ſicut declaratum eſt in 8° huius.ꝛ cōſidera in cōmēto 6°.61.62.64. ¶ In cōmēto.74.vbi dic̄. Quoniā ſi naturalis non conceſſerit eam negat ꝑncipium ſinale ꝛc. Nota ꝙ in 11° de aialibus multū loquitur de iſtis Cōmen.ꝛ de neceſſitate quomodo inuenitur in reb⁹ naturalibus. ¶ In cōmēto 81° vbi dicit Cōmentator. Tūc poneremus hoc ex peccato nature. Nota qḋ vult dicere ꝙ nō illa agat caſu:id eſt omnia monſtruoſa ꝛ non monſtruoſa:vt dicit in ꝑncipio huius cōmenti. Vel vult dicere indiuiduum cui accidit mōſtruoſitas. ¶ In eodem cōmēto verſus finē. vbi dicit. Cauſa igitur illius vacce ꝛc. Si fuerit verum ꝛc. Nota in 18° de aialibus declaratur an hoc ſit verum. ¶ In cōmento.83. In principio cōmēti. vbi dicit. Quoniam cum poſuerimus ꝙ oē aial generatum ex ſpermate ꝛc. non intelligo ꝙ idem dicit bis:ſed vult dicere cum dicit. Gñatur ex ſpermate ꝙ vt plurimū homo nō mōſtruoſus generatur ex ſpermate ꝛ nūq̄ homo generatur ex non ſpermate. Et per hoc ſoluitur difficultas Burlei contra iſtā rationem. Secundum enim ſolutionem Burlei Commentator petit principium. Nota tamen ꝙ hec difficultas poteſt ſolui alio modo. ¶ In cōmento.87. vbi dicit. Illa enim que inueniuntur in rebus naturalibus de neceſſitate nō propter aliqd vt mors ꝛc. Et illa que inueniuntur in eis ꝓpter aliquid ꝛc. Nota qḋ vult dicere ꝑncipaliter ſeu nō ex neceſſitate materie etiā. nam multa ſunt de neceſſitate materie:quibus tamē natura vtitur propter aliqd:vt patet in 11° de animalibus. Vel vult dicere propter. formā.i.ꝙ forma eſt finis eorū. Diuiſibilitas autem eſt propter aliquid ſeu dimenſiones materie ſunt propter aliquid.ſ.vt accipiat formam. nam indiuiſibile ſm qḋ indiuiſibile per ſe non patitur:neqꝫ recipit ꝛ maxime formā extenſam:neqꝫ quantitatem. Indiuiſibile enim non poteſt eſſe ſubiectum:neqꝫ ſuſceptiuū diuiſibilis:neqꝫ indiuiſibile ſit diuiſibile : ꝛ hoc maxime efficaciam habet in his que aliquando vere recipiuntur:vt quidam dicūt de quātitate ꝙ totaliter aliquando corrūpitur.ſ.per corruptionē forme precedētis:ꝛ alia totaliter vere de nouo ꝓducit̄ ꝛ ſine materia aliquādo ſaltē per inſtans remanet ſine quantitate vt apparet ſꝫ qui ſm iſtos:ſꝫ ſm ꝑncipia vera nō eſt idē modus oīno de quantitatis receptione:ſi quantitas vere recipit̄ ꝛ forme ſiue nō:nō curo. ſufficit enim ꝙ eſt vera receptio. non ſic autē eſt in materia ꝑma cū quātitate iterminata ſibi coeterna ſm Cōmentatorē ꝛ huiꝰ:ꝗa in eternis huiꝰ non eſt vera receptio. vt dicit Commentator in multis locis ꝛ maxime in 3° de aia. dicit̄ enī receptio in iſtis equoce ex quo eſt eius paſſio iſeparabilis ab ipſa. hoc tñ eſt ſm prius ꝛ poſterius in quantitate celi ꝛ materie. vnde ꝗa nunq̄ vere recipitur;nec in inſtāti:nec in tempore nō accidit ex hoc impoſſibile ſicut accidit in iſtis:ꝗuis enim intelligit̄ eſſe ſubiectū:tamē in re nunq̄ recipit vere ſicut materia recipit quātitatē vere ſm iſtos:ꝛ tu ſupple ꝛ remoue cauillatiōes que dici poſſunt circa hoc. Et iō ſi materia non habet dimēſiones ſequētes ſuā nām tanq̄ ꝓprium ei⁹ non eſſet receptiua formarū:ꝛ ſi quantitas eſſet in mā mediante forma:tūc illa eſſet receptiua ſm qḋ formata:ꝛ tūc forma eēt ratio ꝑncipalis recipiēdi:qḋ eſt ipoſſibile:ꝗ2 actus in eo qḋ actus nō recipit. Et ideo dimēſiōes ſunt ꝓpter aliqd. vt pꝫ ſm doctrinā Cōmentatoris in libello de ſubſtātia orbis ſm ꝙ illic notaui diffuſſius ſm hoc opꝫ intelligere cum dicit ꝓpter formam tanq̄ ad finem:nō tanq̄ ab efficiente.

¶ Ex libro 3°.

Circa 3m libri. in cōmēto.4. vbi dicit Cōmētator. Et intēdebat declarare qm̄ mot⁹ non dicit̄ vniuoce:ideo nō habet definitionē dicta vniuoce. Nota ꝙ ex hoc pꝫ ꝙ mot⁹ māliter ꝺfinitū hic vt pꝫ etiā cōmēto.21.qnti. Tamē videt̄ ꝙ hec deſinitio alio modo intellecta cōpetit motui formaliter ſumpto. vide cōmentū.9.qnti. ¶ Itē in iſto cōmento. vbi dicit. ꝛ ſilr̄ qui eſt in vbi ꝛ qualitate. Scḋm aūt qḋ eſt ꝛc. Nota ꝙ idē motus oīno qñ cōparatur ad motorē eſt actio vt ſic. qñ aūt cōparat̄ ad motum ſeu paſſum eſt paſſio ſiue pati. vt dī cōmēto.22. Vñ paſſio eſt trāſmutatio trāſmotabilis de diſpōne in diſpōne:ꝫ vt dicit in ſua logica. Pati aūt eſt rem trāſmutari.ſ. trāſmutabilē de vna diſpōne in aliā. paſſio ergo eſt tranſmutatio cōparata ad motū ſiue paſſum. paſſio ḡ addit iſtam cōparationē ſupra trāſmutationē. ꝛ ſilr̄ actio ſuo modo.

⁊ ideo motus ſeu mutatio reſpectu iſtaꝝ cōparationū ſe
habet tanq̄ʒ ſubm. vt dƺ cōmēto. 21. ⁊ 22. Trāſmutatio
tn̄ que eſt actio motoris eſt in moto ſeu paſſo. vt dƺ com
mēto. 3. ⁊. 18. vnde mouere eſt actio motoris i rem mo
tam. vt pʒ ex cōmēto. 22. ⁊ ideo trāſmutatio eſt magis i
pdīto paſſionis. Mutatio. n. eſt qua aliqd mutat̄ ⁊ dƺ pa/
ti: ideo ſunt in eodē pdīto ſeu eiuſdem pdīti. Pati enim eſt
trāſmutari: ideo paſſio eſt trāſmutatio. Addit tn̄ cōpara
tionē ſeu reſpectuʒ ad mobile vt dictū eſt: ⁊ mutatio pro
fluxu vt ſtat ſub tali reſpectu eſt pdītum paſſionis: ⁊ illa
met mutatio vt hʒ reſpectū ad mouēs ſeu agēs eſt actio:
⁊ in hoc ꝯſidera. Et ex hoc pʒ q̄ idē eſt actus motoris ⁊
moti. ſ. motus: ⁊ eſt in moto. iſta tn̄ eſt falſa. actio eſt paſ
ſio: ſʒ hec eſt vera. id qđ eſt actio eſt paſſio. i. de eodē mo
tu v̓ificat̄ q̄ eſt actio ⁊ paſſio nō ſimplr: ſed cum iſtis re
ſpectib⁹: vt dictū eſt. ⁊ credo ad pñs q̄ iſti reſpect⁹ actua
liter ſunt per opationē itellectus aptitudinalr extra aīaʒ
ſeu ex nā rei: qđ pro eodē in hoc habeo. i. q̄ nō oino depē
det ab opatione intellꝰ. vnde ſi itellꝰ nō itelligit ipm. tn̄
eſt aptū mouere itellectū ad talē itellectionem ex ſua nā.
Et forte actio ſic accepta. ſ. nō pro motu fundat̄ i moto/
re: ſicut reliqua relatiua: vt paternitas i parte ſeu in po⁰
gñatiua ſeu actiua pñs. Unde motor ē cā actiua mot⁹: ⁊
hec cauſalitas quam habet ſupra motum eſt in motore
ſubiectiue vel eſt ipſe motor realiter. Motus tamen non
eſt in ipſo motore. ¶ Itē in eodē commēto in fine cōmē
ti. vbi dicit. Ille autem eſt verior. Nota q̄ nō vult dicere
q̄ verius ſit dicere q̄ albedo diminuta ſit motus. Oppo
ſitum enim declaratū eſt 5° phyſi. cōmēto. 5°. Sʒ vult di
cere q̄ forma diminuta eſt magis ens ſiue pfectior. ¶ In
cōmēto. 6. vbi dicit. ⁊ manifeſtuʒ eſt q̄ iſta definitio mo
tus eſt cōis motui nouo ⁊ eterno ⁊c. Ubi loq̄tur de aug
mentatione. Nota q̄ vt puto augmentatio eſt motus re
ſpectu aīalis augmētabilis. i. qđ dƺ de ipſo moueri in to/
to tpe in quo nō eſt cōpleta ſua augmentatio: ſed illud ad
ditamētū vel res per quā augmētatur aīal non mouetur
vere. nam eſt generatio in ſubā reſpectu huius rei gñate.
Gñatio aūt in ſubā eſt mutatio ſeu trāſmutatio non mo
tus. Sicut declaratū eſt i 5°. Sed vocauit iſtū hic motū
ſm famoſitatē donec declarabit̄ v̓itas: ſicut dixit Auer.
in ſua ſūma in hoc loco. Qʒ aūt ſit motus reſpectu aīalis
augmētabilis manifeſtū eſt. nā ſubm augmētatiōis non
dico gñationis illius partis eſt aīal: qđ eſt ſubiectum ens
in actu: ⁊ etiā tota augmētatio que eſt quaſi ex genere p
fectionis vltime que aduenit per augmentum vel de ſpe
cie eius non ſit in vno inſtanti. ⁊ ideo aīal qđ mouet̄ ſm
q̄ mouet̄ i iſto motu cōiūgitur ei potētia. nā hoc acq̄rit̄
ei paulatine paulatine. ⁊ ideo hoc po⁰ eſt coniuncta mo/
to ſeu mobili ⁊ motui donec perueniat ad pfectionē que
eſt finis motus: ⁊ tūc nō dƺ q̄ ipſa mouet̄: q: non eſt hic
potētia ꝯiuncta amplius: ⁊ hoc eſt conueniens exemplo
phi de edificatione: ⁊ conſidera. ⁊ h̄ eſt continu⁹ que ap/
paret ex definit. de mot⁹ nō ꝯtinu⁹ quā putauit Alphara
bius: ⁊ eſt q̄ ſint ptes mot⁹ ꝯiūcte ſit nō itercise. Nā hoc
eſt ipoſſibile in motu augmētatiōis niſi iſtās eēt ꝯtinuuʒ
ſeu ꝯiūctū inſtāti: ſicut dic̄ in 8°. Sed hec cōtinuatio quā
dicit Alpharab. nō inuenit̄ niſi i motu locali. ⁊ forte etiā
in q̄buſdā qualitatib⁹. ⁊ ex hoc ſoluit̄ ꝯdictio que appa
ret inter dicta eius hic ⁊ in 8°. Et videi 8° cōmēto. 33. in
fine. ⁊ videt̄ etiā q̄ gñatio in ſubā nō eſt vere motus ſed
mutatio. nam ſubm gñationis in ſubā nō eſt ens in actu:
neq̄ʒ eſt in gñatore neq̄ʒ in corrupto in ſubā ſm q̄ eſt gña-
tū ſeu gñabile po⁰ ꝯiūcta actui. ſ. ill⁹ gñationis. Sed vlti/
ma pfectio que inuenit̄ in eis ⁊ eſt forma aduenit non in
tpe. i. tota in vno iſtāti. ſ. toti aīali. ⁊ ſilr etiā eſt diſpoſitio
in pte gñata in ſuba: per quaʒ auget̄ aīal: ⁊ ipſa eſt ſemp

in vna duaꝝ diſpōnū. ſ. vel in actu cōpleto vel in po⁰ cōm
pleta. Et nō inuenit̄ po⁰ ꝯiūcta actus ſm aliqđ tēpus ſal/
tē in formis cōpoſitoꝝ ex elītis. nam elītis forte hoc ha
bēt: ſed tn̄ gñatio eoꝝ nō eſt motus. nam non eſt ſubm i
actu illa mutatione: ⁊ ꝯſidera in 5°. cōmēto. 10. Sed aīal
augmētabile mouet̄ vere ſicut dictū eſt. Et bn̄ cōſidera.
Nam per iſta ſoluunt̄ multe dubitationes abſq̄ʒ hoc q̄
ꝓcedimus res extraneas. Et vide rōneʒ quā fecit hic ad
ꝓbādū q̄ mot⁹ augmētationis nō eſt ꝯtinu⁹: q: comple/
uit eā in 8°. Illic eniʒ dixit q̄ ſequit̄ ex hoc q̄ iſtās ſit ꝯti
nuū ſeu ꝯiūctū inſtāti: aut q̄ cuilibet parti ptis tpis ſen
ſibilis cōñdet res gñata per quam augmētat̄ aīal: ⁊ illa
augmētatio eēt ſenſibilis: ⁊ ibidē pfecit hāc rōnem: ⁊ re
mouet difficultates ſi tu intelligis. ¶ In cōmento. 8. in fi
ne cōmenti. vt dicit. Sed in fine huius libri declabit̄ ⁊c.
Nota q̄ ex hoc pʒ q̄ i fine octaui loquit̄ de deo: q̄ ipſe
ſolus eſt q̄ nullo modo mouet̄: q: eſt actus pur⁹. ¶ In
commēto. 12. vbi dicit. Sed debes ſcire q̄ iſta definitio
nō eſt manifeſta per ſe ⁊c. Nota q̄ vult dicere oino: ſed
indiget modicula declaratione. In 2° enī Poſter. declara
uit ipſe pfecte in cōmento magno q̄ nulla definitio ignō
ta nāliter ꝓbat̄ per has vias. ſ. per inductionē: aut p viaʒ
cōpōnis vel diuiſionis ſiue per viā acceptaʒ a ꝯñio. ¶ In
cōmēto. 19 vbi dicit. Si igit̄ agere ē in motore ⁊c. No
ta q̄ ſ̄erius in h̄ cōmēto in illo loco. vbi dicit. Et ex hoc
qđ poſuimus q̄ agere eſt mot⁹ ⁊c. Declarat̄ hec ꝯñā. ⁊
ēt parū ante. vbi dicit. ⁊ vnicuiq̄ʒ eſt mot⁹. ¶ In cōmēto
31. v̓ſus pn̄m cōmēti. vbi dicit. Illa igit̄ que eſt nota per
ſe ⁊ accidit ei qđ fuit ꝓbabilis ⁊c. Nota q̄ vult dicere fa/
moſa. per ꝓbabile. n. ſaltē aliqñ itelligit commē. famoſū
vt ſcibit docti in ſua doctrina: ⁊ ſtat aliqđ eē per ſe notum
nō tn̄ famoſuʒ. ¶ Itē in illo cōmēto parū poſt. vbi dicit.
Et inſtās pñs neccio exiſtit tps ⁊c. Nota q̄ hic ſuppōit
Cōmē. q̄ iſtās ſemp ē pn̄m futuri ⁊ finis pteriti. Et hoc
optime ꝯclarauit Alpharabi⁹ ⁊ Cōmē. in li°. d. d. vbi de
clarauit q̄ inſtās in tpe ſic ſe hʒ ſicut punctus in linea cir
culari. ⁊ vide cōmētū. 127. q̄rti. ¶ In cōmento. 32. vbi
dicit. ⁊ poſſibile in reb⁹ eternis. Nota q̄ videt̄ dicere qđ
poſſibilitas ſm rei v̓itatem eſt ad vtrāq̄ʒ ptē ꝯdictionis:
ita q̄ poſſit eſſe ⁊ nō eſſe. hoc aūt nō iuenitur niſi i indiui
duis gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹. In eternis autē nō eſt
ſic: ſed tn̄ ſunt nec̄ia vel ipoſſibilia. Qñ ergo in eis ē po⁰
vt ſint eterna illa ſunt nec̄io eterna. ⁊ ſilr qñ pñt eſſe ſunt
de neceſſitate. In li° aūt. d. d. ipſe declarat hoc aliter. ⁊ for
te in idē redit. ¶ In cōmēto. 41. vbi dicit. Neq̄ etiaʒ eſt
poſſibile inueniri numerū in actu ſeparatū. Nota contra
Auicē. q̄ ponit in ſeparatis a materia eſſe hoc poſſibile.
Si eniʒ dictū Phi intelligeret̄ de numero rerum nō ſepa
ratarū a materia tm̄: tūc Phs non indiget hoc: q: iam de
clarauit ⁊ declarabit nullū corpus eſſe infinitū. ¶ In cō
mēto. 43. vbi dicit Commentator. Qm̄ enim aliquid fuit
cōpoſituʒ ex duobus neceſſe eſt vt definitio illius cōpoſi
ti ſit cōpoſita ex diffōnibus illoꝝ duoꝝ ⁊c. Nota qđ cre
do q̄ itelligit Cōmē. q̄ corpus iſinitū. i. corpus qđ eſt iſi
nitū ſm qđ eſt corp⁹ eſt iſinitū. ſ. ex oibus ptibus. ⁊ hoc
eſt nec̄iuʒ. ⁊ hoc ꝓbat ſua ratio. Poſtea inueni hāc rñſio
nē tactā a Cōmētatore in ſua ſūma ⁊ multū gauiſus ſū.
Tu dices forte q̄ nō ponis corpus ſic iſinituʒ: ſed ex vna
pte vel ex duobus tm̄. Cōtra. tūc iſinitas eſſet in ipſo per
accñs ⁊ non nec̄io. Iudiciū. n. eſt equale de oibus dimen
ſionib⁹. ſ. eē finitas vel iſinitas. ⁊ ideo vel oēs infinita vel
nulla ſaltē nec̄io: qđ eſt ꝯtra aduerſarios. 2° etiā ratio eſt
demōſtratiua: nullus. n. ſane mētis dubitat qđ aggregatū ex
duob⁹ quātis eſt maius vno eoꝝ: ſiue ſit finitū ſiue infini
tū: ⁊ eſt totū ſi ponat̄ eē ſic. hoc. n. nō variat ꝓpoſitū: ⁊ etiā
eſt notum quaſi per ſe qđ infinitū ex vna parte eſt iſinitū

ſimplr

ſimpliciter. Vel ſaltem ſequitur ex hoc ⁊ hoc aliqualiter declaraui in queſtionib⁹ meis de vnitate intellectus. vnde pȝ ꝙ cauillationes modernoꝝ nihil ſunt: ⁊ ipſi male intelligūt Cōmētatorem. ⁊ vide cōmētum 53m. ¶ Item in illo cōmento verſus finē. vbi dicit. Cōtinget infinitum eſſe maius infinito. Nota ꝙ vult dicere ſi ſic poneretur. ⁊ ideo nō eſt cōtradictio cum hoc quod dixit in fine commenti. 49. ꝙ infinitum non eſt maius ⁊c. ¶ In commēto. 48. vbi. dicit. Locus partis naturalis in quo quieſcit ⁊ locus totius ſunt idem numero ⁊c. non oportet declarare hoc: quia ipſe declarauit in cōmēto. 52. hanc propoſitionem. In textu commēti. 53. vbi dicit Phs. Aut quo infiniti erit hoc quidem ſurſum ⁊c. Nota qꝺ ph̄us forte intellexit hanc rationem. ſ. ꝙ non eſt maior ratio ꝙ vna pars talis infiniti debeat dici ſurſum ⁊ alia deorſum quā econuerſo: ex quo ambe ſunt infinite: ⁊ nulla apparet diſtinctio per quam vna pars ſit ſuperior ſeu ſupius: ⁊ alia eſt econtra. ¶ In cōmēto. 54. vbi dicit. intēdit ꝙ ſex partes ⁊ ſex vbi ſuppoſita partibus corporis inueniunt̄ ⁊c. Nota ꝙ ex iſto dicto ⁊ ex hoc quod dicit in reſponſione apparet ꝙ dictum Burlei hic dicentis. ꝙ he partes non inueniuntur in iſtis corporibus. ſ. in aīatis niſi per comparationen nō eſt verū. ⁊ cōſidera. ¶ In textu commenti. 56. vbi dicit. qꝺ aūt non ſit infinitum ſimplr̄ multa impoſſibilia accidāt manifeſtū eſt. Conſidera quō Phs dixerit tēpus eſſe finitū eſſe manifeſtū impoſſibile. ¶ In cōmento. 57. vbi dicit. Ex tempore enim ⁊ hoibus recedit pars ⁊c. i. corrūpit̄ ſeu deſinit vna pars ⁊ alia fit. nō autē ſic eſt in magnitudine. ¶ In cōmento. 60. vbi dicit. Et ſi hoc eſſet tūc eſſet hic magnitudo infinita in actu: quoniam ſi magnitudo ⁊c. Nota ꝙ inferi⁹ in hoc cōmento deducit aliter hāc ꝯſecutionē. Et cōſidera. Idem in eodem cōmēto parūpoſt. vbi dicit. Quia ſi poſuerimus qꝺ magnitudo pōt creſcere in infinitū: tunc infinitum exibit in actum ⁊c. Et tūc potētia intelligeret̄ ⁊c. Nota ꝙ magnitudo ē res poſitiua ⁊ actus quidā. ⁊ ideo additio eſt ire ad eſſe cui⁹ eſſe ⁊ additionis. ſ. actualis cauſa eſt forma. ⁊ ideo finitas que eſt quedā determinatio eſt per formā. Cuiuſlibet. n. rei naīlis determinata eſt magnitudo ⁊ hoc eſt ꝑ formam. ⁊ vide cōmētū. 67. Et ideo hec potentia reſpicit actū: ita ꝙ ſi ſit potētia in natura alicuius magnitudinis creſcēdi in infinitū: tunc eſſet poſſibile eſſe in actu infinitū: immo eſſet in actu. ⁊ ideo hec potētia eſt ſicut quādo dicimus hoc eſt hō in potētia. ſ. ꝙ pōt exire ad actum cōpletum cui nō admiſcet̄ potētia. non aūt ſic eſt in diminutione. Diminutio enim eſt ire ad nihil cuius cauſa. ſ. nihil ⁊ diminutionis in infinitū eſt mā vt ipſam ſequit̄ quantitas: ⁊ eſt tanq̄ eius paſſio: ⁊ vide commētum 72m. Vel q2 mā i ſe eſt infinita. i. nō habēs formam ꝓpriam. Sed ſemꝑ variat formā in infinitum oȝ attribui ei infinitas in diuiſione: vt notaui cōmēto. 65. ꝑuatio aūt ſeu nihil nō eſt actus: neqȝ exit in actum ita ꝙ res ſit totaliter nihil. ⁊ ideo in diuiſione ꝯtinui ſemꝑ potentia cōiūgit̄ actui: vt dictum eſt commento. 57. Et ideo hec potētia nō intelligit̄ ſicut intelligit̄ cum dicimus hoc eſt homo in potētia: nec oȝ poni in eſſe niſi potētia que reſpicit actum cōpletū cui non admiſcetur ſemꝑ potētia. ponere enim diuiſionē cōpletā oīno in actu eſt deſtruere diuiſionē: q2 eius eſſe conſtituit̄ per potētiam: vt dictū eſt cōmēto. 57. ¶ Preterea. Ponere talē potētiā in magnitudie. ſ. hīc potētiam excedēdi omnē magnitudinē: ſequit̄ impoſſibile ſtatim: ſiue ponatur qꝺ ceſſet additio: ſiue nō: ponere autē diuiſionem ꝓcedere in infinitū: nō ſequit̄ ꝓpter hoc aliqꝺ impoſſibile niſi ponēdo diuiſionē ceſſare: vt dicit Cōmētator: ⁊ ideo nō ſequitur: omni magnitudine data poſſibile eſt dare minorem. ergo poſſibile eſt ꝙ ſit aliq̄ magnitudo minor omni magnitudine: niſi ponat̄ qꝺ ceſſet diuiſio: ⁊ cauſa eſt vt dicimus: quia potētia ad additionē eſt potētia ad actū ⁊ ad eſſe qꝺ ꝑtinet ad formā. potentia autē ad formā pōt exire ad actum. nullus autem actus eſt infinitus. nō autem ſic eſt de diuiſione. Vel forte ⁊ melius ꝙ additio ineſt rei ꝓpter formam: diminutio aūt ſeu diuiſio propter materiā. ⁊ ideo ſi eſſet additio poſſibilis in īfinitum in quantitate eſſet poſſibilis forma actu infinita: ⁊ tunc pȝ ꝙ potētia intelligeretur in additione ſicut intelligitur cum dicimus ꝙ hoc eſt homo in potētia: quod poteſt exire in actū completum. Diminutio autem ſeu diuiſio: quia ineſt rei propter materiam: quia eſt ire ad nihil ſiue ad priuationem quod inuenitur per materiam. vt dicit cōmēto. 72. Et q2 eſt terminata ab alio nō terminata in ſe. vt dicit cōmēto. 65. ⁊ ideo potētia ad diuiſionem in infinitum poteſt exire in actum totaliter: quia hec potentia nō eſt ad formam ſeu nō reſpicit formam vel actum: immo priuationem ſeu nihil. Additio autem in infinitum ſi eſſet poſſibilis maxime ineſſet forme: ⁊ actu infinitum ſm magnitudinem eēt forma vel habēs formam: ⁊ hoc propter formā. ⁊ ideo eſt impoſſibile vt additio in quātitate ſit poſſibilis in infinitū: nedum vt ſit in actu. Quia forma eſt cauſa terminatiōis ⁊ ꝯtinente. ⁊ ideo impoſſibile eſt vt ex ea accidat nō determinatio rei hn̄tis formā. Vide cōmentū 67m. vbi dicit. ꝙ cauſa q2 infinitum non eſt in actu eſt forma: ⁊ alia bona. ⁊ in cōmēto. 68. Burleus aūt male itellexit hoc ⁊ peius arguit ⁊ peſſime reſpōdit. ⁊ cōſidera quō Burle⁹ ⁊ reliqui latini cōfuſi ſunt in intētione cōmenti. 69. ⁊ miſcent intētiones diuerſas vnā cum reliqua. ⁊ tu cōſidera ⁊ cōple qꝺ deficit. ⁊ vide cōmētū 67m ⁊ 68m. ¶ In eodē cōmēto parūpoſt. vbi dicit. Quoniā ſemꝑ diminuit̄ ſiue cōſideret̄ ſm qꝺ eſt in materia ⁊c. Nota ꝙ vult cum dixit in materia nō cōſiderata ipſa vt eſt ſub forma ſubſtantiali. Quia ꝓpter formā eſt ei impoſſibile diuidi in infinitū forma remanēte. ⁊ ideo etiam pōt quis dicere forte ꝙ diuiſio ꝓcedit in īfinitum etiam in naturalibus: ipſa tamen nō remanētia. Vel pōt quis dicere ꝙ cōtinuum: ſiue mathematicū: ſiue naturale eſt diuiſibile ſemꝑ ſm magnitudinem: non ꝙ extra animā ſit ſicut dicit in fine cōmenti. ¶ In cōmēto. 64. in principio cōmēti. vbi dicit. ⁊ totum ⁊ cōpletum eſt oppoſitum īfiniti. Nota ꝙ totum ⁊ cōpletum eſt oppoſitum īfinito. ⁊ ex hoc pōt accipi ratio fortis multum ad ꝓbādum īfinitū in actu eſſe impoſſibile quomodocūqȝ ſit. ⁊ vide i ſua ſumma in 3° in hoc cap. ¶ In cōmēto. 65. vbi dicit. Et ſubiectū recipiēs infinitatem qꝺ eſt materia ⁊c. Nota ꝙ itelligo ſubiectum recipiēs diuiſibilitatem in īfinito. i. qꝺ ſemꝑ pōt diuidi eſt materia cōiuncta quātitati que eſt tanq̄ eius paſſio. Et ideo dicit qꝺ īfinitum accidit materie ſm qꝺ eſt materia. Et nō eſt curādū de argumētis puerilibus Burlei. Et cōſidera bene oīa dicta in cōmento hoc. Nota tamen ꝙ Cōmētator in ſua ſūma dicit ꝙ materia eſt īfinita: quia nō habet de ſe formam: ſed expoliatur ab vna forma ⁊ recipit aliam: ⁊ hoc in īfinitū. ⁊ ideo de ſe eſt indeterminata ⁊ infinita. Infinitas ergo diuiſionis in ꝯtinuo ⁊ augmētationis debet attribui materie. Et forte hoc vult dicere Commētator in hoc commēto. ¶ Item in eodem commēto parūpoſt. vbi dicit. Cauſa in hoc eſt ⁊c. Vult dicere ꝙ cauſa in hoc. ſ. ꝙ eſt cōiūcta ⁊ recipiēs in īfinitum. ⁊ hoc ſi intēdit hic Cōmētator de īfinitate: qꝺ notaui ex ſua ſumma. Si autē nō aſſignat cauſam ꝯtinētie tm̄. ¶ In cōmēto. 67. vbi dicit. Quoniam forma eſt cauſa terminationis ⁊ cōtinentie. Nota ꝙ videt̄ ꝙ ex hoc pōt quis cōcludere ꝙ nulla forma eſt in actu īfinita: ſiue materialis: ſiue nō. ¶ Item in eodem cōmēto in fine cōmenti. vbi dicit. Ex illa enim ſi eſſet īfinitum ⁊c. Vult dicere ſi illud qꝺ eſt in potētia ad:

infinitum eſſet forma ſeu habẽs formam vt ſic tũc potentia eſſet ſicut quãdo dicimus hoc eſt homo in potẽtia ⁊ ſi eẽt poſſibile exire in actum cõpletum: ⁊ ſic eſſet actu infinitum. ¶ In commẽto 68. verſus principiũ. vbi dic. Cauſa enim additionis in numero ⁊c. Nota ꝙ in iſto capitulo Phs ⁊ Commentator loquũtur de numero de quo loquuntur arithmetici qui eſt de predicamẽto quãtitatis ⁊ eſt per operationem itellectus .i. qui cõſtituitur ex vnitatibus omnino idiuiſibilibus. Illa enim magis debꝫ dici vnitas ꝙ̃ vnum. ⁊ iſto modo non eſt in actu niſi in anima. extra aĩam autem in potentia ⁊ eſt res numerata ⁊ nõ accidẽs: ſeu eſt ens quod dicitur ſꝫ prius ⁊ poſterius de decem predicamentis. ⁊ ſic vnum dicitur de quolibet ente ⁊ de vno quod eſt principiũ numeri quod inuenitur in actu in aĩa tñ. ⁊ ſi hoc vis itelligere reſolute, vide Cõmẽtatorem cõtra Auicẽ. 9° metaph. in ſua media expoſitione verſus principium. ⁊ cũ hoc ſit ita. Multa dicta Burlei hic de numero ⁊ Liconienſis non ſunt recte dicta. ⁊ cõſidera. ⁊ vide commẽtũ. 133. quarti. ¶ In textu commẽti. 69. vbi dicit Phs: ſiquis cõtingit potẽtia eſſe: ⁊ actu cõtingit ⁊c. Nota ꝙ diſtinctio Burlei in iſta ꝓpoſitione nulla eſt ad propoſitũ Phi. Phs enim arguit vt dictum eſt ſupra. Si magnitudo ſiue aliqua magnitudo qd̃ pro eodẽ hic habeo: habet potẽtiam creſcẽdi in infinitum ſeu ſit maior omni mẽſura: ex quo iſta potẽtia reſpicit actum poteſt exire ad actum: ⁊ ſic poſſibile eſt eſſe infinitum in actu. hoc autẽ eſt impoſſibile. ergo. Neq; refert quãtum ad hoc ſiue illa magnitudo que addit᷑ ſit de nouo ꝓducta ſiue nõ. ⁊ cõſidera. ¶ Item in eodẽ cõmento. vbi dicit. ⁊ non ſequit᷑ ſi ponat᷑ ipſam exiſtere in actu ⁊c. Nota ꝙ vult dicere Cõmẽtator ꝙ quãdo potẽtia eſt potẽtia alicuius rei demõſtrate ſeu ꝑmanentis: tũc potentia que eſt in ipſa ad oẽs additiões poſſibiles in ipſa eiuſdẽ nature ſeu ſpeciei eſt vna potẽtia: ⁊ potẽtie partiales oẽs ſunt partes vnius poſſibilitatis demõſtrate exiſtentis in re vna ꝑmanẽte vna. ⁊ ideo illam potẽtiam cõtingit exire in actum aliter eſſet fruſtra. nõ autem ſic eſt in rebus ſucceſſiuis nõ demõſtratis ſicut in motu. nam motus nõ eſt ꝑmanẽs vnum ⁊ nõ eſt in vna parte mot⁹ potẽtia: vt alie ſunt in mobili etiã nõ eſt vna potẽtia ad oẽs partes motus. Quia motus nõ eſt quid demõſtratũ vnum permanẽs ſicut eſt quãtitas continua. Numerus etiam eſt vna res: quia numeri diuerſi non ſunt quid vnum: ſicut eſt in quãtitate cõtinua. Et per hoc cõſidera errorẽ Burlei qui voluit dare iſtam cauſam ſupius: vbi dictũ eſt ꝙ expoſitione diuiſibilitatis in cõtinuo eſſe poſſibilem infinitũ non ſequit᷑ impoſſibile ſicut in additione. Unde nota ꝙ hec cõñtia valet. Actus eſt vnus ⁊ permanens. ergo potentia eſt vna: ⁊ ecõuerſo. nõ eſt vn⁹ ⁊ permanẽs. ergo potẽtia non eſt vna. ergo non opꝫ ꝙ exeat in actum. Non tñ valet potẽtia eſt vna. ergo põt poni in actu. Sed opꝫ addere ꝙ reſpicit actum: vt dictũ eſt ſupra. ¶ Ex libro 4°.

CIrca 4ᵐ librũ cõmẽto. 6. in fine. vbi dicit. Et hoc eſt vnũ eoꝝ ꝗbus Ariſt. ⁊c. Nota ꝙ i libro deſtructio deſtructionũ in q̃ſtione prima verſus finem primi modi declaratum hoc. ⁊ Burleus de hoc nõ bene intellexit. ¶ In cõmẽto. 15°. vbi dicit. ergo proprium eſt materie vt habeat dimẽſionem in potẽtia ⁊ locus anteq̃ i eo exiſtat locatũ ſm Ariſt. ⁊ in veritate eſt dimẽſio i potẽtia. Nota ꝙ forte vult dicere ꝙ res que ẽ locus. verbi gratia. Aer ⁊ aqua eſt corporis ſeu dimẽſio i potẽtia .i. ꝙ ſuperficies quam habet diuerſificatur propter diuerſitatẽ locati. ſ. ꝙ aer. verbi gratia cum cõſideratur ſm quod eſt locus in potẽtia eſt corpus ideterminatum: ⁊ accidit ei terminus ſm iſtum modum a locatore ſm diuerſitatem locati diuerſificatur terminus corporis illius ſm quod eſt locus hoc tamẽ nõ eſt commune ſeu vniuerſale oĩbus corporibus que circũdãt. ⁊ forte voluit dicere ꝙ eſt i potẽtia vt ſit corpus anteq̃ ſit i ipſo locatum ⁊ hoc eſt in potentia ſicut dicimus ꝙ res eſt i potẽtia anteq̃ ſit: ⁊ nõ eſt ita diſpoſitio in dimẽſionibus tribus que ſunt i materia. nam ipſe nõ ſunt corpus in potẽtia tali modo poſſibile: niſi diceret quis ꝙ tres dimẽſiones que ſunt i materia cum cõſiderãtur ſm ſe ſunt i potẽtia vt ſint corpus determinatum in actu, quamuis nũq̃ ſint in potẽtia: id eſt nõ determinate ⁊ ſunt etiam corpus in potẽtia: quia ipſe recipiũt diuerſitatem terminorum ⁊ formis diuerſis. ¶ In commento. 20. vbi dicit. Et quando acciderit vltimo cõtinẽti moueri rem per motum corporis. Nota ꝙ ſic itelligo ꝙ locus nõ mouetur per motum locati niſi per accidẽs ⁊ ſꝫ paucum. Materia autem ⁊ forma mouẽtur ſemper per motum locati. ergo ⁊c. Nõ ſic itellexit Burleus ꝙ locus nõ mouetur per motum corporis cuius eſt ſuperficies niſi ſm paucum: ⁊ errauit: tamẽ ex verbis Commentatoris hic videtur ꝙ expoſitio Burlei ſit vera. nam ipſe dixit cuſus eſt vltimum. ⁊ quomodocũq; ſit: verba Burlei procedũt ex malo itellectu. ⁊ tu cõſidera. ¶ Item in eodem commẽto i fine. vbi dicit Commẽtator. Quoniã locus ſm quod eſt quãtitas nõ mouet᷑ ⁊c. Nota ꝙ itelligo ſic ꝙ locus ſm quod eſt vltima ſuperficies nõ eſt mobilis ſiue ſm quod eſt quãtitas. Quia quãtũ mathematice cõſideratum nõ mouetur. Sed bene corpus naturale mouetur cuius corporis quãtitas ſiue ſuperficies mouetur per accidens ad motum illius corporis. ⁊ vide cõmẽtũ. 42. Nota tamẽ ꝙ locus ſm quod eſt naturalis i quo quieſcit mobile nullo modo eſt mobilis ſm eãdem ſpẽm motus. ſ. corporis quod mouetur ad ipſum: q2 aliter mobile nõ quieſceret in eo vt deducit Cõmẽtator cõmẽto. 42. ¶ In cõmẽto. 36. verſus finẽ vbi dicit. ⁊ hoc apparet ĩ cataphero. Nota qd̃ eſt quoddam vas habens foramen ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ ſi obturetur foramẽ quod eſt i ꝑte ſuperiori aqua nõ fluit: ⁊ hoc demonſtrat vacuũ nõ eſſe ⁊ vide problemata Phi circa hoc ⁊ cõmẽtum. 52. ¶ In commẽto. 43. vbi dicit. Quoniam graue nõ querit hunc finem niſi ſm qd̃ eſt medium totius ⁊c. Intelligo magis ꝑ̃cipaliter. Et vide cõmẽtũ. 49. ⁊. 36. ⁊ in ſua ſumma quarti de celo. ¶ In cõmẽto. 68. vbi dicit Commẽtator ſic. Omne quod mouetur naturali motu mouetur in aliquo in quo eſt ſuperius ⁊ iferius: ⁊ i vacuo non eſt ſuperius oino. ergo ⁊c. Circa hoc nota ꝙ forte diceret quis i defenſionẽ huius opinionis ꝙ vacuum eſt locus. Sed locus naturalis ignis. verbi gratia. eſt vacuum tãgẽs celũ ⁊ locus naturalis terre eſt vacuum: q̃d eſt in medio: ⁊ ſic in reliquis. ⁊ ideo mouet᷑ ignis ad cõcauũ celi ⁊ quieſcit in ipſo. Et ſm hũc modũ etiam forte reſpõdebunt ad illa que dicta ſunt cõtra eos in commẽto. 66. Sed hoc nihil eſt. nam rationes phi ſunt qd̃ cum ponat᷑ vacuũ nõ poſſent moueri corpora in ipſo vl' q̃ſcere. nã ipſũ eſt ſimile i oĩbus ei⁹ partib⁹. ⁊ hoc ſufficit ei. ¶ Preterea. Ipſi non ponũt locũ eſſe ſuperficiem circũdantem. ergo ſuꝑficies celi nõ eſt locus nãlis ignis. ergo non mouet᷑ ignis ad ipſam neq; quieſcit quãdo eſt in ipſa niſi eẽt locus ſuperficies circũdãs: ⁊ ipſi nõ cõcedũt hoc. ¶ Preterea. Pars vacui propiqua celo eſt ſilis reliqs partibus vacui ex quo non ſunt i ipſo qualitates diuerſe: neq; non eſt in eo corpus naturale ſicut dictũ ẽ ibi. ¶ Preterea quõ erit vacuũ qd̃ eſt mediũ locus naturalis terre: neq; non eſt hic in vacuo res propter quã ſit naturalis: niſi diceret q̃ qd̃ ſuperficies aque ẽ loc⁹. ¶ Preterea. Quid dicere poſſunt i vacuo qd̃ ponũt extra mũdũ ⁊ in mũdo qd̃ ẽ infinitũ ſꝫ eos. In eo enim nõ eſt ſuperius neq; inferius neq; medium.

¶ In cõmẽto

¶ In cõmẽto.68. vbi loquitur de motu proiecti. Nota ꝙ de hoc loquitur magis Commentator commẽto decimo ſexti libri.⁊.82.octaui.⁊ ideo nõ videt̃ mihi dicere aliud aliquid. ¶ In cõmento.71. prope finem digreſſionis. vbi dicit Cõmentator Aut reſiſtẽtia erit ex vtroq3 ſcilz ex remoto ⁊ medio ⁊c. Nota ꝙ ex dictis Commentatoris patet hic expreſſe ꝙ ſi poneretur vacuum miſtũ ex elementis ſucceſſiue mouebitur in ipſo:quia vbicũq3 eſt reſiſtentia inter motorem ⁊ motum ibi eſt ſucceſſio i motu:ſed ſic eſt in miſto.ergo. Oppoſitum tamen appa ret.nam ſi aliquod miſtum mouetur in vacuo in tempore ſit illud tempus ſubduplum ad tempus in quo illud idem mouetur in pleno:tunc ſiet in eo tanta additio in quantitate qȝ velocitetur motus eius in duplo:⁊ patet ꝙ eque velociter mouetur hoc in pleno ſicut primum in vacuo:⁊ tunc ponatur aliquod miſtum omnino equale ſicut primum.⁊ patet ꝙ hoc eque velociter mouetur in vacuo ſicut magnum. Ex quo medium non reſiſtit.ergo magnum eque velociter mouetur in vacuo ſicut in pleno. ¶ Item ratio Philoſophi cõmẽto.73. videtur concludere hoc:⁊ deduceam. Solutiones autem dicte ad iſtas rationes videntur quaſi voluntarie. ⁊ ideo dico ad preſens ꝙ poſito vacuo:vt dictum eſt ſequuntur duo cõtradictoria predicta:neq3 hoc eſt contra regulas logicorũ:⁊ maxime quia antecedens non eſt omnino vnum ⁊ idem. Relique enĩ propoſitiones adiuncte nõ ſunt equales:neq3 eedem ſicut dictum eſt aliqualiter in queſtionibus de vnitate intellectus.⁊ tu conſidera. ¶ In commẽto.68. verſus principium. vbi dicit. Et quia materia eſt cauſa paſſionis ⁊c. id eſt raritatis ⁊ lenitatis:vt dicit parũ poſt. ¶ In cõmento.89. in principio. vbi dicit. Omne habens partes neceſſe eſt vt omnes eius partes ſint omnes ſimul ⁊c. Nota ꝙ ſimiles rationes ſunt vere de rebus permanẽtibus. Sed non de ſucceſſiuis quarum nulla pars inuenitur ſimul tota. Sed tñ inuenitur aliquid eius non pars. Et ideo habent eſſe diminutum ⁊ ſic potẽtiale.⁊ ideo indigent in ſuo eſſe actuali ⁊ completo anima que conſiderat tempus:ac ſi eſſent partes eius ſimul ⁊ alis talis:vt poſtea dicemus. Unde hec propoſitio dicens. Omne habens partes ⁊c. eſt vera de permanentibus non de ſucceſſiuis. Et ſimiliter propoſitio dicens:ꝙ compoſitum ex non entibus ⁊c. Verũtamen eſt ꝙ cõpoſitum ex non entibus aliquo modo non eſt. ⁊ cum hoc ſtat ꝙ compoſitum ex non entibus eſt:non tamen complete ⁊ in actu. Uide commẽtum cẽteſimũ quintum. Et ideo hec ratio eſt logica. accipit enim famoſum non verum vniuerſaliter. ¶ In fine commẽti nonageſimitertij. vbi dicit. Sed plura temporis eſſe eſt impoſſibile ⁊c. dato etiam ꝙ ſint plures mundi. ¶ In cõmento.97.⁊.98. vbi reprehendit Gal. non dico aliquid quia in commento ſequenti ipſe bene declarat hoc totũ quod dicit hic. ¶ Item in eodem commẽto. vbi dicit. Et motus poteſt imaginari ⁊c. Nota ꝙ forte vult dicere extra durationem ⁊ ſucceſſionem ⁊ maxime localis. Tempus enim addit aliud ſupra durationem vt videbitur.⁊ in media ſua expoſitione dicit ꝙ nos cognoſcimus ſeu imaginamur motum ſine prius ⁊ poſterius. Unde difficile videtur imaginari motum ſine duratione ⁊ maxime localem. ¶ In cõmento.99. verſus principiũ commẽti. vbi dicit. ⁊ quãdo motum mouetur per continuum motus eius erit cõtinuus ⁊c. Nota qȝ vult dicere diuiſibilis ⁊ cõpoſitus ex partibus:vt innuit in ſua ſumma ſm qȝ notaui in tertio quia motus eſt cõtinuus. Uide illud ⁊ cõmentum 116[m]. Si enim magnitudo eſſet indiuiſibilis tũc pertranſitio illius:ſcilz motus eſſet nõ quãtus neq3 cõtinuus. imo motus per quẽ pertrãſitur indiuiſibile eſt indiuiſibilis non quantus. Unde diuiſibilitas in motu locali eſt ꝓpter magnitudinem.⁊ vide commentum centeſimũ ſextum. aliter magnitudo indiuiſibilis pertranſibilis eſſet diuiſibilis:quod implicat.⁊ vide commentum quinũ ſexti. Uide etiam commentum ſexageſimum octaui. quia ibidẽ innuitur alius modus. ¶ Item in eodem cõmento poſt hoc. vbi dicit. quoniã ſi pars motus que eſt in parte menſure prioris ſm initium ex quo eſt motus ⁊c. Nota hoc quod dicit ſm initium ⁊c. per hoc enim poteſt quis ſoluere quãdam dubitationem hic fieri ſolitam.⁊ conſidera. quamuis enim forte non ſit aliqua pars naturaliter prior alia extremitate. tamen eſt prior ſm initium mot[9] ab ea. ¶ Item in eodẽ cõmento poſt hoc. vbi dicit:cũ fuerint accepta ſm quod ſunt in ſubiecto. Nota qȝ forte vult dicere ſm quod ſunt ſubiectũ temporis ſunt partes motus. partes enim motus ſunt ille in quibus ſ[illegible] datur prius ⁊ poſterius:ſcilicet duratio que diuiditur in prius ⁊ poſterius que ſunt numerus et ſunt duo diſtincta:ſunt tamẽ numerus numeratus.⁊ videtur quod iſte eſt modus loquendi Commentatoris:ſcilz ꝙ aliquando vult dicere ſubiectum:⁊ dicit in ſubiecto:vt patet inſpicienti bene cõmentum centeſimum ſextum. ¶ In cõmẽto cẽteſimo ſexto in fine. vbi dicit. ⁊ quod terminatur ad duo inſtantia eſt tempus:igitur motus ſm quod terminatur ⁊c. Nota ꝙ iſtum modum loquẽdi videtur reprehẽdere in ſua ſũma.⁊ vide quomodo ſimi[illegible] hoc. ¶ In cõmento cẽteſimo quarto. vbi dicit. ⁊ dicendũ eſt eis qȝ ſor. eſt idem quodãmodo ⁊ eſt ſm ſubiectũ:id eſt ꝙ ſor. ſm ſe eſt vnus.⁊ vide cõmentũ quadrageſimũ ſeptimũ quinti. ¶ In cõmento.105. verſus principiũ. vbi dicit. ⁊ cauſa in hoc ꝙ inſtãs ⁊ tempus ſunt ſimul eſt: quoniã inſtans eſt numerus tranſlati ⁊c. Nota ꝙ forte vult dicere qȝ inſtans eſt numerus mutati eſſe tranſlati. ⁊ hoc aliquo modo manet idem:quia tranſlatum manet idem ⁊ dum durat motus ſemper eſt trãſlatum mutatũ. ⁊ ideo videtur eſſe vnum mutatum cõtinuũ. ⁊ ſimiliter inſtans eſt tamẽ diuerſum ſm eſſe:ſcilz ſm prioritatem ⁊ poſterioritatem. ⁊ ideo iſto modo nõ corrumpitur ſed variat eſſe. ⁊ ideo nõ oportet ꝙ corrũpatur in inſtãti:vt dicebatur in ratione Philoſophi ſuperius:quia nõ corrũpitur aliquod ens ꝑmanẽs ſeu actu exiſtens totaliter:ſed quedam ſuccedũt:⁊ quedam ſunt preterita. Et tu bene cõſidera.⁊ vide cõmẽtum vigeſimũ quartum ſexti. per illud remouentur multe expoſitiones modernorũ de hoc. Et forte hoc dicit:quia inſtans indiuiſibile non eſt extra animam in actu:ſed aptitudinaliter:id eſt qȝ in tempore eſt aliquid aptum natum ſic intelligi:non tamẽ eſt in ipſo indiuiſibile in actu:⁊ ita ꝙ cõtinuatio vnius temporis cum alio itelligitur ac ſi eſſet quid indiuiſibile in ipſo in actu. ſimiliter punctus in linea ⁊ alia huiuſmodi. in hoc tamẽ eſt differẽtia:vt dicetur. Et ideo in re eſt idem aliquo modo cum tempore.⁊ ideo non corrũpitur ſed variatur ſm prioritatẽ ⁊ poſterioritatẽ.⁊ itellige hoc recte. Poſtea inueni in ſua media expoſitione hec verba ꝙ inſtans eſt vnum. propterea quia ſubiectũ in quo inuenitur inſtãs eſt vnum numero:⁊ eſt multa ſm qȝ in ipſa inueniunt̃ prius ⁊ poſterius:⁊ intelligit per ſubiectum hic tranſlatum vt in ipſo poſtea dicit ibidem. Et poſtea ꝯcludẽs dicit ⁊ ſm iſtum modum inſtãs eſt vnum ſm qȝ ipſum ſequitur vnum ſubiectum. Sed quia hoc tranſlatum non eſt firmum in vno loco. Sed inuenitur in locis diuerſis diſtinctis ſm prius ⁊ poſterius inſtans eſt multa. ¶ In commẽto centeſimo ſexto, vbi dicit. Et eſt neceſſe vt iſte pũctus ſit in actu:id eſt ꝙ poteſt hic demonſtrari non ꝙ ſit extra animam indiuiſibilis niſi in potentia:vt ipſe dicit expreſſe in duodecimo metaphyſice in ſua media expo

ſtione. Nihil enim quod eſt in corpore eſt in actu extra animam indiuiſibile omnino: ſed aliquo modo ⁊ in potētia. ⁊ ideo pōt determinari aliquo modo. Unde eſſe puncti eſt magis propinquum ad actum q̄ʒ eſſe inſtātis. nam in corpore demonſtrato in actu extra animā. veruʒ eſt dicere ꝙ in ipſo eſt punctus ⁊ vnus pūctus demonſtratur bis. non ſic autem eſt de inſtanti ⁊ tempore. nam nullum tempus eſt demonſtratum ſimul. ⁊ ideo non poſſumus demonſtrare enim inſtans bis. ¶ Item in eodem commento. parū poſt. vbi dicit. Incepit narrare hoc. punct⁹ enim eſt cauſa numeri linee: inſtans eſt cauſa numeri tēporis ⁊c. id eſt diuiſionis ſeu diuiſibilitatis ⁊ vt dicit inferius in hoc commento. ex tali autē diuiſione cauſat̃ numerus: ſcilicet prius ⁊ poſterius que ſunt duo. ¶ In cōmento. 109. vbi dicit. Continuatio accidit ei gratia materie ⁊ diſcretio: ſcilʒ numerus gratia forme ⁊c. Nota ꝙ h̄ ſic intelligo ad preſens: tempus enim eſt quantitas continua ſeu ſequens quantitatem continuam: eo modo quo prius eſt dictum que quantitas ſeu duratio habet ex ſua natura quedam que competunt quantitati diſcrete: ſcilʒ minimū vt dictū eſt. hoc enim ineſt tempori ſm ꝙ eſt numerus. Eſt enim numerus nō ſimpliciter ſed numerat⁹ de natura enim temporis eſt habere partes non ſimul ſed vnam priorem reliquam poſteriorem. ⁊ hoc habet ꝑ duo inſtātia vt dictum eſt. Linea autē habet hoc a pūcto vno: quia eius partes ſunt ſimul. Nota tamē ꝙ iſtaʒ diuiſionem ⁊ numerationem habet tempus extra animā potentialiter ſeu aptitudinaliter non in actu: ſed habet hoc actualiter per animam. Qꝫ autem hoc habet actualiter ab anima patet. nam ipſum eſt quid continuum ⁊ nō diuiſum nec extra animam habet aliquam partem ſimul ⁊ a fortiori priores ⁊ poſteriores ſimul: que partes ſunt numerus numeratus. Qꝫ autem hoc habet ex ſe aptitudinaliter patet. Nam ipſum eſt quedam duratio ſucceſſiua habens in ſe inſtātia cōtinuantiū ipſum: ⁊ per que eſt aptum vt diuidatur per intellectū nō in re: ſicut linea per pūctuʒ. hoc etiaʒ patet per rationem Cōmentatoris poſt tēpus. ergo extra animaʒ eſt numerus numeratus in potentia. numerus autem numeratus ſunt hec duo prius ⁊ poſterius. Tēpus ergo eſt cōpoſitum ex quantitate continua ⁊ diſcreta nō intelligēdo per diſcretum numerū ſimpliciter: ſed illa duo ſm ꝙ in eis coniungitur numerus: ſcilʒ prius ⁊ poſterius. Eſt ergo tēpus quid cōtinuuʒ cui ineſt diuiſibilitas ⁊ numerabilitas: ⁊ eſt numerus numerabilis ſeu numeratus. ⁊ hoc per ſuā naturam. Numerabilitas autem ſeu numerus eſt quaſi forma. Quia ſi non eſſet diuiſibilis ⁊ numerabilis non haberet prius ⁊ poſterius. Quidditas autem tēporis conſiſtit in priori ⁊ poſteriori. Diuiſibilitas etiam quaſi fundatur in continuo. De dictis modernoꝝ nō curo. Incōueniēs enim eſſet tēpus cōponi ex iſtis ſi numerus eſſet numerus ſimpliciter: ſed ſi ſit numeratus nō eſt incōueniēs. nā quātitas continua vt diuiſibilis in duo eſt numerus numerat⁹: ⁊ habet tamē rationē forme vt numerus numeratus: vt dictū eſt. ⁊ hec duo requirūtur ad eſſe temporis: ſcilʒ continuitas ⁊ pri⁹ ⁊ poſterius. Uide cōmētū 115m ⁊ 112m ⁊ 114m ¶ In cōmēto. 110. vbi dicit. Prius autē ⁊ poſterius temporis ſunt ideʒ ſm ſubiectum: ſed eſt diuerſum ſcḋm definitionem ⁊c. Nota ꝙ forte vult dicere qḋ vna vnitas non differt ab alia: neq̧ ſm ſubiectuʒ: neq̧ ſm definitionē: quādo fuerit accepta ſimpliciter. i. mathematice. prius autē ⁊ poſterius que ſunt numerus numeratus diuerſificatur ſm definitioneʒ: quāuis ſint ambe partes temporis. Uide cōmētuʒ 99m ⁊ 105m. Item in eodem commēto. vbi dicit. Sicut eſt diſpoſitio in tēpore accidit ei vtrūq̧ ⁊c. i. ꝙ alia eſt duratio prior vt ſic. ⁊ alia poſterior ſʒ definitionem. ſ. vt numeratum. ¶ Item immediate poſt hoc. vbi dicit. Et ex hoc modo prius ⁊ poſterius in tēpore ſunt ideʒ in oibus motibus ⁊c. id eſt ꝙ iſte numerus vt numerus eſt vnus omniū numeratoꝝ per tempus. ¶ In cōmento 114m. vbi dicit. Et neceſſe eſt vt ⁊ vtrūq̧ menſuret reliquuʒ: quia vtriuſq̧ paucitas ⁊ multitudo ⁊c. Circa hoc nota bene quō mēſurāt ſe inuicē ⁊ qualis eſt modus mēſurandi eorum ſm intētionem Cōmētatoris. ¶ In commento 114°. vbi dicit. Quoniā mēſurat ipſum nō eē ipſius ⁊c. Intelligo per eſſe rei hic totam dubitationeʒ ꝗ̄ ꝯtinuit cōmēto ſequēti. ¶ Item immediate poſt hoc. vbi dicit. Tempus vero mēſurat de motu vtrunq̧. ſ. quantitatem ⁊ eſſe. per quantitateʒ intelligo hic bis tm̄ vel ter: ⁊ ſimilia. ⁊ cū dixit eſſe. vult dicere eſſe motus finiti ⁊ determinati. ¶ Itē nota ꝙ motus habet quātitatem ⁊ cōtinuitatē: eo modo quo dictum eſt in cōmento precedenti ⁊ commento. 101. maxime localis. Et forte ipſum mēſurat quantitatem motus cum ſit facta imaginatio dicta in commento precedenti. ⁊ forte vult dicere quod menſurat partes motus que ſunt quodammodo quantitas diſcreta: ſcilʒ vt eſt diuiſibilis ⁊ habens partes diuerſas ⁊ priores ⁊ poſteriores ſaltem materialiter: ⁊ ſubiectiue. ſ. motus localis. Et vide commētum 121m. vbi innuitur ꝙ quāuis motus ſit quātus: tamē quantitas accidit motui: id eſt vt ad preſens itelligo: quia tēpus quod eſt per ſe quantum eſt accidens motus. Uel quia menſura eſt ꝑ ſe quāta circa quam ſit motus ⁊ pertrāſitio vel mēſurat quātitatē quam habet a tēpore per aliquod tēpus notuʒ ⁊ determinatū. Uel forte intelligitur hoc modo. ſ. ꝙ nos dicimus motū eſſe lōgum ⁊ breue: quia eſt in tempore lōgo ⁊ breui. ⁊ hoc modo mēſuratur quantitas motus per tēpus motus: non quia habet aliam quantitatem quā ſit quantitas tēporis. Unde tēpus eſt quantitas ꝯtinua motus ſm ꝙ in ipſa quātitate eſt diuiſibilitas ſm ꝑus ⁊ poſterius ſeu diuiſio. ⁊ hec q̄ʒtitas iſto modo eſt paſſio motus: vt poſt declaratur. Accidit tamen tēpori mēſurari ꝑ motū ſicut dicimus ꝙ tēpus eſt lōgū in quo ſit motus lōgus. ⁊ hoc accidit in quolibet menſura ⁊ mēſurato. ſ. qḋ mēſura mēſurat mēſuratum per ſe ⁊ mēſuratū mēſurat per accidēs. Nota etiam ꝙ prius ⁊ poſterius in motu eſt preteritū ⁊ futuruʒ nihil aliud. inſtās enim ſeparat prius a poſteriori qḋ iſtās eſt finis preteriti ⁊ principiū futuri. ¶ In cōmēto. 117. in pricipio. vbi dicit. Omne qḋ eſt i tempore eſt in eo i aliquo numero: ⁊ omne quod eſt i aliquo numero ⁊c. Uult dicere ex quo tēpus lōgius ſaltem pōt menſurare maius illo. ¶ Preterea. Illud quod eſt in tp̄e eſt inter duo inſtātia. quodlibet autem inſtās e mediū iter ꝑteritū ⁊ futurū. ergo ⁊c. ¶ Preterea. Exēplū Philoſophi de loco. ⁊ vide cōmētū. 122m. ¶ In ꝯmēto. 118. vbi dicit. Qḋ eē alicui⁹ in numero eſt: vt illud qḋ eſt i numero habeat aliquē numeꝝ qui menſurat eſſentiaʒ eius per eſſentiaʒ intelligit eſſe. ⁊ vide cōmētū 116. ⁊ 117m. ¶ Item in eodē cōmēto parū poſt. vbi dicit. Quieſcens eſt in tēpore. i. quieſcens aliquando vt prius. Et parū poſt vbi dicit. ⁊ ſimiliter motū. i. aliquando. ¶ In cōmēto. 121. vbi dicit. Quia excedit eſſe hoꝝ ⁊ eſſe ſubiectoꝝ: ique nata ſunt vt in eis inueniant̃ iſta. Uult dicere ꝙ eſt non eſſe iſtoꝝ: vt declarat ſtatim. ¶ Itē in eodem cōmēto. vbi dicit. Cum aūt priuatio eius accipit̃ in reſpectu poſſibilitatis eius in prima mā inuenit̃ infinita in ꝑterito. i. ⁊ ſic non eſt in tp̄e. ¶ Item in eodē cōmēto parū poſt. vbi dicit. Illud autē per qḋ mēſurat̃ eſſe alicui⁹ ſcḋo: ⁊ ſunt illa que reciprocāt. i. ſm ſpēʒ vt elemēta: q̄ ſubʒ eoꝝ ꝓpinquū eſt mā ꝑma. ¶ In cōmēto. 118. vbi dicit. Qm̄ trāſmutatio alicuius extrahit illud ab illo cum quo eſt hoc ſic itelligo. Trāſmutatio trāſmutat ens qḋ exiſtit a ſua natura

ſeu diſpoſitionē:ſiue illa diſpoſitio ſit actus:ſiue non enes ꝛ ideo corrumpit pe ſe: quia per tranſmutationem per ſe remouetur diſpoſitio contraria. ¶ Item in eodē commēto. vbi dicit. Ideo homines attribuunt ipſum tempori. Scđm hanc cauſam ſeu ſignum videtur ꝙ genita per putrefactionem ꝙ generatio eorum attribuitur tempori:tamen ſcđm cauſā iam prius dictam que fundatur in ratione naturali talis generatio nō attribuiť tempori niſi modo iam dicto cōmē. 129. ¶ In cōmē. 179. vbi dicit. Quoniam non dicitur ꝙ illud quod mouetur in circulo eſt velocius per circulo intelligit circulariter. ¶ In commēto. 130. in fine commenti. vbi dicit. ꝛ quod ē motum in actu tempus inueniť in eo in actu. i. nō tanꝗ̄ i ſubiecto:ſed tanꝗ̄ numerus ſeu mēſura niſi in primo mobilium etiam in ipſo non eſt accidens extenſum: ſicut albedo in pariete:hoc tñ vltimū nō ſimplr̄ affirmo ꝛ vide cōmētū. 134. ¶ In cōmēto. 131. vbi dič. Aut actio numerantis in nūerato. i. non in numerato tāꝗ̄ in ſubiecto:quia ſubiectū in quo fundať eſt aia:ſed eſt circa numeratum. ¶ Itē parū poſt hoc in eodē cōmēto. vbi dicit. ꝛ cū ſit manifeſtū eſt ꝙ numerus non eſt numeratū. ergo ē actio numerātis in numerato. Et hoc nota ꝺ nā numeri. Et vide cōmētū. 68. tertij. Et ꝑ hoc remoue multos errores modernoꝝ. Et vide cōmētū. 135. ¶ Itē in eodē commēto. vbi dicit. Sed eē eius extra mētē eſt in potentia propter ſubiectū proprium. i. ꝙ res nūerate ſunt apte nate ex ſua nā vt eas aia numeret per diuiſibilitatem earꝫ ꝛ diuiſibilitatē in actu ſeu in potētia. Et ideo hec numeratio, nō eſt ſigmētū:imo intellect⁹ intelligit res ſicut ſunt apte intelligi. ¶ In ꝯmēto. 132. vbi dicit. ꝛ ſiue mot⁹ fuerit generatio aut corruptio. Nota ꝙ nō intellexit per gñationē ſubitam ſeu inſtantaneā ꝓductionē forme:ſꝫ forte intelligit alterationē precedētē forme ſubalis ſiue aggregatū: vt pꝫ in fine cōmēti. ¶ Itē in eodē commēto parū poſt. vbi dicit. Quoniam eſt nūerus alioꝝ motuū ꝑ trāſlationē ꝛc. Nota qꝺ in ſua ſumma in hoc libro ponit hec verba. Et quoniam declaratum eſt de diſpōne temporis qꝺ eſt numerus motus ſcđm prius ꝛ poſterius forte dubitabiť. An eſt numerus cuiuſlibet mot⁹. ſ. ꝙ inuenitur in quolibet motu. An numerus vnius motus. Si enim nos poſuerim⁹ ipſū numerum inuentum in quolibet motu ſequereť ꝙ tēp⁹ multiplicareť ſcđm multitudinē motuum ꝛ eēnt inſtātia multiplicata etiam. Tempus aūt in omni loco eſt vnum ꝛ cōiunctū ſeu cōmune:ſi poneremus vnū eē numerū vnius mot⁹ tñ ſequereť ꝙ nō cognoſcēt tēpus ille q nō cognoſcit hūc motū. Et ideo debemus ponē ipſum non multiplicatū ſcđm multitudinē motuum ſicut numerus q non diuidiť ſeu multiplicať per diuiſionem ſubiectorum eius neq̄ multiplicať per multitudinē eoꝝ:ſicut ē: verbi gratia. cū accipim⁹ ipſa. ꝑ 10. equos ꝛ. 10. aſinos. ꝛ. 10. tunicas. nā diuiſio eoꝝ eſt vna:ꝛ nō ſunt in hoc ſicut accidentia que diuiduntur per diuiſionē ſubiectoꝝ eorū: ſicut albedo ꝛ nigredo:ꝛ hoc eſt neceſſarium in ipſo. Quoniam ipſū eſt numerus motus vñs qꝺ intelligit intell'us qꝺ omnia entia tranſmutanť per ipſum. Et ꝙ ipſe continet oēs motus. Et ipſe nō indiget in ſua cognitione vt ſit motus ꝓprius ecōtrario illius qꝺ accidit ei: ꝛ cū accipiť determinatus. nā ipſe oꝫ attribui motui noto vt ſit notū. Et quia quidam motuū ſunt priores quibuſdam:ꝛ eē eoꝝ ē magis famoſum ſeu notū. Et primus eoꝝ eſt mot⁹ trāſlatiōis ꝛ ex iſto motus corporis celeſtis. Et ex iſto motus diurnus:ꝛ qꝛ mēſurans oꝫ eſſe minus quolibet mēſurato in illo gñe:ꝛ magis remotum ab eis oportet vt accipiať determinatū ſcđm motū hꝰ. nam per ipſum mēſurat motus ꝓprius ꝛ determinatus. Et hec ē diſpoſitio celi eius reliqs motib⁹:ꝛ ſi eēt hic motus velociori ipſo:ipſe eſſet mēſurans:ꝛ non alius. Sꝫ qꝛ numerus huius mot⁹ ē prior reliquis numeris motuū:ita ꝙ eē eius eſt primū ꝛ ꝑ ſe ꝛ numerus alioꝝ eſt ſecundarius:ꝛ mediante iſto motu ſeqť ꝙ ipſe ſit mēſurās ſeu numer⁹. Et hoc apparet:nā dies ꝛ mēſis ꝛ annus nō ſunt niſi ptes tpis que ſequūť motū corpis celeſtis. Et accidit huic cū h̄ qꝺ eſt vnū ꝙ ſit famoſum apud gentes. nā iſte motus ē ꝑ quē ꝛ per cuius tp̄s mēſurať reliqui motus:ꝛ reliq̄ tēpora ꝛ res ꝑ quā mēſurať res:ꝛ cū hoc qꝺ oꝫ eē de gñe mēſurati opꝫ de neceſſitate vt ſit primus in illo gñe indiuiſibilis. nam eſt mēſura in nā ſicut vnū in nūo. Et ideo iſte motus debet eſſe prior reliquis motibus. ꝛ tēpus eius qꝺ eſt dies ꝛ nox eſt menſura reliq̄ꝝ tēporū:ꝛ ꝙ tp̄s mēſurat iſtū motū p̄ ꝛ ꝑ ſe: ꝛ mēſurat reliquos motus ſcđario ꝛ mediāte iſto motu. Et ex hoc apparet quomodo mēſurat reliquos mot⁹. Itē Cōmētator in libro. d. d. in primo qōne dicit. Preterea tp̄s nō ſeqť motū ſicut finis ſeqť magnitudinē. nā finis ſeqť magnitudinē. qꝛ inueniť in ipſa ſicut accidēs inueniť in ſuo ſubo demr̄ato:ꝛ hoc ꝛ ipꝫ eſt hoc demr̄atū per demonſtrationē ſui ſubiecti:ꝛ eſt in loco in quo eſt ſuū ſubiectū ꝛ nō eſt in ꝯſecutione tpis ad motū. Sed ꝯſecutio tēporis a motu eſt magis ſimilis ꝯſecutioni numeri ad numeratū. ſ. ſicut nō tranſmutať numer⁹ ꝓpter tranſmutationem rei numerate neq̄ multiplicať per ſuā multiplicationē. Et hec eſt diſpoſitio tpis cū motu. Et ideo tp̄s eſt vnū cuiuſlibet mot⁹ ꝛ mobilis. Et inueniť in quolibꝫ loco:ita ꝙ ſi imaginati fuerim⁹ hoīes incarceratos a pueritia in aliqua ſpelunca terre nos diceremꝰ omnino ꝙ ipſi nō cognoſcūt tēpus ſi nō cognoſcūt aliquē motū ſenſatū q eſt in mūdo. Et ideo videt Ariſto. ꝙ eē motuū in tp̄e eſt magis ſile numeratoꝝ in nuō. Nam numer⁹ nō multiplicať per multiplicationē numeratorū:neq̄ demr̄ať ei locus per demr̄ationē locoꝝ numeratoꝝ. Et vr̄ ꝙ ꝑꝑ hoc eſt ꝓprietas ei⁹ vt ſit mēſura motuū ꝛ mēſura eē motuū mobiliū in eo ꝙ mobilia:ſicut numer⁹ mēſurat ipſa. Et ideo dicit Ariſto. in definitiōe tpis ꝙ eſt numer⁹ motus per prius ꝛ poſterius q̄ ſunt i ipſo. i. in motu:ꝛ cū hoc ſit ita:ſicut ſi nos poſuerimus aliqꝺ numeratū ꝓductū non ſequiť vt ſit nūerus ꝓduct⁹:ſed ſequiť ſi ſit numeratū vt ſit ante ipſum numerus:ita ſequiť ſi ſit hic motus nou⁹ vt ſit ad ipſum tp̄s:ꝛ ſi ꝓducereť tp̄s per eſſe alicui⁹ motus demonſtrati quicunq̄ fuerit:neēt tēpus cognitum cum illo motu:h̄ facit te intelligere ꝙ nā tpis eſt multum diuerſa a nā magnitudinis:h̄ ſunt verba ei⁹. Unde quis dē accñs ſubti fundatū in ipſo ſubto corporeo eſt extēſū ꝛ diuiſibile ꝛ multiplicať ꝑ multitudine ſubiectoꝝ:non tñ h̄ opꝫ de accñti qꝺ eſt paſſio motus nō ſcđm partes extenſas ꝑ extēſionem ſubiecti:ſꝫ ſcđm prius ꝛ poſterius. Et maxime qꝛ hec paſſio nō hēat eē extra aiam niſi in potentia: ita ꝙ motus hꝫ aptitudinē ſeu diſpoſitionē circa quā intellectus v̄ſať:ꝛ facit tp̄s in actu:nō tñ dico ipſum eē paſſionē mot⁹ in eo ꝙ mot⁹ eſt ſꝫ primi motus:numerat tñ quēlꝫ motū. Sꝫ de hoc loco alio dixi. ¶ Itē in eodē loco. vbi dicit. Quia eſt numerus trāſlatiōis. Quoniā trāſlatio ꝛc. Nota ꝙ forte h̄ eſt dictū:qꝛ ſi motus tranſlationis ſit:tp̄s eſt. ꝛ ſi nō:nō. In reliquis aūt motib⁹ nō ſic eſt. Si enim ipſi non ſunt adhuc tp̄s eſt:ꝛ hoc eſt ita:qꝛ ſi motus localis non ē, nullus motus ē. nō ecōtra. Dixi aūt hoc:qꝛ ſi ꝑ imaginationem reliqui motus eſſent ꝛ non localis forte eſſet tp̄s:q̄uis in re non ſit ita:h̄ tñ nō affirmo:qꝛ ſciētia phi ꝛ Cōmēta. vr̄ omnino eſſe quod ſequitur primū motū quis ſit numerus cuiuſlibet motus. Et bñ conſidera:ꝛ de hoc multa dixi alias. ¶ Itē in eodē cōmento parꝫ poſt. vbi dicit. Et qꝛ ſequiť motū ſimplr̄ quicunq̄ ſit neceſſe eſt ꝛc. Nota ꝙ intelligo ꝙ tempus ſequitur motum quicūq̄ ſit non vt verba iacēt:ſed eo modo quo ipſemet de

clarauit in cõmẽto. 100. in ſolutiõe dubitationis. ¶ Itẽ in eodẽ commento parumpoſt. vbi dicit. Sed ſi poſueri-mus ipſum eſſe numerum cuiuſlibet motus cum fuerit numerus alicuius moti demonſtrati ⁊ in illa hora moue-tur aliud motu equali et tunc tempus erit numerꝰ vtri-uſqꝫ illorum motuum. Et ſic multiplicabitur per multi-plicationem eorum: ⁊ ſic eſſent duo tempora in ſimul: qđ eſt impoſſibile. Nota ꝙ ex hoc expreſſe apparet ꝙ Joan-nes Jandunus ⁊ Burleus qui dicunt tempora eſſe mul-ta: non tamen primũ tempus. ¶ In commẽto. 133. vbi dicit. Sequitur. vt tempus iſtius motus ſit prius cete-ris temporibus numerans illa. i. ꝙ tempus prius ⁊ ꝑnci-paliter attribuitur ſeu menſurat primum motũ alijs mo-tibus: vt patet in commento ꝓcedẽti: neqꝫ aliud ſequitur ex premiſſis: ⁊ conſidera. Joannes autem de Janduno ⁊ quidam alij moderni dicunt qđ tempus non eſt omnino vnum numero: ſed aliud ⁊ aliud numero in diuerſis que actu mouẽtur. Et hoc ſic nititur probare ſupponẽdo pri-mo quod nihil menſuratur aliqua quantitate ſucceſſiua niſi ipſum ſit quantum ⁊ ſucceſſiuum. i. quãtitas ſucceſſi-ua. 2° ꝙ vnuſquiſqꝫ iſtorum motuũ inferiorũ proprie dictorũ mẽſuratur tẽpore. 3° ꝙ nihil eſt quãtũ ſucceſſiuũ niſi ꝑ quantitatẽ ſucceſſiuã ⁊ inexiſtẽtẽ. 4° ꝙ nulla eſt q̃ti-tas continua ſucceſſiua niſi quantum ſuccedẽs ꝑ ꝑmã ſuppoſitionẽ. Sꝫ omnis motꝰ ꝓprie dictus vel ẽ q̃ntitas ſucceſſiua vel quãtum ſuccedẽs vel hñs in ſe q̃ntitatẽ ſuc-ceſſiuã. ergo oĩs motus ꝓprie dictus idẽ eſt tẽpꝰ vel q̃ntũ ſuccedẽs. Si aũt ſit tẽpus. tunc cum plures ⁊ diuerſi ſint motus numero plura ⁊ diuerſa erunt tẽpora. Si dicatur ꝙ ẽ q̃ntũ ſucceſſiuũ cũ nihil ſit q̃ntũ ſucceſſiuũ niſi ꝑ quan-titatẽ ſucceſſiuam ſibi inexiſtẽtẽ ſequitur ꝙ oĩs motus ha-bet in ſe q̃ntitatẽ ſucceſſiuã ſibi inherẽtẽ. Talis autẽ quan-titas eſt tẽpus: vt dictum ẽ. ergo oĩs motꝰ proprie dictꝰ habet in ſe tempus. ¶ Item arguit ſic. Nihil eſt equale quantitati ſucceſſiue niſi ſit quantitas ſucceſſiua aut hñs quantitatẽ ſucceſſiuã ſibi inherentẽ. Sed omnis motus proprie dictus iſtorum inferiorũ eſt equalis alicui tẽpori qđ ẽ q̃ntitas ſucceſſiua. ergo oĩs talis motus aut eſt q̃nti-tas ſucceſſiua: aut habet in ſe quantitatẽ ſucceſſiuã ſibi inexiſtẽtẽ. ¶ Sꝫ q2 hec dicta ſunt contra phm ⁊ Cõmen-tatorẽ: vt patuit reſpondebo magis ſpãliter: q̃uis ꝑ iam dicta appareret corruptio iſtoꝝ. Et dico qđ prima ſuppoſi-tio eſt vera: primo ⁊ principalr. In alijs autẽ ſufficit ꝙ ha-beãt quãtitatẽ a mẽſura circa quam ſit motꝰ ſiue habeãt quantitatẽ eo modo quo dicit Cõmẽtator cõmẽto. 15. ſ. q̃ñ fuerit tẽpus imaginatũ extenſũ ⁊c. Uel ſufficit qđ ſit quantum non per quantitatẽ in eo exiſtẽtẽ: ſed per quã-titatẽ temporis primi: ita ꝙ per replicationẽ numeratur motus: nec tertia ſuppoſitio eſt ſimpliciter vera: vt patꝫ. ¶ Ad ſcđam rõnem dico ꝙ motus dr̃ equalis alteri: q2 equale ſpatium in equali tempore pertranſiuit. Et iđ hec ratio nulla eſt. Et conſidera ea que notaui.

¶ Ex libro quinto.

CIrca librũ quintum cõmẽto. 3. vbi dicit. Et ſilr̃ ꝑmũ motũ dr̃ his duobꝰ modis. Nota ꝙ in. 7. libro vr̃ dicẽ ꝙ hic intendit ꝑ per ſe motũ illud qđ mouetur ſm oẽs ꝑtes: ⁊ nõ q2 pars mouetur: ⁊ ipſa mouet totum. Item in eodem loco paꝝ poſt. vbi dicit. Sed hic intẽdebat ꝑ mo-tum primum illud quod eſt ꝑ ſe ſimplr̃. i. vt intelligo nõ primo tñ. ipſe enim poſuit in principio cõmenti loco de ꝑ per ſe. ⁊ dixit ꝙ hoc intelligit phs per primum. Uñ ꝑ pri-mum intelligit hic phs per ſe: per ſe autem intelligit mo-tum qđ non dicitur moueri. q2 pars eius mouetur: ⁊ etiã ꝙ non dicitur moueri per accidẽs. ſ. q2 accidit alicui ꝙ mo-uetur per ſe ſicut dicitur. verbi gratia. Album mouetur ad caliditatẽ ſeu muſicus currit. Non enim mouetur ſeu currit ſm ꝙ muſicus: ſꝫ ſm ꝙ aĩal. verbi gratia. Cui acci-dit vt ſit muſicus: accidit enim muſico ſꝫ ꝙ muſicus cur-rere. ⁊ hec duo ſimili modo requiruntur ad hoc ꝙ ſit per ſe motor. hoc enim ſufficit hic philoſopho ad ſuum pro-poſitũ: vt innuitur in primo commento: ⁊ non curo nũc de dictis Burlei. ¶ Sed dices quid eſt ꝑmum motũ ex q̃ ꝑ ſe motũ hꝫ duo iam dicta: dico ꝙ vltra hoc requiritur ꝙ nõ moueatur ad motũ alterius vt vbi gr̃a. hõ equitans ⁊ hoc vr̃ neceſſariũ: q2 iã dictum eſt ꝙ qđ mouetur: q2 pars eius mouetur: reducitur ad ꝑ accidẽs. ergo qđ per ſe mouetur non mouetur: q2 pars eius mouetur. ergo qđ ꝑ ſe mouetur ſꝫ totũ mouetur: non ergo dr̃ primo moueri proprie accipiẽ-do ly ꝑmo: q2 totũ mouetur dato ꝙ hoc req̃ritur: vnde phs intẽdit per ly per ſe motũ hic qđ mouetur ẽt ſm oẽs ꝑtes ⁊ hoc eſt quod dicit Cõmẽtator per ſe ſimpliciter: ⁊ hoc eſt qđ dicit in fine cõmenti. 5. vt notaui: vnde per ſe ſim-pliciter. i. nõ per aliam nãm etiam: non tñ tollit aliã cãm ſeu aliũ motorẽ. forte tñ dicta Burlei nõ ſunt oĩno falſa. ⁊ tu cõſidera: ⁊ vide cõmẽtũ. 27. octaui. Et videtur ꝙ veri-tas ſit oĩno ꝙ duplr̃ dicitur ſic aliq̃d eſſe per ſe motum ſeu primũ. Uno modo vt opponitur ei per accidẽs. ſ. illud qđ mouetur: q2 pars eius mouetur modo dicto in textu: ⁊ etiã vt curſus. verbi gratia. attribuitur medico: quia nõ currit vt medicus: vt dr̃ in textu: ⁊ ſic loq̃tur hic phs. Alio mõ accipitur vt opponitur illi qđ mouetur ꝓpter partẽ eius ſic in-telligẽdo ꝙ primũ eſt illud qđ mouetur: non quia aliđ eius mouetur per ſe ſeu poteſt moueri. Sꝫ illud qđ ita ẽ motũ ꝙ minus illo nõ mouetur ſeu nõ põt moueri: ⁊ tale eſt mi-nimũ in vnaq̃qꝫ ſpẽ: ⁊ dicitur primũ motũ ⁊ simplex: ⁊ q2 nõ cõponitur ex alijs motis ſeu minimis: ⁊ dr̃ primũ: q2 rõ-ne totius cõpetit ei motus ſeu poſſe moueri nõ rõne par-tis eius: ſed vt tale totũ: ⁊ huic opponitur moueri per par-tem. i. ꝙ pars illiꝰ mouetur ſeu põt moueri ꝑ ſe: ⁊ tale ẽ compoſitũ ex multis primis motis ſeu minimis. ⁊ ſic lo-quitur in. 7. cõmẽto ꝑ ⁊ 2°. ⁊ de tali primo moto ſeu per ſe nõ loquitur phs in h 5°. ſed loquitur de illo quod eſt ꝑ ſe motũ tñ. i. nõ primũ intelligẽdo per primũ illud qđ mo-uetur: q2 eſt in ipſo pars aliqua que eſt ſeu põt eſſe primũ motũ: vt dictum eſt. vnde primũ vt ſic addit ſupra per ſe: ⁊ vt in. 5. loquitur de per ſe ſeu dicit aliam rationẽ: ⁊ hec oĩa innuit Cõmẽtator hic ⁊ in. 7. ¶ In eodẽ commẽto. vbi di-cit. Et iſta alietas eſt ei primo ⁊ ẽẽntialr̃, per accidẽs võ ⁊c. Circa hoc nota ꝙ intelligit hic per motum trãſmuta-tionẽ: forte vult dicere ꝙ mã que mutatur ⁊ forma ſunt idẽ per ſe. Accidit tñ forte materie vniri huic forme: non ta-mẽ hec forma eſt accidens in hac mã: ⁊ forte dixit ꝙ eſt ꝑ accñs. q2 nõ accidit hoc niſi trãſmutationi ſubalr̃: ⁊ for-te vult dicẽ idẽ ſpẽ vt qñ calidũ mouetur ad maiorẽ calidi-tatẽ: hoc tñ eſt per accñs: q2 minus calidum nõ moue-tur ad itẽſiorẽ caliditatẽ niſi per accidẽs. ſ. q2 non mouetur ſm ꝙ calidũ: ſꝫ ſm qđ frigidũ. ⁊ forte hec totalis calidi-tas eſt vna numero: ita qđ in fine motus ẽ vna totalis ca-liditas. Uidetur enim eẽ claꝝ ꝙ prior gradus eſt tanq̃ mã poſterioris: ⁊ ideo ſicut materia idẽtificatur cum forma. ſ. ſubſtantiali ⁊ ſit vnũ ꝑ ſe: ita ſilr̃ hic: ſed ſicut materia nõ eſt omnino idem cum forma: immo alia eſt natura mãe a natura forme: ita in propoſito iſti gradus non ſunt oĩno indiuiſibiliter vnũ: ⁊ ex eo tamẽ ſit ſeu reſultat vnũ totale per ſe. ⁊ videtur qđ magis ex iſtis gradibus ſit vnũ q̃ ex mã ⁊ forma: ⁊ per hec ſoluuntur multa circa hanc mãm. Burleus tamẽ ponit alias expoſitiones: ⁊ videtur mihi qđ intendit Cõmẽtator dicere qđ quãdo aliqua pars motꝰ eſt introducta capiendo motũ pro forma fluente: tũc illa pars motus mouetur vlterius per accidẽs ad motũ ſubie-cti: ⁊ vide cõmẽtũ. 5. ¶ Item in eodem commento. vbi

dicit. Deinde illud ex quo eſt motus. i. quod eſt vltimum
reſpectu illarum cauſaruꝫ. ℭ In commēto. 4. vbi dicit.
ꝛ non nominatur a nomine eius ex quo eſt. Nota ꝙ cau
ſa huius iam tacta eſt in commento precedenti. vbi dicit
Cum ab hoc ſeperatur ꝛc. ℭ In commento. 5. vbi dicit
ꝛ propter tranſmutationem ſequentem illas exiſtimatur
ꝙ albedo eſt motus ꝛ ſic motus ad illam erit motus ad
motum: ꝛ qꝛ manifeſtum eſt ꝙ albedo ꝛc. Uide cōmen-
tum. 4. tertij. ꝛ cōmentum. 9. huius. ꝛ nota ꝙ albedo eſt
motus materialiter ſumptus: vt ei coniungitur potentia
ꝛ fluxus: vt dicitur commēto. 9. ꝛ ideo nō negatur hic ſ̄
modo formaꝫ fluentem eſſe motum capiendo motū ma
terialiter: nec etiam eſt falſum ad motum ſic ſumptuꝫ eē
motum formaliter ſumptum, immo quelibet pfectio no
us permanens acquiritur per motum ſiue mutationem
capiēdo motum formalr̄. Sꝫ negatur ꝙ forma eſt mot⁹
formalr̄ ſumptus. Si eniꝫ eſſet motus formalr̄ ſumpt⁹:
tunc ad motum formalr̄ ſumptū eēt motus: qđ improba
bitur poſt. nam albedo ꝛ relique forme pmanētes acqui
runt̄ p motū. Si ergo eēt motus formalr̄ ſumptus: tūc
eēt motus ad motum formaliter ſumptum. Uez eſt etiā
ꝙ albedo ꝛ ſimilia ſm ꝙ forme non ſunt motus aliquo
mō ſumptus. nam forme vt ſic ſunt quieſcētes ꝛ nō ſunt
motus aliquo modo niſi ſit in eis fluxus ꝛ potētia cōiun
cta actui: ꝛ forte motus formaliter ſumptus: nō ē ad mo
tū mālr̄ ſumptum: qꝛ non eſt tanq̄ꝫ ad terminum niſi ad
formam quieſcētē: ſed de hoc infra magis: ꝛ vide ſuā ſū-
mā i. 5. ꝛ vide cōmētū. 15. ꝛ. 34. ℭ Itē i eodē etiā cōmē-
to parum poſt. vbi dicit. ꝛ qui fingit ipſam moueri ꝛc. i.
per ſe vt dixit in cōmēto precedēti vel ſm quod forme vt
notum. ℭ Itē in eodē commēto in fine commēti. Et intē
dit hic p primum ꝛ eēntiale ꝛc. i. non p aliā naturā: ꝛ ad
iunget huic nec p cauſam mediam. hoc tamē modo non
opꝫ cōcluſionē eē primaꝫ: ſꝫ bn̄ ꝑmiſſas in demonſtratio
ne ſimplr̄. cōcluſio tn̄ eſt ꝑma. i. nō p aliā nām vt ipſe de-
clarauit bn̄ in ꝑmo poſteriorꝫ. hic aūt intelligit p primū
nō p aliā nām. Et tale eſt etiam per ſe. i. eēntiale. ℭ Ideꝫ
commēto. 7. vbi dicit. de non eē in non eē. non eē eniꝫ. i.
ſimpliciter dixit. Idē in eodē commēto. vbi dicit. poſſibi
le eſt etiam dicē in eis que opponuntur ſm contrarieta-
tē illa tranſmutari ꝛc. Nota ꝙ hoc ē tn̄ p accn̄s: vt dicit
in cōmēto ſequētī: ꝛ vide cōmētū. 51. ꝛ. 55. ℭ Itē cōmē
to. 8. vbi dicit. Qm̄ gn̄atio ꝛ corruptio numerant̄ in vna
ſpē. i. non tamē ſunt ſm vnitatē ſaltē in ſpē ſpecialiſſima
ℭ Itē in eodem commento. vbi dicit. nō inuenitur in eo
tranſmutatio oīno. i. motus vt inuit ſuperius. Item in eo
eodē cōmento parūpoſt. vbi dicit. Ergo hic non eſt idem
ſubm forme aque: vult dicē in actu demonſtratum: ita ꝙ
nō eſt aliud ſubm motui in actu a ꝑncipio vſqꝫ ad finem:
vt dixit parū ſupra ꝛ poſt. ℭ Item in eodem commēto.
vbi dicit. ꝙ eſt cauſa in hoc ꝙ tranſmutatio in ea non eſt
motus ꝛ gn̄atio eius eſt a non ente p accn̄s: ꝛ gn̄atio ei⁹
ab ente in potētia. Nota ꝙ ex hoc videtur ꝙ gn̄atio ſim
pliciter eſt primo ꝛ p ſe ex ente in potētia primo ē per ſe
ad ens in actu. Generatio autem ſm quid ē a contrario
poſitiuo per ſe ad ꝯ̄rium poſitiuū. Unde ambe gn̄atōes
ſunt ex non ente per accidens: vt dictum eſt ēt ſupra. ſem
per enim dicit Cōmētator intelligo per nō ens: ens i po-
tētia: ꝛ vide cōmētū. 7. neqꝫ ꝯ̄rium huius dictū eſt a Cō-
mētatore: ſi tu itelligis ſua dicta. ℭ In cōmento. 9. vbi di
cit. Qꝛ tranſmutatio que eſt motus in rei veritate eſt in-
ter oppoſita mediata. i. vt intelligo per ſe. Et vide cōmen
tum. 7. ꝛ. 8. ꝛ intelligo per mediata ſm formam: vel ma-
gis ꝛ minus. ℭ Itē i eodē cōmēto. vbi dicit. Et videt̄ ꝙ
ſit potētia ad vnūqđqꝫ ꝑdicamentum ꝛc. Nota ꝙ in me-
dia ſua expoſitione in fine. 7. metaph. in qbuſdam tradu

ctionibus: ꝛ in. 8. verſus mediū ꝛ verſus ꝑncipiū in. 11.
ibidem enim declarauit hanc propoſitionē. ſ. ꝙ potentia
in quolibet gn̄e eſt in primo genere in quo eſt actus. Itē
in eodē commēto paulo poſt vbi dicit. Scđm v̇o ꝙ mo-
tus ē forma in hoc mō. Nota ꝙ intelligo circa hāc mām
nō mām in qua: qꝛ illa eſt ſubm quod tranſmutat̄: mot⁹
autē mālīter poſterior eſt natura tranſmutatione que ac-
quirit̄: ꝛ iđ impoſſibile eſt vt motus mālīter ſit ſubiectum
motus formalr̄. Dicit̄ aūt forma: qꝛ motus ſm qđ mot⁹
dicit tranſmutationē. Unde eſſe motus vt motus conſi-
ſtit de neceſſitate in tranſmutatione: ideo motus formali
ter eſt iſta tranſmutatio ſeu paſſio non pfectio diminuta
qꝛ illa ſtat poſt motum in quiete: ꝛ iđ mot⁹ pro fluxu for-
me ſe hꝫ vt forma reſpectu motus mālīter. Preterea cuꝫ
dicim⁹ fluxū forme forma ſe hꝫ ſm hoc tanq̄ꝫ ſubiectū ꝛ
fluxus tanquā forma. Unde ꝛ in accidentibus. ſ. in defini
tiōe eorꝫ ſubm ponit̄ i vltimo. ꝛ vide cōmētū. 34. ℭ Itē
in eodē cōmēto i fine cōmēti. vbi dicit. Ponētes v̇o rece
ptionē eſſe ꝑdicamentum paſſionis non bn̄ fecerunt ꝛc.
Nota ꝙ Commētator intellexit de prima opione ꝙ dixe
runt receptionē potētiā receptiuā. nā receptio nō cōplet̄
niſi p potētiā receptiuā: ꝛ tranſmutationē ſiue paſſionē
ꝛ per receptum: ipſi autē non dixerunt tranſmutationeꝫ
neqꝫ intellexerūt de receptore: ꝛ hoc eſt manifeſtū. ergo in
tellexerunt potētiam receptiuam: ꝛ huic contradicit Cō
mētator. ℭ In cōmēto. 10. verſus finē cōmēti. vbi dicit
Quia relō q̄ accidit ei eſt pp ſuam tranſmutationē in lo
co p accidēs. Eſt igitur vtriuſqꝫ p accn̄s ꝛc. i. ꝙ relatio n̄
eſt motus per ſe etiam in illo quod p ſe mouetur: naꝫ q̄ꝫ
uis p ſe mouet̄ ad locū: qꝛ eſt eius terminus: nō tn̄ eſt ad
relationē per ſe. Accidit enim ipſi ꝙ mouet̄ per ſe ad lo-
cū acquirē relationē p illum motuꝫ. Unde hoc mouet̄ p
ſe tn̄ in loco. ℭ In cōmēto. 13. verſus finē. vbi dicit. Et
cuꝫ prima tranſmutatio non erit: non erit ꝯ̄ña. ꝛc. Nota
qđ intelligo qn̄ prima nō eſt dabilis ſi ſint cauſe per ſe vl-
tima non eſt dabilis. Siue enim ponat̄ oēs eē ſimul ſiue
non: ſꝫ vna poſt aliā ſp eſt impoſſe procedē in infinitum.
Sequit̄. n. ſi ſint cauſe p ſe vt cauſatuꝫ ſit ſine cauſa. Un̄
ex quo ſunt p ſe ſi prima non eſt dabilis neqꝫ vltima. Sꝫ
prima non datur ex quo ſunt infinite cauſe. Un̄ cuꝫ albe
do per ſe terminat dealbationē ꝛ dealbatio per ſe eſt cau
ſa albedinis: ſi dealbatio non ē aliqn̄ dabilis non eſſet ali
quo mō albedo: ꝛ ſi albedo eſt dealbatio fuit aliqn̄ vel ē.
ꝛ iđ dicta Burlei hic nō ſunt bn̄ dicta oīno. Et vide com
mētū. 15. 8. Cū hoc tn̄ ſtat qđ cāe eēntialr̄ ordiate debēt
eſſe ſimul ꝛ finite: vt ponitur commēto. 46. 8. ℭ In cō-
mēto. 15. vbi dicit. Quoniam ſi in tranſmutatione de al
bedine in nigredinē ſequit̄ vt nigredo ſit trāſmutata ꝛc.
Uult dicē qn̄ deducit̄ de potētia ad actū qn̄ tn̄ ē ꝑducta
eſt forma quieſcēs: vt dī cōmēto. 5. Ipſa tn̄ non mouet̄
ſicut mobile mouet̄: nō. n. eſt ſubm mot⁹: vide cōmētuꝫ
5. ꝛ. 3. ꝛ. 34. ℭ In ꝯmēto. 22. vbi dicit. Cōtiguatio v̇o
mathematica ē i magnitudinib⁹ quorꝫ vltima ſuperpo-
nuntur. Circa hoc vide cōmētū. 9. 4. ꝛ. 2. 6. cuꝫ aūt dic̄.
Si igit̄ fuerint corpora ſuperponent̄ ſupficies eorꝫ con-
tiguere: ꝛ ſi ſupficies ſuperponētur lineere: ꝛ linee ſupponēt̄
pūcto, ſi dicimus punctus ſuperponit̄ puncto. Sed hic
nō intēdit mathematicuꝫ: qꝛ ſi in mathematicis duo vlti-
ma reuertuntur in vnuꝫ ꝛc. Hoc ſic intelligo. Ex quo. n.
vnū indiuiſibile tangit aliud ſm ſe totuꝫ: ita qđ quodlibꝫ
ſui tāgit quodlꝫ alterius ex quo ſunt indiuiſibilia: ſm er-
go iſtam conſiderationē duo pūcta imo infinita ſe tāgen
tia fiunt vnum pūctū: ſꝫ hoc non ē in natura: qꝛ non iue
niunt̄ oīo indiuiſibilia ſaltē i actu: ſꝫ mathematic⁹ ꝯſide-
rat lineas ꝛ ſupficies: ꝛ reliqua ſm qđ ſūt abſtracta a mā
ſaltē p intellectuꝫ. Et ideo dicta Burlei non ſunt ad pro

poſitum in nullo enim indiuiſibile mathematice conſide
ratum tangens aliud diſtinguitur ab illo. immo ſi infini/
ta indiuiſibilia actu extra animam tangerent ſe non eſſet
ex his niſi vnū indiuiſibile vt patet in .6. huius. ſcḋo dimo
neqꝫ punctus tangit proprie punctum: ſed reuertuntur
ad vnum ſi eſſent tangentes: vide cōmētum. 30. ¶ Itē
in eodem commento. vbi dicit. Et intereſt illud ad quod
tranſmutatum tranſmotatur primo. Nota ꝙ nō dicit ta
men hic ꝙ datur primum ſimpliciter. In commēto. 23.
vbi dicit: ⁊ in continuis: forte vult dicē in iſtis que conti/
nue mouētur in aliquo tēpore. ¶ Itē circa hoc quod di/
cit immediate poſt. Quia plura continua continue defi/
ciunt aliquantulum in intentione. i. vt intelligo in mate/
ria circa quam mouētur. ſ. ꝙ ille motus nō eſt continuꝰ
ſimpliciter: qꝛ non eſt vnus: tamē mobile cōtinue moue/
tur ſm ipſa ve vel apparēter: nō. n. ambulatio ē vna nūo
ſic volatio. vide cōmētum. 40. ⁊ .41. ¶ In cōmento. 26.
vbi dicit. Quō tāgētia ſunt de ſpeciebus diuerſis. i. intel/
ligi pñt. ēt de ſpēbus diuerſis. ¶ Itē in eodē cōmēto. vbi
dicit. Et iſta cōtinuatio nō eſt nālis. i. ſic cōſiderata vt ma
thematica. nam iſta vt ſic nō ſunt extra aiām ſaltē i actu.
nālia aūt ſūt extra animam ⁊ ſūt nālia. ¶ In commēto.
28. in principio. vbi dicit. Quō omne tangens ē ſequēs.
Uult dicē nō tamē ſequēs in quo ē ordo prioris ⁊ poſte/
rioris. ¶ Itē i eodē cōmē. vbi dicit. ⁊ qꝛ adunatio ē ⁊c.
Ego intelligo per adunatiōem vnionē completam. verbi
grā. due partes corporis ſeu linee hñt terminum cōem ⁊
ſunt ꝯtinue. Sꝫ poſtea cū vna pars apponit̄ alteri ⁊ con
tinuatur vna pars cū altera ſm totā lōgitudinē ſeu lati/
tudinē: ita ꝙ vna pars q̄ fuit extra aliā totalr̄ niſi qḋ fuit
vnum vltimum cōe inter illas nō amplius eſt extra illa/
ſaltē illa ſignificata. ⁊ hoc eſt qñ corrumpit̄ terminus cō/
munis hoꝝ ⁊ fit adunatio illaꝝ partium oino ſicut poſſe ē
fieri. Hec aūt adunatio nō eſt niſi poſt ꝯtinuationē: vt cū
due partes aq̄ cōtinuātur poſtea cōmiſcētur ⁊ corrumpi
tur media ſupficies ⁊ vniūt̄. ¶ In cōmēto. 33. in pnͦ vbi
dicit. ⁊ in motu circulari nō eſt ex quo ⁊ ad quod. vult di
cere ꝙ nō eſt in corpore circulari qḋ mouet̄ circulariter
aliquis punctus magis dignꝰ vt ſit pncipiū q̄ꝫ finis ſꝫ qui
libet pūctus eſt pnͫ ⁊ finis ſimilr̄ ēt qḋ mouet̄ ſuper li
neam circularem. ¶ Itē in eodē cōmēto imediate poſt.
vbi dicit. ⁊ eſt dictū in diffinitione motus qḋ eſt idem in
ſpecie ꝙ eſt illud ⁊c. i. ꝙ ambo termini ex quo ſunt eiuſ/
dē ſpeciei: ⁊ ēt termini ad quos ſunt ambo eiuſdem ſpe/
ciei. ¶ In cōmēto. 38. circa hoc ꝙ dicit. Qḋ ſeqtur plu
res actiones eē a pluribus formis ⁊ nullus eriſtimat ⁊c.
Nota hoc nō videt̄ tutū. Si enim eſt poſſe ꝙ ſint ab eadē
forma plures actiōes nō eēnt neceſſarie vt plures actio/
nes ſint a pluribus cauſis. Et ideo ponens vel dubitans
vnū: ponit vel dubitat reliquum niſi forte ignoret ꝯñtiā
q̄ tñ videt̄ per ſe nota. ⁊ ideo relique expoſitiones q̄s po
nit ſunt meliores. ¶ In cōmēto. 52. vbi dicit. Et cōtrarie
tas eius differret a ꝯtrietate extremi in hoc ⁊c. Uꝛ qḋ ſit
de mēte Cōmētatoris ꝙ colores medij differūt ſpecie ab
extremis ⁊ inter ſe. v̄bi grā. Rubedo ⁊ viriditas vt inuit
in multis locis ⁊ aliq̄lr̄ cōmento. 31. Cū hoc tñ dico ꝙ
extrema ſūt in eis ſm gradus remiſſos: nō tñ ſequitur ꝙ
oēs motus ab albedine ſint eiuſdē ſpēi niſi illi q̄ terminā
tur actualr̄ ad nigredinē: vel qui non quieſcit in aliq̄ for
ma media. Quantuis enim motꝰ ab albedine ad rubedi/
nē ſit ad nigredinē que eſt in rubedie: nō tamē ē ad nigre
dinē ſimplr̄: ſꝫ ad nigredinē que ꝯiuncta alteri conſtituit
ſpēm rubedinis: ⁊ ſic de ſilibus. neqꝫ oēs dealbatiōes ſunt
eiuſdē ſpēi niſi qñ terminus actualis ad quē ceſſat motꝰ
⁊ ſic quies ſit eiuſdē ſpēi. Et vide cōmētū. 32. 6. Nota tñ
ꝙ Cōmētator in ſua ſumma tertij meteoroꝝ dicit ꝙ me
dium dicitur ſm duas ſpecies. Una earum eſt v̄a ⁊ ſm p̄
ue: ⁊ hoc eſt mediū iter duo ꝯria coīꝰ eē eſt p cōmiſtiones
ſeu cōplexionē duoꝝ extremoꝝ: ⁊ quidditas eiꝰ differt
a duobꝰ extremis. ⁊ exēplificat ſicut viridis color. Aliud
aūt dr̄ ſimilitudinarie ⁊ ſm poſterius ⁊ illud eſt medium
ſm q̄ꝫtitatē tm̄: ⁊ diuerſificat̄ a duobꝰ extremis ſm ma
gis ⁊ minus. Cōmētator ergo dicit aliqḋ medium nō tn̄.
ꝓprie nō eē diuerſe ſpēi ab extremis ⁊ videtur ꝙ h̄ ſit vel
minus album vel nigrum per admiſtionē contrarij: non
tn̄ cōſtituitur diuerſa ſpecies per cōplexionē ſicut multo-
ties fit i artificialibus. nota tn̄ vlterius ꝙ magis perfe-
ctum ⁊ minus in vna ſpecie ſuſcipiente magis ⁊ minus
differunt ſm numeꝝ tm̄: nec eſt incōueniēs in ſpecie q̄ ſu
ſcipit magis ⁊ minꝰ: ꝙ ſi vna ſit magis ſic reliqua. verbi
gratia vna albedo eſt magis albedo reliqua: ⁊ ꝙ eſſentia
liter vna ſit magis ſimilis reliqua eiuſdem ſpeciei q̄ꝫ alia
eiuſdē ſpēi: ex quo illa ſpēs ſuſcipit magis ⁊ minus. Poſ
ſumus ēt dicē ꝙ cū aliqñ dicit Cōmētator ꝙ media non
differūt ſpē ab extremis: non vult niſi ꝙ ſunt compoſita
ex extremis ⁊ non ſunt dio alia ⁊ diuerſa ab eis. Uide cō
mētum. 23. 10. metaph. ¶ In cōmēto. 59. vbi dicit. ⁊ ſūt
cōtrarij ſm nām ⁊ nō nām. i. tm̄: ⁊ vide cōmētū ſequens.
¶ Itē in eodē commēto verſus finē. vbi dicit. verbi grā.
ignis ⁊ terra: tūc vterqꝫ erit contrarius reliquo ſm illud
ad qḋ mouet̄ nāliter. i. ſūt cōtrarij ſꝫ ſpēm tm̄: qꝛ ambo
ſunt nāles. ¶ Itē in fine cōmēti. vbi dicit. Aliter erit con
trarius reliquo ſm nām ⁊ nō nām. i. vt non ſꝫ ſpēm tm̄.
vt dicit i cōmēto ſequēti vltimo. ¶ In cōmento. 61. vbi
dicit Cōmētator. Appet cū trāſlatio eiꝰ erit velocior qñ
appropinq̄t ⁊c. Nota ꝙ ex hoc forte qs pōt reddē cauſaꝫ
quare mobile nāliter velocitat̄ in fine. ¶ In cōmēto. 62.
in fine. vbi dicit. Ergo eſt in potētia non in actu. i. non in
actu cōpleto ſicut fuit aūq̄ꝫ ſit motus. Uñ ſicut terminus
ad quē paulatim acqrit̄ ⁊ non eſt complete i actu niſi in
fine: ita ⁊ terminus a quo ſuo mō ⁊ qes i termino a quo:
aliquo enim mō mobile qeſcit i termino a quo dū moue
tur: ⁊ nō ē totalr̄ corruptꝰ niſi in fine cū acqſitus ē termi
nus ad quē: q ſucceſſiue introducitur ſicut ſucceſſiue ter
minꝰ a q̄ corrūpit̄. Et ſimilr̄ qes in termio a quo: qꝛ dū ē
motus aliq̄lr̄ quieſcit in termino a quo ſicut aliq̄lr̄ hꝫ de
termino a quo. Uñ ſimul tpe ſit gñatio calidit atis ⁊ cor/
ruptio friditatis. Et ſꝑ dū corrūpit̄ pe aliq̄ friditatis in
troducit̄ pe aliq̄ calitatis ⁊ ſic ſucceſſiue: ꝑpus tñ ſm nāꝫ
ſit corruptio q̄ꝫ gñatio. ¶ In cōmēto peñ. vbi dic̄ Com.
Sꝫ intēdebat qetē ad quā ēt motꝰ: ⁊ dixit oppoſitā lar/
ge. i. qꝛ h̄ nō eſt ꝓprie oppoſita: vt dī cōmēto. 54.

¶ Ex libro ſexto.

Circa librū ſextū cōmēto. 2. v̄ſus finē vbi di
cit. Et impoſſe eſt vt vnū ſm ꝯtiguationeꝫ.
Uult dicē continuationem. Item in illo lo
co vbi dicit. ex diuerſis in ſpē ſupple h̄. Pre
terea illud eterogeneuꝫ. vl̄ ē diuiſibile vl̄ idi
uiſibile. ſi ſic. ḡ nō cōponit̄ ex indiuiſibilibus. ſi ſit indiui
ſibile. ḡ ex eis nō ſit diuiſibile. ¶ In cōmēto. 7. vbi dicit
Cōmē. Qḋ īpoſſe eſt res mota moueat̄ in ſimul ⁊ ꝙ iam
pfecit motū. ſ. ꝙ in eodē inſtāti ſūt v̄a hec duo ⁊c. Uide
q̄uo phs hꝫ ꝓ maximo incōueniēti qḋ aliqḋ ſit ⁊ factū ſit
ſimul: q̄ꝫuis ſit idiuiſibile vt iſti ponūt. Et h̄ eſt ꝯ modernos
⁊ nota qḋ Com. 5. phy. ꝯmē. 13. dic̄ expſſe qḋ res gñata
cū fuerit i gñatiōe nōdū illa res ē gñata. v. g. qm̄ hō cū fue
rit i gñatiōe nōdū ē hō: ⁊ h̄ ē manifeſtū p ſe niſi forte non
ꝯſiderātibꝰ. Gñatio. n. ſeu factio eſt exitus rei de poͭ ad
actū. Dū ḡ ē gñatio ē poͭ. ḡ ipm tunc nō erit in actu. Uñ
res ꝯpleta iā ñ ſit: nec res iā corrupta corrūpit̄ ex q̄ pōit̄
corrupta niſi res iā fcā ſit: ⁊ corrupta corrūpit̄ qḋ īplicat.
Quō tñ nō ē ñ corrūpit̄ ſcꝫ: ſicūt iā ⁊ ꝯpletū ē i actu ⁊ nā.

indiget agente producente. Sequeretur enim ſm hoc ꝙ idem eſſet in potentia ⁊ in actu. Et ꝙ inſtans preſens ⁊ preteritum ſunt idem. Et hec omnia innuit Commentator in diuerſis locis. Sed dices ſcḋm hoc daretur vltimum inſtans rei permanentis: ⁊ non daretur primum ſui eſſe: ex quo inſtans generationis non eſt generati eſſe: ⁊ inſtans generationis eſt inſtans corruptionis forme precedentis. Ad hoc dico ꝙ Ariſto. ⁊ Commētator in. 8. nil aliud voluerunt niſi qḋ idem inſtans in quo generatur forma ſequens forma precedens corrumpitur: inſtans tamē non erit in actu: ⁊ ꝙ idē inſtans magis debet attribui rei generate ſeu generande non corrumpēde: ⁊ ideo dicitur qḋ datur primum inſtans rei permanentis ⁊ non vltimum. rationes autem modernorum circa hoc nil ſunt: quia vltimum inſtans ſui eē eſt inſtans corruptionis eius quod eſt inſtans generationis ſequentis: ideo non oportet qḋ aliqua latitudo corrumpatur in inſtanti: nec ꝙ inſtans ſit immediatum inſtanti nec ꝙ materia ſine forma. ⁊ hoc ē qr tunc. ſ. in inſtanti corruptionis non eſt omnino forma perfecte ſed eſt in corrumpi ſubſtantialiter ſimpliciter tantum: ⁊ ſimiliter alia eſt tunc in generari inſtantaneo ſubſtantiali: ⁊ ideo non eſt tunc certa latitudo qualitatū conſeruantium formam corrumpendam: nec alia inconuenientia dicta accidunt: bene tamen ſcio qḋ iſta dicta ſicut et multa alia ſunt erronea apud iſtos propter conſuetudinem in contrario: ſed de hoc non eſt curandum: qr nō oē ꝓbabile ⁊ famoſum eſt verū nec ecōuerſo. Et bene conſidera. ⁊ vide cōmētum. 40. ¶ Itē in eodem cōmēto. vbi dicit. Seqtur vt habeat motū per vnamquāqꜫ ptiū ⁊c. Circa hoc vide deductionem in textu: qr eſt clarior. Et in hac ratione habeo maximam difficultatē: forte enim diceret quis ꝙ tunc neqꜫ totam pertranſiuit: neqꜫ partē: ſꝫ totam pertranſit in hoc inſtanti: ⁊ in inſtanti ſequenti habebit eam pertranſitam. ⁊ conſidera. Et forte poteſt ſic ratio formari: in illo inſtanti in quo mouetur ſuper illud indiuiſibile aut eſt in ipſo aut non. ſi nō: ergo ſequitur qḋ ꝑtranſiuit illud: qr iam mouebat̄ in ipſo: qḋ eſt ipoſſe. ſi ſit in ipſo ⁊ non pertranſiuit illud. ergo vel eſt totaliter in ipſo vel ſm partem. Si ſm partem: ergo eſt diuiſibile. ſi totaliter eſt in ipſo. ergo tunc quieſcit: ⁊ ex quo in illa parte tēporis ſm eos nō mouetur. inſtans enim apud eos eſt pars tēporis. Sꝫ iam poſitum eſt ipſum continue moueri per totum illud tēpus ⁊ per totam illam partē. Conſidera tñ quid dicēt philoſophus de gñatione ſubſtantiali ⁊ corruptione que ſunt quedam mutationes inſtātanee: Ipſe enim non ſunt motus neqꜫ tranſmutationes niſi equoce: vt dicit Commētator cōmento. 131. 4. ⁊ cōmēto. 32. huius. 6. Sequitur enim finis tranſmutationis: ⁊ dicitur trāſmutare in tēpore alterationis ⁊ in inſtāti prouēt⁹ forme ē trāſmutatum. Sꝫ iſti ponūt motū componi ex indiuiſibilib⁹: ⁊ ꝙ indiuiſibile eſt pars eius. Vñ ſequitur ex poſitione eoꝝ ꝙ pars motus ſit indiuiſibilis: ⁊ tamē ē motus: quia quelibet pars motus eſt motus. Et vide cōmētum. 9. poſſum etiam dicē ꝙ indiuiſibile cum pertrāſitur eſt pertranſitum. i. eſt in ipſo toto. ergo tunc nō mouetur ad ipſum. Quod. n. totaliter eſt in aliq̄ non mouetur ad illud: ⁊ ſic in nulla parte magnitudinis eſt motus. ergo non eſt motus. ⁊ tamen in fine ē motum iam. Vide cōmētum. 88. ¶ In commēto. 15. in ſolutiōe dubitationis. vbi dicit. Ad hoc aūt dicam⁹. Nota ꝙ ex cōmēto. 2. ſeptimi poteſt quis accipē aliā ſolutionē ⁊c. ¶ In cōmēto. 23. vbi dicit. ⁊ qr tardius pertrāſiuit in hoc tempore magnitudinē ꝯpoſitā ⁊c. Nota ꝙ ſequitur ēt hoc poſito ꝙ nō ſunt equales numero partes temporis ⁊ magnitudinis ex quo magnitudo componitur ex duobus indiuiſibilibus: ⁊ tēpus ex tribus indiuiſibilibus. ¶ In cōmento. 32. vbi dicit ⁊ ēt demonſtratio qua Ariſto. vtit̄ in hoc nō erit prima ⁊ eēntialis. Nota qḋ neqꜫ Bur. neqꜫ Io. de Ian. intellexerunt hic rōnē ꝑfecte, ⁊ hoc qr non habuerunt intētionē eius in cōmēto libri poſterioꝝ. Quod tñ faciliter poteſt quis intelligere. ¶ Item eodē cōmen. verſus finē. vbi dicit. Sꝫ quidē in albo ⁊ quidem in pallido: ſꝫ hoc quidē non diſtinguatur in actu ⁊c. Circa hoc vide cōmētū. 87. ⁊ vide cōmētū. 70. octaui. Et nota ꝙ cū trāſmutat̄ ſine medio. verbi gratia ex albedine in nigredinē: quiddam eius eſt in albedine: ⁊ quiddam eius eſt in nigredine de neceſſitate ex quo eſt medium: ⁊ hoc ſufficit. ⁊ ad maiorem declarationem nota: poteſt enī quis dubitare dicēdo. Detur primum gñatum. verbi gratia. minim⁹ ignis potēs eē ſeorſum: ⁊ ſimil' minima res que pōt calefieri ſimul. i. quam calefaciēs incipit calefacē totā ſimul: ⁊ ſimilr res que congelatur tota ſimul: ⁊ maxime ſm intētionē Cōmētatoris credētis hoc. illa ergo res non erit pars eius in termino a quo: ⁊ pars in termino ad quē ⁊ reſponſio in hoc vt puto eſt ꝙ illa res vel eſt diuiſibilis vel nō. ſi eſt diuiſibilis iam habemus intētum noſtrum: ſi ſit indiuiſibilis hoc eſt impoſſibile. nam ipſa eſt vel fuit pars continui. impoſſibile aūt ē⁹ indiuiſibile eē ptē cōtinui: vt dictū eſt: ⁊ etiam ſi eēt indiuiſibile. ſ. hoc primū. Et ſunt tangentes alie partes de neceſſitate non eēt ipſum ſolum primum tranſmutatum ſed tranſmutat̄ aliud cum ipſo: ⁊ ideo quocūqꜫ fuerit poſitum omne trāſmutabile eſt diuiſibile: ⁊ ꝑ hoc cōpletur demonſtratio. Et cōſidera in hoc ⁊ perfice illud. In hac enim dubitatione multi ſcandalizati ſunt: ⁊ reſponſionē ꝑfectam nō inuenerunt omnino. Et quaſi omnes expoſitores latinorum cōfuſi ſunt in hoc. Et ſi diceret quis: hec propoſitio eſt tamē falſa. ſ. oē trāſmutabile pars eius eſt in termino a quo ⁊ pars eius in termino ad quē primo. nam tranſmutabile primū ſicut dictum eſt non verificat̄ hoc de ipſo. Ad hoc dico ꝙ hec ē vera. nā ipſa ſic intelligitur. Oē tranſmutabile ſeu quod trāſmutat̄ pars eius eſt i termino a quo ⁊ pars in termino ad quē. Vel pars eius pōt eſſe in termino a quo, ⁊ pars eius poteſt eſſe in termino ad quē: ⁊ hoc cū aſſociabitur ſeu cōiūget̄ hoc primū cū alio minori ipſo. verbi gratia: ⁊ ponamus tunc tranſmutātem ab alia parte. ſ. nō apud iſtū ꝓmū. Et hoc ſufficit in hoc qḋ phs intēdit declarare hic. Sermo aūt phi qñ dicit. qḋ nō pōt eē ſimul ſm oēs eius partes in termino ex quo ⁊ in termino ad quē. ſ. ꝑfecte. i. ꝙ habeat totū terminū ex quo: ⁊ totū terminū ad quē in oib⁹ ei⁹ ptib⁹. Et ēt impoſſe eſt vt ſit cōplete in termino ex quo: ⁊ non cōplete in termio ad quē: ⁊ ſimilr ecōuerſo. primū aūt in gñatione ſubſtātiali eſt minimū ſicut ipſe dicit. Illud enim idē trāſmutatur in tpe ſm qualitates precedētes. Sed qr illud quod aduenit in non tempore eſt finis illius qḋ eſt in tpe. ſubiectum eoꝝ eſt vnū ⁊ cū ipſum eſt vnū verificat̄ ꝙ omne tranſmutabile nō in tēpore eſt diuiſibile. In illuminatione autē verificatur hoc alio modo. nam aer recipiens lumen tranſmutatur vel ē tranſmutabilis ēt ſm locū. Cōmētator tñ in ſua media expoſitione dicit ꝙ congelatio ⁊ ſimilr coagulatio. vt verbi gratia. lactis ſunt fines trāſmutationis: ⁊ nō ſunt motus: ⁊ iḋ qḋ dictū eſt de gñatiōe dr̄ de iſtis. nā ſm ipm ad cōgelationē ꝓcedit mot⁹. ⁊ forte demſtratio phi non hꝫ locū in illuminatiōe: qr nō ē mot⁹. Et nō ſequit̄ motū illuminati ſaitē quoddā minimū ēt naturale calefactū i actu prius inducit̄ magis perfecte caliditas in vna parte propinqua: forte hoc vltimum tamē eſt difficile valde. ¶ In ꝯmēto. 37. vbi dicit. Neceſſe eſt vt iſta diuidātur ꝑ diuiſiones eq̄les. ſ. ꝙ medietas motus. i. vt intelligo ⁊ motionis. ¶ In eodē cōmēto paꝝ poſt. vbi dicit. ⁊ in medietate moti ꝯſiderādū eſt de hoc. Quia nō videtur verū ſil

ſi de partibus motus quo diuiduntur ſm diuiſionez mo
bilis de quibus loquitur commento. 33. niſi forte intelli
geretur comparando mobile ad aliquod determinatum
ſignum in ſpatio: quia ſic pars precedit partem. id eſt qꝫ
vna pars mobilis prius pertranſit illud ſignum quã reli
qua. Et ita illa pars pertranſit illud in prima parte: ⁊ ſe
cunda in ſecũda: ⁊ ſic de ceteris: ⁊ medietas ei⁹ in medie
tate temporis in quo totum mobile pertrãſit illud ſignũ.
Uide commentuz ſequens. ¶ In commento. 39. vbi di
cit. Et vniuerſaliter omne predicatum ⁊c. ex hoc videt
qꝫ non datur minima caliditas introducta ⁊ ſimpliciter
de alijs: quia eodem modo diuiditur ſicut tempus: ⁊ eti
aꝫ vbi eſt magis ⁊ minus: vbi eſt ſucceſſio ⁊ motus ſaltez
ſi ſubiectuꝫ ſit in actu: ⁊ vide finem commẽti. 36. ⁊. 37.
⁊ maxime hoc vltimum concludit, ſi motus ſit ſine inter
ruptione: quod dico propter augmentationem. Uide il
la que notaui in tertio circa augmentationem: ⁊ vide fi
nẽ commẽti. 44. ⁊. 49. ⁊. 58. ⁊. 61. ⁊. 70. ⁊. 74. Ueritas
tamen de hoc dicta eſt ſuperius: ⁊ adhuc dicetur magis
inferius. ¶ In commento. 40. vbi dicit. Quoniam hec
duo ſunt oppoſita ⁊c. Contra modernos qui dicũt ꝙ ali
qua fiunt ⁊ ſimul facta ſunt: ⁊ vide commẽtũ. 42. ⁊. 45.
¶ Item commentum. 41. vbi dicitur. Quod dictuꝫ eſt
de tranſmutationibus vniuerſaliter manifeſtum eſt per
ſe in tranſmutatione que dicitur. Tranſmutatio principa
liter ⁊c. id eſt quia eſt entis principaliter quod ē ſubſtan
tia. Quamuis enim generatio ſit finis tranſmutationis
non tranſmutatio niſi equiuoce: vt dictum eſt ſupra: ta
men hoc nomen tranſmutatio quando dicitur de fine di
citur principaliter id eſt principalius dicitur de fine qui ē
forma ſubſtantialis quã de fine qui eſt de genere tranſmu
tationis proprie dicte. Uide commẽtum. 32. ¶ In com
mento. 460. vbi dicit. ⁊ non tranſmutatur niſi in indiuiſi
bili: ⁊ initium eius in quo tranſmutatur. Circa hoc vide
quid intelligit philoſophus per in quod: ⁊ in quo in com
mento. 37. 39. 4. ⁊. 49. ibidē. ¶ In eodem commento
vbi dicit. Sequitur vt non tranſmutetur in initio tranſ
mutationis. i. quia non ē tunc pars motus: quia ipſum ē
inſtans. ¶ Item in eodem commẽto immediate: vbi di
cit. Niſi ſit iam tranſmutatuꝫ. Uult dicē ex quo dē quod
mouetur iam mouebatur: ⁊ adiungo huic ꝙ non ē medi
um inter motum ⁊ quietē: ⁊ tunc perficitur ratio. ¶ Itē
in eodē commẽto immediate poſt hoc. vbi dicit. Mani
feſtum ē ꝙ tranſmutatio non habꝫ principium. Uult di
cere ꝙ ſit pars motus. nam principium rei non ē ps ei⁹.
punctus enim non eſt pars linee. Et etiam ſequeretur ꝙ
continuum componeretur ex indiuiſibilib⁹: ſicut dixit.
Et ideo hoc principium eſt in potentia. ⁊ quamuis hoc
ſit verumtamen videtur ꝙ intentio ſua hic non ē niſi qꝫ
motus non habꝫ principium inuētum in actu. ſed in po
tētia. Et conſidera in ſua ſumma. Declaratur ergo p iaꝫ
dicta: ⁊ per dicta hic ꝙ prima mutatio que ē in motu in
principio motus eſt indiuiſibilis ⁊ ipſa non eſt pars mo
tus: ſꝫ principium eius: ſicut punctus non eſt pars linee:
ſed eſt principium: ⁊ hoc principium non poteſt demon
ſtrari: ſcilicet dicendo hoc: nam ipſuꝫ eſt in potentia ſicut
inſtans in quo eſt tranſmutatum: ſicut dicit in commen
to. 40. ipſum enim eſt in potentia ⁊ non demonſtratum:
⁊ ideo ambo non ſunt in actu: ⁊ ex hoc eliciunt moderni
ꝙ non datur primum inſtans motus: ⁊ eſt verum ſi intel
ligatur ꝙ non eſt demonſtratum ⁊ hoc: ſed in potentia.
⁊ bene conſidera. nam hoc non vocatur vere tranſmuta
tum poſtquã non preceſſit ipſum mutatio: hoc eniꝫ eſt im
poſſibile: vt declarabitur. Tranſmutatũ enim cum intel
ligitur ſic eſt finis tranſmutationis: ⁊ non inuenitur finis
rei vel vltimum eius ante rem: ſicut dicit multotiens Cō

mentator in hoc. 6. Sed ipſum eſt primum tranſmuta
tum aliquo modo. Et cõſidera in commento. 40. ⁊. 42.
¶ Itē in eodē cõmēto. vbi dicit. ⁊ cum narrauit ꝙ illud
primuꝫ dꝫ eē diuiſibile ⁊ contrarium primo quod ē prin
cipium eius in quo eſt motio mota. i. iaꝫ tranſmutati. non
ꝙ primo tunc trãſmutatur: quia nō datur prima pars mo
tus. ⁊ vide commētum. 40. in principio ⁊ finē ſequētis.
¶ In cõmēto. 47. in principio. vbi dicit. ⁊ vt in qualibet p
te ponatur tranſmutari in actu. i. eo modo quo motus ē
in actu. Uide ſuã ſummam. ¶ In textu cõmenti. 48. vbi
dicit. Si ergo. d. c. primũ eius qꝫ tranſmutatur ad. d. b.
Quoniam iam declarauimus ⁊c. Nota ꝙ ex hoc habet
expreſſe contra expoſitionez A uēpace quam dixit ſupe
rius ꝙ phs intēdebat diuiſibilitatē in accidētibus. Nam
ſi ibidem non demonſtrauit iſtam concluſionem quam
hic ſupponit non ē demonſtrata iaꝫ in alio loco aũ hunc:
⁊ certum eſt ꝙ hic loquitur de diuiſibilitate continui eēn
tialiter. ⁊ miruꝫ ē quomodo non dixit Commētator in il
lo loco: ⁊ forte videbatur ei eē notum cuilibꝫ: ⁊ vide tex
tum commenti. 87. ¶ In commēto. 49. vbi dicit. Inue
nitur primum per ſe ⁊ non per accidēs. i. non inuenitur
primū. Sꝫ hoc eſt ei p accidēs. ¶ In cõmento. 53. vbi di
cit. ⁊ in quolibet inſtanti tranſmutatum dicitur eē tranſ
mutatum ⁊c. Conſidera hic. quomodo dicit Commēta
tor in inſtanti eē tranſmutatum ⁊ in tempore tranſmuta
ri: ⁊ hoc dicit expreſſe i commēto ſequēti. ¶ In commē
to. 59. vbi dicit. Quia partes magnitudis ex quib⁹ gña
tur quandoque ſunt diuerſe in ſpecie. i. vt caro ⁊ neruus ⁊
os: ⁊ etiam cor ⁊ caput. ¶ Item in codeꝫ commēto vbi
dicit. Non ſequitur vt partes tranſmutationis in eo aut
tranſmutati ſint de ſpecie poſtreme tranſmutationis ⁊c.
Nota ꝙ ex hoc videtur ꝙ caro ⁊ neruus ⁊ ſimilia habēt
formas proprias: ⁊ differunt ſpecie. Cum hoc tamen ſtat
ꝙ cum corrumpitur ſiue generatur forma totius corrũ
pitur ⁊ illa generatur. ¶ Et ideo caro mortua non eſt ca
ro niſi equiuoce. Vide Commentatorē in libro de anima
libus ſi habes. Et forte etiam organica differunt ſpecie a
componentibus. hoc tamen vltimum eſt difficile: quam
uis hoc magis appareat hic in verbis Commentatoris.
¶ Item in eodem commento verſus finē commenti. vbi
dicit. Cauſa in hoc eſt: quia generatio eſt in magnitudine
⁊c. Nota quod quamuis cuiuſlibet forme naturalis acci
dētalis vel ſubſtantialis inuenitur quantitas determina
ta. i. ꝙ non poteſt eē in quantitate minori. id eſt in corpo
re minori ꝙ ipſa eſt. ergo prima quantitas in qua produ
citur forma ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus.
Et vide commētum. 91. tamē forma accidentalis. verbi
gratia. qualitates ſuſcipientes magis ⁊ minus non inue
nitur in eis primum ſcilicet aliquis gradus. Uel aliqua
pars gradus: qꝫ ē primus: ⁊ ꝙ non inuenitur minor ipſo
ſicut non inuenitur primum in continuo ſcḋm quod con
tinuum. Nam ipſum recipit magis ⁊ minus. Et quelibꝫ
pars gradus illius diuiditur ad partes: ⁊ ideo aduenit
per motum non in inſtanti. ⁊ hec diuiſio quamuis non
inſit ei propter ſubiectum ineſt ei propter motuꝫ ⁊ tem
pus que ſunt continua. Et poſſibile eſt etiam vt ſit in hoc
diuiſio in infinitũ propter ſubiectum. Nam corpus agens
quamuis agat in aliqua parte ſimul: id eſt qꝫ non agit in
parte eius vna antequam agat in reliqua ex quo ipſum
eſt minimum: tamen in parte propinquiori agit magis p
fecte: ⁊ ideo accidit ei diuiſibilitas: ⁊ non ē dubium ꝙ q
libet forma accidentalis ſeu materialis corporalis diuidi
tur in infinitum per diuiſionez corporis in quo eſt: ⁊ ideo
non inuenitur in ipſa primum ſm quod ipſa eſt in conti
nuo: ſꝫ inuenit in ea primum ſm quod eſt naturalis. De
claratuꝫ eſt ergo quod cuilibet generationi in ſubſtantia

vel in qualitatibus diuiſibilibus precedit ipſum mutatū eſſe: et ſimiliter quodlibet mutatum precedit mutatio. Sed inuenitur hoc in generatione ſubſtantiali non propter aduentum forme ſubſtantialis que eſt in inſtanti: ſed propter qualitates precedentes aduentum forme. Aduentus enim forme ſequitur tranſmutationem que eſt in qualitatibus et eſt finis tranſmutationis illius et non eſt tranſmutatio: et conſidera in commento. 39. Debes tamen ſcire quod caliditatis vel albedo (verbi gratia) inuenitur determinata. ideſt quod non inuenitur in actu niſi caliditas determinati gradus: et ſic de alijs ſimilibus. Nam quodlibet ens naturale in actu perficitur ſua operatio per quantitatem ſeu menſuram determinatam non cum quacunque quantitate vt ipſe dixit in commento. 91. tamen illa quantitas ſeu menſura virtutis non aduenit tota ſimul. Sed pars ante partem ſemper ſicut dictum eſt. nam ipſa eſt continua. Sed ille partes que ſunt minores menſura determinata ſunt in potentia. ideſt ſm quod ad preſens pertinet. quod ſi priuaretur ſeu remoueretur agens illius qualitatis non remaneret in actu menſura minor menſura determinata. Sed ipſa deſinet eſſe ſeu priuabitur: forte tamē ipſa non priuabitur in inſtanti ſcilicet non corrumpitur: quia ſcilicet agens non corrumpitur vel remouetur in inſtanti. Et quamuis corrumpatur in inſtanti: forte hoc non eſt impoſſibile ex quo non eſt in actu: et etiā hoc ineſt forme ſm ſuam naturam. ideſt vt non inueniatur vel remoueatur in actu in minori menſura non propter contrarietatē que corrumpit ipſam. Debes etiam ſcire ꝙ diuiſio et proceſſus ad infinitum in his eſt in potentia ſicut dixit in hoc loco et in multis alijs locis in iſto libro. et conſidera. Nā ex dictis hic ſoluuntur quedam difficultates poſite contra illud quod dicitur ꝙ agens corporeum cum reliquis conditionibus in agendo patitur. dixerūt enim. ſi ſit (verbi gratia) aliqua quantitas ignis que patitur ab aliqua quantitate aque. verbi gratia. pugillus aque agit in pugillum ignis et econtrario et quod ſint coniuncti ſe continui vel igni vel aque tres pugilli. verbi gratia. ignis vel aque que non patiuntur a contrario proter diſtantiam. Si igitur poſitio ſit vera: ſequitur ꝙ vna res mouetur motibus contrarijs ſimul. nam ignis qui eſt quatuor pugillorum agit in vnū pugillū aque et patitur a frigiditate eius vnus pugillus ignis: et iam poſitū eſt ꝙ huic pugillo ignis ſūt cōtinui tres pugilli alij. et ſunt fortiores eo. ergo ipſi agunt caliditatē in illam partem ignis que repatitur in agendo in aquam. Sed illa pars poſita eſt pati a frigiditate aque. ſm poſitionem ergo mouetur ad caliditatē et frigiditatē ſimul. et reſponſio in hoc eſt quod relique partes ignis non faciunt ſeu producunt caliditatē in parte cōtinua ſeu coniuncta eis niſi poſtquā ipſa fuit compaſſa a frigiditate et nō a quacunque frigiditate ſed a frigiditate exiſtente ſeu inuēta in actu. Et ideo cum inuenitur in ipſo frigiditas in actu incipit agē in ipſum caliditas non ante. Et tunc non patitur amplius a frigiditate. nō ergo mouetur ſimul ad caliditatē et frigiditatem. Et forte non eſt etiam ita remotum dicē ꝙ vna cōditio propoſitionis illius dicte eſt ꝙ non ſit hic agēs: quod non patitur fortius in agēdo vel in cōſeruando qualitatē partis agētis agēte quod agit cum patitur: nō aūt ſic eſt in exēplo poſito. Sed tamen poſt hoc viſū eſt mihi mutare ſententiā de quibuſdam rebus dictis hic et vide illud quod notaui i cōmento. 23. octaui. et ex illo ſoluitur difficultas modo vero. Nam quāuis quedam pars ignis patitur in actu ab aqua cum egit in aquam tamē relique partes ignis non agunt ſtatim in actu in igne frigefacto: ſz ſtant per aliquod tempus: et poſtea peruenit ab eis in alia parte aliquis gradus caliditatis determinatus .i. minor qui poteſt eē in actu: et aduenit totus ſimul in inſtanti et ante illud inſtans agebat in potentia et aliquo modo: et quocunque ſit hoc non incipiunt relique partes ignis agē in illam partem ignis niſi quando iam aduēit ei frigiditas in actu .i. frigiditas determinata minor que poteſt eſſe in actu: et hoc aduenit i inſtanti. Debes ēt ſcire ꝙ quamuis quātitas cuiuſlibet rei naturalis eſt determinata ſcdm quantitatē ſeu determinate quantitatis in magnitudine et paruitate. vbi gratia. cor minimum vel maximum et ſimiliter caro: tamen non inuenitur in ipſa. ſ. in quantitate minori magnitudinis illius rei prima pars ſm quantitatem et ſm ꝙ ipſa ē continua. Nam quelibet pars ē ſp diuiſibilis et hoc intēdit Commētator in fine huius commēti: et cōſidera ēt i commēto. 39. bñ. ¶ Itē commēto. 60. vbi dicit. Quia impoſſibile ē vt moueatur motu finito intelligit per hoc in magnitudine finita. ¶ Itē commēto. 61. vbi dicit. Non eſt verum niſi in qualitate: et ſimiliter in generato diſſimilium partium .i. vt vbi gratia. cor generatur primo et poſtea alia mēbra vt patet in libro de animalibus. ¶ Itē in dicto commēto paruz poſt vbi dicit. Et hoc quidē motuum quiddaz ē poſt quiddā manifeſtum ē etc. Nota ꝙ ex hoc ēt videtur ꝙ non datur minimus gradus primo introductus: immo quelibet pars gradus eſt diuiſibilis in infinitum. Vide commētuz. 39. Veritas tamē de hoc apparebit magis inferius. Et ſi hoc debz intelligi de quolibet motu vel non. ¶ Item in eodem commento. vbi dicit. Et quod componitur ex finitis eſt finitum .i. ex finitis in magnitudie et numero. ¶ In commēto. 62. vbi dicit. Et debes ſcire ꝙ ex hoc apparet ꝙ impoſſibile ē infinitū moueri omnino .i. neque i tēpore finito neque infinito. ¶ In commēto. 70. in principio commēti. vbi dicit. Quia non ē primum tēpus in quo ceſſat etc. Nota ꝙ ex hoc commēto: et ſequēti videtur ēt ꝙ non datur minima caliditas primo introducta. Vide commētū. 39. et finē ſeptuageſimi quarti. ¶ In commēto. 74. in principio commenti. vbi dicit. Vult declarare ꝙ tranſmutatuz etc. Nota ꝙ hec concluſio multipliciter intelligitur et ſemper eſt vera: poteſt enī intelligi ꝙ nulla parte tēporis mēſurantis motuz eſt ipſum mobile: et omnes eius partes in termino ad quē: ēt pōt intelligi ꝙ mobile non eſt in aliqua parte illius temporis in illa diſpoſitione. verbi gratia. in vno loco: et ſimiliter de alijs. ſed eſt in vna diſpoſitione ſeu loco durante mutatione in vno inſtanti tantum. et in tali inſtanti non dicitur neque quieſcē neque moueri. et hoc intēdit hic philoſophus. per hoc. n. apparet ratio Zenonis eē falſa. et vide cōmēto ſequētis. ¶ In cōmēto. 83. vbi dicit. Accidit eniz huic vt ſit de non eē in eē etc. Nota ꝙ de hoc dictū ē multum in quinto libro. et vide cōmētū. 8. illius. ¶ In cōmēto. 85. quaſi in principio cōmēti. vbi dicit. Quia hoc quod poſuit ꝙ partes eius etc. Nota ꝙ hoc quod dicit hic nō contradicit rōni Commētatoris contra Themiſtium de toto et de parte in quarto huius. cōmento. 45. Ipſe eniz alio mō dicebat ſpheram moueri ſz partes: dicebat etiā ꝙ mouetur ſm omnes partes ſimul: et tñ negabat totū moueri: et cōſidera. ¶ In cōmēto. 86. vbi dicit. Et quia indiuiſibile dicitur illud. Vide cōmētum. 92. illic enim aliter diſtinxit aliquo mō. ¶ In textu cōmēti. 87. vbi dicit phs Aut quiddam eſt in hoc: et quiddam in hoc. declaratum eſt ēt etc. Nota ꝙ ex hoc etiam habetur cōtra Auēpacē et vide textum commēti quadrageſimioctaui.

¶ Ex libro ſeptimo.

Circa ſeptimuz librum circa primam concluſionem. ſ. omne motuz habet motorē: et ideo ꝙ nihil mouetur a ſe. Quia hec demonſtratio eſt multum nobilis: et eſt vnuz ex principijs neceſſarijs in declaratione primi motoris. Si enim hoc non eſſet poteſt quis dicere quod corpus

celeſte ſine aliquo alio motore mouet ſe⁊ ſic nõ indiget
motore ſeparato vl' materiali. Et ideo hic ⁊ in. 8. probat
hoc phs. ⁊ omnes latini quos vidi multum confuſi in
hac demonſtratione: ideo viſum eſt mihi ponere dicta
Auerrois in ſua ſumma ⁊ in ſua media expoſitione. po/
ſtea declarabo illud quod videtur occultum in cõmeto.
Dicta enim aliorum nolo mihi attribuere: hoc enim non
eſt boni viri: ⁊ hec ſunt verba eius in ſuo ſumma: in hoc
loco. Ariſto. in principio huius ſeptimi declarat. q̃ om/
ne motũ habꝫ motorẽ: ⁊ q̃ nihil mouet̃ a ſe. i. q̃ motũ
in ipſo ſit motor ſicut põt quis putare in terra ⁊ aqua ⁊
alijs corporibus que mouentur a motore non extrinſe/
co: ⁊ poſuit ad hoc tres propoſitiones. Una earum eſt:
omne quod mouetur ex ſe primum eſt diuiſibile habens
partes. Scḋa omne motum primuꝫ cum imaginat̃ aliq̃
pars eius quieſcere: totuꝫ quieſcit de neceſſitate. Tertia
omne q̃ quieſcit per quieteꝫ partis eius mouet̃ ab alio
de neceſſitate, ⁊ motor in ipſo eſt alius a moto. Primam
aũt ꝓpoſitionẽ ipſe declarat per illud q̃ iam declaratuꝫ
eſt in. 6. libᵒ. q̃ omne motum eſt diuiſibile i eo ex quo ⁊
in eo ad q̃. Et per illud etiam q̃ declaratũ eſt ibidẽ q̃
indiuiſibile nõ mouet̃. Scḋa aũt ꝓpoſitio ⁊ eſt q̃ pmuꝫ
motũ ex quo eſt hñs ꝑtes: ⁊ pmũ cũ imaginata ſit aliqua
pars eius quieſcere: reliquũ quieſcit de neceſſitate: ⁊ non
poteſt eẽ in ipſo motus eſt per ſe nota cum itelligit̃ illud
q̃ intendit per pꝛimũ motũ. naꝫ pmũ motũ eſt illud q̃
non mouet̃ ꝑꝑ partẽ in ipſo: ſed eſt motuꝫ a ſe: ⁊ illud ẽ
in his corporibꝰ ſimplicibus: itamẽ accidit dubitatio mẽ/
ſura ſeu quãtitas minima que põt eẽ in terra mota infe/
rius. nã motum hõ ⁊ ex terra ex igni eſt pmũ motũ: quia
iſte motus non poteſt eſſe parti eius. nam non inuenitur
ignis minor: ſed hoc eſt ita: q: mẽſure ſeu q̃ntitates entiũ
ſunt determinate: ⁊ cũ hoc eſt declaratuꝫ in de diſpoſitio
ne pmi. manifeſtũ eſt q̃ cũ imaginati fuerimus aliquam
ꝑtẽ eius quieſcẽ: reliquũ quieſcit de neceſſitate. In q̃dam
ſcriptura inuenit̃ quieſcit nãlr non de neceſſitate: ⁊ vt vi
detur mihi quaſi in idem redit. nam per hoc intendit Cõ
mẽtator dicẽ q̃ quieſcit non propter impedimẽtum ali
quod extrinſecũ neceſſitans ipſum non moueri. ſꝫ dimiſſ
ſum ſue nature nõ impeditũ ab extrinſeco nõ mouet̃. Cũ
aũt in alia ſcriptura dicit quieſcit de neceſſitate: itelligitur
ꝙ non põt amplius moueri. Et ſequitur hoc quod dicit
⁊ non ẽ poſſibile in eo motꝰ: ſi. n. eẽt poſſibilis in eo mo
tus illa ꝑ a reliq̃ eẽt minimũ illius entis: ⁊ ſic eẽt minus
minimo ⁊ minimũ ⁊ nõ minimum: ⁊ illud q̃ fuit poſi-
tum primum nõ eẽt pmuꝫ. Tertia aũt ꝓpoſitio ⁊ ẽ q̃ oẽ
q̃ quieſcit cuꝫ quieſcit ꝑs illius: motor ẽ alius a motor
eſt etiam per ſe manifeſta. Nam pꝛimo motũ: q: accidit
ei hoc. ſ. ipſum quieſcẽ per quietem partis eius: manife/
ſtũ ẽ de neceſſitate ꝙ motor i ipſo iã deſtructꝰ eẽt ⁊ ꝙ mo/
tũ remanſit: ⁊ ꝙ motor non ẽ motũ. Si enim eẽt motor
ipſum motũ non quieſcẽt per a remanẽs a primo moto.
nam non eſt corrupta diſpoſitio ꝑ quam mouebatur. naꝫ
reliquum ẽ corpus diuiſibile ⁊ ipſum ẽ motum ſeu mo
bile ſm ꝙ ẽ corpꝰ ⁊ diuiſibile: q: igitur quieſcit reliquuꝫ
per quietem partis ſcitur ꝙ pꝛimum motũ in ipſo diſtin
guitur vel diuiditur a motore. nam ſi ipſum non diſtigue
retur ab ipſo: ipſum nõ quieſcẽt per quietẽ partis eiꝰ: ⁊
ſi ipſum non quieſceret per quietem partis eius: non eẽt
motũ pꝛimũ. In moto ergo ſunt de neceſſitate due res.
Una earum ẽ ſm quam eſt diuiſibile ⁊ ẽ res ꝑ quam mo
uetur ſeu que mouetur. Scḋa eſt indiuiſibilis: ⁊ eſt illa
que cum corrumpitur ceſſat motus ⁊ res illa eſt motor
de neceſſitate. Talia igitur corpora ſimplicia motũ pmuꝫ
in eis diuidit̃ ſm q̃ ẽ motũ: ⁊ eſt idiuiſibile ex parte mo
toris: ⁊ ideo motor in ipſo ẽ de neceſſitate aliud a moto.

Et diuiſio accidit ei propter materiam: ⁊ indiuiſibilitas
accidit ei propter formam: ⁊ ipſa eſt motor: ⁊ ipſa nõ mo
uetur. Uult dicẽ ꝙ forma non diuiditur ſm diuiſionẽ ma
terie: Nam materia ſm ꝙ ipſa eſt quanta recipit diuiſibi
litatem in infinitum: ſicut declaratũ eſt in tertio. ⁊ forma
non diuiditur iſto modo. nam cum dicitur in minori q̃ꝫ ꝑ
mum quod eſt poſſibile eẽ in actu in illa ſpecie corrũpet̃
de neceſſitate: tñ forma etiã recipit diuiſibilitatẽ ſm iſtuꝫ
modũ. ſ. ſm ꝙ ipſa eſt extenſa i mãa: ⁊ ſunt in ipſa partes
infinite in potẽtia ſicut in mã. Sꝫ cum diuideret̃ in actu
ad partẽ minorẽ q̃titate determinata illius entis corrũ/
pitur forma. Sꝫ nõ accidit hoc cũ cõſiderabimꝰ diſiones
in q̃to ſm ꝙ eſt q̃tũ continuũ. Et adiungit Cõmentator
ꝙ Ariſto. adiunxit ſcḋe ꝓpoſitioni tertiã ⁊ ẽ ꝙ oẽ quod
quieſcit per quieteꝫ partis illius nãliter: ipſum mouet̃ ꝑ
aliud ab ipſo. Declarata eſt illa ex hoc ſermone veritas
ꝓpoſitionuꝫ quas fecit Ariſto. in declaratione huius q̃ſti. ⁊ declarauit ꝙ oẽ motum in eo quod motuꝫ hꝫ moto
rẽ: poſtea ponit dubitatiões: ⁊ ſed nolo ponere eas hic: ꝗ
in cõmẽto magno quaſi ponit eaſdẽ. In media aũt ſua ex/
poſitione dicit hec ṽba. Dico ꝙ omne quod mouet̃ i lo/
co non a re extrinſeca opꝫ ꝙ ſit motũ ab aliquo motore
in ipſo diuerſo a moto: mota enim que mouentur ab ex/
trinſeco manifeſtũ ẽ in eis ꝙ ipſa mouẽt̃ a motore diuer/
ſo a moto. Sꝫ illud i quo accidit difficultas in eo ſũt res
que mouent̃ in loco non ab extrinſeco: ⁊ maxime corpo
ra ſimplicia: ſicut terra ⁊ aqua ⁊ aer ⁊ ignis. Nã iſta põt
quis putare de eis q̃ mouetur ex ſe: ⁊ ꝙ motor in eis eſt
motũ met. In animali autẽ vr̃ ex diſpoſitione eiꝰ diuerſi
tas moti in ipſo a motore. nam manifeſtuꝫ ẽ ꝑ ſe q̃ aĩa ẽ
motor i ipſo ⁊ corpus eſt motũ: ⁊ ex quo pꝛiuat̃ motu eiꝰ
ꝑ priuationẽ anime. Et cũ hoc ſit ita cũ dicimus oẽ motũ
habere motorẽ indiget declaratione. ⁊ demonſtratio hu
ius eſt: q: motum per ſe quoddam eſt pꝛimum: ⁊ q̃dam
non pꝛimũ. Et pꝛimũ ẽ illud q̃ nõ mouet̃: q: ꝑs eiꝰ mo
uet̃ ꝑ ſe vel põt moueri ſicut motus minoris partis terre
⁊ aque que ẽ illa que non põt recipẽ formã aque magni
tudo minor ipſa. nam hec magnitudo eſt determinata in
corporibus nãlibus: ⁊ nõ pmũ ⁊ ẽ illud quod mouet̃ to
tum: q: pars eius mouet̃ ꝑ ſe: ſicut motus aĩalis in loco
ꝑꝑ motum caloris naturalis quiẽ in ipſo: ⁊ ſicut motus
aque q̃ eſt maior minima ꝑꝑ motum minime. Et eſt ma
nifeſtum q̃ motũ non pꝛimum mouetur ab alio: ⁊ ipſũ
ẽ motũ pꝛimũ. Manifeſtũ ẽ ĝ q̃ ſi ſit aliquod mouẽs ſe
ita q̃ motum in ipſo ⁊ motor ſit vna res met q̃ opꝫ q̃
ſit pꝛimũ. ⁊ cum hoc ſit ita conſiderãdum ẽ an ſit poſſibi
le vt ſit hic motũ pꝛimũ quod mouet̃ a ſe: ⁊ quieſcit a ſe.
Et dicamus oẽ quod mouet̃ a ſe ipſum quieſcit a ſe: ⁊ il/
lud q̃ quieſcit a ſe non quieſcit per quietẽ alterius: ⁊ cũ
ṽificatũ eſt nobis q̃ omne quod mouet̃ a ſe nõ quieſcit
ꝑ quietẽ alterius: manifeſtũ eſt q̃ ſequit̃ ſm oppoſitum
ꝯtradictoꝛij ſeu ſm contrapoſitionẽ q̃ illud quod q̃eſcit
ꝑ quietẽ alterius nõ mouet̃ a ſe: ⁊ illud quod nõ mouet̃
a ſe mouet̃ ab alio. Concludit̃ ergo ex hoc q̃ omne q̃
quieſcit per quietẽ alterius ipſum mouet̃ ab alio. Cũ aũt
hec ꝓpoſitio fuerit nobis verificata nos poſſumꝰ decla/
rare q̃ omne quod mouet̃ ꝑ ſe ⁊ pmo mouet̃ ab alio.
Nã declaratũ eſt in ſermone ꝓcedẽti q̃ oẽ mobile ẽ diui
ſibile. Ponatur ergo aliquod motũ pꝛimuꝫ q̃ ſit. a. b. c.
dico ꝙ. a. b. diuiditur de neceſſitate ex quo declaratũ ẽ ꝙ
omne mobile eſt diuiſibile. Diuidat̃ ergo in. c . ⁊ ſequit̃
de neceſſitate: q: ipſum eſt pmum cum ponimꝰ partẽ eiꝰ
quieſcẽ. ve ṽbi gfa: partẽ. c. b. ⁊ hoc eſt poſſibile in quolꝫ
moto ſm q̃ ipſum ẽ motũ q̃ quieſcit. a. b. totũ. naꝫ ſi. a.
c. b. reſiduũ mouet̃ vel põt moueri non eẽt. a. c. b. ſꝫ ſuã
totalitatẽ pmũ motũ: ⁊ iam poſuimꝰ ipſum pꝛimũ. Ĥ igit̃
eſt impoſſe

eſt impoſſibile. De neceſſitate ergo ſequitur ꝙ cum quie
ſcit c.b. qḋ eſt pars: ꝙ quieſcit a.c.b. qḋ eſt totum. Et cū
a.b.c. q̄eſcit per quietem partium eius ipſum de neceſſi/
tate q̄eſcit per quietē alterius. naꝫ totū eſt aliud a p̄te. Et
iam declaratū eſt ꝑus in ſermone vlī ꝙ oē qḋ q̄eſcit ꝑ q̄etē
alterius ab ipſo mouet᷑ ꝑ motū alterius ab ipſo: ſeq̄tur ḡ
ex h̄ de neceſſitate ꝙ motū. a.b.c. ꝑ^m ẜꝫ qḋ ꝑ^m mouet᷑ ab
alio: & cum declaratū ſit hoc de moto ꝑ: declaratuꝫ eſt ꝙ
oē motū abſolute mouetur ab alio: mī ꝑ^m motum in loco
eſt illud de quo accidit dubitatio. Verū aūt ē hic aliquod
ꝑ^m motum facilr̄ poſſumus ꝑuenire in cognitionē huius
ex his q̄ dicta ſunt: & iō tacuit de hoc Ariſto. & iā q̄daꝫ ꝑ/
ter nos motus fuit de hoc in 8^c. Si. n. nō eēt in aliqḋ mo
tum a ſe ꝑ^m motū: eēnt in moto partes infinite in actu: & q̄a
ſeq̄tur ꝙ oēs ſint mouentes & mote ſimul: & cū ineſſe mo
ti ꝑmi nihil aliud eſt q̄ꝫ diuerſitas motoris in eē a moto:
nam ſi motor in re eēt ipſummet motū nō eēt hic motuꝫ
ꝑ^m. Nam declaratū eſt ꝙ oē mobile eſt diuiſibile ad ſem
per diuiſibilia: & hoc inēt eſt cā ꝙ cuꝫ ponitur ps eius q̄e
ſcere ꝙ q̄eſcat totū: nam ſi ipſum eēt motum a ſe & q̄eſcit
pars eius poſſibile eēt in reliquo pars eius moueri & nō
q̄eſcere niſi per accn̄s & non q̄eſceret nāliter ꝑ quietē al/
terius: & ideo hec demōſtratio eſt de gn̄e demōſtrationū
a ſigno. nam in hoc declaratur ꝑus per poſterius: & iam
accidit multis hoībus in hac demſ̄ratione maxima diffi/
cultas: ita ꝙ nos ēt confuſi fuimus de hoc ꝑ aliquod tem
pus: & fuit difficile nobis intelligere profunditatē Ariſ.
in hoc: & cā huius fuit ꝙ nos non cogitabamus de condi
tione quā poſuit Ariſ. de moto poſito. Vel ꝙ motū poſi
tum eſt ꝙ ſit ꝑ^m. Nam cū non ponitur hec conditio nō vˀi
ficatur demſ̄ratio. Et ex hoc accidit multis hoībus cū nō
intelligūt iſtā demonſtrationē ꝙ conq̄ſti ſunt de Ariſto
tele: ita ꝙ Galenus ſcripſit ſuū tractatuꝫ famoſum. Auē
pace aūt q: non cogitauit hanc ↄditionē indagauit veri/
ficare hanc demōſtrationē ſine hac ↄditione: & deductus
fuit in hoc procedere alia via a via Ariſtotelis: & putauit
ipſam eē viā Ariſtotelis: & hoc declarabitur tibi ex v̄bis
eius in libro ſuo in ꝑn^c huius libri. Preterea non ꝑuenit
ad nos declaratio huiꝰ demōſtratiōis ex verbis expoſi/
torum. Nā Themiſtius omiſit hoc a ſuo libro & ēt a lib^o
Alexandri ẜm traditionē que peruenit ad nos omiſſa de
claratione huius: poſtea peruenit ad nos Alexander in
hoc loco: & inuenimus dicta eius conuenire cum hoc qḋ
ſcripſimus de hoc ſermone longiore. ſed forte eſt magis
difficilis. Hec ſunt verba Auerrois. Tu ergo vides inten
tionem huius demōſtratiōis: & in quibus fundatur: & ꝙ
eſt demonſtratio a poſteriori. Et ex hoc pꝫ error latinorū
expoſitoꝝ in hac demonſtratione. ipſi. n. oīno deuiant a
via Ari. & fecerūt demonſtrationē Ariſto. multum debi
lem & confuſam: & non ſolū hoc imo litigant cōtra Com
mentatorem dicētem hanc demonſtrationeꝫ eſſe a ſigno
& quidam arguūt cōtra Cōmētatorem. & q̄dam reſpon/
dent pro ipſo: & nullus eoꝝ intelligit eius intentionē. & h̄
facilr̄ poteſt quis deprehēdere ex dictis eoruꝫ & ex dictis
Cōmētatoris hic. & hec eſt intētio Cōmentatoris in com
mento. In ꝑmo enim cōmento ponit intētioneꝫ vbi dicit
in hoc tractatu incipit ꝑſcrutari. Vn̄ omne motū habeat
motorem: & in eodē cōmento vbi dicit ꝙ iſtud motuꝫ de
quo vult ꝑſcrutari. ſ. ꝙ mouetur per ſe. Debet eſſe motū
ẜm totum non ẜm partem &c. Et in cōmēto ſequēti vbi
dicit. Et neceſſe eſt eſſe hic prima mota: q: corpora natu/
ralia non diuidūtur in infinitum in eo ꝙ ſunt corpora na
turalia &c. Ibidē enim declarauit ꝙ ipſe intelligit ꝑ mo
tum ẜm totū illud quod eſt primum. i. ꝙ minus ipſo nō
pōt moueri: & ideo eſt motū primū ẜm totū: & ſi quieſcet
aliqua pars eius quieſcet totum. Illud autē quod moue

tur: & q̄a pars eius mouetur & mouentur cum ipſa relique
partes illius non eſt ꝑmum motum ẜm ꝙ intēdit hic de
primo moto. Et ideo dicit poſt hoc in hoc cōmēto: ꝙ h̄
ſcilꝫ ꝙ mouetur totum: q: pars eius mouetur eſt cōpoſi
tum a motis multis: & conſideratio hic eſt de moto vno
primo: & per hoc ſcietur in cōpoſito plus quā ex vno pri/
mo moto ſicut dicit poſtea in cōmento ſcḋo. Et cōſidera
tur in cōmento. 44. octaui. & etiam cōmento 43°: & etiā
cōmentum decimū & 21^m huius: & cōmentū 22^m quarti
celi. & etiam 31^m octaui: & vide etiam cōmentū. 27. octa
ui. & 28. & 33^m. & etiam cōmētū 91^m ſexti libri. Intēdit
ergo hic Cōmentator per primum minimum naturale i
qualibet ſpecie: & ꝙ ſi mouetur: mouet᷑ ẜꝫ totuꝫ: non quia
pars eius mouetur vel poteſt moueri. vnde quia nos vi/
demus motum remanere ẜm plures partes: & ẜꝫ condi
tionem neceſſario requiſitam ad ipſum moueri: id eſt ꝙ
ipſum remanet diuiſibile: & tamen non mouetur nec po/
teſt moueri: ſcimus de neceſſitate naturam motoris eſſe
aliam a natura moti. Sicut enim quia videmus animal
mortuum remanere & ipſum non moueri: ſcimus ꝙ aia
eſt motor, & ꝙ motor eſt alius a motoꝫ: ita proponitur etiā
hic. neq̄ꝫ obſtat modus declarationis tertie propoſitiōis
in ſua ſumma & in cōmento. quāuis eniꝫ videat᷑ diuerſus
tamen cum conſiderabuntur ambe redeunt ad vnam in
tentionem: & vna declaratio perficit modum declaratio
nis alterius. Conſidera ergo quanta fuerit profunditas
Ariſtotelis philoſophorum omnium p̄cipis & ſui Cō
mentatoris Auerrois: qḋ etiam in his in quibus locuti
ſunt perfecte: quāuis parum obſcure: fere omnes philo
ſophantes ſunt confuſi. Quid ergo erit de his de quibus
nihil locutus eſt: Ioānes aūt de Ian. multum debiliter i
telligens circa hoc: ſic format hanc demōſtrationē. Sup/
ponit eniꝫ primo ꝙ omne qḋ mouetur eſt diuiſibile. ſecū
do nihil prohibet conditionalem ſeu propoſitionem hy
potheticam eſſe veram: cuius antecedens eſt ſimplr̄ im/
poſſibile: addens huic cum aliqua conditionalis ſeu hy/
pothetica eſt vera quātūcūq̄ꝫ eius antecedens ſit impoſſi
bile: omne illud eſt falſum ex quo ſeq̄tur deſtructio & fal
ſificatio illius hypothetice. vbi gr̄a. Si diceremus ꝙ ali/
quod volatile eſt per ſe retentibile in aere: ex quo ſequere
tur iſtaꝫ eſſe falſam. Si aſinus volat aſinus hꝫ alas. 3° ꝙ
cum aliqua diſpoſitio debetur alicui ſubiecto per ſe ꝑmo
neq̄ꝫ oportet eaꝫ remouere ab ipſo ſi remouetur a quo
cūq̄ꝫ alio. 4°. ꝙ ſi pars alicuiꝰ mobilis quieſceret: quod
cūq̄ꝫ ſit illud ipſum totum non mouetur per ſe ꝑmo. tūc
format rationem primo ſic. Omne illud qḋ quieſceret ſi
aliqḋ alterum quieſceret mouetur ab alio vel nō mouet᷑
a ſeipſo ꝑ ſe & ꝑmo. hec pꝫ ex 3^a ſuppōne. Sed omne qḋ
mouetur quieſceret ſi quoddam aliud quieſceret: igit᷑ ſe
quitur ꝙ nō mouetur per ſe & primo. hec pꝫ ex alijs ſup
poſitionibus premiſſis. ergo &c. ¶ Item format eam ſic.
Si aliqḋ moueretur a ſeipſo per ſe & ꝑmo: tunc non opꝫ
ꝙ ſi pars eius quieſceret & ipſum quieſcere. i. nō moueri
per ſe & ꝑmo: ſed hoc eſt falſuꝫ. ergo & ꝑ^m. falſitas ↄſītis
eſt manifeſta ex ſuppoſitione 4^a. & ↄſītia manifeſta eſt ex
3^a. ¶ Item format eam ſic. illud eſt falſum & impoſſe ex
quo ſequeretur deſtructio hypothetice vere & neceſſarie
hoc pꝫ ex 2^a ſuppoſitione. Sed ſi aliquid moueretur a ſe
primo ſequeretur ex hoc falſitas conditionalis: que ſim
pliciter eſt neceſſaria: & hoc pꝫ ex 3^a ſuppoſitiōe. ergo. Sꝫ tūc
ipſe dubitat ſic dicens. per illam rationem ꝓbaretur non
ſolum ꝙ nihil mouetur a ſe ꝑmo: ſꝫ ꝙ nihil poteſt moue
ri primo arguēdo ſic. illud qḋ quieſceret ſi aliquid illius
quieſceret, non mouetur per ſe & ꝑmo: ſed oē qḋ mouet᷑
quieſceret ſi q̄ḋdaꝫ illius non moueret᷑. ergo maior pꝫ ex
3^a ſuppoſitiōe: & minor apparet. nā omne qḋ mouet᷑ hꝫ

parteſ: ſi pars qeſceret totum qeſceret. ergo ⁊c. Et item per 3^{am} ſuppoſitionē ꝓbaretur ꝙ triāgulus non habeat tres ⁊c. qr hēre tres remouet a triāgulo ſi remoueat ab alio. ſ. a figura: ſilr riſibilitas non ineſt homini primo: qa remouet ab hoīe ſi remoueret ab alio. ſ. ab animali. Ad que reſpōdet ſic dicēs ꝙ hec 3^a ſuppoſitio ſic oꝫ itelligi. Cum aliqua diſpoſitio ineſt alicui ſubiecto p̄ non opꝫ eā remoueri ab illo per remotionē ab alio cum iſtud aliud ſit extraneum ⁊ diuerſum ab alio reſpectu illius diſpoſitionis vt homini reſpectu riſibilitatis eſt extraneus aſin⁹. Et ideo ſi riſibilitas remouet ab aſino non ſeqtur eam remoueri ab hoīe. Sed ſi illud aliud non ſit extraneum ſubiecto reſpectu illius diſpōnis: tunc per remotionē ab illo alio remouet a ſubiecto: ſicut pꝫ in exēplis. modo dico ꝙ moto abſolute non eſt extraneū hēre partes reſpectu huius ꝙ eſt moueri: imo hoc ē ei neccium: ſꝫ ei qd̄ ponitur per ſe ⁊ p̄mo moueri a ſeipſo extraneum eſt omnino hēre partes: qd̄ ſic pꝫ. qr ſi aliqd hēat partes moueat ſeipſm per ſe ⁊ p̄mo: tunc quelibet pars ſeipſam mouebit per ſe: ⁊ ſic vnū ⁊ idē ſimul ⁊ ſm idem erit mouēs ⁊ motum ſm eūdem motū. ⁊ vlterius erit in actu ⁊ potentia ſimul ⁊ ſꝫ idem ⁊ reſpectu eiuſdē. Unde manifeſtū eſt ꝙ pars eſt ad extraneū ei qd̄ mouet per ſe ⁊ p̄mo a ſeipſo ꝓpter qd̄. Si aliqd moueret a ſeipſo ⁊ p̄mo nō deberet remoueri ab eo per remotionē a parte: ſed vt dicebat pars non eſt qd extraneum ab eo qd̄ mouet reſpectu hui⁹ qd̄ eſt moueri: imo eſt ei neccium ⁊ per ſe. Et ꝓpter hoc ſi moueri poneret remoueri a parte huius qd̄ p̄mo mouet bene ſeqretur illd̄ nō moueri p̄mo: ⁊ ideo nō valet illa obiectio. Hec ſunt v̄ba eius: ⁊ q̄ſi ſm hanc viā ꝓcedūt oēs latini: ſed certe ſi ſic intelligat non ſolū non erit demſtratio: imo erit error ⁊ ꝯfuſio vt bene intelligētes poſſunt videre ipſa etiā rōnione data quā dat iſte homo q̄uis in ſe ſit verum. ſ. ꝙ ſi illa ſuppoſitio 3^a ſit vera opꝫ eā ſic intelligere. Nam ſtatim ſeqtur deſtructio multoꝝ rōnuꝫ poſitaꝝ ab ipſo pro Ph̄o: ideo ſua dicta ſunt vana: ⁊ tu cōſidera tertiam ſuppoſitionē ſic intellectam ⁊ ſuā vltimā rōneꝫ non enim ſeqtur illam ꝯditionalē eſſe falſam. Et ad ꝓbationem per tertiam ſuppoſitionē dico vt ipſe dicit. Uerꝫ eſt ſi ſit extraneum: ſed hoc non eſt ext̄neum: ꝓ⁹ etiā ſua ratio ⁊ 2^a peccat manifeſte: ⁊ nihil concludūt 3^a ſuppoſitione ſic intellecta. ¶ Preterea. Ph̄s arguit ꝯtra Pla. dicētē naturā motoris non diſtigui a nā moti. Et commē. dicit ꝙ hoc apparet dubiū in eīntis: modo demōſtratio Phi ſic intellecta nō eſt ꝯtra Pla. nec declarat illud qd̄ eſt dubium in eīntis: hoc aūt qd̄ iſte dicit quaſi rūdeo ꝙ ei qd̄ ponit moueri p ſe ⁊ p̄ a ſeipſo extraneū eſt ⁊c. falſum ē. Mobile. n. ſꝫ ꝙ mobile hꝫ ptes. ¶ Preterea illd̄ qd̄ cōpetit alicui rōne gn̄is ſeu magis cōis: nō pōt remoueri ab illo ratione ſp̄ie ſeu minus cōis: modo hēre partes cōpetit mobili i eo qd̄ mobile: ergo a nullo mobili poteſt h̄ remoueri ſiue eſſe extraneum. q̄uis enim forte nō hꝫ partes ratione qua mouet a ſe p̄mo: ſi eſſet aliqd tale tamen haberet etiam partes rōne qua motū eſt: ⁊ ideo nō eſt ei extraneū: ⁊ hoc ſufficit. ¶ Preterea nō ē p ſe notū vel ſaltē per iſtam demſtrationē Phi hic ꝙ ſit ext̄neū illi qd̄ mouet per ſe p̄mo habere partes. Illud autē qd̄ dixit ꝙ ſeqret ꝙ idē ſimul erit mouēs ⁊ motū ⁊c. nō eſt ad ꝓpoſitū ſuū ſiue enim ponat hoc p̄mo ſiue nō ratio Phi in. 8. ꝓbat eē impoſſibile ꝙ motor ⁊ motū ſit vna nā oīno: modo ergo qr p̄mo. ¶ Preterea ſꝫ iſtū hec demōſtratio nō ꝓbat aliqd de partib⁹ eēntialib⁹ ſed de quātitatiuis. in. 8. autē de eſſentialibus non de q̄titatiuis. Ueritas tamen ē ꝙ hic ꝓbat illud idē vno modo: ⁊ in. 8. alio mō: ⁊ magis cōplete vt dicit expſſe Cōmē. in multis locis: ⁊ maxime 33° 8^{i}. ⁊ vigeſimo qnto q̄rti celi: ⁊ ex hac demonſtratione pꝫ ꝙ nihil mouet ſe p̄mo: ſꝫ ꝙ eadē natura oīno vera ſit mouens ⁊ mota a ſe. Nota ꝙ ſi vltimum motū mouetur oīa q̄ ſunt ſupra ipſum in mobilibus ſic ordinatis mouētur vel mouebātur quando incepit iſte motus illorū: ⁊ ideo ſi p̄mūꝫ deſinit moueri: nō opꝫ omnia alia deſinere a motu: qr iam p̄mum forte deducit aliis mobilibus virtuteꝫ ſeu aliquam impreſſionē p quam moueri poſſunt ſm illum motū quē inceperūt per aliqd̄ tēpus. vnde neceſſe eſt primum motū ex ſe incipere motum: non tn̄ opꝫ ꝙ cū ipſū quieſcit ab illo motu incepto ꝙ ſtatim oīa quieſcant: ⁊ ꝑ hec ſoluūtur difficultates modernoꝝ non bn̄ intelligentium verba Cōmē. in reſponſione cōtra Gal. de corde in hoc 7° in cōmēto 5° vbi dicit. ſ. vtſit vnū⁹ moti numero. Nota ꝙ videtur ex ſequētibus ꝙ ſufficit motum eē vnū ſm continuationem vel contiguationē. ⁊ cōſidera. ¶ In cōmento. 9. verſus fineꝫ vbi dicit: id eſt ꝙ omnis motor ⁊ motum inter que nō eſt mediū ſunt cōmunia. ſ. in hoc ꝙ locus eorum eſt vnus ⁊ ſi primus motor ⁊c. Uult dicere ꝙ hoc eſt cōmune cuilibet motori ⁊ moto inter q̄ non eſt medium ꝙ locus eoꝝ eſt vnus. Sed ſi motor ſit ſeparatus a materia attribuitur loco corporis moti ab ipſo: nam ipſe nō eſt in loco niſi qr motū in ipſo eſt in loco: ⁊ naꝫ ipſe nō eſt forma in corpore q̄uis ſit cū corpore: ⁊ id̄ non attribuitur loco niſi ꝓpter motuꝫ: ſed ſi motor non ē ſeparatus tūc motor ⁊ motum ab ipſo i mediate ſunt in loco: ⁊ qr ſunt ſimul in vno loco: ⁊ illa q̄ ſunt i vno loco ſicut cōpoſitū ex materia ⁊ forma dicit de eis ꝙ ſunt i vno loco ſicut dixi. ¶ In textu cōmēti decimi vbi dicit. Cū motus attrahētis cum ſingularis eſt ſit velocior. Circa hoc vide textū nouū in hac parte: ⁊ vide cōmētū vbi ſoluit ſecundam durationē: ⁊ in fine cōmēti. in eodē textu parum ante vbi dicit. ⁊ latio ⁊ inuolutio. Per inuolutioneꝫ intelligit circulationē. ¶ In cōmen. huius textus vbi dicit: ⁊ ſylls talis eſt oīs motor in loco eſt ⁊c. i. naꝫ circulatio vt dictū eſt reducitur ſiue cōponitur ex his. De latione eſſe dictū eſt qūo reducitur ad tres ſpēs iam dictas. ¶ Itē in eodē cōmento vbi dicit. Sꝫ queritur quomō eiiciens ⁊c. De hoc vide cōmentum 28^{m} tertii celi. Ille eniꝫ ponit ī hoc duos modos. ¶ Item in eodē cōmēto vbi dicit. Ad hoc aūt quod q̄ritur quoniam plura trahētia videnť ⁊c.

¶ Nota ꝙ in ſua ſumma ponit hec verba: poſtq̄ꝫ poſuit ibidem quaſdaꝫ difficultates dicit reſpōdēdo. Dicimus ꝙ p̄ncipium illius qd̄ poſitum eſt hic eſt ꝙ motor cū fuerit corpore⁹ nō mouet niſi cū mouetur: ⁊ hoc videtur ꝑ ſe eſſe manifeſtū. Sed dubitatur de hoc de lapide attrahēte ferrū ⁊ reliqua corpora que mouēt ⁊ non mouenť: ⁊ ſꝫ hec dubitatio ſoluiť. nā iſta corpora mouent alio mō a modo ſm queꝫ ſequitur per ipſum ꝙ mouetur corp⁹ cum mouet. nā ipſe. ſ. lapis attrahens ⁊ ſimilia eius mouent ſm finē ſicut mouet ſuperficies aque ſeu circulatio eius terrā. Illa autē mouēt ſm efficiēs. ⁊ ideo opꝫ de neceſſitate vt moueanť: ⁊ vltr ferrum in hoc motu mouet ex ſe: ⁊ nō eſt ita de moto ꝑ aliud corpus extrinſecū cum mouet ipſum. nā ipſum mouet ipſum ad aliquē finē: ⁊ illud qd̄ videť de lapide attrahēte: etiā de Ambra ſeu de ſaphiro ⁊ ſimilia iſtorū qd̄ ipſa mouēt attracta ad ipſa mediante aere per aliquā ſpēm mutationis: ⁊ cuꝫ ꝑuenit ad attractam formam per illud qd̄ ē in ſua natura recipere ipſam mouetur ex ſe ad ipſam: ⁊ ſignum huius eſt illud qd̄ videtur in lapide ſaphiro: naꝫ ipſe nō attrahit paleaꝫ donec fricetur ⁊ caleſiat: ⁊ ipſe non attrahit niſi ad diſtantiam determinatam ⁊ magnitudinē determinataꝫ attrahentis ⁊ attracti. ⁊ qd̄ maius videtur qd̄ ſit in hac diſpoſitione ꝑ ignē. ⁊ videť ꝙ qd̄libet iſtoꝝ attrahit ꝑ naturā ignis que eſt in ipſo cum habitudine que eſt inter ipſum ⁊ attractum ad ipſum. ⁊ nō ē mirum ſi mouetur res que

ſe habet

ſe hꝫ per modū mĩe ad rē que ſe hꝫ per modū forme.nā
ignis qñ moueť ad mām ſibi ꝯuenientē ⁊ e ꝯᷓrio ſue nãe:
ſicut accidit in flāma ⁊ in lychinio cum poſitū eſt in lucer
na directe:ita ꝙ perueniat fumos deſcēdēs ab ipſo ad lu
cernam. Tu enim vides ignē moueri inferius ſup illū fu
mum ad lychniū. Circa hoc vltimū dcm̄ Cōmen. nota qḋ
ipſemet Cōmētator in ſua ſūma in iiᵒ meteororū dicit ꝙ
illud qḋ apparet eē magis verum eſt ꝙ iſte motus nō eſt
vnus.i.ꝙ mobile nō eſt vnū. Sed eſt ꝯtinus gñō per par
tem poſt partē in illo fumo:⁊ nō eſt motus verus ⁊ hoc
aſſerit oīno in ſua media expōne in eodem libro.ſ.meteo
rop:⁊ ſine dubio hec eſt intētio Phi ibidem: Cuꝫ hoc ta
men videť ſtare cauſa ſeu res ꝗꝫ hic ponit Cōmentator:
qꝛ vna pars illius fumi inferior eſt altera. Uel forte locu
tus eſt ſm apparētiam. Tñ i ſua dicta ſūma meteororū
ipſe de hoc aliqlr dubitabat. ❡ Jteꝫ in eodē vbi dicit nu
trimētū:arboꝝ mota ꝙ de arborib⁹ videť hoc magis ſeu
de plantis:in eis enim nō ſunt fila ſeu fili attrahētes:⁊ iḋ
opꝫ dicere ꝙ nutrimētum moueť ad mēbra ſicut ferruꝫ
ad magnitudinē. ❡ Jn cōmē. 11. vbi dicit. Ergo dēſum
⁊ rarum ſont de q̄litate ⁊c. Circa hoc vide ſuā ſummā li
bri de aīa.cap̄ de tactu. ❡ Jtē in cōmēto 12. vbi dicit. Et
cuꝫ accidit aīatis alterari ſine ſenſibus.i.qñ dormiunt ma
xime ꝓfunde. ❡ Jn cōmento. 13. in fine cōmēti vbi dicit
ſine motor fuerit p̄imus.i.tm̄ ſi non eſt niſi vnus motor.
❡ Jn cōmento. 15. circa hoc qḋ dicit:ita vt mihi videtur
eſt intelligēdus iſte locus. Dēſitas.n.⁊c. Circa hoc vide
Cōmētū. 85. q̄rti.⁊ nulla eſt ꝯᷓdictio:ibidē eni loqtur de
raro ⁊ dēſo:hic aūt de raritate ⁊ dēſitate. nam ibidē dicit
ꝙ denſum qḋ fit ex raro eſt illud qḋ hꝫ quātitatē minorē
ſeu extēſionem:⁊ rarū oppoſito modo:hic aūt diffiniuit
raritatē ꝙ eſt trāſmutatio ad maiorē qñtitatē. Uel dica
mus ꝙ rarū ⁊ denſum ſunt aliquo modo in q̄litate:⁊ ali
quo modo in q̄ꝫtitate:⁊ aliquo modo in pōne. Sed circa
diuiſionem p̄mam eſt difficultas.naꝫ ſi raritas eſt q̄litas:
rarū eſſet de p̄nto qualitatis:⁊ ꝯſiderat de hoc.nā q̄ꝫuis
raritas ſit q̄litas non eſt remotū ꝙ rarū ſm ꝙ ipm̄ dens
ior quātitas vel extēſio ſit de p̄nto quātitatis. ⁊ ꝯſidera i
ſine cōmenti ſequentis hoc. ❡ Jn cōmento. 20. vbi dicit
Ut ferrum ꝑparatur ad terſitudinē ad recipiēdum luceꝫ
⁊ alios colores ⁊c. Nota ꝙ videť ꝙ hec ſit opinio The
miſtij ⁊ Theophraſti de intellectis:⁊ vide i 3ᵒ de anima.⁊
forte ſi recte intelligatur erit cōueniēs pōni Auerrois.ſ.
ſi intelligatur ꝙ nō eſt ibidē in intellectu mutatio que eſt
motus:⁊ conſidera v̄ſus finem cōmenti. Uidetur eni ꝙ
opinio ſua hic eſt ꝙ intellecta non fiūt in intellectu ſm ꝙ
fiunt res quē non fuerūt:ſed ꝓducūtur in intellectu:ſicut
fit relatio in colūna ſine motu colūne:ſed per motū hois
qui mouetur:⁊ ſilr fiunt intellecta in intellectu cū inſunt
nobis forme imaginate eo modo quo declaratum eſt in 3ᵒ
de anima.abſq3 motu in intellectu. ❡ Jtem in eodem cō
mento vbi dicit. Statim fit in nobis ſpēs vlis abſq3 eo ꝙ
in ipſa fiat trāſmutatio.i.trāſmutatio que eſt motus:⁊ ſi
ſic intelligeretur hoc:eſſet hec poſitio vera:⁊ ſi nō:eſt ſꝫ
opinionē Themiſtij. ❡ Jn eodē cōmento v̄ſus fineꝫ vbi
dicit.ſed queritur hic quare tacuit ⁊c. Jn fine ſui ſmōis
de his dicit:⁊ forte ⁊c.i.⁊ videtur ꝙ ſilis ſit diſpoſitio i
potētijs nālibus.i.ꝙ ipſe ſequūtur ꝯplones. ⁊ ꝯplones
ſequūtur trāſmutationē paſſibilem:ita ꝙ in eis eſt altera
tio:ita in potētijs non eſt motus. ❡ Jtem in eodē vbi di
cit. Tunc dignior erit vt non ſit alterata.i. alteratio ⁊ eſt
ꝑma qḋ. Et idē intellexit de alterata ⁊ alteratione. ❡ Jtē
in eodem cōmento vbi dicit.non ꝙ hec ſit opinio eius.i.
ꝙ non eſt opinio ſua ꝙ non ſit alteratio in intellectu:im
mo eſt intelligēdo alterationē non ꝓprie:ſed ꝑfectiuam
qꝛ intellectiones vere ſiūt. ❡ Jn cōmēto.26. in fine vbi di
cit. Jd eſt qḋ accipiť in definitione dupli ⁊c. Nota ꝙ ta
men eq̄litas dī de q̄ꝫtitate ꝯtinua ⁊ diſcreta equoce nō ſꝫ
prius ⁊ poſterius:⁊ ꝯſidera in cōmento. 34. p̄imi poſte.
⁊. 38. ❡ Jn cōmē.27. i fine vbi dicit. Et h̄ nomē ꝯiūctio
quo vtitur in rei veritate eſt ꝯtinuatio. Uult dicere h̄.ſed
nō ſemp vt pꝫ cōmēto. 21.⁊.24. Uide ēt textū. 24. ❡ Jn
cōmento. 28. vbi dicit:⁊ ſic eq̄lis hēbit eādem rōnē i nu
meris ⁊c.i. cuius ꝯᷓrium declaratum eſt. ipſe enim declarauit
hoc in multis cōmentis p̄mi poſteriorum cōmento. 74.
⁊. 38. ❡ Jn cōmēto.29. vbi dicit. neceē eſt vt vnios trāſ
motori trāſmutatum ſit vnū ⁊c. Circa hoc vide in 2ᵒ po
ſteriorum cōmēto. 94.⁊.22.⁊ ex hoc pꝫ ꝙ forma generi
ca vera differt a forma ſpecifica non ſm rōnē.tm̄. ❡ Jteꝫ
in eodem cōmento i fine vbi dicit:⁊ geometer decipitur
in hoc ⁊c. Uult dicere ꝙ Geometer errat in hoc.i.ꝙ ipſe
putat ꝙ linea recta eſt eq̄lis circolaris:qꝛ linea vel magni
tudo recta poteſt fieri circularis vel per nāꝫ vel per artē
hoc aūt non eſt nec̄ium.naꝫ q̄ꝫuis linea recta poſſibile ē
ipſam fieri circularē:tamē linea recta ipſa exiſtente recta
⁊ hñte modum recte impoſſe eſt ipſam eē eq̄lem circolari
ipſa remanēte circulari:⁊ ſi ſint due linee recte eq̄les ⁊ vna
earuꝫ poſtea ſit circularis:q̄ꝫuis ſcitur mēſura circularis
per rectam:non tñ mēſurať circularis per rectaꝫ:⁊ quo
cūq3 ſit circularis non mēſuratur per rectaꝫ vt hec circu
laris ⁊ hec recta:qꝛ in hoc caſu recta mēſuratur cui accī
dit fieri circularis:non enim ſcitur mēſura circularis vt
circularis:ſed vt circularis fuit recta. Et per hoc ſolꝰ
dubiū Burlei. Jn ſua aūt ſūma i hoc loco ſic dicit. Neq3
motus rectus neq3 circularis dī de eis velocius ⁊ tardi⁹
ſm vnū modum ſeu intētionem. Si.n. hoc eēt ita motus
rectus eēt eq̄lis motui circolari:⁊ ſi hoc eēt ita eēt linea
recta eq̄lis linee circulari:⁊ nō eſt ita. nam linea recta nō
applicatur ſeu ꝯtāgiť vel ꝯtinuať eq̄liter ſup lineam cir
cularē neq3 partes ei⁹ ſup partes eius:⁊ eq̄litas enim inue
nitur in motu ꝓpter magnitudinē. Qꝫ autē dicūt geome
tre ꝙ circulus eſt eq̄lis q̄drato tali:⁊ ꝙ linea recta eſt eq̄
lis linee circulari:hoc dicūt ꝓpter ꝯtinētiam. vbi gr̄a. Jl
lud qḋ ꝯtinet iſte circulus ⁊ linea eſt eq̄le ei qḋ cōtinet q̄
dratum. ❡ Jn cōmēto. 30. vbi dicit. Diis aūt tranſlatio
nis ⁊c. Nota ꝙ hec ꝓpō poteſt ampliari.ſ.ꝙ oīs alicui⁹
ſpeciei dꝫ eē de natura gnis in quo eſt illa ſpēs. ❡ Jn cō
mēto. 32. in fine vbi dicit. Et ſi in gñe ⁊c. Nota ꝙ nunc
ſic itelligo hoc. Si calefactū in eo qḋ calefit differt ſpē ab
illo qḋ frigeſit motus calefactionis.ſ. motus ad caliditatē
differt ſpē a motu frigiditatis ⁊ ſilr in gñe. ❡ Jn cōmen
to. 35. circa illam ꝓpōnē:ſ.ꝙ oīs motor qui mouet aliqḋ
motum per aliqḋ ſpatiū ⁊c. Nota ꝙ intelligo hāc eē ve
raꝫ cū corpori mouēti ſeu motori ineſt poᵃ mouē duplū
illius mēſure in illo tpe:⁊ ſi nō mou.⁊ ꝯſidera in cōmēto
72. 4ⁱ. Jbideꝫ.n. videť ꝙ h̄ ſit veꝝ ſimplr. Erit g̃ veꝝ cū
non erit reſiſtētia ad motū ⁊ ad velocitatē:niſi ꝓpter me
dium vel forte reſiſtētia eſt aggregatū ex medio ⁊ ex mo
to ⁊ corpore mouēte.i. reſiſtētia aggregata ex his oībus.
Et tūc ſi poᵃ motiua duplr ꝑuenit illa res in illomet tpe
ad duplū illius ſpatij:⁊ ſilr ēt cum diuiſerimus motū ſm
iſtū modū. Et forte ēt itelligiť ſic.nā cū po terre (v̄bi gr̄a)
moueť inferius:⁊ mouet aerē duplū eius mouebit illuꝫ
aerē in medietate tpis:⁊ ſilr duploꝫ illius aeris in equali
tpe:nam in motu eꝝ nulla eſt reſiſtētia niſi ꝓpter me
dium vt declaratum eſt in 4ᵒ. Cū igiť dupliceť motor mo
uebit illam rē in illo tpe per duplū ſpatiū. Et ſm iſtū mo
dū ē ēt cū diuiſerimus motū ⁊ remāſit motor ſicut fuit
⁊ de hoc bñ ꝯſidera. ❡ Jn eodē cōmento vbi dicit:lꝫ nō
ſit ꝓportio inter potētias motiuas ⁊ mobiles.i. vno mo
do:vt dictum eſt ſupra:⁊ vide cauſas ſucceſſionis in mo
tu.ſ. quare non eſt ēt in inſtanti in 4ᵒ libᵒ cōmento. 72.

tas eterna ⁊ inuariabilis. noluí tamē formare has rōnes ⁊ declarare eas ꝑ multas cauſas: ⁊ maxime qꝛ tu potes ex te maiora intelligere: ⁊ quia de his dixi aliquid alibi.

¶ In cōmēto. 17. vbi dicit. Uiuum autē dicitur mouē ſe ⁊ vtrūqꝫ in rei vitate vt poſt declarabitur indiget motore extrinſeco. Circa hoc vide Cōmētū. 29. ⁊. 20. 32. ⁊. 37. 51. 63. ¶ In cōmēto. 22. circa finē cōmēti vbi dicit. ⁊ q negat nām negat nālia. Supple ⁊ qui negat naturalia negat ſubm ſcie nālis. nota vlterius ꝙ ex iſto loco pōt quis accipe rōnē ꝙ artifex nullo mō pōt ꝓbare ſuum ſubm.

¶ In eodē cōmēto añ hoc vbi dicit. Qui omnia entia mouētur. i. corporea. ¶ In cōmēto. 23. vbi dicit. ꝓpter hoc diuidatur ⁊ alteratio in infinitum. ſ. inq̄ʒtum fit ab alterante. Nota ꝙ videt̄ intelligē hic ꝑ alteratione qualitatē fluētem non fluxum. Et verum eſt ꝙ non quādocūqꝫ alterans alterat eſt alteratio in actu: ⁊ eſt poſſibile ꝙ vnum alterās contrarium ſit ſtatim poſt aliud. In eodem loco parum poſt vbi dicit: ⁊ ſi nō tunc ante tranſmutationem eſſet tranſmutatio. i. in actu. ⁊ poſt hoc dicit: ⁊ non inuenit̄ tranſmutatio noua omnino. i. ex quo ſm hoc ꝓcedūt infinite. Sequit̄ in cōmēto: ⁊ exiſtimat ꝙ totum hoc: ibi Cōmē. ponit dubitationē ⁊ ſoluit: ⁊ vide Cōmētum. 74. Poſtq̄ʒ autē conſideraui hec omnia que dicit Cōmē. de hac mā: ⁊ cōſiderādo bñ rōnes Cōmē. hic ⁊ ſuam intentionē complete videt̄ mihi ſine dubio ſm Cōmē. ꝙ aliq̄ pars qualitatꝫ ꝓducit̄ tota in inſtāti vno ⁊ eſt pars q̄ poteſt eſſe in actu: ⁊ eſt ꝑma pars q̄ primo ꝓducit̄: ⁊ ideo dicit Cōmē. ꝙ alterās eſt apud rē in cuius natura eſt alterari: ⁊ non fit ſtatim alteratio in actu: ſed indiget aliquo tpe donec fiat alteratio in actu. i. aliqua qualitate in actu. Illa tamen qualitas in actu que eſt minima q̄ pōt eſſe in actu aduenit tota in iſtāti: ⁊ in illo tpe eſt alteratio in potētia ꝓpinqua. Et alterans agit tunc aliquo modo: quia nō pōt produci illa q̄litas minima niſi eēt illa mora ⁊ tanta actio. ⁊ hoc eſt valde rōnabile ⁊ cōforme ⁊ nō in actu: qa adhuc nullam qualitatē introduxit: ſed tamē poſſum dicē ꝙ tunc illud mobile hēt aliq̄d aliq̄ modo de termino ad quē. ſed melius eſt dicē ꝙ nō hēt: qa nec hēt de termino ad quē in actu complete nec incōplete: ſed dūʒ mobile hēt aliq̄d de motu: ⁊ capiēdo motum pro forma fluente. tunc hēt partē ſub termino ad quē ⁊ etiam ⁊ hoc ſufficit phy. in 6° ſed añ hoc hēt eſſe in pōa valde propinq̄: dum tamē mouet̄ accipiēdo motuʒ nō pro forma fluēte: ⁊ tūc agit aliquo modo vt dictum eſt. hoc eſt quod dicit Commē. cōmē. 74. ꝯtra antiq̄s: ⁊ iō non ſequit̄ ꝙ ſit poſſibile ꝙ nō ſit q̄es inter duos motus ꝯrios in q̄litate: nā h̄ qd̄ dicūt ꝙ poſſibile eſt accidē ꝙ ſit hic in illo inſtanti agens ꝯrium: ⁊ ꝗ tunc accipit agē ſtatim ſine q̄te nō eſt verum. nam nō icipit ſtatim agē contrarium in actu ſeu nō itroducit ſtatī ꝯrium in actu: ⁊ etiā nō ſequit̄ ꝙ det̄ primum inſtās mot⁹ ſicut declarat Cōmē. hic: nam motus in eo ꝙ mot⁹ ⁊ cōtinu⁹ nō dat̄ ei ꝑmū inſtās. Cōtinui enim nō eſt ꝑma pars: ⁊ ꝓter hoc ſunt alie rōnes que poſite ſunt i 6° Sed res que aduenit ꝑ motuʒ dat̄ ei primū aliq̄ modo. Et forte etiā mot⁹ cū conſiderat̄ ſm ꝙ eſt de ꝑdicamento qualitatꝫ vel q̄ātitatis datur ei ꝑmū inſtās: ⁊ eſt in actu aliq̄ modo nō perfecte: ſicut dicit. Cum autē conſiderat̄ ſm qd̄ eſt de ꝑdicamēto paſſiōis: ⁊ cōtinuus non hēt primum: ⁊ non eſt ibidē primū in actu: ⁊ etiam motus localis ſm qd̄ eſt corpus: ⁊ cōtinuū. i. magnitudo ſup quam vel circa quā ſit motus non datur ei ꝑmuʒ actu: neqꝫ corpori illi ſm qd̄ eſt cōtinuū. Sed motus localis cum conſiderabit̄ ſm ꝙ eſt in actu hēt aliquā ꝑmaʒ partē. i. cum pertrāſiuit totā illaʒ partē ſimul in actu. Sed in pōa non hēt ꝑmū. nā inſtās in quo pertranſit in pōa medium huius eſt ante inſtās in quo ꝑtranſit totam illam parteʒ: in ſtans tñ inuenit̄ in pōa: ⁊ conſidera bñ in commento. 68 ⁊ etiaʒ in ſexto libro cōmēto. 99. Et ex hoc poſſunt ſolui multe dubitationes. ¶ Itē in eodē cōmēto verſus finem vbi dicit. Terminus enim entis in actu. i. nālis. ¶ In cōmēto. 24. vbi dicit. Aut quia in aliis motibus inuenitur gñatio ⁊ corruptio. i. ſm qd̄. ¶ In cōmē. 27. vbi dicit de ignorantia quorundā expoſitorū. Vide cōmētum ꝑmuʒ 7. ¶ In eodem cōmento vbi dicit. Neceſſe eſt vt motus eius a ſua aīa ſit nāliter. ſ. etiaʒ ad ſuperius. ¶ In eodem cōmēto parum poſt vbi dicit. Si igit̄ contingit ꝙ anima mouet corpus ſm motum elementi dominantis in ipſo: ⁊ ſic motus corporis ab aīa erit nāliter. i. ſm ꝙ eſt corp⁹.

¶ In eodē cōmēto parū poſt vbi dicit. Tunc mot⁹ corporis ab aīa erit nō naturalis. i. ſm ꝙ eſt corpus miſtuʒ habēs multū de terra. Sed eſt bñ naturalis ſm ꝙ eſt aīal: ⁊ ſeu corpus animalis ſm ꝙ eſt tale. ſ. animalis. ¶ In cōmēto. 28. vbi dicit. Nullus eni dubitat ꝙ animal mouet̄ ab aīa ⁊c. i. qa nos videmus in morte animalis qd̄ remanet corpus: ⁊ ipſuʒ non mouet̄. ¶ Itē in eodē cōmēto. vbi dicit. Sicut in rebus artificialib⁹ que mouent̄ per ꝑncipium in eis. Si iſta non eſt corrupta ſic intelligit̄. i. q̄ mouent̄ per ꝑncipium in eis. nō ꝑmo: ſed per accidēs. Et vide cōmētū 3^m. 2. ¶ In cōmēto. 29. vbi dicit. Et nō poſſumus etiā dicē in eis q̄ mouent̄ a ꝑncipio in eis additor ⁊ ꝙ mouet̄ ex eis abſqꝫ eo qd̄ indigeat cauſa extrinſeca. Nota ꝙ videt̄ ꝙ hec cauſa extrinſeca eſt medium: vt patet. 4. huius. ⁊ in libro celi: ⁊ etiā indigent motore extrinſeco: vt poſt apparebit: ⁊ vide in fine cōmēti. 27. In ꝑncipio enim dum gñant̄ ⁊ tunc mouent̄ in ſuis locis naturalibus a gñante mediāte forma: vt pꝫ per Commē. 3° celi. Cum autē retinent̄ a prohibēte. Et poſtea mouent̄ ꝑ remouēte ꝓhibēs qd̄ eſt extrinſecum. ⁊ etiā a ſua forma. Et vide Cōmētū. 32. ¶ Itē eodē cōmen. paruʒ poſt vbi dicit. Sicut dicimus in eis q̄ mouent̄ ex ſe ⁊c. Circa hoc nota ꝙ alio mō habēs animā indiget motore extrinſeco: ⁊ aliter nō hñs aīam: vt pꝫ cōmento. 20. Uerū eſt etiā ꝙ aīal ad ſui ꝓductionē indiget motore extrinſeco vt patꝫ: Et vide etiā Cōmētum. 51. Sed tamē nota ꝙ aīal cū generat̄ nō ſtatim mouet̄ motu ſuo ꝓprio ſicut cōtingit in eliſ. Uñ gñans eliſ ſm ꝙ dat eis de forma: dat eis etiam omnia accidentia cōtingētia formē: quorum vnū eſt motus in loco: ⁊ ideo cū forma fuerit completa in eo cōplebit̄ vbi ſuum debitū ⁊ alia accidētia niſi aliq̄d ipediat: vt dic Cōmēta. cōmē. 32. ⁊ maxime qa ſm ipſuʒ forme elorū ꝑtibilit acq̄runt̄: ⁊ ideo ſicut partim hēt de forma ita ⁊ de motu cōuenīēte illi forme. cuʒ autē completa eſt forma complet̄ ⁊ motus niſi aliq̄d impediat: ⁊ ideo Phs ⁊ Cōmē. in hoc. 8. multoties dicūt eliſ moueri ab extrinſeco: nō aūt ſic eſt in aīali: qa q̄uis ab aīa ſequant̄ opationes ſeu a gñante mediāte aīa: nō tñ ſtatim cum introducit̄ aīa animal pōt moueri ſm motum propriū aīalis: ⁊ nō aīal: ⁊ maxime pfectum req̄rit organicationes ⁊ complementum mēbrorum: ⁊ reliqua que ſunt nēcia ad motum eius: ⁊ ideo aīal nō dꝫ moueri ab extrīſeco eo mō quo dꝫ elemētū. Preterea eliſtū ſemꝑ mouet̄ ab extrīſeco vt dictū ē: niſi ſit ꝓhibēs ipediēs: ⁊ oēs rōnes q̄s Phs fecit iñ 8° ad ꝓbanduʒ grauia ⁊ leuia moueri ab extrinſeco nihil aliud ꝓbant niſi hoc: nō tamen negat Ariſto. neqꝫ Commētator ꝙ elemēta nō mouent̄ a ſua forma: ⁊ hoc ē manifeſtum in doctrina Phi ⁊ ſui Commentatoris: ⁊ hoc ē quod dicit Cōmētator in cōmēto trigeſimo ſecundo in fine vbi dicit. Declaratum eſt igit̄ ꝙ nullum corporū ſimplicium nālium. ſ. terre ignis ⁊ ceterorū moueret ſe propter hoc ꝙ in eo ē pricipiuʒ quo moueat ſe: ⁊ hoc eſſentialr̄ ⁊ non accidentalr̄. Sed in eo eſt eſſentialiter principium receptionis vt moueatur ab extrinſeco non princi

pium actionis niſi per accidens. Et vult dicere cum dicit ⁊ hoc eſſentialiter.i.a potentia eſſentiali vt dictum eſt ſupra in hoc commento. Sed bene a potentia accidentali: non tamen illud principium per accidens mouet: imo per ſe quauis graue nō ſit per ſe motum. Cum aūt dicit nō principium actionis niſi per accñs.i.a potentia accñtali: negat igitur Phs ⁊ Cōmē. corpora ſimplicia moueri ſe a potētia eſſentiali. qđ manifeſtum eſt: negāt etiam hec corpa moueri ex ſe cum nō diuidant in motorē ⁊ motū vt dicit Cōmē. cōmēto. 32. Dicunt etiā ipſa moueri ab extrīſeco ad locū propria eo modo quo dictum eſt in alio tamē modo ipſi negant cum ipſa generant in locis nō proprijs: ⁊ retinent ibidē a phibēte, ⁊ poſtea remouet phibēs quod forma eorum ſit motor: neq; etiam dicunt quod mouētur a generante extrinſeco: ⁊ quod nō mouētur ab ipſo mediāte forma quā generans dat. Sz ad maiorē declarationē iſtorum notandum eſt illud qđ dicit Cōmē. in 3° celi. cōmēto. 28 vbi dicit. ⁊ videtur etiam ipſum eſſe neceſſariū in eē motus naturalis modo proprio. Et in hoc eſt difficultas. declaratum eſt enim de elementis quod non nominat intereaq; mouētur per ſe in loco niſi a generāte. ſ. cum ex eis fiat aliqua portio in actu a generante: tunc exiſtūt in illa parte omnia quibus cōſtituūtur. ſ. moueri i loco pprio ⁊ alijs accñtibus pprijs niſi aliqđ ipediat ipſa a motu ad locum pprium. Quēadmodum igit̄ cetera accñtia exñtia in re gñata nō exiſtēt in ea niſi a gñante tñ mediante forā gñati q̄ fit a gñante: ita eſt de hoc motu. vbi gratia. quod cum elemētum. ſ. aq̄ verbi gra. mutat̄ ⁊ fit ignis ſtatim in prima pte eius in qua exiſtit igneitas ab igne gñante exiſtēt omnis accidētia igne ſm quod eſt ignis: ⁊ vnum eorum accñtium eſt motus ad ſupius: quoniā ſm qđ in parte gñata exiſtet de parte leuis: ſz hoc exiſtet in ea de loco corporis leuis: ⁊ de alijs accidentibus partibus pprijs. Sz tñ qa nō exiſtūt a gñante niſi mediāte gñato ⁊ motus primo ⁊ eſſentialr̄ nō fit niſi a motore ⁊ nullo alio mediante propter hoc iſte motus nō eſt pmus: neq; eſſentialis a motore extrinſeco ſed a forma moti. Et ideo hēt pprīū iſte modus motus vt per eum moueat̄ res p ſe cum aliquis nō impedierit ipſum a motu p violētiā. ſ. cum impediēs quieuerit: ⁊ ſm iſtum modum aſſimilat̄ ei qđ mouet̄ p ſe. Et qa motor eſſentialit̄ diſtiguitur in eſſe a moto ſicut i animalibus. Motor enim in eis eſt alius a moto: cum motor ſit anima: ⁊ motū ſit corpus. In corporibus autē ſimplicibus idem eſt motor ſm poſitionē ⁊ motum. Sz differūt ſm modum. Lapis eni mouet ſe inquātū eſt grauis in actu: ⁊ mouet̄ inquantū eſt potentia inferius. Et cauſa in hoc qđ inuenit̄ vno modo in actu ⁊ alio mō in pōa eſt qa componit̄ ex mā ⁊ forma: forma igit̄ eius mouet inq̄ntum eſt forma: ⁊ mouet̄ ſm quod eſt in mā: nō enim eſt in pōa ad inferius niſi ſm qđ eſt in mā. Et ideo lapis nō eſt p ſe motus eſſentialr̄ ſed aſſimilat̄ ei qđ mouet̄ p ſe: ⁊ iō idiget in ſuo motu motore extrinſeco: neq; etiā nominat̄ inter ea que mouent̄ ab extrīſeco: qa nō mouet̄ hoc motu ab extrinſeco ſine medio. ſ. intrinſeco. ⁊ h̄ eſt vnum eorum ex qbus Plato exiſtimauit quod neceſſe eſt quod pm⁹ motor moueat ſe eſſentialr̄. ſ. ſm h̄ qđ videt̄ i lapide quod motor in eo ſit motum. Sed iſz idē ſit motor in eo cum motor tñ nō eodē modo vt Plato exiſtimauit: ſed diuerſimode ſm qđ apparet ex prima demōſtratōe in pncipio. 7. phyſicorum vt declaratū eſt quod omne motum hēt motorē. Et qa lapis ſicut diximus nō diuidit̄ in motorē ⁊ rē motam: ita quod vtrūq; eorū ſit exiſtēs in actu. lapis eni non mouet̄ eſſentialr̄ a ſe ſm qđ lapis. Tūc eni mouet̄ a pncipio qđ eſt in eo accidentalr̄: ⁊ cum nō habeat eſſe mot⁹ niſi per illđ pncipium: nō enim eſt mot⁹ lapis niſi ſm qđ eſt potentia inferi⁹: ⁊ eſt motor ſm quod eſt grauis. Si igitur fuerit motus eſſentialiter per ſe in quantum eſt grauis: ⁊ lez poſuimus quod nō mouet eēntialr̄ niſi ſm quod eſt grauis. ergo etiā motor ⁊ motū eēntialr̄ eodem mō qđ eſt ipoſē. ⁊ iō nō ē motus niſi ſemp accñtalr̄ lapis: neq; mouet ſe eēntialr̄: ⁊ cū ita ſit: ⁊ omne qđ mouet ſe accidentalr̄ neceſſe eſt quod moueat ſe: qz eēntialr̄ mouet aliod motum a ſe. vbi gra. quia hō nō mouet ſe accidentaliter in naui niſi qa mouet nauē eſſentialiter. Et cum ita ſit lapis igit̄ nō mouet eēntialit̄ niſi aerē in quo ē: ⁊ mouet ſe qz hoc qđ mouet ſe ſequit̄ motum aeris ſicut de homie cū naui. Et cū ita ſit aer igit̄ ⁊ aqua ſunt neceſſaria in motu lapidis: ⁊ hoc eſt illud qđ pmiſimus: ⁊ explanauimus hoc in expoſitione phyſicorū. ſed iſte locus eſt conuenientior. Ex dictis Cōmen. hic patent multa: primū quod mediū eſt neceſſarium in eſſe motus grauium ⁊ leuium mō pprio: Secundo q̄uis mouētur ab extrinſeco: tñ mediante forma: imo pncipalr̄ a forma: ⁊ alia multa que patent. Sed vbi dicit Cōmē. lapis nota quod per lapidē intelligit elementū graue ſeu terrā vel itelligit lapidē ſm quod in eo dominat̄ elementū terre. Lapis eni ſm hoc mouet̄ ſm motū elemēti p̄dominantis ⁊ mouet̄ ſm motū ſm quē elementum terre mouet̄ iferi⁹: ⁊ ideo quantū ad h̄ nō eſt differentia. Sed ad declarationem maiorē dictorū Cōmen. hic nota quod Cōmē. hic intendit declarare quod medium. ſ. aer vel aqua eſt neceſſarium in motu grauiū ⁊ leuiū mō pprio. ſ. qz ſunt ſimplicia: ⁊ incepit declarare quod ipſa non mouent̄ ex ſe ſz mouent̄ a gñante: tale aūt nō mouet̄ ex ſe: poſtea declarauit motū ex q̄ videt̄ quod ipſa aſſimilant̄ moto p ſe vel ex ſe qz inuenit̄ in eis pn^m motus localis. ſed differūt a moto ex ſe: qz motum ex ſe diuidit̄ ad motū per ſe ⁊ motorē per ſe ⁊ elm vel lapis nā ipſe accipit lapidē loco elī: q̄zuis iuenit̄ in ipſo motor p ſe ⁊ eſt forma: tñ nō inuenit̄ in ipſo motū p ſe: nā forma non mouet̄ p ſe: ipſa eni ē motor p ſe: ⁊ impoſſibile ē vt ſit motor ⁊ motum p ſe: ſed mouet̄ per accñs: qz exiſtit in mā ſicut declarauit h̄ Cōmē. verſus finē hui⁹ cōmēti. Preterea mā nō mouet̄ p ſe. nā ipſa eſt i po^a motū: at opz ipz eē i actu vt declaratū eſt 5° phyſicorū. ⁊ ergo nō eſt hic motū per ſe. Sz iuenit̄ motor p ſe ⁊ eſt forma ⁊ motū p accñs: poſtea adiungit Auic. quod nihil mouet̄ p accñs niſi p motū alterius per ſe. ⁊ illud ē mediū: ergo mani^m eſt quod mediū eſt neceſſarium i motu elorū mō pprio. ſ. qz ſunt ſimplicia: ⁊ ēt declaratū ē in 4° phy. quod ſi nō eēt mediū: nō mouent̄ nulla elnta niſi i inſtāti qz eſt ibidē reſiſtētia niſi medium. mā. n. eſt ens in po^a ad oia ⁊ illa nō reſiſtit: neq; forma: quia pprium eſt ei eſſe ſuperi⁹ vel inferius: ergo mediū eſt neceſſariū. Declaratū eſt ēt ex his q̄ dicta ſunt quod hic eſt pn^m per ſe agens illū motū ⁊ eſt for^a: ⁊ pncipium per ſe recipiens. Et eſt mediū ⁊ recipiens per accidens: ⁊ eſt forma ſm qđ exiſtit in mā. Et ex hoc quaſi ſoluunt̄ oēs difficultates que accñt i motu elntorum. ſ. an mouent̄ an motore p ſe vl̄ p accñs hec eni eſt vera: ⁊ ea per ſe ⁊ ſuam nām mouent̄ per accidēs. Et iſta ēt p ſe mouent̄ ad loca ſua: ⁊ tñ motus eorum eſt nālis tñ nō inuenit̄ in eis motū p ſe: ⁊ conſidera in fine cōmēti. 52. hui⁹. 8. ⁊ illa adiuuabūt te itelligē h̄: nota tñ quod magna difia ē dicere: ⁊ elntum mouet ſe p ſe ⁊ dicē ipm mouet per ſe ſe ipſum. ex pma. n. itelligit̄ quod ſua ſubā mouet̄ per ſe: ⁊ hoc eſt impoſſible: nā forma nō mouet̄ p ſe: niſi res moueret ſe p ſe: ⁊ etiā p^a materia q̄ ē i ea nō mouet̄ p ſe nam motū eſt ens in actu. Ex 2ª autē itelligunt̄ duo: vnū eſt quod in elnto eſt res mouēs p ſe. 2^m eſt quod intētio motoris per ſe eſt mouere ſe. i. p uenire ad ſuū locū pprium: nō mouere mediū: ⁊ nō ſequit̄ ex h̄ quod ſit ſua ſubā mota p ſe. Et iſte intētiones ſunt vere: ⁊ iō debem⁹ diſtinguere h⁹ ppoſitiōes. ¶ Itē notādum ad maiorē declarationē dictorum cōmenti hui⁹ de celo. quod cum dicit Commentator verſus finem. Et cum ita ſit. ⁊ omne quod mouet ⁊c. Vult dicere

⁊ equum

⁊ cuȝ ita ſit.ſ.qđ mouet̃ per accidẽs ſm qđ eſt in mate/
ria ſeu mouet̃ ſm qđ accidit ei eſſe in materia ⁊ mã non
eſt per ſe motũ:ergo eſt in potentia: neq; cõpoſitũ rõne for/
me:ergo de ratione forme vt ſic eſt mouere ⁊ nõ moueri ſal/
tẽ per ſe: ⁊ agere nõ pati. ¶ Preterea. Si ſic idẽ mouebit
ſeipſum p ſe:quod eſt ĩpoſſibile:vt p; ĩ pricipio.7. Phy
ſicoꝝ:nec forma eſt motum per ſe ſm q eſt ĩ materia:q2
vt ſic eſt motũ per accidẽs: ⁊ etiam ſi ſic hoc eſſet primo
materia: ⁊ concludit q mouet ſe: quia eẽntialiter mouet
aliud a ſe. Et vide bñ cõmentuȝ 22^m quarti libri de celo.
⁊ conſidera bñ cõmẽtum 30^m huius octaui. Et hic forte
põt reſpõdere quis ad oĩa argumẽta que ſiũt circa hoc.
Auctoritates tamen que videntur eſſe contrarie huic ad
pñs nolo declarare: ⁊ maxime quia dñatio tua hec oĩa
optime itelligit. Patet etiam illud quod dictum eſt in 4°
Phyſicoꝝ. q ſi vacuum ſit elementa mouerẽtur in inſtã
ti. ⁊ dixi q in ſimplicibus ſit alia forma pter formam vi
tim; nulla nõ reſiſtit. nam forme generales nõ reſiſtũt mo
tui a forma ꝑpria. non ſic autem eſt in miſtis. quãuis enim
mouentur ſm motũ elementi predominãtis: tamen reli/
qua elemẽta reſiſtũt. corpora etiam celeſtia quãuis alique
liter aliquo modo reſiſtũt hoc eſt: q2 ſunt in actu. forma
autẽ generica eſt quaſi potentiam: nec per ipſam res eſt in
actu exiſtẽs. ⁊ ideo per eam non reſiſtunt motui. Dixi au
tem dico q in ſimplicibus ⁊c. quia ĩ miſtis nõ eſt dubiũ
q ſunt forme elemẽtoꝝ refracte: ⁊ forme ſue vltime. ⁊ ẽt
quãdo apparet vna operatio cõis ſequens naturam for/
me. oportet neceſſario q ſit forma cõis a qua ꝓuenit hec
opatio cõis vniuoca: vt ſenſatio. vbi gratia. vna enĩ ope
ratio vniuoca non põt ꝓuenire a naturis diuerſis ſaltem
p ſe ⁊ eodẽ modo: aliter qđlibet fieret ex quolibet ⁊ nul/
la eẽt ratio ad ponẽdũ naturas ꝑprias ſaltẽ in talibus: ⁊
morari in hoc ſtultũ eſt. Sequeretur etiã q nõ eſt genus
vniuocũ ex quo nõ eſt hic aliqđ cõmune vniuocum. diffe
rẽtia aũt opationũ ſenſitiue ⁊ vegetatiue non eſt vna vni
uoce in hoĩe ⁊ in aſino. Stultũ eſt q2 nõ apparet aliqua
diuerſitas ex quo hoc arguere poſſum? imo idẽ ſm ſpe
ciem ſeu naturã agũt: ⁊ eodẽ modo circa obiecta ꝑpria: ⁊
nõ op; plus loqui de h. Unde ſicut opatio facit cognoſcere
formã: ita opatio cõis formã cõem. ⁊ hoc argumentuȝ in
nuit Commen. in li° de aĩalibus, ⁊ Phs ĩ metaph. querit
quõ definitio eſt vna ⁊ definitum in rebus compoſitis ex
genere ⁊ dĩa: q2 nõ eſſet dubiuȝ ſi eſſet vna forma: ſed tñ
q2 vna eſt in potẽtia ⁊ quaſi diſpoſitio reſpectu alterius
.ſ. vltime forme. ideo ex eis ſit vere ⁊ per ſe vnũ: nec vlti/
ma differẽtia eſt accñs: q2 aduenĩt in actu. iam enim di/
ctũ ẽ q oẽs forme pter vltimã ſpecificam ſunt potẽtiales
⁊ quaſi tanq̃ materia. ¶ Preterea. Nulla earuȝ aduenit
materie ſm q eſt in actu: ſed ſm q eſt in potẽtia: ⁊ maxi/
me cum oẽs ſimul i tpe ꝓducũtur in materia. forme etiaȝ
miſti ſeu forme elemẽtoꝝ refracte non remanẽt ſub eo/
dẽ gradu vel ſpecie in gñato ⁊ corrupto. ⁊ per hec etiam
p; q recte partes diffõnis q̃dditatiue dicũt totũ ⁊ predi/
cant̃ in recto. Si enim vnaqueq; earum eẽt in actu ſicut
op; dicẽtibus formas ſeparatas dicere diceret partẽ: ſed
q2 vna eſt quaſi in potẽtia ⁊ reliq̃ in actu: ideo ſũt enum
in actu ⁊ ſunt vnũ in actu multa in potẽtia ad bonũ intel/
lectum. ⁊ ideo forma aĩalitatis in hoĩe dicit totã formam
hoĩs: ſub ratione tñ vñ vel magis cõi ⁊ rationalis ſub ra
tione ſpecifica: ⁊ alĩs dixi de hoc magis. ⁊ de eis forte di/
cam cõplete ⁊ dubia ſoluã ſi deus ꝓlõgauerit vitã. Qñ
autẽ nõ eſt opatio vna cõis vniuoca: non op; ponere for/
mã cõem quãuis ſm p̃dicationẽ ſit aliqđ cõmune. Tale
enim genus eſt logicum. Dixi aũt ſequẽs nãm forme: q2
corporeitas quãuis ſit cõis formis mãlibus. hoc tñ habẽt
a materia quãta in qua recipiunt̃. ⁊ ſm h nõ op; ponere

formã gñalẽ corporeã ſeu corꝑeitatis in elẽtis vel miſtis
aliam a formis proprijs eltoꝝ ⁊ miſtoruȝ que forme vni
tur materie mediãtibus trib? dimẽſionib?. Et hec vide/
tur eſſe ſnĩa Cõmẽ. hec tñ maiori indigẽt declaratione ⁊c
ad pñs non eſt tempus loq̃ndi de hoc. poſtea aũt inueni
q ipſe dicit in ſua ſumma metap̃. in fine ſcđi tractat? ⁊
quidam viderẽt q tres dimẽſiones conſequuntur for/
mam ſimplicem inuentaȝ in materia pma. ⁊ q hec for/
ma eſt per quam corpus recipit diuiſionem ⁊ cõtinuita/
tẽ ⁊ putauerunt q eſt vna cõis oĩbus ſenſibilibus ſicut
⁊ mã. ⁊ huius opionis eſt Auicẽ. etiaȝ dicit interpoſitis
multis dictis de hoc q ſi voluerit per hãc intẽtionẽ nãȝ
inclinatiõis. ſ. formã eltoruȝ que aduenit in mã pª que eſt
quaſi genus formaꝝ elñtoꝝ. ſ. ſic vlr accepta verũ eſt. ⁊
ſm hoc dã q corpus vel corporeitas eſt gen? gñabilium
qđ inuenit̃ in indiuiduis ſuba. ⁊ ſm hũc modũ eẽ eius. ſ.
inclinationis eſt in cõpoſitis. modo q̃ genus eſt in ſpecie
bus. ſ. circa mediũ iter poªȝ ⁊ actũ: ſȝ tres dimẽſiones in
qbus cõicãt corpora ⁊ ſunt eedẽ numero modo declara/
to nõ accipiuntur loco forme gñis: ſed ſi voluit q ſit hic
forma ſimplex in actu pter formas eltoruȝ: vt apparet ex
v̇bis Auicẽ. ⁊ q ꝯgregatio huius forme cũ pª materie ẽ
ſuba cui accidunt tres dimẽſiones eſt opinio falſa ⁊ illic
ponit moduȝ Porphyrij. ⁊ inuit ita ꝓbationeȝ eius. ⁊ in
iſtis dictis multũ gauiſus ſum. De mẽte tñ Cõmen. nulla
dubietas eſt q forme elntoꝝ remaneãt refracte ĩ miſtis.
Et q in eis in qbus apparet vna opatio cõmunis vniuo
ca: vt dixi: eſt forma cois ⁊ forma ꝑpria vt ſciũt docti in
doctrina Cõmẽ. Illud aũt qđ dixi Io. ꝯtra pncipale q̃ſi/
tũ. q cã per ſe nõ eſt poſterior nãliter ipſo cauſato. Sed
mot? medij eſt poſterior nãliter. q̃ mediũ nõ mouet: hoc
nihil eſt: q2 nõ dico mediũ eſſe cam actiuã ſed paſſiuam.
Sed forte ſua ratio bona eſt ꝯtra ponẽtes mediũ eẽ cau/
ſam actiuã: vt etiã ipſe dicit. De reliq̃s aũt que dicit ꝯtra
hoc nõ curo: q2 leuia ſunt: ⁊ etiã ex iam dictis pñt ſciri.
Et hec ſufficiãt ad pñs. Nota tñ qđ grauitas ⁊ leuitas
ſunt quaſi equoce. aliq̃ enĩ qđlibet eoꝝ accipit̃ p for/
ma ſubali ⁊ habitu. aliq̃ pro opatione vel accñti. Aliq̃
tñ accipit̃ accidẽs loco dĩe ſubalis: cum non habemus
nomẽ vel ꝑpter aliã cãm. pro his vide Cõmẽ. in cõmẽto
17. pmi celi. ⁊ in vltimo tertij. ⁊ in ſcđo. ⁊ in 20°. ⁊ in 21°
quarti. ⁊ ideo itellige ſm qđ ꝯueniẽs eſt ſermoni. Unde
p; error illius qui aſſerit Cõmẽ. eẽ ꝯfuſũ. Ipſe enim no
bñ vidit dicta Cõmẽ. imo Phl in 4° celi. cõmẽto. 2. No
ta etiaȝ q incõpoſſibilitas terminoꝝ vel locoꝝ. ⁊ hđ bñ
declarãt eẽ impoſſibile motũ fieri in inſtãti. nullo tamen
modo hec eſt cauſa reſiſtẽtie vel ſaltẽ poſitiua: nec etiam
forma iſtoꝝ determinat ſibi certam velocitatẽ quantum
eſt de ſe: q2 ipſa appetit nãliter eſſe ſurſum vel deorſum:
imo nõ querit motũ niſi ꝑpter quietẽ. ⁊ ideo niſi eẽt me
diũ mutaret̃ in inſtãti: ipſa igitur nõ eſt cauſa reſiſtentie.
¶ In cõmẽto. 30. in pncipio. vbi dicit. Cum declarauit
q illa que mouent̃ nãliter: non mouent̃ per pn^m in eis. ſ.
ſine indigẽtia ⁊c. vt dixit in cõmẽto precedẽti. ¶ In com/
mẽto. 32. vbi dicit. Et altera accñtalis aſſimilauit eẽntia
lẽ potẽtie que eſt in addiſcẽte vt fiat ſciens ⁊ po^am accñ/
talẽ ⁊c. Nota q videt̃ q hec poª accñtalis exit in actum
ſine motore eẽntialiter: ſaltẽ extrinſeco: vt poſt declarat.
¶ Idem in eodẽ cõmẽto in fine cõmenti. vbi loquitur de
pila dicẽs. Queãdmoduȝ ꝓijciẽs qñ ꝓijcit pilam ad pa/
rietem ⁊c. Nota q videtur q pila cum reſilit mouetur a
ꝓijciẽte tanq̃ a pº motore: ⁊ ab aere tanq̃ a motore pxi
mo: ⁊ a terra tanq̃ ab illo qđ ĩpedit motũ aeris ⁊ pile ⁊
nõ dimittit ipm cõplere: imo repercutit ipſam. ⁊ ideo eſt
motor per accñs. ¶ In cõmento. 34. vbi dicit. ĩpoſſibile
ẽ q moueat̃ a motore qui nõ mouet̃ niſi per accñs. i. niſi

mouea͡t per accidēs a motore extrinſecoꝛquia tunc non
mouetur motor extrinſecus vel ſaltē non neceſſario niſi in pn
cipio motus vel ante.vt vbi gra.remotio ꝓhibētis.ꝛ vi/
de etiā Cōmē.37.ꝛ cōmētū 82ᵐ.℄ In cōmēto.35.vbi
dicit.Corpus enī ʒ impoſſibile eſt vt moueat in loco ꝛc.i.
per ſe:vt dictū eſt ſupius cōmēto.34.Jlla aūt que dicit:
in eodē cōmēto de motu Magnetis dictū ʒ eſt de eis ꝛc.
℄ In commēto.36.vbi dicit.Qd̄.n.eſt p accidēs:nō eſt
ſemp:neqꝫ neceſſariū.Circa hoc vide cōmētū Cōmē.ſ.cōmen
to.44.ꝓmi poſterioꝝ ʒ vt declarat. An omne neceſſarium ſit
p ſe.℄ Preterea.Qd̄ moue͡t p accn̄s:aliqn̄ moue͡t ꝛ ali
qn̄ nō.vide cōmētū.17ᵐ ꝛ 51ᵐ ꝛ 52ᵐ.℄ In cōmēto.37
in pn̄c vbi dicit.Manifeſtū.n.eſt per ſe ꝛc.Circa hoc ꝯſi/
dera in ſua ſumma.℄ Jtē in eodē cōmento.vbi dicit.Et
ꝓmū ſm qd̄ eſt pᵐ.i.ſimplr̄.℄ Jtē in eodē cōmēto quaſi
imediate.vbi dicit.Sʒ ſm eſſe ꝛ diffōnē. Vult dicere ꝛ ſi
non indigebit alioꝛ ꝛ nō eēt pᵐ ſimplr̄.℄ Jtē in eodē cō·
mēto q̄ſi imediate.vbi dicit.neceſſe eſt ꝙ iſte motor ſit ſe
parat᷒a moto oino ꝛc.i.q̄a ſi eēt in moto.ſ.ſi eēt vtus in
corpe:eēt cōpoſitū ꝛ gn̄abile ꝛ corruptibile ꝛ nō primū
℄ Preterea.Qd̄ p accn̄s moue͡t eſt aliq̄ modo ſʒ iſtū mo
dū nō ꝓmū ſimplr̄:et quo corpus mouet ipſū aliq̄ mo/
do. Et vide in de ſubā orbis in illa parte quā traduxi de
libello hebraico in latinum.℄ Jtē in eodē cōmento poſt
hoc.vbi dicit.ꝛ pnᵐ ſm ꝙ eſt pnᵐ eſt ſeparatū in eē: ꝛ nō
in deffinitione tm̄.℄ In cōmēto.43.vbi dicit.ꝛ ex calore
nāli qui eſt motor ꝛ motū qui trāſit in neruis ꝛ aīa mo/
uente que eſt forma in illo calore nāli. Circa hoc vide in
12.de aīalibus.cap̄ de cerebro.Jbidē.n. declarauit eſſe
primū inſtr̄m ale.℄ Jtē in eodē cōmēto ꝓpe finē.vbi di/
cit.Qm̄ nō poſuimus ſpm ꝛc. Nota ꝙ ex hoc ꝛ cōmen/
to ſequēti:pʒ expſſe ꝙ for̄ mālis diuidit͡ ad diuiʒ ſubi ꝛ
ē extēſa.Etiā i textu ꝛ cōmento ſequēti patebit ꝙ datur
minimum nāle.℄ In cōmento.44ᵒ.vbi dicit.qm̄ ꝓmi
motores apud ipſum ſunt duob᷒ modis. Nota qd̄ ex
hoc pʒ expſſe ꝙ primus motor in animalibus eſt aīa. Et
vide commētū precedens ꝛ cōmētum 27ᵐ.℄ Jdē in eo
dē cōmēto quaſi imediate.vbi dicit.ꝛ motor nō mālis.ꝛ
hoc.i.mālis.℄ In cōmēto.45.ꝓpe finē.vbi dicit qm̄ ſi
ita eſſet motor prior illo.i.non eſſet primus ſimplr̄ i ex q̄
moue͡t per accn̄s a moto ꝛ a fortiori ſi moueret͡ alio mo
do ab iſto:eēt.n.alius motor prior.Et vide in commento
ſequēti:qd̄ itelligit per eēntialr̄ ꝛ accn̄taliter.℄ Jtem in
eodē cōmēto quaſi imediate.vbi dicit.qm̄ ſi nō eſſet eter
nū:tūc motor ꝛc. Nota ꝙ ſic intelligo hāc ꝯſequētiā. Si
nō eſſet motum eternū:eſſet compoſitū ꝺ neceſſitate:ꝛ ſi
eſſet cōpoſitū ʒ motor moueretur per accidēs:ꝛ ſi moue
ret͡ per accn̄s non eſt pᵐ ſicut ſtati dictū eſt.℄ Preterea
Jllud qd̄ eſt aliquo modo per accn̄s nō pōt eē pᵃ cā:ꝛ ꝯſi
dera etiā in cōmento ſequēti.ꝛ forte declarabit͡ ſic.Si nō
eſſet eternū eēt cōpoſitū ʒ.ꝛ ergo gn̄abile ꝛ corruptibile:ꝛ
ꝛ etiā moue͡t per accn̄s.ꝛ ſi eſt gn̄abile ꝛ corruptibile nō
eſt ꝓmus motor.Et vide in fine cōmēti.37.ꝛ in cōmēto.
52.ꝛ.51.ꝛ bn̄ ꝯſidera i eis.℄ Preterea.Oē qd̄ moue͡t
ex ſe eui᷒ motor moue͡t per accn̄s mot᷒ eius ſequit͡ muta
tionē:ſicut vide͡t in oibus cōpoſitis gn̄abilib᷒ ꝛ corrupti
bilibus.nā motor qui moue͡t per accn̄s eſt in mā: ꝛ ſi eſt
in mā eſt cōpoſitū:ꝛ omne cōpoſitū p̄cedit ipm tranſmu
tatione.pᵐ aūt motū mot᷒ eius nō ſeq͡ transmutationē.
Et etiā motū quoꝝ motores mouen͡t per accidēs i aliqn̄
quieſcūt ꝛ aliqn̄ mouen͡t:ſicut omne qd̄ quieſcit:aliqn̄ ꝛ
moue͡t:aliqn̄ moue͡t p accn̄s vt declarabit͡ cōmēto.51.
Sed pᵐ corp᷒ moue͡t ſemp.ḡ ꝛc.Cā.n.in mouēdo aliqn̄
ꝛ qeſcēdo:aliqn̄ ē q: ipm moue͡t p accidēs.℄ Preterea
Sicut dictū eſt ꝛ tactū a Cōmē.in parte ſupius dicta de
ſubā orbis forma mālis nō eſt prior ꝛ ſimplr̄ ſm naturā.

materia ergo nō eſt ꝓma cauſa ſimplr̄. Naʒ forma mālis
eſſe eius ꝯſtituit͡ per eſſe materie. ꝛ ex hoc declarabit͡ ꝙ
cōpoſitū non eſt prima cauſa.℄ In commēto.46.vbi di
cit impoſſibile eſt vt iſta diſpoſitio . Hic Cōmē.remouet
dubium ꝛ ꝰſus finē cōplet hoc.℄ Jtem in eodem com/
mēto parūpoſt.vbi dicit.manifeſtū ʒ eſt ꝓpter hoc quod
declaratū ʒ eſt hic.i.per declarationē poſitā in pn̄ᵒ huius
octaui.vnde ſic arguitur.eſt hic motus primus eternus
qui continet totum.ꝛ eſt cauſa iſtorum.ergo iſta ſunt ꝑ
petue generationis ꝛ corruptionis.antecedens pʒ in pri/
cipio huius.℄ Jtem in eodem cōmēto quaſi immediate.
vbi dicit.ꝛ hoc etiā apparet per ſe.Hic ponitur 3ᵃ ratio
principalis.ꝛ per hāc rōnem pʒ ꝙ homo nō gn̄at͡ niſi ab
hoie.℄ Jtem ſtatim poſt.vbi dicit Qm̄ qn̄ materia .hic
ponit͡ prima ratio qua ꝓbat͡ aña ſcd̄e rationis,in illa autē
parte que ſequit͡ imediate ponuntur tria inconuenientia
ꝓmū ibi[Non.]2ᵐ ibi[Et tunc quodlibet.]3ᵐ ibi[Et
tūc vl̄iter.]Sʒ circa iſta vide in pricipio.15.de aīalibus.
q: ibidem multa dicit Cōmen.de hoc.cum āt dicit.Qm̄
ſi eſſet poſſibile vt hō ꝛc.Ponit͡ ſecunda ratio qua ꝓbat͡
aña ſecūde rōnis.℄ Jtē in eodē commēto parūpoſt.vbi
dicit.Hoc eſſet in minori parte.ſ.caſu.i.ex quo inuenit͡
in paucioribus:ꝛ etiam non eſt a ſua cauſa determinata
a qua ꝓuenit in maiori parte.℄ Jtem quaſi imediate.vbi
dicit.Et etiā ſi ita eſſet.Nota ꝙ hoc pōt eē vnū inconue/
niētiū:ꝛ poteſt eē ratio p ſe.℄ Jtē in eodem commento.
vbi rn̄dendo dicit.dicam᷒ ad hoc ꝙ iſta ꝛc .de hoc vide
Cōmētū 32ᵐ.12.metaph.ꝛ in ſcd̄a qōne mea de primo
motore.ꝛ in ſua metaph.ꝰſus finem.℄ Jtē in eodē com
mento.vbi ꝓbat Cōmē.impoſſibile eſt hoiem gn̄ari ex
non hoie ſeu ex non ſemine hoie:ꝛ ſanguine mēſtruo:vt
etiam ſoluit Phs libro de gn̄atione.ꝓpter qd̄ poſuit ge/
nerationē ꝓcedere in infinitū:eo modo quo illic declara
tū eſt.Nota ꝙ intentio Cōmen.hic eſt declarare ꝙ nulla
eadē ſpē:ſiue aīa'lium:ſiue alioꝝ m de mixtis completis
et de plantis ꝛ ſilibus poteſt gn̄are ex ſeminib᷒ ꝓprijs il
lius ſpēi:ꝛ ex putrefactione.ꝛ ſua ratio ꝓma eſt hec : hō
qui gn̄atur ex ſemine ꝛ ex putrefactione eēt equoce hō.
ꝛ hoc ꝓbat ſic.nā forme diuerſe ꝓpꝛie reqrūt materias
diuerſas ꝛ ꝓprias. ꝛ hoc nō ſolū verū eſt de materia com
poſitionis:ſed etiam de materia alterationis vt declara/
bit͡.veruntamē eſt ꝙ in qbuſdam formis materia altera/
tionis non oportet eē eiuſdē ſpēi reſpectu cuiuſlibet for/
me ſm ſpēm ſeu diuerſe reſpectu diuerſarum formarum
vt in formis que non reqrunt ad hoc vt poſſint ꝓduci ex
materia diſpoſitiones ſeu p̄parationes p̄cedētes in eorū
mā ꝓpinqua ex qua debēt gn̄ari.verbi gratia.vt elemen
ta:nō tn̄ dico ꝙ elementa non reqrūt qualitates ꝓprias.
in qbuſdā aūt ꝓpter mām ꝛ potētiam eius requiruntur
p̄parationes ꝛ diſpoſitiones i mā ad hoc qd̄ ſit ꝯſequēs
vt ſit materia alterationis ꝓpinqua eoꝝ.vbi gra. in ſan/
guine menſtruo qui eſt materia alterationis embryonis
ſūt multe p̄parationes p̄cedētes.vbi gra.forme elmtoꝝ ʒ
vel forme miſti vl̄ forma panis ſeu cibi ꝛ forᵃ ſanguinis.
Vn̄ ex hoie mortuo non ſit hō viuus:vt dicit Phs in me
taphy.expꝛeſſe.neqꝫ ex equo mortuo equus viu᷒ : ꝛ ſiue
iſte p̄parationes remanēt oēs:ſiue q̄dā:ſiue nōn nō curo.
Quedā tn̄ ꝺ neceſſitate remanēt in mā cōpōnis:ꝛ ſi non
oino ſm eūdē gradū ſm aliam:q: ſufficit ad p̄ſens qd̄ eſt
neceſſarium vt p̄cedāt ille p̄parationes. Qd̄ āt forme proprie
requirūt materias ꝓprias:vt dictū eſt manifeſtū eſt.nam
ſi hoc non eēt:quodlibet gn̄aretur ex quolibet : ꝛ homo
viuus ex hoie mortuo:ꝛ ſic entia non eēnt ꝓpria ꝛ deter
minata.ꝛ tūc ēt materie ꝓpꝛie eſſent ſupflue ꝛ ocioſe:ꝛ ex
quo poſſit ex alia materia non eiuſdem ſpeciei generari.
Unde ſi poſſibile eſſet hoiem gn̄ari ex putrefactione na
turā non

tura non produxiſſet tot inſtrumenta ⁊ tot operationes
pro gnatione hominis ſeu alterius animalis. Unde vt di
cit Commētator de mēte Ariſto. primo de anima ꝙ mē
bra leonis non differunt a mēbris cerui niſi quia anima
differt ab anima. Uult ergo formam propriam ⁊ deter-
minatam habē materiam propriam ⁊ determinatā. Ue-
rū tñ eſt ꝙ hoc magis itelligitur de materia compoſitio-
nis: ⁊ hoc totum eſt quaſi p ſe notum apud philoſophos
bñ diſpoſitos non apud ſtultos tantum verba dicentes ⁊
non conſiderantes quid dicunt ⁊ verum id quod dicunt
ſit conforme rebus ſenſatis vel non. Arguatur igitur ſic.
māe diuerſe ſm ſpēz hñt formas diuerſas: ſm ꝙ habēt
mām diuerſam ſpē ⁊ forme alteri⁹ ſpēi ē alterius ſpēi ab
illo qd̄ non hȝ talē māz ⁊ talē formā. ergo aial gnatū a putre
factione nō ē eiuſdē ſpēi cū eo quod gnat a ſeminib⁹ pa-
rētuz: neqȝ obſtat illud quod qdam dicunt ꝙ mā ex qua
gnatur embrio in matrice eſt ſilis illi ex qua gnatur p pu
trefactionē. nam ſm h̄ reuertit qd̄ nos: ſi ille materie ſūt
eiuſdē ſpēi. ergo ⁊ forme quas tūc hñt ſūt eiuſdē ſpēi: ⁊
ſi ſic extra corpus aialis eēt ſanguis in illa mā putrefacti
bili ex qua gnatur illud animal qd̄ eſt eiuſdē ſpēi cum eo
qd̄ gnat ex ſanguine mēſtruo in matrice. ⁊ ſi hoc ſit itaqȝ
ēt in illa mā fuit forma cibi ſeu panis. v. g. Sicut hoc eſt
in ſanguine quod gnatur ex cibo: ⁊ totū hoc eſt extra itel
lectū: neqȝ valet qd̄ quidā dicūt ꝙ v̄tutes celeſtes faciūt
has māas eē ſimiles. nam ille virtutes nō ſunt cauſe tota-
les: ⁊ ipſe ēt ſūt diuerſe in materijs diuerſis aliter qd̄libet
fieret ex quo libet, vt dictū ē: neqȝ valȝ quod aliqui dicunt
ignis factus ex igne ⁊ factus p motuz ſunt eiuſdē ſpeciei.
hec enim eſt alia qō: ⁊ eſt an aliquid poſſit pduci ab agen
te eiuſdē ſpēi: ⁊ alteri⁹ ſpēi. ⁊ iſta qō ē diuerſa a qōne nr̄a
⁊ ſolutio ē intelligētib⁹ v̄ba Cōmētatoris in multis locis
⁊ ego iā declaraui h̄ in declaratione libelli de ſub a orbis.
⁊ ſi velint dicē ꝙ ſi aliqd qd̄ pducit ex diuerſis agētibus
eſt eiuſdē ſpēi. ergo aliquid qd̄ pducit ex diuerſis materijs
eſt eiuſdē ſpēi. dico ꝙ hoc vt dicunt conceſſo verū ē in eis
que non requirunt māas pdiſpoſitas ſeu priuas prepotas
idest māas alterationis vt elemēta: quorū qd̄libet pōt gnari
ex quolȝ: ⁊ de hoc nō opȝ ad p̄ſens plus dicē. 2ᵒ rō ſine ē
tūc hō gnatus a putrefactione eſſet gnatus a caſu vt ipſe
hic deducit: ⁊ vȝ ꝙ declaratio ſua fundat in hoc ꝙ illud
qd̄ ſit in minori pte eſt caſu qd̄ ſic intelligit. Si eſt aliqd̄
de cuius nā ē vt gnetur ſemp hoc mō vt eſt homo ⁊ alia
aialia: ⁊ cāe ſue gnationis ſunt: ⁊ tñ illud non gnatur alio
mō ab eo quo ſp gnatur niſi raro ⁊ in minori pte tēporis
⁊ ſubiecti hoc nō ē niſi caſu: ⁊ hoc vȝ notū: ⁊ tu cōple rō-
nē. ¶ Preterea ꝯfirmat hoc totū. nā ſi aliq̄ femella aialis
nō pōt gnare ex ſe: ſȝ opȝ ꝙ cōiungat cū maſculo in cui⁹
ſemine eſt virtus informatiua ꝓpria. ergo a fortiori in mate
ria q̄ nō ē ita diſpoſita ⁊ ita ꝓpinq̄ gnatiōi aialis hoc nō pt
fieri. ¶ Preterea nō eēt habitudo eēntialis i cauſis mate
rialibus ⁊ agētib⁹: ⁊ totū hoc eſt ꝯ doctrinā pipateticorum: ⁊ ꝯ ſenſum ⁊ intellm̄. imo cāe materiales eſſent qſi
īfinite vt dicit Cōmētator. qȝuis. n. cā agēte poſita ⁊ ſilr
māli nō ponit de necitate effect⁹: tñ cū effect⁹ ē de neceſſi
tate fuit a tali agēte ⁊ mā tali. Nota tñ ꝙ Commentator
in libro de aialibus dicit. ꝙ mures gnati ex putrefactiōe
non ſunt eiuſdē ſpēi cū eis que gnant ex ꝓpagatione: qȝ
uis aſſimilētur in accñtibus apparētibus ⁊ in qbuſdam
operationib⁹. nō. n. habem⁹ mures in manib⁹ ita vt poſ-
ſimus cognoſcē opatiōes eorū ꝓprias: neqȝ illud qd̄ di d̄
plātis. ſ. ꝙ quedā earū gnant nō ex ſemine neqȝ ex arbo-
re hñte ſemē: ⁊ poſtea pducitur ſemē ab eis nō eſt dictū
ab Ari. in ſuo de plātis: imo oppoſitū vȝ dicē dicēs qdā
arbores plātatē quedā ex ſemine. qdam aūt p ſe: ⁊ nō po
nit ꝙ ille que p ſe pducuntur pducunt ſemen. Et ſi hoc
verum vt dicūt hoc non eſſet niſi qz in illo ſemine eſt ma
teria ꝓpria: ⁊ virtus ꝓpria producēs aliam plātā ſilem: ⁊
nō in oīo eiuſdē ſpēi. Sȝ vere neſcio quō hoc ſciuerūt ni-
ſi forte p prophetiam. Si illud. n. facit ſemē quō ſciuerūt
ꝙ nō fuit illic an aliqd̄ tale ſemē. p īfinitas. n. qſi vias cō-
tingit fuiſſe illic ſemē tamē: qȝuis non viderūt illic an ta-
lē plātā. ſimili mō dicēdū ē ſi illa ſcda planta ſit p planta-
tionē. cōtingit enim aliquez ramū talis plante fuiſſe illic
pductū ex quo factꝰ fuit illa plāta q̄ illic primo viſa ē, vt
in multis ꝯtingit: ⁊ vltr ſcire hoc qd̄ dicūt ē valde diffici-
le: ⁊ dato ꝙ eēt ita, forte nō ē ſignū ſufficiēs ad ꝓbādū id
qd̄ intēdūt. poſſumus. n. dicē ꝙ ex illa herba genita ſine
ſemine ſit qdā pars q̄ ē quaſi ſemē ita ꝙ ex illa parte ge
nerat cū ponit in terra ſimilis herba in ſpē p viam pu-
trefactionis ⁊ nō aliter. Sȝ dices: qō poſſum cognoſcē
ſi res gnatur p putrefactionē vel p ꝓpagationē: ad h̄ faci
lis eſt reſponſio ⁊ tu reſpōde. Nō tñ ꝙ Cōmētator ⁊ phi
in pricipio. 17. de animalib⁹ ponūt ꝙ animal genitum
ex putrefactione aliquando gnat aliud non eiuſdez ſpēi:
⁊ in ipſo nō inuenit maſculus ⁊ femina: ⁊ ſi ſint tñ ꝙ ab
ipſis gnetur ē alterius ſpēi ⁊ tandez definit gnatio huius
⁊ nunqȝ gnat ſimilē ſibi in ſpē. ⁊ forte ſimile huius ꝙ di-
xit hic Commētator pcſſimus dicē in plantis vt dixi. ⁊
tu intellige bñ omnia dicta Auerrois non ſuperficialiter
vt quidam diminuti philoſophizātes magis hiſtorio
graphi: ⁊ de hoc nolo plus prolongare ſermonē. Mani-
feſtū ē. n. ſenſui ꝙ illa que gnantur per putrefactionē ha
bēt materias propinquas ꝓprias vt dicit Commentator
de veſpibus ⁊ de quibuſdā alijs aialib⁹ genitis ex putre-
factione. Et reſpondē dictis quorundam in quibuſdā re-
bus ꝯ Cōmētatorē loquētium ſtultum ē. Sȝ dominatio
tua loquendo in hac mā fecit contra hoc motiuum effi-
cax. d. ꝙ ſicut cibi nō ſūt eiuſdē ſpēi: ex his tamen gnatur
ſanguis: ita ex diuerſis materijs poſſit gnare animal idez
ſm ſpēm. Confirmatur ſic. nam poſſibile eſt vt materia
gnationis habeat magnam latitudinē ita cuȝ non ſit ſpe-
cies ſpecialiſſima. poteſt igitur eſſe ꝙ ex iſtis materijs di
uerſis ſpē: conuenientibus tamē in rōne cōmuni propinq̄
poſſit gnari animal idem ſpē. Et quamuis hec vere ma-
gnam habeant euidētiā tñ ad pñs reſpondeo ꝙ cibus in
eo ꝙ cibus cōueniēs eſt reſpectu vnius ſpēi ē vnius ſpēi
qȝuis. n. nutriētia ſeu cibi ſint diuerſe ſpē ſm ſe: nō tamen
vt nutribile reſpectu ſpēi determinate. nā omne dulce in
eo ꝙ dulce eſt tñ nutriens reſpectu hois: ⁊ in eo ꝙ dulce
eſt vnius ſpēi. ſcdo dico. ꝙ qȝuis cibi ſint diuerſi ſpē: ⁊ con
ueniunt tamē in vna ratiōe ꝓpinqua communi. Un̄ ⁊ ſan
guis genitus ex eis magnā habet latitudinem: ⁊ maxime
qȝ dicitur eſſe quaſi appropriat⁹ elemēto aeris. Latitudo
tamē eius eſt oino extra latitudinē materie putrefacte vt
quaſi notum eſt nature: in eis apparet aliqd̄ p quod poſ-
ſumus dicē ꝙ cōueniunt in rōne cōi ꝓpinq̄. Quamuis ergo
materia gnationis alicuius animalis non eſt eadem ſpe-
cies ſpecialiſſima: tñ eſt eadē de neceſſitate ſm rōnez cōez
ꝓpinquam. Hoc aūt non inuenit inter mālandm putrefactaz
ex qua gnetur animal per putrefactionez ⁊ ſemē ſeu ſan
guinē mēſtruū: ex quo gnatur animal per ꝓpagationez.
Et hoc ſupponūt phi tanqȝ per ſe notū. ¶ Preterea. Si
mā putrefacta ⁊ ſanguis mēſtru⁹ cōueniūt in rōne cōmu
ni ꝓpinq̄: ⁊ p hanc rōnē poſſit gnari animal ex his. Tunc
animal genitum in matrice ex ſanguine mēſtruo non ge-
neraretur ex eo ſm ꝙ eſt ſanguis: nec illud quod genera
tur ex materia putrefacta generatur ex ea ſm ꝙ putrefa
cta que ambo videntur impoſſibilia. Et hoc tamē ſequi-
tur dicendo ꝙ hec materia habet rationem communem
propinquam ſm quaz gnantur illa animalia. Ad confir
mationem patet per dicta. Ipſa enim ſupponit ꝙ mate-

ria putrefacta ⁊ ſanguis mēſtruus conueniunt in vna rōne communi propinqua: quod videtur eſſe impoſſibile. Et nos videmus ꝙ ex ſanguine mēſtruo ſeu ſibi proportionali aſine ſeu alterius animalis non generatur homo: nec etiam ſi eſſet proiectum illic ſperma viri: ⁊ quamuis membra aliqualiter forte aſſimilari poſſunt: non tamen illic poteſt eē forma hūana: vt bn̄ declarauit philoſophus ⁊ Commētator in libro d̄ animalibus. ⁊ a fortiori ex materia putrefacta vbi non eſt materia ita propinqua: nec agens proprium particulare: vt in talibus requiritur vt ſenſui p3: ⁊ hec ad preſens mihi occurrūt: ⁊ ſi poſtea me hora apparebunt dicam: credo tamen qd̄ hec ſufficiunt. ¶ In commēto. 48. vbi dicit: ⁊ tu bn̄ ſcis ⁊c. Ibidē3 eni ponitur prima ratio ꝙ inſtrumēta nō ſunt infinita per ſe. ſecunda autem ratio ponitur ibidem: ⁊ etiā quando ſor. ⁊c. ¶ In commento. 51. vbi dicit. Motus autē3 eius ē accidentaliter: licet ſit indiuiſibilis .i. per ſe: q2 motor primus in eis eſt indiuiſibilis ſm̄ ſuam naturam: ſit autem diuiſibilis per ſubiectum: ⁊ vide cōmentum. 44. ¶ Itē in eodē cōmēto. vbi dicit. Ve3 aūt dē ⁊c. nota rōnē quā ponit: p quā ē probatur ꝙ primus motor nō eſt virt⁹ in corpe. ¶ Itē i eodē cōmēto. vbi dicit. Qm̄ cū verificatū fuerit ex hoc ꝙ oē motū ex ſe qd̄ quieſcit quādoq3 ⁊ mouet qn̄q3 mouet ab extrinſeco. i. ⁊ ſi nō vel ſp quieſceret vel ſp moueret. Et vide in ſua ſumma. Cu3 autē parum poſt. dicit nihil eē extra ipſu3. i. a quo mouet. In fine cōmēti cū dicit cū demſ̄atione p̄dicta. i. hic. cū aūt dicit alia3 demſ̄ationē a p̄dicta. i. i capitulo p̄ori. ¶ In cōmēto. 52. vbi dicit. Et pōt intelligi ex hoc ſermone ꝙ eſt demſ̄atio per ſe. Nota ꝙ formaſ ſic. ois motor mon ex ſe qui non mouet. ſ. p ſe qui qn̄ mouet: ⁊ qn̄q3 nō mouet p accidēs p̄mus motor nullo mō mouet. ergo. ¶ Itē i eodē cōmēto v̄ſus finē cōmēti. vbi dicit. Et eſt q2 ſubm̄ eius mouet ab alio. Suple q2 pp hoc appet ꝙ iſte motor itēdit motū p̄mi: ⁊ ordinaſ ad p̄mū motorē: ⁊ aliquo mō q̄ſi mouetur ab ipſo tanq̄3 a fine: ⁊ per h̄ ſoluūſ multa dubia Ioā. de Ian ⁊ aliop. ¶ In cōmēto. 57. vbi dicit. oē. n. gn̄abile ē augmētabile. i. p̄prie vel i proprie. ¶ In cōmēto. 58. vbi dicit. Omne. n. poſterius. ſ. in gn̄abilibus ex rebus qbus pficiſ eſt prius in nā. i. magis pfectū. ¶ In cōmento. 62. vbi p̄bat Cōmētator ꝙ res nāles habent magnitudines terminatas: ⁊ ad hoc ponit duas rōnes: p̄ma ibi Si enī3 magnitudines rep. ſcd̄a ibi. Manifeſtū ē p ſe qm̄. ⁊ circa hoc vide cōmētū. 44. hui⁹. ⁊ cōmentū. 36. p̄mi. ¶ In eodē cōmēto vbi dicit. cū ſint d̄ ꝯ2io i ꝯ2iū ⁊ de oppoſito in oppoſitū ⁊ qd̄ eſt tale eſt finitū. i. q2 diſtantia īfinita nō pōt eſſe inter ꝯ2ia: eſſet. n. finita. Contraria eni ſunt fineo. Uide cōmētū. 91. ſexti. ¶ Itē poſt h̄ vbi dicit. Et anteq̄3 mouebaſ. i. iſto motu. ¶ Itē in eodē commēto vbi dicit ⁊ omne quod ē in actu eſt q̄eſcēs neceſſario: qm̄ ſi moueref eēt i potētia ⁊c. Circa hoc ꝯſidera: q2 inſtans ē i potētia tm̄. ⁊ iō hec rō eſt demſ̄atiua. Et vide commēta q̄ ſequuntur. ⁊ cōmētū. 76. ſexti. ⁊ Burleus non bn̄ dicit: q2 ꝯ2iū qd̄ nō eſt approximatū non approximaſ in inſtanti. vide tn̄ cōmētū. 23. ⁊ ea que ibi notaui: ⁊ habebis vera3 ſolonē. ¶ Idē in eodē cōmento vbi dicit. Et iſta demſ̄atio nō o3 intelligi niſi i eodē moto qd̄ mouet duob⁹ motib⁹ ꝯ2ijs h̄ntib⁹ p̄n^m ⁊ finē ⁊c. Nota ꝙ ex hoc forte patet ſolutio de faba piecta ꝯ molarē deſcēdētē ⁊ ſilibus. faba enim non h3 motum pfectū ad quē perueniat: q2 anteq̄3 cōpleat motū in illa pte cogiſ moueri ab alio ⁊ conſidera q2 hoc ē pp impedimētū. ſ. ꝙ nō quieſcit. q2 anteq̄3 perficiat motū ad illā ptē impediſ. Rō autē p̄hi tantum p̄bat de motu cōpleto. ſ. qn̄ mobile adeſt fini in actu: ⁊ vt poſt dicet: ⁊ dato ꝙ veniat ad finē: tn̄ nō quieſcit niſi quādo nō pelliſ ab alio. q2 in iſto caſu non oino adeſt i actu. ⁊ qd̄ cunq3 ſit motus reflexus non ē continuus: ⁊ vt p3 in litera ex hoc etiā p3 ꝙ ſi approximaſ corpori qd̄ caleſit anteq̄3 cōpleat ſuū motū frigefactiuu3 non ē forte quies media: ⁊ vide ea que notaui ſuperius in commēto. 23. ¶ In cōmēto. 64. vbi dicit. Et motus ꝯ2ij differunt ſm̄ forma3 ⁊ naturam ⁊c. Nota ꝙ videſ ꝙ hec rō cōcludit dato ꝙ ꝯtinuenſ hi motus ſm̄ tēpus. ⁊ vide cōmētu3. 40. quinti. ⁊ 72. huius octaui. ¶ In cōmēto. 65. vbi dicit. Et nullu3 punctu3 deſcribit in actu. ſ. quem poſſumus demonſtrare. ¶ Itē in eodē cōmento vbi dicit: ⁊ illud ꝙ mouet ꝯtinue impoſſe ē vt ſup ponaſ alicui ⁊c. i. vt ſit in aliqua magnitudine: ſiue deſcribat in actu aliquē pūctu3 in inſtanti. inſtans. n. nō eſt in tēpore niſi in potētia: vt declaratum ē in ſexto libro in multis locis: ⁊ maxime commento. 76. ſ. ꝙ nō ē aliqd̄ inſtans indiuiſibile qd̄ pōt demonſtrari ſiue aliqd in eo demſ̄ari. Vide cōmētū. 46. ſexti. ⁊ illa que ibide3 notaui. ⁊ ſi tu intelligis hoc recte ⁊ bn̄: demonſtratio p̄hi erit firma: ⁊ cauillatio Burlei nulla. inſtans enim eſt in potētia extra aiam ſicut punctus in ꝯtinuo: ſimo magnus vt declaratū ē in 4° ⁊ in 8° ⁊ in 6°. S3 aia cōſiderat ipſum continuare partes tp̄is ac ſi eſſet in actu. Nā natura cōtinui ē talis: ⁊ intellectus intelligit in actu aliqd̄ tale indiuiſibile: extra aiam tn̄ eſt in potentia: ſicut dicif de vniuerſalibz ſi extra aiam eſſet inſtans in actu ſiue indiuiſibile non pōt aliquis vere euadere quin continuum ſit cōpoſitū ex indiuiſibilib⁹: ⁊ hec oia poſſunt colligi a Cōmētatore hinc inde in octauo ⁊ in quarto ⁊ hic. ⁊ vide cōmētū. 80. ſexti. ⁊ vide cōmēta q̄ ſtatī3 ſequūt ⁊ finē hui⁹ cōmēti. ¶ Itē in eodē cōmēto vbi dicit. Qm̄ impoſſibile eſt vt motū ſit in extremo magnitudinis in actu. ¶ In cōmēto. 76. vbi dicit. Puncta aūt que ſunt inter principiu3 ⁊ finē magnitudinis ſunt in potētia. i. non poſſunt demōſtrari. ¶ In cōmēto. 68. vbi dicit. Pertrāſire aūt medietates infinitas in potētia. i. ſm̄ diuiſionem p accidēs. ſ. in partes proportionales non ſm̄ partes eq̄les: q2 ille ſunt finite ēt in potētia. ⁊ conſidera bn̄ totū cōmētum. ¶ Itē in eodē cōmēto vbi dicit. Qm̄ cōtinuatio motus eſt propter cōtinuationē magnitudinis. i. que nō diuidit magnitudinē in actu. ſ. ſicut ſit cū quieſcit in medio ſiue in aliq̄ parte eius: tunc enim diuidit magnitudinē in actu. Cum aūt nō q̄eſcit diuidit eā in potentia tm̄: q2 non d̄ſignat aliquē pūctū in actu: vt dictū ē: ⁊ vide ēt cōmētū. 101. q̄rti. ¶ Itē in eodē cōmēto vbi dicit. Tūc ſequiſ ēt ſi medietates ſunt infinite ꝙ motū nunq̄3 pueniat ad extremū magnitudinis. i. ſi motū ptrāſit īfinitas medietates q̄ diocūq3 ſint nūq̄3 p ueniet ad extremū: ſ3 p ueniet: g̃ hec diuiſio cōſumit magnitudinē. ⁊ iſtā deductionē intēdit hic Cōmentator: ⁊ ad iſtā rn̄det. ¶ In cōmē. 75. vbi dicit. Scd̄a ē ꝙ oia quop vnū ē diminutū reliquo pfectū. i. in illo gn̄e. v. gr̄a. in gn̄e motus localis. ¶ In commēto. 76. vbi dicit. Dis. n. pūct⁹ imaginatus. vide qd̄ dicit imaginat⁹ ⁊ non dicit pūct⁹ tm̄. ¶ In cōmēto. 78. vbi p̄hs ⁊ Cōmē. volūt p̄bare ꝙ motor p̄m⁹ nō eſt in mā. Nota ꝙ hec demōſtratio q̄ūocūq3 itelligaſ īfinitū eſt demſ̄atio vā. Si. n. intelligeret infinitū in motiōe. v. g. vt moueat in inſtāti qd̄ vocāt moderni īfiniti vigoris intēſiue: ⁊ ꝙ moueat corp⁹ īfinitū de neceſſitate mouet in tp̄e īfinito: h̄ tn̄ recte intellige ⁊ ſi mouet in tp̄e īfinito mouet in inſtanti ſi ē virt⁹ in materia: ⁊ ſilr ecōuerſo. hec. n. duo conuertunſ. i. v̄tute corporea: ⁊ māifeſtū ē: ⁊ ēt declarabiſ ꝙ nulla v̄t⁹ īfinita itēſiue ē in corpe niſi in corpe īfinito: ſi tale eēt poſſibile eē: ⁊ vide cōmētū. 80. ⁊ iō dicit p̄hs ꝙ hec tria. ſ. motor qui ē v̄tus in mā ⁊ motū ⁊ tp̄s in quo ē mot⁹ ſūt eq̄lia. i. vel ꝙ oia finita vel ꝙ oia infinita. ⁊ iō nō diſtinxit hic cōmentator inſi^m. nā nō indigebat h̄: ⁊ iō ēt ex quo nō v̄tus īfinita in corpe niſi corp⁹ ſit infinitū. nā magnitudo v̄tutis ſe

quitur magnitudinem corporis ceteris paribus. Sequitur ergo ꝙ ſi ſit aliquod corpus qđ movetur a motore q eſt virtus in corpore in tpe īfinito: ꝙ ps illius movebitur in tpe minori a parte motoris que eſt in ipſo: minus aūt īfinito eſt finitū: ergo pars movet in miori tpe ꝙ ſit tps in quo movetur totū. ⁊ vīr vtus īfinita q̄ eſt in aliquo corpore illud qđ eſt ex ipſa in tpe illius corpis eſt vtus minor. ⁊ vide cōmētū. 8 1. ⁊ itelligo hic p vtutē īfinitā: īfinitā intēſive. minor aūt vtus nō pōt movere p tm̄ tpe: ⁊ nota bñ ꝙ ſi ſit in corpore aliq̄ vtus finita itēſive nō pōt movere niſi in tpe finito: ⁊ ſi movet in tpe īfinito ipſa ē īfinita itēſive: ⁊ ſilr ſi in corpore ſit vtus īfinita itēſive movet in tēpore īfinito: ⁊ ſi in ipſo ſit vtus finita itēſive movet p tps finitū tm̄. Et per hoc cōpletur hec demōſtratio. ⁊ vide in cōmēto ſequēti in dubitatōibus: ⁊ vīr magnitudo virtutis forme corporalis ⁊ parvitas ei⁹ ſm magnitudinē corpis in quo eſt illa forma: ⁊ parvitatē ei⁹. qđ ſi eſt magnū: virtus q̄ eſt in ipſo eſt magna: ⁊ ſi eſt parvū: vtus q̄ eſt in ipſo eſt parva: cōparādo ad vnaz formā que eſt in vno corpe: ⁊ ideo ſi virt⁹ ſeu potētia totius forme ſufficit movere: pars illius forme non pōt movere in tpe equali tempori p qđ movet tota forma ⁊ potētia: ⁊ ideo hec ꝯcluſio cuz ꝓpoſitiōe que declarabit̄ ꝯcludit intētū: ſi non cecidit error in ꝓpoſitiōe dicēte. Qđ mai⁹ ē, movet in tpe lōgiori. Et nota etiā ſi vnus gradus vtutis (vbi gfa) exiſtentis in mā ſufficit movere aliqđ corpus p centū ānos: medietas illius potētie ſi pōt movere nō pōt movere p plus ꝙ per qnq̄ginta ānos ⁊ tūc corrūpit̄. Et tēpus durationis potentie ſequitur fortitudinē potētie. i. ꝙ ſi ſit fortior: tps durationis eſt lōgior ſi cetera ſint paria. verbi gratia contrūpēda ⁊ reliqne diſpoſitiōes. Nā illud qđ habet vnū gradū potētie reſiſtit ꝯ tranſmutantē p duplū tempus ꝙ reſiſtit habēs mediū gradū. ⁊ ideo ſm iſtū modū ſi pars potentie ſufficit movere per tēpus finitū tm̄: tota virtus finita movet p tēpus finitū tm̄. Et ex hoc patet ꝙ latini non recte itellexerūt hāc demōſtratiōnē: ⁊ ꝯſidera bñ dicta Cōmentatoris ⁊ ꝓpoſitionē dicētē. Qđ maius eſt, movet tēpore lōgiori: ⁊ ꝯſidera etiā illa que dicta ſunt a Cōmētatore in illa pte de ſubſtantia orbis quam traduxit. Si forte hoc qđ dixi de hoc nō ſufficit. ¶ Item in eodē cōmēto vbi dicit. Sed notādum eſt ꝙ ꝓpoſitiones ꝯditionales. Circa hoc vide cōmentū. 94. 44. q̈rti. ¶ Itē in eodē cōmento vbi dicit. Amplius cum oē cōpoſituz vt vr̄ mihi ex iſto loco pōt fieri ratio fortis ad declarandum qđ ois virtus in corpore eſt finita. ¶ Item in eodē cōmēto vbi dicit. Qđ eni denudatū eſt a cōpoſitiōe ⁊ factum eſſe ⁊c. Vult dicere ꝙ Phs igit̄ ꝑvenit ad ſuū intentū. ſ. ꝙ pm⁹ motor eſt ſeparatus: ⁊ bñ cōſidera: q a ex hac rōne etiam declarat̄ ꝙ corpus celeſte eſt ſimplex: quia nō eſt in ipſo potētia ad diviſibilitatē neq̧ corruptionē: ⁊ ergo motor eſt ſepatus a mā. nam cum ſit poſitum ꝙ corpus celeſte ē ſimplex ⁊ motor eſt alius a moto vt declaratuz eſt i 7° ⁊ in hoc 8°. Sequit̄ ꝙ motor celi eſt abſtractus a materia nō vtus exiſtēs in mā. ¶ In cōmēto, 79. vbi dicit. Cū eni habuit ꝙ ois potētia corporis eſt finita: id eſt intenſive: q̄ vtu illa vnum conſequitur reliquum vt dictū ē. ¶ Itez in eodem loco quaſi imediate vbi dicit. ⁊ adiunxit huic ꝓpoſitiōi quam prius ꝓbavit. ſ. ꝙ habēs potētiam finitam ⁊c. id eſt intēſive quando exiſtit illa forma in corpore: cuius forme eſt potentia finita: poteſt etiam hec ratio itelligi de infinito ſm durationē. Sed tunc opz ſupponere ꝙ finitum intēſive cum eſt in corpore eſt finituz ſz durationem. Infinitum enim ſm durationem cum eſt i corpore ⁊ poteſt reſiſtere corrumpentibus in infinitum eſt i finite virtutis intenſive vt dicit Bur. de hoc ⁊ bene. Preterea vtus corporea eſt in potentia vt corrumpatur cum ſit compoſitum. nullum autem in quo ē potētia ad nō eē perpetuatur: ⁊ bene conſidera q̄ vt notavi iſta cōvertūt̄ in potētiis materialium. ¶ Itē in eodē commento vbi dicit. Pōt enim ſic hic motor habet actionem infinitam. i. in tempore. Deinde cum dicit. Omne autem corpus aut potētia in corpore nō habet infinitam actionem .i. intenſive ſm qđ declarabo in fine cōmenti ¶ Item in illa parte in qua dicit Cōmentator. Utrum cōtineat corpus celeſte aut nō ⁊c. Cōſidera hic quomodo accipit īfinitum indiſtincte: ⁊ accipit vnum loco alterius: quia vnuz ſequitur ex altero. ¶ Idem in eodem cōmento vbi dicit. Nos autem dicimus ex vi verborum Ariſto. ⁊c. Nota ꝙ videt̄ ꝙ ſua ſolutio ſtat in hoc ꝙ ſi eſſet cōpoſituz corpus celeſte: virtus eius eſſet finita. Sed quia non eſt compoſituz nō eſt ita. Nam ꝓpoſitio dicens. omne corpus habet virtutem finitam eſt vera in corpore compoſito tm̄: quod ē ſemper finite potētie: ⁊ generabile ⁊ corruptibile. In fine autem de ſubſtantia orbis aliter reſpondet ⁊ melius: vt dicam: quamvis forte ambe ſolutiones coincidant.

¶ Item in eodem commēto vbi dicit. Tanto tēpus i quo ſuſcipit motionem a ſuo motore erit maius .i. quia maior virtus eſt in maiori corpe ceteris paribus. ¶ Item in eodem cōmēto vbi dicit. Omnia corpora celeſtia excedunt ſe. Nota ꝙ hic quaſi innuit aliam reſponſionem ad hanc queſtionem: ⁊ eſt etiam bona. ¶ Item in eodem commento in fine commenti circa illam rōnem que ponitur ibidem: nota ꝙ ſm ſua principia ⁊ ſm illa que dicta ſunt poſſumus etiaz reſpondere illo mō. Nā demonſtratio que iam dicta eſt ſic intelligitur. Omnis virtus in corpe eſt finita intēſive: ⁊ virtus corporea finita intenſive non pōt movere in tempore infinito. ergo motus in infinito non poteſt eſſe a virtute i corpore: ſz a ſeparata materia. Prima ꝓpoſitio declarata eſt: naz ſi eſſet infinita intenſive moveret in inſtanti: quāvis etiam ipſa ſit vera ſi itelligat̄ de finito in tempore: nam virtus corporea que eſt forme materialis nō durat in īfinitum. Sed cum motor eſt imaterialis non ſequitur dubitatio. nam tūc dico ꝙ illa potētia etiam eſt finita intenſive: nō tamen ois virtus finita intēſive eſt finita in tempore ſeu in duratione. Sed hoc eſt vnum in virtute finita corporea tm̄: nam i ipſo invenitur potētia ad corruptiōem: ⁊ ideo nō ſequitur i abſtracto movere in inſtanti. Et vide in queſtiōibus meis de primo motore q̄ño declaravi hanc ſuam rōnem. Conſidera etiam q̄ño intelligitur bene ex verbis eius ſicut dixi in cōmento. 78. ꝙ virtus finita intenſive que eſt in corpore eſt īfinita ſm durationē: ⁊ illa que eſt finita ſm durationem eſt finita intentēſive: ⁊ que eſt infinita in duratione eſt infinita itēſive. hoc in virtute materiali. ipſe enim in multis locis in hoc cōmēto accipit vnum loco alteri⁹ quia vnum ſequitur ex reliquo: in ſeparato autem a materia nō eſt ita: q̄ virtus ſufficiens movere per vnum diem ſufficit movere in īfinitum ex quo eſt omnino itrāſmutabilis. Tādem dico ꝙ demōſtratio Ariſt. eſt hec Omnis vtus in corpe eſt finita: virtus pmi motoris nō eſt finita: ergo primus motor nō eſt i corpe. Vel format̄ ſic: nulla virt⁹ exñs i corpore eſt īfinita: q̄libet virtus movens in infinitum eſt infinita: ergo. Et ſm iſtum modum nō ſolum rō eſt de primo motore tm̄: ſed de omnibus motoribus corporum celeſtiuz. Cuilibet eni corpori celeſti eſt motor ꝓprius: ⁊ hoc ſcitur ex diverſitate proportionum que ſunt inter motores ⁊ mota: ⁊ ex diverſitate motuum ⁊ diverſitate mobilium: ⁊ ex quo enim iſti motores ſunt forme ⁊ anime corporum celeſtium: vt declaratum eſt in aliis locis: ⁊ corpora diverſa ſaltē ſm prius ⁊ poſterius debent hēre formas diverſas: opz enim vt ſit cōnexio ⁊ habitudo naturalis ⁊ eſſentialis inter animā ⁊ corpus: ⁊ nō enim

quelibet forma poteſt eē forma cuiuſlibet corporis ⁊ ma‑ xime quia iſti motus ſequūtur naturas motorum:⁊ ſunt operationes eorū proprie:quāuis nature eorum ſint co‑ gnitiorvt dictum eſt alibi:manifeſtum eſt ergo ꝙ ſunt di‑ uerſi incorporei:⁊ hoc ſupponit Philoſophꝰ i metaphy‑ ſica vt ſcitur ibidem:propoſitio tamen ſua dicens ꝙ fini‑ tum ⁊ infinitum dicūtur de corpore ⁊ de corporeo tm̄:ſꝫ in corporeo ⁊ de eo quod nō eſt virtus in corpore non dr̄ hoc vere niſi metaphorice:vel aliquo modo eſt vā. Pri‑ ma propoſitio eſt vera quomodocūqꝫ itelligatur finitas nā ſi finitas itelligat̄ intēſiue,manifeſtum eſt ꝙ eſt vera. vt declaratum eſt ꝑ multa media:⁊ maxime qꝛ moueret in inſtāti ſi eſſet infinita intēſiue.extēſiue etiam vel ſm̄ du‑ rationē eſt vā.hoc eni ſequit̄ a ꝑ.Si eni eſſet ifinita ſꝫ du‑ rationē infinita intēſiue vt dictum eſt:⁊ iō indiſtincte ac‑ cepit eā.Ad ꝓpoſitū tm̄ accipit̄ ꝑ finitate ſm̄ durationē Phs m̄ ad remouendā cauillationeꝫ quā quis pōt facer̄ cōtra ipſum dicēdo ꝙ virtus corporea eſt finitas ſꝫ dura‑ tionē q̄ñ eſt finita intēſiue.ſꝫ ego pono eam infinitam in‑ tenſiue:⁊ ideo poteſt mouere in infinitum:Phs igit̄ era‑ dicat hanc rñſionē probando hanc rñſionē que pōt fieri eē impoſſibilem.nam nulla virtus exiſtens in corpore fi‑ nito poteſt eē infinita intēſiue:⁊ ideo Phs ꝓbauit hanc ꝓpoſitionē iſto modo. Et cum adiungatur huic ꝙ nullū corpus eſt infinitum in actu:eſt manifeſtum ꝙ nulla vir‑ tus in corpore eſt infinita intenſiue:vnde ſciendum eſt ꝙ hec conditionalis eſt vera. Si aliqua virtus materialis eſt infinita ſm̄ durationē ipſa eſt infinita intēſiue:i vt̄ quia quelibet virtus materialis habet contrarium corrūpēs ⁊ ideo ſi poteſt in infinitum reſiſtere:opꝫ qđ ſit infinita in‑ tenſiue:vt dicit quidam latinus vel qꝛ forma exiſtens in mā dans ei eē opꝫ de neceſſitate ꝙ in illa materia ſit potē‑ tētia conditionis ⁊ qđ in nā illius materie ſit potentia ⁊ priuatio. Et ideo opꝫ de neceſſitate ꝙ ſit vel ꝙ poteſt eſſe aliquod ꝯ͂rium ſeu corrumpēs:⁊ ſi nō materia non eſſet in potētia:qđ eſt ꝯ͂ poſitum:ex quo ergo nō corrumpit̄ ē infiniti vigoris itēſiue:vel Philoſophus voluit deſtruer̄ conſequens huius conditionalis: vt concludat oppoſi‑ tum argumētis ſic arguendo. Si aliqua virtus materialis eſt infinita extenſiue ipſa eſt infinita intēſiue. Sed impoſ‑ ſibile eſt ipſam eſſe infinita intenſiue ı vt probat demon‑ ſtratio Philoſophi:ergo ⁊ hec videtur magis eſſe inten‑ tio Cōmētatoris in de ſubſtantia orbis. Et ad maiorem declarationem dico ꝙ de corpore celeſti due fuerunt opi‑ niones. Una eſt Auic. quam habuit a Platone ı Auicen. enim ponit celum eſſe cōpoſitum ex mā huius nāe cum mā iſtorum inferioꝝ ⁊ ex forma dāte ſibi eſſe ꝑ quā cōſti‑ tuitur ⁊ ſit ens in actu:⁊ ipſe cōcedit celum eſſe corrupti‑ bile. Sed tm̄ ꝑpetuat̄ a motore ſeparato. Cōtra qđ ſūt de‑ monſtrationes Ariſt. in libro celi. illic enim ꝓbatum eſt ꝙ celum nō habet ꝯ͂rium:ergo neqꝫ ſubiectum in poten‑ tia vt dictum eſt:qꝛ ſi potētia actiua nō poteſt eē ı nec po‑ tentia paſſiua poteſt eſſe. ⁊ ideo ſi in mā celi eſt potentia ⁊ priuatio ſicut in mā iſtoꝝ inferiorū.de neceſſitate cporꝫ tet ꝙ hic ſit ꝯ͂rium. ⁊ ꝙ celum corrumpat̄. Preterea decla‑ ratum eſt a Pho in illo lib. ꝑfecte ꝙ nullū corruptibile pōt ꝑpetuari ab alio ⁊ hoc vr̄ quaſi ꝑ ſe notum ı qꝛ hoc nihil aliud eſt ꝙ̄ dicere vnam nām mutari in aliaꝫ. nā. n. corruptibilis ⁊ eterni ſunt nāe valde diuerſe non cōican‑ tes etiam in gñe. Unde dicere aliquid eſſe corruptibile ⁊ ipſum eſſe ꝑpetuum eſt dicere ipm̄ eſſe nā corruptibilē ⁊ non corruptibileꝫ. Quando enim ꝓpria alicuius nāe in‑ ueniunt̄ in aliquo tunc iudicamus illud eſſe illius nāe. Si ḡ eternitas ſeu ꝑpetuitas ſit in aliquo illud de neceſ‑ ſitate habet nām eterni aliter nō eſſent hic nāe proprie ⁊ determinate ⁊ conſequentia propria ⁊ determinata. Poſ‑

ſet enī qs dicere ſm̄ hoc qđ accidētia ꝓpria ignis vel al‑ terius forme ſunt in aliquo:⁊ tm̄ illud nō eſt illius natur̄ ⁊ ſic deſtrueret̄ ſciētia. Nos eni cognoſcimus nās eſſe di‑ uerſas ꝑ opationes ⁊ propria diuerſa. Perpetuitas aūt ſeu eternitas. i. duratio in ifinitū ſaltē ſeqtur de neceſſita‑ te ⁊ ꝓprie nām eternam. 2ª aūt fuit Auēpace ponētis in celo eſſe mām:⁊ ipſuꝫ eē compoſitū ex mā ⁊ forma dāte ſibi eſſe:Illa tamē mā eſt alterius nāe:ita ꝙ in illa mate‑ ria nō eſt potētia ad trāſmutationē ſubalē nec ad altera‑ tionē. Et dicit ꝙ hoc compoſitū nō eſt corruptibile:ſꝫ tm̄ cōpoſituꝫ qđ eſt ex mā hoꝝ inferioꝝ. Et hec poſitio etiā oino eſt falſa ⁊ impoſſibilis, primo enim hoc dictum vr̄ eſſe volūtarie dictum:nos enim nō peruenimus ad ꝯpo‑ ſitionē ⁊ ad nām māe niſi ꝑ trāſmutationeꝫ in ſubſtantia ex quo ergo hic nō eſt trāſmutatio neqꝫ nā tranſmutabi‑ lis:quomodo poſſumus ſcire illic eſſe mām? Si eni non eſſet traſmutatio in rebus:nos diceremus qđlibet ens ē vnū. i. hīe vnā nām:ſicut ipm̄ eſt vnuꝫ in actu. Et a fortio‑ ri pꝫ ꝙ nullam habemꝰ viam ad cognoſcēduꝫ mām in q̄ nō eſt potētia. Preterea hoc eſt dicere ꝯ͂dictoria ſine conſi‑ deratione. Nā in quo nō eſt potētia ad ꝯ͂dictoria in eo nō ē potētia. potētia eni non eſt niſi ad ꝯ͂dictoria:niſi eēt po‑ tentia equiuoce dicta:⁊ ſi nō eſt in ipſa potētia tunc natu‑ ra eiꝰ eſt nulla rei actualis:⁊ ergo nō recipit formam dan‑ tem ei eſſe. nam hec ꝯñtia eſt bona oino:nō eſt in ipſo po‑ tētia ad ꝯ͂dictoria:ergo nō eſt in ipſo potentia:nō eſt ī eo potentia in ſua nā. ḡ eſt ens aliqđ in actu. ⁊ nō recipit eē actuale a forma. Materia enim exiſtens in actu ſm̄ ſuam nām nō recipit formā dantem ei eſſe actuale. Ex duobus eni in actu nō ſit vnū vere cōpoſitum:⁊ ego vere nō intel‑ ligo qđo forma dat eſſe in actu māe celi:ſicut relique for‑ me ex quo nō ē i nā illiꝰ māe potētia neqꝫ ꝑuatio:⁊ ideo ex hac poſitiōe vere ſequit̄ poſitio Auerrois. Si eni illa nā eſt nā in qua nō eſt potētia neqꝫ ꝑuatio:tūc illa eſt ens in actu:⁊ in hō aſſimilatur forme:qꝛ ꝯ͂uis ſit in potentia ad motū localē vt declarauit Cōmētator:⁊ hꝫ formā ꝑ quā mouetur nō dātē ei eſſe:⁊ hec eſt poſitio Auerrois. nam Auerrois ponit celum eſſe ſubm̄ in actu exñs ex ſe nō ꝑ formam dantē ei eē:⁊ eſt quaſi mediū inter formaꝫ ⁊ ma‑ teriam. Eſt eni ſimile forme:qꝛ nō eſt i potentia nec eſt in eo ꝑuatio, neqꝫ recipit eē a forma:ſꝫ ē ex ſe exiſtēs in actu vt dictum ē:non tm̄ in actu oino perfecto niſi ꝑ ſuam for‑ mam ſepatam vt dictum eſt alibi:eſt autē ſimile materie aliquo mō. nā ipſum eſt in potētia ad motū circularem:⁊ ēt eſt indiuiduū demonſtratū ⁊ ens demonſtratum in actu:⁊ hñs vnā figurā in actu ⁊ ois iſta ſunt in corpoꝛ ꝑ mām:⁊ ſunt in mā ꝑp formā. In hoc tm̄ corpore non ſūt ꝑp formam dantem eſſe ſed ꝑp motorem ſeparatum ı vñ corpus celeſte ⁊ omnes eius diſpōnes ſunt ꝑp motorem qui motor procedit dimenſiones in illomet ſubiecto ſeu materia. nō enim illic ſunt dimenſiones indeterminate in potētia:neqꝫ forꝰ recipit̄ illis mediantibus:ſꝫ ſunt tm̄ de‑ terminate:qs hñt illa corpa ſm̄ ſuas nās ı hoc tm̄ habēt ꝑp formas eorum ſeparatas neqꝫ illa corpora celeſtia ſūt indiuiduum vnius ſpeciei:ſed ſicut indiuidua. nam illa nō componuntur vere ex gñe ⁊ dīa. ſꝫ ſunt tm̄ determina‑ ta ⁊ hñt ⁊ ſunt diuerſa inter ſe ſꝫ ſuas nās:⁊ ſm̄ naturas motoꝝ ipſoꝝ. Sunt tm̄ diuerſa indiuidua ſm̄ prius ⁊ po‑ ſterius ſic ⁊ eoꝝ motores. ſilr̄ hoc nomē indiuiduum nō dr̄ vniuoce de iſtis ⁊ de inferioribus vñ vt dicit Cōmēta‑ tor potētia hꝫ gradus. hec igitur corpora non ſunt neqꝫ forme neqꝫ materie proprie dicte ı neqꝫ compoſitum ex materia ⁊ forma. Sed eſt quedam ſubā corporea. i. quan‑ ta que magis debet dici ſubiectum quaꝫ materia. ⁊ ideo hec corpora celeſtia non ſunt abſtracta:neqꝫ forme ⁊ ſunt indiuidua eo modo quo dictum eſt. Et ex iſtis ſi quis

habet intellectum bene diſpoſitū potest videre defectum
cauillationum latinorum circa hec. hec tamen omnia per
fecte declarabo in libello de ſubſtantia orbis deo volen-
te. Quantitas tamen horum corporum dicitur vel equi-
uoce vel ſm prius ≈ poſterius: cum quantitate illorum
corporum generabilium ≈ corruptibilium: ſicut ≈ ſubſtā
tia iſtorum cum ſubſtantijs generabilium ≈ corruptibi-
lium: ≈ forme illorum cum formis illorum. vnde creden
dum eſt ꝙ ſicut forma illius corporis nobilior eſt formis
illorum inferiorum: ≈ alterius nature: ita ≈ materia ſeu
ſubiectum illius animalis celeſtis: ≈ accidentia ſequentia
naturam illius: ≈ maxime cum ſit primum motum ex ſe
≈ cauſa omnium iſtorum inferiorum. Cauſe enim intrinſe
ce eterni ≈ generabilis ≈ corruptibilis non eſt eiuſdem
generis: nec eternū ≈ corruptibile ingrediuntur ſub vno
genere vniuoco: ≈ ideo Auempace concedit poſitionem
Auerrois non cōſiderādo. ¶ Preterea cōtra ambas opi
niones eſt illud quod declaratum eſt ſepe: ꝙ omne com-
poſitū ex materia ≈ forma dant ei eſſe: vel ex forma generi
ca ≈ forma ſpecifica ex qua vna ſe habet vt materia reliq̄
vt forma eſt vere factum: ≈ hoc probatum eſt in queſtio-
nibus meis de vnitate intellectus per rationes Philoſo-
phorum quas nullus bene diſpoſitus negare poteſt ſm
doctrinam Philoſophorum. ¶ Preterea Philoſophus
probauit hoc idem in. 13. metaphyſice. hoc modo. Ibi-
dem enim determinat hanc queſtionem, ſcilz Utrum res
eterne ſint compoſite ſeu eſſe poſſint ex elemētis: ≈ capit
hic elementa pro materia ≈ forma ≈ arguit ſic. omne con
ſtitutum ex elementis eſt compoſitum: omne cōpoſitū
componitur ex rebus in quarum natura eſt potentia cō-
poni ex eis. i. ꝙ ſunt poſſibilia ad recipiendum compoſi-
tionem: ≈ hoc videtur certū. nam in natura componen
tium vt componentis huiuſmodi intelligitur vere poten
tialitas. Et omne in cuius cauſis eſt potētialitas ad hoc
vt illud ſitipſum eſt poſſibile eſſe in vno tempore: ≈ non
eſſe in alio: ≈ cum declaratum eſt ꝙ in rebus eternis nō eſt
in eis poſſibilitas non eſſe. ergo nulla res eterna eſt com-
poſita tali compoſitione: ≈ ideo omne compoſitū eſt ve
re factum: vere autem factum non poteſt eſſe eternum a
parte ante ≈ a parte poſt: ≈ a fortiori primum motū. Pre
terea ſequeretur ꝙ demonſtratio Ariſt. in hoc. 8. eēt nul
la: ≈ maxime ſm Auempace. nam ipſe ponit celum eſſe
compoſitum ≈ eternum non factū: nec in ſua natura eſt
corruptibilitas. poſſum ergo dicere q̄ illa forma mate-
rialis mouet in eternum. ſm autem Auicen. forte hoc nō
ſequitur: quia quāuis ipſe dicat celum eſſe compoſitum
ponit ipſum eſſe corruptibile ſcḋm ſuā naturam: ſed ta
men dicit ipſum perpetuatum a forma ſeparata: dicentes
autem ꝙ ratio Philoſophi in hoc principio fundatur. ſ.
ꝙ deus eſt infiniti vigoris intenſiue: ≈ ꝙ nulla virtus ma
terialis eſt infinita intenſiue: vt quidā latini: nihil dicunt.
Maximum enim inconueniens eſt dicere Ariſtotelē vo
lendo demonſtrare aliquid in declaratione illius quod
Philoſophi credent demonſtraſſet oppoſitum vel ſaltē
illud quod eſt magis dubitabile concluſione: immo vide
tur ꝙ hoc nō poſſumus cōcedere niſi ſupponēdo ipſum
eſſe ſeparatum. Preterea ſm opinionem illius nulla eſ-
ſet ratio ad probandum primum motorem eſſe ſepara-
tum. poſſumus enim dicere ꝙ hec virtus eſt materialis
≈ eſt infinita intenſiue: ≈ cognoſcitiua: ≈ tamen non mo-
uet in inſtanti: quia non vult vel quia paſſum non poteſt
recipere actionem: ſicut dicit ipſe: q̄ḋ quamuis ſit deus
infiniti vigoris intenſiue: tamē non mouet in inſtanti: q̄a
non vult: vel per aliam cauſam que placet ei: ≈ ideo hoc
dictum deſtruit demonſtrationē Philoſophi. Preterea
illud q̄ḋ dicit ꝙ poteſt mouere in inſtanti tamē non vult:
non eſt intelligibile apud Philoſophos. Querunt enim
Philoſophi ſi poteſt ponatur in eſſe. Item querunt vtrū
poteſt velle: ≈ ſi poteſt velle ponatur in eſſe: ≈ ſi nō poteſt
velle: ergo nullo modo poteſt. diſtinctiones autem qui-
bus iſti reſpondere credunt: nulle ſunt apud ſcientes ſm
philoſophiam: ſed non oportet de omnibus imaginatio
nibus curam habere. Relique autem rationes Philoſo
phorum contra iſta dicta: ſunt dicte per me in queſtioni-
bus meis de vnitate intellectus: ≈ primo motore. Ratio
autem Joannis grāmatici contra demonſtrationē Ari
ſtote. nulla eſt. ipſe enim dicebat ꝙ virtus celi per quam
celum durat in infinitum eſt infinita ſm durationē: ≈ ta
men eſt in corpore finito. Et ideo apud ipſum celum ha-
bet virtutem finitā ≈ eſt corruptibile. Uel oportet dice-
re ꝙ demonſtratio Ariſto. ſit nulla. ≈ eſt ratio multū ap
parens: cum bene conſideratur. nam ſi quis diceret ei ꝙ
hec virtus eſt finita intenſiue: infinita extenſiue ipſe dice-
ret ſimiliter eſſe dicendum in demōſtratione Ariſtotelis.
Et tunc ipſa eſſet nulla. Reſponſio autem vera in hoc eſt
illa quam ponit Cōmentator in fine de ſubſtantia orbis:
≈ hec eſt in ſumma. Joānes enim ſupponebat vnum fal-
ſum. Credebat enim celum durare in infinitū per virtu
tem additam ei: hoc autem non eſt verum. Eſt enim eter
num ≈ incorruptibile propter priuationem cauſarū cor
rumpentium. In ſua enim natura non eſt potentia neq̄
priuatio neq̄ contrarietas. Et ideo ipſum ſm ſuam natu
ram eſt eternum per priuationem illarum cauſarum nō
per virtutem additam. Illud ergo ſuper quod Ariſt. eſt
ſuſtentatus in hac intentione: vt dicit Cōmentator com-
mento. 41. 12. metaphyſice. ē ꝙ omnis actio equalis. i.
vniformis infinita ſemꝑ eterna: neceſſario ſit a potentia
cuius actio eſt infinita cui nulla tranſmutatio accidit pro
pter quam deficiat actio: ≈ omnis potentia motoris in lo
co in corpore cui accidit tranſmutatio: neceſſe eſt vt eius
actio non ſit ſemper eterna: q̄ ab alio mouetur. i. ꝑ mo-
tum ſubiecti: vel q̄ illud quod eſt in materia poteſt mo-
ueri ab alio. Demonſtratio ergo Ariſt. in hoc. 8. eſt ex ꝓ
prijs: ≈ premiſſe ≈ cōcluſio ſunt prime. i. ꝙ ſeparabilitas
ineſt motori eterno ſm ꝙ motor eternus ſeu forme eter
ne: q̄ idem ſunt forma ≈ motor ≈ maxime in iſtis non
per aliam naturā: vt dicit Cōmētator de primo in libro
poſte. in cōmento magno. Et ſi intellectus poſſibilis etiā
eſt abſtractus: forte hoc eſt q̄ intellectus agens qui mo-
uet in eternum eſt idem cum intellectu poſſibili: non ta-
men dico vnum. i. motorē in eterno eſſe cauſam alterius:
ſed volo ꝙ vnum non ineſt alteri per aliam naturam. In
tellectus etiam poſſibilis eſt forma eterna: vt dictū eſt in
queſtionibus meis: ≈ forte hec demonſtratio nō eſt ex ꝓ-
prijs niſi reſpectu motorum horum corporum celeſtiū.
hic tamen. ſ. circa hunc proceſſum octaui ſunt duo gene-
ra demonſtrationū in hoc. Una eſt a poſteriori: ≈ alia eſt
a cauſa: per motum enim eternū probamus motorē eē
eternū: ≈ per hoc habetur ꝙ ipſe eſt ſeparatus: poſtea ſit
demonſtratio in cauſa i perpetuitate motus: q̄ motor ē
ſeparatus: ≈ hec demonſtratio ē a ꝓportionibus primis
≈ immediatis. hic autem intelligo per prim⁹ duo. i. ꝙ ꝑ-
dicatum ineſt ſubiecto in propoſitionibus non per aliā
naturā nec per cauſā: quia nulla cauſa eſt in hoc ꝙ mo-
tor ſeparatus mouet in eterno: niſi quia eſt ſeparatus in
tranſmutabilis: vt innuitur a Cōmentatore in de ſubſtā-
tia orbis: neq̄ ſequitur propter hoc ꝙ aliquid ſit magis
notum ≈ minus notū: ≈ reliqua inconuenientia. Nā per
effectum probatur cauſam eſſe: non tamē per cauſam ꝓ-
batur effectum eē. Hec enim eſt alia ſpecies cognitionis
a prima. Nam per illam cauſam referendo ipſā ad ſuū
effectum habetur notitia magis perfecta: ſ; nō probatur

effectum eſſe: ⁊ ideo non eſt demonſtratio circularis: vt innuitur hoc a Cōmētatore in primo poſteriorum in cōmento magno. vnde in ſecūdo proceſſu acquiritur perfecta cognitio ↄcluſionis per demōſtrationē cauſe tm̄. cui⁹ premiſſe non ſunt notiores apud nos concluſione: vel aliquando quedaꝫ demonſtrantiones cauſe tm̄ ſunt ex cauſis agētibus vel mālibus quibus poſitis non neceſſario ponitur concluſio ſed cā: ſed non acqritur tunc cauſa cōcluſionis ſeu non ꝓbatur cōcluſio. ſed acqritur cognitio eius pfectior que eſt alia ſpēs cognitionis a prima: in demonſtratione autē ſimplici cuius premiſſe notiores ſunt nobis ⁊ nature ⁊ habent reliqua requiſita probatur eſſe rei per cauſam: ⁊ ideo hec vere ⁊ ꝓprie eſt demonſtratio ſimplr. Reliqua autē que pertinent huic queſito: ⁊ dicta modernorum circa limitationem Auic. ⁊ Auer. ⁊ circa omnia huic pertinētia: ⁊ ſolutiones omniū dubitationū ſique ſint: perfecte declarabo deo volente in libro de ſubſtantia orbis. illic enim dicā omnia que ꝑtinent huic queſito: ⁊ ea declarabo diffuſe: ⁊ iā gratia dei fecit: hoc tamē dico hic ꝙ auctoritates iſtoꝝ virorū non debent impedire intellectum ab hac veritate. Quia vere demonſtratio Ariſt. firma eſt. ⁊ credo ꝙ q: homines nō intelligunt demonſtrationes Philoſophoꝝ odio habēt philoſophiā: ⁊ dicunt Philoſophos dicere res phantaſticas nō demōſtratas: ⁊ quaſi hec omnia dicta ſunt a Cōmentatore vel i actu vel in potētia propinqua. ¶ In cōmēto. 22. vbi dicit. Et adhuc remanet mouēdo. i. ſine eo quod moueat. Vult dicere a manu. In eodē commēto. vbi loquitur de inundatione. vbi dicit. Cum ſit motus ſucceſſiuus. Vide Cōmentum. 69. quarti. Et nota ꝙ hec ſucceſſio non eſt ſicut ſucceſſio Platonis: ⁊ cōſidera. ¶ In commento. 83 vbi dicit. Et etiā mutat ſe ab eo quod mouet illam ſm̄ finem. i. ab appetibili: ⁊ vide Cōmētum. 17. Finis.

¶ Hoc opuſculum annotationum ⁊c. finitū fuit anno latinorum. 1485. in fine Julij Florentie.

¶ Queſtionibus Joānis de Jāduno ſuper octo libros Ariſto. de Auditu phyſico. a. v. p. Fratre Joanne Romberch kyrſpēſe recognitis: ac alijs queſtiōib⁹ de ꝑmo motore: ⁊ Efficiētia mūdi ⁊ de Eſſe Eſſētia ⁊ vno ſimul cū Annotatiōibus Helie Cretenſis Hebrei: Philoſophi ⁊ Medici in Cōmentatoris dicta. Finis imponitur fauſtus.

Regiſtrum

✠ A B C D E F G H J K L M N O
P Q R S T Oēs ſunt quaterniones.

Venetijs apud heredes Luceantonij Junte Florentini
menſe Auguſto M D XLIIII.

A φ 1
1655606